प्रेमबोध प्रकाशन

तत्त्वविवेचक प्रस्तावना, शब्दकोश, व अभंग सूची यांसह

ओळीचे अभंगांची

श्री सकल संत गाथा

संपादक

गोपाळ शंकर राहिरकर, बी. ए., एल्एल्.बी. ॲडव्होकेट, पुणें

[illegible]लचंद्र पंढरिनाथ बाहिरट, एम्.ए., पंढरपूर

भोगीलाल भाईदास कंपानी, बी.ए., एल्एल्.बी. ॲडव्होकेट, मुंबई

मुद्रक व प्रकाशक

गोपाळ शंकर राहिरकर

श्रीज्ञानेश्वर मुद्रणालय, ७७० शुक्रवार पेठ, पुणें २.

[illegible]तक, १८७७) किंमत ६ रुपये (नोव्हेंबर, १९५५

अर्पण पत्रिका

नामस्मरण आणि भजन याच केवळ उपासनेनें
ज्यांच्या जीवनांत भक्तिसुख व संतबोध साकार
झाला, त्या विश्वात्मक, श्रीविठ्ठलभक्त

श्रीसंत सद्‌गुरु दादामहाराज सातारकर

यांना

त्यांच्याच कृपाप्रसादानें लाभलेलीं हीं वाक्‌पुष्पें
सप्रेम सादर समर्पण

विषयानुक्रमाणिका

पुरवणी अभंग

मागाहून सुचलेले व नजरचुकीनें राहिलेले अभंग खालीं दिले असून छापण्याचे सोईचे दृष्टीनें यांतून राहिलेले अभंग पृ. ६४३ वर दिले आहेत.

रूपपरः--

सत्यज्ञानानंत गगनाचें प्रावर्ण । नाहीं रूप वर्ण गुण जेथें १ तो हा श्रीहरी पाहिला डोळेभरीं। पाहतां पाहणे दुरीं सारोनियां २ ज्ञानदेव म्हणे ज्योतिची निजज्योती । ते हे उभी मूर्ति विटेवरीं ॥ ३ ॥

नामपर-कीर्तनपरः—

सेवा ते आवडीं उच्चारावें नाम । भेदाभेद काम निवारूनि १ नलगे हालावें चालावें बाहेरी। अवघेंचि घरीं बैसलिया २ देवाचींच नामें देवाचिया शिरीं। सर्व अळंकारीं समर्पावीं ३ तुका म्हणे होय भावेंचि संतोषी। वसे नामापाशीं आपुलिया ॥ ४ ॥

कीर्तन ऐकावया भुलले श्रवण । श्रीमुख लोचन देखावया १ उदित हें भाग्य होईल कोणें काळीं। चित्त तळमळीं म्हणऊनि २ उतावीळ बाह्या भेटिलागीं दंड। लोटांगणीं धड जावयासी ३ तुका ह्मणे माथा ठेवीन चरणीं। होतील पारणीं इंद्रियांचीं ॥ ४ ॥

नाम तेंचि रूप रूप तेंचि नाम । नामरूपा भिन्न नाहीं नाहीं १ आकारला देव नामरूपा आला। म्हणोनी स्थापिलें नाम वेदीं २ नामा परता मंत्र नाहीं हो आणिक। सांगती ते मूर्ख ज्ञानहीन ३ नामा म्हणे नाम केशव केवळ। जाणती प्रेमळ भक्त भले ॥ ४ ॥

करुणा-भेटीः—

आर्त माझ्या बहु पोटीं । व्हावी भेटी पायाशीं १ आस तुम्ही कृपावंता। माझी चिंता असों द्या २ तळमळ करी चित। अखंडित वियोगें ३ तुका म्हणे पंढरीनाथा। जाणें वेथा अंतरींची ॥ ४ ॥

बोलविलीं तैसें आणी अनुभवा । नाहीं तरी देवा विटंबना १ मिठेंविण काय करावें मिष्टान्न। शव जीवेंविण शृंगारिलें २ संपादणींविण विटंबिलें सोंग। गुणेंविण चांग रूप हीन ३ कन्यापुत्रेंविण मंगळदायकें। वेचिलें हें फिकें द्रव्य तरी ४ तुका म्हणे तैसी होते मज परी। न देखें अंतरीं प्रेमभावें ॥ ५ ॥

समर्थाचें बाळ पांघरे वांकळ। हासती सकळ लोक कोणा १ समर्थासी लाज आपुल्या नांवाची। शरण आल्याची लागे चिंता २ तरी तुज कांहीं होईल उचित। तरी हा पतित तारी तुका ॥ ३ ॥

वियोगाच्या दुःखें । आळवितों करुणामुखें १ कृपावंते माझे आई। धांव घाली वो विठाई २ देऊनियां भेटी। आतां अवलोकावें दिठीं ३ निळा म्हणे प्रेमपान्हा। पाजीं लावूनियां स्तना ॥ ४ ॥

दुरुनी आलों तुझे भेटी । सांगावया जीवींची गोष्टी १ बोलगा बोल मजशीं कांहीं। दृष्टी वळवूनी मजकडे पाही २ अरे तूं कृपाळु दीनांचा। महा उदार थोर मनाचा ३ भक्तें पुंडलिकें गोंविलासे लोभें। प्रीतीच्या प्रेमें वळलासी वल्लभे ४ युगें अठ्ठावीस भरलीं। धणी अझुनी नाहीं पुरली ५ प्राण होती माझे कासाविस। नामा म्हणे कां धरिलें उदास ॥ ६ ॥

विठ्ठलपरः—

विठ्ठल आमुचा निजाचा। सज्जन सोयरा जीवाचा १ माय बाप चुलता बंधु। अवघा तुजशी संबंधु २ उभय कुळीं साक्ष। तूंचि माझा मातुळपक्ष ३ समर्पिली काया। तुका म्हणे पंढरीराया ॥ ४ ॥

विठ्ठल माझा जीव विठ्ठल माझा भाव। कुळधर्म देव विठ्ठल माझा १ विठ्ठल माझा गुरु विठ्ठल माझा तारू। उतरील पारू भवनदीचा २ विठ्ठल माझी माता विठ्ठल माझा पिता। विठ्ठल चुलता बहिणी बंधू ३ विठ्ठल हे जन विठ्ठल माझें मन। सोयरा सज्जन विठ्ठल माझा ३ तुका म्हणे माझा विठ्ठल विसावा। नस्वरित गांवा जाइन त्याच्या ॥ ५ ॥

विठ्ठल टाळ विठ्ठल दिंडी। विठ्ठल तोंडीं उच्चारा १ विठ्ठल अवघ्या भांडवला। विठ्ठल बोला विठ्ठल २ विठ्ठल नाद विठ्ठल भेद। विठ्ठल छंद विठ्ठल ३ विठ्ठल सुखा विठ्ठल दुःखा। तुकयामुखा विठ्ठल ॥ ४ ॥

आवडी धरोनी आलेती आकारा। केला हा पसारा याजसाठीं १ तें मी तुझें नाम गाईन आवडीं। क्षण एक घडी विसंबेना २ वर्म जाणावें हा मुख्य धर्मसार। अवघे प्रकार तयापासीं ३ वेगळया विचारें वेगळाले भाव। धरायासी ठाव बहु नाहीं ४ तुका म्हणे घालूं इच्छेचिये पोटीं। कवळुनी धाकुटी मूर्ती जीवें ॥ ५ ॥

आम्हां आवडे नांव घेतां। तोही पिता संतोषे १ उभयतां एक चित्त। तरी प्रीत वाढली २ आम्ही शोभों निकटवासें। अनारिसें न दिसों ३ तुका म्हणे पांडुरंगें। अवघीं अंगें निवालीं ॥ ४ ॥

भक्तवत्सलता :—

भक्त समागमें सर्वभावें हरी। न सांगतां करी सर्व काम १ सांठविला राहे हृदयसंपुष्टीं। बाहेर धाकुटी मूर्ति उभा २ मागण्याची वास पाहे मुखाकडे। चिंतिल्या रोकडे मनोरथ ३ तुका म्हणे जीवभाव देवा पायीं। ठेवूनियां कांहीं न मागती ॥ ४ ॥

एके रात्रीचे समयीं। देव आले लवलाहीं १ सुखशेजे पहुडले। जनीसवें गुज बोलें २ गुज बोलतां बोलतां। निद्रा आली अवचिता ३ उठा उठा चक्रपाणी। उजाडलें म्हणे जनी ॥ ४ ॥

ऊंस डोंगा परी रस नव्हे डोंगा। काय भुललासी वरलीया रंगा १ कमान डोंगी परी तीर नोहे डोंगा। काय भुललासी वरलिये रंगा २ नदी डोंगी परी जळ नव्हे डोंगें। काय भुललासी वरलिया रंगें ३ चोखा डोंगा परी भाव नव्हे डोंगा। काय भुललासी वरलिया रंगा ॥ ४ ॥

नाटपरः—

कई देखतां होईन डोळीं। सकळां भूतीं मूर्ति सांवळी। जीवा नांवा भूमंडळीं। जळीं स्थळीं काष्ठीं पाषाणीं १ ऐसी कृपा करील नारायण। जीव जगाचा होईन। प्रेमसागरीं बुडईन। होईल स्नान अनुतापीं २ ऐसा कई येईन दैवास। हश्य नासोनी जाईल आस। सदा संतचरणीं देहाचा वास। सेवीन शेष धणीवरी ३ कई नवसा येतील अंकुर। सुखा नाहींसा होईल पार। अमृत तें पृथ्वी जळ सागर। वाहाती पूर आनंदाचे ४ प्रसन्न दया क्षमा शांति। कई नवविधा होईल भक्ति। भोगईन वैराग्यसंपत्ति। मनोरथ कळती तंई पुरले ५ तुकयाबंधु म्हणे सांग। नव्हे तुजविण निरसेना पांग। म्हणोनि घातलें साष्टांग। पांडुरंगा चरणावरीं ॥ ६ ॥

एक मागणें हृषीकेशी। चित्त द्यावें सांगतों वचनासी। मज अंतर तुझ्या चरणासी। न पडे ऐसी कृपा करीं १ नको दुजी बुद्धी आणीक। रिद्धिसिद्धि परलोक। तूं स्वामी मी सेवक। खंडणा नको करूं ऐसी २ मना येईल तो जन्म देई। भलते कुळीं भलते ठायीं। तें मी सांकडें घालीत नाहीं। हृदयींहुनि तुवां न वजावें ३ इतुकें करी भलत्यापरी। भलत्या भावें तुझे द्वारीं। राहेन दास होऊनी कामारी। वदो वैखरी नित्य नाम ४ नको विचारूं दुसरें आतां। शरण आलों जी पंढरीनाथा। तुकयाबंधु म्हणे रे अच्युता। आहेसी तूं दाता दानशूर ॥ ५ ॥

उभा देखिला भीमातीरीं। कर मिरविले कटावरी। पाउलें समचि साजिरी। नाम तरी अनंत अति गोड १ शंखचक्रांकितभूषणें। जडित मेखळा चिद्रत्नें। पीतांबर उटी शोभे गोरेपणें। लोपलीं तेणें रवितेजें २ श्रवणीं कुंडलें देती ढाळ। दशांगुळीं मुद्रिका माळ। दंत ओळी हिरे झळाळ। मुख निर्मळ सुखरासी ३ कटीं कडदोरा वाकी वेळां। बाहीं बाहुवट पदक गळां। मृगनाभीं रेखिला टिळा। लवती डोळां विद्युल्लता ४ सुंदरपणाची साम्यता। काय वर्णावी ते पावे आतां। तुकयाबंधु म्हणे रे अच्युता। धन्य ते माता पिता प्रसवली ॥ ५ ॥

संतपर—वैष्णवपर :—

देव ते संत देव ते संत । निमित्य त्या प्रतिमा १ मी तों सांगतसें भावें । असों ठावें सकळां २ निराकारीं ओस दिशा । येथें इच्छा पुरतसे ३ तुका म्हणे रोकडें केणें । सेवितां येणें पोट धाय ॥ ४ ॥

धन्य आजि दिन । जाले संतांचें दर्शन १ जाली पापातापा तुटी । दैन्य गेलें उठाउठीं ४ जालें समाधान । पायीं विसांवलें मन ३ तुका म्हणे आले घरां । तोचि दिवाळी दसरा ॥ ४ ॥

धन्य आजि दिन संत दरुशनाचा । अनंत जन्मींचा शीण गेला १ मज वाटे त्यासी आलिंगन द्यावें । कदां न सोडावें चरण त्यांचे २ त्रिविध तापांची झाली बोळवण । देखिल्या चरण वैष्णवांचे ३ एका-जनार्दनीं घडो त्यांचा संग । न व्हावा वियोग जन्मोजन्मीं ॥ ४ ॥

गुरुचिया मुखें होईल ब्रह्मज्ञान । न कळे प्रेमखूण विठोबाची १ वेदांतें विचारा पुराणातें पुसा । विठोबाचा कैसा प्रेमभाव २ तुका म्हणे सांडा जाणिवेचा शीण । विठोबाची खूण जाणती संत ॥ ३ ॥

अमृताचीं फळें अमृताची वेली । तेचि पुढें चाली बीजाचीही १ ऐसियांचा संग देई नारायणा । ओलावा वचना जयांचिया २ उत्तम सेवन सीतळ कंठासी । पुष्टी कांति तैसी दिसे वरी ३ तुका म्हणे तैसें होई-जेत संगें । वास लागे अंगें चंदनाच्या ॥ ४ ॥

भाग्यवंता ऐशी जोडी । परवडी संतांची १ धन घरीं पांडुरंग । अभंग जें सरेना २ जनाविरहित हा लाभ । टांचें नभ सांठवणें ३ तुका म्हणे विष्णुदासां । नाहीं आशा दुसरी ॥ ४ ॥

भूत भविष्य कळों यावें वर्तमान । हे तों भाग्यहीन त्यांची जोडी १ आम्ही विष्णुदासीं देव ध्यावा चित्तें । होणार तें होतें प्रारब्धानें २ जग-रूढीसाठीं घातलें दुकान । जातो नारायण अंतरोनी ३ तुका म्हणे हा हो प्रपंच गाढा । थोरली ते पीडा रिद्धिसिद्धी ॥ ४ ॥

आम्हा अळंकार मुद्रांचे शृंगार । तुळसीचे हार वाहों कंठीं १ लाडिके डिंगर पंढरीरायाचे । निरंतर वाचे नामघोष २ आम्हा आणिकांची चाड चित्ती नाहीं । सर्वसुखें पायीं विठोबाच्या ३ तुका म्हणे आम्ही वैयोचि या मुक्ती । एकाविण चित्तीं दुजें नाहीं ॥ ४ ॥

वृक्षवल्ली आम्हां सोयरीं वनचरें । पक्षीही सुस्वरें आळविती १ येणें सुखें रुचे एकांताचा वास । नाहीं गुणदोष अंगा येत २ आकाश मंडप पृथिवी आसन । रमें तेथें मन क्रीडा करी ३ कंथाकमंडलु देहउपचारा । जाणवितो वारा अवसरु ४ हरीकथा भोजन परवडी विस्तार । करोनि

प्रकार सेवूं रुची ५ तुका म्हणे होय मनासी संवाद । आपुलाचि वाद आपणासी ॥ ६ ॥

गौळण–विहरिणीः—

माझें अचडें बचडें छकुडें ग राधे रूपडे। पांघरु घालिती कुंचडे ॥धृ०॥ हरि माझा गे सावळा । पायीं पैंजण वाजती खुळखुळा । यानें भुलवि त्या गोपी बाळा १ हरि माझा गे नेणता। करि त्रिभुवनाचा घोंगता । जो का नांदे त्रिभुवनीं २ ऐसे देवाजीचे गडी । पेंद्या सुदामाची जोडी। बाळिभद्र त्याचा गडी ३ जनी म्हणे तू चक्रपाणी । खेळ खेळतो वृंदावनीं । लुब्ध झाल्या त्या गौळणी ॥ ॥ ४ ॥

अवचिता परिमळु झुळकला अळुमाळु । मी म्हेंण गोपाळु आला गे माये । चांचरती चाचरती बाहेरीं निघालें । ठकाचि मी ठेलें काय करूं १ मज करा कां उपचारु अधिक तापभारु । सखिये शारंगधरु भेटवा कां ॥ धृ० ॥ तो सांवळा सुंदरु कासे पितांबरु । लावण्य मनोहरु देखियेला । भरलिया दृष्टीं जंव डोळां न्याहाळी । तंव कोठें वनमाळी गेला गे माये २ बोधोनि ठेलें मन तंव जालें आनेआन । सोकोनि घेतले प्राण माझे गे माये । बापरखुमादेवीवरु विठ्ठलु सुखाचा । तेणें कायां मनें वाचां वेधियेलें ॥ ३ ॥

मउ मेणाहूनी आम्ही विष्णुदास। कठीण वज्रास भेदूं ऐसें १ मेले जित असों निजोनियां जागे । जो जो जें जें मागे तें तें देऊं २ भले तरी देऊं गांडींची लंगोटी । नाठ्याळाचे काठीं मारूं माथां ३ मायबापाहूनी बहु मायावंत । करूं घात पात शत्रुहूनि ४ अमृत तें गाड काय आम्हांपुडें । विष तें बापुडें कडू किती ५ तुका म्हणे आम्ही अवघेचि गोड । जया पुरे कोड त्याचे परी ॥ ६ ॥

आम्ही क्षेत्रींचे संन्यासी । देहभरित हृषीकेशी । नाहीं केली ऐसी। आशा काम बोहरी १ आले अयाचित अंगा। सहज तें आम्हा भागा । दाता पांडुरंगा । ऐसी करितां निश्चिती २ दंड धरिला दंडायमान। मुळीं मुंडिलें मुंडण । बंदीं बंद कौपीन। बहिर्वास औठडें ३ काळें साधियेला काळ। मन करुनि निश्चळ। लौकिकीं विटाळ । धरुनि असो एकांता ४ कार्यकारणाची चाली । वाचा वाचत्वें नेमिली । एका नेमें चाली । स्वरूपींच राहाणें ५ नव्हे वेषधारी । तुका आहाच वरवरीं । आहे तैसी बरी। खंडे ओळखी वेदांची ॥ ६ ॥

प्रस्तावना

श्रीज्ञानेश्वर माऊलींनीं ज्याचा पाया घातला व श्रीतुकोबाराय ज्याचे कळस झाले, त्या भक्तिप्रेमधर्ममंदिराचा गाभारा त्यांचें अभंगवाङ्मयांतच आहे. श्रीज्ञानेश्वरी व श्रीनाथभागवतादि ग्रंथाहून अभंग वाङ्मयाचें वैशिष्ट्य, त्या त्या महान् संतांचे ते आत्मानुभूतीचे, स्फूर्तींचे उद्गार, किंवा पूर्व ग्रंथनिरपेक्ष स्वतंत्र निवेदन म्हणून विशेष आहे. इतर ग्रंथावर टीका लिहितांना, त्यांना आपली स्वतंत्र मतें सांगण्याचे वेळीं मूळ ग्रंथ न सोडतां मुरड घालावी लागली. तेंच, अभंग वाङ्मयांत त्यांना आपलें स्पष्ट मत सहजस्फूर्त शब्दांनीं उकलून दाखवण शक्य झालें आहे. या दृष्टीनें श्रीसंतांचें अभंगवाङ्मय हाच त्यांच्या तत्वज्ञानाचा गाभा मानला पाहिजे; व भक्तिमार्गांत पाऊल टाकणाऱ्या भाविकांनीं, व चिकित्सक अभ्यासकांनीं या दृष्टीनें या अभंगसंकलनाचा अभ्यास करावा अशी विनंति आहे.

संस्कृत ग्रंथातलेंच ज्ञान, मराठींत फक्त सुलभ भाषेत श्रीसंतानीं मांडलें हा एक भ्रम कांहींच्या चित्तांत असतो. त्यांना या ग्रंथाच्या अवलोकनानें तो अगदीं फोल असल्याचें आढळून येईल. श्रीसन्तांनीं भाषांतराचें काम केलें किंवा वेदांताचीच केवळ 'री' ओढली नाहीं तर त्यांनीं अवश्य तेथें स्वानुभवाप्रमाणें आपलें स्वतंत्र तत्वज्ञान रेखाटलेलें आहे, हें अखेरीं मान्य करणें भाग आहे.

आमच्या म्हणण्याच्या स्पष्टीकरणार्थ आम्ही खालील गोष्टींकडे सर्वांचें मुद्दाम लक्ष वेधूं इच्छितो.

(१) वेदांतादि शास्त्रांनीं मुक्ति अगर मोक्ष हेंच अखेरचें निःश्रेयस मानलें आहे. या उलट, श्रीसंतांनीं मोक्षाचा, भक्तिसापेक्ष स्पष्ट निषेध केला आहे. या ग्रंथातील ' मोक्षतुच्छतापर सदरांत दिलेले अभंग लक्षपूर्वक वाचले तर ही गोष्ट अगदीं सूर्यप्रकाशाप्रमाणें स्वच्छ दिसून तेव्हांच पटेल. उदारणार्थ खालील वचनें पहा.

कासयासी व्हावें जितांचि मुक्त । सांडुनिया थितें प्रेमसुख ॥ वैष्णवांचा दास झाला नारायण । काय त्या मिळोन असें काम ॥ (अ. क्र. ४४१)

मोक्षपदें तुच्छ केलीं या कारणें । आम्हां जन्म घेणें युगायुगीं । विटेपेसें सुख नव्हे भक्तिरस । पुढतपुढती आस सेवावी हे ॥ देवाहातीं रूप धरवूं आकार । नेदूं निराकार होऊं त्यासी ॥ (अ. क्र. ४४२)

तुका म्हणे गर्भवासी । सुखें घालावें आम्हासी ॥
झणीं मज मुक्ति देसी पांडुरंगा । मग मी संतसंगा कोठें पाहूं ॥
(अ. क्र. ४६९)

देवाशीं मिळून मोक्षरूप, अव्यक्त होणें ज्यांना मान्य नाहीं त्यांचें तत्वज्ञान, ध्येय व साधन या दोन्ही दृष्टींनीं निवृत्तिवादी लोकाहून पुष्कळच बाबतींत वेगळें असणें स्वाभाविक आहे. श्रीसंतांचें ध्येय किंवा त्यांचा देव प्रेममूर्ति श्रीविठ्ठल होय. या विठ्ठलाचें रूप त्यांच्या वचनांत आहे तें असें.

मुसावलें मुसें । प्रेम भक्तांचें वोरसें ॥ धरूनिया विठ्ठलरूप । विटें ठाकलें चिद्रूप ॥ (अ. क्र. १८७७)

विठ्ठल जीवींचा जिव्हाळा । विठ्ठल कृपेचा कोंवळा' । विठ्ठल प्रेमाचा पुतळा । लावियेला चाळा । विश्व विठ्ठलें ॥ (अ. क्र. २७१२)

तूं माउलीहुनि मायाळ । हरि तूं चंद्राहुनि शीतळ । पाण्याहुनि पातळ । कल्लोळ प्रेमाचा ॥ (अ. क्र. ८१८)

भावरूप पुंडलीकाच्या भक्तीस्तव प्रभुरूप साकार झालें, ती मूस भक्तीप्रेमा-खेरीज इतर नव्हती, हें सत्य या ग्रंथांतील अभंग वाचतांना ठायीं ठायीं व साक-ल्यानें समग्र असा विचार करतांनाही तेव्हांच ध्यानीं येईल. अर्थात्, मोक्षरूप न होतां, (अव्यक्तांत विलीन न होतां) अवीट अश । भक्तिसुखास्तव जन्म मागून प्रेमप्रभू श्रीविठ्ठलाचे लडिवाळ होऊं इच्छिणारांचा जीवनमार्गही निवृत्तिवादीलोकां-हून प्रमुखतः वेगळाच रहाणार.

मोक्षमार्गी तत्वज्ञाप्रमाणें संतही, केवळ विषय व इंद्रियें यांच्या आसक्तींत राहूं नये हेंच सांगतात. मात्र, वस्तुत्याग अगर इंद्रियदमन यावर त्यांचा कटाक्ष नाहीं, प्रथम वस्तुत्याग इंद्रियदमन, मग चित्तशुद्धि व इहलोकांतून निवृत्ति आणि नंतर ज्ञानप्रधान मोक्ष हा साधनक्रम या भक्तिपंथांत नाहीं. प्रेमप्रभू श्रीविठ्ठलाच्या भजनगोडींत हीन अशा विषयसुखाचा (म्हणजे चंचल सुखांचा) आपेआप वीट येण्याचा सुलभ पंथ श्रीसंतानीं नामस्मरण व सत्संगतींत आहे असें दाखवून दिलें आहे. वस्तूंच्या त्यागानें वा इंद्रियदमनादि शमदमसाधनांनीं हीन सुखांची अरुचि न होतां, आसक्तिच वाढेल हा त्यांचा सिद्धांत आहे. त्यागभोग किंवा भीति व प्रीति यामुळें आसक्ती अधिक दृढ होते हें पुढील वचनांत पहा.

त्यागें भोग माझ्या येतील अंतरा । मग मी दातारा काय करूं ॥

त्याग भोग दुःख काय सांडावें मांडावें। ऐसी माझ्या जीवें थोर मांडिली आशंका ॥ (अ. क्र. २७४८)

नको गुंफूं भोगीं नको पडूं त्यागीं । लावुनि सरे अंगीं देवाचिये ॥
विधीनें सेवन । विषयत्यागातें समान ॥ मुख्य धर्म देव चित्तीं । आदि अवसानीं अंतीं ॥ अ. क्र. ४४२०
भोगीं झाला त्याग । गीतीं गातां पांडुरंग ॥ अ. क्र. २२९६

इंद्रियदमन व विषयत्याग यावर भर देणारे साधनमार्ग, अत्यंत दुस्तर व सूक्ष्महि आहेत; ते टाकून नामस्मरण व सत्संगति असलेला हाच केवळ सुलभ भक्तिमार्ग श्रीसंतांनीं विश्वासाठीं घालून दिला आहे. तो सुलभ आहे, म्हणून कमी प्रतीचा नव्हे, तर सर्वश्रेष्ठ आहे. इतर मार्ग कठीण असून धोक्याचेही आहेत; याबाबत त्यांचीं निर्णायक स्पष्ट वचनें आहेत.

कर्मी गुंतले उत्तमोत्तम । नामें तारिले अधमाधम ॥ ५८७
कर्मधर्म नव्हती सांग । उणया अंगें पतन ॥ भलत्या काळीं नामावळी । सुलभ भोळी भाविका ॥ १०५
साधनें घालितीं । काळाचिये मुखीं ॥
न कळे तें कळों येईल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया ॥ १२६
नाम संकीर्तन साधन पैं सोपें । जळतील पापें जन्मांतरिंचीं ॥
न लगती सायास जावें वनांतरा । सुखें येतो घरां नारायण ॥ १३०
संतचरणरज लागतां सहज । वासनेचें बीज जळोनि जाय ॥ ३९५०
संतांनीं सरता केलों तैशापरीं । चंदनीं ते बोरी व्यापियेली ॥ ३९५१
रविदीप हिरा दाविती देखणें । अदृश्य दर्शनें संतांचिया ॥ ४०११
सर्व सुखें आजीं येथेंची वोळलीं। संतांचीं देखिलीं चरणांबुजें ॥३९५८
ज्ञानध्यान तपजप हें साधन । तें हें संतनिधान सखे माझे ॥ ४१४९
जें सुख संतजज्जनांचें पायीं । तें सुख नाहीं आणिकें ठायीं ॥ ४१५६

भक्तिमार्गाविषयीं आणखी एक विकल्प पुष्कळच रूढ आहे तो म्हणजे 'कलियुगांत ज्यांना शमदमादि कठीण (अतएव श्रेष्ठ!) मार्ग पेलत नाहात, त्यांच्या-साठीं त्या मानानें दुय्यम असा नामस्मरणाचा पंथ साधुसंतांनीं सुरू केला. अर्थात् हा मार्ग दुबळ्यासाठींच केवळ आहे.' हा होय. इतिहासाचार्य राजवाडे या मतप्रणालीचे पुरस्कर्ते होतें ते विचार अनेक कर्मठ व वेदांती, अधून मधून मांडतात. श्रीसंत, या संशयाचें खंडन करितांना सांगतात.

नाम श्रेष्ठांचें हें श्रेष्ठ । नाम जपे तो वरिष्ठ ॥ २८३
तुका म्हणे पेला आहे श्रेष्ठाचार । ९३

तत्त्वमस्यादि महावाक्यउपदेश । नामाचा अर्धांश नाहीं तेथें ॥ ३८०
सकळ धर्मांचें कारण । नामस्मरण हरिकीर्तन ॥ ३८९

नामस्मरण व सत्संगति हा सुलभ व श्रेष्ठमार्ग आहे हें निःसंशय, पण नामस्मरणाबद्दलचा श्रीसंतांचा बोध यथार्थ उमगून घेतला तरच या मार्गाचें रहस्य कळेल. नामस्मरण म्हणजे केवळ जप-क्रिया नव्हे. ' प्रेमाचा जिव्हाळा नाम मुखासीं आलें ॥ ' म्हणजे, प्रेमप्रभु विठ्ठलाचें आवडीनें स्मरण तें नामस्मरण होय. आई आणि बाळ, वल्लभा आणि कांत, अगर देशभक्त व मातृभूमि या नात्यांत जी रति व स्मृति आहे याच जातीचें, प्रियत्वाची परमसीमा अशा विठ्ठलाचें स्मरण तें नामस्मरण, असें उमगलें तर त्या सुखाची गोडी व महति कळेल आणि त्या स्मरणांत इतर साधनांतील सर्वश्रेष्ठ लाभ, (शांति, क्षमा, दया इत्यादि) आपेआप कसे येतात हें स्पष्ट होईल. तसेंच प्रेमाच्या जिव्हाळांतून उगम पावलेल्या या नामस्मरण, हरिकीर्तनादि भक्तिप्रेमाची परिणति विरहरूपांत होणें व तोच सोहळा जन्मांतरीं भोगणें हें या भक्तिमार्गाचें अवीट गोडीचें वैशिष्ट्य आहे, हें कळण्यासाठीं विरहिणी व करुणापर अभंग गाईले पाहिजेत.

संस्कृतांतील वेदांतादि तत्त्वज्ञानाचा सोपा मराठी अनुवाद, याच दृष्टीनें मुख्यतः संतवाङ्मयाकडे तत्त्वज्ञानी अभ्यासक पहात आले आहेत. त्यामुळें अभंगवाङ्मय वाचतांना अनेक प्रसंगीं (वर दाखविल्याप्रमाणें) त्याहून वेगळा बोध संतवाङ्मयांत आढळल्यास तें वाङ्मय, एक तर भिन्न व्यक्तीचें असावें (ज्ञानेश्वर एक कीं दोन या विचारप्रणालीप्रमाणें) म्हणण्यांत येतें—अगर अशा संतवाङ्मयाचा इतर बोधाशीं समन्वय घडवून आणण्याची ओढाताण सुरू होते. आमच्या मतें संतांच्या भक्तिप्रेमधर्माची वर दिलेली बोधभूमिका कळेल तर श्रीसंतांचें अक्षर न अक्षर स्पष्ट होईल व त्यांच्या बोधाचें यथार्थ चित्र भेटेल. अर्थात् सुज्ञांनीं आम्ही सुचविलेला दृष्टिकोन समजून घेऊन संतवाङ्मय साकल्यानें अभ्यासावें व त्यांतून संतधर्माचें देवालय कसें रेखाटलें गेलें आहे तें डोळ्यापुढें आणावें, ही नम्र विनंति आहे.

श्रीसंतांच्या अभंगांची आम्हीं जी विषयवार निवड केली आहे तिला वारकरी सांप्रदायांत ओळीचे अभंग-मांडणी म्हणतात. अशा संकलनाचा जसा अभ्यासकांना उपयोग होतो, तसाच तो कीर्तनप्रवचनकारांना व भजन करणारांनाही होणार आहे. हें वर्गीकरण आम्हांला पूर्ण व निर्दोष करतां आलें किंवा येईल हा अभिमान व्यर्थ आहे. तरीहि अनेक वर्षे, तपें या रसांत रमलेल्यांची फलश्रुति, या

दृष्टीनें याला पुष्कळ मोल आहे. परमार्थ हा विचारापेक्षां आचारानें लौकर स्पष्ट होतो हें सत्य ज्यांना मान्य, त्यांना तर भजनाकरितां हा ग्रंथ अपूर्व असा चिंतामणिच वाटेल. श्रीतुकोबा त्यासाठीं म्हणतात ' **तुका म्हणे येथें भजन प्रमाण। काय थोरपण जाळावें तें ॥** ' या कामीं संगीत व सांप्रदायिक अशीं जेथें जेथें भजनें चालतात, त्यांना एका विशेष दृष्टीची आवश्यकता आहे. भजन म्हणजे प्रभूजवळ आपलें हृदय खोलणें होय; किंवा भजन हा प्रभूशीं जीवमात्राचा एकांत आहे. नित्य ज्या वृत्ति आपणांत उदय पावतात, त्या संतवचनांच्या सखीसहाय्यानें प्रभुकुंजांत म्हणजे भजनांत त्याच्या पदीं वहावयाच्या, याला भजन मानलें पाहिजे. या दृष्टीनें भजन करणारांनीं सामुदायिक प्रसंगीं सर्वांना बहुतेक समान अशा करुणापर, मागणी, सलगी, प्रेमाचें भांडण, एकविध, भूपाळी, नाट इत्यादि विभगाचे अभंग गाईल तर आपली प्रभुप्रेमाकडे वाढती ओढ रहात आहे हें ध्यानीं येईल. मात्र, मानवी वृत्ति हरएक दिवशीं किंवा निदान कांहीं काळ तरी एकच प्रकारची असते, क्षणक्षण किंवा प्रत्येक अभंगाबरोबर बदलत नसते. म्हणून एका प्रसंगीं तरी एकेका रसाचेंच (एका सदरांतील अभंगांचें) भजन होणें युक्त होईल. ज्या वेळीं करुणापर अभंग गाऊं, तेव्हा कलहपर अभंगांची त्यांत भेसळ होऊं नये. संवादी रंग अगर राग जर आपण ओळखतो तर विसंवादी वृत्तीचें मिश्रण असें भजन किंवा रागदारीचेच केवळ आलाप याला आपण प्रभुभजन कां म्हणावें ?

या दृष्टीनें श्रेष्ठ अनुभवी महात्म्यांनीं भजनाची रीत ठरविली आहे ती अशी. प्रथम ' रामकृष्ण हरी ' हा प्रभूचें आवाहन करणारा नाममंत्र गायचा. तो कोठपर्यंत ? तर, विश्वाशीं तादात्म्य असलेली वृत्ति त्यांतून निघून, सुंदर अशा विठ्ठलाचें सगुणरूप आठवेपर्यंत, तें रूप डोळ्यांत जीवांत उमटेपर्यंत. तें रूप डोळ्यापुढें उभें राहिलें कीं त्याची गोडी ' सुंदर तें ध्यान उभें विटेवरी ' ' रूप पहातां लोचनीं ' ' आवडे हें रूप गोजिरें सगुण ' इत्यादि रूपपर अभंगांनीं भोगावयाची. नंतर ' विठोबा रखुमाई ' ' विठ्ठल विठ्ठल विठ्ठल रखुमाई ' हें भजन म्हणावयाचें. नंतर त्या दिवशीं वा त्या प्रसंगीं, जी मनबुद्धीची वृत्ति असेल तिला अनुरूप–आणि विशेषतः करुणापर, मागणी, आळी इ० भक्तभूमि प्रभु-एकांताला निकट आहे या अनुभवानें प्रमुखतः त्या–अभंगांचें भजन करावें. हें भजन वेळेपेक्षां अंतरगोडीव विशेष अवलंबून असावें. मग ' जयविठ्ठल ' । भजन म्हणून ज्या संतकृपेनें हें प्रभुमीलनाचें भाग्य लाभलें त्यांच्या स्तुतीचे वा महिमचे अभंग म्हणावेत व ' ज्ञानोबा माउली तुकाराम ' ' ज्ञानेश्वर माउली... '

किंवा 'निवृत्ति ज्ञानदेव सोपान मुक्ताबाई...' इत्यादि संतनामभजनाचा गजर करावा. शेवटीं देवाची व संतांची आरती करावी. या क्रमानें केलेलें भजन वाराप्रमाणें ठरलेल्या अगर सुरावर रंगवलेल्या भजनाहून अधिक गोडीचें व परमार्थाचा लाभ करून देणारें असतें हा अनुभव येईल.

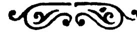
या ग्रंथसंपादनाचे कामीं सर्वांत अधिक प्रयत्न वै. श्री. सु. अ. इडयंगडी स्मॉलकॉज जज्ज यांचे आहेत. त्यांनीं श्रीदादामहाराज सातारकर यांचे सन्निधींत पुष्कळ काळ राहून बरीच निवड केली. प्रयाणापूर्वीं त्यांनीं सर्व साहित्य मजजवळ देऊन ते गेले. त्यांच्या वाङ्मयाचा या पुस्तकाला फार मोठा उपयोग झाला आहे. तथापि तेवढ्यावरच आम्ही थांबलों नाहीं. श्री. मो. सुं. संझगिरी बी. ए. मुंबई, यांच्यासारख्या ओळीचे अभंगांचे भजन करणारांची निवड व अभंगांची सूचना आम्हाला साह्यभूत झाली आहे. श्री. इड्यंगडी यांचे दोन्ही चिरंजीवांनीं 'ओळीचे अभंग' या ग्रंथाचा हवा तो उपयोग करण्याला परवानगी दिली व त्याच ग्रंथाचे दुसरे प्रकाशक श्री. भो. भा. कंपनी, ॲडव्होकेट मुंबई यांनींही प्रस्तुत ग्रंथरूपानें त्यांतील भाग छापण्यास व संपादक म्हणून या ग्रंथावर त्यांचें नांव घालण्यास परवानगी दिली. तसेंच संतबोधास प्राधान्य देऊन पाठ तपासण्याचें कामीं श्री. म. गो. बारटक्के, पुणें यांनीं बहुमोल मदत केली. या सर्वांचे व इतरही लहानमोठ्या रीतीनें आम्हाला साह्य करणारांचे आम्ही मनः-पूर्वक आभार मानीत आहों. थोड्या वेळांत व अल्प मोलांत हा ग्रंथ उपलब्ध करून देतांना कांहीं चुका राहून गेल्या आहेत. हंसक्षीर न्यायानें जनताजनार्दन त्याबद्दल क्षमावृत्तीनें पहातील ही आशा आहे.

संतवाङ्मयाचें अभ्यासक, पूजक व परमार्थी, या ग्रंथाचें यथार्थ परिशीलन करून आजकाल हताश झालेल्या मानवी जीवनाला श्रीसंतांचें मंगल व सुखद जीवन प्राप्त करून देवोत व मलाही श्रीसंत, हें एकांतीचें भजनसुख देवोत ही शेवटची विनवणी आहे.

संतचरणरज

गो. शं. राहिरकर

संतांचें अभंग वाङ्मय

सन्तांचें वाङ्मय हा मराठी वाङ्मयाचा अमोल ठेवा आहे. या वाङ्मयांतील ज्ञानेश्वरी, एकनाथी भागवत, अमृतानुभव इत्यादि सन्तप्रणीत ग्रंथांचा अभ्यास अलीकडे समाधानकारक होऊं लागला आहे. सन्तांच्या अभंगवाङ्मयाचा अभ्यास अद्याप बाल्यावस्थेंतच आहे. वास्तविक सन्त-सारस्वताचा अभ्यास सन्तांच्या अभंगवाणी-अभ्यासावांचून अपुरा आहे. सन्तांचा दृष्टिकोन समजून घेण्यास अभंग वाङ्मय हें अत्यंत उपयुक्त आहे. श्रीज्ञानेश्वर महाराज, नामदेव, चोखोबा गोरोबा, भानुदास, एकनाथ, जनाबाई, कान्हुपात्रा, तुकोबा, निळोबा इत्यादि सन्त-मन्डळींनीं अभंगवाणींत श्रेष्ठ रचना केली आहे. या सर्व सन्तांच्या निवडक अभंगांचें विषयावर वर्गीकरण करून प्रस्तुत सकलसन्त गाथा तयार केला आहे. या संग्रहा-मुळें एकाच ग्रंथांत निरनिराळ्या विषयावरील भावना व विचार समजून घेण्यास अभ्यासकांना एकत्र केलेली महत्वाची सामुग्री उपलब्ध होत आहे.

सन्तांच्या इतर ग्रंथाप्रमाणें या अभंगवाणीचा आत्मा भक्तिरस हाच आहे.त्या भोवतींच सन्तांच्या साऱ्या भावनांची व विचारांची गुंफण झाली आहे. ज्या देवाची भक्ति अनुभवावयाची त्याच्या गोड रूपाचें वर्णन रूपपर अभंगांत त्यांनीं केलें आहे. जगताचें व मानवी जीवनाचें मूळ दैवी प्रेम असून त्या प्रेमाचें सगुण रूपच विटेवर विठ्ठलरूपानें उभें आहे. त्या प्रेमाच्या सौंदर्याचें, दिव्य तेजाचें, अनुपम्य माधुर्याचें व अगणित लावण्याचें वर्णन संतांनीं केलें आहे. "**मुसावलें मुसें । प्रेम भक्तांचें वोरसें ॥ धरोनिया विठ्ठलरूप । विटे ठाकलें चिद्रूप॥** " असें निळोबा म्हणतात. हें प्रेमच, कशानेंहि बाजूस न करतां येण्याजोगा, जीवनाचा जिव्हाळा आहे. त्याच्याच अनुभवाचा सोरस म्हणजे विटेवरील रूपाचें दर्शन होय. '**बापरखुमादेवीवरु हृदयींचा जाणुनी । अनुभव सौरसु केला ॥**' असें ज्ञानेश्वर माउली ह्मणतात व " **पांडुरंग कांति दिव्यतेज झळकती । रत्न-कीळा फांकती प्रभा ॥ अगणित लावण्य तेज पुंजाळलें । न वर्णवें तेथिंची शोभा ॥** " असें या प्रेममूर्तीचें गीत गातात.

या प्रेमाचें आवडीनें स्मरण म्हणजे नामस्मरण होय. नामपर अभंगांत भक्तिरस सेवनाच्या या राजमार्गाचें महत्त्व वर्णिलें आहे. नामस्मरण हा सिद्धपंथ आहे, असें श्रीतुकोबा सांगतात. नामदेवराय नामास कामधेनू म्हणतात. नाम हें फुकट व चोखट आहे, अशी ग्वाही नामयाची जनी देते. '**नामावांचून जें जें कर्म। अवघा जाणा तो अधर्म।**' असें श्रीभानुदासमहाराज निर्भीडपणें सांगतात. तर एकनाथमहाराज 'हास्य विनोदें घेतां नाम। तरती जन ते अधम'। असें नामाचें सामर्थ्य वर्णितात. नाम म्हणजे प्रेमाचा जिव्हाळा असून तत्त्वमस्यादि महावाक्यांत नामाचा अर्धांशही नाहीं असें श्रीज्ञानेश्वरमाउली त्याचें स्वरूप तत्वतः प्रतिपादन करितात.

नामस्मरणानें अनुभविलेल्या भक्तिप्रेमाच्या अनुभवाचा विहार म्हणजे हरिकीर्तन होय, हें कीर्तनपर अभंग अवलोकिल्यास दिसून येतें. कीर्तन म्हणजे केवळ मनोरंजन अगर उपदेशपर व्याख्यान नसून तें भक्तिरसाचें सेवनच होय. देवाच्या समोर वहाणारी ती अमृतधारा होय. श्रीतुकोबांनीं हरिकथा ही आपली माउली असून, तीच आपणांस व्याली व तिनेच आपलें पालनपोषण केलें हा आपला साच अनुभव सांगितला आहे. (**बोलाचे गौरव। नव्हे माझा अनुभव॥ माझी हरिकथा माउली। नव्हे आणिकांसी पांगिली॥ व्याली वाढविलें। निजपदीं निजविलें॥**) "**दीन आणि दुर्बळासी। सुखराशी हरिकथा॥**" असा तिचा महिमा आहे.

जीवनाचें ध्येय मोक्ष नसून भक्तीच आहे ही गोष्ट संतांनीं वारंवार सांगितली आहे. मोक्षतुच्छतापर अभंगाचें सदर हें वाचकांनीं या दृष्टीनें काळजीपूर्वक वाचण्याजोगें आहे. मोक्षामध्यें भक्तिरसाची गोडी चाखतां येत नाहीं. त्याकरतां परंपरागत मोक्षधर्म संतांनीं दूर सारला आहे.

निश्चित मार्ग व निश्चित ध्येय ठरल्यावर त्याखेरीज अन्याकडे ढुंकूनहि पहाण्याचें कारण नाहीं ही गोष्ट एकविध अभंगांतून व्यक्त होते. क्षुद्र देवतांचें पूजन, जपतपादि साधनें, हीं सर्व त्याज्य होत. "**आम्ही नामाचे धारक। नेणों प्रकार आणिक। सर्वभावें एक। विठ्ठलचि प्रमाण॥**" ही संतांची दृढ निष्ठा आहे. करुणापर अभंगांतून संतांनीं देवाची करुणा भाकली आहे. ही करुणा म्हणजे हृदय-दौर्बल्य नव्हे. "**तुका म्हणे आम्ही भाकितां करुणा। भलताचि शहाणा शोध काढी॥**" असा इशारा या करुणेचे, भलते अर्थ लावणारास तुकोबांनींच दिला आहे. करुणा म्हणजे प्रेमरसपान्हा होय. करुणापर अभंग म्हणजे श्रीविठ्ठलमाउ-

लीचें स्तनपानच होय. त्याचीच मागणी संतांनीं मागणीपर अभंगांचें द्वारां वारंवार केली आहे. संत हे या प्रेमाचे भिक्षेकरी आहेत. " **मागतां भिकारी झालों तुझें द्वारीं । देईं मज हरि कृपादान ॥ प्रेम प्रीति नाम उचित करावें । भावें संचरावें हृदयामाजीं ॥** " (श्रीतु. म.)

संत अगर भक्तच देवास मागतात असें नव्हे, तर देवही भक्ताकडे याचना करतो ही गोष्ट " भक्तवत्सलता " या सदराखालील अभंगांत दृष्टीस पडते. भक्त जसा प्रेमाचा भुकेला आहे तसा देवही प्रेमाचा भुकेला आहे.

" **हासूं रुसूं खेळूं वाढवूं आवडी । अविट ते गोडी अंतरींची ॥** "

या न्यायानें संतांनीं देवाशीं कधीं सलगी केली आहे तर कधीं देवाबरोबर ते भांडलेही आहेत. सलगीपर व प्रेमकलहपर अभंगातून भक्तिरसाचें एक निराळेंच दर्शन दृग्गोचर होतें. भेटीपर अभंगात संतांनीं देवास भेटण्याबद्दल आळी केली आहे. या आळीचा अर्थ देवाच्या भेटीच्या अगोदरचें ते अभंग आहेत असा नसून देवाच्या प्रेमस्वरूपाची अनुभूती प्रेमकल्लोळरूपानें कितीही घेतली तरी ती पुरत नाहीं व वारंवार तें प्रेम भेटावें या उत्कट इच्छेनें केलेली ती प्रार्थना होय. या प्रेमाच्या भेटीची तीव्र उत्कंठा संताच्या " विरहिणी " या अभंगांतूनही प्रगट झाली आहे. श्रीज्ञानेश्वरमहाराजाच्याप्रमाणेंच श्रीएकनाथतुकारामादिकांच्या विरहिणी आहेत. प्रमाचा विरह ही गोष्ट साधी नव्हे. " **वाट पाहे एकली मजमदन जाकळी । अवस्था धाकुली म्हणों नये ।** " असें श्रीज्ञानेश्वरमाउलींनीं म्हटलें आहे. विरहांतच प्रभूच्या प्रेमाचें आलिंगन घडतें व " वाफा शिंपिलिया वाळुनिया जाये " या न्यायानें त्या प्रेमालिंगनानें विरह होतो व पुन्हा आलिंगन घडतें. प्रेमभक्तीचा हा कळसच होय.

प्रेमभक्तीचा अनुभव सर्वांना सुलभ घेतां यावा म्हणून संतांनीं पंढरीचे वारीची प्रथा सुरू केली. प्रेमनगरी पंढरीचें व वारीच्या हळुवार व श्रेष्ठ सुखाचें वर्णन, पंढरीपर अभंगांतून केलें गेलें आहे. प्रेमानुभूतीचा वैयक्तिक अनुभव सर्वांना भेदभाव न बाळगतां देण्याकरितांच वारीची संस्था निर्माण करून प्रतिवर्षी आषाढी, कार्तिकी वारीची श्रेष्ठ स्नेहसंमेलनें भरविण्याची पद्धत सुरू केली, व ती अव्याहत त्यांच्या कृपेनेंच चालू आहे. प्रेमानुभूतीवर आधारलेली ही संघटना म्हणजेच वारकरी संप्रदाय होय.

भक्तिपंथ हा दुर्बळांचा नसून शूर धीरांचा आहे हें संतांनीं पाइकीच्या अभंगांतून सांगितलें आहे. आंधळे, पांगळे, वासुदेव इत्यादि निरनिराळीं रूपकें

घेऊन समाजाच्या दृष्टीपुढें वावरणाऱ्या नेहमींच्या गोष्टींच्या वर्णनाचें द्वारें समाजाच्या सर्व थरांतून विठ्ठल भक्तीचा अमृत–निर्झर संतांनीं कसा खेळविला आहे हें त्या त्या रूपकांचें अभंग वाचतांना ध्यानीं येतें. या दृष्टीनें श्रीएकनाथांचीं भारूडें व रूपकें अभ्यसनीय आहेत.

" गुरुचिया मुखें होईल ब्रह्मज्ञान । न कळे प्रेमखूण विठोबाची " (श्रीतु. म.) विठोबाची प्रेमखूण जाणणारे संत होत. हृदयांत प्रेमखूण प्रगट होणें हें जीवनाचें सर्वांत थोर मूल्य होय. या मूल्याचें दान ज्या संतांच्या कृपेनें व आशी॰र्वादानें मिळतें त्यांच्या थोरवीचें वर्णन संतपर अभंगांतून केलें गेलें आहे. श्रीज्ञानेश्वरमहाराज हे सकल संतांचे अग्रणी होत. सर्व संतांनीं त्यांना गाइलें आहे. कोणी-त्यांना " दुभती गाय " म्हटलें आहे. त्यांना कोणी " अहो सखये साजणी " म्हटलें. कोणी " ज्ञानियांचा राजा " म्हटलें तर कोणी " भक्त करुणाकर ज्ञानाबाई " म्हटलें आहे. श्रीतुकोबारायांबद्दल श्रीनिळोबाराय म्हणतात कीं, श्रीतुकोबारायाचें मुख अवलोकन केलें असतां त्या अवलोकनसुखापुढें समाधीचें सुखही तुच्छ वाटतें.

उपदेशपर अभंगांतून संतांनीं, प्रत्येकानें हृदयांत भक्तिप्रेम जागें ठेवून आपला व्यवहारही उत्तम कसा करावा हें शिकविलें आहे. या अभंगांचें अध्ययन काळजीपूर्वक केल्यास व्यवहारांतही आपण दक्षतेनें, नीतीनें कसें वागावें व त्याचबरोबर ईश्वरनिष्ठेची ज्योतही सतत कशी तेवत ठेवावी हें उमगेल.

सकळ–संत–गाथ्याचें हें ओझरतें दर्शन घडविलें आहे. त्यावरून निरनिराळें वर्गीकरण केलेल्या अभंगांतून संतांचा प्रेम–बोध कसा अनुस्यूत आहे, हें दिसून येईल. संतवाङ्मयाचा अभ्यास सर्वांनीं अधिक आस्थेनें, अधिक काळजीपूर्वक करावा. आपल्या जीवनाची नैतिक व अध्यात्मिक पार्श्वभूमि उत्तम तऱ्हेनें घडविण्यास संतवाङ्मयासारखें दुसरें उत्कृष्ट साधन नाहीं. संत हे समाजाचे उत्कृष्ट शिक्षक आहेत. त्यांची शिकवणूक समाजानें आपल्या हाडींमासीं खेळवून घेतली पाहिजे. स्वतः अंगीं बाणवून आपल्या मुलांबाळांना तिचे धडे शिकविले पाहिजेत. संतांनीं मोठ्या सायासानें मिळविलेलें प्रेमभक्तीचें धन प्रत्येक पिढीनें जतन करून आपल्या वारसांच्या स्वाधीन केलें पाहिजे. यांतच समाजाचा उद्धार व परम कल्याण आहे.

—भा. पं. बहिरट, एम. ए.

ओळीचे अभंग असलेली

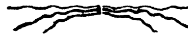
सकल संत गाथा

रूपाचे अभंग

श्रीतुकाराममहाराज

१ सुंदर तें ध्यान उभें विटेवरीं । कर कटावरीं ठेवूनिया १ तुळसीहार गळां कासे पीतांबर । आवडे निरंतर हेंचि ध्यान २ मकरकुंडलें तळपतीं श्रवणीं । कंठीं कौस्तुभमणि विराजित ३ तुका म्हणे माझें हेंचि सर्व सुख । पाहीन श्रीमुख आवडीनें ॥ ४ ॥

२ आवडे हें रूप गोजिरें सगुण । पाहतां लोचन सुखावले १ आतां दृष्टीपुढें ऐसाचि तूं राहें । जों मी तुज पाहें पांडुरंगा २ लांचावलें मन लागलीसे गोडी । ते जीवें न सोडी ऐसें जालें ३ तुका म्हणे आम्ही मागावें लडिवाळी । पुरवावी आळी मायबापें ॥ ४ ॥

३ सुखाचें ओतलें । दिसे श्रीमुख चांगलें १ मनें धरिला अभिळास । मिठी घातली पायास २ होतां दृष्टादृष्टी । ताप गेला उठाउठी ३ तुका म्हणे झाला । लाभें लाभ दुणावला ॥ ४ ॥

४ राहो आतां हेंचि ध्यान । डोळा मन लंपटो १ कोंडकोंडुनि धरीन जीवें । देहभावें पूजीन २ होईल येणें कळसा आलें । स्थिरावलें अंतरीं ३ तुका म्हणे गोजिरिया । विठोबा पायां पडों द्या ॥ ४ ॥

५ तुझे रूपीं डोळे । निवती सकळ सोहळे १ ध्यान साजिरें गोजिरें । कुंडलें तीं मकराकारें २ तुझ्या ध्यानाची आवडी । अवलोकितो घडोघडी ३ तुका म्हणे चित्ता । वाटे न व्हावा परता ॥ ४ ॥

६ धणी न पुरे गुण गातां । रूप दृष्टी न्याहाळितां १ बरवा बरवा पांडुरंग । कांति सांवळी सुरंग २ सकळ मंगळाचें सार । मुख सिद्धीचें भांडार ३ तुका म्हणे सुखा । अंतपार नाहीं लेखा ॥ ४ ॥

७ रूपीं गुंतलें लोचन । पायीं स्थिरावलें मन १ देहभाव हारपला । तुज पाहातां विठ्ठला २ कळों नेदीं सुख दुःख । तहान हारपली भूक ३ तुका म्हणे नव्हे परती । तुझ्या दर्शनें मागुती ॥ ४ ॥

८ तुज पाहातां सामोरी । दृष्टी न फिरे माघारीं १ माझें चित्त तुझ्या पायां । मिठी पडली पंढरीराया २ नव्हे सारितां निराळें । लवण मेळवितां जळें ३ तुका म्हणे बळी । जीव दिला पायांतळीं ॥ ४ ॥

९ राजस सुकुमार मदनाचा पुतळा । रविशशिकळा लोपलिया १ कस्तुरी मळवट चंदनाची उटी । रुळे माळ कंठीं वैजयंति २ मुगुट कुंडलें श्रीमुख शोभलें । सुखाचें ओतलें सकळही ३ कासे सोनकळा पांघरे पाटोळा । घननीळ सांवळा बाइयांनो ४ सकळही तुम्ही व्हा गे एकीसवा । तुका म्हणे जीवा धीर नाहीं ॥ ५ ॥

१० साजिरें गोजिरें रूप मनोहर । ध्यानीं निरंतर आवडलें १ बळिया शिरोमणी उदारांचा राणा । आवडला मना जीवीं जीवा २ रविकळा कोटी सांडा ओवाळुनी । कंठ आभरणीं शोभतसे ३ तुका म्हणे झालें नेत्रासी पारणें । मनोहर येणें रूप नांव ॥ ४ ॥

११ गरुडाचें वारिकें कासे पीतांबर । सांवळें मनोहर कैं देखेन १ बरवया बरवंटा घनमेघ सांवळा । वैजयंती माळा गळां शोभे २ मुगुट माथां कोटि सूर्यांचा झळाळ । कौस्तुभ निर्मळ शोभे कंठीं ३ ओतींव श्रीमुख सुखाचें सकळ । वामांगीं वेल्हाळ रखुमादेवी ४ उद्धव अक्रूर उभे दोहींकडे । वर्णिती पवाडे सनकादिक ५ तुका म्हणे नव्हे आणिकांसारिखा । तोचि माझा सखा पांडुरंग ॥ ६ ॥

१२ पैल पहातां श्रीमुख । तहान हारपली भूक १ पाहा पाहा डोळे-भरी । मूर्ति सावळी गोजिरी २ रविशशि ज्याच्या कळा । तो हा मदनाचा पुतळा ३ तुका म्हणे वर्णूं काई । घेतो अलाई बलाई ॥ ४ ॥

श्री निळोबामहाराज

१३ सुकुमार सुंदर । अंगकांति मनोहर १ विठु घननीळ सांवळा । लावण्यें मदनाचा पुतळा २ कसीयेला पीतांबर । चरणीं ब्रीदाचा तोडर ३ निळा म्हणे माळा कंठीं । मुगुटीं मोरविसावेटी ॥ ४ ॥

१४ सगुण स्वरूप तुमचें हरी । शोभलें तें विटेवरीं १ तेणें लागली टकमक । डोळिया नावडे आणिक २ मनाबुद्धीसीही भुली । इंद्रियें गुंफोनि राहिलीं ३ निळा म्हणे तनु प्राण । गेलीं आपणा विसरोन ॥ ४ ॥

१५ सुहास्य वदन तुटती तारे । पाउलें गोजिरीं विटेवरीं १ कटावरीं ठेवूनि हात । आयुधें मंडित शंखचक्र २ पीतांबर वेष्टिला कासे । मेखळे ठसे जडिताचे ३ निळा म्हणे हृदयावरीं । पदक तमारी तेचि झळके ॥ ४ ॥

१६ उघडली सतेज खाणी । लावण्याची बरवेपणीं १ विठो सुंदरा सुंदर । रूप नागरा नागर २ मुख अमृतकुपिका । पूर्णचंद्र उदयो लोका ३ निळा म्हणे कटी तटीं । मूर्ति गोजिरी गोमटी ॥ ४ ॥

१७ हा गे पहा विटे उभा । सच्चिदानंदाचा हा गाभा १ देखे सकळांचेहि भाव । अध्यक्ष हें याचें नांव २ जेथें तेथें जैसा तैसा । नव्हे न्यून पूर्ण ऐसा ३ निळा म्हणे माझ्या जीवीं । ठेला जडोनी तो गोसावी ॥ ४ ॥

१८ मुगुट कुंडलें वनमाळा । केशर कस्तुरीचा टिळा १ विठो देखिला म्यां दिठी । अंगीं चंदनाचा उटी २ जडित कंकणें मुद्रिका । कासे पीतांबर नेटका ३ कटीं मेखळा विराजित । वांकी किंकिणी तोडर गर्जत ४ मुख लावण्याची खाणी । जैसा चंद्र पूर्णपणीं ५ निळा म्हणे कटीं कर । अंगकांति मनोहर ॥ ६ ॥

१९ गुण लावण्याची खाणी । विठोजी मुगुटमणी सकळांचा १ जाणे अंतरींचा भाव । देवाधिदेव पूजनीय २ ब्रह्मादिक लागती पायीं । सुरपती तोहि आज्ञांकित ३ निळा म्हणे लागला भाग्यें । हातीं अनुरागें गीतीं गातां ॥ ४ ॥

२० विठो लावण्याची राशी । जननयनासी पाहुणेरु १ पाहातिया तटस्थ लागे । फिरोंचि मागें विसरती २ सुघटित अवघेंचि ठाण । भूषणा भूषण शोभवीत ३ निळा म्हणे जडला जीवीं । त्रैलोक्य गोसावी विठो माझा ॥४॥

२१ ऐक्यरूपें हरिहर । उभा कटीं कर विटेवरीं १ तो म्यां देखियेला दिठीं । भूवैकुंठीं पंढरीये २ तुळसीमाळ वैजयंती । वेढिला संतीं मुनिवरीं ३ निळा म्हणे विश्रांति मना । झालें लोचना पारणें ॥ ४ ॥

२२ आत्मा सकळांचा श्रीहरी । तो हा उभा पंढरपुरीं १ म्हणोनियां देव येती । दर्शना ऋषींच्या पंगतीं २ प्रतिवर्षीं उपासक । येती यात्रे सनकादिक ३ निळा म्हणे त्रैलोक्यदाता । विठो लक्ष्मीचा भर्ता ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

२३ अवताराची राशी तो हा उभा विटेवरीं । शंखचक्रगदापद्म-सहित हरी १ देखिला देखिला देवाधिदेव बरवा । समाधान जीवा पाहतां वाटे गे माये २ सगुण चतुर्भुज रूपडें तेज पुंजाळती । वंदी चरणरज नामा विनवितसे पुढती ॥ ३ ॥

२४ विटेवरीं समचरण सुंदर । बाळ सुकुमार यशोदेचें १ वाळे वांकी गर्जे तोडर चरणीं । नाद झणझणी वाजताती २ कांसे कसियेला पीत पितांबर । लोपे झडकर तेणें प्रभा ३ नामा म्हणे नाहीं तुझ्या रूपा पार । तेथें मी किंकर काय वानूं ॥ ४ ॥

२५ रूपें शामसुंदर नीलोत्पल गाभा । सखीये स्वप्नीं शोभा देखियेली १ नेत्र विशाळ भाळ दंत हिरया ज्योती । बाइये मदनमूर्ती देखियेला २ शंख चक्र गदा शोभती चहूं करीं । सखीये गरुडावरीं देखियेला ३ शयन शेषापृष्ठीं नाभी परमेष्ठी । गंगा वामांगुष्ठीं देखियेला ४ पीतांबर कटीतटीं दिव्य चंदन उटी । सखीये जगजेठी देखियेला ५ विचारितां मानसीं नये जो व्यक्तीसी । नामा केशवेंसी लुब्धोनी ठेला ॥ ६ ॥

२६ वैकुंठीं पाहें तंव चतुर्भुज दिसे । परि सुंदर रूप तेथें नाहीं १ क्षीरसागरीं पाहें तों तेथें निद्रिस्त । परि सुंदर रूप तेथें नाहीं २ द्वारके पाहें तंव पाताळीं चरण । परि सुंदर रूप तेथें नाहीं ३ हृदयीं पाहें तंव अव्यक्तचि दिसे । परि सुंदर रूप तेथें नाहीं ४ नामा म्हणे ऐसा सर्व गुण संपूर्ण । पंढरीये उभा शोभतसे ॥ ५ ॥

२७ योगियांचें ब्रह्म शून्य व्योमाकार । आमुचें साकार विटेवरीं १ दाटुगें नागरु कटीं ठेऊनि कर । सर्वस्वें उदार भक्तालागीं २ ज्ञानीया सिद्धांतीं लक्षा परी नये । आमुची वाट पाहे अनाथाची ३ पुंडलिका भावा वोळलें वोरसें । नेणो काय कैसें प्रेम त्याचें ४ जाप्यकाचें जाप्य नाम मंत्रमय । आमुचें भक्तीप्रिय संसारीं कां ५ नामा म्हणे जीवें करीन ओवाळणी । झणीं चक्रपाणीं दिठावसी ॥ ६ ॥

२८ वेदांसी अगोचर परब्रह्म कारण । योगिया हृदयींचें ममत्व निर्वाण । आकळूं न कळेचि शेखीं धरियेलें मौन । तें रूप पंढरिये विटे समचरण १ कानडा विठ्ठल वो उभा भिवरेतीरीं । भक्तांचें आर्त वो जीवा लागलें भारी ॥ ध्रु० ॥ भूवैकुंठ पंढरी हे देवें रचियेली पैं गा । शिवें ती वंदियेली विठो सम चरणांची गंगा । सदाचा नामघोषु कलिमल जाय भंगा । काय वानूं सुख तेथिंचें भेटलिया पांडुरंगा २ विठ्ठल नाम वाचें जना

हाचि उपचारू। म्हणवूनियां दावितुसे। कटीं ठेऊनिया करू। येरासी मायानदी कामक्रोध मगरू। ठेवा हा नामयाचा स्वामी विठ्ठल वीरू ॥ ३ ॥

२९ अनिर्वाच्य ब्रह्म निगम म्हणती। शिणले वेवादती अठरा साही १ तें हें पुंडलिकें चोहोंटा उभें केलें। भावें भुलविलें पंढरीये २ घ्यारे घ्यारे तुम्हीं कैवल्याचें पीक। देतो पुंडलीक सकळ जीवा ३ उपनिषदांचें मतितार्थ जें साराचें यथार्थ। तो हा पंढरीनाथ प्रगट जगीं ४ हरिहर विरंची त्रिमूर्ती हाचि। माऊली दिनांची लोभापरु ५ जो श्रवणांचा श्रवण नयनांचा नयन। ज्ञानाचा दर्पण दृष्ट होय ६ आदिमध्येअंतीं व्यापक सर्वां भूतीं। तो हा जाला व्यक्ति भक्तिभावें ७ सदा चित्ता आनंदघन परिपूर्ण। कारण महा-कारण प्रभा हाचि ८ चित्ता चेतविता बुद्धीतें पाळिता। मनादि चाळितां इंद्रि-यांसी ९ तो या चराचरीं जीवलग सोइरा। म्हणोनि अनुसरा पांडुरंगा १० नामा म्हणे काया वाचा मनें त्याचें। नाम जपा कैचें जन्ममरण ॥ ११ ॥

३० नाम बरवें रूप बरवें। दर्शन बरवें कानडिया १ वेदांसी कानडें श्रुतीसी कानडें। परब्रह्म उघडें पंढरीये २ नामा म्हणे विठो त्रिभुवन बरवें। त्याहूनि बरवें प्रेम तुझें ॥ ३ ॥

३१ विश्वाच्या मोहना कपट नाटका। पंढरीनायका पांडुरंगा १ अवतार धरुनि होऊनि निमित्त। बुजविसी दैत्य सर्प खाणी २ गोपिकांचे घरीं कामासी लंपट। करिसी धीट गवळियांसी ३ भाव अभावाचा न करी कंटाळा। दावि बाळलीला म्हणे नामा ॥ ४ ॥

३२ प्रल्हादा रक्षिलें पांडवां प्रतिपाळिलें। तया उभें केलें पुंडलीकें १ बिभीषणा स्थापिलें ध्रुवासी अढळ केलें। तया उभें केलें पुंडलीकें २ चैद्यादि मर्दिले सुरवर तारीले। तया उभें केलें पुंडलीकें ४ अहिल्ये उद्धरिलें गजेंद्रा उद्धरिलें। तया उभें केलें पुंडलीके ४ गयासुरा वधिलें बळिस पाताळीं घातलें। तया उभें केलें पुंडलीकें ५ नामा म्हणे केशवा भक्तांचें ठेवणें। घेऊनि कैंवि जाणें घडे तुज ॥ ६ ॥

श्रीजनाबाई

३३ पाय जोडूनि विटेवरीं। कर ठेउनी कटावरीं १ रूप सांवळें सुंदर। कानीं कुंडलें मकराकार २ गळां माळ वैजयंती। पुढें गोपाळ नाचती ३ गरुड सन्मुख उभा। म्हणे जनी धन्य शोभा ॥ ४ ॥

३४ अनंत लावण्याची शोभा। तो हा विटेवरी उभा १ पितांबर माळा गांठी। भाविकांसी घाली मिठी २ त्याचे पाय चुरी हातें। कष्टलीस

माझे माते ३ आवडी बोलें त्यासी। चला जाऊं एकांतासी ४ ऐसा ब्रह्मींचा पुतळा। दासी जनी पाहे डोळां ॥ ५ ॥

श्रीभानुदासमहाराज

३५ चतुर्भुज मूर्ति लावण्य रूपडें। पाहतां आवडे जीवा बहु १ वैजयंती माळा किरीट कुंडलें। भूषण मिरवले मकराकार २ कासे सोनसळा पीतांबर पिवळा। कस्तुरीचा टिळा शोभे माये ३ शंख चक्र हातीं पद्म तें शोभलें। भानुदासें वंदिलें चरण कमळ ॥ ४ ॥

३६ देखतांचि रूप विटेवरीं गोजिरें। पाहतां साजिरें चरणकमळ १ पाहतां पाहतां दृष्टी धाये जेणें। वेकुंठींचें पेणें सहज हातीं २ भानुदास म्हणे लावण्य पुतळा। देखियेला डोळां पांडुरंग ॥ ३ ॥

३७ गोड साजिरें रूपस। उभा आहे हृषिकेश। योगी ध्याती जयास। तो हा सर्वेश साजिरा १ रूप मंडित सगुण। शंख चक्र पद्म जाण। गळां वैजयंती भूषण। पीतांबर मेखळा २ कस्तुरी चंदनाचा टिळा। मस्तकीं मुगुट रेखिला। घवघवीत घन सांवळा। नंदरायाचा नंदनु ३ हरुषें भानुदास नाचे। नाम गातसें सदा वाचे। प्रेम विठोबाचें। अंगीं वसे सर्वदां ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

३८ शामसुंदर मूर्ति विटेवरीं साजिरी। पाउलें गोजिरीं कोवळीं तीं १ ध्वजवज्रांकुश चिन्हें मिरवतीं। कटीं धरिले कर अनुपम्य शोभती २ ऐसा देखिला देव विठ्ठलु माये। एकाजनार्दनीं त्यासी गाये ॥ ३ ॥

३९ सुंदर बाळपणाची बुंथी घेउनिया श्रीपती। सनकादिक ध्याती तेथें कुंठित गे माय १ ब्रह्म वेडावलें गे वेडावलें। पुंडलीकाधीन झालें गे माय २ इंद्र चंद्र गुरु उपरमोनी जया सुखा। तो वाळुवंटी देखा संतांसवें गे माय ३ ऐसा नटधारी मनु सर्वांचें हरी। एका जनार्दनाचे करीं उच्छिष्ट खाय ॥ ४ ॥

४० डोळीयांची भूक हारपली। पाहतां श्रीविठ्ठल माउली १ पुंडलिकें बरवें केलें। परब्रह्म उभें ठेलें २ अठ्ठावीस युगें झालीं। अद्यापि न बैसे खालीं ३ उगा राहिला तिष्ठत। आलियासी क्षेम देत ४ ऐसा कृपाळु दीनाचा। एकाजनार्दनीं साचा ॥ ५ ॥

४१ विटेवरीं दिसे स्वानंदाचा गाभा। श्रीमुखाची शोभा काय वानूं १ कटीं पितांबर तुळशीचे हार। उभा सर्वेश्वर भक्तिकाजा २ लावण्य रूपडें

पाहे पुंडलीक । आणीक सम्यक नये दुजा ३ पाहतां पाहतां विश्रांती पैं जाली । एकाजनार्दनीं माउली संतांची ते ॥ ४ ॥

४२ रूप सांवळें सुकुमार । कानीं कुंडलें मकराकार १ तो हा पंढरीचा राणा । न कळे योगियांच्या ध्याना २ पीतांबर वैजयंती । माथां मुकुट शोभे दीप्ति ३ एका जनार्दनीं ध्यान । विटें पाउलें समान ॥ ४ ॥

४३ मूर्ति सांवळी गोमटी । अंगीं केशराची उटी १ मुकुट कुंडलें बनमाळा । टिळक रेखिला पिवळा २ कर्णी कुंडलें मकराकार । गळां शोभे वैजयंति हार ३ नेत्र आकर्ण सुकुमार । एका जनार्दनीं विटेवर ॥ ४ ॥

४४ दोन्ही कर ठेउनी कटीं । उभा भीवरेचे तटीं १ रूप सांवळें सुंदर । गळां वैजयंती हार २ कानीं कुंडलें मकराकार । तेज न समायें अंबर ३ एकाजनार्दनीं उदार । भीमातीरीं दिगंबर ॥ ४ ॥

४५ भीमरथीचे तीरीं । उभा विठ्ठल विटेवरीं १ रूप सांवळें सुंदर । कुंडलें कानीं मकराकार २ गळां शोभे वैजयंती । चंद्रसूर्य तेजें लपती ३ कौस्तुभ हृदयावरीं । उटी केशरी साजिरी ४ एकाजनार्दनीं निढळें । बरवें देखिलें साजिरें ॥ ५ ॥

४६ चतुर्भुज साजिरी शोभा । चिन्मय गाभा साकार १ शंख चक्र गदा कमळ । कांसे पीतांबर सोज्वळ २ मुगुट कुंडलें मेखळा । श्रीवत्स शोभे वक्षस्थळा ३ निर्गुण सगुण ऐसे ठाण । एका जनार्दनीं ध्यान ॥ ४ ॥

४७ सुंदर तें ध्यान मांडीवरीं घेउनी । कौसल्या जननी गीतीं गाये १ सुंदर तें ध्यान नंदाच्या अंगणीं । गोपाळ गौळणी खेळताती २ सुंदर तें ध्यान चंद्रभागे तटीं । पुंडलिका पाठीं उभें असे ३ सुंदर तें ध्यान एकाजनार्दनीं । जनीं वनीं मनीं भरलासे ॥ ४ ॥

४८ जें या चराचरीं गोमटें । पाहतां वेदां वाट न फुटे । तें पुंडलीकाचे पेठे । उभें नीट विटेवरीं १ सोपारा सोपारा झाला आम्हा । शास्त्रें वर्णिती महिमा । न कळे जो आगमनिगमा । वेद पुराणा तिहीं लोकीं २ सहस्रमुखांचें ठेवणें । योगी ध्याती जया ध्यानें । तो नाचतो कीर्तनें । प्रेमळ भक्त देखोनी ३ एका जनार्दनी देखा । आम्हां झाला सुलभ सोपा । निवारूनी भवतापा । उतरी पार निर्धारें ॥ ४ ॥

४९ सर्वांचें जें मूळ सर्वांचें जें स्थळ । तें पदयुगुल विटेवरीं १ साजिरे साजिरे कर दोन्ही कटीं । उभा असे तटीं भीवरेच्या २ नये ध्याना मना आगमाच्या खुणा । कैलासींचा राणा ध्यात जया ३ एकाजनार्दनीं परे परता दुरी । पुंडलिकाचे द्वारीं उभा विठो ॥ ४ ॥

५० वेदाचा विवेक शास्त्रांचा हा बोध। तो हा परमानंद विठ्ठलमूर्ती १ पुराणासी वाड साधनाचें कोड। तें गोडाचें गोड विठ्ठलमूर्ती २ ब्रह्मादि वंदिती शिवादि ज्या ध्याती। सर्वांसी विश्रांति विठ्ठलमूर्ती ३ मुनिजनांचें ध्यान परम पावन। एकाजनार्दनीं पावन विठ्ठलमूर्ती ॥ ४ ॥

५१ सगुण निर्गुण मूर्ति उभी असे विटे। कोटी सूर्य दाटे प्रभा तेथें १ सुंदर सगुण मूर्ति चतुर्भुज। पाहतां पूर्वज उद्धरती २ त्रिभुवनीं गाजे ब्रीदाचा तोडर। तोचि कटीं कर उभा विटे ३ एका जनार्दनीं नातुडे जो वेदा। उभा तो मर्यादा धरूनि पाठीं ॥ ४ ॥

५२ परेहूनी परता वैखरीये कानडा। विठ्ठल उघडा भीमातटीं १ शिणलीं दरुशनें भागलीं पुराणें। शास्त्रांचिये अनुमाने नये दृष्टी २ नेति नेति शब्दें श्रुति अनुवादती। ते हे विठ्ठलमूर्ति विटेवरी ३ एकाजनार्दनीं चहूं वाचा वेगळा। तेणें मज चाळा लावियेला ॥ ४ ॥

५३ जयाची समदृष्टी पाहूं धांवें मन। शोभते चरण विटेवरीं १ कानडें कानडें वेदांसी कानडें। श्रुतीसी जो आतुडे गीतीं गातां २ परात्पर साजिरें बाळरूप गोजिरें। भाग्याचें साजिरे नरनारी ३ एकाजनार्दनीं कैवल्य जिव्हाळा। मदनाचा पुतळा विटेवरीं ॥ ४ ॥

५४ अकार तो अकारू मकार तो मकारू। उकाराचा पालउ शोभे गे माय १ आदि अंत नसे ज्या रूपावेगळें। तें कैसें वोळलें पुंडलिका गे माय २ वेद उपरमला पुराणें कुंठित। शास्त्रांचि मति नेणत तया सुखा गे माय ३ जाणते नेणते सर्व वेडावले। ठकलेचि ठेले सांगूं काय गे माय ४ या पुंडलिकें वेडाविलें चाळवूनि गोविलें। एकाजनार्दनीं उभें केलें विटेवरीं गे माय ॥ ५ ॥

५५ अनंताचे गुण अनंत अपार। न कळेचि पार श्रुतीशास्त्रां १ तो हा महाराज विटेवरीं उभा। लावण्याचा गाभा शोभतसे २ कटावरी कर ठेवी जगजेठी। पाहे कृपादृष्टीं भक्तांकडे ३ पुंडलिकाचे तेजें जोडलासे ठेवा। एकाजनार्दनीं सेवा देई देवा ॥ ४ ॥

५६ आनंदाचा कंद उभा पांडुरंग। गोपाळांचा संघ भोवता उभा १ चंद्रभागातीरीं शोभे पुंडलीक। संत आलोलिक गर्जतातीं २ भाळे भोळे जन गाती तें सावडें। विठ्ठला आवडे प्रेम त्यांचें ३ नारीनर मिळाले आनंदें गजर। होत जयजयकार महाद्वारीं ४ एकाजनार्दनीं प्रेमळ ते जन। करिती भजन विठोबाचें ॥ ५ ॥

५७ देतो मोक्ष मुक्ती वांटितसे फुका। ऐसा हा निश्चयो देखा करूनि

ठेलों १ सांवळें रूपडें गोजिरें गोमटें। उभें पुंडलीक पेठें पंढरीये २ वांटितसे इच्छा जयासी जें आहे। उभारूनी बाह्या देत असे ३ एकाजनार्दनीं देतां न सरे मागें। जाहाला असती युगें अठ्ठावीस ॥ ४ ॥

५८ सर्वांघटीं बिंबला व्यापुनी राहिला। पुंडलीकें उभा केला विटेवरीं १ सांवळा चतुर्भुज कांसे पितांबर। वैजयंती माळ शोभे कंठीं २ कटावरीं कर पाउलें साजिरीं। उभा तो श्रीहरी विटेवरीं ३ एकाजनार्दनीं बिंबें तो बिंबला। बिंब बिंबोनी ठेला देहामाजीं ॥ ४ ॥

५९ परापश्यंती मध्यमा। जो न कळे आगमा निगमां। पुंडलीकालागीं धामा। पंढरिये आला तो १ नीरे भीवरेचे तटीं। कास घालुनी गोमटी। वैजंयंती शोभे कंठीं। श्रीवत्सलांछन २ शंख चक्र मिरवें करीं। उटी चंदनाची साजिरी। खोप मिरवे शिरीं। मयूर पिच्छे शोभती ३ शोभे कस्तुरीचा टिळा। राजस सुंदर सांवळा। एकाजनार्दनीं डोळां। वेधिलें मन ॥४॥

६० ध्यानाचें ध्यान ज्ञानाचें ज्ञान। तें समचरण विटेवरीं १ भावाचा तो भाव देवाचा तो देव। वैकुंठींचा राव विटेवरीं २ कामाचा तो काम योगियां विश्राम। धामाचा तो धाम विटेवरीं ३ वैराग्याचें वैराग्य मुक्ताचें माहेर। तो देव सर्वेश्वर विटेवरीं ४ भोळीयाचा भोळा ज्ञानियाचा डोळा। एकाजनार्दनी सोहळा विटेवरीं ॥ ५ ॥

६१ गोकुळीं जें शोभलें। तें विटेवरीं देखिलें १ काळ्या पृष्ठीं शोभलें। तें विटेवरीं देखिलें ॥ २ ॥ पूतने हृदयीं शोभलें। तें विटेवरीं देखिलें ३ काळयवनें पाहिलें। तें विटेवरीं देखिलें ४ एकाजनार्दनीं भलें। तें विटेवरीं देखिलें ॥ ५ ॥

६२ भीष्में जया ध्याइलें। तें विटेवरीं देखिलें १ धर्मरायें पूजियेलें। तें विटेवरीं देखिलें २ शिशुपाळा अंतक जाहलें। तें विटेवरीं देखिलें ३ एकाजनार्दनीं पूजिलें। तें विटेवरीं देखिलें ॥ ४ ॥

६३ जें द्रौपदीनें स्मरिलें। तें विटेवरीं शोभलें १ जें अर्जुनें स्मरिलें। तें विटेवरीं शोभलें २ जेणें गजेंद्रा उद्धरिलें। तें विटेवरीं शोभलें ३ जें हनुमंतें स्मरिलें। तें विटेवरीं शोभलें ४ जें पुंडलिकें ध्याईलें। तें एकाजनार्दनीं देखिलें ॥ ५ ॥

श्रीज्ञानदेवमहाराज

६४ रूप पाहतां लोचनीं। सुख झालें वो साजणी १ तो हा विठ्ठल

बरवा । तो हा माधव बरवा २ बहुता सुकृताची जोडी । म्हणूनि विठ्ठलीं आवडी ३ सर्व सुखाचें आगर । बाप रखुमादेवीवर ॥ ४ ॥

६५ बरवा वो हरी बरवा वो । गोविंद गोपाळ गुण गरुवा वो १ सांवळा वो हरी सांवळा वो । मदनमोहन कान्हो गोवळा वो २ पाहतां वो हरि पाहतां वो । ध्यान लागलें या चित्ता वो ३ पढिये वो हरि पढिये वो । बापरखुमादेवीवरु घडिये वो ॥ ४ ॥

६६ अनुपम्य मनोहर । कांसे शोभे पितांबर । चरणीं ब्रीदाचा तोडर । देखिला देवो १ योगियाची कसवटी । दावितसे नेत्रपुटीं । उभा भीवरेच्या तटीं । देखिला देवो २ बापरखुमादेवीवरु । पुंडलिका अभय करू । परब्रह्म-साकारू । देखिला देवो ॥ ३ ॥

६७ पांडुरंगकांती दिव्य तेज झळकती । रत्नकीळा फांकती प्रभा । अगणित लावण्य तेज पुंजाळलें । न वर्णवे तेथींची शोभा १ कानडा हा विठ्ठलु कर्नाटकु । येणें मज लाविला वेधु । खोळ बुंथी घेऊनि खुणाची पालवी । आळविल्या सादु नेदी २ शब्देंवीण संवादु दुजेंवीण अनुवादु । हें तव कैसेंनि गमे । परेहि परतें बोलणें खुंटलें वैखरीं कैसेनि सांगे ३ पाया पडूं गेलें तंव पाउलचि न दिसे । उभाचि स्वयंभु असे । समोर कीं पाठी-मोरा न कळे । ठकचि पडिलें कैसें ४ क्षेमालागीं मन उतावीळ माझें । म्हणवूनि स्फुरताती बाहो । क्षेम देऊं गेलें तव मीचि मी एकली । आसा-वला जीवरावो ५ बापरखुमादेविवरू हृदयींचा जाणुनी । अनुभव सौरसु केला । दृष्टीचा डोळा पाहों मी गेलीये । तंव भीतरीं पालटु झाला ॥ ६ ॥

६८ त्रिभंगी देहुडा ठाण मांडुनियां माये । कल्पद्रुमातळीं वेणु वाज-वितु आहे १ गोविंदु वो माये गोपाळु वो । सबाह्य अभ्यंतरीं अवघा परमा-नंदु वो २ सांवळें सगुण सकळां जीवांचें जीवन । घनानंद मूर्ति पाहतां हारपलें मन ३ शून्य स्थावर जंगम व्यापुनि राहिला अकळ । बापरखुमा-देविवरु विठ्ठलु सकळ ॥ ४ ॥

६९ तुरे कांवळा डांगेवरी निशाण वेणु घेऊनि करीं । वैजयंति रुळे कैशी वक्षस्थळावरीं १ गोविंदु वो पैल गोपाळु माये । सुरतरु तळवटीं देखें कैसा उभा राहे ॥ धृ० ॥ आड त्रिपुंड्र शोभत द्रुमिल भारेंसि जे जात । नागर केशरीचीं पुष्पें कैसा खोप मिरवत २ हिरिया ऐशा दंतपंक्ति अधर पोंवळ-वेली । श्रवणीं कुंडलें ब्रह्मरसाचीं वोतलीं ३ विश्वाचें जीवन तें म्यां सार-देखियेलें । योगी ध्याती ध्यानीं ब्रह्म तेंचि गोकुळासि आलें ४ आजि धन्य

धन्य जालें राया कृष्णासि देखिलें । निवृत्तिमुनिरायप्रसादें ध्यान हृदयासि आलें ॥ ५ ॥

७० स्वरूपीं पाहतां बिंबीं बिंब उमटे । मेघःश्याम दाटे कुंथी मनीं १ चित्त वित्त हरि जाला वो साजणी । अवचिता आंगणीं म्यां देखियेला २ सांवळा डोळसु चतुर्भुज रूपडें । दिसे चहूंकडे एकतत्व ३ ज्ञानदेव म्हणे द्वैत निरसूनि पाही । एका रूपा सोयी बाही तरशील ॥ ४ ॥

श्रीमुक्ताई

७१ मुक्त जीव सदा होति पैं नामपाठें । तेंचि रूप विटे देखिलें आम्ही १ पुंडलीकें विठ्ठल आणिला पंढरी । आणूनि लवकरी तारिलें जग २ ऐसें पुण्य केलें एका पुंडलीकेंची । निरसली जनाची भ्रमभूली ३ मुक्ताई चिंतनें मुक्त पैं जाली । चरणीं समरसली हरिपाठें ॥ ४ ॥

७२ प्रकृति निर्गुण प्रकृति सगुण । दीपें दीप पूर्ण एका तत्वें १ देखिलें गे माय पंढरीपाटणीं । पुंडलीका अंगणीं विठ्ठलराजा २ विज्ञानेंसी तेज सज्ञानेंसी निज । निर्गुणेंसी चोज केलें सये ३ मुक्ताई तारक सम्यक विठ्ठल । निवृत्तीनें चोखाळ दाखविलें ॥ ४ ॥

७३ शून्यापरतें पाही तंव शून्य तेंही नाहीं । पाहातें पाहोनि ठायीं ठेवियलें १ कैसा गे माये हा तारकु दिवटा । पंढरी वैकुंठा प्रगटला २ न कळे याची गती आदिमध्य अंतीं । जेथें श्रुति नेति नेति प्रगटल्या ३ मुक्ताई सप्रेम विठ्ठल संभ्रम । शून्याही शून्य सम शेजबाज ॥ ४ ॥

श्रीसेनामहाराज

७४ विटेवरीं उभा नीट कटावरीं कर । वाट पाहे निरंतर भक्ताची गे माये १ श्रीमुगुट रत्नाचा ढाळ देती कुंडलांचा । तुरा खोविला मोत्याचा तो गे माये २ कंठीं शोभे एकावळी तोडर गर्जे भूमंडळीं । भक्तजनाची माउली तो गे माये ३ सोनेंसळा पीतांबर ब्रीद वागवी मनोहर । सेना वंदी निरंतर तो गे माये ॥ ४ ॥

७५ समचरण विटेवरीं । पाहतां समाधान अंतरीं १ चला जाऊं पंढरीसी । भेटूं रखुमाई वरासी २ होती संताचिया भेटी । सांगूं सुखाचिया गोष्टी ३ जन्ममरणाची चिंता । सेना म्हणे नाहीं आतां ॥ ४ ॥

७६ कटीं ठेऊनियां कर । रूप पाहिलें मनोहर १ तेणें समाधान

चित्ता । पायीं ठेवियेला माथा २ वाहों टाळी गातो गीत । सुखें नाचे राउळांत ३ सेना म्हणे नामापुढें । तुच्छ सकळ बापुडें ॥ ४ ॥

७७ विटेवरीं उभा नीट देखिला गे माये । निवाली कांती हरपला देहभाव १ तें रूप पाहतां मन माझें वेधलें । नुठेंचि कांहीं केलें तेथुनि गे माये २ अवघें अवधियांचा विसर पडियेला । पाहतां चरणाला श्रीविठोबाच्या ३ सेना म्हणे चला जाऊं पंढरीसी । जिवलग विठ्ठलासी भेटावया ॥४॥

७८ विटेवरीं उभा । जैसा लावण्याचा गाभा १ पायीं ठेउनियां माथा । अवघी वारली चिंता २ समाधान चित्ता । डोळां श्रीमुख पाहतां ३ बहु जन्मीं केला लाग । सेना देखे पांडुरंग ॥ ४ ॥

७९ जो हा दुर्लभ योगिया जनासी । उभाचि देखिला पुंडलीकापासीं १ हारपलें दुजेपण फिटला संदेह । निमाली वासना गेला देहभाव २ विटेवरीं उभा पंढरीचा राणा । सेना म्हणे बहु आवडतो मना ॥ ३ ॥

श्रीचोखामेळा

८० श्रीमुखाची शोभा कस्तुरी मळवट । उभा असे नीट विटेवरीं १ कर दोनी कटीं कुंडलें झळकतीं । तेज हें फांकतीं दशदिशां २ वैजयंती माळा चंदनाची उटी । टिळक ललाटीं कस्तुरीचा ३ चोखा म्हणे माझ्या जीवींचा जीवनु । पाहतां तनु मनु भुलोनी जाय ॥ ४ ॥

८१ गोजिरें साजिरें श्रीमुख चांगलें । ध्यानीं मिरवलें योगियांच्या १ पंढरी भूवैकुंठ भीवरेच्या तीरीं । वैकुंठाचा हरी उभा विटे २ राही रखुमाई सत्यभामा नारी । पुंडलीकें सहपरिवारीं आणियेला ३ वैजयंती माळ किरीटकुंडलें । प्रेमें आलिंगिलें चोखियानें ॥ ४ ॥

८२ सर्वही सुखाचें ओतिलें श्रीमुख । त्रिभुवननायक पंढरीये १ कर दोन्ही कटीं सम पाय विटे । शोभलें गोमटें बाळरूप २ जीवाचें जीवन योगियांचें धन । चोखा म्हणे मंडन तिन्ही लोकीं ॥ ३ ॥

८३ उतरलें सुख चंद्रभागेतटीं । पाहा वाळुवंटीं बाळरूप १ बहुतां काळाचें ठेवणें योगियांचें । ध्येय शंकराचें सुख ब्रह्म २ जयालागीं अहोरात्र विवादती । तो भक्ताचिये प्रीति उभा असे ३ चोखा म्हणे सर्व सुखाचें आगर । न कळे ज्याचा पार श्रुति-शास्त्रां ॥ ४ ॥

८४ अनादि निर्मळ वेदाचें जें मूळ । परब्रह्म सोज्वळ विटेवरीं १ कर दोन्ही कटीं राहिलासे उभा । नीळवर्ण प्रभा फांकतसे २ आनंदाचा कंद पाऊलें साजिरीं । चोखा म्हणे हरी पंढरीये ॥ ३ ॥

८५ अनाम जयासी तेंचि रूपा आलें। उभें तें राहिलें विटेवरीं १ पुंडलीकाच्या प्रेमा युगें अठ्ठावीस। समचरणीं वास पंढरीये २ चोखा म्हणे ऐसा भक्तांचा कनवाळू। जाणे लळा पाळू भाविकांचा ॥ ३ ॥

८६ व्यापक व्यापला तिहीं त्रिभुवनीं। चारी वर्ण खाणी विठू माझा १ शंख चक्र करीं वैजयंती माळा। नेसला पिवळा पितांबर २ कटावरीं जेणें कर हे ठेविले। ध्यान मिरविलें भीमातिरीं ३ चोखा म्हणे माझा आनंदाचा कंद। नाम हें गोविंद मिरविलें ॥ ४ ॥

८७ श्रीमुख चांगलें कांसे पीतांबर। वैजयंती हार रुळे कंठीं १ तो माझ्या जीवींचा जिवलग सांवळा। भेटवा हो डोळा संतजन २ बहुतांचें धांवणें केले नानापरी। पुराणें ही थोरी वानिताती ३ चोखा म्हणे वेद शास्त्रांसी जो साक्षी। तोचि आम्हां रक्षी नानापरी ॥ ४ ॥

८८ वैकुंठ पंढरी भीवरेचे तीरीं। प्रत्यक्ष श्रीहरी उभा तेथें १ रूप हें सांवळें गोड तें गोजिरें। धणी न पुरे पाहतां जया २ कांसे सोनसळा नेसला पिवळा। वैजयंती माळा गळां शोभे ३ चोखा म्हणे ऐसें सगुण हें ध्यान। विटे समचरण ठेवियेले ॥ ४ ॥

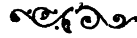
८९ सुखाचें जें सुख चंद्रभागेतटीं। पुंडलीकापाठीं उभें असे १ साजिरें गोजिरें समचरणीं उभें। भक्तांचिया लोभें विटेवरीं २ कर दोनी कटीं श्रीमुख चांगलें। शंख चक्र मिरवले गदा पद्म ३ चोखा म्हणे शोभे वैजयंती कंठीं। चंदनाची उटी सर्व अंगीं ॥ ४ ॥

९० सुंदर मुखकमल कस्तुरी मळवटी। उभा देखिला तटीं भीवरेच्या १ मकराकार कुंडलें श्रवणीं ढाळ देती। गळा वैजयंती मुक्तमाळा २ शंख चक्र गदा पद्म चहूं करीं। गरुड वाहन हरी देखियेला ३ चोखा म्हणे सर्व सुखाचें आगर। निरा भीवरा तीर विठ्ठल उभा ॥ ४ ॥

९१ ज्या कारणें वेदश्रुति अनुवादती। तो हा रमापति पंढरीये १ सुखाचें ठेवणें क्षीरसागर निवासी। तो हा पंढरीसी उभा विटे २ भाविका कारणें उभवोनी हात। उदारपणें देत भुक्तिमुक्ति ३ न पाहे उंच नीच याती कुळ। स्त्री शूद्र चांडाळ सरते पायीं ४ चोखा म्हणे ऐसा भावाचा भुकेला। म्हणोनि स्थिरावला भीमातटीं ॥ ५ ॥

९२ जाणतें असोनी नेणतें पै झालें। सुखाला पावलें भक्तांचिया १ कैसा हा नवलाव सुखाचा पाहा हो। न कळे भाव ब्रह्मादिकां २ तो हरि समर्थ पंढरीये उभा। त्रैलोक्याची शोभा शोभतसे ३ चोखा म्हणे आमुचें दीनांचें माहेर। तें पंढरपूर भीमातटीं ॥ ४ ॥

नामपर

श्रीतुकाराममहाराज

९३ समुद्रवलयांकित पृथ्वीचें दान। करितां समान नये नामा १ म्हणऊनि कोणी न करावा आळस। म्हणा रात्रंदिवस राम राम २ सकळही शास्त्रें पठण करितां वेद। सरी नये गोविंद नामें एकें ३ सकळही तीर्थें प्रयागादि काशी। करितां नामाशीं तुळतीना ४ कर्वती कर्मरीं देहासी दंडण करितां समान नये नामा ५ तुका म्हणे ऐसा आहे श्रेष्ठाचार। नाम हेंचि सार विठोबाचें॥ ६॥

९४ नाम पावन पावन। त्याहूनि पवित्र आहे कोण २ शिव हालाहलें तापला। तोही नामें शीतळ झाला २ शिवास नामाचा आधार। केला कळि-काळ किंकर ३ मरण झालें काशीपुरीं। तेथें नामची उद्धरी ४ तुका म्हणे अवघीं चोरें। एक हरिनाम सोइरें॥ ५॥

९५ नाम घेतां उठाउठी। होय संसाराची तुटी १ ऐसा लाभ बांधा गाठीं। विठ्ठल पायीं पडे मिठी २ नामापरतें साधन नाहीं। जें तूं करिसी आणिक कांहीं ३ हाकारोनि सांगे तुका। नाम घेतां राहों नका॥ ४॥

९६ नाम गोड नाम गोड। पुरे कोड सकळही १ रसना येरां रसां विटे। घेतां घोट अधिक हें २ आणिका रसें मरण गांठी। येणें तुटी संसारें ३ तुका म्हणे आहार जाला। हा विठ्ठल आम्हांसी॥ ४॥

९७ नाम घेतां कंठ शीतळ शरीर। इंद्रिया व्यापार नाठवती १ गोड हें गोमटें अमृतासी वाड। केला कईवाड माझ्या चित्तें २ प्रेमरसें जाली पुष्ट अंगकांति। त्रिविध नासती ताप क्षणें ३ तुका म्हणे तैथें विकाराची मात। बोलों नये हित सकळांचें॥ ४॥

९८ नामाचिया बळें कैवल्यसाधन। उगेंचि निधान हातां चढे १ जाणोनिया वर्म भक्त भागवत। राहिले निवांत प्रेमबोधें २ कोण जपतप बाहें हें कावाड। म्हणती अवघड यारे नाचूं ३ उघड समाधि हरिकथा सोहळा। नरनारी बाळा लहान थोरां ४ छंदें वाहती टाळी गाती नामावळी। जय-

जयकारें होळी दहन दोषां ५ येणें ब्रह्मानंदें दुमदुमलें जग । सुलभ हा मार्ग सांपडला ६ तुका म्हणे हरिभक्तीच्या उल्हासें । आणियला त्रास यमदूतां ॥७॥

९९ नामाचे पवाडे बोलतीं पुराणें । होऊनि कीर्तन तोचि ठेला १ आदिनाथा कंठीं आगळा हा मंत्र । आवडीचें स्तोत्र सदा घोकी ॥ छ॥ आगळें हें सार उत्तमा उत्तम । ब्रह्मकर्म नाम एक तुझें २ तिहीं त्रिभुवनीं गमन नारदा । हातीं वीणा सदा नाम मुखीं ३ परिक्षितीं मृत्यु सातां दिवसांचा । मुक्त जाला वाचां उच्चारितां ४ कोळियाची कीर्ति वाढली गहन । केलें रामायण रामाआधीं ५ सगुण निर्गुण तुज म्हणे वेद । तुका म्हणे भेद नाहीं नामीं ॥ ७ ॥

१०० बरवी नामावळी । तुझी महादोषां होळी १ जालें आम्हांसी जीवन । धणीवरी हें सेवन २ सोपें आणि गोड । किती अमृताही वाड ३ तुका म्हणे अच्युता । आमुचा कल्पतरू दाता ॥ ४ ॥

१०१ नामाची आवडी तोचि जाणा देव । न धरी संदेह कांहीं मनीं १ ऐसें मी हें नाहीं बोलत नेणतां । आणोनि संमता संतांचिया २ नाम म्हणे तया उरलें साधन । ऐसें हें वचन बोलों नये ३ तुका म्हणे सुख पावें या वचनीं । ज्याची शुद्ध दोन्ही मायबापें ॥ ४ ॥

१०२ प्रेम तेथें वास करी । मुखीं उच्चारितां हरी १ प्रेमे यावें तया गांवा । चोजवीत या वैष्णवां २ प्रेम पाठीं लागें बळें । भक्त देखोनिया भोळे ३ प्रेम न वजें दवडितां । शिरें बळें जेथें कथा ४ तुका म्हणे थोर आशा । प्रेमा घरीं विष्णुदासा ॥ ५ ॥

१०३ काय करितील केलीं नित्य पापें । वसे नाम ज्यापें विठोबाचें १ तृणीं हुताशन लागतां ते रासी । जळतील तैसीं क्षणमात्रें २ विष्णुमूर्तिपाद पाहतां चरण । तेथें कर्म कोण राहूं शके ३ तुका म्हणे नाम जाळी महादोष । जेथें होय घोष कीर्तनाचा ॥ ४ ॥

१०४ रामनामाचे पवाडे । अखंड ज्याची वाचा पढे १ धन्य तो एक संसारीं । राम नाम जो उच्चारी २ राम नाम गर्जे वाचा । काळ आज्ञाधारक त्याचा ३ तुका म्हणे रामनामीं । कृतकृत्य झालों आम्ही ॥ ४ ॥

१०५ कर्म धर्म नव्हती सांग । उण्या अंगें पतन १ भलत्या काळें नामावळी । सुलभ भोळी भाविकां २ प्रायश्चित्तें पडती पायां । गाती तयां वैष्णवां ३ तुका म्हणे नुपजे दोष । करा घोष आनंदें ॥ ४ ॥

१०६ नव्हे गुरुदास्य संसारियां । वैराग्य तरी भेणें कांपे विषया । तैसें नाम नव्हे पंढरिराया । जया सायास न लगती १ म्हणोनि गोड सर्व भावें ।

आंघोळी नलगे तोंड धुवावें । अर्थ घाड जीवें । नलगे भ्यावें संसारा २ कर्म तंव न पुरे संसारिक । धर्म तरी फलदायक । नाम विठ्ठलाचें एक । नाशी दुःख भवाचें ३ न लगे सांडणें मांडणें । आगम निगमाचें देखणें । अवघें तुका म्हणे । विठ्ठलनामें आटलें ॥ ४ ॥

१०७ हित तें हें एक राम कंठीं राहे । नाठवती देहभाव देहीं १ हाचि एक धर्म निज बीजवर्म । हेंचि जाळी कर्मे केलीं महा २ चित्त राहे पायीं रूप बैसे डोळां । जीवें कळवळा आवडीचा ३ अखंड न खंडे अभंग न भंगे । तुका म्हणे गंगे मिळणी सिंधु ॥ ४ ॥

१०८ मंत्रचळें पिसें लागतें सत्वर । अबद्ध ते फार तरले नामें १ अशौच तो बाधो आणिकां अक्षरां । नाम निद्सुरा घेतां तरे २ राग ज्ञान घात चुकतां होय वेळ । नाम सर्वकाळ शुभदायक ३ आणिकां भजना बोलिला निषेध । नाम तें अभेद् सकळां मुखीं ४ तुका म्हणे तपें घालितीं घालणी । वेश्या उद्धरूनि नेली नामें ॥ ५ ॥

१०९ नामें स्नानसंध्या केलें क्रियाकर्म । त्याचा भवश्रम निवारला १ आणिकें दुरावलीं करितां खटपट । वाउगे बोभाट वर्माविण २ रामनामीं जिहीं धरिला विश्वास । तिहीं भवपाश तोडियेले ३ तुका म्हणे केलें कळि-काळ ठेंगणें । नामसंकीर्तनें भाविकांनीं ॥ ४ ॥

११० न पालटे एक । भोळा भक्तचि भाविक १ येरां नाश आहे पुढें । पुण्य सरता उघडें २ नेणे गर्भवास । एक विष्णुचाचि दास ३ तुका म्हणे खरें । नाम विठोबाचें बरें ॥ ४ ॥

१११ गायें नाचे वाहें टाळी । साधन कळी उत्तम हें १ काय जाणों तरले किती । नांव आइती या बैसों २ सायासाचें नाहीं काम । घेतां नाम विठोबाचें ३ तुका म्हणे निर्वाणीचें । शस्त्र साचें हें एक ॥ ४ ॥

११२ तपासी तें मन करूं पाहे घात । धरोनि सांगात इंद्रियांचा १ म्हणोनि कीर्तन आवडलें मज । सांडोनियां लाज हेंचि करी २ पाहतां आगमनिगमाचे ठाव । तेथें नाहीं भाव एकविध ३ तुका म्हणे येथें नाहीं वो विकार । नाम एक सार विठोबाचें ॥ ४ ॥

११३ ब्रह्मयाचे वेद् शंखासुरें नेले । त्यासाठीं धरिलें मत्स्यरूप १ तेणें आत्मा नव्हता नेला ब्रह्मांडासी । काय ब्रह्मयासी नव्हतें ज्ञान २ परि तेणें धावा केला आवडीनें । आले नारायण कृपासिंधु ३ तुका म्हणे विठोबा मी नामधारक । पोसणें सेवक भेटी देईं ॥ ४ ॥

११४ वेदाचें गव्हर न कळे पाठकां । अधिकार लोकां नाहीं येरां १

विठोबाचें नाम सुलभ सोपारें। तारी एकसरें भवसिंधु २ जाणत्यां असाध्य मंत्र तंत्र काळ। येर तो सकळ मूढ लोक ३ तुका म्हणे विधिनिषेध लोपला। उच्छेद या झाला मारगाचा ॥ ४ ॥

११५ वेद अनंत बोलिला। अर्थ इतुकाची साधिला १ विठोबासी शरण जावें। निजनिष्ठें नाम गावें २ सकळ शास्त्रांचा विचार। अंतीं इतुकाची निर्धार ३ अठरा पुराणीं सिद्धांत। तुका म्हणे हाचि हेत ॥ ४ ॥

११६ चारी वेद जयासाठीं। त्याचें नाम धरा कंठीं १ न करीं आणीक साधन। कष्टसी कां वांयावीण २ अठरा पुराणांचे पोटीं। नामाविण नाहीं गोठी ३ गीता जेणें उपदेशिली। ते ही विटेवरीं माउली ४ तुका म्हणे सार धरीं। वाचे हरिनाम उच्चारीं ॥ ५ ॥

११७ हांकेसरसी उडी। घालुनियां स्तंभ फोडी १ ऐसी कृपावंत कोण। माझे विठाईवांचून २ करितां आठव। धांवोनियां घाली कव ३ तुका म्हणे गीतीं गातां। नामें द्यावी सायुज्यता ॥ ४ ॥

११८ मुखीं नाम हातीं मोक्ष। ऐसीं साक्ष बहुतांची १ वैष्णवाचा माल खरा। तुरतुरा वस्तूसी २ भस्म दंड नलगे काठी। तीर्थां आटी भ्रमण ३ तुका म्हणे आडकाठी। नाहीं भेटी देवाचे ॥ ४ ॥

११९ विठोबाचें नाम ज्याचें मुखीं नित्य। त्या देखिल्या पतित उद्धरती १ विठ्ठल विठ्ठल भावें म्हणे वाचें। तरी तो काळाचें दांत ठेंची २ बहुत तारिलें सांगों किती आतां। ऐसा कोण दाता दुजा नाहीं ३ तुका म्हणे त्यांही ऐकोनिया कीर्ति। धरिला एकांतीं हृदयामाजीं ॥ ४ ॥

१२० लागोनियां पायां विनवितों तुम्हाला। करें टाळी बोला मुखें नाम १ विठ्ठल विठ्ठल म्हणा वेळोवेळां। हा सुखसोहळा स्वर्गीं नाहीं २ कृष्ण विष्णु हरी गोविंद गोपाळ। मार्ग हा प्रांजळ वैकुंठींचा ३ सकळांसीं येथें आहे अधिकार। कलियुगीं उद्धार हरिनामें ४ तुका म्हणे नामापासीं चारी मुक्ति। ऐसें बहुतां ग्रंथीं बोलियेलें ॥ ५ ॥

१२१ कळे न कळे ज्या धर्म। ऐका सांगतों रे वर्म॥ माझ्या विठोबाचें नाम। अट्टाहासें उच्चारा १ तो या दाखविल वाटा। जया पाहिजे त्या नीटा। कृपावंत मोठा। पाहिजे तो कळवळा २ पुसतां चुका होतो वाटा। सर्वे बोळावा गोमटा। मोडों नेदी कांटा। घेऊं सांटा चोरांसी ३ तुका म्हणे मोल। नलगे द्यावें वेंचा बोल। विठ्ठल विठ्ठल। ऐसा छंद मनासी ॥४॥

१२२ उभाउभी फळ। अंगीं मंत्राचें या बळ १ म्हणा विठ्ठल विठ्ठल।

गोड आणि स्वल्प बोल २ कळिकाळाची बाधा । नव्हे उच्चारितां सदा ३ तुका म्हणे रोग । वारे भवाऐसा भोग ॥ ४ ॥

१२३ ब्रह्मरस घेईं काढा । जेणें पीडा वारेल १ पथ्य नाम विठोबाचें । आणीक वाचें न सेवीं २ भवरोगा ऐसें जाय । आणीक काय क्षुल्लकें ३ तुका म्हणे नव्हे बाधा । आणीक कदा भूतांची ॥ ४ ॥

१२४ ऐसी जोडी करा नाम कंठीं धरा । जेणें चुके फेरा गर्भवास १ नासिवंत आटी प्रियापुत्रधन । बीज ज्याचें हीन तेंचि फळ २ नाव धड करा सहस्र नामांची । जे भवसिंधुची थडी पावे ३ तुका म्हणे काळा हाणा तोंडावरीं । भाता भरा हरिरामबाणीं ॥ ४ ॥

१२५ स्वल्प वाटे चला जावूं । वाचे गाऊं विठ्ठल ॥ १ ॥ तुम्ही आम्ही खेळीमेळीं । गदारोळीं आनंदें २ ध्वजा कुंचे गरुडटके । शृंगार निके करोनि ३ तुका म्हणे हेंचि नीट । जवळीं वाट वैकुंठा ॥ ४ ॥

१२६ न कळे तें कळों येईल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया १ न दिसे तें दिसों येईल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया २ न बोलों तें बोलों येईल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया ३ न भेटे तें भेटों येईल आपण । करितां चिंतन विठोबाचें ४ अलभ्य तो लाभ होईल अपार । नाम निरंतर म्हणतां वाचें ५ तुका म्हणे जीव आसक्त सर्वभावें । तरतील नांवें विठोबाच्या ॥ ६ ॥

१२७ गर्जत जावें नामावळी । प्रेमें टाळी वाहोनी १ येणें सुखें पुढती धांवे । भेटीसवें गोपाळा २ लोटांगण घाला तळीं । वंदा धुळी संतांची ३ तुका म्हणे विठ्ठल लाहो । ऐसा वाहो उभारा ॥ ४ ॥

१२८ प्राणिया एक बीज मंत्र उच्चारीं । प्रतिदिनीं रामकृष्ण म्हण कां मुरारी १ हेंचि साधन रे तुज सर्वहि सिद्धीचें । नाम उच्चारीं रे गोपाळाचें वाचें २ उपास पारणें नलगे वनसेवन । नलगे धूम्रपान पंचाग्नितापणें ३ सुखाचें फुकाचें कांहीं न वेंचे भांडार । कोटी यज्ञापरिस तुका म्हणे हें सार ॥ ४ ॥

१२९ नामापरतें साधन नाहीं पैं आणीक । भवसिंधुतारक हेंचि एक १ उत्तमा उत्तम सर्वांही वरिष्ठ । नाम श्रेष्ठां श्रेष्ठ तिहीं लोकीं २ शिव भवानी हें आवडीचें स्तोत्र । गुह्यमंत्र बीज एकांतीचा ३ तुका म्हणे कोण इतरांचा पाड । सवाहुनी वाड नाम आहे ॥ ४ ॥

१३० नामसंकीर्तन साधन पैं सोपें । जळतील पापें जन्मांतरींचीं १ न लगती सायास जावें वनांतरा । सुखें येतो घरा नारायण २ ठायींच बैसोनि करा एकचित्त । आवडीं अनंत आळवावा ३ रामकृष्ण हरि विठ्ठल केशवा ।

मंत्र हा जपावा सर्वकाळ ४ याविण आणिक नाहीं पैं साधन । वाहतसे आण विठोबाची ५ तुका म्हणे सोपें आहे सर्वांहूनि । शहाणा तो धर्णा घेतो येथें ॥ ६ ॥

१३१ हरि म्हणतां गति पातकें नासती । कळिकाळ कांपती हरि म्हणतां १ हरि म्हणतां भुक्ति हरि म्हणतां मुक्ति । चुके यातायाती हरि म्हणतां २ तपें अनुष्ठानें न लगती साधनें । तुटतीं बंधनें हरि म्हणतां ३ तुका म्हणे भावें जपा हरिचें नाम । मग काळ यम शरण तुम्हां ॥ ४ ॥

१३२ नाम घेतां नलगे मोल । नाममंत्र नाहीं खोल १ दोंचि अक्षरांचें काम । उच्चारावें राम राम २ नाहीं वर्ण धर्म याती । नामीं अवघींचि सरती ३ तुका म्हणे नाम । चैतन्य हें निजधाम ॥ ४ ॥

१३३ नाम घेतां वायां गेला । ऐसा कोणे आईकिला १ सांगा विनवितों तुम्हांसी । संत महंत सिद्ध ऋषी २ नामें तरला नाहीं कोण । ऐसा द्यावा निवडून ३ सलगीच्या उत्तरा । तुका म्हणे क्षमा करा ॥ ४ ॥

१३४ नाम न वदे ज्याची वाचा । तो लेक दों बापांचा १ हेचि ओळख तयाची । भ्रूण जाणा अभक्ताची २ ज्यासी विठ्ठल नाहीं ठावा । त्याचा संग न करावा ३ ठावा नाहीं पांडुरंग । जाणा जातीचा तो मांग ४ नाम न म्हणे ज्याचें तोंड । तेंचि चर्मकाचें कुंड ५ तुका म्हणे त्याचे दिवशीं । रांड गेली महारापाशीं ॥ ६ ॥

१३५ काय नव्हे केलें । एका चिंतितां विठ्ठलें १ सर्व साधनांचें सार । भवसिंधु उतरीं पार २ योग याग तपें । केलीं तयानें अमूपें ३ तुका म्हणे जपा । मंत्र त्रिअक्षरीं सोपा ॥ ४ ॥

१३६ चाल केलासी मोकळा । बोल विठ्ठल वेळोवेळां १ तुज पापचि नाहीं ऐसें । नाम घेतां जवळीं वसे २ पंच पातकांच्या कोडी । नामें जळतां न लगे घडी ३ केलीं मागें नको पाहों । तुज जमान आम्हीं आहों ४ करीं तुज जीं करवतीं । आणिक नामें घेऊं किती ५ तुका म्हणे काळा । रीग नाहीं निघती ज्वाळा ॥ ६ ॥

१३७ नाम साराचेंही सार । शरणांगत यमकिंकर १ नाम उत्तम उत्तम । वाचें बोला पुरुषोत्तम २ नाम जपतां चंद्रमौळी । नामें तरला वाल्हा कोळी ३ तुका म्हणे वर्णूं काय । तारक विठोबाचे पाय ॥ ४ ॥

१३८ वंदूं चरणरज सेवूं उष्टावळी । पूर्व कर्मा होळी करुनी सांडूं १ अमुप हें गांठीं बांधूं भांडवल । अनाथां विठ्ठल आम्हांजोगा २ अवघे होती लाभ एका या चिंतनें । नामसंकीर्तनें गोविंदाच्या ३ जन्ममरणाच्या खुंटतील खेपा । होईल हा सोपा सिद्ध पंथ ४ गेले पुढें त्यांचा शोधीत मारग ।

चला जाऊं माग घेत आम्हां ५ तुका म्हणे घालूं जीवपणा चिरा । जाऊं त्या माहेरा निजाचिया ॥ ६ ॥

१३९ सर्व सुखा अधिकारी । मुखें उच्चारी हरिनाम १ सर्वांगें तो सर्वोत्तम । मुखीं नाम हरीच २ ऐसी उभारिली बाहे । वेदीं पाहें पुराणीं ३ तुका म्हणे येथें कांहीं । संदेह नाहीं भरंवसा ॥ ४ ॥

१४० नाशिवंत देह नासेल हा जाणा । कां रे उच्चाराना वाचे नाम १ नामेंचि तारिले कोट्यान हे कोटी । नामें हें वैकुंठीं बैसविलें २ नामापरतें सार नाहीं त्रिभुवनीं । तें कां तुम्हीं मनीं आठवाना ३ तुका म्हणे नाम बेदासी आगळें । तें दिलें गोपाळें फुकासाठीं ॥ ४ ॥

१४१ नाम दूषी त्याचें नको दरुषण । विष तें वचन वाटे मज १ अमंगळ वाणी नाइकवे कानीं । निंदेची पोहणी उठे तेथें २ काय साच लभ्य त्याचिये वचनीं । कोणत्या पुराणीं दिली ग्वाही ३ काय आड लावूं त्याचिया तोंडासी । आतां या जिभेसी काय करूं ४ तुका म्हणे संत न मानिती त्यांस । घेऊं पाहे ग्रास यमदूत ॥ ५ ॥

१४२ झाडें बोरपोनि खाऊनिया पाला । आठवि विठ्ठला वेळोवेळां १ बल्कलें नेसूनि चिंधिया वेढूनी । सांडी जवळुनी देहभान २ लोकमान वमनासमान मानणें । एकांतीं राहणें विठोबासाठीं ३ सहसा करूं नये प्रपंचीं सौजन्य । सेवावें अरण्य एकांतवास ४ ऐसा हा निर्धार करी जो मनाचा । तुका म्हणे त्याचा पांग फिटे ॥ ५ ॥

१४३ युक्ताहार न लगे आणीक साधनें । अल्प नारायणें दाखविलें १ कलियुगामाजीं करावें कीर्तन । तेणें नारायण येईल भेटी २ नलगे लौकिक सांडावा वेव्हार । घ्यावें वनांतर भस्म दंड ३ तुका म्हणे मज आणीक उपाव । दिसती ते वाव नामेंविण ॥ ४ ॥

१४४ संध्या कर्म ध्यान जप तप अनुष्ठान । अवघें घडे नाम उच्चारितां । न वेचे मोल कांहीं लगती न सायास । तरी कां आळस करिसी झणीं १ ऐसें हें सार कां न घेसी फुकाचें । काय तुझें वेंचे मोल तया २ पुत्रस्नेहें शोक करी अजामेळ । तंव तो कृपाळ जवळीं उभा । अनाथाच्या नाथें घातला विमानीं । नेला उचलोनी परलोकां ३ अंतकाळीं गणिका पक्षियाच्या छंदें । राम राम पदें उच्चारिलें । तंव त्या दीनानाथा कृपा आली कैसी । त्यानें तियेसी वैकुंठा नेलें ४ अवचिता नाम आलिया हे गती । चिंतितां चित्तीं जवळीं असे । तुका म्हणे भावें स्मरतां राम राम । कोण जाणें वर्म तये दशे ॥ ५ ॥

१४५ काळ सार्थक केला त्यांनीं । धरिला मनीं विठ्ठल १ नाम वाचें श्रवण कीर्ति । पाउलें चित्तीं समान २ कीर्तनाचा समारंभ । निर्दंभ सर्वदा ३ तुका म्हणे स्वरूपसिद्धि । नित्य समाधि हरिनामीं ॥ ४ ॥

१४६ अनुहातध्वनि वाहे सकळां पिंडीं । राम नाहीं तोंडीं कैसा तरे १ सकळां जीवांमाजीं देव आहे खरा । देखिल्या दुसरावीण न तरे २ ज्ञान सकळांमाजीं आहे हें साच । भक्तीविण तेंच ब्रह्म नव्हे ३ काय मुद्रा कळल्या कराव्या सांगतां । दीप न लागतां उन्मनीचा ४ तुका म्हणे नका पिंडाचें पाळण । स्थापूं नारायण आतुडेना ॥ ५ ॥

१४७ रात्रीं दिवस आम्हां युद्धाचा प्रसंग । अंतर्बाह्य जग आणि मन १ जीवाही अगोज पडती आघात । येऊनिया नित्य नित्य वारूं २ तुका म्हणे तुझ्या नामाचिया बळें । अवघीयांचें काळें केलें तोंड ॥ ३ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

१४८ नामापाशीं भुक्तिमुक्ति । ज्ञान विरक्ति हरिनामीं १ नामापाशीं दया शांति । साधना समाप्ती हरिनामीं २ नामें प्राप्त नित्यानंद । स्वरुपाव-बोध हरिनामें ३ नामीं तिष्ठती ऋद्धिसिद्धि । तुटती उपाधी हरिनामें ४ निळा म्हणे हरिनाम सार । उतरी भवपार हरिनाम ॥ ५ ॥

१४९ होय अंतरीं पालट । करितां पाठ हरिनामें १ देवाऐसें देवचि होती । जे या भजती विठ्ठला २ ऐसा याचा प्रताप ठसा । प्रगटे सरिसा नामजपें ३ निळा म्हणे लाटिक नव्हे । पहा स्वानुभवें आपुलिया ॥ ४ ॥

१५० नामचिंतनें जडली प्रीती । भगवद्भावना सर्व भूतीं १ हेंचि परमार्थ साधन । मुखीं नाम हृदयीं ध्यान २ विषयभोगीं विलोभता । मोह न बाधी त्या ममता ३ निळा म्हणे निजध्यासें । झाले मुक्त शुकाऐसें ॥ ४ ॥

१५१ निजात्मप्राप्तीलागीं सार । हरिचिया उच्चार नामाचा १ हेंचि बीज हेंचि गुज । हेंचि निज निजाचें २ ऐसें संतीं पुरस्कारुनी । सांगितलें कानीं येऊनियां ३ निळा म्हणे परम प्राप्ती । नामींचि विश्रांति हरीचिया ॥४॥

१५२ यम नियम प्राणायाम । साधे जपतां रामनाम १ रामनाम जपतां आधीं । नासताती आधिव्याधी २ रामनामीं जडली वाचा । हरिरूप होय साचा ३ निळा म्हणे रामनाम । पावलासे मोक्षधाम ॥ ४ ॥

१५३ विठ्ठल नामें वाहे टाळी । ब्रह्मानंदाच्या कल्लोळीं १ निजात्म-सुखाचा सोहळा । विठ्ठल अवलोकिती डोळां २ सकळही सुकृतें वोळलीं । विठ्ठलरूपें उभीं ठेलीं ३ निळा म्हणे जडली बुद्धी । नित्य हरिनामें समाधी ॥४॥

१५४ पशु पक्षी श्वापद याती । भृंग पतंग कीटक जाती १ हरीतें भजतां हरिरूप झालीं । निजानंदीं निमग्न ठेलीं २ दैत्य दानव निशाचर । मानव याती नारीनर ३ निळा म्हणे भजतां हरी । अगाधपणें पावले थोरी ॥४॥

१५५ विठ्ठल विठ्ठल म्हणतां वाचें । स्वरूप त्याचें आठवें १ श्याम सुंदर कटीं कर । रूप मनोहर तेजस्वी २ दिव्य सुमनें तुळशीमाळा । मळवट पिंवळा रेखियेला ३ निळा म्हणे मुगुटावरीं । खोंविल्या मंजुरी कोवळिया ॥ ४ ॥

१५६ उच्चारितां नाम वाचें । झालें त्याचें स्वरूपच्रि १ नाहीं तया उरलें दुजें । आत्मतेजें जग भासें २ ब्रह्मानंदीं निमग्न वृत्ति । विराजती स्वानंदें ३ निळा म्हणे गुणातीत । अखंडित निजबोधें ॥ ४ ॥ .

१५७ उपदेशिला एकचि सार । मजही उच्चार नामाचा १ म्हणती न पडे फंदीं । होशिल दोंदी काळाचा २ करी संत समागम । गाई हरिनाम कीर्तनीं ३ निळा म्हणे ऐसा संतीं । केला निजप्रीति उपदेश ॥ ४ ॥

१५८ हेंचि परमार्थाचें सार । हरिच्रिया उच्चार नामाचा १ जिहीं केला पावले ते । वैकुंठीं सरते सुखी झाले २ गातां वानितां हरिगुणरासी । झाले त्रैलोक्यासी पूज्य ते ३ निळा म्हणे निका उपावो । सांपडला ठावो वैष्णवां ॥ ४ ॥

१५९ हेंचि आम्हासी गुरुगम्य । हरिचें नाम उपदेशिलें १ आणिकां साधनीं चाडची नाहीं । घालितीं अपायीं म्हणोनियां २ योगाभ्यास मंत्रजप । पुरश्चरण तप हरिनाम ३ निळा म्हणे दाविला मार्ग । हाचि हा चांग गुरुनाथें ॥ ४ ॥

१६० सुखें जन्मांतरें घेऊं । नामें आळवूं श्रीहरीचीं १ नाहीं आम्हां त्याचें कोडें । संसार बापुडें तें काय २ कळिकाळाचें भय तें किती । पायां पडती यमधर्म ३ निळा म्हणे सर्वहि सिद्धी । रुळती पदीं हरिनामें ॥ ४ ॥

१६१ संत एकांतीं बैसले । सर्वही सिद्धांत शोधिलें । ज्ञानदृष्टी अवलोकिलें । सारांश काढिलें निवडुनी १ तें एक श्रीहरीचें नाम । सकळ पातकां करी भस्म । अधिकारी उत्तम आणि अधम । चारी वर्ण नरनारी २ विठ्ठल नामें उच्चार ओठीं । मूर्ती पाहतां दृष्टी । लाभे ब्रह्मतेची पुष्टी । वाढे पोटीं निजशांती ३ देखतां कांपती त्या काळ । हरिच्या ऐसें अंगीं बळ । प्रगटे वैराग्य अढळ । तुटती मळ ममतेचे ४ महादोषांची झाडणी । अहंभावादिकांची गाळणी । उभय कुळें बैसवोनि । जाती विमानीं वैकुंठा ५ ऐसा नामाचा प्रताप । नेदी उरो पुण्य पाप । भंगूनिया त्रिविध ताप ।

ठाकती सद्रूप होऊनि ६ दृश्य नुरे त्याचिये दृष्टी। ब्रह्मानंदें कोंदे सृष्टी। निळा म्हणे धरितां कंठीं। बीज मात्र हरिनाम ॥ ७ ॥

१६२ नाम गर्जे श्रवण कीर्ती। पाऊलें चित्तीं समान १ काळ सार्थक केला त्यांनीं। धरिला मनीं विठ्ठल २ कीर्तनाचा समारंभ। निर्दंभ सर्वदा ३ निळा म्हणे स्वरूपसिद्धी। नित्य समाधि हरिनामीं ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

१६३ नामाचा महिमा नेणेंचि पैं ब्रह्मा। म्हणोनियां कर्मा अनुसरला १ नाम हेंचि कर्म नाम हेंचि धर्म। केशव हेंची वर्म सांगितल २ नाम शुद्ध स्नान नाम शुद्ध संध्या। नामाविणें वेदां आणीक नाहीं ३ करितां आचमन केशव नारायण। करिती उच्चारण आधीं हेंचि ४ लग्नाचिये काळीं म्हणती सावधान। लक्ष्मीनारायण चिंतन करा ५ देहांचिये अंतीं प्रायश्चित्त देती। शेवटीं बदविती रामनाम ॥ ६ ॥ ऐसिया नामापरतें नाहीं सार। गिरिजेसी शंकर उपदेशी ७ करिती पितृश्राद्ध कर्म आचरती। शेवटीं म्हणती एको विष्णु ८ नामें होय गती नामें होय मुक्ति। नामयाचे चित्तीं रामनाम ॥ ९ ॥

१६४ नामाचा प्रताप जाणवेना कोणा। समुद्रीं पाषाण तारियेले १ आवडीनें कोणी चिंतितां उल्हास। काय तो तयास उपेक्षील २ कुंटिणी ते नीच राव्यासाठीं नेली। वैकुंठीं ठेविली संन्निधची ३ अजामिळ खळ पुत्राचिया मिषें। उद्धरिलें त्यास दीनानाथें ४ नामा म्हणे ऐसें सांगों आतां किती। नामापाशीं मुक्ति उभी असे ॥ ५ ॥

१६५ नामाचें सामर्थ्य नेणतीं वेदशास्त्रें। शेषाचीं तीं वक्त्रें मौनावलीं १ गंगा गणपती चंद्रसूर्य श्रेष्ठ। शंकर वरिष्ठ मौनावले २ भीष्म पाराशर उद्धव अंगद। ब्रह्मा मुचकुंद मौनावले ३ नामा म्हणे काय जाणे मी ते स्तुति। दाटोनि श्रीपति उभा केला ॥ ४ ॥

१६६ नामाचा प्रताप काय वानूं वाचें। अक्षय सुखाचें स्थान दावी १ नामाविण कांहीं नाहीं नाहीं सार। साधावें सत्वर भलेंनो हें २ अजामेळ पहा आजन्म पातकी। नामें गेला सेखीं वैकुंठासीं ३ कुंटिणी जारणी शुकामिसें गाये। वैकुंठासी जाये ततक्षणीं ४ पहा वाल्हा कोळी उफराट्या नामें। भविष्य संभ्रमें वाखाणिलें ५ नामा म्हणे किती सांगावा निर्धारें। साधन सोपारें नाम एक ॥ ६ ॥

१६७ मंत्राचा पैं मंत्र हरी हा उच्चार। न लगे तो विचार करणें कांहीं १ सुफळ नाम गाढें वाचेसी उच्चारूं। केशव हाकारूं सर्वांभूतीं २

नाहीं यासी पतन नोहेल बंधन । नित्य हेंचि स्नान रामनामें ३ नामा म्हणे भाव सर्वांभूतीं करा । आणिक पसारा घालूं नका ॥ ४ ॥

१६८ व्यापक तें नाम तेव्हांच होईल । जेव्हां ओळखेल मीपणासी १ आपुलेंचि नाम न ओळखिलें । व्यापक साधिलें जायाचिना २ आपुलीच ओळख आपणासी पडे । मग सर्वत्र जोडें नाम तेव्हां ३ नामाविण नाम तेंचि होय विभ्रम । नामदेव म्हणे संतां पुसा ॥ ४ ॥

१६९ केशव नाम गाय केशव नाम गाय । केशव नाम गाय कामधेनु १ वेणुनादीं चरे पाणी पी भीवरे । ती गाय हंबरे भक्तालागीं २ भक्तिसुखें खाय प्रेमें तें पान्हाय । भुकेलिया खाय पातकासी ३ नामा म्हणे गाय ते पंढरीस आहे । पापिया न साहे पाठीं लागे ॥ ४ ॥

१७० केशव म्हणतां क्लेश जाताती परते । त्याहूनि सरतें आणिक नाहीं १ वेद कां पढसी शास्त्र कां शिणसी । उद्दंड वाचेसीं हरी म्हणा २ याहूनि पैं सार नाहीं हो दुसरें । भीष्में युधिष्ठिर उपदेशिला ३ नामा म्हणे धरा केशवीं विश्वास । तुटे गर्भवास नामें एकें ॥ ४ ॥

१७१ विष्णुनाम श्रेष्ठ गाती देवऋषी । नाम अहर्निशीं गोपाळाचें १ हरि हरि हरि तूंचि बा श्रीहरी । वसे चराचरीं जनार्दन २ आदि ब्रह्म हरी आळवी त्रिपुरारी । उमेप्रती करी उपदेशु ३ नामा म्हणे राम हा जप परम । शंकरासी नेम दिननिशीं ॥ ४ ॥

१७२ करितां हरिकथा नाम सुखरासी । उद्धार जीवासी एका नामें १ तें हें रामनाम जपें तूं सप्रेम । जप हा सुगम सुफल सदा २ नामेंचि तरले नामेंचि पावले । नाम म्हणतां गेले वैकुंठासी ३ नामा म्हणे एका नामेंसी विनट । ते वैकुंठींचे पेठ पावेल देखा ॥ ४ ॥

१७३ रामकृष्ण माळ घालीं कां अढळ । तुटेल भवजाळ मायामोहो १ होशील तूं साधु न पवसी बाधु । पूर्ण ब्रह्मानंद तुष्टेल तुज २ जपतां रामनाम पुरती सकळ काम । आदी अंतीं नेम साधेल तुज ३ नामा म्हणे कृतार्थ पूर्ण मनोरथ । न लगती ते अर्थ माया फांसे ॥ ४ ॥

१७४ हरिनाम पाठ हाचि भाव । हरी हरी हाचि देव । हरीविण न फिटे संदेह । सर्व जिवांचा जाण पां १ हरीतत्त्व ज्याचे देहीं । तोचि तरला येथें पाहीं । हरीविण या डोहीं । भवसागर कैसा तरेल २ रामकृष्ण वासुदेवा । हाचि सर्व जीवांचा विसांवा । येथें पोकारूनियां धांवा । विठ्ठलनाम उच्चारी ३ नामा जपे हृदयीं सदा । रामकृष्ण हाचि धंदा । हरीराम परमानंदा । हाचि जप जपतसे ॥ ४ ॥

१७५ विठ्ठलाचें नाम जे माउलीचे ओठीं । विठो तिचे पोटीं गर्भवासी १ जयाचिये कुळीं पंढरीची वारी । विठो त्याचे घरीं बाळलीला २ नामा म्हणे जिव्हे काढीन मी रवा । असत्य केशवा वचन होतां ॥ ३ ॥

१७६ नामाचें चरित्र सदा अति गोड । तीर्थें काय चाड नाममात्रें १ ऐसा दृढ मनीं करावा विचार । नाम परिकर कलियुगीं २ नामा म्हणे नाम अनादि अक्षर । उभा कटीं कर भक्तांसाठीं ॥ ३ ॥

१७७ नाम हें अमृत भक्तांसी लाधलें । आपण घेतलें बौध्यरूप १ नाम हें आळवा नाम हें आठवा । होईल दोहावा कामधेनु २ न बाधेल विघ्न प्रपंच हें भान । नाम हेचि खूण वैकुंठींची ३ नामा म्हणे जड जीव ब्रह्म सर्व । हा गीतेमाजीं भाव कृष्ण सांगे ॥ ४ ॥

१७८ नामामृत गोडी आहे वैष्णवांसी । येरां प्राकृतांसी कळेनाची १ प्राकृत हे जन भुलले विषयीं । नामाचिया गांवीं कैसे जाती २ नामीं चित्त व्हावें जावें तेव्हां गांवा । मग नाम गोंवा तेथें कैचा ३ नाम तेंचि झालें वर्ण रूपातीत । अनाम स्वतंत्र स्वयंभ तो ४ नामदेव म्हणे नाम हें सुलभ । अभक्तां दुर्लभ नानापरी ॥ ५ ॥

१७९ नाम गाऊं नाम ध्याऊं । नामें विठोबासी पाहूं १ आम्ही दैवाचे दैवाचे । दास पंढरिरायाचे २ टाळ दिंडी घेऊनि हातीं । केशवराज गाऊं गीतीं ३ नामा म्हणे लाखोली सदा । वाहूं नामाची गोविंदा ॥ ४ ॥

१८० नामीं नारायण । होय भक्तांचे आधीन १ न मागतां भक्ति । नामापासी चारी मुक्ती २ भुलों नये जाण । नाम वैकुंटीं निशाण ३ नामा म्हणे ऐसे प्राणी । सम होती नारायणीं ॥ ४ ॥

१८१ नाम तेंचि रूप रूप तेंचि नाम । नामरूपा भिन्न नाहीं नाहीं १ आकारला देव नामारूपा आला । म्हणोनी स्थापिलें नाम देवें २ नामापरता मंत्र नाहीं हो आणीक । सांगती ते मूर्ख ज्ञानहीन ३ नामा म्हणे नाम केशव केवळ । जाणती प्रेमळ भक्त भले ॥ ४ ॥

१८२ नामापरता मंत्र नाहीं त्रिभुवनीं । ऐसीं बोले वाणी वेदशास्त्रीं १ पहा विचारोनि अनुभव मनीं । नका आडरानीं झणा भरो २ नामावांचोनिया तरले जे म्हणती । ते आधीं बुडता भवसागरीं ३ नामा म्हणे नाम ॐकाराचें मूळ । परब्रह्म केवळ रामनाम ॥ ४ ॥

१८३ नामावांचूनि कांहीं दुजें एथें नाहीं । वेगीं लवलाही राम जपा १ गोविंद गोपाळ वाचेसीं रसाळ । पावसी केवळ निजपद २ ध्रुव प्रल्हाद

वळी अंबऋषि प्रबुद्ध । नामेंचि विद्‌गाद्‌ पावले देखा ३ नामा म्हणे राम वाचे जया नाम । संसाराचे श्रम हरे नामें ॥ ४ ॥

१८४ नामाचा धारक विष्णुरूप देख । वैकुंठीचें सुख रुळें पायीं १ निराकार देव आकारासी आला । भक्तीं पै स्थापिला नामरूपा २ नाममंत्र बीज जंववरीं नाहीं जया । तंववरी केशव दया नाहीं प्राप्त ३ नामा म्हणे नाम केशव केवळ । जाणती प्रेमळ हरीभक्त ॥ ४ ॥

१८५ नामचि जो जाणे आनु कांहीं नेणें । संसार नामाविणें जाई-जणा १ नाम स्मरे त्यासि संसार नाहीं । खुंटली ते पाही येरझार २ नामेंवीण त्याचें जळो कां जिआले । वायांविण आले संसारासी ३ नामा म्हणे मज नामींच सौरसु । स्मरे हृषीकेशु त्यासी पावे ॥ ४ ॥

१८६ नाम फुकाचें चोखट । नाम घेतां नलगे कष्ट १ पडशील ज्या सागरीं । रामनामें आत्मा तारी २ पुत्रभावें स्मरण केलें । तया वैकुंठासी नेलें ३ नामा म्हणे महिमा जाण । घेतो विठ्ठलाची आण ॥ ४ ॥

१८७ साराचेंहि सार भक्तीचें भांडार । नाम निरंतर गातां वाचे १ कासया करावें आणीक साधन । नामाविण क्षण जाऊं नेदी २ दया शांति क्षमा हेंचि पैं भूषण । नामसंकीर्तन अहर्निशीं ३ नामा म्हणे जप अखंड नामाचा । काळ हा सुखाचा सदोदित ॥ ४ ॥

१८८ सार पैं नाम विठ्ठलाचें आहे । दिननिशीं सोय मना लावीं १ गुंपेजेल मन जोडतीं पाउलें । तुटती घेतले मायाजाळ २ नामचि कारण जप पैं सफळ । उद्धार निर्मळ सकळ जीवां ३ नामा म्हणे तो हा विठ्ठल पंढरिये । नाम अमृतमय चराचरीं ॥ ४ ॥

१८९ सर्वांमाजीं सार नाम हें देवाचें । सर्व साधनांचें सार जें कां १ चार सहा आणिक अठरा वर्णिती । नामें निजप्राप्ति अर्धक्षणीं २ व्यासादिकीं नाम साधिलें दृढ । प्रपंच काबाड निरसले ३ नामदेव म्हणे निजनाम ब्रह्म । घेतां नेमधर्म सर्व साधे ॥ ४ ॥

१९० शास्त्रांचे जें सार वेदाचें गव्हर । उतराया पार आणिक नाहीं १ विठ्ठल विठ्ठल म्हणा उघडा मंत्र जाणा । कळिकाळ अंकणा होईल तुम्हां २ न करावें खंडन अखंड उच्चारण । तप अनुष्ठान न लगे तुम्हां ३ सिद्धीचें हें सार मुक्तीचें माहेर । उतरावया पार दुजे नाहीं ४ विठ्ठला परतें काय करिसी दैवतें । परब्रह्म निरुतें पंढरीये ५ सिद्धीचें सहज भक्तीचें हें बीज । केशवीं दिलें मज म्हणे नामा ॥ ६ ॥

१९१ करितां वेदाध्ययन ज्योतिष । नामाच्या तो लेश नये हातां १ बहुत व्युत्पत्ति पुराण । व्यर्थ तें स्मरण नाम नव्हे २ अनंत हें नाम जयांतूनि आलें । त्यांताचि जिरालें जळीं जळ ३ सद्‌गुरु तें नाम सद्‌गुरुकृपेंविण कोणा । साधन साधेना जपें तपें ४ नामदेव म्हणे स्वतःसिद्ध नाम । गुरुविण वर्म हातां नये ॥ ५ ॥

१९२ अभ्यासिले वेद झाला शास्त्रबोध । साधिल्या विदग्ध नाना कळा १ प्रेमाचा जिव्हाळा जंव नाहीं अंतरीं । तव कैसा श्रीहरि करील कृपा २ हित तें आचरा हित तें विचारा । नामीं भाव धरा जाणतेनो ३ प्रसंगीं। पुराणें ऐकिलीं श्रवणीं । त्यांतील कोण मनीं धरीला अर्थ ४ काय तें सांडिलें काय तें मांडिलें । काय तें दंडीलें प्रवृत्तीसी ५ अनंत ह्या मूर्ति पाहिल्या लोचनीं । त्यांतील कोण ध्यानीं प्रतिबिंबली ६ स्वप्नाचिया परी देखसी आभास । न धरी विश्वास चित्त तुझें ७ वांझेचिये स्तनीं अमृताची धणी । मृगजळ पाणी तान्हेलीया ८ तरी प्रेमेंविण फळती क्रियाकर्मे । हातीं येती वर्मे विठोबाचीं ९ दृष्टीचें देखणें श्रवणींचें ऐकणें । मनाचें बैसणें एक होय १० नामा म्हणे तरी विठो येउनि भेटे । कायाचि पालटे कैवल्य होय ॥ ११ ॥

१९३ सार पैं सांगत उपनिषद् तुम्हां । वाचे रामनामा जप करा १ होंचि पैं मथित सांगोनियां गेले । उच्चारितां ठेले ब्रह्मरूप २ ज्योतिसी ते ज्योति भजन करील । आपणचि होईल हरी स्वयें ३ नामा म्हणे कैसें विप-रीत करणें । भूतदया धरणें सर्वांभूतीं ॥ ४ ॥

१९४ सकळ साधनांचें सार । रामकृष्ण हा उच्चार १ म्हणा गोविंद नरहरी । सकळ जीवां तोचि तारी २ नाम घेतां हरी माधव । तरताती सकळ जीव ३ नामा म्हणे केशव वाचे । धन्य जीवीत वैष्णवांचें ॥ ४ ॥

१९५ सोपा हा सुगम उपावो परीस । धरी तूं विश्वास नाम महीमें १ नाम हेंचि गंगा नाम हेंचि भीमा । अंतरीं श्रीरामा जपिजेसु २ अमृत सुरस रामनाम एक । वाचेचें वाचक मन करीं ३ नामा म्हण सुरस ध्यायी केशवास । दिनानिशीं हव्यास हाचि करी ॥ ४ ॥

१९६ म्हणतां वाचे नाम वैकुंठ जवळीं । नित्य वनमाळी भक्तासंगें १ होईल साधन विठ्ठलीं परिपूर्ण । निवती नयन मूर्ति पाहतां २ शंखचक्रांकित आयुधें शोभतीं । भाग्योदयीं प्राप्ती भावशीळा ३ नामा म्हणे तें रूप पंढ-रीस आहे । न सांडी ते सोये केशवाची ॥ ४ ॥

१९७ अखंड मुखीं रामनाम । धन्य तयाचाचि जन्म । स्नान

संध्येसी नेम । तो पुरुष महापवित्र १ धन्य धन्य तयाचा जन्म । रामार्पण अवघें कर्म । तोचि तरला हाचि नेम । रामकृष्ण उच्चारणीं २ अनंत जन्मांचें सांकडें । तेणेंचि उगविलें कोडें । जपतप येणें नावडे । रामकृष्ण उच्चारणीं ३ नामा म्हणे नाममात्रें । अवघीं निवारिलीं शास्त्रें । रामकृष्ण नाम वक्त्रें । उच्चारी तो धन्य ॥ ४ ॥

१९८ सर्व काळ हरी जप । हेंचि तप्तामाजीं तप । नलगाति घालावे संकल्प । नाना मंत्राचे परियेसीं १ मंत्रामाजीं मंत्रसार । रामकृष्ण हा उच्चार । नित्यानित्य निर्विकार । हरी जोडेल साचारें २ मागें कृतायुगीं काय सांगों । त्रेतायुगीं काय ओळगों । द्वापारीं कृष्ण रंगें रंगों । परीं कलीमाजीं नाम तारक ३ नामा म्हणे ग्रंथीं । पाहे पां यथानिगुती । नाम जपतांचि तरती । हें व्यासाचें वचन ऐसें ॥ ४ ॥

१९९ नाम वाचे उच्चारितां । हरे संसाराची व्यथा । जाती दोषाचिया चळथा । रामकृष्ण उच्चारणीं १ हरी माधव गोविंद । याचि नामाचा जया छंद । तोचि पावेल परमानंद । निजभुवन वैकुंठीं २ जन्मजन्माचि तप राशी । तेणें नाम आलें मुखासीं । स्मरतां हरी हृषीकेशी । सकळ पूर्वजा उद्धार ३ नामा जपे ध्यानीं मनीं । अखड विठ्ठल हरीकीर्तनीं । तेणें जपें ये मेदिनीं । कोटि यज्ञ घडले ॥ ४ ॥

२०० तरले तरती हा भरंवसा । पुढती न येती गर्भवासा १ वाट सांपडली निकी । विठ्ठल नाम ज्याचे मुखीं २ तीर्थें इच्छिती चरणींचे । रज नामधारकांचे ३ प्रायश्चित्तें सांडोनि प्रौढी । झाली दीनरूपें बापुडीं ४ ऋद्धि सिद्धी महाद्वारी । मोक्ष वोळंगण करी ५ नामा म्हणे सुखनिधान । नाम पतित पावन ॥ ६ ॥

२०१ नामें तो सरता नामें तो परता । नामें पंढरिनाथा भेटविलें १ नाम हेंचि तारी नाम हेंचि भवसागरीं । उतरी पैलतिरीं नाम तुझें २ नाम तें अंजन नामें बोधे मन । नामेंचि निधान चांगया झाला ३ मार्गीं जातां तुम्हीं उगेंचि नसावें । वाचेसीं म्हणावें रामकृष्ण ४ राम कृष्ण हरि मुकुंद मुरारी । केशव नरहरी नारायण ५ ऐसा हा सतत आठव नामाचा । नामा म्हणे कैंचा दोष तया ॥ ६ ॥

२०२ तुटे मायाजाळ विघडे भवसिंधु । जरी लागे छंदु हरिनामाचा १ येर कर्मधर्म करितां या कळीं । माजीं कोण बळी तरला सांगा २ न पढवे वेद नव्हे शास्त्र बोध । नामाचे प्रबंध पाठ करा ३ नव्हे अनुष्ठान न कळे ब्रह्मज्ञान । करावी सोपान कृष्ण कथा ४ न साधे हा योग न करवे

वैराग्य । साधा भक्तिभाग्य संतसंगें ५ नामा म्हणे साधन न लगे आणिक दिधली मज भाक पांडुरंगें ॥ ६ ॥

२०३ भवाब्धितारक रामकृष्ण नाव । रोहिणीची माव सकळ दिसे १ नाम हेंचि थोर नाम हेंचि थोर । वैकुंठीं बिढार रामनामें २ राम हें निर्वाणीं जपतांचि अढळ । वैकुंठ तत्काळ तया जीवा ३ नामा म्हणे वैकुंठ नामेंचि जोडेल । अंतीं तुज पावेल नाम एक ॥ ४ ॥

२०४ सुखाचा सोहळा वाटतसे जीवा । भेटणें केशवालागी आजी १ पाउलापाउलीं ययाचिया वाटे । पताकांचे थाट दिसताती २ पैल तो कळस पाहें पां साजणी । नामघोष कानीं पडतसे ३ नामा म्हणे नामीं पारणें जो करी । तयांसी श्रीहरी उपेक्षीना ॥ ४ ॥

२०५ व्रत तप दान हवन पूजन । न चले साधन नाम म्हणतां १ रामकृष्ण हरी मुकुंदा मुरारी । जिव्हे क्षणभरीं न विसंबे २ कळिकाळ दारुण करीतसे विघ्न । परजीं नारायण नाम जिव्हे ३ शरण आलों जिव्हे तुवां नुपेक्षावें । नामा म्हणे गावें हरिनाम ॥ ४ ॥

२०६ आणीक ही मंत्र मोक्षदानी खरे । अशौचाचा थार असूं नये १ नाममंत्र कांहीं बाधीना कोणासी । जया अहर्निशीं रामकृष्ण २ तपाची मांडणी आकाशाचें खेंव । इंद्रियांची हांव राहे तरी ३ यज्ञ तो आचार धनाचें सांकडें । तरी जाण द्वाड स्वर्गसुख ४ नामा म्हणे नाम साधकाची माता । जैसें तैसें घेतां भक्ति जोडे ॥ ५ ॥

२०७ तीर्थ तपराशी जप हृषिकेशी । नाम अहर्निशीं रामराम १ तीर्थांचें पै तीर्थ नाम हें समर्थ । होईल कृतार्थ रामनामें २ साधेल साधन तुटेल बंधन । वाचे जनार्दन सुफळ सदा ३ नामा म्हणे हरी उच्चार तूं करी । उद्धरसी निर्धारीं इहलोकीं ॥ ४ ॥

२०८ तप तीर्थ दान हें सर्व कुवाडे । नाम एक वाड केशवाचें १ मुमुक्षु साधकीं सदा नाम गावें । तेणेंचि या व्हावें अखंडित २ विपत्तीचें बळें न होतां विन्मुख । नाममात्र एक धरा वाचे ३ जीवन्मुक्त शुक मुनि ध्रुवादिक । तयासी आणिक ध्यास नाहीं ४ नामयाची वाणी अमृताची खाणी । घ्यावी आतां धणी सर्वत्रांही ॥ ५ ॥

२०९ पवित्र परिकर नाम हा उच्चार । उद्धरण साचार जगा यया १ गोविंद केशव उच्चारी श्रीराम । न लगती नेम असूप जप २ तें हें विठ्ठल रूप पिकलें पंढरीं । नाम चराचरीं विठ्ठल ऐसें ३ नामा म्हणे विठ्ठल सर्वांत सखोल । उच्चारितां मोल नलगे तुज ॥ ४ ॥

२१० हडबंडली पातकें । घेतां रामनाम एक १ नाम घेतां तत्क्षणीं । चित्रगुप्तें सांडिली लेखणी २ घेऊनि पूजेचा संभार । ब्रह्मा येतसे समोर ३ नामा म्हणे जरी ये लटकें । तरी माझें छेदावें मस्तक ॥ ४ ॥

२११ हरिनाम गातां पवित्र । सेविती हरिहर ब्रह्मादिक १ नाम तारी नाम साहाकारी । नामें उच्चारीं रूपें तुझीं २ ऐसीं अनंत नामें तुझीं न वर्णवती देवा । नामा म्हणे केशवा विनवीतसे ॥ ३ ॥

२१२ जप तप अनुष्ठान हरी । एकचि तो नमस्कारी । भूतद्वेष कदा न करी । तप सामुग्री हेचि तुझी १ हरी माधव यादवा । कृष्णा गोविंदा केशवा । येणें करोनियां जीवा । सर्व काळ रंजवी २ स्मरता हरीचें नाम । पळोमी जाति काळ यम । तुटती नाना योनि जन्म । गर्भवासा मग नये ३ नामा जपे नामावळी । अखंड तप हेंचि सदा काळीं । हरीनामें पिटोनि टाळी । हाचि तरणोपाय सकळांचा ॥ ४ ॥

२१३ हाचि नेम सारी साधेल तो हरि । नाम हे मुरारी अच्युताचें १ गोविंद गोविंद श्रीहरे मुरारे । यादव मोहरे रामनामें २ न लगती कथा नानाविध वार्ता । नामचि स्मरतां राघवाचें ३ नामा म्हणे राम आम्हां हाचि नेम । नित्य तो सप्रेम जप आम्हां ॥ ४ ॥

२१४ असत्याचे मळ बैसलेया वाचें । ते न फिटती साचें तीर्थोदकें १ हरीनामामृतें प्रक्षाळी जिव्हेतें । पाणिये बहुतें काय करितीं ॥ २ ॥ गंगा-सागरादी तीर्थें कोटीवरीं । हरिनामाची सरी न पवतीं ३ हरिनाम गंगे सुस्नात पैं झाला । नाम्याजवळीं आला केशिराज ॥ ४ ॥

२१५ सद्गुरुवांचूनि नाम नये हातां । साधन साधितां कोटीगुणें १ जैसा कांतेविण करणें संसार । तैसा हा व्यापार साधनाचा २ जंव सद्गुरु नाहीं केला भ्रतार । साधन विचार व्यर्थ गेला ३ नामदेव म्हणे सद्गुरुपासोनी । नाम घ्या जाणोनी नाना कांहीं ॥ ४ ॥

२१६ शेतीं बीज नेतां थोडें । मोटे आणिताती गाडे १ एक्या नामें हरि जोडे । फिटें जन्मांचें सांकडें २ बाळें भोळी जनें । सर्व तरती कीर्तनें ३ नामा म्हणे नेणति मूढें । नाम स्मरावें सावडें ॥ ४ ॥

२१७ चिंतातुर देहीं न साहे काजळी । मनाची पाजळी उभयदिवीं १ प्रकाश पडेल ब्रह्म हें दिसेल । वैकुंठ जोडेल भजनभक्तीं २ नाहीं याती वर्ण नाहीं वेद उक्ती । नामेंचि संतृप्ति होती जीव ३ नामा म्हणे नाम हेंचि बीजसार । तुटेल येरझार भवबंधाची ॥ ४ ॥

२१८ साधनांत सोपें नाम हें केवळ । यावीण सकळ सीण वायां १ धरारे धरा रे नाम विठोबाचें । तेणें अज्ञानाचें मूळ नासे २ नामें तारीले अपार पुराणीं वर्णिले । नामचि केवळ आत्मसत्ता । नामा म्हणे नामीं रंगला सुरंग । अंगें स्वयंमेव पांडुरंग ॥ ४ ॥

२१९ नामें सदां शुद्धि प्राणिया होतसे । नामापाशीं असे भुक्ति मुक्ति १ नामा ऐसें सोपें नाहीं त्रिभुवनीं । नाम संजीवनी साधकांसी २ नामें भक्ति जोडे नामें कीर्ति वाढे । नामें सदा चढे मोक्ष हातां ३ यज्ञ दान तप नामें आलीं हातां । नामें सर्व सत्ता प्राप्त होय ४ नामा म्हणे सदा नाम ज्याचें मुखीं । नाहीं याच्या तुकीं दुजा कोणीं ॥ ५ ॥

२२० भक्ति करूनियां कोण वायां गेलां । सांगा हो विठ्ठला निवडूनी १ द्वापाराचे अंतीं नामची सुकृत । अद्यापि निश्चित चालतसे २ नाम ऐकतां तरती निर्धारीं । व्याख्यान श्रीधरी टीकाकार ३ नामा म्हणे राम नाहीं त्रिभुवनीं । नाम तें निधानीं कलियुगीं ॥ ४ ॥

२२१ मायेचे भूत्रर रजतम सात्विक । रामनाम एक सोडवण १ राम हेंचि स्नान राम हेंचि ध्यान । नामें घडे यज्ञ कोटी देखा २ न लगती साधनें नाना मंत्र विवेक । रामनामीं मुख रंगीं कां रे ३ नामा म्हणे श्रीराम हेंचि वचन आम्हां । नित्य ते पौर्णिमा सोळा कळी ॥ ४ ॥

२२२ सर्वांभूतीं हरि आहे हेंचि साचें । मायाजाळ कैसें भाविकांसी १ सर्व ब्रह्म ऐसें वेद बोले गाढा । ब्रह्मीचा पवाडा अगम्य तो २ जाणतां नेणतां हरिनाम उच्चार । मार्ग तो साचार सुफल सदा ३ नामा म्हणे कारण जिव्हा होय स्मरण । सर्व नारायण हरी दिसे ॥ ४ ॥

२२३ एकांत एकला सर्व आहे हरी । ऐसेंचि अहर्निशीं ध्याइजे तूं १ सर्वांभूतीं विठ्ठल आहे साचे । हें तंव वेदींचें वचन जाण २ मार्ग हाचि सोपा गेले मुनिजन । जनीं जनार्दन हाचि भावो ३ नामा म्हणे नाम प्रेम उच्चारण । सर्व ही कारण होईल तुझें ॥ ४ ॥

२२४ नामंचि हें आहे पंचतत्वां ठाव । नाहीं दुजा भाव देखावया १ देखणारा जाहाली कर्पुराची वाती । नामाग्नि विश्रांति ठाई जाहाली २ द्वैताद्वैत तेथें नेणें जाणपण । गेलें हारपोन नामें सर्व ३ नामदेव म्हणें अनाम तें नाम । नाना नाम भ्रम तेथें दुजा ॥ ४ ॥

२२५ नांदतसें नाम आकाश पाताळीं । सर्व भूमंडळीं घनदाट १ पाताळ फोडोनि किती आहे पुड । नाहीं अंत वाड नभवरीं २ चौऱ्यांसी

भोगिती दुर्मति पामर। नाहीं सारासार जाणत ते ३ नामदेव म्हणे नाम अविनाश। तेथें नाना वेष नाम सर्व ॥ ४ ॥

२२७ करीं घेऊनि ब्रह्मविणा। नारद बोळगे नारायणा १ हेंचि हेंचि तत्वसार। नाम म्हणे निरंतर २ आपण शिव आणि शक्ति। राम नाम ते जपती ३ गात नाचत प्रल्हाद वीर। खांबीं केलासे अवतार ४ कुंटिणी पक्षिया म्हणे रामा। तिसी नेलें निजधामा ५ अहल्येसी लागतां चरण। तिसीं आलें मनुष्यपण ६ अजामेळ पातकी अपार। नामें पावला पैल पार ७ केलें गजेंद्रे स्मरण। त्याचें तोडीलें बंधन ८ द्रौपदी स्मरे हृषिकेशी। वस्त्रें पुरविलीं तियेसीं ९ परिक्षितीसीं घडलें स्मरण। त्यासी झाले सुलभ चरण १० नामा म्हणे निरंतरु। गगनीं अढळ केला धुरु ॥ ११ ॥

२२७ अग्नी जाळी तरी न जळती पांडव। हृदयीं माधव म्हणोनिया १ अग्नी जाळी तरी न जळती गोपाळ। हृदयीं देवकी बाळ म्हणोनिया २ अग्नी जाळी तरी न जळे हनुमंत। हृदयीं सीताकांत म्हणोनियां ४ अग्नी जाळी तरी न जळे प्रल्हाद। हृदयीं गोविंद म्हणोनिया ५ अग्नी जाळी तरी न जळे पै सीता। हृदयीं रघुनाथ म्हणोनिया ६ लंकेसी उरलें बिभीषणाचें घर। हृदयीं सीतावर म्हणोनियां ७ नामा म्हणे तुम्ही स्मरावें गोविंदा। चुके भवबाधा संसाराची ॥ ८ ॥

२२८ जीव शिव ग्रामीं मीतूंपण पाहीं। हा गौरव कांहीं नाहीं नामीं १ नाहीं चतुर देह तूर्या हे उन्मनी। स्वयंभु ते खाणी निजनामाची २ नामीं जडे चित्त तेथें काय उणें। लज्जित साधनें नाना जाहलीं ३ नामा म्हणे नामीं मीतूंपण। नाहीं कांहीं आन सर्व तेंची ॥ ४ ॥

२२९ कांसवीचे दृष्टी जैं होईजे भेटी। तैं अमृताची वृष्टी घडे त्यासी १ तैसें हें भजन श्रीरामाचें ध्यान। वाचे नारायण अमृतमय २ धन्य त्याचे कुळ सदा पैं सफळ। दिननिशीं पळ राम नाम ३ नामा म्हणे चोखटु भक्त तो उत्तमु। वाचेसी सुगमु रामनाम ॥ ४ ॥

२३० गोविंद गोपाळ वाचेसी निखळ। तो उद्धरे तात्काळ कळीमाजीं १ नारायण नारायण हेंचि पारायण। तो उद्धरेल जन इहलोकीं २ तुटती यातना कर्मांच्या भावना। जीवा उद्धरणा नाम स्मरा ३ नामा म्हणे राम हा जप परम। न लगती नेम नाना मतें ॥ ४ ॥

२३१ सोयरा सुखाचा विसांवा भक्तांचा। विठोबा निजाचा मायबाप १ कृपाळू दीनाचा पडिभर नामाचा। तोडर ब्रीदाचा साच तया २ काया मनें वाचा संग करा त्याचा। अनंत जन्माचा हरेल शीण ३ नामा म्हणे आम्हां दीनांचें माहेर। हरी निरंतर न विसंबे ॥ ४ ॥

२३२ देव दयानिधि भक्तांचा कैवारी । नाममात्रें तारीं सर्वांलागीं १ तया देवराया गावें हो आवडी । लागे मनीं गोडी सर्वकाळ २ नाहीं यातिकूळ उंच नीच भेद । भाव एक शुद्ध पहातसे ३ नामा म्हणे काय सांगावें नवल । अखंड दंडलें व्योमाकार ॥ ४ ॥

२३३ रुपासीं रूपस नाम हृषिकेश । पंढरी निवास जप करी १ विठ्ठल श्रीहरी मुकुंद श्रीहरी । नामेंचि बोहरीं प्रपंचाची २ विठ्ठल नामामृत हेंचि जीवन हेत । नाम हें मुखांत केशवाचे ३ नामा म्हणे देव अमृताचा लाटा । मुखामाजीं पैठा होत नामें ॥ ४ ॥

२३४ अनंत जन्मेंसि मिळाले दुर्लभ । तो प्राणवल्लभ शंकराचा १ वेदशास्त्र मंथुनी काढियेलें सार । ब्रह्मादिकां पार रामनामें २ स्वर्गिचे देव चिंतिती मानसीं । भेटी आम्हां कैसी पांडुरंगी ३ नामा म्हणे केशवाचें नाम उच्चारितां । विघ्नासी भंगितां नवल काय ॥ ४ ॥

२३५ ज्ञान व्हावें आधीं ओळखावें नांवा । मज जावें गांवा तयाचिया १ या नामाचें मूळ त्यामाजी जो धाला । प्रपंचाचा घाला मग नाहीं २ नाम गावें प्रपंच सर्व आहे नाम । ब्रह्मानंदें प्रेम घनदाट ३ नामदेव म्हणे नंदाचिया घरीं । होता एक हरी दुजें नाम ॥ ४ ॥

२३६ हरिविण देह मळीण सर्वथा । मंगळाची कथा रामकृष्ण १ कथा करी कोणी ऐकती जे जन । वैकुंठभुवन हातां आलें २ वेदशास्त्रां सार नामाचा उच्चार । अंतीं पैल पार पाववितो ३ जन्मोनियां जगीं अलिप्त असावें । नाम तें स्मरावें म्हणे नामा ॥ ४ ॥

२३७ दृग्धही होतसे आलें जें आकारा । असोनि निर्धारा नाम नाहीं १ नाम अनुभवें प्रपंचचि ब्रह्म । जाहला सर्वोत्तम संतकृपें २ म्हणोनिया संता जाऊनि शरण । साधावें निधान नामब्रह्म ३ नामदेव म्हणे संताचिया कृपें । माजी नाम सोपें नांदतसे ॥ ४ ॥

२३८ गोक्षीर लाविलें अंधळिया मुखीं । तेथील पारखी जिव्हा जाणे १ तैसें देवा तुझें नाम निरंतर । जिव्हेसी पाझर अमृताचे २ सोलूनिया केळ साखरें घोळिलें । अंधारीं खादलें तरी गोड ३ द्राक्ष फळा घड सेवितां चोखड । तयाहूनि गोड नाम तुझें ४ आळूनिया क्षीर तुपाचिया आळें । कालविलें गुळें गोड जैसें ५ जाणोनियां नामा करी विनवणी । अमृताची खाणी नाम तुझें ॥ ६ ॥

२३९ ज्ञान ध्यान जप तप साधन । तें नाम प्रत्ययातें नये कोणा १

गुरुपदीं जावें आधीं हो शरण। मी हें माझें ओळखून घ्यावें नाम २ तें मूळ पाहोनिया त्यातें। मिळवावे द्वैत अद्वैतीते ३ तयाचें द्वैत द्वैतातीत स्वयंभू संचलें। तेचि नाम आलें त्रिभुवनीं ४ नामदेव म्हणे परब्रह्म तें नाम। द्वैत क्रियाकर्म नाहीं तेथें ॥ ५ ॥

२४० अनंत ब्रह्मांडें व्यापक तें नाम। अनादि निष्काम विश्वंभर १ तोचि कृष्ण परब्रह्म द्वारकेसी। पांडवां मानसीं ठसावला २ ठसावला तोचि पाहावा अनुभव। पांचा लागीं ठाव मग कैंचा ३ नामदेव म्हणे संपूर्ण आघवा। नामाचिया गांवां सीव नाहीं ॥ ४ ॥

२४१ शिव हलाहलें तापला। तोहि नामें शीतळ झाला १ नाम पावन पावन। याहूनि पवित्र आहे कोण २ नाम सर्वांसी आधार। केला कळिकाळ किंकर ३ मरण झालें काशीपुरीं। तेथें नामचि उद्धरी ४ अठरा पुराणांची पोथी। नामाविण नाहीं रीती ५ नामा म्हणे अवघीं चोरें। एक हरिनाम सोइरें ॥ ६ ॥

२४२ तूं तंव नेणता परी हरि जाणता। आहे तो समता सर्वांभूतीं १ सर्व ब्रह्म हरी येकचि निर्धारी। होसील झडकरी ब्रह्म तूंचि २ अच्युत माधव अमृताच्या पाठें। लागतांची वाटे वंदी यम ३ नामा म्हणे होसील जिवलग विष्णूचा। दास त्या हरीचा अंतरंगु ॥ ४ ॥

२४३ म्हणे दीनबंधु तुम्ही सावध व्हावें। संतांशीं नमन नाम घाचे वदावें १ नामापरतें साधन नाहीं या कलियुगांत। व्यर्थ श्रम होती पाहतां आणीक मत २ मताभिमान धरोनी तुम्ही जाल आडवाटां। अभिमानें ठकविलें नारदादि श्रेष्ठां ३ आलिया जन्मास आतां न करीं आळस। नामदेवालागीं सांगे जगन्निवास ॥ ४ ॥

२४४ देवाचें हें गुज सकळ मंत्रमय। जें कां निज ध्येय शंकराचें १ तें हें रामनाम सेवितां सर्वभावें। रामरूप व्हावें निश्चयेंसी २ नग्न अजामेळाचें पतितत्व गेलें। दिव्य रूप झाले वाल्मिकाचें ३ शरीर संपत्ति बळीनें देऊनि सकळ। केला द्वारपाळ नारायण ॥ ४ ॥ कृष्णाविण दुजें नेणती कायावाचा। झाला पांडवांचा साहाकारी ५ नामा म्हणे केशव भावाचा लंपट। भक्तांसी निकट रातलासे ॥ ६ ॥

२४५ कां करिसी सोय मायेचा असोस। नव्हे तुज सौरस नामेंविण १ नामचि हा मंत्र नामचि हो तंत्र। नामेंविण पवित्र न होसी देखा २ तिहीं लोकीं पाहतां नामेंविण सर्वथा। अच्युत म्हणतां पुण्य कोटी ३ नामा म्हणे ब्रह्म आदि अंतीं नेम। ते विटेवरी सम उभें असे ॥ ४ ॥

२४६ कृष्णकथा सांग जेणें फिटे पांग। न लगे तुज उद्वेग करणें कांहीं १ समर्थ सोईरा राम हा निधान। जनीं जनार्दन एक ध्याई २ नाम हेंचि सार नाम हेंचि सार। तराल निर्धार श्रुति सांगे ३ नामा म्हणे उच्चार रामकृष्ण सार। तुटेल येरझार भवाब्धीची ॥ ३ ॥

२४७ सर्वांभूतीं भज नमन करीं संतां। नित्य त्या अच्युता स्मरण करीं १ ऐसें भजनीं विनट सांपडेल वाट। रामकृष्ण नीट वैकुंठींची २ न लगती साधनें वायांचि बंधनें। एका नामें होणें चतुर्भुज ३ नामा म्हणे थोर नामेंचि सधर। वैकुंठी बिढार तया भक्तां ॥ ४ ॥

२४८ भजन करारे हरिहरा। नारायण शिवशंकरा। माझें बोलणें अवधारा। भेद न करा दोघांचा १ तुम्हांसी सांगेन सत्य वृत्तांत। पाहें पा तेथींचा दृष्टांत। नारायणें सेविलें अमृत। श्वेत झाला महादेव २ शंभूनें गिळिलें हलहला। म्हणोनि विष्णु झाला निळा। देखत देखत आंधळा। झणीं होसी गव्हारा ३ लक्ष्मी रूपें आपण हरू। देवें धरिला शारंगधरू। गरूड-रूपें महेश्वरू। वाहन झाला विष्णुचें ४ शक्तिरूपें शारंगपाणी। नारायण झाला भवानी। शारंगधर नंदी होऊनि। सन्मुखारुनीं बैसला ५ एक तो एका वेगळा नाहीं। दृष्टांत तूं आगमीं पाहीं। नामा म्हणे एक केशव ध्यायीं। हरिहर पाहीं ज्याचे अवतार ॥ ६ ॥

२४९ आकारिक नाम जीवानें ठेविलें। शिवानें तें केलें निर्विकल्प १ जीवशिव दोन्ही विराले ज्यामाजीं। तें नाम सहजीं आद्य आहे २ तया नामाविण जावयासीं ठाव। नाहीं दुजा भाव तिळभरी ३ नामदेव म्हणे नाम घनदाट। प्रपंच निघोंट नानापरी ॥ ४ ॥

२५० आपुली पदवी सेवकासी द्यावी। तो एक गोसावी पांडुरंग १ भावाचा आळुका भुलला भक्तिसुखा। सांपडला फुका नामासाटीं २ प्रेमाचा जिव्हाळा नामाची आवडी। क्षण एक न सोडी संग त्याचा ३ नामा म्हणे आम्हां दीनांचें माहेर। तो एक उदार पांडुरंग ॥ ४ ॥

२५१ विठ्ठल नामीं आळस न करी गव्हारा। वांयांचि यरझारा शिणतासी १ हरी उच्चारण करी हा विचार। नामेंचि साचार उद्धरण २ मी म्हणतां अहंता वाढे हे सर्वथा। परी भजना परता नाहीं मार्ग ३ मायाजाळ विषय तोडी तोडी सांठा। विठ्ठल नाम पाठा बोळगे जना ४ सर्व हें लटिकें मोहजाळ फिकें। नामेंविण एक नाहीं दुजें ५ नामा म्हणे उपदेश भजे केशवास। वैकुंठ निवास बोळगे तुज ॥ ६ ॥

२५२ अवघे ते दैवाचे विठ्ठल म्हणती वाचे। अवघें कुळ त्याचे पुण्य-

वंत १ अवघेचिं संसारी जाणावे ते धन्य । ज्यांचें प्रेम पूर्ण पांडुरंगीं २ अवघा विठ्ठल भोगिती दिनराती । वोळगे किंकरवृत्ती नामा त्यांतें ॥ ३ ॥

२५३ आम्ही विठोबाचे दूत । यम आणूं शरणांगत १ मुखें नाम हातीं टाळी । महा पापा करूं होळी २ करूं हरिनामाचा घोष । कुंभपाक पाडूं वोस ३ करूं कथा कीर्तन । तोडूं यमाचें बंधन ४ एवढा प्रताप नामाचा । रीघ नोहे कळिकाळाचा ५ ऐसा नामा यशवंत । विठोबाचा शरणांगत ॥ ६ ॥

२५४ ब्राह्मण व शूद्र वैश्य नारीनर । सर्वांसी आधार नाम सत्य १ नामाविण गति नाहीं हो आणिक । वैकुंठनायक बोले मुखें २ षरी तेंचि नाम पहावें शोधुनी । चौऱ्यांशीची खाणी तेव्हां चुके ३ नामा म्हणे आतां सद्गुरु वंदुनी । नाम घ्या शोधूनि सत्य मुक्त ॥ ४ ॥

२५५ ब्राह्मणा न कळे आपुलें तें वर्म । गवसे परब्रह्म नामें एका १ लहान थोरांसी करितों प्रार्थना । दृढ नारायणा मनीं धरा २ सर्वांप्रति माझी हेचि पै विनंती । आठवा श्रीपती आपुले मनीं ३ केशव नारायण करावें आचमन । तेचीं संध्यास्नान कर्म तया ४ नामा म्हणे हेचि करा नित्य भजन । ब्रह्मार्पण साधन याचे पायीं ॥ २ ॥

२५६ गीता हेचि गंगा गुह्यभाव पैं गा । नाम हेंचि जगा सोडवण १ सर्व ब्रह्म हरी सांगतसे मुरारी । विश्वरूप श्रीहरी आपण झाला २ उपदेश अर्जुना जनीं जनार्दना । अखंड भावना भूतदया ३ नामा म्हणे सर्व आहे हाचि देव । उदार माधव सर्वांभूतीं ॥ ४ ॥

श्रीजनाबाई

२५७ गातां विठोबाची कीर्ती । महा पातकें जळती १ सर्व सुखाचा आगर । उभा असे विटेवर २ आठवितां पाय त्याचे । मग तुम्हा भय कैचें ३ काया वाचा मनें भाव । जनी म्हणे गावा देव ॥ ४ ॥

२५८ एक नाम अवघें सार । वरकड अवघें तें असार १ म्हणोनियां परतें करा । आधीं विठ्ठल हें स्मरा २ जनी देवाधिदेव । एक विठ्ठल पंढरीराव ॥ ३ ॥

२५९ काय हें करावें । धनवंतादि आघवे १ तुझें नाम नाहीं जेथें । नको माझी आस तेथें २ तुजविण बोल न मानी । करी ऐसें म्हणे जनी ॥ ३ ॥

२६० नाम विठोबाचें घ्यावें । मग पाउल टाकावें १ नाम तारक हें

थोर। नामे तारिले अपार २ आजामेळ उद्धरिला। चोखा मेळा मुक्तीस नेला ३ नाम दळणीं कांडणीं। म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

२६१ नाम विठोबाचें थोर। तरला कोळी आणि कुंभार १ ऐसी नामाची आवडी। तुटे संसाराची बेडी २ नाम गाय वेळोवेळां। दासी जनीस नित्य चाळा ॥ ३ ॥

२६२ हरिहर ब्रह्मादिक। नामें तरले तिन्हीं लोक १ ऐसा कथेचा महिमा। झाली बोलायाची सीमा २ जपें तपें लाजविलीं। तीर्थें शरणागत आलीं ३ नामदेवाचे कीर्तनीं। ध्वजा आल्या स्वर्गाहुनी ४ वेद श्रुती देती ग्वाही। जनी म्हणे सांगू कायी ॥ ५ ॥

२६३ तो हा भक्तांचे तोडरीं। वाचे उच्चारितां हरी १ काम होऊनि निष्काम। काम भावभक्ति प्रेम २ तो हा पूर्ण काम होय। अखंडित नाम गाय ३ काम निष्काम झाला मनीं। वंदी नाचे दासी जनी ॥ ४ ॥

२६४ जन्मा येऊनियां देख। करा देहाचें सार्थक १ वाचे नाम विठ्ठलाचें। तेणें सार्थक देहाचें २ ऐसा नामाचा महिमा। शेषा वर्णितां झाली सीमा ३ नाम तारक त्रिभुवनीं। म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

२६५ नाम फुकट चोखट। नाम घेतां नये वीट १ जड शिळा ज्या सागरीं। आत्मारामें नामें तारी २ पुत्रभावें स्मरण केलें। तया वैकुंठासीं नेलें ३ नाममहिमा जनी जाणे। ध्यातां विठ्ठलचि होणें ॥ ४ ॥

२६६ विठ्ठल नामाची नाहीं गोडी। काळ हाणोनि तोंड फोडी १ गळां बांधोनि खांबासी। विंचू लाविती जिव्हेसी २ ऐसा अभिमानी मेला। नर्क कुंडीं थारा त्याला ३ नामा बोध करी मना। दासी जनी लागे चरणा ॥ ४ ॥

२६७ निराकारीचें नाणें। शुद्ध ब्रह्मीचें ठेवणें १ प्रयत्नें काढिलें बाहेरी। संत साधु सवदागरीं २ व्यास वसिष्ठ नारद मुनी। टांकसाळ घातली त्यांनीं ३ उद्धव अक्रुर स्वछंदीं। त्यांनीं आटविली चांदी ४ केशव नामयाचा शिक्का। हारप चाले तिन्ही लोकां ॥ ५ ॥ पारख नामयाची जनी। वरती विठोबाची निशाणी ॥ ६ ॥

श्रीभानुदासमहाराज

२६८ जपतां नाम विठ्ठलाचें। भय नाहीं हो काळाचें १ नाममंत्र त्रिअक्षर। करी सदा तो उच्चार २ विठ्ठल नामें सुख आनंद। भानुदासा परमानंद ॥ ३ ॥

२६९ नामाचा महिमा शुक सांगे। परीक्षिती राजा जाणे अंगें १ जपतांचि रामकृष्ण नामें। दहन होती कर्माकर्मे २ नामें दया शांति क्षमा। नामें शीतळ-शंकर उभा ३ नाम जप ध्यानीं मनीं। भानुदास वंदितो चरणीं ॥ ४ ॥

२७० तारक नाम सोपें साचें। विठ्ठल विठ्ठल वदतां वाचे १ जन्म मृत्यूचें खंडन। पापा तापाचें दहन २ नामें निजध्यास देखा। भानुदासा सुखें सुखा ॥ ३ ॥

२७१ एक नामापरतें साधन। नाहीं नाहीं दुजें आन १ वांयां धावती बराडी। करती संसाराची जोडी २ न चुके जन्ममरण वेरझारा। हें तो नकळे पामरा ३ नामावांचुनी जें जें कर्म। अवघा जाणा तो अधर्म ४ भानुदास प्रेमें नाचे। सदा नामघोष वाचे ॥ ५ ॥

२७२ चार युगांमाजीं पावन। कलिमाजी सोपें भजन १ मना दृढ करुनि साचा। विठ्ठल विठ्ठल वदे वाचा २ संकल्प नको भिन्न। तेणें पावे हरिचरण ३ नामें जिवींचा जिव्हाळा। भानुदासा जीवनकळा ॥ ४ ॥

२७३ तुमचें नाम गोड नाम गोड। पुरवी कोड जीवाचें १ वाचे सुलभ नामावळी। महा दोषां होय होळी २ सुख अनुपम्य गातां नाम। भानुदास म्हणे आम्हा विश्राम ॥ ३ ॥

२७४ कल्पना अविद्या सांडोनियां गोडी। रामनाम जोडी करी बापा १ येर ते मायीक नको पडूं छंदा। आठवी गोविंदा एकपणें २ द्वैताचि ते वाढी छेदूनियां काढी। नामाची तूं गुढी उभवी सदा ३ भानुदास म्हणे सांडोनि कल्पना। चिंती तूं चरणा विठोबाच्या ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

२७५ ऐका नामाचें महिमान। नाम पावन तें जाण १ हास्य विनोदें घेतां नाम। तरती जन ते अधम २ एकाजनार्दनीं धरीं विश्वास। नामें नासती दोष कळिकाळाचे ॥ ३ ॥

२७६ नामाचें महिमान सादर ऐका। तारियेले देखा महा पापी १ पापाची ते राशी अजामेळ जाण। जपतांचि पावन नामें जाहला २ गणिका पांखिरूं नाम जपे सदा। नोहे तिसी बाधा गर्भवासा ३ एकाजनार्दनीं कलीमाजी नाम। उत्तम उत्तम जपा आधीं ॥ ४ ॥

२७७ दोषी पापराशी नामाचे धारक। होतां तिन्ही लोक वंदिती

माथां १ नामाचें महिमान नामाचें महिमान । नामाचें महिमान शिव जाणे २ जाणती ते ज्ञानी दत्त कपिल मुनी । शुकादिक जनीं धन्य जाहले ३ एका जनार्दनीं नाम परिपूर्ण । सांपडली खूण गुरुकृपें ॥ ४ ॥

२७८ जगासी तारक हरि हा उच्चार । सर्व वेरझार खुंटे जेणें १ पाहतां ब्रह्मांडीं व्यापक तो हरी । सबाह्य अभ्यंतरीं भरलासे २ एकाजनार्दनीं रिता ठाव कोठें । पुंडलिक पेठे उभा नीट ॥ ३ ॥

२७९ नाम तारक ये मेदिनीं । नाम सर्वांचें मुगुटमणी । नाम जपे शूळपाणी । अहोरात्र सर्वदा १ तें हें सुलभ सोपारें । काम क्रोध येणें सरे । मोह मद मत्सर नुरे । नाममात्रें त्रिजगतीं २ घेउनी नामाचें अमृत । एकाजनार्दनीं झाला तृप्त । म्हणोनी सर्वांतें सांगत । नाम वाचे वदावें ॥ ३ ॥

२८० नाम तारक हें क्षितीं । तरले आणि पुढें तरती १ न लगे साधन मंडण । नामें सर्व पाप दहन २ योगयागांची परवडी । नामापुढें वांयां गोडी ३ नाम वाचे आवडी धोका । म्हणे जनार्दन एका ॥ ४ ॥

२८१ नाम पावन पावन । नाम दोषांसि दहन । नाम पतित पावन । कलीमाजी उद्धार १ गातां नित्य हरीकथा । पावन होय श्रोता वक्ता । नाम गाऊनि टाळी वाहतां । नित्यमुक्त प्राणी तो २ एका जनार्दनीं नाम । भवसिंधु तारक नाम । सोपें सुगम वर्म । भाविकांसी निर्धारें ॥ ३ ॥

२८२ येणेंचि नामें तारिलें बहुतां । दोषी तो पुरता अजामेळ १ गणिका आणि वाल्हा अजामेळ भिल्लणी । गोपाळ गौळणी तारियेल्या २ गजेंद्र तो पशु नाडिता जळचरें । धांवे देव त्वरें ब्रीदासाठीं ३ प्रल्हादा संकट पडतां निवारी । चोखियाचें करी बाळंतपण ४ दामाजीचा महार होऊनिया ठेला । उणेंपण त्याला येवों नेदी ५ एकाजनार्दनीं भक्तांचा अंकित । उभाचि तिष्ठत विटेवरी ॥ ६ ॥

२८३ नाम पावन तिहीं लोकीं । मुक्त जहाले महापातकी १ नाम श्रेष्ठांचें हें श्रेष्ठ । नाम जपे तो वरिष्ठ २ नाम जपे नीळकंठ । वंदिताती श्रेष्ठ श्रेष्ठ ३ नाम जपे हनुमंत । तेणें अंगीं शक्तिवंत ४ नाम जपे पुंडलीक । उभा वैकुंठ नायक ५ नाम ध्यांनीं मनीं देखा । जपे जनार्दनीं एका ॥ ६ ॥

२८४ नाम गाये तो पवित्र क्षितीं । नामें उद्धार त्रिजगतीं १ ज्याचें उच्चारितां नाम । निवारे क्रोध आणि काम २ वेदशास्त्री विवेकी संपन्न । नामें होताती पावन ३ नामें उत्तम अधमा गती । एकाजनार्दनीं ध्याये चित्तीं ॥ ४ ॥

२८५ हरिनामें तरले । पशुपक्षी उद्धरले १ ऐशी व्याख्या वेदशास्त्रीं ।

पुराणें सांगताती वक्त्रीं २ नामें प्रल्हाद तरला । उपमन्यु अढळपदीं बैसला ३ नामें तरली ती शिळा । तारियला वानर मेळा ४ हनुमंत ज्ञानी नामें । गणिका निजधामीं नामें ५ नामें पावन वाल्मिक । नामें अजामेळ शुद्ध देख ६ नामें चोखामेळा पावन । नामें कबीर कमाल तरले जाण ७ नामें उंच नीच तारिले । एकाजनार्दनीं नाम बोले ॥ ८ ॥

२८६ नामें पाषाण तरले । महा पापी उद्धरले । राक्षसादि असुर तरले । एका नामें हरीच्या १ घेई घेई नाम सदा । तेणें तुटेल आपदा । निवारेल बाधा । पंचभूतांची निश्चयें २ होका पंडित ब्रह्मज्ञानी । तरती तारती मेदिनी । शरण एकाजनार्दनीं । नाम उच्चारणी आनंद ॥ ३ ॥

२८७ हरीचे नामें हरीचे भक्त । उद्धरले असंख्यात १ दैत्य दानव मानव । रीस वानर जीव सर्व २ वृक्ष पाषाणादी तृण । हरिनामें तो पावन ३ पशु पक्षी अबला । एकाजनार्दनीं तरल्या ॥ ४ ॥

२८८ हरीनामामृतें तरले अपार । व्यासवाल्मिकादी निर्धार तरले जाण १ सेवेचेनि मिसे अक्रुर तरला । उद्‌बोध जाहला हृदयामाजी २ सख्यत्व योगें अर्जुन तरला । प्रत्यक्ष भेटला कृष्णराव ३ दास्यत्व निकटीं हनुमंता भेटी । हृदय संपुटी राम वसे ४ नामधारकपणें प्रल्हादु तरला । प्रत्यक्ष देखिला नरहरी ५ उपमन्यु बाळक दुधाचिया छंदें । तयासी गोविंदें कृपा केली ६ ऐसे अपरंपार तरले नामस्मरणीं । एकाजनार्दनीं नाम जपे ॥७॥

२८९ नामपाठ प्रेमें सांवता तो गाये । हृदय कमळीं वाहे नारायणा १ नामपाठ निका । खूर्पू लागे देखा देव त्यासी २ जनार्दनाचा एका ऐकोनियां बोल । सांगत नवल संतापुढें ॥ ३ ॥

२९० नाम श्रेष्ठ तिहीं लोकीं । म्हणोनि शिव नित्य घोकी १ सदा समाधी शयनीं । राम चिंती ध्यानीं मनीं २ अखंड वैराग्य बाणलें अंगीं । म्हणोनि वंद्य सर्वां जगीं ३ एका जनार्दनीं वाचे । नाम वदे सर्वदा साचें ॥४॥

२९१ नामामृता पुढें । कायसें अमृत बापुडें १ ऐसा नामाचा बडिवार । गोडी जाणे गिरिजावर २ नामें जोडे ब्रह्मज्ञान । भुक्तिमुक्ति नामें जाण ३ एका जनार्दनीं सार । ब्रह्मज्ञानाचें हें घर ॥ ४ ॥

२९२ नामें घडे निजशांती । तेथें वसे भुक्तिमुक्ति । नाम तारक त्रिजगतीं । दृढभावें आठवितां १ म्हणोनी घेतलासे लाहो । रात्रंदिवस नाम गावो । कळिकाळाचें भेवो । सहज तेथें पळतसे २ मज मानला भरंवसा । नामीं आहे निजठसा । एकाजनार्दनी सर्वेशा । नाम जपे अंतरीं ॥ ३ ॥

२९३ सर्वकाळ ज्यांचा नेम । वाच विठ्ठलाचें नाम । दुजा नाहीं कांहीं

श्रम। विठ्ठल विठ्ठल वदती १ धन्य पुण्य तया साचें। नामस्मरण नित्य वाचें। त्रीअक्षरी नाम वाचे। धन्य त्यांचें पुण्य तें २ ऐसा साधे जया नेम। तया सोय राखे आत्माराम। एका जनार्दनी परम। प्रिय तो देवाचा ॥ ३ ॥

२९४ नामापाशीं तिष्ठे देव। नामापाशीं वसे भाव। नामापाशीं मुक्ति गौरव। अहर्निशीं वसतसे १ नामापाशीं रिद्धिसिद्धी। नामापाशीं ते समाधी। नामें तुटती उपाधी। जन्मोजन्मींच्या २ नामापाशीं भुक्तिमुक्ति। नामापाशीं तें विरक्ती। नामें पातकें नासती। बहु जन्मांची ३ एकाजनार्दनीं नाम। गातां निरसे भवभ्रम। साधन उत्तम। कलियुगामाझारीं ॥ ४ ॥

२९५ नामपाठ गाये सदोदित मनीं। यमाची जाचणी नोहे तया १ नाम पाठ भावें आदरें जो गाये। सर्व सुख पाहे तया होय २ जनार्दनाचा एका नामीं धरी आवडी। सर्वभावें जोडी नाम पाठ ॥ ३ ॥

२९६ नामपाठ सार वेदाचें तें मूळ। शास्त्रांचें तें फळ नामपाठ १ योग याग विधी न लगे खटपट। नामपाठें स्पष्ट सर्व कार्य २ जनार्दनाचा एका नाम पाठ घोकी। गुढी तिहीं लोकीं उभारली ॥ ३ ॥

२९७ नामपाठें गीता ज्ञानेश्वरी होय। स्मरे तूं निर्भय ज्ञानदेवी १ नामपाठें सोपीं अक्षरें तीं उच्चार। ज्ञानेश्वरीं उच्चार करी वाचे २ जनार्दनाचा एका ज्ञानेश्वरी ध्याय। तेणें मुक्त होय युगायुगा ॥ ३ ॥

२९८ नामपाठ ब्रह्म उघड बोले वाचा। वेदांती तो साचा निर्णय असे १ नामपाठ भाव भक्ती ते कारण। आणिक साधन नाहीं दुजें २ जनार्दनाचा एका गाये तो आवडी। तोडियेली बेडी संसाराची ॥ ३ ॥

२९९ नामपाठ जगीं सोपें तें साधन। म्हणोनी वर्तन वैष्णव करिती १ आनंदें नाचती टाळी वाजविती। नामपाठ गाती सर्वभावें २ जनार्दनाचा एका भुलला नामपाठीं। म्हणोनि वैकुंठीं घर केलें ॥ ३ ॥

३०० गांवढे सहस्र ब्राह्मण। तृप्त केलिया भोजन। पुण्यक्षेत्रींचा एकत्रि जाण। सुकृत तितुकेंची जोडे १ ऐसें पुण्यक्षेत्रींचे दश शतक। तृप्त केलिया पाठक। पहातां सुकृत। तितुकेंची जोडे २ ऐसे सहस्र वेदपाठक। तृप्त केलिया पंडित एक। पहातां सुकृत। तितुकेंचि जोडे ३ तैसेच पंडित सहस्र एक। तृप्त केलिया संन्यासी देख। तरी तें सुकृत तितुकेंचि जोडे ४ तसे सहस्र संन्यासी। गणित एक परमहंसी। पाहतां सुकृतासी। एक तृप्त केलिया ५ परमहंसी सहस्र गणी। तैसीच ब्रह्मज्ञानाची मांडणी। जोडे सुकृत तृप्तकरणीं। एक ब्रह्मवेत्ता ६ उपमा देतां ब्रह्मवेत्यासी। पहातां ब्रह्मांडी नाहीं त्यासी। तृप्त केलिया ब्रह्मवेत्यासी। हरिहर तृप्त ७ ऐसे

वेत्ते अपरंपार। नये नामधारका बरोबर। नामधारका सादर। पाहे एकाजनार्दनीं ॥ ८ ॥

३०१ झाला नामपाठ झाला नामपाठ। मोक्ष मार्ग वाट सोपी झाली १ आवडी आदरें नामपाठ गाये। हरीकृपा होय तयावरीं २ जनार्दनाचा एका नामपाठें निका। तोडियेली शाखा अद्वैताची ॥ ३ ॥

३०२ नाम तें ब्रह्म नाम तें ब्रह्म। नामापाशीं नाहीं कर्म विकर्म १ अबद्ध पढतां वेद बाधी निषिद्ध। अबद्ध नाम पढतां प्राणी होती शुद्ध २ अबद्ध मंत्र जपतां जापक च्रळे। अबद्ध नाम जपतां जडमूढ उद्धरले ३ स्वधर्म कर्म करी पडे व्यंग। विष्णुस्मरणें तें समूळ होय सांग ४ नामापाशीं नाहीं विधिविधान। आसनीं शयनीं भोजनीं नाम पावन ५ एका जनार्दनीं नाम निकटीं। ब्रह्मानंदीं भरली सृष्टी ॥ ६ ॥

३०३ योग याग तप व्रतें आचरितां। नाम सोपें गातां सर्व जोडे १ पाहोनियां प्रचीत नाम घे अनंत। तुटे नाना घात जपें नाम २ एका-जनार्दनीं नामाचा महिमा। वर्णितां उपरमा शेष आला ॥ ३ ॥

३०४ नामें प्राप्त नित्यानंद। नामें होय परम पद। नामें निरसे भव-कंद। नाम तारक निर्धार १ हेंचि मना दृढ धरीं। वायां नको पडूं फेरी। तेणें होसी हावभरी। मग पतनीं पडसील २ म्हणे एका जनार्दन। नामें तरती अधम जन। नामें होय प्राप्त पेणें। वैकुंठचि निर्धारें ॥ ३ ॥

३०५ नामपाठ गाय संतांचे संगतीं। नाहीं पुनरावृत्ति तया मग १ नामपाठ गाये सर्वभावें मनीं। चुकेल आयणी गर्भवास २ जनार्दनाचा एका नामपाठ गाये। जनार्दन पाहे जनीं वनीं ॥ ३ ॥

३०६ सकळ साधनांचें सार। मुखीं नामाचा उच्चार १ सकळ तपांचें जें सार। मुखीं नामाचा उच्चार २ सकळ ज्ञानांचें जें सार। मुखीं नामाचा उच्चार ३ सकळ ब्रह्मविद्येचें जें घर। एका जनार्दनाचें माहेर ॥ ४ ॥

३०७ सर्वांमाजीं सार नाम विठोबाचें। सर्व साधनांचें घर जें कां १ सहा चार अठरा वर्णिताती कीर्ति। नामे मोक्षप्राप्ती अर्धक्षणीं २ शुकादिकीं नाम साधिलेसें दृढ। प्रपंच कावाड निरसिले ३ एकाजनार्दनीं जनीं ब्रह्म-नाम। तेणें नेमधर्म सर्व होय ॥ ४ ॥

३०८ सुलभ सोपारें नाम मुखीं गातां। पातकाच्या चळथा कांप-ताती १ हरिनाम सार वाचे तो उच्चार। तरले नारीनर नाममात्रें २ वेदांत सिद्धांत तयांचा संकेत। नामें होतो मुक्त महापापी ३ एकाजनार्दनीं वेदाचें निजसार। नाम परात्पर जपती सर्व ॥ ४ ॥

३०९ महामात्रा हरीचें नाम। तरती अधमादि अधम। हाचि कलिमाजीं धर्म। नामापरतें न देखे १ जगीं नाम तारक नौका। आन उपाय नाहीं देखा। साधन साधितां साधकां। नामापरतें थोर नाहीं २ धरा विश्वास बांधा गांठीं। नाम जपा जगजेठी। एकाजनार्दनीं भय पोटीं। नाहीं तुम्हां काळाचें ॥ ३ ॥

३१० अष्टांग साधन न करी वाउगें। धूम्रपान वेगें कासया करसी १ मनीं हरी धरी मनीं हरी धरी। वाउगा तूं फेरी पडूं नको २ साधन फुकट वाउगे ते कष्ट। धरी हरी वरिष्ठ मनामाजीं ३ साधन साधितां शिणताती मुनी। तो हरी कीर्तनीं नाचतसे ४ सायास नलगे करावे ते कांहीं। एकाजनार्दनीं पायीं बुडी दिली ॥ ५ ॥

३११ चिंतन तें सोपें जगीं। रामकृष्ण म्हणा सत्संगीं। उणें पडों नेदी व्यंगीं। देव धांवे चिंतनें १ चिंतन करितां द्रौपदी। पावलासे भलते संधी। ऋषीश्वरांची मांदी। तृप्त केली क्षणमात्रें २ चिंतनें रक्षिलें अर्जुना। लागो नेदी शक्ति बाणा। होउनी अंकणा। रथारूढ बैसला ३ चिंतनें प्रल्हाद तारिला। जळीं स्थळीं सांभाळिला। एका जनार्दनीं भला। चिंतनाचा अंकित ॥ ४ ॥

३१२ नामपाठ विठ्ठल पंचविसावा वाचें। सार्थक जन्माचें झालें झालें १ विठ्ठल विठ्ठल वदतां वो वाचें। सार्थक जन्माचें झालें साचें २ जनार्दनाचा एका नामपाठ गाय। विठ्ठल विठ्ठल ध्याये वेळोवेळां ॥ ३ ॥

३१३ चिंतन बळीद्वारीं बंधन। चिंतनें होय समाधान। न म्हणे उच्छिष्ट अथवा पूर्ण। चिंतनेंची मुख पसरी १ चिंतनें भोळे भाविक जन। तयांचें वारी नाना विघ्न। धर्माघरीं उच्छिष्ट जाण। चिंतनासाठीं काढीतसे २ चिंतनासाठीं सारथी जाहला। चिंतनासाठीं उभा ठेला। चिंतनेंचि गोविला। पुंडलिकें अद्यापी ३ चिंतनें उभा विटेवरीं। न बैसे अद्यापवरीं। एकाजनार्दनीं निर्धारीं। चिंतन सोपें सर्वांत ॥ ४ ॥

३१४ चिंतनीं केला उद्धार। चिंतनें तरले नारीनर। पशुपक्ष्यादि साचार। चिंतनेंचि तारिले १ एवढी चिंतनाची थोरी। महापापा होय बोहरी। याती कुळाची वारी। कोण पुसे थोरिवा २ भुक्तिमुक्तीचें सांकडें। तया न पडेचि बापुडें। चिंतनेंचि कोडें। सर्व हरे तयांचें ३ एका जनार्दनीं मन। दृढ ठेवावें बांधून। चिंतनेंचि जाण। सर्व लाभ घडती ॥ ४ ॥

३१५ चिंतन तें हरिचरण। हेंचि कलीमाजीं प्रमाण। सर्व पुण्याचें फळ जाण। नामस्मरण विठ्ठल १ मागें तरले पुढें तरती। याची पुराणीं

प्रचिती । वेदशास्त्र जया गातां । श्रुतीही आनंदें २ हेंचि सर्वांसी माहेर ।
भूवैकुंठ पंढरपूर । एकाजनार्दनीं नर । धन्य जाणा तेथींचे ॥ ३ ॥

३१६ पशु पक्षी वनचरें । श्वान श्वापदादि सूकरें १ पडतां नामघोष
कानीं । पावन होती इये जनीं २ चतुष्पाद आणि तरुवर । नामें उद्धार
सर्वांसी ३ उंच नीच नको याती । ब्राह्मणादि सर्व [illegible] एकाजनार्दनीं
अभेद । नामीं नाहीं भेदाभेद ॥ ५ ॥

३१७ अष्टादश पुराणें सांगती बडिवार । नाम साराचें सार कली-
युगीं १ तारिले पातकी विश्वासघातकी । मुक्त झाले लोकीं तिहीं सत्य २
सर्वांतर सार नामजपु निका । जनार्दनाचा एका घोकितसे ॥ ३ ॥

३१८ तारले नामें अपार जन । ऐसें महिमान नामाचें १ अधम तरले
नवल काय । पाषाण ते पाहें तारियेले २ दैत्य दानव ते राक्षस । नामें सर्वांस
मुक्तिपद ३ एका जनार्दनीं नाम सार । जपा निरंतर हृदयीं ॥ ४ ॥

३१९ साधन सोपें नाम वाचें । पर्वत भंगती पापाचे । विश्वासियातें
साचें । नाम तारक कलियुगीं १ अहोरात्र वदतां वाणी । ऐसा छंद ज्याचे
मनीं । त्याचेनि धन्य ही मेदिनी । तारक तो सर्वांसी २ एकाजनार्दनीं नाम ।
भाविकांचें पुरे काम । अभागियांतें वर्म । नव्हे नव्हे सोपारे ॥ ३ ॥

३२० भाग्याचें भाग्य धन्य ते संसारीं । सांठविती हरी हृदयांमाजीं १
धन्य त्यांचें कुळ धन्य त्यांचें कर्म । धन्य त्यांचा स्वधर्म नाम मुखीं २ संकटीं
सुखांत नाम सदा गाय । न विसंबे देवराय क्षण एक ३ एकाजनार्दनीं धन्य
त्यांचें दैव । उभा स्वयमेव देव घरीं ॥ ४ ॥

३२१ जेणें नाम धरिलें कंठीं । धावे त्याच्या पाठीं पोटीं १ नाम गातां
जनीं वनीं । आपण उभा तेथें जाउनी २ नामासाठीं मागें धांवें । इच्छिलें
तेणें पुरवावें ३ याती कुळ तयाचें । न पाहे कांहीं साचें ४ वर्णाची तो चाड
नाहीं । नाम गातां उभा पाहीं ५ एकाजनार्दनीं भोळा । नामासाठीं अंकित
झाला ॥ ६ ॥

३२२ राजाला आळस संन्याशाला सायास । विधवेसी विलास विटं-
बना १ व्याघ्रासी शांतता गाईसी उग्रता । वेश्येसी हरिकथा विटंबना २
दानेविण पाणी घ्राणेविण घाणीं । नामेंविण वाणी विटंबना ३ एकाजनार्दनीं
भावभक्तीविना । पुण्य केलें नाना विटंबना ॥ ४ ॥

३२३ अमृत तें स्वर्गीं निर्जर सेविती । परी चरफडती नामामृता १
धन्य ते दैवाचे नाम घेती वाचे । होतें पैं जन्माचें सार्थक तेणें २ नलगे

उपवास पारणें अष्टांग । नलगे नाना योग साधनें तीं ३ एका जनार्दनीं नामामृत सार । उतरले पैलपार वैष्णव जन ॥ ४ ॥

३२४ नित्य नैमित्तिक कर्म । जया न घडे हा धर्म । तेणें उच्चारावें नाम । सत्य निर्धार जाणावा १ नामें कर्माची सुटे उपाधी । नामें तुटे आधी-व्याधी । नामें शोक संदेह बुद्धी । नासतसे हरिनामें २ नाना रोग तुटती नामें । घडती सर्व ब्रह्म कर्मे । एका जनार्दनीं नामें । धर्म सकळ साधती ॥३॥

३२५ दोष दुरितांचें पाळें । पळतीं बळें नाम घेतां १ नाम प्रताप गहन । भव तारण हरिनाम २ आणिक नको दुजी चाड । नाम गोड विठ्ठल ३ एका जनार्दनीं नाम । तरले तरती निष्काम ॥ ४ ॥

३२६ चिंतनें उद्धरला पापी । महा दोषी केला निःपापी । तया म्हणती ऋषी तपी । पुराणीं ते सर्व १ नारदें सांगोनियां मंत्र । केला जगीं तो पवित्र । चिंतना एवढें पात्र । आन नाहीं सर्वथा २ चिंतनें शुकादिक मुक्त । राजा झाला परीक्षित । ऐसे अपार आहेत । चिंतनें मुक्त जाहले ते ३ चिंत-नाची एवढी थोरी । गणिका नारी परद्वारीं । वाचे उच्चारितां हरी । मोक्ष-धामीं बैसाविली ४ चिंतनें हनुमंता समाधी । तुटोनि गेली आधिव्याधी । एकाजनार्दनीं बुद्धी । चिंतनींच जडलीसे ॥ ५ ॥

३२७ चिंतनें कंसासुर तरला । चिंतनें पूतनेचा उद्धार केला । चिंतनें आनंद जाहला । अर्जुनादिकांसी १ म्हणोनि करावे चिंतन । काया वाचा आणि मन । संताचे चरण । नित्यकाळ चिंतावें २ चिंतन आसनीं शयनीं । भोजनीं आणि गमनागमनीं । सर्वकाळ निजध्यानीं । चिंतन रामकृष्णाचें ३ चिंतन हेंचि तप थोर । चिंतनें साधे सर्व संसार । एकाजनार्दनीं निर्धार । नामस्मरण चिंतनीं ॥ ४ ॥

३२८ सर्वांवरि वरिष्ठ सत्ता । वाचें गातां हरिनाम १ साधन सोपें पाहतां जगीं । सांडावी उगी तळमळ २ रामनामें करा ध्यास । व्हारे उदास प्रपंचीं ३ एका जनार्दनीं मन । करा वज्राहुनी कठिण ॥ ४ ॥

३२९ जेथें हरिनामाचा गजर । कर्म पळतसे दूर १ नाम निर्दळी पापातें । वदती शास्त्रें ऐशीं मतें २ पापांचें पर्वत । नाम निर्दाळी सत्य ३ नाम जप जनार्दन । एका जनार्दनीं पावन ॥ ४ ॥

३३० हरिनामीं ज्याची प्रीती । सदा वानिति हरिनाम १ धन्य धन्य जन्म त्यांचा । उच्चार वाचा हरिनाम २ नेणती शीण योगयागीं । घेती जगीं हरिनाम ३ एकाजनार्दनीं हरिनाम । उमेसी सांगे राम जप करी ॥ ४ ॥

३३१ दुजा छंद नोहे साचे । वदें वाचे हरिनाम १ कोटी कुळें होती

पावन। नामस्मरण करतांची २ यम न पाहे तयाकडे। वाडें कोडें नमस्कारी ३ विधि शची उमारमण। वंदिती चरण आवडी ४ म्हणे जनार्दनाचा एका। उपाय नेटका कलियुगीं ॥ ५॥

३३२ चिंतनें धांवें भक्तांपाठीं। धरी कांबळी हातीं काठी। चिंतनें उठाउठी। बांधवितो आपणिया १ ऐसा भुकेला चिंतनाचा। न पाहे यातीहीन उंचाचा। काय अधिकार शबरीचा। फळें काय प्रिय तीं २ एका जनार्दनीं चिंतन। तेणें जोडे नारायण। आणिक नलगे साधन। कलीमाजीं सर्वथा॥ ३॥

३३३ अविनाश नाम स्वयंभ संचलें। तें उभें चांगलें विटेवरीं १ वर्णितां वेदांसी न कळेचि पार। तें उभें साचार विटेवरीं २ मौन्यरूप श्रुती राहिल्या तटस्थ। तो आहे मूर्तिमंत विटेवरीं ३ एकाजनार्दनीं नाम अविनाश। गातां जाती दोष जन्मांतरींचे ॥ ४॥

३३४ नामामृत गोडी वैष्णव जाणती। येर चरफडती काग जैसे १ प्राकृत हे जन भुलले विषया। नामाविण वांयां जाती देखा २ नामें साधे मुक्ति नामें साधे भुक्ति। नामेचि विरक्ति होत आहे ३ नाम तेंचि जालें वर्णरूपातीत। अनाम सतत उभें असे ४ एकाजनार्दनीं पूर्ण नाम बोध। विठ्ठल नामीं छंद सदा असो॥ ५॥

३३५ अंकितपणें राहिला उभा। विठ्ठल चैतन्याचा गाभा। उजळली दिव्य प्रभा। अंग कांति साजिरी १ पीतांबर माळ कंठीं। केशर कस्तुरीची उटी। मुकुटा तळवटीं। मयुर पिच्छें शोभतीं २ सनकादिकांचें जें ध्यान। उभें विटे समचरण। भक्तांचें तें ठेवण। जाप्य गौरीशिवाचें ३ तो देवाधिदेव विठ्ठल। वाचे वदतां नलगे मोल। एका जनार्दनीं बोल। फुकाचें तें वेचितां॥ ४॥

३३६ उभा विटेवरीं कट धरुनियां करीं। पीतांबर साजिरी बुंथी शोभे १ विठोबा विठोबा नामाचा हा छंद। मन तें उद्बोध जडो पांई २ त्रीअक्षर नाम जप हा परम। तो मंगळधाम विठ्ठल माझा ३ एका जनार्दनीं विठ्ठल कानडा। देखिला उघडा विटेवरीं ॥ ४॥

३३७ जगीं तो व्यापक भरुनी उरला। शरण तूं तयाला जाय वेगीं १ उघडा मंत्र जाण वदे नारायण। नोहे तुज विघ्न यमदूत २ अखंड वाचेसी उच्चार नामाचा। तेणें कळिकाळाचा धाक नाहीं ३ एकाजनार्दनीं संतसेवेविण। आणीक साधन नाहीं दुजें ॥ ४॥

३३८ नाम हें नौका तारक भवडोहीं। म्हणोनि लवलाही वेग करा १

बुडतां सागरीं तारूं श्रीहरी । म्हणोनी झडकरी लाहो करा २ काळाचा तो फांसा पडला नाहीं देहीं । म्हणोनी झडकरीं लाहो करा ३ एकाजनार्दनीं लाहो करा बळें । सर्वदा सर्वकाळें लाहो करा ॥ ४ ॥

३३९ देहीं न धरी जो आशा । चित्त पंढरी-निवासा । स्मरणाचा ठसा । रात्रंदिवस जयाते १ तोचि होय हरीचा दास । तेणें पुरती सर्व सायास । नाहीं आशा पाश । चिंतनावांचुनी सर्वथा २ ध्यानीं मनीं नारायण । सदा सर्वदा हें चिंतन । एका जनार्दनीं मन । जडलेसें हरिपायीं ॥ ३ ॥

३४० चिंतन तें करी सदा । रामकृष्णहरिगोविंदा १ हेंचि एक सत्य सार । वांयां व्युत्पत्तीचा भार २ नको जप तप अनुष्ठान । वाचें वदे नारायण ३ एकाजनार्दनीं भाव । अवघा देहीं पाहें देव ॥ ४ ॥

३४१ सप्रेमें करितां भजन । तेणें घडती कोटी यज्ञ १ प्रेम सार प्रेम सार । वांयां भार कुंथेचा २ प्रेमेवीण न भेटे देवो । अवघा वावो पसारा ३ एकाजनार्दनीं प्रेमसार । तुटे वेरझार येणें जाणें ॥ ४ ॥

३४२ अकार उकार मकार नामचि ठेविलें । शिवातेंही केलें निराकार १ जीव शिव दोन्ही विराले ज्यामाजीं । तें नाम सहजीं विठ्ठल होय २ नामाविण नाहीं आणिकांसी ठाव । दुजा नाहीं भाव जीवां सर्वां ३ एका जनार्दनीं नाम घनदाट । भूवैकुंठ पेठ पंढरी देखा ॥ ४ ॥

३४३ तुमचें नाम आठवितां । धणी न पुरे पंढरीनाथा १ सुख अनुपम्य कल्प कोडी । युगा ऐसी एक घडी २ निजध्यास जडतां नामीं । सुखें सुख दुणावे प्रेमीं ३ एकाजनार्दनीं नाम । श्रेष्ठ धामांचें हें धाम ॥ ४ ॥

३४४ एकविध भावें हरी । वाचें उच्चारी सर्वदा १ सर्व साधनांचें सार । विठ्ठल मंत्राचा उच्चार २ असो सदा हेंचि ध्यान । विठ्ठल नामाचें चिंतन ३ एकाजनार्दनीं जपा । विठ्ठल विठ्ठल मंत्र सोपा ॥ ४ ॥

३४५ न धरी लौकिकाची लाज । तेणें सहज नाम गावें १ अनायासें देव हातां । साधन सर्वथा दुजें नाहीं २ साधन तें खटपट । नाम वरिष्ठ नित्य गावें ३ एका जनार्दनीं सोपा । विठ्ठल नाम मंत्र जपा ॥ ४ ॥

३४६ एक वेळ गाय विठ्ठलाचें नाम । मोक्ष मुक्ति सकाम पुढें उभे १ आवडीनें घाली तया लोटांगण । संतांचें चरण वंदी माथां २ पंढरीची वारी संतांचा सांगात । पुरती सर्व हेत निश्चयेंसी ३ एकाजनार्दनीं धरूनि विश्वास । संतांचा दास होय आधीं ॥ ४ ॥

३४७ कलियुगामाजीं एक हरिनाम साचें । मुखें उच्चारितां पर्वत छेदी पापांचें १ सर्वभावें भजा एक हरीचें नाम । मंगला मंगल करील

निष्काम २ दोषी अजामेळ तोहि नामें तरला। हरिनामें गणिकेचा उद्धार झाला ३ एकाजनार्दनीं नाम साराचें सार। स्त्रियादि अंत्यजा एकदांचि उद्धार ॥ ४ ॥

३४८ गायन तें सोपें गाऊं। वाचे ध्याऊं विठ्ठल १ तेणें सर्व होय सिद्धी। तुटे उपाधी जन्म जरा २ साधनांचा न करूं श्रम। गाऊं नाम आवडी ३ शुकादिक रंगले रंगा। त्याची मार्गी आम्ही जाऊं ४ एकाजनार्दनीं धणीवरी। उच्चारूं हरी संतसंगें ॥ ४ ॥

३४९ विठ्ठल विठ्ठल वदतां वाचें। स्वरूप त्याचे ठसावें १ हा तो अनुभवा अनुभव। निरसे भेव काळाचें २ रूप देखतां आनंद। जन्मकंद तुटे तेणें ३ एकाजनार्दनीं जपा। विठ्ठल विठ्ठल मंत्र सोपा ॥ ४ ॥

३५० नामाचे पोवाडे वर्णिती सावडे। हरिनामें बागडे रंगले ते १ नामापरतें आन नेणती सर्वथा। साधन चळथा वांयां जाय २ नाम निजधीर मानुनी भरंवसा। गाती ते उल्हासा रात्रंदिन ३ एकाजनार्दनीं ध्यानीं आणि मनीं। नामसंजीवनी जपतसे ॥ ४ ॥

श्रीनिवृत्तीनाथ

३५१ न जाणती कळाकुसरी गोपाळ। नाम हें मंगळ अच्युताचें १ हेंचि मज द्यावें सप्रेम आपुलें। ध्यातुसें पाउलें एवढ्यासाठीं २ न मागे नेघे कांहीं याविण आणिक। सप्रेमाची भूक तृष्णा करी ३ समर्थाचे घरीं कांहीं नाहीं उणें। अखंड प्रेम देणें कृष्णनामीं ४ इतुकेंचि दातारा पुरवी माझें कोड। यावीण काबाड भार नेघे ५ निवृत्ती सप्रेम संजीवनी मूळ। स्मरतां काळ वेळ नाहीं नामीं ॥ ६ ॥

३५२ नित्य नाम वाचे तोचि एक धन्य। त्याचेंचि शुद्ध पुण्य इये जनीं १ रामनामांकित नित्य नाम वाचें। दहन पापाचें एका नामें २ ऐसा जो नित्यता पढतसे नाम। नाहीं तया सम दुजें कोणी ३ निवृत्ती अव्यक्त रामनाम जपे। नित्यता पै सोपें रामनाम ॥ ४ ॥

३५३ नाम मुखीं सदा तोचि पै भाग्याचा। तयासी यमाचा धाक नाहीं १ रामनाम हरि सर्व काळ वसे। तेथेंचि विलसे हरीराज २ हरिध्यान वसे अखंड सर्वदा। न पवे आपदा इये जनीं ३ निवृत्ति राम हरिभजन करी। सर्वत्र कामारी ऋद्धिसिद्धी ॥ ४ ॥

३५४ अखंड जपतु नाममंत्र वाचें। त्याहुनि दैवाचे कोण भूमीं १ अमृतीं राहिला त्यासि कैचें मरण। नित्यता शरण हरिचरणीं २ नाममंत्र-

राशि अनंत पुण्य त्यासी। नाहीं पै भाग्यासी तयाहुनि ३ निवृत्ति म्हणे सार रामनाम मंत्रु। कैचा त्यासी शत्रु जिती जनीं ॥ ४ ॥

३५५ रामनाम नित्य अखंड पैं चित्तीं। तयाचे पुरती सर्व काम १ रामकृष्ण नामें तुटती संसार। नाहीं त्या येरझार योनिमाळे २ हरिध्यान आम्हां हाचि मंत्र थोर। न करी विचार अन्य शास्त्रीं ३ निवृत्ति अखंड जपतुसे नाम। हृदयीं सप्रेम मूर्ति त्याची ॥ ४ ॥

३५६ ज्याचें मुखीं नाम अमृतसरिता। तोचि एकु पुरता घटु जाणा १ नामाचेनि बळें कळिकाळ आपणा। ब्रह्मांडा येसणा तोचि होय २ न पाहे तयाकडे काळ अवचिता। नामाची सरिता जया मुखीं ३ निवृत्ति नामामृत उच्चारी रामनाम। नित्य परब्रह्म त्याचें घरीं ॥ ४ ॥

३५७ नाम नाहीं वाचें तो नर निर्दैव। कैसेनि देव फावेल तया १ जपे नाम वाचें रामनाम पाठें। जाशील वैकुंठें हरि म्हणतां २ न पाहे पैं दृष्टी कळिकाळ तुज। रामनाम बीज मंत्रसार ३ निवृत्ति म्हणे नाम जपावें नित्यता। आपणची तत्वता होईल हरी ॥ ४ ॥

३५८ हरिवीण दैवत नाहीं पैं अनुचित्तीं। अखंड श्रीपती नाम वाचें १ रामकृष्ण मूर्ती या जपा आवृत्ति। नित्य नामें तृप्ती जाली आम्हां २ नामाचेनि स्मरणें नित्य पै सुस्नात। दुजियाची मात नेणों आम्हीं ३ निवृत्ति जपतु अखंड नामावळी। हृदयकमळीं केशीराज ॥ ४ ॥

३५९ नामाचेनि स्मरणें नित्यता पारणें। तेंचि विठ्ठलनाम नाणें पंढरीये १ विठ्ठल विठ्ठल मंत्र हेंचि निजशास्त्र। विचारितां सर्वत्र दुजें नाहीं २ नामेविण मूर्ख नित्य पैं तया दुःख। नामें हें सुख नित्य सदा ३ निवृत्तीचें जाप्य विठ्ठल नाम पाठ। एका नामें पाप कोटि जाय ॥ ४ ॥

३६० नामाचेनि बळें तरिजे संसार। आणिक विचार करूं नको १ नाम जप वेगीं म्हणे हरी हरी। प्रपंच बोहरी आपेआप २ नित्यता भजन देव द्विज करी। नाम हें उच्चारी रामनाम ३ निवृत्ति जपतु रामनाम वाचें। दहन पापाचें आपेआप ॥ ४ ॥

३६१ नाममंत्र सार नित्य निरंतर। येणेंचि संसार तरे जाणा १ एकेविण दुजें नाहीं नाहीं सहजें। नाम मुखें भोजे घेईजेसु २ निवृत्ति म्हणे पारु विठ्ठलीं उच्चारु। तयाचा संसारु मोक्षरूप ॥ ३ ॥

३६२ रूप ध्यानीं आईकों पैं कीर्तनीं। पारणें श्रवणीं नयनाचिये १ हृदयीं विठ्ठल ध्यातां निरंतरु। वैकुंठ साचारु प्राणियांसी २ अनंत जन्माचें

प्रायश्चित्त हरी। विठ्ठल साजिरी ब्रीदावळी २ निवृत्ति साधन रूप ध्यान ध्यानीं। मनाची उन्मनी हरिचरणीं ॥ ४ ॥

३६३ एक तत्व हरि असे पैं सर्वत्र। ऐसें सर्व शास्त्र बोलियेलें १ हरिनामें उद्धरे हरिनामें उद्धरे। वेगीं हरि त्वरें उच्चारी जो २ जपतां पै नाम यम काळ कांपे। हरी हरी सोपें जपिजे सुखें ३ निवृत्ति म्हणे हरिनाम पाठ जपा। जन्मांतर खेपा अंतरती ॥ ४ ॥

३६४ संसार सुफळ हरि उच्चारितां। येऱ्हवीं मरतां अधोगती १ संसार असारु श्रीपती हा सारु। नामेंविण पारु न पाविजे २ हरि हरि म्हणतां उतरले पार। दुर्धर संसार तरले त्या ३ निवृत्तीचा जप हरि हा उच्चार। संसारसागरतारक हरि ॥ ४ ॥

३६५ सर्व रूपें हरी ऐसें मन करी। वासना प्रहरी नामपाठें १ रामकृष्ण वाड सर्व हें वैकुंठ। दिसेल प्रगट निजरूपें २ व्रत तप तीर्थ नाम हें अनंत। मार्जी सामावत आत्मनाथीं ३ निवृत्ति म्हणे तें नाम राम वदे जप। फळलें संकल्प रामनामें ॥ ४ ॥

३६६ पुंडलीक पेठे वैष्णवांचा हाट। करिती बोभाट हरिनामें १ बोळलें अंबर अमृत तुषार। झेलीत अमर चकोर झाले २ देव मुनी सर्व ब्रह्मादिक पैठे। पंढरीये पेठे प्रेमपिसें ३ निवृत्ति निवाला ज्ञानदेव सोपान। खेचर तल्लीन विठ्ठल नामें ॥ ४ ॥

३६७ ज्याचेनि सुखें चळत पैं विश्व। नांदे जगदीश सर्वांघटीं १ त्याचें नाम हरी त्याचें नाम हरी। प्रपंच बोहरी कल्पनेची २ शांति त्याची नारी प्रकृति विकारी। उन्मनी वोवरी हृदयांतु ३ निवृत्तिदेवीं धरिली निर्गुणीं। शांति हे संपूर्णी हरिप्रेमें ॥ ४ ॥

३६८ प्रवृत्ति निवृत्ति या दोन्ही सहज। जनीं वनीं काज करूनी असती १ नारायण नाम जपतांचि दोन्ही। एक तत्वीं करणी सांगिजे गुज २ आशेचे विलास गुंफोनि महिमा। तत्वीं तत्व सीमा निजज्ञानें ३ निवृत्ति तत्वतां मनाचें मोहन। नित्य समाधान रामनामें ॥ ४ ॥

३६९ अचेत आत्मा चेतविला साचा। प्रबोध नामाचा रामनामीं १ हें सुख साचार निरंतर सर्वी। एकतत्वीं भावी आचरण २ निवृत्ति म्हणे आत्मा हाचि पैं विठ्ठल। नाहीं बहुसाल कर्मकांड ॥ ३ ॥

३७० आशा पिपाशा नेघों पै चित्तीं। एका नामें तृप्ति सर्वकाळ १ राम राम नाम आम्हांसी अखंड। नेणो पै पाखांड नाना मतें २ हरिनाम

वाचे सार मंत्र आम्हां। अखंडित प्रेमा वसे चित्तीं ३ निवृत्ती संचित गयनी पै सांगे। एका श्रीरंगें जोडी करा ॥ ४ ॥

श्रीज्ञानदेवमहाराज

३७१ अष्टांग योगें न शिणिजे। यमनेम निरोध न कीजे रया १ वाचा गीत गाईजें। गातां वातां श्रवणीं ऐकिजें रया २ गीताछंदें अंग डोलिजें। लीलाविनोदें संसार तरिजे रया ३ बापरखुमादेविवरु विट्ठलु। नामें जोडे हा उपावो कीजे रया ॥ ४ ॥

३७२ पन्नास अक्षरीं करिसी भरोवरी। शेखीं तुझें तोंड तुज वैरी रया १ यापरि नामाची वोळ हे मांडुनी। संसार दवडुनी घाली परता २ रकारा पुढें एक मकार मांडी कां। उतरसी स्रम तुका शंभुचिया ३ बापरखुमादेविवरा विठ्ठलु हृदयीं। आपुली आण वाही त्रिभुवनीं रया ॥ ४ ॥

३७३ कर्म आणि धर्म आचरिजे जयालागीं। साधक सिणले साधन साधितां अभागी १ गोड तुझें नाम विठो आवडलें मज। दुजें उच्चारितां मना वाटतसे लाज २ भुक्ति आणि मुक्ति नामापासीं प्रत्यक्ष। चाऱ्ही वेद साही शास्त्रें वदताती साक्ष ३ बापरखुमादेवीवरा तुझी आण। काया वाचां चित्त चरणीं डुललें गहाण ॥ ४ ॥

३७४ अंडज जारज स्वेदज उद्भिज आटे। हरिनाम नाटे तें बरवें १ जें नाटे तें नाम चित्तीं। रखुमादेवीपति श्रीविठ्ठलाचें २ शरीर आटे संपत्ति आटे। हरिनाम नाटे तें बरवें ३ बापरखुमादेविवराचें नाम नाटे। युगें गेलीं परि उभा विटे ॥ ४ ॥

३७५ आरंभीं आवडीं आदरें आलें नाम। तेणें सकळ सिद्धि जगीं जालें पूर्ण काम १ रामकृष्ण गोविंद गोपाळा। तूं माय माउली जीवीं जिव्हाळा २ तुझियेनि नामें सकळ संदेहो फिटला। बापरखुमादेविवरा श्रीविठ्ठला ॥ ३ ॥

३७६ सोनयाचा दिवस आजि अमृतें पहाला। नाम आठवितां रूपीं प्रगट पै झाला १ गोपाळारे तुझें ध्यान लागो मना। आनु न विसंबे हरि जगत्रजीवना २ तनु मनु शरण विनटलों तुझ्या पाईं। बापरखुमादेविवरा वांचूनि आनु नेणें कांहीं ॥ ३ ॥

३७७ नाम पवित्र आणि परिकरु। कल्पतरूहुनी उदारु। तें तूं धरी कां रे सधरु। तेणें तरसी भव दुस्तरु १ नरहरी नाम उच्चारी। तेणें तरसी भव-

सागरीं । जपें न लाहसी । तपें न लाहसी । क्रियें षट्कर्में न पवसी । नामें एकेरे पावसी । स्वर्गीं अमृतपान २ क्षीर गोड ऐसें म्हणसी । परि तेथेंहि वीट असे । नाम उच्चारितां वाचें । कोटि जन्माचें पातक नासे ३ मन मारूनियां सायासीं । परि तेथेंही अवगुण असे । नाम उच्चारितां वाचें । सकळिक ध्यान डोळां दिसे ४ बापरखुमादेविवरा विठ्ठलाचें । विपायें नाम आलें वाचें । जळती डोंगर कल्मषाचे । भय नाहीं कळिकाळाचें ॥ ५ ॥

३७८ प्रेमाचा जिव्हाळा नाम मुखासीं आलें । सार्थक पैं जालें संसाराचें १ केशवनाम सार विठ्ठल उच्चार । राम निरंतर हृदयीं वसे २ पाहतां हा भाव लीळा तो विग्रह । तेथींचा अनुभव विरळा जाणे ३ बापरखुमादेवीवरु पाहतां विस्तारु । नामाचा बडिवारु न बोलवे ॥ ४ ॥

३७९ सकळ मंगळनिधी । श्री विठ्ठलाचें नाम आधीं १ म्हण कारे म्हण कारे जना । श्रीविठ्ठलाचें नाम वाचे २ पतीत पावन साचें । श्रीविठ्ठलाचें नाम वाचें ३ बापरखुमादेवीवरु साचें । श्रीविठ्ठलाचें नाम वाचें ॥ ४ ॥

३८० तत्वमस्यादि महावाक्य उपदेश । नामाचा अर्धांश नाहीं तेथें । म्हणोनि नामसंकीर्तन करितां जवळीं जोडिलासि आतां । क्षणुभरी न विसंबें जिवाचिया जीवना रया १ नाम निजधीर गर्जती वैष्णव वीर । कळिकाळ यमाचे भार पळाले तेथें २ म्हणोनि नाम वज्रकवच तोचि निर्गुणाचा अभ्यास । पाहे पां स्वयंप्रकाशें विचारूनी । ऐसें सुंदर रुपडें हृदयीं धरिलें आतां पाहातां केवि होये पुनर्योनि रया ३ ऐसा सकळां अकळ कळला । हृदयीं धरिला समताबुद्धी । बापरखुमादेविवरु विठ्ठल चिंतितां । तुटली जन्माची आधि व्याधि रया ॥ ४ ॥

३८१ अशौचिया जपों नये । आणिकाते ऐकों नये । ऐसिया मंत्रातें जग बिहे । त्याचें फळणें थोडें परि क्षोभणें बहु । तैसा मंत्रराज नव्हे रे १ नारायण नाम नारायण नाम । नारायण नाम झणत्कारेरे । बाहे उभारावी त्यावरी काहाळ लावावी । गातिया ऐकतिया उणीव येवों नेदावी । उत्तमापासूनी अंत्यजवरीं । मुक्तीची सेल मागावीरे रे २ काय करील यागें न सिणावें योगें हें तो व्यसनचि वाउगें । नरहरि नरहरि उदंड वाचां म्हणाल तरि कळिकाळ राहेल उगेरे रे ३ चरणीं गंगा जन्मली आहल्या उद्धरली नामें प्रतिष्ठा पावली गिरिजा । सकळिकां साधना वरिष्ट हें नाम मा मनीं भाव न धरी दुजा रे रे ४ तीर्थी भजीजाल अमरीं पूजिजाल तुमचिया भावासारिखा देवो होईल । बापरखुमादेविवरु विठ्ठलु तुमचा ऋणवई म्हणतां न लजैलरे रे ॥ ५ ॥

३८२ नाम प्रल्हाद उच्चारी। तया सोडवी नरहरी। उचलुनि घेतला कडियेवरी। भक्तसुखें निवाला १ नाम बरवया बरवंट। नाम पवित्र आणि चोखट। नाम स्मरें नीळकंठ। निजसुखें निवाला २ जें धुरूसी आठवलें। तेंचि उपमन्यें घोकिलें। तेंचि गजेंद्रा लाधलें। हित जालें तयांच ३ नाम स्मरें अजामेळ। महा पातकी चांडाळ। नामें जाला तो सोज्वळ। आपणासहित निवाला ४ वाटपाडा कोळिकु। नाम स्मरे तो वाल्मिकु। नामें उद्धरिले तिन्हीं लोकु। आपणासहित निवाला ५ ऐसें अनंत अपार। नामें तरलें चराचर। नाम पवित्र आणि परिकर। रखुमादेविवराचें ॥ ६ ॥

३८३ सार सार सार विठोबा नाम तुझें सार। म्हणोनि शूळपाणी जपताहे बारंवार १ आदिमध्य अंतीं निजबीज ओंकार। ध्रुव प्रल्हाद अंबऋषी मानिला निर्धार २ भुक्ति मुक्ति सुखदायक साचार। पतीत अज्ञान जीव तरले अपार ३ दिवसेंदिवस व्यर्थ जात संसार। बापरखुमादेविवर विठ्ठलाचा आधार ॥ ४ ॥

३८४ गाते श्रोते आणि पाहाते। चतुर विनोदि दुश्चिते। सोहंभावी पूर्ण ज्ञाते। या सकळांतें विनवणी १ करा विठ्ठल स्मरण। नामरूपीं अनुसंधान। जाणोनि भक्तां भवलक्षण। जघनप्रमाण दावितो २ पुंडलीकाच्या भावार्था। गोकुळींहुनी जाला येता। निजप्रेम भक्ति भक्तां। घ्या घ्या आतां म्हणतसे ३ मी माझें आणि तुझें। न धरीं टाकीं परतें ओझें। भावबळें फळति बीजें। बापरखुमादेविवरु विठ्ठलीं ॥ ४ ॥

३८५ विठ्ठलु नाहीं जये शरीरीं। वायां कां गा जन्मले संसारीं। विठ्ठलु नाहीं जये नगरीं। तें अरण्य जाणावें १ विठ्ठलु नाहीं जये देशीं। स्मशानभूमी ते परियेसी। रविशशिर्वाण दिशा जैसी। रसना तैसी विठ्ठलेंवीण २ विठ्ठलावेगळें जितुकें वर्म। विठ्ठलावेगळा जितुका धर्म। विठ्ठलावेगळें बोलती ब्रह्म। तितुकाही श्रम जाणावा ३ सच्चिदानंदघन। पंढरिये परिपूर्ण। कर ठेवोनियां जघन। वाट पाहे भक्तांची ४ विठ्ठलेंविण देवो म्हणती। ते संसार पुढती पावती। विठ्ठलाविण तृप्ती। नाहीं प्रती विठ्ठलेंविण ५ श्रीगुरुनिवृत्तीनें दिधलें। तें प्रेम कोणें भाग्यें लाधलें। बापरखुमादेविवर विठ्ठलें दिधलें। ऐसें केलें ज्ञानदेवा ॥ ६ ॥

३८६ ॐ नमो भगवते वासुदेवाया। वोडियाणा बंदु देहुडा घालुनि लागसील पावो। वोत पोत मना सांडुनि धरिसी अहंभावो। ॐकार बिंदुचा न पवसि ठावो। वोळगे वोळगे कृष्ण द्वारावतिये रावो १ ॐनमो भगवते वासुदेवाया। द्वादशाक्षरी मंत्रु न जपसि काह्या। नागिणी उत्साहें नवहि

द्वारें निरोधुन । नाडित्रयामाजीं सुषुम्नासंचरण । न साधे हा मार्ग ऐसें बोलती मुनिजन । नरहरिचिंतनें अहर्निशीं मुक्तिस्थान २ मोडिसि कर चरण तेणें पावसी अंतसमो । मोहो तृष्णा न तुटे ब्रह्मविद्या केविं गमो । मोठा हा अन्यावो जे हरिचरणीं नाहीं नमो । मोक्षाची चाड तरी मुकुंदीं मन रमो ३ भांबावसी ह्मणें हें शरीर कर्दळीस्तंभ । भस्म कृमि विष्ठा उभें आहे तो सुशोभ । भाविता किटकी जाली भृंगी तियां क्रमिलें नभ । भावें भक्ति सुलभ वोळगा वोळगा पद्मनाभ ४ गति मति इंद्रियें जंव आहे ती समयोग । गणित आयुष्य न पुरे जंव हे न वचे भंग । गमला हाचि योग जे अनुसरावा श्रीरंग । गरुडध्वजप्रसादें निस्तरिजे भवतरंग ५ वनिं सिंह वसतां गजीं मदु केवीं धरावा । वन्हिदग्धबीज त्यासि अंकुर केंवि फुटावा । वज्रपाणी कोपलिया गिरीं उदधि केविं लंघावा । वदनीं हरि न उच्चारी तेणें संसार केविं भुंजावा ६ तेज नयनींचा भानु जेणें तेजें मानले ते । त्याचे मानसिंचा चंद्रमा तो सिंपो ते अमृतें । त्याचे नाभिकमळीं ब्रह्मा तेणें सृजिलीं सकळहीं भूतें । तें विराट स्वरूप ओळखावें विष्णुभक्तें ७ वाताघातें फुटे गगनीं मेघाचा मेळावा । वारिबिंदु पद्मिणीपत्रीं केवीं हो ठेवावा । वानराच्या हातीं चिंतामणी केविं द्यावा । वासुदेव चिंतनें तोचि कल्मशा उठावा ८ सूक्ष्म स्थूल भूतें चाळिताहे परमू हंसू । शूळपाणी देवोदेवि जयाचारे अंशु । शुभाशुभीं कर्मीं न करि नामाचा आळसु । सुखें निरंतरीं ध्यांई ध्यांई हृषिकेशु ९ देव होऊनीं उदार भक्तां देतो अमरपदें । देतां न म्हणे साना थोर वैरियासी तेंचि दे । देहे सार्थक अंतीं वासुदेव अघ छेदें । देखा अजामेळ उद्धरिला नामें येणें मुकुंदें १० वाडा सायासि मनुष्य जन्म पाववा । वियाला पुरुषार्थ तो कां वायां दवडावा । वाचां मनें करूनि मुरारी वोळगावा । व्रतें एकादशी करूनि परलोक ठाकावा ११ या धनाचा न धरीं विश्वास जैसी तरुवर छाया । याता याती न चुके तरी हे भोगिसील कायां । या हरिभजनेंविण तुझे जन्म जाते वायां । या लागीं वैकुंठनाथाच्या तूं न्विती पांरे पायां १२ इहींच द्वादशाक्षरीं ध्रुव अढळपद पावला । प्रल्हाद रक्षिला अग्निशस्त्रापासूनि जळा । बापरखुमादेविवरु विठ्ठलु तुम्ही ध्यारे वेळोवेळां । तो कळिकाळापासुनि सोडविल अवलीळा ॥ १३ ॥

३८७ हरि आलारे हरि आलारे । संत संगें ब्रह्मानंदु जालारे १ हरि येथें रे हरि तेथें रे । हरिवांचूनि न दिसे रितें रे २ हरि पाहिरे हरि ध्याईरे । हरिवांचूनि दुजें नाहीं रें ३ हरि वाचेंरे हरि नाचेंरे । हरि पाहतां आनंदु सांचेरे ४ हरि आदींरे हरि अंतींरे । हरि व्यापकु सर्वांभूतीं रे ५ हरि जाणारे हरि वानारे । बापरखुमादेवीवरु राणारे ॥ ६ ॥

३८८ भक्तीचें तें ज्ञान वाचे नारायण। दया ते संपूर्ण सर्वांभूतीं १ ज्ञान नारायण ध्यान नारायण। वाचें नारायण सर्वकाळ २ संसारग्रामीं नाम हाचि सांठा। पावाल वैकुंठा नामें एकें ३ गोविंद गोपाळ वाचेसि निखळ। पद पावाल अढळ अच्युताचें ४ नामेंचि तरले शुकादिक दादुले। जडजीव उद्धरले कलीयुगीं ५ स्मरण करितां वाल्मीक वैखरीं। वारुळाभीतरीं रामराम ६ सर्वांमाजीं श्रेष्ठ पुण्य भूवैकुंठ। विठ्ठल मूळपीठ जगदोद्धार ७ निवृत्ति निरोपण ज्ञानदेवा ध्यान। सर्वत्र नारायण एकरूप ॥ ८ ॥

३८९ सकळ धर्माचें कारण। नामस्मरण हरिकीर्तन। दयाक्षमा समा धान। संतजन साधिती १ निजधर्म हा चोखडा। नाम उच्चारू घड-घडां। भुक्तिमुक्तीचा संवगडा। हा भवसिंधुतारक २ लावण्य मान्यता विद्यावंत। सखे स्वजन पुत्र कलत्र। विषयभोग वयसा व्यर्थ। देहासहित मरणांतीं ३ जें जें देखणें सकळ। तें हें स्वप्नींचें मृगजळ। म्हणोनि चिंती चरणकमळ। रखुमादेविवर विठ्ठलाचे ॥ ३ ॥

३९० त्रिभूवनीचें सुख एकतत्व विठ्ठल। नलगे आम्हां मोल उच्चा-रितां १ विठ्ठल उघडा मंत्र कळिकाळा त्रास। घालूनियां कांस जपों आधीं २ सत्वर सत्वाचे जपती नामावळी। नित्यता आंघोळी घडे त्या ३ बापरखुमादेविवरू जिव्हाळा हृदयीं। जीवाचा जीव ठायीं एक पाही ॥ ४ ॥

३९१ रामकृष्ण गोविंदाचें नामस्मरण वाचें। घडिये घडिये साचें ध्यान श्रीविठ्ठलाचें १ एक नाम आठवितां दूतां पडियेली चिंता। नाम आनंदें गातां पाविजे सायुज्यता २ तिहीं लोकीं नाम थोर वेदशास्त्रांचें सार। सगुण निर्गुणाकार निजब्रह्मा सार ३ बापरखुमादेविवरु कृपाळु उदारु। नामस्मरणें पारु उतरी हा निर्धारु ॥ ४ ॥

३९२ निरंतर ध्यातां हरी। सर्व कर्मांची बोहरी। दोष जाती दिगं-तरीं। रामकृष्ण उच्चारणीं १ जप तीर्थ हेंचि नाम। जप व्रता हाचि नेम। ऐसें धरोनिया प्रेम। तोचि भक्त तरेल २ जीव शिव एक करी। शांति क्षमा जरी धरी। त्यापाशीं नित्य श्रीहरी। प्रत्यक्ष आपण उभा असे ३ ज्ञानदेव म्हणे नित्य। त्याचें वचन तेंचि सत्य। त्याचें वचन सर्व कृत्य। सिद्धी पावेल सर्वथा ॥ ४ ॥

३९३ पदपदार्थ संपन्नता। व्यर्थ टवाळी कां सांगतां। हरिनामीं नित्य अनुसरतां। हें सार सर्वार्थीं १ हरिनाम सर्व पंथीं। पाहावें नलगे ये

अर्थी । जे अनुसरले ते कृतार्थी । भवपंथा मुकले २ कूळ तरलें तयांचें । जीहीं स्मरण केलें नामाचें । भय नाहीं त्या यमाचें । सर्व ग्रंथीं बोलियेलें ३ नलगे धन नलगे मोल । नलगति कष्ट बहुसाल । कीर्तन करितां काळवेळ । नाहीं नाहीं सर्वथा ४ हरि सर्वकाळ अविकळ । स्मरे तो योगिया धन्य केवळ । त्याचेनि दर्शनें सर्वकाळ । सुफळ संसार होतसे ५ ज्ञानदेवीं जप केला । मन मुरडुनि हरि ध्याइला । तेणें सर्वांगीं निवाला । हरिच झाला निजांगें ॥ ६ ॥

३९४ जन्मजन्मांतरीं असेल पुण्यसामुग्री । तरिच नाम जिव्हाग्रीं येईल श्रीरामाचें १ धन्य कुळ तयाचें रामनाम हेंचि वाचें । दोष हरतील जन्माचे श्रीराम म्हणतांची २ कोटी कुळाचें उद्धरण मुखीं राम नारायण । रामकृष्ण स्मरण धन्य जन्म तयाचे ३ नाम तारक सांगडी नाम न विसंबे अर्ध घडी । तप केलें असेल कोडी तरिच नाम येईल ४ ज्ञानदेवा अभ्यास मोठा नामस्मरण मुखावाटां । पूर्वज गेले वैकुंठा हरि हरि स्मरतां ॥ ५ ॥

३९५ विठ्ठल नुच्चारीसी । तरी रवरवकुंडीं पडसी १ विठ्ठलनाम उच्चारी । आळसु न करी क्षणभरीं २ विठ्ठलनाम तीन अक्षरें । अमृतपान केलें शंकरें ३ रखुमादेविवरा विठ्ठलें । महापातकी उद्धरले ॥ ४ ॥

३९६ प्रेम जयाचें कथेवरीं । तोचि धन्य ये चराचरीं । रामकृष्ण निरंतरीं । मुखीं आवडीं जपतसे १ धन्य धन्य तोचि वंशीं । धन्य धन्य माता कुशीं । धन्य धन्य काळ तयासी । रामकृष्ण म्हणतांची २ ऐसे धन्य जन्म तयाचे । धन्य धन्य पुण्य साचें । त्यासी भय कळिकाळाचें । नाहीं जन्म घेतलिया ३ एवढा महिमा नामाचा । धन्य जो राम उच्चारी वाचां । धन्य जन्म तयाचा । ज्ञानदेव म्हणे ॥ ४ ॥

३९७ रामकृष्णनामें ये दोन्हीं साजिरीं । हृदय मांदिरीं स्मरा कां रे १ आपुली आपण करा सोडवण । संसारबंधन तोडा वेगीं २ ज्ञानदेवा ध्यानीं रामकृष्ण माळा । हृदयीं जिव्हाळा श्रीमूर्ति रया ॥ ३ ॥

३९८ वाजतसे बोंब कोण्ही नायकती कानीं । हरि हरि न म्हणती तया थोर जाली हानी १ उठा उठा जागा पाठीं भय आलें मोठें । पंढरी-वांचुनीं दुजा ठाव नाहीं कोठें २ तापत्रय अग्नीचा लागला वोणवा । कवण रिघे आड कवण करी सावाधावा ३ देखोनि ऐकोनि एक बहिर अंध जाले । विषयांचे लंपट बांधोनि यमपुरीस नेले ४ आजा मेला पणजा मेला बाप मसणा नेला । देखत देखत नातु पणतु तोही वेडा जाला ५ व्याघ्र लासी भूतें ये लागतील पाठीं । हरिभजन न करितां सगळें घालूं पाहे पोटीं ६

सतसंग धरा तुम्ही हरिभजन करा पाठीं लागतसे काळ दांत खातो करकरां ७ बापरखुमादेविवरा विठ्ठला शरण । भावें न निघतां न चुके जन्ममरण ॥८॥

३९९ जोडुनियां जोडी जेणें हुंडारिली दुरी। भिकेचि आवडी तया नावडे पंढरी १ करंटे कपाळ ज्याचे नाम नये वाचें। सदैव सभाग्य तोचि हरीरंगीं नाचे २ आपण न करी यात्रा दुजियासी जावो नेदी। विषयांचा लंपट शिकवी कुविद्या कुबुद्धी ३ ऐसें जे जन्मोनि नर भोगिती अघोर। न करिती तीर्थयात्रा तया नरकीं बिढार ४ पुंडलिकें भक्तें तारिलें विश्वजनां। वैकुंठींची मूर्ति आणिली पंढरपुर पाटणा ५ कायावाचामनें जीवें सर्वस्वें उदार। बापरखुमादेविवरा विठ्ठलाचा वारीकर ॥ ६ ॥

४०० एक मूर्ख नेणती। नाम हरीचें न घेती ॥ मुखें भलतेंचि जल्पती। ते पावती अधःपंथा १ नामेंविण सुटका नाहीं। ऐसी वेदशास्त्रीं ग्वाही। जो वेद मस्तकीं पाही। ब्रह्मयानें वंदिला २ नित्य नामाची माळा। जिव्हे घे तूं गळाळा। तो नर कर्मावेगळा। ऐसें बोलतीं पुराणें ३ नयनीं श्रवणीं हरी। आणिक काम न करी। तो साधुभक्त निर्धारीं। हरिचा आवडता ४ ज्ञानदेवीं पाहिलें। हरिनाम साधुनी घेतलें। तें समाधीस केलें। पुष्पशयनीं आसन ॥ ५ ॥

४०१ भ्रम धरिसी या देहाचा। विठ्ठल म्हणे कां रे वाचा १ पडोन जाईल कलेवर। विठ्ठल उच्चारी पां सार २ रखुमादेविवरु अभयकरू। मस्तकीं ठेविला हा निर्धारू ॥ ३ ॥

४०२ संपत्तिविपत्ति दुःख। हरेल अवघा शोक। वेगीं करूनियां विवेक। हरिस्मरण करी १ मंत्र यंत्र सूत्रधारी। सिद्ध साध्य तोचि हरी। नित्य जपोनि वैखरीं। आप्तता करी हरीसी २ ध्यान मन एक चित्त। अलक्ष लक्षी अच्युत। न सांगे हिताची मात। अखंड जपे हरिनाम ३ ज्ञानदेवें जप केला। मग समाधीस बैसला। नाम घेतां बोध झाला। देव आला हृदयासी ॥ ४ ॥

४०३ यश कीर्ति वानु नेणें मी वाखाणूं। रामकृष्ण आम्हा सणु नित्य दिवाळी १ नरहरि रामा हरहरि रामा। पुराण पुरुषोत्तमा हरि गोपाळा २ या नेमीं अक्रूर बोधला परीक्षिति उपदेशिला। अर्जुनासि जाला साहाकारी ३ ज्ञानदेव म्हणे नामेंविण जो नरु। तो होय भूमिभारु ये संसारीं ॥ ४ ॥

४०४ अनंत नामाचें पाठांतर। रामकृष्ण नाम निरंतर। सर्व सुखाचें भांडार। हरि श्रीधर नाम वाचें १ हरिनाम गजरु खरा। येणें तूं तरशील सैरा। जन्म जुगाच्या येरझारा। खंडती पक्या हरिनामें ३ अनंत तीर्थांचे

मेळ। साधलिया हरीनाम कल्लोळ। पूर्वजांसहित अजामेळ। उद्धरिला सहपरिवारें ३ कोटी जन्मांचे दोष। हरतील पातकें जातील निःशेष। अंतीं होईल वैकुंठवास। कोटि कुळांसी उद्धार ४ हें योगियांचें निजजीवन। राम कृष्ण नारायण। येणें जगत्र होय पावन। हरिस्मरण जीवांसी ५ ज्ञानदेवीं घर केलें। हरी ऐसें रत्न सांठविलें। शेखीं कोटिकुळां उद्धरिलें। हरि हरि स्मरिलें निशिदिनीं ॥ ६ ॥

४०५ समाधिसाधन संजीवन नाम। शांति दया सम सर्वांभूतीं १ शांतीची पै शांति निवृत्ति उतारु। हरिनाम उच्चारु दिधला तणें २ शम दम कळा विज्ञान सज्ञान। परतोनि अज्ञान नये घरा ३ ज्ञानदेवा सिद्धि साधन अवीट। भक्तिमार्ग नीट हरिपंथीं ॥ ४ ॥

४०६ भावाचेनि बळें घेतलें वैकुंठ। हरिनाम नीट वैकुंठ मार्ग १ सोपें हो साधन साधावयालागीं। न लगे उपाधी नाना मतें २ ज्ञानेसहित ज्ञान विज्ञानेसि धन। वृत्तीचें समाधान निवृत्ति करी ३ शांति दया क्षमा करुणानिधि प्रेम। नेऊनि परब्रह्म भावें मिळती ४ ज्ञानदेवो सांगे भावो मिनला गंगें। सुस्नात सर्वांगें हरी गंगा ॥ ५ ॥

४०७ सहज कर्मभक्ति घडावया कोडें। ज्ञानधन निवाडें नाम जपों १ नाम मात्र नमन ज्ञानधन पूर्ण। रामनामें कर्ण भरूं रया २ सत्वाचे सागरीं उतरों पैलथडी। रिती अर्धघडी जावों नेदीं ३ ज्ञानदेवा चित्त अवघें धन गोत। रामनामें तृप्त सकळ जीव ॥ ४ ॥

४०८ आठवितां विसरलें आपुलिया गोता। हरिनामें त्वरिता मोक्ष जाला १ त्याचें नामचि त्वरित प्रल्हादें केलें प्रसन्न। तेणें संजीवन जाले त्याचें देह २ बापरखुमादेवीवरु नृसिंहरूपें देखे। दैत्य हरिखें धरी जानु ॥३॥

श्रीसोपानमहाराज

४०९ ज्याचे मुखीं हरि तोचि धन्य ये जगीं। तरला पै वेगीं विठ्ठल नामें १ हरि हाचि आत्मा तत्त्व पैं सोपें। हरितील पापें हरिनामें २ वैकुंठाचें सुख नलगे पैं चित्तीं। हरि हेचि मूर्ति विठ्ठल ध्यावो ३ याचेनि स्मरणें कैवल्य साचार। सोपान विचार हरि जपे ॥ ४ ॥

४१० हरिनाम जपें सहस्रवरीं सोपें। जातील रे पापें अनंतकोटी १ हरिविण नाम नाहीं रे पैं सार। दुसरा विचार करूं नको २ हरिध्यान चोख पवित्र परिकर। नित्यता शंकर हरिध्यानीं ३ सोपान म्हणे हरिजप करा रे सर्वथा। न पावाल व्यथा भवजाळीं ॥ ४ ॥

४११ मोक्षालागीं धन वेचावें नलगे। रामकृष्ण बोळगे जपीजेसु १ रामकृष्ण मुखें तया अनंत सुखें। तो जाय विशेखें वैकुंठभुवना २ वेगाचेनि वेगें जया लागवेगें। प्रपंच वाउगे हरिनामें ३ सोपान संचित रामनामामृत। नित्यता सेवित हरिकथा ॥ ४ ॥

४१२ रूप हें सांवळें भोगिताती डोळे। उद्धवा सोहळे अक्रुरासी १ पदरज वंदी ध्यान तें गोविंदीं। उद्धव मुकुंदीं तल्लीनता २ विदुर सुखाचा नाम जपे वाचा। श्रीकृष्ण तयाचा अंगीकारी ३ निवृत्तीचें ध्यान ज्ञानदेव खूण। सोपान आपण नामपाठ ॥ ४ ॥

४१३ सबाह्य कोंदलें निवांत उगलें। रामरसें रंगलें अरे जना १ हरि रामकृष्ण हरि रामकृष्ण। दिननिशीं प्रश्न मुख करा २ तरला पैं संसार रामनाम निरंतर। अखंड जिव्हार रामरसें ३ सोपान जपतु रामनामीं रतु। नित्यता स्मरतु रामकृष्ण ॥ ४ ॥

४१४ आवडीचे मार्गें प्रवृत्तीचें नेघे। नाममार्गें निघे वेगीं रया १ नाम परब्रह्म नाम परब्रह्म। नित्य रामनाम सुखें जपीजेसु ३ सोपान निवांत रामनाम मुखांत। नेणें वुजी मात हरीविण ॥ ४ ॥

श्रीमुक्ताई

४१५ अलिप्त संसारीं हरिनामपाठें। जाईजे वैकुंठें मुक्तलग १ हरिवीण मुक्त न करि हो सर्वदा। संसार आपदा भव तोडी २ आशेच्या निराशीं अचेतनावारीं। चेतविला हरी आपरूपें ३ मुक्ताई जीवन्मुक्तची सर्वदा। अभिन्न पैं भेदा भेदियेलें ॥ ४ ॥

४१६ नाममंत्रें हरी निजदासां पावे। ऐकोनिया धांवे झडकरीं १ सुदर्शन करीं पावे झडकरीं। पांडवां सहकारी श्रीकृष्ण रया २ निजानंद दावी उघड पैं वैकुंठ। नामेंचि प्रगट आम्हांलागीं ३ मुक्ताई जीवन्मुक्त हा संसार। हरी पारावार केला आम्हीं ॥ ४ ॥

४१७ भजनभावो देहीं नित्य नामपैठा। नामेंचि वैकुंठा गणिका गेली १ नाममंत्र आम्हां हरीरामकृष्ण। दिननिशीं प्रश्न मुक्तिमार्गु २ नामचि तारकु तरले भवसिंधु। हरिनाम छंदु मंत्रसार ३ मुक्ताई चिंतन हरिप्रेम पोटीं। नित्य नाम घोटी अमृत सदा ॥ ४ ॥

४१८ मुक्तामुक्त दोन्ही नाइकतो कर्णीं। हरिनामपर्वणी सर्वकाळ १ नाहीं काळ तेथें आम्हां वेळ कैची। हरिनामछंदाची गोडी थोरी २ नाना

विघ्न बाधा नाहींको आम्हीं कदा। निरंतर धंदा रामकृष्ण ३ मुक्तपणें मुक्त मुक्ताई पैं रत। हरिनाम स्मरत सर्वकाळ ॥ ४ ॥

४१९ मुक्तलग चित्त मुक्त पै सर्वदा। रामकृष्ण गोविंदा वाचे नित्य १ हरि हरि छंदु तोडी भवकंदु। नि य नामानंदु जपे त्या २ सर्वत्र रूपडें भरलेसें दृश्य। ज्ञाता ज्ञेय भास हरिमाजीं ३ मुक्ताई सधन हरीरूप चित्तीं। संसार-समाप्ति हरिच्या नामें ॥ ४ ॥

४२० आदि मध्य ऊर्ध्व मुक्त भक्त हरी। सबाह्य अभ्यंतरीं हरि एकु १ न लगती तीर्थं हरिरूपें मुक्त। अवघेंचि सूक्त जपिन्नलें ३ जयाचेनि नामें मुक्त पैं जडमूढ। तरले दगड समुद्रीं देखा ३ मुक्ताई हरिनामें सर्वदा पैं मुक्त। नाहीं आदी अंत उरला आम्हा ॥ ४ ॥

श्रीसेनामहाराज

४२१ अंतरींचें पुरे काम। घेतां नाम विठोबाचें १ नाम साराचेंही सार। शरणांगत यमकिंकर २ पाहिले वेदांत। निश्चय केला निगमांत ३ सेना म्हणे न वेंचा कांहीं। लाभ नाहीं या ऐसा ॥ ४ ॥

४२२ करितां योग याग। न भेटेची पांडुरंग १ एका भावावांचोनि कांहीं। देव जोडे ऐसा नाहीं २ धूम्रपानादी साधन। करितां व्यर्थ होय शीण ३ करितां साधनें शिणलीं। सेना म्हणे वायां गेलीं ॥ ४ ॥

४२३ घेतां नाम विठोबाचें। पर्वत जळती पापांचे १ ऐसा नामाचा महिमा। वेद शिणला झाली सीमा २ नामें तारिले अपार। महापापी दुराचार ३ वाल्हा कोळी ब्रह्महत्यारी। नामें तारिला निर्धारीं ४ सेना बैसला निवांत। विठ्ठलनाम उच्चारीत ॥ ५ ॥

४२४ नामाचें चिंतन श्रेष्ठ पैं साधन। जातील जळोनि महापापें १ नलगे धूम्रपान पंचाग्नि साधन। करितां चिंतन हरी भेटे २ बैसुनि निवांत करा एक चित्त। आवडी गावें गीत विठोबाचें ३ सकळाहुनि सोपें हेंचि पैं साधन। सेना म्हणे आण विठोबाची ॥ ४ ॥

४२५ नाम साधनाचें सार। भवसिंधु उतरी पार १ तिहीं लोकीं श्रेष्ठ। नाम वरिष्ठ सेवी हें २ शिव भवानीचा। गुप्त मंत्र आवडीचा ३ सेना म्हणे इतरांचा। पाड कैचा मग येथें ॥ ४ ॥

४२६ म्हणा हरी हरी। अवघे सकळ नर नारी १ येणें तुटेल बंधन। भाग निवारील शीण २ प्रेमें घ्यारे मुखीं नाम। हरे सकळही श्रम ३ सेना म्हणे चित्तीं धरा। वळकट रखुमाईच्या वरा ॥ ४ ॥

४२७ रामकृष्ण नामें। ऐसीं उच्चारावीं प्रेमें १ तेणें काळ दुरी पळे। जाती दोष ते सकळे २ ऐसा नामाचा प्रताप। नामें निवारिला ताप ३ मुखीं रामनाम उच्चारी। सेना म्हणे निरंतरीं ॥ ४ ॥

४२८ नलगे योग तप। करणें साटोप आम्हासीं १ सोपें साधन आमुचें। नाम गाऊं विठोबाचें २ जो नातुडे धूम्रपानीं। राहे संपुष्टीं येउनी ३ जया नाहीं रूप। आम्हा कीर्तनीं समीप ४ सेना म्हणे लडिवाळ। जाणों हरीसी निर्मळ ॥ ५ ॥

४२९ करिसी खटपटी। पोटासाठीं आटाआटी १ नाम घेतां विठोबाचें। काय तुझ्या बाचें वेंचे २ धनाचिया आशां। वाउगा फिरसी दाही दिशा ३ जावें हरिकीर्तना। नावडेचि तुझ्या मना ४ सेना म्हणे ऐशा नरा। जवळूनि दूर करा ॥ ५ ॥

४३० मुखीं नाम नाहीं। त्याची संगती नको पाही २ ऐसियाचें मुखीं माउली। वार घालितां विसरली २ जया नावडे संतसंगती। अधम जाणावा निश्चितीं ३ नाम घेतां लाज वाटे। रंभे निर्लज्ज भेटे ४ जातां हरिकीर्तना। नावडे ज्याच्या मना ५ सेना म्हणे त्यास। कुला सुद्धां नर्कवास ॥५॥

श्रीचोखोबामहाराज

४३१ नाम हें सोपें जपतां विठ्ठल। अवघेंचि फळ हातां लागे १ योग याग जप तप अनुष्ठान। तीर्थ व्रत दान नाम जपतां २ सुखाचें सुख नाहीं यातायाती। बैसोनि एकांतीं नाम स्मरा ३ चोखा म्हणे येणें साधेल साधन। तुटेल बंधन भवपाश ॥ ४ ॥

४३२ अखंड नामाचें चिंतन सर्वकाळ। तेणें सफळ संसार होय जना १ सर्व हें मायीक नाशिवंत साचें। काय सुख याचें मानितसां २ निर्वाणीं तारक विठोबाचें नाम। येणें भवश्रम दूर होय ३ चोखा म्हणे नाम जपें दिननिशीं। येणें सदा सुखी होसी जना ॥ ४ ॥

४३३ त्रैलोक्य वैभव ओंवाळोनि सांडावें। नाम सुखें घ्यावें विठोबाचें १ आणिक साधनें आहेत बहुतापरी। नामाची ती सरी न पवती २ म्हणोनि सुलभ विठ्ठल एक नाम। गातां नाचतां प्रेमें मुक्ति तया ३ चोखा म्हणे माझा अनुभव उघडा भव भय पीडा येणें वारे ॥ ४ ॥

४३४ योग याग तप व्रत आणि दान। करितां साधन नाना कष्ट १ सुलभ सोपारें नाम विठोबाचें। सकळ साधनाचें मूळ बीज २ येणें भव-

व्यथा तुटेल जीवाची । प्रतिज्ञा संतांची हीच असे ३ म्हणोनि नामाचा करा गदारोळा । म्हणे चोखामेळा विठ्ठल वाचे ॥ ४ ॥

४३५ महादोषराशि पापाचे कळप । नामें सुखरूप कलियुगीं १ म्हणोनि आळस करूं नका कोणी । नाम जपा वाणीं सर्वकाळ २ आसनीं शयनीं नामाचा आठव । आन ठावाठाव करूं नका ३ चोखा म्हणे खातां जेवितां वाचें । नाम श्रीविठ्ठलाचें उच्चारावें ॥ ४ ॥

४३६ नामाचें सामर्थ्य विष तें अमृत । ऐसी हे प्रचित आहे जीवा १ तें नाम सोपें विठ्ठल विठ्ठल । नको काळ वेळ जपे आधीं २ नेमधर्म कांहीं नलगे साधन । सुखें नारायण जप करीं ३ चोखा म्हणे मज भरंवसा नामाचा । येणें कळिकाळाचा भेव नाहीं ॥ ४ ॥

४३७ अवघ्या साधनांचें सार । रामकृष्ण हा उच्चार १ येणें घडे सकळ नेम । वाचें नाम जपतांचि २ भाग्यें होय संतभेटी । सांग गोष्टी सुखाच्या ३ चोखा म्हणे मज आनंद झाला । जीवलग भेटला मायबाप ॥४॥

४३८ सुखाकारणें करी तळमळ । जपे सर्वकाळ विठ्ठल वाचें १ तेणें सर्व सुख होईल अंतरां । चुकती येरझारा जन्ममरण २ नलगे वेचावें धनाचिये पेटी । धरा नाम कंठीं विठोबाचें ३ बैसोनि निवांत करावें चिंतन । रामकृष्ण नारायण दिनंनिशीं ४ चोखा म्हणे ऐसा करावा निर्धार । नाम एक सार विठोबाचें ॥ ५ ॥

श्रीकान्होपात्रा

४३९ नामें दोष जळती । नामें पापी उद्धरती १ ह आलें अनुभवा । सत्य जीवा प्रत्यया २ नामें अपार तारिलें । नामें जीवन्मुक्त केले ३ कान्होपात्रा नाम घेतां । पायीं जडली तत्वता ॥ ४ ॥

श्रीनरहरीसोनार

४४० नाम फुकाचें फुकाचें । देवा पंढरिरायाचें १ नाम अमृत हें सार । हृदयीं जपा निरंतर २ नाम संतांचें माहेर । प्रेमसुखाचें आगर ३ नाम सर्वांमध्यें सार । नरहरी जपे निरंतर ॥ ४ ॥

मोक्षतुच्छतापर

श्रीतुकाराममहाराज

४४१ कासयासी व्हावें जीतांचि मुक्त। सांडूनियां थीत प्रेमसुख १ वैष्णवांचा दास झाला नारायण। काय त्या मिळोन असे काम २ काय त्या गांठीचें पडलें सुटोन। उगेचि बैसोन धीर धरूं ३ सुख आम्हांसाठीं केलें हें निर्माण। निर्दैव तो कोण हाणे लाता ४ तुका म्हणे मज नलगे सायुज्यता। राहेन या संतां समागमें॥ ५॥

४४२ मोक्षपदें तुच्छ केलीं या कारणें। आम्हां जन्म घेणें युगायुगीं १ विटे ऐसें सुख नव्हे भक्तिरस। पुढत पुढतीं आस सेवावी हे २ देवाहातीं रूप धरवूं आकार। नेदू निराकार होऊं त्यासी ३ तुका म्हणे चित्त निवांत राहिलें। ध्याईं तीं पाउलें विटेवरी॥ ४॥

४४३ मुनी मुक्त झाले भेणें गर्भवासा। आम्हां विष्णुदासां सुलभ तो १ अवघाचि संसार केला ब्रह्मरूप। विठ्ठलस्वरूप म्हणोनियां २ पुराणीं उपदेश साधनीं उद्भट। आम्हां सोपी वाट वैकुंठींची ३ तुका म्हणे जना सकळांसहित। घेऊं अखंडित प्रेमसुख॥ ४॥

४४४ मुक्तिपांग नाहीं विष्णुचियां दासां। संसार तो कैसा न देखती १ बैसला गोविंद जडोनियां चित्तीं। आदि तोचि अंतीं अवसानीं २ भोग नारायणा देऊनि निराळीं। ओवियां मंगळीं तोचि गाती ३ बळ बुद्धि त्यांची उपकारासाठीं। अमृत तें पोटीं सांठविलें ४ दयावंत तरी देवाच सारिखीं। आपुलीं पारखीं नोळखती ५ तुका म्हणे त्यांचा जीव तोचि देव। वैकुंठ तो ठाव वसती ते॥ ६॥

४४५ सांडुनि सुखाचा वांटा। मुक्ति मागे तो करंटा १ कां रे न घ्यावा जन्म। प्रेम लुटावें नाम २ येथें मिळतों दहीभात। नाहीं वैकुंठीं ते मात ३ तुका म्हणे मुक्ति न लगे। राहिन संतांचिया संगें॥ ४॥

४४६ मुक्त कासया म्हणावें। बंधन तें नाहीं ठावें १ सुखें करीतों कीर्तन। भय विसरलें मन २ देखिजेना नास। घालूं कोणावरी कास ३ तुका म्हणे साहे। देव आहे तैसा आहे॥ ४॥

४४७ देवा ऐकें हे विनंति । मज नको रे हे मुक्ती । तया इच्छा गती । हेंचि सुख आगळें १ या वैष्णवांचे घरीं । प्रेमसुख इच्छा करी । रिद्धिसिद्धि द्वारीं । कर जोडुनी तिष्ठती २ नको वैकुंठींचा वास । असे तया सुखा नास । अद्‌भुत हा रस । कथाकाळीं नामाचा ३ तुझ्या नामाचा महिमा । तुज न कळे रे मेघश्यामा । तुका म्हणे आम्हां । जन्म गोड यासाठीं ॥ ४ ॥

४४८ मोक्ष तुमचा देवा । तुम्ही दुर्लभ तो ठेवा १ मज भक्तीची आवडी । नाहीं अंतरीं ते गोडी २ आपल्या प्रकारा । करा जतन दातारा ३ तुका म्हणे भेटी । पुरे एकचि शेवटीं ॥ ४ ॥

४४९ आत्मस्थिती मज नको हा विचार । देईं निरंतर चरणसेवा १ जन्मोजन्मीं तुझा दास पुरुषोत्तमा । हेंचि गोडी माझ्या देईं जीवा २ काय सायुज्यता मुक्ति सवें चाड । देवभक्त कोड तेथें नाहीं ३ काय तें निर्गुण पाहों कैशापरीं । वर्णुं तुझी हरी कीर्ति कैसी ४ गोड चरणसेवा देवभक्तपणें । मज देवा क्षणें दुराविसी ५ जाणिवेपासूनि सोडवीं माझ्या जीवा । देईं चरणसेवा निरंतर ६ तुका म्हणे गोडा गोड नलगे प्रीति । सेवेविण चित्तीं सार नाहीं ॥ ७ ॥

४५० पांडुरंगा कांहीं आइकावी मात । न करावें मुक्त आतां मज १ जन्मांतरें मज ऐसीं देईं देवा । जेणें चरणसेवा घडे तुझी २ वाखाणीन कीर्ति आपुलिया मुखें । नाचेन मी सुखें तुजपुढें ३ करुनी कामारी दास दीनाहूनी । आपुला अंगणीं ठाव मज ४ तुका म्हणे आम्ही मृत्युलोकीं भले । तुझेचि अंकिले पांडुरंगा ॥ ५ ॥

३५१ मी तों बहु सुखी आनंदभरितां । आहें साधुसंतांमेळीं सदा १ कांहीं व्हावें ऐसें नाहीं माझ्या जीवा । आणीक केशवा तुजविण २ नलगे वैकुंठ मोक्ष सायुज्यता । सुख वाटे घेतां जन्म ऐसें ३ मृत्युलोकीं कोण धरील वासना । पावावया जनासवें दुःख ४ तुका म्हणे तुझा दास ऐसे लोकां । कांहीं सकळिकां कळों यावें ॥ ५ ॥

४५२ करोत तपादि साधनें । कोणी साधोत गोरांजनें १ आम्ही न वजों तया वाटां नाचूं पंढरीचोहटां २ पावोत आत्मस्थिति । कोणी म्हणोत उत्तम मुक्ति ३ तुका म्हणे छंद । आम्हां हरिच्या दासां निंद्य ॥ ४ ॥

४५३ भक्तिप्रेमसुख नेणवें आणिकां । पंडित वाचकां ज्ञानियासी १ आत्मनिष्ठ जरी झाले जीवन्मुक्त । तरी भक्तिप्रेमसुख दुर्लभ त्यां २ तुका म्हणे कृपा करील नारायण । तरीच हें वर्म पडे ठायीं ॥ ३ ॥

४५४ प्रेम देवाचें देणें। देहभाव जाये जेणें। न धरावी मनें। शुद्धी देशकाळाची १ मुक्त लज्जाविरहीत। भाग्यवंत हरिभक्त॥ झाले वोसंडत। नाम कीर्ति पवाडे २ जोडी झाली अविनाश। जन्मोनि झाले हरिचे दास। त्यास नव्हे गर्भवास। सौरस परब्रह्मीं २ हेचि वाहाती संकल्प। पुण्य प्रसंगाचे जप। तुका म्हणे पाप। गांवी नाहीं हरिजना॥४॥

४५५ नामपाठ मुक्ताफळांच्या ओवणी। हें सुख सगुणीं अभिनव १ तरी आम्ही जालों उदास निर्गुणा। भक्तांचिया मना मोक्ष नये २ द्यावें ध्यावें ऐसा एथें उरे भाव। काय ठाया ठाव पुसोनियां। तुका म्हणे आतां अभय-दान करा। म्हणा विश्वंभरा दिलें ऐसें॥ ४॥

४५६ जंववरी नाहीं देखिली पंढरी। तंववरी थोरी वैकुंठींची १ मोक्ष-सिद्धि तेथ हिंडे दारोदारीं। होउनि कामारी दीनरूप २ वृंदावन सडे चौकरंग-माळा। अभिनव सोहळा घरोघरीं ३ नामघोष कथा पुराण कीर्तनीं। ओवीया कांडणीं पांडुरंग ४ सर्व सुख तेथें असे सर्व काळ। ब्रह्म तें केवळ नांदतसे ५ तुका म्हणे जें न साधे सायासें। तें हें प्रत्यक्ष दिसे विटेवरीं॥६॥

४५७ आमुचें उचित हेंचि उपकार। आपुलाची भार घालूं तुज १ भूक लागलिया भोजनाची आळी। पांघुरणें काळीं शीताचिया २ जेणें काळें उठी मनाची आवडी। तेचि मागों घडी आवडे तें ३ दुःख येऊं नेदीं आमु-चिया घरा। चक्र करी फेरा भोंवताला ४ तुका म्हणे नाहीं मुक्तीसवें चाड। हेंचि आम्हां गोड जन्म घेतां॥ ५॥

४५८ सोलीव जें सुख अति सुखाहुनी। उभें तें अंगणीं वैष्णवांच्या १ वृंदावन सडे चौक रंगमाळा। नाचे तो सोहळा देखोनियां २ भूषणमंडित सदा सर्वकाळ। मुद्रा आणि माळ तुळसी कंठीं ३ नामओघ मुखीं अमृताचें सार। मस्तक पवित्र सहित रजें ४ तुका म्हणे मोक्ष भक्ताचिया मना। नये वासना त्यांची करी॥ ५॥

४५९ एका हातीं टाळ एका हातीं चिपुळिया। घालिती हुमरी एक वाहतातीं टाळिया १ मातले वैष्णव नटती नानाछंदें। नाहीं चाड मोक्षपदीं भजनीं आवडी २ हाका आरोळिया गीत वाद्यें सुख सोहळे। जाय तें न कळे केव्हां रजनी दिवस ३ तीर्थीं नाहीं चाड नलगे जावें वनांतरा। तुका म्हणे हरिहरात्मकचि पृथिवी॥ ४॥

४६० तेथें सुखाची वसति। गाती वैष्णव नाचती। दिंड्या पताका झळकती। गर्जती हरिनामें १ दोषा झाली घे घे मारी। पळतां भरल्या दिशा

चारी। न येती माघारीं। नाहीं उरी परताया २ विसरोनि देवपणा। उभा पंढरीचा राणा। विटोनि निर्गुणा। रूप धरिलें गोजिरें ३ पोट सेवितां न धाये। भूक भुकेलीच राहे। तुका म्हणे पाहे। कोण वास मुक्तीची ॥ ४ ॥

४६१ नको कांहीं पडों ग्रंथाचिये भरीं। शीघ्र व्रत करी हेंचि एक १ देवाचिया चाडें आळवावें देवा। ओस देहभावा पाडोनियां २ साधनें घालिती काळाचिये मुखीं। गर्भवास सेखीं न चुकती ३ उधाराचा मोक्ष होय नव्हे ऐसा। पतनासी इच्छा आवश्यक ४ रोकडी पातली अंगसंगें जरा। आतां उजगरा कोठवरी ५ तुका म्हणे घाली नामासाठीं उडी। पांडुरंग थडी पाववील ॥ ६ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

४६२ नाम सांडोनी मुक्ती घेणें। हीं तों लक्षणें अधमाचीं १ आम्हां विष्णुदासां धर्म। नित्य नेम कथेचा २ काय करूं त्या व्युत्पत्ति। वडील हांसती पूर्वज ३ निळा म्हणे करावी सेवा। आवडी देवा हे माझी ॥ ४ ॥

४६३ देतां कांहींचि न घेती। भुक्ति मुक्ति ऋद्धिसिद्धि १ म्हणोनियां संकट थोर। वाटे दुस्तर मज यांचें २ वैकुंठासी नेऊं म्हणतां। विटती तत्वतां ऐकोनि ३ निळा म्हणे रंगले रंगीं। माझिया निजांगीं लिगटले ॥ ४ ॥

४६४ कोटि जन्म घेईन देवा। करीन सेवा तुमचीच १ भुक्ति मुक्ति नका आड। घालूं सांकड मज वाटे २ काय करूं ते आत्मस्थिति। खंडन करिती भजनाचें ३ निळा म्हणे राहों ठायीं। विश्वास पायीं तुमचिये ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

४६५ सांडुनि पंढरीची वारी। मोक्ष मागती ते भिकारी १ ताट वोगलें निकें। सांडुनि कवण जाय भिके २ जो नेणें नामगोडी। तोचि मुक्तीतें चरफडी ३ आम्ही पंढरीचे लाटे। न वजों वैकुंठीचे वाटे ४ म्हणी ग्याल गर्भवासा। नामा म्हणे विष्णुदासा ॥ ५ ॥

४६६ भुक्ति मुक्ति मागों तुज। तरी मज हांसती पूर्वज १ मज प्रेम पढिये देवा। न मागें आन कांहीं केशवा २ चाड धरुनि ब्रह्मज्ञानीं। तरी मज व्यर्थ व्याली जननी ३ मोक्ष मागूं तुजप्रति। संत छळवादें हांसती ४ होऊं ऋद्धीचा साधिता। देवें सांडिलें सर्वथा ५ नामा म्हणे तूं जाणसी। माझा भाव हृषीकेशी ॥ ६ ॥

४६७ मुक्तिपद मी गा अभिलाषीन चित्तीं। झणीं अंतरती पाय तुझे १ निर्वासना चित्तें भजन तुझें करितां। झणी सायुज्यता देसी मज २ मग मीं काय करूं वैकुंठनायका। ऐशा प्रेमसुखा कोठें पाहूं ३ ध्यान सुखें करूं पाहें हृदयकमळीं। पक्षिणी ऐसी आळी करिशी झणीं ४ संकल्पीं यावें वाटे चरणाजवळीं। विकल्पकाजळीं झणी देशी ५ नामा म्हणे आतां कांहींच मी न करीं। मज होत कोटीवरी गर्भवास॥ ६॥

४६८ नलगे तुझी मुक्ति नलगे तुझी भक्ति। मज आहे विश्रांति वेगळीच १ माझें मज कळलें माझें मज कळलें। माझें मज कळलें प्रेमसुख २ न करीं तुझें ध्यान नलगे ब्रह्मज्ञान। माझी आहे खूण वेगळीच ३ न करी तुझी स्तुती न वाखाणी कीर्ति। धरिलीसे ते युक्ति वेगळीच ४ न करी कायाक्लेश इंद्रियां निरोधु। मज आहे बोधु वेगळाचि ५ नामा म्हणे नाम गाईन निर्विकल्प। येसी आपेआप गिंवसीत॥ ६॥

४६९ तुझे चरण देखोनि हरली भवव्यथा। पुढती एक चिंता वाटे थोर १ झणीं मज मुक्ति देसी पांडुरंगा। मग मी संतसंगा कोठें पाहो २ पंढरीचा आनंद हा सुख सोहळा। कवणाचिया डोळा पाहों देवा ३ मग हरिकथा अमृत संजीवनी। कवणाच्या श्रवणीं ऐकों देवा ४ म्हणोनि माझ्या जीवा वाटे जडभारी। उदास मुरारी करिसी झणीं ५ नामा म्हणे मज तुझी चरणसेवा। जन्मोजन्मीं देवा द्यावी मज॥ ६॥

४७० पंढरीचें सुख जिहीं अनुभविलें। भावें अनुसरलें विठ्ठल पायीं १ काया वाचा मन रंगलें चरणीं। धरियेला मनीं पांडुरंग २ नामाचेनि बळें उडविलीं साधनें। तोडीलीं बंधनें संसाराचीं ३ मुक्तिपद कोणी नेघे फुकासाठीं। हिंडे वाळुवंटीं दीनरूप ४ योगियांचें घर रिघे काकुळती। अव्हेरीलें संतीं म्हणोनियां ५ दोन्ही कर जोडूनि मोक्ष पाहे वास। म्हणे होईन दास हरिदासांचा ६ तंव ते तुच्छ करोनि न पाहती दृष्टी। आपंगिलें शेवटीं ब्रह्मज्ञानीं ७ अष्टमहासिद्धि म्हणती कवण गति। यावें काकुळती कवणालागीं ८ मोक्ष मुक्ति जींहीं हाणितल्या पायीं। आमची ते सोयी काय धरिती ९ ऐसे भक्तराज देवां वंद्य झाले। ते एक राज्य केलें पुंडलीकें १० हर्षे निर्भर नामा नाचे महाद्वारीं। कीर्ति चराचरीं वर्णीतसे॥ ११॥

४७१ निंबलोण करूं पंढरीच्या सुखा। आणिक पुंडलीका मायबापा १ पाहतां भूमंडळीं नाहीं आणिक रे। पांडुरंग क्षेत्रावांचूनियां २ अणिमादिसिद्धि भक्तांचिये द्वारीं। होऊनि कामारि वोळंगती ३ परलोकी येती परतोनी मागुते। सर्व सुख तेथें भोगावया ४ मुक्तिपद कोणी न घे फुकासाटीं।

हिंडे वाळवंटीं दीनरूप ५ भक्तांचिया पायां पडतो पुढतां पुढती। मज करा सांगाती मोक्ष म्हणे ६ सत्यलोकीं जया सुखाची शिराणी। ते आम्हां अनुदिनीं प्रत्यक्ष दिसे ७ बंदीजन नामा उभा महाद्वारीं। कीर्ति चराचरीं वर्णितसे ॥ ८ ॥

४७२ कृपा करोनी त्वां मज प्रसन्न व्हावें। आणि म्या मागावें बुद्धि ज्ञान १ ऐसी भुली मज न घाली पांडुरंगा। विघड सत्संगा न करी मज २ मोक्षासी साधन एक ती उपाधि। दासवूनि बुद्धि भ्रंश केलें ३ एक पुत्र कलत्र राज्याचा संभ्रम। दावोनि दुर्गम भ्रम केला ४ नामा म्हणे तुझ्या प्रेमालागीं भक्ती। घेतली म्यां स्तुती जन्ममरण ॥ ५ ॥

४७३ पंढरीची वारी जयाचिये कुळीं। त्याची पायधुळी लागो मज १ तेणें त्रिभुवनीं होईन सरता। नलगे पुरुषार्था मुक्ति चारी २ नामाची आवडी प्रेमाचा जिव्हाळा। क्षण जीवावेगळा न करी त्यासी ३ नामा म्हणे माझा सोयरा जिवलग। सदा पांडुरंग तयाजवळीं ॥ ४ ॥

४७४ जन्मजन्मांतरीं असेल सामोग्री। तरीच नाम ये जिव्हाग्रीं श्रीरामाचें १ कर जोडूनि दोन्ही मोक्ष पाहे वास। म्हणे होईन दास हरिदासांचा २ तरी हे तुच्छ करूनी न पाहती दृष्टीं। आपंगिलें शेवटीं ब्रह्मज्ञानीं ३ नामाचेनि बळें उडविलीं साधनें। तोडिलीं बंधनें संसाराचीं ४ मुक्तिपद कोणी न घेती फुकासाठीं। हिंडे वाळुवंटीं दीनरूपें ५ योगियांचें घर रिघे काकुळती। अव्हेरिलें संतीं म्हणोनियां ६ रिद्धिसिद्धि म्हणती आमुची कवण गती। यावें काकुलती कवणालागीं ७ मोक्ष मुक्ति जिहीं हाणितल्या लाथीं। ते काय धरिती आमुची सोय ८ ऐसें सर्व देवा श्रीदैवत पूज्य। केलें एक राज्य पुंडलिकें ९ हर्षें निर्भर नामा नाचे महाद्वारीं। मुखीं निरंतरीं नामघोष ॥ १० ॥

श्रीजनाबाई

४७५ बांधोनियां हात गयावळ मारिती। दंड ते करिती मोक्षासाठीं १ गेले ते पितर मोक्षालागी तुझे। आतां देई माझे दक्षिणेसी २ बापुडें केश बोडिती मिशी दाढी। मग दक्षणा हिरडी खातसे हे ३ फार काय सांगूं मेल्याविण मुक्ती। नाहीं तें वांछिती स्वप्नसुख ४ अनंत जन्म मृत्यु होतां जैसें दुःख। त्याहूनि अशेष आहे तेथें ५ भांबावलें जन धांवे आटाआटी। सोडुनिया कोटी अनंतपद ६ नलगे गाळावें नलगे तळावें। नलगे मरावें मुक्तिसाठीं ७ मुक्ति लागे पायां जाऊनियां पाहे। जीव जातां देह जनी नाहीं ॥ ८ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

४७६ गर्भवासा भीती ते आंधळे जन। मुक्तिसी कारण नाहीं आम्हां १ गर्भवास झालिया संतसेवा घडती। मुक्त झालिया न कळे भगवद्भक्ती २ आम्ही सुखें गर्भवास घेऊं देखा। मुक्तीचिया मस्तका पाय देऊं ३ एकाजनार्दनीं गर्भवास सोसूं। संतांचा सौरसु हातीं लागे ॥ ४ ॥

४७७ भुक्ति मुक्तीचें सांकडें नाहीं विष्णुदासां। प्रपंचाची आशा मा तेथें कैंची १ वैकुंठ कैलास अमरपदें तिन्हीं। तुच्छवत् मनीं मानिताती २ राज्य भोग संतती संपत्ती धन मान। विष्टे ते समान श्वानसूकर ३ मा ब्रह्मज्ञाना तेथें कोण पुसे तत्वतां। घर रिघोनी सायुज्यता येत असे ४ एकाजनार्दनीं नामाची प्रौढी। ऋद्धि सिद्धि दडी घरीं देती ॥ ५ ॥

४७८ सुटलों म्हणतां बांधला होता। मुक्त म्हणे त्याचे अंगीं ये बद्धता १ बद्धता नाहीं जेथें मुक्त ते काई। भ्रांती दों ठाईं झोंबतसे २ स्वप्नीचेनी सुखें सुखासनीं बैसे। जागा जालिया कांहींच नसे ३ एका जनार्दनीं एकपणा तुटी। बद्धमोक्षाची तेथें वार्ताहि तुटी ॥ ४ ॥

४७९ ऐसें सुख कोठें आहे। भजन सांडोनि करिशी काय १ सांडोनि भजनाचा प्रेमा। मुक्ति मागसी अधमा २ सांडोनियां संतसंग। काय मुक्ति ते अभंग ३ एकाजनार्दनीं मुक्ति। भजन केलिया दासी होती ॥ ४ ॥

४८० वारंवार जन्म घेऊं। परी पाहूं पंढरपुर १ दुजें मागणें नाहीं देवा। करूं सेवा वैष्णवांची २ न मागों भुक्ति आणि मुक्ति। ती फजीती कोण सोसी ३ एकाजनार्दनीं मागे। कीर्तन रंगीं रंगला वेगें ॥ ४ ॥

४८१ निंबलोण करूं पंढरीच्या सुखा। आणि पुंडलिका भक्तराया १ परलोकीचे येती परतोनि मागुती। सर्व सुख येथें पहावया २ अष्टमहासिद्धि जयाचिये द्वारीं। होऊनि कामारी वोळंगती ३ मुक्तिपद देतां न घे फुकासाठीं। ते हिंडे वाळुवंटीं दीनरूप ४ एकाजनार्दनीं करी निंबलोण। विटेसहित चरण ओवाळावे ॥ ५ ॥

४८२ माझें मन राहो तुझे पायीं। वास पंढरीचा देईं १ जन्म देशी भलते परी। वाचें राम विठ्ठल हरी २ जन्मासी या भिणें। हें तों आम्हां लाजिरवाणें ३ मोक्ष मुक्तितें देवा। नको गोऊं तया ठायां ४ म्हणे जनार्दनीं एका। संतसंग द्यावा निका ॥ ५ ॥

४८३ वेद तो कल्पिक शास्त्र तें शाब्दिक। पुराण सकळीक वाक्कळचि १ बाहुली तो जीव सूत्रधारी तो शिव। मिथ्याचि हे भाव जग सर्व २

येथें कैंचा मुक्त मुळींच नाहीं बद्ध। सर्वहि अबद्ध दिसे जें कां ३ एका-जनार्दनीं ऐसी याची खूण। जाणे तोचि धन्य गुरुपुत्र ॥ ४ ॥

४८४ गरुड हनुमंतादि आपण। सामोरा येत जगजीवन १ आवडी कीर्तनीं ऐशी। लक्ष्मी तेथें प्रत्यक्ष दासी २ मोक्षादिकां नव्हे वाड। येरा कोण वाहे कावाड ३ एकाजनार्दनीं भुलला। उघडा कीर्तनीं रंगला ॥ ४ ॥

श्रीज्ञानदेवमहाराज

४८५ मोक्ष मेल्यापाठीं आम्हांसी होईल। ऐसें जे म्हणतील अति-मूर्ख १ दीप गेल्यावरीं कैंचा जी प्रकाश। ज्ञाका ज्ञाकी त्यास कासयाची २ जंववरी देह आहे तंववरीं साधन। करूनियां ज्ञान सिद्ध करा ३ गृह दग्ध न होतां शिंपिजें उदक। शेखीं तो निष्टंक काय कीजे ४ आहे मी हा कोण करावा विचार। म्हणे ज्ञानेश्वर निवृत्तिचा ॥ ५ ॥

श्रीमुक्ताई

४८६ मुक्तपणें ब्रीद बांधोनियां द्विज। नेणती तें बीज केशव हरी १ ज्याचेनि मुक्तता सर्वही पैं मुक्त। करूनियां रत न सेवितां २ वेदीं बोलियेलें ब्रह्मार्पण भावें। सदा मुक्त व्हावें अरे जना ३ मुक्ताई मुक्त हरिनाम सेवित। अवघेचि मुक्त सेवितां हरी ॥ ४ ॥

श्रीसेनामहाराज

४८७ स्वर्गींचे अमर मागताती देवा। संतांची सेवा करावया १ पंढ-रीचें सुख देखोनी नयनीं। करिती विनवणी जोडुनी हात २ चारी मुक्ती तेथें हिंडती दीनरूप। येऊं नेदी समीप कोणी तयां ३ धिक्कारुनी तयां घालिती बाहेरीं। मागुती पायांवरीं लोळताती ४ वैष्णवां शरण येती काकुळती। आमुची ती गती काय सांगा ५ या सुखाचा थेंबुटा न मिळे ब्रह्मादिकां। तेथें सेना देखा रमता झाला ॥ ६ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

४८८ न लगे भुक्ति मुक्ति वैकुंठींचा वास। सुखें पंढरीस राहीन देवा १ आणिक सांकडें पडोत नानापरी। परी मी पंढरी सोडोनी न वजे कोठें २ खावयासी जरी न मिळेचि अन्न। उदक सेवीन धणिवरी ३ कोणी निंदो कोणी म्हणोत कां वडा। जेणें नव्हे पीडा भजनासी ॥ ४ ॥ चोखा म्हणे मज आहे हचें सुख। आणिके ठायीं दुःख नानापरीचें ॥ ५ ॥

कीर्तनपर

श्रीतुकाराममहाराज

४८९ अवीट हें क्षीर हरिकथा माउली। सेवितां सेविली वैष्णवजनीं अमृत राहिलें लाजोनी माघारें। येणें रसें थोरें ब्रह्मानंदें २ पतित पातकी पावन पंगती। चतुर्भुज होती देवाऐसे ३ सर्व सुखें तया मोहोरती ठाया। जेथें दाटणी या वैष्णवांची ४ निर्गुण हें सोंग धरिलें गुणवंत। धरूनियां प्रीत गायें नाचें ५ तुका म्हणे केली साधन गाळणी। सुलभ कीर्तनीं होउनि ठेला ॥ ६ ॥

४९० कीर्तन चांग कीर्तन चांग। होय अंग हरिरूप १ प्रेमछंदें नाचे डोले। हरपले देहभाव २ एकदेशी जीवनकळा। हा सकळां सोयरा ३ तुका म्हणे उरला देव। गेला भेव त्या काळें ॥ ४ ॥

४९१ कीर्तनाच्या सुखें सुखी होय देव। पंढरीचा राव संगीं आहे १ भक्त जाय सदा हरिकीर्ति गात। त्यासवें अनंत हिंडतसे २ त्रैलोक्य भ्रमण करीत नारद। त्यासवें गोविंद फिरतसे ३ नारद मंजुळ सुस्वरें गीत गाये। मार्गी चालताहे संगें हरि ४ तुका म्हणे त्याला गोडी कीर्तनाची। नाहीं आणिकांची प्रीति ऐसी ॥ ५ ॥

४९२ निजल्यानें गातां उभा नारायण। बैसल्या कीर्तन करितां डोले १ उभा राहोनियां मुखीं नाम वदे। नाचे हा गोविंद नाना छंदें २ मारगीं चालतां मुखीं नाम वाणी। उभा चक्रपाणी मागेंपुढें ३ तुका म्हणे याली कीर्तनाची गोडी। प्रेमें घाली उडी नामासाठीं ॥ ४ ॥

४९३ प्रेम अमृताची धार। वाहे देवाही समोर १ ऊर्ध्व वाहिनी हरि-कथा। मुगुटमणी सकळां तीर्थां २ शिवाचें जीवन। जाळी महादोष कीर्तन ३ तुका म्हणे हरि। इची स्तुती वाणी थोरी ॥ ४ ॥

४९४ कथा देवाचें ध्यान कथा साधन मंडण। कथेऐसें पुण्य आणिक नाहीं सर्वथा १ ऐसा साच खरा भावो। कथेमाजीं उभा देव २ मंत्र स्वल्प जना उच्चारितां वाचें मना। म्हणतां नारायणा क्षणें जळती महादोष ३ भावें करितां कीर्तन तरे तारी आणीक जन। भेटे नारायण संदेह नाहीं म्हणे तुका ॥ ४ ॥

४९५ न राहे क्षण एक वैकुंठीं। क्षीरसागरीं त्रिपुटी। जाय तेथें दाटी। वैष्णवांची धांवोनी १ भाविक गे माये भोळें गुणांचें। आवडे तयाचें नाम घेतां तयासी २ जो नातुडे कवणेपरी। तपें दानें व्रतें थोरी। म्हणतां वाचें हरी। रामकृष्ण गोविंदा ३ चौदा भुवनें जया पोटीं। तो राहे भक्तांचिये कंठीं। करूनिया साटी। चित्त प्रेम दोहींची ४ जया रूप ना आकार। धरी नाना अवतार। घेतलीं हजार। नांवें ठेवूनि आपणां ५ ऐसा भक्तांचा ऋणी। पाहातां आगमीं पुराणीं। नाहीं तुका म्हणे ध्यानीं। तो कीर्तनीं नाचतसे ॥ ६ ॥

४९६ न लाहिजे जपें न लाहिजे तपें। आम्हांसी हें सोपें गीतीं गातां १ न करितां ध्यान न करितां धारणा। तो नाचे कीर्तनामाजीं हरि २ जयासा नाहीं रूप आणि आकार। तोचि कटीं कर उभा विटें ३ अनंत ब्रह्मांडें जयाचिया पोटीं। तो आम्हां संपुष्टीं भक्तिभावें ४ तुका म्हणे वर्म जाणती लडिवाळें। जें होतीं निर्मळें अंतर्बाहीं ॥ ५ ॥

४९७ कथा त्रिवेणी संगम। देव भक्त आणि नाम। तेथींचें उत्तम। चरण रज वंदितां १ जळती दोषांचे डोंगर। शुद्ध होती नारी नर। गाती ऐकती सादर। जे पवित्र हरिकथा २ तीर्थें तया ठायां। येती पुनीत व्हावया। पर्वकाळ पायां। तळीं वसे वैष्णवां ३ अनुपम्य हा महिमा। नाहीं द्यावया उपमा। तुका म्हणे ब्रह्मा। नेणे वर्णूं या सुखा ॥ ४ ॥

४९८ कथा दुःख हरी कथा मुक्त करी। कथा याचि बरी विठोबाची कथा पाप नासी उद्धरिले दोषी। समाधि कथेसी मूढजना २ कथा तप ध्यान कथा अनुष्ठान। अमृत हें पान हरिकथा ३ कथा मंत्रजप कथा हरी ताप। कथा काळीं कांप कळिकाळासी ४ तुका म्हणे कथा देवाचेंही ध्यान। समाधि लागोन उभा तेथें ॥ ५ ॥

४९९ कथा हें भूषण जनांमध्यें सार। तरले अपार बहुत येणें १ नीचिये कुळींचा उंचा वंद्य होय। हरीचे जो गाय गुणानुवाद २ देव त्याची माथां वंदी पायधुळी। दीप जाला कुळीं वंशाचिये ३ त्याची निंदा करी त्याची कुष्ट वाणी। मुख संवदणी रजकाची ४ तुका म्हणे नाहीं चोरीचा व्यापार। विठ्ठलाचें सार नाम घ्यावें ॥ ५ ॥

५०० नामाचें चिंतन प्रगट पसारा। असाल तें करा जेथें तेथें १ सोडवील माझा स्वामी निश्चयेंसीं। प्रतिज्ञा हे दासीं केली आम्हीं २ गुणदोष नाहीं पाहात कीर्तनीं। प्रेमें चक्रपाणी वश्य होय ३ तुका म्हणे कडु वाटतो प्रपंच। रोकडे रोमांच कंठ दाटे ॥ ४ ॥

५०१ टाळघोळ सुख नामाचा गजर। घोषें जयजयकार ब्रह्मानंदु गरुडटके दिंडी पातकांचे भार। आनंद अपार ब्रह्मादिकां २ आनंदें वैष्णव जाती लोटांगणीं। एक एकाहुनि भद्रजाती ३ तेणें सुखें सुटे पाषाणा पाझर। नष्ट खळ नर शुद्ध होती ४ तुका म्हणे सोपें वैकुंठासी जातां। राम कृष्ण कथा हेचि वाट ॥ ५ ॥

५०२ सांगतां दुर्लभ ज्ञानाचिया गोष्टी। अनुभव तो पोटीं कैचा घडे १ भजनाचे सोई जगा परिहार। नेणत्यां सादर चित्त कथें २ नाइकवे कानीं साधन उपाय। ऐकतो गाये हरुषें गीत ३ नव्हे आराणूक जावयाची वना। वेध कामिमना हरिकथेचा ४ काळाच्या साधना कोणा अंगीं दळ। चिंतना मंगळ अष्टप्रहर ५ तुका म्हणे आम्हीं खेळों भातुकलें। विभागासी मुलें भोळीं येथें ॥ ६ ॥

५०३ सोपें वर्म आम्हां सांगितलें संतीं। टाळ दिंडी हातीं घेऊनि नाचा १ समाधिचें सुख सांडा ओंवाळूनी। ऐसा या कीर्तनीं ब्रह्मरस २ पुढती घडे चढतें सेवन आगळें। भक्तिभाग्यबळें निर्भरता ३ उपजोंचि नये संदेह चित्तासी। मुक्ति चारी दासी हरिदासांच्या ४ तुका म्हणे मन पावोनि विश्रांति। त्रिविध नासती ताप क्षणें ॥ ५ ॥

५०४ काय ते विरक्ति न कळेचि आम्हां। जाणों एका नामा विठोबाच्या १ नाचेन मी सुखें वैष्णवांचे मेळीं। दिंडी टाळ घोळीं आनंदें या २ शांति क्षमा दया तें मी काय जाणें। विठ्ठल कीर्तनें वांचोनियां ३ कासया उदास होऊं देहावरी। अमृतसागरीं बुडोनियां ४ कासया एकांत सेवूं तया वना। आनंदें या जनामाजीं असो ५ तुका म्हणे आम्हा आहे भरंवसा। विठ्ठल सरिसा चालतसे ॥ ६ ॥

५०५ संसाराचें अंगीं अवघींच व्यसनें। आम्ही या कीर्तनें शुद्ध जालों १ आतां हें सोंवळें जालें त्रिभुवन। विषम धोऊन सांडियेलें २ ब्रह्मपुरीं वास करणें अखंड। न देखिजे तोंड विटाळाचें ३ तुका म्हणे आम्हां एकांताचा वास। ब्रह्मीं ब्रह्मरस सेवूं सदा ॥ ४ ॥

५०६ स्वर्गीचे अमर इच्छिताती देवा। मृत्युलोकीं व्हावा जन्म आम्हां १ नारायण नामें होऊं जीवन्मुक्त। कीर्तनीं अनंत गाऊं गीतीं २ वैकुंठींचे जन सदा चिंतिताती। कई येथें येती हरिचे दास ३ यमधर्म वाट पाहे निरंतर। जोडोनियां कर तिष्ठतसे ४ तुका म्हणे पावावया पैलपार। नाममंत्र सार भाविकासी ॥ ५ ॥

५०७ करूं याची कथा नामाचा गजर। आम्हां संवसार काय करी

१ म्हणवूं हरिचे दास लेऊं तीं भूषणें। कांपे तया भण कळिकाळ २ आशा भय लाज आड नये चिंता। ऐसी तया सत्ता समर्थाची ३ तुका म्हणे करूं ऐसियाचा संग। जेणें नव्हे भंग चिंतनाचा ॥ ४ ॥

५०८ घोंटवीन लाळ ब्रह्मज्ञान्या हातीं। मुक्तां आत्मस्थिति सांडवीन १ ब्रह्म भूतकाया होतसे कीर्तनीं। भाग्य तरी ऋणी देवापैसा २ तीर्थ-भ्रामकासी आणीन आळस। कडु स्वर्गवास करिन भोग ३ सांडवीन तपोनिधां अभिमान। यज्ञ आणि दान लाजवीन ४ भक्तिभाग्यप्रेमा साधीन पुरुषार्थ। ब्रह्मींचा जो अर्थ निजठेवा ५ धन्य म्हणविन इहलोकीं लोकां। भाग्यें आम्हीं तुका देखियेला ॥ ६ ॥

५०९ सांडूनी कीर्तन न करीं आणीक काज। नाचेन नीर्लज्ज तुझ्या रंगीं १ आवडीचें आर्त पुरवीं पंढरिराया। शरण तुझ्या पायां याचिलागीं २ टाळी वाहूनियां विठ्ठल म्हणेन। तेणें निवारीन भवश्रम ३ तुका म्हणे देवा नुपेक्षावें आम्हां। न्यावें निजधामा आपुलिया ॥ ४ ॥

५१० लटिकें तें ज्ञान लटिकें तें ध्यान। जरि हरिकीर्तन प्रिय नाहीं १ लटिकेंचि दंभ घातलें दुकान। चाळविलें जन पोटासाठीं २ लटिकेंचि वेद-पारायण। जरि नाहीं को स्फुंदन प्रेमकथ ३ लटिकें तें तप लटिका तो जप। आळस निद्रा झोंप कथाकाळीं ४ नाम आवडे तो करील बोहरी। नाहीं त्याची खरी चित्तशुद्धि ५ तुका म्हणे ऐसीं गर्जतीं पुराणें। शिष्टांचीं वचनें मागिलांही ॥ ६ ॥

५११ नमस्कार कीर्तनरंगा। संत श्रोते भाविक लिंगा। प्रेम चढो माझिया अंगा। देह निःसंगा होवोनियां १ आरंभीं नमितों दैवता। कुळींचे कुळस्वामिणी आतां। मुख्य सद्गुरु तो दाता। चरणीं माथां जयाच्या २ चंडी विनायक मारुती। बहिरी हरीहराच्या मूर्ती। ब्रह्मरूप ब्रह्मींच्या मूर्ती। आदि शक्ती आदि माया ३ चोखोबा माझा गणपती। राधाई म्हारीण सरस्वती। गोरोबा बलभीम मारुति। अगाध कीर्ति जयाची ४ सांवता माझा काळबहिरी। उदर चिरोनियां करीं। पोटीं साठविला हरी। निजनिश्चयें ५ आदिनाथ निवृत्तिनाथ। ज्ञानराज महाविष्णुची ज्योत। सोपान ब्रह्मरूप मूर्त। आदिशक्ति मुक्ताई ॥ ६ ॥ नवविधभक्ति नवविधरत्न। आरंभीं करितों स्तवन। तुका म्हणे आलों शरण। करितों नमन सेवेसी ॥ ७ ॥

५१२ बोलाचें गौरव। नव्हे माझा हा अनुभव १ माझी हरिकथा माउली। नव्हे आणिकांसी पांगिली २ व्याली वाढविलें। निजपदीं निजविलें ३ दाटली वोरसें। त्रिभुवन ब्रह्मरसें ४ विष्णु जोडी कर। माथां रज वंदी हर ५ तुका म्हणे बळ। तोडरीं हा कळिकाळ ॥ ६ ॥

५१३ हरिकथेची आवडी देवा। करितो सेवा दासांची १ म्हणोनि हिंडे मागें मागें। घरटी जागे घालितसे २ निर्लज्ज भोजें नाचत रंगीं। भरतें अंगीं प्रेमाचें ३ तुका म्हणे विकलें देवें। आपणा भावें संवसाटी ॥ ४ ॥

५१४ आनंदें कीर्तन कथा करी घोष। आवडीचा रस प्रेम मुखें १ मज या आवडे वैष्णवांचा संग। तेथें नाहीं लाग कळिकाळा २ स्वल्प मंत्र वाचे बैसलासे निका। रामकृष्ण सखा नारायण ३ उच्चारितां दुजें वाटे मज लाज। उपदेशें काज आणिक नाहीं ४ तुका म्हणे तया नरक न चुकती। सांपडले हातीं यमाचिया ॥ ५ ॥

५१५ धीर तो कारण। साह्य होतो नारायण। नेदी होऊं सीण। वाहूं चिंता दासांची १ सुखें करावें कीर्तन। हर्षें गावे हरिचे गुण। वारी सुदर्शन। आपणचि कळिकाळा २ जीव वेंची माता। बाळा जडभारी होतां। तों तो नव्हे दाता। प्राकृता यांसारिखा ३ हें तों माझ्या अनुभवें। अनुभवा आलें जीवें। तुका म्हणे सत्य व्हावें। आहाच नये कारणा ॥ ४ ॥

५१६ कथाकाळींची मर्यादा सांगतों ते भावें वंदा। प्रीतीनें गोविंदा हेंचि एक आवडे १ टाळ वाद्य नृत्य गीत अंतःकरणें प्रेमभरित। वाणितां तो कीर्त तद्भावनें लेखावा २ नये आळसें मोडूं अंग कथें कानवडें दुंग। हेळणेचा रंग दावी तो चांडाळ ३ तोंडी विडा माने ताठा थोरपणें घाली गेंठा। चित्त नेदी नामपाठा गोष्टि लावी तो चांडाळ ४ कथें इच्छी मान दावुनियां थोरपण। रजा संकोचून लुगडीं सांवरी तो चांडाळ ५ आपण बैसे बाजेवरीं सामान्य हरिच्या दासां धरी। तरी तो सूळावरीं वाहिजे निश्चयेंसी ६ येतां न करी नमस्कार कर जोडोनियां नम्र। न म्हणतां थोर आणिकां खेटी तो चांडाळ ७ तुका विनवी जना कथे नाणावे अवगुणा। करा नारायणा ऋणी समर्पक भावें ॥ ८ ॥

५१७ साता दिवसांचा जरी झाला उपवासी। तरी कीर्तनासी टाकूं नये १ फुटो हा मस्तक तुटो हें शरीर। नामाचा गजर सोडूं नये २ शरीराचे होत दोन्ही तेही भाग। परि कीर्तनाचा रंग सोडों नये ३ तुका म्हणे ऐसा नामीं ज्या निर्धार। तेथें निरंतर देव असे ॥ ४ ॥

५१८ हरिकथे नाहीं। विश्वास ज्याचे ठायीं १ त्याची वाणी अमंगळ। कान उंदराचें बीळ २ सांडुनी हा रस। करितां आणीक सायास ३ तुका म्हणे पिसीं। वांयां गेलीं किती ऐसीं ॥ ४ ॥

५१९ त्या हरिदासांची भेटी घेतां। नरका उभयतांसी जातां १ मातेपरीस थोरी कथा। भाड घेतां न लाजे २ देतां घेतां नरकवासी। उभयतांसी ३ तुका म्हणे नरकगांवा। जातां हांवा धरोनी ॥ ४ ॥

५२० कथा करोनियां द्रव्य घेती देती । तया अधोगति नरकवास १ रवरव कुंभपाक भोगिती यातना । नये नारायणा करुणा त्यांची २ असिखड्गधारा छेदिती सर्वांग । तप्तभूमि अंग लोळविती ३ तुका म्हणे तया नरक न चुकती । सांपडले हातीं यमाचिया ॥ ४ ॥

५२१ गायत्री विकोन पोट जे जाळिती । तयां होय गती यमलोकीं १ कन्येचा जे नर करिती विकरा । ते जाती अघोरा नरकपाता २ नाम गाऊनिया द्रव्य जे मागती । नेणों तया गति कैसी होय ३ कैसें होय त्यांचें तेच हो जाणती । आम्हांसीं संगतीं नलगे त्यांची ४ आमुचा सांगाती आहे तो श्रीहरी । नलगे दुराचारी तुका म्हणे ॥ ५ ॥

५२२ कथा करोनियां मोल ज्यापें घेती । तेही दोघे जाती नरकामध्यें १ ब्रह्म पूर्ण करा ब्रह्म पूर्ण करा । अखंडित स्मरा रामनाम २ मधुर वाणीच्या नका पडों भरीं । जाल यमपुरी भोगावया ३ तुका म्हणे करी ब्रह्मांड ठेंगणें । हात पसरी जिणें धिग् त्याचें ॥ ४ ॥

५२३ जेथें कीर्तन करावें । तेथें अन्न न सेवावें १ बुका लावूं नये भाळा । माळ घालूं नये गळां २ तट्टा वृषभासी दाणा । तृण मागों नये जाणा ३ तुका म्हणे द्रव्य घेती । देती तेही नरका जाती ॥ ४ ॥

५२४ दीन आणि दुर्बळांसी । सुखरासी हरिकथा १ तारू भवसागरीचें । उंचनीच अधिकार २ चरित्र तें उच्चारावें । केलें देवें गोकुळीं ३ तुका म्हणे आवडी धरी । कृपा करी म्हणऊनी ॥ ४ ॥

५२५ यम सांगे दूतां । तुम्हां नाहीं तेथें सत्ता । जेथें होय कथा । सदा घोष नामाचा १ नका जाऊं तयां गांवा । नाम धारकाच्या शिवा । सुदर्शन यावा । घरटीं फिरे भोंवतीं २ चक्रगदा घेऊनि हरि । उभा असे त्यांचे द्वारीं । लक्ष्मी कामारी । रिद्धि सिद्धि सहित ३ ते बळिया शिरोमणी । हरिभक्त ये मेदिनीं । तुका म्हणे कानीं । यम सांगे दूतांचे ॥ ४ ॥

५२६ यारे नाचों अवघे जण । भावें प्रेमें परिपूर्ण १ गाऊं पंढरीचा राणा । क्षेम देउनी संतजना २ सुख फुकासाठीं । साधे हरिनाम बोभाटीं ३ प्रेम वांटितो उदार । देतां नाहीं साना थोर ४ पापें पळालीं बापुडीं । काळ झाला देशधडी ५ तुका म्हणे धन्य काळ । आजि प्रेमाचा सुकाळ ॥ ६ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

५२७ हरीची कथा अमृतरस । गोड ग्रास नामावळी १ तेणें करूं सर्वदा तृप्ती । क्षुधे निवृत्ती तृषेची २ अजर अमर होते काया । अविद्या माया निरसोनि ३ निळा म्हणे कीर्तनीं सिद्धी । लाभे समाधी हरिभक्तां ॥ ४ ॥

५२८ धन्य रूप झाला काळ। करितां कथा गदारोळ १ आजि पोखल्या आयणी। प्रेम सुखाचिया जेवणीं २ होऊनी ठेला दिव्य रूप। पुण्य निरसोनियां पाप ३ निळा म्हणे निमग्नता। झाली मन बुद्धि चित्ता ॥४॥

५२९ लोंढा आला सात्विकाचा। पूर अद्‌भुत या प्रेमाचा १ तेणें लागती वोसाणें। स्वानंदचि नामस्मरणें २ मनोमीन तळपताती। गोड अर्थातें कवळिती ३ निळा म्हणे उभय तीरें। श्रोते वक्ते निर्मळ मीरें ॥ ४ ॥

५३० श्रीहरिच्या संकीर्तनें। तुटलीं बंधनें बहुतांचीं १ होऊनियां उपरती। राजा परीक्षिती उद्धरला २ कीर्तनें नारद मुक्त शुक। आणि सनकादिक प्रल्हाद ३ निळा म्हणे हरीची कथा। एकात्मता देवभक्तां ॥ ४ ॥

५३१ ऐकतां श्रवणीं परमानंद। उपमर्दे कंद मायेचा १ घोष गजरें गर्जे वाचा। जो श्रुति शास्त्राचा गुह्यार्थ २ परम रसाळ मधुराक्षरें। चालतीं सुस्वरें हरिभजनें ३ निळा म्हणे सुमंगळ। ऐश्वर्य कल्लोळ प्रेमाचे ॥ ४ ॥

५३२ सोहळा तो देखोनियां। लागती पायां मोक्ष मुक्ति १ जये रंगीं नाचे हरी। कीर्तन गजरीं सत्संगें २ तेथें कोण पाड येरा। साधन संभारा तर्क वादा ३ निळा म्हणे योगयाग। ठाकती मूग आरोगुनी ॥ ४ ॥

५३३ जो जो काळ कीर्तनीं जाय। तो तो होय सार्थक १ घटिका पळही नवचे वांया। चुकवी अपायापासुनी २ न लगे जन्मांतरा येणें। पुढती मरणें मागुतीं ३ निळा म्हणे ऐसा निका। उपाय नेटका सकळांसी ॥ ४ ॥

५३४ पाहोनियां हरिकीर्तन। होती प्रसन्न देव तुम्हां १ सनकादिक येती भेटी। कथा गोमटी ऐकावया २ संतमहंत येउनी पुढें। बैसती गाढे कीर्तनीं ३ निळा म्हणे पांडुरंग। रंगीं रंग मेळवील ॥ ४ ॥

५३५ कथाश्रवणें स्वरूप सिद्धी। लागे समाधि सात्विका १ ऐसा लाभ जोडे जोडी। बैसतां आवडीं हरिकथे २ कथा श्रवणें परिहार दोषा। होताति पाशमुक्त पापी ३ निळा म्हणे हरिकथा श्रवण। करी बोळवण जन्म मृत्या ॥ ४ ॥

५३६ कथा श्रवणें विरक्ति जोडे। निजशांती वाढे उल्हासें १ कथा श्रवणें परमानंद। प्रगटे स्वानंद निजहृदयीं २ श्रवणें उपाधी तुटे। भवाब्धी आटे निःशेष ३ निळा म्हणे कथाश्रवणें। हरती मरणें जन्म जरा ॥ ४ ॥

५३७ सांगों जातां न कळे वाचां। महिमा कथेचा अपार १ श्रवणें पठणें हरिची कीर्ति। नाना याति उद्धरल्या २ चतुष्पदें श्वानशूकरें। श्रवणद्वारें मुक्तिं त्यां ३ निळा म्हणे कीटकपक्षां। कीर्तनें वृक्षां हरिप्राप्ती ॥ ४ ॥

५३८ नित्यानंदघोषें करितां हरीचें कीर्तन। श्रोते आणि वक्ते होती परम

पावन १ आणिकही लोक तरती त्यांच्या सहवासें भाळ्या भोळ्या भाविकांसी लाभ अनायासें २ जेथें नित्य नामघोष टाळिया गजर। तेथें रंगीं नृत्य करी रुक्मिणीवर ३ निळा म्हणे तोचि प्रसन्न होउनी दासासी। भुक्ति आणि मुक्ति ठेवी त्यांच्या सहवासीं ॥ ४ ॥

५३९ नित्यानंदघोषें करितां हरीचें कीर्तन। श्रोते आणि वक्ते होती परम पावन १ आणिकही लोक तरती त्यांच्या सहवासें। भाळ्या भोळ्या भाविकांसी लाभ अनायासें २ जेथें नित्य नामघोष टाळिया गजर। तेथें रंगीं नृत्य करी रुक्मिणीवर ३ निळा म्हणे तोचि प्रसन्न होऊनी दासासी। भुक्ति आणि मुक्ति ठेवी त्यांच्या सहवासीं ॥ ४ ॥

५४० वैराग्याचा मेरु तो गोराकुंभार। तोडियेले कर आणेसाठीं १ महाद्वारीं कथा श्रवण करितां। टाळी वाजवितां निघती नवे २ तुम्ही देवा कृपादृष्टीं अवलोकिला। हृदयीं तो धरिला प्रीतिकरीं ३ निळा म्हणे तुम्हां दासाचा अभिमान। अवतार म्हणवून धरणें लागे ॥ ४ ॥

५४१ शिंपी सोनार चांभार। ब्राह्मणादि नारी नर १ हरिच्या कीर्तनें हरीचे भक्त। होऊनि ठेले जीवन्मुक्त २ सुतार कुंभार यवन। अंत्यजादी हीन जन ६ निळा म्हणे क्षत्रिय शूद्र। वैश्यहि पावले मुक्तिपद ॥ ४ ॥

५४२ कीर्तनरंगें रंगले जे जे। ते ते सहजें हरिप्रिय १ येर मुमुक्षु जे जे होती। कीर्तनें पावती ते लाभा २ महा अनुष्ठान हरिची कथा। नित्य जोडतां सुखप्राप्ती ३ निळा म्हणे कैवल्यपद। पावती अभेद हरिकीर्ति ॥ ४ ॥

५४३ कीर्तनाची आवडी मोठी। धावे पाठीं वैष्णवां १ जेथें होती नामघोष। नाचे उदास ते ठायां २ ऐकोनियां आपुली कीर्ति। सुखें जगपती सुखावे ३ निळा म्हणे टाळिया छंदें। डुले आनंदें सुप्रेमें ॥ ४ ॥

५४४ आवडोनी रूप मनीं धरिलें वदनीं हरिनाम १ त्याचें सांग झालें सफळ। आलियाचें फळ नरदेहा २ रुचला संतसमागम। आपुलिया धर्म कुळाचा ३ निळा म्हणे भगवत्कथा। गातां ऐकतां निजमोक्ष ॥ ४ ॥

५४५ देखोनिया संतमेळा। कीर्तनसोहळा धांव घाली १ ऐकावया आपुलीं नामें। गुणसंभ्रमें नित्य नवे २ बैसोनियां प्रेम वांटी। नाचे परवडी मग सवें ३ निळा म्हणे आपुल्या सुखें। वाटी हरिखें भुक्ति मुक्ति ॥ ४ ॥

५४६ हरिकीर्तनाच्या योगें। आम्हांसी जगें जाणिजे १ नाहीं तरी होतो ठावा। कोठें देवा कोणासी २ जेवीं वोहळासी प्रतिष्ठा। पावतां तटा गंगोदका ३ निळा म्हणे प्रकाशदीप्ति। चंद्रज्योती वन्हिसंगें ॥ ४ ॥

५४७ जेणें कीर्तनीं धरिली निष्ठा। झाला वरिष्ठा वरिष्ठ तो १ पहा प्रल्हाद दैत्यवंशीं। झाला देवासी परमपूज्य २ नामा शिंपी विष्णुदास। यवन कबिरास बहुमान ३ निळा म्हणे कीर्तनरंगीं। रंगले जगीं धन्य झाले ॥४॥

५४८ नारद वैष्णवांचा शिरोमणी। नाचे कीर्तनीं सर्वदा १ देवोचि त्याची पूजा करी। आणि नमस्कारी भेटतां २ दैत्यांघरीं बहुमान त्याचा। ऐसा कीर्तनाचा बडिवार ३ निळा म्हणे तिन्हीं लोकांत। कीर्तन विख्यात हरिभक्त ॥ ४ ॥

५४९ भवरोगें जे पीडले लोक। तिहीं आवश्यक सेवावें १ महामात्रा हरिकीर्तन। उरलें रसायन निजनिगुतीं २ मागें बहुतां गुणासी आलें। आरोग्यचि ठेविलें करूनियां ३ निळा म्हणे सांगतां फार। होईल विस्तार नामें त्यांचीं ॥ ४ ॥

५५० आतां अवघे हरिचे जन। करा हो चिंतन नामाचें १ देव नुपेक्षील सर्वथा। करा कथा कीर्तनें २ टाळ मृदंग लावा भेरी। नाचा गजरीं हरिनामें ३ निळा म्हणे वैकुंठवासी। येती भेटीसी तुमचीये ॥ ४ ॥

५५१ सुखें भिक्षा मागोन खावें। हरीचें करावें कीर्तन १ कलियुगीं साधन सार। भवसिंधु पार पाववितें २ नेघोनियां गुणदोष। करावें घोष हरिनामाचे ३ निळा म्हणे सुगम सिद्धि। तुटती उपाधी सकळही ॥ ४ ॥

५५२ कोणाचीहि न धरुनी आशा। भजावें जगदीशा कीर्तनें १ मग तो कृपेचा सागर। उतरील पार भवसिंधु २ तोडुनियां ममता जाळ। करील कृपाळ वरीं कृपा ३ निळा म्हणे आवडी त्यासी। कीर्तनापाशीं तिष्ठतु ॥ ४ ॥

५५३ कीर्तनें धुवट केलें लोकां। दोष कळंकापासुनी १ टाळिया हरिनामाच्या घोषें। पळती त्रासें कलिमल २ स्वानुभवें वेधल्या वृत्ती। श्रोतेहि होती चतुर्भुज ३ निळा म्हणे कीर्तनसुखें। हरिलीं दुःखें बहुतांचीं ॥४॥

श्रीनामदेवमहाराज

५५४ बोलुं ऐसे बोल। जेणें बोलें विठ्ठल डोले १ प्रेम सर्वांगाचें ठायीं। वाचे विठ्ठलरखुमाई २ नाचूं कीर्तनाचे रंगीं। ज्ञानदीप लावूं जगीं ३ परेहुनि परतें घर। तेथें राहूं निरंतर ४ सर्व सत्ता आली हातां। नामयाचा खेचर दाता ॥ ५ ॥

५५५ कीर्तनाच्या सुखें सुखी होतो देव। कोणतें वैभव वाणी आतां

१ अंत्यज आणि जातिवंता। मुखीं नाम घेतां उडी घाली २ बैसोनि आसनीं आळवितां नाम। उभा सर्वोत्तम तयापुढें ३ प्रेमाचिया भरें उभ्यानें गर्जतां। नाचे हा अनंत तयासवें ४ नामा म्हणे तया कीर्तनाची गोडी। घालीतसे उडी नेटेपाटें ॥ ५ ॥

५५६ ऐकतां कीर्तन होती जीवनन्मुक्त। दाविसी अनंत नाममात्रें १ मृत्युलोकीं जो जन्म इच्छी नर। त्याच्या पुण्या पार कोण वाणी २ भक्ति-सागरामृत श्रेष्ठ कलियुगीं। उद्धरिले योगी ब्रह्मादिक ३ नामा म्हणे मज नाहीं चिंता भय। हृदयीं तुमचे पाय पुरे आतां ॥ ४ ॥

५५७ काळवेळ नसे नामसंकीर्तनीं। उंचनीच योनी हेंहि नसे १ धरा नाम कंठीं सदा सर्वकाळ। मग तो गोपाळ सांभाळील २ कृपाळु कोंवसा सुखाचा सागर। करील उद्धार भाविकांसी ३ नामा म्हणे फार सोपें हें साधन। वाचें नाम घेणें इतुकेंचि ॥ ४ ॥

५५८ साधावया स्वरूपसिद्धी। सिद्ध साधक समाधी। बैसोनी ध्यानस्थ बुद्धी। परी तो हरी न सांपडे १ धन्य धन्य वैष्णवसंग। अखंड तेथें पांडुरंग। कीर्तनीं नाचतसे अभंग। अखंड काळ सर्वदा २ नाम घेतां धावें विठ्ठल। नलगे तप नलगे मोल। कष्ट न लगती बहुसाल। हा कृपाळु दीनांचा ३ नामा म्हणे भक्तीचें कारण। भक्तिसी तुष्टे नारायण। याचें करितां कीर्तन। आपेंआप तुष्टेल ॥ ४ ॥

५५९ पांडुरंगें प्राप्त होईल सकळ। चरणकमळ ध्यारे मनीं १ मनीं मानसिक न करावा कधीं। नाम ध्यारे आधीं केशवाचें २ केशवाचें नाम पावन पवित्र। महाभाष्य सूत्र हेंचि सांगे ३ नामा म्हणे तुम्ही करावें कीर्तन। पंढ-रीचें ध्यान चुकों नका ॥ ४ ॥

५६० सर्वांगें साजिरीं आहेतीं इंद्रियें। तवं सावध होय हरीकथे १ कीर्तन नर्तन वाचें जनार्दन। न पवसी पतन येरझारीं २ पूर्ण मनोरथ घडती एका नामें। दाटेल सप्रेमें जीवनहेतु ३ नामा म्हणे विलास न करीं तूं आणीक। सर्वी सर्वां एक नाम असे ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

५६१ सगुण चरित्रें परम पवित्रें सादर वर्णावीं। निरभिमानें सज्जन-वृंदें आधीं वंदावीं १ संतसंगें अंतरंगें नाम बोलावें। कीर्तनरंगीं देवासन्निध सुखें डोलावें २ भक्तिज्ञानाविरहित गोष्टी इतरा न कराव्या। मनोभावें वैराग्याच्या युक्ति विवराव्या ३ जेणें सत्वर मूर्ति ठसावें अंतरीं श्रीहरिची।

ऐशी कीर्तनमर्यादा या संतांच्या घरची ४ श्रवणकीर्तनें अद्वैतभजनें वाजवी कर टाळी । एकाजनार्दनीं मुक्त होय तत्काळीं ॥ ५ ॥

५६२ कीर्तनाची आवडी देवा। वैकुंठाहुनीं घाली धांवा १ नवल वैकुंठींच नसे। तो कीर्तनीं नाचतसे २ भाळ्या भोळ्यासाठीं। धांवे त्यांच्या पाठोपाठीं ३ आपुलें सुख तया द्यावें। दुःख आपण भोगावें ४ दीनानाथ पतीत पावना। एकाजनार्दनीं वचना ॥ ५ ॥

५६३ देवासी तों मुख्य कीर्तनाची गोडी। म्हणोनियां उडी घाली स्वयें १ नावडे तया आणीक संकल्प। कीर्तनीं विकल्प करितां क्षोभे २ सावडे भाळे भोळे नाचताती रंगीं। प्रेम तें अंगीं देवाचिये एकाजनार्दनीं धांवे लवलाहे। न तो कांहीं पाहे आपणातें ॥ ४ ॥

५६४ कीर्तनाचें थोर सुख। यदुनायक राहे उभा १ भाळे भोळे घेती नाम। करिती आराम कीर्तन २ नाना साधनांचे वोढी। न लगे सांकडीं सोसाव्या ३ एकाजनार्दनीं सोपें बहु। कीर्तनीं पाहूं देवातें ॥ ४ ॥

५६५ देवासी दुजें नावडे सवथा। करितां हरिकथा समाधान १ येऊनियां नाचे कीर्तनीं सर्वदा। निवारी आपदा सर्व त्याची २ भाविकांसाठीं मोठा लोभापर। नाचतो निर्भर कीर्तनांत ३ एकाजनार्दनीं आवडे कीर्तन। म्हणोनी वैकुंठसदन नावडेची ॥ ४ ॥

५६६ देवासी प्रिय होय कीर्तन। नाचे येऊन आनंदें ॥ १ ॥ न विचारी यातीकुळ। असोत अमंगळ भलतैसे २ करती कीर्तन अनन्यभावें। ते पदीं ये जीवेंभावें ३ शरण एकाजनार्दनीं। कुळें पावन होतीं कीर्तनीं ॥ ४ ॥

५६७ कीर्तनें तोषे अधोक्षज। राखी लाज भक्तांची १ धांवे द्रौपदीचें पानासाठीं। भीड मोठी कीर्तनाची २ दहा गर्भवास सोसले। उणें नाहीं आलें भक्तांचें ३ एका विनवी जनार्दनीं। कीर्तनीं प्राणी धन्य होती ॥ ४ ॥

५६८ कीर्तनाची आवडी मोठी। प्रेमें देव घाली मिठी १ कीर्तन प्रिय पैं गोविंदा। आदरें पूजितो नारदा २ कीर्तन करितां अभेदु। आदरें रक्षीला प्रल्हादु ३ गजेंद्र करी नामस्मरण। धांवण्या धांवे नारायण ४ एकाजनार्दनीं कळवळा। भक्तालागीं देव भोळा ॥ ५ ॥

५६९ कीर्तनाची देवा आवडी। म्हणोनी धांवे तो तांतडीं १ सुख कीर्तनीं अद्‌भुत आहे। शंकरराज जाणताहे २ गोडी सेविती संतजन। येरां न कळे महिमान ३ ऐसा कीर्तनसोहळा। एकाजनार्दनीं पहा डोळां ॥ ४ ॥

५७० कीर्तन ते पूजा कीर्तन ते भक्ति। कीर्तन होय मुक्ति सर्व जीवां १ पातकी चांडाळ असोत भलते। कीर्तनीं सरते कलियुगीं २ कीर्तन श्रवण मनन पठण। कीर्तनें पावन तिन्ही लोक ३ एकाजनार्दनीं कीर्तनीं आवडी। घालीतसे उडी वैकुंठाहुनीं ॥ ४ ॥

५७१ मधुपर्कादिक नावडे पूजन। आवडे कीर्तन भाविकांचें १ शंख-चक्रादिक नावडती मनीं। वोडवितसे पाणी भाजीपाना २ लक्ष्मीसारखी नावडती जीवा। आवडे या देवा तुळशी बुक्का ३ एकाजनार्दनीं कीर्तनीं नाचे। आणिक सुख त्याचें नये मना ॥ ४ ॥

५७२ कीर्तनीं आवडी जया नरा देखा। चुकतील खेपा जन्म कोटी १ कीर्तनीं समाधी कीर्तनीं समाधी। तुटे आधीव्याधी कीर्तनेंची २ कीर्तनें बोध कीर्तनें सिद्धी। एका जनार्दनीं गोविंदीं कीर्तनीं ऐक्य ॥ ३ ॥

५७३ आवडी करितां हरिकीर्तन। हृदयीं प्रगटे जनार्दन १ थोर कीर्तनाचें सुख। स्वयें तिष्ठे आपण देख २ घात आलिया निवारी। चक्रगदा घेउनी करीं ३ कीर्तनीं होऊनि सादर। एकाजनार्दनीं तत्पर ॥ ४ ॥

५७४ कीर्तनें सिद्धि कीर्तनें सिद्धि। कीर्तनें निरसे आधिव्याधी १ कीर्तनें काया कीर्तनें माया। कीर्तनें सर्व एके ठायां २ द्वंद्वद्वैत भेद नुरेचि ठाव। कीर्तनीं तिष्ठे उभाचि देव ३ निद्रेमाजीं वोसणे देवो। म्हणे मज ठावो कीर्तनीं ४ एकाजनार्दनीं कीर्तनासाठीं। देव धांवे भक्तापाठीं ॥ ५ ॥

५७५ धन्य भाग्याचे जन इहलोकीं। कीर्तनें जाले सुखी कृतकृत्य १ पातकी घातकी यासी सोपा पंथ। कीर्तनें सरते कलीमाजीं २ योगयाग व्रत तप कल्पकोडी। कीर्तनश्रवणगोडी तेथें नाहीं ३ वेदशास्त्र पुराण श्रुतीचें अनुमोदन। करा रे कीर्तन कलीमाजीं ४ एकाजनार्दनीं आल्हादें कीर्तन। करितां श्रोते वक्ते जाण पावन होती ॥ ५ ॥

५७६ धन्य धन्य तें शरीर। जेथें कथा निरंतर १ गुण गाती भग-वंताचे। तेचि जाणावे दैवाचे २ स्वयें बोलिले जगज्जीवन। थोर कलियुगीं कीर्तन ३ एकाजनार्दनीं भले। हरिभक्तीनें उद्धरिले ॥ ४ ॥

५७७ नरदेह उत्तम चांग। धरा लाग कीर्तनीं १ वायां जाऊं नेदा घडी। करा जोडी कीर्तन २ क्षणभंगुर हा देहो। करा लाहो कीर्तनीं ३ संसार अवघा नासे। खरें दिसे कीर्तन ४ म्हणे जनार्दनीं एका। उपाय निका कीर्तन ॥ ५ ॥

५७८ हरीकीर्तन नामोच्चार। जे नर करिती वारंवार। तया नाहीं

संसार। ब्रह्मादि देव वंदिती १ कीर्तनमहिमा नारदु। जाणतसे परमानंदु। जालासे सर्वां वंद्यु। देवां असुर मानवां २ कीर्तनमहिमा परीक्षिती। जाणतसे परम प्रीती। अंतीं सायुज्यता मुक्ति। पावती झाली ३ कीर्तनमहिमा जाणे शुक। जाणती ते व्यासादिक। वाल्मिकादि सर्व सुख। कीर्तनें सरते ४ कीर्तनमहिमा जाणे प्रल्हादु। तोडियेला मायाकंदु। कोरडे काष्ठीं गोविंदु। प्रगटला ५ कीर्तनमहिमा जाणे बळी। याचक झाला वनमाळी। एकाजनार्दनीं कली। कीर्तनें न पीडी॥ ६॥

५७९ तरले तरती भरंवसा। कीर्तन महिमा हा ऐसा १ म्हणोनियां हरीचे दास। कीर्तन करिती सावकाश २ एकाजनार्दनीं कीर्तन। आनंदें होती ते पावन॥ ३॥

५८० हेंचि कलिमाजीं साधन। आवडीं कीर्तन हरीचें १ न घडे योग याग तप। होय अनुताप कीर्तनीं २ भावभक्ति लागे हातीं। प्रेम धरिती कीर्तनीं ३ आवडी धरा हरिकीर्तनीं। एका शरण जनार्दनीं॥ ४॥

५८१ एक कीर्तन करितां पंढरीसी। सुकृताच्या राशी ब्रह्मा नेणें १ संतसमागम टाळघोळ नाद। ऐकतां गोविंद सुख पावे २ जनार्दनाचा एका करी विनवणी। मस्तक चरणीं ठेवितसे॥ ३॥

५८२ जुनाट कीर्तन महिमा। तया काय देऊं उपमा १ धन्य धन्य हरिचे दास। करिती आस कीर्तनीं २ मागें तरले पुढें तरती। पहा प्रचीति पुराणीं ३ म्हणोनि एका काकुलती। कीर्तन करा दिनराती॥ ४॥

५८३ महा पापराशी तरले कीर्तनीं। प्रत्यक्ष पुराणीं वंद्य जाले १ वाल्हा अजामेळ तारिली गणिका। त्रैलोक्यीं देखा सरते जाले २ कीर्तनें दोष पळती रानोरान। यापरतें आन दुजें नाहीं ३ एकाजनार्दनीं कीर्तन सार। तेणें पैलपार उतरलों॥ ४॥

५८४ अंतर शुद्धीचें कारण। वाचें करा हरिकीर्तन १ कीर्तनें देवा आवडी कैशी। धेनु धांवे वत्सा जैशी २ कीर्तनीं तारिला वाल्हा कोळी। अजामेळ दोषी बळी ३ कीर्तनीं तारिली गणिका। नामस्मरणें मोक्ष देखा ४ ऐशी कीर्तनाची गोडी। एकाजनार्दनीं घाली उडी॥ ५॥

५८५ कीर्तन श्रेष्ठ कलियुगीं सेवा। तरले पातकी ते देवा १ वाल्हा तारिला कीर्तनीं। पावन झाला त्रिभुवनीं २ गणिका कीर्तनें तरली। मोक्षधामा ती नेली ३ अजामेळ चोखा महार। कीर्तनीं तरले अपार ४ एकाजनार्दनीं कीर्तन। तिन्ही लोक जाले पावन॥ ५॥

५८६ येती कीर्तना आल्हादें। गाती नाचती परमानंदें। सुखाची तीं

दोंदें। आनंदें तयासी १ धन्य धन्य कीर्तन। धन्य धन्य संतजन। जाले कीर्तनीं पावन। परमानंद गजरीं २ हरि कृष्ण गोविंद। हाचि तया नित्य छंद। तेणें जाय भेदाभेद। कीर्तनगजरीं ३ एकाजनार्दनीं सार। कीर्तनीं केलासे निर्धार। आणिक नाहीं दुजा विचार। कीर्तनावांचोनी ॥ ४ ॥

५८७ कर्मी गुंतले उत्तमोत्तम। भजनीं उद्धरिले अधमाधम १ भजनमहिमा निःसीम। अधमा पदवी हे उत्तम २ एकाजनार्दनीं भजन। पावन होती अधम जन ॥ ३ ॥

५८८ धन्य धन्य कीर्तन जगीं। संत तेची सभागी १ गाती कीर्तनीं उल्हास। सदा प्रेमें हरिदास २ नाहीं आणिक चिंतन। करती आदरें कीर्तन ३ एकाजनार्दनीं शरण। जालों कीर्तनीं पावन ॥ ४ ॥

५८९ आणिक तें आम्हां न दिसे प्रमाण। कीर्तनावांचून आनु नेणों १ रामकृष्ण हरि विठ्ठल उच्चार। करूं हा गजर वाहूं टाळी २ आनंदें नामावळी गाऊं पैं कीर्तनीं। श्रुती टाळघोळ लाउनी गजरेंसी ३ एकाजनार्दनीं हाचि आम्हां छंद। वाउगा तो धंदा न करूं कांहीं ॥ ४ ॥

५९० नसे वैकुंठीं अणुमात्र। नाचतां पवित्र कीर्तनीं १ त्याचा छंद माझें मनीं। अनुदिनीं कीर्तन २ नेणें कांहीं दुजें आतां। कीर्तनापरता छंद नाहीं ३ एकाजनार्दनीं वेध। कीर्तनछंद गोड देखा ॥ ४ ॥

५९१ नावडे वैकुंठ शेषशयन। वैष्णवस्कंदन आवडलें १ रमा म्हणे कैसी नवलपरी। देव भुलले वैष्णवांघरीं २ जो नातुडे ध्यानीं समाधीसाधनीं। तो स्वानंदें कीर्तनीं नाचतसे ३ जो यज्ञावदानीं कांहीं नेघे माये। तो द्वादशी क्षीराब्धी उभ्या उभ्या खाये ४ लक्ष्मी म्हणे देव आंतुडे कवणें बुद्धीं। वैष्णवांची सेवा करावी त्रिशुद्धी ५ वैष्णवांघरीं लक्ष्मी कामारी। एकाजनार्दनीं देव दास्यत्व करी ॥ ६ ॥

५९२ नित्य नवा कीर्तनीं कैसा वोढवला रंग। श्रोता आणि वक्ता स्वयें झाला श्रीरंग १ आल्हादें वैष्णव करती नामाचा घोष। हरिनाम गर्जतां गगनीं न माये हरुष २ पदोपदीं कीर्तनीं निवताहे जनमन। आवडी भुकेली तिनें गिळिलें गगन ३ एकाजनार्दनीं गातां हरीचें नाम। निमालीं इंद्रियें विषय विसरलीं काम ॥ ४ ॥

५९३ नाभीकमळीं चतुरानन। न कळे तया महिमान। तो सावडें कीर्तन। तेथें नाचे सर्वदा १ नातुडे जो सदा ध्यानीं। योगयाग यज्ञहवनीं। अष्टांगयोग करितां साधनीं। न लाभेचि सर्वथा २ भागले वेद गीतीं गातां। श्रमलीं शास्त्रें वेवादतां। पुराणें तों सर्वथा। तयां न कळे महिमान ३ तो

उभा भीमातीरीं । भक्तकरुणाकर श्रीहरी । एकाजनार्दनीं विनंती करी । वास देईं हृदयीं ॥ ४ ॥

५९४ क्षीरसागर सांडोनि हरी । कीर्तनीं उभा सहपरीवारीं । लक्ष्मी गरुड कामारी । होती तया कीर्तनीं १ आलिया विघ्न निवारी आपण । शंख-चक्र गदा हातीं घेऊन । सुदर्शन कौस्तुभमंडित जाण । उभा असे चतुर्भुज २ गरुड तिष्ठे जोडिल्या करीं । लक्ष्मी तेथें कामारी । ऋद्धि सिद्धि सहपरि-वारीं । तिष्ठताती स्वानंदें ३ कीर्तन गजरें वाहे टाळी । महादोषांची होय होळी । एकाजनार्दनीं गदारोळी । नामोच्चार आनंदें ॥ ४ ॥

५९५ कीर्तनीं प्रल्हाद तरला । बिभीषण मुक्त जाला १ ऐसा कीर्तन महिमा । गणिका गेली निजधामा २ तारिले वानर असुर । कीर्तनीं पावन चराचर ३ गाई गोपाळ संवगडे । कीर्तनीं तरले वाडेंकोडें ४ अजामेळ उद्धरिला । कीर्तनीं आल्हाद भला ५ एकाजनार्दनीं कीर्तन । कलीं कल्मष नाशी क्षण ॥ ६ ॥

५९६ श्रीशंभुचें आराध्यदैवत । क्षणीं वैकुंठीं क्षणीं क्षीरसागरांत । जयालागीं योगी तप तपती समस्त । तो सांपडला आम्हां कीर्तन रंगांत १ धन्य धन्य कीर्तन भूमंडळीं । महा दोषां होतसे होळी । पूर्वज उद्धरती सकळी । वाहतां टाळी कीर्तनीं २ पार्वतीसी गुज सांगे आपण । शंकर राजा बोलें वचन । माझें आराध्य दैवत जाण । कीर्तन रंगणीं उभें आहे ३ मी त्रिशूळ पाशुपत घेऊनी करीं । कीर्तनाभोंवतीं घिरटी करी । विघ्नां हाणोनि लाथा निवारी । रक्षी स्वयें हरिदासां ४ त्याचें चरणींचे रज वंदी आपण । हें पार्वतीसी सांगे गुह्य ज्ञान । एकाजनार्दनीं शरण । कीर्तन रंगीं नाचतसे ॥५॥

५९७ शाम चतुर्भुज पीतांबरधारी । शंखचक्र मिरवे करीं १ आला पुंडलीकाकारणें । आवडी कीर्तनीं धरुनी २ युगें अठ्ठावीस जाली । न बैसे उभा समपाउलीं ३ कीर्तनीं धरूनियां हेत । उभा राहिला तिष्ठत ४ एका शरण जनार्दनीं । अनुदिनीं करा कीर्तन ॥ ५ ॥

५९८ नारदें केलासे प्रश्न । सांगतसे जगजीवन । कलीमाजीं प्रमाण । कीर्तन करावें १ महापापीया उद्धार । पावन करती हरिहर । ब्रह्मादि सामोर । लोटांगण घालिती २ श्रुतीस्मृति वाक्यार्थ । कीर्तन तोचि परमार्थ । शास्त्रांचा मथितार्थ । कीर्तन पसारा ३ एका शरण जनार्दन । कीर्तनें तरती विश्वजन । हें प्रभूचें वचन । धन्य धन्य मानावें ॥ ४ ॥

५९९ परंपरा कीर्तन चाली । मागून आली अनिवार १ उद्धवा सांगे

जनार्दन। कीर्तन पावन कलीमाजीं २ अर्जुना तोचि उपदेश। कीर्तन उद्देश सर्वथा ३ एकाजनार्दनीं तत्पर। कीर्तन करावें निरंतर ॥ ४ ॥

६०० भजन भावातें उपजवी। देव भक्ताते निपजवी १ ऐसा भजनेंचि देव केला। भक्त वडिल देव धाकुला २ भक्ताकारणें हा संकल्प। भक्त देवाचाहि बाप ३ देव भक्ताचीये पोटीं। जाला म्हणोनी आवड मोठी ४ एकाजनार्दनीं नवलावो। भक्तचि कैचा जाला देवो ॥ ५ ॥

६०१ तुमचें चरित्र श्रवण। आवडीं करूं तें कीर्तन १ संसार पुसोनियां वाव। निजपद देशीं ठाव २ स्वभावें कीर्तन करितां। एवढा लाभ येत हातां ३ एका जनार्दनीं कीर्तन। होती पातकी पावन ॥ ४ ॥

६०२ मागणें तें आम्ही मागूं देवा। देईं हेवा कीर्तनीं १ दुजा हेत नाहीं मनीं। कीर्तनावांचुनी तुमचीया २ प्रेमें हरिदास नाचत। कीर्तन होत गजरीं ३ एकाजनार्दनीं कीर्तन। पावन होती चराचर जाण ॥ ४ ॥

६०३ आजी परमानंदु मानसीं। संत भेटतां सुखराशी। कीर्तनें तारिले सर्वांसी। विठ्ठलनामस्मरणें १ धन्य धन्य विठ्ठल मंत्र। सोपा तीन अक्षरीं पवित्र। कळिकाळ उघडोनि नेत्र। पाहूं न शके जयासी २ एकाजनार्दनीं शुद्ध भक्ती। कीर्तनें प्राप्त सर्व स्थिती। जयजय रामकृष्ण म्हणती। ते तरती कलीमाजीं ॥ ३ ॥

६०४ पुरुष अथवा नारी। नाचती कीर्तनीं गजरीं १ तया कोण्ही जे हांसती। त्यांचे पूर्वज नरका जाती २ आपुली आपण। कीर्तनीं सोडवण ३ देहीं असोनी विदेहता। कीर्तनीं होय पैं तत्वतां ४ ऐसा कीर्तनमहिमा। एकाजनार्दनीं उपमा ॥ ५ ॥

६०५ करुनी हरिकीर्तन। तेथें सेविती जे अन्न १ ऐसे अभागी खळ। परम चांडाळ कलीयुगीं २ हरिकथा माउली। विकिताती अर्थभुलीं ३ पंच महापातक। तयां घडे दोष देख ४ एकाजनार्दनीं। करा कीर्तन अनुदिनीं ॥५॥

६०६ करुनी कीर्तन मागती जे द्रव्य। तें जाणावें वैधव्य विधवेचें १ सर्व अलंकार शरीर शोभलें। वांयां परी गेलें कुंकूहीन २ मानधानें भावें करावें कीर्तन। आनंदें नर्तन वैष्णवांपुढें ३ एकाजनार्दनीं कामनीक कीर्तन। करितां पतन जन्मोजन्मीं ॥ ४ ॥

६०७ नित्य हरीकथा वैष्णव सांगात। तोचि परमार्थ शुद्ध त्याचा १ नाहीं कधीं द्वैत तें सदां तें अद्वैत। अभेदरहित सर्वकाळ २ परमार्थ साधनीं झिजवितसे अंग। वाउगा उद्योग न करी कांहीं ३ एका जनार्दनीं ऐसा ज्याचा हेत। त्याचे मनोरथ पूर्ण होती ॥ ४ ॥

६०८ या हो या चला जाऊं कीर्तना। आनंद तेणें मना नाचती वैष्णव १ रामकृष्ण हरी वासुदेवा। गाताती प्रेमभावा आवडीं आदरें २ सुख तेथें शांति विरक्ति कोण पुसे। सबाह्य अभ्यंतरीं अवघा वासुदेव वसे ३ एकाजनार्दनीं वासुदेवीं मन। जनवन तेथें अवघा जनार्दन ॥ ४ ॥

६०९ सप्रेम नाचोनी वाजवा टाळी। गर्जा हरिकथा नामावळी १ ऐशी कथेची आवडी। दोष गेले देशोधडीं २ सेवितां कथामृतसार। दीन वदनें दिसे संसार ३ एकाजनार्दनीं प्रेम। स्वयें सांगे पुरुषोत्तम ॥ ४ ॥

६१० नेणें वेदशास्त्र पुराण पठन। तेणें नाम कीर्तन करावें १ कलीमाजीं सोपा मार्ग। तरावया जग उत्तम हें २ नोहे यज्ञ याग योग व्रत। करावें व्रत एकादशी। एकाजनार्दनीं सार। वाचें उच्चार हरिनाम ॥ ४ ॥

६११ आमुच्या स्वहिता आम्हीं जागूं। वाउग्या न लागूं मार्गासी १ करूं पूजन संतसेवा। हेंचि देवा आवडतें २ तुळशीमाळा घालूं गळां। मस्तकीं टिळा चंदन ३ मुद्रा अलंकार भूषण। करूं कीर्तन दिननिशीं ४ एकाजनार्दनीं न सेवूं आन। वाहूं आण देवाची ॥ ५ ॥

६१२ जीऊ परमात्मा दोन्ही। ऐसे जाणते तेचि ज्ञानी १ ऐसें असोनी संपन्न। सदा करिती माझें भजन २ माझ्या भजना हातीं। उसंतु नाहीं दिवसरातीं ३ जन नोहे जनार्दन। एकाजनार्दनीं लोटांगण ॥ ४ ॥

६१३ वेदाचिया मतें विसरूनि कीर्तन। करती जे पठण शीण त्यांसी १ वेदाचा अर्थ न कळेची पाठका। कीर्तनीं नेटका भाव सोपा २ श्रुतीचेनी मतें पाहे तो उच्चार। परी सारासार बिचार कीर्तनीं ३ एकाजनार्दनीं पुराणाच्या गोष्टी। कीर्तन वाक्पुटीं करा सुखें ॥ ४ ॥

श्रीनिवृत्तीनाथमहाराज

६१४ नित्य हरिकथा नित्य नामावळी। वैष्णवाचें कुळीं धन्य जन्म १ म्हणोनि पंढरीं उपजावें संसारीं। प्रत्यक्ष श्रीहरी तीरीं उभा २ नित्यता दिवाळी नाहीं तेथें द्वैत। नित्यता अच्युत तिष्ठतसे ३ निवृत्ति सधर विष्णुमय सार। विठ्ठल आचार पंढरीये ॥ ४ ॥

६१५ पाहतां साधन विठ्ठलकीर्तन। भक्तसंजीवन आत्माराम १ विठ्ठल सधर भिवरा तें नीर। नाम निरंतर केशवाचें २ शिव सुरवर चिंतितां सुरवार। कीर्तन विचार पंढरीसी ३ निवृत्ति कीर्तन दिननिशीं ध्यान। मनाचें उन्मन इये रूपीं ॥ ४ ॥

६१६ भवजळ काया पंचतत्वमाया। भजन उपाया पंढरीरावो १ तारक पंढरी प्रसिद्ध भीमातीरीं। ब्रीदें चराचरीं बोले वेदु २ माया मोहजाळ ममता निखळ। सेवितां सकळ होय हरी ३ निवृत्तिचें फळ सकळ गोपाळ। तोडी मायाजाळ संकीर्तनें ॥ ४ ॥

श्रीसेनामहाराज

६१७ प्रेमसुखें कीर्तन। आनंदें गाऊं हरीचे गुण १ धरिला वैष्णवांचा संग। नाहीं लाग कळीकाळा २ स्वल्प मंत्र हाचि जाण। रामकृष्ण नारायण ३ वाचें न उच्चारी कांहीं। याविण आणिक नाहीं ४ सेना म्हणे रंगलें ठायीं। माझें चित्त तुझे पायीं ॥ ५ ॥

६१८ म्हणवितां विठोबाचा दास। शरण जाईन संतांस १ सदा सुकाळ प्रेमाचा। नासे मळ दुष्ट बुद्धीचा २ ऐकत हरिचें कीर्तन। अभक्ति भक्ति लागे ध्यान ३ उभा राहे कीर्तनांत। हर्षें डोले पंढरीनाथ ४ सेना म्हणे हें सुख। नाहीं ब्रह्मयासी देख ॥ ५ ॥

६१९ सांडोनि कीर्तन। न करी आणिक साधन १ पुरवा आवडीचें आर्त। तुम्हां आलों शरणांगत २ मुखीं नाम वाहीन टाळी। नाचेन निर्लज्ज राउळीं ३ सेना म्हणे नुपेक्षावें। हेंचि मागें जीवेंभावें ॥ ४ ॥

एकविध

श्रीतुकाराममहाराज

६२० जरी माझी कोणी कापितील मान। तरी नको आन वदों जिव्हे १ सकळां इंद्रियां हे माझी विनंती। नका होऊं परतीं पांडुरंगा २ आणिकांची मात नाइकावी कानीं। आणिक नयनीं न पाहावें ३ चित्तां तुवां पायीं रहावें अखंडित। होउनी निश्चित एकविध ४ चला हात पाय हेंचि काम करा। माझ्या नमस्कारा विठोबासी ५ तुका म्हणे तुम्हां भय काय करी। आमुचा कैवारी नारायण ॥ ६ ॥

६२१ पतिव्रता नेणे आणिकांची स्तुती। सर्वभावें पति ध्यानीं मनीं १ तैसें माझें मन एकविध जालें। नावडे विठ्ठलेविण दुजें २ सूर्यविकासिनी नेघे चंद्रकळा। गाय ते कोकिळा वसंतेंसी ३ तुका म्हणे बाळ मातेपुढें नाचे। बोल आणिकांचे नावडती ॥ ४ ॥

६२२ पतिव्रते जैसा भ्रतार प्रमाण। आम्हां नारायण तैशापरी १ सर्वभावें लोभ्यां आवडे हें धन। आम्हां नारायण तैशापरी २ तुका म्हणे एकविध जालें मन। विठ्ठलावांचून नेणें दुजें ॥ ३ ॥

६२३ बाळ मायेविण क्षणभरि न राहे। न देखतां होये कासाविस १ आणिक उदंड बुझाविती जरी। छंद त्या अंतरीं माउलीचा २ नावडती तया बोल आणिकांचे। देखोनियां नाचे माय दृष्टी ३ तुका म्हणे माझी विठ्ठल माउली। आणिकांचे बोलीं चाड नाहीं ॥ ४ ॥

६२४ असोत लोकांचे बोल शिरावरी। माझी मज बरी विठाबाई १ आपंगिलें मज आहे ते कृपाळु। बहुत कनवाळु अंतरींची २ वेदशास्त्रें जिसी वर्णितीं पुराणें। तिचें मी पोसणें लडिवाळ ३ जिचें नाम कामधेनु कल्पतरू। तिचें मी लेंकरूं तुका म्हणे ॥ ४ ॥

६२५ माझें अंतरींचें तोचि जाणे एक। वैकुंठनायक पांडुरंग १ जीव भाव त्याचे ठेवियेला पायीं। मज चिंता नाहीं कवणेंविशीं २ सुखसमारंभें संतसमागम। गाऊं वाचें नाम विठोबाचें ३ गातां पुण्य होय आइकतां लाभ। संसारबंध तुटतील ४ तुका म्हणे जीव तयासी विकिला। आणीक विठ्ठलाविण नेणें ॥ ५ ॥

६२६ आम्हां भाविकांची जाती । एकविध जी श्रीपती । अलंकार युक्ति । सरो तेथें शकेचिना १ जाणे माउली त्या खुणा । क्षोभ उपजों नेदी मना । शांतवूनि स्तना । लावी अहो कृपाळे २ तुज अवघें होऊं येतें । परि मज वाटों नये चित्तें । उपासनेपरतें । नये कांहीं आवडों ३ करूं रूपाची कल्पना । मुखीं नाम नारायणा । तुका म्हणे जना । जळ स्थळ देखतां ॥ ४ ॥

६२७ एकविध आम्ही न धरूं पालट । न संडूं हे वाट सांपडली १ म्हणवूनि केला पाहिजे सांभाळ । माझें बुद्धिबळ पाय तुझे २ बहुत बोलतां न कळे प्रकार । अंतरा अंतर साक्ष असे ३ तुका म्हणे अगा जीवींच्या जीवना । तूंचि नारायणा साक्षी माझा ॥ ४ ॥

६२८ आम्हां एकविध पुण्य सर्वकाळ । चरणकमळ स्वामीचे ते १ चित्ताचे संकल्प राहिलें चळण । आज्ञा ते प्रमाण करूनी असो २ दुजिया-पासाव परतलें मन । केलें घ्यावें दान होईल तें ३ तुका म्हणे आतां पुरला नवस । एकाविण ओस सकळही ॥ ४ ॥

६२९ धीर तो कारण एकविध भाव । पतिव्रते नाहो सर्वभावें १ चातक हे जळ न पाहाती दृष्टीं । वाट पाहे कंठीं प्राण मेघा २ सूर्य विकासिनी नेघे चंद्रामृत । वाट पाहे अस्त उदयाची ३ धेनु येऊं नेदी जवळी आणिकां । आपुल्या बाळकाविण वत्सा ४ तुका म्हणे नेम प्राणासवें साटी । तरीच या गोष्टी विठोबाची ॥ ५ ॥

६३० निर्धाराचें अवघें गोड । वाटे कोड कौतुक १ बैसलिया भाव पायीं । बरा तई नाचेन २ स्वामी कळे सावधान । तरि मन उल्हासे ३ तुका म्हणे आश्वासावें । प्रेम द्यावें विठ्ठले ॥ ४ ॥

६३१ लौकिकापुरती नव्हे माझी सेवा । अनन्य केशवा दास तुझा १ म्हणऊनि करी पायांसवें आळी । आणीक वेगळी नेणें परी २ एकविध आम्ही स्वामिसेवेसाठीं । वरीं तोचि पोटीं एक भाव ३ तुका म्हणे करी सांगितलें काम । तुम्हां धर्माधर्म ठावे देवा ॥ ४ ॥

६३२ आणिकांची स्तुति आम्हां ब्रह्महत्या । एकावांचुनी त्या पांडु-रंगा १ आम्हां विष्णुदासां एकविध भाव । न म्हणों या देव आणिकांसी २ शतखंड माझी होईल रसना । जरी या वचना पालटेन ३ तुका म्हणे मज आणिका संकल्पें । अवघींच पापें घडतील ॥ ४ ॥

६३३ आणीक दुसरें मज नाहीं आतां । नेमिलें या चित्तापासुनिया १ पांडुरंग ध्यानीं पांडुरंग मनीं । जागृतीं स्वप्नीं पांडुरंग २ पडिलें वळण

इंद्रियां सकळां। भाव तो निराळा नाहीं दुजा ३ तुका म्हणे नेत्रीं केली ओळखण। तटस्थ हें ध्यान विटेवरी ॥ ४ ॥

६३४ आणीक मात माझ्या नावडे जीवासी। काय करूं यासी पांडुरंगा १ मुखा तेंचि गोडी श्रवणीं आवडी। चित्त माझें ओढी तुझे पायीं २ जयें पदीं नाहीं विठ्ठलाचें नाम। मज होती श्रम आइकतां ३ आणिकाचे मज म्हणवितां लाज। वाटे हें सहज न बोलावें ४ तुका म्हणे मज तूंचि आवडसी। सर्वभावेंविसीं पांडुरंगा ॥ ५ ॥

६३५ आम्हांसी तों नाहीं आणीक प्रमाण। नामासी कारण विठोबाच्या १ घालूनियां फास करितों कैवाड। वागों नेदीं आड कळिकाळासी २ अबद्ध वांकुडें जैशातैशापरी। वाचे हरि हरि उच्चारावें ३ तुका म्हणे आम्हां सांपडलें निज। सकळ हें बीज पुराणाचें ॥ ४ ॥

६३६ न पूजीं आणिकां देवा नकरी त्यांची सेवा। न मनी या केशवाविण दुजें १ काय उणें जालें मज तयापायीं। तें मी मागों काई कवणासी २ आणिकांची कीर्ती नाइकेन बोल। चाड या विठ्ठलेंविण नाहीं ३ न पाहे लोचनीं श्रीमुखावांचुनी। पंढरी सांडूनी नवजे कोठें ४ न करी कांहीं आस मुक्तीचे सायास। न भें संसारास येतां जातां ५ तुका म्हणे कांहीं व्हावें ऐसें जीवा। नाहीं या केशवावीण दुजें ॥ ६ ॥

६३७ कोणाचिया न पडों छंदा। गोविंदासी आळवूं १ बहुतांचीं बहुत मतें। अवघे रितें पोकळ २ घटापटा डहुळी मन। होय सीण न करूं तें ३ तुका म्हणे पांडुरंग। भरूं भाग आला तो ॥ ४ ॥

६३८ काय करूं आन दैवतें। एकाविण पंढरीनाथें १ सरितां मिळाली सागरीं। आणिकां नांवा कैची उरी २ अनेक दीपिका प्रकाश। सूर्य उगवतां नाश ३ तुका म्हणे नेणें दुजें। एकाविण पंढरीराजें ॥ ४ ॥

६३९ न करीं पठन घोष अक्षरांचा। बीज मंत्र आमुचा पांडुरंग १ सर्वकाळ नामचिंतन मानसीं समाधान मनासी समाधि हे २ न करीं भ्रमण न रिघें कपाटीं। जाइन तेथें दाटी वैष्णवांची ३ आन नेणें कांहीं नवजे तपासी। नाचे दिंडीपाशीं जागरणीं ४ उपवास व्रत न करी पारणें। रामकृष्ण म्हणे नारायण ५ आणिकांची स्तुति सेवा नेणें वाणूं। तुका म्हणे अनु दुजें नाहीं ॥ ६ ॥

६४० सर्व काळ डोळां बैसों नारायण। नयो अभिमान आड पुढें १ धाड पडों माझ्या थोरपणावरी। वाचे हरि हरि उच्चारीन २ जळों अंतरींचें सर्व जाणपण। विवादवचन अहंतेचें ३ सकळां चरणीं गळित माझा जीव। तुका म्हणे भाव एकविध ॥ ४ ॥

६४१ आतां माझा सर्वभावें हा निर्धार । न करी विचार आणिकांसी १ सर्वभावें नाम गाईन आवडीं । सर्व माझी जोडी पाय तुझे २ लोटांगण तुझ्या घालीन अंगणीं । पाहेन भरोनि डोळे मुख ३ निर्लज्ज होऊनि नाचेन रंगणीं । येऊं नेदी मनीं शंका कांहीं ४ अंकित अंकिला दास तुझा देवा । संकल्प हा जीवा तुका म्हणे ॥ ४ ॥

६४२ हेंचि माझें तप हेंचि माझें दान । हेंचि अनुष्ठान नाम तुझें १ हेंचि माझें तीर्थ हेंचि माझें व्रत । सत्य हें सुकृत नाम तुझें २ हेंचि माझें कर्म हाचि माझा धर्म । हाचि नित्य नेम नाम तुझें ३ हाचि माझा योग हाचि माझा यज्ञ । हेंचि तप ध्यान नाम तुझें ४ हाचि कुळाचार हाचि कुळधर्म । हाचि नित्य नेम नाम तुझें ५ हा माझा आचार हा माझा विचार । हा माझा निर्धार नाम तुझें ६ तुका म्हणे दुजें सांगायासि नाहीं । नामेंविण कांहीं धनवित्त ॥ ७ ॥

६४३ हेंचि सर्व सुख जपावा विठ्ठल । न दवडावा पळ क्षण वायां १ हेंचि एक सर्व साधनांचें मूळ । आतुडे गोपाळ येणें पंथें २ न लगती कांहीं तपाचिया रासी । करणें वाराणसी नाना तीर्थें ३ कल्पना हें तिळ देहीं अभिमान । नये नारायण जवळीं त्याच्या ४ तुका म्हणे नामें देव नेदी भेटी । म्हणे त्याचे होंटीं कुष्ट होय ॥ ५ ॥

६४४ नव्हे जाखाई जोखाई । मायराणी मेसाबाई १ बळिया माझा पंढरीराव । जो या देवांचाहि देव २ रंडीचंडी शक्ति । मद्य मांसातें भक्षिती ३ बहिरव खंडेराव । रोटीसुटीसाठीं देव ४ गणोबा विक्राळ । लाडू मोदकांचा काळ ५ मुंजा झोंसासुरें । हें तों कोण लेखीं पोरें ६ वेताळें फेताळें । जळो त्यांचें तोंड काळें ७ तुका म्हणे चित्तीं । धरा रखुमाईचा पति ॥ ८ ॥

६४५ जप तप ध्यान न लगे धारणा । विठ्ठल कीर्तनामाजीं उभा १ राहे माझ्या मना दृढ या वचनीं । आणिक तें मनीं न धरावें २ कीर्तन समाधि साधन ते मुद्रा । राहतील थारा धरोनिया ३ तुका म्हणे मुक्ति हरिदासांच्या घरीं । ओळगती चारी ऋद्धि सिद्धि ॥ ४ ॥

६४६ ध्याइन तुझें रूप गाइन तुझें नाम । आन न करी काम जिव्हा मुखें १ पाहिन तुझे पाय ठेवीन मी डोई । पृथक तें कांहीं न करी आन २ तुझेचि गुणवाद आईकेन कानीं । आणिकांची वाणी पुरे आतां ३ करीन सेवा करें चालेन मी पायीं । आणीक न वजे ठायीं तुजवीण ४ तुका म्हणे जीव ठेवीन मी पायीं । आणीक तें कांहीं देऊं कवणा ॥ ५ ॥

६४७ आम्ही नामाचे धारक । नेणों प्रकार आणीक । सर्व भावें एक । विठ्ठलचि प्रमाण १ नलगे जाणावें नेणावें । गावें आनंदें नाचावें । प्रेमसुख

घ्यावें । वैष्णवांचे संगतीं २ भावबळें घालूं कास । लज्जा चिंता दवडूं आस । पायीं निजध्यास । म्हणों दास विष्णूचे ३ भय नाहीं जन्म घेतां । मोक्षसुखा हाणों लाता । तुका म्हणे सत्ता । निकट करूं सेवेची ॥ ४ ॥

६४८ तुझ्या नामाची आवडी । आम्हीं विठो तुझीं वेडीं १ आतां न वजों आणिकां ठायां । गाऊं गीत लागों पायां २ काय वैकुंठ बापुडें । तुझ्या प्रेमसुखापुढें ३ संतसमागम मेळ । प्रेमसुखाचा सुकाळ ४ तुका म्हणे तुझ्या पायीं । जन्ममरणा ठाव नाहीं ॥ ५ ॥

६४९ विठ्ठल हा चित्तीं । गोड लागे गातां गीतीं १ आम्हां विठ्ठल जीवन । टाळ चिपुळिया धन २ विठ्ठल विठ्ठल वाणी । अमृत हे संजीवनी २ रंगला या रंगें । तुका विठ्ठल सर्वांगें ॥ ४ ॥

• ६५० विठ्ठल सोयरा सज्जन सांगाती । विठ्ठल हा चित्तीं बैसलासे १ विठ्ठलें हें अंग व्यापिली हे काया । विठ्ठल हे छाया माझी मज २ बैसला विठ्ठल जिव्हेचिया माथां । न वदे अन्यथा आन दुजें ३ सकळां इंद्रियां मन एक प्रधान । तेंही करी ध्यान विठोबाचें ४ तुका म्हणे या विठ्ठलासी आतां । नये विसंबतां माझें मज ॥ ५ ॥

६५१ तूं आम्हां सोयरा सज्जन सांगाती । तुजलागीं प्रीती चालो सदा १ तूं माझा जिव्हाळा जीवाचा जीवलग । होसी अंतरंग अंतरींचा २ गण गोत मित्र तूं माझें जीवन । अनन्य शरण तुझ्या पायीं ३ तुका म्हणे सर्वगुणें तुझा दास । आवडे अभ्यास सदा तुझा ॥ ४ ॥

६५२ तूं माझा मायबाप सकळ वित्त गोत । तूंचि माझें हितकरिता देवा १ तूंचि माझा देव तूंचि माझा जीव । तूंचि माझा भाव पांडुरंगा २ तूंचि माझा आचार तूंचि माझा विचार । तूंचि सर्वभार चालविसी ३ सर्वभावें मज तूं होसी प्रमाण । ऐसी तुझी आण वाहतसे ४ तुका म्हणे तुज विकला जीवभाव । कळेल तो उपाव करी आतां ॥ ५ ॥

६५३ विठ्ठलावांचोनि ब्रह्म जें बोलती । वचन तें संतीं मानूं नये १ विठ्ठलावांचूनि ज्या ज्या उपासना । अवघाचि जाणा श्रमचि तो २ विठ्ठलावांचूनि सांगतील गोष्टी । वांयां ते हिंपुटी होती जाणा ३ विठ्ठलावांचूनि जें कांहीं जाणती । तितुक्या विपत्ति वाउगीया ४ तुका म्हणे एक विठ्ठलचि खरा । येर तो पसारा वाउगाची ॥ ५ ॥

६५४ अनाथां जीवन । आम्हां तुमचे चरण । करूनि सांठवण । ते धरिलें हृदयीं १ पुष्ट झाली अंगकांति । आनंद न समाये चित्तीं । कवतुकें प्रीति । गाऊं नाचों उल्हासें २ करुणाउत्तरीं । करूं आळवण हरी । जाऊं

नेदूं दुरीं । प्रेमप्रीतिपडिभरें ३ मोहो ममता करी गोवा । ऐसें आहे जी केशवा । तुका म्हणे सेवा । आणीक नाहीं जाणत ॥ ४ ॥

६५५ तुझा शरणागत जालों मी अंकित । करी माझें हित पांडुरंगा १ पतितपावन तुझी ब्रीदावळी । ते आतां सांभाळी मायबापा २ अनाथाचा नाथ बोलताती संत । ऐकोनिया मात विश्वासलों ३ न करावी निरास न धरावें उदास । देई याचकास कृपादान ४ तुका म्हणे मी तों पातकांची रासी । देईं पायापासीं ठाव देवा ॥ ५ ॥

६५६ आणीक कोणाचा न करीं मी संग । जेणें होय भंग माझ्या चित्ता १ विठ्ठलावांचूनि आणीक जे वाणी । नाइके मी कानीं आपुलिया २ समाधानासाठीं बोलावी हे मात । परि माझें चित्त नाहीं कोठें ३ जिवाहूनि मज तेचि आवडती । आवडे ज्यां चित्तीं पांडुरंग ४ तुका म्हणे माझें तोचि जाणें हित । आणिकांच्या चित्त नेदी बोलां ॥ ५ ॥

६५७ माझी विठ्ठल माउली । प्रेमपान्हा पान्हाइली १ कुर्वाळुनि लावी स्तनीं । न वजे दुरीं जवळुनी २ केली पुरवी आळी । नव्हे निष्ठुर कोवळी ३ तुका म्हणे घास । मुखीं घाली ब्रह्मरस ॥ ४ ॥

६५८ एक धरिला चित्तीं । आह्मी रखुमाईचा पती १ तेणें जालें अवघें काम । निवारला भवभ्रम २ परद्रव्य परनारी । जाली विषाचियेपरी ३ तुका म्हणे फार । नाहीं लागला व्यवहार ॥ ४ ॥

६५९ एक गाऊं आह्मी विठोबाचें नाम । आणीकांचें काम नाहीं आतां १ मोडोनिया वाटा सुक्ष्म दुस्तर । केला राज्यभार चालेऐसा २ लावुनी मृदंग श्रुति टाळघोष । सेवु ब्रह्मरस आवडीनें ३ तुका म्हणे महापातकी पतित । होती जीवन्मुक्त हेळामात्रें ॥ ४ ॥

६६० काम क्रोध आम्ही वाहिले विठ्ठलीं । आवडी धरिली पायांसवें १ आतां कोण पाहे मागें परतोनी । गेले हारपोनि देहभाव २ ऋद्धिसिद्धी सुखें हाणितल्या लाता । तेथें या प्राकृता कोण मानी ३ तुका म्हणे आह्मी विठोबाचे दास । करूनि ठेलों ग्रास ब्रह्मांडाचा ॥ ४ ॥

६६१ माझ्या विठोबाचा कैसा प्रेमभाव । आपणचि देव होय गुरु १ पढिये देहभाव पुरवी वासना । अंतीं तें आपणापाशीं न्यावें २ मागें पुढें उभा राहे सांभाळीत । आलिया आघात निवारावे ३ योगक्षेम त्याचें जाणे जडभारीं । वाट दावी करीं धरूनिया ४ तुका म्हणे नाहीं विश्वास ज्या मनीं । पहावें पुराणीं विचारूनी ॥ ५ ॥

६६२ माझी सर्व चिंता आहे विठोबासी । मी त्याच्या पायांसी न

विसंबे १ विसरतां रूप क्षण एक चित्तीं । जिवलग मूर्ति सांवळी ते २ विसरतां हरि क्षण एक घडी । अंतरली जोडी लक्षलाभ ३ तुका म्हणे माझ्या विठोबाचे पाय । संजीवनी आहे हृदयामाजीं ॥ ४ ॥

६६३ जतन करीन जीवें । शुद्ध भावें करूनी १ विठ्ठल विठ्ठल हें धन । जीवन अंतकाळीचें २ वर्दळ हें संचित सारूं । बरवा करूं उदीम हा ३ तुका म्हणे हृदयपेटीं । ये संपुटीं साठवूं ॥ ४ ॥

६६४ जिवींचा जिव्हाळा । पाहों आपुलिया डोळां १ आम्हां विठ्ठल एक देव । येर अवघेचि वाव २ पुंडलिकाचे पाठीं । उभा हात ठेवुनि कटीं ३ तुका म्हणे चित्तीं । वाहूं रखुमाईचा पती ॥ ४ ॥

६६५ आठवचि नेदी आवडी आणीक । भरूनियां लोक तिन्ही राहे १ मन धांवें तेथें तिचेंचि दुभतें । संपूर्ण आइतें सर्वकाळ २ नलगे वळावीं इंद्रियें धांवतां । ठाव नाहीं रिता उरों दिला ३ तुका म्हणे समपाउलांचा खुंट । केला बळकट हालों नेदी ॥ ४ ॥

६६६ भाग्यें ऐसी जाली जोडी । आतां घडी न विसंबे १ विटेवरी समचरण । संतीं खूण सांगितली २ अवघें आतां काम सारूं । हाचि करूं कैवाड ३ तुका म्हणे खंडूं खेपा । पुढें पापपुण्याच्या ॥ ४ ॥

६६७ आमुच्या हें आलें भागा । जिव्हार या जगाचें १ धरूनियां ठेलों जीवें । बळकट भावें एकविध २ आणूनियां केला रूपा । उभा सोपा जवळीं ३ तुका म्हणे अंकित केला । खालीं आला वचनें ॥ ४ ॥

६६८ रुची रुची घेऊं गोडी । प्रेम सुख झाली जोडी १ काळ जाऊं नेदूं वायां । चिंतूं विठोबाच्या पायां २ करूं भजन भोजन । धणी घेऊं नारायण ३ तुका म्हणे जीव धाला । होय तुझ्यानें विठ्ठला ॥ ४ ॥

६६९ आजी आनंदु रे एकी परमानंदु रे । जया श्रुति नेति नेति म्हणति गोविंदु रे १ विठोबाचीं वेडीं आम्हां आनंदु सदां । गाऊं नाचूं वाहूं टाळी रंजवूं गोविंदा २ सदां सण सात आम्हां नित्य दिवाळी । आनंदें निर्भर आमुचा कैवारी बळी ३ तुका म्हणे नाहीं जन्ममरणांचा धाक । संत सनकादिक हें तो आमुचें कौतुक ॥ ४ ॥

६७० आमुची विश्रांति । तुमचे चरण कमळापति १ हेंचि एक जाणें । कायावाचां आणि मनें २ पुढती पुढती नमन । घालूनियां लोटांगण ३ नीच जनालोकां । तळिल पायरीस तुका ॥ ४ ॥

६७१ बहुतां छंदाचें बहु असे जन । नये वाटूं मन त्यांच्या संगें १ करावा जतन आपुला विश्वास । अंगा आला रस आवडीचा २ सुखाचें

समाधि हरिकथा माउली। विश्रांति साउली सिणलियांची ३ तुका म्हणे बुडे बांधोनी दगड। तेथें काय कोड धांवायाचे ॥ ४ ॥

६७२ मज अभयदान देईं तूं दातारा। कृपेच्या सागरा मायबापा १ देहभाव तुझ्या ठेवियेला पायीं। आणीक मी कांहीं दुजें नेणें २ देवा भक्तिहीन नेणता पतित। आतां माझें हित तुझ्या पायीं ३ म्हणे माझें सर्वही साधन। नाम संकीर्तन विठोबाचें ॥ ४ ॥

६७३ पाहों ग्रंथ तरी आयुष्य नाहीं हातीं। नाहीं ऐशी मति अर्थ कळे १ होईल तें हो या विठोबाच्या नांवें। अर्जिलें तें भावें जीवीं धरूं २ एखादा अंगासी येईल प्रकार। विचारितां फार युक्ति वाढे ३ तुका म्हणे आळी करितां गोमटी। मायबापा पोटीं येते दया ॥ ४ ॥

६७४ जैसा तैसा आतां। मज प्रमाण अनंता १ पायां पडणें न सोडी पोटीं तेंच वर तोंडीं २ एका भावें चाड। आदि तेंचि अंतीं गोड ३ तुका म्हणे आम्हां। टळणेंचि नाहीं नेमा ॥ ४ ॥

६७५ माझी भक्ती भोळी। एकविध भाव बळी १ मी कां पडेन निराळा। ऐसा सांडुनी सोहळा २ आतां अनारिसा। येथें न व्हावें सहसा ३ तुका म्हणे जोडुनि पाय। पुढें उगा उभा राहे ॥ ४ ॥

६७६ सिद्धीचा दास नव्हे श्रुतीचा अंकिला। होईन विठ्ठला दास तुझा १ सर्व सुख असें माझिये मानसीं। राहिलें तयाशीं नाश नाहीं २ नेणें पुण्य पाप पाहे लोचनीं। आणिकां वांचूनि पांडुरंगा ३ न करीं आस मुक्तीचे सायास। भक्तिप्रेमरस सांडुनियां ४ गर्भवासीं धाक नाहीं येतां जातां। हृदयीं राहतां नाम तुझें ५ तुका म्हणे झालों तुझाचि अंकिला। न भें मी विठ्ठला कळिकाळासी ॥ ६ ॥

६७७ येणें बोधें आम्ही असों सर्वकाळ। करूनि निर्मळ हरिकथा १ आम्ही भूमीवरीं एक पैं दैवाचें। निधान हें वाचें सांपडलें २ तरतील कुळें दोन्हीं उभयतां। गातां आइकतां सुखरूप ३ न चळे हा मंत्र न म्हणे यातीकुळ। न लगे काळवेळ विचारावी ४ तुका म्हणे माझा विठ्ठल विसांवा। सांठवीन हांवा हृदयांत ॥ ५ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

६७८ गण गोत अवघे धन। आम्हां चरण विठोबाचे १ आणखी दुजें नेणों कांहीं। चाडचि नाहीं धनमानें २ देवाविण वाटती ओस। वैकुंठ कैलास नावडती ३ निळा म्हणे आवडी जाणें। पुरवी खुणें जिवीचें तो ॥ ४ ॥

६७९ न वजों यावरीं आतां कोठें। सांडुनि चरण हे गोमटे १ जोडलें तें भाग्ययोगें। येणें काळें संतसंगें २ दुभिन्नलें वरसोनी वरीं। प्रेम अमृताच्या धारीं ३ निळा म्हणोनि सांटी। केली जीवें देउनी मिठी ॥४॥

६८० मागें पुढें अवघा हरी। घरीं दारीं हृदयांत १ याविण रितें न दिसे कोठें। सानें मोठें अणुरेणू २ गगन दिशा महितळीं। माजीं पोकळीं तोचि तो ३ निळा म्हणे मना बुद्धि। माजीं संधी इंद्रियांच्या ॥ ४ ॥

६८१ जडला जीवीं तो नव्हेचि परता। चित्तीं चिंता व्यापूनिया १ बुद्धीमाजीं याचेंचि ठाणें। रहाटे करणें अहोरात्रीं २ अंतःकरणीं धरिला थारा। आंतु शरीराबाहेरीं हा ३ निळा म्हणे अवघाचि हरि। आम्हां घरीं दारीं दाटला ॥ ४ ॥

६८२ झालें डोळियां पारणें। इंद्रियांही पुरतेपणें १ विठो देखतांचि दिठीं। जीवीं जीवां पडली मिठी २ बुद्धि निश्चयाचें घर। तेहि झाली तदाकार ३ निळा ह्मणे कायावाचां। मन संकल्प हा तयाचा ॥ ४ ॥

६८३ चित्तीं माझे पांडुरंग। बैसला अभंग न ढळेसा १ जातां दिवस जातां रातीं। स्वप्नीं जागृतीं सुषुप्तीं तो २ देखतां डोळां ऐकतां कानीं। वोलतां वदनीं तोचि पुढें ३ निळा म्हणे बुद्धी मन। गेली विरोन त्यामाजीं ॥ ४ ॥

६८४ जाणीवचि माझी गिळूनि ठेला। नेणीवेते प्याला निपटूनिया १ निढळवाणें मज करूनि ठेविलें। जीवाचेंही हरिलें जीवपण २ ज्ञानासी तो हा वाढोंचि नेदी। ग्रासिल्या उपाधी परमार्थिका ३ निळा म्हणे येणें नेलें आपपर। मोडियेली थार दोहोंकडे ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

६८५ देह जावो अथवा राहो। पांडुरंगीं दृढ भावो १ चरण न सोडीं सर्वथा। तुझी आण पंढरीनाथा २ वदनीं तुझें मंगळ नाम। हृदयीं अखंडित प्रेम ३ नामा म्हणे केशवराजा। केला नेम चालवीं माझा ॥ ४ ॥

६८६ जें जें घडेल तें घडो। देह राहो अथवा पडो १ नाम न सोडीं सर्वथा। दीनबंधु पंढरीनाथा २ जैसा जैसा असेल भोग। तैसा तैसा घडेल योग ३ नामा म्हणे केशवातें। घडेल ते घडो या देहातें ॥ ४ ॥

६८७ तीर्थ विठ्ठल क्षेत्र विठ्ठल। देव विठ्ठल देवपूजा विठ्ठल १ माता विठ्ठल पिता विठ्ठल। बंधु विठ्ठल गोत्र विठ्ठल २ गुरु विठ्ठल गुरुदेवता

विठ्ठल । निधान विठ्ठल निरंतर विठ्ठल ३ नामा म्हणे मज विठ्ठल सांपडला । म्हणोनि कळिकाळा पाड नाहीं ॥ ४ ॥

६८८ आम्हां सांपडलें वर्म । करूं भागवतधर्म १ अवतार हा भेटला । बोलूं चालूं हा विसरला २ अरे हा भावाचा लंपट । सांडुनि आलासे वैकुंठ ३ संतसंगतीं साधावा । धरूनि हृदयीं बांधावा ४ नामा म्हणे केउता जाय । आमुचा गळां त्याचे पाय ॥ ५ ॥

६८९ धांवुनि जाईन श्रीमुख पाहीन । ईडा पीडा घेईन विठोबाची १ तया सुखा दृष्टि लागेल वो झणीं । मग मी साजणी काय करूं २ म्हणोनि माझें चित्त व्यापिलें उद्वेगें । शिणलों मी उबगें जन्मोजन्मीं ३ धरोनियां घाली जीवाचें अंतरीं । आंतोनी बाहेरीं जाऊं नेदी ४ वासना पापिणी करील पायरव । मग हा अनुभव कोठें पाहूं ५ वृत्तिसहित करीन मनाचें सांडणें । न बिसंबें प्राणें म्हणे नामा ॥ ६ ॥

६९० तूं अवकाश मी भूमिका । तूं लिंग मी साळुंका । तूं समुद्र मी द्वारका । स्वयें दोन्ही १ तूं वृंदावन मी चिरी । तूं तुळशी मी मंजरि । तूं पांवा मी मोहरी । स्वयें दोन्ही २ तूं चांद मी चांदणी । तूं नाग मी पद्मिणी । तूं कृष्ण मी रुक्मिणी । स्वयें दोन्ही ३ तूं नदी मी थडी । तूं तारूं मी सांगडी । तूं धनुष्य मी भातोडी । स्वयें दोन्ही ४ तूं वेद मी स्तविता । तूं शास्त्र मी गीता । तूं गंध मी अक्षता । स्वयें दोन्ही ५ नामा म्हणे पुरुषोत्तमा । स्वयें जडलों तुझ्या प्रेमा । मी कुडी तूं आत्मा स्वयें दोन्ही ॥ ६ ॥

६९१ पाहतां तुझे चरण हरली भवव्यथा । पुढती एक चिंता वाटतसे १ झणीं मुक्तिपद देसी पांडुरंगा । मग या संतसंगा कोठें पाहूं २ मग हे पंढरी आनंदसोहळा । कवणाचे डोळां पाहूं देवा ३ मग हे हरिकथा अमृत-संजीवनी । कवणाचे श्रवणीं ऐकों देवा ४ नामा म्हणे मज पंढरीची सोय । अनंत जन्म होय याचिलागीं ॥ ५ ॥

६९२ मायबापाची सांडुनिया आस । धरिली तुझी कास पांडुरंगा १ झणीं पांडुरंगा उपेक्षिसी मातें । तरी हांसती तूंतें संतजन २ नामा म्हणे तुझीं पाउलें समान । तेथें माझें मन स्थिरावलें ॥ ३ ॥

६९३ माझी कोण गती सांगा पंढरीनाथा । तारीसी अनाथा कीं बुडविसी १ मनापासोनीयां सांग मजप्रती । पुसें काकुळती जीवींचिया २ न बोलसी कां रे धरीला अबोला । कोणासी विठ्ठला शरण जाऊं ३ कोणासी सांकडें घालावें हें सांगा । नको करूं राग दीनावरीं ४ बाळकासी जैसी एकलीच माय । तैसे तुझे पाय आम्हांलागीं ५ नामा म्हणे देवा अनाथाच्या नाथा । कृपाळुवा कांता रखुमाईच्या ॥ ६ ॥

६९४ तुझ्या चरणाचें तुटतां अनुसंधान। जाईल माझा प्राण तत्क्षणीं १ मग हें ब्रह्मज्ञान कोणापें सांगसी। विचारी मानसीं पांडुरंगा २ वदनीं तुझें नाम होतांची खंडणा। शतखंड रसना होईल माझी ३ सांवळें सुंदर रूप पाहतां तुझें दृष्टीं। न देखतां उन्मळती नयन माझे ४ तुजपरतें साध्य आणिक नाहीं साधन। साधक माझें मन होईल भ्रांत ५ नामा म्हणे केशवा अनाथाच्या नाथा। क्षणीं माझा अंत पाहसी देवा ॥ ६ ॥

६९५ तुझिये चरणीं असती दोनी भाव। तरीच हा जीव नरककुंडीं १ बोल बोले एक मनीं असें आणिक। तरी तयासी देख दोन बाप २ तुजवीण सुख आणिकांचें मानी। तरी मज जननी दोन देवा ३ नामा म्हणे माझा सत्याचा साहाकारी। आस मी न करी आणिकांची ॥ ४ ॥

६९६ मान तोडावया कर शस्त्रांचे। कठिण बहुतांचे उभारिले १ तरी न वदे न वदे आन। आन कांहीं या विठोबावांचून २ विठोबापरतें दैवत आहे म्हणती। ऐसें श्रुतिस्मृती जरी बोलती ३ तरी ते अपशब्द कानीं पडों न द्यावे। पाखांडी म्हणती जरी उगेंचि असावें ४ ब्रह्मदेवेंसी जालिया भेटी। तोहि जरी वदेल ऐसिया गोष्टी ५ या विठोबापरतें दैवत म्हणेल सृष्टीं। चळला पोटीं निभ्रांत जाणा ६ कोटी कोटी ब्रह्मांडें एक एक रोमीं। व्यापूनियां व्योमीं वर्ततुसे ७ तो हा माझा विठोबा सर्वांघटीं सम। न संडावें वर्म म्हणे नामा ॥ ८ ॥

६९७ सर्वभावें तूतें जे ध्याती दातारा। त्यांचिया संसारा तूंचि होसी १ ज्याचें चित्त नाहीं आणिक कांहीं काम। त्याचा योग क्षेम तूंचि होसि २ ऐहिक परत्र जें कांहीं देखिजे। तें तुवां होईजे मायबापा ३ नामा म्हणे माझी भक्ति हे माउली। केशवा वाहिली क्षणमात्रें ॥ ४ ॥

६९८ जीवप्राणें एक विठ्ठलची व्हावा। ऐसिया मी भावा रातलिया १ आवडे पंढरी आवडे चंद्रभागा। येती यमुना गंगा प्रतिदिनीं २ आवडे पद्मतीर्थ आवडे गरुडपार। राउळीं माहेर पांडुरंग ३ नामा म्हणे अहो विठाई रुक्माई। आणिकांपाशीं नाहीं चित्त माझें ॥ ४ ॥

६९९ न पाहें गे माय विठाईविण डोळां। सर्वस्वें कंटाळा आणिकांचा १ विठोबाविण कांहीं नायके मी कानीं। जडली चरणीं चित्तवृत्ती २ आणिकांचे मार्गी न चालोत पाय। जीव वोढे सये पांडुरंग ३ नामा म्हणे करी आणिकांची पूजा। न करी गरुडध्वजावांचूनिया ॥ ४ ॥

७०० जीव तूं प्राण तूं। आम्हां तूं गा विठ्ठला १ जनक तूं जननी तूं। सोयरा तूं गा विठ्ठला २ माझा गुरु तूं गुरुमंत्र तूं। सर्वस्व तूं माझें म्हणे नामा ॥ ३ ॥

७०१ भक्ति आम्हीं केली सांडुनी उद्वेग। पावलों सत्संग सुखप्रेमें १ प्रेम काय करी बहु दोष वारी। वैकुंठामाझारीं वस्ती देसी २ सुख झालें आम्हां धरूं याचा संग। पळे भवभंग श्रमूनिया ३ नामा म्हणे सुख बहु झालें जीवा। घडलिया सेवा विठोबाची ॥ ४ ॥

७०२ वारंवार काय विनवावें आतां। समजावें चित्ता आपुलिया १ तूं काय म्हणसी कंटाळेल हाची। जाईल उगाचि उठोनियां २ मजलागीं देवा जासी चुकवोनी। आणिन धरूनि तुजलागीं ३ दृढ भक्तिभाव प्रेमाचा हा दोरा। बांधीन सत्वरा तुझे पायीं ४ नामा म्हणे बोल काय विठो आतां। भेटावें सर्वथा यांत बरें ॥ ५ ॥

७०३ जीवन्मुक्त केले नामाचे गजरीं। सेवक अधिकारी विठोबाचे १ कायी उतराई होऊं तुज देवा। उदारा केशवा मायबापा २ अंतरीं देऊनि प्रेमाचा जिव्हाळा। मुक्तीचा सोहोळा भोगविसी ३ नामा म्हणे आम्हां दीनांचें माहेर। हृदयीं निरंतर ध्यान करूं ॥ ४ ॥

७०४ हातीं विणा मुखीं हरी। गायें राउळाभितरीं १ अन्न उदक सोडिलें। ध्यान देवाचें लागलें २ स्त्री पुत्र बाप माय। यांचा आठव न होय ३ देहभाव विसरला। छंद हरीचा लागला ४ नामा म्हणे हेंचि देई। तुझे पाय माझे डोयीं ॥ ५ ॥

७०५ तीर्थासी जाऊनि काय म्यां करावें। धाउगें हिंडावें पंथें तेणें १ माझें तीर्थ क्षेत्र पंढरी पैं जाण। उघडें निधान दृष्टीपुढें २ मागें थोर थोरीं हेंचि पैं साधिलें। नाम्यासी दिधलें खेचर यानें ॥ ३ ॥

७०६ माझा भाव तुझे चरणीं। तुझें रूप माझे नयनीं १ सांपडलों एकमेकां। जन्मोजन्मीं नोहे सुटका २ त्वां मज केलें वा विदेही। म्यां तुज धरिलें हृदयीं ३ त्वां तोडिली माझी माया। मी तों जडलों तुझ्या पायां ४ नामा म्हणे गा सुजाणा। सांग ठकिलें कोणें कोणा ॥ ५ ॥

७०७ मन झालें उन्मन वासना तल्लीन। देखिले हरिचरण सर्वाठायीं १ गुरुशिष्यमत हरपला दृष्टांत। प्रत्यक्ष त्वरित हरि झाला २ नामा पाहे देहीं तव उभा चहूंबाही। दिशाद्रुमित दाही हरि दिसे ॥ ३ ॥

७०८ कोटी दिवाळ्या दसरे। आम्हां हेचि झाले पुरे १ घरोघरीं ओवाळणी। विठ्ठल देखिला नयनीं २ झाला सुखाचा शेजार। करा नामाचा गजर ३ नामयाचा स्वामी आला। ब्रह्मादिकां आनंद झाला ॥ ४ ॥

७०९ कोटी सूर्यप्रभादीप्ती। गगनीं झळकली अवचितीं १ संत नामया सांगाती। पैल आला कमळापति २ वत्सालागीं जैसी धेनु। तैसा

धावे जगजीवनु ३ गरुडाचे धुंदुघातीं । दाही दिशा आक्रंदती ४ हरि कंठींची सुमनमाळा । सुटोनी आली भूमंडळां ५ सर्व चालें सुदर्शन । भक्त करावया रक्षण ६ उचलोनि दोहीं बाहीं । नामा धरिला हृदयीं ॥ ७ ॥

७१० ऐसें माझें मनीं येतें पंढरीनाथा । न सोडी सर्वथा चरण तुझे १ यासि काय करूं सांगा जी गोपाळा । कां स्नेह लावियेला पूर्वीहुनी २ हृदयीं चित्तवृत्ति मनेंसि मिळोनी । अवघी तुझ्या चरणीं सुखावलिली ३ नामा म्हणे केशवा धरिली तुझी सेवा । सुखा अनुभवा अनुभविलें ॥ ४ ॥

७११ मी माझें उरलें बाळक माय पोटीं । पाहे तंव कौतुकीं तेही नाहीं १ तेथीचें तेथें दंपत्य लोपलें । कळिकाळें मंथिलें नामें थोर २ तेंचि घेऊनि ठेलों मी येथें लोपलों । ब्रह्मींच गुंतलों ब्रह्ममाळें ३ नामा म्हणे चैतन्य चैतन्या मिळालें । अरूपरूप ठेलें आपणांमाजीं ॥ ४ ॥

७१२ नामयानें बंद्र घेतलें । विठ्ठलासी जीत धरिलें १ नामा आला रे म्हणती । भेणें कळिकाळ कांपती २ भावभक्ति करोनि कडी । विठ्ठल पायीं जडली बेडी ३ देह करोनि बांदिखाना । विठ्ठल सांठविलें निधाना ४ सोहं शब्दें मार केला । विठ्ठल काकुळती आला ५ नामा म्हणे विठ्ठलातें । जीव गेल्या न सोडीं तूंतें ॥ ६ ॥

७१३ आम्ही देह केलें दुकान । तेथें सांठविलें ब्रह्मज्ञान १ एके खेपें पैं लाभ झाला । आम्हां पंढरीनाथ भेटला २ पुण्यसत्वाची केली सांगडी । ब्रह्म तुकून बांधली पुडी ३ तुझा दास मी वाणिया भला । नामा केशव-चरणीं विनटला ॥ ४ ॥

७१४ आतां होणार तें हो कां पंढरीनाथा । न सोडी सर्वथा पाय तुझे १ हृदयीं तुझें ध्यान मुखीं जपें नाम । हाचि नित्यनेम सर्व माझा २ आम्हीं तुझी देवा धरियेली कास । न करी उदास पांडुरंगा ३ नामा म्हणे देवा भक्तजनवत्सला । क्षण जीवावेगळा न करी मज ॥ ४ ॥

७१५ व्यापकापरिस मन म्यां केलें वाड । सांपडलें गोड प्रेमसुख १ जिकडे पाहे तिकडे विठोबा अवघा । भीमा चंद्रभागा पुंडलिक २ बाहेरीं भीतरीं सर्व निरंतरीं । हें ब्रह्मांड पंढरी झाली मज ३ महुरलें तरुवर फळीं पुष्पीं भार । तेंचि निर्विकार सनकादिक ४ आवडीचा आनंदु तोचि वेणु-नादु । अनुभवें गोविंदु गोपवेशें ५ नामा म्हणे विठो भक्तीच्या वल्लभा । मागें पुढें उभा सांभाळित ॥ ६ ॥

७१६ तापत्रय अग्निची जळतसे शेगडी । आहाळोनि कोरडी झाली काया १ केव्हां करुणाघना वोळसी अंबरीं । निवविसी नरहरी कृपादृष्टीं २

शोक मोहाचिया झळंबलों ज्वाळीं। क्रोधाचे काजळी पोळतसे ३ चिंतेचा वोणवा लागला चहूंकडां। उ ार्तो तळांबुडां धांव देवा ४ धांव धांव करुणाघना तुजविण। नामा म्हणे प्राण जातो माझा ॥ ५ ॥

श्रीजनाबाई

७१७ तुझा लोभ नाहीं देवा। तुझी करीना मी सेवा १ नाहीं अंगीं थोरपण। मिथ्या धरिसी गुमान २ रागा येउनी काय करिसी। तुझें बळ आम्हांपाशीं ३ नाहीं सामर्थ्य तुज हरी। जनी म्हणे धरिली चोरी ॥ ४ ॥

७१८ तुझे चरणीं घालीन मिठी। चाड नाहीं रे वैकुंठीं १ सर्वभावें गाईन नाम। सखा तूंचि आत्माराम २ नित्य पाय वंदिन माथा। तेणें नासे भवभयव्यथा ३ रूप न्याहाळीन दृष्टीं। सर्वसुखें सांगेन गोष्टी ४ दीनानाथा चक्रपाणी। दासी जनी लावी ध्यानीं ॥ ५ ॥

७१९ माझें चित्त तुझे पायीं। ठेवीं वेळोवेळां डोई १ मुखीं उच्चार नामाचा। काया मनें जीवें वाचां २ धरणें तें ऐसें धरूं। जनी म्हणे विठ्ठल स्मरूं ॥ ३ ॥

७२० आतां भीत नाहीं देवा। आदि अंत तुझा ठावा १ झालें नामाचेनि बळकट। तेणें वैकुंठ पायवाट। ज्ञान वैराग्य विवेकबळें। तें तंव आम्हांसवें खेळे ३ दया क्षमा आम्हांपुढें। जनी म्हणे झाले वेडे ॥ ४ ॥

७२१ मनालागीं हाचि धंदा। राम कृष्ण हरि गोविंदा १ जिव्हे करूं नित्य नेम। सदा विठोबाचें नाम २ नामामध्यें नाम सार। जप करी निरंतर ३ म्हणे जनी नाम घेणें। नाममंत्रें शंकर होणें ॥ ४ ॥

७२२ आम्ही स्वर्गलोक मानूं जैसा ओक। देखोनिया सुख वैकुंठींचें १ न लगे वैकुंठ न वांछूं कैलास। सर्वस्वाची आस विठोपायीं २ न लगे संतति धन आणि मान। एक करणें ध्यान विठोबाचें ३ सत्य कीं मायीक आमुचें बोलणें। तुमची तुम्हां आण सांगा हरी ४ जीव भाव आम्ही सांडूं ओवाळूनि। म्हणे दासी जनी नामयाची ॥ ५ ॥

७२३ मी तो समर्थाची दासी। मिठी घालीन पायासी १ हाचि माझा दृढभाव। करीन नामाचा उत्सव २ आम्हा दासीस हें काम। मुखीं विठ्ठल हरि नाम ३ सर्व सुख पायीं लोळे। जनीसंगें विठ्ठल बोले ॥ ४ ॥

७२४ नामयाचें ठेवणें जनीस लाधलें। धन सांपडलें विटेवरीं १ धन्य माझा जन्म धन्य माझा वंश। धन्य विष्णुदास स्वामी माझा २ काम धाम

माझें विठोबाचे पाय। दिवसनिशीं पाहे हारपली ३ माझ्या वडिलांचें दैवत तो हा पंढरीनाथ। तेणें माझा आर्त पुरविला ४ संसारीचें सुख नेघे माझें चित्तीं। तरीच पुनरावृत्ति चुकविल्या ५ नामयाचे जनी आनंद पै झाला। हृदयीं बिंबला पांडुरंग॥ ६॥

७२५ आम्ही पातकांच्या राशी। आलों तुझ्या पायापाशीं १ मना येईल तें तूं करी। आतां तारीं अथवा मारी २ जनी म्हणे सृष्टीवरीं। एक असशी तूं बा हरी ॥ ३ ॥

७२६ आनंदाचे डोहीं। जो कां समूळ झाला नाहीं १ कीर्तनें जन्मला। हरीभक्तीनें शिंपिला २ आळवितसे अंतवरीं। वाचां नाम लाहो करी ३ समूळ झाला नाहीं। देहें जनी विठ्ठलपायीं॥ ४॥

७२७ मनामागें मन लावूं। तेथें सर्व सुख पाहूं १ मग आम्हां काय उणें। दया करी नारायण २ जनी म्हणे ऐसें मन। करूं देवा हो आधीन॥३॥

७२८ दळितां कांडितां। तुज गाईन अनंता १ न विसंबें क्षणभरीं तुझें नाम गा मुरारी २ नित्य हाचि कारभार। मुखीं हरि निरंतर ३ मायबाप बंधु बहिणी। तूं बा सखा चक्रपाणी ४ लक्ष लागलें चरणासी। म्हणे नामयाची दासी ॥ ५ ॥

७२९ जात्यावरील गीतासी। दळणमिशें गोवी दासी १ देहबुद्धीचें वैरण। बरवा दाणा हो निसून २ नामाचा हो कोळी। गुरुआज्ञेत मी पाळी ३ मज भरंवसा नाम्याचा। गजर दासी जनीचा ॥ ४॥

७३० चला पंढरीस जाऊं। रखुमादेवीवरा पाहूं १ स्नान करूं भिवरेसी। पुंडलिका पायापाशीं २ डोळे भरून पाहूं देवा। तेणें ईश्वर जीवा भावा ३ ऐसा निश्चय करुनी। म्हणे नामयाची जनी॥ ४॥

७३१ जनी म्हणे नामदेवासी। चला जाऊं पंढरिसी १ आला विषयाचा कंटाळा। जाऊं भेटूं त्या गोपाळा २ आवडीनें जगजेठी। गळां घालूनिया मिठी ३ आवडीनें गुज कानीं। म्हणे नामयाची जनी॥ ४॥

श्रीभानुदासमहाराज

७३२ जरि हें आकाश वर पडों पाहे। ब्रह्मगोळ भंगा जाये। वडवानळ त्रिभुवन खाये। तरी तुझीच वाट पाहे गा विठोबा १ न करी आणिकांचा पांगिला। नामधारक तुझाची अंकिला २ सप्तसागर एकवट होती। जरी हे विरुनि जाय क्षिती। पंचमहाभूतें प्रळय पावतीं। परि मी तुझाची सांगाती गा विठोबा ३ भलतैसें वरपडों भारीं। नाम न संडों नेमा न टळों

निर्धारीं। जैसी पतिव्रता प्राणेश्वरी। विनवी भानुदास म्हणे अवधारी गा विठोबा ॥ ५॥

श्रीएकनाथमहाराज

७३३ आम्हांसी तो पुरे विठ्ठलचि एक। वाउगाची देख दुजा न मनीं १ ध्यान धरूं विठ्ठल करूं तयाचें कीर्तन। आणिक चिंतन नाहीं दुजें २ ध्येय ध्याता ध्यान खुंटला पै शब्द। विठ्ठल उद्‌बोधसुख आम्हां ३ एकाजनार्दनीं विठ्ठल भरला। रिता ठाव उरला कोठें सांगा ॥ ४॥

७३४ एक विठ्ठलचिंतन। आणिक दुजें नेघे मन। ऐसें घडतां साधन। जोडे सर्व तयासी १ हेचि एकविधा भक्ति। येणें जोडे सर्व मुक्ति। पर्वकाळ विश्रांति। तेथें घेती सर्वदा २ तीर्थें वोढवती माथा। वंदितातीं सर्वथा। तपांच्या चळथा। घडताती आपेआप ३ घडतें यज्ञाचें पुण्य। आणिक तया नाहीं बंधन। शरण एकाजनार्दन। निश्चय ऐसा जयाचा ॥ ४॥

७३५ आम्हां नादीं विठ्ठलु छंदीं विठ्ठलु। हृत्पदीं विठ्ठलु मिळतसे १ आम्हां धातु विठ्ठलु मातु विठ्ठलु। गातु विठ्ठलु आनंदें २ आम्हां राग विठ्ठलु रंग विठ्ठलु। संग विठ्ठलु वैष्णवांचा ३ आम्हां ताल विठ्ठलु मेळ विठ्ठलु। कल्लोळ विठ्ठलु कीर्तनें ४ आम्हां श्रुती विठ्ठलु श्रोता विठ्ठलु। वक्ता विठ्ठलु वदनीं ५ आम्हां मनीं विठ्ठलु ध्यानीं विठ्ठलु। एकाजनार्दनीं अवघा विठ्ठलु ॥६॥

७३६ देव विठ्ठल तीर्थ विठ्ठल। अवघा विठ्ठल भरलासे १ जन विठ्ठल वन विठ्ठल। जळीं स्थळीं विठ्ठल भरलासे २ भाव विठ्ठल देव विठ्ठल। अवघा विठ्ठल भरलासे ३ एकाजनार्दनीं मनीं विठ्ठल। जप तप ध्यान विठ्ठल ॥ ४ ॥

७३७ एकपण पाहतां सृष्टीं। भरला दृष्टीं विठ्ठल १ नाहीं द्वैताची भावना। बैसला ध्याना विठ्ठल २ मीतूंपण वोस ठाव। बैसला सर्व विठ्ठल। ध्यानीं विठ्ठल मनीं विठ्ठल। एकाजनार्दनीं अवघा विठ्ठल ॥ ४ ॥

७३८ रिता ठाव न दिसे पाहतां। भरला पुरता विठ्ठल १ जनीं वनीं विजनीं देखा। विठ्ठलसखा भरलासे २ पाहतां पाहणें परतलें। विठ्ठल व्यापिलें सर्वत्र ३ नाहीं पाहण्यासीं ठाव। अवघा भाव विठ्ठल ४ एकाजनार्दनीं व्यापक। विठ्ठल देख त्रिभुवनीं ॥ ५ ॥

७३९ मागेंपुढें विठ्ठल भरला। रिता ठाव नाहीं उरला १ जिकडे पाहावें तिकडे आहे। दिशाद्रुम भरला पाहे २ एकाजनार्दनीं सर्व देशीं। विठ्ठल व्यापक निश्चयेंशीं ॥ ३ ॥

७४० विठ्ठलावांचूनि आणिकाचें ध्यान। नाहीं आम्हां चिंतन दुजियाचें १ आमुचें कुळींचें विठ्ठल दैवत। कुळधर्म समस्त विठ्ठल देव २ विठ्ठलावांचुनि नेणों क्रिया कर्म। विठ्ठलावांचुनि धर्म दुजा नाहीं ३ एकाजनार्दनीं विठ्ठल भरला। भरुनी उरला पंढरीये॥ ४॥

७४१ गातों एका ध्यातों एका। अंतरबाहीं पाहतों एका १ अगुणी एका सगुणी एका। गुणातीत पाहातों एका २ जनीं एका वनीं एका। निरंजनीं देखों एका ३ संतजन पढिये एका। जनार्दनीं कडीये एका॥ ४॥

७४२ गाऊं तरी एक विठ्ठलचि गाऊं। ध्याऊं तरी एक विठ्ठलचि ध्याऊं। पाहूं तरी एक विठ्ठलचि पाहूं। आणिकां न गोऊं वासना ही २ आठवूं तो एक विठ्ठल आठवूं। आणिक न सांठवूं हृदयामाजीं ३ विठ्ठलावांचुनीं मनीं नाहीं आन। सर्वभावें प्रमाण विठ्ठल मज ४ एकाजनार्दनीं जडला जिव्हारीं। विठ्ठल चराचरीं व्यापूनि ठेला॥ ५॥

श्रीज्ञानदेवमहाराज

७४३ काय करिसी सकळ देवांचे वैभव विलास। माझिया स्वामिविण ते अवघे उद्वस रया १ तपन त्या कमळां कमळीं विकासु। सुकवि मयंकु काय करिसी अरे बा सुधांशु २ साताही वारांचे दिवसु एकियाचि सुरिजे। तैसें सर्वां सर्वपण मार्जायेन श्रीराजें ३ सर्वज्ञ सुंदर देव होतुकां भलतैसे। परि जडातें चेष्टवितें आणिकांपें नसें ४ जया नांव नाहीं रूप चिन्ह कांहीं। नाम रूप चिन्ह स्वयेंचि पाही ५ बापरखुमादेविवरु आहे तैसाचि पुरे। काय करिसी आणिक देवांची गोवा रे रया॥ ६॥

७४४ पूर्वदिशे भानु उगवला नळनी कमळणी कमळीं विकासु केला। उष्णकरु अस्तु जाला सीतकरु प्रवर्तला कमळणीं संकोचु केला गे बाईये १ पढियंते मानसीं बहु वसे। असे दुरी तें जवळींच वसे रया २ दोलक्षीं सोम अंबरीं। त्याचे गुण उमटती सागरीं। आंवसे कळाहीनु येरु दिसे अंधारीं। तैसा संमंधु ये शरीरीं रया ३ गगनीं वोळलीं घनुचरें तेणें क्षितीवरीं नाचतीं मयुरें। सोम शीतपणें कळा मिरवी अमृत घेवों जाणती चकोर रया ४ वोळलीं स्वातीचीं अंबुटें तें तत्व झेलिती शुक्तिकासंपुष्टें। येरें नक्षत्रें वरुषतीं निकटें काय जळ तयाचें वोखटें रया ५ चातकु चंद्रातें चिंतितु तो तयाचे मनोरथ पुरवितु। बापरखुमादेविवरु विठ्ठलु तो मी सदा असे हृदयीं ध्यातु रया॥ ६॥

७४५ तुझि आण वाहिन गा देवराया। बहु आवडसी जीवापासु-

निया । कानडिया विठोबा कानडिया । बहु आवडसी जीवापासुनिया २ बापरखुमादेविवरु विठ्ठलु राया । बहु आवडसी जीवापासुनिया ॥ ३ ॥

७४६ आकार स्थूल नाशिवंत । हे तंव जाईल भूमिआंत । तयावरीं हरि चालत । तेणें होईन कृतकृत्य १ देहो जावो अथवा राहो । पांडुरंगीं दृढ भावो ॥धृ०॥ दुजा गुण आपीं मिळे । तरि मी होईन गंगाजळें । हरिअभिषेक अनुदिनीं । सुखें सर्वांगावरीं खेळे २ तिजा गुण तेजरूप । तरी मी होईन महादीप । हरिरंगणीं दीपमाळा । दीप उजळीन समीप ३ वायु व्यापक चौथा गुण । तरि मी विंजणा होईन । हरि अष्टांगें निववीन मना । ऐशा दृढ धरिन खुणा ४ आकाश पांचवा गुण । तरी मी प्रासादीं राहेन बापरखुमादेविवरा । अखंड तुझें अनुसंधान ॥ ५ ॥

७४७ पतीचा जिव्हाळा म्हणोनि सासुऱ्याचें साहिजे । येऱ्हवीं हें वाहिजे चामाची मोट १ न पाहे वास न धरी मनीं आस । वाया निकण भूस काय उपणिसी २ बापरखुमादेविवरु विठ्ठलुचि पुरे । चाड नाहीं आम्हां दुजेंविण ॥ ३ ॥

श्रीसेनामहाराज

७४८ आम्ही विष्णुचे दास । न मानूं आणिक देवास १ स्तुति आणिकांची करितां । ब्रह्महत्या पडे माथां २ तुजविण देव म्हणतां । अवघीं पापे पडों माथां ३ न करी पूजा आणि सेवन । सेना म्हणे तुझी आण ॥ ४ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

७४९ बहु मत ग्रंथ करितां पठण । सुख समाधान नव्हे तेणें १ वेद-शास्त्र पुराण करितां श्रवण । सुख समाधान नव्हे तेणें २ अष्टांग साधन करितां जप यज्ञ । सुख समाधान नव्हे तेणें ४ चोखा म्हणे सुख समाधान वृत्ति । पाहतां विठ्ठल मूर्ति विटेवरीं ॥ ५ ॥

करुणापर

श्रीतुकाराममहाराज

७५० कासया गा मज घातलें संसारीं । चित्त पायावरीं नाहीं तुझ्या १ कासया गा मज घातलें या जन्मा । नाहीं तुझा प्रेमा नित्य नवा २ नामाविण माझी वाणी अमंगळ । ऐसा कां चांडाळ निर्मियेलों ३ तुका म्हणे माझी जळो जळो काया । विठ्ठल सखयावांचूनिया ॥ ४ ॥

७५१ संसारतापें तापलों मी देवा । करितां या सेवा कुटुंबाची १ म्हणऊनी तुझे आठविले पाय । ये वो माझे माय पांडुरंगे २ बहुता जन्मींचा झालों भारवाही । सुटिजे हें नाहीं वर्म ठावें ३ वेढियेलों चोरीं अंतर्बाह्यात्कारीं । कणव न करी कोणी माझी ४ बहु पांगविलों बहु नागविलों । बहु दिवस झालों कासावीस ५ तुका म्हणे आतां धांव घाली वेगीं । ब्रीद तुझें जगीं दीनानाथा ॥ ६ ॥

७५२ सिणलों दातारा करितां वेरझारा । आतां सोडवी संसारापासोनिया १ न सुटेचि बाकी नव्हे झाडापाडा । घातलोसें खोडा हाडांचिया २ मायबापें माझीं जिवाचीं सांगाती । तीं देतील हातीं काळाचिया ३ पडताळूनि सुरी बैसली सेजारीं । यमफांसा करीं घेऊनियां ४ पाठी पोटीं एकें लागलीं सरसीं । नेती नरकापाशीं ओढूनिया ५ जन साह्यभूत असें या सकळां । मी एक निराळा परदेशी ६ कोणा काकुलती नाहीं कोणेपरी । तुजविण हरी कृपाळुवा ७ तुका म्हणे मज तुझाचि भरंवसा । म्हणऊनि आशा मोकलिली ॥ ८ ॥

७५३ कैसा तो देखिला होसील गोपाळीं । पुण्यवंतीं डोळीं नारायणा १ तेणें लोभें जीव झालासे बराडी । आम्हीं ऐसी जोडी कई लाभों २ असेल तें कैसें दर्शनाचें सुख । अनुभवें श्रीमुख अनुभवितां ३ तुका म्हणे वाटे देसी आलिंगन । अवस्था ते क्षणाक्षणां होते ॥ ४ ॥

७५४ काम क्रोध माझे जीताती शरीरीं । कोवळें ते वरी बोलतसें १ कैसा मी सरतां झालों तुझ्या पायीं । पांडुरंगा कांहीं न कळे हें २ पुराणींची ग्वाही वदतील संत । तैसें नाहीं चित्त शुद्ध झालें ३ तुका म्हणे मज आणूनि अनुभवा । दाखवी हें देवा साच खरें ॥ ४ ॥

७५५ तुमचे स्तुतियोग्य कोठें माझी वाणी । मस्तक चरणीं ठेवितसें १ भक्तिभाग्य तरी नेदी तुळसी दळ । जोडून अंजुळ उभा असे २ कैचें भाग्य ऐसें पाविजे संनिध । नेणे पाळूं विध करुणा भाकीं ३ संतांचें सेवटीं उच्छिष्टाची आस । करुनियां वास पाहतसें ४ करीं इच्छा मज म्हणोत आपुलें । पखादिया बोलें निमित्याच्या ५ तुका म्हणे शरण आलों हें साधन । करितों चिंतन रात्रंदिवस ॥ ६ ॥

७५६ माझे मज कळों येती अवगुण । काय करूं मन अनावर १ आतां आड उभा राहे नारायणा । दयासिंधुपणा साच करी २ वाचा वदे परी करणें कठीण । इंद्रियांआधीन झालों देवा ३ तुका म्हणे तुझा जैसा तैसा दास । न धरी उदास मायबापा ॥ ४ ॥

७५७ कनवाळू कृपाळू भक्तांलागी मोही । गजेंद्राचा धांवा तुवां केला विठाई १ पांडुरंगे येवो पांडुरंगे । जीवाचे जिवलगे ये वो पांडुरंगे २ भक्तांच्या कैवारें कष्टलीस विठ्ठले । आंबऋषीकारणें जन्म दाहा घेतले ३ प्रल्हादाकरणें स्तंभीं अवतार केला । विदारूनि दैत्य प्रेमपान्हा पाजिला ४ उपमन्याकारणें कैसी धांवसी लवलाहीं । पाजी प्रेमपान्हा क्षीरसागराठायीं ५ कौरवीं पांचाळी सभेमाजीं आणिली । वस्त्रहरणीं वस्त्रें कैसी झाली माऊली ६ दुर्वास पातला धर्मा छळावया वनीं । धांवसी लवलाहीं शाखादेठ घेऊनि ७ कृपाळू माऊली भुक्तिमुक्ति भांडार । करी माझा अंगीकार तुका म्हणे विठ्ठले ॥ ८ ॥

७५८ माये मोकलिलें कोठें जावें बाळें । आपुलिया बळें न वंचे तें १ रुसोनियां पळे सांडूनियां ताट । मागें पाहे वाट यावें ऐसी २ भांडवल आम्हां आळी करावी हें । आपणाची माये धावसील ३ तुका म्हणे आळी करुनिया निकी । देसील भातुकीं बुझाऊनि ॥ ४ ॥

७५९ धरूनियां सोई परतलें मन । अनुलक्षीं चरण करूनियां १ येई पांडुरंगे नेई सांभाळूनि । करुणावचनीं आळवितों २ बुद्धि झाली साह्य परि नाहीं बळ । अवलोकितों जळ वाहे नेत्रीं ३ न चलती पाय गळित झाली काया । म्हणऊनि दया येऊं द्यावी ४ दिशेच्या करितों वारियासी मात । जोडुनिया हात वाट पाहें ५ तुका म्हणे वेग करावा सत्वर । पावावया तीर भवनदीचें ॥ ६ ॥

७६० मायबापापुढें लाडिकें लेकरूं । तैसें बोल करूं कवतुकें १ कृपावंता घालीं प्रेमपान्हारस । वोळली वोरस पांडुरंगा २ नाहीं धीर खुंटीजवळीं हुंबरे । ठायींच पाखर कळविते ३ तुका म्हणे मज होऊं नेदी शीण । कळों नेदि भिन्न आहे ऐसें ॥ ४ ॥

७६१ तुझा रे विसर नको माझिया जीवा। क्षण एक केशवा मायबापा १ जावो राहो देह आतां येचि घडी। कायसी आवडी याची मज २ कुश्चिल इंद्रियें आपुलिया गुणें। यांचिया पाळणें कोण हित ३ पुत्र पत्नी बंधु सोयरी खाणोरीं। यांचा कोण धरी संग आतां ४ पिंड हा उसना आणिला पाचांचा। सेखीं लागे ज्याच्या त्यासी देणें ५ तुका म्हणे नाहीं आणिक सोयरें। तुजविण दुसरें पांडुरंगा ॥ ६ ॥

७६२ आम्ही जाणावें तें काई तुझें वर्म कोणें ठायीं। अंतपार नाहीं ऐसें श्रुती बोलती १ होई मज तैसा मज तैसा साना सकुमार हृषीकेशा। पुरवीं माझी आशा भुजा चारी दाखवी २ व्यालता सप्तही पाताळा वरता स्वर्गाहूनि ढिसाळा। तो मी मशक डोळां कैसा पाहों आपुल्या ३ मज असे हा भरंवसा पढीयें होसी तया तैसा। पंढरीनिवासा तुका म्हणे गा विठोबा ॥४॥

७६३ तुज घालोनियां पूजितों संपुष्टीं। परि तुझ्या पोटीं चवदा भुवनें १ तुज नाचऊनि दाखवूं कौतुका। परी रूपरेखा नाहीं तुज २ तुजलागीं आम्ही गात असों गीत। परी तूं अतीत शब्दाहूनि ३ तुजलागीं आम्हीं घातियेल्या माळा। परि तूं वेगळा कर्तृत्वासी ४ तुका म्हणे आतां होऊनि परिमिळ। माझें कांहीं हित विचारावें ॥ ५ ॥

७६४ मौन कां धरिलें विश्वाच्या जीवना। उत्तर वचना देईं माझ्या १ तूं माझें संचित तूंचि पूर्वपुण्य। तूं माझें प्राचीन पांडुरंगा २ तूं माझें सत्कर्म तूं माझा स्वधर्म। तूंचि नित्यनेम नारायणा ३ कृपावचनाची वाट पाहातसें करुणावोरसें बोल कांहीं ४ तुका म्हणे प्रेमळाच्या प्रियोत्तमा। बोल सर्वोत्तमा मजसवें ॥ ५ ॥

७६५ कां जी आम्हां होतें दोषाचें दर्शन। तुज समर्पून देहभाव १ पांडुरंगा कृपाळुवा दयावंता। धरसील सत्ता सकळही २ कां जी आम्हावरी आणिकांची सत्ता। तुम्हांसी असतां जवळिकें ३ तुका म्हणे पायीं केलें निवेदन। उचित तें दान करीं सत्ता ॥ ४ ॥

७६६ कोठें गुंतलासी योगीयांचे ध्यानीं। आनंदें कीर्तनीं पंढरीच्या १ काय काज कोठें पडलीसे गुंती। कानीं न पडती बोल माझे २ काय शेषशयनीं सुखनिद्रा आली। सोय कां सांडिली तुम्ही देवा ३ तुका म्हणे कोठें गुंतलेती सांगा। किती पांडुरंगा वाट पाहूं ॥ ४ ॥

७६७ कोठें गुंतलासी कोणाच्या धांवया। आली देवराया निद्रा तुज १ कोठें गुंतलासी भक्तिप्रेमसुखें। न सुटती मुखें गोपिकांची २ काय पडलें तुज कोणाचें संकट। दुरी पंथवाट न चालवे ३ काय माझे तुज गुणदोष

दिसती। म्हणोनि श्रीपती कोपलासी ४ काय झाले सांग माझीया कपाळा। उरला जीव डोळां तुका म्हणे ॥ ५ ॥

७६८ सत्य तूं सत्य तूं सत्य तूं विठ्ठला। कां गा हा दाविला जगदाकार १ सांभाळी सांभाळी आपुली हे माया। आम्हांसी कां भयाभीत केलें २ रूप नाहीं त्यासी ठेवियेलें नाम। लटकाची श्रम वाढविला ३ तुका म्हणे कां गा झालासी चतुर। होतासी निष्ठुर निर्विकार ॥ ४ ॥

७६९ तुज म्हणतील कृपेचा सागर। तरि कां केला धीर पांडुरंगा १ अझुनि कां नये तुज माझी दया। काय देवराया पाहातोसी २ आळवितों जैसें पाडस कुरंगिणी। पीडिलिया वनीं तानभूकें ३ प्रेमरसपान्हा पाजीं माझे आई। धावें वो विठाई वोरसोनि ४ तुका म्हणें माझें कोण हरी दुःख। तुजविण एक पांडुरंगा ॥ ५ ॥

७७० येई गा विठ्ठला येई गा विठ्ठला। प्राण हा फुटला आळवितां १ पडियेलों वनीं थोर चिंतवनीं। उशीर कां अजुनी लावियेला २ काय तुज नाहीं लौकिकाचीं शंका। आपुल्या बाळका मोकलितां ३ तुका म्हणे बहु खंती वाटे जीवा। धरीयेलें देवा दूरी दिसे ॥ ४ ॥

७७१ माझ्या इंद्रियांसीं लागलें भांडण। म्हणतातीं कान रसना धाली १ करिती तळमळ हस्त पाद भाळ। नेत्रांसी दुकाळ पडिला थोर २ गुण गाये मुख आइकती कान। आमुचें कारण तैसें नव्हे ३ दर्शनें फिटे सकळांचा पांग। जेथें ज्याचा भाग घेईल तें ४ तुका म्हणे ऐसें करी नारायणा। माझी ही वासना ऐसी आहे ॥ ५ ॥

७७२ कां हो पांडुरंगा न करा धांवणें। तरी मज कोणें सोडवावें १ तुझा म्हणवूनी आणिकापें उभा। राहों हे तों शोभा नेदीं आतां २ काळें पुरविली पाठी दूरवरीं। पुढें पायां धीरीं राहो नेदी ३ नको आणूं माझें संचित मनासीं। पावन आहेसी पतितां तूं ४ तुका म्हणे चाले आणिकांची सत्ता। तुज आळवितां नवल हें ॥ ५ ॥

७७३ भागलों मी आतां आपुल्या स्वभावें। कृपा करोनि देवें आश्वासीजे १ देऊनि अलिंगन प्रीतीच्या पडिभरें। अंगें हीं दातारें निववावीं २ अमृताची दृष्टी घालूनिया वरीं। शीतळ हा करी जीव माझा ३ घेईं उचलूनि पुसें तानभुक। पुसी माझे मुख पीतांबरें ४ बुझाओनी माझी धरी हनुवटी। ओवाळुनी दिठी करूनी सांडी ५ तुका म्हणे बाप्पा अहो विश्वंभरा। आतां कृपा करा ऐसी कांहीं ॥ ६ ॥

७७४ येऊनी जाऊनी पाहें तुजकडे। पडिल्या सांकडें नारायणा

१ आणीक कोणाचा मज नाहीं आधार। तुजवरीं भार जीवेंभावें २ निष्ठुर अथवा होईं तूं कृपाळ। तुज सर्व काळ विसरेना ३ आपुलें वचन राहावें सांभाळून। तुम्हां आम्हां जाण पडिपाडु ४ ज्याच्या वचनासी अंतर पडेल। बोल तो होईल तयाकडे ५ तुम्हां आम्हां तैसें नाहीं म्हणे तुका। होशील तूं सखा जीवलग ॥ ६ ॥

७७५ बाळ मातेपाशीं सांगे तानभूक। उपायाचें दुःख काय जाणें १ तयापरी करी पाळण हें माझें। घेऊनियां ओझें सकळ भार २ कासया गुण-दोष आणिसील मना। सर्व नारायणा अपराधी ३ सेवाहीन दीन पातकांची रासी। आतां विचारिसी काय ऐसें ४ जेणें काळें पायीं अनुसरलें चित्त। निर्धार हें हित झालें ऐसें ५ तुका म्हणे तुम्ही तारिलें बहुतां। माझी कांहीं चिंता असो द्यावी ॥ ६ ॥

७७६ मागें शरणागत तारिले बहूत। म्हणती दीनानाथ तुज देवा १ पाहिले अपराध नाहीं याती कुळ। तारिला अजामेळ गणिका भिल्ली २ अढळपदीं बाळ बैसविला धुरु। क्षीराचा सागरु उपमन्या ३ गजेंद्रपशू नाडिला जळचरें। भवसिंधुपार उतरिला ४ प्रल्हाद अग्नींत राखिला जळांत। विषाचें अमृत तुझ्या नामें ५ पांडवां संकट पडतां जडभारी। त्यांचा तूं कैवारी नारायणा ६ तुका म्हणे तूं या अनाथाचा नाथ। ऐकोनियां मात शरण आलों ॥ ७ ॥

७७७ साच मज काय कळों नये देवा। काय तुझी सेवा काय नव्हे १ करावें तें बरें जेणें समाधान। सेवावें हें वन न बोलावें २ शुद्ध माझा भाव होईल तुझे पायीं। तरीच हें देईं निवडूनी ३ उचित अनुचित कळों आली गोष्टी। तुझे कृपादृष्टी पांडुरंगा ४ तुका म्हणे मज पायांसवें चाड। सांगसी तें गोड आहे मज ॥ ५ ॥

७७८ तुझा शरणांगत झालों मी अंकित। करीं माझें हित पांडुरंगा १ पतितपावन तुझी ब्रीदावळी। तें आतां सांभाळी मायबापा २ अनाथाचा नाथ बोलतील संत। ऐकोनियां मात विश्वासलों ३ न करावी निरास न धरावें उदास। देईं याचकास कृपादान ४ तुका म्हणे मीं तो पातकांची राशी। देईं पायापासीं ठाव देवा ॥ ५ ॥

७७९ नको ब्रह्मज्ञान आत्मस्थिती भाव। मी भक्त तूं देव ऐसें करी १ दावी रूप मज गोपिकारमणा। ठेवूं दे चरणावरीं माथा २ पाहीन श्रीमुख देईन आलिंगन। जीवें निंबलोण उतरीन ३ पुसतां सांगेन हितगुज मात। बैसोनी एकांत सुख गोष्टी ४ तुका म्हणे यासी न लावी उशीर। माझें अभ्यंतर जाणोनिया ॥ ५ ॥

७८० तुझा दास ऐसा म्हणती लोकपाळ। म्हणऊनी सांभाळ करीं माझा १ अनाथाचा नाथ पतित पावन। हें आतां जतन करीं नाम २ माझे गुणदोष पाहतां नलगे अंत। ऐसें माझें चित्त मज ग्वाही ३ नेणें तुझी कैसी करावी हे सेवा। जाणसी तूं देवा अंतरींचें ४ तुका म्हणे तूं या कृपेचा सिंधु। तोडी भवबंधू माझा देवा॥ ५॥

७८१ इतुलें करीं देवा ऐकें हें वचन। समूळ अभिमान जाळीं माझा १ इतुलें करीं देवा ऐकें हें गोष्टी। सर्व समदृष्टीं तुज देखें २ इतुलें करीं देवा विनवितों तुज। संतचरणरज वंदीं माथा ३ इतुलें करी देवा ऐकें हें मात। हृदयीं पंढरीनाथ दिवसरात्रीं ४ भलतिया भावें तारीं पंढरीनाथा। तुका म्हणे आतां शरण आलों॥ ५॥

७८२ कोण आम्हां पुसे सिणलें भागलें। तुजविण उगलें पांडुरंगा १ कोणापाशीं आम्हीं सांगावें सुखदुःख। कोण तानभूक निवारील २ कोण या तापाचा करील परिहार। उतरील पार कोण दुजा ३ कोणापें इच्छेचें मागावें भातुकें। कोण कवतुकें बुझाविल ४ कोणावरी आम्हीं करावी हे सत्ता। होईल साहाता कोण दुजा ५ तुका म्हणे अगा स्वामी सर्वजाणा। दंडवत चरणा तुमच्या देवा॥ ६॥

७८३ काय कीर्ति करूं लोक दंभ मान। दाखवी चरण तुझे मज १ मज आतां ऐसें नको करूं देवा। तुझा दास जावा वांयांविण २ होईल थोरपण जाणीवेचा फार। दुरावेन दूर तुझ्या पायीं ३ अंतरींचा भाव काय कळे लोकां। एक मानीं एकां देखोदेखीं ४ तुका म्हणे तुझे पाय आतुडती। ते मज विपत्ती गोड देवा॥ ५॥

७८४ वेदपुरुष तरि नेती कां वचन। निवडोनि भिन्न दाखविलें १ तुझीं वर्मे तूंचि दावूनि अनंता। होतासी नेणता कोणा गुणें २ यज्ञाचा भोक्ता तरि कां नव्हे सांग। उणें पडतां अंग क्षोभ घडे ३ वससी तूं या भूतांचे अंतरीं। तरि कां भेद हरि दावियेला ४ तपतिर्थाटनें तुझे मूर्तिदान। तरि कां अभिमान आड येतो ५ आतां क्षमा कीजे विनवितो तुका। देऊनिया हांका उभा द्वारीं॥ ६॥

७८५ आमुची कां नये तुम्हासी करुणा। किती नारायणा आळवावें १ काय जाणा तुम्हीं दुर्बळांचें जिणें। वैभवाच्या गुणें आपुलिया २ देती घेती करिती खटपटा आणिकें। निराळा कौतुकें पाहोनिया ३ दिवस बोटीं आम्ही धरियेलें माप। वाहतों संकल्प स्वहिताचा ४ तुका म्हणे मग देसी कोण्या काळें। चुकुर दुर्बळें होतों आम्ही॥ ५॥

७८६ आळवितां कंठ सोकला भीतर । आयुष्य वेंचें धीर नाहीं मना १ अझून कां नये हें तुझ्या अंतरा । दिनाच्या माहेरा पांडुरंगा २ धन दिसें डोळां दगडाचे परी । भोग ते शरीरीं विष झालें ३ चुकलों काय तें मज क्षमा करीं । आलिंगूनि हरी प्रेम द्यावें ४ अवस्था राहिली रूपाची अंतरीं । बाहेर भीतरीं सर्वकाळ ५ तुका म्हणे माझे सफळ उपाय । पांडुरंगा पाय तुझे आतां ॥ ६ ॥

७८७ पोटीं शूळ अंगीं उटी चंदनाची । आवडी सुखाची कोण तया १ तैसें मज कांगा केलें पंढरिराया । लौकिक हा वांयां वाढविला २ ज्वरि-लियापुढें वाढिलीं मिष्टान्नें । काय चवी तेणें घ्यावी त्यांची ३ तुका म्हणे मढें शृंगारिलें वरीं । तेचि झाली परी मज देवा ॥ ४ ॥

७८८ आतां होई माझे बुद्धीचा जनिता । आवरावें चित्ता पांडुरंगा १ येथूनियां कोठें न वजें बाहेरीं । ऐसें मज धरी सत्तावळें २ अनावर गुण वहुतां जातींचे । न बोलावें वाचें ऐसें करीं ३ तुका म्हणे हित कोणिये जातीचें । तुज ठावें साचें मायबापा ॥ ४ ॥

७८९ प्रीतिचिया बोला नाहीं पेचपाड । भलतैसें गोड करूनि घेई १ तैसें विठ्ठलराया तुज मज आहे । आवडीनें गाये नाम तुझें २ वेडे वांकुडे बाळकाचे बोल । करिती नवल मायबाप ३ तुका म्हणे तुज येवो माझी दया । जीवींच्या सखया जिवलगा ॥ ४ ॥

७९० पतित मी पापी शरण आलों तुज । राखी माझी लाज पांडुरंगा १ तारियेले भक्त न कळे तुझा अंत । थोर मी पतित पांडुरंगा २ द्रौपदी बहिणी वैरीं गांजियेली । आपणाऐसी केली पांडुरंगा ३ प्रल्हादाकारणें स्तंभीं अवतार । माझा कां विसर पांडुरंगा ४ सुदामा ब्राह्मण दरिद्रें पीडीला । आपणाऐसा केला पांडुरंगा ५ तुका म्हणे तुज शरण निजभावें । पाप निर्दाळावें पांडुरंगा ॥ ६ ॥

७९१ तुजलागीं माझा जीव झाला पिसा । अवलोकितों दिशा पांडुरंगा १ सांडिला व्यवहार माया लोकाचार । छंद निरंतर हाचि मनीं २ आइकिलें कानीं तें रूप लोचन । देखावया साण करिताती ३ प्राण हा विकळ होय कासावीस । जीवनाविण मस्त्य तयापरी ४ तुका म्हणे आतां कोण तो उपाय । करूं तुझे पाय आतुडे तो ॥ ५ ॥

७९२ एक वेळ करीं या दुःखावेगळें । दुरिताचें जाळें उगवूनि १ आठवीन पाय हा माझा नवस । रात्रीं आणी दिवस पांडुरंगा २ वहु दूरवरी

भोगविलें भोगा । आतां पांडुरंगा सोडवावें ॥ ३ ॥ तुका म्हणे काया करीन कुरवंडी । ओंवाळूनि सांडीं मस्तक हें ॥ ४ ॥

७९३ आणीक म्यां कोणा यावें काकुळती । कोण कामा येती अंतकाळीं १ तूं वो माझी सखी होसी पांडुरंगे । लवकरी ये गे वाट पाहें २ काया वाचा मनें हेचि आस करी । पाऊलें गोजिरीं चिंतीतसें ३ तुका म्हणे माझी पुरवी हे आस । घाली ब्रम्हरस भोजन हें ॥ ४ ॥

७९४ पांडुरंगें पांडुरंगें । माझे गंगे माउलियें १ पान्हा घाली प्रेमधारा । पूर क्षीरा लोटों दे २ अंगें अंग मेळउनी । करीं धणी फेडाया ३ तुका म्हणे घेईन उड्या । सांडिन कुड्या भावना ॥ ४ ॥

७९५ जाणतें लेकरू । माता लागे दूर धरूं १ तैसें न करी कृपावंते । पांडुरंगे माझे माते २ नाहीं मुक्ताफळा । भेटी मागुती त्या जळा ३ तुका म्हणे लोणी । ताक सांडी निवडूनि ॥ ४ ॥

७९६ गंगा गेली सिंधुपाशीं । जरी तो ठाव नेदी तिशीं १ तिणें जावें कवण्या ठाया । मज सांगा पंढरीराया २ जळ क्षोभलें जळचरा । माता बाळा नेदी थारा ३ तुका म्हणे आलों शरण । देवा त्वां कां धरिलें मौन ॥४॥

७९७ तुझे दारींचा कुतरा । नको मोकलूं दातारा १ धरणें घेतलें दारांत । नको धरून उठवूं हात २ बहु झालों लंड । पायीं घातली मुरकुंड ३ तुका म्हणे जगजीवना । ब्रीद राखी नारायणा ॥ ४ ॥

७९८ शरण शरण नारायणा । मज अंगीकारा दीना १ भावें आलों लोटांगणीं । रूळें तुमचे चरणीं २ सांडियेली काया । वरी ओवाळूनि पायां तुका म्हणे शीर । ठेवियेलें पायांवर ॥ ४ ॥

७९९ उच्चारूं यासाठीं । आम्ही नाम तुझें कंठीं १ येसी धांवत धांवत । माउलिये कृपावंत २ पाय चित्तीं धरूं । क्रीडा भलते ठायीं करूं ३ तुका म्हणे माझे गंगे । प्रेम भरित पांडुरंगे ॥ ४ ॥

८०० बुद्धीहिना जडजीवा । नको देवा उपेक्षूं १ परिसावी विज्ञापना । आम्हां दीनां दासांची २ चिंतुनियां आले पाय । त्यांसी काय वंचन ४ तुका म्हणे पुरुषोत्तमा । करी क्षमा अपराध ॥ ४ ॥

८०१ धेनु चरे वनांतरीं । चित्त बाळाकापें घरीं १ तैसें करीं वो माझें आई । ठाव देउनि राखे पायीं २ काढितां तळमळी । जीवनावेगळी मासोळी ३ तुका म्हणे कुडी । जीवाप्राणांची आवडी ॥ ४ ॥

८०२ येगा येगा पांडुरंगा । घेई उचलुनी वोसंगा १ ऐसी असोनियां वेसी । दिसतों मी परदेसी २ उगवूनी गोवा । सोडवूनि न्यावें देवा ३ तुज

आड कांहीं । बळ करी ऐसें नाहीं ४ तुका म्हणे हृषीकेशी । काय उशीर लाविलासी ॥ ५ ॥

८०३ माझें जीवन तुझे पाय । कृपाळू तूं माझी माय १ नेदी दिसों केविलवाणें । पांडुरंगा तुझें तान्हें २ जन्ममरण तुजसाठीं । आणीक नेणें दुजी गोष्टी ३ तुका म्हणे तुजविण । कोण हरिल माझा सीण ॥ ४ ॥

८०४ आतां घेई माझें । भार सकळही ओझें १ काय करिसी होई वाड । आलों पोटासी दगड २ तूंचि डोळे वाती । होई दीपक सांगाती ३ तुका म्हणे कांहीं । विचाराया चाड नाहीं ॥ ४ ॥

८०५ संत मानितील मज । तेणें वाटतसे लाज १ तुम्हीं कृपा केली नाहीं । चित्त माझें मज ग्वाही २ गोविलों थोरिवा । दुःख वाटतसे जीवा ३ तुका म्हणे माया । आवरा हे पंढरीराया ॥ ४ ॥

८०६ पापाची मी राशी । सेवाचोर पायांपाशीं १ करा दंड नारायणा । माझ्या मानाची खंडणा २ जनाहातीं सेवा । घेतों लंडपणें देवा ३ देव ना संसार । तुका दोहींकडे चोर ॥ ४ ॥

८०७ गातों भाव नाहीं अंगीं । भूषण करावया जगीं १ परि तूं पतितपावन । करी साच हें वचन २ मुखें म्हणवितों दास । चित्तीं माया लोभ आस ३ तुका म्हणे दावीं वेष । तैसा अंतरीं नाहीं लेश ॥ ४ ॥

८०८ करा नारायणा । माझ्या दुःखाची खंडणा १ वृत्ती राखा पायांपाशीं । वस्ती धरूनि मानसीं २ पाळोनिया लळा । आतां पाववावें फळा ३ तुका म्हणे दीनें । त्यांचा हरतिया शीण ॥ ४ ॥

८०९ क्रियामतिहीन । एक मी गा तुझे दीन १ देवा करावा सांभाळ । वारी माझी तळमळ २ नको माझे ठायीं । गुण दोष घालूं कांहीं ३ अपराधांच्या कोटी । तुका म्हणे घाला पोटीं ॥ ४ ॥

८१० तुझे थोर थोर । भक्त करिती विचार १ जपतपादि साधनें । मज चिंतवेना मनें २ करुणावचनें । म्या भाकावीं तुम्हां दीनें ३ तुका म्हणे घेई । माझें थोडें फार ठायीं ॥ ४ ॥

८११ आयुष्य गेलं वायांविण । थोर झाली नागवण १ आतां धांवे धांवे तरी । काय पाहतोसी हरी २ माझे तुझें याचि गती । दिवस गेले तोंडीं माती ३ मन वाव घेऊं नेदी । बुडवूं पाहे भवनदीं ४ पडिला विषयाचा घाला । तेणें नागविलें मला ५ शरण आलों आतां धांवें । तुका म्हणे मज पावें ॥ ६ ॥

८१२ आपुल्या महिमानें । धातु परिसें केलें सोनें १ तैसे न मनीं माझें

आतां । गुणदोष पंढरिनाथा २ गांवामागील ओहळ । गंगा न मनी अमंगळ ३ तुका म्हणे माती । केली कस्तुरीनें सरती ॥ ४ ॥

८१३ कांहीं बोलिलों बोबडें । मायबापा तुम्हांपुढें । सलगी लाडें कोडें । मज क्षमा करावी १ काय जाणावा महिमा । तुमचा म्यां पुरुषोत्तमा । आवडीनें सीमा । सांडविली मजहातीं २ घडे अवज्ञा सख्यत्वें । बाळें बापासी न भ्यावें । काय म्यां सांगावें । आहे ठावें तुम्हांसी ३ तुका म्हणे देवा । प्रेमलोभ न संडावा । पाळिला पाळावा । लळा पुढती आगळा ॥ ४ ॥

८१४ याती हीन मति हीन कर्म हीन माझें । सर्व लज्जा सांडोनीयां शरण आलों तुज १ येईं गा तूं मायबापा पंढरीच्या राया । तुजविण सीण वाटे क्षीण झाली काया २ दीनानाथ दीनबंधू नाम तुम्हां साजे । पतितपावन नाम ऐसी ब्रीदावळी गाजे ३ विटेवरी नीट उभा कटावरी कर । तुका म्हणे हेंचि आम्हां ध्यान निरंतर ॥ ४ ॥

८१५ प्रपंच वोसरो । चित्त तुझें पायीं मुरो १ ऐसें करी गा पांडुरंगा । शुद्ध रंगवावें रंगा २ पुरे पुरे आतां । नको दुजियाची सत्ता ३ लटिकें तें फेडा । तुका म्हणे जाय पीडा ॥ ४ ॥

८१६ पाप ताप माझे गुणदोष निवारी । कृष्णा विष्णु हरी नारायणा १ कामक्रोध वैरी घालोनी बाहेरीं । तूं राहे अंतरीं पांडुरंगा २ करिशील तरी नव्हे कांहीं एक । निर्मिलें त्रैलोक्य हेळामात्रें ३ समर्थासी काय आम्हीं शिकवावें । तुका म्हणे यावें पांडुरंगा ॥ ४ ॥

८१७ बौद्ध अवतार माझिया अदृष्टा । मौन्य मुखें निष्ठा धरियेली १ लोकांचियेसाठीं शाम चतुर्भुज । संतांसवें गुज बोलतसां २ आलें कलियुग माझिया संचिता । डोळां हाकलिता न पडेसी ३ म्यांच तुझें काय केलें नारायणा । कां नये करुणा तुका म्हणे ॥ ४ ॥

८१८ तूं माउलीहून मायाळ । चंद्राहुनि शीतळ । पाणियाहुनि पातळ । कल्लोळ प्रेमाचा १ देऊं कशाची उपमा । दुजी तुज पुरुषोत्तमा । ओवाळूनि नामा । तुझ्यावरूनी टाकिलों २ तुवां केले रें अमृता । गोड त्याहीं तूं परतां । पांचा तत्वांचा जानिता । सकळ सत्तानायक ३ कांहीं न बोलोनि आतां । उगाच चरणीं ठेवितों माथां । तुका म्हणे पंढरीनाथा । क्षमा करी अपराध ॥ ४ ॥

८१९ मी अवगुणी अन्यायी । किती म्हणोन सांगों काई । आतां मज पायीं । ठाव देईं विठ्ठले १ पुरे पुरे हा संसार । कर्म बळिवंत दुस्तर । राहों नेदी स्थिर । एके ठायीं निश्चळ २ अनेक बुद्धीचे तरंग । क्षणक्षणां पालटती

रंग। धरूं जातां संग। तब तो होतो बाधक ३ तुका म्हणे आतां। अवघी तोडी माझी चिंता। येऊनी पंढरीनाथा। वास करीं हृदयीं ॥ ४ ॥

८२० आळी करावी तें कळतें बाळका। बुझवावें हें कां नेणा तुम्ही १ निवाड तो तेथें असे पायांपाशीं। तुम्हां आम्हांविशीं एके ठायीं २ आणीक तों आम्ही न देखोंसें झालें। जाणावें शिणलें भागलेंसें ३ तुका म्हणे तुम्हां लागतें सांगावें। अंतरींचें ठावें काय नाहीं ॥ ४ ॥

८२१ कासया वाचूनी झालों भूमिभार। तुझ्यापायीं थार नाहीं तरी १ जातां भलें काय डोळियांचें काम। जंव पुरुषोत्तम न देखती २ काय मुख पेंव श्वापदाचें धांव। नित्य तुझें नांव नुच्चारितां ३ तुका म्हणे आतां पांडुरंगाविण। न वाचतां क्षण जीव भला ॥ ४ ॥

८२२ बाळ माते निष्ठुर होये। परी ते स्नेह करीत आहे १ तैसा तूं गा पुरुषोत्तमा। घडी न विसंबसी आम्हां २ नेणती भागली। कडे घेतां अंग घाली ३ भूक साहे तहान। त्याचें राखे समाधान ४ त्याच्या दुःखें धाये। आपुला जीव देऊं पाहे ५ नांवें घाली उडी। तुका म्हणे प्राण काढी ॥ ६ ॥

८२३ झालिया दर्शन मी करीन सेवा। आणीकही देवा नलगे दुजें १ प्रारब्धाआधीन अन्न आच्छादन। स्थिर करोनि मन ठेवी पायीं २ ये गा ये गा ये गा कृपाळुवा हरी। निववीं अभ्यंतरीं देऊनि भेटी ३ आसावलें मन जीवनाचे ओढी। नामरूपें गोडी लावियेली ४ काय तुम्हांपाशीं नाहीं भांडवल। माझे मिथ्या बोल जाती ऐसें ५ काय लोखंडाचे पाहे गुण दोष। सिघोन परीस सोनें करी ६ तुका म्हणे माझें अवघें असों द्यावें। आपुलें करावें ब्रीद साच ॥ ७ ॥

८२४ इच्छिती तयांसीं व्हावें जी अरूप। आम्हांसी स्वरूपस्थिती चाड १ आतां नव्हे माझा भाव अनारिसा। पाउलांनीं इच्छा गोवियेली २ लेंकरासी कोठें जाणत्याची परी। करूं येतें दुरी धरावया ३ लागली न सुटे नामाची आवडी। माझी भावजोडी भंगू नको ४ घेसी आढेवेढे मुक्तीच्या अभिलासे। चाळवी जा पिसे ब्रह्मज्ञानी ५ तुका म्हणे माझा कोठें भाकिरस। पाडावया ओस चाळविसी ॥ ६ ॥

८२५ नलगे मायेसी बाळ निरवावें। आपुल्या स्वभावें ओढे त्यासी १ मज कां लागला करणें विचार। ज्याचा जार भार त्याचे माथां २ गोड धड त्यासी ठेवी न मागतां। समाधान खातां नेदी मना ३ खेळाया गुंतळें उमगूनी आणी। बैसोनियां स्तनीं लावीं बळें ४ त्याच्या दुःखें पडे आपण खापरीं। लाही तळीं वरीं होय जैसी ५ तुका म्हणे देह विसरे आपुला। आघात तो त्याला लागों नेदी ॥ ६ ॥

८२६ न घडे मायबापें बाळकाचा घात । आपणा देखत होऊं नेदी १ कां मी मनीं चिंता वाहुं भय धाक । काय नव्हे एक करितां तुज २ वर्म जाणें त्याच्या हिताचे उपाय । तान भूक वाहे कडिये खांदीं ३ तुका म्हणे तूं गा कृपावंत भारी । ऐसें मज हरी कळों आलें ॥ ४ ॥

८२७ नेणे गति काय कवण अधोगती । मानिली निश्चिंती तुझ्यापायीं १ कर्म धर्म कोण नेणे हा उपाव । तुझ्यापायीं भाव ठेवियेला २ नेणें निरसूं पाप पुण्य नेणें काय । म्हणऊनि पाय धरिले तुझे ३ वेडा मी अविचार न कळे विचार । तुज माझा भार पांडुरंगा ४ तुका म्हणे तुज करितां नव्हे काय । माझा तो उपाय कवण तेथें ॥ ५ ॥

८२८ ऐसें भाग्य कई लाहाता होईन । अवघें देखें जन ब्रह्मरूप १ मग तया सुखा अंत नाहीं पार । आनंदें सागर हेलावती २ शांति क्षमा दया मूर्तिमंत अंगीं । परावृत्त संगीं कामादिका ३ विवेकासहित वैराग्याचें बळ । धगधगितो ज्वाळ अग्नि जैसा ४ भक्ति नवविधा भाव शुद्ध वरीं । अळंकारावरीं मुगुटमणी ५ तुका म्हणे माझी पुरवीं वासना । कोण नारायणा तुजविण ॥ ६ ॥

८२९ न पाहें माघारें आतां परतोनी । संसारापासूनि विटला जीव १ सामोरें येऊनि कवळीं दातारा । काळाचा हांकारा न साहावे २ सावधान चित्त होईल आधारें । खेळतांही बरें वाटईल ४ तुका म्हणे कंठ दाटला या सोसें । न पवेचि कैसें जवळी हें ॥ ५ ॥

८३० स्त्रीपुत्रादिकीं राहिला आदर । विषयीं पडिभर अतिशय १ आतां सोडवणें धांवा नारायणा । मज हे वासना अनावर २ येउनियां आड ठाके लोकलाज । तें हें दिसे काज अंतरलें ३ तुका म्हणे आम्हां जेथें जेथें गोवा । तेथें तुम्हीं देवा सांभाळावें ॥ ४ ॥

८३१ ज्ञानियांचे घरीं चोजवितां देव । तेथें अहंभाव पाठीं लागे १ म्हणोनियां अवघे सांडिले उपाय । धरियेले पाय दृढ तुझे २ वेदपरायण पंडित वाचक । न मिळती एक एकामधीं ३ पाहों गेलों भाव कैसी आत्मनिष्ठा । तेथें देखे चेष्टा विपरीत ४ आपुलिया नाहीं निवाले जे अंगें । योगी करिती रागें गुरगुरू ५ तुका म्हणे मज कोणाचा पांगिला । नको बा विठ्ठला करूं आतां ॥ ६ ॥

८३२ कई ऐसी दशा येईल माझ्या आंगा । चित्त पांडुरंगा झुरतसें १ नाठउनी देह पायांचें चिंतन । अवसान तें क्षण नाहीं मधीं २ काय ऐसा पात्र होईन लाभासी । कई हृषीकेशी तुष्टतिल ३ तुका म्हणे धन्य मानीन संचीत । घेईन नित्यानित्य प्रेमसुख ॥ ४ ॥

८३३ गरुडाचे पायीं । ठेवीं वेळों वेळां डोई १ वेगें आणावा तो हरी । मज दीनातें उद्धरी २ पाय लक्ष्मीच्या हातीं । तिसी यावें काकुळती ३ तुका म्हणे शेषा । जागे करा हृषीकेशा ॥ ४ ॥

८३४ विठ्ठल माझी माय । आम्हां सुखा उणें काय १ घेतों अमृताची धणी । प्रेम वोसंडलें स्तनीं २ क्रीडों वैष्णवांच्या मेळीं । करूं आनंदाच्या जळीं ३ तुका म्हणे कृपावंत । ठेवी आम्हापाशीं चित्त ॥ ४ ॥

८३५ कोड आवडीचें । पुरवीना बाळकाचें १ तेव्हां कैसी ते माऊली । जाणा कशासाठीं व्याली २ वत्साचियें आसे । धेनु धांवेना वोरसें ३ तुका म्हणे घरीं । बाळ टाकिलें वानरीं ॥ ४ ॥

८३६ मुखें बोलावें तें जीवीचें जाणसी । विदित पायांपाशीं सर्व आहे १ आतां हेंचि भलें भाकावी करुणा । विनियोग तो जाणा तुम्ही त्याचा २ आपलें तों तेथें केलें नव्हे कांहीं । साधनाच्या वाहीं पडों नये ३ तुका म्हणे देह दिला पिंडदान । वेळोवेळां कोण चिंता करी ॥ ४ ॥

८३७ पाळिलों पोसिलों जन्मजन्मांतरीं । वागविलों करीं धरोनियां १ आतां काय माझा घडेल अव्हेर । मागें बहु दूर वागविलें २ नेदी वारा अंगीं लागों आघाताचा । घेतला ठायींचा भार माथां ३ तुका म्हणे बोल करितों आवडी । अविट तेची गोडी अंतरींची ॥ ४ ॥

८३८ तुझा दास मज म्हणती अंकित । अवघे सकळिक लहान थोर १ हेंचि आतां लागे करावें जतन । तुझें थोरपण तुज देवा २ होउनी निर्भर राहिलों निश्चिंत । पावनपतित नाम तुझें ३ करितां तुज होय डोंगराची राई । न लगतां कांहीं पात्या पातें ४ तुका म्हणे तुज काय तें आशंका । तारितां मशाका मज दीना ॥ ५ ॥

८३९ भलते जन्मीं मज घालिसील तरी । न सोडीं मी हरी नाम तुझें १ सुख दुःख तुज देईन भोगितां । मग मज चिंता कासयाची २ तुझा दास म्हणवीन मी अंकिला । भोगितां विठ्ठला गर्भवास ३ कासया मी तुज भाकितों करुणा । तारीं नारायणा म्हणऊनी ४ तुका म्हणे तुज येऊं पाहे उणें । तारिसील तेणें आम्हां तया ॥ ५ ॥

८४० सर्प भुलोन गुंतला नादा । गारुडिये फांदा घातलासे । हिंडवूनि पोट भरी दारोदारीं । कोंडुनि पेटारीं असे त्या १ तैसी परी मज जाली पांडुरंगा । गुंतलों तो मी गा सोडीं आतां । माझें मज कांहीं न चलेसें जालें । कृपा तुज न करितां २ आमिसें मीन लावियला गळीं । भक्ष तो गिळी म्हणूनियां । काढूनि बाहेरीं प्राण घेऊं पाहे । तेथें बापमाये कवण

रया ३ पक्षी पिलयां पातलें आशा। देखोनियां फांसा गुंतें बळें। मरण सायासें नेणें धांवोनि वोरसे। जीवित्वा नास जालीं बाळें ४ गोडपणें मासी लिगाडी गुंतली। सांपडे फडफडी अधिकाधिक। तुका म्हणे प्राण घेतला आशा। पंढरीनिवासा धांव घालीं ॥ ५ ॥

८४१ देह तंव आहे प्रारब्धाआधीन। याचा मी कां सीण वाहूं भार १ सरो माझा काळ तुझिया चिंतनें। कायावाचामनें इच्छीतसें २ लाभ तो न दिसे याहूनि दुसरा। आणीक दातारा येणें जन्में ३ तुका म्हणे आलों सोसीत संकटें। मी माझें वोखटें आहे देवा ॥ ४ ॥

८४२ नाहीं आलें भक्तिसुख अनुभवा। तो मी ज्ञान देवा काय करूं १ नसावें जी तुम्ही कांहीं निश्चितीनें। माझिया वचनें अभेदाच्या २ एकाएकीं मन नेदी समाधान। देखिल्या चरण वांचूनियां ३ तुका म्हणे वाचा गुणीं लांचावली। न राहे उगली मौन्य मज ॥ ४ ॥

८४३ न कळतां काय करावा उपाय। जेणें राहे भाव तुझ्या पायीं १ येऊनियां वास करिसी हृदयीं। ऐसें घडे कई कासयानें २ साच भावें तुझें चिंतन मानसीं। राहे हें करिसी कें गा देवा ३ लटिकें हें माझें करूनियां दूरी। साच तूं अंतरीं येउनि राहें ३ तुका म्हणे मज राखावें पतिता। आपुलिया सत्ता पांडुरंगा ॥ ४ ॥

८४४ आळिकरा कोठें साहातें कठीण। आपुला तें प्राण देऊं पाहे १ सांभाळावें मायबापें कृपादृष्टीं पीडितां तें दृष्टीं देखों नये २ अंतरलों मागें संवसाराहातीं। पायांपें सरती झालों नाहीं ३ तुका म्हणे तुम्ही विचाराजी देवा। ठेवाल तें ठेवा कोणेपरी ॥ ४ ॥

८४५ अवघ्या पातकांची मीचि एक रासी। अवघा तूं होसी सर्वोत्तम १ जैसा तैसा करणें लागे अंगीकार। माझा सर्व भार चालविणें २ अवघेंचि मज गिळियेलें काळें। अवघेंच बळें तुझें अंगीं ३ तुका म्हणे आतां खुंटला उपाय। अवघेचि पाय तुझे मज ॥ ४ ॥

८४६ किती विवंचना करीतसे जीवीं। मन धांवडवी दाही दिशा १ कोणा एका भावें तुम्हीं अंगिकार। करावा विचार याचसाठीं २ इतर ते आतां लाभ तुच्छ जाले। अनुभवा आले गुणागुण ३ तुका म्हणे लागों अखंड समाधी। जावें प्रेमबोधीं बुडोनियां ॥ ४ ॥

८४७ नव्हें मी स्वतंत्र अंगाचा पाईक। जे हे सर्कळिक सत्ता वारूं १ तुम्हां आळवावें पाउलापाउलीं। कृपेची साउली करी मज २ शक्तिहीन तरी जालों शरणागत। आपुला वृत्तांत जाणोनियां ३ तुका म्हणे भवाभेणें धरिले पाय। आणीक उपाय नेणें कांहीं ॥ ४ ॥

८४८ शिकल्या शब्दाचें उत्पादितों ज्ञान। दर्पणींचें धन उपर घायां १ अनुभव कई होईन भोगितां। स्वांकडें तें आतां हेंचि आलें २ गायें नाचें करीं शरीराचे धर्म। बीजनाम वर्म तुझें दान ३ तुका म्हणे केला उशीर न साहे। घाल तरी आहे सर्व सिद्ध ॥ ४ ॥

८४९ नित्य मनासी करितों विचार। तों हें अनावर विषयलोभी १ आतां मज राखें आपुलिया बळें। न देखें हें जाळें उगवतां २ सांपडला गळीं नाहीं त्याची सत्ता। उगळीं मागुता घेतला तो ३ तुका म्हणे मी तों अज्ञानचि आहे। परि तुझी पाहें वास देवा ॥ ४ ॥

८५० काय पुण्य ऐसें आहे मजपाशीं। तांतडी धांवसी पांडुरंगा १ काय ऐसा भक्त घायां गेलों थोर। तूं मज समोर होसी वेगां २ काय नष्ट माझी देखिली चाकरी। तो तूं झडकरी पाचारिशी ३ कोण मी नांवाचा थोर गेलो मोठा। अपराधी करंटा नारायणा ४ तुका म्हणे नाहीं ठाऊकें संचित। येणें जन्में हित नाहीं केलें ॥ ५ ॥

८५१ उदार तूं हरी। ऐसी कीर्ति चराचरीं। अनंत हे थोरी। गर्जताती पवाडे १ तुझे पायीं माझा भाव। पुसी जन्ममरण ठाव। देवाचा तूं देव। स्वामी सकळां ब्रम्हांडां २ मागणें तें तुज मागों। जीवभाव तुज सांगों। लागों तरी लागों। पायां तुमच्या दातारा ३ दिसों देसी किविलवाणें। तरी तुजचि हें उणें। तुका म्हणे जिणें। माझें तुज अधीन ॥ ४ ॥

८५२ सुकलिया कोंभा अत्यंत जळधरें। तेणेंचि प्रकारें न्याय असे १ न चले पाउलीं सांडी गरुडासन। मनाचें हीं मन त्वरेलागीं २ तुका म्हणे भूक न साहावे काळा। जीवनाची कळा ओढलीसे ॥ ३ ॥

८५३ असोनि न कीजे अलिप्त अहंकारें। उगीच का भारें कुंथाकुंथी १ धांवा सोडवणें वेगीं लवकरीं। मी तों जालों हरी शक्तिहीन २ भ्रमल्यानें दिसें बांधल्याचे परी। माझें मजवरीं वाहोनियां ३ तुका म्हणे धांव घेतलीसे सोई। आतां पुढें येई लवकरीं ॥ ४ ॥

८५४ कृपावंत दुजें नाहीं तुम्हांपोटीं। लाडें बोलें गोठी सुख मातें १ घेउनि भातुकें लागसील पाठी। लाविसील ओंठीं ब्रम्हरस २ आपुलिया पांखें घालिसी पाखर। उदार मजवर कृपाळु तूं ३ तुका म्हणे आम्हांकारणें गोविंदा। वागविसी गदा सुदर्शन ॥ ४ ॥

८५५ आतां नये बोलों अव्हेराची मात। बाळावरीं चित्त असों द्यावें १ तुज कां सांगणें लागे हा प्रकार। परि हें उत्तर आवडीचें २ न वंची वो कांहीं एकहा प्रकार। आपणां अंतर नका मज ३ तुका म्हणे मोहो राखावा सतत। नये पाहों अंत पांडुरंगा ॥ ४ ॥

८५६ मायबापापुढें लेंकराची आळी । आणीक हे पाळी कोण ळळे १ सांभाळा जी माझीं विषमें अनंता । जवळीं असतां अव्हेरू कां २ आणिकांची चाले सत्ता आम्हावरीं । तुमची ते थोरी काय मग ३ तुका म्हणे आलों दुरोनि जवळीं । आतां टाळाटाळी करूं नये ॥ ४ ॥

८५७ पाहें मजकडे भरोनियां दृष्टीं । बहुत हिंपुटी जालों माते १ करावेंसें वाटे जीवा स्तनपान । नव्हे हें वचन शृंगारिक २ सत्यासाठीं माझी शब्दविवंचना । जोडिल्या वचनाचें तें नव्हे ३ तुका म्हणे माझी कळवळ्याची कींव । भागलासे जीव कर्तव्यानें ॥ ४ ॥

८५८ जीव जायवरी सांडी करी माता । हें तों आश्चर्यता बाळकाची १ दुर्बळ कीं नाहीं आइकत कानीं । काय नारायणीं न्यून जालें २ क्षणक्षणां माझा नेघावा सांभाळ । अभाग्याचा काळ ऐसा आला ३ तुका म्हणे नाहीं वचनासी रुचि । फलकट वेंचि तें तें होय ॥ ४ ॥

८५९ पडियेलों वनीं थोर चिंतवनीं । उसीर कां अझुनि लावियेला १ येईं गा विठ्ठला येईं गा विठ्ठला । प्राण हा फुटला आळवितां २ काय तुज नाहीं लौकिकाची शंका । आपुल्या बाळका मोकलितां ३ तुका म्हणे बहु खंती वाटे जीवा । धरियेलें देवा दुरी दिसे ॥ ४ ॥

८६० तरी आम्ही तुम्ही धरियेली कास । नाहीं कोणी दास वांयां गेला १ अगा पंढरीशा उभा विटेवरीं । येईं लवकरीं धांव नेटें २ पालवितों तुज उभारोनि बाहे । कृपावंता पाहें मजकडे ३ तुका म्हणे तुज बहु कान डोळे । कां हे माझे वेळे ऐसी परी ॥ ४ ॥

८६१ उचिताचा दाता । कृपावंता तूं अनंता १ कां रे न घालिसी धांव । तुझें उच्चारितां नांव २ काय बळ युक्ति । नाहीं तुझे अंगीं शक्ति ३ तुका म्हणे तूं विश्वंभर । वोस माझें कां अंतर ॥ ४ ॥

८६२ क्षुधार्थी दुष्काळें अन्नें पीडियले । मिष्टान्न देखिलें तेणें जैसें १ तैसें तुझे पायीं लांचावलें मन । झुरे माझा प्राण भेटावया २ मांजरें देखिला लोणियाचा गोळा । लावुनिया डोळा बैसलेंसें ३ तुका म्हणे आतां झडी घालूं पाहे । पांडुरंगे माय तुझे पायीं ॥ ४ ॥

८६३ जे जे कांहीं मज होईल वासना । ते ते नारायणा व्हावें तुम्हीं १ काय भाव एक निवडूं निराळा । जाणसी तूं कळा अंतरींची २ तुजविण मज कोण आहे सखा । जें सांगों आणिकां जीवभाव ३ अवघे पिशुन झाले असे जन । आपपर कोण नाठवे हें ४ तुका म्हणे तूंचि जीवांचें जीवन । माझें समाधान तुझे हातीं ॥ ५ ॥

८६४ तुझा म्हणवूनि दिसतों गा दीन। हाचि अभिमान खरे तुझा १ अज्ञान बाळका कोपली जननी। तयासी निर्वाणीं कोण पावे २ तैसा घिठो तुजविण परदेशी। नको या दुःखासी गोवूं मज ३ तुका म्हणे मज सर्व तुझी आशा। अगा जगदीशा पांडुरंगा ॥ ४ ॥

८६५ कांगा कोणी न म्हणे पंढरीची आई। बोलाविते पाहीं चाल नेटें १ तेव्हां माझ्या मना होय समाधान। जाय सर्व सीण जन्मांतरींचा २ तुका म्हणे माझी होईल माउली। घोरसोनि घाली प्रेमपान्हा ॥ ३ ॥

८६६ संतांचा पढियावा कैशापरी लाहो। नामाचा आठवो कैसा राहे १ हेचि थोर चिंता लागली मनासीं। निजतां निद्रेसी नलगे डोळा २ जेवित जेवणीं नलगे गोड धड। वाटतें काबाड विषयसुख ३ पडिया संकटीं पावें कृपानिधी। लावीं संतपदीं प्रेमभावें ४ तुका म्हणे आम्हीं नेणों कांहीं हित। तुजविण अनाथ पांडुरंगा ॥ ५ ॥

८६७ जेणें तुझी कास भावें धरियेली। त्याची नाहीं केली सांडी देवा १ काय माझा भोग आहे तो न कळे। सुखें तुम्ही डोळे झांका देवा २ राव रंक तुम्हां सारिखेची जाणा। नाहीं थोर साना तुम्हांपासीं २ तुका म्हणे तुम्हीं आपंगिलें भक्तां। माझिया संचिता कृपा नये ॥ ४ ॥

८६८ कोठें आम्ही आतां वेंचावी हे वाणी। कोण मना आणी जाणो-नियां १ न करावी सांडी आतां टाळाटाळी। दैन्य हें कळीं होईल माजी २ घरोघरीं झाल्या ज्ञानाचिया गोष्टी। सत्यासवें गांठी न पडावी ३ तुका म्हणे आम्ही भाकितां करुणा। भलताचि शहाणा शोध काढी ॥ ४ ॥

८६९ कोणाचें चिंतन करूं पेशा काळें। पायांचिया बळें कंठातसें १ पाहातसें वाट येईगा विठ्ठला। मज कां हा केला परदेश २ बहुतांचे सस्तें झालों कासावीस। जाय रात्रंदिवस वैरियांचा ३ तुका म्हणे बैसे मनाचिये मुळीं। तरीच हीं जाळीं उगवतीं ॥ ४ ॥

८७० आइकावीं माझीं कवतुक उत्तरें। देउनी सादर चित्त देवा १ वोरसें आवडीं आलों पायापाशीं। होय तें मनेंसी सुख कीजे २ तुमचें न भंगे सर्वोत्तमपण। करितां समाधान लेंकराचें ३ तुका म्हणे आम्ही बोलतों बोबडें। तरी लाडें कोडें कवतुकें ॥ ४ ॥

८७१ तुझिया दासांचा हीन झालों दास। न धरी उदास मायबापा १ तुजविण प्राण कैसा राहों पाहे। वियोग न साहे क्षणभरी २ आणिक माझ्या जीवें मोकलिली आस। पाहे तुझी वास पांडुरंगा ३ सर्वभावें तुज आणिला उचित। राहिलों निश्चित तुझे पायीं ४ तुका म्हणे तुज असो माझा भार। बोलतों मी फार काय जाणें ॥ ५ ॥

८७२ आतां पाहाशील काय माझा अंत। आलों शरणागत तुज देवा १ करीं अंगीकार राखें पायांपाशीं। झणीं दिसों देसी किविलवाणें २ नाहीं आइकिली मागें ऐसी मात। जे त्वां शरणागत उपेक्षिले ३ तुका म्हणे आतां धरीं अभिमान। आहेसी तूं दानशूर दाता ॥ ४ ॥

८७३ शरण आले त्यासी नेदावी जी पाठी। ऐका जगजेठी विज्ञापना १ आळवी तयासी उत्तर झडकरी। द्यावें परिसा हरी विज्ञापना २ गांजिलियाचें करावें धांवणें। विनंती नारायणें परिसावी हे ३ भागलियाचा होईं रे विसावा। परिसावी केशवा विज्ञापना ४ अंकिताचा भार वागवावा माथां। परिसावी अनंता विज्ञापना ५ तुका म्हणे आम्हां विसरावें ना देवा। परिसावी केशवा विज्ञापना ॥ ६ ॥ •

८७४ जीवनावांचूनी तळमळी मासा। प्रकार हा तैसा होतो जीवा १ न संपडेसें झालें भूमिगत धन। चरफडी मन तयापरी २ मातेचा वियोग झालिया हो बाळा। हा तो कळवळा जाणा देवा ३ सांगावें ते किती तुम्हांसी प्रकार। सकळाचें सार पाय दावीं ४ येचि चिंतें माझा करपला भीतर। कां मेणों विसर पडिला माझा ५ तुका म्हणे तूं हें जाणसी सकळ। थांवरीं कृपाळ होईं देवा ॥ ६ ॥

८७५ करिसी कीं न करिसी माझा अंगीकार। हा मज विचार पडिला देवा १ देसी कीं न देसी पायांचें दर्शन। म्हणऊनी मन स्थिर नाहीं २ बोलसी कीं न बोलसी मजसवें देवा। म्हणोनियां जीवा भय वाटे ३ होईल कीं न होय तुज माझा आठव। पडिला संदेह हाचि मज ४ तुका म्हणे मी तों कमाईचा हीण। म्हणऊनी सीण करी देवा ॥ ५ ॥

८७६ तुज न करितां काय नव्हे एक। हे तों सकळिक संतवाणी १ घेईं माझा भार करीं कइवार। उतरीं हा पार भवसिंधु २ उचित अनुचित पापपुण्यकाला। हा तों नये मला निवडितां ३ कुंठित राहिली बोलतां बोलतां। पार न पवतां वाणी पुढें ४ पुसतांही कोणां नकळे हें गुज। राखें आतां लाज पांडुरंगा ५ तुका म्हणे बहु पाहिलें या जीवें। वर्म झालें जी ठावें नाम तुझें ॥ ६ ॥

८७७ बाळाचें जीवन। माता जाणें भूक ताहान १ काय करूं विनवणी। असो मस्तक चरणीं २ ठेविलिये ठायीं। चित्त ठेवूनि असे पायीं ३ करितों हे सेवा। चिंतन सर्वां ठायीं देवा ४ न्यून तेंचि पुरें। घ्यावे करोनि दातारें ५ तुका म्हणे बुद्धि। अल्प असे अपराधी ॥ ६ ॥

८७८ उशीर कां केला। कृपाळुवा जी विठ्ठला १ मज दिलें कोणा-

हातीं । काय मानिली निश्चिंती २ कोठवरी धरूं धीर । आतां मन करूं स्थिर ३ तुका म्हणे जीव । ऐसी भाकितसे कींव ॥ ४ ॥

८७९ मज अनाथाकारणें । करीं येणें केशवा १ जीव झुरे तुजसाठीं । वाट पोटीं पहातुसे २ चित्त रंगलें चरणीं । तुजवांचूनि न राहे ३ तुका म्हणे कृपावंता । माझी चिंता असावी ॥ ४ ॥

८८० पदोपदीं पायां पडणें । करुणा जाण भाकावी १ ये गा ये गा विसांविया । करुणा-दयासागरा २ जोडोनियां करकमळ । नेत्रीं जळ भरोनी ३ तुका उभा दानपात्र । पुरवी आर्त विठोबा ॥ ४ ॥

८८१ हेंचि जतन करा दान । धरुनि चरण राहिलों ते १ द्यावी माझ्या हातें सेवा । हेंचि देवा विनवणी २ आणीक कांहीं न घालीं भार । बहुत फार सांकडें ३ तुका तुमचा म्हणवी दास । त्याची आस पुरवावी ॥४॥

८८२ पसरूनि राहिलों बाहो । सोयी अहो तुमचीये १ आतां यावें लागवेगें । पांडुरंगे धांवत २ बैसायाची इच्छा कडे । चालीं खडे रुपताती ३ तुका म्हणे कृपाळुवा । करणें सेवा लागली ॥ ४ ॥

८८३ जोडोनियां कर । उभा राहिलों समोर १ हेंचि माझें भांडवल । जाणें कारण विठ्ठल २ भाकितों करुणा । आतां नुपेक्षावें दीना ३ तुका म्हणे डोई । ठेवी वेळोवेळां पायीं ॥ ४ ॥

८८४ क्षेम देयाला हो । स्फुरताती दंड बाहो १ आतां झडझडां चाले । घेई उचलोनी पाउलें २ सांडीं हंसगती । बहु उत्कंठा हे चित्तीं ३ तुका म्हणे आई । श्रीरंगें विठाबाई ॥ ४ ॥

८८५ पंढरीच्या राया । माझें दंडवत पायां १ तुमचे कृपेचें पोसणें । माझा समाचार घेणें २ नाम धरियलें कंठीं । असे आर्तभूत पोटीं ३ जीवींचें तें जाणा । तुका म्हणे नारायणा ॥ ४ ॥

८८६ पतितपावना । दिनानाथां नारायणा १ तुझें रूप माझें मनीं । राहो नाम जपों वाणी २ ब्रह्मांडनायका । विश्वजनाच्या पाळका ३ जीवींचिया जीवा । तुका म्हणे देवदेवा ॥ ४ ॥

८८७ आळवीन स्वरें कैशा मधुरा उत्तरें १ ये वो ये वो पांडुरंगें । प्रेमपान्हा मज दे गे २ पसरूनि चोंची । वचनें ही करुणेचीं ३ तुका म्हणे बळी । आम्ही लडिवाळें आळी ॥ ४ ॥

८८८ अल्प माझी मती । म्हणोनि येतो काकुलती १ आतां दाखवा दाखवा । तुमचीं पाउलें केशवा २ धीर माझ्या मना । नाहीं नाहीं नारायणा ३ तुका म्हणे दया । मज करा अभागिया ॥ ४ ॥

८८९ धांवा केला धांवा । श्रम होऊं नेदी जीवा १ वर्षे अमृताच्या

धारा । घेईं वोसंगा लेंकुरा २ उशीर तो आतां । न करावा हेचि चिंता ३ तुका म्हणे त्वरें । वेग करीं विश्वंभरे ॥ ४ ॥

८९० वाहावतो पुरीं । आतां उचित तें करी १ माझी शक्ति नारायणा । कींव भाकावी करुणा २ आम्हां ओढी काळ । तुझें क्षीण झालें बळ ३ तुका म्हणे गोडी । जीवा मातेचिया ओढी ॥ ४ ॥

८९१ तूं श्रियेचा पती । माझी बहु हीन याती १ दोघे असों एके ठायीं । माझा माथा तुझे पायीं २ माझ्या दीनपणा पार । नाहीं बहु तूं उदार ३ तुका म्हणे पांडुरंगा । मी ओहोळ तूं गंगा ॥ ४ ॥

८९२ नेणें करूं सेवा । पांडुरंगा कृपाळुवा १ धांवे बुडतों मी काढी । सत्तां आपुलिया ओढी २ क्रियाकर्महीन । जालों इंद्रिया अधीन ३ तुका विनंति करी । वेळोवेळां पाय धरी ॥ ४ ॥

८९३ न संडवे अन्न । मज न सेववे वन १ म्हणउनी नारायणा । कींव भाकितों करुणा २ नाहीं अधिकार । कांहीं घोकाया अक्षर ३ तुका म्हणे थोडें । आयुष्य अवघेंचि कोडें ॥ ४ ॥

८९४ आतां न म्हणे मी माझें । नेघें भार कांहीं ओझें १ तूंचि तारिता मारिता । कळों आलासी निरुता २ अवघा तूंचि जनार्दन । संत बोलती वचन ३ तुका म्हणे कांहीं । माझें तिळभरी नाहीं ॥ ४ ॥

८९५ हेंचि माझें धन । तुमचे वंदावे चरण १ येणें भाग्यें असो जीत । एवढें समर्पूनी चित्त २ सांभाळिले देवा । मज अनाथा जी जीवा ३ जोडु-नियां कर । तुका विनवितो किंकर ॥ ४ ॥

८९६ आधार तो व्हावा । ऐसी आस करी देवा १ तुम्हांपाशीं काय उणें । काय वेचे समाधानें २ सेवेच्या अभिळासें । मन बहु जालें पिसें ३ अरे भक्तपराधीना । तुका म्हणे नारायणा ॥ ४ ॥

८९७ अगा करुणाकरा करितसें धांवा । या मज सोडवा लवकरी १ ऐकोनिया माझीं करुणेचीं वचनें । व्हावें नारायणें उतावीळ २ मागें पुढें अवघा दिसे रिता ठाव । ठेवूनि पायीं भाव वाट पाहे ३ उशीर तो आतां न पाहिजे केला । अहो जी विठ्ठला मायबापा ४ उरलें तें एक हेंचि मज आतां । अवघें विचारितां शून्य जालें ५ तुका म्हणे आतां करीं कृपादान । पाउलें समान दावीं डोळां ॥ ६ ॥

८९८ मी तों दीनाहूनि दीन । माझा तुज अभिमान १ मी तों आलों शरणागत । माझें करावें स्वहित २ दिनानाथा कृपाळुवा । सांभाळावें आपुल्या नांवा ३ तुका म्हणे आतां । भलें नव्हे मोकलितां ॥ ४ ॥

८९९ घालूनी लोळणी पडलों अंगणीं । सिंचा सिंचवणी तीर्थवरी १

वोल्हावेल तनु होईल शीतळ। झाली हळहळ बहु तापें २ पावेन या ठायां कई झालें होतें। आलों अवचितें उष्ट्यावरीं ३ तुका म्हणे कोणी जाणवा राउळीं। येईल जवळीं पांडुरंग ॥ ४ ॥

९०० अगा पंढरीशा पतीत पावना। एक विज्ञापना पायांपासीं १ अनाथ जीवांचा तूं काज कैवारी। ऐसी चराचरीं ब्रीदावळी २ न सांगतां कळें अंतरींचें गुज। आतां तुझी लाज तुज देवा ३ आळि करी त्याचें करिसी समाधान। अभयाचें दान देउनीयां ४ तुका म्हणे तूंचि खेळे दोहिं ठायीं। नसेल तो देई धीर मना ॥ ५ ॥

९०१ स्वमुखेंचि तुम्ही सांगा मज सेवा। ऐसे माझे देवा मनोरथ १ नेघों आम्ही कांहीं आपल्या उदारें। चित्तवित्त घरें जीवावरीं २ बोलें परस्परें वाढवावें सुख। पाहावें श्रीमुख डोळेभरीं ३ तुका म्हणे सत्य बोलतों वचन। करूनी चरण साक्ष तुझे ॥ ४ ॥

९०२ बैसो पाठिमोरी। मना वाटे तैसें करी १ परि तूं जाणसी आवडी। बाळा बहुतांची परवडी २ आपुलाल्या इच्छा। मागों जया व्हावें तैसा ३ तुका म्हणे आई। नव्हेसी उदास विठाई ॥ ४ ॥

९०३ न्यावयासी मूळ पाठवील कधीं। मज कृपानिधी पांडुरंग १ प्राण फुटे माझा त्याचिया वियोगें। घडी जाय युगें येकी येकी २ त्याचिये गांवींची आवडती जीवा। जीव हा सांडावा वोवाळुनी ३ दिनो दिन चिंता वाटते बहुत। नावडे संचित करावेंसे ४ तुका म्हणे आतां आहे तेंचि सरो। कोण करी भरोवरीं मग ॥ ५ ॥

९०४ सकळ कल्याण तूं माझे अंतरीं। अगा विटेवरीं ठाकलिया १ मायबापा माझ्या सखया पांडुरंगा। लवकरीं येगा वाट पाहें २ तीर्थ तुळसी हेंचि औषध पाचन। अंतरीं जीवन प्रेम तुझें ३ तुका म्हणे ज्याचें नाम विश्वंभर। त्याचें निरंतर ध्यान करीं ॥ ४ ॥

९०५ म्हणवूनि दास नव्हे ऐसा झालों। अनुभवें बोलों स्वामीपुढें १ कां नाहीं वचन प्रतिउत्तराचें। मीच माझ्या वेचें अट्टाहासें २ कासयानें गोडी उपजावा विश्वास। प्रीती कांहीं रस वांचुनियां ३ तुका म्हणे अगा चतुराशिरोमणी। विचारावें मनीं केशीराजा ॥ ४ ॥

९०६ आसावलें मन जीवनाचे ओढीं। नामरूपीं गोडी लावियेली १ काय तुझे पायीं नाहीं भांडवल। माझे मिथ्या बोल जाती ऐसे २ काय लोखंडाचे पाहे गुणदोष। सिवोन परीस सोनें करी ३ तुका म्हणे माझें अवघें असों द्यावें। आपुलें करावें ब्रीद साच ॥ ४ ॥

९०७ जाणता नेणता नाहीं पांडुरंगा। कां जी मज सांगा उपेक्षिलें १

तुज ठावें होतें पातकी मी खरा । आधींच कां थारा दिल्हा पायीं २ अंक तो पडिला हरिचा मी दास । भेद पंगतीस करूं नये ३ तुका म्हणे आर्जी जिंतिलें तें खरें । आतां उणें पुरें तुम्हालागीं ॥ ४ ॥

९०८ फिरविलें देऊळ जगामाजीं ख्याती । नामदेवाहातीं दूध प्याला १ भरियेली हुंडी नरसींमेहत्याची धनाजी जाटाचीं शेतें पेरी २ मिराबाई-साठीं प्याला तो विषाचा । लाख्या कोलाटयाचा ढोल पिटी ३ कबिराचें मार्गी विणूं लागे शेले । मूल उठविलें कुंभाराचें ४ आतां तुम्ही दया करा पंढरिराया । तूका विनवी पायां वेळोवेळां ॥ ५ ॥

९०९ वांयां जाय पेसा । आतां उगवावा फांसा १ माझें परिसावें गाऱ्हाणें । सुखदुःखाचीं वचनें २ हाति आम्हां ठाव । पायीं निरोपाया भाव ३ तुका म्हणे जार । तुझा तुज देवा भार ॥ ४ ॥

९१० केलियाचें दान । करा आपुलें जतन १ माझी बुद्धि स्थिर देवा । नाहीं विषयांचा हेवा २ भावा अंतराय । येती अंतरती पाय ३ तुका म्हणे जोडी । आदीं अंतीं राहो गोडी ॥ ४ ॥

९११ विनवितों शेवटीं । आहे तैसें माझें पोटीं १ कंठीं राहावें राहावें । होंचि मागतसें भावें २ पुरली वासना । येणें होईल नारायणा ३ तुका म्हणे जो देहाडा । तोचि वर्णीन पवाडा ॥ ४ ॥

९१२ धांव पाव करी साह्य । देवा तूंचि बापमाय १ तुजवीण प्रार्थू कोणा । आसरा नाहीं नारायणा २ माझ्या जीवींची कांचणी । दूर करा चक्रपाणी ३ तुका म्हणे झालों वेडें । तुम्हां घातलें सांकडें ॥ ४ ॥

९१३ तुझा म्हणऊनि जालों उतराई । त्याचें धर्म काई तें मी नेणें १ हातीं धरोनिया दावीं मज वाट । पुढें कोण नीट तेंचि देवा २ देवभक्तपण करावें जतन । दोहीं पक्षीं जाण तूंचि बळी ३ अभिमानें तुज लागली हे लाज । शरणगतां काज करावया ४ तुका म्हणे बहु नेणता मी फार । म्हणऊनि विचार जाणविला ॥ ५ ॥

९१४ कां हो देवा कांहीं न बोलाची गोष्टी । कां मज हिंपुटीं करि-तसा १ कंठीं प्राण पाहे वचनाची वास । तों दिसे उदास धरिलें ऐसें २ येणें काळें बुंथी घेतलीसे खोळ । कां नये विटाळ होऊं माझा ३ लाज वाटे मज म्हणवितां देवाचा । न पुसती फुकाचा तुका म्हणे ॥ ४ ॥

९१५ आतां सोडवणें न या नारायणा । तरि मी वांचेना काळाहातीं १ ऐसें सांगोनियां जालों उतराई । आर्णीक तें काई माझे हातीं २ केलि-याचें माप न ये सेवटासी । करितील नासी अंतराय ३ तुका म्हणे भय वाटतसे जीवा । धांवणियां धांवा लवकरीं ॥ ४ ॥

९१६ सर्वांपरी तुझे गुण गा उत्तम। तुझे ठायीं प्रेम राहो माझें १ माउलीपरिस आहेसी उदार। तरि कां निष्ठुर मन केलें २ गजेंद्राकारणें केलें त्वां धांवणें। तरि कां निर्वाण पाहातोसी ३ प्रल्हादा संकटीं रक्षिलें त्वां देवा। तरि कां केशवा सांडी केली ४ अन्यायी अजामेळ तो झाला पावन। ऐसें हें पुराण हाका मारी ५ तुका म्हणे माझे थोर अपराध। नाम करी छेद क्षणमात्रें ॥ ६ ॥

९१७ तुम्हांसी हें अवघें ठावें। किती द्यावें स्मरण १ कां बा ऐसें नेणें। निष्ठुरपणें टाळितसां २ आळवितां मायबापा। नये कृपा अझूनी ३ तुका म्हणे जगदीशा। काय असां निजले ॥ ४ ॥

९१८ करीन कोल्हाळ। आतां हाचि सर्वकाळ १ आतां ये वो माझे आई। देई भातुकें विठाई २ उपायासी नाम। दिलें याचि पुढें क्षेम ३ बीज आणि फळ। हेंचि तुका म्हणे मूळ ॥ ४ ॥

९१९ तुझा म्हणवून तुज नेणें। ऐसें काय माझें जिणें १ तरि मज कवणाचा आधार। करोनियां राहों धीर २ काय शब्दींची ऐकिला। भेटी नव्हतां गा विठ्ठला ३ तुका म्हणे आतां। अभय देई पंढरीनाथा ॥ ४ ॥

९२० नाहीं गुणदोष लिंपों देत अंगीं। झाडितां प्रसंगीं बरावरी १ निकटवासिया आळवितों धांवा। येथूनियां देवा सोडवावें २ उमटे अंतरीं तें करूं प्रगट। कळोनी बोभाट धांव घाली ३ तुका म्हणे तरि वांचलों या काळें। समर्थाचें बळें सुखी असों ॥ ४ ॥

९२१ आणीक कांहीं नेणें। असें पायांच्या चिंतनें १ माझा न व्हावा विसर। नाहीं आणीक आधार २ भांडवल सेवा। हाचि ठेवियेला ठेवा ३ करीं मान भावा। तुका विनंती करी देवा ॥ ४ ॥

९२२ जे दोष घडले न फिटे करितां कांहीं। सरते तुझ्या पायीं जाले तैसे १ माझा कां हो करूं नये अंगीकार। जालेती निष्ठुर पांडुरंगा २ यातिहीन नखे ऐकों ज्यां वेद। तयां दिलें पद वैकुंठींचें ३ तुका म्हणे कां रे एकाचा आभार। घेसी माथां भार वाहोनियां ॥ ४ ॥

९२३ भागल्यांचा तूं विसांवा। करीन नांवा निंबलोण १ परमानंदा पुरुषोत्तमा। हरी या श्रमापासूनी २ अनाथांचा अंगीकार। करितां भार न मनिसी ३ तुका म्हणे इच्छा पुरे। ऐसी धुरे हे विठ्ठले ॥ ४ ॥

९२४ एकाएकीं हातोफळी। ठायां बळी पावले ते १ आम्ही देवा शक्तिहीनें। भाकूं तेणें करुणा २ पावटणी केला काळ। जया बळ होतें तें ३ तुका म्हणे वीर्यावीर। संतधीर समुद्र ॥ ४ ॥

९२५ शेवटींची हे विनंती । पाय चित्तीं रहावे १ ऐसें करा कृपादान । तुम्हां मन सन्निध २ भाग्येंविण कैंची भेटी । नव्हे तुटी चिंतनें ३ तुका म्हणे फळसा आलें । हे विठ्ठलें परिसावें ॥ ४ ॥

९२६ कृपा करुनि देवा । मज साच तें दाखवा १ तुम्ही दयावंत कैसे । कीर्ति जगामाजीं वसे २ पाहोनिया डोळां । हातीं ओढवाल काळा ३ तुका म्हणे देवा । माझा करावा कुढावा ॥ ४ ॥

९२७ सकळिकांचें समाधान । नव्हे देखिल्यावांचून १ रूप दाखवी रे आतां । सहस्रभुजांच्या मंडिता २ शंखचक्रपद्मगदा । गरुडासहित गोविंदा ३ तुका म्हणे कान्हा । भूक लागली नयनां ॥ ४ ॥

९२८ नाहीं तुम्ही केला । अंगीकार तो विठ्ठला १ सोंगें न पवीजे थडी । माजीं फुटकी सांगडी २ प्रेम नाहीं अंगीं । भले म्हणविलें जगीं ३ तुका म्हणे देवा । मज वांयां कां चाळवा ॥ ४ ॥

९२९ कोण दुजें हरी सीण । शरण दीन आल्याचा १ तुम्हांविण जगदिशा । उदार ठसा त्रिभुवनीं २ कोण ऐसें वारी पाप । हरि ताप जन्माचा ३ तुका म्हणे धांव घाली । कोण चाली मनाची ॥ ४ ॥

९३० आतां माझा सर्वभावें हा निर्धार । न करीं विचार आणिकांसी १ सर्वभावें नाम गाईन आवडीं । सर्व माझी जोडी पाय तुझे २ लोटांगण तुझ्या घालीन अगणीं । पाहेन भरोनि डोळे मुख ३ निर्लज्ज होऊनि नाचेन रंगणीं । येऊं नेदी मनीं शंका कांहीं ४ अंकित अंकिला दास तुझा देवा । संकल्प हा जीवा तुका म्हणे ॥ ५ ॥

९३१ करावें गोमटें । बाळा मातें तें उमटे १ आपुलिया जीवाहुनी । असे वाल्हें तें जननी २ वियोग तो तीस । त्याच्या उपचारें विष ३ तुका म्हणे पाय । डोळा सुखावे त्या न्यायें ॥ ४ ॥

९३२ आणीक कोणापुढें वासूं मुख सांग । माझें अंतरंग कोण जाणें १ पाहें तुजकडे येऊनी जाऊनी । पांडुरंगा मनीं विचारावें २ भय चिंता अवघे उद्योग सांडिले । आठवुनी पाउलें असें तुझी ३ नका विसरूं मज वैकुंठनायका । विनवीतसे तुका बंदीजन ॥ ४ ॥

९३३ माय लेंकरांत भिन्न । नाहीं उत्तराचा सीण १ धाडीं धाडीं वो भातुकें । रंजविल्याचें कौतुकें २ करुनि नवल । याचे बोलिलों ते बोल ३ तुका म्हणे माते । पांडुरंगे कृपावंते ॥ ४ ॥

९३४ पूर्वी अढळपद दिधलें एकासी । क्षीरसिंधूवासी केलें एका १ एकाचे साहीले गर्भवास अंगें । तैसें मी न मागें संकटाचें २ न घाली संकट

संसाराचें कांहीं। स्वर्ग मोक्ष तेही नलगती ३ तुका म्हणे चरण दाखवी डोळेभरीं। पावलों श्रीहरी मग सर्व ॥ ४ ॥

९३५ आतां माझ्या दुःखा कोण हो सांगाती। रखुमाईचा पति पावेचि ना १ काय विधात्यानें घातलीसे रेखा। सुटका या दुःखा न होयची २ तुका म्हणे माझी विसरूं नको चिंता। अगा पंढरीनाथा पाव वेगीं ३

९३६ जाळा तुम्ही माझें मीपण। येणें माझा खून मांडियेला १ खादलें पचें तरिच तें हित। ओकलिया थीत पिंड पाडी २ तरि भलें भोग जोडिलें तें धन। पडिलिया खाण जीवनासी ३ तुका म्हणे मज तारी गा विठ्ठला। नेणताचि भला दास तुझा ॥ ४ ॥

९३७ कोण्या काळें येईल मना। नारायणा तुमचिया १ माझा करणें अंगिकार। सर्व भार फेडुनी २ लागलीये तळमळ चित्ता। तरी दुश्चिता संसारीं ३ मुखाचीच पाहे वास। मागें दास सांभाळीं ४ इच्छा पूर्ण जाल्या-विण। कैसा सीण वारेल ५ लाहो काया मनें वाचा। दिवसाच्या भेटीचा ६ कंटाळा तो न धरावा। तुम्ही देवा दासाचा ७ तुका म्हणे माझे वेळे। न कळे कां हें उफराटें ॥ ८ ॥

९३८ आर्त माझ्या बहु पोटीं। व्हावी भेटी पायांसी १ यासी तुम्ही कृपावंता। माझी चिंता असों द्या २ तळमळ करी चित्त। अखंडित वियोगें ३ तुका म्हणे पंढरिनाथा। जाणे व्यथा अंतरिची ॥ ४ ॥

९३९ कराल तें काय नव्हे जी विठ्ठला। चित्त द्यावें बोला बोबडिया १ सोडवूनि न्यावें काळचक्राहातीं। बहुत विपत्ति भोगविल्या २ ज्यालें जीवों नेदी मारिलेंचि मरे। प्रारब्ध तें उरे मागुतालें ३ तुका म्हणे दुजा खुंटला उपाय। म्हणवूनि पाय आठविले ॥ ४ ॥

९४० सांग पांडुरंगा मज हा उपाव। जेणें तुझे पाव आतुडती १ न कळे हा निर्धार ब्रम्हादिकां पार। कायसा विचार माझा तेथें २ तुका म्हणे आतां धरूनिया धीर। राहूं कोठवर मायबापा ॥ ३ ॥

९४१ काय देवा कांहीं न बोलसी गोष्टी। कां मज हिंपुटी करितोसि १ कंठीं प्राण पाहे वचनाची आस। त्वां दिसे उदास धरियेलें २ येणें काळें बुद्धी घेतलीसे थार। कां नये विठ्ठल होऊं माझा ३ लाज वाटे मज म्हणती देवाचा। न पुससी फुकाचा तुका म्हणे ॥ ४ ॥

९४२ काय माझे वेळे सरलें भांडवल। नव्हेची मुद्दल तुटी आलें १ ऐसें मज तरी कळलियावरी। मग तुम्हा हरी आळवीं ना २ काय दिलें धन राज्य माल वित्त। तेणें झालें चित्त समाधान ३ तुका म्हणे कांरे धरीला अबोला। सांगा जी विठ्ठला मायबापा ॥ ४ ॥

९४३ अवधींच कैसी झालींत कठीण । माझा भागहीण कोण सांगे १ येती माय बापें लोकांचीं भेटाया । तुम्ही माझी माया सांडियेली २ बापें नारायणें धरिला अबोला । काय राग धरिला नकळे मज ३ तुका म्हणे रात्रंदिस वाटे खंती । नये तुमचे चित्तीं कृपा कांहीं ॥ ४ ॥

९४४ सलगी केली तोंडपिटी । आम्ही लडिवाळ धाकुटीं १ बोलूं नये तेंचि बोलें । देवा पाहिजे साहिलें २ अवस्थामध्यें एकचि वेडें । माय खेळवी त्यासी कोडें ३ तुका म्हणे मायबापा । आम्हांवरीं करी कृपा ॥ ४ ॥

९४५ गांवामार्गील ओहळ । गंगा न मनीं अमंगळ १ तैसें न मनी माझे आतां । गुणदोष पंढरीनाथा २ आपुल्या महिमानें । धातु परीस करी सोनें ३ तुका म्हणे माती । केली कस्तुरीनें सरती ॥ ४ ॥

९४६ भवाचिये भेणें भ्यालें माझें मन । तुम्हासि शरण आलों देवा १ अंकितासी राखों जाणसी तूं एक । अभय हस्तक देऊनियां २ पतीतासी तारी नाम तुझें एक । भवाब्धीतारक मायबापा ३ सुखाचें माहेर नाम तुझें हरी । तुका म्हणे तारी जडजीवां ॥ ४ ॥

९४७ किती तुझी वाट पाहूं रे विठ्ठला । कंठ हा सोकला आळवितां १ माझें हें निर्वाण किती बा पहासी । पाव हृषीकेशी मायबापा २ गजेंद्राकारणें सत्वर धांवसी । तैसा अनाथासी पावे मज ३ जीवनावेगळा तळमळी मासा । तैसें झालें दासा तुका म्हणे ॥ ४ ॥

९४८ मज टाकिलें वनवासी । पांडुरंगा दुरल्या देशीं १ काय करूं पंढरिनाथा । काळ साह्य नाहीं आतां २ कामक्रोध विषय झाला । तेणें नाडियेलें मला ३ हीन दीन तुझ्या पोटीं । तुका म्हणे द्यावी भेटी ॥ ४ ॥

९४९ काय विचाराचें पडिलें सांकडें । काय ऐसें कोडें उपजलें १ काय उपजलें न बोलावी गोष्टी । काय दया पोटीं आंवरिली २ काय आतां आमुची करिसी निरास । धरिली हे आस तुझे ठायीं ३ तुका म्हणे आम्ही झालों कीं गळीत । नको पाहूं अंत पांडुरंगा ॥ ४ ॥

९५० वांझा गाई दुभती । देवा ऐसी तुझी ख्याती १ ऐसें मागत नाहीं तुज । चरण दाखवावे मज २ चातक पाखरूं । त्यासी वर्षे मेघधारू ३ पक्षी राजहंस । अमोलिक मोतीं त्यास ४ तुका म्हणे देवा । कां गा खांचलासी जीवा ॥ ५ ॥

९५१ माझ्या बोबडिया बोला । चित्त द्यावें बा विठ्ठला १ तुझ्या नामाची न लाज । जनासवें काय काज २ मज हांसतील लोक । परी मी गाईन निःशंक ३ तुका म्हणे कमळापती । माझी परिसावी विनंती ॥ ४ ॥

९५२ देवाचिया देवा गोपिकांच्या पती । उदार हे ख्याति त्रिभुवनीं

१ पातकांच्या रासी नासितोसि नामें । जळतील कर्में महा दोष २ सर्व सुखें तुझ्या वोळगति पायीं । ऋद्धि सिद्धि ठायीं मुक्ति चारी ३ इंद्रासी दुर्लभ पाविजे तें पद । गीतीं गातां छंद वाहतां टाळी ४ तुका म्हणे जड जीव शक्तिहीन । त्याचें तूं जीवन पांडुरंगा ॥ ५ ॥

९५३ माझें जड भारी । आतां अवघे तुम्हांवरीं १ जालों अंकित अंकिला । तुमचा मुकलों मागिलां २ करितों जें काम । माझी सेवा तुझें नाम ३ तुका म्हणे पायां लागे । कांहीं नेदी ना न मागें ॥ ४ ॥

९५४ हातीं धरिल्याची असों द्यावी लाज । पांडुरंगा तुज मायबापा १ तुझा शरणांगत गांजितां आणिक । होय तरी सुख तुम्हा कैसें २ हातींच्या कांकणा नेलें जरी चोरीं । जतन इतरीं वस्तु केंवी ३ तैसें नको करूं राहों निश्चितीनें । सांभाळावें येणें पाडें आम्हा ४ तुका म्हणे बाहु अंगद ज्यापरी । सांभाळिती हरी दृष्टीखालीं ॥ ५ ॥

९५५ तुजवांचुनियां मज कोण आहे । दुजा कोण साह्य होय मज १ प्रेमभाव माझा असे तुझे पायीं । जीवभाव आई तूंचि आम्हा २ तुज वांचु-नियां देव नसे मज । साक्षी माझी तुज देत आहे ३ देह जड भारी रोग नाना भोग । विकार अव्यंग पडे जेथें ४ तेथें सांभाळावें वेगीं नारायणा । पतीतपावना तुम्ही मज ५ तुका म्हणे म्यां तो निवेदिला बोल । कृपाळू विठ्ठलें पायांपाशीं ॥ ६ ॥

९५६ मज नाहीं कृपा केली पांडुरंगें । संताचिया संगें पोट भरीं १ चतुराचे सभे पंडित कुशळ । मी काय दुर्बळ विष्णुदास २ तुका म्हणें नेणें करूं समाधान । धरिले चरण विठोबाचे ॥ ३ ॥

९५७ कधीं निजविसी हरी । आत्मसुखसेजेवरीं १ कधीं पाहीन मी डोळां । तुझें रूप घननीळा २ कधीं होईल विश्रांती । चुकतील यातायाती ३ कधीं संतसंग मिळे । नामरूप तुझें कळे ४ तुका म्हणे पांडुरंगा । जाणतोसी अंतरंगा ॥ ५ ॥

९५८ बोले बोले वो विठ्ठले । आम्ही तुझें काय केलें १ सांवता कां तुझा बाप । त्याचें पोटीं झाला गप्प २ एकनाथ तुझा काका । त्याचे पाणी वाहसी फुका ३ कबीर काय तुझा मामा । शेले विणसीं पुरुषोत्तमा ४ नामदेव तुझा मावसा । त्याच्या संगें जेविसी कैसा ५ कान्होपात्रा तुझी आत । तिसी मांडींत केलें गुप्त ६ मीराबाई तुझी आई । विष प्याला लवलाही ७ जनाबाई तुझी मावशी । तिच्या संगें तूं राबसी ८ तुका म्हणे घेतली आळ । सलगीनें बोले बाळ ॥ ९ ॥

९५९ नको माझे मानूं आहाच ते शब्द । कळवळयाचा वाद करीतसे

१ कासयानें बळ करूं पायांपासीं । भाकावी ते दासीं करुणा आम्ही २ काय मज चाड असे या लौकिकें । परी असे निकें अनुभवाचें ३ लांचावल्यासाठीं वचनाची आळी । टकळ्यानें घोळीं जवळीं मन ४ वाटतसे आस पुरविसी ऐसें । तरी अंगीं पिसें लावियेलें ५ तुका म्हणे माझा येथेंचि आवडी । श्रीमुखाची जोडी इच्छितसें ॥ ६ ॥

९६० दाटों कंठ लागों डोळियां पाझर । गुणाची अपार वृष्टि वरी १ तेणें सुखें छंदें घेईन सोहळा । होऊनि निराळा पापपुण्या २ तुझ्या मोहें पडों मागील विसर । आलाप सुस्वर करिन कंठ ३ तुका म्हणे येथें पाहिजे सोरस । तुम्हांविण रस गोड नव्हे ॥ ४ ॥

९६१ न कळे तो काय करावा उपाव । जेणें राहे भाव तुझ्या पायीं १ येऊनियां वास करिसी हृदयीं । ऐसें घडे कई कासयानें २ साच भावें तुझें चिंतन मानसीं । राहे हें करिसी कै गा देवा ३ लटिकें हें माझें करूनियां दुरी । साच तूं अंतरीं येउनि राहें ४ तुका म्हणे मज राखावें पतिता । आपुलिया सत्ता पांडुरंगा ॥ ५ ॥

९६२ कृपावंत कोप न धरावा चित्तीं । छळूं वक्रोक्ति स्तुति करूं १ आम्ही तुझा पार काय जाणों देवा । नेणों कैसी सेवा करावी ते २ अनंता अरूपा अलक्षा अच्युता । निर्गुणा सच्चिदा सर्वोत्तमा ३ चांगलीं हीं नामें घेतलीं ठेवून । जालासी लहान भक्तिकाजा ४ तुका म्हणे तुझ्या पायांवरी सदा । मस्तक गोविंदा असो माझा ॥ ५ ॥

९६३ भक्तिसुख आलें नाहीं अनुभवा । तों मा ज्ञान देवा काय करूं १ नसावें जीं तुम्हीं कांहीं निश्चितीनें । माझिया वचनें अभेदाच्या २ एकाएकी मन नेदी समाधान । देखिल्या चरण वांचूनियां ३ तुका म्हणे वाचा गुणीं लांचावली । न राहे उगली मौन्य मज ॥ ४ ॥

९६४ ऐसा माझा कोण आहे भीडभार । नांवाचा मी फार वांयां गेलों १ काय सेवा रुजू आहे सत्ताबळ । तें मज राऊळ कृपा करी २ काय याती शुद्ध आहे कुळधर्म । तेणें पडें वर्म तुझे ठायीं ३ कोण तपोनिधि दानधर्मशीळ । अंगीं एक बळ आहे सत्ता ४ तुका म्हणे वांयां ज्ञालों भूमिभार । होईल विचार काय नेणों ॥ ५ ॥

९६५ काय तुज कैसें जाणावें गा देवा । आणावें अनुभवा कैशापरी १ सगुण निर्गुण स्थूल कीं लहान । न कळे अनुमान मज तुझें २ कोण तो निर्धार करूं हा विचार । भवसिंधु पार तरावया ३ तुका म्हणे कैसे पाय आतुडती । न पडे श्रीपती वर्म ठावें ॥ ४ ॥

९६६ दर्शनाचे आर्त जीवा । बहु देवा राहिलें १ आतां जाणसी तें

करीं । विश्वंभरीं काय उणें २ येथें जरी उरे चिंता । कोण दाता याहूनी ३ तुका म्हणे जाणवलें । आम्हां भलें एवढेंचि ॥ ४ ॥

९६७ आवडेल तैसें तुज आळवीन । वाटे समाधान जीवा तैसें १ नाहीं येथें कांहीं लौकिकाची चाड । तुजविण गोड देवराया २ पुरवी मनोरथ अंतरींचे आर्त । धायेवरी गीत गाय तुझें ३ तुका म्हणे लेकी आळवी माहेरा । गाऊं या संसारा तुज तैसें ॥ ४ ॥

९६८ तुझा म्हणवूनि दिसतों गा दीन । हाचि अभिमान सरे तुझा १ अज्ञान बाळका कोपली जननी । तयासी निर्वाणीं कोण पावे २ तैसा विठो तुजविण परदेशी । नको या दुःखासी गोवूं मज ३ तुका म्हणे मज सर्व तुझी आशा । अगा जगदीशा पांडुरंगा ॥ ४ ॥

९६९ लेकराची आळी न पुरवी कैसी । काय तयापाशीं उणें जालें १ आम्हां लडिवाळां नाहीं तें प्रमाण । कांहीं ब्रह्मज्ञान आत्मस्थिति २ वचनाचा घेईन अनुभव पदरीं । जें हें जनाचारीं मिरविलें ३ तुका म्हणे माझी भोळिवेची आटी । दावीन शेवटीं कौतुक हें ॥ ४ ॥

९७० काय न्यून आहे सांगा । पांडुरंगा तुम्हांपें १ आमुची तों न पुरे इच्छा । पिता ऐसा मस्तकीं २ कैसी तुम्हां होते सांडी । करुणा तोंडीं उच्चारें ३ आश्चर्यंची करी तुका । हे नायका वैकुंठींच्या ॥ ४ ॥

९७१ स्वामिसेवा गोड । माते बाळकाचें कोड १ जें जें मागावें भातुकें । तें तें पुरवीं कौतुकें २ खेळविलें कोडें । हरुषें बोले कीं बोवडें ३ तुका म्हणे लाड । तेथें पुरे माझें कोड ॥ ४ ॥

९७२ नाहीं दिलें कधीं कठिण उत्तर । तरी कां अंतर पडियेलें १ म्हणऊनि आतां वियोग न साहे । लांचावलें देहे संघष्टणें २ वेळोवेळां वाचें आठवितों नाम । अधिकचि प्रेम चढे घेतां ३ तुका म्हणे पांडुरंगे जननिये । घेऊनि कडिये बुझाविलें ॥ ४ ॥

९७३ तुज करितां होतें आनाचें आन । तारिलें पाषाण उदकीं देवा १ कां नये कैवार करूं अंगिकार । माझा बहु भार जाड जाला २ चुकलासी म्हणों तरी जिवांचाही जीव । रिता नाहीं ठाव उरों दिला ३ तुका म्हणे ऐसें काय सत्ताबळ । माझें परी कृपाळ आम्हां तुम्ही ॥ ४ ॥

९७४ थोडे तुम्ही मागें होते उद्धरिले । मज ऐसे गेले वांयां जीव १ याचा कांहीं न मनावा भार । कृपेचा सागर आहेसी तूं २ तुज आळवितां पापाची वसती । राहे अंगीं किती बळ त्याचें ३ तुका म्हणे जैसे तारिले दगड । तैसा मीही जड एक देवा ॥ ४ ॥

९७५ मागें बहुतां जनां राखिले आडणीं । धांवसी निर्वाणीं नाम

घेतां १ ऐसें ठावें झालें मज बरव्या परी। म्हणउनि करीं धांवा तुझा २ माझेविशीं तुज पडिला विसरू। आतां काय करूं पांडुरंगा ३ अझुनि कां नये तुम्हांसी करुणा। दुरी नारायणा धरिलें मज ४ तुका म्हणे जीव जाऊं पाहे माझा। आतां केशीराजा घालीं उडी ॥ ५ ॥

९७६ कई तो दिवस देखेन मी डोळां। कल्याण मंगळामंगळाचें १ आयुष्या शेवटीं पायांसवें भेटी। काळ वेळ तुटी झाल्या तरे २ सरो हें संचित पदरींचा गोवा। उतावीळ देवा मन झालें ३ पाउलापाउलीं करितां विचार। अनंत विकार चित्ता अंगीं ४ म्हणउनि भयाभीत होतो जीव। भाकितसे कींव अट्टाहासें ५ दुःखाच्या उत्तरीं आळविले पाय। पाहणें तो काय अजून अंत ६ तुका म्हणे होईल आइकिलें कानीं। तरि चक्रपाणी धांव घाला ॥ ७ ॥

९७७ पांडुरंगे ये वो पांडुरंगे। जीवाचे जीवलगे य वो पांडुरंगे १ कनवाळु कृपाळु भक्तालागीं मोही। गजेंद्राचा धांवा तुवां केला विठाई २ भक्तांच्या कैवारें कष्टलीस विठ्ठले। अंबऋषीकारणें जन्म दाहा घेतले ३ प्रल्हादाकारणें स्तंभीं अवतार केला। विदारूनि दैत्य प्रेमपान्हा पाजिला ४ उपमन्याकारणें कैसी धांवसी लवलाहीं। पाजा प्रेमपान्हा क्षीरसागराठायीं ५ कौरवीं पांचाळी सभेमाजीं आणिली। वस्त्रहरणीं वस्त्रें कैशी जाली माऊली ६ दुर्वास पातला धर्मा छळावया वनीं। धांवसी लवलाहीं शाखा देंठ घेउनी ७ कृपाळु माउली भुक्तिमुक्तिभांडार। करी माझा अंगीकार तुका म्हणे विठ्ठले ॥ ८ ॥

९७८ पेणावलें ढोर मार खाय पाठी। बैसलें तें उठी तेथूनियां १ तैसी माझ्या मना परी झाली देवा। धांवें अहंभावा सांडवलों २ कडां घाली उडी मागिलांच्या भेणें। पडणें मरणें न कळेचि ३ तुका म्हणे झालों त्यापरी दुःखित। असे बोलावीत पांडुरंगा ॥ ४ ॥

९७९ येईं गा तूं मायबापा पंढरीच्या राया। तुजविण सीण वाटे क्षिण जाली काया १ याती हीन मती हीन कर्म हीन माझें। सर्व लज्जा सांडोनियां शरण आलों तुज २ दिनानाथ दीनबंधु नाम तुज साजे। पतितपावन नाम ऐसी ब्रीदावळी गाजे ३ विटेवरी उभा नीट कटावरी कर। तुका म्हणे हेंचि आम्हां ध्यान निरंतर ॥ ४ ॥

९८० नाहीं जप तप जीवासी आटणी। मनासी दाटणी नाहीं केली १ निजलिया ठायीं पोकारिला धांवा। सांकडें तें देवा तुज माझें २ नाहीं आणूयिनां समर्पिलें जळ। सेवा ते केवळ चिंतनाची ३ तुका म्हणे आम्हीं वेंचिलीं उत्तरें। घेतलीं उदारें मायबापें ॥ ४ ॥

९८१ वारंवार तुज द्यावया आठव । आइक तो भाव माझा कैसा १ गेला मग नये फिरोन दिवस । पुढिलांची आस गणित नाहीं २ गुणाव गुणांचे पडती आघात । तेणें होय चित्त कासावीस ३ कांहीं एक तुझा न देखों आधार । म्हणऊनि धीर नाहीं जीवा ४ तुका म्हणे तूं या ब्रह्मांडाचा जीव । तरि कां आम्ही कींव भाकीतसों ॥ ५ ॥

९८२ तळमळी चित्त दर्शनाची आशा । बहु जगदीशा करुणा केली १ वचनींच संत पावले स्वरूप । माझें नेदी पाप योगा येऊं २ येंठाऐसा करी भक्तिवेवसाव । न पवेचि जीव समाधान ३ तुका म्हणे कई देसील विसांवा । पांडुरंगीं धांवा घेतें मन ॥ ४ ॥

९८३ शृंगारिक माझीं नव्हतीं उत्तरें । आळवितों खरे अवस्थेच्या १ न घालावा मधीं कामाचा विलंब । तुम्ही तो स्वयंभ करुणामूर्ती २ तुका म्हणे वदन केलें सन्मुख । देखतां चरण पोटाळीन ॥ ३ ॥

९८४ विठोबा विसांविया विसांविया । पडों देईगा पायां १ वहु खेद क्षीण । आलों सोसुनियां वन २ बहुतां काकुलती । आलों सोसिली फजिती ३ केली तुजसाठीं । तुका म्हणे येवढी आटी ॥ ४ ॥

९८५ आरुषा वचनीं मातेचा आवडी । म्हणऊनि तांतडी घेत नाहीं १ काय होईल माझें मांडिलें कवतुक । आदराचा भूक रडारोवी २ लपोमिर्या करीं चुकूर माउली । नाहीं होत केली निष्ठा सांडी ३ तुका म्हणे करी पारखी वचनें । भेवउनि तान्हें आळवावें ॥ ४ ॥

९८६ सकळ तुझे पायीं मानिला विश्वास । न करीं उदास आतां मज १ वाचे गातां गोड आइकतां कानीं । पाहातां लोचनीं मूर्ति तुझी २ मन स्थिर माझें झालेंसें निश्चळ । वारिले सकळ आशापाश ३ जन्मजराव्याधी निवारिलें दुःख । वोसंडलें सुख प्रेमधारीं ४ तुका म्हणे मज झाला हा निर्धार । आतां वांयां फार काय बोलों ॥ ५ ॥

९८७ अंतरींचा भाव जाणोनियां गुज । तैसें केलें काज पांडुरंगा १ घातलें वचन न पडेचि खालीं । तूं आम्हां माउली अनाथांची २ मज याचकाची पुरवाली आशा । पंढरीनिवासा मायबापा ३ नाशिली आशंका माझिया जीवाची । उरली भेदाची होती कांहीं ४ तुका म्हणे आतां केलों मी निर्भर । गाईन अपार गुण तुझे ॥ ५ ॥

९८८ काय माझा पण होईल लटिका । ब्रिदावळी लोकां दाविली ते खरी करूनिया देई माझी आळी । येऊनि कुरवाळीं पांडुरंगे २ आणीक म्यां कोणा म्हणवावें हातीं । नये काकुलती दुजयासी ३ तुका म्हणे मज येथेंचि ओळखी । होईन तो सुखी पायांनींच ॥ ४ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

९८९ अनाथाची कोण पावविल हांक । तुम्ही तों नाईक ब्रम्हांडाचे १ मी एक दुर्बळ येतो काकुलती । नेणाची श्रीपती काय करूं २ कोण तुम्हांपाशीं जाणवील मात । होऊनि कृपावंत मजवरी ३ तुम्हासी तो धंदा बहुत बहुतांचा । तयामाजीं कैसा आठव माझा ४ जेथें थोर थोर संत मुनीश्वर । सनकादिक सुरवर भीड त्यांची ५ निळा म्हणे व्यर्थ गेलों वायांवीण । केला उरला शिण जन्मवरी ॥ ६ ॥

९९० आम्ही देवा भक्तीहीन । नेणों ज्ञान योगाचें १ म्हणोनि येतों काकुळतीं । पुढतोपुढती तुम्हांसीं २ भाव नाहीं न कळे ज्ञान । कैसें साधन करावें तें ३ निळा म्हणे दिवसरातीं । उद्वेग चित्तीं राहिला हा ॥ ४ ॥

९९१ काय नेणों आचरण केलें । जया आलिंगिलें हृदयेंसी १ हें तों न कळे माझिये मती । याचीलागीं चित्तीं व्याकूळ २ कोण्या भजनें प्रसन्न व्हाल । आपुला म्हणवाल शरणागत ३ निळा म्हणे दिवाभीता । जेवीं कां सविता उगवला ॥ ४ ॥

९९२ कृपावंता दया मोठी । आदर पोटीं दासाचा १ म्हणोनियां सांभाळ करा । नेदा अविचारा आतळों २ आपुलीये सेवेवीण । न ठेवा क्षण पळ एक ३ निळा म्हणे प्रेमरसें । जेववा सरिसें सांगातें ॥ ४ ॥

९९३ करूं येईल अंगिकार । तरि करा फार काय बोलों १ नाहीं घोकिलें पेकिलें कांहीं । सेवा घडली नाहीं वैष्णवांची २ स्वधर्म विधि न कळे आचार । कैसा तो प्रकार साधनाचा ३ निळा म्हणे आहे मूढ दगड । ठायींचीच जड बुद्धी माझी ॥ ४ ॥

९९४ एकदां तरी देखिल्याविण । कैसेनि मी कोण ओळखें १ अमृताची ऐकिल्या गोडी । रसनें ते फुडी केंवि लाभे २ क्षीराब्धीं हें शेषशयन । जगीं न देखोन अनोळखा ३ निळा म्हणे त्यापरी देवा । नये स्वानुभवा काय करूं ॥ ४ ॥

९९५ सांगावें उगवुनी न कळे तयासी । तुम्ही तो मानसीं साक्ष माझे १ विश्वाचे व्यापक चाळक चित्ताचे । साक्षी अंतरींचे जेथें तेथें २ ब्रम्हादिक देव तेहि आज्ञाधार । तुमचे किंकर काळ काम ३ निळा म्हणे माझा करा अंगिकार । हेंचि निरंतर विनवितसें ॥ ४ ॥

९९६ मागे पाळिलीं पोशिलीं । अपत्यें त्वां वाढविलीं १ ऐसें बोलियेलें संत । लटकी वाटे ते ते मात २ हें गे मजचि उपेक्षिलें । नाहीं समाधान केलें ३ निळा म्हणे येऊनियां । भेटें पुरवी माझ्या थाया ॥ ४ ॥

९९७ केव्हां भेटी देसी जीवाच्या जीवना । सुखाच्या निधाना पांडुरंगा १ वोसरलें मन नित्य वाट पाहे । नयनीं निज नये दिवसरात्रीं २ आला जातो दिवस मास घटिका पळ । प्राण हा विव्हळ तुजलागीं ३ हुरहुरी चित सदा उत्कंठित । न पुरेचि हा हेत चिंता वाटे ४ केव्हां येईल सार्थकाची वेळ । येसी कृपाळ धावोनिया ५ निळा म्हणे आतां न लावावा उशीर । भेटोनीं अंतर निववावें ॥ ६ ॥

९९८ कोठें विगुंतली । नेणों कोणें गोवियली १ माझी न करी आठवण । गेली बाळका विसरोन २ न लावावा उशीर । नेणो कां झाली निष्ठुर ३ निळा म्हणे काय माझें । फार मानियेलें ओझें ॥ ४ ॥

९९९ जरी अवगुणी अन्यायी । बाळा तुपेक्षी कीं आई १ झाल्या अपराधांच्या कोटी । घालुनिया साहे पोटीं २ कुरवाळुनी मोहें । तयां पाजी प्रेमपेहें ३ निळा म्हणे अंकीं । घेऊनी पहुडे परियंकीं ॥ ४ ॥

१००० मोकलितां धाय । नाईकसी कैसी माय १ सांडियेलें दूर देशीं । नये करूणा कांहीं पेशी २ वेष्टिलें श्वापदीं । अहंकारमोहमदीं ३ निळा म्हणे या वरी आहे । धांव घाली वो विठाई ॥ ४ ॥

१००१ पांडुरंगा दयाघना । गुणनिधाना सुखसिंधु १ भाव माझा जाणोनियां । ठेवा जी पायां जवळिकें २ भक्तवत्सल मनमोहना । राजीवनयना निजात्मया ३ निळा म्हणे करुणाकरा । विश्वंभरा विश्वजनित्या ॥४॥

१००२ नारायणा तुमच्या चरणीं । भुक्तिमुक्तिचिया खाणी १ मोक्ष सर्वदा तिष्ठत । चरणीं जोडोनियां हस्तक २ ऋद्धि सिद्धि वोळंगती । चरणीं तुमचिया श्रीपती ३ निळा म्हणे अवलोकितां । पाउलें सुकुमार सायुज्यता ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

१००३ कांहो माझी सांडी केली हृषीकेशी । आम्ही कोणापाशीं तोंड वासूं १ किती देवा तुला यावें काकुळती । काय या संचितीं लिहिलें माझ्या २ ब्रीदाचा तोडर गर्जे त्रिभुवनीं । तूंचि एक धनी त्रैलोक्याचा ३ समूळ घेतला पृथ्वीचा भार । माझाचि जोजार काय तुज ४ नको पाहूं अंत पांडुरंगे आई । नामा हरीपायीं घाली मिठी ॥ ५ ॥

१००४ अनाथासी साह्य होसी नारायणा । करुणावचना बोलविसी १ पाडुरंगा कृपा करा मजवरी । पामरा उद्धरी पाहतांची २ गणिके सत्वर

मोक्षपद देसी । उपमन्युबाळासी क्षीरसिंधु ३ नामा म्हणे काय याति न विचारी । विदुराचे घरीं खासी कण्या ॥ ४ ॥

१००५ अनाथाचा नाथ भक्ताचा कैवारी । पुराणीं हें थोरी आयि-किली १ ऐकोनियां कीर्ति आलों तुजपाशीं । निवारी दुःखासी केशिराजा २ त्रितापें तापलों दुःखें आहाळलों । कासाविस झालों दयासिंधू ३ तुज-विण आतां कोणातें मी सांगूं । तोडीं हा उद्वेग नारायणा ४ नामा म्हणे आतां नको पाहूं अंत । उद्धरी त्वरीत पांडुरंगा ॥ ५ ॥

१००६ अग्निमाजीं पडे बाळू । माता धांवे कनवाळू १ तैसा धांवें माझिया काजा । अंकिला मी दास तुझा २ सर्वेचि झेपावे पक्षिणी । पिलीं पडतांचि धरणीं ३ भुकेलें वत्सरावें । धेनु हुंबरत धांवे ४ वणवा लागलासे वनीं । पाडस चिंतीत हरणी ५ नामा म्हणे मेघा जैसा । विनवितो चातक तैसा ॥ ६ ॥

१००७ धेनु विये वनीं तीस । कैची सुयणी । तरी तें वत्स स्तनीं लावी कवण १ भुजंगाचीं पिलीं उपजतांचि वेगळीं । त्यासीं डंखुं शिकविलें हो कोणी २ सहज लक्षण जयाचियें ठायीं । तो आपुलिये सोई धांवतसे ३ उपजतांची फूल मोगऱ्याच्या माथां । त्यासी परिमळता कोणे लावियेली ४ कडु दुध्याच्या आळ्यासी साखर दुध घातलें । तें अधिकची कडुवाळें कवणें केलें ५ गाळिला तोडिला खंडविखंडी । उंस न संडी सोय गोडीसी ६ नामा म्हणे तैसें आहे गा श्रीहरी । सोईचे व्यापारी घेईम तूतें ॥ ७ ॥

१००८ कृपणाचें धन असे भूमिआंत । जेथें जाय चित्त तेथें धन १ ऐसी मज देवा लावावी संवय । हेंचि मज द्यावें पांडुरंगा २ जेथें जेथें मन जाईल हें माझें । तेथें तेथें तुझें रूप भासो ३ नामा म्हणे सर्वांपरी मी अज्ञान । विनवी आस करून पांडुरंगा ॥ ४ ॥

१००९ सांडोनि संसार झालों मी अंकित । पेशियाचा अंत पाहूं नको १ पातकी मी सत्य पातकी मी सत्य । पातकी मी सत्य पांडुरंगा २ माझे गुण दोष न धरिसी चित्तीं । थोरपण ख्याति द्यावी आम्हां २ ऐसा अपराध आणूं नको मना । पंढरीचा राणा म्हणोनिया ॥ ४ ॥

१०१० वत्साकारणें मोहाळु गाय । अनुसरल्या पान्हाय १ तैसें तुझें वांसरूं धलों मी असें । मज लावीं कासे आपुलिया २ मज बांधलें त्वां संसारखुंटीं । माझी माउली दूर वैकुंठीं ३ थोरु करी मना लाहो । तंव आणिक नेती पान्हावो ४ थोरु नव्हे याचि परी । नामा विनवितसे मुरारी ॥५॥

१०११ विठ्ठल विठ्ठदे पुंडलीकवरदे । अनंत अभेदें रूपें तुझीं १ येईगे विठ्ठले मजलागीं झडकरीं । बुडतों भवसागरीं काढीं मज २ आकांता

अवसरीं स्मरिलें गजेंद्रें। दीनानाथें ब्रीदें सत्य केलीं २ स्मरली संकटीं द्रौपदी वनवासीं। धांवोनि आलासी लवलाहीं ४ प्रल्हादें तुजलागीं स्मरिलें निर्वाणीं। संकटापासोनि राखियेलें ५ नामा म्हणे थोर पीडिलों गर्भवासें। अखंड पाहातसें वास तुझी ॥ ६ ॥

१०१२ देशीं परदेशी झालों तुजवीण। माझें समाधान कोण करी १ चातक चकोरापरी पाहे वास। तूं कांहो उदास पांडुरंगा २ नामा म्हणे चित्त देई माझ्या बोला। जीव तो उरला निघों पाहे ॥ ३ ॥

१०१३ मुंगीचिया गळां बांधोनिया मेरु। तेणें हा प्रकारु कळों आला १ माळियाचें पोरें लपविलें पोटीं। तेणें जगजेठी सुख मानीं २ कुलालाचे हातीं तुडविलें मूल। दाखवीं नवल तयासाठीं ३ मजसाठीं काय धरिलेंसी मौन। धांव नारायणा नामा म्हणे ॥ ४ ॥

१०१४ मज गांजिल्याचा धांवा। सावधान परिसावा १ विठो सुजाणाच्या राया। धांव माझ्या करुणालया २ मोहोपाशीं मज बांधिलें। थोर वैर त्वां साधिलें ३ माझें मन हें पामर। भ्रांत हिंडे दारोदार ४ नामा म्हणे काय करूं। तुजविण भूमिभारु ॥ ५ ॥

१०१५ गुणदोष माझे पाहों नको आतां। तारिसी अनंता मज आतां १ अगाध महिमा काय वाणूं हरी। गोकुळाभीतरीं गाई राखीं २ अंबऋषीसाठीं जन्म सोशियले। महत्त्वाचे केलें हुड स्वयें ३ नामा म्हणे तुझें नामाचेनि बळ। प्रसादें केवळ लाधलों मी ॥ ४ ॥

१०१६ मीं तों तुझा दास न करी उदास। माया मोहपाश तोडीं देवा १ प्राण जावो परि नको करूं त्याग। करी अंगसंग अंगिकार २ अंगीकारी आतां अजामेळ अंतीं। समान श्रीपती सम करी ३ नामा म्हणे ऐसें वर्णावें म्यां किती। नामें केली ख्याती चराचरीं ॥ ४ ॥

१०१७ वानराच्या संगें स्वयें क्षेम देसी। मज हृषीकेशी न बोलावें १ रिखापाशीं सदा स्वभावें तुम्हीं खेळा। माझिया कपाळा नातुडसी २ पक्षी जटायूचे लेकरु तूं होसी। माझ्या कां मनासी नातुडसी ३ लावोनि चरण तारियेली शिळा। कोळियाचा केला अंगीकार ४ नामा म्हणे तुम्हां सांगावें म्यां किती। राग माना चित्तीं काय वाणुं ॥ ५ ॥

१०१८ पतितपावना धांवसी निर्वाणीं। ब्रीद चक्रपाणी सत्य केलें १ काय अपराध कोणाचे पाहिले। नाहीं तूं त्यागिलें नष्ट खळां २ अजामेळासाठीं आहार वर्जिले। बीज तें भर्जिलें भवमूळ ३ नामा म्हणे देवा नागवण बारे। आतां उणें पुरें पाहूं नको ॥ ४ ॥

१०१९ जगव्जीवना अगा नारायणा। का नये करुणा दासाची हे १

अच्युता केशवा येगा दीनानाथा। सर्वज्ञा समर्था कृपामूर्ती २ चिद्घना चिद्रूपा विरंचीच्या बापा। करावी जी कृपा सर्वांभूतीं ४ तुझें म्हणविलें उपेक्षिसी जरी। नामा म्हणे हरी ब्रीद काय ॥ ४ ॥

१०२० विश्वंभर नाम तुझें कमळापती। जगीं श्रुतिस्मृति वाखाणिती १ गौळ्यांचे घरींचें दहीं लोणी चोरुनी। खातां चक्रपाणी लाजसीना २ आतां दीनानाथा तुझें ब्रीद साचें। तरी भूषण आमुचें जतन करी ३ येर ठेवाठेवी कायसी आतां। तुम्हां विनवितो नामा केशिराजा ॥ ४ ॥

१०२१ वासरूं भोवें खुंटिया भोंवतें। आपआपणियांतें गोवियेलें १ तैसी परी मज झाली गा देवा। गुंतलों मी भावा लटिकिया २ नामा म्हणे केशवा तोडी का बंधनें। मी एक पोसणें भक्त तुझा ॥ ३ ॥

१०२२ तुजविण आम्हां कोण हो पोशिता। अहो जी कृपावंता पंढरि-राया १ न करीं विठ्ठला आतां लाजिरवाणें। मी तुझें पोसणें पांडुरंगा २ काकुलती कोणा येऊं हो मी आतां। अनाथाच्या नाथा विठ्ठला तूं ३ एक वेळ आतां पाहे मजकडे। नामा म्हणे वेडें रंक तुझें ॥ ४ ॥

१०२३ आशा मनीशा तृष्णा लागलीसे पाठीं। धांव जगजेठी स्वामी माझ्या १ गेलासि केउता वाढिलें दुश्चिता। अगा कृपावंता स्वामी माझ्या २ नामा म्हणे मज नाहीं कोण गत। तारिसी अनंत स्वामी माझ्या ॥ ३ ॥

१०२४ माझे मनोरथ पूर्ण कीजे देवा। केशवा माधवा नारायणा १ नाहीं नाहीं मज आणिक सोयरा। न करी अव्हेरा पांडुरंगा २ अनाथाचा नाथ होशी तूं दयाळा। किती वेळोवेळां प्रार्थूं आतां ३ नामा म्हणे जीव होतो कासावीस। केली तुझी आस आतां बरी ॥ ४ ॥

१०२५ आरुष साबडें नेणें कांहीं वेडें। जन्मोनि सांकडें केलें तुज १ जाणसी तें करी कृपाळुवा हरी। लाज सर्वांपरी आहे तुज २ मी तंव अप-राधी असें लक्ष कोटी। म्हणतों जगजेठी दास तुझा ३ नाहीं तुझी सेवा केली मनोभावें। लोभदंभगर्वें भ्रांत झालों ४ कीर्ति म्यां ऐकिली बहुतांच्या मुखीं। केली बहु सुखी शरणागतें ५ नामा म्हणे मज मोकलीसी म्हणा। अनाथ म्हणोनि शरण आलों ॥ ६ ॥

१०२६ समर्थाचें बाळ पांघरे वाकळ। हांसती सकळ लाज कोणा १ देव असतां दैन्य उरे कैचें बापा। आम्हांसि तूं कैसा विसरलासी २ ऐसा तूं अविनाश त्रिभुवनींचा राजा। नामा म्हणे माझा तूंचि स्वामी ॥ ३ ॥

१०२७ देहाभिमानें पुरविली पाठी। कांहो जगजेठी नये कृपा १ स्वात्मसुखासाठी स्तुती करी ब्रह्मा। व्याधा निजधामा स्थिर पद २ काय

करीतसे मातृपितृभक्ति । तया जगत्पति नाचतसे ३ नाचती वैकुंठीं सर्व ऋषेश्वर । नामा म्हणे पार नाहीं नाहीं ॥ ४ ॥

१०२८ विठ्ठल माउली कृपेची कोवळी । आठवितां घाली प्रेमपान्हा १ मज कां मोकलिलें कवणा निरविलें । कठिण कैसें झालें हृदय तुझें २ तुजविण जिवलग दुजें कोण होईल । तें माझें साहील जड भारी ३ तूं माझी माउली मी वो तुझा वत्स । परतों परतों वास पाहे तुझी ४ माता मोहें कैसी न विसंबे सर्वथा । अंतरींची व्यथा कोण जाणे ५ नामा म्हणे विठ्ठले कां गे रुसलीसि । केव्हां सांभाळिसी अनाथनाथे ॥ ६ ॥

१०२९ विठ्ठल माउली कृपेची साउली । आठवितां घाली प्रेमपान्हा १ न सांगतां सर्व जाणे तान्ह भूक । जवळीं व्यापक न विसंबे २ माया मोह कैसा करावा सर्वथा । अंतरींची व्यथा तोचि जाणे ३ सुखशांतिरूपें लेवविलीं अंगीं । लागों नेदी धगी संसाराची ४ देऊनि अभय करें कुरवाळी । करित साउली पीतांबरें ५ मुखीं नाम माळा कीर्तन श्रवणीं । लेवविलीं लेणीं नवविध ६ नयनीं अंजन सूदलें स वळें । समाधान झालें सर्व अंग ७ अच्युत अनंत सुवर्णाची पेटी । घातलिसे कंठीं निर्विकार ८ चतुर्भुज शोभा रूप मध्यें मणी । प्रभा त्रिभुवनीं विराजित ९ मुक्तलग शुद्ध बिंदुली गोजिरी । पद्महस्त शिरीं स्थापितसे १० संतपायरज कपाळीं टिळका । नाहीं भय शंका कळिकाळा ११ सगुण साजिरा कटीं कडदोरा । अवर्ण दुर्भरा दृढ बांधु १२ कामक्रोधादिक करूनि पुतळे । पायीं जे घातले पायवाट १३ वासनेची दृष्टी लागेल त्या क्षणीं । उभा चक्रपाणी मागें पुढें १४ संतापायीं नामा शृंगारमंडितु । अखंड क्रीडतु महाद्वारीं ॥ १५ ॥

१०३० काय अपराध पाहसी कोणाचे । धांवे भाविकांचे कामकाजीं १ काय केशीराजा वाणुं मी हुबळें । शरणागता लळे पुरविशी २ पतितपावन ब्रीद चराचरीं । तेथें मी भिकारी कोणीकडे ३ नामा म्हणे तूंचि करिशी उद्धार । मज देवा पार नाहीं भाग्या ॥ ४ ॥

१०३१ शरण आल्याचा न पाहसी अवगुण । कृपेचें लक्षण सहज आहे १ गजेंद्र गणिकेची राखिली त्वां लाज । सोडविला द्विज अजामिळ २ सांगणें हें काय तुम्हीं दिलें देवा । उदारा केशवा मायबापा ३ नामा म्हणे क्षणीं अव्हेरिसी मज । जगीं होईल लाज थोर तुज ॥ ४ ॥

१०३२ काया हरुषे फुटूं नेदी । टाळ दिंडी वाहिन खांदीं १ तूं बा माझा तूं बा माझा । तूं बा माझा केशिराजा २ आळवणीचा तूं बा वाचें । तेणें छंदें पै बा नाचें ३ तूं बा माझा मी दास तुझा । विनवितो नामा केशीराजा ॥ ४ ॥

१०३३ अनंत जन्मींचें चुकवीसी सांकडें । काय मी बापुडें विनवूं कैसें १ सगुण गुणाची वोळलीसे मूर्ति । राहो माझें चित्तीं निरंतर २ माझा मीच झालों सकळ व्यापारी । संसाराबाहेरीं कोण काढी ३ नामा म्हणे नको गोववूं या आशा । पावन परेशा केशिराजा ॥ ४ ॥

१०३४ तुज न पोसवे दातारा । तरी ऐशा घाली चिरा । एका पोटा दुर्भरा । अव्हेरूं नको दातारा १ तुज म्यां जीवीं अनुसरावें । तुम्हींही तसेंच अपंगावें । परी मी आणिकांचें न म्हणवावें । जन्मोजन्मीं दातारा २ विष्णुदास नामा म्हणे । मज उपेक्षिसी झणें । जन्मोजन्मींचें पोसणें । केशवा उणें येऊं न देई ॥ ३ ॥

१०३५ काय करूं आतां देवा विश्वंभरा । मजलागीं थारा नाहीं कोठें १ उबगतीं सोयरीं धायरीं समस्त । काय करूं अंत पाहती माझा २ तूंचि मातापिता गुरू बंधु होसी । जाऊं या कोणासी शरण आतां ३ पायीं थारा मागे नाम्याची विनंति । चित्त द्या श्रीपती आतां वेगें ॥ ४ ॥

१०३६ नेणें भक्ति कांहीं करूं कैसी सेवा । हें तों मज देवा समजेना १ करूं कैसा जप करूं कैसें ध्यान । नाहीं माझें मन स्थिर देवा २ कामक्रोध यांची मोठी हे जाचणी । झालों वेडा रानीं समजेना ३ नामा म्हणे माझे सांवळे विठाई । येऊनिया राहीं हृदयामाजीं ॥ ४ ॥

१०३७ भागलासी देवा धांव धांवणिया । दासविसी पायां पांडुरंगा १ गजेंद्र गणिका तुम्हां श्रमविलें । मी काय उगलें परदेशी २ सोळा सहस्त्र गोपी त्या उद्धरती । माझी कींव चित्तीं कां बा नये ३ नामा म्हणे आम्हां पुरे तुझा संग । वारंवार मग वारी कोण ॥ ४ ॥

१०३८ झणीं दृष्टि लागो तुझ्या सगुणपणा । जेणें माझ्या मना बोध केला १ अनंता जन्मींचें विसरलों दुःख । पाहतां तुझें मुख पांडुरंगा २ योगियांच्या ध्यानीं ध्यातां नातुडसी । तो तूं आम्हांपाशीं मागें पुढें ३ नामा म्हणे जीवें करीन निंबलोण । विटेसहित चरण वोवाळीन ॥ ४ ॥

१०३९ विषयीं आसक्त झालें मन माझें । करीं तुझें ध्यान पंढरीराया १ नाथिलें संकल्प करी नानाविध । तेणें थोर खेद पावतसे १ ऐसा मी अपराधी दुराचारी देवा । भेटसी केशवा कवणेपरी ३ आयुष्य सरे परि न सरे कल्पना । भोगवी यातना नानाविध ४ जन्ममरण कष्ट भोगितां संकटीं । होतसे हिंपुटी येरझारीं ५ मायामोहरत भ्रांत माझें चित्त । चुकलों निजहित नारायणा ६ तूं अनाथ कैवारी म्हणोनी धांवा करी । सोडवी मुरारी म्हणे नामा ॥ ७ ॥

१०४० तुझिया चरणाचें तुटतां अनुसंधान । नेलें माझें मन षड्वर्गीं १ धांव गा विठ्ठला सोडवी आपुला दास । थोर कासावीस केलें बापा २ कर्म

कुळाचार क्रोध हा अनिवार। मदें निरंतर भ्रांत केलें ३ मत्सरें तुजसीं दुराविलें देवा। लोभें केला गोंवा गर्भवासीं ४ दंभ रसातळीं जातसे घेऊनि। विश्वचक्षु होऊनि पाहासी कैसा ५ नामा म्हणे मज तुझाचि भरंवसा। अनाथा कोंवसा होसी देवा ॥ ६ ॥

१०४१ संसारीच्या आह्मा आहाळलों भारी। निववीं गा श्रीहरी अमृतदृष्टीं १ अनाथ अपराधी दुर्बळ दुराचारी। कृपाळुवा हरी तारी मज २ नामा म्हणे विठो कृपेचा कोंवळा। जाणसी कळवळा अनाथाचा ॥ ३ ॥

१०४२ रमासिंधुमाजीं सौंदर्याची धणी। ब्रीदें चक्रपाणी मिरविसी १ मेघ देहाकृती घनःश्याम मूर्ति। नटतसे भक्तीं भक्तजना २ भाक देऊनिया गौळीयाचे घरीं। गाई निरंतरीं चारीतसे ३ इंद्र वेडावला मुनि थोर थोर। नकळेचि पार म्हणे नामा ॥ ४ ॥

१०४३ पांचमुखीं रुद्र स्वयें करी स्तुति। चहूं मुखीं कीर्ति वर्णी ब्रह्मा १ देवी देव सर्व विस्मयो पावती। विठोबाची ख्याती कोण वानी २ परिक्षितीसाठीं प्राण त्यजी सर्व। रावणाचें गर्व स्वयें हाणी ३ नामा म्हणे तुज सकळ समान। माझे दोष गुण मानी काय ॥ ४ ॥

१०४४ भिऊनि रिघीजे समर्थाचे पोटीं। विषयांची तो भेटी नको मज १ तैसा मी शरण आलोंसें केशवे। मज त्वां राखावें पायांतळीं २ नको उदासीन राखों अभिमान। माझें आगमन विचारी कां ३ तुझेनि होईल तेंच मी मागेन। न सोडी चरण अहर्निशीं ४ अविद्या अपार संचरली देवा। आम्हासी कुढावा नाहीं कोणी ५ देवा आतां मज नको गर्भवास। नामा विष्णुदास विनवीतसे ॥ ६ ॥

१०४५ नावडे प्रपंच तापत्रय माया। येई धांवोनिया केशिराजा १ भवभयें फार भ्यालों जन्मांतरा। चौऱ्यांशीचा फेरा चुकवितां २ सत्कथा श्रवण नामसंकीर्तन। न घडे भजन मज देवा ३ नवविधा भक्ति कोणें केली कैसी। नामा म्हणे ऐसी दावी मज ॥ ४ ॥

श्रीजनाबाई

१०४६ येगे माझे विठाबाई। कृपादृष्टीनें तूं पाहीं १ तुजविण न सुचे कांहीं। आतां मी वो करूं काई २ माझा भाव तुजवरीं। आतां रक्षी नानापरी ३ येई सखये धांउनी। म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

१०४७ सख्या घेतलें पदरीं। आतां न टाकावें दुरीं १ थोरांचीं उचितें।

हेंचि काय सांगों तूंतें २ ब्रम्हियाच्या ताता। सज्जना लक्षुमीच्या कांता ३ आपुली म्हणवूनि। आपंगावी दासी जनी ॥ ४ ॥

• • • १०४८ गंगा गेली सिंधूपाशीं। त्यानें अव्हेरिलें तिसी १ तरी तें सांगावें कवणाला। ऐसें बोलें बा विठ्ठला २ जळ कोपें जळचरा। माता अव्हेरी लेंकुरा ३ जनी म्हणे शरण आलें। अव्हेरितां ब्रीद गेलें ॥ ४ ॥

१०४९ माझी आंधळ्याची काठी। आडकली कवणें बेटीं १ आतां सांगूं मी कवणासी। धांवे पावें हृषीकेशी ९ तुजवांचूनीं विठ्ठला। कोणी नाहीं रे मजला ३ माथा ठेवीं तुझे चरणीं। म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

१०५० कां गा न येसी विठ्ठला। ऐसा कोण दोष मला १ माय बाप तूंचि धनी। मला सांभाळीं निर्वाणीं २ त्वां बा उद्धरिले थोर। तेथें काय मी पामर ३ दीनानाथा दीनबंधू। जनी म्हणे कृपासिंधू ॥ ४ ॥

१०५१ अगा रुक्मिणीनायका। सुरा असुरां प्रिय लोकां १ ते तूं धांवे माझे आई। सखे साजणी बिठाबाई २ अगा शिवाचिया जपा। मदनताता निष्पापा ३ आपुली म्हणवुनी। आपंगावी दासी जनी ॥ ४ ॥

१०५२ नाहीं केली तुझी सेवा। दुःख वाटतसे माझ्या जीवा १ नष्ट पापीण मी हीन। नाहीं केलें तुझें ध्यान २ जें जें दुःख झालें मला। तें त्वां सोसिलें विठ्ठला ३ रात्रंदिवस मजपाशीं। दळूं कांडूं लागलासी ४ क्षमा करावी देवराया। दासी जनी लागे पायां ॥ ५ ॥

१०५३ अहो नारायणा। मजवरीं कृपा कां कराना १ मी तों अज्ञानाची राशी। म्हणोन आलें पायांपाशीं २ जनी म्हणे आतां। मज सोडवी कृपावंता ॥ ३ ॥

१०५४ आधीं घेतलें पदरीं। आतां न धरावें दुरीं १ तुम्हा थोराचें उचितें। हेंचि काय सांगूं तूंतें २ अहो ब्रह्मयाच्या ताता। सखया लक्षुमीच्या कांता ३ दयेच्या सागरा। जनी म्हणे अमरेश्वरा ॥ ४ ॥

१०५५ आम्ही जावें कवण्या ठाया। न बोलसी पंढरीराया १ सरिता गेली सिंधूपाशीं। जरी तो ठाव न दे तिसी २ जळ कोपलें जळचरासी। माता न घे बाळकासी ३ म्हणे जनी आलें शरण। जरीं त्वां धरिलेंसे मौन ॥ ४ ॥

१०५६ ऐक बापा हृषीकेशी। मज ठेवीं पायांपाशीं १ तुझें रूप पाहिन डोळां। मुखीं नाम वेळो वेळां २ हातीं धरिल्याचि लाज। माझें सर्व करीं काज ३ तुजविण देवराया। कोणी नाही रे सखया ४ कमळापति कमळ-पाणी। दासी जनी लागे चरणीं ॥ ५ ॥

१०५७ पोट भरोनि व्यालासी। मज सांडुनी कोठें जासी १ धीरा

धीरा पांडुरंगा । मज कां टाकिलें निसंगा २ ज्याचा जार त्यासी भार । मजला नाहीं आणिक थार ३ विठाबाई मायबहिणी । तुझे कृपें तरली जनी ॥ ४ ॥

१०५८ रुक्मिणीच्या कुंका । सुरां अमरां प्रिय लोकां १ तूं धांव माझे आई । सखे साजणी विठाबाई २ शिवाचिया जपा । मदनताता या निष्पापा ३ दयेच्या सागरा । म्हणे जनी अमरेश्वरा ॥ ४ ॥

१०५९ मी वत्स माझी गाई । नये आतां करूं काई १ तुम्ही तरी सांगा कांहीं । शेखीं विनवा विठाबाई २ येई माझिये हरणी । चुकलें पाडस दासी जनी ॥ ३ ॥

१०६० सख्या पंढरीच्या राया । घडे दंडवत पायां १ ऐसें करी अखंडीत । शुद्ध प्रेम शुद्ध चित्त २ वेध माझ्या चित्ता । हाचि लागो पंढरीनाथा ३ जाई ओवाळुनी । जन्मोजन्मीं म्हणे जनी ॥ ४ ॥

१०६१ कां गा उशीर लाविला । माझा विसर पडिला १ तुजवरीं संसार । बोळविलें घरदार २ तो तूं आपुल्या दासासी । जनी म्हणे विसंबसी ॥ ३ ॥

१०६२ शिणल्या बाह्या आतां । येऊनियां लावी हातां १ तूं माझें वो माहेर । काय पाहतोसी अंतर २ वोवाळुनीं पायां । जीवेंभावें पंढरीरायीं ३ धर्मताता धर्म लेकी । म्हणे जनी हे विलोकीं ॥ ४ ॥

१०६३ योग न्यावा सिद्धि । सकळ गुणाचिया निधी १ अरूपाच्या रूपा । सांब राजाचिया जपा २ ब्रह्मियाच्या ताता । म्हणे जनी पंढरीनाथा ॥३॥

१०६४ माय मेली बाप मेला । आतां सांभाळी विठ्ठला १ मी तुझें गा लेकरूं । नको मजशीं अव्हेरूं २ मतिमंद मी तुझी दासी । ठाव द्यावा पायांपाशीं ३ तुजविण सखे कोण । माझें करील संरक्षण ४ अंत किती पाहासी देवा । थोर श्रम झाला जीवा ५ सकळ जीवाच्या जीवना । म्हणे जनी नारायणा ॥ ६ ॥

१०६५ काय करूं या कर्मासीं । धांव पाव हृषिकेशी १ नाश होतो आयुष्याचा । तुझें नांव नये वाचा २ काय जिणें या देहाचें । अखंड अवध्या रात्रीचें ३ व्यर्थ कष्टविली माता । तुझें नाम नये गातां ४ जन्ममरणाचें दुःख । म्हणे जनी दाखवी मुख ॥ ५ ॥

१०६६ अहो ब्रह्मांडपाळका । ऐके रुक्मिणीच्या कुंका १ देवा घेतलें पदरीं । तें तूं टाकूं नको दुरीं २ होतें लोकांमध्यें निंद्य । तें त्वां जगांत केलें वंद्य ३ विनवीतसे दासी जनी । परिसावी माझी विनवणी ॥ ४ ॥

१०६७ येईं जिवाचिया जीवा । रामा देवाचिया देवा १ सर्व देव वंदी

पाडिले । रामा तुम्ही सोडविलें २ मारूनिया लंकापीत । सोडविली सीता-सती ३ देवा तुमची ऐसी ख्याती । रुद्रादिक ते वर्णिती ॥ ४ ॥

१०६८ शरण आलें नारायणा । आतां तारीं हो पावना १ शरण आला मारुतिराया । त्याची दिव्य केली काया २ शरण प्रल्हाद तो आला । हिरण्यकश्यपू मारिला ३ जनी म्हणे देवा शरण । व्हावें भल्यानें जाणोन ॥४॥

१०६९ एक बापा माझ्या पंढरीच्या राया । कीर्तना आलेया आर्तभूतां १ माझ्या दुणेदारा पुरवी त्याची आस । न करी निरास आर्तभूतां २ त्रैलोक्याच्या राया सख्या उमरावा । अभय तो द्यावा कर तयां ३ जैसा चंद्रश्रवा सूर्य उच्चैश्रवा । अढळ पद ध्रुवा दिधलेंसें ४ उपमन्यु बाळका क्षीराचा सागरू । ऐसा तं दातारू काय वानूं ५ म्हणे दासी जनी आलेया कीर्तनीं । तया कंटाळुनी पिटूं नका ॥ ६ ॥

१०७० गजेंद्रासी उद्धरिले । आम्हां तुझें काय केलें १ तारिली गणिका । तिहीं लोकीं तुझा शिक्का २ वाल्हा कोळी अजामेळ । पापी केला पुण्यशीळ ३ गुणदोष मना नाणी । म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

१०७१ राजाई गोणाई । अखंडित तुझे पायीं १ मज ठेवियेलें द्वारीं । नीच म्हणोनि बाहेरीं २ नारा गोंदा महादा विठा । ठेवियलें अग्रवाटा ३ देवा केव्हां क्षेम देसी । जापुली म्हणोनि जनी दासी ॥ ४ ॥

१०७२ काय करूं पंढरीनाथा । काळ साह्य नाहीं आतां १ मज टाकिलें परदेशीं । नारा विठा तुजपाशीं २ श्रम बहु जाला जीवा । आतां सांभाळी केशवा ३ कोण सखा तुजविण । माझें करीं समाधान ४ हीन दीन तुझे पोटीं । जनी म्हणे द्यावी भेटी ॥ ५ ॥

१०७३ आंधळ्याची काठी । अडकली कवणें बेटीं १ माझिये हरणी । गुंतलीस कोणे रानीं २ मुकें मी पाडस । चुकलें भोवें पाहें वास ३ तुजवीण काय करूं । प्राण किती कंठीं धरूं ४ आतां जीव जाऊं पाहे । धांव घाली माझे आये ५ माझी भेटवा जननी । संतां विनवी दासी जनी ॥ ६ ॥

१०७४ धन्य कलत्र माय । सर्व जोडी तुझे पाय १ सखा तुजवीण पाहीं । तुजा कोणी मज नाहीं २ माझी न करावी सांडणी । म्हणे तुझी दासी जनी ॥ ३ ॥

१०७५ अविद्येच्या वो रात्रीं । आडकलें अंधारीं १ तेथुनीं काढावें गोविंदा । यशोदेच्या परमानंदा २ तुझें सन्निधेचें पाशीं । ठाव नाहीं अविद्येसीं ३ तुझे संगतीं पावन । उद्धरिलें ब्रह्म पूर्ण ४ अजामेळ शुद्ध केला । म्हणें दासी जनी भला ॥ ५ ॥

१०७६ किती सांगूं तूंतें । बुद्धि शिकवणें हें मातें १ सोमवंशाच्या भूषणा ।

प्रतिपाळी हर्षें दीना २ शिकवावें तूंतें। हाचि अपराध आमुतें ३ स्वामीलागीं धीट ऐसी। म्हणती शिकवी जनी दासी ॥ ४ ॥

१०७७ येरे येरे माझ्या रामा। मनमोहन मेघःश्यामा १ संतमिसें भेटी। देईं देईं कृपागोष्टी २ आमची चुकवी जन्मव्याधी। आम्हा देईं हो समाधी ३ जनी म्हणे चक्रपाणी। करी ऐसी हो करणी ॥ ४ ॥

१७०८ पाहतां पंढरिराया। त्याच्या मुक्ति लागे पायां १ पुरुषार्थ चारी। त्याचे मोक्ष आर्जव करीं २ धनसंपत्तीचा दाता। होय पाहातां पंढरीनाथा ३ संतांचे चरणीं। लोळे नाचे दासी जनी ॥ ४ ॥

श्रीभानुदासमहाराज

१०७९ चंचळ हें मन नावरें माझ्यानें। कामाच्या व्यसनें पीडितसें १ अविवेकाचें बळ झालें असे फार। धांवती षड्विकार सैरावैरां २ विवेकाची शक्ति होऊनियां क्षीण। सत्कर्मासी हीन बुद्धि झाली ३ चित्ताचा चालक अगा सूत्रधारी। भानुदास हरी कृपा करी ॥ ४ ॥

१०८० अधोगती आम्ही जावें पंढरीनाथा। ऐसें तुझ्या चित्ता आलें काय १ पडिलों पदरीं अन्यायी मी दीन। नेईं सांभाळून कैसें तरी २ मज अनाथाची परिसावी विनंती। भानुदास स्तुति करीतसे ॥ ३ ॥

१०८१ देवा कोठवरीं अंत पाहतोसी। प्राण कंठापाशीं ठेवियेला १ पळमात्र चित्ता नाहीं समाधान। चिंतेनें व्यापून घेतलेंसें २ नानापरीचें दुःख येवोनी आदळत। शोकें व्याकुळ चित्त होत असे ३ यासी तो उपाव न कळेचि मज। शरण आलों तुज देवराया ४ इच्छा पुरवुनी सुखरूप ठेवी। भानुदास पायीं ठाव मागे ॥ ५ ॥

१०८२ मज निरविलें कोणाचिये हातीं। वैकुंठीं श्रीपती राहीलासी १ कोणी नाहीं मज ठाऊक तुजला। संकटाचा घाला कैसा केला २ दुरी टाकुनिया केलेंसें निष्ठुर। दुःखानें बेजार केलें मज ३ काय राग आला तुझिया मनांत। तयामुळें शोकांत पाडियेलें ४ अन्यायाची राशी देहचि सगळा। हा राग गोपाळा न मानावा ५ क्षमा करी माझे सर्व अपराध। न धरावा भेद कांहीं देवा ६ भानुदास म्हणे अंगिकार त्वरित। करूनी आनंदांत ठेवा पायीं ॥ ७ ॥

१०८३ पतीत म्हणोनि झालों शरणागत। अनाथाचा नाथ म्हणती तुम्हां १ तें आपलें ब्रीद सांभाळी अनंता। नको पां परता दास तुझा २ तुझा

दास म्हणोनि जगीं जाहली मात। अनाथाचानाथा तूंतें म्हणती ३ भानुदास म्हणे सांभाळी वचन। पतीतपावन ब्रीद जगीं ॥ ४ ॥

१०८४ अनाथाचा नाथ भक्ताचा कैवारी। ऐसें चराचरीं ब्रीद गाजे १ तें आम्हां सांपडलें सोपें वर्म हातां। म्हणोनि अच्युता बोलतसों २ आम्ही पतीतांनीं घालावें सांकडें। उगवणें कोडें तुमचे हातीं ३ भानुदास विनवी चरणीं ठेवुनी माथा। सांभाळी अनाथनाथा आम्हांलागीं ॥ ४ ॥

१०८५ दीन आम्हीं रंक पतीत पतीत। पावन तूं अनंत स्वामी माझा १ धरिला भरंवसा नामावरीं चित्त। नाहीं दुजा हेत मनीं कांहीं २ देणें घेणें नको पुरला मनोरथ। बोलणें ती मात वेगळी असे ३ भानुदास म्हणे अहो पंढरीराया। कृपा करी सखया धरी हातीं ॥ ४ ॥

१०८६ अहो पांडुरंगा पतीतपावना। आमुची विज्ञापना एक असे १ नामाचा उच्चार संतांचा सांगात। पुरवावा हेत जन्मोजन्मीं २ भलतीये यातीं भलतीये कुळीं। जन्म दे निर्धारीं देवराया ३ भानुदास म्हणे दुजा नको धंदा। रात्रंदिवस गोविंदा वाचें नाम ॥ ४ ॥

१०८७ भाकितों करुणा पंढरीच्या राया। अगा यादवराया श्रीकृष्ण-रामा १ तूं माय माऊली जीवीं जीवनकळा। भक्ताचा लळा पुरवीसी २ आवडें सावडें भक्ताचें कीर्तन। नाचसी येऊन निरभिमानें ३ भानुदास म्हणे पुरवी माझे लळे। विठ्ठलें सांवळे माऊलीये ॥ ४ ॥

१०८८ वेदांत सिद्धांत ऐकोनिया गोष्टी। मन झालें चावटी देवराया १ परि त्याचा बोध नये कांहीं चित्ता। फजिती तत्वता मागें पुढें २ संसाराचें जाळें पडतसे गुंतीं। करितां कुंथाकुंथी न निघेचि ३ भानुदास म्हणे सांवळ्या श्रीरामा। देईं तुझा प्रेमा दुजें नको ॥ ४ ॥

१०८९ माझा तो भरंवसा तुझे नामीं आहे। येणें कार्य होय आमुचें देवा १ तूं जगाचें जीवन मनाचें मोहन। ब्रह्मसनातन तूंचि देवा २ स्थावर जंगम जगीं प्रकाशला। हा अचोज अबोला दिसे देवा ३ भानुदास म्हणे विश्रांतिसी स्थान। पंढरीवांचून दुजें नाहीं ॥ ४ ॥

१०९० तुझिया रूपाची आवडी मज देवा। वाचेसी तो हेवा रामनाम १ श्रवणीं ऐकेन तुमचें पोवाडे। दुजें वाडेकोडें न करी कांहीं २ चरणें प्रदक्षणा घालीन लोटांगणा। वंदिन चरणा संतांचिया ३ भानुदास म्हणे हीच मति स्थिर। राम नाम निर्धार गाईन मुखीं ॥ ४ ॥

१०९१ एकाचिये घरीं द्वारपाळ होय। एकासी ते पाहे खांदा वाहे १ एकाचिया घरीं उच्छिष्ट तें काढी। एकाची आवडी उभा राहे २ एका घरीं कण्या आवडीनें खाये। एका घरीं न जाय बोलावितां ३ एकाचिये घरीं

उच्छिष्ट भातुकें । खाय कवतुकें मिटक्या मारी ४ भानुदास म्हणे आवडीच्या सुखा भुलोनिया देखा लोणी खाये ॥ ५ ॥

१०९२ शेंबडीं वाकुडीं गौळियांचीं पोरें । तेथें नाचे निर्धारें आवडीनें १ जाणते वेदांती न करीत तिकडे तोंड । म्हणे हे तों होती भांड शाब्दिक ते २ चोरितांना लोणी बांधिती गौळणी । तेथें काकलूनि पाय धरी ३ यज्ञाचें ठायीं अवदान नेघे । विदुरासी मागे आणी कण्या ४ भानुदास म्हणे जाणते नेणते । दोनी ते सरते होती पायीं ॥ ५ ॥

१०९६ तुम्ही कृपानिधी संत । मी पतीत अन्यायी १ सलगी बोलियेलों फार । न कळे निर्धार योग्यता २ म्हणवी दास तुमचा देवा । करितां हेवा पुढिल्याचा ३ उच्छिष्ट प्रसादाची आस । म्हणे भानुदास तुमचा ॥४॥

श्रीएकनाथमहाराज

१०९७ धांव नारायणा । माझ्या दुःखाच्या निरसना १ संसारें मी कष्टलों । तुजलागीं शरण आलो २ कोण सोडविल आतां । तुजविण अनंता ३ तूंचि मायबापा । निवारिसी सर्व तापा ४ एका जनार्दनीं पाय । धरूनियां चित्तीं राहे ॥ ५ ॥

१०९८ धांवे धांवे श्रीहरी । निवारी संसार बोहरी १ आडलियाचा विसांवा । धांवे पावे तूं केशवा २ तूं दीनदयाळ हरी । आपुलें आम्हां जतन करीं ३ अंकित भक्ताचा । ऐसी बोले वेदवाचा ४ एकाएकी जनार्दनीं । आठ सहस्र बोले वाणी ॥ ५ ॥

१०९९ तुजविण आम्हां कोण आहे देवा । धांव यादवराया माय बापा १ पडिलोंसें डोहीं प्रपंच आवर्ती । कोण करी शांति तुजविण २ जन्ममरणाचा पडिलासे फेरा । सोडवी दातारा मायबापा ३ एकाजनार्दनीं धांवे लवलाही । येवोनियां हृदयीं ठाव देई ॥ ४ ॥

११०० तुमच्या चरणांपरतें । शरण न जाय आणिकांतें १ ऐसे चरण पावन । उद्धरले असंख्य जन ॥ २ ॥ चरणरजाचें ध्यान । शंकर करितो आपण ३ एकाजनार्दनीं शरण । धरिले चरण न सोडी जाण ॥ ४ ॥

११०१ कृपाळु माधव तूं मुरारी । अच्युता अनंता श्रीहरी १ तुम्ही तारिलें अहिल्येसी । उद्धरिलें अजामेळासी २ महा दोषांची दोषश्रेणी । ती तारिली कुंटिणी ३ रामनाम जपे अनुदिनीं । शरण एकाजनार्दनीं ॥ ४ ॥

११०२ शरणगता कृपाळू उदार पंढरिराणा । जाणतसे खुणा अंतरीं-

च्या १ तिहीं त्रिभुवनीं चाले एक सत्ता । म्हणोनि तत्त्वतां कींव भाकीं २ करुणाकरा तुम्ही भक्तांचें जीवन । हें आम्हां वचन श्रुतिवाक्य ३ एका-जनार्दनीं आलोंसें शरण । काया वाचा मन जडलें पायीं ॥ ४ ॥

११०३ तुम्ही कृपाळ कृपाळ । विश्वजनप्रतिपाळ १ म्हणोनीं येतों काकुळती । कृपाळुवा श्रीपती २ एकाजनार्दनीं देवा । सर्व सारूनीं पायीं ठेवा ॥ ३ ॥

११०४ कैं मनींची इच्छा पुरेल ही धांव । पाहीन पंढरीराव जाऊ-नियां १ आलीया जन्माचें होईल सार्थक । निवारेल दुःख भय पीडा २ कैं हें मस्तक ठेवीन चरणीं । पाहीन डोळे भरूनी श्रीमुख तें ३ एकाजनार्दनीं कैं होईन पात्र । नासेल समस्त तापत्रय ॥ ४ ॥

११०५ माहेरींची वास पाहीन मी डोळां । संतांचा पैं मेळा येतां देखें १ घालुनी दंडवत लागेन मी पायीं । जीव हा उतराई करूनि सांडीं २ कुर्वं-डीन काया तयावरून भावें । जीवें वोवाळावें जीवलगा ३ आषाढी कार्तिकी प्रेमें करिती वारी । तयांची मी थोरी काय वानूं ४ एकाजनार्दनीं धन्य ते दैवाचे । निरंतर वाचें विठ्ठलनाम ॥ ५ ॥

११०६ आम्ही दीन तूं दीनानाथ । तिहीं लोकीं तुझी मात १ आम्ही पतीत तूं पावन । ऐसें साजे नामाभिधान २ आम्ही अनाथ तूं कैवारी । ऐसी तुझी आहे थोरी ३ आम्ही दीन तूं वत्सल । ऐकिला तो ऐसा बोल ४ नको धरूं दुजें आतां । कृपाळू तूं दीनानाथा ५ एका शरण जनार्दनीं । ऐसें चालत आलें दुरूनी ॥ ६ ॥

११०७ अनाथाचा नाथ दीनाचा दयाळ । म्हणवोनी सांभाळ करी माझा १ तुज ऐसा देव नाहीं त्रिभुवनीं । म्हणवोनी चरणीं विनटलों २ बापा जनार्दना कृपा करीं दान । सांभाळीं वचन आपुलें तें ३ एकाजनार्दनीं भेटी देईं देवा । संतांपाईं भावा मिठी पडो ॥ ४ ॥

श्रीज्ञानदेवमहाराज

११०८ मी माझें करूनि देह चालविला वायां । आतां जेथिचा तेथें निमोनि जाय ऐसें कीजे देवराया १ जंव जंव गोड तंव तंव जाड । जाड गोड दोन्ही नको रया २ त्रिगुण वोझें जडपण रचुनि लोटुनि देसी महापुरीं । आवर्त वोळसा पडिलीया मग तेथें कैची असे उरी रया ३ ऐसें लटिकेंचि गार्‍हाणें देवों मी किती । तंव तुज नये काकुलती । बापरखुमादेविवरा विठ्ठला । म्यां तुजमाजीं घेतली स्तुति रया ॥ ४ ॥

११०९ परिमळाची धांव भ्रमर ओढी। तैसी तुझी गोडी लागो मज १ अविट गे माय विटेना। जवळीं आहे परि भेटेना २ तृषा लागलिया जीवनाते ओढी। तैसी तुझी गोडी लागो या जिवा ३ बापरखुमादेविवरा विठ्ठलीं आवडी। गोडियेसी गोडी मिळोन गेली ॥ ४ ॥

श्रीसेनामहाराज

१११० शरण जाऊं कोणासी। तुजविण हृषिकेशी १ पाहतां नाहीं त्रिभुवनीं। दुजा तुज ऐसा कोणी २ पाहिला शोधुनी। वेद शास्त्र पुराणी ३ सेना म्हणे पंढरिराया। शरण सांभाळी सखया ॥ ४ ॥

११११ अन्यायी अन्यायी। किती म्हणोन सांगों काई १ तूं तो उदाराचा राणा। क्षमा करी नारायणा २ काम क्रोध लोभ मोहो। नाडिलों याचेनि पहा हो ३ नावडे संतसंगती। नाहीं केली हरी भक्ती ४ निंदा केली भाविकांची। चित्तीं आस धनाची ५ सेना पापाचा पुतळा। तुज शरण जी दयाळा ॥ ६ ॥

१११२ तूं जीवीचें जाणसी। मुखें बोलावें मानसीं १ आतां भाकितों करुणा। नको माकलूं नारायणा २ आपुलें केलें न चले कांहीं। साधन वाउगें पाहीं ॥ ३ ॥ सेना म्हणे आशा कांहीं। नाहीं देहाची पाहीं ॥ ४ ॥

१११३ बुडतों भवसागरीं। मज काढी बा मुरारी १ आतां न मानी भार कांहीं। माझी पाही माउली २ करी जतन ब्रीदावळी। वागविशी तें सांभाळी ३ मी महादोषी चांडाळ। सेना म्हणे तूं दयाळ ॥ ४ ॥

१११४ अगा पंढरीनाथा। शरण आलों कृपावंता १ याचा धरीं अभिमान। सत्य करावें वचन २ गीता भागवतीं। स्वयें बोले रमापती ३ म्हणती दीनानाथ। हेंचि सांभाळी कीं व्रत ४ मोकलितां दुरी। सेना न ठेविची उरी ॥ ५ ॥

१११५ लेकुराची आळी मायबापापुढें। पुरवी लाडें कोडें लळे त्याचे १ करावा सांभाळ सर्वस्वीं गा आतां। कांहो अव्हेरितां जवळींचा २ आम्हांवरीं चाले सत्ता आणिकांची। थोरीव तुमची काय मग ३ आला सेना न्हावी पायांपें जवळीं। आतां टाळाटाळी नका करूं ॥ ४ ॥

१११६ आम्हां एकविध भाविकांची जाती। न जाणे निश्चितीं दुजें कांहीं १ खूण जाणे चित्तीं क्षोभ उपजेना। कळवळूनि स्तना लावी पाळी २ अवघें होऊं येतें तुज वाटे चित्तें। उपासनेंपरतें नावडे कांहीं ३ डोळां मुख पाहूं मुखीं नाम गाऊं। सेना म्हणे पाहूं जळीं स्थळीं ॥ ४ ॥

१११७ अंगिकार केला । भार चालवी विठ्ठला १ संतीं सांगितलें । तें म्यां हृदयीं धरिलें २ तारिला आजामिळ । महा पापी कीं चांडाळ ३ पतितपावन । करीं नाम हें जतन ४ वागवी अभिमान । सेना न्हावी यातीहीन ॥ ५ ॥

१११८ ऐशी आवडी आहे माझ्या जीवा । तुजसी केशवा निवेदिलें १ पांडुरंगा ऐसें वाटतसें जीवा । करीन संतसेवा अहर्निशीं २ नलगे वित्त गोत वैकुंठीं राहणें । सायुज्यसदनीं चाड नाहीं ३ करुणास्वरें सेना बाहात विठ्ठला । हेतु पुरविला आवडीचा ॥ ४ ॥

१११९ स्तुति करूं ऐसा नाहीं अधिकार । शिणला फणीवर वर्णवेना १ तेथें मी सरता होईन कशापरी । वर्णावया हरी कीर्ति तुझी २ अठराही भागले सहाही शिणले । चार्‍हीही राहिले मौन्यची ३ रुक्मादेवीवरें अंगिकार केला । निवांत राहिला सेना न्हावा ॥ ४ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

११२० आतां यांचा अर्थ पुरे पुरे देवा । येऊंद्या कनवळा तुम्हांलागीं १ गुंतलोंसें काढा यांतोनी बाहेरीं । माझें तों हरि कांहीं न चाले २ वारंवार करुणा करितों देवराया । कां न ये कनवळा तुम्हांलागीं ३ चोखा म्हणे आतां न करा उदास । पुरवावी आस मायबापा ॥ ४ ॥

११२१ आतां कासया हा दाखवितां खेळ । म्यां तंव सकळ जाणितला १ जेथें ब्रह्मादिक वेडेपिसे झाले । न कळे वहिलें तयांलागीं २ कोणासी हा पार न कळे तुमचा । काय बोलों वाचां कीर्ति तुमची ३ चोखा म्हणे तुमचा अविट हा खेळ । भुललें सकळ ब्रह्मांडचि ॥ ४ ॥

११२२ कांहीं तरी अभय न मिळे उत्तर । ऐसे कां निष्ठुर झाला तुम्ही १ मी तो कळवळोनी मारितसें हाक । तुम्हां पडे धाक कासयाचा २ बोलोनी उत्तरें करी समाधान । येवढेंचि दान मज द्यावें ३ चोखा म्हणे माझी पुरवावी आस । न करी उदास माझे माये ॥ ४ ॥

११२३ समर्थासी रंकें शिकवण जैशी । माझी वाणी तैशी बडबड १ शुभ हें अशुभ न कळे बोलतां । परि करी सत्ता लंडपणें २ उच्छिष्टाची आशा भुंकतसे श्वान । तैसा मी एक दीन आहे तुमचा ३ चोखा म्हणे एका घासाची चाकरी । करितों मी द्वारीं तुमचीया ॥ ४ ॥

११२४ अगाध हें कीर्ति विठ्ठला तुमची । महिमा आणिकाची काय

सांगों १ पुराणें भागली नेति नेति शब्द। श्रुतीचा अनुवाद खुंटलासे २ शेषादिकां जेथें न कळेचि अंत। तेथें मी पतित काय वानूं ३ चोखा म्हणे माझा नाहीं अधिकार। कैसा हा विचार होईल मेणों॥ ४॥

११२५ धरोनिया आशा ठाकिलासे ठाव। अवघाचि वाव झाला दिसे १ कवणासी सांकडें सांगूं पंढरीराया। कांहो नये दया माझी तुम्हां २ बाळकाचे परी लडिवाळपणें। तुमचें पोसणें मी तों देवा ३ चोखा म्हणे मज तुम्ही मोकलितां। काय आमुची कथा आतां चाले॥ ४॥

११२६ सुखाचिया लागीं करितो उपाव। तो अवघेंचि वाव दिसों येतें १ करितां तळमळ मन हें राहिना। अनावर जाणा वासना हे २ अवघेंचि साकडें दिसोनिया आलें। न बोलवें तें भलें कोणापुढें ३ चोखा म्हणे मी पडिलों गुन्हाडीं। सोडवी तांतडी यांतूनिया॥ ४॥

११२७ बहु कनवाळू होसी गा देवराया। म्हणोनी सखया शरण आलों १ निवारी या तापापासोनी सोडवी। करुणा भाकावी किती तुम्हां २ माझीयाचि काजा विलंब दातारा। कां न करीं त्वरा देवराया ३ चोखा म्हणे बहु पडिलों कांचणी। सोडवी चक्रपाणी वेगीं आतां॥ ४॥

११२८ कोण माझा आतां करील परिहार। तुजविण डोंगर उतरी कोण १ तूं वो माझी माय तूं वो माझी माय। दाखवी गे पाय झडकरीं २ बहुत कनवाळा तुझिया गा पोटीं। आतां नको तुटी करूं सेवा ३ चोखा म्हणे मज ध्यावें पदरांत। ठेवा माझें चित्त तुमचे पायीं॥ ४॥

११२९ अहो करुणाकरा रुक्मिणीच्या वरा। उदारा धीरा पांडुरंगा १ काय म्यां पामरें वानावें जाणावें। न कळे कैसें गावें नाम तुमचें २ विध अविध कोणता प्रकार। नेणों न कळे साचार मजलागीं ३ चोखा म्हणे मज कांहींच न कळे। उगाचि मी लोळें महाद्वारीं॥ ४॥

११३० असें करणें होतें तुला। तरी कां जन्म दिला मला १ जन्म देवोनी सांडिलें। कांहो निष्ठुर मन केलें २ कोठें गेला माझे वेळीं। केलें कोणाचें सांभाळीं ३ चोखा म्हणे देवा। नका मोकलुं केशवा॥ ४॥

११३१ भ्रमण करितां भागलों जी देवा। न मिळे विसांवा मज कोठें १ लागलेंसे कर्म आमुचे पाठारीं। आतां कोणावरीं बोल ठेऊं २ सांपडलों वैरियाचे भांडवलीं। न कळे चिखलीं रोवियेलों ३ चोखा म्हणे अहो पंढरीनिवासा। तुम्हांविण फांसा उगवी कोण॥ ४॥

११३२ जनक तूं माझा जननी जगाची। करुणा आमुची कां हो नये १ कासया संसार लावियेला पाठीं। पडलीसे तुटी तुमची माझी २ जन्म

जरा मरण आम्हां सुखदुःख। पहासी कौतुक काय देवा ३ गर्हिवरूनी चोखा उभा महाद्वारीं। विनवी जोडुनि करीं विठोबासी ॥ ४ ॥

११३३ हीनयाती माझी देवा। कैसी घडे तुझी सेवा १ मज दूर दूर हो म्हणती। तुज भेटूं कवण्या रीतीं २ माझा लागतांचि कर। सितोडा घेताती करार ३ माझ्या गोविंदा गोपाळा। करुणा भक्ती चोखामेळा ॥४॥

११३४ जन्माची वेरझारी। तुह्मांविण कोण वारी। जाचलों संसारीं। सोडवण करी देवरावा १ शरण शरण पंढरीराया। तुम्हां आलों यादवराया। निवारोनियां भयां। मज तारा या सागरीं २ तुम्हांविण माझें कोडें। कोण निवारी सांकडें। मी तों झालों असें वेडें। उपाव पुढें सुचेना ३ चोखा म्हणे दीनानाथा। आतां निवारी हे भवव्यथा। म्हणोनी ठेवितसे माथा। चरणावरी विठूच्या ॥ ४ ॥

११३५ काय हें मातेसी बाळें शिकवावें। आपुल्या स्वभावें वोढतसे १ तैसाच प्रकार तुमचीया घरीं। ऐसीच निर्धारीं आली वाट २ तेंचि आजी दिसे वोखटें झालें। संचिताचें बळें दिसें ऐसें ३ चोखा म्हणे हा तों तुम्हां नाहीं बोल। आमुचें सखोल कर्म दिसें ॥ ४ ॥

श्रीकान्होपात्रा

११३६ वर्म वैरीयाचें हातीं। देऊं नको श्रीपती १ तूं तों अनाथाचा नाथ। दीनदयाळ कृपावंत २ वेद पुराणें गर्जती। साहीं शास्त्रें विवादतीं ३ चरणीं ब्रीद वागविसी। तुझी कान्होपात्रा दासी ॥ ४ ॥

११३७ जीवाचें जीवलगे माझे कृष्णाई कान्हाई। सांवळे डोळसे करुणा येऊं दे कांहीं १ आला अपवाद याती संबंध लौकीक पाहीं। सांवळे डोळसे करुणा येऊंदे कांहीं २ दीनोद्धार ऐसें वेदशास्त्रें गर्जती पाही। सांवळे डोळसे करुणा येऊं दे कांहीं ३ शरण कान्होपात्रा तुजला वेळोवेळां बाही। सांवळे डोळसे करुणा येऊं दे कांहीं ॥ ४ ॥

११३८ अगा वैकुंठींच्या राया। अगा विठ्ठल सखया १ अगा नारायणा। अगा वसुदेवनंदना २ अगा पुंडलीक वरदा। अगा विष्णु तूं गोविंदा ३ अगा रखुमाईच्या कांता। कान्होपात्रा राखी आतां ॥ ४ ॥

११३९ पतित तूं पावना। म्हणविसी नारायणा १ तरी सांभाळी वचन। ब्रीद वागविसी जाण २ याती शुद्ध नाहीं भाव। दुष्ट आचरण स्वभाव ३ मुखीं नाम नाहीं। कान्होपात्रा शरण पायीं ॥ ४ ॥

११४० माझें माहेर पंढरी। सुखें नांदु भीमातीरीं १ येथें आहे माय-

बाप। हरे ताप दरूशनें २ निवारिली तळमळ चिंता। गेली व्यथा अंतरींची ३ कैशी विटेवरीं शोभली। पाहुनि कान्होपात्रा धाली ॥ ४ ॥

११४१ दीन पतित अन्यायी। शरण आलें विठाबाई १ मी तों आहे यातीहीन। न कळे कांहीं आचरण २ मज अधिकार नाहीं। भेटी देई विठा-बाई ३ ठाव देई चरणापाशीं। तुझी कान्होपात्रा दासी ॥ ४ ॥

श्रीनरहरीसोनार

११४२ काय तुझी थोरी वर्णू मी पामर। होसी दयाकर कृपानिधी १ तुजसरशी दया नाहीं आणिकाशी। असे हृषिकेशी नवल एक २ जन हो जोडी करा नाम कंठीं धरा। जेणें चुके फेरा गर्भवासीं ३ नरदेहीं साधन समता भावभक्ती। निजध्यास चित्तीं संतसेवा ४ गुरुपदीं निश्चळ परब्रह्म पाहे। नरहरी राहे एकचित्तें ॥ ५ ॥

मागणीपर अभंग

श्रीतुकाराममहाराज

११४३ अद्वैतीं तों माझें नाहीं समाधान । गोड हे चरण सेवा तुझी १ करूनि उचित देईं हेंचि दान । आवडे कीर्तन नाम तुझें २ देवभक्तपण सुखाचा सोहळा । ठेवूनि निराळा दावीं मज ३ तुका म्हणे आहे तुझें हें सकळ । कोणें एके काळें देईं मज ॥ ४ ॥

११४४ हेंचि सुख पुढें मागतों आगळें । आनंदाचीं फळें सेवादान १ जन्मजन्मांतरीं तुझाचि अंकिला । करूनि विठ्ठला दास ठेवीं २ दुजा भाव आड येऊं नेदीं चित्ता । करावा अनंता नास त्याचा ३ अभय देऊनी करावें सादर । क्षण तो विसर पडों नेदीं ४ तुका म्हणे आम्हीं जे जे इच्छा करूं । ते ते कल्पतरू पुरवावी ॥ ५ ॥

११४५ जळो माझी ऐसी बुद्धि । मज घालीं तुजमधीं । आवडी हे विधि । निषेधींची चांगली १ तूं स्वामी मी सेवक । उंच पद नीच एक । ऐसें करावें कौतुक । नको करूं खंडणा २ जळ न खाती जळा । वृक्ष आपुलिया फळा । भोक्ता निराळा । तेणें गोडी निवडिली ३ हिरा शोभला कोंदणें । अळंकारीं मिरवे सोनें । एक असतां तेणें । काय तुजें आणावें ४ उष्णें छायें सुख वाटे । बाळें माते पान्हा फुटे । एका एक भेटे । कोण सुख त्या काळीं ५ तुका म्हणे हित । हेंचि मानी माझें चित्त । नव्हे आतां मुक्त । ऐसा जाला भरवंसा ॥ ६ ॥

११४६ राहाणें तें पायांपाशीं । आणिकां रसीं विटोनी १ ऐसा धीर देईं मना । नारायणा विनवितों २ अंतरीं तो तुझा वास । आणिकां नास कारणां ३ तुका म्हणे शेवटींचें । वाटे साचें राखावें ॥ ४ ॥

११४७ अमृताचीं फळें अमृताची वेली । तेचि पुढें चाली बीजाचीही १ ऐसियांचा संग देईं नारायणा । ओलावा वचना जयांचिया २ उत्तम सेवन सितळ कंठासी । पुष्टी कांती तैसी दिसे वरी ३ तुका म्हणे तैसें होईजेत संगें । वास लागे अंगें चंदनाच्या ॥ ४ ॥

११४८ इच्छेपाशीं आलों फिरोनि मागुता । स्वामीसेवकता आवडीची १ द्यावें लवकरी मागितलें दान । मुळींचें जतन करूनी असे २ उपाय हे करी एकाचि वचना । दावूनिया खुणा ठाया येतों ३ तुका म्हणे किती गांठी तुजपाशीं । जगाच्या तोडिसी चिंतनानें ॥ ४ ॥

११४९ विश्वास धरूनि राहिलों निवांत । ठेवूनिया चित्त तुझे पायीं १ तरावें बुडावें तुझिया वचनें । निर्धार हा मनें केला माझ्या २ न कळे हें मज साच चाळविलें । देसी तें उगलें घेइन देवा ३ मागणें तें सरें ऐसें करी देवा । नाहीं तरी सेवा सांगा पुढें ३ करावें कांहीं कीं पहावें उगलें । तुका म्हणे बोल पांडुरंगा ॥ ४ ॥

११५० अहो कृपावंता । होय बुद्धीचा ये दाता १ जेणें पाविजे उद्धार । होय तुझे पायीं थार २ वदवी हे वाचा । भाव पांडुरंगीं साचा ३ तुका म्हणे देवा । माझें अंतर वसवा ॥ ४

११५१ दिला तैसा संग राखे तैसे परी । नको ठेवूं उरी दोघांमध्यें १ तुझे पायीं माझी दृढ जडो दिठी । न सुटेचि मिठी कदाकाळीं २ मधावरी माशी चातकासी पाणी । तैसें चक्रपाणी करी मज ३ तुका म्हणे तान्हें मातेच्या संयोगें । तैसा मज संग देईं देवा ॥ ४ ॥

११५२ माझे पाय तुझी डोई । ऐसें करि गा भाक देईं १ पाहतां दिसे उफराटे । घडे तई भाग्य मोठें २ बहु साधन मोलाचें । यासी जोडा तुजें कैचें ३ नका अनुमानूं विठ्ठला । तुका म्हणे धडा जाला ॥ ४ ॥

११५३ लक्ष्मीवल्लभा । दिनानाथा पद्मनाभा १ सुख वसे तुझे पायीं । मज ठेवी तेचि ठायीं २ माझी अल्प हे वासना । तूं तो उदाराचा राणा ३ तुका म्हणे भोगें । पीडा केली धांव वेगें ॥ ४ ॥

११५४ नाहीं तुम्हां कांहीं लाविलें मागणें । कांटाळयाच्या भेणें त्रासलेती १ पखादिये परी टाळावी करकर । हा नका विचार देखों कांहीं २ पायांच्या वियोगें प्राणासंवसाटीं । न घेवेसी तुटी झाली आतां ३ तुका म्हणे तुह्मां मागणें तें आतां । हेंचि कृपावंता चरणीं वास ॥ ४ ॥

११५५ न म्हणे कवणा सिद्ध साधक गव्हार । अवघा विश्वंभर वांचूनिया १ ऐसें माझे बुद्धि काया वाचा मन । लावी तुझें ध्यान पांडुरंगा २ गातां प्रेमगुण शंका माझ्या मनीं । नाचतां रंगणीं नाठवावी ३ देईं चरणसेवा भूतांचें भजन । वर्ण अभिमान सांडवूनि ४ आशापाश माझी तोडी माया चिंता । तुजविण व्यथा नको कांहीं ५ तुका म्हणे सर्व भाव तुझे पायीं । राहे ऐसें देईं प्रेम देवा ॥ ६ ॥

११५६ तुज मागणें तें देवा । आम्हां तुझी चरण सेवा १ आन नेघों देसी तरी । रिद्धिसिद्धि मुक्ति चारी २ संतसंगति सर्वकाळ । थोर प्रेमाचा सुकाळ ३ तुका म्हणे नाम । तेणें पुरें माझें काम ॥ ४ ॥

११५७ काय नव्हे करतां तुज । आतां राखे माझी लाज १ मी तो

अपराधाची राशी । शिखा अंगुष्ट तों पाशीं २ आहे आहे आहे । मज कृपा-दृष्टीं पाहे ३ तुका म्हणे देवा । सत्य घ्यावी आतां सेवा ॥ ४ ॥

११५९ आम्हां वैष्णवांचा कुळधर्म कुळींचा । विश्वास नामाचा एका भावें १ तरीच हरिचे दास म्हणवितां श्लाघिजें । निर्वासना कीजें चित्त आधीं २ गाऊं नाचूं प्रेमें आनंदें कीर्तनीं । भुक्ति मुक्ति दोन्ही न मागों तुज ३ तुका म्हणे देवा ऐसियांची सेवा । घ्यावी जी केशवा जन्मोजन्मीं ॥ ४ ॥

११६० मज दास करीं त्यांचा । संतदासांच्या दासांचा १ मग होत कल्पवरी । सुखें गर्भवास हरी २ नीचवृत्ती काम । परी मुखीं तुझें नाम ३ तुका म्हणे सेवे । माझे संकल्प वेंचावे ॥ ४ ॥

११६१ देव वसे चित्तीं । त्याची घडावी संगती १ ऐसें आवडतें मना । देवा पुरवावी वासना २ संतजनासवें भेटी । नहो अंगसंगें तुटी ३ तुका म्हणे जिणें । भलें संतसंघट्टणें ॥ ४ ॥

११६२ हरिदासाचिये घरीं । मज उपजवा जन्मांतरीं १ म्हणसी कांहीं मागा । हेंचि देगा पांडुरंगा २ संतां लोटांगणीं । जातां लाजों नको मनीं ३ तुका म्हणे अंगीं । शक्ति देईं नाचें रंगीं ॥ ४ ॥

११६३ सेवीन उच्छिष्ट लोळेन अंगणीं । वैष्णवां चरणीं होईन जोडा १ ऐसे जन्म आतां मज देईं देवा । आवडी हे जीवा सर्वकाळ २ त्यांचे चरणरज येती अंगावरीं । वंदीत ते शिरीं जाइन मागें ३ तुका म्हणे येथें राहिलासे भाव । सकळही वाव जाणोनियां ॥ ४ ॥

११६४ हेंचि दान देगा देवा । तुझा विसर न व्हावा १ गुण गाईन आवडी । हेंचि माझी सर्व जोडी २ नलगे मुक्ति धन संपदा । संतसंग देईं सदा ३ तुका म्हणे गर्भवासीं । सुखें घालावें आम्हासी ॥ ४ ॥

११६५ तुझे पोटीं ठाव । व्हावा ऐसा माझा भाव १ करी वासने-सारिखें । प्राण फुटे येणें दुःखें २ अहंकार खोटे । वाटे श्वापदांची थाटे ३ तुका म्हणे आई । हातीं धरून संग देईं ॥ ४ ॥

११६६ जाणों नेणों काय । चित्तीं धरूं तुझे पाय १ आतां हेंचि वर्म । गाऊं धरूनियां प्रेम २ काय सांडूं मांडूं । भावें हृदयींच कोंडूं ३ तुका म्हणे देवा । जन्मोजन्मीं मागें सेवा ॥ ४ ॥

११६७ काय ऐसा सांगा । धर्म मज पांडुरंगा १ तुझे पायीं पावें ऐसा । जेणें उगवें हा फांसा २ करीं कृपादान । तैसें बोलवी वचन ३ तुका म्हणे देवा । माझें हृदय वसवा ॥ ४ ॥

११६८ करुं जातां सन्निधान । क्षणीं जन पालटे १ आतां गोमटें तें

पाय । तुझे माय विठ्ठले २ हरिदासांचा समागम । अंगीं प्रेम विसांवे ३ तुका म्हणे हेंचि मन । इच्छादान मागतसें ॥ ४ ॥

११६९ कानडीनें केला मऱ्हाठा भ्रतार । एकाचें उत्तर एका नये १ तैसें मज नको करूं कमळापति । देईं या संगति सज्जनांची २ तिनें पाचारिलें इलबा म्हणोन । येरु पळे आण झाली आतां ३ तुका म्हणे येर येरा जें विच्छिन्न । तेथें वाढे शीण सुखापोटीं ॥ ४ ॥

११७० आतां पंढरिराया । माझ्या निरसावें भया १ मनीं राहिली आशंका । स्वामि भयाची सेवका २ ठेवा माथां हात । कांहीं बोला अभय मात ३ तुका म्हणे लाडें । खेळें ऐसें करा पुढें ॥ ४ ॥

११७१ समचरणदृष्टि विटेवरीं साजिरी । तेथें माझी हरी वृत्ति राहो १ आणिक नलगे मायिक पदार्थ । तेथें माझें आर्त नको देवा २ ब्रह्मादिक पदें दुःखाचीं शिराणीं । तेथें चित्त झणीं जडों देसी ३ तुका म्हणे त्याचें कळलें आम्हां वर्म । जें जें कर्म धर्म नाशिवंत ॥ ४ ॥

११७२ सदा माझे डोळे जडो तुझे मूर्ती । रखुमाईच्या पति सोयरिया १ गोड तुझें रूप गोड तुझें नाम । देईं मज प्रेम सर्व काळ २ विठो माउलिये हाचि वर देईं । संचरोनि राहीं हृदयामाजीं ३ तुका म्हणे कांहीं न मागें आणीक । तुझे पायीं सुख सर्व आहे ॥ ४ ॥

११७३ सावळें सुंदर रूप मनोहर । राहो निरंतर हृदयीं माझे १ आणिक कांहीं इच्छा आम्हां नाहीं चाड । तुझें नाम गोड पांडुरंगे २ जन्मोजन्मीं ऐसें मागितलें तुज । आम्हासी सहज द्यावें आतां ३ तुका म्हणे तुज ऐसें दयाळ । धुंडितां सकळ नाहीं आम्हां ॥ ४ ॥

११७४ आतां माझ्या भावा । अंतराय नको देवा १ आलें भागा तें करितों । तुझें नाम उच्चारितों २ दृढ माझें मन । येथें राखावें बांधोन ३ तुका म्हणे वाटे । नको फुटों देऊं फांटे ॥ ४ ॥

११७५ माझें मुख नामीं रंगो सर्व काळ । गोविंद गोपाळ रामकृष्ण १ अबद्ध चांगलें गाऊं भलतैसें । बाल वदे जैसें मायबापा २ तुका म्हणे मज न लावी वांकडें । मी तुझें बोबडें बाळ तान्हें ॥ ३ ॥

११७६ राम राम म्हणतां जावो माझा प्राण । हेंचि कृपादान देईं देवा १ नको धनमान न वाढो संतान । मुखीं नारायण प्राण जावो २ नको विद्या मंत्र फारसें आयुष्य । नलगे आम्हां पिसें मुक्तीचें तें ३ तुका म्हणे दीन काकुलती येतो । तुम्हां विनवितों पांडुरंगा ॥ ४ ॥

११७७ दुडींवर दुडी । चाले मोकळी गुजरी १ ध्यान लागों ऐसें

हरी । तुझे चरणीं तैशापरी २ आवंतण्याची आस । जैसी लागे दुर्बळास ३ लोभ्या कळांतरांची आस । बोटें मोजी दिवस मास ४ तुका म्हणे पंढरिनाथा । मजला आणिक नको व्यथा ॥ ५ ॥

११७८ नको मज ताठा नको अभिमान । तुजवांचुनि क्षीण होतो जीव १ दुर्धर हे माया न होय सुटका । वैकुंठनायका सोडवी मज २ तुका म्हणे तुझें झालिया दर्शन । मग निवारण होईल सर्व ॥ ३ ॥

११७९ एकांतींचें सुख देई मज देवा । आघात या जीवा चुकवूनी १ ध्यानीं रूप वाचे नाम निरंतर । आपुला विसर पडों नेदीं २ मायबाळा भेटी सुखाची आवडी । तैसी मज गोडी देई देवा ३ कीर्ती ऐकोनियां आलों शरणागत । दासाचें तूं हित करितोसि ४ तुका म्हणे मी तों दीन पापराशी । घालावें पाठीशीं मायबापा ॥ ५ ॥

११८० कृपाळू म्हणोनि बोलतीं पुराणें । निर्धार वचनें यांची मज १ आणीक उपाय नेणेंचि मी कांहीं । तुझें वर्म ठायीं पडे तैसें २ नये घड कांहीं बोलतां वचन । रिघालों शरण सर्वभावें ३ कृपा करिसी तरी थोडें तुज काम । माझा तरी श्रम बहु हरे ४ तुका म्हणे मज दाखवी श्रीमुख । हरेल या भूक डोळियांची ॥ ५ ॥

११८१ देवा मज नाहीं कोणी । तुमच्या पाउलावांचोनी १ कोणावरी घालूं भार । तुझ्या नामाचा आधार २ आस होती दूर झाली । तुझ्या नामें दुरावलीं ३ तुका आला शरणागत । त्याचें करावें स्वहित ४

११८२ वारंवार हाचि न पडावा विसर । वसावें अंतर तुमच्या गुणीं १ इच्छेचा ये दाता तूं एक समर्था । अगा कृपावंता मायबापा २ लाभाचिये ओढी उताविळ मन । त्यापरी चिंतन चरणाचें ३ तुका म्हणे जीवीं जीवन ओलावा । पांडुरंगे द्यावा शीघ्र आतां ॥ ४ ॥

११८३ जेणें माझें चित्त राहे तुझ्या पायीं । अखंड तें देई प्रेमसुख १ देहभाव राख दीन करूनियां । जनाचारीं वायां जाय तैसा २ द्रव्य दारा नको मानाची आवडी । कवणेविशीं गोडी प्रपंचाची ३ तुझें नाम माझें धरूनिया चित्त । एकांत लोकांत सदा राहो ४ तुका म्हणे तुझे जडोनियां पायीं । झालों उतराई पांडुरंगा ॥ ५ ॥

११८४ चिंतनाची जोडी । हाचि लाभ घडोघडीं १ तुम्हीं वसूनि अंतरीं । मज जागवा निर्धारीं २ जेथें जेथें जाय मन । आड घाला सुदर्शन ३ तुका म्हणे भोज । मग मी नाचेन निर्लज्ज ॥ ४ ॥

११८५ हीच व्हावी माझी आस । जन्मोजन्मीं तुझा दास १ पंढरीचा

वारकरी। वारी चुकों नेदी हरी २ संत समागम। अंगीं भरोनियां प्रेम ३ चंद्रभागें स्नान। तुका मागे हेंचि दान ॥ ४ ॥

११८६ पहा ते पांडव अखंड वनवासी। परि त्या देवासी आठविती १ प्रल्हादासी पिता करितो जाचणी। परि तो स्मरे मनीं नारायणा २ सुदामा ब्राह्मण दरिद्रें पीडिला। नाहीं विसरला पांडुरंगा ३ तुका म्हणे तुझा न पडावा विसर। दुःखाचे डोंगर झाले तरी ॥ ४ ॥

११८७ वाळूनियां जन सांडी मज दूरी। करिसील हरी ऐसें कधा १ आठवीन पाय धरूनि अनुताप। वाहे जळ झोंप नाहीं डोळां २ नावडती जीवा आणिक प्रकार। आवडी ते फार एकांताची ३ तुका म्हणे ऐसी धरितों वासना। होई नारायणा साह्य मज ॥ ४ ॥

११८८ नावडावें जन नावडावा मान। करूनि प्रमाण तूंचि होईं १ सोडवूनि देहसंबंध व्यसनें। ऐसी नारायणें कृपा कीजे २ नावडावें रूप नावडावें रस। अवघी राहो आस पायांपाशीं ३ तुका म्हणे आतां आपुलिया सत्ता। करूनि अनंता ठेवा ऐसें ॥ ४ ॥

११८९ पावलें पावलें तुझें आम्हां सर्व। दुजा नको भाव होऊं देऊं १ जेथें तेथें देखें तुझींच पाउलें। त्रिभुवन संचलें विठ्ठला गा २ भेदाभेद मतें भ्रमाचें संवाद। आम्हां नको वाद त्यांशीं देऊं ३ तुका म्हणे अणु तुजविण नाहीं। नभाहुनि पाहीं वाड आहे ॥ ४ ॥

११९० नर नारी बाळें अवघा नारायण। ऐसें माझें मन करी देवा १ न यों काम क्रोध द्वेष निंदा द्वंद्व। अवघा गोविंद निःसंदेह २ असावें म्यां सदा विषयीं विरक्त। कायां वाचां चित्त तुझे पायीं ३ करोनियां साह्य पुरवी मनोरथ। व्हावें कृपावंत तुका म्हणे ॥ ४ ॥

११९१ दुर्बुद्धि ते मना। कदा नुपजो नारायणा १ आतां मज ऐसें करी। तुझे पाय चित्तीं धरीं २ उपजला भावो। तुमचे कृपें सिद्धी जावो ३ तुका म्हणे आतां। लाभ नाहीं यापरता ॥ ४ ॥

११९२ पाहातोसी काय। आतां पुढें करीं पाय १ वरीं ठेवूं दे मस्तक। ठेलों जोडोनि हस्तक २ बरवें करीं सम। नको भंगों देऊं प्रेम ३ तुका म्हणे चला। पुढती सामोरे विठ्ठला ॥ ४ ॥

११९३ कासया या लाभें केलें आर्तभूत। सांगा माझें चित्त नारायणा १ चातकाचे परी एकचि निर्धार। लक्षभेदी तीर फिरे नेणें २ सांवळें रूपडें चतुर्भुज मूर्ति। कृष्णनाम चित्तीं संकल्प हा ३ तुका म्हणे करी आवडीसी ठाव। नको माझा भाव भंगों देऊं ॥ ४ ॥

११९४ नाहीं तुज कांहीं मागत संपत्ती। आठवण चित्तीं असों

द्यावी १ सरलिया भोग येईन शेवटीं । पायापें या भेटीं अनुसंधानें २ आतां मजसाठीं याल आकारास । रोकडी हे आस नाहीं देवा ३ तुका म्हणे मुखीं असो तुझें नाम । देईल तो श्रम देवो काळ ॥ ४ ॥

११९५ तुज आठवितां तोचि लाभ झाला । नाठवितां गेला काळ वायां १ ते माझी शिदोरी पुरवावी मज । नामकीर्ति भोज देई सदा २ वाहिली हे वाचा तुज ऐसें करा । एक क्षणभरीं न विसरे ३ तुका म्हणे तुझी दया भक्तावरीं । तरी देई हरी ध्यान तुझें ॥ ४ ॥

११९६ मागता भिकारी झालों तुझें द्वारीं । देई मज हरी कृपादान १ प्रेम प्रीति नाम उचित करावें । भावें संचरावें हृदयामाजीं २ सर्वभावें शरण आलों पांडुरंगा । कृपाळू तूं जगामाजीं एक ३ तापत्रयें माझी तापविली काया । शीतळ व्हावया पाय तुझे ४ संबंधीं जनवाद पीडीलों परोपरी । अंतरलों दुरी तुजसी तेणें ५ तुका म्हणे आतां तुझा शरणागत । करावें सनाथ मायबापा ॥ ६ ॥

११९७ ठाकलोंसे द्वारीं । उभा याचक भिकारी १ मज भीक कांहीं देवा । प्रेमभातुकें पाठवा २ याचकाचा भार । घेऊं नये येरझार ३ तुका म्हणे दान । सेवा घेतल्यावांचून ॥ ४ ॥

११९८ सद्गदित कंठ दाटों । येणें फुटों हृदय १ चिंतनाचा एक लाहो । तुमच्या अहो विठ्ठला २ नेत्रीं जळ वाहो सदां । आनंदाचे रोमांच ३ तुका म्हणे कृपादान । इच्छी मन हे जोडी ॥ ४ ॥

११९९ न कळतां कोणी मोडियले व्रत । तया प्रायश्चित चाले कांहीं १ जाणतिया वज्रलेप जाले थोर । तयास अघोर कुंभपाक । जातां जरी कोणी नाइके सांगतां । तया शिकवितां तेंचि पाप ३ काय करूं मज देवें बोलविलें । माझें खोळंबलें काय होतें ४ तुका म्हणे जन पाहा विचारूनी । सुख वाटे मनीं तेंचि करा ॥ ५ ॥

१२०० अनाथ परदेशी हीन दीन भोळें । उगलेंचि लोळें तुझें रंगीं १ आपुलें म्हणावें मज नुपेक्षावें । प्रेमसुख द्यावें मायबापा २ कासवीचे परी दृष्टीं पाहें मज । विज्ञानीं उमज दावुनियां ३ तुका म्हणे तुझा झालों शरणागत । कायावाचा चित्त दुजें नाहीं ॥ ४ ॥

१२०१ माझे हातीं आहे करावें चिंतन । तुम्ही कृपादान प्रेम द्यावें १ मागतियां भांडवल आळवण । नामाची जतन दातियासी २ बाळक धांवोनी आड रिघे स्तनीं । घालावा जननी कृपे पान्हा ३ तैशापरी पुढें तुझिया मी आहे । धांवोनि वोरसें देई भेटी ४ तुका म्हणे करी कांसवीचे परी । आहे सूत्रदोरी तुझे हातीं ॥ ५ ॥

१२०२ पोट धालें मग नलगे परती । जालिया निश्चिंती खेळ गोड १ आपुलिया हातें देईं वो कवळ । विठ्ठल शीतळ जीवनावरी २ घराचा विसर होईल आनंद । नाचेन मी छंदें प्रेमाचिया ३ तुका म्हणे तोंचवरी कर-कर । मग हें उत्तर खंडईल ॥ ५ ॥

१२०३ आमुची कृपाळू तूं होसी माउली । विठ्ठले साउली शरणागता १ प्रेमपान्हा स्तनीं सदा सर्वकाळ । दृष्टी हे निर्मळ अमृताची २ भूक तान दुःख वाटों नेदीं शीण । अंतरींचा गुण जाणोनियां ३ आशा तृष्णा माया चिंता दवडी दूरी । ठाव आम्हां करी खेळावया ४ तुका म्हणे लावी संतांच्या सांगात । जेथें न पवे हात कळीकाळाचा ॥ ५ ॥

१२०४ काय बोलों सांगा । याउपरी पांडुरंगा १ कांहीं आधारावांचून । पुढें न चलें वचन २ वाढे ऐसा रस । कांहीं करावा सौरस ३ भक्ति भाग्य सीमा । द्यावा जोडोनिया प्रेमा ४ कोरड्या उत्तरीं । नका गौरवूं वैखरी ५ करी विज्ञापना । तुका प्रसादाची दाना ॥ ६ ॥

१२०५ यावें माहेरास । हेंच सर्वकाळ आस १ घ्यावी उच्छिष्टाची धणी । तीर्थ इच्छी पायवणी २ भोग उभा आड । आहे तोंवरींच नाड ३ तुका म्हणे देवें । माझें सिद्धी पाववावें ॥ ४ ॥

१२०६ पुरली धांव कडिये घेईं । पुढें पायीं न चलवी १ कृपाळुवे पांडुरंगे । अंगसंगे जिवलगे २ अवघी निवारावी भूक । अवघ्या दुःख जन्माचें ३ तुका म्हणे बोलवेना । लावी स्तना ईश्वरे ॥ ४ ॥

१२०७ जेणें वेळ लागे । ऐसें सांडी पांडुरंगे १ कंठ कंठा मिळों देईं । माझा वोरस तूं घेईं २ नको पीतांबर । सांवरूं हे अळंकार ३ टाकीं वो भातुकें । लौकिकाचें कवतुकें ४ हातां पायां नको । कांहीं वेगळालें राखों ५ तुका म्हणे यावरीं । मग सुखें अळंकारी ॥ ६ ॥

१२०८ करीं ऐसें जागे । वेळोवेळां पायां लागें १ प्रेम झोंबे कंठीं । देह धरणियें लोटी २ राहे लोकाचार । पडे अवघा विसर ३ तुका म्हणे ध्यावें तुज व्यभिचारभावें ॥ ४ ॥

१२०९ मोक्षाचें आम्हांसी नाहीं अवघड । तो असे उघड गांठोळीस १ भक्तीचे सोहळे होतील जीवासी । नवल तेविशीं पुरवितां २ ज्याचें त्यासी देणें कोणतें उचित । मानूनियां हित घेतों सुखें ३ तुका म्हणे सुखें देईं संसार । आवडीसी थार करी माझे ॥ ४ ॥

१२१० होईल तो भोग भोगीन आपुला । न घालीं विठ्ठला भार तुज १ तुम्हांपासाव हें इच्छितसें दान । अंतरीचें ध्यान मुखीं नाम २ नयें

काकुलती गर्भवासासाठीं । न धरी हें पोटीं भय कांहीं ३ तुका म्हणे मज उदंड एवढें । नाचेन मी पुढें मायबापा ॥ ४ ॥

१२११ नाम आठवितां सद्गदित कंठीं । प्रेम वाढे पोटीं ऐसें करीं १ १ रोमांच जीवन आनंदाश्रु नेत्रीं । अष्टांगही गात्रीं प्रेम तुझें २ सर्वही शरीर वेंचों या कीर्तनीं । गाऊं निशिदिनीं नाम तुझें ३ तुका म्हणे दुजें न करीं कल्पांतीं । सर्वदा विश्रांति संतांपायीं ॥ ४ ॥

१२१२ कंठीं राहों नाम । अंगीं भरोनियां प्रेम १ ऐसें द्यावें कांहीं दान । आलों पतित शरण २ संतांचिये पायीं । वेळोवेळां ठेवी डोई ३ तुका म्हणे तरें । भवसिंधु एका सरें ॥ ४ ॥

१२१३ येणें मुखें तुझे वर्णीं गुण नाम । तेंचि मज प्रेम देईं देवा १ डोळे भरूनियां पाहें तुझें सुख । तेंचि मज सुख देईं देवा २ कान भरोनिया ऐके तुझी कीर्तीं । ते मज विश्रांति देईं देवा ३ वाहे रंगीं टाळी नाचेन उदास । हें देईं हातांस पायां बळ ४ तुका म्हणे माझा सकळ देहभाव । आणीक नको ठाव चिंतूं यासी ॥ ५ ॥

१२१४ हरि तुझें नाम गाईन अखंड । याविण पाखंड नेणें कांहीं १ अंतरीं विश्वास अखंड नामाचा । काया मनें वाचा देईं हेंचि २ तुका म्हणे आतां देईं संतसंग । तुझे नामीं रंग भरो मना ॥ ३ ॥

१२१५ आहे आहे आहे सोडवीं अनंता । लागों दे ममता तुझे पायीं १ एकचि मागणें देईं तुझी गोडी । नलगे आवडी आणिकाची २ तुझें गुण नाम वर्णीन पवाडे । आवडीच्या कोडें नाचों रंगीं ३ बापा विठ्ठलराया हेंचि देईं दान । जोडती चरण जेणें तुझे ४ आवडीसारिखें मागितलें जरी । तुका म्हणे करी समाधान ॥ ५ ॥

१२१६ देवा आतां ऐसा करी उपकार । देहाचा विसर पाडी मज १ तरीच हा जीव सुख पावे माझा । बरें केशीराजा कळों आलें २ ठाव देईं चित्ता राखे पायांपासीं । सकळ वृत्तींसी अखंडित ३ आस भय चिंता लाज काम क्रोध । तोडावा संबंध यांचा माझा ४ मागणें तें एक हेंचि आहे आतां । नाम मुखीं संतसंग देईं ५ तुका म्हणे नको वरपंग देवा । घ्यावी माझी सेवा भावशुद्ध ॥ ६ ॥

१२१७ तुझें नाम मुखीं न घेतां आवडीं । जिव्हां तेचि घडी झडों माझी १ हें मज देईं हें मज देईं । आणिक दुजें कांहीं न मागें तुज २ बहिर कान तुझी कीर्त नाइकतां । पाय न देखतां जात डोळे ३ मना तुझें ध्यान नाहीं नित्य काळ । धिग् तें चांडाळ जळों जळों ४ हातपाय तेणें पंथें न

चालतां । जावो तें अनंता गळोनियां ५ तुजविण जिणें नाहीं मज चाड । तुका म्हणे गोड नाम तुझें ॥ ६ ॥

१११८ नसे तरी मनीं नसो । परी वाचे तरी वसो १ देह पडो या चिंतनें । विठ्ठलनामसंकीर्तनें २ दंभस्थिती भलत्या भावें । मज हरीजन म्हणावें ३ तुका म्हणे काळें तरी । मज सांभाळील हरी ॥ ४ ॥

१२१९ न लगे देवा तुझें आह्मांसी वैकुंठ । सायुज्याचा पट नलगे मज १ देई तुझें नाम मज सर्व काळीं । मागणें वनमाळी हेंचि तुज २ नारद तुंबर उद्धव प्रल्हाद । बळी रुक्मांगद नाम ध्याती ३ सिद्ध मुनिगण गंधर्व किन्नर । करितातीं गजर रामनामें ४ तुका म्हणे हरी देई तुझें नाम । अखंडित प्रेम हेंचि द्यावें ॥ ५ ॥

१२२० रामकृष्ण गोविंद नारायण हरी । केशवा मुरारी पांडुरंगा १ लक्ष्मीनिवासा पाहे दीनबंधु । तुझा लागो छंदु सदा मज २ तुझे नामीं प्रेम देईं अखंडित । नेणें तप व्रत दान कांहीं ३ तुका म्हणे माझें हेंचि गा मागणें । अखंडहि गाणें नाम तुझें ॥ ४ ॥

१२२१ पुत्राची वारता । शुभ ऐके जेवीं माता १ तैसें राहो माझें मन । गातां ऐकतां हरिगुण २ नादें लुब्ध झाला मृग । देह विसरला अंग ३ तुका म्हणे पाहे । कासवीचें पिलें माये ॥ ४ ॥

१२२२ दाता लक्ष्मीचा पती । माझें मागणें तें किती १ जाणे तान्हे-ल्याची ताहान । पीता गंगा नव्हे न्यून २ कल्पतरु झाला देता । तेथें पोटाचा मागता ३ तुका म्हणे संता ध्याता । परब्रह्मची आलें हातां ॥ ४ ॥

१२२३ लहानपण देगा देवा । मुंगी साखरेचा रवा १ ऐरावत रत्न थोर । त्यासी अंकुशाचा मार २ ज्याचे अंगीं मोठेंपण । तया यातना कठीण ३ तुका म्हणे जाण । व्हावें लहानाहुनि लहान ॥ ४ ॥

१२२४ मागत्याची कोठें घडते निरास । लेंकरा उदास नाहीं होत १ कासया मी होऊं उतावीळ जीवीं । जाणता गोसावी सर्व आहे २ झाला तरी वेळ कवतुकासाठीं । निर्दया तों पोटीं उपजेना ३ तुका म्हणे त्यासी ठाऊके उचित । होईल संकेत नेमिचेला ॥ ४ ॥

१२२५ लडिवाळ म्हणोनि निष्ठुर न बोला । परी सांभाळीला लागे घात १ बहु वागवीत आणिलें दुरुनी । दिसांची पोसणीं बहु आहे २ नाहीं लागों दिला आघाताचा वारा । निष्ठुर उत्तरा कोमेजतो ३ तुका म्हणे तुम्हीं कृपावंत हरी । शांतवा उत्तरीं अमृताच्यां ॥ ४ ॥

१२२६ पढियंतें आम्ही तुजपाशीं मागावें । जीवीचें सांगावें हितगुज

१ पाळशील लळे दीन वो वत्सलें। विठ्ठले कृपाळे जननिये २ जीव भाव तुझ्या ठेवियेला पायीं। तूंचि सर्वांठायीं एक आम्हां ३ दुजियाचा संग लागों नेदी वारा। नाहीं जात घरा आणिकांच्या ४ सर्व सत्ता एकी आहे तुजपाशीं। ठावें आहे देसी मागेन तें ५ म्हणउनि पुढें मांडियेली आळी। थिंकोनिया चोळी डोळे तुका ॥ ६ ॥

१२२७ कां जी तुम्ही ऐसें नव्हे कृपावंत। निवें माझें चित्त ठायींच्या ठायीं १ कांहीं सम नये विषम अंतरा। शांताचा तो बरा ऐसा योग २ दुःखी होतों पंचभूतांच्या विकारें। जडत्वें दातारें राखावीं तीं ३ तुका म्हणे मोडा अहंकाराची मान। धरितों चरण म्हणवूनि ॥ ४ ॥

१२२८ लाज वाटे पुढें तोंड दाखवितां। परि जाऊं आतां कोणापाशीं १ चुकलिया काम मागतो मुशारा। लाज फजितखोरा नाहीं मज २ पाय सोडूनियां फिरतों बासर। स्वामिसेवे चोर होऊनियां ३ तुका म्हणे मज पाहिजे दंडिलें। पुढें हें घडलें न पाहिजे ॥ ४ ॥

१२२९ किती तुजपासीं देऊं परिहार। जाणसी अंतर पांडुरंगा १ आतां माझे हातीं देई माझें हित। माझें चित्त समाधान २ राग आला तरी कापूं नये मान। बाळा मायेविण कोण दुजें ३ तुका म्हणे ऐसा होईल लौकिक। मागे बाळ भीक समर्थाचें ॥ ४ ॥

१२३० चाल घरा उभा राहें नारायणा। ठेवूं दे चरणावरीं माथा १ वेळोवेळां देई क्षेम आलिंगन। करी अवलोकन कृपा दृष्टीं २ प्रक्षाळूं दे पाय बैसें माजघरीं। चित्त स्थिर करीं पांडुरंगा ३ आहे त्या संचितें करवीन भोजन। काय न जेवून करिसी आतां ४ करुणाकरें नाहीं कळों दिलें वर्म। दुरी होतां श्रम कोण बारी ५ तुका म्हणे आतां आवडीच्या सत्ता। बोलिलों अनंता करवीन तें ॥ ६ ॥

१२३१ जेणें होय हित। तें तूं जाणसी उचित १ मज नको लावूं तैसें। वायां जाय ऐसें पिसें २ धरितोसी सत्ता। होसी सकळ जाणता ३ चतुराच्या राया। अंगीकारावें तुकया ॥ ४ ॥

१२३२ वायां जातों देवा। नेणें भक्ति करूं सेवा १ आतां जोडोनियां हात। उभा राहिलों निवांत २ करावें तें काय। न कळे अवलोकितों पाय ३ तुका म्हणे दान। दिलें पदरीं घेईन ॥ ४ ॥

१२३३ तान्हेल्याची धणी। फिटे गंगा नव्हे उणी १ माझे मनोरथ सिद्धी। पाववावे कृपानिधि २ तूं तो उदारांचा राणा। माझी अल्पचि वासना ३ कृपादृष्टीं पाहें। तुका म्हणे होईं साह्ये ॥ ४ ॥

१२३४ पापाची वासना नको दावूं डोळां। त्याहुनी अंधळा बराच

मी १ निंदेचें श्रवण नको माझे कानीं । बधिर करोनी ठेवी देवा २ अपवित्र वाणी नको माझ्या मुखा । त्याजहुनि मुका बराच मी ३ नको मज कधीं परस्त्रीसंगती । जनांतून माती उठतां भली ४ तुका म्हणे मज अवघ्याचा कंटाळा । तूं एक गोपाळा आवडसी ॥ ५ ॥

१२३५ केला तैसा अंगिकार । माझा भार चालवी १ होऊं अंतराय बुद्धी । कृपानिधी नेदावी २ आम्ही तरी जड जीव । कैंचा भाव पुरता ३ अनन्य-भावें घ्यावी सेवा । आम्हां देवा घडेसी ४ तुझी आम्हीं शरणागतें । कृपावंतें । रक्षीजे ५ तुका म्हणे भाकूं कींव । असों जीव जड आम्ही ॥ ६ ॥

१२३६ आतां द्यावें अभयदान । जीवन ये कृपेचें १ उभारोनि बाहो देवा । हात ठेवा मस्तकीं २ ना भीं ना भी या उत्तरें । करुणाकरें शांतवीजे ३ तुका म्हणे केली आस । तो हा दीस फळाचा ॥ ४ ॥

१२३७ पुढिलाचें इच्छी फळ । नाहीं बळ तें अंगीं १ संत गेले तया ठायां । देवराया पाववी २ ज्येष्ठांची कां आम्हां जोडी । परवडी न लभों ३ तुका म्हणे करी कोड । पुरवी लाड आमुचा ॥ ४ ॥

१२३८ आपुलिया हिता जो असे जागता । धन्य माता पिता तया-चिया १ कुळीं कन्या पुत्र होतीं जी सात्विक । तयाचा हरिख वाटे देवा । गीता भागवत करिती श्रवण । अखंड चिंतन विठोबाचें ६ तुका म्हणे मज घडो त्यांची सेवा । तरी माझ्या दैवा पार नाहीं ॥ ४ ॥

१२३९ मागणें तें एक तुजप्रति आहे । देशी तरि पाहें पांडुरंगा १ या संतासी निरवीं हेंचि मज देई । आणिक दुजें कांहीं न मगें तुज २ तुका म्हणें आतां उदार तूं होई । मज ठेवीं पायीं संतांचियां ॥ ३ ॥

१२४० कुळींचें दैवत ज्याचें पंढरीनाथ । होईन दासीसुत त्याचें घरीं १ शुद्ध यातिकुळ वर्णा चाड नाहीं । करी भलते ठायीं दास तुझा २ पंढरीस कोणी जाती वारकरी । होईन त्याचें घरीं पशुयाति ३ विठ्ठल चिंतन दिवस-रात्रीं ध्यान । होईन पायतन त्याचे पायीं ४ तुळसीवृंदावन जयाचें अंगणीं । होईन केरसुणी त्याचें घरीं ५ तुका म्हणे हाचि भाव माझ्या चित्तीं । नाहीं आणिका गती चाड मज ॥ ६ ॥

१२४१ अखंड जया तुझी प्रीति । मज दे तयाची संगति । मग मी कमळापति । तुजला नाणीं कांटाळा १ पडोन राहेन तये ठायीं । उगाचि संतांचिये पायीं । न मागें न करी कांहीं । तुझी आण गा विठोबा २ तुम्ही आम्ही पीडों जेणें । दोन्ही वारती एकानें । बैसलों धरणें । हाका देत द्वाराशीं ३ तुका म्हणे या बोला । चित्त द्यावें बा विठ्ठला । न पाहिजे केला । अवघा माझा अव्हेर ॥ ४ ॥

१२४२ कधीं निजविसी हरी । आत्मसुखसेजेवरीं १ कधीं पाहीन मी डोळां । तुझें रूप घननीळा २ कधीं होईल विश्रांति । चुकतील याता-याती ३ कधीं संतसंग मिळे । नामरूप तुझें कळे ४ तुका म्हणे पांडुरंगा । जाणतोसी अंतरंगा ॥ ५ ॥

१२४३ उद्धवअक्रूरासी । आणीक व्यासअंबऋषी । रुक्मांगदप्रल्हादासी । दाविलें तें दाखवी १ तरि मी पाहेन पाहेन । तुझें श्रीमुखचरण । उताविळ मन । तयाकारणें तेथें २ जनकाश्रुतदेवा करीं । कैसा शोभलासी हरी । विदुराच्या घरीं । कण्या धरी कवतुकें ३ पांडवा आकांतीं । तेथें पावसी स्मरती । घातलें द्रौपदी । यागीं बिरडें चोळीचें ४ करीं गोपीचें कवतुक । गाई-गोपाळांसी सुख । दावी तेंचि मुख । दृष्टीं माझ्या आपुलें ५ तरि तूं अनाथाचा दाता । मागतियां शरणागतां । तुका म्हणे आतां । कोड पुरवी हें माझें ॥ ६ ॥

१२४४ आळस पाडी विषयकामीं । शक्ती देई तुझ्या नामीं १ आणिक वचना मुकी वाणी । तुमच्या गजों घावी गुणीं २ हेंचि विनवणी । विनविली धरा मनीं ३ तुका म्हणे पाय डोळां । पाहे एरवीं अंधळा ॥ ४ ॥

१२४५ उपासाशेवटीं अन्नासवें भेटी । तैसी माझी मिठी पडो पायीं १ पुरवीं वासना साच सर्व जाणा । आम्हां नारायणा अंकितांची २ बहु दिसां पुत्रा मातेसवें भेटी । तैसा दाटो पोटीं प्रीतिउभड ३ तुका म्हणे धन कृपणा सोइरें । यापरी दुसरें नहो आतां ॥ ४ ॥

१२४६ माझ्या मना लागो चाळा । पहावया विठ्ठल डोळां १ आणीक नाहीं चाड । नलगे संसार हा गोड २ तरिच फळ जन्मा आलों । सरता पांडुरंगीं आलों ३ तुका म्हणे देवा । देई चरणांची सेवा ॥ ४ ॥

१२४७ वोढवलें अंग । आतां करूनि घ्यावें सांग १ काय पूजा ते मी नेणें । जाणावें जी सर्वज्ञाणें २ पोटां आलें बाळ । त्याचें जाणावें सकळ ३ तुका म्हणे हरी । वाहावें जी कडियेवरीं ॥ ४ ॥

१२४८ येतील अंतरीं शिष्टाचे अनुभव । तळमळी जीव तया सुखा १ आतां माझा जीव घेउनीयां वळी । बैसवावें वोळी संतांचिये २ विस्तारिली वाचा फळेंवीण वेल । कोरडेचि बोल फोल वांझे ३ तुका म्हणे आलों निर्वाणाचे वरी । राहों नेदीं उरी नारायणा ॥ ४ ॥

१२४९ आतां काढाकाढी करी बा पंढरीराया । नाहीं तरी वायां गेलों दास १ जाणतां बैसलों दगडाचे नावें । तिचा तो स्वभाव प्राण घ्यावा २ मनाचा संकल्प इंद्रियांची ओढी । पतनाची जोडी वरी हांव ३ तुका म्हणे झाली अंधळ्याची परी । आतां मज हरी वाट दावी ॥ ४ ॥

१२५० मातेची अवस्था काय जाणें बाळ। तिसी तो सकळ चिंता त्याची १ ऐसा परस्परें आहे हा विचार। भोपळ्याचा तारा दगडासी २ भुजंग पोटाळी चंदनाचें अंग। निवे परी संग नव्हे तैसा ३ तुका म्हणे करी परिसाचे परी। मज ठेवा सरी लोखंडाचें॥ ४॥

१२५१ सारीन तें आतां एकाचि भोजनें। वारीन मागणें वेळों वेळां १ शेवटींचा घास गोड करी मातें। अगे कृपावंते पांडुरंगे २ वंचूं नये आतां कांहींच प्रकार। धाकल्याचें थोर जाल्यावरी ३ तुका म्हणे आतां बहु चाळवावें। कांहीं नेदी ठावें उरों मागें॥ ४॥

१२५२ मानावया जग व्हावी द्रव्यमाया। नाहीं हें माझिया जीवा चाड १ तुझ्या पायांसाठीं केली आराणूक। आतां कांहीं एक नको दुजें २ करूनियां कृपा करी अंगीकार। न लावी उशीर आतां देवा ३ नव्हे साच कांहीं कळों आलें मना। म्हणोनि वासना आवरिली ४ तुका म्हणे आतां मनोरथ सिद्धी। माझे कृपानिधी पाववावे॥ ५॥

१२५३ आतां माझ्या मायबापा। तूं या पापा प्रायश्चित १ फजित हे केले खळ। तो विटाळ निवारी २ प्रेमा आतां पाजी रस। करीं वास अंतरीं ३ तुका म्हणे पांडुरंगा। जिवलगा माझिया॥ ४॥

१२५४ धर्माची तूं मूर्ती। पापपुण्य तुझे हातीं १ मज सोडवी दातारा। कर्मापासूनि दुस्तरा २ करिसी अंगिकार। तरी काय माझा भार ३ जीवींच्या जीवना। तुका म्हणे नारायणा॥ ३॥

१२५५ काय दिनकरा। केला कोंबड्यानें खरा १ कां हो ऐसा संत ठेवा। भार माझे माथां देवा २ आडविलें तरी द्वारीं। कां मरती उपवासी ३ तुका म्हणे हातीं। कळा सकळ अनंतीं॥ ४॥

१२५६ अवघीं भूतें साम्या आलीं। देखिलीं म्यां कैं होती १ विश्वास तो खरा मग। पांडुरंग कृपेचा २ माझी कोणी न धरो शंका। हो कां लोकां निर्द्वंद्व ३ तुका म्हणे जें जें भेटे। तें तें वाटे मी ऐसें॥ ४॥

१२५७ कथेची सामग्री। देह अवसानावरी १ नको जाऊं देऊं भंगा। गात्रें माझीं पांडुरंगा २ आयुष्य करीं उणें। परि मज आवडो कीर्तन ३ तुका म्हणे हानी। यावेगळी मना नाणीं॥ ४॥

१२५८ भावबळें कैसा जालासी लहान। मागें संतीं ध्यान वर्णियेलें १ तें मज उचित करोनिया देवा। दाखवीं केशवा मायबापा २ पाहोनियां डोळां बोलेन मी गोष्टी। आलिंगनीं मिठी देईन पायीं ३ चरणीं दृष्टि उभा राहेन समोर। जोडोनियां कर पुढें दोन्ही ४ तुका म्हणे उत्कंठित हे वासना। पुरवीं नारायणा आर्त माझें॥ ५॥

१२५९ तुझ्या रूपें माझी काया। भरों द्यावी पंढरिराया। दर्पणींची छाया। एका रूपें भिन्नत्व १ सुख पडिलें सांटवण। सत्ता वेचे शनैं शनैं। अडचणींचे कोन। चारी मार्ग उगवले २ बसों डोळ्यांची बाहुली। कवळे भिन्न छाया झाली। कृष्णांजन चाली। नव्हे परती माघारी ३ जीव ठसावला शिवें। मना आलें तेथें जावें। फांटा पडिला नांवें। तुका म्हणे खंडलें ॥४॥

१२६० रणीं निघतां शूर न पाहे माघारें। ऐशा मज धीरें राख आतां १ संसारा हातीं अंतरलों दुरी। आतां कृपा करी नारायणा २ वागवितों तुझिया नामाचें हत्यार। हाचि बडिवार मिरवितों ३ तुका म्हणे मज फिरतां माघारें। तेणें उणें पुरें तुम्ही जाणा ॥ ४ ॥

श्रीकान्होबामहाराज

१२६१ वचन ऐका कमळापती। मज रंकाची विनंती १ कर जोडितों कथेकाळीं। आपण असावें जवळीं २ घेईं घेईं माझी भाक। जरी कां मागेन आणिक ३ तुकयाबंधु म्हणे देवा। शब्द इतुकाची राखावा ॥ ४ ॥

१२६२ करूनी उचित। प्रेम घाली हृदयांत १ आलों दान मागायास। थोर करूनियां आस २ चिंतनसमयीं। सेवा आपुलीच देईं ३ तुकयाबंधु म्हणे भावा। मज निरवावें देवा ॥ ४ ॥

१२६३ आतां मागतों तें ऐक नारायणा। भावपूर्वक मनापासूनियां १ असों दे मोकळी जिव्हा जरी गाईल गुण। नाहीं तरी खिळुन टाकी परती २ मातेचिया परि देखती परनारी। ठेवी नेत्र तरी नाहीं तरी नको ३ तरी बरें कांटाळा करिती निंदा स्तुतीचा। नाहीं तरी कानांचाही देख प्रेम ४ सकळ इंद्रियांचा निग्रह करूनि एक। राखावी पृथक तोडोनि भ्रम ५ तुकयाबंधु म्हणे तेचि बाट प्राणां। पडतां नारायणा विसर तुझा ॥ ६ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

१२६४ निरोप मागावया संत। आले राउळा समस्त १ चरणीं ठेऊनिया माथां। विनविती पंढरीनाथा २ म्हणती कृपा असों द्यावी। उपेक्षा आमुची न करावी ३ निळा म्हणे पंढरीनाथा। वियोग न साहे सर्वथा ॥ ४ ॥

१२६५ पंढरिहूनि गांवा जातां। वाटे खंती पंढरिनाथा १ आतां बोळवीत यावें। आमुच्या गांवा आम्हांसवें २ तुम्हांलागीं प्राण फुटे।

वियोगदुःखें पूर लोटें ३ निळा म्हणे पंढरीनाथा। चला गांवा आमच्या आतां ॥ ४ ॥

१२६६ आतां माझा अंगिकार। करा थार पायांपें १ लाऊनियां आपुल्या गुणीं। माझी वाणी रंजवा २ बाळी भोळी करीन सेवा। तुमची देवा ते घ्यावी ३ निळा म्हणे विनवूं नेणें। तरी पोसणें मी तुमचें ॥ ४ ॥

१२६७ आम्ही नेणों भाव कैसा भक्तिरस। म्हणवूं तुमचे दास एक्या गुणें १ मुखें गाऊं नाम पवाडे श्रीहरी। उभे महाद्वारीं ठाकोनियां २ नेणों ज्ञान ध्यान मंत्र योगकळा। आसन मुद्रा डोळां लक्ष कैसें ३ तत्त्व संख्या नेणों नित्यानित्य ज्ञान। आठवं चरण सुकुमार ते ॥ ४ ॥ निळा म्हणे अगा रुक्मादेवीवरा। आतां उचित करा आपुलें ते ॥ ५ ॥

१२६८ दंभ मान नका। देऊं वैकुंठनायका १ तुमचीं गाऊं द्या निश्चळ। गुण नामें सर्व काळ २ शांती क्षमा दया। त्याहि नका पंढरि-राया ३ निळा म्हणे निरुपाधी। ठेवा माझी चरणीं बुद्धि ॥ ४ ॥

१२६९ माझें मस्तक तुझे पायीं। ऐसें करींगा विठाबाई १ अहर्निश तुझें ध्यान। मुखें नामसंकीर्तन २ हृदयीं वसावें येऊन। करी माझें समा-धान ३ निळा म्हणे हे वासना। माझी पुरवी नारायणा ॥ ४ ॥

१२७० विश्वास माझा जतन करा। विश्वंभरा पायापें १ मी तुम्हां न वजें दुरीं। ठेवीन वरीं जीवभाव २ आळवीन उत्तम नामें। तुमचींच प्रेमें सन्मुख ३ निळा म्हणे कूर्मदृष्टीं। करा वृष्टी अमृतें ॥ ४ ॥

१२७१ सेल दिली मागा ऐसी। जें जें तुम्हांसी आवडे १ तरी द्याहो आपुलें नाम। अखंडित प्रेम नैसर्गिक २ सर्वकाळ राहो चित्तीं। सगुण मूर्ति तुमची हे। निळा म्हणे नित्य नवीं। कीर्तनीं आवडी निज द्यावी ॥४॥

१२७२ मागण्याची न करूं गोष्टी। तुम्हां पोटीं भय वाटे १ नामाचि तुमचें पुरे देवा। न करूं हेवा आणिक २ माझें आहे स्वाधीन मन। न इच्छी मान धन कांहीं ३ निळा म्हणे सत्य साचा। हाचि संकल्पाचा निर्धार ॥ ४ ॥

१२७३ तुमचे चरणीं राहो मन। करा हें दान कृपेचें १ नामीं तुमचे रंगो वाचा। अंगीं प्रेमाचा अविर्भाव २ हृदयीं तुमची राहो मूर्ति। वाचे कीर्ति पवाडे ३ निळा म्हणे ठेवा ठायीं। जीवभाव पायीं आपुलिये ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

१२७४ अमृताहूनि गोड नाम तुझें देवा। मन माझें केशवा कां बा

येथे १ सांग पंढरिराया काय करूं यासी । कां नये ध्यानासी रूप तुझें २ कीर्तनीं बैसतां निद्रें नागविलें । मन माझें भुललें विषयसुखा ३ हरिदास गर्जती हरिनामाच्या कीर्ती । नये माझ्या चित्तीं म्हणे नामा ॥ ४ ॥

१२७५ तुझिया चरणाची न संडी मी आस । होत गर्भवास कोटिवरी १ हेंचि मज देई जन्मजन्मांतरीं । वाचे श्रीहरी नाम तुझें २ तुझीया नामाचा करीन विसांवा । मनाचा हा ठेवा तुझे पायीं ३ नामा म्हणे माझे हेंचि मनोरथ । होईन शरणागत जन्मोजन्मीं ॥ ४ ॥

१२७६ श्रीमुखाची सोय पाहों म्हणों जरी । पवढा अधिकारी कैचा देवा १ चरणांजवळूनि नसावें जी दूरी । जन्मजन्मांतरीं हेंचि देई २ तुज देतां सोपें मज तृप्ति अल्पें । सर्वथा साक्षेपें सांगतसे ३ अनाथाचा नाथ हें तों ब्रीद साच । न करावें उदास नामा म्हणे ॥ ४ ॥

१२७७ देव देवी देवतार्चन । तूंचि माझें पूर्णपण १ न मगें न मगें विठ्ठला । येथूनियां राहे उगला २ तुझी भक्ति हेचि गोड । आणिक आम्हां नाहीं चाड ३ जप तप नेम निष्ठा । तुजचि जाणों गा वैकुंठा ४ यज्ञ याग मंत्र तंत्र । तूंचि आमुचें कुळ गोत्र ५ येथूनि पंढरिराय हरी । आम्हांसि तूं अंगिकारी ६ आम्ही करितों कीर्तन । तारावे हे तुवां जन ७ हेंचि मागणें हो देवा । नामा म्हणे घ्यावी सेवा ॥ ८ ॥

१२७८ काय मागूं विठ्ठल धुरे । एक तुळशीदळ पुरे १ मागूं मुगुट माथाचा । तरी तो आणिला इंद्राचा २ मागूं कुंडलें कर्णीचीं । तरी तीं आणिलीं कर्णाचीं ३ मागूं पितांबर शेला । तरी तो कासेसी कसिला ४ मागूं पादुका चरणींच्या । तरी त्या आणिल्या शेषाच्या ५ मागूं तोडर पायींचा । धाक जाईल असुरांचा ६ मागूं जातां लक्ष्मीसी । रिद्धिसिद्धी जिच्या दासी ७ मागूं म्हणे शंख जरी । तरी तो मिरवे तुमच्या करीं ८ मागों सुदर्शन दळ । त्या शस्त्राचें तुम्हां बळ ९ मागों वैजयंती माळ । तरी शून्य दिसेल वक्षस्थळ १० कारण तेंचि मागितलें । नामया केशवानें प्रेम दिलें ११ नामा म्हणे कांहीं न मागों । तुझे चरणीं लक्ष लागो ॥ १२ ॥

१२७९ देवा दिवस गेले वांयांविण । हरिसी न रिघतां शरण । बाळकत्व अज्ञानपण । तें आठवण नव्हेचि १ आला तारुण्याचा अवसरू । सर्वचि विषयाचा पडिभरू । काम क्रोध मदमत्सरू । अति व्यापारु तृष्णेचा २ सर्वेचि वृद्धत्व पातलें । सकळ इंद्रियें सांडियलें । देह न करी म्हणितलें । अंतर पडलें भक्तीसी ३ देवा हित कांहीं नव्हे माझें । दास्यत्व न घडेचि तुझें । आयुष्य गेलें वायां काजें । धरणिये ओझें पै झालें ४ पुनरपि जन्मा येणें मागुता । कवण जाणे कैसी व्यवस्था । कैसा देह लाधेल अनंता । केव्हां

तव चरणीं येईल ५ आतां मज करूं नको उदास। तुझिया नामाचा विश्वास। हृदयीं नांदे हृषीकेश। विष्णुदास म्हणे नामा ॥ ६ ॥

१२८० मज चालतां आयुष्यपंथें। तारुण्यवन पातलें तेथें। मद-मत्सरादि श्वापदें बहुतें। आलीं कळकळीत मजपाशीं १ तीं धांवती पाठो-पाठीं। पाहें तंव विषयाचे घाटीं। काम क्रोध व्याघ्रांची दाटी। देखोनि पोटीं रिघाले पाय २ मग स्वधर्ममार्गी रिघालों। तंव अहंकार तस्करें आकळिलों। राहें राहें म्हणोनि उभा केलों। तेणें अंतरलों स्वामिया ३ जंव क्षण एक उघडिले डोळे। पाहे तंव कंठ व्यापिला व्याळें। मायामोहसर्पी डंखिलें। त्यांचिये गरळें झळंबलों ४ जंव न पावेल शेवटील लहरी। तंव धांव उपाय करी। विष्णुदास नामा धांवे पुकारी। माझा कैवारी केशिराज ॥ ५ ॥

१२८१ सांडोनि संसार झालों मी अंकित। ऐसियाचा अंत पाहूं नको १ पातकी मी सत्य पातकी मी सत्य। पातकी मी सत्य पांडुरंगा २ माझे गुणदोष न धरिसी चित्तीं। थोरपण ख्याति दावी आम्हां ३ ऐसा अपराध आणूं नको मना। पंढरीचा राणा म्हणोनियां ॥ ४ ॥

१२८२ आसनीं शयनीं भोजनीं मनीं ध्यानीं। तुझे चरण दोन्ही देईं मज १ पातक कल्मष समूळचि छेदूं। मज परमानंदू तुझे नामीं २ ध्यावीं हृषीकेशा भक्तजनपरेशा। अनाथा कोंवसा गोवळिया ३ विष्णुदास विनवी मेघःश्यामा। संसारींच्या श्रमा तारी देवा ॥ ४ ॥

१२८३ सगुण निर्गुण श्रुति ज्या बोलती। तो तूं माझे चित्तीं पंढरि-राया १ आहेसि तितुकें तूंचि सर्वांगत। मी काय अनाथ वर्णू तुज २ चर-णींची आवडी न संडावी मनें। यापरि पोषणें मायबापा ३ साक्ष भीमरथी संत पुंडलीक। नाम्यातें आणीक नलगे कांहीं ॥ ४ ॥

१२८४ बाहेरीं भीतरीं तुझाचि मी देखें। चित्त तेणें सुखें वेडावलें १ संतसंगें मज पालट हा झाला। पाहतां विठ्ठला रूप तुझें २ मीपणासहित आनंदीं बुडालें। न निंद्य कांहीं केलें चित्त माझें ३ नामा म्हणे एक उरलीसे वासना। स्वामिसेवकपणा देईं देवा ॥ ४ ॥

१२८५ मनुष्य करिसी तरी भक्तीचेनि मिषें। तुझे द्वारीं वसें ऐसें करी १ श्वान करिसी तरी उच्छिष्टाचेनि मिषें। तुझे द्वारीं वसें ऐसें करी २ पक्षि करिसी तरी चारियाचेनि मिषें। तुझे द्वारीं वसें ऐसें करी ३ झाड करिसी तरी तुळसीचेनि मिषें। तुझे द्वारीं वसें ऐसें करी ४ वृक्ष करिसी तरी मंडप मेखाचेनि मिषें। तुझे द्वारीं वसें ऐसें करी ५ पाषाण करिसी तरी रंग शिळेचेनि मिषें। तुझे द्वारी वसें वेसें करी ६ उदक करिसी तरी

सडियाचेनि मिषें । तुझें द्वारीं वसें ऐसें करीं ७ नामा म्हणे विठो कीर्तना-चेनि मिषें । तुझें द्वारीं वसें ऐसें करीं ॥ ८ ॥

१२८६ वेदपरायण मनीं तो ब्राह्मण । चित्त समाधान संतुष्ट सदा १ येरा माझें नमन सर्वसाधारण । ग्रंथाचें राखण म्हणोनियां २ शास्त्रज्ञपंडित तोचि मी बहुमानी । जो आपणातें जाणोनि तन्मय झाला ३ पुराणिक ऐसा मानितो कृतार्थ । विषयीं विरक्त विधी पाळी ४ मानी तो हरिदास ज्या नामीं विश्वास । मी त्याचा दास देहें भावें ५ नामा म्हणे ऐसे कई भेट-विसी विठ्ठला । त्यालागीं फुटला प्राण माझा ॥ ६ ॥

१२८७ जाणीव शाहणीव वाहियलें ओझें । तेणें चरण तुझे अंतरले १ आतां नेणतेंचि करी मज हरी । लौकिकाबाहेरीं घालीं मज २ तुझिया नामाचें लागों दे गा पिसें । देहीं देह न दिसे ऐसें करी ३ नामा म्हणे तुज एकातें मी जाणें । रहित कारणें कल्पनेंसी ॥ ४ ॥

१२८८ मन नेणें तुझिया मनाचा विश्वास । येर तो हव्यास गोड वाटे १ तुझें प्रेम नेणें तुझें प्रेम नेणें । सांग काय करणें केशीराजा २ घातलें संसारीं कर्माचें भांडारीं । कृपा नरहरी करी मज ३ नामा म्हणे मी ठायीं-चाचि अपराधी । केशवा कांहीं बुद्धि सांगा मज ॥ ४ ॥

१२८९ अगे तूं माउली संताची साउली । आठवितां घाली प्रेम पान्हा १ प्रेमपान्हा पाजी अगे माझे आई । धांवे वो विठाई वोरसोनी २ येतों काकुळती प्रेमपान्हासाठीं । उभा तो धूर्जटी मागें पुढें ३ नामा म्हणे आस पुरवावी माझी । तान्हुलिया पाजीं प्रेमपान्हा ॥ ४ ॥

१२९० येई गे विठ्ठले अनाथाचे नाथे । माझे कुळदैवते पंढरीचे १ पंचही प्राणांचा उजळोनी दीप । सुंदर श्रीमुख ओवाळीन २ मनाचा प्रसाद तुजलागीं केला । रंगभोग आपुला घेऊनि राहे ३ आनंदाचा भोग घालीन आसनीं । वैकुंठवासिनी तुझ्या नांवें ४ आपुलें म्हणवावें सनाथ करावें । भावें संचरावें हृदयघटीं ५ नामा म्हणे माझे पुरवीं मनोरथ । देई सद्योदित प्रेमकळा ॥ ६ ॥

१२९१ कृपावंत समर्थ म्हणूनि करी आर्त । येई न सांवरत पांडुरंगे १ मज कां विसंबली विठ्ठल माउली । तनु तृषावली जीवनेंविण २ तूं माझें जीवन नाम जनार्दन । हृदयीं भरी पूर्ण प्रेमरस ३ अमृताच्या करें कांसवी-च्या भरें । कुरवाळीं त्वरें देह माझा ४ पूर्ण पान्हा देई निववीं हृदयीं । येई हो कान्हाई सांवळिये ५ नामा म्हणे पावे जीवा क्षणि न साहे । वेगीं लव-लाहे पाजी पान्हा ॥ ६ ॥

१२९२ तूं माझी माऊली मी वो तुझा तान्हा। पाजीं प्रेमपान्हा पांडुरंगे १ तूं माझी गाऊली मी तुझें वासरूं। नको पान्हा चोरूं पांडुरंगे २ तूं माझी हरिणी मी तुझें पाडस। तोडीं भवपाश पांडुरंगे ३ तूं माझी पक्षिणी मी तुझें अंडज। चारा घालीं मज पांडुरंगे ४ नामा म्हणे होसी भक्तीचा वल्लभ। मागें पुढें उभा सांभाळीसी॥ ५॥

१२९३ उडाली पाक्षिणी गेली अंतराळीं। चित्त अविसाळीं ठेवोनियां १ तैसें माझें मन राहो कां ईश्वरीं। मग सुखें संसारीं असेना कां २ धेनु चरे वनीं वत्स असे घरीं। चित्त वत्सावरीं ठेवूनि फिरे ३ दुडीवरीं दुडी सखिसीं गोष्टि करी। चित्त दुडीवरीं ठेवूनियां॥ ४॥ विष्णुदास नामा विनवी परोपरी। हें प्रेम श्रीहरी द्यावें मज॥ ५॥

१२९४ येईं वो कृपावंते अनाथांचे नाथे। निवारीं भवव्यथे पांडुरंगे १ मी बाळक भूकाळू तूं माऊली कृपाळु। करीं माझा सांभाळु पंढरीराया २ माझें माहेर पैं नित्य आठवें अंतरीं। सखा विटेवरीं पांडुरंग ३ मी देह तूं चैतन्य मी क्षुधार्थि तूं अन्न। मी तृषार्थी तूं जीवन पांडुरंगा ४ मी चकोर तूं चंद्र मी सरिता तूं सागर। मी याचक तूं दातार पांडुरंगा ५ मी धनलोभी शुद्ध तूं पूर्ण कनककुंभ। मी मगर तूं अंभ पांडुरंगा ६ मी चातक तूं मेघ मी प्रवृत्ति तूं बोध। मी शुष्कनदी तूं ओघ पांडुरंगा ७ मी दोषी तूं तारक मी भृत्य तूं नायक। मी प्रजा तूं पाळक पांडुरंगा ८ मी पाडस तूं कुरंगिणी मी अंडज तूं पक्षिणी। मी अपत्य तूं जननी पांडुरंगा ९ मी भार्क्ति तूं निजसोय मी ध्यान तूं निज ध्येय। मी आडळ तूं साह्य पांडुरंगा १० ऐसी जे जे माझी विनंती ते तुजचि लक्ष्मिपती। नित्य सुख सांगातीं पांडुरंगा ११ शीघ्र येईं वो श्रीरंगे भक्त मानसरंगे। प्रेमपान्हा देगे नामदेवा॥ १२॥

१२९५ स्वामि एक व्हावा तुजचि सारिखा। करी निज सेवका जगद्वंद्य १ देऊनि प्रेमातें पाळिसी तूं बाळें। न करिसी जीवावेगळें क्षणभरीं २ बळी भीष्म नारद उद्धव रुक्मांगद। हनुमंत प्रल्हाद अंबऋषि ३ नामा म्हणे हेंचि देईं जन्मोजन्मीं। मी दास तूं स्वामि केशिराज॥ ४॥

१२९६ तुझ प्रेम माझें हृदया आवडी। चरण मी न सोडी पांडुरंगा १ कशासाठीं शीण थोडक्या कारणें। काय तुज उणें होय देवा २ चंद्र चकोराचा पुरवी सोहळा। काय त्याच्या कळा न्यून होती ३ नामा म्हणे मज अनाथा सांभाळी। हृदयकमळीं स्थिर राहें॥ ४॥

१२९७ प्रपंचीं कां मातें करिसी उदासीन। तरी तुझें ध्यान लागों मना १ हेंचि तुज मागणें जन्मजन्मांतरीं। न मागतां अंतरीं प्रगट

होसी २ इंद्रियांचे व्यापार अवघेचि तोडीं । प्रेमरस गोडी देई मातें ३ नामा म्हणे शरण आलों मी केशवा । हाचि तूं पुरवावा मनोरथ ॥ ४ ॥

१२९८ पतितपावन नाम ऐकूनी आलों मी द्वारां । पतीतपावन नव्हेसी म्हणवुनी जातों माघारा १ घ्यावें तेव्हां द्यावें ऐसा असर्सी उदार । काय धरूनि देवा तुझें कृपणाचें द्वार २ सोडीं ब्रीद देवा आतां नव्हेसि अभिमानी । पातितपावन नाम तुझें ठेवियलें कोणी ३ झेगट घेऊनी हातीं दवडी पीटीन तिहीं लोकीं । पतितपावन देवा परी तूं मोठा घातकी ४ नामा म्हणे देवा तुझें न लगे मज कांहीं । प्रेम असों दे चित्तीं म्हणुनि लागतसें पायीं ॥ ५ ॥

१२९९ डोळे शिणले पाहतां वाट्ठली । अवस्था दाटली हृदयामाजीं १ तूं माझी जननी सरसीये सांगातिणी । विठ्ठले धांवोनी देईं क्षेम २ तूं माझी पक्षिणी मी तुझें अंडज । क्षुधें पीडिलों मज विसरलीसी ३ तूं माझी कुरंगी मी तुझें पाडस । गुंता भवपाश तोडीं माझा ४ तूं माझी माउली मी तुझी तान्हुली । वोरस वो घाली प्रेमपान्हा ५ नामा म्हणे आस पुरवावी माझी । तान्हुलिया पाजी प्रेमपान्हा ॥ ६ ॥

१३०० पुलक धर्म रोमांच नाहीं जंव उठले । सजळ नाहीं झालें नयन जंव १ हरिभक्तीचें सुख कळलें जे म्हणती । लटिकें बोलिजेती उभयलोकीं २ ऐसा भक्तीप्रेमा देईं जी देवा । सर्वभावें सेवा घडे तुझी ३ श्रवणीं ऐकतां नाम वाचें भव बोले । नाहीं सुखावलें मन त्याचें ४ श्रीहरीचें नाम म्हणवितां न म्हणे । मां सहज उच्चारणें कैचें त्यासी ५ दुर्दराचे परी जिव्हा चटचटी । नाम सांडोनी गोष्टी राज्याची करी ६ देवाच्या मूर्ति संत महंत देखोनी । न वजे लोटांगणीं भावें त्यासी ७ न लावी त्याचे रज टकमका पाहात । बुजवण जैसें सेत राखे तैसें ८ ऐसें कैक प्राणी आहेत मूढमती । हित सांगतां चित्तीं दुःख वाटे ९ नामा म्हणे केशवा मी तुझें दीन । नेणें तुजवांचोन आन दुजें ॥ १० ॥

१३०१ असोनि न दिसे लौकिक व्यवहारीं । ऐसें निरंतरीं लपवीं मातें १ तुझें चरणीं माझें असो अनुसंधान । वरी प्रेम जीवन देईं देवा २ मनाचिये वृत्ति अंतरापासोनि । झोंबो नेदी दोन्ही काम क्रोध ३ नामा म्हणे ऐसें पाळिसील मातें । तरी मी जीवें तूतें न विसंबे ॥ ४ ॥

१३०२ विसांवा विठ्ठल सुखाची साऊली । प्रेमपान्हा घाली भक्तांवरीं १ दाखवी चरण दाखवी चरण । दाखवी चरण नारायणा २ विठ्ठल आचार विठ्ठल विचार । दावीं निरंतर पाय आतां ३ नामा म्हणे नित्य बुडालों संसारीं । धांवोनियां धरी हातीं मज ॥ ४ ॥

१३०३ चौऱ्याशीं लक्ष जन्म हिंडतां । घोंगडें अनंता जर्जर झालें १ जेथें जाय तेथें तुटचि हे पडे । मुद्दल न घडे काय करूं २ संचित आटलें व्यवसाय खुंटले । म्हणोनि ठाकिलें द्वार तुझें ३ नामा म्हणे विठोबा जरी होसी जाणता । तरी या बोला उचिता प्रेम देई ॥ ४ ॥

१०३४ नेणें मन कांहीं विश्वास नामाचा । गोसावी आमुचा पांडुरंग १ संसारीं पडलों कर्माचे भांडारीं । कृपा निरंतरीं करा मज २ नेणें तुझें ध्यान नेणें तुझें प्रेम । दावी मज वर्म सेवकासी ३ नामा म्हणे माझे गुणदोष कांहीं । ठाव तुझे पायीं देई मज ॥ ४ ॥

१३०५ घालुनि आसन साधिला पवन । घेतलें जीवन अंतरिक्षीं १ परहस्तें तृप्ति नव्हे जी दातारा । कृपा करुणा करा केशिराजा २ जीवांचें जीवन सर्वांचें कारण । धांव मजलागुन केशिराजा ३ अनाथाचा नाथ हें ब्रीद साचार । झणीं माझा अव्हेर करिसी देवा ४ विष्णुदास नामा अंकियेला तुझा । निववी केशिराजा प्रेमसुखें ॥ ५ ॥

१३०६ संसार संकटें रिघालों पाठिशीं । आतां झणीं देसी त्याचे हातीं १ ब्रीदें बडिवार ऐकोनियां फार । रिघों आम्ही द्वार विठोबाचें २ आणिकहि वार्ता सांगों काय आतां । पंढरीच्या नाथा परिसावें ३ अमृत पाजणें प्रीतीनें भक्तासी । सत्य हृषीकेशी नामा म्हणे ॥ ४ ॥

१३०७ जीवनमुक्त झाले नामाचे गजरीं । सर्व अधिकारी वैकुंठीचे १ देई देवा मज प्रेमाचा जिव्हाळा । मुक्तीचा सोहळा अखंडीत २ सगुण भक्तांस साक्ष काय जाण । कर्म नारायण कर्मनिष्ठ ३ नामा म्हणे देवा नये अनु-माना । वर्णितां पुराणां ठक पडे ॥ ४ ॥

१३०८ नामयाचें प्रेम केशवचि जाणे । केशवासी राहणें नाम्यापाशीं १ केशव तोचि नामा नामा तोचि केशव । प्रेम भक्तिभाव मागतसे २ विष्णु-दास नामा उभा केशवद्वारीं । प्रेमाची शिदोरी मागतसे ॥ ३ ॥

१३०९ पंढरीचा वास चंद्रभागें स्नान । आणिक दर्शन विठोबाचें १ हेंचि घडो मज जन्मजन्मांतरीं । मागणें श्रीहरी नाहीं दुजें २ मुखीं नाम सदा संतांचें दर्शन । जनीं जनार्दन ऐसा भाव ३ नामा म्हणे तुझें नित्य महाद्वारीं । कीर्तन गजरीं सप्रेमाचें ॥ ४ ॥

१३१० होईन संतांचा वोळगणा । दास डिंगर पोसणा १ प्रेम द्यावें नारायणा । भूतदया परिपूर्णा २ संतचरणींचें रज । हेंचि सर्व तीर्थ मज ३ सेवीन संतउष्टावळी । तेणें पवित्र माझी कुळी ४ राखेन संतांचें मी द्वार । तें मज वैकुंठाहूनि थोर ५ नामा म्हणे पंढरीनाथा । न मागें आन कांहीं सर्वथा ॥ ६ ॥

१३११ मनें ध्यान करणें वाचें उच्चारणें । नयनें तुज पाहणें हेंचि देई १ करें पूजा करणें माथा चरणीं ठेवणें । श्रवणीं गुण ऐकणें हेंचि देई २ षट्चक्रावरी मार्ग बावन्न अक्षरीं । निरालंब निरंतरीं भेटी देई ३ मनसा वाचा कर्म आणि दश इंद्रियें । तुझ्या चरणीं दृढ होय ऐसें करी ४ डावी उजवीकडे आणि मागें पुढें । अंतीं चरण जोडे ऐसें करीं ५ नामा म्हणे केशवा तुझी मज गोडी । जन्मोजन्मीं जोडी हेंचि देई ॥ ६ ॥

१३१२ अंतकाळीं मी परदेशी । ऐसें जाणोनि मानसीं । म्हणोनिया हृषीकेशी । शरण तुजसि मी आलों १ नव मास गर्भवासीं । कष्ट झाले त्या मातेसी । ते निष्ठुर झाली कैसी । अंतीं दूर राहिली २ जीवीं बापासि आवड । मुखीं घालोनी करी कोड । जेव्हां लागली यमओढ । तेव्हां दूरी टाकिलें ३ बहिणी बंधूचा कळवळा । तें तूं जाणसी रे दयाळा । जेव्हां लागली यम-शृंखला । तेव्हां दूर राहिलीं ४ कन्या पुत्रादिक बाळें । हीं तंव स्नेहाचीं स्नेहाळें । तुझ्या दर्शनाहून व्याकुळ । अंतीं दूर राहिलीं ५ देह गृहाची कामिनी । ते तंव राहिली भवनीं । मी तंव जळतसे स्मशानीं । अग्निसवें येकला ६ मित्र आले गोत्रज आले । तेहि स्मशानीं परतले । शेवटीं टाकोनियां गेले । मजलागीं स्मशानीं ७ ऐसा जाणोनि निर्धार । मग मज आला गहिंवर । तंव दाही दिशा अंधःकार । मग मज कांहीं न सुचे ८ ऐसें जाणोनि निर्वाण पाहीं । मनुष्य जन्म मागुता नाहीं । नामा म्हणे तुझे पायीं । ठाव देई विठोबा ॥ ९ ॥

१३१३ हेचि माझी संध्या हेंचि माझें ध्यान । तुझ्या पायीं मन लागों देवा १ हेचि माझी रिद्धि हेचि माझी सिद्धि । अखंड समाधी पाय तुझे २ नामा म्हणे हेंचि देईं गा श्रीपती । कथेची विश्रांति जन्मोजन्मीं ॥ ३ ॥

१३१४ मी असे तेथें मग तूं कैंचा । हा उपजत ठायींचा तोडी वेलू १ आपुलें करोनी ठेवी तुझे चरणीं । न मानिती कोणी क्षितीमाजीं २ सेवा तुझी देईं नको दुजेपण । येर तो अभिमान खंडीं माझा ३ देवा आवडसी माझिया जीवा । सुखरूप केशवा विठ्ठलराजा ॥ ४ ॥

१३१५ काळ देहासी आला खाऊं । आम्ही आनंदें नाचूं गाऊं १ कोणे वेळे काय गाणें । हें तों भगवंता मी नेणें २ टाळ मृदंग दक्षिणेकडे । माझें गाणें पश्चिमेकडे ३ नामा म्हणे बा केशवा । जन्मोजन्मीं द्यावी सेवा ॥ ४ ॥

१३१६ हेंचि देवा पैं मागत । चरणसेवा अखंडित १ वास द्यावा पंढरीचा । सदा संग हरिदासांचा २ जन्म होका भलते याति । परि मी न चुकें हरिभक्ति ३ नामा म्हणे कमळापती । हेंचि द्यावें पुढता पुढती ॥ ४ ॥

१३१७ आम्ही विष्णुदासीं सांडिली वासना। तुम्ही नारायणा कळों आलां १ अज्ञान बाळक ठकविला धुरु। तैसा मी अधीरु नव्हे देवा २ उपमन्यु बाळका दुधाचा पै छंद। तैसा मी मतिमंद नोहे देवा ३ शरण आला तुज मूर्ख बिभीषण। लंकाराज्य तेणें मागितलें ४ नामा म्हणे तुझें नलगे आम्हां कांहीं। वास सदा देईं चरणाजवळीं ॥ ५ ॥

१३१८ माझें मागणें तें किती। दाता लक्ष्मीचा पती १ मेघ वर्षे मुशीळ धारीं। तेथें चातक चंचुभरी २ महा डोह गंगाजळ। तृप्त एक दो अंजुळ ३ साखरेची साठी। तेथें मुंगीची मुखवटी। नामा म्हणे मी सेवेसीं। तूं तो उदाराची राशी ॥ ५ ॥

१३१९ हेंचि मागतसें तुज। वनीं जन्म देईं मज १ सुखें करोनि राहेन। तुझे पाहीन चरण २ शीण बहुत पावलों। आतां तुजपाशीं आलों ३ न करीं अव्हेर। दास तुझा मीं किंकर ४ येत काकुळती। नामा म्हणे देवाप्रती ॥ ५ ॥

१३२० आपुले रूपीं मज लपवीं निरंतर। सबाह्यभीतर आड राहे १ परि तुज मज असावा संवादु। भ्रांति माया बाधु काय करी २ काम क्रोध लोभ दंभु मद मत्सर। हे वैरी अपार मारी माझे ३ नामा म्हणे आम्ही जन्मजन्मांतरींचे। पोसणें घरींचे दास तुझे ॥ ४ ॥

श्रीजनाबाई

१३२१ ऐसा वर देईं हरी। गाईं नाम निरंतरीं १ पुरवीं आस माझी देवा। जेणें घडे तुझी सेवा २ हेंचि आहे माझे मनीं। कृपा करी चक्रपाणी ३ रूप न्याहाळूनियां डोळां। मुखीं नाम लागो चाळा ४ उदाराच्या राया। दासी जनी लागे पायां ॥ ५ ॥

१३२२ देवा देईं गर्भवास। तरीच पुरेल माझी आस १ परि हे देखा रे पंढरी। सेवा नामयाचें द्वारीं २ करी पक्षि कां शूकर। श्वान श्वापद मार्जार ३ ऐसी आशा हे मानसीं। म्हणे नामयाची दासी ॥ ४ ॥

१३२३ द्वारकेच्या राया। बुद्धि देगा नाम गाया १ मतिमंद तुझी दासी। ठाव देईं चरणांपासीं २ तुझे पदरीं पडलें खरी। आतां सांभाळ करी हरी ३ न कळे हरीची करणी। म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

१३२४ रुक्माई आईचें आहे ऐसें भाग्य। असावें आरोग्य चिरकाळ १ सख्या पुंडलिका आवडतें स्थळ। असावें चिरकाळ स्वस्ति क्षेम २ अहो

संतजन घ्या आवडते धन । असावें कल्याण चिरकाळ ३ जन्मोजन्मीं हेंचि मागें गोविंदासी । म्हणे जनी दासी नामयाची ॥ ४ ॥

१३२५ विटेवरीं ब्रह्म दिसे । साधु संतांचा रहिवास १ देव भावाचा अंकित । जाणें दासाचें तें चित्त २ भक्ति जनी मागे देवा । तिचा मनोरथ पुरवा ॥ ३ ॥

१३२६ साधु आणि संत । जन्म द्यावा जी कलींत १ मागणें तें हेंचि देवा । कृपा करी हो केशवा २ संत दयाळ परम । तया साक्षी नारायण ३ जनी म्हणे ऐसे साधू । तयापाशीं तूं गोविंदू ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

१३२७ वरपांग सोंग नको माळा मुद्रा । ठाव संतपदीं देई देवा १ प्रेमभाव देई प्रेमभाव देई । मागणें दुजें नाहीं आणिक तें २ नाम मुखीं सदा संतांचा सांगात । प्रेम हृदयांत विठोबाचें ३ एकाजनार्दनीं हा माझा निर्धार । जन्माची वेरझार तोडी देवा ॥ ४ ॥

१३२८ नाम धारकाचा । दास होईन मी साचा १ आणिक नको थोरपण । वाचें वदों त्याचें गुण २ नामीं सदा वसों हेत । हेंचि मागणें मागत ३ हेंची द्यावें कृपादान । एका जनार्दनीं शरण ॥ ४ ॥

१३२९ मागणें तें एक आम्हांप्रती द्यावें । निरंतर यावें जागरणा १ या हरिदासांचा संग बरवा । आनंद राघवा गाऊं गीतीं २ जो न लभे तप तीर्थदानीं । तो हरि कीर्तनीं तिष्ठतसे ३ जनार्दनाचा एका म्हणे । कृपा करणें जागरणें ॥ ४ ॥

१३३० सर्वांभूतीं तुझें रूप । हृदयीं सिद्धची स्वरूप १ इतुलें देईं अधोक्षजा । नाहीं तरी घोट भरीन तुझा २ सकळांहूनि करी सान । सकळिकां समसमान ३ सदा द्यावा संतसंग । अखंड कीर्तनीं अनुराग ४ एकाजनार्दनीं मागें । नाहीं तरी घाला घालीन अंगें ॥ ६ ॥

१३३१ भक्ति प्रेमाविण ज्ञान नको देवा । अभिमान नित्य नवा तयामाजीं १ प्रेमसुख देईं प्रेमसुख देईं । प्रेमेंविण नाहीं समाधान २ रांडिवेनें जैसि शृंगारु पैं केला । प्रेमेंविण जाला ज्ञानी तैसा ३ एकाजनार्दनीं प्रेम अति गोड । अनुभवी सुरवाड जाणतील ॥ ४ ॥

१३३२ माझें मन अति चंचल । त्यासी बांधा तुम्हीं सबळ १ मग तें कोठें नव जाय । तुमचे सोडोनियां पाय २ सुखदुःखाचें कारण । मनचि हें अधिष्ठान ३ एकाजनार्दनीं शरण । मनें मनासी बंधन ॥ ४ ॥

१३३३ आमुच्या निजसुखधामा। तुझे चरण पुरुषोत्तमा १ आम्हा-वरीं कृपा करा। उद्धरा दातारा दीनासी २ देऊनियां नामकीर्ति। वसवा मूर्ति हृदयीं ३ एका शरण जनार्दनीं। ठाव मागतसे चरणीं ॥ ४ ॥

१३३४ तुमच्या सेवेचा महिमा। मज न कळे पुरुषोत्तमा १ पूजा करणें कवणें रीती। नेणें जपमाळ हातीं २ स्नानसंध्या न कळे कांहीं। मन असो तुझे पायीं ३ तुम्हां मागणें इतुकें। एकाजनार्दनीं द्यावें कौतुकें ॥ ४ ॥

श्रीज्ञानदेवमहाराज

१३३५ आल्हादपण काय सांगशी देवा। मन वैसें भावा तैसें करीं १ हा घोडा हा राऊत करूनियां दावा। मग पर्दी वैसवा ब्रह्माचिये २ मी डोलेन आनंदें तुमचेनि प्रसादें। रत्न जेंवि अंधें देखियेलें ३ करा तत्त्वीं सौरसु म्हणे निवृत्तीदासु। जेथें रात्रीं दिवसु आथिचिना ॥ ४ ॥

१३३६ नामरूपीं प्रीति कीं ध्यानीं सगुणमूर्ति। हेंचि तुझी यशकीर्ति जाणोनियां। हृदयीं तुझें रूप मुखीं नामघोष। नैवेद्य प्रसाद जठरीं आम्हां। निर्माल्य मस्तकीं वंदूं तुमचे चरण। हाचि अच्युता तुमचा महिमा रया १ अखंड नाम वाचे हेंचि तप साचें। तेंचि स्वरूप दिसें हृदयीं तुझें २ तुझें नाम निर्धारितां हेंचि गा तप आतां। काया वाचा मनें न विसंबे तत्त्वतां। म्हणोनि आसनीं पंथीं शयनीं जड पडो भलतैसें परि नाम न संडी अनंता। जीवाचिया जीवना सगुणगुणनिधाना हेंचि प्रेम देई निजभक्तां रया ३ बापरखुमादेविवरा विठ्ठला आनंद सुखाचिया वोवरा। पाहें तंव भरला दशदिशां दुसरा न दिसे सोयरा। तेंवि गुणनाम कीर्ति तेचि आम्हां मूर्ति हृदयीं न विसंबे दातारा। येणें निवृत्तिरायें खुणा दाऊनि सफळ आतां जोडलासी माहेरा रया ॥ ४ ॥

१३३७ भेटी जाली धुरेंसी। पालटू जाला या जीवासी। लोहो लागलें परिसेंसीं। तें सुवर्ण जालें। ऐसा गुणागुणाचा दाता। तों विश्व व्यापिलें रे अनंता। काय ना पाहतोसि आतां। विमानीं वाट पाहातुसें १ तरि मी गुंतलों दातारा। येऊनिया संवसारा। नट घेऊनियां अंगवणी। करूं नेणें संपादणीं। एकत्र जालें लवण पाणी। तें मिळोनि गेलें। ऐसा बहुता गुणांचा दाता। तों विश्व व्यापिलें रे अनंता। काय बा पाहातोसि आतां। आपुल्यासारिखें करी बापा २ चंद्र चकोरा नावडे। लेखीं होणार तेंचि घडे। वृथा वेंचितोसि खडे। परिस म्हणोनि ठेविसी। आतां असो हा डांगोरा। शरण रिघों रखुमादेविवरा। अरे अरे विठोजी दातारा। नवजे घरा आणिकांच्या ॥ ३ ॥

१३३८ होरे तूं विठ्ठला होरे तूं विठ्ठला होरे। तूं विठ्ठला होरे तूं गोपाळा क्षेम देई रे वेल्हाळा १ तुज पाहतां भुलली पैं चित्ता। काय करूं मी आतां येई पंढरीनाथा २ पिसुणें परावीं मज काय करावीं। तुजची आठवी श्रीचरण दाखवीं ३ तुजविण वेल्हाळा कैं सुखसोहळा। रखुमादेविवरा विठ्ठला शेजे न लगे डोळां ॥ ४ ॥

१३३९ माझिये हृदयीं कुंथी तें डोळ्यां सगुण प्रीति। वाचें नाम संपत्ति ऐसेंचि असो। म्हणोनि तुझें नाम आवडे हेंचि प्रेम न विसंबे वर्म निजध्यास रया १ श्रवण नाम गोडी श्रवण नाम गोडी। हीच आवडी देई मना २ तुझिये सगुण कुंथीचा वासु व्हावा माझ्या हृदयीं ऐसा निज सुखाचिया निजध्यास। तुझिये आवडी अनुसंधान तुझिया स्वरूपीं मन डोळां बैसो। कां ध्यान हेंचि रूप हेंचि निज आवडीं देई कां दातारा चुकवी येरझारा गर्भवास ३ म्हणोनि रखुमादेवीवरा विठ्ठला उदारा भावें जोडलासि आम्हां। श्रुति पुराणें वर्णिती नेति नेति तुझा महिमा। तुझें नाम रूप सुंदर हेंचि निरंतर देई आम्हां सर्वोत्तमा रया ॥ ४ ॥

१३४० आठवी तंव तूंचि जवळिकें नाठविसी तरी निजसुखें। आठवा ना विसरू पाहे तंव सगुणाचि हृदयीं एक रया १ तुझ्या नामाचा आठऊ रूपाचा आठऊ। ध्यानाचा आठऊ असो मना २ विसरू पडो संसाराचा आठऊ हो तुझिया रूपाचा। येथें नामरूप ठसा हृदयीं राहो। जिवाचिया जिवलगा माझिया श्रीरंगा। गोडी घेऊनिया द्वैत नाहीं पाहों रया ३ बापरखुमादेविवरा विठ्ठला सगुणीं सुमनीं गुंफिलें। प्रीति आवडे तों कोंदाटलें सुमनीं हें विरालें ४ जाली नामरूपीं ऐक्यभेटी। नामरूप सार जाणोनि जीवन। संसारा जाली तुटी रया ॥ ५ ॥

श्रीसेनामहाराज

१३४१ ऐसी आवडी आहे जीवा। कैं पाहीन केशवा १ माझी पुरवा वासना। सिद्धी न्यावी नारायणा २ नलगे वित्त धन। मुखीं नाम नारायणा ३ सेना म्हणे कमळापति। हेंचि द्यावें पुढतापुढती ॥ ४ ॥

१३४२ सुखें घालीं जन्मासी। हेंचि बरें कीं मानसीं १ वारी करीन पंढरीची। जोडी ही माझी साची २ हरिदासाची करीन सेवा। तेणें सुख थोर जीवा ३ सेना म्हणे सर्व संग। केला त्याग त्यासाठीं ॥ ४ ॥

१३४३ आलिंगन भेटी। मग चरणीं घाली मिठी १ ऐसा माझा भोळा

भाव । पंढरिराव जाणता २ घेतसें हिरोनी । सीणभाग चक्रपाणी ३ सेना म्हणे म्हणें मायबापें । द्यावें भातें हें आतां ॥ ४ ॥

१३४४ चित्तीं पाय रूप डोळां । मुखीं नाम वेळोवेळां १ हेंचि मागें तुजपाशीं । भाव खरा कीं जाणसी २ हें उचित तुमचें । कोड पुरवा बालकाचें ३ नको देऊं अंतर । सेना लोळे पायांवर ॥ ४ ॥

१३४५ आतां ऐसें करीगा देवा । तुझी घडो पायसेवा १ मनामाजीं दुर्बुद्धी । न द्यावी माउलिये कधीं २ चित्तीं भाव जो धरिला । सिद्धी न्यावा जी विठ्ठला ३ सेना म्हणे याविण कांहीं । लाभ दुसरा नाहीं ॥ ४ ॥

१३४६ हंबरोनि येती । वत्सा धेनु पान्हा देती १ तुम्हीं करावा सांभाळ । माझा अवघा सकळ २ विसरली भूक तान । तुमचे देखिल्या चरण ३ सेना म्हणे प्रेम भातुकें । द्यावें आतां हें कौतुकें ॥ ४ ॥

१३४७ तुम्ही करा कृपादान । येईन धाऊन पायापें १ घेईन संताची भेटी । सांगेन सुखाचिये गोष्टी २ जैसें मातेपाशीं बाळ । सांगे जीवींचें सकळ ३ सेना म्हणे हरे ताप । मायबाप देखुनी ॥ ४ ॥

१३४८ देईं मज जन्म देवा । करीन सेवा आवडीं १ करीन संतांचें पूजन । मुखीं नाम नारायण २ असो भलते ठायीं । सुखदुःखा चाड नाहीं ३ मोक्ष सायुज्यता । सेना म्हणे नये चित्ता ॥ ४ ॥

१३४९ ही माझी मिरासी । पांडुरंग पायापासीं १ करीन आपुलें जतन । वागवितों अभिमान २ जुनाट जुगादींचें । वडिलें साधियेलें साचें ३ सेना म्हणे कमळापती । पुरातन हे माझी वृत्ती ॥ ४ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

१३५० अहो पंढरीराया विनवितों तुज । अखंड संतरज लागों मज १ नामाची आवडी उच्चार हा कंठीं । करी कृपादृष्टी मजवरीं ॥ २ ॥ पंगतीचें शेष उच्छिष्ट प्रसाद । तेणें सर्व बाध हरे माझा ॥ ३ ॥ चोखा म्हणे माझा हाचि नवस । पुरवा सावकाश देवराया ॥ ४ ॥

१३५१ अवघें मंगळ तुमचें गुण नाम । माझा तो श्रम पाहतां जाये १ गोड हें गोजिरें नाम तुमचें देवा । आठव हा द्यावा मजलागीं ॥ २ ॥ यापरतें मागणें दुजें नाहीं आतां । पुरवावी अनाथनाथा आळी माझी ३ चोखा म्हणे देवा होउनि उदार । ठेवा कृपाकर माथां माझ्या ॥ ४ ॥

१३५२ काय जाणों तुमचा महिमा । मज न कळे अधमा । भक्तिभाव प्रेमा । कांहीं न कळे विठोबा १ गातों नाचतों भलते छंदें । आपुलें

मनाचे आनंदें । न कळे भेदाभेद । मज कांहीं विठोबा २ शरण संताचे पायीं । पडोन राहेन तये ठायीं । उच्छिष्टा सोयी । हीच आस विठोबा ३ चोखा म्हणे हेंचि देई । वास सदा तुमचे पायीं । मागणें दुजें नाहीं । हेंचि एक विठोबा ॥ ४ ॥

देवभक्तसंबंध

श्रीनिळोबामहाराज

१३५३ संतभेटीचें आरत । उभाचि राहिला तिष्ठत १ बाप कृपाळू श्रीहरी । वाट पाहे निरंतरीं २ धांव घालुनिया पुढें । आलिंगी त्यां वाडें-कोडें ३ निळा म्हणे नवाचि नित्य । सोहळा भक्तांचा करीत ॥ ४ ॥

१३५५ ठायींचा हा ऋणानुबंध । प्रीतिवाद उभयतां १ म्हणोनि एक एकाधीन । जाणती उणखुण येरयेरां २ देव जाणें अंतरींचें । केलें भक्तांचें प्रतिपादी ३ निळा म्हणे भिन्नभाव । नाहीं देव भक्तांचा ॥ ४ ॥

१३५५ सद्गदित झाले कंठ । नेत्रीं अश्रु चालती लोट १ एकचि परी देवा भक्तां । बाधी वियोगाची व्यथा २ देव स्फुंदे भक्त रडे । एक पाहती एकाकडे ३ निळा म्हणे न सुटे मिठी । येरयेरां पडिली गांठी ॥ ४ ॥

१३५६ भिन्न दावूनियां एक । एकीं भिन्नत्वाचें बीक १ जेविं बिंब प्रतिबिंब । दोन्ही एकाचि ते स्वयंभ २ जैसी गोडी आणि गूळ । कापूर तोचि परिमळ ३ निळा म्हणे देवभक्ता । निवडी कोण भिन्न आतां ॥ ४ ॥

१३५७ देव तोचि भक्त नाहीं वेगळीक । जळगार उदक जयापरी १ येरयेरांमाजीं एकपणीं भिन्न । करुनी सौजन्य भोगिताती २ सौरभ्य चंदन परिमळ सुमन । नव्हती ते भिन्न एकमेकां ३ निळा म्हणे रत्ना जेविं रत्न-कीळ । तो नांवीं निर्मळ एकी शिळा ॥ ४ ॥

१३५८ एक एकाहुनी आगळे । ओविलें संत कंठमाळे १ तेणें विराजलेती हरी । प्रभा फाकली दिगंतवरीं २ संतचरित्रें सुंदरें । परिधान केलीं दिव्यांबरें ३ संतनामें निळा म्हणे । मुगुट कुंडलें करकंकणें ॥४ ॥

१३५९ देवामाजीं भक्त असे । भक्ताअंगीं देव दिसे १ ऐशी परस्पर मिळणी । जेवीं प्रभा आणि तरणी २ भक्त देवातेंचि भजती । देवें भक्तीं ठेविली प्रीति ३ निळा म्हणे एकवंकी । जैसा अलंकार कनकीं ॥ ४ ॥

१२६० देवा भक्तां भिन्नपण । देखती जन मूर्ख ते १ सविता तोचि नारायण । वेदप्रमाण हा अर्थ २ व्यासोनारायण म्हणती । मिथ्या वदती हे काय ३ निळा म्हणे अर्जुन कृष्ण । नरनारायण भिन्न तनु ॥ ४ ॥

१३६१ देव अंगें निराभास । भक्त रूपस चांगला १ म्हणोनिया ते आणिती रूपा । दर्पणीं पहा पां जेवीं नभ २ नामें रूपें मंडित केला । शृंगारिला अलंकारें ३ निळा म्हणे भक्त जनक । देव बाळक या हेतु ॥ ४ ॥

१३६२ एका एकपण । न संपडे दुजेनविण १ म्हणोनिया भक्त केला । आधीं मग देव जाहला २ फुला आधीं फळ । नव्होचि मुळेंवीण डाळ ३ निळा म्हणे लेंक । होता बापपणा बीक ॥ ४ ॥

१३६३ एक बैसे सिंहासनीं । कर जोडोनी एक उभा १ एक पूजा स्वीकारीत । एक करीत निजांगें २ मुळीं पाहतां दोघे एक । परी कौतुक दाखविलें ३ निळा म्हणे सेवक स्वामी । पुरुषोत्तमीं हें मिथ्या ॥ ४ ॥

१३६४ स्वामी एक म्हणवी दास । आवडीस रूप केलें १ मुळींचें दोघां एकपण । परी हें भिन्न दाखविलें २ एक म्हणे धांवा धांवा । एक कुडावा करी त्याचा ३ निळा म्हणे नवल वाटे । साने मोठे नव्हतां हे ॥ ४ ॥

१३६५ एक एका अवलोकिती । एक मिसळती एकांत १ संत तेचि झाले देव । संतीं देव विराजे १ येरयेरां मिठी पडे । आतां निवडे तें कैसें ३ निळा म्हणे भक्तीसुखें । झालें सारखे उभयतां ॥ ४ ॥

१३६६ भक्तीं देवातें पूजिलें । देवें भक्तां सन्मानिलें १ ऐसे भजती येरयेरां । जैसें जळ आणि जळगारा २ भक्त देवाजवळीं बैसे । देव भक्ताघरीं बसे ३ निळा म्हणे देवा भक्तां । सर्वकाळीं एकात्मता ॥ ४ ॥

१३६७ भक्त पूजिती भगवंता । भगवंत पूजी आपुल्या भक्तां १ ऐसा प्रीतीचा कळवळा । परस्परें हा सोहळा २ भक्त देवातेंचि उमगी । देवही धांवे तयालागीं ३ निळा म्हणे एकीं एक । वसोनि भिन्नत्वाचें कौतुक ॥ ४ ॥

१३६८ देव घरा आला । भक्तीं सन्मानें पूजिला १ पाहुणेर पंगती । संत द्विजवृंदें शोभती २ पुढें आरंभूनी कथा । बुका माळा गंधाक्षता ३ निळा म्हणे ब्रह्मानंदें । नाचती उभयतां आनंदें ॥ ४ ॥

१३६९ देव चालिला सांगातें । भक्त जाती ज्या ज्या पंथें १ परम आनंद उभयतांसी । देवभक्तां सुखाच्या राशी २ चालतां मारगीं । कथा कीर्तन प्रसंगीं ३ निळा म्हणे देवभक्तां । परम विश्रांति चालतां ॥ ४ ॥

१३७० भक्तांवीण देवालागीं । पुसतें जगीं कोण दुजें १ नामही नव्हतें रूपही नव्हतें । कैसेनि जाणतें कोण तया २ परेही परता परदेशीं होता । केला भक्तीं सरता आपुल्या बळें ३ निळा म्हणे तो देवसा केला । भक्तीं आणिला नामरूपा ॥ ४ ॥

१३७१ भक्ताविण देवा कोण । सोयरा सज्जन तिहीं लोकीं १ यालागीं त्यांचीच वास पाहे । आशेंत राहे भक्ताचिया २ आवडी ऐसीं रूपें धरीं ।

भक्तांचें करी सांगितलें ३ निळा म्हणे लोकीं तिहीं। भक्तावीण नाहीं आप्त देवा ॥ ४ ॥

१३७२ देवाभेटीं संतपण विरे। देवपण तुरे संतभेटीं १ ब्रह्मानंदें निमग्न झाले। आप विसरले आपणा २ भक्तीचे आवडीं झाले भिन्न। एकचि जीवप्राण उभयतां ३ निळा म्हणे स्वसुखा लोभा। एकाचि प्रभा दों ठायीं ॥ ४ ॥

१३७३ आधीं भक्त पाठीं देव। प्रगटे भाव देखोनी १ कांचोळी पाठीं कण। भूस निकण मग दाणा २ आधीं तंतू पाठीं वस्त्र। कनका अळंकार रूप करी ३ निळा म्हणे भक्तांवीण। कैचें देवपण देवासी ॥ ४ ॥

१३७४ सोडुनी तया न वजे दुरी। त्याचा करी प्रतिपक्ष १ म्हणे मी त्यांचा तेही माझे। नव्हती दुजे कल्पांतीं २ मी तूं म्हणतां वेगळें न हों। मुळींचे आहों एकाएकीं ३ निळा म्हणे देवभक्तां। एकात्मता ठायींची ॥ ४ ॥

१३७५ भक्त देवालागीं झुरे। देव भक्तातेंचि स्मरे १ जेविं माउलियेतें बाळ। माय बाळातें स्नेहाळ २ येरयरां नव्हतीं भिन्न। सर्वकाळीं सन्निधान ३ निळा म्हणे लवणा नीरा। जेवीं सोनें अळंकारा ॥ ४ ॥

१३७६ राहेन आतां तुमच्या संगें। हेंचि मागें भक्तांसी १ हेंचि द्या आतां उदारपणें। माझें करणें रूप नांव २ विश्रांतीचें माझें घर। तुम्ही जें शरीर धरिलें तें ३ निळा म्हणे भक्तांपाशीं। भाकी ऐशी कींव देव ॥ ४ ॥

१३७७ जिवलग माझे गडी। न गमे घडी तुम्हांविण १ सांगा जे जे मनोरथ। पुरवीन आर्त तुमचे ते २ नका आतां उदासीन। करूं मन मजवरीं ३ निळा म्हणे हरी ऐसा। करी लालसा दासांची ॥ ४ ॥

१३७८ पासुनी तुम्हां न वजे दुरी। क्षण घटकाभरीं वेगळा १ चालतां तुम्हां धांवे पुढें। मागेंहि वोढे सरिसाचि २ निजल्या जवळीं तुम्हां उभा। भक्तिलोभा गुंतलों ३ निळा म्हणे करूनि साटी। तुम्हां कल्पकोटी न विसंबे ॥ ४ ॥

१३७९ भक्त देव देवताअर्चन। भक्त माझें पूजाध्यान १ भक्तांविणें भजों कोणा। म्हणे वैकुंठींचा राणा २ भक्त माझा विधिजप। भक्ताचि योग याग तप ३ निळा म्हणे भक्तावरी। ऐसी निष्ठा सांगे हरी ॥ ४ ॥

१३८० भक्तघरींचें करीन काम। त्याचोंचि नाम वागवीन १ भक्तरूपें विराजलों। स्थिरावलों हृदयीं त्या २ भक्तसुखें सुखावत। त्यांच्याचि क्रीडत देहसंगें ३ निळा म्हणे ऐसा देव। दाखवी प्रभाव आपुला ॥ ४ ॥

१३८१ म्हणे मी येईन तुम्हांसवें। मांवा न्याव आपुलिया १ ठाकेल ते करीन सेवा। माझा न करावा अव्हेर २ राहेन तुमाचिये संगतीं। सुख विश्रांति कारणें ३ निळा म्हणे येणें रूपा। तुमची कृपा देव म्हणे ॥ ४ ॥

१३८२ देव हांसोनि बोलती । नको येऊं काकुलती १ आम्हीं रंजवूं आपणीयां । तुझिये वाचें चेतवूनियां २ न लगे कांहीं परिहार । देणें तुज धरी धीर ३ निळा म्हणे चरणांवरीं । माथा ठेवुनी करी पुढें कथा ॥ ४ ॥

१३८३ भ्याला देव देखोनि भक्तां । म्हणे मी आतां केउता पळों १ जीवेंसीचि इहीं केली साठी । सोडवितां मिठीं न सोडिती २ भुक्तिमुक्ति देतों यासी । परी हे उदासी न घेती त्यां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भक्तीं मोकलितां आशा । देवचि फांसां पडिलों म्हणे ॥ ४ ॥

१३८४ ऐसें ऐकुनियां उत्तर । देव म्हणे उदार धीर तुम्ही १ तुमच्याचि काजा रूपासि येणें । मजलागीं धरणें अवतार २ तुम्ही माझे मी तुमचा । आहेचि ठायींचा ऋणानुबंध ३ निळा म्हणे देवभक्तां । ऐसी एकात्मता हो सरली ॥ ४ ॥

१३८५ तुम्हीं दिधलें वैकुंठभुवन । शेषशयन मजलागीं १ नाहीं तरी जाणता कोण । होतों निर्गुण निराभास २ नामरूप कैचें मज । तुम्हीचि तें सहज वाढविलें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आपुल्या दासां । देतो ऐसा बडिवार ॥३॥

१३८६ देव आदरें म्हणे भक्तां । घ्या हो भुक्तिमुक्ति आतां १ भक्त म्हणती नेघों देवा । पुरे आम्हां तुझीच सेवा ॥ २ ॥ ऋद्धिसिद्धी तरी घ्यारे । भक्त त्यागिती धिक्कारें ३ निळा म्हणे करुनी साटी । बैसले चरणीं घालूनि मिठी ॥ ४ ॥

१३८७ भक्तसेवेच्या उपकारें । बहुत आभारें दाटलों १ काय उत्तीर्ण व्हावें यासी । रुक्माईसी विचारी २ देतां कांहींच न घेती । उदासवृत्ती सर्वदां ३ निळा म्हणे जीवींच जडले । तिहीं मज केलें अंकित ॥ ४ ॥

१३८८ देव म्हणे भक्तहो कांहीं तरी घ्यारे । ते म्हणती उरे शीणचि घेतां १ याल तरी नेईन वैकुंठलोकां । ते म्हणती नका बंदिखान तें २ ऋद्धि सिद्धि देईन तुम्हां । ते म्हणती आम्हां विटाळ तो ३ विचारी देव करावें कैसें । कैवल्यही ऐसें नेघों म्हणती ४ आतां आवडेल तरी तें मागा । देईन सांगा जीवीचें ५ निळा म्हणे हृदयीं ध्यान । द्याहो जीवन नाम तुमचें ॥ ६ ॥

१३८८ देव म्हणे भक्तराजा । अव्हेर माझा न करावा १ भोजनकाळीं पाचारावें । मजही घ्यावें सांगातें २ भोजनीं तुमच्या तृप्ती मज । काजें काज तुमचिया ३ निळा म्हणे अंतर नका । असों एकएकां माझारीं ॥ ४ ॥

१३९० निर्भय असा माझ्या बळें । कळिकाळें तीं रंकें १ सुखें करा हरीची कथा । तुमची चिंता मज़ आहे २ पाचाराल तेचि घडी । येईन तांतडी धांवत ३ निळा म्हणे अमृतवचनें । दे वरदानें दासांसी ॥ ४ ॥

१३९१ पुसे क्षेम भक्तांलागीं। म्हणतसे मार्गी श्रमलेती १ प्रतिवरुषीं भेटी देतां। सांभाळितां येउनी २ नाहीं तुमचें उत्तीर्ण झालों। कधीं आलों गांवासी ३ निळा म्हणे आभारला। प्रसन्न झाला दासासी ॥ ४ ॥

१३९२ भक्तीं आराधिला देव। जाणवला भाव देवासी तो १ बहुत बरवें म्हणती भक्ता। न वजे परता जवळुनियां २ सुखी असा माझ्या बळें। पुरवीन लळे इच्छाल ते ३ निळा म्हणे कृपाळु हरी। भक्तावरीं तुष्टमान ॥४॥

१३९३ भक्तिभावचि बांधिला गांठीं। आला उठाउठी देव तेथें १ म्हणे मज घ्या सोडा यासी। ते म्हणे ठकी सी नेघों तुज २ लटिकीच माया धरिशील रूपें। लपशील खोपें रिघोनियां ३ न सोडूं भाव जाई तूं आतां। विनवी देवभक्ता काकुळती ४ भावही घ्यारे भक्तिही घ्यारे। मजही घ्यारे तुमचाचि मी ५ निळा म्हणे साधिलें काज। भक्तीं आपुली पैज जिंकियली ॥६॥

१३९४ भक्तांचिया गांवा आला। देव परमानंदें धाला १ म्हणे नव-जाये येथुनी। आतां भक्तांसी टाकुनी २ शीण माझा हरला भाग। गोड वाटे यांचा संग ३ निळा म्हणे विजयी झाले। देवां भक्त घेउनी आले ॥४॥

१३९५ देवाचें वर्म सांपडला भाव। नवजाय जवळुनी अडकला देव १ देव म्हणे माझी नव्हेचि सुटका। भावेंविण म्हणती देवोचि लटिका २ वर्म हें यासी दाविलें कोणें। संतासी ठाउकें येर कोणींही नेणें ३ निळा म्हणे भक्तासी तिहींच दाविलें। न सोडिती आतां जीवेंसीं बांधलें ॥ ४ ॥

१३९६ धीट अधिकार कापिले। बधिर बोलके तोतिरे १ भावि-कांचा गोड भावो। देखोनि सवें नाचे देवो २ म्हणे धन्य तुमचें कर्म। अवघें माझें ठायीं प्रेम ३ निळा म्हणे तुम्हांविण। दुजें आप्त मज ते कोण ॥४॥

१३९७ भक्तउत्तीर्णत्वालागीं। राहिला युगीं युगें जातां १ न फिटे तरी त्याचें ऋण। भक्त संपन्न वैभवें २ देती अन्न अच्छादन। म्हणती येथून नवजावें ३ निळा म्हणे केला उभा। जो या नभा व्यापक ॥ ४ ॥

१३९८ भक्तभावांच्या संपत्ती। भोगा ऐश्वर्यें श्रीपती १ करा त्यांचें समाधान। न सांडितां सिंहासन २ केली नामाची घोकर्णा। जिहीं तुमच्या चक्रपाणी ३ निळा म्हणे ठेविली जिहीं। निष्ठा अखंड तुमचे पायीं ॥ ४ ॥

१३९९ कांहीं काय मांडेल जेव्हां। मजचि प्रगट होणें तेव्हां १ जवळींच आहे भेऊं नका। माझिया बळें दुर्जन लोकां २ तुम्हां गांजिती द्वेषिती। त्यांची समूळ विनश्यति ३ निळा म्हणे भगवद्वाणी। ऐसी प्रविष्ट झाली श्रवणीं ॥ ४ ॥

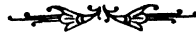
१४०० भक्त म्हणाति अहो देवा। वियोग न व्हावा तुम्हां आम्हां १

इतुकेनीचि दोघेहि सुखी । मिसळतां एकाएकीं संतुष्ट २ आम्हीं गाऊं तुमचे गुण । करावें श्रवण सादर तुम्हीं ३ निळा म्हणे कमळापती । आहे हातीं तुमच्या हें ॥ ४ ॥

१४०१ कल्पोकल्पीं युगायुगीं । व्यवसाय हाचि तुम्हांलागीं १ करावें दासाचें पाळण । निवारूनि त्याचा शीण २ निद्रा आळस कांहीं नेणां । हेंचि वाहीं नारायणा ३ निळा म्हणे करुणा पोटीं । धरिली नित्य याचिसाठीं ॥ ४ ॥

१४०२ म्हणवूनि तुम्हां नित्य आठविती । याहो याहो म्हणती पांडुरंगा १ तुम्ही धांवोनियां येतां बरावरीं । पुरवितां श्रीहरी आर्त त्यांचे २ न साहे वियोग तुम्हां उभयतां । देवां आणि भक्तां एकवंकीं ३ निळा म्हणे दोन्ही पिंड एक जीव । जाणती हा भाव निगमादिक ॥ ४ ॥

भक्तवत्सलता

श्रीतुकाराममहराज

१४०३ भक्त देवाघरिंचा सुना। देव भक्ताचा पोसणा १ येरयेरा जडलें कैसें। जीवा अंग जैसें तैसें २ देव भक्ताची कृपाळु माता। भक्त देवाचा जानिता ३ तुका म्हणे अंगें। एक एकाचिया संगें ॥ ४ ॥

१४०४ अंतरींची घेतो गोडी। पाहे जोडी भावाची १ देव सोयरा देव सोयरा। देव सोयरा दीनाचा २ आपुल्याच वैभवें। शृंगारावें निर्मळ ॥ ३ ॥ तुका म्हणे जेवी सवें। प्रेम द्यावें प्रीतीचें ॥ ४ ॥

१४०५ गौळियांचीं ताक पीरें। काय पोरें चांगलीं १ येवढा त्यांचा छंद देवा। काय सेवा भक्ती ते २ काय उपास पडिले होते। कण्या भक्षी विदुराच्या ॥ ३ ॥ तुका म्हणे कुब्जा दासी। रूपरासी हीनकळा ॥ ४ ॥

१४०६ मानी भक्तांचे उपकार। ऋणिया म्हणवी निरंतर। केला निर्गुणीं आकार। कीर्तन मुखें वर्णितां १ म्हणोनि जया जे वासना। ते पुरविती पंढरीराणा। जाला भक्तांचा आंदणा। ते उपकार फेडावया २ अंबऋषीकारणें। जन्म घेतले नारायणें। एवढें भक्तीचें लाहणें। दास्य करी दासाचें ३ म्हणियें करितां शंका न धरी। रक्षपाळ बळिच्या द्वारीं। भक्तीचा आभारी। रीग न पुरे जाव्या ४ अर्जुनाचे रथवारू। ते वागवी सर्वेश्वरू। एवढे भक्तीचे उपकारु। मागें मागें हिंडतसे ५ पुंडलिकाचे द्वारीं। समपाऊलीं विटेवरी। न वजे कट करीं। धरूनि तेथें राहिला ६ भावभक्तीचा अंकित। नाम साजे दीनानाथ। म्हणोनि राहिला निवांत। तुका चरण धरोनी ॥ ७ ॥

१४०७ भक्तांहूनि देवा अवडतें काई। त्रिभुवनीं नाहीं आन दुजें १ नावडे वैकुंठ क्षीराचा सागर। धरोनी अंतर राहे दासा २ सर्वभावें त्याचें सर्वस्वही गोड। तुळसीदळ कोड करूनी घ्यावें ३ सर्वस्वें त्याचा म्हणवी विकिला। चित्त द्यावें बोला सांगितल्या ४ तुका म्हणे भक्तिसुखाचा बांधिला। आणीक विठ्ठला धर्म नाहीं ॥ ५ ॥

१४०८ उदार कृपाळ अनाथांचा नाथ। ऐकर्सील मात शरणागता १ सर्व भार माथां चालविसी त्यांचा। अनुसरली वाचा कायां मनें २ पाचा-

रितां उभा राहसी जवळीं । पाहिजे ते काळीं पुरवावें ३ चालतांही पंथ सांभाळीसी वाटे । वारिसील कांटे खडे हातें ४ तुका म्हणे चिंता नाहीं तुझ्या दासां । तूं त्यांचा कोंवसा सर्वभावें ॥ ५ ॥

१४०९ आडलिया जना होसी साहाकारी । अंधळिया करीं काठी तूंचि १ आडिले गांजिले पीडिले संसारीं । त्यांचा तूं कैवारी नारायणा २ प्रल्हाद महासंकटीं रक्षिला । तुम्ही आपंगिला नानापरी ३ आपुलेंचि अंग तुम्ही वाढविलें । त्याचें निवारिलें महादुःख ४ तुका म्हणे तूझे कृपे पार नाहीं । माझे विठाबाई जननीये ॥ ५ ॥

१४१० आवडीनें धरिलीं नांवें । प्रियभावें चिंतन १ वेडा झाला वेडा झाला । लांचावला भक्तीसी २ निचाड हा चाड धरी । तुळसी करीं दळ मागे ३ धरिला मग न करी बळ । तुका म्हणे कळ पायीं ॥ ४ ॥

१४११ विश्वाचा जनिता । म्हणे यशोदेसी माता १ ऐसा भक्तांचा अंकित । लागे तैसी लावी प्रीत २ निष्काम निराळा । गोपी लावियेल्या चाळा ३ तुका म्हणे आलें । रूपा अव्यक्त चांगलें ॥ ४ ॥

१४१२ प्रमाण हे त्याच्या बोला । देव भक्तांचा अंकिला १ न पुसतां जातां नये । खालीं बैसतांही भिये २ अवघा त्याचा होत । जीव भावाही सहित ३ वदे उपचाराची वाणी । कांहीं माग म्हणऊनि ४ उदासीनाच्या लागे । तुका म्हणे धांवे मागें ॥ ५ ॥

१४१३ भक्तवत्सल दीनानाथ । तिहीं लोकीं ज्याची मात १ तो हा पुंडलिकासाठीं । आला उभा वाळवंटीं २ गर्भवासा धरी । अंबऋषीच्या कैवारीं ३ सकळां देवां अधिष्ठान । एका मंत्रासी कारण॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ध्यानीं । ज्यासी ध्यातो शूळपाणी ॥ ५ ॥

१४१४ गजेंद्र पशु आप्तें मोकलिला । तो तुज स्मरला पांडुरंगा १ त्यासाठीं गरुड सांडुनि धांवसी । माया झळंबसी दीनानाथा २ धेनु वत्सा-वरी झेप घाली जैसी । तैसें गजेंद्रासी सोडविलें ३ तुका म्हणे ब्रीद बांधलें यासाठीं । भक्तांसी संकटीं रक्षावया ॥ ४ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

१४१५ बहुतें आळीकरें । इनें वाढविलीं लेंकुरें १ आहे आधिलाचि अभ्यास । नव्हे कोणाही उदास २ अपत्य पाळवी । तया खाववी जेववी ३ निळा म्हणे घरीं । तया न विसंबे दारीं ॥ ४ ॥

१४१६ देवासी दासाचा कळवळा । माये बाळावरीं जैसा १ नेदी मोडों भूक तहान । करें कुरवाळून स्तन पाजी २ दिठावेल म्हणोनी प्राण । निंबलोण उतरी त्या ३ निळा म्हणे करुनी कोड । पाळी लाड प्रीतीनें ॥४॥

१४१७ भक्तांचिये भुके । प्रेम घागविसी भातुकें १ घालूनियां निज मुखीं । एकापर्की करिसी सुखी २ पुरवुनी आळी । घेसी कडिये तेचि वेळीं ३ निळा म्हणे बापमाय । एका अंगें दोन्हीं होय ॥ ४ ॥

१४१८ देऊनियां आपुलें प्रेम । करी भक्तांचा संभ्रम १ आधीं निष्काम संपत्ती । तया वोपी भुक्ति मुक्ति २ निश्चळ शांति क्षमा दया । सेवेलागीं अर्पी तया ३ निळा म्हणे महा भाग्य । तें त्या समर्पी वैराग्य ॥ ४ ॥

१४१९ भावें पाचारितां । विठ्ठल नामें आळवितां १ येसी धांवत धांवत । माउली तूं कृपावंत २ देसी प्रेमपान्हा । मुखीं घालूनियां स्तना ३ निळा म्हणे घेसी । तया अंकीं खेळविसी ॥ ४ ॥

१४२० भक्तांचिसाठीं रूपें धरीं । पवाडे करी असंख्य १ भक्तांसी मानी आपुले सखे । नेदी पारिखे दिसों त्यां २ कृपावस्त्र पांघुरवी । जवळीं बैसवी आपणा ३ निळा म्हणे तृप्तीवरी । ब्रम्हरस भरी मुखांत ॥ ४ ॥

१४२१ नेदी त्या दुसरें । लागों आणिकाचें वारें १ युगायुगीं त्याचा । म्हणवी सोयरा निजाचा २ लेवउनीं लेणीं । मिरवीं अळंकार भूषणीं ३ निळा म्हणे शांति दया । वोपी भुक्ति मुक्ति तया ॥ ४ ॥

१४२२ मागें पुढें उभा राहे । भरुनी पाहे डोळे त्या १ प्रेमासी दृष्टी लागेल म्हणे । उतरी निंबलोण वरूनियां २ पोटीं त्याला परम प्रीती । आळंगी श्रीपती हृदयेंसी ३ निळा म्हणे करुणा बहुत । झाला या मोहित भक्तांसी ॥ ४ ॥

१४२३ सदा सेवकांचा लाड । पुरवा करूनियां कोड १ जेवीं कृपावंत माय । तान्हयाच्या धणि धाय २ खावना जेववा । लेणीं लुगडींहि त्या पुरवा ३ निळा म्हणे दिवानिशीं । नेणा विसंबों तयासी ॥ ४ ॥

१४२४ नाहीं तेचि आणुनी ठेवी । चाड जिवीं जे वाटे १ समयाचे समयावरी । निर्माण करी आणि पुरवी २ नेदी दिसों केविलवाणें । मिरवीं भूषणें निजांगींचीं ३ निळा म्हणे गुंतला भाके । धांवें हाकें पाचारितां ॥ ४ ॥

१४२५ म्हणवी कामारी । दास्य करी त्यांच्या दारीं १ ऐसा भक्तांसी भुलला । नाम गातां आतुडला २ नेणें त्याविण आणीक । शेषशाई वैकुंठ लोक ३ निळा म्हणे निःसीम भावें । मजले विके त्यांच्या नांवें ॥ ४ ॥

१४२६ जिहीं जोडिला विश्वासें । निज निष्ठेच्या मानसें १ सुखें आळ-

विलें नाम। याचें धरुनियां प्रेम २ बैसली आवडी। याच्या पायीं दिली बुडी ३ निळा म्हणे त्याच्या घरीं। धांवे करी येरझारा ॥ ४ ॥

१४२७ देवादेव मुगुटमणी। करा टेहणी दासाघरीं १ शीण त्या होऊं नेदी भाग। वोढवी अंग त्या अंगीं १ शुभाशुभ त्याचीं कर्मे। वारुनी दुर्गमें सुखी करी ३ निळा म्हणे आपणासरी। करुनियां करी बहुमान ॥ ४॥

१४२८ कळासलेती युगायुगीं। नेणा शीणभाग अंगीं १ भक्ताचिये हाकेसवे। क्षणें तेथेंचि प्रगट व्हावें २ निरसूनियां मोहमळ। पदीं रक्षावें निश्चळ ३ निळा म्हणे यश कीर्ति। देउनि सुखाची संपत्ती ॥ ४ ॥

१४२९ परम कृपावंत हरी। दीनोद्धारी तिष्ठत १ भुक्तिमुक्ति घेउनी हाता। द्यावया प्रति निजदासा २ चारी मार्ग अवलोकित। येती वागवित आर्त त्यांचें ३ निळा म्हणे सगुण वेषें। उभाचि असे विटेवरा ॥ ४ ॥

१४३० अनुरागें भजती देवा। त्यांच्या भावा साक्षीं तो १ म्हणोनियां मागें पुढें। धांवें कोडें सांभाळीं २ भुके तानें करीं चिंता। लागों नेदी त्या ऊनवारा ३ निळा म्हणे अंतरसाक्षी। सदा कैं पक्षी दासाचा ॥४॥

१४३१ निजभक्ताची आवडी देवा। सांभाळी त्या घडीघडी १ म्हणोनियां भूक तान। करी त्याचा बहुमान २ वस्त्रें भूषणें पुरवी। चिंता त्याची वाहे जीवीं ३ निळा म्हणे त्याचें उणें। नेदी पडों कवण्या गुणें ॥४॥

१४३२ बरें जाणवलें मग। करी येउनियां लगबग १ अवलोकूनी कृपादृष्टीं। धरी कवळूनियां पोटीं २ चोरसली मोहें। लावी स्तनीं पाजी पेहे ३ निळा म्हणे दुरी। न वजे बैसोनियां घरीं ॥ ४ ॥

१४३३ न विसंबें त्यां घटिका पळ। त्याचिपाशीं सर्वकाळ १ उत्तीर्णत्वालागीं हरी। त्याची परिचर्या करी २ न म्हणे दिवस रात्र कांहीं। संचरोनी वसे त्याच्या देहीं ३ निळा म्हणे भक्तांघरीं। गुणें नामें रूपें हरी ॥४॥

१४३४ भक्तांचिये मनीं जैसें। करी हा तैसें वर्तन १ नेदी होऊं आज्ञाभंग। वोढवी सर्वांग सेवेसी २ स्तंभीं पाचारितां हाके। होउनी ठाके नरहरी ३ निळा म्हणे उभा द्वारीं। केला विटेवरीं मग ठाके ॥ ४ ॥

१४३५ जे जे होऊनिया अनुरक्त। झाले विरक्त हरिनामें १ त्यांचें अंगीं विसावला। हृदयींच राहिला प्रगटोनि २ नेदी उरों दुसरेंपणें। त्यांचेनि प्राणें जीवें जीतु ३ निळा म्हणे घालुनि मिठी। त्यांतें कल्पकोटी न विसंबें ॥४॥

१४३६ भाव शुद्ध तरी। प्रगटे येवूनि अंतरीं १ उरों नेदी तया भिन्न। करी आपणासमान २ भरोनियां सृष्टीं। आपणचि त्या पाठीपोटीं ३ निळा म्हणे राहे। कवळूनिया अंतर्बाह्य ॥ ४ ॥

१४३७ आपणासमान केलें त्यासी। धरिलें ज्यासी निज हातीं १ ऐसा

देवो कृपासिंधु । म्हणोनि बंधु दीनांचा २ हीनत्व देखोनि भक्तां अंगीं । लाजे जगीं त्याचेनि ३ निळा म्हणे करूनी थोर । चालती बडिवार निजांगें ॥ ४ ॥

१४३८ भक्तांचाचि वोरस देवा । धावे सेवा करूं त्यांची १ जें जें गोड वाटे मनीं । तें तें वदनीं भरे तयां २ अपूर्ण तेथें पूर्ण करी । पुरवी कामारी होउनी ३ निळा म्हणे रक्षी हेत । उभा तिष्ठत त्यांपाशीं ॥ ४ ॥

१४३९ परम विश्रांति पावलीं । अवघीं येणें सुखीं केलीं १ आवडीं वंदिती पूजिती । दर्शना जे याच्या येती २ नाम उच्चारिती वाचें । नित्य कोड करी त्यांचें ३ निळा म्हणे भक्तासाठीं । धरी रूपें अनंत कोटी ॥ ४ ॥

१४४० भाविकाची आवडी देवा । करी सेवा निजप्रीतीं १ हिंडे तया मागें पुढें । नाशी कोडें सकळही २ घरीं दारीं वसे हरी । विश्वंभरीं भाव ज्या ३ निळा म्हणे संदेह नाहीं । भक्तां पाही यावरीं ॥ ४ ॥

१४४१ धांवोनियां झोंबे कंठीं । कृपादृष्टीं अवलोकी १ म्हणे श्रमलेती मार्गीं येतां । बैसा आतां अविश्रम २ घडी घडी जीवींची मात । सांगे पुसे आर्त आवडीचें ३ निळा म्हणे कृपाघनें । बहुत मानें गौरविलें ॥ ४ ॥

१४४२ भक्त करिती तैसा होय । ठेविला ठाय तया स्थळीं १ पाचारिती भाविती जेथें । प्रगटे जेथें रूप धरीं २ जे जे उपचार करिती भक्त । ते ते स्वीकारित बाळापरी ३ निळा म्हणे भक्तांपाशीं । नाहीं यासी दुराग्रह ॥ ४ ॥

१४४३ राहिला उभा विटेवरीं । भक्तकैवारी म्हणवूनी १ जे जे येती ज्या ज्या भावें । तें त्यां द्यावें न बोलतां २ भुक्ति मुक्ति वांटी एका । लाविल्या फुका रिद्धिसिद्धि ३ निळा म्हणे सर्वाधिकारी । प्रेमभांडारीं भक्त केले ॥४॥

१४४४ अंतर कोणा नेदी सहसा । आपुलिया दासा सांभाळी १ परम कृपावंत हरि । नामोच्चारीं प्रगट होय २ त्याची निष्ठा बाणली ज्यासी । कदापि त्यासी न विसंबे ३ निळा म्हणे जवळचि राहे । ऐसा भक्तमोहें मोहितु ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

१४४५ तुझें भक्तिसुख द्यावें मज प्रेम । वसो तुझें नाम माझे मुखीं १ सद्भक्ति विचार राहो माझे चित्तीं । हेंचि कृपामूर्ति द्यावें मज २ तुझा दास जनीं म्हणवितों विख्यात । पसारिला हात फिरवूं नको ३ नामा म्हणे देवा इतुकें द्यावें मज । ऐकोनि केशवराज काय बोले ॥ ४ ॥

१४४६ घेरे घेरे नाम्या दिलें माझें प्रेम । घोकीं माझें नाम सर्वकाळ १ शिरावरी हात ठेवितसें माझा । अभिमान तुझा गेला म्हणुनि २ भक्तिसुख

देवें दिलें नामयातें। नामा परमामृतें तृप्त झाला ३ नामा म्हणे देवा झालों मी पावन। माझें तुजवीण कोण आहे ॥ ४ ॥

१४४७ मायबापांपरीस लोभ तुझा हरी। आहे मजवरी केशिराजा १ आतां जाणसी तें कृपाळुवा करी। लाज सर्व हरी आहे तुज २ माझें जातिकुळ नाहीं त्वां पुशिलें। अन्याय साहिलें कोट्यानकोटी ३ जन्मोजन्मीं मज घातलें पाठिसी। संकटीं रक्षिसी नारायणा ४ देऊनि प्रेमभातें पाळिलें पें मातें। साउली तेव्हां ते केली देवा ५ जे खूण जाणती तेचि माझे सखे। मी तुझें लाडकें म्हणवी देवा ६ नामा म्हणे कांहीं होऊं उतराई। पुढें जन्म नाहीं ऐसें केलें ॥ ७ ॥

१४४८ दाही दिशा पाहतां दिसती निर्मळ। स्फुरण वक्षःस्थळ होत असे १ येईल माझा विठो देईल आलिंगन। जीवें निंबलोण करीन त्यासी २ प्रेमपूर भरतें सुखसिंधू लोटली। माउली भेटली जिवलग ३ धरूनि हनुवटी सांगेल गुजगोष्टी। पाहील कृपादृष्टीं माझें म्हणुनि ॥ ४ ॥ प्रतीचे पडिभरें कुर्वाळील मज। सांगेन निजगुज संसारींचें ५ हर्षे निर्भर नामा निवाला निवाडें। नाचे संतांपुढें सांगोन गुज ॥ ६ ॥

१४४९ काशिये कनोजा द्वारके गुजरु। कानडा विठ्ठल पंढरीये १ मायबापे माझी विठ्ठलरुक्मिणी। द्वारकापाटणीं माहियेर २ पर्वतशिखरीं बद्रि नारायण। सोयरा सज्जन पंढरीये ३ बारसी भगवंत तेरसी तिखया। विठ्ठलु सोयरीया पांडुरंगा ॥ ४ ॥ विटेवरीं नीट समचरणीं उभा। पुंडलिकाचे लोभा भक्तिलागीं ॥ ५ ॥ विष्णुदास नामा चरणीं उतावेळु। करावा सांभाळु अपत्याचा ॥ ६ ॥

१४५० स्फुंदत स्फुंदत नामा उभा महाद्वारीं। दृष्टी पायावरीं विठो बाच्या १ देखोनि केशव उभारिल्या बाहे। पालवितु आहे पितांबरें संसारावरीं रुसलासे नामा। दाटलासे प्रेमा ओसंडत ३ येई नाम्या तुज धरीन पोटाशीं। कोणें गांजिलासी दुराचारें ४ ऐके वो रुक्मिणी अंजारूनि तुम्ही। वोसंगा घेऊनि आळवावा ५ जगत्र जननी संभ्रमें करूनि। प्रीतिपान्हा स्तनीं वोसंडला ६ वोरसला नामा घेतलासे करीं। मुख पीतांबरें पुसीतसे ७ कवणें तुझें चित्तीं लावियला चाळा। न देखतां डोळां स्फुंदतसे ८ बुझाविला नामा दाटलासे प्रेमा। हांसे सत्यभामा काय झालें ९ कोण कुळीं नामा काय लोभ याचा। तूं स्वामी दीनाचा पांडुरंग ॥ १० ॥

१४५१ राजमंदिरांमीतरीं रुक्मिणी सेजेवरी। नामा परसासरीं घोळणो आले १ नामया देखोनि झडकरी उठली। आड उभी ठेली जाऊनियां २ अचळ सारिसा करीं श्रृंग माथावरीं। पाहे यां दिनसुरी होती कैसी ३ मी म्हणे

नावेक लागेल वेळ यातें । तंव अवचितें देखियेलें ४ कनक परयेळीं घेउनी आरती करीं । ओवाळिलें हरी नामयासहित ॥ ५ ॥

१४५२ आपुल्या सुखाचा देईन मी वांटा । जरी येसी वैकुंठा एक वेळ १ आपुलें निजपदीं तुज बैसवीन । उभा मी राहीन मागें पुढें २ पीतांबर छाया करीन तुजवरीं । जीवें क्षणभरीं विसंबेना ३ अंबऋषी प्रल्हाद रुक्मांगद । त्याहुनी निजपद देईन तुज ४ ऐसा धीर नाम्या होता माझ्या मनीं । परी तूं सर्वांहुनी उदासीन ५ नामा म्हणे केशवा नलगे माझ्या चित्तीं । मज आहे विश्रांति तुझ्या नामीं ॥ ६ ॥

१४५३ घेऊनिया नाम्या बैससील किती । पहाशील स्थिति अंतरींची १ कांहींच न होसी विचारी मानसीं । चैतन्यतत्वासि शुद्धबुद्ध २ क्रियाकर्म-कर्ता नव्हेसी सर्वथा । आहे सर्वगता रूप तुझें ३ भजतां भजन पूजितातीं पूज्य । हेंही काय तुज अति चिंता ४ ज्ञान ज्ञान ज्ञेय ध्यांता ध्यान ध्येय । नाथिले उपाय नाहीं तुज ५ नामा म्हणे मज नकळेचि देवा । मज देई सेवा जन्मोजन्मीं ॥ ६ ॥

१४५४ ऐसा नामा बोले आनंदें करोनी । तंव देव विचारून बोलियेले १ भलां भला नाम्या शहाणा झालासी । कां रे हे न घेसी सांग मज २ येरू म्हणे देवा अवघेंचि नश्वर । तूंचि एक सार पुरें आम्हां ३ अनंत ब्रह्मांडें कोटी वसतीं रोमरंध्रीं । त्या चरणाचे अग्रीं वसों आम्ही ४ पुंडलिक जाणें त्याचें गुह्य गुज । उमजोन तुज काय सांगों ५ नामा म्हणे धरूं मुळ सोय चोखडी । ब्रह्मांडायेवढी नलगे पृथ्वी ॥ ६ ॥

१४५५ वतन आमुची मिरासी पंढरी । विठोबाचे घरीं नांदवणूक १ सेवा करूं नित्य नाचूं महाद्वारीं । नामाची उजरी जागऊं तेथें २ साधुसंतां शरण जाऊं मनोभावें । प्रसाद स्वभावें देती मज ३ नामा म्हणे आम्ही पायरींचे चिरे । संतपाय हिरे देती वरीं ॥ ४ ॥

१४५६ सहज तुझें सुख आहे तुजजवळीं । वांयां मृगजळीं बुडों नको १ सोय धरी वेगीं होय पां सावध । अनुभवी आनंद स्वस्वरूपीं २ हा जगडंबर पसरला पाल्हाळ । मायबाप सकळ स्वप्न सर्व ३ शरीरसंपत्तीचा मानसीं निर्धार । तो हें क्षणभंगुर सत्य जाण ४ आपुले साउलीं जासी बैसावया । कोण तापलीया निववी तुज ५ नामा म्हणे केशवा असों तुझें ज्ञान । देवा तुजवांचून नकळे कांहीं ॥ ६ ॥

१४५७ महाद्वारीं सुख असें या सुखाचें । लागती संतांचे चरणरज १ म्हणोनिया स्थळ पाहिलें निवांत । झालें चित्त तेथें समाधान २ सकळ

वैष्णवांसहित बोळवण करा। तुम्हीं हो दातारा मजलागीं ३ देव म्हणे नाम्या राहे पक्षभरीं। पुरतील अंतरीं कोड तुझें ॥ ४ ॥

१४५८ भूमी लोळे नामा कंठ सद्गदित। डोळिया स्रवत अश्रुजळ १ इतुकें देखोनियां द्रवला पुरुषोत्तम। नाम्यासी सप्रेमें उचलिलें २ नाम्या तुज वाटतसें दुःख। संसाराचा शोक तुज झाला ३ नामा म्हणे देवा तुज ऐसा दाता। मज भवव्यथा कवणेपरी ॥ ४ ॥

१४५९ स्फुंदस्फुंदोन नामा उभा महाद्वारीं। चित्त पायावरीं विठोबाच्या १ उभा दीनानाथ उभारुनी बाहे। पालवीत आहे पीतांबरें २ अरता येरे नामया धरिला पोटासीं। कोणें गांजिलासी दुर्जनानें ३ अंतरीचें सांग पडे माझ्या मागें। कां करिशी उद्वेग संसारींचें ४ नामा म्हणे विठो असें मी नेणता। आठवी पंढरिनाथा वेळोवेळां ॥ ५ ॥

१४६० भीत नाहीं भीत नाहीं। अखंडही सावध १ उघड समाधि उघड समाधि। अंतरबुद्धी निर्मळ २ गोंविसी कासया गोंविसी कासया। पंढरीराया सांभाळी ३ नामा म्हणे जगज्जीवना। नारायणा सांभाळी ॥ ४ ॥

१४६१ आषाढी कार्तिकी विसरूं नका मज। सांगतसे गुज पांडुरंग १ पतितपावन मी तो आहे खरा। तुमचेनि बरा दिसतसें २ तुम्ही जातां गांवा हुरहुर माझे जीवा। भेटेल केधवां मजलागीं ३ धांवोनियां देव गळां घाली मिठी। स्फुंदस्फुंदून गोष्टी बोलतसे ४ तिहीं त्रिभुवनीं मज नाहीं कोणी। म्हणे चक्रपाणी नामयासी ५

१४६२ धना जाट घरीं नित्य उभा हरी। एकनाथाघरीं धोतरें धूत १ कबीराची पांजणी करी चक्रपाणी। जनीसवें शेणी वेंचूं लागे २ बोधल्याचें शेत पेरी श्रीअनंत। नामयासांगातें केशव हरी ३ गोऱ्या कुंभाराचीं मडकीं घडी अंगें। चोखामेळ्यासंगें ढोरें ओढी ४ रोहिदासाचें कुंड धुतो श्रीगोपाळ। सांवत्याचा मळा खुरपूं लागे ५ नामा म्हणे देव भक्तांचा वल्लभ। मागें पुढें उभा पांडुरंग ॥ ६ ॥

१४६३ पांडवभाग्याची वर्णावया थोरी। शेषाची वैखरी न वर्णवे १ पीतांबर कास घालुनि वनमाळी। काढी उष्टावळी आवडीनें २ विधीचा जनक रमा ज्याची दासी। ध्यान अहर्निशीं करी शिव ३ रोमीं जयाचे ब्रह्मांडें अनंत। चारी वेदां अंत न कळे ज्याचा ४ नामा म्हणे राबे भक्तांचिये घरीं। भाव देखोनि हरी भुलतसे ॥ ५ ॥

१४६४ या भक्तांच्या कैवारें तुज कैं वाटला शीण। व्रत आचरतां अंबऋषी झालासे क्षीण। रुक्मांगद प्रल्हादा कष्टविले म्हणून। तो तुज

शीण वाटला म्हणोनि राहिलासे मौन १ कटिसूत्रावरीं कर कांगा तिष्ठसी उभा। सिणलासी पंढरीराया रखुमादेवीवरवल्लभा २ शंखासुरानें वेद नेल दिले ब्रह्मयानें गाऱ्हाणें। जमदग्नीचे पोटीं तुज काइ पडिलें धांवणें॥ वरुषला शिळाधारीं जाहलें गोकुळा राखण। तो तुज शीण वाटला झालें उघडपण ३ ध्रुव उपमन्यूनें तुजसवें घेतली आळी। गजेंद्रा आकांत पावलासी वनमाळी। सांडुनि क्षीरसागर आला पुंडलिकाजवळीं। कधीं मज संभोगप्रेमें न धरवे उखळीं ४ ब्रह्मयानें वत्सें नेलीं गौळियां होऊं नेदी ज्ञान। गोपाळ गाई वत्स इतुका झालासि आपण। सोडविलें नीळकंठा ब्रह्मकपोलापासून ५ गयासुरलवणासुर कागाश्रमाचे आश्रमीं। पृथ्वी निष्टंक केली दुखावला श्रीचरणीं॥ बघुनि हिरण्यकश्यपू जानुवरीं धरिला शिरीं। तो तुज शीण वाटला म्हणुनि कोमायिला श्रीवदनीं ६ काय पूतनेनें विष पाजिलें रसना झाली कडुवट। रिठा रगडिला दाढे फणसेंमार्जी तिखट। अवंचक जयंतु वामकरें मारिला शकट। रक्षिलें शरणागता पडले कष्टावरीं कष्ट ७ भीवरा ते चंद्रभागा तुझे चरणीं गंगा माय। युगें झाली अठ्ठावीस अजूनि उभा आहे। कटावरीं कर ठेवूनि वाट भक्ताची पाहे। नामा म्हणे न बोलसी तुझें केलें म्यां काय॥ ८॥

१४६५ देवा पांडुरंगा वासुदेवा हरी। गोविंदा मुरारी नारायणा १ नारायणा कृष्णा कमललोचना। माधवा प्रद्युम्ना रावणारी २ रावणारी होसी जानकी टाकुनी। हिंडसी अंगणीं अर्जुनाच्या ३ अर्जुनाच्या घरीं अंगें घोडे धुसी। लज्जा द्रौपदीची राखियेली ४ राखशील द्वार बळी भक्तिवंता। नामा म्हणे आतां काय सांगूं॥ ५॥

१४६६ सावळी श्रीमूर्ति हृदयीं बिंबली। तरी पालटली देहबुद्धि १ धन्य माझा जन्म धन्य माझा भाव। ध्यानीं केशीराज नांदतसे २ आशा तृष्णा कैशा मावळल्या देहीं। बुडोनियां पायीं ठेलें चित्त ३ नामा म्हणे ऐसी विश्रांति पैं झाली। हृदयीं न्याहाळी केशीराज॥ ४॥

श्रीजनाबाई

१४६७ एकटी तूं गाणें गासी। दुजा शब्द उमटे पाशीं १ कोण गे तुझ्यावरोबरीं। गाणें गातों निरंतरीं २ पांडुरंग माझा पिता। रखुमाई झाली माता ३ ऐशियाच्या घरीं आले। जनी म्हणे धन्य झाले॥ ४॥

१४६८ जनी डोईनें गांजली। विठाबाई धांविन्नली १ देव हातें बुचडा सोडी। उवा मारीतसे तांतडी २ केश विंचरोनी मोकळे केले। जनी म्हणे निर्मळ झालें॥ ३॥

१४६९ जनी बैसली न्हायाला । पाणी नाहीं विसणाला १ घागर घेउनि पाण्या गेली । मागें मागें धाव घाली २ घागर घेउनिया हातीं । पाणी रांजणांत ओती ३ ऐशा येरझारा केल्या । रांजण घागरीं भरिला ४ पाणी पुरे पांडुरंगा । दासी जनीच्या अंतरंगा ॥ ५ ॥

१४७० एके दिवशीं न्हावयास । पाणी नव्हतें विसणास १ देव धांवोनियां आले । शीतळ उदक घे घे बोले २ आपुल्या हातें विसणी । घाली जनीच्या डोयीं पाणी ३ माझ्या डोईच्या केसांस । न्हाणें नव्हतें फार दिवस ४ तेणें मुरडी केशांस । कां गे म्हणे उगीच बैस ५ आपुल्या हातें वेणी घाली । जनी म्हणे माय झाली ॥ ६ ॥

१४७१ तुळशीचें वनीं । जनीं उकलीत वेणी १ हातीं घेऊनियां लोणी । डोई चोळी चक्रपाणी २ माझ्ये जनीला नाहीं कोणी । म्हणुनि देव घाली पाणी ३ जनी सांगे सर्व लोकां । न्हाऊं घाली माझा सखा ॥ ४ ॥

१४७२ साळी सडायास काढी । पुढें जाउनी उखळ झाडी १ कांडितां कांडितां । शीण आला पंढरीनाथा २ सर्व अंगीं घाम आला । तेणें पितांबर भिजला ३ पायीं पैंजण हातीं कडीं । कोंडा पांखडुनि काढी ४ हाता आला असे फोड । जनी म्हणे मुसळ सोड ॥ ५ ॥

१४७३ झाडलोट करी जनी । केर भरी चक्रपाणी १ पाटी घेऊनियां शिरीं । नेऊनियां टाकी दुरीं २ ऐसा भक्तिसी भुलला । नीच कामें करूं लागला ३ जनी म्हणे विठोबाला । काय उतराई होऊं तुला ॥ ४ ॥

१४७४ पूर्वी काय तप नेणें पैं हो केलें । निधान जोडिलें पंढरीचें १ येऊनियां देव दळूं लागे अंगें । रखुमाईचा संग दूर केला २ तैसाचि पैं संगें येऊनि बाहेरीं । वेचोनिया भरी शेणी अंगें ३ ओझें झालें म्हणूनि पाठीं पितांबरीं । घेऊनियां घरीं आणितसे ४ ऐसें जेथें काम करी चक्रपाणी । तेथें कैंची जनी नामयाची ॥ ५ ॥

१४७५ कोणे एके दिवशीं । विठो गेला जनीपाशीं १ हळूंच मागतो खायासी । काय देऊं बा मी तुसी २ हातीं धरून नेला आंत । वाढी पंचामृत भात ३ प्रेमसुखाचा ढेंकर दिला । जनी म्हणे विठो धाला ॥ ४ ॥

१४७६ एके दिवशीं वाडियांत । देव आले अवचित १ अंवघीं पायांस लागलीं । देवें त्यावरीं कृपा केली २ बाहेर कामासी गुंतल्यें । देवें मजला विचारिलें ३ बाहेर आहेस वो बोलती । देव मजला हाटकिती ४ हात धुऊनि जवळ गेल्यें । कोण गे जनी हांसून बोले ॥ ५ ॥

१४७७ दळण्याच्या मिषें । विठ्ठल सावकाशें १ देहबुद्धीचें वैरण ।

द्वैत खडा रे निसून २ एकलीच गातां । दुजा साद उमटतां ३ कोण तुझें बरोबरीं । साद देतो निरंतरीं ४ खूण कळली नामदेवा । विठ्ठल श्रोता जनीच्या भावा ॥ ५ ॥

१४७८ मग हांसोनि सकळीं । पाहूं देव कैसा बळी १ आले नामदेवा घरीं । प्रेमें भुललासे हरी २ घाली जातिया वैरण । गाय आवडीचें गाण ३ पुढें देखे ज्ञानेश्वरा । देव झालासे घाबरा ४ जनी म्हणे पंढरीनाथा । जाय राउळासी आतां ॥ ५ ॥

१४७९ निवृत्ति पुसत । कोठें होतें पंढरिनाथ १ खूण कळली हृषिकेशी । सांगो नको निवृत्तीसी २ उत्तर दिलें ज्ञानदेवें । नवल केवढें सांगावें ३ शिव वंदी पायवणी । नये योगियांचे ध्यानीं ४ द्वारीं उभे ब्रह्मादिक । गुण गाती सकळिक ५ जनीसवें दळी देव । तिचा देखोनियां भाव ॥ ६ ॥

१४८० काकड आरती । करावया कमळापती १ भक्त मिळाले सकळ । रितें देखिलें देऊळ २ ज्ञानेश्वर बोले । आतां देव कोठें गेले गेलें ३ ठावें जाहलें अंतरीं । देव दळी जनीघरीं ॥ ४ ॥

१४८१ जाय जाय राउळासी । नको येऊं आम्हांपाशीं १ जाऊं आम्ही बरोबर । झाला तिचा हो चाकर २ तिजसंगें काम करी । ऐसे जाणा देव हरी ३ चहूं हातीं धुणें केलें । जनी म्हणे बरें झालें ॥ ४ ॥

१४८२ धुणें घेऊनि कांखेसी । जनी गेली उपवासी १ मागें विठ्ठल धांवला । म्हणे कां टाकिलें मला २ कां गा धांवोनि आलासी । जाय जाय राउळासी ३ चहूं हातें धुणें केलें । जनी म्हणे बरें झालें ॥ ४ ॥

१४४३ जनी जाय शेणीसाठीं । उभा आहे तिच्या पाठीं १ पितांबराची कांस खोवी । मागें चाले जनाबाई २ गौऱ्या वेंचूनि बांधिली मोट । जनी म्हणे द्यावी गांठ ३ मोट उचलून डोईवर घेई । मागें चाले जनाबाई ४

१४४४ राना गेली शेणीसाठीं । वेंचू लागे विठो पाठीं १ पितांबर ओचे खोंवी । पायीं शुभा पारखावी २ रिती बांधिताचि मोट । जनी म्हणे द्यावी गांठ ॥ ३ ॥

१४८५ जनीचिया बोलें करी नित्य काम । वसती तिचें धाम लक्ष्मीसी १ जनीचिया गोष्टी प्रेम ज्याचें मना । तयाचे चरणीं ओढवी माथा २ महेशादि देव तेहि त्या ध्याती । जे आवडीं गाती जनी ध्याती ॥ ३ ॥

१४८६ आई मेली बाप मेला । मज सांभाळी विठ्ठला १ हरी रे मज कोणी नाहीं । माझी स्नात असे डोई २ विठ्ठल म्हणे रुक्मिणी । माझे जनीला नाहीं कोणी ३ हातीं घेउनी तेलफणी । केंस विंचरून घाली वेणी ४ वेणी

घालून दिधली गांठ । जनी म्हणे चोळ वा पाठ ५ जनी म्हणे वा गोपाळा । करी दुबळीचा सोहळा ॥ ६ ॥

१४८७ एक प्रहर रात्र झाली । फेरी विठ्ठलाची आली १ नामा म्हणे जनी पाहे । द्वारीं उभा कोण आहे २ प्रभा घरांत दाटली । एक सराद सुटली ३ एकमेकां आलिंगन । नामा म्हणे जनी धन्य ॥ ४ ॥

१४८८ जनी जाय पाणीयासी । मागें धांवे हृषिकेशी १ पाय भिजों नेदी हात । माथां घागरी वहात २ पाणी रांजणांत भरी । सडासारवण करी ३ धुणें धुऊनियां आणी । म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

१४८९ आतां पुरे हा संसार । कोठें फेडूं उपकार १ सांडुनियां थोरपण । करी दळण कांडण २ नारीरूप होउनी हरी । माझें न्हाणें धुणें करी ३ राना जाये वेंणी शेणी । शेखीं वाहे घरीं पाणी ४ ठाव मागें पायांपाशीं । म्हणे नामयाची दासी ॥ ५ ॥

१४९० माझा नामा मज देईं । जीव देईन तुझे पायीं १ पुंडलिका भुलविलें । तैसें माझिया बाळा केलें २ तें गा न चले मजपाशीं । दे गा माझ्या नामयासी ३ तुझ्यासंगें जे जे गेले । ते त्वां जितेचि मारिले ४ विठ्ठल म्हणे गोणाबाई । नामा तुझा घेवोनियां जाई ५ हातीं धरोनियां आली । दासी जनी आनंदली ॥ ६ ॥

१४९१ लाहो लागला अंबेचा । विठाबाई आनंदाचा १ आदि ठाणें पंढरपूर । नांदे कान्हाई सुंदर २ गोणाईनें नवस केला । देवा पुत्र देईं मला ३ शुद्ध देखोनियां भाव । पोटीं आले नामदेव ४ दामाशेटी हरुषला । दासी जनीस आनंद झाला ॥ ५ ॥

१४९२ नामदेव पुत्र झाला । विठो बारशासी आला १ आंगडें टोपडें पेहरण । शेला मुंडासा घेऊन २ माझ्या जीवींच्या जीवना । नाम ठेवी नारायणा ३ जनी म्हणे पांडुरंगा । नांव काय ठेऊं सांगा ॥ ४ ॥

१४९३ हाटीं जायाचि तांतडी । नामा होता पैलथडी १ म्हणे जा गे आणा त्यासी । नाहीं तरी मी उपवासी २ जनी धांवत चालली । मागें विठ्ठल माउली ॥ ३ ॥

१४९४ पुंडलिकापाशीं । नामा उभा कीर्तनासी १ येऊनियां पांडुरंगें । स्वयें टाळ धरी अंगें २ गाऊं लागे बरोबरी । नाहीं बोलायाची उरी ३ स्वर देवाचा उमटला । दासी जनीनें ओळखिला ॥ ४ ॥

१४९५ पदक माळा सकलादें । तेथें टाकिलीं गोविंदें १ देव तांतडी निघाले । वाकळ घेउनी पळाले २ भक्त येती महाद्वारीं । चोर पडले देवावरी

३ नवल झालें पंढरपुरीं। देव राबे दासीघरीं ४ त्रिभुवनांत मात गेली। दासी जनी प्रगटली ॥ ५ ॥

१४९६ जनींचें बोलणें वाची नित्य कोणी। तयाचे अंगणीं तिष्ठतसे १ जनीचिया पदां अखंडित गाये। तयाचे मी पाये वंदी माथां २ जनींचें आवडे जयासी वचन। तयासी नारायण कृपा करी ३ पांडुरंग म्हणे ऐक ज्ञानदेवा। ऐसा वर द्यावा जनीसाठीं ॥ ४ ॥

१४९७ राधा आणि मुरारी। क्रीडा कुंजवनीं करी १ राधा डुल्लत डुल्लत। आली निजभुवनांत २ सुमनाचे सेजेवरीं। राधा आणि तो मुरारी ३ आवडीनें विडे देत। दासी जनी उभी तेथ ॥ ४ ॥

१४९८ ज्याचा सखा हरी। त्यावरीं विश्व कृपा करी १ उणें पडों नेदी त्याचें। वारें सोसी आघाताचें २ तयावीण क्षणभरी। कदा आपण नव्हे दुरी ३ आंगा आपुले ओढोनी। त्याला राखे जो निर्वाणीं ४ ऐसा अंकित भक्तांसी। म्हणे नामयाची दासी ॥ ५ ॥

१४९९ पक्षी जाय दिगंतरा। बाळकांसी आणी चारा १ घार हिंडते आकाशीं। झांप घाली पिल्लांपासी २ माता गुंतली कामासी। चित्त तिचें बाळापाशीं ३ वानर हिंडे झाडावरीं। पिलीं बांधुनी उदरीं ४ तैसी आम्हासी विठ्ठल माये। जनी वेळोवेळां पाहे ॥ ५ ॥

१५०० भक्त जें जें कर्म करिती। तें तूं होसी कृपामूर्ती १ हें तों नवल नव्हे देवा। भुललासी भक्तिभावा २ वाद्दोर धरूनी दांतीं। चारी घोडे घडूं हातीं ३ धूतां लाज नाहीं तुला। दासी जनी म्हणे भला ॥ ४ ॥

१५०१ देव भक्ताचा लंपट। सोडुनी आला हो वैकुंठ १ पुंडलिकापुढें उभा। समचरणांवरीं शोभा २ हातीं चक्र पायीं वांकी। मुख भक्तांचें अवलोकीं ३ उभा बैसे न सर्वथा। पाहे कोडें भक्तकथा ४ सर्व सुखाचा सागर। जनी म्हणे शारंगधर ॥ ५ ॥

१५०२ दुःशासन द्रौपदीसी। घेउनी आला तो सभेसी १ दुर्योधन आज्ञा करी। नग्न करावी सुंदरी २ आतां उपाय कृष्णा काय। धांवे माझे विठ्ठल माय ३ निरी ओढितां दुर्जन। झालें आणिक निर्माण ४ ऐसीं असंख्य फेडिलीं। देवें तितुकीं पुरविलीं ५ तया संतां राखिलें कैसें। जनी मनीं प्रेमें हांसे ॥ ७ ॥

१५०३ ब्राह्मणाचें पोर। मागें दूध रडे फार २ माता म्हणे बाळकासी। दूध मागें देवापाशीं २ क्षिराब्धीची वाटी। म्हणे जनी लावी ओठीं ॥ ६ ॥

१५०४ पंढरीच्या राया। माझी विनवणी पायां १ काय वर्णूं

हरीच्या गोष्टी । अनंत ब्रह्मांडें याचे पोटीं २ सेना न्हावी याचे घरीं । अखंड राबे विठ्ठल हरी ३ राम चिंता ध्यानीं मनीं । म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

१५०५ भिल्लीणीचीं फळें कैशीं । चाखोनी वाहातसे देवासी १ भावें तिचीं अंगिकारी । सर्वांहुनी कृपा करी २ गुज वान्नरासी पुसावें । राक्षसांतें हो जिंकावें ३ वान्नर अवघे भुभुःकार । बोलताती रामासमोर ४ आज्ञा करावी आम्हांसी । रावण आणितों तुम्हांपासीं ५ तुझ्या नामाच्या प्रतापें । हनुमंत गेला जी संतापें ६ सीताशुद्धि करूनी आला । दासी जनीस आनंद झाला ॥ ७ ॥

१५०६ यातीहीन चोखामेळा । त्यासी भक्तांचा कळवळा १ त्याचा झाला म्हणीयारा । राहे घरीं धरीं थारा २ देव बाटविला त्याणें । हांसे जनी गाय गाणें ॥ ३ ॥

१५०७ चोखामेळा संत भला । तेणें देव भुलविला १ भक्ति आहे ज्याची मोठी । त्याला पावतो संकटीं २ चोख्यामेळ्याची करणी । तेणें देव केला ऋणी ३ लागा विठ्ठल चरणीं । म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

१५०८ माळियाचा लेक झाला । सेवीं कुर्म्यालागीं गेला १ चांभाऱ्यानें जानव्यासी । काढोन दाविलें भटांसी २ तुरका घरीं विणी । म्हणे नामयाची जनी ॥ ३ ॥

१५०९ द्रौपदीकारण । पाठीराखा नारायण १ गोरा कुंभाराच्या संगें । चिखल तुडवूं लागे अंगें २ कबिराच्या बैसोनि पाठीं । शेले विणितां सांगे गोष्टी ३ चोखामेळ्यासाठीं । ढोरें ओढी जगजेठी ४ जनीसंगें दळूं लागे । सुरवर म्हणती धन्य भाग्यें ॥ ५ ॥

१५१० देव भक्तांचा अंकित । कामें त्यांचीं सदा करित १ त्यांचें पडों नेदी उणें । होय रक्षिता आपण २ जनी म्हणे भक्तिभाव । देवदास ऐक्य जीव ॥ ३ ॥

१५११ जनी म्हणे पांडुरंगा । माझ्या जीवींच्या जीवलगा । विनवितें सांगा । महिमा साधुसंतांची १ कैसी वसविली पंढरी । काय महिमा भीमातरीं । पुंडलिकाच्या द्वारीं । कां उभा राहिलासी २ कैसा आला हा गोविंद । कैसा झाला वेणुनाद । येऊनि नारद । कां राहिला ३ कृपा करा नारायणा । सांगा अंतरींच्या खुणा । येऊं दे करुणा । दासी जनी विनवितसे ॥ ४ ॥

१५१२ दुर्योधना मारी । पांडवासी रक्षी हरि पांडव वनवासी जाये

तयापाठीं देव आहे २ उणें न पडे तयांचें। काम पुरवीं हो मनाचे ३ जनी म्हणे विदुराच्या। कण्या भक्षी हो प्रीतीच्या ॥ ४ ॥

१५१३ भक्तीसाठीं याति नाहीं। नाहीं तयासी ते सोई १ रोहिदास तो चांभार। त्याचा करी कारभार २ जो कां भक्त यातिहीन। देव करी त्याचा मान ३ त्यासी भक्ताचा आधार। वाट पाहे निरंतर ४ जनी म्हणे भक्तासाठीं। विठो सदा गोण्या लोटी ॥ ५ ॥

१५१४ चोखा मेळा अनामिक। भक्तराज तोचि एक १ परब्रह्म त्याच घरीं। न सांगतां काम करी २ रोहिदास तो चांभार। पाहे मोमिन कबीर ३ जनी नामयाची दासी। रंगी वेडी ना घडापिशी ॥ ४ ॥

१५१५ देवतारक तारक। देव दुष्टांसी मारक १ गीतेमध्यें आदीअंत। ऐसे बोले तो भगवंत २ शत्रुलागीं आधीं मारी। भक्त संकटीं रक्षी हरी ३ जनी म्हणे कृपा करी। भाव पाहोनी अंतरीं ॥ ४ ॥

१५१६ अहो द्रौपदीच्या बंधू। तारक देवा कृपासिंधू १ पांचाळीसी वस्त्रें देत। पुरवितो जगन्नाथ २ जनी म्हणे भाग्यवंत। तिच्या भावाचा अंकित ॥ ३ ॥

१५१७ खांदी ऋषि तो चालिला। बळीनें द्वारपाळ केला १ ऐसा भक्ताआधीन होसी। त्याच्या वचनीं वर्तसी २ कष्टी होतां अंबऋषी। त्याचे गर्भवास सोसी ३ सर्व दुखासी साहिलें। जनी म्हणे दळण केलें ॥ ५ ॥

१५१८ ऐशापरी पांडवातें। रक्षिलें दीनानाथें १ शंखचक्र आयुधें करीं। छाया पितांबरें करीं २ हस्त ठेऊनियां माथां। सुखी असा निर्भय चित्तां ३ आज्ञा घेउनि सर्वांची। देव गेले द्वारकेसी ४ सख्या थालिपाक आतां। पुढें सावधान श्रोता ५ कथा पुढील गहन। घोषयात्रा निरूपण ६ येथुनी अध्याय कळस। जनी म्हणे झाला रस ॥ ७ ॥

१५१९ जिव्हा लागली नामस्मरणीं। रित्या मापें भरी गोणी १ नित्यनेमाची लाखोली। गुण आज्ञेनें मी पाळी २ मज भरवंसा नामाचा। गजर नामाच्या दासीचा ३ विटेवरीं ब्रम्ह दिसे। जनी त्याला पाहतसे ॥ ४ ॥

१५२० प्रेमभावें तुम्ही नाचा। रामरंगीं रंगों वाचा १ हेंचि मागों देवाजीला। आवडी शांती खरें बोला २ जैसी माय तान्हयातें। खेळउनी चुंबी त्यातें ३ तेंवी तुम्ही संतजना। सर्वी धरावी भावना ४ हरि कोठवळा झाला। म्हणे जनी भक्तीं केला ॥ ५ ॥

१५२१ अर्थ जे काढिती उपनिषदांमाजी। सांडोनियां गोड भाजी घेती माठ १ भूगोळाचा स्वामी सुप्रसन्न झाला। त्यासी मागे गोळा

भाजीचा तो २ पुंडलिकें धन जोडिलें असतां । प्रार्थोनियां देतां न घेती हे ३ मग गडी हो पाहे देवाचि येथोनीं । जवळीं होती जनी फावलें तियें ॥४॥

१५२२ माझा लोभ नाहीं देवा । तुझी करी ना मी सेवा १ नाहीं अंगीं थोरपण । मिथ्या धरिसी गुमान २ रागा येउनि काय करिसी । तुझें बळ आम्हांपासीं ३ नाहीं सामर्थ्य तुज हरी । जनी म्हणे धरिला चोरीं ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

१५२३ जीं जीं भक्त बोलती वचनें । तीं तीं प्रमाण करणें देवा १ याजसाठीं अवतार । धरीं मत्स्य कांसव सूकर २ भक्त वचना उणेंपण । येऊं नेदी जाण निर्धारें ३ स्वयें गर्भवास सोशी । अंबऋषि कारणें ४ एकाजनार्दनीं ब्रीद साचा । वागवी भक्ताचा अभिमान ॥ ५ ॥

१५२४ भक्तालागीं अणुमात्र व्यथा । ते न साहवे भगवंता १ करुनी सर्वांगाचा वोढा । निवारीतसे भक्तपीडा २ होउनी भक्ताचा अंकितु । सारथीपणें करीतु ३ प्रल्हादासी दुःख मोठें । होतांची काष्ठीं प्रगटे ४ ऐसा अंकित चक्रपाणी । एका शरण जनार्दनीं ॥ ५ ॥

१५२५ भक्तपणा सान नव्हेरे भाई । भक्ताचे पाय देवाचें हृदयीं १ भक्त तोचि देव भक्त तोचि देव । जाणती हा भाव अनुभवी २ दान सर्वस्वें उदार बळी । त्याचें द्वार राखी सदा वनमाळी ३ एकाजनार्दनीं मिती नाहीं भावा । देवचि करितो भक्ताची सेवा ॥ ४ ॥

१५२६ मिठी घालुनियां भक्तां । म्हणे शिणलेती आतां १ धावे चुरवया चरण । ऐसा लाघवी आपण २ योगियासीं भेटी नाहीं । तो आवडीनें कवळी बाहीं ३ एकाजनार्दनीं भोळा । भक्तां आलिंगी सांवळा ॥ ४ ॥

१५२७ देवासी आवडे भक्तसमागम । त्याचें सर्व काम करी अंगें १ भक्तकाजालागीं अवतार धरी । नांदे भक्तांघरीं स्वयें देव २ भक्तांविण देवा कांहींची नावडे । भक्त तो आवडे सर्वकाळ ३ एकाजनार्दनीं भक्तांचा अंकित । देव सदोदित स्वयें होत ॥ ४ ॥

१५२८ उदार देव उदार देव । नाशी भेव भक्तांचें १ प्रल्हादाचे निवारी घात । राखिला जळांत अग्नीसी २ पांडवांचें करी काम । निवारी दुर्गम स्वअंगें ३ गौळियांचीं गुरें राखी । आपण सेखीं एकला ४ येतां शरण एकपणें । एकाजनार्दनीं ऐसें देणें ॥ ५ ॥

१५२९ दयाळु उदार पंढरीराव । भाकितां कींव पुरवी इच्छा १ ऐसा याचा अनुभव । आहे ठाव मागोनियां २ जे जे होती शरणागत । पुरवी

आर्त तयांचे ३ उपमन्यु ध्रुवबाळ । दिधलें अढळपद त्यातें ४ पुराणीं तों व्यासें बहु । वर्णिले दावूं कासया ५ एकाजनार्दनीं एकचि भाव । तेणें देव तुष्टत ॥ ६ ॥

१५३० खुर्पु लागे सांवत्यासी । न पाहे यातीसी कारण १ घडी मडकें कुंभाराचें । चोखामेळ्याचें ढोरें वोढी २ सजनकसायाचें विकी मांस। दामाजीचा दास स्वयें होय ३ एकाजनार्दनीं जनीसंगें । दळूं कांडूं लागे आपण ॥ ४ ॥

१५३१ देखावया भक्तपण । रूप धरिलें सगुण १ तो हा पंढरीचा राणा । वेदा अनुमाना नये तो २ भाविकांचें पाठीमागें । धांवे लागे लव-लाही ३ खाये तुळशीपत्र पान । न म्हणे सान थोडें तें ॥ ४ ॥ एकाजना-र्दनीं हरी । आपुली थोरी विसरे ॥ ५ ॥

१५३२ दहा अवतार घेत भक्तांचिया काजा । तो हा विटेवरीं राजा पंढरीचा १ भक्तांचें उणें न पाहे आपण । उच्छिष्ट काढी धर्माघरीं न लाजे जाण २ अर्जुनाची घोडीं रणांगणीं धुतलीं । भक्तां नये उणें कृपेची माउली ३ एकाजनार्दनीं भक्तांचिया काजा । विटेवरीं उभा राहिला सहजा ॥ ४ ॥

१५३३ एकपणें एकला दिसे । उभा असे विटेवरीं १ नेणती यासाठीं लहान । होय आपण स्वइच्छें २ जाणतांचि लागे चाड । न धरी भीड तयाची ३ एकाजनार्दनीं शरण । भवमोचन तारक ॥ ४ ॥

१५३४ ज्ञानराजासाठीं स्वयें भिंत ओढी । विसरूनी प्रौढी थोरपण १ थोर हा महाराज चंद्रभागे तीरीं । कट धरूनी करीं तिष्ठतसे २ नामदेवा-साठीं दहींभात । न पाहे उचित आन दुजें ३ गोरियाचें घरीं स्वयें मडकीं घडीं । चोखियाचीं वोढीं गुरेंढोरें ४ सांवत्या माळ्यासी खुरपूं लागे अंगें । कबीराचे मागें शेले विणी ५ रोहिदासासवें चर्म रंगूं लागे । सजण कसा-याचें अंगें मांस विकी ६ नरहरी सोनारा घडूं फुंकूं लागे । दामाजीचा वेगें पाडेवार ७ जनाबाईसाठीं वेंचितसे शेणी । एकाजनार्दनीं धन्य महिमा ॥ ८ ॥

१५३५ मानी भक्तांचे उपकार । धरी गौळ्याघरीं अवतार १ प्रेमें नाना छंदें नाचे । उणें पडों नेदी साचें २ अंगें धांव घाली । ऐशी कृपेची माऊली ३ एकाजनार्दनीं साचा । देव अंकित भक्तांचा ॥ ४ ॥

१५३६ वत्साचिये लळे जैसी । धेनू अपैशी येत घरां १ तैसा भक्तां-घरीं नारायण । धांवें आपण वोढीनें २ मुंगियांच्या घरां गूळ । धाडी समूळ कोण तो ३ एकाजनार्दनीं देव । घेत धांव आपणचि ॥ ४ ॥

१५३७ चातकाची तहान किती । तृप्ति करूनि निववी क्षिती १ धेनु वत्सातें वोरसें । घरीं दुभतें पुरवी जैसें २ पक्वान्न सेवूं नेणती

बाळें । माता मुखीं घाली बळें ३ एकाजनार्दनीं बोले । एकपण माझें नेलें ॥ ४ ॥

१५३८ भक्त अर्पितां सुमनमाळा । घाली आवडीनें गळां १ ऐसा आवडीचा भुकाळू । श्रीविठ्ठलु दीनदयाळु २ भक्तें भावार्थ अर्पितां । ते आवडे पंढरीनाथा ३ भक्तासाठीं विटेवर । समपद कटीं कर ४ ऐसी कृपेची कोंवळी । एकाजनार्दनीं माउली ॥ ५ ॥

१५३९ भक्तदरुशनें देव ते तोषती । तेणें आनंद चित्तीं देवाचिये १ भक्तांची स्तुति देवासी आनंद । भक्तनिंदा होतां देवा येतसे क्रोध २ भक्त संतोषतां देवासी सुख । एकाजनार्दनीं देवा भक्तांचा संतोष ॥ ३ ॥

१५४० देव पूजिती आपुले भक्ता । मज वाढविलें म्हणे उचिता १ ऐसा मानी उपकार । देव भक्तीं केला थोर २ देवा अंगीं नाहीं बळ । भक्त भक्तीनें सबळ । ३ देव एकदेशीं वसे । भक्त नांदती समरसें ४ भक्ताची देवा आवडी । उणें पडों नेदी अर्ध घडी ५ नाहीं लाज अभिमान देवा । एकाजनार्दनीं करी सेवा ॥ ६ ॥

१५४१ भक्ताविण देवा । कैचें एकपण सेवा १ भक्ताची सेवा देव करी । देव तिष्ठे भक्तद्वारीं २ भक्ताचे अंकित । लक्ष्मीसह देव होत ३ एकाजनार्दनीं भक्त । देवा हृदयीं धरीत ॥ ४ ॥

१५४२ भक्ताची अणुमात्र व्यथा । न सहावे भगवंता १ अंबऋषीसाठीं । गर्भवासा येत पोटीं २ प्रल्हादाकारणें । सहस्र स्तंभीं गुरगुरणें ३ गोपाळ राखिले वनांतरीं । तेथें उचलिला गिरी ४ राखिले पांडव जोहरीं । काढिले बाहेरीं विवरद्वारें ५ ऐसा भक्तांचा अंकित । एकाजनार्दनीं तया ध्यात ॥ ६ ॥

१५४३ उतरावया धराभार । घेतला अवतार इहीं जगीं १ ते हे बळिये रामकृष्ण । केलें कंदन दैत्यांसी २ केला जो जो कीर्तिघोष । उच्चारितां निर्दोष होती प्राणी ३ एकाजनार्दनीं कृपाळु । भक्त स्नेहाळु समर्थ ते ॥ ४ ॥

१५४४ उतरावया धराभार । धरी अवतार कृपाळु १ पाळीतसे भक्तलळा । नोहे वेगळा वेगळीक २ जया आवडे जें कांहीं । देतां न म्हणे थोडें कांहीं ३ पुरवी इच्छा जैसी आहे । मच्छ कच्छ तयासाठीं होय ४ ऐसा कृपेचा कोंवळा । एकाजनार्दनीं पाहूं डोळां ॥ ५ ॥

१५४५ अभाविकांसी तो जवळीचा दुरी । दुरींचा जवळीं हरि भाविकांसी १ म्हणोनि अभावें ठकती गोपिका । त्या यदुनायका न धरती २

वाउगे ते कष्ट मनींचा तो सोस। सायासें सायास शिणताती ३ एकाजना- र्दनीं शीण गोपिकांसी । तेणें हृषीकेशी हांसतसे ॥ ४ ॥

१५४६ भाविका त्या गोपी येतो काकुळती। तुमचेनि विश्रांती मज- लागीं १ मज निराकारा आकारासी येणें। तुमचें तें ऋण फेडावया २ दावितो लाघव भोळ्या भाविकांसी। शहाणे तयासी न संपडे ३ एका- जनार्दनीं भाविकांवांचून। प्राप्त नोहे जाण देव तया ॥ ४ ॥

१५४७ साचपणें देवा शरण पैं जाती। तया वैकुंठपती विसरेना १ जैसी कन्या दूर देशीं एकटी। रात्रंदिवस संकटीं घोकी मायबाप २ पति- व्रतेचे सर्व मन पतिपायीं। तैसा देव ठायीं तिष्ठतसे ३ एकाजनार्दनीं मज हा अनुभव। जनार्दनें देव दाखविला ॥ ४ ॥

१५४८ अष्टांगयोग साधिती साधनीं। तो हरिकीर्तनीं नाचे बापा १ यज्ञादिकीं अवदान नेघे वो माये। तो उभा राहूनि क्षिरापती खाये २ पवन कोंडोनि योगी जाती निराकारीं। तो हरी धर्माघरीं पाणी वाहे ३ सनक- सनंदन जया ध्याताती आवडीं। तो अर्जुनाचीं घोडीं धुतो हरी ॥ ४ ॥ एका- जनार्दनीं भक्तांचा अंकीत। म्हणोनि तिष्ठत विटेवरीं ॥ ५ ॥

१५४९ नातुडे जो योगी ध्याना। तो समचरणा पंढरीये १ भोळा सुलभ भाविकांसी। दर्शनें सर्वांसी सारखा २ अभेदाच्या न धांवें मागें। भाविकां लागे पाठोपाठीं ३ शुद्ध देखतांचि भाव। एकाजनार्दनीं उभा देव॥४॥

१५५० ज्याची प्रतिज्ञा निर्धारीं। देवा हारी आणियेलें १ तो हा शांत- नूचा रावो। भीष्म देवो संग्रामीं २ शस्त्र न धरी ऐसा बोल। साचा केला संग्रामीं ३ विकळ पडतांचि अर्जुन। धरिलें सुदर्शन हस्तकीं ४ ऐसा कृपेचा कळवळा। एकाजनार्दनीं पाळी ळळा ॥ ५ ॥

१५५१ कासया साधन तपाचिया हावा। पाचारितां धांवा येतो लव- लाहीं १ ऐसा अंकिला धांवें वचनासाठीं। पहा जगजेठी भक्तकाजा २ संकटीं पडली गजा नक्रा मिठी। धांवें उठाउठीं श्रीदासाठीं ३ आळीकर धाकुटें ध्रुव बैसें वनीं। तयासी तत्क्षणीं अढळ केलें ४ पडतां संकट द्रौपदी करी धांवा। धांवे लवलाह्या सारुनी ताट ५ एकाजनार्दनीं भक्तकाज कैवारी। धांवे सत्वरीं आपुल्या लाजा ॥ ६ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

१५५२ एकदां ऐसें नवल झालें। देव अकल्पित आले १ येवोनि बैसले परवरीं। म्हणे देई कांहीं नेहरी २ जनी म्हणे देवराया। आपुल्या हातें

घेई सखया ३ देवें अवघें पाहिलें । तों झाकणीं झांकण ठेविलें ४ लाहे लाहे देघ गेला । झाकणीं कण्या घेउनी आला ५ धरोनी जनीचा हात । घास घालीत मुखांत ६ दोघे जेवोनियां धाले । तृप्तीचे ते ढेंकर दिले ७ चोखा उभा तो बाहेरी । उष्ट्यासाठीं पदर पसरी ॥ ८ ॥

१५५३ घरहि झाडणें साळीहि कांडणें । केर तो भरणें अंगणींचा १ आणितसे पाणी वेगें चक्रपाणी । घालितसे वेणी आपुले हातें २ बैसोनि निवांत पाहात केसांत । उवा ते मारीत लाहे लाहे ३ चोखा म्हणे हें तों प्रेमाचें काज । न धरी कांहीं लाज थोरीवीची ॥ ४ ॥

१२५४ काय दुकाळें झालेसें भुकाळू । म्हणोनियां दळूं लागे जनीसी १ सिळे ते वाळके कुटके तियेचे । पांचा सातां दिवसांचे खाय सुखें २ मोडकें खाटलें वाकळेची शेज । तेथें तुज नीज आली देवा ३ पाहांटे वेचोनी आणितसे सेणी । चोखा म्हणे धणी आमुचा तो ॥ ४ ॥

१५५५ नामदेवाहातीं स्वयें दूध पेला । अपमान केला बादशाहाचा १ करितां कीर्तन देऊळ फिरविलें । प्रत्यक्ष दाविलें अवंढ्यासी २ अकबरें गाय वत्स मारियेलें । कीर्तनीं उठविलें नामदेवें ३ परिसा भागवतें परिस पै दिधला । राजाईनें ठेविला आपणासाठीं ४ तयालागीं वाळुवंटीं परिस केले । अज्ञान निरसिलें परिसीयाचें ५ चोखा म्हणे ऐसी कृपेची माउली । आम्हां ती वोळली जन्मोजन्मीं ॥ ६ ॥

१५५६ ऐसा आवडी भुकेला । भक्तिसाठीं लाचावला १ अवघें ठेविलें परतें । थोरपण हें निरुतें २ मानापमान न पाहे कांहीं । भुलला भक्तिभावाठायीं ३ चोखा म्हणे नवल कळा । नानापरीं दावी लीळा ॥ ४ ॥

१५५७ जीवींचा जीवलग प्राणाचा तो प्राण । धरीन चरण जीवें-भावें १ आषाढी कार्तिकी पंढरीची वारी । होईन तया घरीं पशुयाती २ विठ्ठलनामाचा छंद जया मनीं । संसार कांचणी तया नाहीं ३ चोखा म्हणे नाहीं दुजा छंद मनीं । जागृती स्वप्नीं पंढरीराव ॥ ४ ॥

१५५८ आम्हा आनंद झाला आम्हा आनंद झाला । देवोचि देखिला देहामाजीं १ देखणें उडालें पाहाणें लपालें । देवें नवल केलें देहामाजीं २ मागें पुढें देव रिता ठाव कोठें । हृदयीं भेटे देहीं देवो ३ चोखा म्हणे देव देखिला पंढरी । उभा भीमातारीं विटेवरीं ॥ ४ ॥

१५५९ राहिली वासना पायांसवें चाड । आन नाहीं कोड माझें कांहीं १ तुमची कृपादृष्टी असावी मजवरी । आणि नामया सेजारीं सुखवस्ती २ महाद्वारापुढें मज ठाव द्यावा । हेंचि केशवा मागतसें ३ चोखा म्हणे आजि वाटतें उदास । घडिये आस पंढरीची ॥ ४ ॥

१५६० पुढें आतां मज उपजवे पंढरीं। अथवा हरिदासाघरीं देई जन्म १ हेंचि वारंवार मागणें तुम्हां देवा। विसांवीया जीवा मायबापा २ अंतकाळीं मज परदेशी केलें। माझेंचि फळलें पाप दिसें ३ चोखा म्हणे विठ्ठला हेंचि मज देई। जन्मोजन्मीं घेई सेवा माझी ॥ ४ ॥

१५६१ शीणले वेद चारी। साहीं नेणतीं निर्धारीं १ तो आपुलिया लाजा। धांवे भक्ताचिया काजा २ ज्ञानियाची भिंत चोढी। गोरियाचें मडकें घडी ३ माळि सावत्यास। खुर्पू लागे सावकाश ४ ऐसा भक्तांचा अंकिला। चोखा म्हणे भला भला ॥ ५ ॥

भेटीपर

श्रीतुकाराममहराज

१५६२ कर कटावरीं तुळसीच्या माळा। ऐसें रूप डोळां दावी हरी १ ठेविले चरण दोन्ही विटेवरी। ऐसें रूप हरी दावी डोळां २ कटी पीतांबर कास मिरवली। दाखवी वहिली ऐसी मूर्ती ३ गरूडपारावरीं उभा राहिलासी। आठवें मानसीं तेंचि रूप ४ झुरोनि पांजरा होऊं पाहे आतां। येई पंढरीनाथा भेटावया ५ तुका म्हणे माझी पुरवावी आस। विनंती उदास करूं नये ॥ ६ ॥

१५६३ न लगे हें मज तुझें ब्रम्हज्ञान। गोजिरें सगुण रूप पुरें १ लागला उशीर पतित पावना। विसरोनि वचना गेलासि या २ जाळोनि संसार बैसलों अंगणीं। तुझे नाहीं मनीं मानसीं हें ३ तुका म्हणे नको रागेजूं विठ्ठला। उठीं देई मला भेटी आतां ॥ ४ ॥

१५६४ येई गे विठ्ठले विश्वजीवनकळे। सुंदर घननीळे पांडुरंगे १ येई गे विठ्ठले करुणाकल्लोळे। जीव कळवळे भेटावया २ न लगती गोड आणीक उत्तरें। तुझें प्रेम झुरे भेटावया ३ तुका म्हणे धांव घाली कृष्णाबाई। क्षेम चहूं बाहीं देई मज ॥ ४ ॥

१५६५ येई वो येई वो येई धांवोनियां। विलंब कां वांयां लावियेला कृपाळे १ विठाबाई विश्वंभरे भवच्छेदके। कोठें गुंतलीस माये विश्वव्यापके २ न करी न करी न करी आतां आळस अव्हेरु। व्हावया प्रगट कैचें दूरी

अंतरू ३ नेघे नेघे नेघे माझी वाचा विसांवा । तुका म्हणे हांवा हांवा हांवा साधावा ॥ ४ ॥

१५६६ क्षण क्षणां जीवा वाटतसे खंती । आठवती चित्तीं पाय देवा १ येई वो येई वो येई लवलाहीं । आलिंगूनि बाहीं क्षेम देई २ उताविळ मन पंथ अवलोकी । आठवे ते चुकी काय झाली २ तुका म्हणे माझ्या जीवींच्या जीवना । घाला नारायणा उडी वेगीं ॥ ४ ॥

१५६७ धांव धांव गरुडध्वजा । आम्हा अनाथांच्या काजा १ बहु झालों कासावीस । म्हणूनी पाहे तुझी वास २ पाहें पाहें त्या मारगें । कोणी येतें माझ्या लागें ३ असोनियां ऐसा । तुज सारिखा कोंवसा ४ न लावावा उशीर । नेणों कांहो केला धीर ५ तुका म्हणे चालीं । नको चालूं धांव घालीं ॥ ६ ॥

१५६८ वाट्ठली पाहतां सिणले डोळुले । दाविसी पाउलें कै वो डोळां १ तूं माय माउली कृपेची साउली । विठ्ठले पाहिली वास तुझी २ कां बा मोकलिलें कवणा निरविलें । कठीण कैसें झालें हृदय तुझें ३ तुका म्हणे माझ्या आसावल्या बाह्या । तुज क्षेम द्याया पांडुरंगा ॥ ४ ॥

१५६९ धांव घाली आई । आतां पाहातेसी काई १ धीर नाहीं माझें पोटीं । झालों वियोगें हिंपुटी २ करावें शीतळ । बहु झाली हळहळ ३ तुका म्हणे डोई । कई ठेवीन हे पायीं ॥ ४ ॥

१५७० भेटीची आवडी उताविळ मन । लागलेसें ध्यान जीवीं जीवा १ आतां आवडीचा पुरवावा सोहळा । येउनी गोपाळा क्षेम देई २ नेत्र उन्मळित राहिले ताटस्त । गंगा अश्रुपात वहावली ३ तुका म्हणे तुम्ही करा साचपणा । मुळींच्या वचना आपुलिया ॥ ४ ॥

१५७१ भेटीलागीं पंढरीनाथा । जीवीं लागली तळमळ व्यथा १ कै कृपा करिसी नेणें । मज दीनाचें धांवणें २ सिणलें माझें मन । वाट पाहतां लोचन ३ तुका म्हणे भूक । तुझें पहावया मुख ॥ ४ ॥

१५७२ भेटीवांचोनियां दुजें नाहीं चित्तीं । येणें काकुलती याजसाठीं १ भेटोनियां बोलों आवडीचें गुज । आनंदाच्या भोजें जेवूं संगें २ माय-लेकरांसी नाहीं दुजी परी । जेवूं बरोबरीं बैसोनियां ३ तुका म्हणे ऐसें अंतरींचे आर्त । यावें जी त्वरीत नारायणा ॥ ४ ॥

१५७३ वाट पाहे हरी कां नये अजुनी । निष्ठुर कां मनीं धरियेलें १ काय करूं धीर होत नाहीं जीवा । काय आड ठेवा उभा ठेला २ नाहीं माझा धांवा पडियेला कानीं । कोठें चक्रपाणी गुंतलेती ३ नाहीं आलें कळों अंतरा अंतर । कृपावंत फार आईकतों ४ बहुतां दिसांचे राहिलें भातुकें । नाहीं कव-

तुर्के कुरवाळिलें ५ तुका म्हणे देईं एक वेळां भेटी। शीतळ हें पोटीं होईल मग ॥ ६ ॥

१५७४ काय तुझें वेंचे मज भेटी देतां। वचन बोलतां एक दोन १ काय तुझें रूप घेतों मी चोरोनि। त्या भेणें लपोनि राहिलासी २ काय तुझें आम्हां करावें वैकुंठ। भेवों नको भेट आतां मज ३ तुका म्हणे तुझी नलगे दसोडी। परि आहे आवडी दर्शनाची ॥ ४ ॥

१५७५ भेटीलागीं जीवा लागलीसे आस। पाहे रात्रंदिवस वाट तुझी १ पूर्णिमेचा चंद्रमा चकोरा जीवन। तैसें माझें मन वाट पाहे २ दिवाळीच्या मुळा लेकी आसावली। पाहतसे वाटुली पंढरीची ३ भुकेलिया बाळ अति शोक करी। वाट पाहे परी माउलीची ४ तुका म्हणे मज लागलीसे भूक। धांवूनि श्रीमुख दावी देवा ॥ ५ ॥

१५७६ डोळियां पाझर कंठ माझा दाटी। येईं वो देईं भेटी पांडुरंगे १ बहु दिस टाकिलें निरास कां केलें। कोठें वो गुंतलें चित्त तुझें २ बहु धंदा तुज नाहीं वो आठव। राहिलासे जीव माझा कंठीं ३ पंढरीस जाती वारकरी संतां। निरोप बहुतां हातीं धाडीं ४ तुजविण कोण सांवाधांवा करीं। येईं वो झडकरीं पांडुरंगे ५ काय तुझी वाट पाहों कोठवरीं। कृपाळुवा हरी विसरलासी ६ एक वेळे माझा धरूनि आठव। तुका म्हणे ये वो न्यावयासी ॥ ७ ॥

१५७७ पंढरीची वाट पाहें निरंतर। निढळावरी कर ठेवूनिया १ जातिया निरोप पाठवी माहेरा। कां मज सासुरां सांडियेलें २ पैल कोण दिसे गरुडाचें वारिकें। विठ्ठलासारिखें चतुर्भुज ३ तुका म्हणे धीर नाहीं माझ्या जीवा। भेटसी केधवा पांडुरंगा ॥ ४ ॥

१५७८ बारे पांडुरंगा केव्हां येसी भेटी। जाहलों हिंपुटी तुजविण १ तुजविण सखे न वाटे मज कोणी। वाटतें चरणीं घालूं मिठी २ ओवाळावी काया चरणांवरोनी। केव्हां चक्रपाणी भेटशील ३ तुका म्हणे माझी पुरवावी आवडी। वेगीं घालीं उडी नारायणा ॥ ४ ॥

१५७९ मातेविण बाळा। आणीक न माने सोहळा १ तैसें जालें माझ्या चित्ता। तुजविण पंढरिनाथा २ वाट पाहे मेघा बिंदु। नेघे चातक सरिता सिंधू ३ सारसांसी निशीं। ध्यान रवीच्या प्रकाशीं ४ जीवनाविण मत्स्य। जैसें धेनूलागीं वत्स ५ पतिव्रते जिणें। भ्रताराच्या वर्तमानें ६ कृपणाचें धन। लोभालागीं जैसें मन ७ तुका म्हणे काय। तुजविण प्राण राहे ॥ ८ ॥

१५८० कन्या सासुर्‍यासी जाये। मागें परतोनी पाहे १ तैसें जालें

माझ्या जीवा । केव्हां भेटसी केशवा २ चुकलिया माये । बाळ हुरू हुरू पाहे ३ जीवनावेगळीं मासोळी । तैसा तुका तळमळी ॥ ४ ॥

१५८१ धरूनि हें आलों जीवीं । भेटी व्हावी विठोबासी १ संकल्प तो नाहीं दुजा । महाराजा विनवितों २ पायांवरीं ठेविन भाळ । येणें सकळ पावलों ३ तुका म्हणे डोळेभरीं । पाहीन हरी श्रीमुख ॥ ४ ॥

१५८२ भक्त प्रतिपाळे दीन वो वत्सले । विठ्ठले कृपाळे होसी माँये १ पडिला विसर माझा काय गुणें । कपाळ हें उणें काय करूं २ तुका म्हणे माझें जाळूनि संचित । करी वो उचित भेट देईं ॥ ३ ॥

१५८३ तुजविण मज कोण वो सोयरें । आणीक दुसरें पांडुरंगे १ लागलीसे आस पाहे तुझी वास । रात्रीं वो दिवस लेखी बोटीं २ काम गोड मज न लगे हा धंदा । तुका म्हणे सदां हेंचि ध्यान ॥ ३ ॥

१५८४ मी तंव बैसलों धरूनियां ध्यास । न करीं उदास पांडुरंगा १ नको आतां मज दवडूं श्रीहरी । मागाया भिकारी जालों दास २ भुकेलों कृपेच्या वचना कारणें । आशा नारायणें पुरवावी ३ तुका म्हणे येऊनिया देईं भेटी । कुरवाळुनी पोटीं धरीं मज ॥ ४ ॥

१५८५ कान्हयारे जगजेठी । देईं भेटी एक वेळे १ काय मोकलिलें वनीं । सावजांनीं वेढिलें २ येथवरीं होता संग । अंगें अंग लपविलें ३ तुका म्हणे पाहिलें मागें । एवढ्या वेगें अंतरला ॥ ४ ॥

१५८६ चिन्हें उमटतीं अंगीं । शकुनाजोगीं उत्तम १ आठवला माय बाप । येईल काय मूळ नेणों २ उत्कंठित झालें मन । हेंचि खूण तेथींची ३ तुका म्हणे कामावारीं । आळस घरीं करमेना ॥ ४ ॥

१५८७ पाहे तिकडे दिशा ओस । अवघी आस पायापें १ मनिंचें साच होईल कईं । प्रेम देईं भेटोनी २ सर्वांपरी पांगुळ असें । न कळे कैसें तें तुम्हां ३ तुका म्हणे कृपावंता । तूं तों दाता दीनांचा ॥ ४ ॥

१५८८ अपराध झाले जरी असंख्यात । तरी कृपावंत नाम तुझें १ तुझें लडिवाळ तुज कृपा यावी । म्यां वाट पहावी कवणाची २ मायबाप माझा रुक्मादेवीवर । हा दृढ निर्धार अंतरींचा ३ तुका म्हणे कोणें गोष्टींचें संकट । न घाली मज भेट नारायणा ॥ ४ ॥

१५८९ नाहीं बळ योग अभ्यास कराया । न कळे ते क्रिया साधनाची १ तुझियें भेटीचें प्रेम अंतरंगीं । नाहीं बळ अंगीं भजनाचें २ काय पांडुरंगा करूं वा विचार । झुरतें अंतर भेटावया ३ तुका म्हणे सांगा वडिलपणें बुद्धी । तुजविण दयानिधी पुसों कोणा ॥ ४ ॥

१५९० न लगती मज शब्दब्रह्मज्ञान। तुझिया दर्शनावांचूनिया १ म्हणऊनि तुझें करितों चिंतन। नावडे वचन आणीकांचें २ काय तीं महत्त्वें करावी मान्यता। तुज न देखतां पांडुरंगा ३ तुका म्हणे तुज भेटल्यावांचूनि। न राहे त्याहूनि होईन वेडा॥ ४॥

१५९१ स्वामीसी संकट पडे जें गोष्टीचें। काय त्या प्रेमाचें सुख मज १ दुखवीना चित्त तुझें नारायणा। कांहींच मागेना तुजपाशीं २ रिद्धि-सिद्धि मोक्ष संपत्ति विलास। सांडियेली आस यांची जीवें ३ तुका म्हणे एक वेळें देई भेटी। वोरसोनि पोटीं आलिंगावें॥ ४॥

१५९२ लोकमान देहसुख। संपत्ति उपभोग अनेक। विटंबना दुःख। तुझिये भेटीवांचून १ तरी मज ये भेट ये भेट। काय ठाकलासी नीट। थोर पुण्यें बीट। तुज दैवेंचि लाधली २ काय ब्रह्मज्ञान करूं कोरडें। रितें मावेचें मापाडें। भेटीविण कुडें। तुझिये अवघें मज वाटे ३ आत्मस्थितीचा विचार। काय करूं हा उद्धार। न देखतां धीर। चतुर्भुज मज नाहीं ४ रिद्धि सिद्धि काय करूं। अथवा आगम विचारूं। भेटीविण भारू। तुझिये वाटे मज यांचा ५ तुजवांचूनि कांहीं व्हावें। ऐसें नको माझिया जीवें। तुका म्हणे द्यावें। दरुषण पायांचें॥ ६॥

१३८२ तुमची तों भेटी नव्हे ऐसी झाली। कोरडीच बोली ब्रह्मज्ञान १ आतां न बोलावें ऐसें वाटे देवा। संग न करावा कोणासवें २ तुम्हा निमित्यासी सांपडलें अंग। नेदावा हा संग विचारिलें ३ तुका म्हणे माझी राहिली वासना। आवडी दर्शनाचीच होती॥ ४॥

१५९४ आतां तुज मज नाहीं दुजेंपण। दाखवी चरण पांडुरंगा १ तुज रूप रेखा नाम गुण नाहीं। एक स्थान पाहीं गांव सींव २ नावडे संगती तुज दुजयाची। आपल्या भक्तांची प्रीति तुम्हां ३ परी आम्हांसाठीं होसील सगुण। स्तंभासी फोडून जयापरी ४ तुका म्हणे तैसें तुज काय उणें। देई दरुषण चरणांचें॥ ५॥

१५९५ काम क्रोध आड पडले पर्वत। राहिला अनंत पलीकडे १ तुळंघवे मज न सांपडे वाट। दुस्तर हा घाट वैरियांचा २ आतां कैंचा मज सखा नारायण। गेला अंतरोन पांडुरंग ३ तुका म्हणे व्यर्थ मोलाचें शरीर। गेलें हा विचार कळों आला॥ ४॥

श्रीनिळोबामहाराज

१५९६ भक्तप्रिये येवो आई। विठाबाई कृपाळे १ न साहे वियोग प्राण फुटे। उदास वाटे तुजविण २ कोणा जीवन भोजन मागों। कोणा

कोणा सांगों जडभारी ३ निळा म्हणे धांवोनि यावें। मज हें द्यावें जीवदान ४

१५९७ दृष्टीं देखावासाचि वाटे। हृदय फुटे त्यालागीं १ उभा कटावरीं कर। मूर्ति सकुमार गोमटी २ भेटीलागों मन व्याकूळ। न लोटे पळ युग वाटे ३ निळा म्हणे न तुटे आधीं। कृपानिधी न भेटतां ॥ ४ ॥

१५९८ दोहीं डोळां घालुनी वाती। पाहे वाट दिवस रातीं १ केव्हां येशील धांवोनी। प्रेमपान्हा पाजिसी स्तनीं २ पांचहि प्राण ठेविले कंठीं। तुजचि भेटावयासाठीं ३ निळा म्हणे माझी आई। न धरी निष्ठुर वो विठाबाई४

१५९९ वियोगाच्या दुःखें। आळवितों करुणामुखें १ कृपावंतें माझे आई। धांव घाली वो विठाई २ देऊनिया भेटी। आतां अवलोकावें दिठीं ३ निळा म्हणे प्रेमपान्हा। पाजी लावूनियां स्तनां ॥ ४ ॥

१६०० धांवोनियां येसी। प्रेमपान्हा तूं पाजिसी १ तरीच वांचतील प्राण। नाहीं तरी आलें मरण २ मायेवीण बाळा। वरी कोणाचा कळवळा ३ निळा म्हणे निज निगुती। पाळण पोषण तुझ्या हातीं ॥ ४ ॥

१६०१ प्रेमभातें तुम्हां हातीं। आम्हीं नेणतीं भुकेलों १ झडकरीं आतां भोजन घाला। उशीर झाला मग काय २ क्षुधां पीडिलों जातील प्राण। मग धांवोन काय फळ ३ निळा म्हणे कृपावंतें। ये वो माते विठ्ठले ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

१६०२ कस्तुरीचा टिळा रेखिला कपाळीं। तेणें ते शोभली मूर्ति बरी। १ बरवा बरवा विठ्ठल गे बाई। वर्णावया साही शिणताती २ श्रीवत्सलांछन वैजयंती गळां। नेसला पाटोळा तेजःपुंज ३ पाऊलें समान विटेवरी नीट। नामा म्हणे भेट घ्यावी त्यांची ॥ ४ ॥

१६०३ नेत्र तान्हेले पाजी पाणी। पंढरीचे मायबहिणी १ बाळ पाळंर्खी करी सोर। माते आला निद्राभर २ जागीं न होसी गे माय। प्राण जातो करूं काय ३ नामा म्हण चक्रपाणी। चरणीं घातली लोळणी ॥४॥

१६०४ पाहूं द्यारे मज विठोबाचें मुख। लागलीसे भूक डोळां माझ्या १ कस्तुरी कुंकुम भरोनिया ताटीं। अंगीं बरवी उटी गोपाळाच्या २ जाई जुई पुष्पें गुंफोनिया माळा। घालूं घननीळा आवडीनें ३ नामा म्हणे विठो पंढरीचा राणा। डोळियां पारणा होत असे॥ ।

१६०५ देवा निढळावरी हात दोनी। पाहें चक्रपाणी वाट तुझी १ धांव गा धांव गा सख्या पांडुरंगा। जीवीं जीवलगा मायबापा २ तुजविण

ओस दिसती दाही दिशा । धांव जगदीशा मजसाठीं ३ नामा म्हणे काय बैसला निवांत । धांवतो अनंत भक्तांसाठीं ॥ ४ ॥

१६०६ भेटीलागीं जीवा लागलीसे आस । पाहे रात्रंदिवस वाट तुझी १ पौर्णिमेचा चंद्रमा चकोरा जीवन । तैसें माझें मन वाट पाहे २ दिवाळीच्या मूळा मोठी आस केली । पाहतां वाटुली मायबापा ३ नामा म्हणे आम्ही लेकराची जाति । भेटावया खंती वाटतसे ॥ ४ ॥

१६०७ आस धरोनि पोटीं दिवस लेखीं बोटीं । प्राण ठेऊनि कंठीं वाट पाहे १ भेटसी केधवां माझिया जीवलगा । येई पांडुरंगा मायबापा २ चित्त निरंतर तुझ्या महाद्वारीं । अखंड पंढरी हृदयीं वसे ३ श्रीमुख साजिरें कुंडलें गोमटीं । तेथें माझी दृष्टि बैसलीसे ४ कटीं कर वीटे समचरण साजिरे । देखावया झुरे मन माझें ५ आसुवें दाटलीं नेत्रपातें वाहे । नामा वाट पाहे रात्रंदिवस ॥ ६ ॥

१६०८ रात्रंदिवस खंती वाटे माझे जीवीं । अनुदिनीं आठवी चरण तुझे १ ने रे पांडुरंगा आपुलिया गांवा । तूं माझा विसांवा जीवलग २ मी एक बापुडें रंकाहूनि रंक । त्रिभुवननायक कीर्ति तुझी ३ मी तुझें पोसणें दास पै दुर्बळ । तूं दीनवत्सल स्वामी माझा ४ तुझें मी अनाथ चरणीं ठेवी माथा । सांभाळीं समर्था ब्रीद तुझें ५ नामा म्हणे विठो झालों कासावीस । पुरवी माझी आस मायबापा ॥ ६ ॥

१६०९ केधवा भेटसी माझिया जिवलगा । ये गा पांडुरंगा मायबापा १ आस धरूनि पोटीं दिवस लेखीं बोटीं । प्राण ठेउनि कंठीं वाट पाहे २ चित्त निरंतर ठेउनी महाद्वारीं । अखंड पंढरी हृदयीं वसे ३ श्रीमुख साजिरें कुंडलें गोमटीं । तेथें माझी दृष्टि बैसलीसे ४ आसवें दाटूनि पसरूनि बाहे । नामा वाट पाहे विठ्ठलाची ॥ ४ ॥

१६१० वाढवेळ कां लाविला । कोण्या भक्तानें गोंविला १ झडकर ये बा विठ्ठला । कंठ आळवितां सोकला २ वाट पाहें दाहीं दिशा । जीवीं धरोनि भरंवसा ३ प्राण केव्हां येईल माझा । आलिंगीन चतुर्भुजा ४ नामा गहिंवरें दाटला । देह धरणिये लोटला ॥ ४ ॥

१६११ काय माझा आतां पाहतोसी अंत । येई बा धांवत देवराया १ माझ्या जीवा होय तुजविण आकांत । येई बा धांवत देवराया २ असें जरी काम भेटूनियां जात । येई बा धांवत देवराया ३ येरे देवा आतां नामा तुज बाहात । येई बा धांवत देवराया ॥ ४ ॥

१६१२ क्षीरसागरांत अससी बैसला । धांवोनी मजला भेटी देई १ कैलासीं शिव पूजितसे तुजला । धांवोनी मजला भेटी देई २ शेषावरीं जरी

असती निजला । धांवोनी मजला भेटी देई ३ गहिंवरोनि नामा बाहात विठ्ठला । धांवोनी मजला भेटी देई ॥ ४ ॥

१६१३ कां गा मोकलिलें माझिया विठ्ठला । धांवा: तुझा केला मायबापा १ त्रितापें तापलों बहु गा पोळलों । चिखलीं पडिलों दीनानाथा २ यालागीं तुजला भाकितों करुणा । धांवसी निर्वाणा पांडुरंगा ३ नामा म्हणे देवा अनाथाच्या नाथा । रुक्मिणीच्या कांता घाली उडी ॥ ४ ॥

१६१४ नको गा मोकलूं दीना पंढरिनाथा । तुजविण आतां कोण धांवें १ अपराधाच्या कोटी पाहूं नको कांहीं । येई गे विठाबाई झडकरीं २ माझ्या दोषांसाठीं पाठमोरा होसी । पावन ब्रीदासी लागे बोल ३ नामा म्हणे जननी तूंचि चराचर । तारिले अपार जडजीव ॥ ४ ॥

१६१५ तुझा विष्णुदास म्हणताती जगीं । नाहीं माझे अंगीं प्रेमभावो १ तेणें थोर लाज वाटे पंढरिराया । ये माझ्या हृदयां एक वेळां २ द्वैताद्वैत भाव आहे माझे ठायीं । अनुभव नाहीं स्वरूपाचा ३ देखोवेखीं बैसे संतांचे संगतीं । नाहीं माझें चित्तीं ध्यान तुझें ४ नामा म्हणे माझा उजळ करीं माथा । भेटी देउनी संतां निरवी मज ॥ ५ ॥

१६१६ संसार षड्चक्रीं पडिलों महाडोहीं । सोडवण्या येईं पांडुरंगा १ दवडादवडी धांव दवडादवडी धांव । नको भक्तिभाव पाहूं माझा २ माझी चित्तवृत्ती अज्ञान गे गाई । व्याघ्रें धरिली आहे अहंकारें ३ पंचाननीं मज घेतलें वेढोनि । नेताति काढोनि प्राण माझा ४ गजेंद्राकारणें घातली तुवां उडी । तैसा लवडसवडीं पावें मज ५ नामा म्हणे मज तुझाचि आधार । पोसणा डिंगर जन्मोजन्मीं ॥ ६ ॥

१६१७ वाल्मिकादि भीष्म द्रोण कृपाचार्य । द्रुपदतनया दिली भेटी १ उद्धव नारद अंबरिष शुक । बळी ध्रुवादिक आले भेटी २ देखी देवऋषि गोपाळां सहित । भाष्यकारें नीत शुद्ध केली ३ नामा म्हणे आतां पाहूं नको दोष । पतितास यश तुझें नामीं ॥ ४ ॥

१६१८ पक्षिणी प्रभातीं चारियासी जाये । पिलूं वाट पाहे उपवासी १ तैसें माझें मन करी वो तुझी आस । चरण रात्रंदिवस चिंतीतसे २ तान्हें वत्स घरीं बांधलेसें दावां । तया हृदयीं धांवा माउलीचा ३ नामा म्हणे केशवा तूं माझा सोईरा । झणीं मज अव्हेरा अनाथनाथा ॥ ४ ॥

श्रीजनाबाई

१६१९ तुझे पाय रूप डोळां । नाहीं देखिलें गोपाळा १ काय करूं या

कर्मासी । नाश होतो आयुष्यासी २ जन्मा येउनिया दुःख । नाहीं पाहिलें श्रीमुख ३ लळे पुरविसी आमुचे । म्हणे जनी ब्रीद साचें ॥ ४ ॥

१६२० विठोबारायाच्या अगा लेकवळा । जाऊनी कळवळा सांगा माझा १ विठोबारायाच्या अगा मुख्य प्राणा । भेटवी निधाना आपुलिया २ अगे क्षेत्र माये सखे पंढरीये । मोकालिते धाय जीव जातो ३ विश्वाचिये माते सुखाचें अमृत । सखा पंढरीनाथ विनवी तरी ४ तूं मायबहिणी देवाचे रुक्मिणी । धरोनियां जनी घालीं पायीं ५

१६२१ वाट पहातें मी डोळां । कां गा नयेसी विठ्ठला १ तूं वो माझी निज जननी । मज कां टाकियलें वनीं २ धीर किती धरूं आतां । कव घाली पंढरिनाथा ३ मला आवड भेटीची । धणी घेईन पायांची ४ सर्व जिवांचे स्वामिणी । म्हणे जनी मायबहिणी ॥ ५ ॥

१६२२ हात निढळावरीं ठेवुनी । वाट पाहे चक्रपाणी १ धांव धांव पांडुरंगे । सखे जिवलगे अंतरंगे २ तुजवांचुनि दाही दिशा । वाट पाहतें जगदीशा ३ हांसें करूं नको जनांसी । म्हणे नामयाची दासी ॥ ४ ॥

१६२३ येग येग विठाबाई । माझे पंढरीचे आई १ भीमा आणि चंद्र-भागा । तुझे चरणींच्या गंगा २ इतुक्या सहित त्वां बा यावें । माझें रंगणीं नाचावें ३ माझा रंग तुझिया गुणीं । म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

१६२४ आतां वाट पाहूं किती । देवा रुक्माईच्या पती १ येई येई पांडुरंगे । भेटी देई मज संगे २ मी बा बुडतें भवजळीं । सांग बरवी ब्रीदा-वळी ३ राग न धरावा मनीं । म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

१६२५ कां गे निष्ठुर झालीसी । मुक्या बाळातें सांडिसी १ तुज-वांचोनियां माये । जीव माझा जावों पाहे २ मी वत्स माझी माय । नये आतां करूं काय ३ प्राण धरियेला कंठीं । जनी म्हणे देई भेटी ॥ ४ ॥

१६२६ चिंतनीं चित्ताला । लावी मनाच्या मनाला १ उन्मनी सुखांत । पांडुरंग भेटी देत २ कवटाळुनी भेटी पोटीं । जनी म्हणे सांगूं गोष्टी ॥ ३ ॥

१६२७ माझिये जननी हरिणी । गुंतलीस कवणे वनीं १ मुकें तुझें मी पाडस । चुकलें माये पाहे त्यास १ चुकली माझिये हरिणी । फिरतसे रानो-रानीं ३ आतां भेटवा जननी । विनवितसे दासी जनी ॥ ४ ॥

१६२८ धन्य ते पंढरी धन्य पंढरीनाथ । तेणें हो पतित उद्धरिले १ धन्य नामदेव धन्य पंढरिनाथ । तयानें अनाथ ऊद्धरिले २ धन्य ज्ञानेश्वर धन्य त्याचा भाव । त्याचे पाईं देव आम्हां भेटी ३ नामयाची जनी पालट पैं झाला । भेटावया आला पांडुरंग ॥ ४ ॥

१६२९ देहाचा पालट विठोबाचे भेटीं । जळलवणा गांठी पडोन ठेली

१ धन्य मायबाप नामदेव माझा । तेणें पंढरिराजा दाखविलें २ रात्रंदिवस भाव विठ्ठलाचे पायीं । चित्त ठायींचें ठायीं मावळलें ३ नामयाचे जनी आनंद पै झाला । भेटावया आला पांडुरंग ॥ ४ ॥

१६३० पुंडलीकें नवल केलें । गोपिगोपाळा आणिलें १ हेंचि देईं हृषिकेशी । तुझें नाम अहर्निशीं २ नलगे आणिक प्रकार । मुखीं हरी निरंतर ३ रूप न्यहाळिन डोळां । पुढें नाचेन वेळोवेळां ४ सर्वांठायीं तुज पाहे । ऐसें देऊनि करी साह्ये ५ धांवा करितां रात्र झाली । दासी जनीसी भेट दिली ॥६॥

श्रीएकनाथमहाराज

१६३१ कृपाळ माउली उभी भीमातटीं । लागलीसे आशा जीवासी मोठी १ कईं भेटेल माझा मायबाप । उजळोनीं दीप वोवाळीन श्रीमुख २ शून्यस्थावर व्यापुनी वेगळा राहे । एका जनार्दनीं वंदीन त्याचे पाय ॥ ३ ॥

श्रीज्ञानदेवमहाराज

१६३२ रंगा येईं वो ये रंगा येईं वो ये । विठाई किठाई माझे कृष्णाबाई कान्हाई १ वैकुंठवासिनी वो जगत्रजननी वो । तुझा वेधु माझे मनीं वो २ कटीं कर विराजित मुगुट रत्न जडित । पींतांबरू कसिला तैसा येईं का धांवत ३ विश्वरूप विश्वंभरे कमळनयनें कमळाकरे वो । तुझें ध्यान लागो बापरखुमादेविवरे वो ॥ ४ ॥

श्रीसेनामहाराज

१६३३ देहुडें ठाण सुकुमार गोजिरें । कल्पद्रुमातळीं उभा देखिला रे १ मनीं वेध लागला त्या गोपाळाचा । जो जिवलग गोप गोपिकेचा २ जी सांवळी सगुण घनानंद मूर्ति । पाहतां वेधली माझी चित्तवृत्ती ३ जो उभाचि राहिला व्यापुनी सकळ । भेटीलागीं सेना न्हावी उतावीळ ॥ ४ ॥

१६३४ ऐकिलें मागें तारिलें बहुतां । धांवसी कीं आतां नाम घेतां १ बरव्यापरी मज ऐसें कळों आलें । म्हणउनी विठ्ठले करीं धांवा २ पडिला विसरू माझा तुजलागीं । आतां पांडुरंगीं करणें काय ३ तुजलागीं माझी नवेचि करुणा । धरिलें कीं जाण दुरी मज ४ सेना म्हणे आतां सांभाळीं नारायणा । जाऊं पाहे प्राण तुजसाठीं ॥ ५ ॥

१६३५ चित्त नाहीं हातीं । करूं जातां हरिभक्ति १ मज इतुकी वासना ।

भेटी द्यावी नारायणा २ कोण जाणें दान धर्म । नव्हें स्वतंत्र कैचें कर्म ३ सेना म्हणे सांग मात । जेणें माझें होय हित ॥ ४ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

१६३६ धांव घाली विठू आतां चालूं नको मंद । बडवे मज मारिती ऐसा कांहीं अपराध १ विठोबाचा हार तुझे कंठीं कैसा आला । शिव्या देती महारा म्हणती देव बाटविला २ अहो जी महाराज तुमचें द्वारींचा कुतरा । नकाजी मोकलूं चक्रपाणी जिमेदारा ३ जोडूनियां कर चोखा विनवितो देवा । बोलिलों उत्तरें परि राग नसावा ॥ ४ ॥

१६३७ अहो पतितपावना पंढरीच्या राया । भक्त विसांविया मायबापा १ धांवे दुडदुडा आपुलिया काजा । येई गरुडध्वजा मायबापा २ दाहीं दिशा उदास तुम्हांविण झाल्या । न करी पांगिला दुजियासी ३ चोखा म्हणे मज दावीं आतां वाट । मग मी बोभाट न करी कांहीं ॥ ४ ॥

१६३८ नेत्रीं अश्रुधारा उभा भीमातिरीं । लक्ष चरणावरीं ठेवोनिया १ कां गा मोकलीलें न येसी गा देवा । काय मी केशवा चुकलोंसें २ नेणें करूं भक्ती नेणें करूं सेवा । न येसी तूं देवा कळलें मज ३ चोखा म्हणे माझा जीवींचा विसांवा । पोकारितों धांवा म्हणोनिया ॥ ४ ॥

सलगीपर

श्रीतुकाराममहाराज

१६३९ आली सलगी पायांपाशीं । होइल तैसी करीन १ आणीक आम्हीं कोठें जावें । येथें जीवें वेंचलों २ अवघ्या निरोपणा भाव । हाचि ठाव उरलासे ३ तुका म्हणे पाळी लळे । कृपाळुवे विठ्ठले ॥ ४ ॥

१६४० माझे पाय तुझी डोई । ऐसें करीं गा भाक देई १ पाहतां दिसें उफराटें । घडे तंई भाग्य मोठें २ बहु साधन मोलाचें । यासी जोडा दुजें कैचें ३ नका अनुमानूं विठ्ठला । तुका म्हणे धडा झाला ॥ ४ ॥

१६४१ चालें दंडवत घाली नारायणा। आपुल्या कल्याणा लागू-नियां १ बैसविला पदीं पुत्र राज्य करी। पिता वाहे शिरीं आज्ञा त्याची २ तुका म्हणे आहे ठायींचाचि मान। आतां अनुमान कासया तो ॥ ३ ॥

१६४२ हेचि वादकाची कळा। नाहीं येऊं देत बळा १ धीर करावा करावा। तरी तो आहे आम्हां देवा २ रिघावें पोटांत। पायां पडोन घ्यावा अंत ३ तुका म्हणे बरी। गोडा आणावा उत्तरीं ॥ ४ ॥

१६४३ माझें जडभारीं। आतां अवघें तुम्हांवरीं १ जालों अंकिला अंकिला। तुमचा मुकलों मागिला २ करितों जें काम। माझी सेवा तुझें नाम ३ तुका पायां लागे। कांहीं नेदी ना न मागें ॥ ४ ॥

१६४४ तुझा संग पुरे संग पुरे। संगति पुरे विठोबा १ आपल्या-सारिखें करिसी दासां। भिकारीसा जग जाणें २ रूपा नाहीं ठाव नांवा। तैसें आमुचें करिसी देवा ३ तुका म्हणे तोयें आपुलें भेंडोळें। करिसी वाटोळें माझें तैसें ॥ ४ ॥

१६४५ करु स्तुति तरी ते निंदा। तुम्ही जाणां हें गोविंदा १ आम्हां लडिवाळांचे बोल। करा कवतुकें नवल २ बोबड्या उत्तरीं। तुम्हा रंजवितों हरी ३ मागतों भातुकें। तुका म्हणे कवतुकें ॥ ४ ॥

१६४६ अनाथाची तुम्हां दया। पंढरीराया येतसे १ ऐसी ऐकोनिया कीर्ति। बहु विश्रांती पावलों २ अनाथाचा धांवा घरां। नामें करा कुडावा ३ तुका म्हणे सवघड हित। ठेवूं चित्त पायापें ॥ ४ ॥

१६४७ दिवाळखोर नारायण। यावरीं बहुतांचें ऋण १ उठतांचि उभे द्वारीं। अवघे दे दे म्हणती हरी २ माजघरीं दडे हरी। माया तडकी आड करी ३ युगायुगींचें हें ऋण। म्हणउनि धरिलेंसे मौन्य ४ रोखापत्र पाही। वेदशास्त्र देती ग्वाही ५ धनको नाम तुका वाणी। रिणको नाम विठ्ठल धणी ॥ ६

१६४८ काय मागें आम्ही गुंतलों काशांनीं। पुढें वाहों मनीं धाक देवा १ कीर्ति चराचरीं आहे तैसी आहे। भेटोनियां काय द्यावें आम्हां २ घेउनि धरणें बैसती उपवासी। हट आम्हांपासीं नाहीं तैसा ३ तांतडी तयांनीं केली विटंबना। आम्हां नारायणा काय उणें ४ नाहीं मुक्तिचाड वास वैकुंठींचा। जीव भाव आमुचा देऊं तुज ५ तुका म्हणे काय मानेल तें आतां तूं घेई अनंता सर्व माझें ॥ ६ ॥

१६४९ आपण चाळक बुद्धीच्या संचारा। आम्हांसी वेव्हारा पात्र केलें १ काय जालें तरी मेघां तुम्ही भार। आणीक कोणा थोर म्हणों सांगा पंच भूतें तंव चर्माचिया मोटा। येथें खरा खोटा कोण भाव ३ तुका म्हणे नाहीं बोलावया जागा। कां देवा वाउगा श्रम करूं ॥ ४ ॥

१६५० कवण जन्मता कवण जन्मविता । न कळे कृपावंतां माव तुझी १ कवण हा दाता कवण हा मागता । न कळे कृपावंता माव तुझी २ कवण भोगिता कवण भोगविता । न कळे कृपावंता माव तुझी ३ कवण तें रूप कवण अरूपता । न कळे कृपावंता माव तुझी ४ सर्वां ठायीं तूंचि सर्वेही जालासी । तुका म्हणे यासी दुजें नाहीं ॥ ५ ॥

१६५१ जन्ममरणांची कायसी चिंता । तुझ्या शरणागतां पंढरीराया १ वदनीं तुझें नाम अमृतसंजीवनी । असतां चक्रपाणी भय कवणा २ हृदयीं तुझें रूप बिंबलें साकार । तेथें कोण पार संसाराचा ३ तुका म्हणे तुझ्या चरणांची पाखर । असतां कळिकाळ पायांतळीं ॥ ४ ॥

१६५२ दुखवलें चित्त आजिच्या प्रसंगें । बहु पीडा जगें केली देवा १ कधीं हा संबंध तोडिसी तें नेणें । आठवूनि मनें पाय असें २ आणिकांचीं येतीं अंतरा अंतरें । सुख दुःख बरें वाईट तें ३ तुका म्हणे घडे एकांतवास । तरिच या नास संबंधाचा ॥ ४ ॥

१६५३ खेळतां निजभावें समर्थाचें बाळ । तयाच्या सकळ सत्तेखालीं १ तरी लेवविला शोभे अळंकार । नाहीं तरी भार मानावीण २ अवघीच दिशा असावी मोकळी । मायबाप बळी म्हणऊनि ३ तुका म्हणे माझें ऐसें आहे देवा । म्हणऊनि सेवा समर्पिली ॥ ४ ॥

१६५४ उगेंचि हें मन राहातें निश्चळ । तरी कां तळमळ साट होती १ काय तुमचीं नेणों कवतुक विंदानें । सर्वोत्तमपणें खेळतसां २ नाना छंदें आम्हां नाचवावें जीवा । वाढवाव्या हांवा भलत्यापुढें ३ तुका म्हणे तुम्हीं आपुली प्रतिष्ठा । वाढवावया चेष्टा करीतसां ॥ ४ ॥

१६५५ काय आतां आम्हीं पोटचि भरावें । जग चाळवावें भक्त म्हूण १ ऐसा तरी एक सांगा जी विचार । बहु होतो फार कासावीस २ काय कवित्वाची घालूनियां रूढी । करूं जोडाजोडी अक्षरांची ३ तुका म्हणे काय गुंफोनी दुकाना । राहों नारायणा करूनी घात ॥ ४ ॥

१६५६ मनवाचातीत तुझें हें स्वरूप । म्हणोनियां माप भक्ति केलें १ भक्तिचिया मापें मोजितों अनंता । इतरानें तत्त्वता न मोजवे २ योग याग तपें देहाचिया योगें । ज्ञानाचिया लागें न सांपडसी ३ तुका म्हणे आम्हीं भोळ्या भावें सेवा । घ्यावी जी केशवा करितों ऐसी ॥ ४ ॥

१६५७ तुज करितां नव्हे ऐसें कांहीं नाहीं । डोंगराची राई रंक राणा १ अशुभाचें शुभ करितां तुज कांहीं । अवघड नाहीं पांडुरंगा २ सोळा सहस्र नारी ब्रह्मचारी कैसा । निराहारी दुर्वासा नवल नव्हे ३ पंचभ्रतारांची

द्रौपदी ते सती। करितां पितृशांती पुण्य धर्मा ४ दशरथा पातकें ब्रह्महत्ये- पेसीं। नवल त्याचे कुशीं जन्म तुझा ५ मुनीश्वरा नाहीं दोष अणुमात्र। भांडवितां सूत वध होतां ६ तुका म्हणे माझे दोष ते कायी। सरता तुझे पायीं झालों देवा ॥ ७ ॥

१६५८ कळों आलें जिणें । देवा तूं माझें पोसणें १ वाट पाहासी आमची। सत्ता सतत कईंची २ बोलवितां यावें रूपा। सदा निर्गुणींचि लपा ३ तुका म्हणे तूं परदेशी। तेथें आम्हां अंगें जिसी ॥ ४ ॥

१६५९ राहे उभा वादावादीं। तरी फंदीं सांपडे १ लव्हाळ्यासी कोठें वळ। करील जळ आपुलें २ कठिणासी वळ जोडा। नम्र पीडा देखेना ३ तुका म्हणे सर्व रसीं। मिळे त्यासी गोत तें ॥ ४ ॥

१६६० काय माता विसरे बाळा। कळवळा प्रीतीचा १ आवडीनें गळां मिठी। घाली उठी बैसवी २ लावूं धांवे मुख स्तना। नये मना निराळें ३ भावंडांचें भातें दावी। आपुलें लावी त्यास र्जा ४ माझें थोडें त्याचें फार। उत्तर हें वाढवी ५ तुका म्हणे नारायणा। तुम्हीं जाणा बुझावूं ॥ ६ ॥

१६६१ जनीं जनार्दन ऐकतों हे मात। कैसा तो वृत्तांत न कळे आम्हां १ जन्म जरा मरण कवण भोगी भोग। व्याधि नाना रोग सुखदुःखें २ पापपुण्यें शुद्धाशुद्ध आचरणें। हीं कोणाकारणें कवणें केलीं ३ आम्हां मरण नाश तूं तंव अविनाश। कैसा हा विश्वास साच मानूं ४ तुका म्हणे तूंचि निवडीं हें गुढार। दाखवीं साचार तेंचि मज ॥ ५ ॥

१६६२ सोळा सहस्र होऊं येतें। भरलें रितें आम्हांपें १ पेस तुम्हां ठायांठाव। देव म्हूण संपादे २ कैचीं चिरामध्यें चिरें। मना बरें आलें तें ३ तुका म्हणे पांडुरंगा। अंगसंगा भिन्न परा ॥ ४ ॥

१६६३ काय करूं आतां धरूनियां भीड। निःशंक हें तोंड वाजविलें १ नव्हे जगीं कोणी मुकियाचा जाण। सार्थक लाजोन नव्हे हित २ आलें तें उत्तर बोलें स्वामीसवें। धीट नीट जीवें होऊनियां ३ तुका म्हणे मना समर्थासी गांठी। घालावी हे मांडी थापटुनियां ॥ ४ ॥

१६४४ म्हणउनि काय जीऊं भक्तपणें। जायांचीं भूषणें अळंकार १ आपुल्या कष्टाचीं करूनियां जोडी। मिरवीन उघडी इच्छावसें २ तुके तरी तुकीं खऱ्याचें उत्तम। मुलाम्याचा भ्रम कोठवरी ३ तुका म्हणे पुढें आणि मागें फांस। पाबे ऐसा नास न करीं देवा ॥ ४ ॥

१६६५ तुज काय करूं मज एक सार। अमृतसागर नाम तुझें १ काय

येणें उणें आम्हां तयापोटीं । गोवितां हे कंठीं कामधेनु २ नोळखे तानुलें माय ऐसी कोण । वोरसे देखून शोक त्याचा ३ जो नाहीं देखिला याचक नयनीं । तो पावे घेउनि लज्जादान ४ नामासाठीं प्राण सांडियेला रणीं । शूर ते भांडणीं न फिरती ५ तुका म्हणे आम्ही गातां गीतीं भला । भेटूनि विठ्ठला काय चाड ॥ ६ ॥

१६६६ माता कापी गळा । तेथें कोण राखी बाळा १ हें कां नेणा नारायणा । मज चाळवितां दीना २ नागवी धांवणें । तेथें साह्य व्हावें कोणें ३ राजा सर्व हरी । तेथें दुजा कोण वारी ४ तुझ्या केल्यावीण । नव्हे स्थिर वश मन ५ तुका म्हणे हरी । सूत्र तुम्हां हातीं दोरी ॥ ६ ॥

१६६७ कवतुकवाणी बोलतसें लाडें । आरुष वांकडें करूनि मुख १ दुजेपणीं भाव नाहीं हे आशंका । जननीबाळकामध्यें भेद २ सलगी दुरूनि जवळीं पाचारूं । धांवोनिया करूं अंगसंग ३ धरूनि पालव मागतों भातुकें । आवडीचें निकें प्रेमसुख ४ तुका म्हणे तुज आमचीच गोडी । ऐसी हे आवडी कळों आली ॥ ५ ॥

१६६८ आवडी कां ठेवूं । बैसोनियां संगें जेवूं १ मागें नको ठेवूं उरी । माझी आण तुजवरी २ देखिले प्रकार । त्याचे पाहेन साचार ३ तुका म्हणे बाळीं । केली चाहाडी सकळीं ॥ ४ ॥

१६६९ तुम्हां आम्हां सरी । येथें कईंच्या या परी १ स्वामिसेवा अळंकार । नाहीं आवडिये थार २ खुंटलिया वाचा । मग हा आनंद कईंचा ३ तुका म्हणें कोडें । आम्हीं नाचों तुजपुढें ॥ ४ ॥

१६७० ऐकें पांडुरंगा वचन माझें एक । झालों मी सेवक दास तुझा १ कळे तैसा आतां करावा उद्धार । खुंटला विचार माझा पुढें २ दंभ मान माझा करूं पाहे घात । झालियाही थीत कारणाचा ३ हीन बुद्धि माझी अधम हे याती । अहंकार चित्तीं वसों पाहे ४ तुका म्हणे मज बिघडतां क्षण । नलगे जतन करीं देवा ॥ ५ ॥

१६७१ आवडी धरुनि करूं गेलों लाड । भक्तिप्रेमकोड न पुरेचि १ म्हणऊनि जीव ठेला आसावोनि । खेद होतो मनीं बहुसाल २ वेठीऐसें वाटे निर्फळ कारण । शीतळ होऊन खोडावलों ३ तुका म्हणे सरतें नव्हेचि पायांपें । बळ केलें पापें नव्हेचि भेटी ॥ ४ ॥

१६७२ म्हणवितों दास न करितां सेवा । लंडपणें देवा पोट भरीं १ खोटें कोठें सरे तुझे पायांपाशीं । अंतर जाणसी पांडुरंगा २ आचरण खोटें आपणासाठीं ठावें । लटिकें बोलावें दुसरें तें ३ तुका म्हणे ऐसा आहें अपराधी । असो कृपानिधी तुम्हां ठावा ॥ ४ ॥

१६७३ कोणाच्या आधारें करूं मी विचार । कोण देईल धीर माझ्या जीवा १ शास्त्रज्ञ पंडित नव्हे मी वाचक । यातिशुद्ध एक ठाव नाहीं २ कलियुगीं बहु कुशल हे जन । छळितील गुण तुझे गातां ३ मज हा संदेह झाला दोहींसवा । भजन करूं देवा किंवा नको ४ तुका म्हणे आतां दुराविता जन । किंवा हें मरण भलें दोन्ही ॥ ५ ॥

१६७४ बोल नाहीं तुझ्या दातृत्वपणासी । आम्ही अविश्वासी सर्वभावें १ दंभें करी भक्ती सोंग दावी जना । अंतरीं भावना वेगळिया २ चित्ताचा तूं साक्षी तुज कळें सर्व । किती करूं गर्व आतां पुढें ३ तुका म्हणे देवा तूं काय करिसी । कर्मा दुस्तरासी आमुचिया ॥ ४ ॥

१६७५ समर्थासी लाज आपुल्या नामाची । शरण आल्याची लागे चिंता १ न पाहे तयाचे गुण दोष अन्याय । सुख देउनि साहे दुःख त्याचें २ मान भलेपण नाहीं फुकासाठीं । जयावरीं गांठीं झीज साहे ३ तुका म्हणें हें तूं सर्वही जाणसी । मज अधीरासी धीर नाहीं ॥ ४ ॥

१६७६ कैसी करूं आतां सांग तुझी सेवा । शब्दज्ञानें देवा नाश केला १ आतां तुझें वर्म न कळें अनंता । तुज न सांगतां बुडूं पाहे २ संध्या स्नान केली आचाराची नासी । काय तयापासीं म्हणती एक ३ बुडविली भक्ति म्हणती पाषाण । पिंडाचें पाळण स्थापूनियां ४ न करावी कथा म्हणती एकादशी । भजनाची निसी मांडियेली ५ न जावें देउळा म्हणती देव घरीं । बुडविलें यापरी तुका म्हणे ॥ ६ ॥

१६७७ कैसें करूं ध्यान कैसा पाहों तुज । वर्म दावीं मज याचकासी १ कैसी भक्ति करूं सांग तुझी सेवा । कोण्या भावें देवा आतुडसी २ कैसी कीर्ती वाणूं कैसा लक्षा आणूं । जाणुं हा कवणु कैसा तुज ३ कैसा गाऊं गीतीं कैसा ध्याऊं चित्तीं । कैसी स्थिती मती दावी मज ४ तुका म्हणे जैसें दास केलें देवा । तैसें हें अनुभवा आणी मज ॥ ५ ॥

१६७८ मी त्यांसी अनन्य तीं कोणा असतीं । ऐसें तंव चित्तीं विचारावें १ आहे तो विचारू आपणयापाशीं । कळा बिंबाऐसी प्रतिबिंबीं २ शुभ शकुन तो शुभ लाभें फळें । पुढिल तें कळें अनुभवें ३ तुका म्हणे माझा असेल आठव । तैसा माझा भाव तुझ्या पायीं ॥ ४ ॥

१६७९ तुम्हांसी न कळे सांगा काय एक । कासया संकल्प वागवूं मी १ आहे तेथें सत्ता ठेविलें स्थापूनी । प्रमाणेंचि वाणी वदे आज्ञा २ कृपा झाली मग नलगे अंगसंग । निजध्यासें रंग चढता राहे ३ तुका म्हणे मागें बोलिलों तें घाव । आतां हाचि भाव दृढ झाला ॥ ५ ॥

१६८० भलते जन्मीं मज घालिसील तरी । न सोडीं मी हरी नाम

तुझें १ सुख दुःख तुज देईन भोगितां । मग मज चिंता कासयाची २ तुझा दास म्हणवोन मी अंकिला । भोगितां विठ्ठला गर्भवास ३ कासया मी तुज भाकितों करुणा । तारी नारायणा म्हणऊनी ४ तुका म्हणे तुज येऊं पाहे उणें । तारिसील तेणें आम्हां तयां ॥ ५ ॥

१६८१ तुज ऐसा कोणी न देखें उदार । अभय दानशूर पांडुरंगा १ शरण येती त्यांचे न विचारिसी दोष । न मागतां त्यांस अढळ देसी २ धांवसी आडणीं ऐकोनियां धांवा । कइवारें देवा भक्तांचिया ३ दोष त्यांचे जाळी कल्पकोटिवरी । नामासाठीं हरि आपुलिया ४ तुका म्हणे तुज वाणूं कैशापरी । एक मुख हरी आयुष्य थोडें ॥ ५ ॥

१६८२ वाढवावा पुढें आणीक प्रकार । एकचि तें फार रुचि नेदी १ नीच नवें लेणें देह हा पवाडा । पालट रोकडा वरावरी २ दिसे शोभिवंत सेवेनें सेवक । स्वामीची ते लोकत्रयीं कीर्ति ३ तुका म्हणे आजी पाववा संतोष । करूनि कीर्तिघोष नाचईन ॥ ४ ॥

१६८३ बोलिलेंचि बोले पडपडताळुनि । उपजत मनीं नाहीं शंका १ बहुताची माय बहुत कृपाळ । साहोनि कोल्हाळ बुझांविसी २ बहुताच्या भावें वांटिसी भातुकें । बहु कवतुकें खेळविसी ३ तुका म्हणे ऐसें जाणतसों वर्म । करणें तो श्रम न वजे वांया ॥ ४ ॥

१६८४ चित्त घेऊनियां तूं काय देसी । ऐसें मजपाशीं सांग आधीं १ तरिच पंढरीराया करिन साटोवाटी । जेणें जया तुटी येईल तें २ ऋद्धि-सिद्धी कांहीं दाविसी अभिळास । नाहीं मज आस मुक्तीचीही ३ तुका म्हणे तुझें माझें घडे तर । भक्तीचा भाव रे देणें घेणें ॥ ४ ॥

१६८५ कोणी एकाचिया पोरें केली आळी । ठावे नाहीं पोळी मागे देखीं १ बुझाविलें हातीं देउनी खापर । छंद करकर वारियेली २ तैसें नको करूं मज कृपावंता । काय नाहीं सत्ता तुझे हातीं ३ तुका म्हणे मायबापाचें उचित । करावें स्वहित बाळकाचें ॥ ४ ॥

१६८६ न कळसी ज्ञाना न कळसी ध्याना । न कळसी दर्शना धांडोळितां १ न कळसी आगमा न कळसी निगमा । न बोलवे सीमा ब्रह्मादिकां २ तुका म्हणे तुझा नाहीं अंतपार । म्हणोनि विचार पडला मज ॥ ३ ॥

१६८७ तुज ऐसा कोण उदाराची रासी । आपुलेंचि देसी पद दासा १ शुद्ध हीन कांहीं न पाहासी कुळ । करिसी निर्मळ वास देहीं २ भावें हें कदान्न खासी त्याचे घरीं । अभक्ताच्या परी नावडती ३ नवजासी जेथें दुरीं दवडितां । न येसी जो चित्ता योगियांच्या ४ तुका म्हणे ऐसीं ब्रीदें तुझीं खरीं । बोलतील चारी वेद मुखें ॥ ५ ॥

१६८८ तुम्हां उद्धरणें फार। मज दुसरी नाहीं थार १ आतां जैसें तैसें सोसा। काय करणें हृषीकेशा २ बरें न दिसेल ओळीं। एका अन्न एका गाळी ३ लावितां आभार। तुका विसरलेती फार॥ ४ ॥

१६८९ आम्ही उतराई। भाव निरोपोनि पायीं १ तुम्हीं पुरवावी आळी। करावी ते लडिवाळी २ आमचा हा नेम। तुम्हां उचित हा धर्म ३ तुका म्हणे देवा। जाणों सांगितली सेवा ॥ ४ ॥

१६९० करुणा बहुत तुझिया अंतरां। मज विश्वंभरा कळों आलें १ पक्षियासी तुझें नाम जें ठेविलें। तें उद्धरिले गणिकेशीं २ कुंटिणी ते दोष बहु आचरिली। नाम घेतां आली करुणा तुज ३ हृदय कोमल तुझें नारायणा। ऐसें बहुतां जनां तारियेले ४ तुका म्हणे सीमा नाहीं तुझे दये। कोमल हृदय पांडुरंगा ॥ ५ ॥

१६९१ होउनि कृपाळ। भार घेतला सकळ १ तूंचि चालविसी माझें। भार सकळही ओझें २ देह तुझ्या पायीं। ठेवुनि झालों उतराई ३ कायावाचामनें। तुका म्हणें दुजें नेणें ॥ ४ ॥

१६९२ शिकवूनि बोल। केलें कवतुक नवल १ आपणियां रंजविलें। बापें माझिया विठ्ठलें २ हातीं प्रेमाचें भातुकें। आम्हां देऊनियां निकें ३ तुका करी टाहो। पाहे रखुमाईचा नाहो ॥ ४ ॥

१६९३ अनाथाची तुम्हां दया। पंढरीराया येतसे १ ऐसी ऐकोनिया कीर्ति। बहु विश्रांति पावलों २ अनाथाच्या धांवा घरा। नामें करा कुडावा ३ तुका म्हणे सवघड हित। ठेवूं चित्त पायापें ॥ ४ ॥

१६९४ लोहचुंबकाच्या बळें। उभें राहिलें निराळें २ तैसा तूंचि आम्हांठायीं। खेळतोसी अंतर्बाहीं २ भक्ष अग्नीचा तो दोरा। त्यासि वांचवी मोहरा ३ तुका म्हणे आधीलपणें। नेलीं लांकडें चंदनें ॥ ४ ॥

१६९५ उरलें तें भक्तिसुख। डोळां मुख पाहावें १ अंतरींचें कां हो नेणा। नारायणा माझिया २ पुरवा तैसी केली आळी। बळी जगदानिया ३ हातीं घेऊनि चोरां भातें। दावा रितें बाळका ४ साजत हें थोरपण। नाहीं दीनवत्सला ५ शाहाणें तरी लाड दावी। बाळ जेवीं मातेसी ६ तुका म्हणे पांडुरंगा। ऐसें पैं गा आहे हें ॥ ७ ॥

१६९६ वर्णूं महिमा ऐसी नाहीं मज वाचा। न बोलवे त्याचा पार तुझा १ ठायींची ही काया ठेविली चरणीं। आतां ओवाळूनि काय सांडूं २ नाहीं भाव ऐसा करूं तुझी सेवा। जीव वाहूं देवा तोही तुझा ३ मज माझें कांहीं न दिसे पाहतां। जें तुज अनंता समर्पावें ४ तुका म्हणे आतां नाहीं मज थार। तुझे उपकार फेडावया ॥ ५ ॥

१६९७ शिणलेती सेवकां देऊनी इच्छादान। केला अभिमानें अंगीकार १ अहो दीनानाथा आनंदमूर्ती। तुम्हांसी शोभती ब्रीदें ऐसीं २ बहुतांनीं विनविलें बहुता प्रकारीं। सकळां ठायीं हरी पुरलेती ३ तुका म्हणे अगा कुटुंबवत्सला। कोण तुझी लीळा जाणे ऐसी ॥ ४ ॥

१६९८ पाळियेले लळे। माझे विठ्ठले कृपाळे १ बहु जन्माचें पोसणें। सरतें पायापाशीं तेणें २ सवे दिली लागों। भातें आवडीचें मागों ३ तुका म्हणे भिन्न। नाहीं दिसों दिलें क्षण ॥ ४ ॥

१६९९ आपुलें गांवींचें न देखेसें झालें। परदेशी एकलें किती करूं १ म्हणऊनी पाहे मूळ येतां वाटे। जीवलग भेटे कोणी तरी २ पाहतां अवघ्या दिसतील दिशा। सकळही वोसा दृष्टीपुढें ३ तुका म्हणे कोणी न सांगे वारता। तुझी वाटे चिंता पांडुरंगा ॥ ४ ॥

१७०० लागों नेदी बोल पायां तुझ्या हरी। जीव जावों परी न करी आन १ परनारी मज रखुमाईसमान। वमनाहूनि धन नीच मानीं २ तुका म्हणे याची लाज असे कोणा। सहकारी दीना ज्याची तया ॥ ३ ॥

१७०१ जन मानवलें वरीं बाह्यात्कारीं। तैसा मी अंतरीं नाहीं झालों १ म्हणुनी पंढरीनाथा वाटतसे चिंता। प्रगट बोलतां लाज वाटे २ संतां ब्रम्हरूप जालें अवघे जन। ते माझे अवगुण न देखती ३ तुका म्हणे मी तों आपणांसी ठावा। आहे बरा देवा जैसा तैसा ॥ ४ ॥

१७०२ काय तुझे उपकार पांडुरंगा। सांगों मी या जगामाजीं आतां १ जतन हें माझें करूनि संचित। दिलें अवचित आणूनियां २ घडल्या दोषांचें न घालीच भरी। आली यास थोरी कृपा देवा ३ नव्हतें ठाउकें आइकिलें नाहीं। न मागतां पाहीं दान दिलें ४ तुका म्हणे याच्या उपकारासाठीं। नाहीं माझे गांठीं कांहीं एक ॥ ५ ॥

१७०३ पाखांड्यांनीं पाठी पुरविला दुमाला। तेथें मी विठ्ठला काय बोलों १ कांद्याचा खाणार चोजवी कस्तुरी। आपण भिकारी अर्थ नेणें २ न कळे ते मज पुसती छळूनी। लागतां चरणीं न सोडिती ३ तुझ्या पायांविण दुजें नेणें कांहीं। तूंचि सर्वाठायीं एक मज ४ तुका म्हणे खीळ पडो त्याच्या तोंडा। किती बोलों भांडां वादकांशीं ॥५॥

१७०४ त्रासला हा जीव संसारींच्या सुखा। तुजविण सखा नाहीं कोणी १ ऐसें माझें मनीं वाटे नारायणा। घालावी चरणावरीं मिठी २ कई तें सुंदर देखोनि रूपडें। आवडीच्या कोडें आळंगीन ३ नाहीं पूर्वपुण्य मज पामरासी। म्हणोनि पायांसी अंतरलों ४ अलभ्य लाभ कैंचा संचिता वेगळा। विनवी गोपाळा दास तुका ॥ ५ ॥

१७०५ सोंवळा होऊं तों वोंवळें जडलें। सांडीमांडीं बोल तोंडीं बीजीं १ एकसरी केली कळिवरें साटी। आतां नको तुटीं पायांसवें २ संकल्पीं विकल्प पापाचा सुकाळ। रज्जुसर्प मूळ मरणाचें ३ तुका म्हणे हें तूं ब्रह्मांड चाळिता। मी कां करूं चिंता पांडुरंगा ॥ ४ ॥

१७०६ पाहा हो देवा कैसें जन। भिन्न भिन्न संचितें १ एक नाहीं एका-ऐसें। दावी कैसें शुद्ध हीन २ पंचभूतें एकी राशीं। सूत्रें कसीं खेळवी ३ तुका म्हणे जो जे जाती। तैसी स्थिति येतसे ॥ ४ ॥

१६०७ धन्य बा ह्या ऐशा नारी। घरीं दारीं नांदती १ चोरूनिया तुज-पाशीं। येतां त्यांसी न कळतां २ दोन्हीं ठायीं समाधान। सम कठिण वहुतचि ३ तुका म्हणे जीवासाठीं। दुर्लभ भेटी ते देवा ॥ ४ ॥

१७०८ चरणाचा महिमा। हा तो तुझ्या पुरुषोत्तमा १ अंध पारिखी माणिकें। बोलविशी स्पष्ट मुकें २ काय नाहीं सत्ता। तुझ्या हातीं पंढरीनाथा ३ तुका म्हणे मूढा। मज चेष्टविलें जडा ॥ ४ ॥

१७०९ कैसीं दिसों बरीं। आम्ही आळवितां हरि १ नाहीं सोंग अलं-कार। दास आला संवसार २ दुःख आम्हां नाहीं चिंता। हरिचे दास म्हणवितां ३ तुका म्हणे देवा। ऐसीं झालों करितां सेवा ॥ ४ ॥

१७१० माझे माथां तुझा हात। तुझे पायीं माझें चित्त १ ऐसी पडि-येली गांठी। शरीरसंबंधाची मिठी २ येरयेरांपाशीं। सांपडोन गेलों ऐसीं ३ तुका म्हणे सेवा। माझी कृपा तुझी देवा ॥ ४ ॥

१७११ मागायाची नाहीं इच्छा। जो मी ऐसा संकोचों १ लटकियाची न करूं स्तुति। इच्छा चित्तीं धरूनी २ हिशोबें तें आलें ध्यावें। हें तों ठावें सकळांसी ३ तुका म्हणे स्वामीसेवा। येथें देवा काशाची ॥ ४ ॥

१७१२ आम्ही बोलों तें तूज कळे। एक दोहीं ठायीं खेळे १ काय परिहाराचें काम। जाणें अंतरींचें राम २ कळोनिया काय चाड। माझी लोकांसी बडबड ३ कारण सर्वें एका। अवघें आहे म्हणे तुका ॥ ४ ॥

१७१३ कौतुकाची सृष्टी। कौतुकेंचि केली कष्टी १ मोडे तरी भलें खेळ। फांके फांकिल्या कोल्हाळ २ जाणणियासाठीं। भय सामावलें पोटीं ३ तुका म्हणे चेता। होणें तें तूंच आइता ॥ ४ ॥

१७१४ कोण आमचीं योगतपें। करूं बापें जाणावीं १ गीत संतसंगें गाऊं। उभीं ठाऊं जागरणीं २ आमुचा तो नव्हे लाग। करूं त्याग जावया ३ तुका म्हणे इंद्रियांसी। येचि रसीं रंगवूं ॥ ४ ॥

१७१५ प्रीती करी सत्ता। बाळा भीती मातापिता १ काय चाले

त्यासीं वळ । आळी करितां कोल्हाळ २ पदरीं घाली मिठी । खेदी मागें पुढें लोटी ३ बोले मना आलें । तुका साहिलें विठ्ठलें ॥ ४ ॥

१७१६ भला म्हणे जन । परि नाहीं समाधान १ माझें तळमळी चित्त । अंतरलें दिसे हित २ कृपेचा आधार । नाहीं दंभ झाला भार ३ तुका म्हणे कृपे । अंतराय कोण्या पापें ॥ ४ ॥

१७१७ हे माझी मिराशी । ठाव तुझ्या पायांपाशीं १ याचा धरीन अभिमान । करीन आपुलें जतन २ देऊनियां जीव । बळें साधिला हा ठाव ३ तुका म्हणे देवा । जुन्हाट हे माझी सेवा ॥ ४ ॥

१७१८ दीप घेऊनियां धुंडिती अंधार । भेटे हा विचार अघटीत १ विष्णुदास आम्ही न भ्यों कळिकाळा । भुलों मृगजळा न घडे तें २ उधळतां माती रविकळा न मळे । हें कैसें न कळे भाग्यहीना ३ तुका म्हणे तृणें झांके हुताशन । हें तव वचन वाउगेंचि ॥ ४ ॥

१७१९ कोण जाणे कोणा घडे उपासना । कोण या वचनाप्रति पावे १ आतां माझा श्रोता वक्ता तूंचि देवा । करावी ते सेवा तुझीच म्यां २ कुशळ चतुर येथें न सरते । करितील रिते तर्क मतें ३ तुका म्हणे जालें पेणें एके घरीं । मज आणि हरी तुम्हां गांठी ॥ ४ ॥

१७२० माझें मज आतां न देखे निरसतां म्हणवूनि आधार केला । संसाराची आस सांडूनि लौकिक जीवभाव तुज दिला । नव्हती माझी कोणी मी कवणाचा अर्थ मोहो सांडवला । तारीं मारीं करीं भलतें दातारा होउन तुझा आतां ठेलोंरे १ असो माझें कोडें तुज हें सांकडें मी असेन निवाडें सुखरूप । बाळकासी चिंता काय पोटवेथा जया शिरीं मायबाप २ पापपुण्यें श्रुति आटिल्या । शास्त्रांस न लगेचि ठाव । विधिनिषेधें गोविलीं पुराणें वेदांसी तो अहंभाव । ओंकाराचें मूळ व्यापिलें माया तेथें न धरवेच भाव । म्हणवून कावाड सांडिलें उपासतां धरिलें तुझेंचि नांव ३ तनमनइंद्रियें ठेवूनि राहिलों सर्व आशा तुझे पायीं । तप तीर्थ दान करवूं कवणाहातीं आधीन तें मज काई । आहिक्य परत्रें चाड नाहीं सर्वथा जन्म सदा मज देई । मायामोहपाश करीं विष तैसें तुका म्हणे माझ्या ठायीं ॥ ४ ॥

१७२१ आळवितां बाळें । माते तें सुख आगळें १ द्यावें आवडीं भातुकें । पाहे निवे कवतुकें २ लेववूनि अळंकार । दृष्टि करावी सादर ३ आपुलिया पदीं । बैसवूनि कोडें वंदी ४ नेदी लागों दिठी । उचलोनि लावी कंठीं ५ तुका म्हणे लाभा । वारी घ्यावें पद्मनाभा ॥ ६ ॥

१७२२ जन पूजी याचा मज कां आभार । हा तुम्ही विचार जाणा देवा १ पत्र कोण मानी बंदितील सिक्का । गौरव सेवका त्याचिमुळें २ मी

मीपणें होतों जनामधीं आधीं । कोणें दिलें कधीं काय तेव्हां ३ आतां तूं भोगितां सर्व नारायणा । नको आम्हां दीनां पीडा करूं ४ आपुलिया हातें देसील मुशारा । तुका म्हणे खरा तोचि आम्हां ॥ ५ ॥

१७२३ बाळ काय जाणे जीवनउपाय । मायबाप वाहे सर्व चिंता १ आइतें भोजन खेळणें अंतरीं । अंकिताचे शिरीं भार नाहीं २ आपुलें शरीर रक्षितां न कळे । सांभाळूनि लळे पाळी माय ३ तुका म्हणे माझा विठ्ठल जनिता । आमुची ते सत्ता तयावरी ॥ ४ ॥

१७२४ बोलिलों तें आतां । कांहीं जाणतां नेणतां १ क्षमा करावे अन्याय । पांडुरंगे माझे माय २ स्तुति निंदा केली । लागे पाहिजे साहिली ३ तुका म्हणे लाड । दिला तैसें पुरवा कोड ॥ ४ ॥

श्रीकान्होबामहाराज

१७२५ बहु बोलणें नयें कामा । बाउगें तें पुरुषोत्तमा । एकाचि वचनें आम्हां । काय सांगणें तें सांग १ देणें आहे कीं भंडाई । करणें आहे सांग भाई । आतां भीड कांहीं । कोणी न धरी सर्वथा २ मागें गेलें जें होउनी । असो तें धरित नाहीं मनीं । आतां पुढें येथूनी । कैसा काय विचार ३ सारखी नाहीं अवघी वेळ । हें तों कळतें सकळ । तुकयाबंधू म्हणे खळखळ । करावी तें उरेल ॥ ४ ॥

१७२६ अवघीं तुज बाळें सारिखीं नाहीं तें । नवल वाटतें पांडुरंगा १ म्हणतां लाज नाहीं सकळांची माउली । जवळीं धरिलीं एकें दुरीं २ एका सुख द्यावें घेऊनी वोसंगा । एके दारीं गळा श्रमविती ३ एकां नवनीत पाजावें दाटून । एकें अन्न अन्न करितील ४ एकें वाटतील न वजावीं दूर । एकांचा मत्सर जवळीं येतां ५ तुकयाबंधु म्हणे नावडती त्यांस । कासया व्यालास नारायणा ॥ ६ ॥

१७२७ कनवाळ कृपाळ । उदार दयाळ मायाळ । म्हणवितोसी परि केवळ । गळेकाटु दिसतोसी १ काय केलें होतें आम्हीं । सांग तुझें एक ये जन्मीं । जालासी जो स्वामी । एवढी सत्ता करावया २ भलेपणाचा पवाडा । बरा दाविला रोकडा । करुनी बंधु वेडा । जोडा माझा विखंडिला ३ तुकयाबंधु म्हणे भला । कैसें म्हणताती तुजला । जीव आमुचा नेला । अंत पाहिला कांहीं तरी ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

१७२८ घेसी तेव्हां देसी ऐसा अससी उदार । काय जाऊनियां तुझें

कृपणाचे द्वारां १ उच्छिष्टाचीं शितें न टाकिसीं बाहेरीं। कोणी दिधली देवा एवढी भूषणाची थोरी २ सोडीं ब्रीद देवा आतां नव्हेसी अभिमानी। पतीतपावन नाम तुझें ठेवियेलें कोणी ३ नामा म्हणे देवा तुझें नलगे मज कांहीं। प्रेम असों द्यावें कीर्तनाचें ठायीं ॥ ४ ॥

१७२९ वाघाचिया गळां शेळी बांधोनियां। तैसी तुझी माया लोभापर १ कां मज संसारीं घालितोसि देवा। कैसें तुझिया जीवा गोड वाटे २ विषयाचे कल्लोळ पाजिसी केवळ। हृदय कोमळ कैसें तुझें ३ नामा म्हणे मज आदि अंतु एकु। जननी जनकु पंढरिरावो ॥ ४ ॥

१७३० उलिसा प्रपंच परि हा लटिका। तेणें तुज व्यापका झांकियेलें १ तैसियाच्या मज घालोनियां खेंवा। स्वामीद्रोहि देवा करिसी कैसा २ मेरुचिया गळां बांधोनि मशक। पाहसी कवतुक अनाथनाथा ३ नामा म्हणे देवा कळली तुझी माव। माझा मी उपाव करीन आतां ॥ ४ ॥

१७३१ लपालासि तरी नाम कैसें नेसी। आम्ही अहर्निशीं नाम गाऊं १ आम्हांपासूनियां जातां नये तुज। तें हें वर्म बीज नाम घोकूं २ आम्हांसी तों तुझें नामचि पाहिजे। मग भेटी सहजें देणें लागे ३ भोळीं भक्तं आम्हीं चुकलों होतों वर्म। सांपडलें नाम नामयासी ॥ ४ ॥

१७३२ देवा आम्हीं तुम्हां दिलें थोरपण। मानी हें वचन सत्य माझें १ पतीत अमंगळ तुम्हां झालों सहाय्य। विचारुनि पाहे खरें खोटें २ रोग व्याधि पीडा जनासि नसतां। कोण पाचारितां वैद्यालागीं ३ कल्पनेचे भूत झडपी या संसारीं। मानें पंचाक्षरी पाचारितां ४ नामा म्हणे विठो दैव येतें घरा। नको लावूं दारा पांडुरंगा ॥ ५ ॥

१७३३ जाणसी तें करीं कृपाळुवा हरी। लाज सर्वांपरी आहे तुज १ आरुष सावडें मी कांहीं नेणें वेडें। जन्मोजन्मीं सांकडें केलें तुज २ बहुकीर्ति ऐकिली बहुतांचे मुखीं। बहुत केले सुखी शरणागत ३ नाहीं तुझी सेवा केली मनोभावें। लोभ दंभ गर्व भ्रांति सदा ४ नामा म्हणे मज होताती विपत्ति। सोडवी श्रीपति येथोनियां ॥ ५ ॥

१७३४ प्रेमपिसें भरलें अंगीं। गीतसंगें नाचों रंगीं १ कोण वेळे काय गाणें। हें तों भगवंता मी नेणें २ वारा वाजे भलतया। तैसी माझी रंगछाया ३ टाळ मृदंग दक्षिणेकडे। आम्ही गातों पश्चिमेकडे ४ बोले बाळक बोबडें। तरी तें जननीये आवडे ५ नामा म्हणे गा केशवा। जन्मोजन्मीं देई सेवा ॥ ६ ॥

१७३५ आम्हीं शरणागतीं सांडिली वासना। ते त्वां नारायणा अंगिकारिली १ म्हणोनि प्रसन्न व्हावया आमुतें। वोसरल्या चित्तें चाल-

विसी २ अज्ञान बाळकु ठकाविला ध्रुरु। तैसा मी अधिरु नव्हे जाण ३ लंकापति केला तुवां बिभीषण। झालासी उत्तीर्ण वाचाऋणें ४ उपमन्यें घेतला दुधाचात्री छंद। तैसा बुद्धिमंद नव्हे जाण ९ नामा म्हणे तैसा नव्हे मी अज्ञान। माग तुज देईन शरीर अवघें ॥ ६ ॥

१७३६ तुझ्या पायीं चित्त रंगलेसें माझें। नाहीं केशीराजें ऐसें केलें १ उठवितां काय होईल संतोष। मज अभाग्यास मोकलिलें २ प्रपंच कावाडीं घाली मज दृढ। नको वाडें कोडें झणीं देवा ३ नामा शिंपयाचा विनवी समस्तां। नको भंगूं आतां प्रेमपान्हा ॥ ४ ॥

१७३७ छंदाधिस्त हें मन माझें पंढरिनाथा। न सोडी सर्वथा पाय तुझें १ यासि काय करूं सांगा जी विठ्ठला। स्नेह कां लाविला पूर्वींहुनि २ कांसवीचीं पिलें राहोनि निराळीं। दृष्टि पान्हावली अमृतमय ३ तैसा मी जवळूनि असेन हो दूरी। दृष्टि मजवरीं असो द्यावी ४ तान्हें वत्स घरीं वनीं धेनू चरे। परतोनि हुंबरे क्षणक्षणां ५ नामा म्हणे सलगी करीन निकट। झणें मज वैकुंठपद देसी ॥ ६ ॥

श्रीजनाबाई

१७३८ पुण्यवंत पाताळ लोकीं नेला। दरिद्री तो भाग्यवंत केला। चोरट्याचा बहु मान वाढविला। कीर्तिवानाचा अपमान केला १ धुंद झाला तुझा दरबार ॥ध्रु०॥ वैरियासी दिधली मोक्षसिद्धी। कपटिया दिधली महानिधी। सेवकाच्या हुंगा न मिळे चिंधी। चाळकासी त्रैलोक्य भावें वंदी २ पतिव्रता ती वृथा गुंतविली। वेश्या गणिका ती सत्यलोका नेली। कळी स्वकुळा लावियेली। यादववृंदा ही गोष्ट बरी नाहीं केली ३ सत्यवानाचा बहु केला छळ। कीर्तिवानाचें मारियेलें बाळ। सखा म्हणविसी त्याचें नासी बळ। जनी म्हणे मी जाणें तुझे खेळ ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

१५३९ पोटींचें बाळ अवगुणीं वोखटें। परी मायबापा स्नेह पैं मोठें १ यापरि उदरां आलों जी स्वामी। अवगुणाचा तरी नुपेक्षा तुम्ही २ गुण नाहीं तेथें कर्म कैंवी धड। तरी मायबापा वाटतसे कोड ३ एकाजनार्दनीं उदरस्थ साचें। म्हणोनि हरिदासा कौतुक त्याचें ॥ ४ ॥

१७४० शरणागता कृपाळु उदार पंढरीनाथा। जाणतसे खुणा अंतरींच्या १ तिहीं त्रिभुवनीं चाले एक सत्ता। म्हणोनि तत्त्वतां कींव भाकीं २

करुणाकर तुम्हीं भक्तांचें जीवन। हें आम्हां वचन श्रुतिवाक्य ३ एकाजनार्दनीं आलोंसे शरण। कायावाचां मन जडलें पायीं ॥ ४ ॥

१७४१ आम्हां तुमचा भरंवसा। सांभाळावें जगदीशा १ आपुली आपण जतन करा। ब्रीदावळी हे दातारा २ आम्ही पतितांनीं कोंडें। तुम्हां घातलें सांकडें ३ शरण एकाजनार्दनीं। मोक्ष मुक्ती तुमचे चरणीं ॥ ४ ॥

१७४२ उपमन्यु प्रल्हाद तारिलें आळींकें। मी तुझें लाडकें सानपणें १ नेणतीयासी धांवसी तूं त्वरां। शाहणें वेरझारा मरताती। एकाजनार्दनीं शरण एकपणीं। नेणतां जाणतां चरणीं तुझें देवा ॥ ३ ॥

श्रीज्ञानदेवमहाराज

१७४३ यम नियम पाप पुण्य आम्हांसी आपण भलतेंचि करिसी। तुझिया थोरपणा विहुनि असावें कवणें शंकावें रायासी। प्रत्यक्ष जगीं बाटली नारी तिचें स्मरण लोकांसी। पुराणें डांगोरा पिटताती हें पतिव्रतापण तियेसी १ आवडे तें करिसी देवा कवण करी तुझा हेवा रे ॥ ध्रु० ॥ बहुतापरीं उणें ऐकिजे पांडवा सांगों या गोष्टी। पांचापासूनि जन्मले पांचै जण एका पत्नीच्या पाठीं। गोत्रवध करुनि राज्य करिती निश्वासि वंद्य शेवटीं। जन्मेजया ऐसें बोलिला सत्य तो पापिया जाला कुष्टी २ प्राण जाई तंव बोभाइला तुज पतन तया दशरथा। गणिका एक पाखरूं पोखिलें होतें पाचारिलें प्राण जातां। कीं तयेसी उर्ध्वगति ऐसीं बोलतीं पुराणें कासया न मिळे पाहतां। बोलणें खुंटलें तुजपासीं देवा वेव्हार नाहीं सर्वथा ३ तपाचा जो राशी पुण्यपणें थोर। तीर्थरूप सर्वा तीर्थमंत्राचा अवतार। देव आणि शक्ति सूर्य तैसा विचारितां। तो मांडव्यऋषि वाहिला शूळीं एक ऊं जाला वधितां। पुत्रा पाचारिलें पापियें दुर्जनें तो वैकुंठीं आजामेळु खरता रे रे॥ यज्ञमुखीं अवदानें देती त्या करिसी वांकडें तोंड। लोणी चोरावया जासी घरोघरीं उघडिसी त्यांचीं कवाडें। छपन्न कोटि यादव संगाति हे तुझे ते त्वां केलें शापावरपडे। कोळियानें तुज विंधिलें पायीं त्यासी सायुज्यता कोडें रे ५ अष्टांगयोगें शरीर दंडिलें तुजलागीं जालीं पिसीं। पुत्रदाराधन सांडुनियां जन हिंडताती वनवासी। ध्याती वाती पूजिती तूंतें त्यांसी निजपद सायासीं। विष पाजूं आली पूतना राक्षसी सायुज्यता देणें तियेसी रया ६ वारया मोट बांधेल कोण आकाशा कुंप कायसा। सूर्यापुढें दिवा लाऊनियां चालणें वाऊगाची शीण जैसा। विचित्र तुझें रूप अव्हेरून जासी सर्वथा। ज्ञानदेव म्हणे देवाधिदेवा जग भांबावलें ऐसिया माया रया ॥ ७ ॥

१७४४ फळाचें बीज कीं बीजाचें फळ। म्हणोनि पत्र पुष्प मूळ चोजवेना १ ऐसी ही रचना नकळे गा देवा। सिद्धांतु अनुभव साक्ष देतो २ मृत्तिकेची पृथ्वी कीं पृथ्वीची मृत्तिका। या गति अनेकां चोजवेना ३ बापरखुमादेविवरु निरंतरीं। सबाह्यअभ्यंतरीं नांदुतसे ॥ ४ ॥

१७४५ काळा पैं गोवळु काळासि आलोट। नामामृतें पाठ भक्ता देहीं १ नित्य सुख आम्हां तपांचिया कोडीं। न लागती परवडी व्रतें तीर्थें २ सुलभ सोपारा सर्वांघटीं असती। साधुसंगें दिसती आम्हां रवा चैतन्याशेजारीं मन पैं मुरालें। सांवळें सोनुलें हृदयघटीं ४ बापरखुमादेवीवरु विठ्ठलराज। निवृत्तीनें बीज सांगितलें ॥ ५ ॥

१७४६ अवघां डोळां तुज म्यां पाहावें। अवघां श्रवणीं तुजचि ऐकावें १ अवघी मूर्ति तुजपें ध्यावें। अवघां चरणीं तुझ्या पंथीं चालावें २ रखमादेवीवरू अदट दाविला। माझ्या देहीं वाढला ब्रह्माकारें ॥ ३ ॥

१७४७ तुझिया गुणांसाठीं लागलों भजनापाठीं। तुझी सगुण गोठीं हृदयीं वसे ॥ मी म्हणे तें जीवन कीं निर्गुण चैतन्यघन। व्याप्य व्यापक स्थान दुजें नाहीं ॥ विश्वाकारें जगडंबरला। जो श्रुति नेति म्हणोनि ठेला ॥ हेंचि भावें विचारी भला। परि दृष्टी सगुण हृदयींची हे खूण परी न विसंबें तुझीया पायां रया १ तूं एकुची एकला बाहिजु भीतरीं। कोणा द्वैतपरी सांगों बापा ॥ म्हणोनि परापर स्थूळसूक्ष्म विचार। तो तुझा सगुणचि आधार मज वाटे। ह्मणोनि ते तुझी बुंथी हेंचि उरो आम्हां स्थिती। कीं द्वैताद्वैत भ्रांती न लगे मना २ तें तुझेनि सुखें पडिपाडें आणि हें मनची स्वयें उजाडें। जेथें थोडें बहू न निवडे ऐसें जाले। तेथें आपुलिये अंगा विसर पडोनि ठेलें। शेखीं सोंगचि तुझें दुणावलें रया ३ या मनाची भ्रांति फेडावया तो तुझा सगुणभाव मज गोड लागे। पाहाते पाहाणियामाजीं स्वयेंचि विस्तारलासी कीं देखणेंची तेणें होऊनी अंगें। त्रिपुटीसहित शून्याशून्य निमालें ॐकार मार्गीही हें न चले। रखुमादेवीवरु विठ्ठलें उदारें सुख भोगिजे येणें अंगें रया ॥ ४ ॥

१७४८ तुझी सेवा करीन मनोभावें वो। माझें मन गोविंदीं रंगलें वो १ नवसीये नवसीये माझे नवसीये वो। पंढरीचे दैवतें विठ्ठल नवासिये वो २ बापरखुमादेविवरें विठ्ठलें वो। चित्तचैतन्य चोरूनि नेलें वो ॥ ३ ॥

१७४९ निमीष नलगे मन वेधितां। येवढी तुझी स्वरूपता १ विठोबा नेणों कैसी भेटी। उरणें नाहीं जीवेसाठीं २ उरलें उपाधिकारणें। तें त्वां नेमिलें दरुशनें ३ निवृत्तिदासा वेगळें। सांगावया नाहीं उरलें ॥ ४ ॥

१७५० पाहे पां ध्वजेचें चिरगूट। राया जतन करितां कष्ट १ तैसा

मी एक पतीत। परि तुझा मुद्रांकित २ मसीपत्र तें केवढें। रावो चालवी आपुल्या पाडें ३ बापरखुमादेविवरदा। सांभाळावें आपुल्या ब्रीदा ॥ ४ ॥

१७५१ पावलों जी म्हणे देखिलें जें देखणें। गेली आधीं तेणें दृष्टि माझी १ उचललिया बाह्यां क्षेम देईन तया। गेली माझी माया देहत्यागें २ आनंदें स्फुंदत येती अश्रुपात। अगा गुरुनाथ देवराया ३ निवृत्तिदास म्हणे तूंतें जीवें वोवाळिलें। शिर निरोपिलें तुझ्या चरणीं ॥ ४ ॥

१७५२ कांहीं न करिजे तें तुझी सेवा। कांहीं न होसी तें तूं देवा १ नेणिजे तें तुझें रूप। जाणिजे तितुकें पाप गा देवा २ स्तुति करणें ते तुझी निंदा। स्तुतिजोगा नव्हेसि गोविंदा ३ बापरखुमादेविवरा विठ्ठला। एवढा लाभिलाषु कां दाविला ॥ ४ ॥

श्रीसेनामहाराज

१७५३ पुत्राचिया ओढी बाप करी जोडी। वाळवुनि कुरवंडी आपणा करी १ मिरासीचा धनी करूनि ठेविला। भार तो वाहिला कडिये खांदीं २ घाली अलंकार कौतुक डोळां पाहे। ठेवा दावी काय आहे तोचीं ३ दुजियांनीं कोणी गांजितां तयासी। उदार जीवासी सेना म्हणे ॥ ४ ॥

१५५४ असतां वैकुंठासी। काय सांगे ऋषीकेशी। जाऊनि मृत्यु लोकासी। जन भक्तिसी लावीं कां १ आज्ञा वंदुनीया शिरीं। जन्मलों न्हावीयाचें उदरीं। वाचें नाम निरंतरीं। रामकृष्ण गोविंद २ कलियुगामाजीं जाण। सोपें हेंचि साधन। रामकृष्ण नारायण। ऐसें पुरुषोत्तम सांगत ३ सेना म्हणे देवाधिदेवा। आम्हीं करावी तुझी सेवा। हेंचि मागतों केशवा। नित्य रहावें मजपाशीं ॥ ४ ॥

१७५५ स्वभावें गाईन। आवडीनें तुझें नाम १ हाचि माझा निर्धार। न करी आणिक विचार २ लोळेन तुझिये अंगणीं। निर्लज्ज होउनि मनीं ३ रंगीं नाचेन मनापेसें। पाहिन श्रीमुख सरिसें ४ सेना म्हणे संकल्प जीवा। हाचि निर्धार हेवा ॥ ५ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

१७५६ ऊंस डोंगा परी रस नव्हे डोंगा। काय भुललासी वरलीया रंगा १ कमान डोंगी परी तीर नोहे डोंगा। काय भुललासी वरलिये रंगा २ नदी डोंगी परी जळ नव्हे डोंगें। काय भुललासी वरलिया रंगें ३ चोखा डोंगा परी भाव नव्हे डोंगा। काय भुललासी वरलिया रंगा ॥ ४ ॥

१७५७ यातीहीन मज म्हणती देवा । न कळे करूं तुमची सेवा १ आम्हां नीचाचें तें काम । वाचें गावें सदा नाम २ उच्छीष्टाची आस । संत दासाचा मी दास ३ चोखा म्हणे नारायणा । पदरीं घेतलें मज दीना ॥ ४ ॥

१७५८ आपुल्या आपण सांभाळोनी घ्यावें । आहे नाहीं ठावें तुम्हां सर्व १ वायांचि करणें लौकिकाचा गोंवा । कोठवरी देवा बोलणें हें २ अंगा नाहीं आलें तंव तें साहाले । खादलें पचलें तरी तें हित ३ चोखा म्हणे तुमचें तुम्हासी सांगणें । माझें यांत उणें काय होतें ॥ ४ ॥

श्रीनरहरीसोनार

१७५९ देवा तुझा मी सोनार । तुझें नामाचा व्यवहार १ देह बागेसरी जाण । अंतरात्मा नाम सोनें २ त्रिगुणाची करूनी मूस । आंत ओतिला ब्रम्हरस ३ जीव शिव करूनी फुंकी । रात्रंदिवस ठोकाठोकी ४ विवेक हातवडा घेऊन । कामक्रोध केला चूर्ण ५ मन बुद्धीची कातरी । रामनाम सोनें चोरी ६ ज्ञान ताजवा घेउन हातीं । दोन्हीं अक्षरें जोखितीं ७ खांद्या वाहोनी पोतडी । उतरला पैलथडी ८ नरहरी सोनार हरीचा दास । भजन करी रात्रंदिवस ॥ ९ ॥

प्रेमकलहपर

श्रीतुकाराममहाराज

१७६० देवासीं पैं भांडों एकचित्त करूनी । आम्हांसी सज्जनीं सांगितलें १ आम्हां काय आतां देवें आडो परी । भेटी नेदी तरी सुखें नेदों २ तोचि नांदों सदा हरि पैं वैकुंठीं । आम्हां देशवटी देवों सुखें ३ देवें अभिमान चित्तांत धरिला । तरी तो एकला राहों आतां ४ चित्तीं धरोनि नाम असों सुखें येथें । हर्षें गाऊं गीत गोविंदाचें ५ तुका म्हणे सर्व देवाची नष्टाई । आम्हीं सुखें पाहीं डुलतसों ॥ ६ ॥

१७६१ पांडुरंगें पाहा खादलीसे रडी । परि नाम शेंडी धरिली आम्हीं १ आतां संतांनीं करावी पंचाईत । कोण हा फजितखोर येथें २ कोणाच्या अन्याय येथें आहे स्वामी । गर्जतसों आम्ही पातकीही ३ याचें पावनपण-

सोडवा जी तुम्ही । पतितपावन आम्ही आहों खरे ४ आम्ही तंव आहों अन्यायी सर्वथा । याची पावन कथा कैसी आहे ५ तुका म्हणे आम्हीं मेलों तरी जाणा । परि तुमच्या चरणा न सोडावें ॥ ६ ॥

१७६२ प्रीतिभंग माझा केला पांडुरंगा । भक्तिरस सांगा कां जी तुम्ही १ म्हणउनि कांहीं न ठेवींचि उरी । आलों वर्मावरीं एकाएकीं २ न देखोंचि काहीं परती माघारीं । उरली ते उरीं नाहीं मुळीं ३ तुका म्हणे आला अंतरासी खंड । तरि माझें तोंड खवळिलें ॥ ४ ॥

१७६३ निष्ठुरा उत्तरीं न धरावा राग । आहे लागभाग ठायींचाची १ तूं माझी जननी तूं माझा जनिता । रखुमाईच्या कांता पांडुरंगा २ मुळींच्या ठेवण्या आहे अधिकार । दुरावेनि दूर गेलों होतों ३ पोटींच्या आठवा पडिला विसर । कांहीं आला भार माथां तेणें ४ राखिला हा होता बहु चौघाचार । साक्षीनें वेव्हार निवडिला ५ तुका म्हणे कांहीं बोलणें नलगे । आतां पांडुरंगे तूं मी ऐसें ॥ ६ ॥

१७६४ आम्ही नरका जातां काय येईल तुझ्या हातां । ऐसा तूं अनंता विचारी पां १ तुज शरण आलियाचें काय हेंचि फळ । विचारा दयाळ कृपानिधी २ तुझें पावनपण न चलें आम्हांसी । ऐसें हृषीकेशी कळों आलें ३ आम्ही दुःख पावों जन्म मरण व्यथा । काय तुझ्या हातां येत असे ४ तुका म्हणे तुम्हीं खादली हो रडी । आम्हीं धरली शेंडी नाम तुझें ॥ ५ ॥

१७६५ आम्ही पतितांनीं घालावें सांकडें । तुम्हां लागे कोडें उगवणें १ आचरतां दोष न धरूं सांभाळ । निवाड उकल तुम्हां हातीं २ न घेतां कवडी करावा कुढावा । पाचारितां देवा नामासाठीं ॥ ३ ॥ दयासिंधू नाम पतितपावन । हें आम्हां वचन सांपडलें ४ तुका ह्मणे करूं अन्यायाच्या कोटी । कृपावंत पोटीं तूंचि देवा ॥ ५ ॥

१७६६ तरि कां मागें वायां कीर्ती वाढविली । जनांत आपुली ब्रीदावळी १ साच करितां आतां फिरसी माघारा । ठायींचें दातारा नेण-वेचि १ संतांसी श्रीमुख कैसें दाखविसी । पुढें मात त्यांसी सांगईन ३ घेईन डांगोरा तुझिया नामाचा । नव्हे अनाथांचा नाथ ऐसा ४ तुका म्हणे आम्हीं राहिलों मरोनि । तूं कां होसी धनी निमित्याचा ॥ ५ ॥

१७६७ कळलें माझा तुज नव्हे रे आठव । काय काज जीव ठेवूं आतां १ काय तूं करिसी माझिया संचिता । धिग हें अनंता झालें जिणें २ पतित पावन राहिलों या आशा । आइकोनि ठसा कीर्ति तुझी ३ आतां कोण करी माझा अंगिकार । कळलें निष्ठुर झालासी तूं ४ तुका म्हणे माझी मांडिली निरास । करितों जीवा नास तुजसाठीं ॥ ५ ॥

१७६८ जाय परता काय आणिला कांटाळा । बोला एक वेळां ऐसें तरी १ कांहो केली तुम्ही निष्ठुरता देवा । मानेना हे सेवा करितों ते २ भाग्यवंत त्यांसी सांगितल्या गोष्टी । तें नाहीं अदृष्टीं आमुचिया ३ तुज ऐसा स्वामी असोनि मस्तकीं । होतसे या चुकी संचिताची ४ तुका म्हणे तुम्हांपासूनि अंतर । न पडे नाहीं स्थिर बुद्धि माझी ॥ ५ ॥

१७६९ कामक्रोध माझे लावियेले पाठीं । बहुत हिंपुटी झालों देवा १ आवरितां तुझे तुज नावरती । थोर वाटे चित्तीं आश्चर्य हें २ तुझिया विनोदें आम्हां प्राणांसाटीं । भयभीत पोटीं सदा दुःखी ३ तुका म्हणे माझ्या कपाळाचा गुण । तुला हांसे कोण समर्थासी ॥ ४ ॥

१७७० तुझें नाम मुखीं तयासी विपत्ति । आश्चर्य हें चित्तीं वाटतसे १ काय जाणों देवा होसील निजला । नेणोंजी विठ्ठला मायबापा २ भवबंधनाचे तुटतील फांसे । तें येथें असें अव्हेरिलें ३ तुका म्हणे माझें दचकलें मन । वाटे वांयावीण श्रम केला ॥ ४ ॥

१७७१ झड मारोनियां बैसलों पंगतीं । उठवितां फजिती दातयाची १ काय तें उचित तुम्हां कां न कळे । कां हो झांका डोळे पांडुरंगा २ घेईन इच्छेनें मागोनि सकळ । नाहीं नव्हे काळ बोलायाचा ३ तुका म्हणे झालों माना अधिकारी । नाहीं लोक परी लाज देवा ॥ ४ ॥

१७७२ कवणाशीं भांडों कोण माझें साहे । कोण मज आहे तुजविण १ धरिलें उदास दूरदुरांतरें । सांडी एकसरें केली माझी २ आइकोन माझे नाइकसी बोल । देखोनियां खोळ बुंथी घेसी ३ तुका म्हणे एके गांवींची वसती । म्हणऊनि खंती वाटे देवा ॥ ४ ॥

१७७३ पापी म्हणों तरी आठवितों पाय । दोष बळी काय तयाहूनि १ ऐशा विचाराची घालीन कोंडणी । काय चक्रपाणी पहातोसी २ एक वेळ जेणें पुत्राच्या उद्देशें । घेतल्याचें कैसें नेलें दुःख ३ तुका म्हणे अहो वैकुंठनायका । चिंता कां सेवका तुमचिया ॥ ४ ॥

१७७४ नये ऐसें बोलों कठिण उत्तरें । सलगी लेंकुरें केलीं पुढें १ अपराध कीजे घडला तो क्षमा । सिकवा उत्तमा आमुचिया २ धरूं धावें आगी पोळेल तें नेणे । ओढिलिया होणें माते बाळा ३ तुका म्हणे भार ज्याचा जार त्यासी । प्रवीण येविशीं असा तुम्ही ॥ ४ ॥

१७७५ स्वप्नींचें हें धन हातीं ना पदरीं । प्रत्यक्ष कां हरि होऊं नये १ अजुनि कां करा चाळवाचाळवी । सावकाशें द्यावी सत्य भेटी २ बोलो-

नियां फेडा जीवींची काजळी । पाहेन कोमळीं चरणांबुजें २ तुका म्हणे माझ्या जीवींच्या जीवा । सारूनियां ठेवा पडदा आतां ॥ ४ ॥

१७७६ तुझिया विनोदें आम्हासी मरण । सोसियेला सीण बहु फेरे १ आतां आपणाचि येसी तें करीन । नाम हें धरीन तुझें कंठीं २ वियोगेंचि आलों उसंतीत वनें । संकल्प हें मनें वाहोनियां ३ तुका म्हणे वर्म सांपडलें सोपें । गोवियेलों पापें पुण्यें होतों ॥ ४ ॥

१७७७ करावा कांटाळा नव्हे हें उचित । आधींच कां प्रीत लाविये‍ली १ जाणतसां तुम्ही रूपाचें लाघव । आपुलाले जीव घेतें ऐसा २ काय म्हणऊनि आलेती आकारा । आम्हां उजगरा करावया ३ तुका म्हणे भीड होती आजिवरीं । आतां देवा उरी कोण ठेवी ॥ ४ ॥

१७७८ आमुचिया भावें तुज देवपण । तें कां विसरोन राहिलासी १ समर्थासी नाहीं उपकारस्मरण । दिल्या आठवण वांचोनिया २ चळण वळण सेवकाच्या बळें । निर्गुणाचें मुळें सांभाळावें ३ तुका म्हणे आतां आलों खंडावरीं । प्रेम देउनि हरी बुझवावें ॥ ४ ॥

१७७९ धिग जिणें त्याचा स्वामी हीनवर । मरण तें बरें भलें मग १ आइकाजी देवा ऐसी आहे नीत । काय तें उचित सांभाळावें २ देशोंदेशीं धाक जयाच्या उत्तरें । तयाचें कुतरें परि भलें ३ तुका म्हणे हें कां सुचलें उत्तर । जाणोनि अंतर ओळखावें ॥ ४ ॥

१७८० आमच्या कपाळें तुज ऐसी बुद्धि । धरावी ते शुद्धि योगां नये १ काय या राहिलें विनोदावांचून । आपुलिया भिन्न केलें आम्हां २ कोठें मूर्तिमंत दावी पुण्यपाप । काशासी संकल्प वाहावीसी ३ तुका म्हणे आतां आवरावा चेडा । लटिकीच पीडा पांडुरंगा ॥ ४ ॥

१७८१ तुम्ही बैसलेती निर्गुणाचे खोळे । आम्हां कां हे डोळे कान दिसे १ नाइकवे तुझी अपकीर्ति देवा । अव्हेरिली सेवा न देखवे २ आपुले पोटीं तो राखियेला वाव । आम्हांसी कां भाव अल्प दिला ३ तुका म्हणे दुःखी असें हें कळों द्या । पुढिलिया धंद्या मन नेघें ॥ ४ ॥

१७८२ निष्ठुर यासाठीं करितों भाषाण । आहेसी तूं सर्वजाण दाता १ ऐसें कोण दुःख आहे निवारिता । तो मी जाऊं आतां शरण त्यासी २ बैसलासी केणें करूनी एक घरीं । नाहीं येथें उरी दुसऱ्याची ३ तुका म्हणे आलें अवघेंचि पायांपें । आतां मायबापें नुपेक्षावें ॥ ४ ॥

१७८३ समर्थाचें बाळ केविलवाणें दिसे । तरी कोणा हांसे जन देवा १ अवगुणी जरी झालें तें वोंगळ । करावा सांभाळ लागे त्याचा २ तुका म्हणे तैसा मी एक पतित । परि मुद्रांकित झालों तुझा ॥ ३ ॥

१७८४ ऐसें कोण पाप बळी । जें जवळीं येऊं नेदी १ तुम्हां तंव होईल ठावें । नेदावें कां कळों हे २ कोण झाला अंतराय । कां ते पाय अंतरले ३ तुका म्हणे निमित्याचा । आला सुचा अनुभव ॥ ४ ॥

१७८५ आंधळ्याची काठी । हिरोनियां फडां लोटी १ हें कां देखण्या उचित । लाभ किंवा कांहीं हित २ साकर म्हणोनि माती । चाळवूनि द्यावी हातीं ३ तुका म्हणे वाटें । देवा पसरावें सराटे ॥ ४ ॥

१७८६ कांहो तुम्ही माझी वदविली वाणी । नेदा हे निवडूनि पांडुरंगा १ आणीक म्यां कुणा पुसावा विचार । समूळीं संसार दुराविला २ स्वामिमेघा म्हूण घेतली पदरीं । सांगितलें करीं कारण तें ३ तुका म्हणे नाहीं शिकविलें जेणें । तो याच्या वचनें उगा राहे ॥ ४ ॥

१७८७ हरि तूं निष्ठुर निर्गुण । नाहीं माया बहु कठिण । नव्हे तें करिसी आन । कवणें नाहीं केलें तें १ घेऊनि हरिश्चंद्राचें वैभव । राज्य घोडे भाग्य सर्व । पुत्र पत्नी जीव । डोंबाघरीं वोपविलीं २ नळ दमयंतीचा योग । विघडिला त्यांचा संग । ऐसें जाण जग । पुराणेंही बोलती ३ राजा शिबी चक्रवर्ती । कृपाळु दयाळु भूतीं । तुळविलें अंतीं । तुळे मांस तयाचें ४ कर्ण भिडतां समरंगणीं । बाणीं व्यापियेला रणीं । मागसी पाडोनी । तेथें दांत तयाचे ५ बळी सर्वस्वें उदार । जेणें उभारिला कर । करूनि काहार । तो पाताळीं घातला ६ श्रियाळाच्या घरीं । धरणें मांडिलें मुरारी । मारविलें करीं । त्याचें बाळ त्या हातीं ७ तुज भावें जे भजती । त्यांच्या संसारा हे गति । ठाव नाहीं पुढती । तुका म्हणे करिसी त ॥ ८ ॥

१७८८ माझीं मेलीं बहुवरी । तूं कां जैसा तैसा हरी १ विठो कैसा वांचलासी । आतां सांग मजपाशीं २ तुज देखतांचि माझा । बाप गेला आजा पणजा ३ आम्हां लागलेंसे पाठीं । बालत्व तारुण्य काठी ४ तुज फावलें तें मागें । कोणी नसतां वादीं लागे ५ तुका म्हणे तुझ्या अंगीं । मज देखतां लागलीं अवघीं ॥ २६ ॥

१७८९ धोंड्यासवें आदळितां फुटे डोकें । तो तों त्याच्या दुःखें धामेजेना १ इंगळासी सन्निधान अतित्याई । क्षेम देतां काई सुख वाटे २ सप्रेमें कुरवाळी महाफणी व्याळ । आपुली तों ढाळ सांडी केवीं ३ तुका म्हणे आम्हांसवें जो रुसला । तयाचा अबोला आकाशासी ॥ ४ ॥

१७९० मजशीं पुरें न पडे वादें । सुख दोहींच्या संवादें १ तूंचि आगळा काशानें । शिर काय पायांविणें २ वाहों तुझा भार । दुःख साहोनि अपार ३ तुका म्हणे नाहीं भेद । देवा करूं नये वाद ॥ ४ ॥

१७९१ आम्ही पापी तूं पावन । हें तों पूर्वापार जाण १ नवें करूं नये

जुनें । सांभाळावें ज्याचें तेणें २ मिरासीचा ठाव । राखा करूनि उपाव ३ वादें मारी हाका । देवा आइकवी तुका ॥ ४ ॥

१७९२ जरि मी नव्हतों पतित । तरि तूं पावन कैंचा येथ १ म्हणोनि माझें नाम आधीं । मग तूं पावन कृपानिधी २ लोहो महिमान परिसा । नाहीं तरी दगड तैसा ३ तुका म्हणे याचकभावें । कल्पतरू मान पावें ॥ ४ ॥

१७९३ जाणोनी अंतर । टाळिसील करकर १ तुज लागली हे खोडी । पांडुरंगा वहु कुडी २ उठविसी दारीं । धरणें पखाद्रियापरी ३ तुका म्हणे पाय । कैसे सोडीन तें पाहें ॥ ४ ॥

१७९४ वृत्तीवरी आम्हां येणें कशासाठीं । एवढी हे आटी सोसावया १ जाणतसां परी नेणते जी देवा । भ्रमचि बरवा राखावा तो २ मोडूनि क्षरलों अभेदाची मूस । तुम्हां कां आळस वोडवला ३ तुका म्हणे होई लवकरीं उदार । लांबणीचें फार काम नाहीं ॥ ४ ॥

१७९५ तुजचि पासाव झालोंसें निर्माण । असावें तें भिन्न कासयानें १ पाहावा जी ठायीं करूनि विचार । न्यून कोठें फार असेचिना २ ठेविलिये ठायीं आज्ञेचें पाळण । करूनि जतन राहिलोसें ३ तुका म्हणे आतां बोलतसे स्पष्ट । जालों क्रियानष्ट तुम्हांऐसें ॥ ४ ॥

१७९६ माझा तुम्हीं देवा केला अंगीकार । हें मज साचार कैसें कळे १ कांहो कांहीं माझ्या नये अनुभवा । विचारितां देवा आहे तैसा २ लौकिकाचा मज लाविसी आभार । शिरोरत्नभार दुःखाचा हा ३ तुका म्हणे नाहीं पालट अंतरीं । तेथें दिसे हरी ठकाठकी ॥ ४ ॥

१७९७ देऊनियां प्रेम मागितलें चित्त । झाली फिटाफिट तुम्हां आम्हां १ काशानें उदार तुम्हांसी म्हणावें । एक नेसी भावें एक देसी २ देऊनियां थोडें नेसील हें फार । कुंठिसी निचार अवघियांचा ३ तुका म्हणे आम्हां भांडवल चित्त । देउनी दुश्चित पाडियेलें ॥ ४ ॥

१७९८ सुलभ कीर्तनें दिलें ठसावूनि । करितां धरणीं उरीं कोण १ आतां न टळावें केलिया नेमासी । उदाराचा होसी हीन काय २ एका नेमें कोठें दुसरा पालट । पादर तो धीट म्हणती त्यासी ३ तुका म्हणे किती बोलसील उणें । एकाच्च वचनें खंड करी ॥ ४ ॥

१७९९ आम्हीं याची केली सांडी । कोठें तोंडीं लागावें १ आहे तैसा असों आतां । चिंतें चिंता वाढते २ बोलिल्याचा मानी सीण । भिन्न भिन्न राहावें ३ तुका म्हणे आम्हांपाशीं । धीरा ऐसी जतन ॥ ४ ॥

१८०० घालुनियां कास । बळें आलों मागायास १ प्रेमें देई पाठवूनी ।

पांडुरंगा सेवाऋणी २ होई रे शहाणा । कळों नेदावें या जना ३ तुका म्हणे पायीं । जडलों मग उरलें काई ॥ ४ ॥

१८०१ सेवकें करावें सांगितलें काम। सिक्याच्या तो धर्म स्वामी राखे १ काय देवा नेणों आलें गांडेपण । तुम्ही शक्तिहीन झाले दिसां २ विष्णुदास आम्ही निर्भर ज्या बळें । तें दिसे या काळें अव्हेरिलें ३ तुका म्हणे मूळ पाठवा लौकरीं । किंवा करूं हरी काय सांगा ॥ ४ ॥

१८०२ आतां नको चुकों आपुल्या उचिता। उदारा या कांता रखुमाईच्या १ आचरावे दोष हे आम्हां विहित। तारावे पतित तुमचें तें २ आम्ही तों आपुलें केलेसें जतन। घडों तुम्हांकडून घडेल तें ३ तुका म्हणे विठो चतुरांच्या राया । आहे तें कासया मोडों देसी ॥ ४ ॥

१८०३ आपुल्या आपण उगवा लिगाड। काय माझें जड करून घ्याल १ उद्धारासी काय उधाराचें काम। वाढवूंचि श्रम नये देवा २ करा आतां मजसाठीं वाड पोट । ठाव नाहीं तंट झाले लोकीं ३ तुका म्हणे बाकी झडलियावरीं । न पडे व्यवहारीं संचिताचे ॥ ४ ॥

१८०४ धरूनियां मनीं बोलिलों संकल्प । होसी तरि बाप सिद्धी पाव १ उत्कंठा हे आजी झाली माझे पोटीं । मोकलीली गोष्टी टाळाटाळ २ माझा मज असे ठाउका निर्धार। उपाधि उत्तर न साधें पैं ३ तुका म्हणे जरी दिली आठवण। तरि अभिमान धरी याचा ॥ ४ ॥

१८०५ आम्ही भाविकें हें काय जाणों खोडी। आइकोनि प्रौढी बिनाविलें १ नाहीं ऐसें येथें जालेती असतां । वाढविली चिंता अधिक सोसें २ न कळेचि आधीं करितां विचार । न धरितां धीर आहाचता ३ तुका म्हणे आतां वचनें वचन। वाढेल तीक्ष्ण बुद्धि जाली ॥ ४ ॥

१८०६ निर्गुणाचें घ्यावें गुणासी दर्शन। एकाएकीं भिन्न भेद घडे १ तुम्हां आम्हां आतां न पडे थावरीं । आहों तेंचि बरीं जेथें तेथें २ आपणापासूनी नसावें अंतर। वेचिलें उत्तर म्हणउनि ४ तुका म्हणें अंगा आली कठिणता। आमुच्या अनंता तुम्हा ऐसी ॥ ४ ॥

१८०७ सेवकासी आज्ञा निरोपाशीं काम। स्वामीचे तें धर्म स्वामी जाणें १ मनाचिये मुळीं रहावें बैसोन। आकर्षावें गुण पायापाशीं २ भेटीचे तांतडी करितसें लाहो। ओवाळावा देहो ऐसें वाटे ३ तुका म्हणे माझें करावें कारण। आपुलें जतन ब्रीद करा ॥ ४ ॥

१८०८ संदेह निरसे तरि रुचिकर। फिक्यासी आदर चवी नाहीं १ आतां नको मज खोट्यानें फटवूं। कोठें येऊं जाऊं वेळोवेळां २ गेला तरी

काय जीवाचें सांकडें। वांचउनि पुढें काय काज ३ तुका ह्मणे कैसीं निवाडा जी बरें। केलीं तैसीं पोरें आलीं पायीं ॥ ४ ॥

१८०९ आहे तोंचि आम्ही मागों तुजपाशीं। न हों तुज पैसीं क्रियानष्टें १ न बोलावीं वर्मीं तोंच बरें दिसें। प्रकट ते कैसे गुण करूं २ एकाऐसे एका घ्यावया मोळा। कां तुम्हां गोपाळा नाहीं ऐसा ३ तुका म्हणे लोकां नाहीं कळों आलें। करावें आपुलें जतन तों ॥ ४ ॥

१८१० मज ऐसें कोण उद्धरीले सांगा। ब्रीदें पांडुरंगा बोलतसां १ हातींच्या कांकणां कासया आरसा। उरलों मी जैसा तैसा आहें २ धन्वंतरी हरी रोग्याचिये व्येथें। तें तों कांहीं येथें न देखिजे ३ तुका म्हणे नाहीं अनुभव अंगें। वचन वाउगें कोण मानी ॥ ४ ॥

१८११ आमच्या तूं ऋणी ठायींचायि देवा। मागावया ठेवा आलों द्वारीं १ वर्म तुझें आम्हां सांपडलें हातीं। धरियेले चित्तीं दृढ पाय २ बैसलों धरणें कोंडोनियां द्वारीं। आंतूनि बाहेरीं येवों नेदीं ३ तुज मज सरी होईल या विचारें। जळों भांडखोरें निलाजिरीं ४ भांडवल माझें मिरविसी जनीं। सहस्र वोवर्णी नाममाळा ५ तुका म्हणे आम्हीं केली जीवें साटी। तुम्हां आम्हां तुटी घालूं आतां ॥ ६ ॥

१८१२ जेणें तुज झालें रूप आणि नांव। पतित हें दैव तुझें आम्ही १ नाहीं तरी तुज कोण हें पुसतें। निराकारीं तेथें एकाएकीं २ अंधारें दीपातें आणियेली शोभा। माणिकासी प्रभा कोंदणाची ३ धन्वंतरी रोगें आणिला उजेडा। सुखी काय चाडा जाणावें तें ४ अमृतासी मोल विषाचिये गुणें। पितळें तरी सोनें उंच निच ५ तुका म्हणें आम्हीं असोनियां जाण। तुज देवपण आणियेलें ॥ ६ ॥

१८१३ धरूनि पालव आसुडीन करें। मग काय बरें दिसें लोकीं १ काय तें विचारा ठायींचें आपणां। जो हा नारायणा अवकाश २ अंतर पायांसी तोंवरीं या गोष्टी। पडिलिया मिठी हाला नेदीं ३ रुसलेती तरी होईल धुझावणी। तांतडी करूनि साधावें हें ४ सांपडलिया आर्धी कारणासी ठाव। येथें करूं भाव दृढ आतां ५ तुका म्हणे तुझे ठाउके बोभाट। मग खटपट चुकली ते ॥ ६ ॥

१८१४ तुझें म्हणवितां काय नाश झाला। ऐकें बा विठ्ठला कीर्ति तुझी १ परी तुज नाहीं आमुचे उपकार। नामरूपा थार केलियाचे २ समूळीं संसार केला देशधडी। सांडिली आवडी ममतेची ३ लोभ दंभ काम क्रोध अहंकार। यांसीं नाहीं थार ऐसें केलें ४ मृत्तिका पाषाण तैसें

केलें धन। आपलें तें कोण पर नेणों ५ तुका म्हणे झालों देहासीं उदार। आणिक विचार काय तेथें ॥ ६ ॥

१८१५ कोण पर्वकाळ पहासील तीथ। होतें माझें चित्त कासावीस १ पाठवीं भातुकें प्रेमें झडकरीं। नको राखों उरीं पांडुरंगा २ न धरावा कोप मजवरी कांहीं। अवगुणीं अन्यायी म्हणोनियां ३ काय रडवीसी नेणतियां पोरां। जाणतियां थोराचिया परी ४ काय उभी कर ठेवूनियां कटीं। बुझावीं धाकुटीं लडिवाळें ५ तुका म्हणे आतां पदरासी पिळा। घालोनि निराळा नव्हे मग ॥ ६ ॥

१८१६ आतां सांडूं तरी हातीं ना पदरीं। सखीं सहोदरीं मोकलिलों १ जनाचारामध्यें उडाला मातेरा। झालों निलाजिरा म्हणवूनि २ कोणाचिया दारां जावेनासें झालें। म्यांच विटंबिलें आपणांसी ३ कोण झाला माझे बुद्धिसी संचार। नाहीं कोठें थार ऐसें झालें ४ तुका म्हणे तुज भक्त झाले फार। म्हणोनियां थार नाहीं येथें ॥ ५ ॥

१८१७ जे केली आळी ते अवघी गेली वायां। उरला पंढरिराया श्रम माझा १ काय समाधान केलें कोणे वेळे। कोणें माझे लळे पाळियेले २ आभासही नाहीं स्वप्नीं बुझिता। प्रत्यक्ष बोलतां काय चिंता ३ आतां पुढें लाज वाटे पांडुरंगा। भक्त ऐसे जगामाजीं झाले ४ तुका म्हणे आतां नाहीं भरंवसा। मोकलीसी ऐसा वाटतोसी ॥ ५ ॥

१८१८ काय विनवावें कोण तो निवाडा। केलें माझ्या कोड वचनाचें १ अहो कृपानिधि गुणांच्या निधाना। माझ्या अनुमाना नयेचि हें २ बहुत करुणा केलेसें भाषण। एकही वचन नाहीं आलें ३ माझी कांहीं सेवा होईल पावली। निश्चिंती मानिली होती ऐसी ४ तुका म्हणे माझी उरली ते आटी। अभय कर कटीं न देखोंचि ॥ ५ ॥

१८१९ तुम्हां आह्मां तुटी होईल यावरीं। ऐसें मज हरी दिसतसे १ वचनाचा कांहीं न देखों आधार। करावा हा धीर कोठवरीं २ सारिलें संचित होतें गांठी कांहीं। पुढें ऋण तेंही नेदी कोणी ३ जावेंचि नलगे कोणाचिये घरां। उडाला मातेरा तुझ्या संगें ४ तुका म्हणे आम्हां हाचि लाभ झाला। मनुष्यधर्म गेला पांडुरंगा ॥ ५ ॥

१८२० परिस काय धातु सोनें न करितु। फेडितां निभ्रांत लोहपांगु १ काय त्याहुनि झालासी बापुडें। फेडिता सांकडें माझें एक। कल्पतरु कोड पुरवितो रोकडा। चिंतामणि खडा चिंतिलें तें ३ चंदनाच्या वासें वसतां चंदन। होती काष्ठ आन वृक्षयाती ४ काय त्याचें उणें झालें त्यासी देतां। विचारी अनंता तुका म्हणे ॥ ५ ॥

१८२१ आम्ही म्हणों कोणीं नाहीं तुज आड। दिसतोसी भ्याड पांडुरंगा १ हा गे माझ्या भोगें केलासी परता। विश्वंभरीं सत्ता नाहीं ऐसी २ आम्हीं तुज असों देऊनि आधार। नाम वारंवार उच्चारितों ३ तुका म्हणे मज धरियेलें बळें। पंचभूतीं खळें करूनियां ॥ ४ ॥

१८२२ करावा उद्धार किंवा घ्यावी हारी। एका बोला स्थिरी राहें देवा १ निरसतें माझा होईल संदेह। अवघेंचि आहे मूळ पायीं २ राहिलों चिकटून कांहींचि न कळे। कोणा नेणों काळें उदय भाग्य ३ तुका म्हणे बहु उद्वेगला जीव। भाकीतसे कींव देवराया ॥ ४ ॥

१८२३ माझ्या वडिलांची मिरासी गा देवा तुझी चरण सेवा पांडुरंगा उपवास पारणें राखिला दारवंटा। केला भोगवटा आम्हांलागीं २ वंशपरंपरा दास मी अंकित। तुका मोकलीतां लाज कोणा ॥ ४ ॥

१८२४ आम्हीं घ्यावें तुझें नाम। तुम्ही आम्हां द्यावें प्रेम १ ऐसें निवडिलें मुळीं। संतीं बैसोनि सकळीं २ माझी डोई पायांवरी। तुम्हीं न धरावें दुरी ३ तुका म्हणे केला। खंड दोघांचा विठ्ठला ॥ ४ ॥

१८२५ जैसीं तैसीं तरी। शरणागतें तुझीं हरी १ आतां न पाहिजे केलें। ब्रीद लटिकें आपुलें २ शुद्ध नाहीं चित्त। परी म्हणवितों भक्त ३ मज कोण पुसे रंका। नाम सांगे तुझें तुका ॥ ४ ॥

१८२६ सांडावी हे भीड अधमाचे चाळे। मद्यपी बरळे भलत्या छंदें १ ऐसे तंव तुम्ही नाहीं जी दिसत। कां हें अनुचित वदलेत २ फांटा झाला त्यासी नाहीं वोढावारा। बेरसाचि खरा हा तो गुण ३ तुका म्हणे नाहीं ज्याच्या बापा ताळ। तो देखे विटाळ संताअंगीं ॥ ४ ॥

१८२७ जगीं मान्य केलें हा तुझा देकार। कीं कांहीं विचार आहे पुढें १ करितों कवित्व जोडितों अक्षरें। येणें काय पुरें झालें माझें २ तोंवरीं हें माझी न सरे करकर। जों नव्हे विचार तुझ्या मुखें ३ तुका म्हणे तुज पुंडलिकाची आण। जरी कांहीं वचन करिसी मज ॥ ४ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

१८२८ गोविलें इंद्रियां। पायदिठी दावूनिया १ ऐसा लाघवी नाटकी। थोर चैतन्य चेटकी २ गुणीं गुणांचा वोतला। रूपाकृती रूपा ठेला ३ निळा म्हणे पुंडलीक। आणिला भुलवाया लोकें ॥ ४ ॥

१८२९ आणिकांसीं सांगे आशेचें बंधन। सदाचा वडारी असोनि आपण १ काय म्हणावें यावरि आतां। नष्टाचा परमनष्ट हाचि हा पहातां २

भक्ताच्या हाताची पहातसे वास । कांहीं देतील म्हणउनी ठोकतचि बैसे ३ जळ फळ पुष्प देतां कांहींच्चि न सोडी । देऊं जातांचि घाली हा तोंडीं ४ आशेचा बांधला देव हा कैसा । काय निवारील आमुची आशा ५ भक्त नेदिती तैं उपवासी बैसे । काय खाईल जवळीं कांहींच्चि या नसे ६ निळा म्हणे हा अनाथ बापुडा । जाणती संत परि न बोलती भीडा ॥ ७ ॥

१८३० तुम्ही देवा कृपावंत । आम्ही अनाथ दुर्बळें १ म्हणोनियां थोरपण तुम्हां । येतें पुरुषोत्तमा आमुचेनि २ समानपणें असतों तरी । तुमची थोरी न दिसती ३ निळा म्हणे लोखंडें जैसा । दिधला परिसा बडिवार ॥४॥

१८३१ देवपण तुम्ही गमाविलें देवा । नाईकोनी धांवा येणें काळें १ न करा धांवणें केल्या कंठस्फोट । क्रिया ऐसी नष्ट धरियेली २ प्रेतापाशीं हाकां देतां तें नाईकें । थोटावला ठाके शोक नाना ३ निळा म्हणे नये करूं आतां आस । तुमची हें चित्तास कळों आलें ॥ ४ ॥

१८३२ भक्तिपंथें न चले कोणी । वाट जाईल मोडोनी १ जरि अनाथा धांवणें । न कराल तुम्ही थोरपणें २ आमचा जन्म वांया गेला । शब्द तुम्हांसी लागला ३ निळा म्हणे नव्हे भली । पुढें वाट खोळंबली ॥ ४ ॥

१८३३ मृत्यूची अवस्था नेणेंचि अमृत । पीडा भाग्यवंत दरिद्राची १ तैसें तुम्ही नेणा आमुचे तळमळे । भोगितां सोहळे आपुलेचि २ सिंधु काय जाणे तहानेचि बाधा । पयोनिधि क्षुधा कैसी असे ३ निळा म्हणे रवी न देखे अंधारें । उष्मा सुधाकरें कवणें काळीं ॥ ४ ॥

१८३४ येईल चित्तासी तें करा । तुम्ही आतां विश्वंभरा १ आमुचें वांया गेलें जिणें । नांदा तुम्ही देवपणें २ केली आम्ही तोंटपिटी । फजिती व्हावया शेवटीं ३ निळा म्हणे निजाभिमान । तुम्हीं सांडिला इमान ॥ ४ ॥

१८३५ लोभियानें धन केलें भूमिगत । दगडही थित घालुनि वरी १ तैसें तुम्ही देवा केलें आपणासी । कळंक यशासी लावियेला २ बुडविलें राज्य रायें सुरापानें । नसतां सावधान राज्यकार्या ३ निळा म्हणे आळसें बुडविला संसार । न गमतां व्यवहार साउकारें ॥ ४ ॥

१८३६ वांया संतांची ही बोली । वचनें त्यांचीं लाजविलीं १ लटिकाचि केला कीर्तिघोष । येथें तो अवघीच निरास २ माझाचि मज अनुभव झाला । नाहीं सावा धांवा केला ३ निळा म्हणे पालट बुद्धि । दिसे तुमची कृपानिधी ॥ ४ ॥

१८३७ सांडियेलें बाळा । कैसी निष्ठुर वेल्हाळा १ ऐसीं बोलतील सकळें । नारी नर हांसती बाळें २ माय नव्हे म्हणती लांव । ऐसें उपहासिती सर्व ३ निळा म्हणे सर्व जनीं । ऐसी होईल टेहणी ॥ ४ ॥

१८३८ न कळती तुझिया मावा । दैत्यां देवा आणि मानवां १ कैसें तुझें रूप नाम । कोण कुळ याति धर्म २ जागृत आहेसी कीं निजलेला । उपवासी कीं धाला ३ निळा म्हणे जीत कीं मेला । न वजसी कोणीहि देखिला ४

१८३९ येतो जातो ना दिसे परी । नित्य व्यभिचारी चित्ताचा १ ऐसाचि याचा चोरटा खेळ । आहे चक्रफाळ मुळींचाची २ नेदीं फळों न दावीच अंग । उमटोंचि माग कैसा तो ३ निळा म्हणे सायास करितां । होतात वृथा आमुचे ते ॥ ४ ॥

१८४० तुम्हां आम्हां नित्य भेटीं । नाहीं तुटी कल्पांतीं १ प्रभा केविं सांडी भानु । हुताशनु दीपनातें २ मृत्तिकेतें करुनि घटु । कैंचा पटु तंतूविण ३ निळा म्हणे आम्हावीण । नाहींच देवपण तुम्हांसी ॥ ४ ॥

१८४१ जिहीं अवलोकिला डोळां । हरिल्या त्यांच्या जीवनकळा १ ऐसा अनादि हा बुडवणा । आहे ठावा विचक्षणा २ चित्त वित्तें आपणाऐसें । करूनि ठेवी निजध्यासें ३ निळा म्हणे पडिल्या गांठी । न सोडीं नष्ट हा शेवटीं ॥ ४ ॥

१८४२ एकपणाचा घेऊनि त्रास । नेदींच दुसऱ्यास आड येऊं १ ऐसा मुळींचाचि चोरटा हरि । चोरिचिवरीं मन याचें २ पंचामृतें पांचहि विषयें चाटूनियां जाय वरावरीं ३ निळा म्हणे याचे शोधतांहि मार्ग । न लगोचि अनंग हातींचि हा ॥ ४ ॥

१८४३ वेडें वांकुडें बोलिलें । निळा पाहिजे उपसाहिलें १ देवा तुम्ही रमाकांत । भक्त तुमचे चरणांकित २ सूर्य जेवीं नव्हे किरण । सागर लहरी तो समान ३ निळा म्हणे तूं व्यापक । भक्त एकदेशी क्षुल्लक ॥ ४ ॥

१८४४ ऐकोनि संत हांसतील । तुम्हांसी येईल मग लाज १ कौल दिला राहे सुखें । न म्हणे मुखें दे ऐसें २ मागावें ते आम्हांचि जवळीं । आहे नामावळी पढों सुखें । ३ आणिखी तुमची मज नाहीं आशा । ठेवा कैशा मुक्तिहि त्या ४ निळा म्हणे आपुल्याचि सुखें । असों हरिखें अखंडित ॥ ५ ॥

१८४५ नामें आळवितां ओठीं । तुम्हां पोटीं भय वाटे १ कांहीं मागतील । किंकर येतील वैकुंठा २ काय वाटूं किती देऊं । म्हणोनियां जीऊं निर्बुजला ३ ऐसें जाणोनि लपालेती । घेतलें चित्तीं भय वाटे ४ याचिलागीं उत्तर न द्या । कळलें गोविंदा मनोगत ५ निळा म्हणे सुखी असा । न मागों सहसा आण तुमची ॥ ६ ॥

१८४६ हरूनियां घ्यावें चित्त । अवघें वित्त धन माझें १ हें तों उचित तुम्हां । पुरुषोत्तमा विचारा २ दर्शनाचें हेंचि फळ । सोडावें निढळ करूनियां ३ निळा म्हणे होईल टीका । माजीं या लोका तुमचीच ॥ ४ ॥

१८४७ नसतां गुण स्वाभाविक। वस्तूचि तरी निरर्थक १ तेवीं देवा देवपण। नसतां अंगीं तो पाषाण २ विना परिमळें कस्तुरी। मृत्तिकाचि ते निजनिर्धारीं ३ निळा म्हणे न मारी जीवा। तरी तें विषचीं नव्हे तेव्हां ॥४॥

१८४८ संतवचनें खरीं होती। वाढेल जगीं तुमची कीर्ति १ जरी माझें समाधान। कराल देउनी आलिंगन २ नाहीं तुम्हां जाणें येणें। कांहीं कोठूनियां धांवणें ३ निळा म्हणे विश्वंभरा। प्रगटा हृदयीं वास करा ॥ ४ ॥

१८४९ आणिक तों युक्ति नाहीं माझ्या हातीं। आहे मूढमती म्हणूनिया १ वारंवार तुम्हां करितों सूचना। नामें दयाघना उच्चारुनी २ पतितपावन ऐसी ब्रीदावळी। रुळते पायांतळीं प्रतिज्ञेची ३ निळा म्हणे चित्ता प्रताप दाखवा। माझा हा निरसावा अहंभाव ॥ ४ ॥

१८५० असों चरणावरीं तुमच्या ठेऊनियां मन। करूनियां कीर्तन रूपीं तुमचिया दृष्टी १ होईल ते हो कैसी आमुची गती। नेणों योग युक्ति तप साधन दुसरें २ सांगितलें संतीं करा नामाचा घोक। नलगे मग आणिक कृपा करील श्रीहरी ३ निळा म्हणे विश्वासें त्या राहिलों ठायीं। ठेऊनियां पायीं जीव भाव सकळ ॥ ४ ॥

१८५१ बोलिलों तें क्षमा करा। विश्वंभरा अपराध १ सेवकांनीं कीजे सेवा। तुम्हीं तों देवा देवोचि २ चावळलों तें सलगी केली। उपसाहिली पाहिजे ३ निळा म्हणे न कळे लीला। अकळ कळा तुमची ते ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

१८५२ अपराध कोटि हेचि माझी जोडी। पावनता प्रौढी नाम तुझें १ द्रौपदी संकटीं वस्त्रें पुरविलीं। धांव त्वां घेतली गजेंद्रासी २ उपमन्यालागीं आळी पुरविली। अढळपदीं दिधली वस्ती ध्रुवा ३ नामा म्हणे करा करुणा केशवा। तूं माझा विसांवा पांडुरंगा ॥ ४ ॥

१५५३ बरें आम्हां कळों आलें देवपण। आतां गुज कोण राखे तुझें १ मारिलें कां देवा मज आजिवरी। आतां बरोबरी तुज मज २ जें आम्हीं बोलतों आहे तुझे आंगीं। देईन प्रसंगें शिव्या तुज ३ निलाजऱ्या तुज नाहीं यातिकुळ। चोरटा शिंदळ ठावा जना ४ नामा म्हणे मज खवळिलें भांडा। आतां धीर तोंडा न धरवे ॥ ५ ॥

१८५४ दास झाल्यावरीं करिसी उदास। मनीं तें तुम्हांस आणि देवा १ सोशिले प्रवास जन्म जन्मांतर। करिसी अव्हेर आम्हांलागीं २ भार खांद्यावरीं घेउनी हिंडवी। होसी मजविशीं पाठमोरा ३ श्रुति सावकाश

गाती इतिहास । काय कासाविस होय तुम्हां ४ नामा म्हणे नको वाउगे उद्दीम । न सोडीं मी नाम केल्या कांहीं ॥ ५ ॥

१८५५ आम्हांपासीं काय मागसी तूं देवा । नाहीं भक्तिभाव भांडवल १ भांडवल गांठीं देखोनि साचार । सुदाम्याची फार पाठ घेसी २ घेसी सोडूनियां पोहे मुठीभर । हिडसावल्या कर नामा म्हणे ॥ ५ ॥

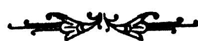
श्रीजनाबाई

१८५६ अरे विठ्या विठ्या । मूळ मायेच्या कारट्या १ तुझी रांड रंडकी झाली । जन्म सावित्री चुडा ल्याली २ तुझें गेलें मढें । तुला पाहून काळ रडे ३ उभी राहुनी अंगणीं । शिव्या देत दासी जनी ॥ ४ ॥

श्रीकान्होपात्रा

१८५७ पतितपावन म्हणविसी आधीं । तरी कां उपाधी भक्तामागें १ तुझें म्हणवितां दुजें अंगसंग । उणेपणा सांग कोणाकडे २ सिंहाचें भातुकें जंबुक पैं नेतां । थोराचिया माथां लाज वाटे ३ म्हणे कान्होपात्रा देह समर्पणें । करावा जतन ब्रीदासाठीं ॥ ४ ॥

श्रीविठ्ठलपर

श्रीतुकाराममहाराज

१८५८ पाळोनियां मोठें केलें । त्यासी बोलें ओळखी १ जवळोनि नवजे दुरी । लाड करी कौतुकें २ खूण उभा विटेवर । कटीं कर ठेवूनियां ३ तुका म्हणे घातली वरी । मुली थोरी मोलाची ॥ ४ ॥

१८५९ बाप करी जोडी लेंकराचे ओढी । आपुली करवंडी वाळवूनी १ एकाएकी केला मिरासीचा धनी । कडिये वागवुनी भार खांदी २ घालुनिया पाहे डोळां अळंकार । ठेवा दावी थोर करूनिया ३ तुका म्हणे नेदी गांजूं आणिकांसी । उदार जीवासी आपुलिया ॥ ४ ॥

१८६० भागल्याचें तारूं शिणल्याची साउली । भुकेलिया घाली प्रेम-

पान्हा १ ऐसी ही कृपाळ अनाथांची वेशी। सुखाचीच राशी पांडुरंग २ सकळां सन्मुख कृपेचिया दृष्टीं। पाहे बहु भेटी उतावीळ ३ तुका म्हणे येथें आतां उरें कैंचा। अनंता जन्मींचा शीणभाग ॥ ४ ॥

१८६१ बाल माते लातेवरी। मारी तेणें संतोषे १ सुख वसें चित्ता-अंगीं। तें हें रंगीं मिळाले २ भक्षी त्याचा जीवमाग। आला भाग तो बरा ३ तुका म्हणे ऋणानुबंधें। सांगें सुधें सकळांसी ॥ ४ ॥

१८६२ प्रीतीचा ता फळवळा। जिव्हाळाचि वेगळा १ बहु नेदी रडों माता। क्षुधित होतां धीर नव्हे २ वरीं वरी तोंडापुरतें। मोहोरितें करतसे ३ जाणोनियां नेणता तुका। नव्हे लोकांसारिखा ॥ ४ ॥

१८६३ उद्धाराचा संदेह नाहीं। यांच्या कांहीं सेवका १ पांडुरंग अभिमानी। जीवदानी कोंवसा २ बुडतां जळीं जळतां आगीं। ते प्रसंगीं राखावें ३ तुका म्हणे आम्हासाठीं। कृपा पोटीं वागवी ॥ ४ ॥

१८६४ पुढिलिया सुखें निंब देतां भले। बहुत वारलें होय दुःख १ हें तों वर्म असें माउलीच्या हातीं। हाणी मारी प्रीती हितासाठीं २ खेळतां विसरे भूक तहान घर। धरूनियां कर आणी बळें ३ तुका म्हणे पाळी तोंडीं-चिया घांसें। उदार सर्वस्वें सर्वकाळ ॥ ४ ॥

१८६५ मांस चर्म हाड। देवा अवघींच गोड १ जे जे हरिरंगीं रंगले। कांहीं न वजे वांया गेले २ वेद खाय शंखासुर। त्याचें वागवी कलेवर ३ तुका म्हणे ऐसा। बराडी या भक्तिरसा ॥ ४ ॥

१८६६ सुकाळ हा दिवस रजनी। नित्य धणी नवीच १ करूनि सेवूं नाना परी। राहे उरीं गोडीनें २ सरे ऐसा नाहीं झरा। पंक्तीकरासमवेत ३ तुका म्हणे बरवा पान्हा। कान्हाबाई माउलीचा ॥ ४ ॥

१८६७ आत्म उदधीमधून। विश्वलहरीमधून १ झाले सोनियाचे नग। नगाअंगीं सोनें चांग २ तेंवि सगुण निर्गुण। पांडुरंग माझा पूर्ण ३ तुका म्हणे पूर्णपणीं। दोघे विठ्ठल रुक्मिणी ॥ ४ ॥

१८६८ जो भक्तांचा विसावा। उभा पाचारितो धांवा १ हातीं प्रेमाचें भातुकें। मुखीं घाली कवतुकें। भवसिंधु सुखें। उतरी कासे लावूनि २ थोर भक्ताची आस। पाहे भोंवतालीं वास ३ तुका म्हणे कृपादानी। फेडी आवडीची धणी ॥ ४ ॥

१८६९ विठ्ठल सोयरा सज्जन सांगाती। विठ्ठल या चित्तीं बैसलासे १ विठ्ठलें हें अंग व्यापिली ते काया। विठ्ठल हें छाया माझी मज २ बैसला विठ्ठल जिव्हेचिया माथां। न वदे अन्यथा आन दुजें ३ सकळ इंद्रियां मन

हें प्रधान । तेंही करी ध्यान विठोबाचें ४ तुका म्हणे या हो विठ्ठलासी आतां । नये विसंबता माझें मंज ॥ ५ ॥

१८७० जळतें संचित । ऐसी आहे धर्मनीति १ माझ्या विठोबाचे पाय । वेळोवेळां मनीं ध्याय २ नेदी कर्म घडों । कोठें आडरानें पडों ३ तुका म्हणे मळ । राहों नेदी ताप जाळ ॥ ४ ॥

१८७१ तूं कृपाळू माउली । आम्हां दीनाची साउली । नस्वीरत आली । बाळवेषें जवळीं १ माझें केलें समाधान । रूप गोजिरें सगुण । निववीलें मन । आळिंगण देऊनी २ कृपा केली जनाहातीं । पायीं ठाव दिला संतीं । कळों नये चित्तीं । दुःख कैसें आहे तें ३ तुका म्हणे मी अन्यायी । क्षमा करी वो माझे आई । आतां पुढें काई । तुज घालूं सांकडें ॥ ४ ॥

१८७२ काय जाणें मी पामर । पांडुरंगा तुझा पार । धरिलीया धीर । काय एक न करिसी १ उतावीळ झालों आधीं । मतिमंद हीन बुद्धि । परि तूं कृपानिधी । नाहीं केला अव्हेर २ तूं देवाचाहि देव । अवघ्या ब्रह्मांडाचा जीव । आम्हां दासां कींव । कां भाकणें लागली ३ तुका म्हणे विश्वंभरा । मी तों पतितची खरा । अन्याय दुसरा । दारीं धरणें बैसलों ॥ ४ ॥

१८७३ माउलीसी सांगे कोण । प्रेमें वाढवी तान्हया १ अंतरींचा कळवळा । करीतसे प्रतिपाळा २ मायबापाची उपमा । तुज देऊं मेघश्यामा ३ तेही साजेना पाहतां । जीवलगा पंढरिनाथा ४ माय पाळी संसारीं । परलोकीं राहे दूरीं ५ तैसा नव्हेसी अनंता । काळावरीं तुझी सत्ता ६ तुका म्हणे नारायणा । तुम्हां बहुत करुणा ॥ ७ ॥

१८७४ साधावया भक्तिकाज । नाहीं लाज धरीत १ ऐसियासी शरण जावें । शक्ती जीवें न वंची २ भीष्म पण केला खरा । धनुर्धरा रक्षिलें ३ तुका म्हणे साक्ष हातीं । तो म्यां चित्तीं धरियेला ॥ ४ ॥

१८७५ धर्म रक्षावया अवतार घेसी । आपुल्या पाळिसी भक्तजनां १ अंबऋषीसाठीं जन्म सोसियेले । दुष्ट निर्दाळीले कितीएक २ धन्य तुज कृपासिंधु म्हणतील । आपुला तूं बोल साच करी ३ तुका म्हणे तुज वर्णितीं पुराणें होय नारायण दयासिंधु ॥ ४ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

१८७६ भक्त-कृपाळू माउली । कटीं कर उभी ठेली १ मोहें पाहे मुखाकडें । भेटावया वाडेंकोडें २ परम प्रीतीचा वोरस । सदासर्वदा उल्हास ३ निळा म्हणें सुप्रसन्न । भक्तांलागीं हास्यवदन ॥ ४ ॥

१८७७ मुसावलें मुसें । प्रेम भक्तांचें वोरसें १ धरूनियां विठ्ठलरूप ।

इटें ठाकलें चिद्रूप २ सांवळें सुंदर । कसुनियां पीतांबर ३ निळा म्हणे पदकें गळां । वैजयंती सुमनमाळा ॥ ४ ॥

१८७८ ऐशी विठाई माउली । अनाथां कृपेची साउली १ उभी असे निरंतर । ठेऊनिया कटीं कर १ देउनी प्रेमाचें भातुकें । दासां अवलोकी कौतुकें ३ निळा म्हणे महिमा इचा । वर्णितां कुंठित वेदवाचा ॥ ४ ॥

१८७९ गाउनियां आल्हर मुखें । निजीं निजवी त्या सुखें १ आवडी ते नीच नवी । वस्त्रें अळंकार लेववीं २ माझे दिठावेल झणें । उतरी वरूनी निंबलोण ३ निळा म्हणे आई । परम कृपाळू विठाई ॥ ४ ॥

१८८० ऐसा उदार देवादेवो । पंढरिरावो सुखसिंधु १ ज्याचें देणें न सरें कधीं । कल्पावधीपर्यंत २ देवां दैत्यां शेषादिकां । सप्तहि लोकां मानवांसी ३ निळा म्हणे ठायां ठावो । जाणें भावो अंतरींचा ॥ ४ ॥

१८८१ गाय वत्सा देखतां दृष्टीं । मोहें उठी पान्हा ये १ चाटी तया देउनी धणी । भरी दुधाणीं इतरांचीं २ तैसाचि हा पंढरिनाथ । करी सनाथ निजवत्सा ३ निळा म्हणे दासासंगें । तारी जगें त्रिविध ॥ ४ ॥

१८८२ जे जे येती वारकरी । भेटे हरि धांवें त्यां १ म्हणे माझे अंतःरंग । आले जिवलग भेटीसी २ करुनी प्रीतीचा सोहळा । अवलोकी डोळां क्षणक्षणां ३ निळा म्हणे आवडीऐसा । होउनी सरिसा ठाकें पुढें ॥ ४ ॥

१८२३ खेळवी चालवी । हातीं धरूनिया नाचवी १ ऐसी कृपेची ओतली । माझी विठाई माउली २ जाणें भूकतहान । वारा लागों नेदी ऊन ३ निळा म्हणे लाड । पुरवी करूनिया कोड ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

१८८४ विठ्ठलासी पाहें विठ्ठलासी ध्यायें । विठ्ठलासी गायें सर्वकाळ १ विठ्ठल हा वृत्ति विठ्ठल जपणें । चित्त वित्त मनें सर्वकाळ २ सबाह्य विठ्ठल दाटे घनवट । दशदिशा अफाट विठ्ठलचि ३ नामा म्हणे तुम्ही विठ्ठल होऊन । अभंग भजन करीतसां ॥ ४ ॥

१८८५ पांडुरंगें प्राप्त होईल सकळ । चरणकमळ ध्यारे मनीं १ मनीं मानसिक न करावा कधीं । नाम ध्यारे आधीं केशवाचें २ केशवाचें नाम पावन पवित्र । महाभाष्यसूत्र हेंचि सांगें ३ नामा म्हणे तुम्ही करावें कीर्तन । पंढरीचें ध्यान चुकों नका ॥ ४ ॥

१८८६ मायेचा कळवळा मायचि जाणें । तैसें मी तान्हें माउलीये १ विठ्ठल श्रीरंग डोळस प्रसन्न । नित्य अमृतघन वोळला सदां २ जननी जनक

तूंचि वो मुकुंदा । नाम हें गोविंद शुद्धरसु ३ येईं वो केशवे नित्य नामरूपें । मी तुज आलापें आळवीन ४ माधवा श्रीधरा वेगीं येईं त्वरें । मज वो नावरे प्रेमवेधु ५ नामा म्हणे तूं जीवन आमुचें । नित्य केशवाचें प्रेम मज ॥ ६ ॥

१८४७ केशवासी पाहे केशवासी ध्याये । केशवासी गाये सर्वकाळ १ केशव हाचि वृत्तीसह मन । केशवासी ध्यान सर्वकाळ २ सबाह्य अंतरीं सांडीना कोणासी । जाणों अंतरासी साक्षभूत ३ नामा म्हणे तूं केशव होऊनी । पंढरी पाटणीं नांद बापा ॥ ४ ॥

१८४८ विठोबाचे पाय जन्मोनी जोडावे । संबंधी तोडावे कामक्रोध १ ऐक्य सुख घ्यावें एकविध भावें । प्रेम न सांडावें आवडीचें २ अनंत जन्मा यावें ऐसें भाग्य व्हावें । एकवेळां जावें पंढरीसी ३ वृत्तिसहित मन पायींच ठेवावें । अद्वैत भोगावें प्रेमसुख ४ देहीं देहभाव प्रकृति दंडावे । सांडणें सांडावें ओवाळूनी ५ नामा म्हणे ऐसें घेतलें माझ्या जीवें । विठोबा पुरवावें आर्त माझें ॥ ६ ॥

१८४९ भक्तीची अपेक्षा धरोनी अंतरीं । राहे भीमातीरीं पंढरीये १ अठ्ठावीस युगें गेलीं विचारितां । निगम सर्वथा नव्हे देखा २ कटीं कर उभा शिणले शरीर । धरोनियां निर्धार भक्तिभावो ३ नामा म्हणे आतां नको खटपट । आमुचे बोभाट नको पाहूं ॥ ४ ॥

१८५० विठ्ठल आवडीं प्रेमभावो । विठ्ठलनामाचा रे टाहो । तुटला हा संदेहो । भव मूळव्याधीचा १ म्हणा नरहरी उच्चार । कृष्ण हरी श्रीधर । हेंचि नाम आम्हां सार । संसार तरावया २ एकतत्त्व त्रिभुवनीं । हेंचि आम्हां हरीपर्वणी । जे गाइजे पुराणीं । वेदशास्त्रांसहित ३ नेघों नामाविण कांहीं । विठ्ठल कृष्ण लवलाहीं । नामा म्हणे तरलों पाहीं । विठ्ठल विठ्ठल म्हणतांचि ४

१८५१ विठ्ठल आमुचें सुखाचें जीवन । विठ्ठल स्मरण प्रेमपान्हा १ विठ्ठलचि ध्यावों विठ्ठलचि गावों । विठ्ठलचि पाहों सर्वांभूतीं २ विठ्ठलापरतें न दिसे सर्वथा । कल्प येतां जातां गर्भवास ३ नामा म्हणे चित्तीं आहे सुखरूप । संकल्पविकल्प मावळती ॥ ४ ॥

१८५२ निर्गुणाचें वैभव आलें भक्तिमिषें । तें हें विठ्ठलवेषें अवतरलें १ बरविया बरवें पाहतां नित्य नवें । हृदयीं ध्यातां निवे त्रिविधताप २ चोविसां-वेगळें सहस्रां आगळें । निर्गुणा निराळें शुद्धबुद्ध ३ वेदां मौन पडे श्रुतिसी कानडें । वर्णितां कुवाडें पुराणासी ४ भावाचें आळूक भुललें भक्तिसुखें । दिधलें पुंडलिकें साधूनिया ५ नामा म्हणे आम्हां अनाथां लागुनी । निडारले नयनीं वाट पाहे ॥ ६ ॥

१८५३ ज्ञानियांचें ज्ञेय ध्यानियांचें ध्येय । पुंडलिकाचें प्रिय सुखवस्तु

१ तें हें समचरण उभें विटेवरीं । पहा भीमातीरीं विठ्ठलरूप २ जें तपस्वीयांचें तप जें जपकांचें जाप्य । योगियांचें गौप्य परमधाम ३ जें तेजकांचें तेज जें गुरुमंत्राचें गुज। जें पूजकांचें पूज्य कुलदैवत ४ जें जीवाचें जीवातें पवनातें निवावितें । ज भक्तांचें उगवतें मायाजाळ ५ नामा म्हणे तें सुखचि आइतें । जोडलें पुंडलिकातें भाग्ययोगें ॥ ६ ॥

१८५४ वेडावली वाचा वेदांची बोलतां । देवां पाईं जातां अनिर्वाच्य १ वाचा बोलावया गेली । जिव्हा हे चिरली भूधराची २ भूधराची जिव्हा झालीसे कुंठित । नामा म्हणे अंत नलगे त्याचा ॥ ३ ॥

१८५५ हवा हवा म्हणताती श्रुती । परि त्या नेणती भुललीया १ तुझिया रूपा नेणती अगा कमळापती । बाळक म्हणती गौळियाचें २ विष्णुदास नामयानें दावियेल्या खुणा । पंढरीचा राणा श्रीविठ्ठल ॥ ३ ॥

१८५६ ज्ञान सत्य मुक्त शुद्ध बुद्ध युक्त । कारणरहित निरंजन १ तें आम्हीं देखिलें चर्मचक्षु दृष्टीं । उभा वाळवंटीं पंढरीचें २ वेदां अगोचर तया सहस्रमुखा । तें झालें पुंडलिका लोभापर ३ परतल्या श्रुति म्हणती नेति नेति । आम्हां गातां गीतीं सांपडलें ४ स्वरूपाचा निर्धार बोलतीं पुराणें । शिणलीं दरुशनें विवादती ५ नामा म्हणे यांसी भावाचि कारण । पावावया चरण केशवाचे ॥ ६ ॥

१८५७ देख देख देख पैल पैल । पैल उभा असे विटेवरीं १ खोळबुंथीचा आकारु झळके पीतांबरु । सौभाग्यसुंदरु विठ्ठलदेव २ दान दीक्षा गुरु नामया दातारु । धरावया नागरू केशिराज ॥ ३ ॥

१८५८ निर्गुण सगुण नव्हे तें समान । तैसें तेंही जाण योगाभ्यासीं १ प्रल्हादासी हरी शंख चक्र गदा । सगुण गोविंदा शोभतसे २ अर्जुनासी देवा उभा पाचारासी । रूखा उद्धवासी साक्ष दावी ३ नामा म्हणे माझा केशिराज भोळा । दाविसी गोपाळा बाळलीला ॥ ४ ॥

१८५९ अमरांचें ठेवणें विश्वाचें जीवन । सौभाग्य लावण्य रखुमाईचें १ धन्य गौळियां जिणें कृष्ण बाळपण । यशोदानंदन क्रीडा करी २ अंगें स्थूळपणें ब्रह्म खेळा येणें । लीला सामावणें रोमरंध्रीं ३ विष्णुदास नामा देवेंचि लाहणें । ज्या घरीं खेळणें परब्रह्म ॥ ४ ॥

१८६० डोलत डोलत टकमक चाले । गोजिरीं पाउलें टाकूनिया १ पायीं रुणझुण वाजताती वाळे । गोपी पाहतां डोळे मन निवे २ सांवळें सगुण मानस मोहन । गोपी रंजवण नामा म्हणे ॥ ३ ॥

१८६१ यमुने पाबळीं देखियेली मूर्ती । तळपती दीप्ति तेजोमय १

सांवळें सुंदर ओंकार वर्तुळ । मध्यें घननीळ पाचारितो २ सुरंग ओतिली प्रेमतनु छाया । तेणें तुझी माया काय घाणूं ३ नामा म्हणे विठो चातुर्य करुणा । गुणागुणीं किरणा प्रभा भासे ॥ ४ ॥

१८६२ प्रथम अवतारीं देव मच्छ झाले सागरीं । वधोनी शंखासुर वैरीं आणिलें वेद १ कूर्म अवतारीं सांवरिली सृष्टि । वराहद्विज नेहटी धरणीधरू २ प्रल्हाद कैवारा स्तंभाभीतरीं । बळी बंधन हरी प्रगट झाला ३ रेणुकानंदन द्विजकुळपाळण । त्रिंबक भंजन रघुनाथ ४ गोकुळीं अवतारु सोळा सहस्र वरु । आपण योगेश्वरु बौध्यरूपीं ५ कल्की अवतारु वदतसे वरु । नामया दातारु केशिराज ॥ ६ ॥

१८६३ कमळगर्भा मनीं थोर चिंता करी । पद्म ठसेवरीं उमटताती १ नीलोत्पल जैसे चरण वानूं कैसे । सकुमार राजस विठ्ठलाचे २ लावण्यसागरू रूप पाहों ठेली । दृष्टि पैं खुंटली रुक्मिणीची ३ नामा म्हणे विठोचे चरण सुकुमार । तेथें वाहे धार गंगादेवी ॥ ४ ॥

१८६४ परब्रह्ममूर्ति सांवळें सगुण । पंढरी निधान वाळुवंटीं १ आनंद अमृत वोळला दरुशन । तुटेल बंधन हेळामात्रें २ नामा म्हणे नको नामीं सदा मन । उभा नारायण भेटी पुरे ॥ ३ ॥

१८६५ कस्तुरी कुंकुम रेखे लाल टिळा । केशराची उटी सर्वांगासी १ पाहिला पाहिला माझा पांडुरंग । जीवीं जिवलग डोळेभरीं २ हार शोभे गळां मंजुरीचा तुरा । कर्णफळा रत्न झळाळित ३ विटेवरीं नीट गोमटीं पाउलें । त्यांवरी ठेविलें मस्तक म्यां ४ नामयाची धर्णा भुकेली ते धाली । आनंद दिवाळी आजि झाली ॥ ५ ॥

१८६६ शांति भीमातीरीं भक्ति पंढरपुरीं । प्रेम विटेवरीं देखियेलें १ देखिला गे माय देखिला गे माय । देखिला गे माय पंढरीये २ नामरूपातीत नित्य सदोदित । जेथें विरे चित्त योगियांचें ३ दुरी ना जवळीं त्रिपुटीवेगळा । केशव भेटला नामा म्हणे ॥ ४ ॥

१८६७ केशवाच्या नामीं लागलेंसें ध्यान । देखिल्या नयन तदाकार १ जया तया म्हणे माझा चक्रपाणी । जाय लोटांगणीं सर्वभावें २ प्रेम वोथरत नामाचेनि छंदें । हृदय प्रेमानंदें वोसंडत ३ धांवुनि येऊनि चरणांजवळीं । वंदी पायधुळी सर्वभावें ४ घनश्याम मूर्ति सुंदर सांवळी । ध्यान हृदयकमळीं नित्य राहे ५ भाग्यवंत नामा भक्तां शिरोमणी । अखंड उन्मनी भोगितसे ॥ ६ ॥

१८६८ जीव विठ्ठल आत्मा विठ्ठल । परमात्मा विठ्ठल विठ्ठल १ जनक विठ्ठल जननी विठ्ठल । सोयरा विठ्ठल सांगाती २ अहिक्य विठ्ठल परत्र

विठ्ठल । निरंतर विठ्ठल तारिता ३ नाम विठ्ठल रूप विठ्ठल । पतीतपावन विठ्ठल विठ्ठल नामा ॥ ४ ॥

१८६९ मातापिता बंधुभगिनी इष्टमित्र विठ्ठला तूं रे ॥ ध्रु० ॥ बापा यावें भेटावें विसांवा माझा गा तूं । माझा कुळाचार माहेर रे जिव्हार विठ्ठला तूं १ माझें विद्याधन आयुष्य आरोग्यता विठ्ठला तूं गा । माझें तप व्रत तीर्थ दान पुण्य विठोबा तूं गा २ माझा गुरुमंत्र दैवत आगमनिगम विठ्ठला तूं गा । भूपति सुरपति ब्रह्ममूर्ति विठोबा तूं गा । माझा आचार विचार सत्यवाद धीर धर्म विठोबा तूं गा । यशकीर्ति निवृत्ति आतां माझी तृप्ति विठोबा तूं गा ४ माझे यमनियम प्राणायाम प्रत्याहार विठोबा तूं गा । नामा म्हणे विठोबा केशव परमात्मा माझा तूं गा ॥ ५ ॥

१८७० बरवेंपणें बरवा बाप मदनाचा । तो स्वामी आमुचा पंढरीराव १ उदारपणें उदार दाता त्रैलोक्याचा । तो स्वामी आमुचा पंढरीराव २ झुंझार आणि शूर अरि त्या दैत्यांचा । तो स्वामी आमुचा पंढरीराव ३ चतुरपणें चतुर बाप ब्रह्मयाचा । तो स्वामी आमुचा पंढरीराव ४ पवित्रपणें पवित्र उद्धार तीर्थांचा । तो स्वामी आमुचा पंढरीराव ५ नामा म्हणे आधार सकळां जीवांचा । तो स्वामी आमुचा पंढरीराव ॥ ६ ॥

१८७१ दीनांची माउली । आजि म्यां देखिली १ कटीं ठेउनियां कर । उभी राहे विटेवर २ मुगुट रत्नांचा साजिरा । वरीं मोतियांचा तुरा ३ रूप लावण्य गोजिरें । हृदयीं पदक साजिरें ४ कांसे पिवळा पीतांबर । चरणीं ब्रीदाचा तोडर ५ भक्तां कृपेची साउली । नामा वंदी पायधुळी ॥ ६ ॥

१८७२ आषाढी कार्तिकी हेचि आम्हा सुगी । शोभा पांडुरंगीं घनवटे १ संतांचीं दर्शनें हेंचि पीक जाण । देतां आलिंगन देह निवे २ देह निवे किती नवल सांगावें । जीवासी दुणावे ब्रह्मानंद ३ नामा म्हणे यासी मूळ पांडुरंग । त्याचेनि अव्यंग सुख आम्हां ॥ ४ ॥

१८७३ आवडे जें जीवा तें पंढरीये उभें । पुंडलीकें लोभें राहविलें १ जोडूनि पाउलें ठेवियलीं विटें । करद्वय गोमटे कटावरीं २ कान मुख डोळे न म्हणती पुरे । सेवितां न पुरे धणी मना ३ गोड लागे पोट न भरे न धाय । भुकेलीच राहे भूक सदां ४ नामा म्हणे संतसंगतीं विश्वास । घेऊं अनुभवास फार फार ॥ ५ ॥

१८७४ भजूं एका विठोबास । आणिक न करूं अभ्यास १ येथें साधन आहे एक । पाहों विठोबाचें मुख २ वर्णू हरीचे पवाडे । काळ लावूं देशधडे ३ नामा विष्णुदास म्हणे । ऐसें करूं हरिकीर्तन ॥ ४ ॥

१८७५ विठ्ठल कानडें बोलूं जाणें। त्याची भाषा पुंडलीक नेणें १ युगें अठ्ठावीस झालीं। दोघां नाहीं बोलाबोलीं। कर ठेउनी कटावरीं। उभा भिवरेच्या तीरीं ३ नामा म्हणे स्वामी माझा। उभा भक्तांचिया काजा ॥४॥

१८७६ ध्यान धारणा नलगे टाळी। विठो पहावा उघडे डोळीं १ विठो समाधीचें सुख। पाहतां हरे तहानभूक २ नामा म्हणे न करीं कांहीं। चित्त रंगलें हरीचे पायीं ॥ ३ ॥

१८७७ येतियां पुसे जातियां धाडी निरोप। पंढरपुरीं आहे माझा मायबाप १ येईं विठाबाई आई माउलिये। निढळावरी कर ठेउनी पालवीये २ पिंवळा पितांबर शेला गगनीं झळकला। गरुडावरी बैसोनी माझा कैवारी आला ३ डोळ्यांतील बाहुली माझी विठाई झाली। घनानंद मूर्ति माझ्या ध्यानासी आली ४ विठोबाचें राज्य आम्हां नित्य दिवाळी। विष्णुदास नामा जीवेंभावें ओंवाळी ॥ ५ ॥

१८७८ अवघें तीर्थ तीर्थरूप। परी तें विठ्ठल चरणींचें स्वरूप। विठ्ठल देखिलिया निष्पाप। जीवजंतु होताती १ एवढें क्षेत्र पांडुरंग। सर्वां तीर्थांमाजीं अभंग। धरिलिया संतसंग। महादोष हरताती २ हरीकीर्तन करी वेगीं। हेंचि उद्धरील जगालागीं। जे जे सरले पांडुरंगीं। ते ते गेले वैकुंठीं ३ नामा जपे सदा काळीं। रामकृष्ण नामावळी। विठ्ठल विठ्ठल हृदय-कमळीं। जपतसे सर्वदां ॥ ४ ॥

१८७९ अनंत म्हणती माझीया स्वामीतें। अनंत गुण त्यातें म्हणो-नियां १ पतित पावन म्हणती माझिया स्वामीतें। उद्धरी पतितातें म्हणो-नियां २ विश्वंभर म्हणती माझिया स्वामीतें। पोशितो विश्वातें म्हणोनियां ३ जगजीवन म्हणती माझिया स्वामीतें। जीवन जगातें म्हणोनियां ४ हृषीकेशी म्हणती माझिया स्वामीतें। चाळी इंद्रियातें म्हणोनियां ५ नामा म्हणे केशव म्हणती स्वामीतें। नाशितो क्लेशातें म्हणोनियां ॥ ६ ॥

१८८० वेदां न कळे पार श्रुतीसी अगोदर। उपनिषदां सार न कळेचि १ तो हरी गोकुळीं वसुदेवकुळीं। यशोदेजवळीं बाळकृष्ण २ ब्रह्मादिक वंदिती शिवादिक ध्याती। शास्त्रांसी तो गती नेणवेचि ३ योग्यांचें चिंतन मुनींचें अंजन। शेषाधिकां ध्यान सदां ज्याचें ४ पुराणें भागलीं आचारें श्रमलीं। बोलत राहिलीं साधुवृंदें ५ नामा म्हणे तो हा विठ्ठल पंढरी। नाममात्रें तारी सकळांसी ॥ ६ ॥

१८८१ सहस्र तोंडाचा तोही भागियेला। अंत नाहीं ज्याला गुणा-लागीं १ तेथें मी पामर काय बोलूं वाणी। तुझी कीर्ति जनीं काय कैसी २ यथामति कांहीं बोलियलों बोल। तोचि हा विठ्ठल नामा म्हणे ॥ ३ ॥

१८८२ नामाचा गजर गर्जे भीमातीर। महिमा साजे थोर तुज एका १ रिद्धि सिद्धि दासी अंगण झाडिती। उच्छिष्टें काढिती मुक्ती चारी २ चारी वेद भाट होउनी गर्जती। सनकादिक गाती कीर्ति तुझी ३ सुरवरांचे भार अंगणीं लोळती। चरणरज क्षितीं शिव वंदी ४ नामा म्हणे देव ऐसा हो कृपाळु। करीतो सांभाळु अनाथांचा ॥ ५ ॥

१८८३ अगणित गुण वर्णितीं पुराणें। पंढरीचे राणे ख्याती जगीं १ अलक्ष भेटी लक्षिताची नाहीं। पुंडलीकें कांहीं तप केलें २ युगें गेली अठ्ठावीस ते अजुनी। उभा चक्रपाणी राहिलासी ३ वेद म्हणती नेती पुराणें तें किती। भांबावल्या मती नामा म्हणे ॥ ४ ॥

१८८४ फेडूनि पीतांबर उभा दिगंबर। कटीं ठेउनी कर वाळुवंटीं १ मोतियांचे हार सांडूनि रत्नकीळा। तुळशीच्या माळा गळां घाली २ पर्यंक शयन शेषाचें आसन। सांडूनि निधान उभा विटें ३ सांडूनियां भक्त सनकादिकीं प्रेमा। कलियुगीं नामा आवडला ॥ ४ ॥

१८८५ पुंडलीकाचें भेटी आणि भिंवरेचें तटीं। परब्रह्म उभें वाळुवंटीं माये १ उभा विटेवरीं कर ठेउनी कटावरीं। उभा भीमातीरीं जगजेठी गे माये २ विठ्ठल कान्हा चरणीं वांकी तोडर। कांसे पीतांबर पद्क लीला मनोहर गे माये ३ कान्हा विठ्ठल कान्हा प्रसन्नवदन थोरा। जो आथी करुणाकरा हरि नामया दातारा ॥ ४ ॥

१८८६ देहुडाचरणु वाजवितो वेणु। गोपिकारमणु स्वामी माझा १ देखिला गे माये यमुनेच्या तीरीं। हात खांद्यांवरीं राधिकेच्या २ गुंजावर्ण डोळे माथां बाबरझोटी। मयूरपिच्छ वेठी शोभतसे ३ सगुण मेघश्याम लावण्यसुंदर। नामयादातार केशवराज ॥ ४ ॥

१८८७ हरि भोळा हरिभोळा। आम्ही डोळां पाहिला १ हरि श्रेष्ठ हरि श्रेष्ठ। आम्हां कष्ट नाहीं ते २ हरि उदार हरि उदार। आम्हां धीर होइना ३ नामा म्हणे हरी दाता। आम्हां दासां रक्षितो ॥ ४ ॥

१८८८ अनंता श्रीधरा गोविंदा केशवा। मुकुंदा माधवा नारायणा १ देवकीतनया गोपिकारमणा। भक्तउद्धरणा त्रिविक्रमा २ मकर कुंडलें श्रवणीं शोभतीं। एकावळी दीप्ति तेजें भारी ३ नामा म्हणे तुझा नकळेचि पार। भजा निरंतर सर्वकाळ ॥ ४ ॥

१८८९ उभा विटेवरीं भक्तांचा कैवारी। भेटावया उभारी दोन्ही बाह्या १ गुणदोष त्याचे न पाहेचि डोळां। भेटे वेळोवेळां केशिराज २ ऐसा दयावंत घेतो समाचारु। लहान आणि थोरु सांभाळितो ३ सर्वांलागीं देतों

समान दर्शन । उभा तो आपण समपायीं ४ नामा म्हणे तया भक्तांची आवडी । भेटावया कडाडी उभा ठेला ॥ ५ ॥

१८९० तुझिया सत्तेनें वेदांसी बोलणें । सूर्यासी चालणें तुझिया सत्तें १ ऐसा तूं समर्थ ब्रह्मांडाचा धनी । वर्म हें जाणोनी शरण आलों २ मेघांनीं वर्षावें पर्वतीं बैसावें । वायूनें विचरावें सत्तें तुझे ३ नामा म्हणे कांहीं न हाले साचार । प्रभु तूं निर्धार पांडुरंगा ॥ ४ ॥

१८९१ अच्युता अनंता श्रीधरा माधवा । देवा आदि देवा पांडुरंगा १ कृष्णा विष्णु हरी गोविंदा वामना । तूंचि नारायणा नामधारी २ मुकुंदा मुरारी प्रद्युम्ना केशवा । नाम सदाशिवा शांतरूपा ३ रूपातीत हरी दाखवी सगुण । निरंतर ध्यान करी नामा ॥ ४ ॥

१८९२ अनंत हे कळा अनंत हे लीळा । अनंत जयाला वेद गाती १ तोचि पांडुरंग पंढरीचा राजा । धणी झाला वोजा भावबळें २ अनंत जयाच्या सेवा वोजावणी । नामरूप गुणीं नामातीत ३ नामा म्हणे अंत असेना जो कांहीं । सांपडतो पाहीं पंढरीये ॥ ४ ॥

१८९३ देव दाखवी असा नाहीं गुरू । जेथें जाय तेथें दगडा शेंदुरू १ देव दगडाचा बोलेल कैंचा । कोण काळीं त्यास फुटेल वाचा २ देव देव करितां शिणलें माझें मन । जेथें जाय तेथें पूजा पाषाण ३ नामा तोचि देव हृदयीं पाहे । नामा केशवाचे न सोडी पाये ॥ ४ ॥

१८९४ नेणतीं साहीं शास्त्रें तुज केशिराजा । स्वरूपें कुबजा काय होती १ न मागें मी तैसा न मागें मी तैसा । न मागे मी तैसा कदाकाळीं २ कौरवांचें काजीं घेसी गांढेपण । धर्माघरीं पूर्ण घोडे धुसी ३ नामा म्हणे आम्हीं कीर्ति वाखाणावी । भक्तांसी गोसावी होसी देवा ॥ ४ ॥

१८९५ काय वानूं आतां पायांचा महिमा । जेथें झाली सीमा बोलायाची १ विठोबाचे पाय आठवितां मनीं । गेलें हारपोनी भवभय २ पाय नारदानें हृदयीं धरितां । ब्रह्मांडीं मान्यता झाली त्याची ३ सनकादिकांलागीं पाय वज्रकवच । ब्रह्मादि देवांस पद जेणें ४ लागतांचि पाय शिळा दिव्य झाली । पाषाण तारिले उदकावरीं ५ पाय तें रमेचें सौभाग्य साजिरें । योगि ऋषीश्वर थोर जेणें ६ नामा म्हणे मनीं पाय सर्वकाळ । म्हणोनि सुकाळ आनंदाचा ॥ ७ ॥

१८९६ उभा भीमातीरीं कर कटावरीं । राहे निरंतरीं भक्तांपुढें १ भक्तभाग्य थोर नव्हे कधीं प्राप्ती । जाणोनि श्रीपती गुज बोले १ गणिका गजेंद्र उद्धव नारद । आपण गोविंद मिळोनिया ३ समुद्रमंथनीं उभा करोनियां । लागतसे पायां नामा म्हणे ॥ ४ ॥

१८९७ भरतें त्यागिली जननी। ख्याति झाली त्रिभुवनीं १ ऐसी भक्ति तुझी हरी। जगीं करंटा न करी २ बंधु अवज्ञा बिभीषणा। प्रगट झाला राम राणा ३ प्रल्हाद पितृआज्ञा न करी। स्तंभीं प्रगटला नरहरी ४ पति अवज्ञा ऋषिपत्न्यांसी। कृष्णदर्शन पूर्ण त्यांसी ५ नामा म्हणे भक्त अवरोधी पाहीं। त्यासी त्यजिल्या दोष नाहीं ॥ ६ ॥

१८९८ सगुण तें ब्रह्म ईटेवरीं नीट। कोण्या प्राणी कष्ट होऊं नेदी १ देऊनियां क्षेम देह पालटीसी। वृद्ध रूप होसी कर्णासाठीं २ भजन भक्तांचें मानिसी वचन। नाम नारायण म्हणे कां रे ३ उफराटी वदवी वाल्मिका नामाख्या। शतकोटि संख्या प्रविस्तार ४ नामा म्हणे देवा भक्तिचें पैं पिसें। त्यालागीं हव्यासें होसी जाण ॥ ५ ॥

१८९९ पांडुरंगा नमूं परात्परा नमूं। सगुणासी नमूं साक्षिभूता १ समस्त संबंध साधियेले हरी। रावणादि वैरी उद्धरिले २ नामरूपातीता नाहीं भेटाभेट। म्हटलें आहे नीट नामा म्हणे ॥ ३ ॥

१९०० सगुण समान भजती अंतरीं। सर्व भूतांतरीं असे एक १ पहा कोळियाची काय सांगों कीर्ति। विद्या अभ्यासिती मूर्तिपुढें २ द्रौपदीचे घरीं होते उपवासी। देंठही लाविसी अकस्मात ३ नामा म्हणे जाण प्रारब्ध कारण। पांडुरंगाविण गती नाहीं ॥ ४ ॥

१९०१ एक अंजनीं उत्पन्न। एका खांबीं अवतरण १ ते पावले दोघे-जण। नरसिंह हनुमंत आपण २ एक सिंहनाद करी। एक भुभुःकार करी ३ एक सीताशुद्धी करी। एक प्रल्हादा कैवारी ४ एक बाळब्रह्मचारी। एका अर्धांगी सुंदरी ५ एक रुद्राचा अवतारू। एक नामया दातारू ॥ ६ ॥

१९०२ प्रल्हादादिकांचें अंतरींचें ध्यान। तें पंढरीये निधान उभें असें १ सर्व जण जया नेणते जाहले। सुख दाखविलें पुंडलीका २ वेदांचें जें सार श्रुतीचें जिव्हार। तेंचि कटीं कर उभें असें ३ ज्ञानाचें जीवन वैराग्या भूषण। तें सुखनिधान विटेवरीं ४ शुद्धबुद्ध मुक्त समाधीचें सुख। तें उभें प्रत्यक्ष वाळुवंटीं ५ हृदयीं धरूनि नामा निजबोधें निमाला। शीण हारपला संसाराचा ॥ ६ ॥

१९०३ हरी गातां बरवा ऐकतां बरवा। हृदयीं ध्यातां बरवा बाइ-यांनो १ केशव पैं देणें केशव पैं घेणें। केशव करणें धंदा आम्हीं २ चंद्र-बिंबाची कुरवंडी ओवाळूं श्रीमुखावरीं। मदन हा जिव्हारीं लाजियेला ३ नामा म्हणे निवाविलें सकळ इंद्रियांतें। म्हणोन त्या केशवातें शरण जा रे ॥ ४ ॥

१९०४ केशव पैं मुक्ति केशव पैं भक्ति । केशव विश्रांति पंढरीये १ केशव लौकिकीं केशव व्यवहारीं । केशव निर्धारीं नाम तुझें २ नामा म्हणे अगा केशव बोळला । भावासी भुलला वाळुवंटीं ॥ ३ ॥

१९०५ वेदासी कानडा श्रुतीसी कानडा । विठ्ठल उघडा पंढरीये १ नाम बरवें रूप बरवें । दर्शन बरवें कानडियाचें २ नामा म्हणे तुझें अवघेंचि बरवें । त्याहुनि बरवें प्रेम तुझें ॥ ३ ॥

१९०६ पंढरी ध्यानियां ध्यातां लक्षा न ये । आम्हां वाट पाहे अनाथांची १ जपकांचें जाप्य नाना मंत्रमय । आम्हां भक्ति प्रिय भावें सारीं २ पुंडलीकासाठीं बोळला वोरसें । नेणों काय कैसें प्रेम त्याचें ३ नामा म्हणे जीवें करूं निंबलोण । झणीं नारायणा दिठावसी ॥ ४ ॥

१९०७ सगुण संपन्न पंढरीच्या राया । आमुच्या स्वामिया केशिराजा १ राम कृष्ण हरी श्रीधरा मुकुंदा । सज्जनीं स्वानंदा सर्वातीता २ गोविंद गोपाळ गोपवेषधारी । गोवर्धन धरी नखावरीं ३ दुष्ट दुर्जनासी दुःख फार चित्ता । पावन पतीत नामा म्हणे ॥ ४ ॥

१९०८ परब्रह्म अविनाश आणि आनंदघन । त्याहूनि चरण गोड तुझे १ तें जीवीं न सोडी अगा पंढरीनाथा । जाणसी तत्वतां हृदय माझें २ परात्पर ध्याइजे आणि अपरंपार । त्याचेंही जिव्हार पाय तुझे ३ सच्चिदानंदघन जेथें हरपें मन । त्याहुनीं चरण गोड तुझे ४ नामा म्हणे तुझीं पाउलें सकुमार । तें माझें माहेर विटेवरी ॥ ५ ॥

१९९ सुखाचें हें सुख श्रीहरी मुख । पाहतांही भूक ताहान गेली १ भेटली भेटली विठाई माउली । वासना निवाली जीवांतलि २ चंद्रासी चकोर मेघासी मयूर । वाटे तैसा भर आनंदाचा ३ नामा म्हणे पाप आणि ताप दुःख । गेलें झालें सुख बोलवेना ॥ ४ ॥

१९१० आवडे जें जीवा तें पंढरिये उभें । पुंडलिकें लोभें राहविलें १ जोडूनि पाऊलें ठेवियेलीं विटे । करद्वय गोमटे कटावरीं २ कान मुख डोळे न म्हणती पुरे । सेवितां न पुरे धणी मना ३ गोड लागे पोट न भरे न धाय । भुकेलीच राहे भूक सदा ४ नामा म्हणे संतसंगतीं विश्वास । येऊं अनुभवास फार फार ॥ ४ ॥

१९११ लोखंडाचा विळा परिसीं लागला । मागिलिया मोला मागूं नये १ दासी होती परि रायासी रतली । मागिल ते बोली बोलों नये २ वेश्या होती तेचि पतिव्रता झाली । मागील ते बोली बोलों नये ३ विष्णुदास नामा विठ्ठलीं रंगला । तो शिंपी वहिला म्हणों नये ॥ ४ ॥

श्रीजनाबाई

१९१२ भला भला पुंडलिका। तुझ्या भावार्थाचा शिक्का १ भलें घालूनियां कोडें। परब्रह्म दारापुढें २ घाव घातला निशाणीं। ख्याति केली त्रिभुवनीं ३ जनी म्हणे पुंडलिका। धन्य तूंचि तिहीं लोकां॥ ४॥

१९१३ पंढरीचें सुख पुंडलीकासी आलें। तेणें हें वाढिलें भक्तालागीं १ भुक्ति मुक्ति वरदान दिधलें। तेही नाहीं ठेविलें आपणापाशीं २ उदार चक्रवर्ती बाप पुंडलीक। नामें विश्वलोक उद्धरिलें॥ ३॥

१९१४ ऐसा आहे पांडुरंग। भोग भोगुनि निःसंग १ अविद्येनें नवल केलें। मिथ्या सत्यत्व दाविलें २ जैसी वांझेची संतती। तैसी संसार उत्पत्ती ३ तेथें कैची बा धरिसी। ब्रह्मीं पूर्ण जनी दासी॥ ४॥

१९१५ बाप रखुमाबाई वर। माझें निजाचें माहेर १ तें हें जाणा पंढरपूर। जग मुक्तीचें माहेर १ तेथें मुक्ति नाहीं म्हणे। जनी न पाहे त्याचें वदन॥ ४॥

१९१६ देव देखिला देखिला। नामें ओळखुनी ठेविला १ तो हा विटेवरीं देव। सर्व सुखाचा केशव २ जनी म्हणे पूर्ण काम। विट्ठल देवाचा विश्राम ३

१९१७ आळवितां धाव घाली। ऐसी प्रेमाची भुकेली १ ते हे यशो- देच्या बाळा। बरवी पाहतसे डोळां २ विटेवरीं उभा नीट। केली पुंडलीकें धीट ३ स्वानंदाचें लेणें ल्याली। पाहून दासी जनी धाली॥ ४॥

१९१८ स्तन पाजायासी। आली होती ते माउसी १ तिच्या उरावरीं लोळे। विठो माझा क्रीडा खेळे २ मेलें मेलें कृष्णनाथा। सोडीं सोडीं रे अनंता ३ लिंगदेह घिरविलें। जनी म्हणे या विट्ठलें॥ ४॥

१९१९ विठो माझा लेंकुरवाळा। सगें गोपाळांचा मेळा १ निवृत्ती हा सांद्यावरीं। सोपानाचा हात धरी २ पुढें चाले ज्ञानेश्वर। मागे मुक्ताई सुंदर ३ गोराकुंभार मांडीवरीं। चोखा जीवाबरोबरीं ४ वांका कडियेवरीं। नामा करांगुळी धरी ५ जनी म्हणे गोपाळा। करी भक्तांचा सोहळा॥ ६॥

१९२० स्त्रीजन्म म्हणवुनी न व्हावें उदास। साधु संता ऐसें केलें जनीं १ संतांचें घरची दासी मी अंकिली। विठोबानें दिलीं प्रेमकळा २ विदुर सात्त्विक माझिये कुळींचा। अंगिकार त्याचा केला देवें ३ न विचा- रितां कुळ गणिका उद्धरिली। नामें सरती केली तिहीं लोकीं ४ ऋषींचीं कुळें उच्चारिलीं जेणें। रवरवीं तेणें वस्ती केली ५ नामयाची जनी भक्तितें सादर। माझें तें साचार विटेवरीं॥ ६॥

श्रीभानुदासमहाराज

१९२१ अनादि परब्रह्म जें कां निजधाम। तें ही मूर्ति मेघश्याम विटेवरीं ॥ १ ॥ जें दुर्लभ तिहीं लोकां न कळे ब्रह्मादिकां। तपें पुंडलिका जोडलेंसें २ जयातें पाहतां श्रुती परतल्या नेति नेति। ते हे परब्रह्म मूर्ति विटेवरीं ३ वेदां मौन पडे श्रुतीसी सांकडें। वर्णितां कुवाडें पुराणांसी ३ ज्ञानियांचें ज्ञान मुनिजनांचें ध्यान। तें परब्रह्म निधान विटेवरीं ५ पुंडलीकाचें तपें जोडलासे ठेवा। भानुदास देवा सेवा मागे ॥ ६ ॥

१९२२ अद्वय आनंद तो हा परमानंद। शोभे सच्चिदानंद विटेवरी १ सांवळें रूपडें गुणा अगोचर। उभा कटीं कर ठेवुनि विटे २ पीतांबर परिधान चंदनाची उटी। रुळे माळ कंठीं वैजयंती ३ भानुदास म्हणे ब्रह्म अगोचर। नेणवे विचार ब्रह्मादिकां ॥ ४ ॥

१९२३ वेदीं सांगितलें श्रुति अनुवादलें। तें ब्रह्म कोंदलें पंढरीये १ वाळुवंटीं बुंथी श्रीविठ्ठलनामें। सनकादिक प्रेमें गाती जया २ भानुदास म्हणे तो हरि देखिला। हृदयीं सांठविला आनंदभरित ॥ ३ ॥

१९२४ जैसा उपनिषदांचा गाभा। तैसा विटेवरीं उभा। अंगींचिया दिव्य प्रभा। धवळिलें विश्व १ उगवती या सुरज्या। नवरत्नें बांधूं पूजा। मुगुटीं भाव पैं दुजा। उपमा नाहीं २ दोन्ही कर कटीं। पीतांबर माळ गांठी। माळ वैजयंती कंठीं। कौस्तुभ झळके ३ कल्पद्रुम छत्राकार। तळीं त्रिभंगी बिढार। मुरली वाजवी मधुर। श्रुती अनुरागें ४ वेणूचेनि गोडपणें। पवन पांगुळला तेणें। तोही निवे एक गुणें। अमृतधारीं ५ अहो लेणियाचें लेणें। नादसुखासी पैं उणें। विश्व बोधिलें येणें। गोपाळवेषें ६ पुंडलीकाचेनि भावें। श्रीविठ्ठल येणें नांवें। भानुदास म्हणे दैवें। जोडलें आम्हां ॥ ७ ॥

१९२५ शंखचक्रगदाधरू। कांसे सुरंग पीतांबरु। चरणीं ब्रीदाचा तोडरू। असुरावरीं काढीतसे १ बरवा बरवा केशिराजु। गरुडवाहन चतुर्भुजु। कंठीं कौस्तुभ झळके विजु। मेघःशाम देखोनी २ करी सृष्टीची रचना। नाभीं जन्म चतुराननां। जग हें वाखाणी मदना। तें लेंकरूं तयाचें ३ कमळा विलासली पायीं। आर्त तुळशीचें ठायीं। ब्रह्मादिकां अवसरू नाहीं। तो यशोदे वोसंगा ४ उपमा द्यावी कवणें अंगा। चरणीं जन्मली पैं गंगा। सोळा सहस्र संभोगा। नित्य न पुरती कामिनी ५ अधिष्ठान गोदातीरीं। रिद्धिसिद्धी तिष्ठती द्वारीं। भानुदास पूजा करी। वाक्पुष्पें अनुपम्य ॥ ६ ॥

१९२६ लावण्य रूपडें पहा डोळेभरी। मूर्ति हे गोजिरी विटेवरीं १ राहीरखुमाई सत्यभामा आई। गरुड हनुमंत ठायीं उभे असती २ चंद्रभागा

तीर्थ पुंडलिक मुनी। दक्षणवाहिनी शोभतसे ३ वेणुनाद काला गोपाळ करिती। भानुदास तृप्ति पाहोनियां ॥ ४ ॥

१९२७ उन्मनी समाधी नाठवे मनासी। पाहतां विठोबासी सुख बहु १ आनंदी आनंद अवघा परमानंद। आनंदाचा कंद विठोबा दिसे २ जागृति स्वप्न सुषुप्ति नाठवे। पाहतां सांठवें रूप मनीं ३ नित्यता दिवाळी नित्यता दसरा। पाहतां साजिरा विठ्ठलदेव ४ भानुदास म्हणे विश्रांतीचें स्थान। विठ्ठल निधान सांपडलें ॥ ५ ॥

१९२८ जन्मोजन्मीं आम्हीं बहु पुण्य केलें। म्हणोनी विठ्ठलें कृपा केली १ जन्मोनी संसारीं जाहलों त्याचा दास। माझा तो विश्वास पांडुरंगीं २ आणिका देवता नेघे माझें चित्त। गोड गातां गीत विठोबाचें ३ भ्रमर मकरंदा मधासी ती माशी। तैसें या देवासी मन माझें ४ भानुदास म्हणे मज पंढरीसी न्या रे। सुखें निरवा रे विठोबासी ॥ ५ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

१९२९ द्वारकेहुनी जगजेठी। आला पुंडलीकाचे भेटी। पाउलें सरळ गोमटीं। बाळ सूर्यापरी १ धन्य धन्य पांडुरंग। बाळरूप सवेग। गाई गोप संवगडे लाग। मिळोनी सकळांसहित २ पाहतां पुंडलीकाचें वदन। वेडावलें भक्ताचें भूषण। केलेसें खेवण। समचरणीं विटेवरीं ३ न बैसे अद्यापि खालीं। ऐशी कृपेची माउली। एकाजनार्दनीं आली। भक्तिकाजा विठ्ठल ४

१९३० जोडोनियां हात दोन्ही। पुंडलीक मुनी विनवीत १ आह्मा तैसें उगेचि रहा। माझिये पहा प्रेमासी २ जे जे येती ज्या ज्या भावें। ते ते तारावे कृपाळुवा ३ एका शरण जनार्दनीं। बाह्या पसरूनि हरी बोले ॥ ४ ॥

१९३१ धन्य धन्य पुंडलीका। तारिलें लोकां सकळां १ तुझे भाके गुंतुनी येथें। तारिन पतीत युगायुगीं २ भोळेभाळे येतील जैसे। दरुशनें ते तैसे वैकुंठीं ३ एकाजनार्दनीं देउनी वर। राहे विटेवर मग उभा ॥ ४ ॥

१९३२ उभा पुंडलीकापुढें। कटीं कर ठेउनी रूपडें १ पाहतां वेडावलें मन। शिवा लागलेंसें ध्यान २ सनकादिक वेडावले। ते पुंडलीकें भुलविले ३ भक्तां देखोनि भुलला। एकाजनार्दनीं सांवळा ॥ ४ ॥

१९३३ घेऊनियां परिवारा। आला असे पंढरपुरा १ भक्त पुंडलीकासाठीं। उभा ठेउनी कर कटीं २ केशर कस्तुरी चंदन टिळा। कासे शोभे सोनसळा ३ वामांकीं शोभे रुक्मिणी। शरण एकाजनार्दनीं ॥ ४ ॥

१९३४ आला पुंडलीकासाठीं। उभा सम पाय विटीं १ विठु मद-

नाचा पुतळा । भुलवणा तो सकळां २ आराध्य दैवत शिवाचें । कीर्तनीं उघडाचि नाचे ३ एकाजनार्दनीं मन । वोवाळावें पायांवरून ॥ ४ ॥

१९३५ ज्याचे पुराणीं पोवाडे । तो हा उभा बाडेंकोडें १ कटीं कर ठेउनी गाढा । पाहे दिगंबर उघडा २ धरूनी पुंडलीकाची आस । युगें जाहलीं अठ्ठावीस ३ तो हा देव शिरोमणी । एका शरण जनार्दनीं ॥ ४ ॥

१९३६ सुकुमार हरीचीं पाउलें । सुंदर हरीचीं पाउलें १ भीमातटीं देखिलें । वोळलें तें पुंडलीका २ शेषशायनीं जीं पाउलें । लक्ष्मी करीं तीं पाउलें ३ गरुडपृष्ठीं जीं पाउलें । बळीयागीं तीं पाउलें ४ विटेवरीं जीं पाउलें । एकाजनार्दनीं तीं पाउलें ॥ ५ ॥

१९३७ तारावया भोळे भक्त । कृपावंत पंढरीनाथ १ करूनी मीस पुडलीकाचें । उभा उगाचि विटेवरी दिसे २ ऐसा भक्तांसी भुलला । तारावया उभा ठेला ३ जनीं जनार्दन । शरण एका जनार्दन ॥ ४ ॥

१९३८ या पाउलांसाठीं लक्ष्मी पिशी । सनकादिक वेडावले मानसीं १ सुख जोडलें पुंडलीकासी । विटेवरीं हृषीकेशी २ म्हणे जनार्दनाचा एका । धन्य धन्य पुंडलीका ॥ ३ ॥

१९३९ सकळीं ध्याइला सकळीं पाहिला । परी असे भरला जैसा तैसा १ युगायुगीं मीनले व्यापारीं । परी न पवेचि सरी पुंडलीका २ मापें केलीं परी नये अनुमाना । योगियांच्या ध्याना वोथंबला ३ एकाजनार्दनीं मापचि आटलें । मोजणें खुंटविलें पुंडलीकें ॥ ४ ॥

१९४० पुंडलीकें उभा केला । भक्त भावाचा अंकिला १ युगें झालीं अठ्ठावीस । उभा मर्यादा पाठीस २ सम पाउलीं उभा । कटीं कर कर्दळी गाभा ३ गळां वैजयंती माळ । मुगुट दिसतो तेजाळ ४ एकाजनार्दनीं शोभा । विठ्ठल विटेवरीं उभा ॥ ५ ॥

१९४१ युगें अठ्ठावीस झालीं । परी न बैसे तो खालीं १ कोण पुण्य न कळे माय । विटे लाधले या विठ्ठलाचे पाय २ नाहीं बोलाचाली मौन धरियेलें । कैसें चाळविलें पुंडलीकें ३ एकाजनार्दनीं विटेवर । दोन्ही कटीं ठेविले कर ॥ ४ ॥

१९४२ स्थूळ ना सूक्ष्म कारण ना महाकारण । यापरता वेगळाचि आहे जाण गे माये १ पुंडलीकाचें प्रेमें मौनस्थ उभा । कोण्हा न बोले उगला उभा ठेला ग माय २ निंद्य वंद्य जगीं यावें भेटीलागीं । दरूशनें उद्धार वेगीं तया गे माय ३ ऐसा लाघवी खेळ खेळोनी निराळा । एकाजनार्दनीं डोळां देखिला गे माय ॥ ४ ॥

१९४३ विठ्ठल रुक्मिणी राही सत्यभामा । एकरूपीं परमात्मा पंढरीये

१ कैवल्य उघडें क्षीरसागर निवासी । तपें पुंडलीकासी वश्य झालें २ अणु-रेणुपासोनी भरूनि उरला । तो म्यां देखियेला पंढरीये ३ एकाजनार्दनीं सावळा श्रीकृष्ण । जनीं जनार्दन पूर्ण भरला ॥ ४ ॥

१९४४ विठ्ठल सांवळा पंढरीये उभा । धन्य त्याची शोभा शोभतसे पुंडलीकामागें कर ठेऊनी कटीं । समपाय विटीं देखियेला २ राही रखु-माई शोभती त्या बाहीं । वैष्णव दोहीं बाहीं गरुडपारीं ३ एकाजनार्दनीं पाहुनियां ध्यान । मनाचें उन्मन होत असे ॥ ४ ॥

१९४५ एकरूप मन झालेंसें दोघांचें । देव आणि भक्तांचें रूप एका १ पुंडलीकाकारणें रूमुच्चय उभा । त्रैलोक्याची शोभा पांडुरंग २ ध्यातां चित्त निवे पाहतां ठसावें । एकाजनार्दनीं सांठवें हृदयीं रूप ॥ ३ ॥

१९४६ विठ्ठल पुंडलीकासाठीं । उभा राहिला वाळुवंटीं । कर ठेउनीयां कटीं । भक्तांसाठीं अद्यापि १ न कळे तयाचें महिमान । वेदां पडिलेंसे मौन । शास्त्रांचें भांडण । परस्परें खुंटलें २ नेणवे तो सोळां बारां । आणीक साहां ते अठरां । पंचविसांसी पुरा । न कळे बरा छत्तिसां ३ ऐसा त्रिवाचावेगळा । परमानंदाचा पुतळा । एकाजनार्दनीं डोळां देखिला देव ॥ ४ ॥

१९४७ सगुण रूपडें अद्वैत बुंथी । घेउनी पंढरीप्रती उभा विटे १ डोळियांची धणी पाहतां न पुरे । मनचि चांचरें पाहतां पाहतां २ रूप आकारलें पुंडलीकाचे भेटीं । उभें असे तटीं भिवरेच्या ३ एकाजनार्दनीं उपाधीनिराळा । उभा तो सांवळा विटेवरीं ॥ ४ ॥

१९४८ क्षीरसागरींचें निजरूपडें । पुंडलीकाचेनि पडिवाडें । उभें तें रोकडें । पंढरीये गोजिरें १ पहा पहा डोळेभरीं । शंखचक्र मिरवे करीं । कास कसिली पीतांबरीं । हृदयावरीं वैजयंती २ भीमरथी वाहे पुढां । करीत पापाचा रगडा । पुंडलीकाचे भिडा । उभा उगा राहिला ३ शरण एका-जनार्दनीं । त्रैलोक्याचा जो धनी । नाचतो कीर्तनीं । भक्तांमागें सर्वदां ॥४॥

१९४९ येऊनियां पंढरपुरा । उभा सामोरा पुंडलीका १ उभारूनी बाह्या हात । भक्तां इच्छिलें तें देत २ भलते याती नारीनर । दरुशनें उद्धार ३ सर्वांसी साक्ष भीमरथी आई । एकाजनार्दनीं पाहीं ॥ ४ ॥

१९५० कर कटावरीं वैजयंती माळा । तो हरी डोळां देखियेला १ रूप सांवळें शोभे विटेवरीं । तो हरी डोळेभरीं देखियेला २ एकाजनार्दनीं पाहतां रूपडें । त्रिभुवन थोकडें दिसतसें ॥ ४ ॥

१९५१ सकळ देवांचा नियंता । माझी विठ्ठल मातापिता १ तो हा उभा विटेवरीं । कट धरूनियां करीं २ मिरवे वैजंयती माळा । केशर कस्तु-

रीचा टिळा ३ मकराकार कुंडलें । करीं शंखचक्र शोभले ४ एका शरण जनार्दनीं । विठ्ठल पाहे ध्यानीं मनीं ॥ ५ ॥

१९५२ शोभती दोन्ही कटीं कर । रूप सांवळें सुंदर । केशराची उटी नागर । गळां माळ वैजयंती १ वेधें वेधक हा कान्हा । पहा वेधतुसे मना । न बैसोचि ध्याना । योगियांच्या सर्वदा २ उभारूनी दोन्ही बाह्या । भाविकांची वाट पाहे । शहाणे न लभती पाये । तया स्थळीं जाउनी ३ ऐसा उदार मोक्ष-दानी । गोपी वेधक चक्रपाणी । शरण एकाजनार्दनीं । नाठवें दुजें सर्वदा ४

१९५३ उभा विटेवरीं । कट धरूनियां करीं । भीमा ती सामोरी । वहात आहे १ जाऊं तयां ठायां । आनंद तेणें काया । वैष्णवांचिया पायां । लोटांगणीं २ कर्माकर्म नाहीं वाद । भेदभ्रम नाहीं भेद । वैष्णवाच्या छंद । नाम गाती आनंदें ३ सुख अनुपम्य अभेदें । एकाजनार्दनीं छंदें । गातां नाचतां आल्हादें । प्रेम जोडें ॥ ४ ॥

१९५४ योगियांचा योग साधन तें चांग । तो पांडुरंग विटेवरीं १ मुमुक्षु संपदा ज्ञानियाचा बांधा । तो पांडुरंग बोधा विटेवरीं २ सच्चिदानंद-घन अमूर्त मधुसूदन । एकाजनार्दन विटेवरीं ॥ ३ ॥

१९५५ वेदांचें सार निगमाचें माहेर । तो हा परात्पर उभा विटें १ शास्त्रांचें निजघर पुराणांचें निजसार । तो हा विश्वंभर उभा विटें २ काळाचा तो काळ भक्तांचा प्रतिपाळ । तो हा दीनदयाळ उभा विटें ३ एका-जनार्दनीं शोभे दिनमणी । भक्तभाग्यधणी पंढरीये ॥ ४ ॥

१९५६ रोकडेंचि ब्रह्म ब्रह्मज्ञानाचें गोंठुलें । तें उभें असें ठेलें पंढरीये १ नये अनुमाना वेदांत सिद्धांतियां । मा ब्रह्मज्ञानिया कोण पुसे २ चारी वाचा जेथें कुंठित पैं जाहल्या । मौन त्या राहिल्या वेदश्रुती ३ एकाजना-र्दनीं साराचें हें सार । परब्रह्म निर्धार पंढरीये ॥ ४ ॥

१९५७ सिद्धसाधक जया हृदयीं ध्याती । तो गोपिकेच्या पती विठ्ठल-राय १ सांवळें सांवळें रूप तें सांवळें । देखतांची डोळे प्रेमयुक्त २ जीवाचें जीवन मनाचें उन्मन । तें चैतन्यघन पूर्ण विटेवरीं ३ एकाजनार्दनीं आनंद अद्वय । न कळे त्याची सोय ब्रह्मादिकां ॥ ४ ॥

१९५८ एकपणें देव विटेवरीं उभा । चैतन्याचा गाभा पांडुरंग १ मानसमोहन भक्तांचें जीवन । योगियांचें ध्यान पांडुरंग २ अनाथा कोंवसा ध्यानीं नारायण । सुखाची सांठवण पांडुरंग ३ एकाजनार्दनीं आनंदाचा कंद । पाहतां आनंद पांडुरंग ॥ ४ ॥

१९५९ सर्वां आदि मूळ नकळे अकळ । तो भक्तप्रतिपाळ भीमातीरीं १ योगियांच्या ध्याना नये अनुमाना । कैलासींचा राणा ध्यात ज्यासी २

शुकादिकां ज्यांचा वेध अहर्निशीं। तो उभा हृषीकेशी विटेवरीं ३ एका-जनार्दनीं ब्रह्म परिपूर्ण। सगुण निर्गुण तोचि एक ॥ ४ ॥

१९६० सगुण निर्गुण बुंथीचें आवरण। ब्रह्म सनातन पंढरीये १ तो हा श्रीहरी नंदाचा खिल्लारी। योगी चराचरीं ध्याती जया २ शिवाचें जें ध्येय मुनीजनांचें ध्यान। ब्रह्म परिपूर्ण पंढरीये ३ एकाजनार्दनीं अठरां निराळा। लाविलासे चाळा सहाचहूंसी ॥ ४ ॥

१९६१ देवा न कळे अभाविकां। उघड पंढरीसी देखा। भोळे सकळां भाविकां। ठाऊक असे १ न कळे तयाचें विंदान। भेटी जातां वेधी मन। तोडीत बंधन। संसाराचें क्षणार्धें २ रूप पाहतां गोजिरें। आवडे डोळियां साजिरें। चित्त तेथें झुरे। पायांपें सकळ ३ तुरे काम आणि क्रोध। अवघा तो परमानंद। एकाजनार्दनीं गोविंद। अभेदपणें पाहतां ॥ ४ ॥

१९६२ न कळे जयाचें महिमान। वेदश्रुतींसी पडलें मौन। वेडावलें दरूशन। जयालागीं पाहतां १ तोचि उभा विटेवरीं। भक्तकरूणाकर हरी। रुक्मिणी निर्धारीं। वामभागीं शोभत २ गरूड सन्मुख उभा। शोभे चैतन्याचा गाभा। नभीं लोपली तेजप्रभा। ऐसा उभा विठ्ठल ३ मन धातां न धाये। दृष्टि पाहतां न समाये। एकाजनार्दनीं पाय। वंदू त्याचे आवडीं ॥४॥

१९६३ चित्त वेधियेलें नंदाच्या नंदनें। मोहियेले ध्यानें योगिराज १ सगुण सुंदर पाहतां मनोहर। सबाह्य अभ्यंतर व्यापियेलें २ एकाजनार्दनीं सांवळें चैतन्य। श्रीगुरूची खूण विटेवरीं ॥ ३ ॥

१९६४ हृदयस्थ आत्माराम नेणती। मूर्ख ते फिरती तीर्थाटणीं १ काय तयां भ्रांति पडलीसे जीवां। देवाधिदेवा विसरती २ विश्वाचा तो आत्मा उभा विटेवरीं। भक्तकाज कैवारी पांडुरंग ३ प्रणवापैलीकडे वैखरींये कानडें। भाग्य तें केवढें पुंडलीकाचें ४ तयाचिया लोभा गुंतुनी राहिलें। अठ्ठावीस युग झालें न बैसे खालीं ५ सन्मुख चंद्रभागा संतांचा सोहळा। एकाजनार्दनीं डोळां पाहूं चला ॥ ६ ॥

१९६५ माझ्या वडिलांचें दैवत। कृपाळु हा पंढरीनाथ १ पंढरीसी जाऊं चला। भेटूं रखुमाईविठ्ठला २ पुंडलीकें बरवें केलें। कैसें भक्तीनें गोविलें ३ एकाजनार्दनीं नीट। पायीं जडलीसें वीट ॥ ४ ॥

१९६६ ध्येयध्याताध्यान विठ्ठल संपूर्ण। ज्ञेन ज्ञाता पूर्ण विठ्ठल माझा १ योगायाग तप विठ्ठल नाम जप। पुण्य आणि पाप विठ्ठला बोला २ उन्मनी साधिली विठ्ठल बोला वाणी। तारील निर्वाणीं विठ्ठल माझा ३ मज भरवंसा कायामनेंवाचा। एकाजनार्दनीं त्याचा शरणांगत ॥ ४ ॥

१९६७ सोलींव ब्रह्मज्ञान सांगत जें गोष्टी । तें उघडें नाचें दृष्टीं संतासंगें १ गळां तुळशीहार मुक्तांचे वैभव । हरुषें नाचे देव तया सुखीं २ एकाजनार्दनीं सुखाची मांदूस । जनार्दनें समरस केलें मज ॥ ४ ॥

१९६८ त्वंपद तत्पद असिपद यावेगळा दिसे । खोळ बुंथी घेउनी विटेवरीं उभा असे गे माय १ वेडावला पुंडलीकें उभा केला । तेथोनी कोठें न जाय गे माय २ भक्ता अभयकर देतुसे अवलीळा । मेळवोनी मेळा वैष्णवांचा गे माय ३ पुंडलीकें मोहिला उभा उगाचि केला । एकाजनार्दनीं ठसावला रूपेंवीण गे माय ॥ ४ ॥

१९६९ जो हा उद्गार प्रसवे ॐकार । तें रूप सुंदर विटेवरीं १ ध्याता ध्यान ध्येय जेथें पैं खुंटलें । तें रूप प्रगटलें पंढरीये २ ज्ञेयज्ञाताज्ञान प्रेमाचें आथिलें । तें रूप सानुलें पंढरीये ३ एकाजनार्दनीं रूपाचें रूपस । वैकुंठ-निवास पंढरीये ॥ ४ ॥

१९७० जयाकारणें श्रमले भांडती । वेदादिकां न कळे मति । तो वोळला सगुण मूर्ति । पुंडलिका कारणें १ धन्य धन्य पावन देख । पुण्य-भूमि पावन सुरेख । तया गातां होतसे हर्ष । प्रेमानंदें डुल्लती २ एका-जनार्दनीं शरण । पाहतां पाहतां वेधलें मन । मोक्ष मुक्ति कर जोडून । उभे तिष्ठत सर्वदां ॥ ३ ॥

१९७१ रामकृष्ण नाम । कथा करूं कीर्तन १ हाचि आम्हां मंत्र । सोपा दिसे सर्वत्र २ संताचें संगती । मुखीं नामामृत तृप्ती ३ वसों कीर्तनीं सदा । माझी मती गोविंदा ४ जनार्दनाचा एका । म्हणे माझी कींव भाका ॥ ४ ॥

१९७२ आजी देखिलीं पाउलें । तेणें डोळे धन्य जाहले १ मागील शीणभारु । पाहतां न दिसे निर्धारु २ जन्माचें फळ । आजी जाहलें सुफळ ३ एकाजनार्दनीं डोळां । विठ्ठल देखिला सांवळा ॥ ४ ॥

१९७३ वेदीं जैसा वर्णिला । तैसा विटेवरीं देखिला १ पुराणें सांगती ज्या गोष्टी । तो विटेवरीं जगजेठी २ शास्त्रें वेवादतीं पाहीं । तोचि विटें समपाई ३ न कळे न कळे आगमा । निगमांही न कळे सीमा ४ जाला अंकित आपण । एकाजनार्दनीं शरण ॥ ५ ॥

१९७४ जगासी भुलवणा भाविकांचें मन । तो जनार्दन विटेवरीं १ कामारी कामारी ऋद्धिसिद्धी घरीं । तो परमात्मा श्रीहरी विटेवरीं २ सनक सनंदन संपुष्टीं ध्याती । ती अंतर्ज्योती विटेवरी ३ सांवळें सगुण निर्गुणाचें गुण । एकाजनार्दन विटेवरी ॥ ४ ॥

१९७५ निवृत्ति शोभे मुगुटाकार। ज्ञान सोपान वटेश्वर १ विठू पंढरीचे राणे। त्याले भक्तांचीं भूषणें २ खेचर विसा जगमित्रनागा। कुंडलें जोडा विठोबाजोगा ॥ ३ ॥ बाहु शोभे बाहुवट। गोरा सांवता दिग्पाट ४ कंठीं जाणा एकविंद। तो हा जोगा परमानंद ५ गळा शोभे वैजयंती। तिसी मुक्ताइ म्हणती ६ अखंड शोभे माझ्या बापा। पद्कीं शोभे नामा शिंपा ७ कटीं सूत्र कटावरीं। तो हा सोनार नरहरी ८ कासें कसिला पितांबर। तो हा जाणावा कबीर ९ जानु जघन सरळ। ते ही कान्हुपात्रा विशाळ ॥ १० ॥ दंतपंक्तीचा झळाळ। तो हा कान्हया रसाळ ११ चरणींच्या क्षुद्र घंटा। नामयाचा नारा विठा १२ वामचरणीं तोडर। परसा रुळतो किंकर १३ चरणीं वीट निर्मळ। तो हा झाला चोखामेळ १४ चरणातळील उर्ध्वरेखा। जाला जनार्दन एका ॥ १५ ॥

श्रीनिवृत्तिमहाराज

१९७६ जनांसी तारक विठ्ठल हेंचि एक। केलासे विवेक सनकादिकीं १ तें रूप पंढरी बोळलेंसे देखा। द्वैताची पै शाखा तोडियेली २ उगवलें बिंब अद्वैत स्वयंभ। नाम हें सुलभ विठ्ठलराज। निवृत्तीचें गुज विठ्ठल सहज। गयनीराजें मज सांगितलें ॥ ४ ॥

१९७७ हरिविणें व्यर्थ आचार समर्थ। हरि हेंचि हित अरे जना १ तें रूप पंढरी पुंडलीकसंगें। एका नामें पांग पाश तोडी २ सर्व ब्रह्मार्पण कर्म करी जाण। वेद्मतें खूण ऐसी असे ३ निवृत्तीचा देव सर्व हा गोविंद। नाहीं भिन्नभेद विश्वीं इयें ॥ ४ ॥

१९७८ बोळलें दुमतें सर्वांसि पुरतें। प्रेमाचें भरतें वैष्णवांसी १ लोळती चरणीं वैष्णव गोमटे। पुंडलीकपेठे हरी आला २ सोपान खेचर ज्ञानदेव लाठा। देताती वैकुंठा क्षेम सदां ३ निवृत्तीनें हृदयीं पूजिलें तें रूप। प्रत्यक्ष स्वरूप विठ्ठलराज ॥ ४ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

१९७९ सर्वादि सर्वसाक्षी तो। विश्वंभर खल्विद तो गे बाई १ आनंद आनंदा तो। प्रबोधा प्रबोध तो गे बाई २ रखुमादेवीवरु तो। विटेवरी उभा तो गे बाई ॥ ३ ॥

१९८० कांहीं नव्हे तो। अमूर्ता मूर्त तो गे बाई १ सहजा सहज

तो। सहज सुखनिधान तो गे बाई २ रखुमादेवीवरु तो। पुंडलीकवरद तो गे बाई ॥ ३ ॥

१९८१ निजगुजा गूज तो। मोहन तो मोहना गे बाई १ बोधाबोध बोधविता तो। द्वैताद्वैत अद्वैत तो गे बाई २ बापरखुमादेवीवरु तो। सर्वादि सर्वेश्वरु तो गे बाई ॥ ३ ॥

१९८२ निजब्रह्मा ब्रह्म तो। ब्रह्मादिकां वंद्य तो गे बाई १ आचिंत चिंतन तो। सारासार गुह्य तो गे बाई २ बापरखुमादेवीवरु विठ्ठलु तो। जनीं वनीं कृपाळु तो गे बाई ॥ ३ ॥

१९८३ राम बरवा कृष्ण बरवा। सुंदर बरवा बाइयांनो १ केशव बरवा माधव बरवा। गोपाळ बरवा बाइयांनो २ रखुमादेवीवरु त्रिभुवनीं गरुवा। विठ्ठलु बरवा बाइयांनो ॥ ३ ॥

१९८४ मन हें धालें मन हें धालें पूर्ण विठ्ठलचि झालें। अंतरबाह्य रंगुनि गेलें विठ्ठलची १ विठ्ठल म्हणतां हरलें पाप पदरीं आलें पुण्य माप। धाला दीनांचा मायबाप विठ्ठलची २ विठ्ठल जळीं स्थळीं भरला ठाव कोठें नाहीं उरला। आज म्यां दृष्टीनें पाहिला विठ्ठलची ३ ऐसा भाव धरुनी मनीं विठ्ठल आणिला निजध्यानीं। अखंड वदो माझी वाणी विठ्ठलची ४ तो हा चंद्रभागे तीरां पुंडलिकें दिधला थारा। बापरखुमादेविवरा जडलें पायीं विठ्ठलची ॥ ५ ॥

१९८५ चतुरतणें चतुराननु पैं भागला। शिवुपणें शिवरूपु पैं जाहला १ हरिपणें हरि अंग रिघाला। या तिहींचा मेळा न दिसे गे माये २ रखुमादेवीवरु तिहीं गुणां वेगळा। शक्ति नव्हे दादुला गे माये ॥ ३ ॥

१९८६ स्वर्ग जयाची साळोंखा। समुद्र पाळी पिंड रेखा। शेषासारिखी बैसका। जो आधार तिहीं लोकां १ लिंग देखिलें देखिलें। त्रिभुवनीं विस्तारलें २ मेघधारीं तपन केलें। तारापुष्पीं वरी पूजिलें। चंद्रफळ ज्या वाहिलें। ओवाळिलें रविदीपें ३ आत्मनैवेद्य समर्पिलें। ब्रह्मानंदीं मग वंदिलें। ज्योतिर्लिंग मग ध्याइलें। ज्ञानदेवीं हृदयीं ॥ ४ ॥

१९८७ मूळ ना ढाळ शाखा ना पल्लव। तो हा कैसा देव आला. घरां १ निर्गुणपणें उभा सगुणपणें शोभा। जीवशिवीं प्रभा दाविताहे २ नकळे याची गति नकळे याची लीळा। आपेंआप सोहळा भोगिताहे ३ ज्ञानदेव म्हणे न कळे याची थोरी। आपण चराचरीं नांदताहे ॥ ४ ॥

१९८८ क्षीरसागरींचें निजरूपडें। पाहतां पारखिया त्रिभुवनीं न संपडे। तें उभें आहे वाडेंकोडें। पुंडलीकाचे आवडीं १ मेघश्याम घेउनियां बुंथी। जयातें श्रुती पैं वानिती। कीं ते पुराणासी वाडे। तें पंढरीये उभें असे

कानडें गे माये २ आवडीच्या वालभें गोजाविलें गोजिरें। पाहतां साजिरें त्रिभुवना एक गे माये ३ जें सकळ मंगलदायकाचें प्रेम आथिलें। कीं ब्रह्मरसाचें वोतिलें घोसुलें। ब्रह्मविद्येचें सार माथिलें। देखा सकळ आगमींचें संचलें। कीं बापरखुमादेवीवरु विठ्ठल नामें मढिलें। श्रीगुरु निवृत्तीनें दिधलें प्रेमखूण रया ॥ ४ ॥

१९८९ नेणों विठो मार्ग चुकले। उघडे पंढरपुरा आले। भक्त पुंडलीकें देखिलें। उभें केलें विटेवरीं १ तो हा विठोबा निधान। ज्याचें ब्रह्मादिकां ध्यान। पाउलें समान। विटेवरीं शोभलीं २ रूप पाहतां तरी डोळसु। सुंदर पाहतां गोपवेषु। महिमा वर्णितां महेशु। जेणें मस्तकीं वंदिला ३ भक्ति देखोनि लांचावला। जाऊं नेदी उभा केला। निवृत्तिदास म्हणे रे विठ्ठला। जन्मोजन्मीं न विसंबे ॥ ४ ॥

१९९० आनंदाच्या तारीं अमृताची घाटी। विवेक तारूं घोटी रसनाबळें १ तें हें रूपडें रूपस विठ्ठल। पुंडलीकें बहुसाल प्रार्थियेलें २ तारावया जन व्हावया पावन। जडमूढ अज्ञान हरिपाठें ३ कर्म धर्म करितां शिणलीं येतां जातां। मग पुंडलीकें अनंता प्रार्थियेलें ४ येऊनियां श्रीहरी भीमेच्या तीरीं। सुदर्शनावरी पंढरी उभविली ५ अमरतरुवर तीर्थ सरोवर। वेणुनाद श्रीधर खेळताती ६ बागडे गाती हरी वांकुल्या कुसरी। तेथें पुंडलीक परोपरी स्तवन करी ७ धन्य धन्य पंढरीनगरी फावली चराचरीं। धन्य जे भूमीवरीं दृष्टीभरी हरी देखे ८ ज्ञानदेवा बीज विठ्ठल केशिराज। नव्हे हें नवल चोज प्रत्यक्ष हरी ॥ ९ ॥

१९९१ जयातें पाहतां परतला आगमु। निगमा नाकळे दुर्गमु। सिद्धसाधक निरुतें वर्मु। न पडे ठायीं सर्वथा १ तें या पुंडलीका वोळलें। प्रेमप्रीतीनें घोळलें। भक्तिमातेनें चाळविलें। आधीन केलें आपणया २ जें माये अविद्ये वेगळें। गुणत्रया नातळे। काळें गोरें ना सांवळें। निर्धारितां नेणवे ३ जें द्वैताद्वैताहूनि परतें। जें सुखातें वाढवितें। योगी लक्षीं लक्षित ज्यातें। परी नेणवे सर्वथा ४ जें रूपा अरूपा वेगळें। सहस्रनामांहूनि आगळें। परम कृपेचें कोवळें। क्रियाकर्मविरहित ५ जें ब्रह्मरसाचें गोठलें। तें पंढरीये प्रगटलें। बापरखुमादेवीवरु विठ्ठलें। नामें आथिलें चोखडें रया ॥ ६ ॥

१९९२ जन्मोजन्मींच्या सायासीं। विठ्ठल लाधला पुंडलीकासी १ पूर्वीं पुण्य केलें वो माये। विट लाधले या विठोबाचे पाये २ बापरखुमादेवीवरु आहे। तया तीर्थां केधवां जाती पाये ॥ ३ ॥

१९९३ आनु नेणें कांहीं। विठ्ठल स्मरें देहभावीं १ पुंडलीका हें

चिंतन। म्हणोनि विटेवरी हें ब्रह्म २ बापरखुमादेवीवरु शाहाणे। विठ्ठलु पाहुणे पुंडलीक ॥ ३ ॥

१९९४ वाराणसी यात्रे जाईन। प्रयागतीर्थ पाहीन। त्रिवेणीये स्नान करीन। परी मी वीट नव्हेन १ विठोबा पायींची वीट। मी कईंबा होईन ॥धृ०॥ गोदावरी यात्रे जाईन। बारा वरुषांचें फळ लाहीन। अब्जकतीर्थीं स्नान करीन। परि मी वीट नव्हेन २ मल्लिकार्जुन यात्रे जाईन। श्रीशैल्य शिखर पाहीन। पाताळ गंगें स्नान करीन। परि मी वीट नव्हेन ३ मातापुर यात्रे जाईन। सह्याद्रि पर्वत पाहीन। गहनगंगे स्नान करीन। परि मी वीट नव्हेन ४ कोल्हापुर यात्रे जाईन। महालक्षुमी पाहीन। विशाळतीर्थीं स्नान करीन। परि मी वीट नव्हेन ५ एका अंगुष्ठीं तप करीन। पृथ्वी पात्रचि लाहीन। देह कर्वतीं देईन। परि मी वीट नव्हेन ६ बहुतां पुण्याच्या सायासीं। चरण जोडले विटेसी। निवृत्तिदास म्हणे परियेसीं। मी वीट नव्हेन ॥ ७ ॥

१९९५ माझे जीवींची आवडी। पंढरपुरा नेईन गुढी १ पांडुरंगीं मन रंगलें। गोविंदाचे गुणीं वेधलें २ जागृति स्वप्न सुषुप्ति नाठवे। पाहतां रूप आनंद साठवे ३ बापरखुमादेवीवरु सगुण निर्गुण। रूप विटेवरी दाविली खूण ॥४॥

१९९६ योगियां दुर्लभ तो म्यां देखिला साजणी। पाहतां पाहतां न पुरे धणी १ देखिला देखिला गे माये देवांचा देव। फिटला संदेहो निमाले दुजेंपण २ अनंतरूपें अनंत वेषें देखिलें म्यां त्यासी। बापरखुमादेवीवर खूण बाणली कैसी ॥ ४ ॥

१९९७ सगुण निर्गुण दोन्ही विलक्षण। ब्रह्म सनातन विठ्ठल हा १ पतीत पावन मानस मोहन। ब्रह्म सनातन विठ्ठल हा २ ध्येय ध्याता ध्यान चित्त निरंजन। ब्रह्मसनातन विठ्ठल हा ३ ज्ञानदेव म्हणे आनंद चिद्घन। ब्रह्मसनातन विठ्ठल हा ॥ ४ ॥

श्रीसेनामहाराज

१९९८ जेथें वेदां न कळे पार। पुराणांसी अगोचर १ तो हा पंढरीराणा। बहु आवडतो मना २ सहा शास्त्रें शिणलीं। मग मौनचि राहिलीं ३ सेना म्हणे मायबाप। उभा कटीं ठेउनी हात ॥ ४ ॥

श्रीकान्होपात्रा

१९९९ माझ्या जीवींचें जीवन। तो हा विठ्ठल निधान १ उभा असे विटेवरीं २ वांटी प्रेमाची सिदोरी २ आलीयाची धणी। निवारितो चक्रपाणी ३ भेटा दयेच्या सागरा। विनवितसे कान्होपात्रा ॥ ४ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

२००० मज तो नवल वाटतसे जीवीं। आपुली पद्वी विसरलें १ कवणिवा सुखा परब्रह्म भुललें। गुंतोनी राहिलें भक्तभाकें २ निर्गुण होतें तें सगुण पैं झालें। विसरोनी गेले आपआपणा ३ चोखा म्हणे कैसा हा नवलाव। देवाधिदेव वेडावला ॥ ४ ॥

२००१ आपुल्या सुखा आपणाचि आला। उगलाचि ठेला विटेवरीं १ तें हें सगुणरूप चतुर्भुज मूर्ती। शंख चक्र हातीं गदा पद्म २ किरीट कुंडलें वैजयंतीमाला। कासे सोनसळा तेज फांके ३ चोखा म्हणे सर्व सुखाचें आगर। रूप मनोहर गोजिरें तें ॥ ४ ॥

२००२ ज्या सुखाकारणें योगी शिणताती। परी नव्हे प्राप्ती तयालागीं १ तें प्रेमभावें पुंडलीका वोळलें। उघडेंचि आलें पंढरीये २ कर ठेवोनी कटीं उभा पाठीमागें। भक्तांचिया पांगें न बैसेचि ३ युगें अठ्ठावीस होवोनियां गेले। नाहीं पालटले अद्यापवरी ४ चोखा म्हणे ऐसा कृपाळु श्रीहरी। कीर्ति चराचरीं वानिताती ॥ ५ ॥

२००३ दुर्लभ होतें तें सुलभ पैं झालें। आपण नटलें सगुणरूप १ धरोनी आवडी पंढरीये आलें। उभेंचि राहिलें कर कटीं २ युगें अपरंपार न कळे ज्याचा पार। वैष्णवांचा भार शोभतसे ३ दिंड्या गरुडटके पताका शोभती। बागडे नाचती हरिदास ४ चोखा म्हणे ऐसी धरोनियां भीड। उभाउभी कोड पुरवीतो ॥ ५ ॥

२००४ देखिला देखिला योगियांचा रावो। रुक्मादेवीनाहो पंढरीचा १ पुंडलीकासाठीं युगें अठ्ठावीस। धरूनी बाळवेष भीमातटीं २ गाई गोपाळ वत्सें वैष्णवांचा मेळा। नाचती गोपाळ विठ्ठलछंदें ३ चोखामेळा तेथें वंदितो चरण। घाली लोटांगण महाद्वारीं ॥ ४ ॥

२००५ मुळींचा संचला आला गेला कोठें। पुंडलीक पेठें विटेवरीं १ विठोबा देखणा विठोबा देखणा। योगियांचा राणा पंढरीये २ भाविकांकारणें उभारोनी हात। वाट जो पहात अनुदिनीं ३ चोखा म्हणे ऐसा भक्तांचा कृपाळ। दीनांचा दयाळ पंढरीये ॥ ४ ॥

२००६ अवघा प्रेमाचा पुतळा। विठ्ठल पहा उघडा डोळां १ जन्ममरणाची येरझारी। तुटे भवभय निर्धारीं २ ऐसा प्रताप आगळा। गाये नाचे चोखामेळा ॥ ३ ॥

२००७ जो वेदासी आकळ पुराणांसी वाड। तो उभा असे उघड पंढरीये १ भावाचा भुकेला भावाचा भुकेला। भावाचा भुकेला विठू माझा

२ लावण्यरूपडें तुळशीहार गळां । वैजयंती माळा रुळे कंठीं ३ मुगुटकुंडलें श्रीमुख शोभलें । ध्यानीं मिरविलें भाविकांच्या ४ चोखा म्हणे माझा सुखाचा निधान । वोवाळीन प्राण कुर्वंडीं ॥ ५ ॥

श्रीकर्ममेळा

२००८ तुमचा तों कळला भाव । माझा झाला पारखा ठाव १ घेवोनी बैसलासि ठेवणें । माझें द्यावें मजकारणें २ कायसा करिसी वादावाद । मुळींच खुंटलासे भेद ३ कर्ममेळा म्हणे हरी । तुम्हां मज नाहीं उरीं ॥४॥

२००९ अखंड तें मन ठेविलें चरणीं । आणिक तें ध्यानीं आहे माझें १ गोड गोजिरीं विठोबाचीं पाउलें । सुखें म्यां ठेविलें मस्तकासीं २ वायां तोंडपिटी करा कशासाठीं । तुमची तो रहाटी कळों आली ३ कर्ममेळा म्हणे लोटांगण पायीं । मागणें तें देईं हेंचि एक ॥ ४ ॥

पंढरीपर

श्रीतुकाराममहाराज

२०१० होय होय वारकरी । पाहें पाहें रे पंढरी १ काय करावीं साधनें । फळ अवघेंचि तेणें २ अभिमान नुरे । कोड अवघेंचि पुरे ३ तुका म्हणे डोळां । विठो बैसला सांवळा ॥ ४ ॥

२०११ चला पंढरीसीं जाऊं । रखुमादेवीवरा पाहूं १ डोळे निवतील कान । मना तेथें समाधान २ संतां महंतां होतील भेटी । आनंदें नाचों वाळ-वंटीं ३ तें तीर्थांचें माहेर । सर्व सुखाचें भांडार ४ जन्म नाहीं रे आणीक । तुका म्हणे माझी भाक ॥ ५ ॥

२०१२ पंढरीसी जा रे आलेनो संसारा । दीनाचा सोयरा पांडुरंग १ वाट पाहे उभा भेटीची आवडी । कृपाळू तांतडी उतावीळ २ मागील परिहार पुढें नाहीं सीण । जालिया दर्शन एकवेळां ३ तुका म्हणे नेदी आणि-कांचे हातीं । बैसला तो चित्तीं निवडेना ॥ ४ ॥

२०१३ जा रे तुम्ही पंढरपुरा । तो सोयरा दीनांचा १ गुण दोष नाणी

मना । करी आपणांसारिखें २ उभारोनि उभा कर । भव पार उतराया ३ तुका म्हणे तांतड मोठी । झाली भेटी उद्दंड ॥ ४ ॥

२०१४ जाय जाय तूं पंढरीं । होय होय वारकरी १ सांडोनियां वाळवंट । काय इच्छिसी वैकुंठ २ खांद्या पताकांचे भार । तुळसीमाळा आणि अबीर ३ साधुसंतांच्या दाटणीं । तुका जाय लोटांगणीं ॥ ४ ॥

२०१५ करा करा लागपाठ । धरा पंढरीची वाट । जंव नाहीं चपेट । घात पडिला काळाचा १ दुजा ऐसा नाहीं कोणी । जो या काढी भयांतूनि । करा म्हणऊनि । हा विचार ठायींचा २ होतीं गात्रें बेंबळीं । दिवस अस्तमाना काळीं । हात पाय टाळीं । जों मोकळीं आहेतीं ३ कां रे घेतलासी सोसें । तुज वाटताहे कैसें । तुका म्हणे ऐसें । पुढें कैं पाहासी ॥ ४ ॥

२०१६ बहुतां जन्मां अंतीं जन्मलासी नरा । देव तूं सोयरा करीं आतां १ करीं आतां बापा स्वहिताचा स्वार्थ । अनर्थाचा अर्थ सांडीं आतां १ सांडीं आतां कुडी कल्पनेची वाट । मार्ग आहे नीट पंढरीचा ३ पंढरीस जावें सर्व सुख घ्यावें । रूप तें पाहावें विटेवरीं ४ विटेवरीं नीट आनंदाचा कंद । तुका नाचे छंद नामघोषें ॥ ५ ॥

२०१७ सिंचन करितां मूळ । वृक्ष ओलावे सकळ १ नको पृथकाचे भरीं । पडों एक मूळ धरीं २ पाणचोऱ्याचें दार । वरिल दाटावें तें थोर ३ वश झाला राजा । मग आपुल्या त्या प्रजा ४ एक चिंतामणी । फिटे सर्व सुख धणी ५ तुका म्हणे धांवा । आहे पंढरी विसांवा ॥ ६ ॥

२०१८ पुराणींचा इतिहास । गोड रस सेविला १ नव्हती हे अहाच बोल । मोकळे फोल कवित्व २ भावें घ्यारें भावें घ्यारें । एकदा जारे पंढरिये ३ भाग्यें आलेति मनुष्यदेहा । तो हा पाहा विठ्ठल ४ पापपुण्या करील झाडा । जाइल पीडा जन्माची ५ घ्यावी हातीं टाळदिंडी । गावे तोंडीं गुणवादा ६ तुका म्हणे घटापटा । नलगे वाटा शोधाव्या ॥ ७ ॥

२०१९ कासया करावे तपाचे डोंगर । आणीक अपार दुःखरासी १ कासया फिरावे अनेक ते देश । दावितील आस पुढें लाभ २ कासया पूजावीं अनेक दैवतें । पोट भरे तेथें लाभ नाहीं ३ कासया करावें मुक्तीचे सायास । मिळे पंढरीस फुकासाठीं ४ तुका म्हणे करी कीर्तन पसारा । लाभ येईल घरा पाहिजे तो ॥ ५ ॥

२०२० अवघें जेणें पाप नासे । तें हें असें पंढरिसी १ गात जा गा गात जा गा । प्रेम मागा विठ्ठला २ अवघी सुखाचीच रासी । पुंडलिकाशीं वोळली ३ तुका म्हणे जवळीं आलें । उभें ठेलें समचरणीं ॥ ४ ॥

२०२१ पंढरीस दुःख न मिळे ओखदा । प्रेमसुख सदा सर्वकाळ १

पुंडलीके हाट भरियेली पेठ । अवघें वैकुंठ आणियेलें २ उदिमासी तुटी नाहीं कोणा हाणी । घेउनीया धणी लाभ घेती ३ पुरले देशासी भरले सिगेसी । अवघी पंचक्रोशी दुमदुमीत ४ तुका म्हणे संतां लागलीसे धणी । बैसलीं राहोनि पंढरीस ॥५॥

२०२२ तिन्ही लोक ऋणें बांधिलें जयानें । सर्वसिद्धि केणें तया घरीं १ पंढरीचोहोटां घातलें दुकान । मांडिलें वाण आवडीचें । आषाढी कार्तिकी भरियेले हाट । इनाम हें पेठ घेतां देतां ३ मुक्ति तेथें कोणी हातीं नेघे फुका । लुटती सुखा प्रेमाचिया ४ तुका म्हणे संतसज्जन भाग्याचे । अनंता जन्मींचे सांटेकरी ॥४॥

२०२३ धन्य दिवस आजीं डोळियां लाधला । आनंद देखिला धणीवरी १ धन्य झालें मुख निवाली रसना । नाम नारायणा घोष करी २ धन्य हें मस्तक सर्वांगा शोभलें । संतांचीं पाउलें लागतांचीं ३ धन्य आजीं पंथें चालतीं पाउलें । टाळिया शोभले कर दोन्ही ४ धन्य तुका म्हणे आम्हासी फावलें । पावलों पाउलें विठोबाचीं ॥५॥

२०२४ जाती पंढरीस । म्हणे जाईन तयास १ तया आहे संवसार । ऐसें बोले तो माहार २ असो नसो भाव । जो हा देखे पंढरीराव ३ चंद्रभागें न्हाती । तुका म्हणे भलते याती ॥४॥

२०२५ तिळ एक अर्ध राई । सीतबुंद पावे काई । तया सुखा नाहीं । अंतपार पाहतां १ म्हणउनी करा लाहो । नका मागें पुढें पाहों । अवघ्यामध्यें आहों । अवघें सावचित्त तों २ तीर्थें न येतीं तुळणीं । आजीं या सुखाची धणी । जे काशी गयेहुनी । जीं आगळीं असतीं ३ येथें धरी लाज । वर्णा अभिमान काज । नाडला सहज । तुका म्हणे तो येथें ॥४॥

२०२६ न सरे लुटितां मागें बहुता जनीं । जुनाट हे खाणी उघडिली १ सिद्ध महामुनि साधक संपन्न । तिहीं हें जतन केलें होतें २ पायाळाच्या गुणें पडिलें ठाउकें । जगा पुंडलीकें दाखविलें ३ तुका म्हणे तेथें होतों मी दुबळा । आलें या कपाळा थोडें बहु ॥४॥

२०२७ जया दोषां परिहार । नाहीं नाहीं धुंडितां शास्त्र । ते हरती अपार । पंढरपुर देखलिया १ धन्य धन्य भीमातीर । चंद्रभागा सरोवर । पद्मतीर्थीं विठ्ठल वीर । क्रीडास्थळ वेणुनादीं २ सकळ तीर्थांचें माहेर । भूवैकुंठ निर्विकार । होतो नामाचा गजर । असुर काळ कांपती ३ नाहीं उपमा द्यावया । सम तुल्य आणिकां ठायां । धन्य भाग्य जयां । जे पंढरपुर देखती ४ उपजोनि संसारीं । एक वेळ पाहे पंढरी । महा दोषां कैची उरी । देवभक्त देखिलिया ५ ऐसी विष्णुची नगरीं । चतुर्भुज नरनारी । सुदर्शन घरटी करीं । रीग न

पुरे कळिकाळा ६ तें सुख वर्णावया गति । पवढी कैची मज मति । जे पंढरपुरा जाती । ते पावती वैकुंठ ७ तुका म्हणे या शब्दाचा । जया विश्वास नाहीं साचा । तो अधम जन्मांतरींचा । तया पंढरी नावडे ॥ ८ ॥

२०२८ आलें भरा केणें । येरझार चुके जेणें १ उभें केलें विटेवरी । पेठ इनाम पंढरी २ वाहाती मारग । अवघें मोहोरलें जग ३ तुका म्हणे माप । खरें आणा माझे बाप ॥ ४ ॥

२०२९ उठाउठीं अभिमान । जाय पेसें स्थळ कोण १ तें या पंढरीस घडे । खळां पाझर येकडे २ नेत्रीं अश्रूचिया धारा । कोठें रोमांच शरीरा ३ तुका म्हणे काला । कोठें अभेद देखिला ॥ ४ ॥

२०३० सकळही पापें गेलीं दिगंतरीं । वैकुंठ पंढरी देखिलिया १ सकळही तीर्थें घडलीं पकवेळां । चंद्रभागा डोळां देखिलिया । सकळही संतां पक वेळां भेटी । पुंडलिक दृष्टीं देखिलिया ३ तुका म्हणे जन्मा आल्याचें सार्थक । विठ्ठलचि पक देखिलिया ॥ ४ ॥

२०३१ वैकुंठा जावया तपाचे सायास । करणें जीवा नास नलगे कांहीं १ तया पुंडलिकें केला उपकार । फेडावया भार पृथ्वींचा २ तुका म्हणे सोपी केली पायवाट । पंढरी वैकुंठ भूमीवरीं ॥ ३ ॥

२०३२ पंढरीचा महिमा । देतां आणीक उपमा १ पेसा ठाव नाहीं कोठें । देव उभाउभीं भेटे २ आहेतीं सकळ । तीर्थें काळें देतीं फळ ३ तुका म्हणे पेठ । भूमीवरीं हें वैकुंठ ॥ ४ ॥

२०३३ पंढरी पंढरी । म्हणतां पापाची बोहरी १ धन्य धन्य जगीं ठाव । होतो नामाचा उत्सव २ रिद्धिसिद्धी लोटांगणीं । प्रेमसुखाचीया खाणी ३ अधिक अक्षरानें पका । भूवैकूंठ म्हणे तुका ॥ ४ ॥

२०३४ पंढरीसी जाय । तो विसरे बापमाय १ अवघा होय पांडुरंग । राहे धरूनियां अंग २ नलगे धन मान । देहभावें उदासीन ३ तुका म्हणे मळ । नासी तात्काळ तें स्थळ ॥ ४ ॥

२०३५ पंढरीचा वास धन्य तेची प्राणी । अमृताची वाणी दिव्य देह १ मूढ मतिहीन दुष्ट अविचारी । ते होती पंढरीं दयारूप २ शांति क्षमा अंगीं विरक्ती सकळ । नैराश्य निर्मळ नारी नर ३ तुका म्हणे नाहीं वर्ण अभिमान । अवघे जीवनमुक्त लोक ॥ ४ ॥

२०३६ धन्य ते पंढरी धन्य भीमातीर । आणियेलें सार पुंडलीकें १ धन्य तोही लोक अवघा दैवाचा । सुकाळ प्रेमाचा घरोघरीं २ धन्य तेहि भूमी धन्य तरुवर । धन्य तें सरोवर तीर्थरूप ३ धन्य त्या नरनारी मुखीं नाम ध्यान । आनंदें भुवन गर्जतसे ४ धन्य पशु पक्षी कीटक पाषाण । अवघा

नारायण अवतरलासे ५ तुका म्हणे धन्य संसारातें आलीं। हरिरंगीं रंगलीं सर्वभावें ॥ ६ ॥

२०३७ धन्य तो ग्राम जेथें हरिदास। धन्य तोचि वास भाग्य तया १ ब्रह्मज्ञान तेथें असें घरोघरीं। धन्य त्या नरनारी चतुर्भुज २ नाहीं पापा रीघ काळाचें जीवन। हरिनाम कीर्तन घरोघरीं ३ तुका म्हणे तिहीं तारिलें सकळां। आपल्या कोटी कुळां सहित जीव ॥ ४ ॥

२०३८ धन्य धन्य ज्यास पंढरिसी वास। धन्य ते जन्मास प्राणी आले १ चहूं खाणीमध्यें होत कोणी एक। त्रिगुण कीटक पक्षीराज २ उत्तम चांडाळ नर नारी बाळें। अवघेची सकळ चतुर्भूज ३ अवघा विठ्ठल तेथें दुजा नाहीं। भरला अंतर्बाहीं सदोदित ४ तुका म्हणे तेथें होउनी राहेन। सांडोवा पाषाण पंढरीचा ॥ ५ ॥

२०३९ सुरवर येती तीर्थें नित्यकाळ। पेठ त्या निर्मळ चंद्रभागा १ साक्षभूत नव्हे सांगितली मात। महिमा अत्यद्भुत वर्णवेना २ पंचक्रोशी-मार्जी रीघ नाहीं दोषां। जळती आपैसा अघोर ते ३ निर्विषय नर चतुर्भुज नारी। अवघा घरोघरीं ब्रह्मानंदु ४ तुका म्हणे ज्यापें नाहीं पुण्यलेश। जा रे पंढरीस घेई कोटी ॥ ५ ॥

२०४० वाराणसी गया पाहिली द्वारका। परी नये तुका पंढरीच्या १ पंढरीसी नाहीं कोणा अभिमान। पांयां पडे जन एकमेकां २ तुका म्हणे जाय एक वेळ पंढरी। तयाचिये घरीं यम न ये ॥ ४ ॥

२०४१ तीर्थें केलीं कोटीवरीं। नाहीं देखिली पंढरी १ जळो त्याचें ज्यालेपण। न देखेचि समचरण २ योगयाग अनंत केले। नाहीं समचरण देखिले ३ तुका म्हणे विठ्ठलपायीं। अनंत तीर्थें घडलीं पाहीं ॥ ४ ॥

२०४२ तीर्थांचें जें मूळ व्रताचें जें फळ। ब्रह्म तें केवळ पंढरिये १ तें आम्हीं देखिलें आपुल्या नयनीं। फिटलीं पारणीं डोळियांचीं २ जीवांचें जीवन सुखाचें सेजार। उभें कटीं कर ठेवूनियां ३ जगाचा जनिता कृपेचा सागर। दीनां लोभापर दुष्टां काळ ४ सुरवरां चिंतनीं मुनिवरां ध्यानीं। आकार निर्गुणीं तेंचि असे ५ तुका म्हणे नाहीं श्रुतीं आतुडलें। आम्हां सांपडलें गीतीं गातां ॥ ६ ॥

२०४३ काशीयात्रा पांच द्वारकेच्या तीन। पंढरीची जाण एक यात्रा १ काशीं देह विटंबणें द्वारकें जाळणें। पंढरीसी होणें ब्रह्मरूप २ अठरा पगड याती सकळहि वैष्णव। दुजा नाहीं भाव पंढरीसी ३ तुका म्हणे असों अथवा नसों भाव। दर्शनें पंढरिराव मोक्ष देतो ॥ ४ ॥

२०४४ सकळ तीर्थांहूनि। पंढरीनाथ मुगुटमणी १ धन्य धन्य पंढरी।

जे मोक्षाची अक्षय पुरी २ विश्रांतीचा ठाव। तो हा माझा पंढरीराव ३ तुका म्हणे सांगें स्पष्ट। दुजीं पंढरी वैकुंठ ॥ ४ ॥

२०४५ उमा रमा एकी सरी। वाराणसी ते पंढरी १ दोघे सारिखे सारिखे। विश्वनाथ विठ्ठल सखे २ तेथें असे भागिरथी। येथें जाणा भीमरथी ३ वाराणशी त्रिशुळावरीं। सुदर्शनावरीं पंढरी ४ मनकर्णिका मनोहर। चंद्रभागा सरोवर ५ वाराणशी भैरव काळ। पुंडलीक क्षेत्रपाळ ६ धुंडिराज दंडपाणी। उभा गरुड कर जोडोनी ७ गया तेचि गोपाळपुर। प्रयाग निरा नरसिंपुर ८ तेथें असती गयावळ। येथें गाई आणि गोपाळ ९ शमीपत्र पिंड देती। येथें काला निजसुख प्राप्ती १० संतजनीं केला काला। तुका प्रसाद लाधला ॥ ११ ॥

२०४६ उदंड देखिले उदंड ऐकिले। विशेष वर्णिले थोर थोर १ उदंडाची कीर्ति गाईली पुराणीं। निर्धार वेदांनीं केला ज्याचा २ ऐसा देव क्षेत्र संत हरीजन। नामसंकीर्तन कोठें आहे ३ चंद्रभागा तीर्थ वाहे सरोवर। धन्य भीमातीर पुण्य रूप ४ पुंडलिका महा भक्तराज थोर थोर। सर्व सुरवर येती भेटी ५ तुका म्हणे ऐसें रम्य वाळवंट। देखिलें हें कोठें सांगा मज ॥ ६ ॥

२०४७ गोदा तापी वेणी पुष्कर त्रिवेणी। वर्णिलीं पुराणीं कीर्ति यांची १ तीर्थ तीर्थराज श्रेष्ठ भीमरथी। शंकरें पार्वती सांगितलें २ देव तीर्थी नित्य मिळोनियां येती। सुस्नात ते होती चंद्रभागें ३ पुंडलिकापुढें तीर्थ शिरोमणी। माध्यान्हासी पाणी चढतसे ४ तुका म्हणे तेथें जडजीव प्राणी। जाती उद्धरोनी वैकुंठासी ॥ ५ ॥

२०४८ उदंड पाहिली उदंड ऐकिली। उदंड वर्णिली क्षेत्रख्याती १ ऐसी चंद्रभागा ऐसें भीमातीर। ऐसा विटेवर देव कोठें २ ऐसा संतजन ऐसे हरीदास। ऐसा नामघोष सांगा कोठें ३ ऐसा पुंडलीक ऐसें वाळुवंट। ऐसी मुक्तिपेठ सांगा कोठें ४ तुका म्हणे आम्हा अनाथाकारणें। पंढरी निर्माण केलीं देवें ॥ ५ ॥

२०४९ जो या गेला पंढरपुरा। आणीक यात्रा न मनी तो १ सुलभ माय पंढरीराणा। पुरवी खुणा अंतरींच्या २ जन्मांतरींच्या पुण्यरासी। वारी त्यासी पंढरीची ३ बाहेर येतां प्राण फुटे। रडें दाटे गहिवरें ४ दधि मंगळ भोजन सारा। म्हणती करा मुरडीव ५ मागुता हा पाहों ठाव। पंढरीराव दर्शनें ६ तुका म्हणे भूवैकुंठ। वाळुवंट भींवरा ॥ ७ ॥

२०५० पंढरीस घडे आतित्यायें मृत्य। तो जाय पतित अधःपाता १ दुराचारें मोक्षसुखाची वस्ती। भोळी बाळमूर्ति पांडुरंग २ केला न साहावे तीर्थ उपवास। कथेविण दोष साधन तें ३ कालियापें भेद मानितां निवडे।

श्रोत्रियांसी जोडे अंत्यजता ४ माहेरीं सलज्ज ते जाणा सिंदळी। कालिमा काजळी पावविते ५ तुका म्हणे तेथें विश्वास जतन। पुरें भीमास्नान सम पाय ॥ ६ ॥

२०५१ जनाचिया मना जावें काशियेसी। माझी वाराणसी पांडुरंग १ तेथें भागीरथी येथें भीमरथी। अधिक म्हणती चंद्रभागा २ तेथें माधवराव येथें यादवराव। जाणोनियां भाव पुंडलीकाचा ३ विष्णुपद गया तेचि येथें आहे। प्रत्यक्ष हें पाहे विटेवरीं ४ तुका म्हणे हेचि प्रपंच उद्धरी। आतां पंढरपुरीं घडो वापा ॥ ५ ॥

२०५२ डोळियांचें दैव आजि उभें ठेलें। निधान देखिलें पंढरीये १ काय तें वानावें वाचेचे पालवें। वेदां न बोलवें रूप ज्याचें २ आनंदाच्या रसें ओतीव चांगलें। देखतां रंगलें चित्त माझें ३ तुका म्हणे मी तों सगळाच विरालों। विठ्ठलचि झालों दर्शनानें ॥ ४ ॥

२०५३ पंढरीची वारी जयांचिये घरीं। पाय धुळी शिरीं वंदिन त्यांची १ दासाचा मी दास पोसणा डिंगर। आतां बहु फार काय बोलों २ जातीचें मी हीन न कळे भजन। म्हणोनि संतचरण इच्छीतसें ३ तुका म्हणे मज म्हणावें आपुलें। बहुतां तारिलें संतजनीं ॥ ४ ॥

२०५४ कुळींचें दैवत ज्याचे पंढरीनाथ। होईन दासीसुत त्याचे घरीं १ शुद्ध यातिकुळवर्णा चाड नाहीं। करीं भलतें ठायीं दास तुझा २ पंढरीस कोणी जाती वारकरी। होईन त्याचे घरीं पशुयाति ३ विठ्ठल चिंतन दिवसरात्रीं ध्यान। होईन पायतन त्याचे पायीं ४ तुळशीवृंदावन जयाचें अंगणीं। होईन केरसुणी त्याचें घरीं ५ तुका म्हणे हाचि भाव माझ्या चित्तीं। नाहीं आणिकां गती चाड मज ॥ ६ ॥

२०५५ पंढरीचे वारकरी। ते अधिकारी मोक्षाचे १ पुंडलीका दिला वर करुणाकरें विठ्ठलें २ मूढ पापी जैसे तैसे। उतरी कासे लावूनि ३ तुका म्हणे खरें झालें। एका बोले संतांच्या ॥ ४ ॥

२०५६ आमुची मिरास पंढरी। आमुचें घर भीमातीरीं १ पांडुरंग आमुचा पिता। रखुमाबाई आमुची माता २ भाऊ पुंडलीक मुनि। चंद्रभागा आमुची बहिणी ३ तुका जुनाट मिरासी। ठाव दिला पायांपाशीं ॥४॥

२०५७ पंढरीची वारी आहे माझे घरीं। आणीक न करीं तीर्थव्रत १ व्रत एकादशी करीन उपवासी। गाईन अहर्निशीं मुखीं नाम २ नाम विठोबाचें घेईन मी वाचें। बीज कल्पांतीचें तुका म्हणे ॥ ३ ॥

२०५८ होईन भिकारी पंढरीचा वारकरी १ हाचि माझा नेमधर्म। मुखीं

विठोबाचें नाम २ हीच माझी उपासना । लागेन संतांच्या चरणां ३ तुका म्हणे देवा । हेचि माझी भोळी सेवा ॥ ४ ॥

२०५९ धन्य झालों हो संसारीं । आम्ही देखिली पंढरी १ चंद्रभागे करूं स्नान । पंडलीकाचें दर्शन २ करूं क्षेत्र प्रदक्षिणा । भेटूं संत या सज्जनां ३ उभे राहूं गरुडपारीं । डोळे भरोनि पाहों हरी ४ तुका म्हणे वाळवंटीं । महालाभ फुकासाठीं ॥ ५ ॥

२०६० आवडे पंढरी भीमा पांडुरंग । चंद्रभागा लिंग पुंडलीक २ कामधेनु कल्पतरु चिंतामणी । आवडीची धणी पुरविती २ तुका म्हणे जीवा थोर जालें सुख । नाठवे हे भूक तान कांहीं ॥ ३ ॥

२०६१ पंढरीस जावें ऐसें माझें मनीं । विठाई जननी भेटे केव्हां १ नलगे त्याविण सुखाचा सोहळा । लागे मज ज्वाळा अग्नीचिया २ तुका म्हणे त्याचे पाहिलिया पाय । मग दुःख जाय सर्व माझें ॥ ३ ॥

१०६२ आषाढी निकट । आणि कार्तिकीचा हाट १ पुरे दोन्हीच बाजार । न लगे आणीक व्यापार २ तेंचि द्यावें तेंचि घ्यावें । कैवल्याच्या रासी भावें ३ कांहीं कोणा नेणे । विठोबांचूनि तुका म्हणे ॥ ४ ॥

२०६३ पंढरीस जाते निरोप आइका । वैकुंठनायका क्षेम सांगा १ अनाथांचा नाथ हें तुझें वचन । धांवें नको दीन गांजों देऊं २ ग्रासिलें भुजंगें सर्पें महाकाळें । न दिसे हें ज़ाळें उगवतां ३ कामक्रोधसुनीं श्वापदीं बहुतां । वेढलों आवर्ती मायेचिये ४ मृगजळ नदी बुडविना तरी । आणुनियां वरी तळा नेते ५ तुका म्हणे तुवां धरिलें उदास । तरी पाहों वास कवणाची ॥६॥

२०६४ संपत्ति सोहळा नावडे मनाला । लागला टकळा पंढरीचा १ जावें पंढरीसी आवडी मनासी । कधीं एकादशी आषाढी हे २ तुका म्हणे ऐसें आर्त ज्याचें मनीं । त्याची चक्रपाणी वाट पाहे ॥ ३ ॥

२०६५ साधन संपत्ति हेंचि माझें धन । सकळ चरण विठोबाचे १ शितळ हा पंथ माहेराची वाट । जवळींच नीट सुखरूप २ वैष्णवांचा संग रामनाम गाणें । मंडित भूषणें अळंकार ३ भवनदी आड नव्हतीसी आली । कोरडीच चालीं जावें पायीं ४ मायबाप दोघे पाहातील वाट । ठेवूनियां कटीं कर उभीं ५ तुका म्हणे केव्हां देखेन कळस । पळाली आळस निद्रा भूक ६

२०६६ कार्तिकीचा सोहळा । चला जाऊं पाहूं डोळां । आलें वैकुंठ जवळां । पंढरीये सन्निध १ पीक पिकलें घुमरीं । प्रेम न समाये अंबरीं । अवघी मातली पंढरी । घरोघरीं सुकाळ २ चालती स्थिर स्थिर । गरुड टक्यांचे भार । गर्जती गंभीर । टाळ श्रुति मृदंग ३ मिळालिया भद्रजाती । कैशा आनंदें डुल्लती । शूर उठावती । एका एक आगळे ४ नामामृत कल्लोळ ।

वृंदें कोंदलीं सकळ। आलें वैष्णवदळ। कळिकाळें कांपती ५ आस करिती ब्रह्मादिक। देखुनि वाळवंटींचें सुख। धन्य धन्य मृत्युलोक। म्हणती भाग्याचा कैसा ६ मरण मुक्ति वारणासी। पितृऋण गया नासी। उधार नाहीं पंढरीसी। पायांपाशीं विठोबाच्या ७ तुका म्हणे आतां। काय करणें आम्हां चिंता। सकळ सिद्धींचा दाता। तो सर्वथा नुपेक्षी ॥ ८ ॥

२०६७ जाली हरिकथा रंग वोसरला। उचितासी आला पांडुरंग १ वांटितो हें प्रेम उचिताचा दाता। घेई रे तूं आतां धणीवरी २ प्रेम देऊनियां अवघीं सुखीं केलीं। जीं होतीं रंगलीं विठ्ठलीं तीं ३ तुके हें दुर्बळ देखियेलें संतीं। म्हणउनि पुढती आणियेलें ॥ ४ ॥

२०६८ संत पंढरीस जाती। निरोप धाडीं तयां हातीं १ माझा न पडावा विसर। तुका विनवितो किंकर २ केरसुणी महाद्वारीं। तें मी असें निरंतरीं ४ तुमचे पायीं पायतन। मोचे माझें तन मन ४ तांबुलाची पिक-धरणी। ते मी असें मुख पसरूनि ५ तुमची विष्ठा पंढरीराया। ते सारखुबी माझी काया ६ लागती पादुका। ते मी तळील मृत्तिका ७ तुका म्हणे पंढरी-नाथा। दुजें न धरावें सर्वथा ॥ ८ ॥

२०६९ सदैव हे वारकरी। जे पंढरी देखती १ पदोपदीं विठ्ठल वाचां। त्यांसी कैंचा संसार २ दोष पळाले पळाले। पैल आले हरिदास ३ प्रेम-भातें भरलें अंगीं। निर्लज्ज रंगीं नाचती ४ गोपीचंदनाची उटी। तुळसी कंठीं मिरविती ५ दुर्बळ या शक्तिहीना। त्याही जना पुरता ६ तुका म्हणे देव चित्तीं। मोक्ष हातीं रोकडा ॥ ७ ॥

२०७० आम्ही आळीकरें। प्रेमसुखाचीं लेंकुरें १ पायीं गोविली वासना। तुच्छ केलें ब्रह्मज्ञाना २ येतां पाहे मूळा। वाट पंढरीची डोळां ३ तुका म्हणे स्थळ। मग मी पाहेन सकळ ॥ ४ ॥

२०७१ आम्ही ज्याचे दास। त्याचा पंढरिये वास १ तो हा देवांचाहि देव। काय कळिकाळाचा भेव २ वेद जया गाती। श्रुति म्हणती नेति नेति ३ तुका म्हणे निज। रूपडें हें तत्त्वबीज ॥ ४ ॥

२०७२ सुखरूप ऐसा दुजा कोण सांगा। माझ्या पांडुरंगासारिखा तो १ नलगे दंडण मुंडण तें कांहीं। साधनाची नाहीं आटाआटी २ चंद्र-भागें स्नान विधी तो हरिकथा। समाधान चित्ता सर्वकाळ ३ तुका म्हणे काला वैकुंठीं दुर्लभ। विशेष तो लाभ संतसंग ॥ ४ ॥

२०७३ पंढरीये माझें माहेर साजणी। ओंवीये कांडणीं गाऊं गीत १ राही रखुमाई सत्यभामा माता। पांडुरंग पिता माहियेर २ उद्धव अक्रूर व्यास अंबऋषि। भाई नारदासी गौरवीन ३ गरुड बंधु लडिवाळ पुंडलीक।

यांचें कवतुक वाटें मज ४ मज बहु गोत संत आणि महंत। नित्य आठवीत ओवियेसी ५ निवृत्ति ज्ञानदेव सोपान चांगया। जिवलगा माझिया नामदेवा ६ नागो जनमित्रा नरहरी सोनारा। रोहिदास कबिरा सोईरिया ७ परसा भागवता सुरदास सांवता। गाईन नेणतां सकळांसी ८ चोखामेळा संत जिवाचे सोईरे। न पडे विसर यांचा मज ९ जिवींच्या जीवना एकाजनार्दना। पाठका कान्हया मिराबाई १० आणीकही संत महानुभाव मुनि। सकळां चरणीं जीव माझा ११ आनंदें ओवियां गाईन मी त्यांसी। जाती पंढरीसी वारकरी १२ तुका म्हणे माझा बळिया बापमाय। हर्षे नांदताहे चराचरीं ॥ १३ ॥

२०७४ सुख पंढरीसी आलें। पुंडलीकें सांठविलें १ आतां धांवा माझें बाप। जिव्हा घेऊनियां माप २ करा एक खेप। मग नलगे हिंडावें ३ विषय गुंडूनि पसारा। धांव घ्यारे पंढरपुरा ४ आयुष्य वेंचे जंव आहे। तोचि धांवोनियां जावें ५ आळस न करीं या लाभाचा। तुका विनवी कुणबियाचा ५

२०७५ धरितां ये पंढरीची वाट। नाहीं संकट मुक्तीचें १ वंदूं येतीं देव पदें। त्या आनंदें उत्साहें २ नृत्यछंदें उडती रज। जे सहज चालतां ३ तुका म्हणे गरुडटके। वैष्णव निके संभ्रम ॥ ४ ॥

२०७६ तारूं लागलें बंदरीं। चंद्रभागेचिये तिरीं १ लुटा लुटा संतजन। अमुप हें रासी धन २ झाला हरिनामाचा तारा। सीड लागलें फरारा ३ तुका जवळी हमाल। भार चालवी विठ्ठल ॥ ४ ॥

२०७७ उदारचक्रवर्ती। वैकुंठीचा भूपती। पुंडलिकाचिया प्रीती। विटेवरीं राहिला १ सर्व सिद्धींचा दातार। सवें आणिला परिवार। भक्तां अभयकर। घ्या घ्या ऐसें म्हणतसे २ जेणें हें विश्व निर्मिलें। महर्षी देवां संस्थापिलें। एकवीस स्वर्गांचें धरिलें। सत्तामात्रें आपुलिया ३ तुका म्हणे कृपावंत। इच्छिलें पुरवी आर्त। रिद्धिसिद्धि मुक्ती देत। शेखीं संग आपुला ४

२०७८ धन्य पुंडलिका बहु बरें केलें। निधान आणिलें पंढरीये १ न करी आळस आलिया संसारीं। पाहें पां पंढरी भूवैकुंठ २ न पवीजे केल्या तपांचिया रासी। तें जन लोकांसी दाखविलें ३ सर्वोत्तम तीर्थ क्षेत्र आणि देव। शास्त्रांनीं हा भाव निवडिला ४ विष्णुपद गया रामनाम काशी। अवघीं पायांपाशीं विठोबाच्या ५ तुका म्हणे मोक्ष देखिल्या कळस। तात्काळ हा नास अहंकाराचा ॥ ६ ॥

२०७९ पंढरीचें भूत मोठें। आल्या गेल्या झडपी वाटे १ बहु खेचरीचें रान। जातां वेडें होय मन २ तेथें जाऊं नका कोणी। गेलें नाहीं आलें परतोनी ३ तुका पंढरीसी गेला। पुन्हां जन्मा नाहीं आला ॥ ४ ॥

२०८० आणीक ऐसें कोठें सांगा। पांडुरंगासारिखें १ दैवत ये भूमंडळीं। उद्धार कळीं पाववितें २ कोठें कांहीं कोठें कांहीं। शोध ठायीं स्थळासी ३ अन्यत्रींचें तीर्थी नासे। तीर्थी वसे वज्रलेप ४ पांडुरंगींचें पांडुरंगीं। पाप अंगीं राहेना ५ ऐसें हरें गिरिजेप्रती। गुह्यस्थिती सांगितली ६ तुका म्हणे तीर्थ क्षेत्र। सर्वत्र हें दैवत ॥ ७ ॥

२०८१ संतोषें माउली आरुषा वचनीं। वोरसोनि स्तनीं लावी बाळा १ तैसें प्रेमळाचें अवघेंचि गोड। पुरवितो कोड पांडुरंग २ सेवा करी साहे निष्ठुर उत्तर। त्याचें वाहे बरें तेंच मनीं ३ तुका म्हणे इच्छावसें खेळ खेळें। चिंता ते सकळ कांहीं नेणें ॥ ४ ॥

२०८२ स्वयंभू आमुचा विटेवरीं उभा। चैतन्याचा गाभा पांडुरंग १ नाहीं घडविला नाहीं बैसविला। पुंडलिका आला भेटावया २ द्वारकेची अवघी संपत्ती घेऊनि। उभा चक्रपाणी पंढरिसी ३ तुका म्हणे मूर्ती घडली जे म्हणती। त्यांच्या मुखाप्रती किडे पडो ॥ ४ ॥

२०८३ प्रत्यक्ष हा देव पंढरीस आहे। कृपावंत होय नामें एका १ मूर्तीमंत तीर्थ नामरूपीं वाहे। उपमावें काय चंद्रभागे २ स्वर्गींचे अमर राहती वस्तीसी। पुंडलिकापाशीं संत साधू ३ मूर्तिमंत गाई आणि हे गोपाळ। तुका म्हणे बाळमूर्ती उभी ॥ ४ ॥

२०८४ मूर्तिमंत देव नांदतो पंढरीं। ये ते दिगांतरीं प्रतिमारूप १ जाउनियां वना करावें कीर्तन। मानुनी पाषाण विठ्ठलरूप २ तुका म्हणे मुख्य पाहिजे हा भाव। भावापासीं देव शीघ्र उभा ॥ ३ ॥

२०८५ बाप माझा दीनानाथ। वाट भक्तांची पहात १ कर ठेवुनियां कटीं। उभा चंद्रभागे तटीं २ गळां वैजंयती माळा। रूपें डोळस सांवळा ३ तुका म्हणे भेटावया। सदां उभारिल्या बाह्या ॥ ४ ॥

२०८६ सावळें रूपडें चोरटें चित्ताचें। उभें पंढरीचें विटेवरी १ डोळियांची धणी पाहतां न पुरे। तयालागीं झुरें मन माझें २ आन गोड कांहीं न लगे संसारीं। राहिलें अंतरीं पाय तुझे ३ प्राण रिघों पाहे कुडी हे सांडुनी। श्रीमुख नयनीं न देखतां ४ चित्त मोहियेलें नंदाच्या नंदनें। तुका म्हणे येणें गरुडध्वजें ॥ ५ ॥

२०८७ दोन्ही हात ठेवुनि कटीं। उभा भीवरेच्या तटीं। कष्टलासी साठीं। भक्तिकाजा विठ्ठला १ भागलासी मायबापा। बहु श्रम केल्या खेपा। आम्हांलागीं सोपा। दैत्यां काळ कृतांत २ होतासी क्षीरसागरीं। मही दाटली असुरीं। म्हणोनियां घरीं। गोळियांचें अवतार ३ केला पुंडलिकें गोंवा। तुज पंढरीये देवा। तुका म्हणे भावा– साठीं हातीं सांपडसी ॥ ४ ॥

२०८८ दुःखाचिये साठीं तेथें मिळे सुख। अनाथाची भूक दैन्य जाय १ उदाराचा राणा पंढरीस आहे । उभारोनि बाहे पालवीतो २ जाणतियाहूनि नेणत्याची गोडी। आलिंगी आवडी करूनियां ३ शीण घेऊनियां प्रेम देतों साठीं । न विचारी तुटी लाभा कांहीं ४ तुका म्हणे असों अनाथ दुबळीं । आम्हांसी तो पाळी पांडुरंग ॥ ५ ॥

२०८९ धरियेले सोंगें । येणें अवघीं पांडुरंगें १ तें हें ब्रह्म विटेवरीं । उभें चंद्रभागेतीरीं २ अंतर्व्यापी बाहे । धांडोळितां कोठें नोहे ३ योग याग तपें । ज्याकारणें दानजपें ४ दिलें नेदीजती । भोग सकळ ज्या होती ५ अवघी लीला पाहे । तुका म्हणे दासां साहे ॥ ६ ॥

२०८० आणिकांची सेवा करावी शरीरें। तीं तेथें उत्तरें कोरडीच १ ऐसा पांडुरंग सुलभ सोपारा । नेघे येरझारा सेवकांच्या २ आणिकांचे भेटी आडकाठी पडे । येथें तें न घडे वचनही ३ आणिकांचें देणें काळीं पोट भरे। येथील न सरे कल्पांतींही ४ आणिकें दंडिती चुकलिया सेवा। तेथें सोस हेवा नाहीं दोन्हीं ॥ ५ ॥ तुका म्हणे करी आपणासारिखें। उद्धरी पारिखें उंच नीच ॥ ६ ॥

२०९१ पांडुरंगाऐसा सांडुनि वेव्हारा । आणिकांचीं करा आस वांयां १ बहुतांसी दिला उद्धार उदारें। निवडीना खरें खोटें कांहीं २ याचिया अंकिता वैकुंठ बंदर । आणीक वेव्हार चालतीना ३ तुका म्हणे माझें हातींचें वजन। यासीं बोल कोण ठेवूं सके ॥ ४ ॥

२०९२ ब्रीद ज्याचें जगदानी । तोचि मनीं स्मरावा १ सम पाय कर कटीं । उभा तटीं भींवरेच्या २ पाहिलिया वेध लावी । बैसे जीवीं जडोनी ३ तुका म्हणे भक्तिकाजा । धांवे लाजा लवलाहे ॥ ४ ॥

२०९३ लाघवी सूत्रधारी दोरी नाचवी कसुरीं। उपजवी पाळूनि संहारी नानापरिंचीं लाघवें १ पुरोनि पंढरिये उरलें भक्तिसुखें लांचावलें। उभें नीटचि राहिलें कर कटीं न बैसे २ बहु काळें ना सांवळें बहु कठीण ना कोवळें। गुणत्रयावेगळें बहु बळें आथिलें ३ असोनि नसे सकळां मनीं मना अगोचर बुद्धि। स्वामी माझा कृपानिधि तुका म्हणे विठ्ठल ॥ ४ ॥

२०९४ उभें चंद्रभागेतीरीं । कट धरोनियां करीं । पाउलें गोजिरीं । विटेवरीं शोभलीं १ त्याचा छंद माझ्या जीवा। कायां वाचां मनें हेवा। संचिताचा ठेवा । जोडी हातीं लागली २ रूप डोळियां आवडे। कीर्ति श्रवणीं पवाडे। मस्तक नावडे । उठों पायांवरोनि ३ तुका म्हणे नाम। ज्याचें नासी क्रोध काम। हरी भवश्रम। उच्चारितां वाचेंसि ॥ ४ ॥

२०९५ पावलों पंढरी वैकुंठभुवन। धन्य आजि दीन सोनियाचा १ पावलों पंढरी आनंदगजरें। वाजतील तुर शख भेरी २ पावलों पंढरी क्षेम आलिंगनीं। संत या सज्जनीं निववीलों ३ पावलों पंढरी पार नाहीं सुखा। भेटला हा सखा मायबाप ४ पावलों पंढरी येरझार खुंटली। माउली वोळली प्रेमपान्हा ५ पावलों पंढरी आपुलें माहेर। नाहीं संवसार तुका म्हणे ॥ ६ ॥

२०९६ पुण्य उभें राहो आतां। संतांचें या कारणें १ पंढरीचे लागा वाटे। सखा भेटे विठ्ठल २ संकल्प हे यावे फळा। कळवळा बहुतांचा ३ तुका म्हणे होउनि क्षमा। पुरुषोत्तमा अपराध ॥ ४ ॥

३०९७ ह्मणीं मुक्ति देसी जरी पांडुरंगा। मग या संतसंगा पाहू कोठें १ मग पंढरीचा आनंदसोहळा। पाहूं मग डोळां कोणाचिया २ तुका म्हणे असों तुझी कृपादृष्टी। नलगे वैकुंठीं वास आम्हां ॥ ३ ॥

२०९८ पूर्वपुण्य असें जयाचें पदरीं। तोचि वारकरी पंढरीचा १ वैकुंठीचे सोहळे पंढरीस घ्यावे। चंद्रभागे नहावें एकादशीं २ द्वादशी व्रत घडलें जयासी। त्यानें पूर्वजांसी सोडविलें ३ सोडविलें नाना संकटांपासोन। बोलतीं पुराणें तुका म्हणे ॥ ४ ॥

२०९९ नाहीं अंगीं भक्ति विरक्ति वैराग्य। पुण्य गांठीं भाग्य जया कांहीं १ तेणें जावें वेगीं आतांचि पंढरी। आलीयाची वारी सफळ होय २ ऐसें कधीं तुम्हां देव तीर्थ घडे। नांदतें उघडें परब्रह्म ३ एक वेळ आला मनुष्याचा जन्मा। पूर्वीलिया कर्मा नाश येथें ४ तुका म्हणे घेई घेई बापा भेटी। मागलिया तुटी होय पापा ॥ ५ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

२१०० पंढरीये पांडुरंग। भोंवता संग संतांचा १ मिळवूनियां संतमेळा। मध्यें सांवळा शोभत २ एकला एकचि पुंडलिका। जोडी त्रैलोक्या पुरविली ३ निळा म्हणे न सरे तरी। अद्यापिवरी तैसेंचि ॥ ४ ॥

२१०१ सर्वांतरीं वास याचा। महदादी अणूचा हृदयस्थ १ नाहीं दुरीं जवळीं ऐसा। कोंदोनी दिशा भरलासे २ एकवीस ही स्वर्गांपरीं। पाताळाभीतरीं भूमंडळां ३ निळा म्हणे सर्वांतरीं। वसोनी विटेवरीं ठाकला ॥४॥

२१०२ नामरूप नातळे ज्यासी। परात्पर ऐशी वदती १ तो हा आला पंढरपुरा। समाचारा भक्तांच्या २ ओळखिला पुंडलिकें। केलें निकें पूजन ३ निळा म्हणे विटेवरीं। स्थापिला तीरीं चंद्रभागे ॥ ४ ॥

२१०३ योगी चिंतिती चिंतनीं ध्यानीं मनीं रूप ज्याचें १ तो हा अक-

ल्पिताचि आला । उभा केला पुंडलिकें २ हृत्कमळीं चतुरानन। ज्यातें स्तवून पूजितु ३ निळा म्हणे शिवहि चिंती । ज्यातें एकांतीं सर्वदा ॥ ४ ॥

२१०४ ऐसे याचे आकळ खेळ । जाणतां पांगुळ वेदश्रुति १ काय फोडूनि चांदिण्या केल्या । गगनीं बांधल्या कीं मुक्त २ कासयांचे पर्वत धोंडे । घडिले अपाडे अमर्याद ३ निळा म्हणे पर्जन्य धारा । केल्या अपारा त्या कैशा ॥ ४ ॥

२१०५ राही रुक्मिणी सत्यभामा । पुरुषोत्तमा वाम सव्य १ पुंडलिक दृष्टीपुढें । उभे देहुडे सनकादिक २ जय विजय महाद्वारीं । गरुड शेजारीं हनुमंत ३ निळा म्हणे भोंवते संत । कीर्तनें करीत चौफेरीं ॥ ४ ॥

२१०६ पुंडलीक पांडुरंग । संतसंग पद्माळें १ चंद्रभागा वाळवंट। भूवैकुंठ पंढरी २ वेणुनाद गोपाळपुर । पुष्पावती सारसंगम ३ निळा म्हणे झाला मेळा । या भूगोळा उद्धार ॥ ४ ॥

२१०७ उमटलीं खडकावरीं। पदें गोजिरीं विष्णूचीं १ देखोनियां ते सात्त्विक जन। करिती पिंडदान तये पदीं २ पंढरिये नारदाश्रमीं । भीमासंगमीं पुष्पावती ३ निळा म्हणे दक्षिण गया। उद्धरावया पूर्वजां ॥ ४ ॥

२१०८ जो देखे एकदां तरी। हें पंढरी वैकुंठ १ सुती तया आली हाता । नाहीं चिंता मोक्षाची २ याचिये मार्गीं पाऊल पडे। तेव्हांचि जोडे यात्रां त्या ३ निळा म्हणे प्रत्यक्ष भेटी। ते तो लुटी निजानंदा ॥ ४ ॥

२१०९ करूनि चंद्रभागे स्नान। अभिवंदन पुंडलिका १ पुजूं जाती विठोबासी। वैकुंठवासी ते होती २ कथाश्रवण प्रदक्षणा। नाहीं गणना सुकृता त्या ३ निळा म्हणे पूर्वजेंसी । होती विमानेंसी प्रविष्ट ॥ ४ ॥

२११० पंढरिये अनुष्ठान केलें चंद्रें । अलंकापुरीं इंद्रें तपश्चर्या १ तेथें इंदु निष्कलंक अंगें । येथें आरोग्य भगें सुरेंद्रता २ हरिहररूपें पंढरीरावो। येथें तिन्ही देवो सिद्धरूपें ३ निळा म्हणे तेथें भक्ती। येथें विरक्ती प्रगटली ४

२१११ झाली भाग्याची उजरी। दृष्टी देखतांचि पंढरी १ ठेविले तो कर कटीं। जेणें अवलोकिला दिठीं २ चंद्रभागे केलें स्नान भक्तां पुंडलिकाचें दर्शन ३ निळा म्हणे वैकुंठवासी। प्राणी होईल तो निश्चयेंसी ॥ ४ ॥

२११२ पंढरिये केला वास। निज भक्तांस तारावया १ म्हणे यारे अवघे वर्ण । आदिब्राह्मण करुनियां २ जया वैकुंठासी जाणें । तया येणें हें पंढरी ३ निळा म्हणे सुकाळ केला। भक्तां वोळला कुंवासा ॥ ४ ॥

२११३ पुढारले विठ्ठल हरी । केली नगरी वैकुंठ १ सुदर्शन ठेविलें तळीं। म्हणे कल्पजळीं बुडों नेदी २ तैसेंचि धरिलें क्षेत्रावरीं । म्हणती हे नगरी रक्षावी ३ निळा म्हणे या पुंडलिकें। यापरी लोकें उद्धरिलीं ॥ ४ ॥

२११४ नारद येऊनि पंढरियेसी। स्थळ पुंडलिकासी मागती १ भीमा पुष्पावती संगम। योजिला आश्रम तयाप्रती २ विष्णुपदें उमटलीं जेथें। करविला तेथें रहिवास ३ निळा म्हणे पिंडदान। करिती सज्जन जे स्थळीं ४

२११५ भुक्तिमुक्तीचें माहेर। वसविलें पंढरपुर १ सुख विश्रांतीसी आलें। संतां पाचारिलें सज्जनां २ कथाकीर्तनें सोहळा। छाविने मेळा पताकांचा ३ निळा म्हणे पंचक्रोशी। नामें घोषीं दुमदुमित ॥ ४ ॥

२११६ संत येताती सनकादिक। सोहळा पाहों तो कौतुक १ चंद्रभागें निमज्जन। परिसों हरीचें कीर्तन २ संत सज्जनाचिया भेटी। करूं स्वानंदाची लुटी ३ निळा म्हणे पंढरपुरीं। सेवूं काला वांटिती हरी ॥ ४ ॥

२११७ सुकृताचा होता सांठा। भूवैकुंठा ते आले १ सन्मुख देव भेटे तया। लागती पायां भाग्याचे २ न्याहाळिती दृष्टीं मुख। कैवल्यसुख तुच्छ पुढें ३ निळा म्हणे ब्रह्मानंदा। झाले तत्पदा अधिकारी ॥ ४ ॥

२११८ नाना लोक धांवोनि येती। राशी भरिती आइत्या १ घेऊनि जातां विश्वजना। नव्हेचि उणा माल फार २ युगें गेलीं वहाती लोक। न सरेचि पीक वोसंडलें ३ निळा म्हणे पुंडलिकें। केलीं लोकें सभाग्य ॥ ४ ॥

२११९ जाईन म्हणतांचि पंढरपुरा। कळिकाळा दरारा उपजे मनीं १ यमधर्माचिया दंडासी चुकला। आणि पूज्यमान झाला तिहीं लोकां २ विधी म्हणे तया निषेधुची नाहीं। कर्माकर्मप्रवाहीं न पडेचि तो ३ निळा म्हणे तेणें आनंदवुनी सकळां। नेले आपुल्या कुळा वैकुंठासी ॥ ४ ॥

२१२० उमटलीं विष्णुपदें। गयावर्जनीं जीं प्रसिद्धें १ नारद क्षेत्रीं पंढरपुरीं। अद्भुत पदांची त्या थोरी १ ऋणत्रया मुक्त जन। देतां पदीं पिंडदान ३ निळा म्हणे गोपाळपुरीं। विठ्ठल वेणुवादन करी ॥ ४ ॥

२१२१ वेणुनादीं लाभे काला। उणें त्याला मग काय १ ब्रह्मानंदें कोंदे सृष्टी। शीतचि ओंठीं लागतां २ देतां पदीं पिंडदाना। पितृगणा उद्धार ३ निळा म्हणे देवचि ऋणी। एकस्नानीं पद्माळां ॥ ४ ॥

२१२२ याज्ञिक मंत्रें अवदान देती। त्याहूनी अधिक या उच्छिष्टा बोराची प्रीती १ हे काय अवगुण नव्हती सांगा। प्रत्यक्ष ठाऊकेंचि आहेती जगा २ सांडुनियां सेजे लक्ष्मी ऐसी। भोगितो विद्रूप कौसाची दासी ३ घरींची दहीं दुधें या न लगतीं गोडें। चोरटा लोकांचीं मोडितो कवाडें ४ श्रुतिस्मृतींचींहीं वचनें नेघोनियां कानीं। हांसे श्लाघे शिव्या देतां गवळणी ५ निळा म्हणे याची खोडीचि हे ऐशी। ते बोलोनि काय मानली यासी ६

२१२३ संत सनकादिक देव। भेटावया आले सर्व १ देवा भक्तांतें

पूजिती । महिमा अद्भुत तो वर्णिती २ पावन केलीं पुंडलिकें । म्हणती नर-नारी बाळकें ३ निळा ऐकोनियां वाणी । मिठी घालुं धांवे चरणीं ॥ ४ ॥

२१२४ एकंदर देवें आज्ञा केलीं । पुंडलीका दिधली निजभाक १ जे जे तुझिया क्षेत्रासी येती । त्यां त्यां उत्तम गति पाठवीं २ उत्तम अधम न म्हणे कांहीं । रिगात्रि नाहीं दोषा येथें ३ निळा म्हणे हे पंचक्रोशीं । जाणा वाराणसी समान ॥ ४ ॥

२१२५ सांगतां महिमा पंढरीचा । अपार वाचा वेदांचिये १ सहजचि क्षेत्रा जाइन म्हणतां । धांवे सायुज्यता सामोरीं २ विठ्ठलराज देखतां दिठीं । दास वैकुंठीं तेचि क्षणीं ३ निळा म्हणे आलिंगन । देतां समाधान जीवशिवा ४

२१२६ जाऊनियां भीमातटीं । नाचों वाळवंटीं पंढरिये १ होतील लाभाचिया कोटी । पहातां दृष्टीं विठ्ठला २ भुक्तिमुक्ति आपुल्या सुखें । येती हरिखें सामोऱ्या ३ निळा म्हणे परमार्थ धणी । होईल आयणी फिटोनी ॥४॥

२१२७ झाली कीर्तनाची दाटी । चंद्रभागें वाळवंटीं १ संत गर्जती आनंदें । हरिचीं नामें नाना छंदें २ टाळ मृदंग झणत्कार । नामें कोंदलें अंबर ३ निळा म्हणे वैकुंठवासी । झाला सुलभ हरिभक्तांसी ॥ ४ ॥

२१२८ कौलें पिकली परलोकपेठें । हे भूवैकुंठ पंढरी १ नाम मुद्रा नाणें । घेणें देणें लाभवरीं २ ब्रह्मानंदें भरिलीं पोतीं । प्रेमें उथळती सीगवरीं ३ निळा म्हणे जाऊं हाटा । करूं सांठा न सरेसा ॥ ४ ॥

२१२९ पुंडलिकें पिकविलें । विश्वा पुरलें न्यावया १ त्रैलोक्यमणी लागला हातीं । लोक ते किती नेतील २ विश्वनिर्मिता ज्याचें द्वारीं । निरंतरीं तिष्ठत ३ निळा म्हणे भाग्य त्याचें । अपार वाचें न वर्णवे ॥ ४ ॥

२२३० सांगतों हें मनीं धरा । हित करा आपुलें १ जारे पंढरीसी आधीं । कृपानिधी भेटेल २ अवघींच सुखें अलौकिकें । देईल एकें दर्शनें ३ निळा म्हणे रिद्धिसिद्धी । मुक्ति पदीं लागती ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

२२३१ माझें कुळींचें दैवत । बाप माझा पंढरिनाथ १ पंढरीसि जाऊं चला । भेटूं रखुमाई विठ्ठला २ पुंडलीकें बरवें केलें । कैसें भक्तीनें गोविलें ३ नामा म्हणे नीट । पायीं जडलीसे वीट ॥ ४ ॥

२१३२ ऐका पंढरीचें महिमान । राउळें तितुकें प्रमाण । तेथील तृण आणि पाषाण । तेहि देव जाणावे ॥ १ ॥ ऐसी पंढरी मनीं जे ध्याती । त्यांसी तिहीं लोकीं गति । ते आणिकां तीर्थां जाती । तीर्थं वंदितीं तयांसी २

वाराणसीं चालिजे मासां। गोदावरीं एक दिवसां। पंढरी पाऊल परियेसा। ऐसा ठसा नामाचा ३ शंकर सांगे ऋषीजवळीं। सकळ तीर्थं माध्यानकाळीं। येती पुंडलीकाजवळीं। करिती अंघोळी वंदिती चरण ४ ऐसेनि तीर्थी पाप घडे। असत्य बोलतां जिव्हा झडे। नामा विनवी संतांपुढें। पंढरी पेठ न संडावी ॥ ५ ॥

२१३३ अनंत तीर्थांचें माहेर। अनंत रूपांचें हें सार। अनंता अनंत अपार। तो हा कटीं कर विटे उभा १ धन्य धन्य पांडुरंग। सकळ दोषां होय भंग। पूर्वज उद्धरती सांग। पंढरपूर देखिलिया २ निरा भिवरा पडतां दृष्टीं। स्नान करितां शुद्ध सृष्टि। अंतीं तो वैकुंठप्राप्ती। ऐसें परमेष्ठि बोलिले ३ तेथें एक शीत दिधल्या अन्न। कोटी कुळांचें होय उध्दरण। कोटियाग केलें दान। ऐसें महिमान ये तीर्थांचें ४ नामा म्हणे धन्य जन्म। ज्यासी पंढरीचा नेम। तयां अंतीं पुरुषोत्तम। जीवें भावें न विसंबे ५

२१३४ पंढरी हें क्षेत्र पावन पवित्र। महिमा विचित्र त्रिभुवनीं १ पाहिलिया क्षणीं नासतीं पातकें। ऐसियासी तुके दुजें कोण २ तृणपक्षी सर्व झाले ऋषि देव। पहाती वैभव पंढरीचें ३ भूमि ते राहिली विष्णु चक्रावरीं। वैकुंठिंची परी सर्व येथें ४ टाळ नृत्य घोष पताकांच भार। गर्जे भीमातीर सर्वकाळ ५ पुंडलिकासाठीं ठाके केशिराज। भेटीनें सायुज्य त्यास देती ६ स्नानें उद्धरती दर्शनें प्रशस्ती। वाचे नाम कीर्ति विठोबाची ७ नामा म्हणे लाभ थोर हा जोडतो। पंढरीसी येतो प्राणी त्यासी ॥ ८ ॥

२१३५ ऐसें तीर्थ कोणी दाखवा गोमटें। जेथें प्रत्यक्ष हें भेटे परब्रह्म १ कोठें ऐसें क्षेत्र आहे त्रिभुवनीं। सकळां शिरोमणि चंद्रभागा २ ऐसें तीर्थ कोणी दाखवावें एक। देखतांचि सुख पावे मन ३ ऐसें तीर्थ कोणी दाखवा साजिरें। सदा प्रेमपुरें वोसंडत ४ ऐसें तीर्थ कोणी दाखवा सुलभ। जेथें समारंभ हरिकथेचा ५ ऐसें तीर्थ कोणी दाखवा निर्मळ। परब्रह्म केवळ सकळां जीवां ६ नामा म्हणे आम्हा दीनांचें माहेर। धन्य पंढरपुर गीतीं गातां ॥ ७ ॥

२१३६ वैकुंठासी आम्हां नको धाडूं हरी। वास दे पंढरीं सर्वकाळ १ वैकुंठ कोपट जुनाट झोंपडी। नको अडाअडी घालूं आम्हां २ वैकुंठीं जाउनि काय वा करावें। उगेंचि बैसावें मौनरूप ३ नामा म्हणे मज येथेंच हो ठेवी। सदा वास देई चरणांजवळीं ॥ ४ ॥

२१३७ देव गुज सांगे पंढरीसि यारे। प्रेमें चित्तीं ध्यारे नाम माझें १ काया वाचा मन दृढ धरा जीवीं। सर्व मी चालवी भार त्यांचा २ भवसिंधु

तारीन घ्यारे माझी भाक। साक्ष पुंडलीक करूनि बोले २ लटिकें जरी असें नामयासी पुसा। त्या आहे भरंवसा नामीं माझ्या ॥ ४ ॥

२१३८ ऐसें तीर्थ कोणी दाखवा सुलभ। जेथें समारंभ हरिकथेचा १ तें एक पंढरी विख्यात त्रिभुवनीं । सकळां शिरोमणी चंद्रभागा २ ऐसें तीर्थ कोणी दाखवा सुखरूप। जेथें त्रिविध ताप हरताती ३ ऐसें तीर्थ कोणी दाखवा सुंदर। गरूड टक्के भार विराजती ४ ऐसें तीर्थ कोणी दाखवा निर्मळ। जेथें नासे मळ दुष्टबुद्धि ५ नामा म्हणे संतजनांचें माहेर। गातां मनोहर गोड वाटे ॥ ६ ॥

२१३९ सांडूनि पंढरी जासी आणिकां तीर्थां। लाज तुझ्या चित्ता कैसी नये १ त्रिभुवनिचीं तीर्थें झालीं तीं मळीण। व्हावया पावन आलीं येथें २ एवढा ब्रह्मानंद कैंचा आणिका ठायीं । जो या आहे पायीं विठोबाच्या ३ काळ मृत्यु दोन्ही घालोनि पायांतळीं । वाजलिया टाळी कीर्तन संगें ४ नित्य नवी दिवाळी सुखाचा सोहळा। भोगिजे अवलीळा संतसंगें २ धर्म अर्थ काम मोक्ष मुक्ति चारी। देतो हा मुरारी नामें एका ६ नामा म्हणे चला जाऊं पंढरिये। पाहूं बापमाये पांडुरंग ॥ ७ ॥

२१४० सुखालागीं करिसी तळमळ। तरी तूं पंढरीसी जाय एक वेळ १ मग तूं अवघाची सुखरूप होसी। जन्मोजन्मींचें दुःख विसरसी २ चंद्रभागें करितां एक स्नान। तुझे दोष पळती रानोरान ३ लोटांगण घालितां महाद्वारीं। कान धरोनि नाचतां गरुडपारीं ४ नामा म्हणे उपमा काय द्यावी। माझ्या विठोबाची अलाबला घ्यावी ॥ ५ ॥

२१४१ पैल ते पंढरी पैल ते पंढरी। पांढरीवरीं काळी बसविली १ सांवळें हें ब्रह्म सुनीळ हें ब्रह्म। विद्युल्लता ब्रह्म पाहूं चला २ नामा म्हणे माझा विठ्ठल हा डोळां। अर्धमात्रेजवळां पाहूं चला ॥ ३ ॥

२१४२ झळझळित सोनसळा । कळस देखिला सोज्वळा १ बरवें बरवें पंढरपुर। विठोबारायाचें नगर २ अरे हें माहेर संतांचें। नामयास्वामि केशवाचें ॥ ३ ॥

२१४३ सर्व सुखरासी भींवरेचें तीरीं। आमुची पंढरी कामधेनू १ प्रेमामृत दुभे सदा संतजनां। वोसंडतो पान्हा नित्य नवा २ धर्म अर्थ काम मोक्ष चान्ही थानें। दोहोणार धन्य पुंडलीक। जयाचें दुभतें नित्य नवें वाढे। बहु पंढरी पहुडे पूर्वपुण्यें ४ भक्तिचें मेळवण भावाचेंनि बळें। देखोनियां बोळे अधिकाधिक ५ भाग्यवंत नामा तें क्षीर लाधला। प्रेमें वोसंडला गर्जे नाम ॥ ६ ॥

२१४४ नित्य प्रेमाचे पेटे बांधीं माझे पोटीं। उतरीं जगजेठी पैलपार

१ नीरेभिवरे ऐक्य तीरीं। कां पद्माळा पंढरपुरा २ केलिया चंद्रभागें आंघोळी। महा दोषां होय होळी ३ पाप जायाचें। पद पावाल अच्युताचें ४ म्हणाल बोलणें कोणाचें। नामयास्वामी केशवाचें ॥ ५ ॥

२१४५ आधीं रचिली पंढरी। मग वैकुंठ नगरी १ जेव्हां नव्हतें चराचर। तैं होतें पंढरपुर २ जेव्हां नव्हती गोदा गंगा। तेव्हां होती चंद्रभागा ३ चंद्रभागेचे तटीं। धन्य पंढरी गोमटी ४ नासिलिया भूमंडळ। उरें पंढरीमंडळ ५ असे सुदर्शनावरी। म्हणूनि अविनाश पंढरी ६ नामा म्हणे बा श्रीहरी। ते म्यां देखिली ॥ ७ ॥

२१४६ विठोबाच्या गांवा जाईन धांवोनी। घालीन लोळणी चरणांवरीं १ शीणभाग दवडिला म्हणेल। जीवींचें पुसेल जडभारीं २ हरुषें लोळत जाईन महाद्वारां। भेटाया सामोरा येईल मज ३ उचलोनी सीस पुसील आदरें। मुख पीतांबरें पुसिल माझें ४ धरोनि हनुवटी उठवील हस्तकीं। ठेवील मस्तकीं अभयकर ५ राही रखुमाई माता सत्यभामा। कडे घेऊनि नामा स्तनीं लावी ॥ ६ ॥

२१४७ धांऊनियां मिठी घालीन संतचरणीं। सांगेन वचनीं मनिचें गुज १ विठोबाचे गांवा न्यारे एकवेळां। फार आहाळला जीव माझा २ आनंदाचें जीवन पाहेन श्रीमुख। शोक मोह दुःख हरती माझे ४ विटेसहित चरण देईन आलिंगनु। तेणें माझी तनु ओल्हावेल ४ तुम्ही आवडते हरीचें अंतरंग। माझे जीवलग प्राणसखे ५ नामा म्हणे विठोबा कृपेची माउली। तेव्हां ते साउली करील मज ॥ ६ ॥

२१४८ पंढरीचें प्रेम आहे ज्याचे जीवीं। त्यांची नित्य नवी करीन आशा १ ते माझे सोइरे सुखाचे सद्‌गुरू। भवसिंधूचा पारू उतरतो २ माझ्या विठोबाच्या नामीं ज्यां विश्वास। होइन त्यांचा दास आवडीचा ३ माझ्या विठोबाच्या चरणीं ज्यांचा भाव। दारवंटा पाय धरीन त्यांचे ४ माझ्या विठोबाचें ध्यान ज्यांचें मनीं। सांडोवा अंगणीं होईन त्यांचे ५ ऐसें सर्वभावें माझ्या विठोबा शरण। त्यांचे वंदीन चरण नामा म्हणे ॥ ६ ॥

श्रीजनाबाई

२१४९ आम्हीं स्वर्गसुख मानूं जैसा ओक। देखोनियां सुख पंढरीचें १ नलगे वैकुंठ न वांछूं कैलास। सर्वस्वाची आस विठोपायीं २ नलगे संतति धन आणि मान। एक करणें ध्यान विठोबाचें ३ सत्य कीं मायिक आमुचें बोलणें। तुझी तुज आण सांग हरि ४ जीवभाव आम्ही सांडूं ओवाळुनी। म्हणे दासी जनी नामयाची ॥ ५ ॥

श्रीभानुदासमहाराज

२१५० हेंचि साधकाचें स्थळ। भोळे वंदिती निर्मळ। अभावीक जे खळ। तयां नावडे सर्वथा १ तें हें जाणा पंढरपूर। मोक्ष मुक्तीचें माहेर। करती जयजयकार। वैष्णव ते आनंदें २ टाळ घोळ चिपुळ्या नाद। दिंड्या पताका मकरंद। गाती विठ्ठल नाम आल्हाद। अट्टाहास्य करुनी ३ भानुदास अहोरातीं। देवा करितसे विनंती। या वैष्णवांचे सांगाती। मज जन्म देई देवा॥ ४॥

२१५१ देखोनियां पंढरपूर। जीवा आनंद अपार १ टाळ मृदंग वाजती। रामकृष्ण उच्चारिती २ दिंड्या पताकांचा मेळ। नाचती हरुषें गोपाळ ३ चंद्रभागा उत्तम स्थान। स्नानें पतीत पावन ४ पुंडलीका लागतां पायां। चुके येरझार वांया ५ पाहतां विठ्ठलमूर्ती। भानुदासासी विश्रांती ६

२१५२ पंढरीचें सुख पुंडलीकासी झालें। तेणेंहि वांटिलें भक्तालागीं १ भक्तिमुक्ती वरदान दीधलें। तें नाहीं ठेविलें आपणापाशीं २ चंद्रभागेतीरीं आश्रम पुंडलीकाचा। तो विसांवा तीर्थांचा तीर्थराव ३ एकें गुप्तरूप म्हणोनी मौनची धरिलें। एकीं चोहटां उभें केलें परब्रह्म ४ कटीं कर विराजीत उभा असे निवांत। समचरण शोभत ध्यान मुद्रें ५ समदृष्टीं साजिरी कमळनयन वरीं। पितांबरधारी शामप्रभा ६ ऐसा बरवया बरवंट उभा असे नीट। मस्तकीं मुगुट तेजःपुंज ७ भक्तिज्ञान वैराग्य दिधलें भजना। वैकुंठींचा राणा भाग्यवंतु ८ ऐसा सुखाचा सागरु विठ्ठल कल्पतरु। पुंडलीक थोरु भक्तराज ९ भानुदासस्वामी तपें पूर्ण झाला। तो भक्तजना झाला मायबाप॥१०॥

२१५३ धन्य धन्य हें नगर। भूवैकुंठ पंढरपूर १ धन्य धन्य चंद्रभागा। मध्यें पुंडलीक उभा २ धन्य धन्य वेणूनाद। क्रीडा करितो गोविंद ३ धन्य पद्माळ्याची पाळी। गाई चारी वनमाळी ४ धन्य पंढरीचा वास। देवा गाये भानुदास॥ ५॥

२१५४ पंढरीचें सुख पाहतां अलौकिक। वैकुंठनायक उभा जेथें १ देवां जें दुर्लभ भक्तांसी सुलभ। रुक्मिणीवल्लभ उभा विटे २ वैष्णवांचा मेळ करिती गदारोळ। त्यामाजीं गोपाळ सप्रेमें नाचे ३ जिकडे पाहे तिकडे होय ब्रह्मानंद। भानुदास आनंदें गात असे॥ ४॥

२१५५ न येसी योगियांच्या ध्यानां। न बैससी मुनिजनांच्या मना। तो तूं पंढरीचा राणा। भीमातीरनिवासी १ साक्षी असंसी सर्वांभूतीं। असुनी न दिसे जगतीं। पांडुरंग बाळमूर्ती। प्रगट उभी विटेवरीं २ न कळे शास्त्रिकां संवाद। शब्दीं न सांपडे बोध। तो तूं उभा परमानंद। पुंडलीकद्वारीं ३

वेदां अचोज आंबुला । श्रुती करती गलबला । तो तूं घननीळ सांवळा । भानुदासा अंतरीं ॥ ४ ॥

२१५६ आगम निगमांचें स्थान । सर्वां हेंचि प्रमाण । मुनिजनांचें ध्यान । ती ही मूर्ति विटेवरीं १ धन्य धन्य पंढरपूर । सर्व तीर्थांचें माहेर । जड-जीवां उद्धार । पांडुरंग पाहतांची २ उत्तम तीर्थ चंद्रभागा । स्नान करितां दोष भंगा । मध्यें पुंडलिक उभा । दरुशनें तारी जगत्र ३ भानुदास विनंती करी । प्रेमें नाचा महाद्वारीं । विठ्ठल डोळेभरीं । पाहतां मुक्ति प्राणियां ॥४॥

२१५७ न मागतां कांहीं न करितां सेवा । आलासी गा देवा पंढरीये १ तूं गा मायबाप विश्वासी तारक । तुंवां पुंडलीक सुखी केला २ चारितां गोधनें आलासी बा पायीं । पुंडलीक कांहीं न बोलेचि ३ चिन्मयाचा दीप साक्षित्वासी आला । भानुदास त्याला नाम झालें ॥ ४ ॥

२१५८ परलोकींची वस्तु पंढरीसी आली । ती दैवें फावली पुंडलीका १ घेतां देतां लाभ बहुतांसी झाला । विसांवा जोडला पांडुरंग २ न करितां सायास वस्तुची आयती । वैष्णवीं बहुतीं वेटाळिली ३ भानुदासस्वामी कृपेचा सागरु । विठ्ठल कल्पतरु वोळला आम्हां ॥ ४ ॥

२१५९ माणिकाचें तारूं चंद्रभागे आलें । भूषण तें जालें सनकादिकां १ पंढरपूर हें नीळियाची खाणी । नवलाव साजणी देखियेला २ अवघिया देशांसी न्यावया पुरलें । आगरीं उरलें जैसें तैसें ३ भानुदास म्हणे नीळ हा चोखडा । सुजड्डु हा जडा जीवन मुद्रा ॥ ४ ॥

२१६० भाविकांसाठीं उभा । विठु कैवल्याचा गाभा १ युगें झालीं अठ्ठावीस । उभा पुंडलिका पाठीस २ न मानी कांहीं शीण । उभा तिष्ठत अज्ञान ३ ऐसा कृपाळु दीनाचा । भानुदास म्हणे साचा ॥ ४ ॥

२१६१ आवडोनि कर कटीं । पाउलें नेहटीं विटेवरी १ त्याचा छंद माझे जिवां । नाहीं हेवा आणिक २ कायां वाचां आणि मन । लोभलें सगुण-रूप देखतां ३ भानुदास म्हणे दृष्टीं । पहातां गोमटी मूर्ति ते ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

२१६२ वैकुंठींचें वैभव पंढरीसी आलें । भक्तें सांठविलें पुंडलीकें १ बहुतांसी लाभ देतां घेतां जाहला । विसांवा वोळला पांडुरंग २ योग याग साधनें करितीं जयालागीं । तो उभाचि भक्तांलागीं तिष्ठतसे ३ हीन दीन पापी होतु कां भलते याती । पाहतां विठ्ठलमूर्ति मुक्त होती ४ एका जनार्दनीं सुखाचें माहेर । बरवें भीमातीर उत्तम तें ॥ ५ ॥

२१६३ ज्या सुखाकारणें योगाभ्यास। शरीर दंड काया क्लेश। तें उभें आहे अपैस। भीमा तीरीं वाळुवंटीं १ न लगे दंडन मुंडनीं आटी। योगा योगाची कसवटी। मोकळी राहाटी। कंथाकुंथी नाहीं येथें २ न लगे अष्टांग धूम्रपान। वायू आहार पंचाग्नी साधन। नग्न मौन एकांत स्थान। आटा आटी न करणें ३ धरूनियां संतसंग। पाहे पाहें पांडुरंग। देईल सुख अव्यंग। एकाजार्दनीं निर्धारें ॥ ४ ॥

२१६४ श्रीमुखाचें सुख पाहतां पाहतां। नयन तत्त्वतां वेधलें माझे १ सांवळा सुंदर कटीं ठेवुनि कर। रूप तें नागर भीमातीरीं २ नित्य परमानंद आनंद सोहळा। सनकादीक या स्थळां येती जाती ३ वैष्णवांचा थाट टाळ घोळ नाद। दिंड्या मकरंद हर्ष बहु ४ सन्मुख ती भीमा वाहे अमृतमय नीर। जडजीवां उद्धार स्नानमात्रें ५ एकाजनार्दनीं मुक्तीचें माहेर। क्षेत्र तें साचार पंढरपुर ॥ ६ ॥

२१६५ मूर्ती अनुपम्य विटेवरीं साजिरीं। पाउलें गोजिरीं कोवळीं तीं १ तेथें माझें मन वेडावलें भारी। परत माघारी परतेना २ वेधलासे जीव सुखा नाहीं पार। माहेरा माहेर पंढरी देखा ३ एका जनार्दनीं सुखाची वसती। भाविकां विश्रांति पंढरीराव ॥ ४ ॥

२१६६ सारांचें सार गुह्यांचें निजगुह्य। तें हें उभें आहे पंढरीये १ चहूं वाचापरतें वेदां जें आरुतें। तें उभें आहे सरतें पंढरीये २ शास्त्रांचें निज-सार निगमां न कळे पार। तोचि हा परात्पर पंढरीये ३ एकाजनार्दनीं भरूनी उरला। तोचि हा देखिला पंढरीये ॥ ४ ॥

२१६७ देव संत दोन्ही एकचि मेळ। गदारोळ कीर्तनीं १ ती हे त्रिवेणी पंढरी। आहे भीवरेचे तीरीं २ येती वारकरी। आनंदें नाचती गजरीं ३ म्हणे जनार्दनाचा एका। पुंडलीकें दाखविला निका ॥ ४ ॥

२१६८ देव भक्त एके ठायीं। संतमेळ तया गांवीं १ तें हें जाणा पंढरपूर। देव उभा विटेवर २ भक्त येती लोटांगणीं। देव पुरवी मनोरथ मनीं ३ धांव सामोरा तयासी। आलिंगुनी क्षेम पुसी ४ ऐसी आवडी मानी मोठी। एकाजनार्दनीं घाली मिठी ॥ ५ ॥

२१६९ वारकरी पंढरीचा। धन्य धन्य जन्म त्याचा १ जाय नेमे पंढरीसी। चुकों नेदी तो वारीसी २ आषाढीसी कार्तिकी। सदा नाम गाय मुखीं ३ एकाजनार्दनीं करी वारी। धन्य तोचि वा संसारीं ॥ ४ ॥

२१७० माझें माहेर पंढरी। विठ्ठल उभा विटेवरीं १ संत मिळाले अपार। करिताती जयजयकार २ टाळ घोष पताका। वैष्णव देखा ३

विठ्ठल नामें गर्जती । प्रेमभरीत नाचती ४ एकाजनार्दनीं शरण । विठ्ठल नामें लाधे पूर्ण ॥ ५ ॥

२१७१ तापत्रयें तापलीया पंढरीसी यावें । दरुशनें मुक्त व्हावें हेळामात्रें १ दुःखाची विश्रांति सुखाचा आनंद । पाहतां चिदानंद विठ्ठल देव २ संसारीं तापले त्रितापें आहाळले । विश्रांतिये आले पंढरीसी ३ सर्वांचें माहेर भाविकांचें घर । एका जनार्दनीं निर्धार केला असे ॥ ४ ॥

२१७२ माझें माहेर पंढरी । आहे भींवरेचें तीरीं १ बाप आणि आई । माझी विठ्ठल रखुमाई २ पुंडलिक बंधु आहे । त्याची ख्याती सांगूं काय ३ माझी बहिण चंद्रभागा । करीतसे पापभंगा ४ एकाजनार्दनीं शरण । करी माहेरींची आठवण ॥ ५ ॥

२१७३ ऐसें संतभार ऐसें भीमातीर । ऐसा जयजयकार सांगा कोठें १ समुद्रवलयांकित तीर्थें असतीं पावन । परी ऐसें महिमान नाहीं कोठें २ ऐसा नामघोष आनंद सोहळा । न देखें आणिके स्थळां माझे नेत्रीं ३ एकाजनार्दनीं पंढरीवांचूनी । आनंद माझें मनीं नाहीं कोठें ॥ ४ ॥

२१७४ करा करा लागपाठ । धरा पंढरीची वाट । पुंडलिकाची पेठ । सोपी आहे सर्वांसी १ नाहीं कोठें गोंवा गुंती । दुजा नको रे सांगाती । एक चित्तवृत्ति । दृढ करी मानसीं २ नको माझें आणि तुझें । टाकी परतें कीं रे वोझें । संतचरण रजें । सेवीं कां रे आदरें । ३ तुटती भक्तीजाळ गुंती । सहज होतसे विरक्ती । एकाजनार्दनीं प्रीती । धरा संत चरणीं ॥ ४ ॥

२१७५ उदंड भक्त भाग्यवंत देखिले । परी निधान दाविलें पुंडलिकें १ धन्य धन्य केला जगाचा उद्धार । नाहीं लहान थोर निवडिले २ एकाजनार्दनीं दावियेला तारू । सुखाचा सागरु विठ्ठलदेव ॥ ३ ॥

२१७६ इच्छिताती देव पंढरीचा वास । न मिळे सौरस तया कांहीं १ ऐसें श्रेष्ठ क्षेत्र उत्तमा उत्तम । याहुनि सुगम आहे कोठें २ जनार्दनाचा एका म्हणतसे भावें । तीर्थ तें वंदावें पंढरी सदा ॥ ३ ॥

२१७७ प्रयागादि क्षेत्रें आहेत कल्पकोडी । तया आहे खोडी एक एक १ मुंडन ती काया निराहार राहणें । येथें न मुंडणें काया कांहीं २ म्हणोमी सर्व तीर्थांमाजीं उत्तम ठाव । एका जनार्दनीं जीव ठसावला ॥ ३ ॥

२१७८ बहुत तीर्थें क्षेत्रें बहुतापरी । न पावती सरी पंढरीची १ वाहे दक्षणभागां भीमा । पैल परमात्मा विटेवरीं २ मध्य स्थळीं पुंडलीक । दरूशनें देख उद्धार ३ वाहे तीर्थ चंद्रभागा । देखतां भंग पातकां ४ एकाजनार्दनीं सार । क्षराक्षर पंढरी हे ॥ ५ ॥

२१७९ उदंड क्षेत्रांची पाहिली रचना । पंढरी ते जाणा भूवैकुंठ १

तीर्थ आणि देव संतसमागम। ऐसें सर्वोत्तम कोठें नाहीं २ सागरादि तीर्थ पाहतां पाहिलें। परी मन हें वेधलें पंढरीये ॥ ३ ॥ एकाजनार्दनीं सुखाची विश्रांती। पाहतां विठ्ठलमूर्ति लाभ बहु ॥ ४ ॥

२१८० उत्तम तें क्षेत्र उत्तम तें स्थळ। धन्य तें राऊळ पहातां डोळां १ एक एक तीर्थ घडती कोटी वेळां। चंद्रभागा डोळां देखिलिया २ गंगा प्रदक्षिणा समुद्राचें स्नान। परी हें महिमान नाहीं कोठें ३ वैष्णवांचा मेळ करिती गदारोळ। दिंडी पताकाघोळ नोहे कोठें ४ एकाजनार्दनीं साराचें हें सार। पंढरी माहेर भाविकांसी ॥ ५ ॥

२१८१ उदंड तीर्थे क्षेत्रें पाहतां दिठीं। नाहीं सृष्टीं तारक १ स्नानें पावती मुक्तिं जगा। ऐशी चंद्रभागा समर्थ २ पुंडलिका नमस्कार। सकळ पूर्वजां उद्धार ३ पाहतां राउळाची ध्वजा। मुक्ती सहजा राबती ४ एकाजनार्दनीं विठ्ठल भेटीं। मग लाभा नये तुटी ॥ ५ ॥

२१८२ अनुपम्य घनदाट। करिती बोभाट अनुपम्य १ पंढरीसी जाती अनुपम्य। धन्य जन्म अनुपम्य त्यांचा २ अनुपम्य त्यांच्या पुण्या नाहीं पार। अनुपम्य निर्धार सुख त्यांसी ३ अनुपम्य दशा आली त्यांच्या दैवा। अनुपम्य हेवा चुकले ते ४ अनुपम्य शरण एकाजनार्दनीं। पंढरी सांडोनि नेम नाहीं ॥ ५ ॥

२१८३ अनुपम्य भाग्य नांदतें पंढरीं। विठ्ठल निर्धारीं उभा जेथें १ अनुपम्य वाहे पुढें चंद्रभागा। दोष जाती भंगा नाम घेतां २ अनुपम्य मध्यें पुंडलिक मुनी। अनुपम्य चरणीं मिठी त्यांच्या ३ अनुपम्य संत शोभति दोहीं बाहीं। अनुपम्य देहीं सुख वाटे ४ अनुपम्य एकाजनार्दनीं ठाव। अनुपम्य पंढरीराव विटेवरीं ॥ ५ ॥

२१८४ अनुपम्य सप्तपुऱ्या त्या असती। अनुपम्य त्या वरतीं पंढरीये १ अनुपम्य तीर्थसागरादि असती अनुपम्य सरती पंढरीये २ अनुपम्य देव उदंड असती। अनुपम्य विठ्ठलमूर्ति पंढरीये ३ अनुपम्य संत वैष्णवांचा मेळ। अनुपम्य गदारोळ पंढरीये ४ अनुपम्य शरण एकाजनार्दनी अनुपम्य चिंतनीं डुल्लतसे ॥ ५ ॥

२१८५ अनुपम्य क्षेत्र अनुपम्य देव। नसे तोचि ठाव पंढरीये १ अनुपम्य वाहे पुढें चंद्रभागा। अनुपम्य भंगा दोष जाती २ अनुपम्य होय पुंडलीक भेटी। अनुपम्य कोटी सुखलाभ ३ अनुपम्य संत नामाचा गजर। अनुपम्य उद्धार जडजीवां ४ अनुपम्य शोभा विठ्ठलचरणीं। एकाजनार्दनीं गात गीतीं ॥ ५ ॥

२१८६ अनुपम्य वाचें वदतां पंढरी। होतसे बोहरी महत्पापा १

अनुपम्य ज्याचा विठ्ठलीं जो भाव। अनुपम्य देव तिष्ठे घरीं २ अनुपम्य सदा कीर्तनाची जोडी। अनुपम्य गोडी मनीं ज्याच्या ३ अनुपम्य संग संतांचा विसांवा। अनुपम्य भावा पालट नाहीं ४ अनुपम्य शरण एकाजनार्दनीं। कायां वाचां मनीं छंद यासी ॥ ५ ॥

२१८७ अनुपम्य वास पंढरीस ज्याचा। धन्य तो दैवाचा अनुपम्य १ अनुपम्य घडे चंद्रभागे स्नान। अनुपम्य दान नाम वाचे २ अनुपम्य घडे क्षेत्र प्रदक्षणा। अनुपम्य जाणा नारीनर ३ अनुपम्य सोहळा नित्य दिवाळी अनुपम्य वोवाळी विठोबासी ४ अनुपम्य शरण एकाजनार्दनीं। अनुपम्य ध्यानीं एक नाम ॥ ५ ॥

२१८८ अनुपम्य नारीनर ते नर दैवाचे। अनुपम्य त्यांचें पुण्य देखा १ अनुपम्य वास जयांसी पंढरी। प्रत्यक्ष वैकुंठपुरी अनुपम्य २ अनुपम्य पहाती विठ्ठलरायातें। दरुशनें पावती मुक्तीतें अनुपम्य ३ अनुपम्य भक्त नांदती दैवाचे। अनुपम्य त्यांचें सुख देवा ४ अनुपम्य एका जनार्दन चरणीं। अनुपम्य विनवणी करितसे ॥ ५ ॥

२१८९ अनुपम्य उपासना। अनुपम्य चरणा संतांचिये १ अनुपम्य भक्ति गोड। अनुपम्य लिगाड तुटत २ अनुपम्य पंढरीचा वास। अनुपम्य दैवास दैव त्याचे ३ अनुपम्य नाचती वैष्णव। अनुपम्य गौरव तयाचें ४ अनुपम्य एकाजनार्दनीं। अनुपम्य चरणीं संतांचिये ॥ ५ ॥

२१९० अनुपम्य उदार नाम। अनुपम्य सकाम संत ते १ अनुपम्य पंढरीसी जाती। अनुपम्य नाचती वाळुवंटीं २ अनुपम्य टाळ घोळ। अनुपम्य संत मेळ। अनुपम्य प्रेमळ नाम घेतां ४ अनुपम्य एकाजनार्दनीं। अनुपम्य आयणी चुकले ॥ ५ ॥

२१९१ अनुपम्य पुराणें सांगती सर्वथा। अनुपम्य तत्त्वतां पंढरीये १ अनुपम्य योग अनुपम्य याग। अनुपम्य अनुराग पंढरीये २ अनुपम्य ध्यान अनुपम्य धारणा। अनुपम्य पुंढरीराणा विटेवरीं ३ अनुपम्य क्षेत्र तीर्थ तें पवित्र। अनुपम्य गोत्र उद्धरतील ४ अनुपम्य शरण एकाजनार्दनीं। अनुपम्य भुवनीं नांदतसे ॥ ५ ॥

२१९२ अनुपम्य ज्ञान अनुपम्य मतें। अनुपम्य सरतें पंढरीये १ अनुपम्य वेद अनुपम्य शास्त्र। अनुपम्य पवित्र पंढरीये २ अनुपम्य भुक्ति अनुपम्य मुक्ति। अनुपम्य वेदोक्ती पंढरिये ३ अनुपम्य कळा अनुपम्य सोहळा। अनुपम्य जिव्हाळा पंढरीये ४ अनुपम्य दया अनुपम्य शांती। अनुपम्य विरक्ती एकाजनार्दनीं ॥ ५ ॥

२१९३ बहुतां काळाचें हें क्षेत्र। सकळ देवांचें माहेर। सकळ संतांचें

निजमंदिर। तें हें पंढरपूर जाणावें १ धन्य पंढरीचा महिमा। नाहीं आणीक उपमा। जेथें वास पुरुषोत्तमा। रुक्मिणीसहित सर्वदा २ धन्य भक्त पुंडलिक। सकळ संताचा नायक। एकाजनार्दनीं देख। श्रीविठ्ठल आवडी ४

२१९४ प्रेमळासी विश्रांतिस्थान। महामुक्ती कर जोडोन। ऋद्धि सिद्धी वोळंगण। तिष्ठति जाण पंढरीये १ धन्यधन्य विठ्ठलराय। उभा देवाचा तो देव। दरुशनें निरसे भेद। यम काळ दूताचें २ नाम न विटेचि रसना। सुलभ हा पंढरीचा राणा। एका शरण जनार्दना। सदा वाचें उच्चारी ३

२१९५ तेथें मुख्य हरिहर। शोभे चंद्रभागातीर १ जाऊं चला पंढरपूरा। भेटूं आपुल्या माहेरा २ आर्त सांगूं जीवींचा। पूनित ठाव हाचि साचा ३ हरिहरा होय भेटी। वास तयासी वैकुंठी ४ एकाजनार्दनीं शरण। पंढरी पुण्य ठाव भींवरा जाण ॥ ५ ॥

२१९६ भाळे भोळे नरनारी। येती प्रती संवत्सरीं पंढरीये १ करती स्नान वंदिती चरणां। क्षेत्रप्रदक्षणा करिताती २ टाळविणे मृदंग मोहरी। गरुड टके शोभती करीं ३ करती आनंदें नामघोष। नाहीं आस वायावीण ४ एकाजनार्दनीं कौतुकें। नाचतु सुखें भक्तराणा ॥ ५ ॥

२१९७ पंढरीस ज्याचा नेम। तो करी अन्य कर्म १ सांडुनियां विठ्ठलराजा। आणिक देव नाहीं दुजा २ सांडुनियां चंद्रभागा। कोण जाय आणिके गंगा ३ सांडोनियां पुंडलीका। कोण आहे आणीक सखा ४ सांडोनियां वेणुनाद। कोण आहे थोर पद ५ एकाजनार्दनीं भाव। अवघा विठ्ठलचि देव ६

२१९८ साधन तें सार पंढरीची वारी। आन तूं न करी सायासाचें १ वेद तो घोकितां चढे अभिमान। नाडेल तेणें जाण साधन तें २ शास्त्रमतवाद कासया पसार। करी सारासार वारी एक ३ पुराण सांगतां मन वेडावलें। निंदूं जे लागलें आणिकांसी ४ ग्रंथ पाहावे तरी आयुष्य क्षणीक। व्यर्थ खटपट करूनी काई ५ एकाजनार्दनीं साराचें पैं सार। विठ्ठल त्रिअक्षर जप करी ॥ ६ ॥

२१९९ तरीच यावें जन्मा। ठेवी पांडुरंगीं प्रेमा १ नाहीं तरी श्वान सुकर। जन्मा आले ते अपार २ नेणे पंढरीची वारी। जन्मा आला तो भिकारी ३ संत सेवा दया नेणें। जन्मा आला तो पाषाण ४ कधीं करूं नेणें भजन। जैसें गृहीं मण्डूक जाण ५ नाहीं विश्वास मानसीं। एकाजनार्दनीं म्हणे त्यासी ॥ ६ ॥

२२०० गोपाळपुरीं काला गोपाळ करिती। तेथील लाभा देव लाळ घोटिती १ ऐसा आनंद गे माय तया पंढरपुरीं। धन्य भक्त देवाचे वारकरी २

आषाढी कार्तिकी नित्य नेमें जाण । जाउनी भींवरें करताती स्नान ३ घेतां दरुशन पुंडलीकाचे भेटीं । एकाजनार्दनीं पुण्य नसमाय सृष्टीं ॥ ४ ॥

श्रीनिवृत्तिमहाराज

२२०१ पुंडलिकाचें भाग्य वर्णावया अमरीं । नाहीं चराचरीं ऐसा कोणी १ विष्णुसहित शिव आणिला पंढरी । केलें भीमातीरीं पेणें जेणें २ ब्रह्मादिकां अंत न कळे ज्या रूपाचा । एवढीं कीर्ति वाचां बोलों काय ३ निवृत्ति सांगे मातु विठ्ठल उच्चार । वैकुंठ उत्तरे एक्या नामें ॥ ४ ॥

२२०२ रूपाचें रूपस विठ्ठलनाम वेष । पंढरीनिवास आत्माराम १ पुंडलिक भाग्य फळलें संपूर्ण । दिननिशीं कीर्तन विठ्ठल हरी २ त्रैलोक्य उद्धरे ऐसी एव्हे त्वरें । कीर्तन निर्धारें तरणोपाय ३ पुण्य केलें चोख तारिले अशेख । जनीं वनीं एक रूप वसे ४ वेदादिक मति ज्या रूपा गुंतती । तो आणुनि श्रीपति उभा केला ५ निवृत्तिचा सखा ।विठ्ठलरूप देखा । निरालंब शिखा गगनोदरीं ॥ ६ ॥

२२०३ भाग्याचेनि भाग्य उदो पैं दैवयोगें । पुंडलिकासंगें भीमातटीं १ ध्यान मनन एक करितां सम्यक । होय एकाएक एकतत्त्व २ उदो अस्तु मैळे ब्रह्म न मैळे । भोगिती सोहळे प्रेमभक्त ३ निवृत्ति निवांत विठ्ठल सतत । न घे दुजी मात हरिविण ॥ ४ ॥

२१०४ निराकार वस्तु आकारासि आली । विश्रांति पै जाली भक्त· जना १ भिवरासंगमीं निरंतर समी । तल्लीनता ब्रह्मीं उभी असे २ पुंडलिक ध्याये पुढत पुढती सोये । विठ्ठल हेचि गाये संकीर्तनीं ३ निवृत्ती संकीर्तन ब्रह्म हें सोज्वळ । नाम हे रसाळ अनिर्वाच्य ॥ ४ ॥

२२०५ विठ्ठल श्रीहरी उभा भीमातीरी । तिष्ठतां कामारी मुक्ति चारी १ मुनीजना सुख निरंतर लक्ष । भक्तां निज सुख देत असें २ पुंडलीक पुण्य मी दीन कारुण्य । उद्धरिलें जन अनंत कोटी ३ नीरा नीरंतर भीमरथी तीर । ब्रह्म हें साकार विटेवरीं ४ नित्यता भजन जनीं जनार्दन । ब्रह्मादिक खूण पावताती ५ निवृत्ति तत्पर हरीरूप सर्वत्र । नाम घेतां तृप्त आत्माराम ॥६॥

२२०६ प्राणिया उद्धार सर्व हा श्रीधर । ब्रह्म हें साचार कृष्णमूर्ति १ तें रूप तें रूप भींवरें पांडुरंग खरें । पुंडलिकें निर्धारे उभें असे २ युगें अठ्ठावीस उभा हृषीकेशू । पुंडलिका सौख्यपुरविता ३ निवृत्तीचे गुज पुंडरीक बीज । विश्वजन काज पुरें कोडें ॥ ४ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

२२०७ हें नव्हे आजिकालिचें । युगें अठ्ठाविसांचें । मज निर्धारितां साचें । हा मृत्युलोकुचि नव्हे ॥ हाचि मानि रे निधारु । येर सांडि रे विचारु

जरी तूं पाहासि परात्परु । तरी तूं जाये पंढरिये १ बाप तीर्थ पंढरी । भूवैकुंठ महीवरीं । भक्त पुंडलिकाचे द्वारीं । कर कटावरीं राहिला २ काशी अयोध्या अवंति कांति । मथुरा माया गोमती । ऐशीं तीर्थे इत्यादिकें आहेती । परि सरीं न पवतीं पांडुरंगीं ३ हाचि मानि रे विश्वासु । येर सांडि रे हव्यासु । जरि तूं पाहासि वैकुंठवासु । तरि तूं जायें पंढरिये ४ आड वाहे भीमा । तारावया देह आत्मा । पैलथडीये परमात्मा । मध्य राहिला पुंडलिकु ५ या तिहींचें दरुशन । प्राण्या नाहीं जन्ममरण । पुनरपि आगमन । येथें बोलिलेंचि नाहीं ६ पंढरी म्हणजे भूवैकुंठ । ब्रह्म तव उभेंचि दिसताहे नीट । या हरिदासासि वाळुवंट । जागरणासी दीधलें ७ म्हणोनि करा करारे क्षीरापति । नटा नटा कीर्तनवृत्ति । ते नर मोक्षातें पावती । ऐसें बोलती सुरवर ८ हें चोविसा मूर्तींचें उद्धरण । शिवसहस्रनामासी गहन । हेंचि हरिहराचें चिंतन । विश्ववंद्य हे मूर्तीतें ९ तो हा देवादिदेव बरवा । पांडुरंग सदाशिवाचा निजठेवा । बापरखुमादेविवरु पंचविसावा । चोविसा मूर्तींवेगळा ॥ १० ॥

२२०८ पंढरीचे वाटे अनंत घडती याग । वैकुंठींचा मार्ग तेणें संगें १ जप तप अनुष्ठान । क्रिया कर्म धर्म । हे जाणताती वर्म संतजन २ भक्तिमार्ग फुकटा आनंदाची पव्हे । लागलीसे सवे पुंडलिका ३ दिंडी टाळ घोळ गरुडटकियाचे भार । वैष्णवांचे गजर जियें नगरीं ४ तिहीं लोकीं दुर्लभ अमर नेणती । वृक्ष होउनी पुढती सेविताती ५ सनकादिक मुनि ध्यानस्थ पैं सदां । ब्रह्मादिकां कदां न कळे महिमा ६ ज्ञानदेव निवृत्ति पुसतसे कोडें । पुंडलिकें केवढें भाग्य केलें ॥ ७ ॥

२२०९ कल्पना वृक्षासि देखिलें । चिंतामणीस चिंतलें । कामधेनुसी अपेक्षिलें । जीण्या जीवविलें तेंचि हरिरूप पंढरिये १ धन्य कुळ धन्य जन्म । जयासी पंढरीचा नेम । चित्तीं अखंड विठ्ठल प्रेम । ते धन्य भक्त भूमंडळीं २ तोचि तीर्थरूप सदां । तया दोष न बाधिती कदा । जो रातला परमानंदीं । तेथें सर्व सिद्धि वोळंगिती ३ ऐशी वेदशास्त्रीं पुराणीं । जो रतला नामस्मरणीं । धन्य तया तीर्थ पर्वणीं । धन्य वाणी तयाची ४ पंढरीसी कीर्तन करी । पुंडलीकासी नमस्कारी । विठ्ठल चरण अंतरीं धरी । धन्य जन्म तयाचा ५ सकळ कुळांचा तारकु । तोचि जाणावा पुण्यश्लोकु । पांडुरंगीं रंगला निशंकु । धन्य जन्म तयाचा ६ त्यासी अंतीं वैकुंठप्राप्ती । ऐसें शुकें सांगितलें परीक्षिती । जे जे हरिचरणीं भजती । ते ते पावती वैकुंठ ७

नामें स्फुंदत नाचत रंगणीं । प्रेम विठ्ठल चरणीं । सर्व सुखखाणी । बाप रखुमादेवीवरु विठ्ठल ॥ ८ ॥

श्रीसेनामहाराज

२२१० जातां पंढरीसी सुख वाटे जीवा । आनंदे केशवा भेटतांचि १ या सुखाची उपमा नाहीं त्रिभुवनीं । पाहिलीं शोधोनी अवघीं तीर्थें २ ऐसा नामघोष ऐसे पातकांचें भार । ऐसे वैष्णव दिगंबर दावा कोठें ३ ऐसी चंद्रभागा ऐसा पुंडलीक । ऐसा वेणुनादीं काला दावा ४ ऐसा विटेवरी उभा कटेवरीं कर । ऐसें पाहतां निर्धार नाहीं कोठें ५ सेना म्हणे खूण सांगितली संतीं । यापरती विश्रांति न मिळे जीवा ॥ ६ ॥

२२११ जेथें वेदां न कळे पार । पुराणासी अगोचर १ तो हा पंढरीराणा । बहु आवडतो मना २ सहा शास्त्रें शिणलीं । मग मौनचि राहिलीं ३ सेना म्हणे मायबाप । उभा कटीं ठेउनी हात ॥ ४ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

२२१२ पंढरीचें सुख नाहीं त्रिभुवनीं । प्रत्यक्ष चक्रपाणी उभा असे १ त्रिभुवनीं समर्थ ऐसें पैं तीर्थ । दक्षिणमुख वाहात चंद्रभागा २ सकळ संतांचा मुगुटमणी देखा । पुंडलिक सखा आहे जेथें ३ चोखा म्हणे तेथें सुखाची मिराशी । भोळया भाविकांसी अखंडित ॥ ४ ॥

२२१३ अवघी पंढरी भूवैकुंठ नगरी । नांदतसे हरि सर्वकाळ १ चतुर्भुज मूर्ति शंखचक्र करीं । पीतांबरधारी श्यामवर्ण २ श्रीमुख शोभलें किरीट कुंडलें । तेचि मिरवले चंद्र सूर्य ३ पीतांबर कासे सोनसळा विराजे । सर्वांगीं साजे चंदनउटी ४ मिरवले कर दोनी कटावरीं । ध्यान त त्रिपुरारी ध्यात असे ५ सनकादिक भक्त पुंडलिक मुनि । सुख समाधानी सर्वकाळ ६ आनंदाचा कंद उभा विटेवरीं । चोखा परोपरी नाचतसे ॥ ७ ॥

२२१४ इनामाची भरली पेठ । भू वैकुंठ पंढरी १ चंद्रभागा वाळुवंट । संत घनदाट नाचती २ टाळ मृदंग मोहरी । वैष्णव गजरीं आनंदें ३ चोखा जातो लोटांगणीं । घेत पायवणी संताची ॥ ४ ॥

२२१५ टाळी वाजवावी गुढी उभी उभारावी । वाट हे चालावी पंढरीची १ पंढरीचा हाट कउलांची पेठ । मिळाले चतुष्ट वारकरी २ पताकांचे भार मिळाले अपार । होतो जयजयकार भीमातिरीं ३ हरिनाम गर्जतां भय नाहीं चित्ता । ऐसें बोले गीता भागवत ४ खटनट यावें शुद्ध होउनि जावें । दवंडी पिटी भावें चोखामेळा ॥ ५ ॥

२२१६ बहुत हिंडलों देश देशांतर । परी मन नाहीं स्थिर झालें कोठें १ बहुत तीर्थें फिरोनियां आलों । मनासवें झालों वेडगळची २ बहुत प्रतिमा ऐकिल्या पाहिल्या । मनाच्या राहिल्या वेरझारा ३ चोखा म्हणे पाहतां पंढरी भू वैकुंठ । मनाचे हे कष्ट दूर गेले ॥ ४ ॥

२२१७ विठ्ठल विठ्ठल गजरीं । अवघी दुमदुमली पंढरी १ होतो नामाचा गजर । दिंड्या पताकांचा भार २ निवृत्ति ज्ञानदेव सोपान । अपार वैष्णव ते जाण ३ हरीकीर्तनाची दाटी । तेथें चोखा घाली मिठी ॥ ४ ॥

२२१८ अगाध भू वैकुंठ नगरी । पंढरी हे चराचरीं १ पुंडलीकें आणियेला । मौन्य उभा तोचि ठेला २ कटावरीं ठेवोनि हात । उभा राहिला निवांत ३ चोखा म्हणे रूप आगळें । कानीं कुंडलें शोभलें ॥ ४ ॥

२२१९ वारा पंढरीची तोचि वारकरी । दया क्षमा बरी वसे तेथें १ तोचि माझा जीव प्राणाचाही प्राण । जीव वोवाळीन तयावरीं २ आसनीं शयनीं पंढरीचें ध्यान । वाचें नारायण जप सदां ३ चोखा म्हणे तोचि माझा हे सांगाती । तयाचे संगतीं देव जोडे ॥ ४ ॥

२२२० एक वेळां पंढरी वाचें जो उच्चारी । मोक्ष त्याचें घरीं नांदतसे १ सदा सर्वकाळ विठ्ठलचिंतन । करिती कीर्तन दिवसरातीं २ ते माझे सोयरे सज्जन सांगाती । जे आठविती विठोबासी ३ चोखा म्हणे ते परलोकींचे सखे । गाती नाम मुखें विठोबाचें ॥ ४ ॥

२२२१ धन्य ते सभाग्य नर आणि नारी । करिताती वारी पंढरीची १ तयांचे चरणीं माझे दंडवत । जे नेमें माझ्या गात विठोबासी २ दिवाळी दसरा अवघे पर्वकाळ । नांदती सकळ तया घरीं ३ चोखा म्हणे धन्यधन्य ते संसारीं । नेमें करिती वारी पंढरीची ॥ ४ ॥

श्रीनरहरीसोनार

२२२२ नाम हे नगरी वैकुंठ पंढरी । नांदतो श्रीहरी । पांडुरंग १ नरदेहीं जन्मले पंढरीस गेले । दृष्टिभरीं पाहिलें पांडुरंग २ भींवरेचें स्नान देवाचें दर्शन । हें पाप जळोन जाय तेथ ३ चरणावरीं माथा नरहरी ठेविला । हृदयीं बिंबला पांडुरंग ॥ ४ ॥

२२२३ पंढरी नगरीं दैवत श्रीहरी जाती वारकरी व्रतनेमें १ आषाढी कार्तीकी महापर्वें थोर । भजनाचा गजर करिती तेथें २ साधूसंत थोर पताकांचा भार । मुखीं तो उच्चार नामामृत ३ आनंदाचा काला गोपाळकाला केला । हृदयीं बिंबला नरहरी ॥ ४ ॥

२२२४ पंढरपुरचा जाणा विठ्ठलधणी । राही रुक्मिणी सत्यभामा १

भूमीमध्यें गुप्त कान्होपात्रा झाली । उजवे बाजू ठेली लक्ष्मी ते २ पुढें हो प्रतिमा नामदेव पायरी । उभा महाद्वारीं चोखामेळा ३ पुढें मल्लिकार्जुन महिमा असे फार । लिंग असे थोर महादेवाचें ४ पुढें भागीरथी मध्यें पुंडलिक । आणीकही तेथें वेणुनाद ५ आषाढी कार्तिकी साधुसंत येती । गोपाळकाला करिती आनंदानें ६ देवाचे समोर नरहरी सोनार । हृदयीं निरंतर नांव घेतो ॥ ७ ॥

वैकुंठपर

श्रीतुकाराममहाराज

२२२५ पुंडलीकाचे निकटसेवे । कैसा धावे बराडी १ आपुलें तें थोरपण । नारायण विसरला २ उभा कटीं ठेवुनि कर । न म्हणे पर बैससें ३ तुका म्हणे जगदीशा । करणें आशा भक्तांची॥ ४ ॥

२२२६ वैकुंठींचा देव आणिला भूतळां । धन्य तो आगळा पुंडलीक १ धारिष्ट धैर्याचा वरिष्ठ भक्तांचा । पवित्र पुण्याचा एकनिष्ठ २ पितृसेवा पुण्यें लाधला निधान । ब्रह्म सनातन अंगसंगें ३ अंगसंगें रंगें क्रीडा करी जाणा । ज्या घरीं पाहुणा वैकुंठींचा ४ धन्य त्याची शक्ती भक्तीची हे ख्याती तुका म्हणे मुक्ति पायीं लोळे ॥ ५ ॥

२२२७ मैंद आला पंढरीस । हातीं घेउनी प्रेमपाश १ पुढें नाडियेले जग । नेतो लागों नेदी माग २ उभारोनि बाहे । दृष्टादृष्टीं वेधिताहे ३ वैकुंठींहुनी पेणें । केलें पंढरीकारणें ४ पुंडलिकें थारा । देउनि आणिलें या चोरा ५ तुका म्हणे चला । तुम्ही आम्ही धरूं त्याला ॥ ६ ॥

२२२८ पुंडलीक भक्तराज । तेणें साधियेलें काज । वैंकुंठीचें निज । परब्रह्म आणिलें १ पांडुरंग बाळमूर्ती । गाई गोपाळा संगतीं । येऊनियां प्रीतीं । उभें समचि राहिलें २ एका आगळें अक्षरें । भूवैकुंठची दुसरें । म्हणविती येरें । परि तीं ऐसीं नव्हेती ३ पाप पंचक्रोशीमधीं । येऊं न सकेचि कधीं । कैंची तेथें विधि । निषेधाची वसाति ४ पुराणें वदती ऐसें । चतुर्भुज तीं माणसें । सुदर्शनावरीं वसे । परि तें न बुडे कल्पांतीं ५ महाक्षेत्र हे पंढरी । अनुपम्य इची थोरी । धन्य धन्य वारकरी । तुका म्हणे तेथींचे ६

२२२९ कां रे पुंड्या मातलासी उभें केलें विठ्ठलासी १ ऐसा कैसा रे तूं धीट। मागें भिरकाविली वीट २ युगें जालीं अठ्ठावीस। अजुनी न म्हणसी बैस ३ भाव देखोनि निकट। देवें सांडिलें वैकुंठ ४ तुका म्हणे पुंडलिका। तूंचि बळिया एक निका॥ ५॥

श्रीनिळोबामहाराज

२२३० धन्य धन्य पुंडलिका। केला तरणोपाय लोकां १ एक दर्शनेंचिं उद्धार। केलें पावन चराचर २ चंद्रभागा पंढरपूर। भक्त आणि हरीहर ३ निळा म्हणे सुलभ केलें। भूमि वैकुंठ आणिलें॥ ४॥

२२३१ अर्चुनियां पुंडलिका। विश्वव्यापका राहविलें १ थोर उपकार केला लोकां। भक्तां भाविकां तारियलें २ आणुनियां वैकुंठवासी। सगुण रूपेंसी भेटविला ३ निळा म्हणे ब्रह्मादिक। देवही सकळिक मानवले॥ ४॥

श्रीनामदेवमहाराज

२२३२ वैकुंठाहुनि केलें पेणें। भक्त प्रल्हादाकारणें १ नरहरि पावला पावला। महापापा पळ सुटला २ शंख चक्र पद्म गदा। महापापा पळ सुटला ३ पावला गरुडध्वज। नामया स्वामी केशवराज॥ ४॥

२२३३ वैकुंठ तें घर। सांडुनियां निरंतर १ तो हा पुंडलीका द्वारीं। उभा कर कटावरीं २ क्षीरसागरींची मूर्ती। तो हा रुक्मिणीचा पती ३ नये योगीयांचें ध्यानीं। छंदें नाचतो कीर्तनीं ४ नामा म्हणे आला। सर्वे परिवार आणिला॥ ५॥

श्रीजनाबाई

२२३४ पुंडलीक भक्त बळी। विठो आणिला भूतळीं १ अनंत अवतार केवळ। उभा विटेवरीं सकळ २ वसुदेवा न कळे पार। नाम्यासवें जेवी फार ३ भक्त भावार्था विकला। दासी जनीला आनंद झाला॥ ४॥

श्रीएकनाथमहाराज

२२३५ सखी पुसे सखयेसी। युगें जालीं अठ्ठाविसी। उभा पेकिला संतांमुखीं। अद्यापीवर। कटावरीं कर। भीवरा तीर। वाळुवंटीं संत सभा सभा १ देव कांहो विटेवरीं उभा उभा॥ ध्रु०॥ नका पुसूं बाई। वेदासी कांहीं। कळलेंचि नाहीं। शेष शिणला जाहल्या द्विसहस्र जिभा जिभा २

येथें करिताती गोपाळ काला। हरीनामीं तयांचा गलबला। देव भावाचा भुकेला। मिळाले संत। मदनारी तो। हरी आला तयांचिया लोभा लोभा ३ हरी वैकुंठाहुनी। आला पुंडलिकालागुनी। उभा राहिला अझुनी। युगानुयुगें। भक्तासंगें। एकाजनार्दनीं संत शोभा शोभा॥ ४॥

२२३६ देखोनी कीर्तनाची गोडी। देव धांवे लवडसवडीं १ वैकुंठींहुनी आला। कीर्तनीं तो सुखें धाला २ ऐसा कीर्तनाचा गजर। देव नाचतसे निर्भर ३ भुलला कीर्तनीं। एका शरण जनार्दनीं॥ ४॥

२२३७ उभा भीमातीरीं कट धरूनी करीं। वैकुंठींचा हरी मौनरूप १ ठेउनियां विटें समपद दोन्ही। उभा चक्रपाणी मौनरूपें २ वैजयंतीमाळ किरीट कुंडलें। निढळ शोभलें केशरानें ३ कांसे पितांबर दिसें सोनसळा। पदक आणि माळा कौस्तुभ ते ४ चरणींचा तोडर एकाजनार्दन। करीत स्तवन भक्तिभावें॥ ५॥

श्रीसेनामहाराज

२२३८ धन्य महाराज पंडलीक मुनी। वैकुंठींचा सखा आणिला भूतळालागोनी १ केला उपकार जग तारिलें सकळ। निरसली भ्रांति माउली स्नेहाळ २ आली चंद्रभागा गर्जना करीत। तुझिया भेटीलागीं उतावीळ धांवत ३ जोडियां पाणी सेना करी विनवणी। म्हणे धन्य पुंडलीका माथां ठेविला चरणीं॥ ४॥

श्रीचोखोबामहाराज

२२३९ आपणचि नटलें रूप। भक्तासमीप राहिलें १ ऐसें ध्यान गोजिरें विटें। उभेंचि नेहटें देखिलें २ कर मिरवले कटावरी। तो हा वैकुंठीचा हरी ३ चोखा म्हणे श्रीमुख। पाहतां हरपे ताहान भूक॥ ४॥

अद्वैतपर

श्रीतुकाराममहाराज

२२४० हरिःॐतत्सदिति सूत्राचें सार। कृपेचा सागर पांडुरंग १ हरिःॐसहित उदित अनुदित। प्रचुरीस्वरासहित पांडुरंग २ गोब्राह्मणहिता होउनि निराळें। वेदाचें तें मूळ तुका म्हणे॥ ३॥

२२४१ जीवाचें जीवन अमृताची तनु। ब्रह्मांडभूषणु नारायण १ सुखाचा सांगात अंतकासी अंत। निजांचा निवांत नारायण २ गोडांचेंहि गोड हर्षाचेंहीं कोड। प्रीतीचाही लाड नारायण ३ भावाचा निजभाव नांवाचाहि नांव। अवघा पंढरिराव अवतरलासे ४ तुका म्हणे जे हें सारांचें हें सार। माझा अंगिकार तेणें केला ॥ ५ ॥

२२४२ जयापासोनि सकळ। महीमंडळ जालें १ तो एक पंढरीचा राणा। नये अनुमाना श्रुतिसी २ विवादती जयासाठीं। जगजेठी तो विठ्ठल ३ तुका म्हणे तो आकळ। आहे सकळ व्यापक ॥ ४ ॥

२२४३ आंत हरि बाहेर हरी। हरिनें घरीं कोंडिलें १ हरिनें कामा घातला चिरा। चित्तवरा मुकविलें २ हरिनें जीवें केलीं साटीं। पाडिली तुटी सकळांसी ३ तुका म्हणे वेगळा नव्हे। हरि भोंवें भोंवताला ॥ ४ ॥

२२४४ लक्षूनियां योगी पाहाती आभास। तें दिसे आम्हांस दृष्टीपुढें कर दोनी कटीं राहिलासे उभा। सांवळी हे प्रभा अंगकांति २ व्यापुनी वेगळें राहिलासे दुरीं। सकळां अंतरीं निर्विकार ३ रूप नाहीं रेखा नामही जयासी। आपुल्या मानसीं शिव ध्याये ४ अंत नाहीं पार वर्णा नाहीं थार। कुळ याती शिर हस्त पाद ५ अचेत चेतलें भक्तिचिया सुखें। आपुल्या कौतुकें तुका म्हणे ॥ ६ ॥

२२४५ उपाधिवेगळे तुम्ही निर्विकार। कांहींच संसार तुम्हां नाहीं १ ऐसें मज करूनी नाहीं नारायणा। समूळ वासना तुरवावी २ निसंग तुम्हांसी राहाणें एकट। नाहीं कटकट साहों येत ३ तुका म्हणे नाहीं मिळों येत शिळा। रंगासी सकळा स्फटिकाची ॥ ४ ॥

२२४६ आम्ही जाणों तुझा भाव। कैचा भक्त कैचा देव। बीजा नाहीं ठाव। कैचें फळ शेवटीं १ संपादिलें बहुरूप। कैचें पुण्य कैचें पाप। नव्हतों आम्ही आप। आपाणसी देखिलें २ एके ठाईं घरिंच्या घरीं। न कळतां झाली चोरी। तेथें तोंचि दुरी। जाणें येणें खुंटलें ३ तुका म्हणे धरूनि हातीं। उरी ठेविली मागुती। एकांति लोकांतीं। देवभक्त सोहळा ॥ ४ ॥

२२४७ तरुवर बीजा पोटीं। बीज तरुवरा शेवटीं तैसें तुम्हां आम्हां झालें। एकीं एक सामावलें २ उदकावरी तरंग। तरंग उदकाचें अंग ३ तुका म्हणे बिंबछाया। ठायीं पावलीं विलया ॥ ४ ॥

२२४८ क्षरला सागर गंगा ओघीं मिळे। आपणचि खेळे आपणाशीं १ मधील ते वाव अवघी उपाधि। तुम्हां आम्हांमधीं तेचि परी २ घट मठ झाले आकाशाचें पोटीं। वचनेंचि तुटी तेथेंचि तें ३ तुका म्हणे बीजें बीज दाखविलें। फल पुष्प आलें गेलें वायां ॥ ४ ॥

२२४९ दुरी तोचि होतो आपुले आशंकें। नव्हतें ठाउकें मूळ भेद १ आतां जेथें तेथें येईन सांगातें। लपायापुरतें उरों नेदी २ मिथ्या मोहें मज लाविला उशीर। तरी हें अंतर झालें होतें ३ तुका म्हणे कां रे दाखविसी भिन्न। लटिकाचि सीण लपंडाई ॥ ४ ॥

२२५० तुज मज नाहीं भेद। केला सहज विनोद १ तूं माझा आकार। मी तो तूंच निर्धार २ मी तुजमाजीं देवा। घेसी माझ्या अंगें सेवा ३ मी तुजमाजीं अचळ। मजमाजीं तूं सबळ ४ तूं बोलसी माझ्या मुखें। मी तों तुजमाजीं सुखें ५ तुका म्हणे देवा। विपरीत ठायीं नांवा ॥ ६ ॥

२२५१ तुज मज ऐशी परी। जैसें तरंग सागरीं १ दोहींमाजीं एक जाणा। विठ्ठल पंढरीचा राणा २ देव भक्त ऐसी बोलती। जंव भ्रांति नाहीं गेली ३ तंतु पट जेवीं एक। तुका विश्वेंसी व्यापक ॥ ४ ॥

२२५२ रज्जु धरोनियां हातीं। भेडसावलीं नेणतीं। कळों येतां चित्तीं। दोरी दोरा सारिखी १ तुम्हां आम्हां मध्यें हरी। झाली होती तैसी परी। मृगजळाच्या पूरीं। ठाव पाहों तरावया २ सरी चिताक भोंवरी। अळंकाराचिया परी। नामें जालीं दुरी। एक सोनें आटितां ३ पिसांचीं पाखीं। करोनि बाजागिरी दावी। तुका म्हणे तेवीं। मज नको चाळवूं ॥ ४ ॥

२२५३ खडा खाळी साखर। झाला नामाचाची फेर। न दिसे अंतर। गोडी ठायीं निवडीतां १ तुम्हीं आम्हीं पांडुरंगा। भिन्न ऐसें काय सांगा। चाळविलें जगा। मी हें माझें यासाठीं २ पायीं हातीं नाकीं शिरीं। हेम राहे अळंकारीं। मुसे आल्यावरीं। काय निवडे वेगळें ३ निजलिया लाभ हानी। तोंच खरी ते स्वप्नीं। तुका म्हणे दोन्ही। निवारलीं जगतां ॥ ४ ॥

२२५४ जें जें कांहीं करितों देवा। तें तें सेवा समर्पे १ भेद नाहीं सर्वात्मना। नारायणा तुज मज २ आम्ही दुजें नेणो कोणा। हेंचि मना मन साक्ष ३ तुका म्हणे जगन्नाथा। हें अन्यथा नव्हे कीं ॥ ४ ॥

२२५५ जेथें जेथें जासी। तेथें मजचि तूं पाहसी १ ऐसा पसरीन भाव। रितां नाहीं कोणी ठाव २ चित्त जडलें पायीं। पाळती हे ठायीं ठायीं ३ तुका म्हणे पोटीं। देव घालूनी सांगे गोष्टी ॥ ४ ॥

२२५६ आम्हीं न देखों अवगुणां। पवित्र शहाणा १ अवघीं रूपें तुझीं देवा। वंदू भावें करूं सेवा २ मज भक्तिसवें चाड। नेणें पाषाण धातु वाड ३ तुका म्हणे पोटीं। विष अमृत तुजसाठीं ॥ ४ ॥

२२५७ तुज करितां होती ऐसे। मूढ चतुर पंडित पिसे १ परी हें वर्म नेणती कोणी। पीडाखाणी भोगितील २ उल्लंघिते पांगुळ गिरी। मुकें करी

अनुवाद् ३ पापी होय पुण्यवंत । न करीं घात दुर्जन ४ अवघें हेळामात्रें हरी । मुक्त करी ब्रह्मांड ५ तुका म्हणे खळे लीळा । पाहे वेगळा व्यापूनी ॥ ६ ॥

२२५८ अंतराय पडे गोविंदीं अंतर । जो जो ध्यावा भार तोचि बाधी १ बैसलीये ठायीं आठवीन पाय । पाहीन तो ठाय तुझा देवा २ अखंड तें खंडे संकल्पीं विकल्प । मनोजन्य पाप रज्जुसर्प ३ तुका म्हणे विश्वीं विश्वंभर वसे । राहों ऐसें दशे सुखरूप ॥ ४ ॥

२२५९ बोळविला देह आपुलेनी हातें । हुताशिलीं भूतें ब्रह्माग्निसी १ एक वेळ झालें सकळ कारण । आतां नारायण नारायण २ अमृतसंजिवनी निवविली खाई । अंगें तये ठायीं हारपलीं ३ एकादशीवीण जागरण उपवास । बारावा दिवस भोजनाचा ४ अवघीं कर्मे झालीं घटस्फोटापाशीं । संबंध एकेंसीं उरला नामीं ५ तुका म्हणे आतां आनंदीं आनंदु । गोविंदीं गोविंदु विस्तारला ॥ ६ ॥

२२६० एक वेळे केलें रितें कलेवर । आंत दिली थार पांडुरंगा १ पाळण पोषण लागलें तें सोई । देहाचें तें काई सर्वभाव २ माझिया मरणें झाली हे वसती । लागली ते ज्योती अविनाश ३ झाला ऐसा एका घायें येथें नाहीं । तुका म्हणे कांहीं बोलों नये ॥ ४ ॥

२२६१ आम्हीं मेलों तेव्हां देह दिला देवा । आतां करूं सेवा कोणाची मी १ सूत्रधारी जैसा हालवितो कळा । तैसा तो पुतळा नाचे छंदें २ बोलतसें जैसें बोलवितो देव । मज हा संदेह कासयाचा ३ पाप पुण्य ज्याचें तोची जाणे कांहीं । संबंध हा नाहीं आम्हांसवें ४ तुका म्हणे तुम्ही आइका हो मात । आम्ही या अतीत देहाहूनी ॥ ५ ॥

२२६२ आपुलें मरण पाहिलें म्यां डोळां । तो जाला सोहळा अनुपम्य १ आनंदें दाटलीं तिन्हीं त्रिभुवनें । सर्वात्मपणें भोग झाला २ एकदेशीं होतों अहंकारें आथिला । त्याच्या त्यागें झाला सुकाळ हा ३ फिटलें सुतक जन्ममरणाचें । मी माझ्या संकोचें दुरी जालों ४ नारायणें दिला वसतीस ठाव । ठेवूनियां भाव ठेलों पायीं ५ तुका म्हणे दिलें उमटूनी जगीं । घेतलें तें अंगीं लावूनीयां ॥ ६ ॥

२२६३ मरण माझें मरोनि गेलें । मज केलें अमर १ ठाव पुसिलें बूड पुसिलें । वोस वोसलें देहभावा २ आला होता गेला पूर । धरिला धीर जीवनीं ३ तुका म्हणे जुनादीचें । जालें साचें उजवणें ॥ ४ ॥

२२६४ मरणाहातीं सुटली काया । विचारें या निश्चयें १ नासोनियां गेली खंती । सहजस्थिती भोगाचे २ न देखेसें जालें श्रम । आलें वर्म हातां हें ३ तुका म्हणे कैंची कींव । कोठें जीव निराळा ॥ ४ ॥

२२६५ झाला प्रेतरूप शरीराचा भाव । लक्षियेला ठाव स्मशानींचा १ रडती रात्र दिवस काम क्रोध माया । म्हणती हायहाया यमधर्म २ वैराग्याच्या शेणी लागल्या शरीरा । ज्ञानाग्नि लागला ब्रह्मत्वेंसी ३ फिरविला घट फोडिला चरणीं । महावाक्य ध्वनी बोंब जाली ४ दिली तुळांजुळीं कुळनामरूपासी । शरीर ज्याचें त्यासी समर्पिलें ५ तुका म्हणे रक्षा झाली आपीं आप । उजळला दीप गुरुकृपा ॥ ६ ॥

२२६६ पिंडदान पिंडें ठेविलें करून । तिळीं तिळवण मूळत्रयीं १ सारिलें संकल्प एकाचि वचनें । ब्रह्मीं ब्रह्मार्पण शेवटींच्या २ सव्य अपसव्य बुडालें हें कर्म । एका एक वर्म एको विष्णु ३ पिता पुत्रत्वाचें जालें अवसान । जनीं जनार्दन अभेदेंसी ४ अ॰हे तैसी पूजा पावली सकळ । सहज तो काळ साधियेला ५ तुका म्हणे केला अवघ्यांचा उद्धार । आतां नमस्कार शेवटींचा ६

२५६७ नभोमय जालें जळ । एकीं सकळ हरपलें १ आतां काय सारासारी । त्याच्या लहरी तयांत २ कैंचा तेथें यावा सांडी । आप कोंडी आपणा ३ तुका म्हणे कल्प झाला । अस्त गेला उदय ॥ ४ ॥

२२६८ घटीं अलिप्त असे रवि । अग्नि काष्ठामाजीं जेवीं । तैसा नारायण जीवीं । जीव साक्षी वर्तनें १ भोग ज्याचे तया अंगीं । भिन्न प्रारब्ध जगीं । विचित्र ये रंगीं । रंगीं रंगला गोसावी ३ देह संकल्पासारिखें । एक एकांसी पारिखें । सुख आणि दुःखें । अंगीं कर्में विविध ३ तुका म्हणे कोडें । न कळे तयासी सांकडें । त्याचिया निवाडें । उगवें केलें विंदान ॥ ४ ॥

२२६९ आम्ही क्षेत्रींचे संन्यासी । देहभरित हृषिकेशी । नाहीं केली ऐसी । आशा काम बोहरी १ आलें अयाचित अंगा । सहज तें आम्हा भागा । दाता पाडुरंगा । ऐसी करितां निश्चिंती ३ दंड धरिला दंडायमान । मुळीं मुंडीलें मुंडण । बंदी बंद कौपीन । बहिरवास औठडें ३ काळें साधियेला काळ । मन करूनि निश्चळ । लौकिकीं विटाळ । धरूनि असों एकांता ४ कार्यकारणाची चाली । वाचा वाचत्वें नेमिली । एका नेमें चाली । स्वरुपींच राहाणें ५ नव्हे वेषधारी । तुका आहाच वरिवरीं । आहे तैसीं बरीं । खंडे ओळखी वेदांचीं ॥ ६ ॥

२२७० स्थिरावली वृत्ति पांगुळला प्राण । अंतरींची खूण पावोनियां १ पुंजाळले नेत्र झाले अर्धोन्मीळित । कंठ सद्गदित रोमांच आले २ चित्त चाकाटलें स्वरूपामाझारीं । न निघे बाहेरीं सुखावलों ३ सुनीळ प्रकाश उदेजला दिन । अमृताचें पान जीवनकळा ४ शशिसूर्या झाली जीवें ओंवाळणी । आनंदा दाटणी आनंदाची ५ तुका म्हणे सर्व प्रेमेंसी डुल्लत । विरालों निश्चित निश्चिंतीनें ॥ ६ ॥

२२७१ स्वप्नींचिया गोष्टी। मज धरीलें होतें वेठी। जालीया सेवटीं। जागे लटिकें सकळ १ वायां भाकिली करुणा। मूळ पावावया शिणा। राव रंक राणा। कैंचे स्थानावरीं आहे २ सोशिलें तें अंगें। खरें होतें नव्हतां जागें। अनुभवही सांगें। दुःखें डोळे उघडीले ३ तुका म्हणे संतीं। साव-चित केलें अंतीं। नाहीं तरी होती। टाळी बैसोनि राहिली ॥ ४ ॥

२२७२ रक्त श्वेत कृष्ण पीत प्रभा भिन्न। चिन्मय अंजन सूदलें डोळां १ तेणें अंजनगुणें दिव्य दृष्टि जाली। कल्पना निवाली द्वैताद्वैत २ देश काल वस्तु भेद मावळला। आत्मा निर्वाळला विश्वाकार ३ न झाला प्रपंच आहे परब्रह्म। अहं सोहं ब्रह्म आकळीलें ४ तत्वमसि विद्या ब्रह्मानंद सांग। तेंचि झाला अंगें तुका आतां ॥ ५ ॥

२२७३ गूळ सांडुनि गोडी घ्यावी। मीठ सांडुनि चवि चाखावी १ ऐसा प्रपंच सांडुनि द्यावा। मग परमार्थ जोडावा २ साखरेचा नव्हे ऊंस। आम्हां कैचा गर्भवास ३ बीज भाजुनी केली लाही। जन्ममरण आम्हां नाहीं ४ आकारासी कैचा ठाव। देह प्रत्यक्ष जाला वाव ५ तुका म्हणे अवघें जग। सर्वांघटीं पांडुरंग ॥ ६ ॥

२२७४ यज्ञ भूतांच्या पाळणा। भेद कार्या कारणा। पावावया उपा-सना। ब्रह्मस्थानीं प्रस्थान १ एकपरीं पडिलें भागीं। फळ बीजाचिये अंगीं। धन्य तोचि जगीं। आदि अंत सांभाळी २ आवश्यक तो शेवट। मागें अवघी खटपट। चालों जाणे वाट। ऐसा विरळा एखादा ३ तुका होऊनि निराळा। क्षरा अक्षरा वेगळा। पाहे निगमकळा। बोले विठ्ठलप्रसादें ॥ ४ ॥

२२७५ विश्वीं विश्वंभर। बोले वेदांतीचा सार १ जगीं जगदीश। शास्त्रें वदती सावकाश २ व्यापिलें हें नारायणें। ऐसीं गर्जतीं पुराणें ३ जनीं जनार्दन। संत बोलती वचन ४ सूर्याचियापरीं। तुका लोकीं क्रीडा करी ५

२२७६ प्रवृत्तिनिवृत्तिचे आटुनियां भाग। उतरिलें चांग रसायन १ ज्ञानाग्निहुताशीं कडशिले वोजा। आत्मसिद्धिकाजा लागूनीयां २ ब्रह्मीं ब्रह्मरस शीघ्र झाला पाक। घेतला रुचीक प्रतीतीमुखें ३ स्वानुभव अंगीं झाला समरस। साधनीं निजध्यास ग्रासोग्रासीं। आरोग्यता तुका पावला अष्टांगीं। मिरविला रंगीं निजात्मरंगें ॥ ५ ॥

२२७७ आनंदाचे डोहीं आनंद तरंग। आनंदचि अंग आनंदाचें १ काय सांगों झालें कांहींचिया बाहीं। पुढें चाली नाहीं आवडीनें २ गर्भाचा आवडी मातेचा डोहळा। तेथींचा जिव्हाळा तेथें बिंबे ३ तुका म्हणे तैसा ओतलासे ठसा। अनुभव सरिसा मुखा आला ॥ ४ ॥

२२७८ देव आड झाला । तो भोगिता मी उगला । अवघा निवारिला । शीण शुभ अशुभाचा १ जीव शिवाचें भातुकें । केलें क्रीडाया कौतुकें । कैंची येथें लोकें । हा आभास अनित्य २ विष्णुमय खरें जग । येथें लागतसे लाग । वांटिलें विभाग । वर्ण धर्म हा खेळ ३ अवघी एकाचीच वीण । तेथें कैचें भिन्नाभिन्न । वेद पुरुष नारायण । तेणें केला निवाडा ४ प्रसादाचा रस । तुका लाधला सौरस । पायापाशीं वास । निकट नव्हे निराळा ॥ ५ ॥

२२७९ उंबरांतील कीटका । हेंचि ब्रह्मांड ऐसें लेखा १ ऐसीं उंबरे कितीं झाडीं । ऐशीं झाडें किती नवखंडीं २ हेंचि ब्रह्मांड आम्हांसी । ऐसीं अगणित अंडें कैसीं ३ विराटाचें अंगीं तैसे । मोजूं जातां अगणित केश ४ ऐशा विराटाच्या कोटी । सांठवल्या ज्याच्या पोटीं ५ तो हा नंदाचा बाळमुकुंद । तान्हा म्हणवी परमानंद ६ ऐशा अगम्य ईश्वरी लीळा । ब्रह्मानंदीं गम्य तुक्याला ॥ ७ ॥

२२८० पंचभूतांचा गोंधळ । केला एके ठायीं मेळ । लाविला सबळ । अहंकार त्या पाठीं १ तेथें काय मी तें माझें । कोण वागवी हें ओझें । देह केवीं रिझे । हें काळाचें भातुकें २ जीव न देखे मरण । धरी नवी सांडी जीर्ण । संचित प्रमाण । भोगा शुभ अशुभा ३ इच्छा वाढवी ते वेल । खुंटावा तो खरा बोल । तुका म्हणे मोल । झांकलें तें पावेल ॥ ४ ॥

२२८१ दुजें खंडे तरी । उरला तो अवघा हरी । आपणाबाहेरीं । नलगे ठाव धुंडावा १ इतुलें जाणावया जाणा । कोणें तरी मनें मना । पारधिच्या खुणा । जाणतेंनि साधाव्या २ देह आधीं काय खरा । देहसंबंधपसारा । बुजगावणें चोरा । रक्षणसें भासतें ३ तुका करीं जागा । नको चाचपूं वाउगा । आहेसि तूं अंगा । अंगीं डोळे उघडी ॥ ४ ॥

२२८२ मुक्त होता परी बळें झाला बद्ध । घेऊनियां छंद माझें माझें १ पापपुण्य अंगीं घेतलें जडून । वर्म नेणें कोण करीता तो २ तुका म्हणे वायां गेलें वायांविण । मृग पावे शीण मृगजळीं ॥ ३ ॥

२२८३ अंतरींची ज्योती प्रकाशली दीप्ती । मुळींची जे होती आच्छादिली १ तेथींचा आनंद ब्रह्मांडीं न माये । उपमेसी काय देऊं सुखा २ भावाचें मथिलें निर्गुण संचलें । तें हें उभें केलें विटेवरीं ३ तुका म्हणे आम्हां ब्रह्मांड पंढरी । प्रेमाची जे थोरी आठवण ॥ ४ ॥

२२८४ पूर्ण आत्मज्ञान अनुभव खूण । जेणें त्रिभुवन व्यापियेलें १ अणुरेणु पातीं ब्रह्मांडाच्या कोटी । ज्ञानाचिया पोटीं दिसे जया २ ऐसी

पवित्रता बोलतसे गीता । ज्ञाना त्या अनंता भेद नाहीं ३ तुका म्हणे ज्ञान तोचि नारायण । जाणती सज्ञान गुरुपुत्र ॥ ४ ॥

२२८५ प्रत्यक्ष हें ज्ञान उघडेंचि आहे । देव ज्ञाता नोहे अनुभव १ ज्ञानाचे प्रकाशें वर्तती सकळ । न घेती बरळ देहबुद्धी २ पुण्यवंत प्राणी गुरु अंजनीचें । हृदयीं तयाचें ज्ञान राहे ३ तुका म्हणे ज्ञान विठ्ठलची पूर्ण । सर्व अणुरेणु वागवीत ॥ ४ ॥

२२८६ जेथें जातो तेथें तूं माझा सांगाती । चालविसी हातीं धरोनियां १ चालों वाटे आम्ही तुझाचि आधार । चालविसी भार सवें माझा २ बोलों जातां बरळ करीसी तें नीट । नेली लाज धीट केलों देवा ३ अवघे जन मज झाले लोकपाळ । सोईरे सकळ प्राणसखे ४ तुका म्हणे आतां खेळतों कौतुकें । झालें तुझें सुख अंतर्बाहीं ॥ ५ ॥

२२८७ जेथें देखे तेथें उभा । अवघ्या गगनाचा गाभा १ डोळां बैसलें बैसलें । ध्यान राहोनी संचलें २ सरसावलें मन । केले सोज्वळ लोचन ३ तुका म्हणे सवें । आतां असिजेत देवें ॥ ४ ॥

२२८८ ब्रह्म न लिंपे त्या मेळें । कर्मा अकर्मा वेगळें १ तो मी एक तया जाणें । पावे अनुभविलें खुणें २ शौच अशौचाचे संधीं । तन आळा तनामधीं ३ पापपुण्या नाहीं ठाव । तुका म्हणे सहज भाव ॥ ४ ॥

२२८९ वंदीन मी भूतें । आतां अवघींचीं समस्तें १ तुमची करीन भावना । पदोपदीं नारायणा २ गाळूनियां भेद । प्रमाण तो ऐसा वेद ३ तुका म्हणे मग । नव्हे दुजयाचा संग ॥ ४ ॥

२२९० देव सखा आतां केलें नव्हे काई । येणें सकळही सोइरींच १ भाग्यवंत झालों गोतें सपुरतीं । आतां पुण्या मिती पार नाहीं २ पाहतां दिसली भरलीया दिशा । ठसावला ठसा लोकत्रयीं ३ अविनाश जोडी आम्हा भाग्यवंतां । जाली होती सत्ता संचितार्ची ४ पायांवरी डोई ठेवाया आरोथा । जाली द्यावी सत्ता क्षेम ऐसी ५ तुका म्हणे जीव पावला विसांवा । म्हणवितां देवा तुमचींसीं ॥ ६ ॥

२२९१ मज नाहीं कोणी उरला दुर्जन । मायबापाविण ब्रह्मांडांत १ कासया जिकीर करणें येविसीं । भयर्ची मानसीं चिंता खंती २ विश्वंभराचिये लागलों सांभाळीं । संत नेती चाली आपुलीया ३ तुका म्हणे माझें पाळण पोषण । करितां आपण पांडुरंगा ॥ ४ ॥

२२९२ पंचभूतांचिये सांपडलों संदीं । घातलोंसे बंदीं अहंकारें १ आपला आपण बांधविला गळां । नेणेंचि निराळा असतांही २ कासया हा सत्य मानिला संसार । कां हे केले चार माझें माझें ३ कां नाहीं शरण गेलों

नारायणा । कां नाहीं वासना आवरिली ४ किंचित सुखाचा धरीला अभिलाष । तेणें केला नास बहु पुढें ५ तुका म्हणे जातां देह देऊं बळी । करूनि सांडूं होळी संचिताची ॥ ६ ॥

२२९३ देवासी लागे सकळांसी पोसावें । आम्हां नलगे खावें काय चिंता १ देवा विचारावें लागे पापपुण्य । आम्हांसी हें जन अवघें भलें २ देवासी उत्पति लागला संहार । आम्हां नाहीं फार थोडें कांहीं ३ देवासी काम लागला धंदा । आम्हांसी ते सदा रिकामीक ४ तुका म्हणे आम्ही भले देवाहून । विचारितां गुण सर्वभावें ॥ ५ ॥

२२९४ आतां मी सर्वथा नव्हे गा दुर्बळ । यातिहीन कुळ दैन्यवाणा माय रखुमाबाई पांडुरंग पिता । शुद्ध उभयतां पक्ष दोन्ही २ बापुडा मी नव्हे दुर्बळ ठेंगणा । पांगिला कोणा आणिकांसी ३ दुष्ट नव्हों आम्ही अभागी अनाथ । आमुचा समर्थ कैवारी हा ४ संवसार आम्हां सरला सकळ । लपोनियां काळ ठेला धाकें ५ तुका म्हणे झालों निर्भार मानसीं । जोडलीया राशी सुखाचिया ॥ ६ ॥

२२९५ पांडुरंगें सत्य केला अनुग्रह । निरसोनि संदेह देहबुद्धि भेद १ जीव शिवा शेज रचिली आनंदें । आउठावे पदीं आरोहण २ निजीं निजरूपीं निजविला तुका । अनुहतें बाळका हल्लरु गाती ॥ ३ ॥

२२९६ भोगीं झाला त्याग । गीतीं गातां पांडुरंग । इंद्रियांचा लाग । आम्हांवरूनी चुकला १ करूनि ठेविलों निश्चळ । भय नाहीं तळमळ । घेतला सकळ । अवघा भार विठ्ठलें २ तळीं पक्षिणीचें परी । नखें चोंची चारा धरी । आणुनीयां घरीं । मुखीं घाली बाळका ३ तुका म्हणे ये आवडीं । आम्हीं पायीं दिली बुडी । आहे तेथें जोडी । जन्मांतरींचें ठेवणें ॥ ४ ॥

२२९७ संचित प्रारब्ध क्रियामाण । अवघा झाला नारायण १ नाहीं आम्हांसी संबंधु । जरा मरण कांहीं बाधु २ द्वैताद्वैत भावें । अवघें व्यापियेलें देवें ३ तुका म्हणे हरी । आम्हांमाजीं क्रीडा करी ॥ ४ ॥

२२९८ विषयीं विसर पडिला निःशेष । अंगीं ब्रह्मरस ठसावला १ माझी मज झाली अनावर वाचा । छंद या नामाचा घेतलासे २ लाभाचिया सोसें पुढें चाली मना । धनाचा कृपणा लोभ जैसा ३ तुका म्हणे गंगा सागर संगमीं । अवघ्या झाल्या उर्मी एकमय ॥ ४ ॥

२२९९ हरिनें माझें हरिलें चित्त । भार वित्त विसरलें १ आतां कैसी जाऊं घरा । नव्हे बरा लौकिक २ पारखियांसी सांगतां गोष्टी । घरची कुटी खातील ३ तुका म्हणे निवांत राहीं । पाहिलें पाहीं परतोनी ॥ ४ ॥

२३०० ध्यानीं ध्यातां पंढरीराया । मनासहित पालटे काया १ तेथें

बोला कैंची उरीं । माझें मीपण झाला हरी २ चित्त चैतन्यीं पडतां मिठी । दिसे हरीरूप अवघी सृष्टि ३ तुका म्हणे सांगों काय । एकाएकी हरिवृत्तिमय ४

२३०१ हेंचि साच भेटी रूपाचा आठव । विसांवला जीव आवडीपें १ सुखाचें भातुकें करावें जतन । सेविल्या तहान भूक जाय २ दुरील जवळीं आपणाचि होतें । कवळीलें चित्तें जीवनासी ३ तुका म्हणे नाम घेतां वेळोवेळां । होतील सकळा शीतळा नाडी ॥ ४ ॥

२३०२ समर्पिली वाणी । पांडुरंगीं घेते धणी १ पूजा होते मुक्ताफळीं । रस ओविया मंगळीं २ धार अखंडीत । ओघ चालीयेला नित्य ३ पूर्णाहुति जीवें । तुका घेउनी ठेला भावें ॥ ४ ॥

२३०३ प्रेम अमृतें रसना ओलावली । मनाची राहिली वृत्ती पायीं १ सकळही तेथें वोळलीं मंगळें । वृष्टि केलीं जळें आनंदाच्या २ सकळ इंद्रियें झालीं ब्रह्मरूप । ओतलें स्वरूप माजीं तया ३ तुका म्हणे जेथें वसे भक्तराव । तेथें नांदे देव संदेह नाहीं ॥ ४ ॥

२३०४ भक्तीचिया पोटीं रत्नाचिया खाणीं । ब्रह्मींची ठेवणी सकळ वस्तु १ माउलीचे मागें बाळकाची हारी । एक सूत्रें दोरी ओढीतसे २ जेथील जें मागें तें रायासमोर । नाहींसें उत्तर येत नाहीं ३ सेवेचिये सत्तें धनीच सेवक । आपुलें तें एक न वंचीं कांहीं ४ आदि अंतीं ठाव असे मध्यभाग । भोंवते भासे मग उंचासन ५ भावारूढ तुका झाला एकाएकीं । देवच लौकीकीं अवघा केला ॥ ६ ॥

२३०५ ब्रह्मरसगोडी तयांसी फावली । वासना निमाली सकळ ज्यांची १ नाहीं त्यां विटाळ अखंड सोवळीं । उपाधिवेगळीं जाणिवेच्या २ मन हें निश्चळ झालें एके ठायीं । तया उणें काई निजसुखा ३ तींचि पुण्यवंते परउपकारी । प्रबोधी त्या नारी नर लोकां ४ तुका म्हणे त्यांचे पायीं पायपोस । होऊनीया वास करीन तेथें ॥ ५ ॥

२३०६ हेंचि थोर भक्ति आवडते देवा । संकल्पावी माया संसाराची ठेविलें अनंतें तैसेंचि राहावें । चित्तीं असों द्यावें समाधान २ वाहिल्या उद्वेग दुःखचि केवळ । भोगणें तें फळ संचिताचें ३ तुका म्हणे घालूं तयावरीं भार । वाहूं हा संसार देवापायीं ॥ ४ ॥

२३०७ चाले हें शरीर कोणाचिये सत्तें । कोण बोलवितें हरीवीण । देखवी ऐकवी एक नारायण । तयाचें भजन चुकों नका २ माणसाची देव चालवी अहंता । मीचि एक कर्ता म्हणोनियां ३ वृक्षाचेंही पान हाले त्याची सत्ता । राहीली अहंता मग कोठें ४ तुका म्हणे विठो भरला सबाहीं । तया उणें कांहीं चराचरीं ॥ ५ ॥

२३०८ भक्ति तें नमन वैराग्य तो त्याग । ज्ञान ब्रह्मी भोग ब्रह्म तनु १ देहाच्या निरासें पाविजे या ठायां । माझी ऐसी काया जंव नव्हे २ उदक अग्नि धान्य झाल्या घडे पाक । एकाविण एक कामा नये ३ तुका म्हणे मज कळते चांचणी । बडबडीची वाणी अथवा सत्य ॥ ४ ॥

२३०९ विष्णुमय जग वैष्णवांचा धर्म । भेदाभेद भ्रम अमंगळ १ आइकाजी तुम्ही भक्त भागवत । कराल तें हित सत्य करा २ कोणाही जीवाचा न घडो मत्सर । वर्म सर्वेश्वर पूजनाचें ३ तुका म्हणे एका देहाचे अवयव । सुख दुःख जीव भोग पावे ॥ ४ ॥

२३१० जन्ममरणाची विसरलों चिंता । तूं माझ्या अनंता मायबाप १ होतील ते डोळां पाहीन प्रकार । भय आणि भार निरसलीं २ लिगाडाचें मूळ होतीं पंचभूतें । त्यांचें त्यापुरतें विभागिलें ३ तुका म्हणे झाला प्रपंच पारिखा । जीवासी तूं सखा पांडुरंग ॥ ४ ॥

२३११ तुझें वर्णूं गुण ऐसी नाहीं मती । राहिल्या त्या श्रुति मौनपणें १ वाचा थोटावल्या चारी । ऐसें तुझें हरी रूप आहे २ रूप तुझें ऐसें डोळां न देखवे । जेथें हें झकवे ब्रह्मादिक ३ ब्रह्मादिकां देवां कर्माची कचाटी । म्हणोनि आटाटी फार त्यांसी ४ तुका म्हणे तुझे गुण नाम रूप । आहेसी अमूप वाणूं काई ॥ ५ ॥

२३१२ तुज वर्णी ऐसा तुजवीण नाहीं । दुजा कोणी तीहीं त्रिभुवनीं १ सहस्रमुखें शेष शिणला बापुडा । चिरलिया धडा जिव्हा त्याच्या २ अव्यक्ता अलक्षा अपारा अनंता । निर्गुणा सच्चिदानंदा नारायणा ३ रूप नाम घेसी आपुल्या स्वइच्छा । होसी भाव तैसा त्याकारणें ४ तुका म्हणे जरी दाविसी आपणा । तरिच नारायणा कळों येसी ॥ ५ ॥

२३१३ स्तुति करूं तरी नव्हेचि या वेदा । तेथें माझा धंदा कोणीकडे १ परी हे वैखरी गोडावली सुखें । रसना रस मुखें इच्छितसे २ रूप वर्णावया कोठें पुरे मती । रोमीं होती जाती ब्रह्मांडेंही ३ तुका म्हणे तूंचि ऐसा एक साचा । ऐसी तंव वाचा झाली नाही ॥ ४ ॥

२३१४ ज्याचे गर्जतां पवाडे । श्रुतिशास्त्रां मौन पडे १ तेथें माझी वाचा किती । पुरे करावया स्तुति २ सिणलीं सहस्र तोंडें । शेषफणी ऐसीं धेंडें ३ तुका म्हणे म्हणे महिपत्र । सिंधु न पुरे शाई ॥ ४ ॥

२३१५ आवडीसारीखें संपादिलें सोंग । अनंत हें मग जालें नाम १ कळे ऐशा वाटा रचिल्या सुलभा । दुर्गम या नभाचाही साक्षी २ ह्यातें जेवीं एक मुखीं मागे घांस । माउली तयास तैसी बाळा ३ तुका म्हणे माझें ध्यान विटेवरी । तैसीच गोजिरी दिसे मूर्ती ॥ ४ ॥

२३१६ जाणोनि नेणतें करी माझें मन। तुझी प्रेमखूण देउनियां १ मग मी व्यवहारीं असेन वर्तत। जेवीं जळाआंत पद्मपत्र २ ऐकोनीं नाईकें निंदास्तुती कानीं। जैसा का उन्मनीं योगीराज ३ देखोनि न देखें प्रपंच हा दृष्टीं। स्वप्नींचिया सृष्टि चेविल्या जेवीं ४ तुका म्हणे ऐसें जालिया-वांचून। करण तें तें लीण वांटतसे ॥ ५ ॥

२३१७ गायनाचे रंगीं शक्ती अद्भुत हे अंगीं १ हें तों देणें तुमचें देवा। घ्यावी अखंडित सेवा २ अंगीं प्रेमाचें भरतें। नेघे उतार चढतें ३ तुका म्हणे वाणी। प्रेम अमृताची खाणी ॥ ४ ॥

२३१८ भोगावरीं आम्ही घातला पाषाण। मरणा मरण आणियेलें १ विश्व तूं व्यापक काय मी निराळा। कशासाठीं बळा येऊं आतां २ काय सारूनीयां काढावें बाहेरीं। आणूनि भीतरीं काय ठेवूं ३ केला तरी उरे वाद्चि कोरडा। बळें घ्यावी पीडा स्वपनींची ४ अवघेचि वाण आले तुम्हां घरां। मजुरी मजुरा रोज कीर्दी ५ तुका म्हणे कांहीं नेणें लाभ हानी। असेल तो धनी राखों वाडा ॥ ६ ॥

२३१९ कासियानें पूजा करूं केशीराजा। हाचि संदेह माझा फेडी आतां १ उदकें न्हाणूं तरी स्वरूपचि तुझें। तेथें देवा माझें काय वेचें २ गंधाचा सुगंध पुष्पाचा परिमळ। येथें मी दुर्बळ काय वाहूं ३ वाहूं दक्षिणा परी धातु नारायण। अन्न परब्रह्म दुजें नाहीं ४ गातां तो ओंकार टाळी नादेश्वर। नाचावया थार नाहीं कोठें ५ फळदाता तूंच तांबूल अक्षता। तेथें मी अनंता काय वाहूं ६ तुका म्हणे हरी अवघें तुझें नाम। धूप दीप राम-कृष्णहरी ॥ ७ ॥

२३२० धन्य मी मानीन आपुलें संचित। राहिलीसे प्रीत तुझे नामीं १ धन्य झालों आतां यासी संदेह नाहीं। न पडों या बाहीं काळाहातीं २ ब्रह्मरस करूं भोजन पंगति। संतांचे संगतीं सर्वकाळ ३ तुका म्हणे धालेंचि न धाये। खादलेंचि खाये आवडीनें ॥ ४ ॥

२३२१ अद्वयचि द्वय झालेंचि कारण। धरिलें नारायणें भक्तिसुख १ अपरोक्ष आकार झाला चतुर्भुज। एकत्त्व बीज भिन्न नाहीं २ शून्य निरसूनी राहिलें निर्मळ। तें दिसे केवळ विटेवरीं ३ सुखें घ्यावें नाम वदनाही चाड। सरिता वापी आड एक पाणी ४ तुका म्हणे मीच आहे तेणें सुखें। भेट नाहीं मुखें नाम गातों ॥ ५ ॥

२३२२ आनंद अद्वैय नित्य निरामय। जें कां निजध्येय योगियांचें १ ते हे चरण साजिरे विटेवरीं। पाहा भीमातीरीं विठ्ठलरूप २ पुराणासी

वाड श्रुति नेणती पार। तें झालें साकार पुंडलिका २ तुका म्हणे ज्यातें सनकादिक ध्यात। तें आमुचें कुळदैवत पांडुरंग ॥ ४ ॥

२३२३ योग तप याचि नांवें। गळित व्हावें अभिमानें १ करणें तें हेंचि करा। सत्यें बरा व्यापार २ तरी खंडे येरझार। निघे भार देहाचा ३ तुका म्हणे मानामान। हें बंधन नसावें ॥ ४ ॥

२३२४ जरी हा हो कृपा करील नारायण। तरी हेंचि ज्ञान ब्रह्म होय १ कोठोनियां कांहीं नलगे आणावें। नलगे कोठें जावें तरावया २ जरी देव कांहीं धरील पैं चित्तीं। तरी हेचि होती दिव्य चक्षु ३ तुका म्हणे देव दावील आपणा। तरी जीवपणा ठाव नाहीं ॥ ४ ॥

२३२५ ब्रह्म स्वरूपाचीं कर्में ब्रह्मरूप। विरहित संकल्प होती जाती १ ठेविलीया दिसे रंगा ऐसी शिळा। उपाधि निराळा स्फटिकमणी २ नाना भाषा मतें आळविती बाळा। प्रबोध तो मूळा जननी ठायीं ३ तुका म्हणे माझें नमन जाणातियां। लागतसें पायां वेळोवेळां ॥ ४ ॥

२३२६ कुशल वक्ता नव्हे जाणीव श्रोता। राहे भाव चित्ता धरूनियां १ धन्य तो जगीं धन्य तो जगीं। ब्रह्म तया अंगीं वसतसे २ न धोवी तोंड न करी आंघोळी। जपे सदा काळीं रामनाम ३ जप तप ध्यान नेणें योग युक्ति। कृपाळू जो भूतीं दयावंत ४ तुका म्हणे होय जाणोनि नेणता। आवडे अनंता जीवाहूनी ॥ ५ ॥

२३२७ येणें मार्गें आले। त्यांचें निसंतान केलें १ ऐसी अवघड वाट। ऐकोन आलों मी बोभाट २ नागविल्या घाटी। उरों नेदीच लंगोटी ३ तुका म्हणे चोर। तो हा उभा कटीं कर ॥ ४ ॥

२३२८ न करीरे संग राहे रे निश्चळ। लागों नेदी मळ ममतेचा १ या नांवें अद्वैत खरें ब्रह्मज्ञान। अनुभवावांचून बडबड ते २ इंद्रियांचा जय वासनेचा क्षय। संकल्पाही न ये वरीं मन ३ तुका म्हणे नये जाणीव अंतरीं। अंतरीं या थारा आनंदाचा ॥ ४ ॥

२३२९ आपुला तो एक देव करूनी ध्यावा। तेणेंवीण जीवा सुख नव्हे १ येर तीं मायीकें दुःखाचीं जनितीं। नाहीं आदि अंतीं अवसान २ अविनाश करी आपुलीया ऐसें। लावीं मना पिसें गोविंदाचें ३ तुका म्हणे एका मरणेंची सरें। उत्तमचि उरें कीर्ति मागें ॥ ४ ॥

२३३० कासया जी ऐसा माझे माथां ठेवा। भार तुम्ही देवा संतजन १ विचित्र विंदानीं नानाकळा खेळे। नाचवी पुतळे नारायण २ काय वानरांची अंगींची ते शक्ति। उदका तरती वरीं शिळा ३ तुका म्हणे करी निमित्यचि आड। चेष्टवूनी जड दावी पुढें ॥ ४ ॥

२३३१ तोंच हीं क्षुल्लकें सखीं सहोदरें। नाहीं विश्वंभरें वोळखी तों १ नारायण विश्वंभर विश्वपिता। प्रमाण तो होतां सकळ मिथ्या २ रवि नुगवे तों दीपकांचें काज। प्रकाशें तें तेज सहज लोपें ३ तुका म्हणे देहासंबंध संचितें। कारण निरुतें नारायणीं ॥ ४ ॥

२३३२ आमुचें जीवन हे कथामृत। आणीकही संतसमागम १ सारूं एके ठायीं भोजन परवडी। स्वादरसें गोडी पदोपदीं २ धालिया ढेकर येती आनंदाचे। वोसंडलें वाचें प्रेमसुख ३ पिकलें स्वरूप आलिया घुमरीं। रासी ते अंबरीं न समाये ४ मोजितां तयाचा अंत नाहीं पार। खुंटला व्यापार तुका म्हणे ॥ ५ ॥

२३३३ वेद जया गाती। आम्हां तयाची संगति १ नाम धरियेलें कंठीं। अवघा सांठविला पोटीं २ ओंकाराचें बीज। हातीं आमुचें तें निज ३ तुका म्हणे बहु मोठें। अणुरेणुयां धाकुटें ॥ ४ ॥

२३३४ मायबापाचिये भेटी। अवघ्या तुटी संकोचा १ भोगिलें तें आहे सुख। खातां मुख मोकळें २ उत्तम बाळांसाठीं। लावी ओठीं माउली ३ तुका म्हणे झाली धणी। आनंद मनीं न समाये ॥ ४ ॥

२३३५ उपाधीच्या नांवें घेतला शितोडा। नेदूं आतां पीडा आतळों ते १ काशासाठीं हात भरूनि धुवावे। चालतिया गोवे मारगाशीं २ काय नाहीं देवें करूनि ठेविलें। असें तें आपुलें तें तें ठायीं ३ तुका म्हणे जेव्हां गेला अहंकार। तेव्हां आपपर बोलविलें ॥ ४ ॥

२३३६ माझे मनोरथ पावविले जैं सिद्धी। तईं पायीं बुद्धि स्थिरावली १ समाधान जीव राहिला निश्चळ। गेली हळहळ स्मरणें हे २ त्रिविध तापाचें जालेसें दहन। सुखावलें मन प्रेमसुखें ३ महालाभ वाचे वसे पांडुरंग। अंगाअंगीं संग अखंडित ४ जीवनाचा झाला ओलावो अंतरीं। विश्व विश्वंभरीं सामावलें ५ तुका म्हणे माप भरीं आलें सिगे। धारवोळ गंगे पूर वाहे ६

२३३७ तेणें सुखें माझें निवालें हें अंग। विठ्ठल हें जग देखियेलें १ कवतुकें करुणा भाकितसें लाडें। आवडीं बोबडें बोलोनियां २ मज नाहीं दशा अंतरीं दुःखाची। भावना भेदाची समूळ गेली ३ तुका म्हणे सुख झालें माझ्या जीवा। रंगलें केशवा तुझ्या रंगें ॥ ४ ॥

२३३८ तुझे पाय माझें राहियेलें चित्तीं। ते मज दाविती वर्म देवा १ आम्हां अंधां तुझ्या पायांचा आधार। जाणसी विचार चालवितां २ मन स्थिर ठेलें इंद्रियें निश्चळ। हें तों माझें बळ नव्हे देवा ३ पापपुण्य भेद नासिलें तिमिर। त्रिगुण शरीर सांडियेलें ४ तुका म्हणे तुझा प्रताप हा खरा। मी जाणें दातारा शरणागत ॥ ५ ॥

२३३९ तेव्हां होतों भोगाधीन। तुम्हां भिन्न पासूनी १ आतां बोलों नये ऐसें। अनारिसें वेगळें २ सन्मुख झालों स्वामीकडे। भव औठडे निराळें ३ चिंतिलें तें चिंतामणी। फिटे धणी तों धावें ४ सहजस्थिती आहे अंगीं। प्रसंगीं तें वंचेना ५ तुमची देवा धरिली कास। केला नास प्रपंचा ६ तुका म्हणे जाणोनि वर्म। कर्माकर्मे ठेविलीं ॥ ७ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

२३४० काय वर्णू याचे गुण। ज्याचें त्रिभुवन रूपस १ चंद्र सूर्य तारांगण। दीप्ति हुताशना ज्याचेनी २ जेणें वाड केलें गगन। दिधलें आसन वसुंधरे ३ निळा म्हणे धरीला मेरु। भरिला सागरु दिव्य क्षीरें ४

२३४१ जेणें मंथुनी क्षीरार्णव। काढिलीं अपूर्व दिव्य रत्नें १ त्याचा महिमा वर्णू कैसा। भरोनी आकाशा कोंदला तो २ जेणें धरूनियां दांतीं। आणिली वसुमती समुद्रांतुनी ३ निळा म्हणे जेणें भानु। ठेविला उद्धनु न मैळेसा ॥ ४ ॥

२३४२ अंगकांती प्रकाशली। सूर्या दिधली किंचितसी १ तेणेंचि प्रकाशला भानू। झाला तो नयनु त्रैलोक्या २ तैसेंचि चंद्रा जीवनामृत। दिधलें किंचित् श्रीहरीं ३ निळा म्हणे तेणेंचि जगें। निववीत अंगें मयंकु ४

२३४३ काय विघरूनी केलें पाणी। घडिली अवनी कास्याची १ महिमा जाणे त्याचा तोचि। नेणे विरंची जरी ज्ञाता २ काय पिंजूनी केलें गगन। निर्मिला हुताशन कासयाचा ३ निळा म्हणे भरोनि अंबरां। निर्मिला वारा कासयाचा ॥ ४ ॥

२३४४ हातीं घेतला चितांक। दिठी न दिसेचि कनक १ तैसा देव पाहों जातां। विश्वाभासूचि भोंवतां २ न दिसेचि दोरा। माजीं लपाला अंबरां ३ निळा म्हणे गारा। ठेल्या लपवूनियां नीरा ॥ ४ ॥

२३४५ त्याचिमाजीं होती जाती। जीव त्या नेणती आत्मया १ नवल याची लाघवी माया। यातें न दाऊनियां विस्तारें २ जेथें तेथें उभीच आड। होऊनियां कवाड भ्रांतीचें ३ निळा म्हणे ब्रह्मादिकां। याचिपरी लोकां झकविलें ॥ ४ ॥

२३४६ लवेमाजीं उत्पन्न एक। रक्त शोक पशुदेहीं १ मांसाहारीं जळाहारी। तृणाहारी फळभक्षी २ कोठें धान्य भक्षूनी अन्नें। कोठें प्राशनें पवनाच्या ३ निळा म्हणे जन्म जेथें। रुचे तेथेंचि तया ॥ ४ ॥

२३४७ अवघें होऊनी कांहींची नव्हे। आपुल्या स्वभावें आपण १

नांव आत्मतत्व। शुद्ध सत्व मायादि २ ध्वनि बीज ओंकाररूप। तेंही स्वरूप पैलाडी ३ निळा म्हणे जाणों जातां। जाणोनि नेणतां वेद जेथें ॥ ४ ॥

२३४८ आंतु बाहेरीं देखणाची दिसे। परि तो आभासे दृश्य ऐसा १ ज्ञानेंचिवीण वायां गेला। बोध मावळला सत्याचा २ त्याविण दिसतें देखतें कोण। परि ये नागवण भ्रांतीची ३ निळा म्हणे आठव न धरे। तेणेंचि अंतरे हातोहातीं ॥ ४ ॥

२३४९ एक्या जीवें एक्या भावें। एकचि एकलें एक्या देवें १ एकाएकीं एकचि झालें। एका अंगीं विरोनी गेलें २ एकचि केलें निजानुभवें। एकचि झालें एक्या नांवें ३ निळा म्हणे एकाएकीं। एकचि झालें तिहीं लोकीं ४

२३५० एकींच असतां एकपण दुजेंपण कैंचें। म्हणऊनियां न चले कांहीं तेथें शब्दाचें १ पाहातें पहाणें जेथें विरमोनी जाय। घेणें देणें कैंचें तेथें सांगावें काय २ हृदयाचें नाहीं दृष्टत्वाचा फिटला पांग। कायां वाचां मनचि नाहीं धारणायोग ३ निळा म्हणे जेथें सुख सुखपणा नये। निजानंदीं निजानंद हारपले ठाय ॥ ४ ॥

२३५१ एका पासोनि झालें विश्व। विश्वामाजीं एकचि अंश १ जैसे शून्यापासुनि अंक। झाले भागितां नुरेचि लेख २ शून्यां नुठितां शून्यपणें। कैचें एकाएक होणें ३ निळा म्हणे भक्तचि नाहीं। कैंचा देवही तये ठायीं ४

२३५२ मी माझें पाहतां न देखेचि दिठीं। आदि मध्य शेवटीं विचारितां १ टवाळ हे मिथ्या अविद्येचें भान। चेंथिलिया स्वप्न जैसें होय २ मृगजळ नदी आभासला पूर। न भिजे उखर कोरडेंचि ३ निळा म्हणे कांति दिसे ते वाउगी। वेगळा उरगीं पासूनी त्या ॥ ४ ॥

२३५३ कोठें झाडाचिवरीं। कोठें पोखरी विवरांत १ कोठें जळीं वसे स्थळीं। कोठें अंतराळीं अंतरिक्ष २ कोठें पर्वतीं दरकुटी आंत। कोठें वनांत झाडखंडीं ३ निळा म्हणे चिकली शेणीं। वसे पाषाणीं काष्ठांत ॥ ५ ॥

२३५४ कैंचि याला बाईल आई। नामरूपें तेंही लटिकेंचि १ मूळचि नाहीं डाळ तें कैंचें। लटिकें साचें काय म्हणों २ हात पाय नाक आ डोळे। देखणें आंधळें नातळेचि ३ निळा म्हणे कांहींची नव्हे। तोचि हा अवघे श्रुति बोले ॥ ४ ॥

२३५५ कैसा याचा वेध जाणती अनुभवी। जयां आहे ठावी कृपा याची १ नये तें दावितां सांगतांही परी। वर्ते जें माझारीं भुलवूनियां २ नेदीचि बाहेरी उमसों बुद्धि मना। भरूनियां भावना झांकोळिली ३ निळा म्हणे तोचि साक्ष माझ्या जीवीं। चाळक गोसावी ब्रह्मांडाचा ॥ ४ ॥

२३५६ कांहींच न होऊनी विस्तारला। बहुरूपी हा एकला १ नवल

विचित्र हेंचि वाटे। कैसा नटोनि ठेला नटे २ एका वेसा न होऊनी एक। नानाकरें हा अनेक ३ निळा म्हणे नट लाघवी। शेखीं वेगळा गोसावी ॥४॥

२३५७ कल्पनातीत झालें मन। जैसें गगन निरभ्र १ म्हणोनियां ऐक्य आलें। स्वरूपीं ठेलें निश्चळ २ नित्यानंदें झाली तृप्ती। देखतां भूतीं भगवंत ३ निळा म्हणे जडलें पदीं। निरवधी विठ्ठलीं ॥ ४ ॥

२३५८ खांब सूत्रीं खेळवी दोरी। नाचती पुतळ्या दिसती वरीं १ तैसा बोलवी बोलतां। न दिसे परि तो मज आंतौता २ किनरी वाजे नानापरी। वाजवी त्याची ते कुसरी ३ निळा म्हणे तैसा माझा। वाच्य वाचकु सद्गुरुराजा ॥ ४ ॥

२३५९ गगनीं वसोनियां रवी। प्रकाश भूमंडळा पुरवी १ तैसे तुम्ही जेथिल तेथें। असोनियां चाळा भूतें २ नभ न सांडूनी आपुला ठावो। पुरवी वावो जगातें ३ निळा म्हणे सन्निधानें। चुंबक चालवी अचेतनें ॥ ४ ॥

२३६० गंगा पवित्र सर्वांगुणीं। स्पर्शे विटाळे रांजणीं १ तेंवि चैतन्य अवघें एक। भूतभेदें त्या कळंक २ भूमिका नाहीं खंडण केली। उत्तम अधम संगें झाली ३ निळा म्हणे धर्माधर्म। वर्णानुरूप क्रियाकर्म ॥ ४ ॥

२३६१ घडूं जातां अळंकार। होती अवघेचि शृंगार १ नलगे उजळाही देणें। शोभती अंगींच्या बरवेपणें २ आंतु बाहेरी सारिखें। नये हीनपणा बिकें ३ निळा म्हणे सुधा माल। हातीं लागला सुढाळ ॥ ४ ॥

२३६२ जें जें कांहीं होय जाय। त्या त्या लय अद्वैतीं १ तें अद्वैतही लोपल्यापाठीं। आपणाचि पोटीं आपण २ तया नांव स्वरूप म्हणती। जें नित्य एकांति एकलें ३ निळा म्हणे दावूनियां नामरूपा। नयेचि पडपा विश्वाकृति ॥ ४ ॥

२३६३ त्रिवेणीसंगमीं बुडती बहुत। नेघे प्रायश्चित्त त्यांचें गंगा १ ज्यांचें कर्म जैसें भोगिती ते फळ। गंगा ती निर्मळ जैसी तैसी २ बुडती जहाजें वायुचिया संगें। परि दोष न लगे वायुसी तो ३ निळा म्हणे तैसा परमात्मा श्रीहरी। वर्ते सर्वांतरीं अलिप्तपणें ॥ ४ ॥

२३६४ देव प्रगटचि लपाला। आड आपण बैसला १ काय नवल सांगों कैसें। सूर्य झांकिला प्रकाशें २ निजज्वाळें वैश्वानर। लहऱ्यां लोपिला सागर ३ निळा म्हणे धुळी। आड ठेली महितळीं ॥ ४ ॥

२३६५ नाहींचि मा डाळ मूळ। पाहातां यासि जाती कुळ १ रूप नाम न दिसे वर्ण। पाय डोळे हात कान २ बाळ तरुण वयसा वृद्ध। जिण्या मरणा परता शुद्ध ३ निळा म्हणे धरीला चित्तीं। कैसा नेणों पूर्वी संतीं ४

२३६६ नाहींचि उरला रिता। ठावो याविण तत्वतां १ अणुरेणु

महदाकाश। त्याहीमाजीं याचा वास २ होतां जातां सहस्रावरीं । ब्रह्मांडांच्या भरोवरीं ३ निळा म्हणे अखंडता । नव्या जुन्याही हा परता ॥ ४ ॥

२३६७ नाहीं म्हणतां अवघें तेंचि । आहे म्हणतांचि दावितां नये १ म्हणोनियां नचले शब्द । राहे वेवाद पैलाडी तो २ डोळा देखणा देखे सर्व । न देखे बरव आपुसी तो ३ निळा म्हणे तेवीं जाणों जातां । जाणणेंचि तत्वतां वस्तु होये ॥ ४ ॥

२३६८ निर्विकार असोनि आत्मा । अवघ्या भूतग्रामा प्रकाशी १ परवीं करी ना करवी । जेवीं रवि निजव्योमीं २ लोहचळें चुंबकयोगें । परि तो अंगें न शिवे त्या ३ निळा म्हणे आत्मसत्तां । वर्तणें भूतां कर्मतंत्रीं ॥४॥

२३६९ पाहों जातां देखणें तेंची । जाणतां जाणणेंची होईजे अंगें १ आतां कैसें सांगावें यावरीं । बोलतांचि वैखरी गिळुनी जाये २ बुद्धिच्या प्रवेशें बुद्धिची हरपे । मन जेथें संकल्पेंसाहित विरे ३ निळा म्हणे चित्ता नुरे चित्तपण । आनंदा मुरवण आनंदें त्या ॥ ४ ॥

२३७० सोनें असे सोनेंपणें । अलंकार लेणें होय जाय २ तैसें चराचर होतां जातां । वस्तु अखंडता अखंड २ नाना मृगजळ दिसें भासें । भूमिका ते असे कोरडीच ३ निळा म्हणे घट मठ मोडी। अवकाश परवडी नाहीं तया ॥ ४ ॥

२३७१ सर्वकाळीं एकात्मता। जोडली त्या भाग्यवंता १ ज्याचा गेला अहंकार । गळोनियां मदमत्सर २ जें जें दृष्टीपुढें देखें । तें तें हरीरूपें ओळखें ३ निळा म्हणे सत्य केला । पूर्ण बोधें उदो त्याला ॥ ४ ॥

२३७२ बहुरूपी हा एकला । नानाकारें नटें नटला १ पुरुषाकृति स्त्रिया बाळें । होऊनी कोणाही नातळे २ नामेंरूपें वस्त्राभरणें । रसस्वाद नाना खाणें ३ निळा म्हणे फळें पुष्पें । पणें मूळें भिन्न रूपें ॥ ४ ॥

२३७३ माया ब्रह्मींचा आभास । नाहीं ते ब्रह्मीं निःशेष १ यालागीं दिसें ते टवाळ । रत्नचि तें रत्नकीळ २ सूर्यचि सूर्यातें प्रकाशी । न देखोनियां तम तेजासी ३ निळा म्हणे स्वसंवेद्या । नातळे विद्या ना अविद्या ॥४॥

२३७४ माया म्हणजे नसतेंचि दिसे । गगनीं जैसें दोनी चांद १ असे एक भासे आणिक । तया नांव मायीक पसारा २ सत्यावरीं न पडे दृष्टि । विकल्प परिपाठी घालितु ३ निळा म्हणे प्रत्यक्ष लपवी । लटिकेंचि रूढवी भ्रांतिजळ ॥ ४ ॥

२३७५ रसना एकी रस तो नाना । कैसि विवंचना रचिली हे १ न कळे लाघव तुमचें हरी । करितां भरोवरी जाणिवेच्या २ काय पिंजुमी

मेघ पडळ। घडिलें ज्वाळ विजुवाचें ३ निळा म्हणे तडाग भारी। फुटे अंबरीं फासियाचा ॥ ४ ॥

२३७६ इंद्रियांची पुरली धांव। मनासी ठाव विश्रांति १ तया नांव ब्रह्मप्राप्ती। जेथ उपरति चित्ताची २ बुद्धिचीही जाणीव विरे। तर्क मतांतरें मुरडलीं ३ निळा म्हणे कुंठित गति। पांगुळले ठाती पंचप्राण ॥ ४ ॥

२३७७ प्राणीं प्राण अर्पे। तेणें अर्पी तें समर्पे १ ऐशा आहे प्रेमकळा। परी तो बोधक विरळा २ दृश्याचिया पाठीं। दृश्य लोप दृष्टाचि उठी ३ निळा म्हणे ज्ञानें। ज्ञेय राहिजे होऊन ॥ ४ ॥

२३७८ येती जाती वर्षती मेघ। गगन तें अभंग जैसें तैसें १ तैसींच ब्रह्मांडें अनेक होतीं जातीं। स्वरूप तें अद्वैतीं अद्वैत २ नाना नदिया नट-वेश। परि तो आपणास भिन्न नव्हे ३ निळा म्हणे नाना वस्त्राकार तंत। दाउनी आपणांत आपण ॥ ४ ॥

२३७९ समोर सदा सर्वांकडे। मागेंपुढें वेष्टित १ कांहीं नेणों हरी ऐसा। जैसा तैसा परिपूर्ण २ उदका अंगीं जैसा रसु। गगनीं अवकाशु घनदाट ३ निळा म्हणे अंतर्बाह्य। त्याविण आहे कोण दुजें ॥ ४ ॥

२३८० सोयरा श्रीहरी। आत्मा एक चराचरीं १ नाहीं तया आपपर। वसवी सकळांचें अंतर २ देवां दानवां मानवां। स्थूळ सूक्ष्मादिकां सर्वां ३ निळा म्हणे जीवमात्रीं। व्यापकपणें तोचि धात्री ॥ ४ ॥

२३८१ माझेंचि मज नवल वाटे। मीचि भेटें मजलागीं १ निजात्म-बोधें उदो केला। प्रकाश दाटला कोंदोनी २ कोठें कांहींची न दिसे दुजें। निजात्मतें जें जग भासें ३ निळा म्हणे अवघे ठायीं। मीचि नाहीं दुजी परी

२३८२ माझिये मनीं बसला हरी। नयना माझारीं कोंदला १ भरो-नियां मनाबुद्धि। राहिला संधीं इंद्रियांच्या २ पाहे तेथें आपणचि दिसे। स्वरूप विलसे पदार्थीं ३ निळा म्हणे जें जें कांहीं। भासे तींही त्याचीं रूपें।

२३८३ याचिये ध्यानें हें चराचर। अवघें तदाकार मज भासें १ मही अंबु मारुत गगन। भासे हुताशन हाचि झाला २ चंद्र सूर्य तारांगणें। सुरासुरगण मनुष्यादि ६ निळा म्हणे जनीं वनीं। हाचि भरोनि राहिला ॥ ४

२३८४ आत्मा करी ना करवी। अलिप्तपणें वर्ते जीवीं १ साक्ष नव्हे ना असाक्ष। उपेक्षा करीना कैं पक्ष २ जैसें गगनीं अभ्र गळे। गगन अलिप्त त्या वेगळें ३ निळा म्हणे सन्निधानें। लोह चालें चुंबक नेणें ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

२३८५ आत्मत्वाच्या योगें पाहूं जातां। नाहीं निरंतर भिन्न दैवता १

वर्णाश्रम यातिकुळ गोत्र । भक्ति सदोदित नाम्यापाशीं २ नामा म्हणे भय मुळीं कांहीं नाहीं । अखंडीत पाहीं भक्ति सार ॥ ३ ॥

२३८६ वंदावें तें काय निंदावें तें काय । सर्वांठायीं पाहे कोंदाटलें १ आहे कवणाठायीं नाहीं कवणाठायीं । ठायींच्या पैं ठायीं कोंदाटलें २ रवि-रश्मीचें तेज सर्वांठायीं असे । त्यापरी अनायासें बुजतु जाय ३ भाव तेंचि ब्रह्म ब्रह्म तेंचि कर्म । जाणोनियां वर्म म्हणे नामा ॥ ४ ॥

श्रीभानुदासमहाराज

२३८७ उद्भवला ॐकार त्रिमातृकेसहित । अर्धमातृकेपरतें प्रणवबीज १ माया महतत्त्व जालें तिन्ही गुण । चौदेहांची खूण वोळखावी २ अंतःकरणीं जाला तत्वांचा प्रसव । पंचतत्वें सर्व रूपा आलीं ३ पांचही गुण जाले पंचवीस । परी भानुदास वेगळाची ॥ ४ ॥

२३८८ तुज पासाव सर्व परी तूं नोहेसी । ऐसें आपणासी बुझें बापा १ कर्तृत्व करूनी आहे तो निराळा । परब्रह्म निर्मळा मळ नाहीं २ देहाचिये ऐसी करूनी निराशा । स्वरूपीं ठसा ठसलासी ३ चिन्मयरूप मूळ ॐकार-बीज । भानुदासीं निज लाधलें तें ॥ ४ ॥

२३८९ अवतारादिक झाले कर्मभूमीं आले । विश्वजनीं देखिलें आपुले डोळां १ देखिल्या स्वरूप नुद्धरे काय जन । तें काय म्हणोन सांगो स्वामी २ उद्धरत काय नाहीं आत्मज्ञान । देखिलें तें जाण सर्व वाव ३ वाव म्हणों तरी कोंदलें स्वरूप । सावलीया माप मोजवेना ४ देखत देखत वेडावलें जन । रूप डोळेंवीण पाहूं जाती ५ भानुदास म्हणे सद्गुरूच्या लोभें । आहेचि तें उभें विटेवरीं ॥ ६ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

२३९० गुरुकृपा निर्मळ भागिरथी । शांतिक्षमा यमुना सरस्वती । असिपदें एकत्र जेथें होती । स्वानुभव स्नान हें मुक्त स्थिती १ झाली संध्या संदेह माझा गेला । आत्माराम हृदयीं शेजे आला ॥ध्रु०॥ सद्बुद्धिचें घालूनी शुद्धासन । वरीं सद्गुरूचि दया परिपूर्ण । शमदम विभूति चर्चुनी जाण । वाचें उच्चारी केशव नारायण २ बोध पुत्र निर्माण झाला जेव्हां । ममता म्हातारी मरोनि गेली तेव्हां । भक्ति बहिण धांऊनि आली गांवा । आतां संध्या कैशी मी करूं केव्हां ३ सहज कर्में झालीं तीं ब्रह्मार्पण । जन नोहे अवघा हा जनार्दन । ऐसे ऐकतां निवती साधूजन । एकाजनार्दनीं बाणली निजखूण ॥ ४ ॥

२३९१ ब्रह्मीं स्फुरे जें स्फुरण । शुद्ध सत्वाचें लक्षण । तो तूं लक्षी लक्ष्यातीत । परिपूर्ण रे १ कान्हू सच्चिदानंदु शब्द आरुता रे । त्याही परता तूं निजानंदु रे २ जेथें नाहीं गुणागुण । नाहीं कार्यासी कारण । तो तूं गुणीं गुणातीत । परिपूर्ण रे ३ एकाएकीं जनार्दन । भेद भाव वचन । तो तूं शब्दाशीं गिळून । राहिलासी रे ॥ ४ ॥

२३९२ परमात्मा एकला एक । एकपणें तोचि अनेक १ तेथें जाती विजाती नाहीं देखा । महासुखा सुखपात्र २ म्हणे जनार्दनाचा एका । आत्मा सारिखा सर्व देहीं ॥ ३ ॥

२३९३ साकर दिसे परी गोडी न दिसे । ते काय त्यावेगळीं असे १ तैसा जनीं आहे जनार्दन । तयातें पहावया सांडी अभिमान २ कापुरा अंगीं परिमळु गाढा । पाहतां उघडा कैंवि दिसे ३ पाठपोट जैसें नाहींच सुवर्णा । एका जनार्दनीं यापरी जाणा ॥ ४ ॥

२३९४ ऐसा ज्याचा एक भाव । तेथें नाहीं द्वैता ठाव १ द्वैत अद्वैत हारपलें । अवघें एकरूप जाहलें २ संकल्प विकल्प विराला । अथवा देहीं देव जाहला ३ एका जनार्दनीं ठाव । स्वयमेव भरला देव ॥ ४ ॥

२३९५ मी तूं ऐसी परी । जैसे तरंग सागरीं १ दोहींमाजीं एक जणा । कृष्ण द्वारावती राणा । २ तंतु वस्त्र दोन्ही एक । तैसें जगासी व्यापक ३ देव भक्त ऐसी बोली । भ्रांति निरसेनाशी झाली ४ सरिता सागरीं मानल्या । तैसें होय भ्रांति गेल्या ५ एका जनार्दनीं कृपा । भ्रांति कैसीं जगीं पहातां ६

२३९६ अभेद भक्तांचें निजमंदीर । तें मज निर्गुणाचें घर १ निर्गुणासी घर ठावो । बोलावें हेंचि दिसे वावो २ सांडूनी आकाराचें ज्ञान । निराकारीं सुख संपन्न ३ सुखें सुखाची मिळणी । शरण एका जनार्दनीं ॥ ४ ॥

२३९७ अभेदाचे उत्तम गुण । तेंचि भक्ति तेंचि ज्ञान १ अभेद भक्ति वाडें कोडें । देवा आवडे तें गोड २ अभेद भजनीं सुख देवा । एका जनार्दनीं विसरे जीवा ॥ ३ ॥

२३९८ भावीं देव कीं देवीं भाव । दोहींचा उगव करूनी दावा १ भाव थोर कीं देव थोर । दोहींचा निर्धार करूनि दावा २ जंव जंव भाव तंव तंव देव । भाव नाहीं तेथें देवची वाव ३ एका जनार्दनी भावेंचि देव । लटिकें म्हणाल तरी हृदयीं साक्ष पहाहो ॥ ४ ॥

२३९९ आजीचा सुदीन आम्हां झाला आनंदु । सकळास्वरूपीं स्वयें देखे गोविंदु १ पाहिला गे माय आतां सांगूं मी कैसें । जेथें जेथें पाहे तेथें तेथें गोविंदु दिसे २ पाहतां पाहणें तटस्थ ठेलें । सबाह्य अभ्यंतरीं पुरुषो-

त्तम कोंदलें ३ यापरी पाहतां हरुष होतसे मना। एका जनार्दनीं धर्णा न पुरे मना ॥ ४ ॥

२४०० पाहतां पाहतां वेधलें मन। झालें उन्मन समाधिस्थ १ ऐसा परब्रह्म पुतळा देखिलासे डोळां। पाहिला सांवळा डोळेभरीं २ तनु मन वेधलें तयाचे चरणीं। चरण एका एकपणें जनार्दनीं ॥ ३ ॥

२४०१ खांबसूत्राची बाहुली। सूत्रा आधीन उगली १ माझें मीपण नाहीं स्वतंत्र। क्रियाकर्म तें परतंत्र २ बाहुलिये नाहीं स्वतंत्रता। तैसा नव्हे कर्मकर्ता ३ एका एकपणाचें सूत्र। जनार्दन पायीं स्वतंत्र ॥ ४ ॥

२४०२ अगाध तुझी लीला आकळ कैसेनी कळे। ब्रह्मा मुंगी धरूनी तुझें स्वरूप सांवळें १ तुज कैसें भजावें आपणा काय देखावें। तुजमाजीं राहुनी तुजला कैसें सेवावें २ अगा देवा तूं आम्हां म्हणसी मानवी। हेम अलंकार वेगळे निवडावे केवीं ३ एका जनार्दनीं सबाह्याभ्यंतरीं नांदे। मिथ्या स्वप्नजात जेविं जाय तें बोधें ॥ ४ ॥

२४०३ घर सोडोनि जावें परदेशा। मज सर्वे देव सरिसा १ कडे कपाटें शिखरीं। जिकडे पहावें तिकडे हरी २ आतां कोणीकडे जावें। जिकडे पहावें तिकडे देव ३ एका बैसला निरंजनीं। न जाईजे जनीं वनीं ४

२४०४ आनंद अद्वय नित्य निरामय। सांवळा भासताहे मजलागीं १ वेधु तयाचा माझिया जीवा। कायां वाचां मनोभावा लागलासे २ वेधलेसें मन झालें उन्मन। देखतां चरण गोड वाटे ३ पाहतां पाहतां पारुषला जीव। एकाजनार्दनीं देव कळों आला ॥ ४ ॥

२४०५ मृगजळाच्या पूरीं गुंतसी पामरा। कोण तुज निर्धारा सोडवील १ पडशी पतनीं चौऱ्यांयशी आवर्तीं। तेव्हां तुझी गती कैशी होय २ जीवीं जीवपण शिवीं शिवपण। वेगळें तें जाण दोन्ही होती ३ यातना अनंत तुज भोगविती। तेथें काकुळती कोणा येशी ४ यमाचे ते दूत मारिती पामरा। कां रे संसारा न चुकशी ५ एकाजनार्दनीं सांगतो विचार। रामनामें परिकर जप करी ॥ ६ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

२४०६ सगुणीं निर्गुण निर्गुणीं सगुण दोन्ही भिन्नपण नसे मुळीं १ हेम अलंकार अलंकारीं हेम। मृन्मयेची धाम धाम तेंचि २ किंचित् महत उपाधि कल्पित। मुळीं तें अंशीक एकमेव ३ इह तेंचि पर पिंड तें ब्रह्मांड। ब्रह्मचि अखंड ज्ञानदेव ॥ ४ ॥

२४०७ पिंडचि ब्रह्मांड ब्रह्मांडचि पिंड । ब्रह्मचि अखंड ब्रह्मरूप १ कांहीं भेद नाहीं किंचित् महत् । उपाधि कल्पित स्वाभाविक २ अनुभवयोगें दोन्ही जाण सम । नाहींचि विषम अणुभरीं ३ सहजचि सृष्टि जाणा हे घडली । सहजची गेली शेखीं आथी ४ एकमेव सर्व म्हणे ज्ञानेश्वर । नाहीं भिन्न कीर ओळखतां ॥ ५ ॥

२४०८ मंत्र तंत्र यंत्र सर्वही अबद्ध । जंव नाहीं शुद्ध अंतःकरण १ गुरु शिष्यपण हें ही मायिकत्व । जंव निजतत्व न ओळखी २ प्राप्त जरी झाली अष्टसिद्धी जाण । मागुतीं बंधन दृढ होय ३ आत्मरूपावीण साधन अन्यत्र । भ्रमासीच पात्र होइजे कीं ४ सर्व वृत्ति शून्य म्हणे तोचि धन्य । ज्ञानदेव मान्य सर्वस्वेंसी ॥ ५ ॥

२४०९ त्यागुनी कैलास सर्वही संपत्ति । स्मशानांत वस्ती रुद्र करी १ कासया कारणें ब्रह्म शोधावया । आलों कोठूनीयां माझा मीचि २ तयासीही पूर्ण न कळेचि कांहीं । अद्यापि संदेहीं पडियले ३ हरी ब्रह्मा सूर्य येरा कोण लेखा । नाहींच ओळखी मूळरुपीं ४ म्हणे ज्ञानदेव वस्तु परात्पर । गुरुकृपें कीर भेदिजेसु ॥ ५ ॥

२४१० पुण्यासी जोडितां पापचि जोडिजे । तेणेंचि पाविजे अधोगती १ सोमयाग श्रेष्ठ करितां पावन । करावें हनन पशु तेथें २ तेचि ते या दोष तयालागीं जन्म । भोगिजेती कर्म पशु योनी ३ पुण्य तेथें पाप समचि वर्तती । रात्रंदिन आथी जियेपरी ४ पापपुण्य दोन्ही त्यागुनि निराळा । जाहाला स्वलीला ज्ञानदेव ॥ ५ ॥

२४११ देव देव म्हणूनि व्यर्थ कां फिरसी । निजदेव नेणसी मुळीं कोण १ देवा नाहीं रूप देवा नाहीं नांव । देवा नाहीं गांव कोठें कांहीं २ ज्ञानदेव म्हणे भजा आत्मदेवा । अखंडीत सेवा करा त्याची ॥ ३ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

२४१२ निर्गुणा अंगीं सगुण बाणलें । निर्गुण सगुण एकत्वा आलें १ शब्दाची खूण जाणती ज्ञानी । येरा गाबाळा अवघी काहाणी २ निवृत्ति ज्ञानदेव सोपान भले । निर्गुण सगुण त्यांहीं गिळियलें ३ चोखा म्हणे त्यांच्या पायींची पादुका । वागवितो देखा ऐक्यपणें ॥ ४ ॥

२४१३ देहीं देखिली पंढरी । आत्मा अविनाश विटेवरीं १ तो हा पांडुरंग जाण । शांति रुक्मिणी निजांगना २ आकारलें तितुकें नासे । आत्मा अविनाश विठ्ठल दिसे ३ ऐसा विठ्ठल हृदयीं ध्यायी । चोखा मेळा जडला पायीं ॥ ४ ॥

२४१४ श्रवणाचें श्रवण घ्राणाचें जें घ्राण । रसने गोडपण विठ्ठल माझा १ वाचा जेणें उठी डोळां जेणें भेटी । इंद्रियाची राहाटी विठ्ठल माझा २ प्राण जेणें चळे मन जेणें बोळे । शून्यातें वेगळें विठ्ठल माझा ३ आनंदीं आनंद बोधा जेणें बोध । सकळां आत्मा शून्य विठ्ठल माझा ४ मुळांचें निजमूळ अकुळाचें कुळ । चोखा म्हणे निजफळ विठ्ठल माझा ॥ ५ ॥

२४१५ कोण तो सोंवळा कोण तो वोवळा । दोहींच्या वेगळा विठ्ठल माझा १ कोणासी विटाळ कशाचा जाहला । मुळींचा संचला सोंवळाची २ पांचांचा विटाळ एकाचिया आंगा । सोंवळा तो जगामाजीं कोण ३ चोखा म्हणे माझा विठ्ठल सोंवळा । अरूपें आगळा विटेवरीं ॥ ४ ॥

२४१६ देवा नाहीं रूप देवा नाहीं नाम । देव हा निष्काम सर्वां ठायीं १ डोळीयाचा डोळा दृष्टिच भासला । देव प्रकाशला आदि अंतीं २ नवल वाटलें नवल वाटलें । देव कोंदाटले मागें पुढें ३ चोखा म्हणे माझा संदेह फिटला । देव प्रगटला देहामाजीं ॥ ४ ॥

२४१७ आमुचा आम्ही केला भाव बळी । भावें वनमाळी आकळीला १ भावचि कारण भावाचि कारण । भावें देव शरण भाविकांस २ निज भाव-बळें घातिलासे वेढा । देव चहूंकडा कोंडियेला ३ चोखा म्हणे देव भावाचा बांधला । भक्तांचा अंकित म्हणूनी झाला ॥ ४ ॥

२४१८ पांडुरंगीं लागो मन । कोण चिंतन करी ऐसें १ देहभाव विसरला । देव गेला बुडोनी २ जीव उपाधि भक्ति वंद्य । तेथें भेद जन्मला ३ मुळींच चोखामेळा नाहीं । कैंचा राही विटाळ ॥ ४ ॥

अद्वैत सगुण भक्तीपर

श्रीनिवृत्तिमहाराज

२४१९ ज्या नाम अनंत न कळे संकेत । वेदाचाही हेत हारपला १ तें रूप सानुलें यशोदे तान्हुलें । भोगिती निमोलें भक्तजन २ अनंत अनिवार न कळे ज्याचा पार । जेथें चराचर होत जात ३ निवृत्ति संकेत अनंता अनंत । कृष्ण-नामें पंथ मार्ग सोपा ॥ ४ ॥

२४२० अव्यक्त आकार आकारलें रूप । प्रकाशस्वरूप बिंबलेंसे १ तें रूप अव्यक्त कृष्णनाम चोज । नाम अधोक्षज चतुर्भुज २ वर्णासी अव्यक्त वर्णरूप व्यक्त । भोगिती विरक्त नामपाठें ३ निवृत्तीचें काज नामब्रह्म बीज। नयनीं सहज तुष्टलासे ॥ ४ ॥

२४२१ वैकुंठ दैवत देवा मुकुटमणी । ऐकिजे पुराणीं कीर्ति ज्याची १ तो हरि बाळक गोपिका कौतुक । गोपाळ सकळिक संवगडे २ आदि शिवा जप जपतु अमूप । तें प्रत्यक्ष स्वरूप नंदाघरीं ३ निवृत्ति समाधि उगवली काळिका । तारी तिहीं लोकां एका नामें ॥ ४ ॥

२४२२ अरूप बागडें निर्गुण संवगडे । खेळे लाडेंकोडें नंदाघरीं १ तें रूप संपूर्ण यशोदा खेळवी। कृष्णातें आळवी वेळोवेळां २ सागरजीवन सत्रा-घीची खूण । मेघ तो वर्षण वोळलासे ३ निवृत्तीचें धन गोकुळीं श्रीकृष्णु । गयनी सहिष्णु प्रेमें डोले ॥ ४ ॥

२४२३ न साधे तें योगीं न सपडे जगीं । तो नंदाच्या वोसंगीं उत्संगीं खेळे १ कृष्ण माझा हरी खेळतो गोकुळीं । गोपिकीं सकळीं वेढियेला २ गाईचे कळप गोपाळ अमूप । खेळतसे दीप वैकुंठींचा ३ निवृत्ति दीपडें वैकुंठ सावडें । यशोदा तें कोडें चुंबन देतु ॥ ४ ॥

२४२४ हें व्यापुनि निराळा भोगी वैकुंठ सोहळा । नंदाघरीं गोवळा हरि माझा १ न साहे सगुण अवघाचि निर्गुण । तो कृष्ण आपण गोपाळसंगें २ गाई चारी हरि मोहरी खांद्यावरीं । वेणु नानापरी वातु असे ३ निवृत्ति गयनी कृष्ण जप तो अमूप जाण। सांगितली खूण गोरक्षानें ४

२४२५ वेदबीज साचें संमत श्रुतींचें । गुह्य त्या शास्त्रांचें हरि माझा १ तो हरि खेळतु प्रत्यक्ष मूर्तिमंतु। दुष्टां मुक्ति देतु जीवघातें २ अर्जुना साहाकारी द्रौपदी कैवारी । तो विदुराचे घरीं अन्न मागें ३ निवृत्तीचें धन गोकुळीं श्रीकृष्णु । यादव सहिष्णु हरि माझा ॥ ४ ॥

२४२६ मध्यबिंदनाद उन्मनीं स्वानंद । रूपस गोविंद गुणनिधी १ तें रूप सुरवर सेविती अरुवार। नित्यता सविचार भोगिताती २ गौळिया गोजिरें दैवत साजिरें । नंदासी एकसरें प्रेम देतु ३ निवृत्ति निवाला प्रेमरसें धाला। सर्वसुख झाला हरि कृष्ण ॥ ४ ॥

२४२७ योगियांचें धन तें ब्रह्म संपन्न। तो हा जनार्दन नंदाघरीं १ हरिरूप माये सर्वांघटीं आहे। दूध लोणी खाये गौळियांचें २ चिंतिता अजामेळा नाम आलें मुखा । तो वैकुंठीच्या सुखा देतु हरी ३ निवृत्तीचें धन जगाचें जीवन। नाम नारायण तरणोपाय ॥ ४ ॥

२४२८ जेथुनि उद्गारु प्रसवे ॐकारु । तोचि हा श्रीधरु गोकुळीं वसे १

जनकु हा जगाचा जीवलगु साचा। तो हरी आमुचा नंदाघरीं २ न माये वैकुंठीं योगियांचे भेटीं। पाहतां ज्ञानदृष्टीं नये हातां ३ निवृत्ति म्हणे देवो म्हणवितां हे रावो। तो सुखानुभवो यादवांसी ॥ ४ ॥

२४२९ परेसि परता पश्यंतिवरुता। मध्यमे तत्त्वता न कळे हरी १ तें हें कृष्णरूप गौळियांचें तप। यशोदे समीप नंदाघरीं २ चोखट चोखाळ मनाचें मवाळ। कांसवीचा ढाळ ज्या नेत्रीं। निवृत्ति सर्वज्ञ गुरुची धारणा। ब्रह्म सनातनामाजीं मन ॥ ४ ॥

२४३० खुंटले वेदांत हारपले सिद्धांत। बोलणें धादांत तेंही नाहीं १ तें रूप पाहतां नंदाघरीं पूर्ण। यशोदा जीवन कृष्णबाळ २ साधितां साधन न पविजे खूण। तो बाळरूपें कृष्ण नंदाघरीं ३ निवृत्ति संपन्न सेवी गुरुकृपा। गयनींच्या दीपा तारूं गेलें ॥ ४ ॥

२४३१ गगनीं उन्मनीं वेद होती मौनी। श्रुतीची कहाणी असती ठाके १ तें ब्रह्म सावडें नंदाचिये घरीं। वनीं गाई चारी गोपवेशें २ न पाहतां होय ब्रह्मांड पीठिका। तें युग क्षणिका हारपे रया ३ निवृत्ति दैवत कृष्ण परिपूर्ण। सर्वत्र जीवन सर्वां वसे ॥ ४ ॥

२४३२ नामीं रूपीं गोडी ब्रह्मांडापवढी। द्वैताची परवडी हारपली १ तें रूप सुंदर कृष्ण सुकुमार। सेविती सुरवर भक्तराज २ विराट अनंतें ज्यामाजीं विरतें। नव्हेचि पुरतें शेषादिकां ३ निवृत्ति लक्ष्मी गरुड चिंतिती। तयाचिये मति आकळ हरी ॥ ४ ॥

२४३३ परेसि परता न कळे पैं शेषा। तो गौळिया अशेषामाजीं हरी १ भाग्य पैं फळलें नंदाघरीं सये। यशोदा पैं माय परब्रह्माची २ गौळिये नांदती गोधनाचे कळप। त्यामाजि स्वरूप कृष्णमूर्ति २ निवृत्तीचें ध्यान गोपाळ आमुचा। आतां जन्म कैंचा भक्तजनां ॥ ४ ॥

२४३४ ज्या रूपाकारणें वोळंगती सिद्धी। हारपती बुद्धी शास्त्राचिया १ तें रूप साजिरें गोकुळीं गोजिरें। यशोदे सोपारें कडिये शोभे २ न संपडे त्रिभुवनीं नाकळे साधनीं। नंदाच्या अंगणीं खेळे हरी ३ निवृत्ति निधडारूप चहूंकडा। गोपाळ बागडा गोकुळीं वसे ॥ ४ ॥

२४३५ हा पुरुष कीं नारी नव्हे तो रूपस। शेखीं जगदीश जगद्रूपें १ तें हें कृष्णरूप यशोदे कडीयें। नंदाघरीं होये बाळरूप २ ज्यातें नेणें वेद नेणती त्या श्रुती। त्या गोपीका भोगिती कामरूपें ३ निवृत्तीचें ब्रह्म कृष्णनामें खेळे। असंख्य गोवळे ब्रह्मरूपीं ॥ ४ ॥

२४३६ चतुरानन घन अनंत उपजती। देवो देवी किती तयामाजीं १ तोंचि हें सावळें अंकुरलें ब्रह्म। गोपसंगें सम वर्ते रया २ निगमा नाठवे

वेदांचा द्योतकु । तो चतुर्भुज वंशु नंदाघरीं २ निवृत्ति म्हणे शंखचक्रांकित मूर्ती । आपण श्रीपती क्रीडतुसे ॥ ४ ॥

२४३७ ज्या रूपाकारणें देव ओळंगणें । योगी गुरुखुणें सेविताती १ तें रूप गोकुळीं गोपाळांचे मेळीं । अखंड समेळीं खेळतुसे २ ब्रह्मांड कडोविकुडीं ब्रह्मांड घडी । या योगपरवडी हारपती ३ निवृत्तीचा तारू गोपाळ नंदाचा । यशोदे देवकीचा लाभ थोरू ॥ ४ ॥

२४३८ अनंतरूप देव अनंत आपण । अंतर्बाह्य खूण योगियांसी १ तो हा हरी माये गोकुळीं अवतार । गोपिसंगें श्रीधर खेळतुसे २ शास्त्रांसि नाकळे श्रुतीही वरळे । तो गोपवेषें खेळे गोपाळामाजीं ३ निवृत्तीचें सार गयनी विचार । ब्रह्म चराचर माजीं वसे ॥ ४ ॥

२४३९ चिंतितां साधक मनासी नाकळे । तो गोपिका आकळे करितां ध्यान १ देखिला गे माये सगुणनिर्गुणनिधी । यशोदा गोविंदीं प्रेमपान्हा २ न माये सर्वांघटीं आपणची सृष्टी । तो यमुनेच्या तटीं गायीं चारी ३ निवृत्ति साधन कृष्णाचें रूपडें । ब्रह्मांडाएवढें तदाकार ॥ ४ ॥

स्थितीपर

श्रीतुकाराममहाराज

२४४० आतां कोठें धांवें मन । तुमचे चरण देखिलीया १ भाग गेला शीण गेला । अवघा झाला आनंद २ प्रेमरसें बैसली मिठी । आवडी लाठी मुखासी ३ तुका म्हणे आम्हांजोगें । विठ्ठल घोगें खरें माप ॥ ४ ॥

२४४१ आम्हां हेंचि काम । वाचे गाऊं तुझें नाम १ आयुष्य मोलाची हे घडी । धरूं पायांची आवडी २ अमृताची खाणी । यांचे ठायीं वेचूं वाणी ३ तुका म्हणे पांडुरंगा । माझ्या जीवाच्या जिवलगा ॥ ४ ॥

२४४२ आतां भय नाहीं ऐसें वाटे जीवा । घडलिया सेवा समर्थाची १ आतां माझ्या मनें धरावा निर्धार । चिंतनीं अंतर न पडावें २ येथें नाहीं झाली कोणाची निरास । आल्या याचकास कृपेविशीं ३ तुका म्हणे येथें नाहीं दुजी परी । राया रंका सरी देवापायीं ॥ ४ ॥

२४४३ आतां सर्वभावें हा माझा निर्धार। न करी विचार आणिकांसीं १ सर्वभावें नाम गाईन आवडीं। सर्व माझी जोडी पाय तुझे २ लोटांगण तुझ्या घालीन अंगणीं। पाहीन भरोनी डोळे मुख ३ निर्लज्ज होऊनी नाचेन रंगणीं। येऊं नेदी मनीं शंका कांहीं ४ अंकित अंकिला दास तुझा देवा। संकल्प हा जीवा तुका म्हणे ॥ ५ ॥

२४४४ आतां आम्हां हेंचि काम। वाचे गाऊं तुझें नाम। वाहुनियां टाळी प्रेम-। सुखें आनंदें नाचावें १ अवघी झाली आराणूक। मागें पुढें सकळिक। त्रिपुटीचें दुःख। प्रारब्ध सारिलें २ गोदातटें निर्मळें। देव देवाचीं देउळें। संत महंत मेळे। दिवस जाय सुखाचा ३ तुका म्हणे पंढरीनाथा। आणिक नाहीं मज चिंता। योगक्षेम माथां। भार तुझ्या घातला ॥ ४ ॥

२४४५ धांवोनियां आलों पहावया मुख। गेलें माझें दुःख जन्मांतरींचें १ ऐकिलेंहि होतें तसेंचि पाहिलें। मन स्थिरावलें तुझ्या पायीं २ तुका म्हणे माझी इच्छा पूर्ण झाली। कांहीं न राहिली वासना हे ॥ ३ ॥

२४४६ आम्हां घरीं धन शब्दाचींच रत्नें। शब्दांचींच शस्त्रें यत्न करूं १ शब्दचि आमुच्या जीवाचें जीवन। शब्दें वांटूं धन जनलोकां २ तुका म्हणे पहा शब्दचि हा देव। शब्देंचि गौरव पूजा करूं ॥ ३ ॥

२४४७ आम्हांसी सकळ। तुझ्या नामाचेंचि बळ १ करूं अमृताचें पान। दुजें नेणों कांहीं आन २ जयाचा जो भोग। सुख दुःख पीडा रोग ३ तुका म्हणे देवा। तुझ पायीं माझा हेवा ॥ ४ ॥

२४४८ आम्ही मागों ऐसें नाहीं तुजपाशीं। जरी तूं भितोसी पांडुरंगा १ पाहे विचारूनि आहे तुज ठावें। आम्ही धालों नांवें तुझ्या एका २ ऋद्धि-सिद्धि तुझें मुख्य भांडवल। हें तों आम्हां फोल भक्तीपुढें ३ तुका म्हणे जाऊं वैकुंठा चालत। बैसोनि निवांत सुख भोगूं ॥ ४ ॥

२४४९ कुमुदिनी काय जाणे तो परिमळ। भ्रमर जकळ भोगीतसे १ तैसें तुज ठावें नाहीं तुझें नाम। आम्हीच तें प्रेमसुख जाणों २ माते तृण बाळा दुग्धाची ते गोडी। ज्याची नये जोडी त्यासी कामा ३ तुका म्हणे मुक्ताफळ शिंपीपोटीं। नाहीं त्याची भेटी भोग तिये ॥ ४ १

२४५० झाली हरिकथा रंग वोसरला। उचितासी आला पांडुरंग १ वांटितो हें प्रेम उचिताचा दाता। घेई रे तूं आतां धणीवरी २ प्रेम देऊनियां अवघीं सुखीं केलीं। जीं होतीं रंगलीं विठ्ठलीं तीं ३ तुकें हें दुर्बळ देखियेलें संतीं। म्हणऊनि पुढती आणियेलें ॥ ४ ॥

२४५१ करुनि राहों जरि आत्माचि प्रमाण। निश्चळ नव्हे मन काय करूं १

जेविलियाविण काशाचे ढेंकर । शब्दाचे प्रकार शब्दचि ते २ पुरे पुरे आतां तुमचें ब्रह्मज्ञान । आम्हांसी चरण न सोडणें ३ विरोधें विरोध वाढे पुढतोपुढतीं । वासनेचे हातीं गर्भवास ४ सांडामांडी अंगीं वसे पुण्यपाप । बंधन संकल्प याचि नांवें ५ तुका म्हणे नाहीं मुक्तता मोकळी । ऐसा कोण बळी निरसी देह ॥ ६ ॥

२४५२ ऐसा दुस्तर भवसागर । नेणों केसा उतरूं पार १ कामक्रोधादि सावजें थोर । दिसताती भयंकर २ मायाममतेचे भोंवरे । घेती भयानक फेरे । ३ वासनेच्या लहरी येती । उद्योग हेलकावे बसती ४ तरावया एक युक्ती असे । तुका नामनावेमधीं बैसे ॥ ५ ॥

२४५३ करूं तैसें पाठांतर । करुणापर भाषण १ जिहीं केला मूर्तिमंत । ऐसा संतप्रसाद २ सोज्वळ केल्या वाटा । आइत्या नीटा मागिल्या ३ तुका म्हणे घेऊं धांवा । करूं हांवा ते जोडी ॥ ४ ॥

२४५४ काय उणें मज पांडुरंगापायीं । रिद्धिसिद्धि ठायीं वोळंगती १ कोण पाहे सुखा नासिवंताकडे । तृष्णेचे बापुडें नव्हों आम्ही २ स्वर्गसुखें आम्ही केलीं पावटणी । पापपुण्यें दोन्ही उलंडिलीं ३ तुका म्हणे घरीं आणिलें वैकुंठ । वसविली पेठ वैष्णवांची ॥ ४ ॥

२४५५ काय कृपेवीण घालावें सांकडें । निश्चिंतीं निवाडे कोण्या एका १ आहों तैसीं पुढें असों दीनपणें । वेंचुनी वचनें करुणेचीं २ धरूनि भय आतां काय वाहों चित्ता । काय करूं आतां आप्तपणा । ३ तुका म्हणे आम्ही भावहीन जीव । म्हणवूनि देव दुरे दुरीं ॥ ४ ॥

२४५६ कासया गुणदोष पाहों आणिकांचे । मज काय त्यांचें उणें असे १ काय पापपुण्य पाहों आणिकांचें । मज काय त्यांचें उणें असे २ नष्टदुष्टपण कवणाचें वानूं । तयाहून अणू अधिक माझें ३ कुचर खोटा मज कोण असे आगळा । तो मी पाहों डोळां आपुलिया ४ तुका म्हणे मी भांडवलें पुरता । तुजसी पंढरीनाथा लावियेलें ॥ ५ ॥

२४५७ गाढवाचे घोडें । आम्हीं करूं दृष्टीपुढें १ चघळीं वाहणा । मायारिया बांडा सुना २ सोंगसंपादणी । तरी करूं शुद्ध वाणी ३ तुका म्हणे खळ । करूं समयीं निर्मळ ॥ ४ ॥

२४५८ चवदा भुवनें जयाचिया पोटीं । तोचि आम्ही कंठीं साठविला १ काय एक उणें आमुचिये घरीं । वोळंगती द्वारीं रिद्धिसिद्धि २ असुर जयानें घातले तोडरीं । तो आम्हासी जोडी कर दोन्ही ३ रूप नाहीं रेखा जयासी आकार । आम्ही तो साकार भक्तीं केला ४ अनंत ब्रह्मांडें जयाचियें अंगीं ।

समान तो मुंगी आम्हांसाठीं ५ तुका म्हणे आम्ही देवाहूनि बळी । जालों हें निराळी ठेउनी आशा ॥ ६ ॥

२४५९ डोळां भरियेलें रूप । चित्तीं पायांचा संकल्प १ अवघी घातली वांटणी । प्रेम राहिलें कीर्तनीं २ वाचा केली माप । रासीं हरी नाम अमूप ३ भरूनियां भाग । तुका बैसला पांडुरंग ॥ ४ ॥

२४६० तोंवरीं तोंवरीं शोभतील गारा । जंव नाहीं हिरा प्रकाशला १ तोंवरीं तोंवरीं शोभताती दीपिका । नुगवतां एका भास्करासी २ तोंवरीं तोंवरीं सांगती संतांचिया गोष्टी । जंव नाहीं भेटी तुकयासवें ॥ ३ ॥

२४६१ तोंवरीं तोंवरीं जंबूक करी गर्जना । जंव त्या पंचानना देखिलें नाहीं १ तोंवरीं तोवरीं सिंधु करी गर्जना । जंव त्या अगस्ति ब्राह्मणा देखिलें नाहीं २ तोंवरीं तोंवरीं वैराग्याच्या गोष्टी । जंव सुंदर वनिता दृष्टीं देखिली नाहीं ३ तोंवरी तोंवरी शूरत्वाच्या गोष्टी । जंव परमाईचा पुत्र दृष्टीं देखिला नाहीं ४ तोंवरीं तोंवरीं माळा मुद्रांचीं भूषणें । जंव तुकयाचें दर्शन झालें नाहीं ५

२४६२ दिनरजनी हाचि धंदा । गोविंदाचे पवाडे १ संकलिपला देह देवा । सकळ हेवा तये ठायीं २ नाहीं अवसान घडी । सकळ जोडी इंद्रियां ३ कीर्ति मुखें गर्जे तुका । करी लोकां सावध ॥ ४ ॥

२४६३ देह भाव आम्ही राहिलों ठेवूनी । निवांत चरणीं विठोबाच्या १ आमुच्या हिताचा जाणोनि उपाय । तोचि पुढें देव करीतसे २ म्हणवूनी नाहीं सुख दुःख मनीं । ऐकिलिया कानीं वचनाचें ३ झालों मी निःसंग निवांत एकला । भार त्या विठ्ठलां घालूनियां ४ तुका म्हणे झालों जयाचें अंकित । तोचि माझें हित सर्व जाणें ॥ ५ ॥

२४६४ धर्म रक्षावयासाठीं । करणें आटी आम्हांसी १ वाचां बोलों वेदनीती । करूं संतीं केलें तें २ न बाणतां स्थिति अंगीं । कर्मत्यागी लंड तो ३ तुका म्हणे अधम त्यासी । भक्ति दूषी हरीची ॥ ४ ॥

२४६५ धर्माचें पाळण । करणें पाखांड खंडण १ हेंचि आह्मां करणें काम । बीज वाढवावें नाम २ तीक्ष्ण उत्तरें । हातीं घेऊनि बाण फिरे ३ नाहीं भीडभाड । तुका म्हणे साना थोर ॥ ४ ॥

२४६६ पावलों प्रसाद इच्छा केली तैसी । झालें या चित्तासी समाधान १ मायबाप माझा उभा कृपादानी । विटे सम जोडूनी पदांबुजें २ सांभाळासी येऊं नेदीच उणीव । अधिकार गौरव राखे तैसें ३ तुका म्हणे सर्व अंतर्बाह्य आहे । जया तैसा राहे कवळूनि ॥ ४ ॥

२४६७ प्रेमसूत्र दोरी । नेतो तिकडे जातो हरी १ मनेंसहित वाचा काया ।

अवघें दिलें पंढरीराया २ सत्ता सकळ तया हातीं । माझी कींव काकुलती ३ तुका म्हणे ठेवी तैसें । आम्ही राहों त्याचे इच्छें ॥ ४ ॥

२४६८ शास्त्रांचें जें सार वेदांची जो मूर्ति । तो माझा सांगाति प्राणसखा १ म्हणवूनि नाहीं आणिकांचा पांग । सर्व झालें सांग नामें एका २ सगुण निर्गुण जयाचीं हीं अंगें । तोचि आम्हांसंगें क्रीडा करी ३ तुका म्हणे आम्ही विधीचे जनिते । स्वयंभू आइते केले नव्हों ॥ ४ ॥

२४६९ कांहींच मी नव्हे कोणिये गांवींचा । एकटा ठायींचा ठायीं एक १ नाहीं जात कोठें येत फिरोनियां । अवघेंचि वायांवीण बोले २ नाहीं मज कोणी आपलें दुसरें । कोणाचा मी खरें कांहीं नव्हे ३ नाहीं आम्हां ज्यावें मरावें लागत । आहों अखंडित जैसें तैसें ४ तुका म्हणे नांवरूप नाहीं आम्हां । वेगळा त्या कर्मा अकर्मासी ॥ ५ ॥

२४७० ठेविलें जतन । करूनियां निजधन १ जयापासाव उत्पत्ति । तें हें बीज धरिलें हातीं २ निवडिलें वरळा भूस । सार आइन जिन्नस ३ तुका म्हणे नारायण । भाग संचिताचा गुण ॥ ४ ॥

२४७१ पिकलिये सेंदें कडूपण गेलें । तैसें आम्हां केलें पांडुरंगें १ काम क्रोध लोभ निमाले ठायींची । सर्व आनंदाची सृष्टि झाली २ आठव नाठव गेले भावाभाव । झाला स्वयमेव पांडुरंग ३ तुका म्हणे भाग्य या नांवें म्हणीजे । संसारीं जन्मीजे याचिलागीं ॥ ४ ॥

२३७२ सदा नामघोष करूं हरीकथा । तेणें सदा चित्ता समाधान १ सर्व सुख ल्यालों सर्व अलंकार । आनंदें निर्भर डुल्लतसों २ असों ऐसा कोठें आठवची नाहीं । देहींच विदेही भोगूं दशा ३ तुका म्हणे आम्ही झालों अग्निरूप । लागों नेदूं पापपुण्य अंगा ॥ ४ ॥

२४७३ आम्हीं वैकुंठवासी । आलों याचि कारणासी । बोलिले जे ऋषि । साच भावें वर्ताया १ झाडूं संतांचे मारग । आडरानीं भरलें जग । उच्छिष्टाचा भाग । शेष उरलें तें सेवूं २ अर्थे लोपलीं पुराणें । नाश केला शब्दज्ञानें । विषय लोभीं मनें । साधनें बुडविलीं ३ पिटूं भक्तीचा डांगोरा । कळिकाळासी दरारा । तुका म्हणे करा । जयजयकार आनंदें ॥ ४ ॥

२४७४ कास घालोनी बळकट । झालों कळिकाळासी धीट । केली पायवाट । भवसिंधूवरूनी १ यारे यारे लहान थोर । याति भलते नारीनर । करावा विचार । न लगे चिंता कोणासीं २ कामीं गुंतले रिकामे । जपी तपी येथें जमे । लाविले दमामे । मुक्त आणि मुमुक्षा ३ एकंदर शिका । पाठविला इहलोका । आलों म्हणे तुका । मी नामाचा धारक ॥ ४ ॥

२४७५ काय मज एवढा भार । हे वेव्हार चालवाया १ उकल तो जाणे

धनी। मज भोजनीं कारण २ चिंता ज्याची तया शिरीं। लेंकरीं तें खेळावें ३ तुका म्हणे शेवट झाला। देव या बोला भोगिता ॥ ४ ॥

२४७६ न लागावी दिठी। माझी तुझें मुखवटीं १ आधीं पाउलें पाउलें। तें मी पाहेन तें भलें २ देईन हे काया। वरि सांडणें सांडाया ३ तुका म्हणे देवा। बहु आवडसी जीवा ॥ ४ ॥

२४७७ माझिया जीवासी हेचि पै विश्रांति। तुझे पाय चित्तीं पांडुरंगा १ भांडवल गांठीं झालेंसें पुरतें समाधान चित्तें मानियेलें २ उदंड उच्चारें घातला पसरू। रूपावरीं भरू आवडीचा ३ तुका म्हणे मज भक्तिची आवडी। अभेदीं तांतडी नाहीं म्हूण ॥ ४ ॥

२४७८ मतिवीण काय वर्णूं तुझें ध्यान। जेथें पडिलें मौन वेदश्रुति १ करूनि गोजिरा आपुलिये मतीं। धरियेलें चित्तीं चरणकमळ २ सुखाचें ओंतलें पाहों तें श्रीमुख। तेणें हरे भूक तान माझी ३ रसना गोडावली ओव्या गातां गीत। पावलेंसे चित्त समाधान ४ तुका म्हणे माझी दृष्टि चरणावरीं। पाउलें गोजिरीं कुंकुमाचीं ॥ ५ ॥

२४७९ करूं याची कथा नामाचा गजर। आम्हां संवसार काय करी १ म्हणवूं हरिचे दास लेऊं तीं भूषणें। कांपे तया भेणें कळिकाळ २ आशा भय लाज आड नये चित्ता। ऐसी तया सत्ता समर्थाची ३ तुका म्हणे करूं ऐसियाचा संग। जेणें नव्हे भंग चिंतनाचा ॥ ४ ॥

२४८० काळाचेंहि काळ। आम्ही विठोबाचे लडिवाळ १ करूं सत्ता सर्वांठायीं। वसों निकटवासें पायीं २ ऐसी कोणाची वैखरी। वदे तुमचे सामोरीं ३ तुका म्हणे बाण। हातीं हरिनाम तीक्षण ॥ ४ ॥

२४८१ जननी हें जाणें बाळकाचें वर्म। सुख दुःख धर्म जें जें कांहीं १ अंधापुढें जेणें दिधला आधार। त्याचा हा विचार तोचि जाणें २ शरणांगता जेणें घातलें पाठीशीं। जाणें तेविशीं राखों तया ३ कासे लागे तया न लगती सायास। पोहोणार त्यास पार पावी ४ तुका म्हणे जीव विठ्ठलाचे हातीं। दिला त्याची गति तोचि जाणें ॥ ५ ॥

२४८२ जाऊं देवाचिया गांवां। देव देईल विसावा १ देवा सांगों सुखदुःख। देव निवारील भूक २ घालूं देवासीच भार। देव सुखाचा सागर ३ राहों जवळीं देवापाशीं। आतां जडोनि पायांसीं ४ तुका म्हणे आम्हीं बाळें। या देवाचीं लडिवाळें ॥ ५ ॥

२४८३ धरोनी दोन्हीं रूपें पाळणें संहार। करीं कोप रुद्र दयाळ विष्णु १ जटाजूट एका मुकुट माथां शिरीं। कमळापति गौरीहर एक २ भस्मउधळण लक्ष्मीचा भोग। शंकर श्रीरंग उभयरूपीं ३ वैजयंती माळ वासुकीचा हार।

लेणें अळंकार हरिहरा ४ कपाळ झोळी एका स्मशानींचा दास। एक जगन्निवास विश्वंभर ५ तुका म्हणे मज उभयरूपीं एक। सारोनि संकल्प शरण आलों ॥ ६ ॥

२४८४ बहु कृपावंतें माझीं मायबापें। मी माझ्या संकल्पें अंतरलीं १ संचितानें नाहीं चुकों दिली वाट। लाविलें अदट मजसवें २ आतां मी रुसतों न कळतां वर्म। परी ठावें सर्व धर्म देवा ३ तुका म्हणे उभा राहिला न बैसे। आमुचिया आसें उद्वेग त्या ॥ ४ ॥

२४८५ नाहीं त्रिभुवनीं सुख यासमान। म्हणवूनि मन स्थिरावलें १ धरियेलीं जीवीं पाउलें कोंवळीं। कंठीं एकावळी नाममाळा २ शीतळ होऊनी पावलों विश्रांति। न साहे पुढती चाली चित्ता ३ तुका म्हणे जाले सकळ सोहळे। पुरविले डोहळे पांडुरंगें ॥ ४ ॥

२४८६ मागणें तें मागों देवा। करूं भक्ती त्याची सेवा १ काय उणें तयापाशीं। ऋद्धिसिद्धि ज्याच्या दासी २ कायावाचामन। करू देवा हें अर्पण ३ तुका म्हणे विश्वंभर। ज्याच्यानें हें चराचर ॥ ४ ॥

२४८७ रिद्धिसिद्धि दासी कामधेनु घरीं। परि नाहीं भाकरी भक्षावया १ लोडें बालिस्तें पलंग सुपत्ति। परि नाहीं लंगोटी नेसावया २ पुसाल तरी आम्हां वैकुंठींचा वास। परि नाहीं साह्यास ठाव कोठें ३ तुका म्हणे आम्ही राजे त्रैलोक्याचें। परि नाहीं कोणाचें उणें पुरें ॥ ४ ॥

२४८८ लेकरा आइतें पित्याचें जतन। दावी निजधन सर्व जोडी १ त्यापरि आमुचा झालासे सांभाळ। देखिलाची काळ नाहीं आड २ भुकेचें सन्निध वसे स्तनपान। उपायाची भिन्न चिंता नाहीं ३ आळवूनि तुका उभा पैलथडी। घातली या उडी पांडुरंगें ॥ ४ ॥

२४८९ एक भाव चित्तीं। तरी न लगे कांहीं युक्ती १ कळों आलें जीवें। मज माझियाचि भावें २ आठवचि पुरे। सुख अवघें मोहरें ३ तुका म्हणे मन। पूजा इच्छी नारायण ॥ ४ ॥

२४९० एकांतीं लोकांतीं करूं गदारोळ। लेश तोही मळ नाहीं येथें १ ध्यावें धावें आम्ही आपुलिया सत्तां। न देखों पुसतां दुजा कोणी २ भांडाराचि किल्ली माझे हातीं आहे। पाहिज तो पाहू वान येथें ३ तुका म्हणे आम्हां विश्वासाच्या बळें। ठेविलें मोकळें देवें येथें ॥ ४ ॥

२४९१ हा गे माझा अनुभव। भक्तिभाव भाग्याचा १ केला ऋणी नारायण। नव्हे क्षण वेगळा २ घालोनियां भार माथां। अवघी चिंता वारली ३ तुका म्हणे वचनासाठीं। नाम कंठीं धरियेलें ॥ ४ ॥

२४९२ इहलोकींचा हा देहे। देव इच्छिताती पाहे १ धन्य आम्हीं जन्मा

आलों। दास विठोबाचे झालों २ आयुष्याच्या या साधनें। सच्चिदानंद पदवी घेणें ३ तुका म्हणे पावटणी। करूं स्वर्गाची निशाणी ॥ ४ ॥

२४९३ आम्हीं हरीचें सवंगडे। जुने ठायींचे वेडेबागडे। हातीं धरूनि कडे। पाटिसवें वागविलों १ म्हणोनि भिन्न भेद नाहीं। देवा आम्हां एक देहीं। नाहीं झालें कहीं। एका एक वेगळें २ निद्रा करितां होतों पायीं। सवेंचि लंका घेतली तईं। कानें गोंवळ गाइ। सर्वे चारित फिरतसों ३ आम्हां नामाचें चिंतन। राम कृष्ण नारायण। तुका म्हणे क्षण। खातां जेवितां न विसंबें ॥ ४ ॥

२४९४ आम्ही आइते जेवणार। नलमे सोसावे डोंगर। सुखाचा व्यवहार। तेणेंचि वाढेल १ ठेवा जोडला मिरासी। ठाव झाला पायापाशीं। नव्हे आणिकांसी। रीघ तेथें यावया २ बळी दिला जीवभाव। नेणें आणिकांचें नांव। धरिला एक भाव। तो विश्वास फळला ३ तुका म्हणे जालों बळी। आम्ही निकट जवळीं। बोलिलों तें पाळी। वचन स्वामी आमुचें ॥ ४ ॥

२४९५ उपास कराडी। तिहीं करावी बापुडीं १ आम्ही विठोबाचे दास। चिंता झुगारिली आस २ भक्तिच्या उत्कर्षे। नाहीं मुक्तीचें तें पिसें ३ तुका म्हणे बळ। अंगीं आमुच्या सकळ ॥ ४ ॥

२४९६ न मिळों खावया न वाढों संतान। परि हा नारायण कृपा करों १ ऐसी माझी वाचा मज उपदेशी। आणीक लोकांशीं हेंचि सांगों २ विटंबों शरीर होत कां विपत्ती। पहि राहों चित्तीं नारायण ३ तुका म्हणे नाशिवंत हें सकळ। आठवी गोपाळ तेंचि हित ॥ ४ ॥

२४९७ साकरेचें नाम घेतां कळे गोडी। तैसी आम्हां जोडी वैष्णवांची १ मोक्ष गांठीं असे ठेविला बांधोनी। सोस तो भजनीं आवडीचा २ भोजनाची चिंता माय वाहे बाळा। आम्हां तरी खेळावरी चित्त २ तुका म्हणे आम्ही देहउपकारें। गाऊं निरंतर नाचों लागों ॥ ४ ॥

२४९८ नाहीं मज कृपा केली पांडुरंगें। संतांचिया संगें पोट भरी १ चतुराचे सभे पंडित कुशल। मी काय दुर्बळ विष्णुदास २ तुका म्हणे नेणें करूं समाधान। धरिले चरण विठोबाचे ॥ ३ ॥

२४९९ नेणें अर्थ कांहीं नव्हती माझे बोल। विनवितों कोपाल संत झणीं १ नव्हती माझे बोल बोले पांडुरंग। असे अंगसंगें व्यापूनियां २ मज मूढा शक्ति कैंचा हा विचार। निगमादिकां पार बोलावया ३ राम कृष्ण हरी मुकुंदमुरारी। बोबडया उत्तरीं हेंचि ध्यान ४ तुका म्हणे गुरुकृपेचा आधार। पांडुरंगें भार घेतला माझा ॥ ५ ॥

२५०० उमटे तें ठायीं। तुझे निरोपावें पायीं १ आम्ही करावें चिंतन। तुझें नामसंकीर्तन २ भोजन भोजनाच्या काळीं। मागों करूनियां आळी ३ तुका म्हणे माथां। भार तुझ्या पंढरीनाथा ॥ ४ ॥

२५०१ मज नाहीं तुझ्या ज्ञानाची ते चाड। घेतां वाटे गोड नाम तुझें १ नेणतें लेकरूं आवडीचें तान्हें। बोलतों वचनें आवडीनें २ भक्ती नेणें कांहीं वैराग्य तें नाहीं। घातला विठाई भार तुज ३ तुका म्हणे मांचें निर्लज्ज होऊनि। नाहीं माझें मनी दुजा भाव ॥ ४ ॥

२५०२ तुज पाहतां सामोरीं। दृष्टी फिरे माघारीं १ माझें चित्त तुझ्या पायां। मिठी पडली पंढरीराया २ नव्हे सारिता निराळें। लवण मेळवितां जळें ३ तुका म्हणे बळी। जीव दिला पायांतळीं ॥ ४ ॥

२५०३ पाहतां श्रीमुख सुखावलें सुख। डोळियांची भूक नवजे माझ्या १ जिव्हे गोड तीन अक्षरांचा रस। अमृत जयास फिकें पुढें २ श्रवणींची वाट चोखाळली शुद्ध। गेले भेदाभेद निवारूनी ३ महामळें मन होतें जें गादलें। शुद्ध चोखाळलें स्फटिक जैसें ४ तुका म्हणे माझ्या जीवाचें जीवन। विठ्ठल निधान सांपडलें ॥ ४ ॥

२५०४ बुद्धीचा जनिता लक्षुमीचा पति। आठवितां चित्तीं काय नव्हे १ आणिकां उपायां कोण वांटी मन। सुखाचें निधान पांडुरंग २ गीतीं गांवों नाचों छंदें वाहों टाळी। वैष्णवांचे मेळीं सुखरूप ३ अनंत ब्रह्मांडें एके रोमावळीं। आम्हीं केला भोळीं भावें उभा ४ लटिका हा केला संवसारसिंधु। मोक्ष खरा बंधु नाहीं पुढें ५ तुका म्हणे ज्याच्या नामाचे अंकित। राहिलों निश्चित त्याच्या बळें ॥ ६ ॥

२५०५ बोलावें म्हूण हे बोलतों उपाय। प्रवाह हें जाय गंगाजळ १ भाग्ययोगें कोणा घडेल सेवन। कैचें येथें जन अधिकारी २ मुखीं देतां घांस लपवितीं तोंडें। अंगींचिया भांड असुखानें ४ तुका म्हणे पूजा करितों देवाची। आपुलिया रुची मनाचिये ॥ ४ ॥

२५०६ शीतळ साउली आमुची माउली। विठाई वोळली प्रेमपान्हा १ आऊनि वोसंगा रिघेन वोरस। लागेल तें इच्छे पिईन वरी ४ कृपा तनु माझी सांभाळी दुभोनी। अमृअसंजीवनी लोटलीसे ३ आनंदाचा ठाव झाला माझें चित्तीं। सागर तो किती उपमेसी ४ सैर जाय पडे तयासी सांकडें। सांभाळींत पुढें मागें असे ५ तुका म्हणे चिंता कैसी ते मी नेणें। लडिवाळ तान्हें विठाईचें ॥ ६ ॥

२५०७ संतांचीं उच्छिष्टें बोलतों उत्तरें। काय म्यां गव्हारें जाणावें हें १ विठ्ठलाचें नाम घेतां नये शुद्ध। तेथें मज बोध काय कळे २ करितों कवतुक

बोबड्या उत्तरीं। झणीं मजवरीं कोप धरा २ काय माझी याती नेणां हा विचार। काय मी तें फार बोलों नेणें ४ तुका म्हणे मज बोलवितो देव। अर्थ गुह्य भाव तोचि जाणे ॥ ५ ॥

२५०८ संसार तो कोण लेखे। आम्हा सखे हरिजन १ काळ ब्रम्हानंदें सरे। आवडी उरे संचली २ स्वप्नीं तेही नाहीं चिंता। रात्रीं जातां दिवस ३ तुका म्हणे ब्रह्मरसें। होय सरिसें भोजन ॥ ४ ॥

२५०९ भोळे भाविक हें जुनाट चांगलें। होय तैसें केलें भक्तिभावें १ म्हणवूनि चिंता नाहीं आम्हां दासां। न भ्यों गर्भवासा जन्म घेतां २ आपुलिया इच्छा करूं गदारोळ। भोगूं सर्वकाळ सर्व सुखें ३ तुका म्हणे आम्हां देवाचा सांगात। नाहीं विसंबत येरयेरां ॥ ४ ॥

२५१० असां जी सोवळें। आम्हां तैसेचि निराळें १ आम्ही नयों तुमच्या वाटां। काय लटिकाचा ताठा २ चिंतनचि पुरें। काय सलगीसवें धुरे ३ तुका म्हणे देवा। नका नावडे ते सेवा ॥ ४ ॥

२५११ पुसावेसें हेंचि वाटे। जें जें भेटे तयासी १ देव कृपा करील मज। काय लाज राखील २ अवघियांचा विसर जाला। हा राहिला उद्योग ३ तुका म्हणे चिंता वाटे। कोण भेटे सांगेसा ॥ ४ ॥

२५१२ असोत हे तुझे प्रकार सकळ। काय खळखळ करावी हे १ आमुचें स्वहित जाणतसों आम्ही। तुझें वर्म नामीं आहे तुझ्या २ विचारितां आयुष्य जातें वायांविण। रोज नागवण पडतसे ३ राहेन मी तुझे पाय आठवूनि। आणीक तें मनीं येऊं नेदी ४ तुका म्हणे तेथें येसी अनायासें। थोर तुज पिसें कीर्तनाचें ॥ ५ ॥

२५१३ आतां येणें पडिपाडें। रस सेवूं हा निवाडें। मुंगी नेली गोडें। ठेविलिये अडचणीं १ तैसें होय माझ्या जीवा। चरण न सोडी केशवा। विषयबुद्धी हेवा। वोस पडो सकळ २ भुकेलिया श्वाना। गांठ पडे सवें अन्ना। मुको पाहे प्राणा। परि तोंडिची न सोडी ३ काय जिंकियलें मन। जीवित्व कामातुरा तृण। मागें व्यभिचारीण। भक्ती तुका ये जाती ॥ ४ ॥

२५१४ आतां तुझें नाम गात असें गीतीं। म्हणोनि मानिती लोक मज १ अन्न वस्त्रचिंता नाहीं या पोटाची। वारिली देहाची थोर पीडा २ सज्जन संबंधी तुटली उपाधी। रोकडी या बंदी तुटलोंसें ३ घ्यावा द्यावा कोणें करावा सायास। गेले आशापाश वारोनियां ४ तुका म्हणे तुज कळेल तें आतां। करा जी अनंता मायबापा ॥ ५ ॥

२५१५ आम्ही असों निश्चिंतीनें। पक्या गुणें तुमचिया १ दुराचारी तरले

नामें । घेतां प्रेमें म्हणोनी २ नाहीं तुम्हां धांव घेतां । कृपावंता आळस ३ तुका म्हणे विसरूं काई । तुज वो आई विठ्ठले ॥ ४॥

२५१६ उतरलों पार । सत्य झाला हा निर्धार १ तुझें नाम धरिलें कंठीं केली संसाराची तुटी २ आतां नव्हे बाधा । कोणेविशीं कांहीं कदां ३ तुका म्हणे कांहीं । आतां उरलें ऐसें नाहीं ॥ ४ ॥

२५१७ एकी केली हातोफळी । ठायां बळी पावले ते १ आम्ही देवा शक्तिहीनें । भाकूं तेणें करुणा २ पावटणीं केला काळ । जया बळ होतें तें ३ तुका म्हणे वीरा वीर । संतधीर समुद्र ॥ ४ ॥

२५१८ कपट कांहीं एक । नेणें भुलवायाचें लोक १ तुमचें करितों कीर्तन । गातों उत्तम ते गुण २ दाऊं देणें जडीबुटी । चमत्कार उठाउठी ३ नाहीं शिष्यशाखा । सांगों अयाचित लोकां ४ नव्हे मठपति । नाहीं चाहुरांची वृत्ति ५ नाहीं देवार्चन । असें मांडिलें दुकान ६ नाहीं वेताळ प्रसन्न । कांहीं सांगों खाणाखूण ७ नोहें पुराणिक । करणें सांगणें आणिक ८ नेणें वाद घटापटा । करितां पंडित करंटा ९ नाहीं जाळीत भणदी । उदो म्हणोनि आनंदीं १० नाहीं हालवीत माळ । भोंवतें मेळवुनी गबाळ ११ आगमींचें कुडें नेणें । स्तंभन मोहन उच्चाटणें १२ नव्हे यांच्या ऐसा । तुका निरयवासी पिसा ॥ १३ ॥

२५१९ कराल तें करा । हातें आपुल्या दातारा १ बळियाचीं आम्हीं बाळें । असों निर्भर या सळें २ आतां कोठें काळ । मधीं रिघेल ओंगळ ३ तुका म्हणे पंढरीराया । थापटितों ठोक बाह्या ॥ ४ ॥

२५२० अपराधी म्हणोनि येतों काकुळती । नाहीं तरी होती काय चाड १ येईल तारूं तरी तारा जी देवा । नाहीं तरी सेवा घ्या वो भार २ कासया मी आतां वंचु हें शरीर । आहे बारगीर जायजणें ३ तुका म्हणे मन करूनि मोकळें । आहे साळढाळें उदार मी ॥ ४ ॥

२५२१ आतां गाऊं तुज ओविया मंगळीं । करूं गदारोळी हरिकथा १ होसी निवारिता आमुचें सकळ । भय तळमळ पापपुण्य २ भोगिले ते भोग लावूं तुझे अंगीं । अलिप्त या जगीं होउनी राहों ३ तुका म्हणे आम्ही लाडकीं लेंकुरें । न राहा अंतरें पायाविण ॥ ४ ॥

२५२२ कळेल हें तैसें गाईन मी तुज । जनांसवें काज काय माझें १ करीन मी स्तुति आपुले आवडीं । जैसी माझ्या गोडी वाटे जीवा २ होऊनि निर्भर नाचेन मी छंदें । आपुल्या आनंदें करूनियां ३ काय करूं कळा युक्ति या कुसरी । जाणिवेच्या परी सकळिका ४ तुका म्हणे माझें जयासवें काज । भोळा तो सहज पांडुरंग ॥ ५ ॥

२५२३ काय मागावें कवणासी । त्यासी मागों तो मजपासीं १ जरी मागों पद इंद्राचें । तरी शाश्वत नाहीं त्याचें २ जरी मागों ध्रुवपद । तरी त्यासी येथील छंद ३ स्वर्गभोग मागों पूर्ण । पुण्य सरल्या मागुती येणें ४ आयुष्य मागों चिरंजीव। जीवा मरण नाहीं स्वभावें ५ तुका म्हणे एक मागें। एकपणा नाहीं भंग ॥ ६ ॥

२५२४ काय सांगों तुझ्या चरणांच्या सुखा। अनुभव ठाउका नाहीं तुज १ बोलतां हें कैसें वाटे खरेपण । अमृताचे गुण अमृतासी २ आम्ही एक एका ग्वाही मायपुतें । जाणों तें निरुतें सुख दोघें ३ तुका म्हणे आम्हां मोक्षाचा कांटाळा । कां तुम्ही गोपाळा नेणां ऐसें ॥ ४ ॥

२५२५ काय ऐसा जन्म जावा वायांविण । कांहीं तरी ऋण असों माथां १ कोणें तरी काळें होईल आठव। नाहीं जरी भाव भार खरा २ शता एका तरी जन्माच्या शेवटीं । कृपाळुवा पोटीं येईल दया ३ तुका म्हणे नाहीं फांकों तरी देत। सर्वांचें उचित सांपडलें ॥ ४ ॥

२५२६ कांहीं जडभारीं। पडतां ते अवसरीं १ तुझे आठवावे पाय आम्हीं मोकलूनि धाय २ तान पीडी भूक । शीत उष्ण वाटे दुःख ३ तुका म्हणे लाड। तेथें पुरे माझें कोड ॥ ४ ॥

२५२७ कोठें भोग उरला आतां । आठवितां तुज मज १ आड कांहीं नये दुजें। फळ बीजें आणिलें २ उद्वेग ते वायांविण। कैंचा सीण चिंतनें ३ तुका म्हणे गेला भ्रम। तुमच्या धर्मे पायांच्या ॥ ४ ॥

२५२८ कोठें देवा आलें अंगा थोरपण । बरें होतें दीन होतों तरी १ साधन तें सेवा संतांची उत्तम। आवडीनें नाम गाईजें तें २ न पुसतें कोणी कोठेंही असतां। समाधान चित्ताचिया सुखें ३ तुका म्हणे जन अव्हेरितें मज। तरी केशीराज सांभाळिता ॥ ४ ॥

२५२९ खावें ल्यावें प्यावें। जमाखर्च तुझ्या नांवें १ आतां चुकली खटपट। झाड्यापाड्याचा बोभाट २ आहे नाहीं त्याचें। आम्हां काम सांगायाचें ३ तुका म्हणे चिंता। भार वाहे त्याचे माथां ॥ ४ ॥

२५३० गाऊं नेणें कळाकुसरी । कान धरोनि म्हणे हरी १ माझ्या बोबडिया बोला। चित्त द्यावें वा विठ्ठला २ मज हांसतील लोक। परी मी गाईन निःशंक ३ तुझें नामीं मी निर्लज्ज। काय जनांसवें काज ४ तुका म्हणे माझी विनंति। तुम्ही परिसा कमळापति ॥ ५ ॥

२५३१ घेईन मी जन्म याजसाठीं देवा। तुझी चरणसेवा साधावया १ हरिनामकीर्तन संतांचें पूजन। घालीन लोटांगण महाद्वारीं २ आनंदें निर्भर असों भलते ठायीं। सुखदुःखा नाहीं चाड आम्हां ३ आणीक सायास न करि

न धरीं आस । होईन उदास सर्वभावें ४ मोक्ष आम्हां घरीं कामारी ते दासी । होय सांगों तैसी तुका म्हणे ॥ ५ ॥

२५३२ जाणावें तें काय नेणावें तें काय । ध्यावे तुझे पाय हेंचि सार १ करावें तें काय न करावें तें काय । ध्यावे तुझे पाय हेंचि सार २ बोलावें तें काय न बोलावें तें काय । ध्यावे तुझे षाय हेंचि सार ३ जावें तें कोठें न जावें तें आतां । बरवें आठवितां नाम तुझें ४ तुका म्हणे तूं करिसी तें सोपें । पुण्यें होती पापें आमुच्यामतें ॥ ५ ॥

२५३३ झालें समाधान । तुमचे देखिले चरण १ आतां उठावेसें मना । येत नाहीं नारायणा २ सुरवाडिकपणें । येथें सांपडलें केणें ३ तुका म्हणे भोग । गेला निवारला लाग ॥ ४ ॥

२५३४ तरीच हा जीव संसारीं उदास । धरिला विश्वास तुम्हां सोई १ एके जातीविण नाहीं कळवळा । ओढली गोपाळा सूत्रदोरी २ फुटतसे प्राण क्षणाच्या विसरें । हें तों परस्परें सारिखेंचि ३ तुका म्हणे चित्तीं राखिला अनुभव । तेणें हा संदेह निवारला ॥ ४ ॥

२५३५ तुजविण कोणा । शरण जाऊं नारायणा १ ऐसा न देखें मी कोणी । दुजा तिहीं त्रिभुवनीं २ पाहिलीं पुराणें । धांडोळिलीं दरुषणें ३ तुका म्हणे ठायीं । जडून ठेलों तुझ्या पायीं ॥ ४ ॥

२५३६ तुजविण कांहीं । स्थिर राहे ऐसें नाहीं १ कळों आलें बहुतां रीतिं । पांडुरंगा माझ्या चित्तीं २ मोकलिली आस । सर्वभावें झालों दास ३ तुका म्हणे तूंचि खरा । येर वाउगा पसारा ॥ ४ ॥

२५३७ तुज दिला देह । अजूनि वागवितों भय १ ऐसा विश्वघातकी । घडली कळतां हे चुकी २ बोलतों जें तोंडें । नाहीं अनुभवलें लंडें ३ दंड लाहे केला । तुका म्हणे जी विठ्ठला ॥ ४ ॥

२५३८ तुज पहावें हे धरितों वासना । परि आचरणा नाहीं ठाव १ करिसी कैवार आपुलिया सत्ता । तरीच देखता होईन पाय २ बाहिरल्या वेषें दंडिलें । भीतरीं मुंडिलें नाहीं तैसें ३ तुका म्हणे वायां गेलोंच मी आहे । जरी तुम्ही साह्य नव्हा देवा ॥ ४ ॥

२५३९ तुमच्या पाळणा ओढतसें मन । गेलें विसरोन आपणासी १ लागेल पालटें फेडावें उसणें । येणेंचि प्रमाणें पांडुरंगा २ तुमचे आवडीं संबंधाचा त्याग । घेतला ये लाग जगनिंद्यचा ३ तुका म्हणे जैसा माझा जीव ओढे । तैसेंच तिकडे पाहिजेल ॥ ४ ॥

२५४० तुझें वर्म ठावें । माझ्या पाडियेलें भावें १ रूप कासवाचें परी ।

धरूनि राहेन अंतरीं २ नेदी होऊं तुटी । मेळवीन दृष्टादृष्टीं ३ तुका म्हणे देवा । चिंतन ते तुझी सेवा ॥ ४ ॥

२५४१ तुझें वर्म हातीं । दिलें सांगोनियां संतीं १ मुखीं नाम धरिन कंठीं । अवघा सांठवीन पोटीं २ नवविधा वेढिन आधीं । सांपडलासी भावासंधीं ३ तुका म्हणे बळिये गाढे । कळिकाळ पायां पडे ॥ ४ ॥

२५४२ तुझें नाम गाऊं आतां । तुझ्या रंगीं नाचों था था १ तुझ्या नामाचा विश्वास । आम्हां कैंचा गर्भवास २ तुझें नामीं विसर पडे । तरी कोटी हत्या घडे ३ नाम घ्यारे कोणी फुका । भावें सांगतसे तुका ॥ ४ ॥

२५४३ तूं माझी माउली तूं माझी साउली । पाहतों वाट्टुली पांडुरंगे १ तूं मज येकला वडील धाकुला । तूं मज आपुला सोईरा जीव २ तुका म्हणे जीव तुजपाशीं असे । तुजविण ओस सर्व दिशा ॥ ३ ॥

२५४४ तैसें नव्हों आम्ही विठ्ठलाचे दास । यावें आणिकांस काकुळती १ स्वामीचिया सत्ता ठेंगणें सकळ । आला कळिकाळ हाताखालीं २ अंकिताचा असे अभिमान देवा । समर्पूनि हेवा असों पायीं ३ तुका म्हणे आह्मां इच्छेचें खेळणें । कोड नारायणें पुरवावें ॥ ४ ॥

२५४५ त्यागें भोग माझ्या येतील अंतरा । मग मी दातारा काय करूं १ आतां असों तुझ्या पायीं हें मोटळें । इंद्रियें सकळें काया मन २ सांडी मांडी विधिनिषेधाचा ठाव । न कळतां भाव जाईल वायां ३ तुका म्हणे आतां नका उजगरा । लपवी दातारा अंगीं मज ॥ ४ ॥

२५४६ देखोनियां तुझा सगुण आकार । उभा कटीं कर ठेवुनियां १ तेणें माझ्या चित्ता होय समाधान । वाटतें चरण न सोडावें २ मुखें गातों गीत वाजवितों टाळी । नाचतों राउळीं प्रेमसुखें ३ तुका ह्मणे केलें तुझ्या नामापुढें । तुच्छ हें बापुडें सकळही ॥ ४ ॥

२५४७ न कळे तत्त्वज्ञान मूढ माझी मति । परी ध्यातों चित्तीं चरणकमळ १ आगमाचे भेद मी तों काय जाणें । काळ तो चिंतनें सारीतसें २ कांहीं नेणें परी म्हणवितों दास । होईल त्याचा त्यास अभिमान ३ संसाराची सोय सांडिला मारग । दुरावलें जग एका घायें ४ मागितल्या लागाचें केलेंसें खंडण । एकाएकीं मन राखियलें ४ तुका ह्मणे अगा रखुमादेवी वरा । भक्तकरुणाकरा सांभाळावें ॥ ६ ॥

२५४८ नलगे पहावें अबद्ध वांकडें । उच्चारावें कोडें नाम तुझें १ नाहीं वेळ काळ पंडितांचा धाक । होत कां वाचक वेदवक्ते २ पुराणींही कोठें न मिळे पाहतां । तैशीं या अनंता ठेवूं नामें ३ आपुलिया मना उपजे

आनंद । तैसे करूं छंद कथेकाळीं ॥४॥ तुका म्हणे आम्ही आनंदेंचि धालों । आनंदाचि ल्यालों अळंकार ॥ ५ ॥

२५४९ नाम घेतां मन निवे । जिव्हें अमृताचि स्रवे । होताती बरवे । ऐसे शकुन लाभाचे १ मन रंगलें रंगलें । तुझ्या चरणीं स्थिरावलें । केलिया विठ्ठलें । ऐसी कृपा जाणावी २ जालें भोजनसें दिसे । चिरा पडोनी ठेला इच्छे । धालियाच्या ऐसे । अंगा येती उद्गार ३ सुख भेटों आलें सुखा । निध सांपडला मुखा । तुका म्हणे लेखा । आतां नाहीं आनंदा ॥ ४ ॥

२५५० नाहीं कंटाळलों परी वाटे भय । करावें तें काय न कळतां १ जन वन आम्हां समानचि झालें । कामक्रोध केले पावटणीं २ षडऊर्मी शत्रु जिंकिले अनंता । नामाचिया सत्ताबळें तुझ्या ३ मुख्य धर्म आम्हां सेवकांचा ऐसा । स्वामी करी शिरसां पाळावें ते ४ म्हणवूनि तुका अवलोकूनि पाय । वचनाची पाहे वास एका ॥ ५ ॥

२५५१ नेणें गाणें कंठ नाहीं हा सुस्वर । घालूं तुज भार पांडुरंगा १ नेणें राग वेळ काळ घात मात । तुझे पायीं चित्त ठेवीं देवा २ तुका म्हणे मज चाड नाहीं जनां । तुज नारायणा वांचूनियां ॥ ३ ॥

२५५२ नेणती वेदश्रुती कोणी । आम्हां भाविकांवांचुनी १ रूप आवडे आम्हांसी । तैसी जोडी हृषीकेशी २ आम्ही भावें बळिवंत । तुज घालूं हृदयांत ३ तुका म्हणे तुज धाक । देतां पावसील हांक ॥ ४ ॥

२५५३ पवित्र होईन चरित्र उच्चारें । रूपाच्या आधारें गोजिरिया १ अपुरती बुद्धी पुण्य नाहीं गांठीं । पायीं घाली मिठी पाहे डोळां २ गाईन ओंविया शिष्टांच्या आधारें । सारीन विचारें आयुष्या या ३ तुका म्हणे तुझें नाम नारायणा । ठेवीन मी मना आपुलियां ॥ ४ ॥

२५५४ बरा देवा देवा कुणबी केलों । नाहीं तरी दंभें असतां मेलों १ भलें केलें देवराया । नाचे तुका लागे पायां २ विद्या असती कांहीं । तरी पडतों अपायीं । सेवा चुकतों संतांची । नागवण हे फुकाची ३ गर्व होतां ताठा । जातो यमपंथें वाटा ४ तुका म्हणे थोरपणें । नरक होती अभिमानें ५

२५५५ बहु उतावीळ भक्तिचिया काजा । होसी केशीराजा मायबापा १ तुझ्या पायीं मज झालासे विश्वास । म्हणोनियां आस मोकलिली २ ऋषिमुनि सिद्ध साधक अपार । कळला विचार त्यांसी तुझा ३ नाहीं नास तें सुख दिलें त्यांस । झाले जे उदास सर्वभावें ४ तुका म्हणे सुख न माये मानसीं । धरिलें जीवेंसीं पाय तुझे ॥ ५ ॥

२५५६ बैसों खेळूं जेऊं । तेथें नाम तुझें गाऊं १ रामकृष्ण नाममाळा । घालूं

ओवूनियां गळां २ विश्वास हा धरूं। नाम बळकट करूं ३ तुका म्हणे आतां। आम्हां शरण जीवन शरणांगतां ॥ ४ ॥

२५५७ बोलोमियां काय दावूं। तुम्ही जीऊ जगाचे १ हेंचि आतां माझी सेवा। चिंतन देवा करितों २ विरक्तासी देह तुच्छ। नाहीं आस काशाची ३ तुका म्हणे पायांपाशीं। येईन ऐसी वासना ॥ ४ ॥

२५५८ मज कोणी कांहीं करी। उमटे तुमच्या अंतरीं १ व्याला वाढविलें म्हूण। मज सुख तुज शीण २ माझें पोट धालें। तुझे अंगीं उमटलें ३ तुका म्हणे खेळे। तेथें तुमचिया बळें ॥ ४ ॥

२५५९ मज माझा उपदेश। आणिका नये याचा रीस १ तुम्ही अवघे पांडुरंग। मीच दुष्ट सकळ चांग २ तुमचा मी शरणागत। कांहीं करा माझें हित ३ तुका पाय धरी। मी हें माझें दूर करीं ॥ ४ ॥

२५६० माझें मन पाहे कसून। चित्त न ढळे तुजपासून १ कापुनियां देईन शिर। पाहें कृपण कीं उदार २ मजवरीं घाली घण। परी मी न सोडी चरण ३ तुका म्हणे अंतीं। तुजवांचुनी नाहीं गती ॥ ४ ॥

२५६१ माझें मागणें ते किती। दाता लक्ष्मीचा पति १ जाणें तान्हे-ल्याची तान। पीतां गंगा नव्हे न्यून २ कल्पतरू झाला देता। तेथें पोटाचा मागता ३ तुका म्हणे सतत ध्यातां। परब्रह्मचि आलें हाता ॥ ४ ॥

२५६२ म्हणवितों दास ते नाहीं करणीं। आंत वरीं दोन्ही भिन्न भाव १ गाता नाचतों तें दाखवितों जनां। प्रेम नारायणा नाहीं अंगीं २ पाविजें तें वर्म न कळेंची कांहीं। बुडालों या डोहीं दंभाचिया ३ भांडवल काळें हातोहातीं नेलें। माप या लागलें आयुष्यासी ४ तुका म्हणे वायां गेलों ऐसा दिसे। होईल या हांसें लौकिकाचें ॥ ४ ॥

२५६३ याजसाठीं वनांतरा। जातों सांडुनियां घरा १ माझें दिठावेल प्रेम। बुद्धी होईल निष्काम २ अद्वैताची वाणी। नाहीं ऐकत मी कानीं ३ तुका म्हणे अहंब्रह्म। आड येवों नेदी भ्रम ॥ ४ ॥

२५६४ यातीहीन मज काय तो अभिमान। मानी तुज जन नारायणा १ काय सुख मज तयाची हे खंती। आपुलाला घेती गुणभाव २ द्रव्यामुळें माथां वाहियेली चिंधी। होन जयामधीं होतां गांठी ३ तुका म्हणे जन वंदितों वेगळा। मजसी दुर्बळा काय चाड ॥ ४ ॥

२५६५ रामकृष्ण ऐसीं उच्चारीन नामें। नाचेन मी प्रेमें संतापुढें १ काय घडेल ते घडो ये सेवटीं। लाभ आणि तुटी देव जाणे २ चिंता मोह आशा ठेवुनि निराळी। देईन हा बळी जीव पायीं ३ तुका म्हणे कांहीं उरों नेदी उरीं। सांडीन हे थोरी ओवाळूनि ॥ ४ ॥

२५६६ लाज वाटे मज मानिती हें लोक । हे तों नाहीं एक माझें अंगीं १ मोजुनी झिजलों मापाचियापरी । जाळावी हे थोरी लाभाविण २ कोमळ कंटक तीक्ष्ण अगरीं । पोचट ते वरीं अंगकांति ३ चित्रींचें लेप शृंगारिलें निकें । जीवेंवीण फिकें रूप त्याचें ४ तुका म्हणे दिसे वायां गेलों देवा । अनुभव ठावा नाहीं तेणें ॥ ५ ॥

२५६७ लोक म्हणती मज देव । हा तो अधर्म उपाव १ आतां कळेल तें करी । शीस तुझे हातीं सुरी २ अधिकार नाहीं । पूजा करिती तैसा कांही ३ मन जाणे पापा । तुका म्हणे मायबापा ॥ ४ ॥

२५६८ वाचेच्या चापल्यें बहु झालों कुशळ । नाहीं बीजमूळ हातां आलें १ म्हणोनि पंढरीराया दुःखी होतें मन । अंतरीचें कोण जाणें माझें २ पूज्य झालों अंगा आला अभिमान । पुढील कारण खोळंबलें ३ तुका म्हणे खूण न कळेचि निरुती । सांपडलों हातीं अहंकाराचे ॥ ४ ॥

२५६९ वायांविणें वाढविला हा लौकिक । आणिला लटिका वाद दोघां १ नाहीं ऐसा झाला देव माझ्या मतें । भुकेलें जेवितें काय जाणें २ शब्दज्ञानें गौरविली हे वैखरी । साच तें अंतरीं विंबेचिना ३ झालों परदेशी गेले दोन्ही ठाय । संसार ना पाय तुझे देवा ४ तुका म्हणे मागें कळों येतें ऐसें । न घेतां हें पिसें लावोनियां ॥ ५ ॥

२५७० व्यापक हा विश्वंभर । चराचर याचेनी १ पंढरीराव विटेवरीं । त्याचीं धरीं पाउलें २ अवघियांचा हाचि ठाव । देवोदेवीं सकळ ३ तुका म्हणे न करीं सोस । भेदें दोष उफराटे ॥ ४ ॥

२५७१ शूद्रवंशीं जन्मलों । म्हणोनि दंभें मोकलिलों १ अरे तूंचि माझा आतां । मायबाप पंढरीनाथा २ घोकाया अक्षर । मज नाहीं अधिकार ३ सर्वभावें दीन । तुका म्हणे यातिहीन ॥ ४ ॥

२५७२ संगतीनें होतो पंगतीचा लाभ । अशोभीं अनुभव असिजे तें १ जैसीं तैसीं असों पुढिलांचे सोई । धरिती हातीं पायीं आचारिये २ उपकारी नाहीं देखत आपदा । पुढिलांची सदा दया चित्तीं ३ तुका म्हणे तरी सज्जनाची कीर्ति । पुरवावी आर्ती निर्बळाची ॥ ४ ॥

२५७३ संगें वाढे सीण न घडे भजन । त्रिविध हे जन बहु देवा १ याचिमुळें आला संगाचा कंटाळा । दिसताती डोळां नानाछंद २ एकाविध भाव रहावया ठाव । नेदी हा संदेह राहों चित्तीं ३ शब्दज्ञानी हित नेणती आपुलें । आणीक देखिलें नावडे त्या ४ तुका म्हणे आतां एकलेंचि भलें । बैसोनि उगलें रहावें तें ॥ ५ ॥

२५७४ सर्वात्मकपण । माझें हिरोनी नेतो कोण १ मनीं भक्ताची आवडी ।

देवा व्हावी ऐसी जोडी २ घेईन जन्मांतरें । हेंचि करावया खरें ३ तुका म्हणे देवा । ऋणी करूनि ठेवूं सेवा ॥ ४ ॥

२५७५ सुख सुखा भेटे । मग तोडिल्या न तुटे १ रविरश्मिकळा । नये घालितां पै डोळां २ दुरीं तें जवळीं । सोहें आकाश कवळी ३ तुका म्हणे चित्त । माझें पायीं अखंडित ॥ ४ ॥

२५७६ सुनियांची आवडी देवा । घेत सेवा नाहीं कांहीं १ शिकविलें जवळीं बैसों तेथेंचि २ नेदी दुजें बोलों करूं । गुरु गुरु न साहे ३ तुका म्हणे कुर्वाळितां । अंगें सत्ता संतांची ॥ ४ ॥

२५७७ शेवट तो भला । माझा बहु गोड झाला १ आलों निजाच्या माहेरां । भेटों रखुमाईच्या वरा २ परिहार झाला । अवघ्या दुःखांचा मागिल्या ३ तुका म्हणे वाणी । गेली आतां घेऊं धणी ॥ ४ ॥

२५७८ स्वामीचें हें देणें । येथें पावलों दरुषणें १ करूं आवडीनें वाद । तुमच्या सुखाचा संवाद २ कळावया वर्म । हा तो पायांचाचि धर्म ३ तुका म्हणे सिद्धि । हेचि पावविली बुद्धि ॥ ४ ॥

२५७९ हीन माझी याती । वरि स्तुती केली संतीं १ अंगीं वसूं पाहे गर्व । मासें हरावया सर्व २ मी एक जाणता । ऐसें वाटतसे चित्ता ३ राख राख गेलों वायां । तुका म्हणे पंढरीराया ॥ ४ ॥

२५८० पिंड पदावरीं । दिला आपुलिये करीं १ माझें झालें गयावर्जन । फिटलें पितरांचें ऋण २ केलें कर्मांतर । बोंब मारिली हरिहर ३ तुका म्हणे माझें । भार उतरलें ओझें ॥ ४ ॥

२५८१ धरूनियां चालीं हांवा । येईन गांवा धांवत १ पाठविसी मूळ तरी लवकरीं विठ्ठले २ नाचेन त्या प्रेमसुखें । कीर्ति मुखें गाईन ३ तुका म्हणे संतमेळीं । पायधुळी वंदीन ॥ ४ ॥

२५८२ अचळ न चळे ऐसें झालें मन । धरूनि निजखूण राहिलोंसें १ आवडी बैसली गुणांची अंतरीं । करूं धणीवरीं सेवन तें २ एकविध भाव नव्हे अभावना । आणिक या गुणां न मिळवे ३ तुका म्हणे माझें पडिलें आहारीं । ध्यान विटेवरीं ठाकलें तें ॥ ४ ॥

२५८३ अनुभवाचे रस देऊं आर्तभूतां । सोडूं चोजवितां पुढें पोथी १ देवाचा प्रसाद रत्नाच्या ओवणी । शोभतील गुणीं आपुलियां २ आधीं भाव सार शुद्ध ते भूमिका । बीज आणि पिका चिंता नाहीं ३ तुका म्हणे ज्याचें नाम गुणवंत । तें नाहीं लागत पसरावें ॥ ४ ॥

२५८४ अनुभवा आलें । माझें चित्तींचें क्षरलें १ असें जवळीं अंतरें । फिरे आवडीच्या फेरें २ खादलेंचि वाटे । खावें भेटलेंचि भेटें २ तुका म्हणे उभें । आम्हीं राखियेलें लोभें ॥ ४ ॥

२५८५ अभयांचें स्थळ । तें हें एक अचळ १ तरी धरिला विश्वास । ठेलो होऊनियां दास २ पुरली आवडी । पायीं लागलीसे गोडी ३ तुका म्हणे कंठीं नाम । अंगीं भरलेंसे प्रेम ॥ ४ ॥

२५८६ असो खळ ऐसे फार । आम्हां त्यांचे उपकार १ करिती पातकांची धुणी । मोल न घेतां साबणीं २ फुकाचे मजूर । ओझें वागविती भार ३ पार उतरून म्हणे तुका । आम्हा आपण जाती नरका ॥ ४ ॥

२५८७ असोत लोकांचे बोल शिरावरीं । माझी मज बरी विठाबाई १ आपंगिलें मज आहे ते कृपाळु । बहुत कनवाळु अंतरींची २ वेदशास्त्रें जिसीं वर्णिती पुराणें । तिचें मी पोसणें लडिवाळ ३ जिचें नाम कामधेनु कल्पतरु । तिचें मी लेकरूं तुका म्हणे ॥ ४ ॥

२५८८ आनंदें एकांतीं प्रेमें ओसंडत । घेऊं अगणित प्रेमसुख १ गोप्य धन नये वारा लागों ास । पाहों नेदूं वास दुर्जनांची २ झणीं दृष्टि लागे आवडीच्या रसा । सेवूं जिरे तैसा आपणासी ३ तुका म्हणे हें बहु सुकुमार । न साहावे भार वचनाचा ॥ ४ ॥

२५८९ आजि शिवला मांग । माझें विटाळलें अंग १ यासी घेऊं प्रायश्चित्त । विठ्ठल विठ्ठल हृदयांत २ झाली क्रोधासी भेटी । तोंडावाटे नर्क लोटी ३ अनुतापीं न्हाऊं । तुका म्हणे रवी पाहूं ॥ ४ ॥

२५९० आपुलाला लाहो करूं । केणें भरूं हा विठ्ठल १ भाग्यें पावलों या ठायां । आतां काया कुरवंडी २ पुढती कोठें घडे ऐसें । बहुतां दिसें फावलें ३ तुका म्हणे झाली जोडी । चरण घडी न विसंबे ॥ ४ ॥

२५९१ आपुला तो देह आम्हां उपेक्षीत । कोठें जाऊं हित सांगों कोणा १ कोण नाहीं दक्ष करितां संसार । आम्हीं हा विचार वमन केला २ नाहीं या धरीत जीवित्वाची चाड । कोठें करूं कोड आणिकांचे ३ तुका म्हणे असों चिंतोनियां देवा । मी माझे हा हेवा सारूनियां ॥ ४ ॥

२५९२ आपुला विचार करीन जीवाशीं । काय या जनाशीं चाड मज १ आपुलें स्वहित जाणती सकळ । निरोधितां बळ दुःख वाटे २ आइको नाइको कथा कोणीतरी । जाऊनियां घरीं निजों सुखें ३ माझी कोण वोज झाला हा शेवट । देखोनियां वाट आणिकां लावूं ४ तुका म्हणे भाकूं आपुली करुणा । जयाची वासना तया फळे ॥ ५ ॥

२५९३ आमुची जोडी ते देवाचे चरण । करावें चिंतन विठोबाचें १

लागेल तरी कोणी घ्यावें धर्णावरी । अमूपचि परी आवडीच्या २ उभारिला कर प्रसिद्ध या जग । करूं केला त्याग मागें पुढें ३ तुका म्हणे होय दरिद्र विच्छिन्न । ऐसें देऊं दान एक वेळां ॥ ४ ॥

२५९४ आवडीं भोजन प्रकार परवडी । भिन्नाभिन्न गोडी एक रसा १ भोगित्या पंगतीं लाधलों प्रसाद । तिहीं नाहीं भेद राखियेला २ पाकसिद्धि स्वहस्तकें विनियोग । आवडीचे भाग सिद्ध केले ३ तुका म्हणे आला उच्छिष्ट प्रसाद । तेणें हा आनंद माझ्या जीवा ॥ ४ ॥

२५९५ आम्हां अळंकार मुद्रांचे शृंगार । तुळसीचे हार वाहों कंठीं १ लाडिके डिंगर पंढरीरायाचे । निरंतर वाचे नामघोष २ आम्हा आणिकांची चाड चित्तीं नाहीं । सर्वसुखें पायीं विठोबाच्या ३ तुका म्हणे आम्ही नेघोंचि या मुक्ती । एकाविण चित्तीं दुजें नाहीं ॥ ४ ॥

२५९६ आम्हां आवडे नांव घेतां । तोही पिता संतोषे १ उभयतां एकचित्त । तरी प्रीत वाढली २ आम्ही शोभों निकटवासें । अनारिसें न दिसों ३ तुका म्हणे पांडुरंगें । अवघीं अंगें निवालीं ॥ ४ ॥

२५९७ आम्हां कथा आवश्यक । येर संपादूं लौकिक १ जैसी तैसी माय बरी । मानिल्या त्या माना येरी २ व्यालीचा कळवळा । जीव बहुत कोंवळा ३ कवतुकें वावरें । तुका म्हणे या आधारें ॥ ४ ॥

२५९८ आम्हां वैष्णवांचा । नेम कायां मन वाचां १ धीर धरूं जीवासाठीं । येऊं नेदूं लाभा तुटी २ उचित समय । लाज निवारावें भय ३ तुका म्हणे कळा । जाणों नेम नाहीं बळा ॥ ४ ॥

२५९९ कइं मात माझे ऐकती हे कान । बोलतां वचन संतांमुखीं १ केला पांडुरंगें तुझा अंगीकार । मग होईल धीर माझ्या जीवा २ म्हणवूनि मुख अवलोकितों पाय । हेचि मज आहे थोरी आशा ३ माझिया मनाचा हाचि पैं विश्वास । न करी सायास साधनांचे ४ तुका म्हणे मज होईल भरंवसा । तरलों मी ऐसा साच भावें ॥ ५ ॥

२६०० कुरवंडी करीन काया । वरोनि पायां गोजिरिया १ बैसलें तें रूप डोळां । मन चाळा लागलें २ परतें न सरवे दुरी । आवडी पुरी बैसली ३ तुका म्हणे विसांवलों । येथें धालों धणीवरी ॥ ४ ॥

२६०१ कोणे गांवीं आहे सांगा हा विठ्ठल । जरा ठावा असेल तुम्हां कोणा १ लागतसे पायां येतों लोटांगणीं । मात करी कोणी सांगा याची २ गुण रूप याचे वाणिती या संतां । मज क्षेम देतां सुख वाटे ३ सर्वस्वें हा जीव ठेवीन चरणीं । पांडुरंग कोणी दावी तया ४ तुका म्हणे गाईवत्सां तडातोडी । तैसी जाते घडी एकी मज ॥ ५ ॥

२६०२ खेळतों ते खेळ पायांच्या प्रसादें। नव्हतीं हीं छंदें नासिवंतें १ माझा मायबाप उभा विटेवरी। कवतुकें करी कृपादान २ प्रसादाची वाणी वदे तीं उत्तरें। नाहीं मतांतरें जोडियेलीं ३ तुका म्हणे रस वाढतियां अंगें। छाया पांडुरंगें केली वरी ॥ ४ ॥

२६०३ जे गाती अखंड विठ्ठलाचें गीत। त्यांचे पायीं चित्त ठेवीन मी १ जयांसी आवडे विठ्ठलाचें नाम। ते माझे परम प्राणसखे २ जयांसी विठ्ठल आवडे लोचनीं। त्यांचें पायवणी स्वीकारीन। विठ्ठलासी जिहीं दिला सर्व-भाव। त्यांच्या पायीं ठाव मागईन ३ तुका म्हणे रज होईन चरणींचा। म्हण-विती त्यांच्या हरिचे दास ॥ ५ ॥

२६०४ चित्तीं धरीन मी पाउलें सुकुमार। सकळ विढार संपत्तीचें १ कंठीं धरीन मी नाम अमृताची वल्ली। होईल राहिली शीतळ तनु २ पाहीन श्रीमुख साजिरें सुंदर। सकळां आगर लावण्याचें ३ करीन अंगसंग बाळकाचे परी। बैसेन तोंवरीं नुतरी कडिये ४ तुका म्हणे हा केला तैसा होय। धरिली मनें सोय विठोबाची ॥ ५ ॥

२६०५ जाणावी ती कृपा हरीची जाहली। चिंतनीं लाविली मनबुद्धि १ अनुभव होतां वासना विराली। वृत्ती मुरडली उफराटी २ नामरूप संतसेवन आवडे। कीर्तन पवाडे हरिचे गुण ३ तुका म्हणे हरिकृपेचीं लक्षणें। दिलीं नारायणें प्रेमळासी ॥ ४ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

२६०६ निराश्रीत वाटे मनीं। पडिलों जनीं एकला १ कृपेविण तुमच्या देवा। हळहळ जीवा बहु वाटे २ आजिचा दिवस उद्यां नये। आयुष्य जाये क्षणक्षणां ३ निळा म्हणे करूं काय। न दिसे उपाय प्राप्तीचा ॥ ४ ॥

२६०७ ऐसिये सांपडलों संधीं। सर्वदां द्वंद्वीं काळाचे १ कैसी सुटका होईन आतां। न लक्षेचि सत्ता कर्मगती २ नैष्कर्म्य ऐसें भासे। परि तें नेतुसे सकामीं ३ निळा म्हणे देखुनि भ्यालों। म्हणोनि आलों शरण तुम्हां ४

२६०८ मागें उदंड साधनें केलीं। उत्तीर्ण तीं झालीं कर्मफळें १ परि तीं तुमचें नेदितीच प्रेम। वाढविती श्रम संसारींचा २ जया नाहीं मार्गेचि ठावा। काय ते गांवा पावविती ३ निळा म्हणे कांटवणी। घालिती घालिणीं जाणिवेच्या ॥ ४ ॥

२६०९ निवेदिलें पायापाशीं। जें जें मानसीं होतें तें १ आतां उचित तैसें करा। आम्हीं तों संसारा आंचवलों २ काय नाहीं तुमच्या हातीं।

वचनीं तिष्ठती महासिध्दी ३ निळा म्हणे तुमच्या संगें । पांडुरंगें वर्तिजे ॥४॥

२६१० अवगुणीं देखिलें । म्हणुनियां उपेक्षिलें १ माझें वोढवलें कर्म । फरी आली नेणें धर्म २ तेणेंचि नेणों संतापली । क्षोभें करुणा हारविली ३ निळा म्हणे नये । मोहें पाळावया माय ॥ ४ ॥

२६११ न विसंबेचि माउली बाळा । अद्भुत स्नेहाचा कळवळा १ तुम्ही जाणतसां नित्य । तरि कां ऐसें विपरीत २ आजि निष्ठुर मानसें । आम्हा पीडियलें उपवासें ३ निळा म्हणे शोकें शीण । झाला जाऊं पाहे प्राण ॥ ६॥

२६१२ आंधळिया उगवोनी रवी । न दिसेचि तेंवि मज झालें १ तेविं तुह्मो स्वतःसिध हरी । परी मी माझारीं भ्रांति तमा २ रोग्या रसने कैंची गोड । जे ते निवडी रसस्वाद ३ निळा म्हणे वेडिया गोत । नाढळे धन वित्त दरिद्रिया ॥ ४ ॥

२६१३ तुझिय संगतीं । आम्ही लागलों नेणतीं १ परी तूं कृपावंत हरी । सांभाळिसी सर्वांपरीं २ शहाणे तूंतें चोजविती । उदासी तूं तयांप्रति ३ निळा म्हणे भाविकाला । म्हणवी अंकित मी त्याला ॥ ४ ॥

२६१४ बहुतां दिवसां भेटी आलों । सांभाळिलें पाहिजे १ आलिंगनें निवती प्राण । सुफळ जिणें मग माझें २ हेत मनींचा होईल पूर्ण । दृष्टीं चरण देखतां ३ निळा म्हणे हरेल शीण । बोळवण जन्माची॥ ४ ॥

२६१५ जेववाल तेंचि जेवीन मुखें । पांघरवाल सुखें पांघरेन १ बैसवाल तेथें बैसेन उगा। निजवाल जागा न सोडी ते २ जैसें कराल मी होईन तैसा । न करूनियां आशा आणिकांची ३ निळा म्हणे जें कराल तें तें । होईन आज्ञेतें नुलंघी ॥ ४ ॥

२६१६ ठेवाल तेथें राहेन सुखें । यावरीं हरिखें आपुलिया १ न वंची मी हें सेवेसीं काया । धाडाल ठायां जाईन त्या २ घाल ग्रास ते घालीन मुखीं । न करीं आणखी सोस कांहीं ३ निळा म्हणे कराल आज्ञा । न मोडीं प्राज्ञा तुमची ते ॥ ४ ॥

२६१७ तुमच्याचि चरणांचा महिमा । नेणा तुम्ही पुरुषोत्तमा १ आम्हां दासांचें जीवन । घडे अमृताचेंचि पान २ वृक्ष नेणती फळाची गोडी । भोक्तेचि जाणती ते आवडी ३ निळा म्हणे जाणती संत । भक्त तुमचे ते भाग्यवंत ॥ ४ ॥

२६१८ निरंतर नाम वदनीं । निजरूप ध्यानीं आठवितों १ आणिक देवा कांहीं नेणें । मिरवूं भूषणें भक्तीचीं २ योगसाधन न कळे मंत्र । निगम शास्त्र व्युत्पत्ति ३ निळा म्हणे अज्ञान हरी । आहे परी सर्व मी ॥ ४ ॥

२६१९ आवडोनी रूप मनीं । धरिलें वदनीं हरिनाम १ न लगे आणिक

कांहीं चिंता । गोडीच आतां यावरीं २ काय करूं ते आसनमुद्रा । कृपासमुद्रा तुजवीण ३ निळा म्हणे दिधलें संतीं । नाम एकांतीं तेंचि गोड ॥ ४ ॥

२६२० नका पाहूं माझे क्रिया आचरित । भक्त भागवत नव्हें ज्ञानीं १ आठवितों नाम नेणें दुजी परी । मी माझें श्रीहरी नाहीं गेलें २ गुंतलेसे पायीं मोह ममता आशा । अहो जगदीशा पांडुरंगा ३ निळा म्हणे करा यावरीं कैवार । अहा करुणाकर म्हणोनिया ॥ ४ ॥

२६२१ संत कसेनि भेटती । कैसेनि होती कृपावंत १ सांगा निगुती हें आह्मांसी । तुमच्या पायांसी लागतो २ काय तें करावें पूजन । काय तें धन समर्पावें ३ निळा म्हणे शरण जावें । कैसें विनवावें कोण युक्ती ॥ ४ ॥

२६२२ नाम वाचें आठाविलें । रूप मनीं सांठविलें १ आता फिरुनिया घरां । येशी आपणचि माघारा २ लाविला मोकळ । भाव मागें सर्वकाळ ३ निळा म्हणे आतुडलें । वरें वर्म हाता आलें ॥ ४ ॥

२६२३ पायापाशीं जीव । ठेवियला तुमच्या भाव १ न्याल म्हणोनियां सदना । विठ्ठल देवा कृपाघना २ आळवितों नामें । लाहों करोनिया प्रेमें ३ निळा म्हणे दिवसरातीं । तुजें नेणोनियां चित्तीं ॥ ४ ॥

२६२४ तप साधन हेंचि माझें । गाईन तुझें नाम हरी १ आणिका साधनें उबग आला । विश्वास उपजला हेत्रिविशीं २ कळा कुसरी न येती मना । वांचूनि चिंतना तुमाचिया ३ निळा म्हणे वाचे बोलीं । पडिली चाली याचेपरीं ४

२६२५ विठ्ठल विठ्ठल ह्मणोनि छंदें । ब्रह्मानंदें नाचेन १ धरूनियां दृष्टीपुढें । रूप चोखडें सुरेख २ वारंवार क्षणाक्षणां । ठेवीन चरणांवरीं माथा ३ निळा म्हणे पुरवा कोड । जाणोनी चाड हे माझी ॥ ४ ॥

२६२६ न धरे धीर धरितां मनीं । न संडे वदनीं गुणनाम १ अट्टाहासें गर्जना करी । खवळली वैखरी नाटोपे २ चरित्राचे उठती भार । जिव्हें अक्षर न संडे ३ निळा म्हणे लाविला चाळा । न कळे कळा हे तुमची ॥ ४ ॥

२६२७ अमृताहुनी गोड हरी । नाम उच्चारितां वैखरीं १ घेतां न विटेचि हे रसना । अधिक अधिक आवडी मना २ चित्तासि विश्रांति । इंद्रियें सुखावलीं ठाती ३ निळा म्हणे गोडा गोड । सेवितां सरे अघघी चाड ॥ ४ ॥

२६२८ करीन कैवाड हाचि अनुदिनीं । तुमच्या चिंतनीं पांडुरंगा १ नेदीं जाऊं वायां घटिका एकी पळ । करूं सर्वकाळ हचि चर्चा २ संतसमागमें गाऊं नित्य नामें । आपुलिया प्रेमें आवडीच्या ३ आठवूं सुंदर रूप मनोहर । कटावरी कर ठेविले तें ४ निळा म्हणे माझ्या मनींची आवडी । दाविली उघडी करोनियां ॥ ५ ॥

२६२९ चित्त ठेउनी पायांवरीं । रूप धरूनियां अंतरीं १ सुखें याच्या

नामावळी। आठवीन नित्य काळीं २ करीन ऐसाचि कैवाड। शंका येऊ नेदी आड ३ निळा म्हणे दिवसरातीं। तुम्हां आठवीन श्रीपती ॥ ४ ॥

२६३० बरवी आजि हे जोडी झाली। तुमचीं पाउलें देखिलीं। अवघींच इंद्रिये निवालीं। आलिंगनीं तुमचिया १ वदनीं आठवलें नाम। तुमचें सांपडलें प्रेम। बरवा साधला हा नेम। मनही विश्राम पावलें २ बरवा पंढरपुरां गेलों। सत्संगें महाद्वारां पावलों। भीतरीं राउळीं प्रवेशलों। बरवा भेटलों विठोबासी ३ तेणें पुरले सर्वही काम। रूप डोळां वदनीं नाव। संतांचाही समागम। धणी धाय तों पावलों ४ निळा म्हणे सर्वांपरीं। कृतकृत्य झालों हरी। तुमचा दास मी कामारी। ठेवा दारवंटा राखेन ॥ ५ ॥

२६३१ बरा केला अंगिकार। माझा तुम्ही घेतला भार १ नाहीं तरी जातों वायां। नाना योनि भोगावया २ गाईन यावरी चोखडे। तुमचे कीर्तीचे पवाडे ३ निळा म्हणे ध्यानीं चित्तीं। धरूनी राहें तुमची मूर्ति ॥ ४ ॥

२६३२ न पुरे धणी गुण गातां। रूप दृष्टीं अवलोकितां १ बरवा विठ्ठल हरी। माझे बैसला अंतरीं २ मुख लावण्याची खाणी। राही वामांगीं रुक्मिणी ३ निळा म्हणे दर्पापुढें। दिसे कोंदलें रूपडें ॥ ४ ॥

२६३३ प्रसाद तुमचा लाधला आतां। झालों कृतकृत्यता सनाथ १ पुरविला जीवींचा हेत। होतों चिंतीत मानसीं तो २ कृपा करूनियां दाविलें देवा। आपुला ठेवा उघडूनी ३ निळा म्हणे सद्गुरुनाथा। गाऊं आतां ओविया गीतीं ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

२६३४ धांवत धांवत जाईन वोरसें। दाटला उल्हासें कंठ माझा १ अंतरींचें गुज सांगेनु आपुलें। हृदयीं दाटलें फुटों पाहे २ धरूनि पितांबर नेइनु एकांतीं। सांगेनु मी खंती तयापुढें ३ संतसमागमें खेळेनु कौतुकें। हरिखें भातुकें घेवोनिया ४ अंतरींची आवडी तोचि जाणें एकु। जीवलग जनकु पंढरीरावो ५ नामा म्हणे मज आहे भरंवसा। मना तूं विश्वासा दृढ धरी ६

२६३५ चोरां ओढोनियां नेईजे जें शूळीं। चालतां पाउलीं मृत्यु जसा १ तैसी परी मज झाली नारायणा। दिवसेंदिवस उणा होत असे २ वृक्षाचिये मुळीं घालितां कुऱ्हाडी। वेंचे तैसी घडी आयुष्याची ३ नामा म्हणे हेंही लहरींचें जळ। आटत सकळ भानुतेजें ॥ ४ ॥

२६३६ श्रीहरी श्रीहरी ऐसें वाचें म्हणेन। वाचां धरिसी तरी मी श्रवणीं ऐकेन १ श्रवणीं दाटसी तरी मी नयनीं पाहीन। ध्यानीं मी ध्याईन जेथें तेथें २ जेथें जाय तेथें लाधला हा आम्हां। न सांडी तुझें वर्म म्हणे नामा ३

२६३७ भावेंविण भक्ति कशानें करावी । माया मोह वैरी देहामाजीं १ तुझें नाम दिव्य रस जिव्हे स्वाद । काम क्रोध नाश करिती माझा २ जे जे वस्तूसी मी नित्य नयनीं पाहें । त्या त्या विषया मन धांवताहे २ नामा म्हणे थोर उबगलों संसारा । काळ वैरी पुढारां ग्रासूं पाहे ॥ ४ ॥

२६३८ आधीं मी लटिका वरी लटिकी तुझी माया । भजन ऐसिया पाहसी काय १ जाणतां नेणतां नाम तुझें देवा । गाईन केशवा तारी मज २ विषयीं आसक्त भ्रांत माझें मन । कैसें तुझें ध्यान घडेल यासी ३ नामा म्हणे आतां जाणसी तें करी । पतीत पावन हरी नाम तुझें ॥ ४ ॥

२६३९ लटिकें तरी गायें तुझेंचि नाम । लटिकें तरी प्रेम तुझेंचि आणीं १ सहजेंचि लटिकें असे माझ्या ठायीं । तुझिया पालट नाहीं साचपणा २ लटिकें तरी हरी करी तुझें ध्यान । लटिकें माझें मन तुजचि चिंती ३ लटिका तरी म्हणवी तुझाचि मी दास । परी नामीं विश्वास सत्य आहे ४ लटिका तरी वैसे संतांचे संगतीं । परी आहे माझे चित्तीं ध्यान तुझें ५ ऐसें लटिकें माझें मन सफळ करीं देवा । नामा म्हणे केशवा विनवीतसे ॥ ६ ॥

२६४० तान्हेलों भुकेलों । तुझेनि नामें निवालों १ तहान नेणें भूक नेणें । अखंड पारणें नामीं तुझ्या २ अमृतलिंग केशव हा चित्तीं । तेणें नामया तृप्ति अखंडित ॥ ३ ॥

२६४१ नामें तरूं अवघे जन । यमपुरीं घालूं खाण १ करूं हरीनामकीर्तन। तोडूं देहाचें बंधन २ करूं हरीनामाचा घोष । कुंभपाक पाडूं ओस ३ ऐसा नामा यशवंत । विठोबाचा शरणांगत ॥ ४ ॥

२६४२ कोण होईल आत्मज्ञानी । जा वा राहे त्याच्या ध्यानीं १ मज तो चरणांची आवडी । जन्मोजन्मीं मी न सोडी २ होईल सिद्धांचा साधक । त्यासी देईं स्वर्गसुख ३ कोण होईल देहातीत । त्यासी करी संगरहित ४ नामा म्हणे जीवेंसाटी । तुज मज जन्में षडिली गांठी ॥ ५ ॥

२६४३ प्रेमफांसा घालुनियां गळां । जितचि धरिलें गोपाळा १ एक्या मनाची करूनी जोडी । विठ्ठलपायीं घातली बेडी २ हृदय करूनी बांदिखाना। विठ्ठल कोंडुनि ठेविला जाणा ३ सोहंशब्दें मार केला । विठ्ठल काकुळती आला ४ नामा म्हणे विठ्ठलासी । जीवें न सोडीं सायासीं ॥ ५ ॥

२६४४ नेणें घातमात नव्हे कळावंत । शास्त्रज्ञ पंडित तोही नव्हे १ रंका-हूनि रंक संतांचा सेवक । मी नामधारक विठोबाचा २ नव्हे बहुश्रुत नव्हे दानशीळ । नव्हे मी वाचाळ तर्कवादी ३ नामा म्हणे राया विठोबा डिंगर । नामें पैलपार पाववील ॥ ४ ॥

श्रीजनाबाई

२६४५ धरिला पंढरीचा चोर । गळां बांधोनियां दोर १ हृदय बंदिखाना केला । आंत विठ्ठल कोंडिला २ शब्दें केलीं जडाजुडी । विठ्ठलपायीं घातली बेडी ३ सोहं शब्दाचा मारा केला । विठ्ठल काकुळती आला ४ जनी म्हणे बा विठ्ठला । जीवें न सोडीं मी तुला ॥ ५ ॥

२६४६ दळूं कांडूं खेळूं । सर्व पाप ताप जाळूं १ सर्व जीवामध्यें पाहूं । एक आम्ही होउनी राहूं २ जनी म्हणे ब्रह्म होऊं । ऐसें सर्वांघटीं पाहूं ॥ ३ ॥

२६४७ चरण विठोबाचे देखिले । साही रिपू हारपले १ नाहीं नाहीं म्हणती आम्ही । सांगसी त्या लागूं कामीं २ नाहीं तरी जाऊं देशीं । जनी नामयाची दासी ॥ ३ ॥

२६४८ जोड झाली रे शिवाची । भ्रांत फिटली जिवाची १ आनंदचि आनंदला । आनंद बोधचि बोधला २ आनंदाची लहरी उठी । ब्रह्मानंद गिळिला पोटीं ३ एकपण जेथें नाहीं । तेथें विज्ञप्ति उरली नाहीं ४ ऐसी सद्गुरुची करणी । दासी जनी विठ्ठल चरणीं ॥ ५ ॥

२६४९ नम्रतेवीण योग्यता मिरविती । ते केवीं पावती ब्रह्मसुख १ लटिकें नेत्र लापूनि ध्यान पैं करिती । ते केवीं पावती केशवातें २ एक संत म्हणविती नग्न पैं हिंडती । अंतरींची स्थिती खडबड ३ झालेपणाचें गुण दिसताती सगुण । वस्तु ते आपण होऊनि ठेली ४ सागरीं गंगा मिळोनि गेली जैसी । परतोनियां तियेसी नाम नाहीं ५ नामयाची जनी निर्गुणीं बोधली । ठेवा जो लाधली पांडुरंग ॥ ६ ॥

२६५० अखंडित ध्यानीं । पांडुरंग जपे वाणी १ पांडुरंग नामजप । हेंचि माझें महातप २ ऐसें आलें प्रत्ययासी । सहज तेणें तत्त्वमसी ३ पावालिया हो स्वपद । सहज विराला तो शब्द ४ संदेह अवघाचि फिटला । जनी म्हणे उदयो झाला ॥ ५ ॥

२६५१ देव खातें देव पितें । देवावरी मी निजतें १ देव देतें देव घेतें । देवासवें व्यवहारितें २ देव येथें देव तेथें । देवाविणें नाहीं रीतें ३ जनी म्हणे विठाबाई । भरूनि उरलें अंतर्बाहीं ॥ ४ ॥

२६५२ जनी दृष्टीं पाहे । जिकडे तिकडे हरी आहे १ मग म्हणे बो देवासी । तुमच्या नामयाची दासी २ नामयाचा प्रसाद । झाला जनीला आनंद ॥ ३ ॥

२६५३ झाली पूर्ण कृपा आहे । ऐसा पूर जो कां पाहे १ ऐसा पूर जो कां पाहे । गुरुपुत्र तोचि होय २ पूर्णपदीं जो स्थापिला । जनी म्हणे धन्य झाला ॥ ३ ॥

२६५४ वैराग्यें अभिमान फिरविलें जातें । म्हणोनिया त्यांत भाव खुंटा १ संचित मात्रुका वैरणीं घातली । व्यक्ति ते बुडाली अव्यक्तातें २ नामरूप आधीं दळीयलें सर्व । पीठ भरी देव पंढरीचा ३ ऐसें करी काम जेथें चक्र-पाणी । तेथें कैंचि जनी नामयाची ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

२६५५ आनंदाचा भोग घालीन आसनीं । वैकुंठनिवासिनी तुझें नांवें १ येई वो विठ्ठले अनाथाचे नाथे । पंढरी दैवते कुळदेवी २ आपुलें म्हणावें सनाथ करावें । एकाजनार्दनीं वंदावें संतजना ॥ ३ ॥

२६५६ कैं तयामार्गें चरण चालती । ऐशी वाटे खंती दिनरातीं १ कैं या मनाची पुरेल वासना । कैं मिठी चरणा देईन जीवें २ कैं हें भाळ ठेवीन चरणीं । कैं पायवणी घेइंन सुखें ३ एकाजनार्दनीं कैं होईल कृपादान । कैं नारायण प्रेमें भेटे ॥ ४ ॥

२६५७ तुज सगुण जरी ध्याऊं तरी तूं परिमित होशी । तुज निर्गुण जरी ध्याऊं तरी लक्षा न येसी । साचाचि वेद पुरुषा न कळे श्रुति अभ्यासेंसी । तो तूं नभाचा जो साक्षी शब्दें कोविं आतुडसी १ राम राम रामा सच्चिदानंदा रामा । भवसिंधु तारक जय तूं मेघश्यामा । अनंत कोटी ब्रह्मांडधीशा अनु-पम्य महिमा । अहं सोहं ग्रासुनी हें तों मागतसे तुह्मां २ अष्टांगयोगें शरीर दंडूनि वायुसी झुंझ घेवों । बहुसाल अंतराय तयाचा येतसे भेवो । कर्माचि जरी आचरूं रूढ धरूनियां भावो । विधिनिषेध माथां अंगीं वाजतसे घावो ३ तीर्थयात्रेसी जाऊं तरी तें तीर्थ दुरीं राहे । पर्वकाळ विचारितां नित्य काळ वांयां जाये । हातीं जपमाळा घेऊनि अगणित गणूं पाहे । तेथें पापिणी निद्रा घाला घालूनियां जाये ४ गृह शिखासूत्र त्यजुनी संन्यास करूं । न नासे संकल्प तयाचा धाक थोरू । तेथें मन निश्चळ न राहे यासी काय वा करूं । वेषाचि पालटे न पालटे अहंकारू ५ जनीं जनार्दन प्रत्यक्ष डोळां कां न दिसे त्यासी । ममताहंकृतीनें योगी बुडाविले साधन आश्र-मासी । एकाजनार्दनीं सिद्ध साधन कां न करिसी । सांडी मांडी न लगे मग तूं रामचि होसी ॥ ६ ॥

२६५८ पाहों गेलों देवालागीं । देवरूप झालों अंगीं १ आतां मीतूंपणा ठाव । उरला नाहीं अवघा देव २ सुवर्णाची झालीं लेणीं । झाला जग-पणीं । ३ घटीं मृत्तिका वर्तन । जगीं देव तैसा व्याप्त ४ एकानेक जनार्दन । एका जडलें एकपणें ॥ ५ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

२६५९ स्वप्नींचे सुख मी पहावया गेलें । तंव स्वप्नीं स्वप्न ठेलें येरां विस्मो गे माये १ काय सांगों निद्सुरीं कवळिलें संसारीं । करितां येरझारीं येणेंचि छंदें २ सुषुप्तीचें सुख जागृतीं जाणती । तरी परतोनी मागुती कासयातें ३ बापरखुमादेवीवरु विठ्ठलु राणे रावो । ऐसा जाणोनि जयाचा भावो ठाकियेला ॥ ४ ॥

२६६० आजि संसार सुफळ झाला गे माये । देखियले पाय विठोबाचे १ तो मज व्हावा तो मज व्हावा । वेळोवेळां व्हावा पांडुरंग २ बापरखुमादेवीवरु न विसंबे सर्वथा । निवृत्तीनें तत्त्वतां सांगितलें ॥ ३ ॥

२६६१ अवघाचि संसार सुखाचा करीन । आनंदें भरीन तीन्ही लोक १ जाईन गे माये तया पंढरपुरा । भेटेन माहेरा आपुलिया २ सर्व सुकृताचें फळ मी लाहीन । क्षेम मी देईन पांडुरंगीं ३ बाप रखुमादेविवरा विठ्ठलाची भेटी । आपुलिये संवसाटीं घेउनीं राहे ॥ ४ ॥

२६६२ विठ्ठलयात्रे जाती वो माये । त्यांचे धरीन मी पाये १ विठोबा माझें माहेर । भेटेन बुद्धि पैंरिकर २ रखुमादेवीवर विठ्ठले । मन ठेऊनि राहिलें निर्धारें ॥ ३ ॥

२६६३ या अमरांमाजीं एखादा वोळगों म्हणों तरी तो ठावो ठाकितां अति दुस्तर । भूमंडळीचें राज्य वोळगों म्हणों तंव तेथें ग लभे अवसरू । निःसंग होउनी यतिधर्म चालूं म्हणों तरी भिक्षेसी पडे विचारू । निःप्रपंच हातीं टाळ दिंडी घेऊनियां वोळगे तो हरिहरु रे १ हरीचे विद्यावंत जालों रे । आम्ही जाऊनि पंढरपुरीं राहिलों रे । कळिकाळाच्या माथां पाय देऊनियां वैकुंठभुवनासी गेलों रे रे ॥ ध्रु ॥ अष्टांगयोगें शरीर दंडूं पाहें तंव येवढें कैचें कष्टसाधन । लयलक्ष लाऊनि गुरुमंत्र जपों म्हणों तरी स्थिर नव्हे अंःतकरण । तल्लीन होऊन हरीकथा आइकों म्हणों तरी ठायींचोचि बधिर श्रवण । उदंड वाचें हरीहरी म्हणतां फुकासाठीं चुकें पतन रे रे २ चहूं वेदांचें गव्हार धांडोळितां वेडावलीं साहा दर्शनें । शून्य स्थावर जंगम सर्वत्र व्यापून असणें । जळीं स्थळीं काष्ठीं पाषाणीं सरिसें या दृष्टीं पाहणें । ऐसियातें सेवितां अविद्या लोपे मा विश्वास मानिला मनें ३ जयाचिया वोळगे जातां आडकाठीच नाहीं भीतरि गेलिया मान पाविजे । अरोधें विरोधें समतल्य देणें न मागतां अमरा होईजे । तो क्षणामाजीं दे तें न सरे कल्पकोटी ऐसिया धुरे कां दुन्हा-विजे । ऐसीयाचे गांवींची सुखवस्तीच पुरे मा बहुत काय अनुवादिजे रे रे ४ ऐसा वैकुंठपुरपति पुंडलीकाचिये भक्ती अमूत मूर्तीस आला । भक्तां

अमर देतुसे अवलीळा नामें यमलोक विभांडिला । जिहीं जैसा भाविला त्यां तैसा पालटु दाविला परि अणू एक नाहीं वेंचला । बापरखुमादेवीवरु विठ्ठलु आम्हां गीतीं गातां जोडला रे रे ॥ ५ ॥

२६६४ मन हें राम झालें मन हें राम झालें । प्रवृत्ति ग्रासूनि कैसें निवृत्तीसी आलें १ श्रवण कीर्तन पादसेवन कैसें विष्णुस्मरण केलें । अर्चन वंदन दास्य सख्य आत्मनिवेदन केलें २ यमनियम प्राणायाम प्रत्याहार संपादिलें । ध्यानधारणा आसनमुद्रा कैसें समाधीसी आलें ३ बोधिं बोधिलें बोधितां नये ऐसें झालें । बापरखुमादेवीवर विठ्ठलें माझें मीपण हारपलें ॥ ४ ॥

२६६५ संसारा तुकलिये वेव्हारा मुकलिये । घराचारा पारुषलिये काय सांगों १ माझें जिणेंचि बुडालें माझें जिणेंचि बुडालें । विठ्ठलें कुडें केलें काय सांगों २ बापरखुमादेवीवरें विठ्ठलें । सहज मोलेंविण विकत घेतलें ॥३॥

२६६६ सखी म्हणे बाई समर्पण तें कैसें । येरी म्हणे देश हिंडूं नको १ आधीं शोध आप मग पाहीं दीप । कोहं सोहं रूप दवडी दुरीं २ त्रिपुटी झोंबों नको मायावी सकळ । अवघा सरळ हरी आहे ३ ज्ञानदेव बुझवी बुझें ज्ञानधारण । तुज मज सौजन्य येणें न्यायें ॥ ४ ॥

२६६७ सांग सखिये बाई मज हें न कळे । कैसा हा आकळे समतेजें १ भाव दृढ धरीं चित्ताची लहरी । प्रकृति कामारी सत्रावीची २ येरी म्हणे वांजट झालीं हो पुराणें । समरस जाणें कोणें घरीं ३ ज्ञानदेव म्हणे आदिमध्य समता । सुखें पाहतां चढे हातां ॥ ५ ॥

२६६८ सखीप्रति सखी आदरें करी प्रश्न । जीव शिव पूर्ण कैसा दिसे १ सखी सांगे मात उभयता प्रश्न । नाहीं हो विषम हरीविण २ सूर्यप्रकाश महीं घटमठीं समता । तैसा हा उभयतां बिंब एका ३ बाप रखुमादेविवरु विठ्ठल जिवाचा । व्यापक शिवाचा शिवपणें ॥ ४ ॥

२६७९ सखी सांगे सार शांति क्षमा दया । प्रपंच विलया बरळ पोशी १ सखी म्हणे एका दुजी म्हणे अनेका । अनेकी सम्यका गुरुगम्य २ सावध निबंध आद्याचा उकल । रसनेचा पालव रसना तोयें ३ ज्ञानदेव सांगे रखुमादेवी जप । अगम्य संकल्प एक दिसे ॥ ४ ॥

श्रीसोपानमहाराज

२६७० कृष्णाचिया पंथें चालिलों दातारा । तंव मार्ग एकसरा तुजमाजीं १ आदिब्रह्ममूर्ति तूंचि विष्णु स्थिति । तुज कैवल्यपती मोल नाहीं २ अमोल्य जे वस्तु पुंडलीक देवा । जगाचा विसावा जनकु माझा ३ सोपान म्हणे सांकडें तुजचि सर्व कोडें । विनवितु मी वाडें चरणापाशीं ॥ ४ ॥

२६७१ मी नेणें भक्ति नेणें त्या मुक्ति। तुझ्या नामपंथीं मागूं मना १ होंचि मज चाड न करीं मी आशा। तुज हृषीकेशा चिंतितुसें २ तूंचि माझें धन जोडी हे निजाची। जननी तूं आमुची जीवलगी ३ सोपान म्हणे तुजविण न कळे। तुजमाजीं सोहळे मनें केलें ॥ ४ ॥

२६७२ सर्वघटीं रूप समसारिखें आहे। म्हणोनियां ते सोय आम्हां भक्तां १ निर्गुणीं सगुण गुणामाजीं गुण। जन तूं संपूर्ण दिससी आम्हां २ तेंचि रूप रूपस दाविसी प्रकाश। पंढरीनिवास होउनी ठासी ३ सोपान सलगी न बोलतां उगा। तुजवीण वाउगा ठावो नाहीं ॥ ४ ॥

२६७३ गोपाळ अच्युत हा नाममहिमा। नित्यतां पूर्णिमा आत्मा देहीं १ रामकृष्णनाम हा जप परम। ऐसा नित्यनेम सारूं रया २ वासना ओढाळ नाहीं पैं बरळ। नित्यता अढळ गोपाळ सेवूं ३ सोपान सार जपतुसे राम। दिननिशीं राम हृदयांतु ॥४॥

२६७४ विठ्ठल पैं सार हा जपु आमुचा। आणि त्या शिवाचा नित्यनेम १ गोविंद श्रीहरीं हेंचि तूं उच्चारी। शिव चराचरीं आत्मारामु २ नामेंविण नेणें दुजयाची मातु। गोविंद रमरतु शिवराणा ३ सोपान धारणा गोविंद पाठाची। कोटि पैं कुळाची कुळवटी ॥ ४ ॥

२६७५ हरिविण दुजें न देखें चित्त माझें। म्हणोनि सहजें विचारतु १ सर्व हरि हरि तो माझा कैवारी। दुजी भरोवरी नेघों आम्हीं २राम हा सकळ आम्हां सर्व आहे। दुजें तें न साहे परब्रह्मीं ३ सोपान सलगी विनवितो तुम्हां। सर्व हा परमात्मा आम्हां दिसे ॥ ४ ॥

२६७६ हरिवीण दुजें नावडे पैं दैवत। जन्ही तो समर्थ बोले सृष्टी १ हरिनाम गोविंद नित्य हाचि छंद। हृदयीं आनंद प्रेमबोधु २ हरि हेंचि दैवत समर्थ पैं आमुचें। बोलणें वेदाचें बोलती मुनी ३ सोपान अलगटु नामपाठ वाचें। नित्य विठ्ठलाचें चरण हृदयीं ॥ ४ ॥

२६७७ तुझा तूंचि थोर तुज नाहीं पार। आमुचा आचार विठ्ठलदेव १ आपीं हा सधर सर्व हा श्रीधर। सर्व कुळाचार पांडुरंग २ न दिसे दुसरें निर्धारितां खरें। श्रीगुरुविचारें कळलें आम्हां ३ सोपान म्हणे रखुमादेविवर। तूंचि आमुचें पर कुळवटीं ॥ ४ ॥

२६७८ मी माझी कल्पना पळाली वासना। जनीं जनार्दना सेवितुसे १ तूं तव संपन्न आमुचें हो धन। सांगितली खूण निवृत्तिदेवीं २ तुजमाजीं प्रेम गेलें सप्रेमें। जप व्रत नेम हारपले ३ सोपान सगळा न दिसे इहीं डोळां। तूंचि बा गोपाळा आत्माराम ॥ ४ ॥

श्रीसेनामहाराज

२६७९ उतरलों पार । संसार सिंधु हा दुस्तर १ कृपा केली पांडुरंगें । सर्व निवाली अंगें २ सुख संतोषा पडे मिठी । आवडी पोटीं होती ते ३ उपाधी वेगळा । सेना राहिला निराळा ॥ ४ ॥

२६८० आजि फळा आलें पुण्य । गेलें भेदोनि गगन १ संत झालेती कृपाळ । माझा केलाजी सांभाळ २ संचित वोळलें । तुमचीं देखिलीं पाउलें ३ सेना म्हणे नेणें । कृपा केली नारायणें ॥ ४ ॥

२६८१ उच्चारीत कोडें । नाम अबद्ध वांकुडें १ मना आवडे त्या वेळीं । भलत्या काळीं उच्चारी २ कैसें नाम ठेवूं आतां । कोठें न मिळे पाहतां ३ सेना म्हणे आनंदें धालों । सुख लाधलों परिपूर्ण ॥ ४ ॥

२६८२ असाल तेथें नामाचें चिंतन । याहुनि साधन आणिक नाहीं १ सोडवील माझा भक्तांचा कैवारी । प्रतिज्ञा निर्धारीं केली आम्ही २ गुण दोष याती न विचारी कांहीं । धांवे लवलाही भक्तकाजा ३ अवघे काळीं वाचें म्हणा नारायण । सेना म्हणे क्षण जाऊं न द्या ॥ ४ ॥

२६८३ माझें अंतरींचें । जाणे पांडुरंग साचें १ जीवभाव त्याचें पायीं । ठेवुान कांहीं न मागों २ सुख संतसमागम । घेऊं नाम आवडीं ३ सेना म्हणे चुकलों साचें । आणिक वाचें न सेवीं ॥ ४ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

२६८४ जन्माचें सांकडें नाहीं माझें कोडें । जेणें तुम्हां पडे ओझें देवा १ कोणत्याही कुळीं उंचनीच वर्ण । हें मज कारण नाहीं त्याचें २ वैष्णवांचें द्वारीं लोळेन परिवरीं । करीं अधिकारी उच्छिष्टाचा ३ चोखा म्हणे जया पंढरीची वारी । तयाचिये घरीं पशुयाती ॥ ४ ॥

२६८५ श्वान अथवा शूकर हो कां मार्जार । परी वैष्णवांचें घर देई देवा १ तेणें समाधान होय माझ्या जीवा । न भाकीं कींव आणिकांसी २ उच्छिष्ट प्रसाद सेवीन धणीवरी । लोळेन परवरीं कवतुकें ३ चोखा म्हणे कोणी जातां पंढरीसी । दंडवत त्यासी घालीन सुखें ॥ ४ ॥

२६८६ बैसोनि निवांत करीन चिंतन । कायां वाचां मन सहित देवा १ नामाचा आठव हेंचि सोपें वर्म । अवघें कर्माकर्म पारुषती २ यापरतें साधन आन कांहा नेणें । अखंड वाचें म्हण रामकृष्ण ३ सुलभ हा मंत्र तारक जीवासी । येणें भवासी उतार होय ४ चोखा म्हणे मज सांगितलें कानीं । रामकृष्ण वाणीं जप सदा ॥ ५ ॥

भाग दुसरा
नाटपर

श्रीतुकाराममहाराज

२६८७ अगा ये सांवळ्या सगुणा। गुणनिधिनाम नारायणा। आमची परिसा विज्ञापना। सांभाळी दीना आपुलिया १ बहु या उदराचे कष्ट। आम्हांसी केलें कर्मभ्रष्ट। तुमची चुकविली वाट। करी वटवट या निमित्यें २ झालों पांगिला जनासी। संसाराची आंदणी दासी। न कळे कधीं सोडविसी। दृढपाशीं बहु बांधलों ३ येथें तों नये आठव कांहीं। विसांवा तो क्षण एक नाहीं। पडिलों आणिकें प्रवाहीं। हित तों कांहीं दिसेचि ना ४ जीवित्व वेंचिलें वियोगें। हिंडतां प्रवास वाउगें। कांहीं व्याधी पीडा रोगें। केलिया भोगें तडातडी ५ माझा मीच झालों शत्रु। कैंचा पुत्र दारा कैंचा मित्र। कासया घातला पसरु। अहो जगद्गुरु तुका म्हणे ॥ ५॥

२६९८ काय आम्हीं भक्ति करणें कैसी। काय एक पाहावें तुम्हांसी। अवघा भरोनी उरलासी। वाणीं खाणीं रसीं रूपीं गंधीं १ कैसें करूं इंद्रियां बंधन। पुण्यपापाचें खंडण। काय व्रत करूं आचरण। काय तुजवीण उरलें तें २ काय डोळे झांकोनिया पाहूं। मंत्र जप काय ध्याऊं। कवणें ठायीं धरुनि भावु। काय तें वाव तुजवीण ३ काय हिंडों कवण दिशा। कवणें ठायीं पाय ठेऊं कैसा। काय तूं नव्हेसी न कळे ऐसा। काय मी कैसा पाहों आतां ४ तुझिया नामाची सकळ। पूजा अर्चन मंत्र माळ। धूप दीप नैवेद्य फळ तांबूल। वाहूं पुष्पांजुळ तुका म्हणे ॥ ५॥

२६८९ मज ते हासतील संत। जिहीं देखिलेती मूर्तिमंत। म्हणोनि उद्वेगलें चित्त। आहाच भक्त ऐसा दिसे १ ध्यानीं म्यां वर्णावेती कैसें। पुढें एकीं स्तुती केली असे। तेथूनि जीव निघत नसे। ऐसिये आसे लागलोंसें २ कासया पाडिला जी धडा। उगाचि वेडा आणि वांकडा। आम्हां लेकरांसी पीडा। एका मागें जोडा दुसऱ्याचा ३ सांगा कोणाचा अन्याय। ऐसें मी धरीतसे पाय। तूं तंव समचि सकळां माय। काय अन्याय एक माझा ४ नये हा जरी कारणा। तरी कां व्यालेती नारायणा। वचन द्यावें जी

वचना। मज अज्ञाना समजावीं ५ बहुत दिवस केला बोभाट। पाहतां श्रमलों ते वाट। तुका म्हणे विस्तारलें ताट। काय वोट आला नेणों स्वामी ॥ ६ ॥

२६९० कांहो माझा मानियेला भार। ऐसा दिसतसे फार। अनंत पावविलीं उद्धार। नव्हेचि थार मज शेवटीं १ पाप बळिवंत गाढें। तुजही राहों सकतें पुढें। मागील कांहीं राहिलें ओढे। नवल केवढें देखियलें २ काय मानिती संतजन। तुमचें हीनत्व वचन। कीं वृद्ध झाला नारायण। न चले पण आधील तो ३ आतां न करावी चोरी। बहुत न धरावें दुरी। पडदा काय घरच्या घरीं। धरिलें दुरी तेव्हां धरिलें ४ नको चाळवूं अनंता। कासया होतोसी नेणता। काय तूं नाहीं धरीत सत्ता। तुका म्हणे आतां होई प्रगट ॥ ५ ॥

२६९१ देवा तूं आमुचा कृपाळ। भक्तप्रतिपाळ दीनवत्सल। माय तूं माउली स्नेहाळ। भार सकळ चालविसी १ तुज लागली सकळ चिंता। राखणें लागे वांकडें जातां। पुढती निरविसी संतां। नव्हे विसंबतां धीर तुज २ आम्हां भय चिंता नाहीं धाक। जन्म मरण कांहीं एक। जाला इहलोकीं परलोक। आलें सकळैक वैकुंठ ३ न कळे दिवस राती। अखंड लागलीसे ज्योती। आनंदलहरीची गती। वर्णूं किती तया सुखा ४ तुझिया नामाचीं भूषणें। तीं ये मज लेवविलीं लेणें। तुका म्हणे तुझिये गुणें। काय तें उणें एक आम्हां ॥ ५ ॥

२६९२ देवा तूं कृपाकरुणासिंधु। होसी मायबाप आमुचा बंधु। जीवनसिद्धि साधनसिंधु। तोडिसि भवबंधु काळपाश १ शरणागतां वज्रपंजर। अभयदाना तूं उदार। सकळां देवा तूं अगोचर। होसी अविकार अविनाश २ भागलीं स्तुति करितां फार। तेथें मी काय तें गव्हार। जाणावया तुझा हा विचार। नको अंतर देऊं आतां ३ नेणें भाव परि म्हणवी तुझा। नेणें भक्ति परि करितों पूजा। आपुल्या नामाचिया काजा। तुज केशीराजा लागे धांवणें ४ तुझिया बळें पंढरीनाथा। झालों निर्भर तुटली व्यथा। घातला भार तुझिया माथां। न भीं सर्वथा तुका म्हणे ॥ ५ ॥

२६९३ तुझिया पार नाहीं गुणां। माझी अल्प मति नारायणा। भवतारका जी सुजाणा। एक विज्ञापना पायांपाशीं १ काय जाणावें म्यां दीनें। तुझिये भक्तीचीं लक्षणें। धड ते तोंड धुऊं नेणें। परि चिंतनें काळ सारीं २ न लवीं आणिक कांहीं पिसें। माझिया मना वायां जाय ऐसें। चालवीं आपुल्या प्रकाशें। हातीं सरिसें धरोनियां ३ तुज हे समर्पिली काया। जीवेंभावें पंढरीराया। सांभाळीं समविषम डाया। करीं छाया कृपेची ४ चतुर तरी चतुरां राव। जाणता तरी जीवांचा जीव। न्यून तो कोण एक ठाव। आरुष भाव

परि माझा ५ होतें तें माझें भांडवल । पायांपें निवेदिले बोल । आदरापेसें पाविजे मोल । तुका म्हणे साच फोल तूं जाणसी ॥ ६ ॥

२६९४ बरवें झालें लागलों कारणीं । तुमचे राहिलों चरणीं । फेडीन संत-संगतीं धणी । गर्जईल गुणीं वैखरी १ न वंचें शरीर सेवेसी । कायां वाचां आणि मनेंसीं । जालों संतांची आंदणी दासी । केला याविशीं निर्धार २ जीवनीं राखिला जिव्हाळा । झालों मी मजसीं निराळा । पंचभूतांचा पुतळा । सहज लीळा वर्ततसे ३ जयाचें जया होईल ठावें । लाहो या साधियेला भावें । ऐसें होतें राखियेलें जीवें । येथूनी देवें भोंवडूनी ४ आस निरसली ये खेपे । अवघे पंथ झाले सोपे । तुमचे दीनबंधु कृपें । दुसरें कापें सत्ताधाकें ५ अंकिलेपणें आनंदरूप । आतळों नये पुण्यपाप । सारूनी ठेविले संकल्प । तुका म्हणे आपेआप एकाएकीं ॥ ६ ॥

२६९५ न पवे सन्निध वाटते चिंता । वरीं या बहुतांची सत्ता । गुगवे पड-तसा तो गुंता । कर्मा बळिवंता सांपडलों १ बहु भार पडियेला शिरीं । मी हें माझें मजवरीं । उघड्या नागविलों चोरीं । घरिंच्या घरीं जाणजाणतां २ तुज मागणें इतुलें आतां । मज या निरवावें संतां । जाला कंठस्फोट आळवितां । उदास आतां न करावें ३ अति हा निकट समय । मग म्यां करावें तें काय । दिवस गेलिया ठाकईल छाय । उरईल हाय रातिकाळीं ४ होईल संचिताची सत्ता । अंगा येईल पराधीनता । ठाव तो न दिसे लपतां । बहुत चिंता प्रवर्तली ५ ऐसी या संकटाचे संधीं । धांव घालावी कृपानिधी । तुका म्हणे माझी बळबुद्धी । सकळ सिद्धी पाय तुझे ॥ ६ ॥

२६९६ सर्व सुखाचिया आशा जन्म गेला । क्षण एक मुक्ती यत्न नाहीं केला । हिंडतां दिशा सीण पावला । माया वेष्टिला जीव माझा १ माझें स्वहित नेणती कोणी । कांहींच न करिती मजवांचूनी । सज्जन तंव सुखाची मांडणी । नेणती कोणी आदि अंत २ काय सांगों गर्भींची यातना । मज भोगितां नारायणा । मांस मळ सूत्र जाणा । तुज क्षणक्षणां ध्यात असें ३ मज चालतां प्रयाणकाळीं । असतां न दिसती जवळीं । मृत्तिके मृत्तिका कवळी । एकले मेळीं संचिताचे ४ आतां मज ऐसें करीं गा देवा । कांहीं घडे तुझी चरणसेवा । तुका विनवितसे केशवा । चालवीं दावा संसारें ॥ ५ ॥

२६९७ तरी म्यां आळवावें कोणा । कोण हे पुरवील वासना । तुजवांचूनी नारायणा । लावीं स्तना कृपावंते १ आपुलां न विचारी सीण । न धरीं अंग-संगें भिन्न । अंगिकारिलें राखें दीन । देईं जीवदान आवडीचें २ माझिया मनासी हे आस । नित्य सेवावा ब्रह्मरस । अखंड चरणींचा वास । पुरवीं आस याचकाची ३ माझिया संचिताचा ठेवा । तेणें हे वाट दाविली देवा ।

पवढ्या आदराचा हेवा। मागें सेवादान आवडीचें ४ आळवीन करुणा वचनीं। आणीक गोड न लगे मनीं। निद्रा जागृति आणि स्वप्नीं। धरिलें ध्यानीं मनीं रूप ५ आतां भेट न भेटतां आहे। किंवा नाहीं पेसें विचारूनी पाहे। लागला झरा अखंड आहे। तुका म्हणे साह्य केलें अंतरीं ॥ ६ ॥

२६९८ माझा तंव खुंटला उपाव। जेणें तुझे आतुडती पाव। करूं भक्ति तरी नाहीं भाव। नाहीं हातीं जीव कवणेविशीं १ धर्म करूं तरी नाहीं चित्त। दान देऊं तरि नाहीं वित्त। नेणें पुजों ब्राह्मण अतीथ। नाहीं भूतदया पोटा-हातीं २ नेणें गुरुदास्य संतसेवन। जपतप अनुष्ठान। नव्हे वैराग्यवनसेवन। नव्हे दमन इंद्रियांसी ३ तीर्थ करूं तरी मन नये सवें। व्रत करूं तरि विधि नेणें स्वभावें। देव जरि आहे म्हणों मजसवें। तरि आपपरावें न वंचे ४ म्हणोनी आलों शरणांगत। तुझा दास मी अंकित। यास कांहीं न लगे संचित। जालों निश्चित तुका म्हणे ॥ ५ ॥

२६९९ पेक पांडुरंगा एक मात। कांहीं बोलणें आहे एकांत। आम्हां जरी तारील संचित। तरी उचित काय तुझें १ उसनें फेडितां धर्म तो कोण। काय तया मानवेल जन। काय गा मिरवूनि भूषण। वायां थोरपण जना-मध्यें २ अन्न जरी न मिळे तयासी देणें। अगांतुक पात्र उचित दान। उप-कार तरी धन्वंतरीपणें। जरी देणें घेणें नाहीं आशा ३ शूर तो तयासी बोलिजे जाणा। पाठीशीं घालूनी राखे दीना। पार पुण्या नाहीं त्या भूषणा। पेक नारायणा वचन हें ४ आतां पुढें बोलणें तें काई। मज तारिसी तरीच सही। वचन आपुलें सिद्धी नेईं। तुका म्हणे तईं मज कळसी ॥ ५ ॥

२७०० सुख या संतसमागमें। नित्य डुणावें तुझिया नामें। दहन होती सकळ कर्में। सर्वकाळ प्रेमें डुलतसों १ म्हणोनि नाहीं कांहीं चिंता। तूंचि आमुचा मातापिता। बहिणी बंधु आणि चुलता। आणिकां गोतां सर्वां-ठायीं २ पेसा हा कळला निर्धार। माझा तुज न पडे विसर। असरी देऊ-नियां धीर। बाह्य अभ्यंतर मजजवळीं ३ दुःख तें कैसें नये स्वप्नासी। भुक्ति-मुक्ति जाल्या कामारी दासी। त्यांचें वर्म तूं आम्हांपाशीं। सुखें राहिलासी प्रेमाचिया ४ जेथें तुझ्या कीर्तनाचा घोष। जळती पापें पळती दोष। काय तें उणें आम्हां आनंदास। सेवूं ब्रह्मरस तुका म्हणे ॥ ५ ॥

२७०१ मी तंव अनाथ अपराधी। कर्महीन मतिमंदबुद्धि। तुज म्यां आठविलें नाहीं कधीं। वाचें कृपानिधि मायबापा १ नाहीं पेकिलें गाईलें गीत। धरिली लाज सांडिलें हित। नावडे पुराण बैसले संत। केली बहुत २ केला करविला नाहीं परोपकार। नाहीं दया आली पीडितां पर। करूं नये तो केला व्यापार। वाहिला भार कुटुंबाचा ३ नाहीं केलें तीर्थांचें

भ्रमण। पाळिला पिंड करचरण। नाहीं संतसेवा घडलें दान। पूजावलोकन मूर्तिचें ४ असंगसंगें घडले अन्याय। बहुत अधर्म उपाय। न कळे हित करावें तें काय। नये बोलूं आठवूं तें ५ आप आपणया घातकर। शत्रु जालों मी दावेदार। तूं तंव कृपेचा सागर। उतरीं पार तुका म्हणे ॥ ६ ॥

२७०२ आतां तुज कळेल तें करीं। तारिसी तरि तारीं मारीं। जवळीं अथवा दुरीं धरी। घाली संसारीं अथवा नको १ शरण आलों नेणतपणें। भाव आणि भक्ति कांहींच नेणें। मतिमंद सर्वज्ञानें। बहु रंक उणें रंकाहूनी २ मन स्थिर नाहीं माझ्या हातीं। इंद्रियें धांवतां नावरती। सकळ खुंटलिया युक्ती। शांति निवृत्ति जवळीं नाहीं ३ सकळ निवेदिला भाव। तुझिया पायीं ठेविला जीव। आतां करीं कळे तो उपाव। तूंचि सर्व ठाव माझा देवा ४ राहिलों धरूनि विश्वास। आधार नेटीं तुझी कास। आणीक नेणें मी सायास। तुका म्हणे यास तुझें उचित ॥ ५ ॥

२७०३ अल्पभाव अल्पमती। अल्प आयुष्य नाहीं हातीं। अपराधाची वोळिलों मूर्ति। अहो वेदमूर्ति परियेसा १ किती दोषा देऊं परिहार। गुणदोषें मळिलें अंतर। आदि वर्तमान भविष्याकार। गेला अंतपार ऐसें नाहीं २ विविध कर्म चौऱ्यांशीं फेरा। त्रिविध भोग या शरीरा। कर्मकोठार पांजरा। जन्मजरामरण सांठवण ३ जीवा नाहीं कुडीचें लाहातें। ये भिन्न पंचभूतें। रचतें खचतें संचितें। असार रितें फलकट ४ पुत्र पत्नी सहोदर। माय बाप गोताचा पसर। मिळतां काष्ठें लोटतां पूर। आदळी दूर होती खल्लाळीं ५ म्हणोनि नसावें अज्ञान। इतुलें करी कृपादान। कृपाळू तूं जनार्दन। धरूनी चरण तुका विनवी ॥ ६ ॥

२७०४ आतां मज धरवावी शुद्धि। येथोनि परतवावी बुद्धि। घ्यावें सोडवूनि कृपानिधि। सांपडलों संधां काळचक्रीं १ करिसिल तरी नव्हे काई। राईचा डोंगर पर्वत राई। आपुले करुणेची साई। करीं वो आई मजवरीं २ मागील काळ अज्ञानपणें। सरला स्वभावें त्या गुणें। नेणें आयुष्य होतसें उणें। पुढील पेणें अंतरलें ३ आतां मज वाटतसें भय। दिवसेंदिवस चालत जाय। येथें म्यां येउनी केलें काय। नाहीं तुझे पाय आठवीले ४ करुनी अपराध क्षमा। होतील केले पुरुषोत्तमा। आपुले नामीं द्यावा प्रेमा। सोडवी भ्रमापासोनियां ५ हृदय वसो तुमच्या गुणीं। ठाव हा पायांपें चरणीं। करूं हा रस सेवन वाणीं। फिटे तों धणी तुका म्हणे ॥ ६ ॥

२७०५ न बोलसी तेंही कळलें देवा। लाजसी आपुलिया नांवा। तुज मी नाहीं घालीत गोवा। भीड केशवा कासयाची १ उतरीं आपुला हा भार। मजशीं बोलोनी उत्तर। माझा तुज नव्हे अंगीकार। मग विचार करीन

मी २ दात्या आणि मागत्यासी । धर्मनीति तरी बोलिली ऐसी । यथानशक्ति ठाकेल तैसी । बाधी दोघांसी विन्मुखता ३ म्हणोनि करितों मी आस । तुझिया वचनाची वास । धीर ह्मा करूनि सायास । न टळे नेमास आपुलिया ४ तुझें म्यां घेतल्यावांचून । न वजे येथूनि वचन । हाचि माझा नेम सत्य जाण । आहे नाहीं म्हण तुका म्हणे ॥ ५ ॥

२७०६ हातींचें न संडावें देवें । शरण आलों जीवेंभावें । आपलें ऐसें म्हणावें । करितों जीवें निंबलोण १ बैसतां संतांचे संगतीं । कळों आलें कमळापती । आपुलीं कोणीच नव्हती । निश्चय चित्तीं दृढ झाला २ येती तुझिया भजना आड । दाविती प्रपंचाचें कोड । कनिष्ठीं रुचि ठेवूनि गोड । देखत नाड कळतसे ३ मरतीं मेलीं नेणों किती । तोचि लाभ तयांचे संगतीं । म्हणोनि येतों काकुळती । धीर तो चित्तीं दृढ द्यावा ४ सुखें निंदोत हे जन । न करीं तयाशीं वचन । आदिपिता तूं नारायण । जोडी चरण तुमचे ते ५ आपलें आपण न करूं हित । करूं हें प्रमाण संचित तरी । मी नष्टचि पतित । तुका म्हणे मज संत हांसती ॥ ६ ॥

२७०७ तूंचि अनाथांचा दाता । दुःख मोह नासावया चिंता । शरण आलों तुज आतां । तारीं कृपावंता मायबापा १ संतसंगति देईं चरणसेवा । जेणें तुझा विसर न पडावा । हाच भाव माझिया जीवा । पुरवीं देवा मनोरथ २ मज भाव देईं प्रीति । गुण नाम वर्णावया स्तुती । विघ्ना सोडवूनि हातीं । विनंति माझी परिसावी हे ३ आणिक कांहीं नाहीं मागणें । सुखसंपत्ति राज्यचाड धनें । सांकडें न पडें तुज जेणें । दुजें भक्तीविणें मायबापा ४ जोडोनि कर पायीं ठेवीतों माथा । तुका विनवी पंढरीनाथा । रंगीं ओढवावी रंगकथा । पुरवीं देवा मनोरथा ॥ ५ ॥

२७०८ चांगलें नाम गोमटें रूप । निवती डोळे हरती ताप । विठ्ठल विठ्ठल हा जप । प्रगट स्वल्प अति सार १ शस्त्र हें निर्वाणींचा बाण । निकट समय अवसान । कोठें योजेल दंश दान । खंडी नारायण दुःख चिंतनें २ सकळ श्रेष्ठाचें मत । पावे सिद्धि पाववी अनंत । म्हणोनी व्हावें शरणागत । आहे उचित एवढेंचि ३ म्हणोनी रुसलों संसारा । सर्प विखार हा पांढरा । तुजशीं अंतर रे दातारा । याचि दावेदारानिमित्त ४ येणें मज भोगविल्या खाणी । नसता छंद लाविला मनीं । माजलों मी माझें भ्रमणीं । झाली बोडणी विटंबना ५ पावलों केलियाचा दंड । खाणी भोगिल्या उदंड । आतां केला पाहिजे खंड । तुका दंडवत घाली देवा ॥ ६ ॥

२७०९ ताप हें हरण श्रीमुख । हरी भवरोगा ऐसें दुःख । अवलोकितां उपजें सुख । उभें सन्मुख दृष्टीपुढें १ न पुरे डोळियांची धणी । सखोल कृपे-

चीच खाणी । स्तवितां न पुरे वेदवाणी । तो हा समचरणीं कृपानिधि २ रामकृष्णध्यान वामननारसिंहीं । उग्र आणि सौम्य कांहींच नाहीं । सांपडे भरलीये वाहीं । भाव शुद्ध पाहीं याचें भातुकें ३ गुणगंभीर चतुर सुजाण । शूर धीर उदार नारायण । व्यापक तरी त्रिभुवन । मनमोहन लावण्य हें ४ ठाण हें साजिरें सुंदर । अविनाश अविकार । अनंत आणि अपार । तो हा कटीं कर धरिताहे ५ जयाची वाणी सुमनमाळा । परमामृत जिव्हाळा । अनंता अंगीं अनंत कळा । तुका जवळां चरणसेवक ॥ ६ ॥

२७१० कोण सुख धरोनी संसारीं । राहों सांग मज वा हरी । अवघ्या नाशिवंता परी । थिता दुरी तूंही अंतरसी १ प्रथम केला गर्भीं वास । काय सांगावे सायास । दुःख भोगिलें नवही मास । आलों जन्मास येथवरी २ बाळपण गेलें नेणतां । तारुण्यदशें विषयव्यथा । वृद्धपणीं प्रवर्तली चिंता । मरे मागुता जन्म धरी ३ क्षण एक तोही नाहीं विसांवा । लक्ष चौऱ्यांशीं घेतल्या धांवा । भोवंडिती पाठीं लागल्या हांवा । लागो आगी नांवा माझ्या मीपणा ४ आतां पुरे ऐसी भरोवरी । रंक होऊनी राहेन द्वारीं । तुझा दास मी दीन कामारी । तुका म्हणे करीं कृपा आतां ॥ ५ ॥

२७११ विठ्ठल भिमातीरवासी । विठ्ठल पंढरीनिवासी । विठ्ठल पुंडलिका-पाशीं । कृपादानाविसीं उदार १ विठ्ठल स्मरणा कोंवळा । विठ्ठल गौरवीं आगळा । आधार ब्रह्मांडा सकळा । विठ्ठल लीळाविग्रही २ उभाचि परी न मानी सीण । नाहीं उद्धरितां भिन्न । समर्थाचें घरीं एकचि अन्न । आर्तभूतां क्षणोक्षणां सांभाळी २ रुचिचे प्रकार । आणिताती आदरें । कोठेंही न पडे अंतर । थोरां थोर धाकुट्यां धाकुटा ४ करितां बळ धरितां नये । झोंवतां डोळे मनेंच होय । आपुल्या उद्देशाची सोय । जाणे हृदयनिवासी ५ पान्हा तरी आल्या अंतर तेथें । तों नाहीं भरिलें रितें । करितों सेवन आइतें । तुका चित्तें चित्त मेळवूनि ॥ ६ ॥

२७१२ विठ्ठल आमुचें जीवन । आगमनिगमाचें स्थान । विठ्ठल सिद्धीचें साधन । विठ्ठल ध्यानविसांवा १ विठ्ठल कुळीचें दैवत । विठ्ठल वित्त गोत चित्त । विठ्ठल पुण्य पुरुषार्थ । आवडे मात विठ्ठलाची २ विठ्ठल विस्तारला जनीं । सप्तहीं पाताळें भरूनी । विठ्ठल व्यापक त्रिभुवनीं । विठ्ठल मुनि-मानसीं ३ विठ्ठल जीवाचा जिव्हाळा । विठ्ठल कृपेचा कोंवळा । विठ्ठल प्रेमाचा पुतळा । लावियेला चाळा विश्व विठ्ठलें ४ विठ्ठल बाप माय चुलता । विठ्ठल भगिनी आणि भ्राता । विठ्ठलेंवीण चाड नाहीं गोता । तुका म्हणे आतां नाहीं दुसरें ॥ ५ ॥

२७१३ सेंदरीं हेंदरीं दैवतें । कोण तीं पूजी भूतेंखेतें । आपुल्या पोटा जी

रडतें। मागतीं शितें अवदान १ चापुले इच्छें आणिकां पीडी। काय तें देईल वराडी। कळों ही आली तयाची जोडी। अल्प रोकडी बुद्धि अधिरा २ दासीचा पाहुणेर उखितें। धणी देईल आपुल्या हातें। करुणाभाषणउचितें। हें तों रितें शक्तिहीन ३ काय तें थिल्लरींचें पाणी। ओठ न भिजे न फिटे धणी। सीण तरी आदीं अवसानीं। क्षोभे पुरश्चरणीं दिलें फळ ४ विलेपनें बुजविती तोंड। भार खोल वाहाती उदंड। करविती आपणयां दंड। ऐसि-यास भांड म्हणे देव तो ५ तैसा नव्हे नारायण। जगव्यापक जनार्दन। तुका म्हणे त्याचें करा चिंतन। वंदूं चरण येती सकळें ॥ ६ ॥

२७१४ दास्य करी दासांचें। उणें न साहे तयांचें। वाढिलें ठायींचें। भाणें टाकोनियां धांवे १ ऐसा कृपेचा सागर। विटे उभा कटीं कर। सर्वस्वें उदार। भक्तांलागीं प्रगटे २ हृदयीं श्रीवत्सलांछन। मिरवी भक्तांचें भूषण। नाहीं तयाचा सीण। सुख धरिलें लाथेचें ३ सत्यभामा दान करी। उजुर नाहीं अंगिकारी। सेवकाच्या शिरीं। धरोनि चाले पादुका ४ राखे दारवंटा बळीचा। सारथी झाला अर्जुनाचा। दास सेवकांचा। होय साचा अंकित ५ भिडा न बोलवे पुंडलिकाशीं। उभा मर्यादा पाठीशीं। तुका म्हणे ऐसी। कां रे न भजा माउली ॥ ६ ॥

२७१५ चांगला तरी पूर्णकाम। गोड तरी याचेंचि नाम। दयाळू तरी अवघा धर्म। भला तरी दासां श्रम होऊं नेदी १ उदार तरी लक्ष्मीऐसी। झुंजार तरी काळिकाळांसी। चतुर तरी गुणांचीच रासी। जाणता तयासी तो एक २ जुनाट तरी बहु काळा। न कळे जयाची लीळा। नेणता गोवळीं गोवळा। लाघवी अबलाभुलवणा ३ गांढ्या तरी भावाचा अंकित। बराडी तरी उच्छिष्टाची प्रीत। ओंगळ तरी कुब्जेशीं रत। भ्याड अनंत बहु पापा ४ खेळ तो येणेंचि खेळावा। नट तो येणेंचि आवगावा। लपोनी जीवीं न कळे जीवा। धरितां देवा नातुडसी ५ उंच तरी बहुताचि उंच। नीच तरी बहुताचि नीच। तुका म्हणे बोलिलों साच। नाहीं आहाच पूजा केली ॥ ६ ॥

२७१६ हरि तैसे हरिचे दास। नाहीं तया भय मोह चिंता आस। होऊनि राहती उदास। बळकट कांस भक्तीची १ धरूनि पाय त्यजिलें जन। न लगे मान मृत्तिका धन। कंठीं नामामृताचें पान। न लगे आन ऐसें जालें २ भाव तरी उदंडच पोटीं। धीर सिंधुऐसे जगजेठी। कामक्रोधा न सुटे मिठी। गिऱ्हे तरि वेठीं राबविती ३ बळें तरी नागवती काळा। लीन तरी सकळांच्या तळां। उदार देहासी सकळा। जाणोनी कळा सर्व नेणते ४ संसार तो तयांचा दास। मोक्ष तो पहातसे वास। रिद्धिसिद्धि देशवटा त्रास।

न शिवती यास वैष्णवजन ५ जन्ममृत्यु स्वप्नासारिखे । आप त्यां न दिसे पारखें । तुका म्हणे अखंडित सुखें । वाणीं वदे मुखें प्रेमामृताची ॥ ६ ॥

२७१७ तुळसीमाळ घालुनी कंठीं । उभा विटेवरीं जगजेठी । अवलोकुनी पुंडलीका दृष्टीं । असे भीमातटीं पंढरीये १ भुक्तिमुक्ति जयाच्या कामारी । रिद्धिसिद्धि वोळंगती द्वारीं । सुदर्शन घरटी करीं । काळ कांपे दुरीं धाकें तया २ जगज्जननीं असे वामभागीं । भीमकी शोभली अर्धांगीं । जैसी विद्युल्लता झळके मेघीं । दरूषणें भंगीं महादोष ३ सुखसागर परमानंदु । गोपीगोपाळां गोधनां छंदु । पक्षी श्वापदां ज्याचा वेधु । वाहे गोविंदु पांवा छंदें ४ मुखमंडित चतुर्भुजा । मनमोहन गरुडध्वजा । तुका म्हणे स्वामी माझा । पावे भक्तकाजा लवलाहीं ॥ ५ ॥

२७१८ बरवें झालें आलों जन्मासी । जोड जोडिली मनुष्य देहाऐसी । महालाभाची उत्तम रासी । जेणें सर्वसुखासी पात्र होईजे १ दिलीं इंद्रियें हात पाय कान । डोळे मुख बोलावया वचन । जेणें तूं जोडसी नारायण । नासे जीवपण भवरोग २ तिळेंतिळ पुण्य सांचा पडे । तरि हें बहुतां जन्मीं जोडे । नाम तुझें वाचेसि आतुडे । समागम घडे संतांचा ३ ऐसिये पावविलों ठायीं । आतां मी काइ होऊं उतराई । येवढा जीव ठेवीन पायीं । तूं माझे आई पांडुरंगें ४ फेडियेला डोळियांचा कवळ । धुतला गुणदोषांचा मळ । लावूनि स्तनीं केलों सीतळ । निजविलों बाळ निजस्थानीं ५ नाहीं या आनंदासी जोडा । सांगतां गोष्टी लागती गोडा । आला आकारा आमुच्या चाडा । तुका म्हणे भिडा भक्तीचिया ॥ ६ ॥

२७१९ मागुता हाचि जन्म पावसी । भोगिलें सुखदुःख जाणसी । हें तों न घडे रे सायासीं । कां रे अंध होसी जाणोनियां १ लक्षचौऱ्यांशीं न चुके फेरा । गर्भवासीं यातना थोरा । येऊनी पडसी संदेहपुरा । वोळसा थोर मायाजाळीं २ पशू काय पापपुण्य जाणती । उत्तम मध्यम भोग भोगिती । कांहीं एक उपजतां मरती । बाहिरीं अंध होती पांगुळ मुकीं ३ नरदेह निधान लागलें हातीं । उत्तम सार उत्तम गती । होईन देवचि म्हणती ते होती । तरि कां चित्तीं न धरावें ४ क्षण एक मन स्थिर करुनी । सावध होईं डोळे उघडोनी । पाहे वेद बोलिले पुराणीं । तुका विनवणी करीतसे ॥ ५ ॥

२७२० जंव हें सकळ सिद्ध आहे । हात चालावया पाय । तंव तूं आपुलें स्वहित पाहें । तीर्थयात्रे जायें चुकों नको १ जंव काळ असे दुरीं ठेला । तंव तूं हरिगुण गायें आइक वहिला । मनीं भाव धरूनी भला । न वंचें त्याला चुकों नको २ जोडोनि धन न घालीं माती । ब्रह्मवृंदें पूजन यती । सत्य आचरण

दया भूतीं । करीं सांगाती चुकों नको ३ दशा यौवन बाणली अंगीं । पांगिला नव्हे विषयसंगीं । काम क्रोध लोभ मोह त्यागी । राहें संतसंगीं चुकों नको ४ भय तेथें न चले कांहीं । सत्ता संपदा राहेल ठायींच्या ठायीं । पुढें संचित जाईल ग्वाही । तुका म्हणे तेही यमआज्ञा ॥ ५ ॥

२७२१ शरीर दुःखाचें कोठार । शरीर रोगाचें भांडार । शरीर दुर्गंधीचें थार । नाहीं अपवित्र शरीराऐसें १ शरीर उत्तम चांगलें । शरीर सुखाचें घोंसुलें । शरीरें साध्य होय केलें । शरीरें साधलें परब्रह्म २ शरीर विटाळाचें आळें । मायामोहपाश जाळें । पतन शरीराच्या मुळें । शरीर काळें व्यापिलें ३ शरीर सकळही शुद्ध । शरीर निर्धीचाही निध । शरीरें तुटे भव-बंध । वसे मध्यें भोगीं देव शरीरा ४ शरीर अविद्येचा बांधा । शरीर अव-गुणांचा रांधा । शरीरीं वसे बहुत बाधा । नाहीं गुण सुधा एक शरीरीं ५ शरीरा सुख नेदावा भोग । न द्यावें दुःख न करीं त्याग । नव्हे वोखटें ना चांग । तुका म्हणे वेग करीं हरीभजनीं ॥ ६ ॥

२७२२ बरें झालें आजीवरीं । नाहीं पडिलों मृत्यूचें आहारीं । वांचोन आलों पथवरीं । उरलें तें हरी तुम्हां समर्पण १ दिला या काळें अवकाश । नाहीं पावलें आयुष्य नाश । कार्या कारण उरलें शेष । गेलें तें भूस जावो परतें २ बुडणें खोटें पावतां थडी । स्वप्नीं झाली ओढाओढी । नासली जागृतीची घडी । साच जोडी शेवटीं गोड घांस ३ तुम्हांसी पावविली हाक । तेणें निरसला धाक । तुमचें हें भातें कवतुक । जे शरणागत लोक रक्षावे ४ ४ रवीच्या नांवें निशीचा नाश । उदय होतांचि प्रकाश । आतां कैंचा आम्हा दोष । तूं जगदीश कैवारी ५ आतां जळों देह सुख दंभ मान । न करी याचें साधन । तूं जगदीश नारायण । आलों शरण तुका म्हणे ॥ ६ ॥

२७२३ जेणें हा जीव दिला दान । तयाचें करीन चिंतन । जगज्जीवन नारायण । गाईन गुण तयाचे १ जो या उभा भिंवरेच्या तीरीं । कट धरू-नियां करीं । पाउलें समचि साजिरीं । अंतरीं धरोनी राहेन २ जो या असु-रांचा काळ । भक्तजन प्रतिपाळ । खेळे हा लाघवें सकळ । तयाच्या भाळ पायांवरीं ३ जो या गोपाळांच्या मेळीं । खेळ खेळे वनमाळी । रसातळां नेला बळी । राहे पाताळीं स्वामी माझा ४ जो हा लावण्यपुतळा । जयाचे अंगीं सकळ कळा । जयाचे गळां वैजयंती माळा । तया वेळोवेळां दंडवत ५ जयाचें नाम पाप नासी । लक्ष्मीऐसी जयाची दासी । तो हा तेजःपुंज रासी । सर्वभावें त्यासी तुका शरण ॥ ६ ॥

२७२४ आतां मी न पडे सायासीं । संसार दुःखाचिये पाशीं । शरण रिघेन संतांसी । ठाय पायांपाशीं मागेन त्यां १ न कळे संचित होतें काय । कोण्या

पुण्यें तुझे लाधले पाय । आतां मज न विसंबे वो माये । मोकलोनी धाय विनवितसें २ बहुत जाचलों संसारें । मोहमायाजाळाच्या विखारें । त्रिगुण येताती लहरें । तेणें दुःखें थोरें आक्रंदलों ३ आणीक दुःखें सांगों मी किती । सकळ संसारस्थिती । न साहे पाषाण फुटती । भय कांप चित्तीं भरलासे ४ आतां मज न साहवे सर्वथा । संसारगंधीची हे वार्ता । जालों वेडा असोनि जाणता । पावे अनंता तुका म्हणे ॥ ५ ॥

२७२५ आतां पावेन सकळ सुखें । खादलें कदां तें न देखें । अवघें सरलें पारिखें । सकळ देखें माहियेरें १ जवळीं विठ्ठल रखुमाई । बहिणी बंधु बाप आई । सकळ गोताचीच साई । पारिखें काई ऐसें नेणिजे २ जगदाकारीं जाली सत्ता । वारोनि गेली पराधीनता । अवघें आपुलेंचि आतां । लाज आणि चिंता दुरावली ३ वावरे इच्छा वसे घरीं । आपले सत्तेचे माहेरीं । करवीं तैसें आपण करी । भीड न धरी चुकल्याची ४ सोसिला होता सासुरवास । बहुतांचा बहुत दिवस । बहु कामें पुरविला सोस । आतां उदास आपुल्यातें ५ करिती कवतुक लाडें । मज बोलविती कोडें । मायबाप उत्तरें गोडें । बोले बोबडें पुढें तुका ॥ ६ ॥

२७२६ बहुत जाचलों संसारीं । वसें गर्भी मातेच्या उदरीं । लक्ष चौऱ्यांशीं योनीद्वारीं । झालों भिकारी याचक १ जिणें पराधीन आणिकां हातीं । दृढ पाशीं बांधिलों संचितीं । प्रारब्ध क्रियमाण सांगातीं । भोवंडिती सत्तां आपुलिया २ न भरे पोट नाहीं विसांवा । नाहीं नेम एक ठाव गांवा । नाहीं सत्ता न फिरे ऐसी देवा । लाही जीवा खापरीं तडफडीं ३ काळ बहुत गेले ऐसिया रीतीं । आणीक पुढेंही नेणों किती । खंडणा नाहीं पुनरावृत्ति । मज कल्पांतीं तरी वेगळें ४ ऐसें दुःख कोण हरील माझें । कोणा भार घालूं आपुलें ओझें । भवसिंधुतारक नाम तुझें । धांवसी काजें आडलिया ५ आतां धांव घाली नारायणा । मजकारणें रंका दीना । गुण न विचारी अवगुणा । तुका करुणा भाकीतसे ॥ ६ ॥

२७२७ संसारसिंधु हा दुस्तर । नुलंघवे उल्लंघितां पार । बहुत वाहाविलें दूर । न लगेचि तीर पैलथडी १ किती जन्म झाला फेरा । गणित नाहीं जी दातारा । पडिलों आवर्ती भोंवरा । बहु थोरां वोळस्थियां २ वाढलों परी नेणती बुद्धि । नाहीं परतली धरिली शुद्धि । मग म्यां विचारावें कधीं । ऐसी संधि सांडूनियां ३ अनेक खाणी आहार निद्रा । भयमैथुनाचाचि थारा । बालत्व तारुण्य जरा । प्रधान पुरा भोग तेथें ४ ऐसी उलंघुनी आलों स्थळें । बहु या भोवंडिलों काळें । आतां हें उगवावें जाळें । उजडावें बळें दिव-

साच्या ५ सांडों या संवसाराची वाट। बहु येणें भोगाविले कष्ट। दावी सत्या ऐसें नष्ट। तुका म्हणे भ्रष्ट झालों देवद्रोही ॥ ६ ॥

२७२८ विषयओढी भुलले जीव। आतां यांची कोण करील कींव। नुपजे नारायणीं भाव। पावोनी ठाव नरदेह १ कोण सुख धरोनि संसारीं। पडोनी काळाचे आहारीं। माप या लागलें शरीरीं। झालियावरी सळे ओढिती २ बापुडीं होतील शेवटीं। आयुष्यासवें झालिया तुटी। भोगिले मागें पुढेंही कोटी। होईल भेटी जन्मासी ३ जुंतिलें घाणां बांधोनी डोळे। मागें जोडी आर तेणेंही पोळे। चालिलों किती तें न कळे। दुखें अरंबळें भूक तान ४ एवढें जयाचें निमित्त। प्रारब्ध क्रियमाण संचित। तें हे देह मानुनी अनित्य। न करिती नित्य नामस्मरण ५ तुका म्हणे न वेंचतां मोल। तो हा यांसी महाग विठ्ठल। वेंचितां फुकाचेचि बोल। केवढें खोल अभागिया ॥ ६ ॥

२७२९ हेंचि भवरोगाचें औषध। जन्म जरा तुटे व्याध। आणिक कांहीं नव्हे बाध। करील वध षड्वर्गा १ सांवळें रूप ल्यावें डोळां। सा चौ अठरांचा गोळा। पद्र लागों नेदी खळा। नाममंत्र माळा विष्णुसहस्रा २ भोजना न द्यावें अन्न। जेणें चुके अनुपान। तरीच घेतल्याचा गुण। होईल जाण सत्यभाव ३ नये निघों आपुलिया घरा। बाहेर लागों नये वारा। बहु बोलणें तें सारा। संग दुसरा वर्जावा ४ पास तें एक द्यावें वरी। नवनीताची होईल परी। होईल घुसळिलें तें निवारी। सार भीतरी नाहीं तया ५ न्हायें अनुतापीं पांघरें दिशा। स्वेद निघों दे अवघी आशा। होसील मागें होतासी तैसा। तुका म्हणे दशा भोगीं वैराग्य ॥ ६ १

२७३० अवघ्या दशा येणेंचि साधती। मुख्य उपासना सगुणभक्ति। प्रगटे हृदयींची मूर्ति। भावशुद्धि जाणोनियां १ बीज आणि फळ हरीचें नाम। सकळ पुण्य धर्म। सकळां कळांचें हें वर्म। निवारी श्रम सकळही २ जेथें कीर्तन हें नामघोष। करिती निर्लज्ज हरीचे दास। सकळ वोथंबले रस। तुटती पाश भवबंधाचे ३ येतीं अंगा वसतीं लक्षणें। अंतरीं देवें धरिलें ठाणें। आपणचि येती तयाचे गुण। जाणें येणें खुंटे वस्तीचें ४ न लगे सांडावा आश्रम। उपजले कुळींचे धर्म। आणीक न करावे श्रम। एक पुरे नाम विठोबाचें ५ वेदपुरुष नारायण। योगियांचें ब्रह्म शून्य। मुक्त आत्मा परिपूर्ण। तुका म्हणे सगुण भोळ्या आम्हां ॥ ६ ॥

२७३१ होतों तें चिंतीत मानसीं। नवस फळले नवसीं। जोडी ते नारायणा ऐसी। अवीट ज्यासी नाश नाहीं १ धरिले जीवीं न सोडीं पाय। आलें या जीवित्वाचें काय। कैं हे पाविजेती ठाय। लाविली सोय संचितानें २ मज तों पडियेली होती भुली। चित्ताची अपसव्य चाली। होती मृगजळें

गोवी केली । दृष्टि उघडली बरें झालें ३ आतां हा सिद्धि पावो भाव । मध्यें चांचल्यें न व्हावा जीव । ऐसी तुम्हां भाकीतसें कींव । कृपालुवा जगदानिया ४ कळों येतें आपुले बुद्धीं । ऐसें तों न घडतें कधीं । केवढे आघात ते मधीं । लज्जा रिद्धि उभी आड ठाके ५ कृपा या केली संतजनीं । माझी अळंकारिली वाणी । प्रीति हे लाविली कीर्तनीं । तुका चरणीं लोळतसे ॥ ६ ॥

२७३२ बरवा झाला वेवसाव । पावलों चिंतिलाचि ठाव । दृढ पायीं राहिला भाव । पावला जीव विश्रांति १ बरवा फळला शकुन । अवघा निवारिला सीण । तुमचें झालिया दरुषण । जन्ममरण नाहीं आतां २ बरवें झालें आलों या ठायां । होतें संचित ठायींचा पाया । देहभाव पालटकी काया । पडली छाया ब्रह्मींची ३ जोडिलें हें न सरे धन । अविनाश आनंदघन । अमूर्तमूर्ति मधुसूदन । समचरण देखियेले ४ जुनाट जुगादिचें नाणें । बहुता काळाचें ठेवणें । लोपलें होतें पारिखेपणें । ठावचळण चुकविला ५ आतां या जीवाचियासाठीं । न सुटे पडलिया मिठी । तुका म्हणे सांपडलों जगजेठी । न लवीं दिठी दुसऱ्याची ॥ ६ ॥

२७३३ इतुलें करीं भलत्यापरी । परद्रव्य परनारी । सांडुनी अभिलाष अंतरीं । वर्ते वेव्हारीं सुखरूप १ न करीं दंभाचा आयास । शांति राहे बहुवस । जिव्हे सेवीं सुगंधरस । न करीं आळस रामनामीं २ जनमित्र होईं सकळांचा । अशुभ न बोलावी वाचा । संग न धरावा दुर्जनांचा । करीं संतांचा सायास ३ करिसी देवाविण आस । अवघी होईल निरास । तृष्णा वाढविसी बहुवस । कधीं सुखास न पवसी ४ धरूनी विश्वास करीं धीर । करितां देव हाचि निर्धार । तयाचा वाहे योगक्षेमभार । नाहीं अंतर तुका म्हणे ॥ ५ ॥

२७३४ काय मी उद्धार पावेन । काय कृपा करील नारायण । ऐसें तुम्ही सांगा संतजन । करा समाधान चित्त माझें १ काय हें खंडईल कर्म । पारुषतील धर्माधर्म । कासयानें तें कळेल वर्म । म्हणउनी श्रम वाटतसे २ काय हे स्थिर राहील बुध्दी । कांहीं अरिष्ट न येल मधीं । धरिलें जाईल तें सिद्धी । शेवट कधीं तो मज न कळे ३ काय ऐसें पुण्य होईल गांठीं । घालीन पायीं देवाचे मिठी । मज तो कुरवाळील जगजेठी । दाटईन कंठीं सद्गदित ४ काय हे निवतील डोळे । सुख ते देखोनी सोहळे । संचित कैसें तें न कळे । होतील डोहाळे वासनेसी ५ ऐसी चिंता करी सदासर्वकाळ । रात्रंदिवस हेचि तळमळ । तुका म्हणे नाहीं आपुलें बळ । जेणें फळ पावें निश्चयेसीं ॥ ६

२७३५ वाट पाहे बाहे निढळीं । ठेवुनियां हात । पंढरीचे वाटे दृष्टी लागतसे चित्त १ कंई येतां देखेन माझा मायबाप । घटिका बोटें दिवस लेखीं

भूपाळ्या

श्रीतुकाराममहाराज

२७३५ वाट पाहे बाहे निढळीं ठेवुनियां हात। पंढरीचे वाटे दृष्टी लागतसें चित्त १ कंई येतां देखेन माझा मायबाप। घटिका वोटें दिवस लेखीं धरूनियां माप २ डावा डोळा लवे उजवी स्फुरतसे बाहे। मन उत्ताविळ भाव सांडुनियां देहे ३ सुखसेज गोड चित्तीं नलगे आणिक। नाठवे घरदार तहान पळाली भूक ४ तुका म्हणे धन्य ऐसा दिवस तो कोण। पंढरीचे वाटें येतां मूळ देखेन ॥ ५ ॥

२७३६ भक्तीचिया पोटीं बोध काकडा ज्योती। पंचप्राण जीवें भावें ओंवाळूं आरती १ ओंवाळूं आरती माझ्या पंढरीनाथा। दोन्ही कर जोडोनी चरणीं ठेविला माथा २ काय महिमा वर्णूं आतां सांगणें तें किती। कोटी ब्रह्महत्या मुख पाहतां जाती ३ राही रखुमाई उभ्या दोही दों बाही। मयूरपिच्छ चामरें ढाळिती ठायीं ठायीं ४ तुका म्हणे दीप घेऊनी उन्मनींत शोभा। विटेवरी उभा दिसे लावण्यगाभा ॥ ५ ॥

२७३७ चित्तीं तुझे पाय डोळां रूपाचें ध्यान। अखंड मुखीं नाम तुमचे वर्णावे गुण १ हेंचि एक तुम्हां मागतों मी दातारा। उचित तें करा भाव जाणुनी खरा २ खुंटली जाणीव कांहीं बोलणें आतां। कळों येइल तैसी करा बाळकाची चिंता ३ तुका म्हणे आतां नका देऊं अंतर। न कळे पुढें काय कैसा होईल विचार ॥ ४ ॥

२७३८ माझें चित्त तुझे पायीं। राहे ऐसें करी कांहीं। धरूनियां बाहीं। भव हा तारीं दातारा १ चतुरा तूं शिरोमणी। गुण लावण्याची खाणी। मुकुट सकळांमणी। धन्य तूंचि विठोबा २ करी या तिमिराचा नाश। उदय होऊनि प्रकाश। तोडी आशापाश। करी वास हृदयीं ३ पायीं जडलों नेणतां। माझी असो तुम्हा चिंता। तुका ठेवी माथा पायीं आतां राखावें ॥४॥

२७३९ तुजसवें आम्ही अनुसरलों अबळा। नको अंगीं कळा राहों हरी हीन देऊं १ सासुरवासा भीतो जीव ओढे तुजपाशीं। आतां दोहींविशीं लज्जा राखें आमुची २ न कळतां संग जाला सहज खेळतां। प्रवर्तलीं चिंता मागिलाचि यावरी ३ तुका म्हणे असतां जैसें तैसें बरवें। वचन या भावें वेचूनियां विनटलों ॥ ४ ॥

२७४० गाउं वाणूं तुज विठो तुझा करूं अनुवाद। जिकडे पाहे तिकडे सर्वमय गोविंद १ आनंद रे विठोबा झाला माझे मनीं। देखिलीं लोचनीं विटेसहित पाउलें २ न करी तपसाधनें रे मुक्तीचे सायास। हाचि जन्मोजन्मीं गोड भक्तीचा रस ३ तुका म्हणे आम्हा प्रेमा उणें तें काइ। पंढरीचा राणा सांठविला हृदयीं ॥ ४ ॥

२७४१ कामें नेलें चित्त नेदीं अवलोकूं मुख। बहु वाटे दुःख फुटूं पाहे हृदय १ कां जी सासुरवासी मजला केलें भगवंता। आपुलिया सत्ता स्वाधीनता ते नाहीं २ प्रभातेंसी वाटे तुमच्या यावें दर्शना। येथें न चाले चोरी राहे उरली वासना ३ येथें अवघे वायां गेले दिसती सायास। तुका म्हणे नाश दिसे जाल्या वेंचाचा ॥ ४ ॥

२७४२ जळो तीं येथें उपजीविती अंतराय। सायासाची जोडी माझी तुमचे पाय १ आतां मज साह्य येथें करावें देवा। तुझी घेई सेवा सकळ गोवा उगवूनी २ भोगें रोगां जोडोनियां दिलें आणिकां। अरुचि ते हो कां आतां सकळापासूनी ३ तुका म्हणे असो तुझें तुझ्रे मस्तकीं। नाहीं ये लौकिकीं आतां मज वर्तणें ॥ ४ ॥

२७४३ केली कटकट गाऊं नाचों नेणता। लाज नाहीं भय आम्हां पीटाची चिंता १ बैसा सिणलेती पाय रगडूं दातारा। जाणवूं द्या वारा ऊब झाली शरीरा २ उशिरां उशीर किती काय म्हणावा। जननीये बाळका कोप कांहीं न धरावा ३ तुझिये संगतीं आम्ही करूं कोल्हाळ। तुका म्हणे बाळें अवघीं मिळोन गोपाळ ॥ ४ ॥

२७४४ आरुष शब्द बोलें मनीं न धरावें कांहीं। लडिवाळ बाळकें तूंचि आमुची आई १ देईंगे विठाबाई प्रेमभातुकें। अवघियां कवतुकें लहानां थोरां सकळां २ सांडूनियां भीड धीटपणातें वाणी। घेतलें पाहिजे केलें लेंकुरें तें कानीं ३ तुका म्हणे थोड्यासाठीं कशाची अटी। झाली असे भेटी धुरेसंवसाटीं

२७४५ न सांगतां तुम्हां कळों येतें अंतर। विश्वीं विश्वंभर परिहारचि नलगे १ परि हें अनावर आवरितां आवडी। अवसान ते घडी पुरों देत नाहीं २ काय उणें मज येथे ठेविलियें ठायीं। पोटां आलों तंईपासोनियां समर्थ ३ तुका म्हणे अवघी आवरिली वासना। आतां नारायणा दुसरियापासूनी ॥ ४ ॥

२७४६ जोडुनियां कर चरणीं ठेविला माथा। परिसावी विनंति माझी पंढरीनाथा १ असों नसों भाव आलों तुझिया ठायां। कृपादृष्टीं पाहें मजकडे पंढरीराया २ अखंडित असावें ऐसें वाटतें पायीं। साहोनि संकोच ठाय

थोडासा देई ३ तुका म्हणे आम्हीं तुझीं बेडीं वाकुडीं । नामें भवपाश हस्तें आपुल्या तोडीं ॥ ४ ॥

२७४७ ऐसी वाट पाहे कांहीं निरोप कां मूळ । कां हो कळवळा तुम्हां उमटेचिना १ अहो पांडुरंगे पंढरिचे निवासे । लावूनिया आसे चाळवूनी ठेविलें २ काय जन्मा येऊनियां केली म्यां जोडी । ऐसा घडी घडी चित्ता येतो आठवू ३ तुका म्हणे खरा न पवेचि विभाग । धिक्कारितें जग हेंचि लाहे हिशोबें ॥ ४ ॥

२७४८ बोलोनीयां दाऊं कां तुम्ही नेणा जी देवा । ठेवाल तें ठेवा ठायीं तैसा राहेन १ पांगुळलें मन कांहीं नाठवे उपाय । म्हणऊनी पाय जीवीं धरूनी राहिलों २ त्याग भोग दुःख काय सांडावें मांडावें । ऐसी धरियेली जीवें माझ्या थोरी आशंका ३ तुका म्हणे बाळ माता चुकलिया वनीं । न पवतां जननी दुःख पावे विठ्ठले ॥ ५ ॥

२७४९ तुझें दास्य करूं मागूं आणिकां खावया । धीग जिणें झालें माझें पंढरीराया १ कायगा विठोबा तुज आतां म्हणावें । शुभाशुभ गोड तुम्हां थोरांच्या दैवें २ संसाराचा धाक निरंतर आम्हांसी । मरण भलें परी काय अवकळा ऐसी ३ तुझा शरणांगत शरण जाऊं आणिकांसी। तुका म्हणे लाज हें कां कोणां नेणसी ॥ ४ ॥

२७५० कां गा केविलवाणा केलों दीनाचा दीन । काय तुझी हीन शक्ती जालीसी दिसे १ लाज येते मना तुझा म्हणवितां दास । गोडी नाहीं रस बोलिलीयासारिखी २ लाजविली मागें संतांचीं हीं उत्तरें । कळों येतें खरें दुजें एकावरूनी ३ तुका म्हणे माझी कोणी वद्‌विली वाणी । प्रसादावांचूनी तुमचिया विठ्ठला ॥ ४ ॥

२७५१ जळों माझें कर्म वायां केली कटकट । जालें तैसें तंट नाहीं आलें अनुभवां १ आतां पुढें धीर काय देऊं या मना । ऐसें नारायणा प्रेरिलें तें पाहिजे २ गुणवंत केलों दोष जाणायासाठीं । माझें माझें पोटीं बळकट दूषण३ तुका म्हणे अहो केशीराजा दयाळा । बरवा हा लळा पाळियेला शेवटीं

कान्होबामहाराज

२७५२ नेणें गाऊं कांहीं धड बोलतां वचन । कायांवाचांमनेंसहित आलों शरण १ करीं अंगीकार नको मोकलूं हरी । पतितपावन ब्रीदें करावीं खरीं २. नेणें भक्तिभाव तुझा म्हणवितों दास । जरी देसी अंतर तरी लज्जा कोणास ३ म्हणे तुकया बंधू तुझे धरिले पाय । आतां कोण दुजा ऐसा आम्हांसी आहे ॥ ४ ॥

उपदेशपर

श्रीतुकाराममहाराज

२७५३ जोडोनियां धन उत्तम वेव्हारें। उदास विचारें वेंच करी १ उत्तमाचि गती तो एक पावेल। उत्तम भोगील जीव खाणी २ उपकारी नेणें परनिंदा। परस्त्रिया सदां बहिणी माया ३ भूतदया गाई पशूंचें पालन। तान्हेल्या जीवन वनामाजी ४ शांतिरूपें नव्हे कोणाचा वाईट। वाढवी महत्त्व वडिलांचें ५ तुका म्हणे हेंचि आश्रमाचें फळ। परमपद बळ वैराग्याचें ६

२७५४ निर्वाहापुरतें अन्न आच्छादन। आश्रमासी स्थान कोंपी गुहा १ कोठें ही चित्तासी नसावें बंधन। हृदयीं नारायण सांठवावा २ नये बोलों फार बैसों जनांमधीं। सावधान बुद्धी इंद्रियें दमीं ३ तुका म्हणे घडी घडीनें साधावी। त्रिगुणांची गोवी उगवूनि ॥ ४ ॥

२७५५ पराविया नारी माउलीसमान। मानिलिया धन काय वेंचें १ न करितां परनिंदा परद्रव्यअभिलाष। काय तुमचें यास वेंचें सांगा २ बैसलिये ठायीं म्हणतां रामराम। काय होय श्रम ऐसें सांगा ३ संतांच्या वचनीं मानितां विश्वास। काय तुमचें यास वेंचें यास तुमचें सांगा ४ खरें बोलतां कोण लागती सायास। काय तुमचें यास वेंचें सांगा ५ तुका म्हणे देव जोडे याजसाठीं। आणीक ते आटी नलगे कांहीं ॥ ६ ॥

२७५६ नका घालूं दूध जयामध्यें सार। ताकाचे उपकार तरी करा १ नेदां तरी हें हो नका देऊं अन्न। फुकाचें जीवन तरी पाजा २ तुका म्हणे मज सगुणाची चाड। पुरवा कोणीं कोड दुर्बळाचें ॥ ३ ॥

२७५७ कैं वाहावें जीवन। कैं पलंगीं शयन १ जैसी जैसी वेळ पडे। तैसें तैसें होणें घडे २ कैं भोज्य नानापरी। कैं कोरड्या भाकरी ३ कैं बसावें वाहनीं। कैं पायीं अनवाणी ४ कैं उत्तम प्रावर्णें। कैं वसनें तीं जीर्णें ५ कैं सकळ संपत्ती। कैं भोगणें विपत्ती ६ कैं सज्जनासीं संग। कैं दुर्जनासीं योग ७ तुका म्हणे जाण। सुख दुःख तें समान ॥ ८ ॥

२७५८ आली सिंहस्थ पर्वणी। न्हाव्यां भटां झाली धणी १ अंतरीं पापाच्या कोडी। वरीवरीं बोडी डोई दाढी २ बोडिलें तें निघालें। काय पालटलें सांगा वहिलें ३ पाप गेल्याची काय खूण। नाहीं पालटले अवगुण ४ भक्तिभावेंविण। तुका म्हणे अवघा सीण ॥ ५ ॥

२७५९ नित्य उठोनियां खायाचिच चिंता । आपुल्या तूं हिता नाठविसी १ जननीचे पोटीं उपजलासी जेव्हां । चिंता तुझी तेव्हां केली तेणें २ चातकां-लागुनि मेघ नित्य वर्षे । तो तुज उदास करील केवीं ३ पक्षीं वनचरें आहेत भूमीवरीं । तयांलागी हरि उपेक्षीना ४ तुका म्हणे भाव धरून राहें चित्तीं । तरि तो श्रीपति उपेक्षीना ॥ ५ ॥

२७६० परद्रव्य परनारीचा अभिलाष । तेथूनि हरास सर्व भाग्या १ घटिका दिवस मास वर्षें लागती तीन । बांधले पतन गांठोडीस २ पुढें घात त्याचा रोकडा शकुन । पुढें करी गुण निश्चयेंसीं ३ तुका म्हणे एका तडताथवड । काळ लागे नाड परी खरा ॥ ४ ॥

२७६१ खरें बोले तरी । फुकासाठीं जोडे हरी १ ऐसें फुकाचे उपाय । सांडुनियां वांयां जाय २ परउपकार । एका वचनाचा फार ३ तुका म्हणे मळ । मनें सांडितां शीतळ ॥ ४ ॥

२७६२ पुण्य परउपकार पाप ते परपीडा । आणिक नाहीं जोडा दुजा यासी १ सत्य तोचि धर्म असत्य तें कर्म । आणिक हें वर्म नाहीं दुजे २ गति तेचि मुखीं नामाचें स्मरण । अधोगति जाण विन्मुखता ३ संतांचा संग तोचि स्वर्गवास । नर्क तो उदास अनर्गळ ४ तुका म्हणे उघडें आहे हित घात । जयाचें उचित करा तैसें ॥ ५ ॥

२७६३ नको सांडूं अन्न नको सेवूं वन । चिंती नारायण सर्व भोगीं १ मातेचिये खांदीं बाळ नेणें सीण । भावना त्या भिन्न मुंडाविया २ नको गुंफों भोगीं नको पडों त्यागीं । लावुनि सरें अंगीं देवाचिया ३ तुका म्हणे नको पुसों वेळोवेळां । उपदेश वेगळा उरला नाहीं ॥ ४ ॥

२७६४ परस्त्रीतें म्हणतां माता । चित्त लाजवितें चित्ता १ काय बोलोनियां तोंडें । मनामाजीं कानकोंडें २ धर्मधारिष्टगोष्टी सांगे । उष्ट्या हातें नुडवी काग ३ जें जें कर्म वसे अंगीं । तें तें आठवे प्रसंगीं ४ बोले तैसा चाले । तुका म्हणे तो अमोल ॥ ५ ॥

२७६५ भिक्षा पात्र अवलंबणें । जळो जिणें लाजिरवाणें । ऐसियासी नारायणें । उपेक्षिजे सर्वथा १ देवापायीं नाहीं भाव । भक्ति वरीवरी वाव । समर्पिला नाहीं जीव । जाणावा हा व्यभिचार २ जगा घालावें सांकडें । दीन होऊनि बापुडें । हेंचि अभाग्य रोकडें । मूळ आणि अविश्वास ३ काय न करी विश्वंभर । सत्य करितां निर्धार । तुका म्हणे सार । दृढ पाय धरावे ॥ ४ ॥

२७६६ साधनें तरी हींच दोन्ही । जरी कोणी साधील १ परद्रव्य नरनारी । यांचा धरी विटाळ २ देव भाग्यें घरा येती । संपत्ती त्या सकळा ३ तुका म्हणे ते शरीर । गृह भांडार देवाचें ॥ ४ ॥

२७६७ सकळिकांच्या पायां माझी विनवणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसे १ अहो श्रोते वक्ते सकळही जन । बरे पारखून बांधा गांठी २ फोडिलें भांडार धन्याचा हा माल । मी तंव हमाल भारवाही ३ तुका म्हणे चाली झाली चहूं देशीं । उतरला कसीं खरा माल ॥ ४ ॥

२७६८ आतां तरी पुढें हाचि उपदेश । नका करूं नाश आयुष्याचा १ सकळांच्या पायां माझें दंडवत । आपुलालें चित्त शुद्ध करा २ हित तें करावें देवाचें चिंतन । करूनियां मन शुद्ध भावें ३ तुका म्हणे हित होय तो व्यापार । करा काय फार शिकवावें ॥ ४ ॥

२७६९ हरि हरि तुम्ही म्हणारे सकळ । तेणें मायाजाळ तुटताल १ आणिक नका पडूं गबाळाचे भरीं । आहे तेथें थोरी नागवण २ भावें तुळसीदळ पाणी जोडा हात । म्हणावें पतित वेळोवेळां ३ तुका म्हणे हा तंव कृपेचा सागर । नामासाठीं पार पाववील ॥ ४ ॥

२७७० म्हणवितां हरिदास कां रे नाहीं लाज । दीनास महाराज म्हणसी हीना १ काय ऐसें पोट न भरेसें झालें । हालविसी कुले सभेमाजीं २ तुका म्हणे पोटें केली विटंबना । दीन झाला जना कींव भाकी ॥ ३ ॥

२७७१ आलिया संसारा उठा वेग करा । शरण जा उदारा पांडुरंगा १ देह हें देवाचें धन कुबेराचें । तेथें मनुष्याचें काय आहे २ देता देवविता नेता नेवविता । तेथें याची सत्ता काय आहे ३ निमित्याचा धणी केला असे प्राणी । माझें माझें म्हणोनी व्यर्थ गेला ४ तुका म्हणे कां रे नाशवंता-साठीं । देवासवें आटी पाडितोसी ॥ ५ ॥

२७७२ सांगतो तरि तुम्ही भजारे विठ्ठला । नाहीं तरी गेला जन्म वायां १ करितां भरोवरी दुरावसी दुरीं । भवाचिये पुरीं वाहावसी २ कांहीं नलगे एक भावाचि कारण । तुका म्हणे आण विठ्ठलाची ॥ ४ ॥

२७७३ अरे गिळिले हो संसारें । कांहीं तरी राखा खरें । दिला करुणा-करें । मनुष्यदेह सत्संग १ येथें न घली न घलीं आड । संचितसा शब्द नाड । उठाउठी गोड । बीजें बीज वाढवा २ केलें तें क्रियमाण । जालें तें संचित म्हण । प्रारब्ध जाण । उरवरित उरलें तें ३ चित्त खोटें चालीवरी । रोग भोगाचें अंतरीं । रसने अनावरीं । तुका म्हणे डुंग वाहे ॥ ४ ॥

२७७४ मोलाचें आयुष्य वेंचुनियां जाय । पूर्वपुण्यें होय लाभ याचा १ अनंत जन्मींचे शेवट पाहतां । नरदेह हातां आला तुझ्या २ कराल ते जोडी येईल कार्यासी । घ्यावें विठ्ठलासी सुखालागीं ३ सांचलिया धन होईल ठेवण । तैसी नारायण जोडी करा ४ करा हरिभक्ती परलोकीं ये

कामा । सोडविल यमापासोनियां ५ तुका म्हणे करा आयुष्याचें मोल । नका वेंचूं बोल नामेंविण ॥ ६ ॥

२७७५ आतां उघडी डोळे । जरी अद्यापि न कळे । तरि मातेचिये खोळें । दगड आला पोटासी १ मनुष्य देहाऐसा निध । साधली ते साधे सिद्ध । करुनि प्रबोध । संत पार उतरले २ नांव चंद्रभागेतीरीं । उभी पुंडलीकाचे द्वारीं । कट करूनिया करीं । उभाउभी पालवी ३ तुका म्हणे फुकासाठीं । पायीं घातली मिठी । होता उठाउठी । लवकरीच उतार॥४॥

२७७६ येऊनि नरदेहा झांकितील डोळे । बळेंचि अंधळे होती लोक १ उजेडासरसीं न चलती वाट । पुढील बोभाट जाणोनियां २ बहु फेरे आले सोसोनियां वोळसा । पुढें नाहीं ऐसा लाभ मग ३ तुका म्हणे जाऊं सादावीत वाट । भेटे तरी भेटो कोणी तरी ॥ ४ ॥

२७७७ कां रे तुम्ही निर्मळ हरिगुण गाना । नाचत आनंदरूप वैकुंठासी जाना १ काय गणिकेचा याती अधिकार मोठा । दोषी अजामेळ ऐसा नेला वैकुंठा २ ऐसें नेणों मागें किती तारिले अनंत अपार । पंचमहापातकी दोषां नाहीं पार ३ पुत्राचिया लोभें नष्ट म्हणे नारायण । कोण कर्तव्य तुका म्हणे त्याचें पुण्य ॥ ४ ॥

२७७८ कां रे नाठविसी कृपाळु देवासी । पोसितों जगासी एकलाची १ बाळा दूध कोण करिते उत्पत्ती । वाढवी श्रीपति सवें दोन्हीं २ फुटती तरुवर उष्णकाळमासीं । जीवन तयांसी कोण घाली ३ तेणें तुझी काय नाहीं केली चिंता । राहें त्या अनंता आठवूनि ४ तुका म्हणे ज्याचें नाम विश्वंभर । त्याचें निरंतर ध्यान करी ॥ ५ ॥

२७७९ देवाचें भजन कां रे न करिसी । अखंड हव्यासीं पडितोसी १ देवासी शरण कां रे नवजसी तैसा । बक मीना जैसा मनुष्यालागीं २ देवाचा विश्वास कां रे नाहीं तैसा । पुत्रस्नेहें जैसा गुंतलासी ३ कां रे नाहीं तैसी देवाची हे गोडी । नागवूनि सोडी पत्नी जैसी ४ कां रे नाहीं तैसें देवाचे उपकार । माया मिथ्या भार पितृपूजन ५ कां रे भय वाहासी लोकांचा तूं धाक । विसरोनि एक नारायण ६ तुका म्हणे कां रे घातलेंसे वांयां । अवघें आयुष्य जाया भक्तीविण ॥ ७ ॥

२७८० बहुतां जन्मां अंतीं । जोडी लागली हे हातीं १ मनुष्यदेहाऐसा ठाव । धरीं पांडुरंगीं भाव २ बहु केला फेरा । येथें सांपडला थारा ३ तुका म्हणे जाणे । ऐसे भले ते शहाणे ॥ ४ ॥

२७८१ भवसागर तरतां । कां रे करितसां चिंता । पैल उभा दाता । कटीं कर ठेवुनियां १ त्याचे पायीं घाला मिठी । मोल नेघे जगजेठी । भावा एका-

साठीं । खांदां वाहे आपुल्या २ सुखें करावा संसार । परि न संडावे दोन्हीं वार । दया क्षमा घर । चोजवीत येतील ३ भुक्तिमुक्तिची चिंता । नाहीं दैन्य दरिद्रता । तुका म्हणे दाता । पांडुरंग वोळगिल्या ॥ ४ ॥

२७८२ कोणें केला तुझा सांग अंगीकार । निश्चिंती त्वां थोर मानियेली १ कोणें ऐसा तुज उपदेश केला । नको या विठ्ठला शरण जाऊं २ तेव्हां तुज कोण घालील पाठीसीं । घांसाल भूमीसी वदन यम ३ कां रे नागवसी आयुष्य खातो काळ । दिसेंदिस बळ क्षीण होतें ४ तुका म्हणे यासी सांगा कोणी तरीं । विसरला हरी मायबाप ॥ ५ ॥

२७८३ हरीच्या जागरणा । जातां कां रे नये मना १ कोठें पाहासील तुटी । आयुष्य वेचें फुकासाठीं २ ज्यांची तुज गुंती । ते तो मोकलिती अंतीं ३ तुका म्हणे बरा । लाभ काय तो विचारा ॥ ४ ॥

२७८४ बुद्धीचा पालट धरारे कांहीं । मागुता नाहीं मनुष्यदेह १ आपुल्या हिताचे नव्हती सायास । गृह दारा आस धन वित्त २ अवचितें निधान लागलें हें हातीं । भोगावी विपत्ति गर्भवास ३ यावें जावें पुढें ऐसेंच कारण । भोगावें पतन नरकवास ४ तुका म्हणे धरीं आठव या देहीं । नाहीं तरी कांहीं बरें नव्हे ॥ ५ ॥

२७८५ लाभ झाला बहुतां दिसीं । लाहो करा पुढें नासी । मनुष्यदेहाऐसी । उत्तम जोडी जोडिली १ घेई हरिनाम सादरें । भरा सुखाचीं भांडारें । जालिया व्यापारें । लाहो हेवा जोडीचा २ घेउनि माप हातीं । काळ मोजी दिवसरातीं । चोर लाग घेती । पुढें तैसें पळावें ३ हित सावकाशें । म्हणे करीन तें पिसें । हातीं काय ऐसें । तुका म्हणे नेणसी ॥ ४ ॥

२७८६ ऐसें सांडुनियां धुरें । केविलवाणी दिसा कां रे । कामें ऊर भरे । हातीं नुरे मृत्तिका १ उदार हा जगदानी । पांडुरंग अभिमानी । तुळसीदळ पाणी । चिंतनाचा भुकेला २ नलगे पुसावी चाकरी । कोणी वकील ये घरीं । त्याचा तोचि करी । पारपत्य सकळां ३ नाहीं आडकाठी । तुका म्हणे जातां भेटी । न बोलतां मिठी । उगीच पायीं घालावी ॥ ४ ॥

२७८७ गेले पळाले दिवस रोज । काय म्हणसी माझें माझें १ सळे धरोनि बैसला काळ । फांकों नेदी घटिका पळ २ कां रें अद्यापि न कळे । केश फिरले कान डोळे ३ हित करोनि असतां हातीं । तोंडीं पाडोनि घेसी माती ४ तुज ठाउकें मी जाणार । पाया शोधोनि बांधिसी घर ५ तुका म्हणे वेगें । पंढरीराया शरण रिघे ॥ ६ ॥

२७८८ एक मन तुझ्या अवघ्या भांडवला । वांटितां तें तुला येई कैसें १ म्हणवुनि दृढ धरी पांडुरंग । देहा लावीं संग प्रारब्धाचा २ आणिकां

संकल्पा नको गोऊं मन । तरीच कारण साध्य होय ३ तुका म्हणे ऐसें जाणावें उचित । तरी सहजस्थित येईल कळों ॥ ४ ॥

२७८९ आठवे देव तो करावा उपाव । येर त्यजी वाव खटपट १ होई वा जागा होईं वा जागा । वाउगा कां गा सिणसील २ जाणिवेच्या भारें भवाचिये डोहीं । बुडसी तों कहीं निघेसिना ३ तुका म्हणे देवा पावसील भावें । जाणतां तें ठावें कांहीं नव्हे ॥ ४ ॥

२७९० सदैव तुम्हां अवघें आहे । हात पाय चालाया १ मुखीं वाणी कानीं कीर्ती । डोळे मूर्ति देखाया २ अंध बहिर ठकली किती । मुकीं होतीं पांगुळ ३ घरा आगी लावुनि जागा । न पळे तो गा वांचेना ४ तुका म्हणे जागा हिता । कांहीं आतां आपुल्या ॥ ५ ॥

२७९१ एक पाहातसां एकांचीं दहनें । सावध त्या गुणें कां रे नव्हां १ मारा हाक देवा भय अट्टाहासें । जंव काळ ऐसें जालें नाहीं २ मरणाची तंव गांठोडी पदरीं । जिणें तोंचिवरी माप भरी ३ तुका म्हणे धिग वाहती मारग । अंगा आलें मग हालों नेदी ॥ ६ ॥

२७९२ अरे हें देह व्यर्थ जावें । ऐसें जरी तुज व्हावें । द्यूत कर्म मनोभावें । सारीपाट खेळावा १ मग कैचें हरिचें नाम । निजेलिया जागा राम । जन्मोजन्मींचा अधम । दुःख थोर साधिलें २ विषयसुखाचा लंपट । दासीगमनीं अति धीट । तया तेंचि वाट । अधोगती जावया ३ आणीक एक कोड । नरका जावया चाड । तरी संतनिंदा गोड । करी कवतुकें सदा ४ तुका म्हणे ऐसें । मना लावी रामपिसें । नाहीं तरी आलिया सायासें । फुकट जासी ठाकोनी ॥ ५ ॥

२७९३ ऐके रे जना । तुझ्या स्वहिताच्या खुणा । पंढरीचा राणा । मनामाजीं स्मरावा १ मग कैचें रे बंधन । वाचें गातां नारायण । भवसिंधु तो जाण । येचि तीरीं सरेल २ दास्य करील कळिकाळ । बंद तुटेल मायाजाळ । होतील सकळ । रिद्धिसिद्धि म्हणियारी ३ सकळ शास्त्राचें सार । हें वेदांचें गव्हर । पाहतां विचार । हाचि करितीं पुराणें ४ ब्राह्मण क्षत्री वैश्य शूद्र । चांडाळांही अधिकार । बाळें नारी नर । आदिकरोनि वेश्याही ५ तुका म्हणे अनुभवें । आम्हीं पाडियेलें ठावें । आणीकही दैवें । सुख घेती भाविकें ॥६॥

२७९४ न करीं तळमळ राहें रे निश्चळ । आहे हा कृपाळ स्वामी माझा १ अविनाश सुख देईल निर्वाणीं । चुकतील खाणी चौऱ्यांशींच्या २ आणिकियां जीवां होईल उद्धार । तेहि उपकार घडती कोटी ३ आहिक्य परत्रीं होसील सुखाचा । उच्चारि रे वाचा रामराम ४ तुका म्हणे सांडी संसाराचा छंद । मग परमानंद पावसील ॥ ५ ॥

२७९५ नलगे देशकाळ । मंत्रविधानें सकळ । मनेंचि निश्चळ । करूनि करुणा भाकावी १ येतो बैसलिया ठायां । आसनें व्यापी देवराया । निर्मळ ते काया । अधिष्ठान तयाचें २ कल्पनेचा साक्षी । तरि आदरेंचि लक्षी । आवडीनें भक्षी । कोरडें धान्य मटमटां ३ घेणें तरी भाव । लक्षी दासांचा उपाव । तुका ह्मणे जीव । जीवीं मेळवील अनंत ॥ ४ ॥

२७९६ कायां वाचां मनें झाला विष्णुदास । काम क्रोध त्यास बाधीतना १ विश्वास तो करी स्वामीवरीं सत्ता । सकळ भोगिता होय त्याचें २ तुका म्हणे चित्त करावें निर्मळ । येउनि गोपाळ राहे तेथें ॥३॥

२७९७ अवघें ब्रह्मरूप रिता नाहीं ठाव । प्रतिमा तो देव कैसा नव्हे १ नाहीं भाव तया सांगावें तें किती । आपुलाल्या मतीं पाखांडिया २ जया भावें संत बोलिले वचन । नाहीं अनुमोदन शाब्दिकांसी ३ तुका म्हणे संतीं भाव केला बळी । न कळतां खळीं दूषिला देव ॥ ४ ॥

२७९८ काय देवापाशीं उणें । हिंडे दारोदारीं सुनें १ करी अक्षरांची आटी । एके कवडीचसाठीं २ निंदी कोणा स्तवी । चिंतातुर सदा जीवीं ३ तुका म्हणे भांड । जळों जळों त्याचें तोंड ॥ ४ ॥

२७९९ आवडीचें दान देतो नारायण । बाहे उभारोन राहिलासे १ जें जयासी रुचे तें करी समोर । सर्वज्ञ उदार मायबाप २ ठायीं पडिलिया तेंचि लागे खावें । ठायींचि ध्यावें विचारुनि ३ बीज पेरूनियां तेंचि घ्यावें फळ । डोरलीस केळ कैंचें लागे ४ तुका म्हणे देवा बोल कांहीं नाहीं । तुझा तूंचि पाहीं शत्रु सखा ॥ ५ ॥

२८०० बैसोनि निश्चळ करी त्याचें ध्यान । देईल तो अन्न वस्त्र दाता १ काय आम्हां करणें अधिक सांचुनी । देव जाला ऋणी पुरविता २ दयाळ मायाळ जाणे कळवळा । शरणांगता लळा राखों जाणें ३ नलगे मागणें सांगणें तयासी । जाणें इच्छा तैसी पुरवी त्याची ४ तुका म्हणे लेई अळंकार अंगीं । विठ्ठल हा जगीं तूंचि होसी ॥ ५ ॥

२८०१ वर्णावी ते थोरी एका विठ्ठलाची । कीर्ती मानवाची सांगों नये १ उदंडचि जाले जन्मोनियां मेले । होऊनिया गेले रावरंक २ त्यांचें नाम कोणी नेघे चराचरीं । साही वेद चारी वर्णिताति ३ अक्षय अढळ चळेना ढळेना । तया नारायणा ध्यात जावें ४ तुका म्हणे तुम्ही विठ्ठल चित्तीं ध्याता । जन्ममरण व्यथा दूर होती ॥ ५ ॥

२८०२ जिव्हा आणे फिके मधुर कीं क्षार । येर मांस पर हाता न कळे १ देखावें नेत्रीं बोलावें मुखें । चित्ता सुखदुःखें कळों येती २ परिमळासी घ्राण ऐकती श्रवण । एकाचें कारण एका नये ३ एक देहीं भिन्न दावियल्या

कळा। नाचवी पुतळा सूत्रधारी ४ तुका म्हणे ऐशी जयाची सत्ता। कां तया अनंता विसरलेती ॥ ५ ॥

२८०३ न करी त्याचें गांढेपण। नारायण सिद्ध उभा १ भवसिंधुचा थडवा केला। बोलविला पाहिजे २ त्याचे सोई पाउल वेंचें। मग कैंचें अडथळे ३ तुका म्हणे खरें खोटें। न म्हणे मोठें लहान ॥ ४ ॥

२८०४ देवाची ते खूण आला ज्याच्या घरा। त्याच्या पडे चिरा मनुष्यपणा १ देवाची खूण करावें वाटोळें। आपणावेगळें कोणीं नाहीं २ देवाची ते खूण गुंतों नेदी आशा। ममतेच्या पाशा शिवों नेदी ३ देवाची ते खूण गुंतों नेदी वाचा। लागों असत्याचा मळ नेदी ४ देवाची ते खूण तोडी मायाजाळ। आणि हें सकळ जग हरी ५ संसारासीं तेंचि बळकाविलें स्थळ। तुक्या पें सकळ चिन्हें त्याची ॥ ६ ॥

२८०५ प्रथम भेटी आलिंगन। मग चरण वंदावे १ ऐसा माझा भोळा बाप। हरी ताप कळवळोनी २ न सांगतां सीण भाग। पांडुरंग जाणतसे ३ तुका म्हणे कृपावंतें। द्यावें भातें न मागतां ॥ ४ ॥

२८०६ भक्ताविण देवा। कैंचें रूप घडे सेवा २ शोभविलें येरयेरां। सोनें एके ठायीं हिरा २ देवाविण भक्ता। कोण देता तिष्कामता ३ तुका म्हणे बाळ। माता जैसें स्नेहजाळ ॥ ४ ॥

२८०७ कृपावंत किती। दीनें बहु आवडती १ त्यांचा भार वाहे माथां। करी योगक्षेम चिंता २ भुलों नेदी वाट। करीं धरूनि दावी नीट ३ तुका म्हणे जावें। अनुसरतां एका भावें ॥ ४ ॥

२८०८ एवढा प्रभु भावें। तेणें संपुष्टीं राहावें १ होय केला भक्ति तैसा। पुरवी धरावी ते इच्छा २ एवढा जगदानी। मागे तुळसीदळ पाणी ३ आला नांवारूपा। तुका म्हणे झाला सोपा ॥ ४ ॥

२८०९ अनंत ब्रह्मांडें। एके रोमीं ऐसें धेंडें १ तो या गौळियांचे घरीं उंबरा चढतां टेका धरी २ मारी दैत्य गाढे। ज्यांचे पुराणीं पवाडे ३ तुका म्हणे कळा। अंगीं जयाच्या सकळा ॥ ४ ॥

२८१० भाविका हें वर्म सांपडले निकें। सेविती कवतुकें धर्णीवरी १ इच्छितील तैसा नाचें त्यांचे छंदें। वांदितीं तीं पदें सुकुमार २ विसरले मुक्ति भक्तीच्या अभिलासें। ओढत सरिसें सुख आलें ३ तुका म्हणे नाहीं मागायाची आस। पांडुरंग त्यास विसंबेना ॥ ४ ॥

२८११ चित्तीं नाहीं आस। त्यांचा पांडुरंग दास १ असे भक्तांचिये घरीं। काम न सांगतां करी २ अनाथांचा बंधू। असे अंगीं हा संबंधू ३ तुका म्हणे भावें। देवा सत्ता राबवावें ॥ ४ ॥

२८१२ वैद्य एक पंढरीराव । अंतर्भाव तो जाणे १ रोगा ऐशा द्याव्या वल्ली । जाणें जाली बाधा ते २ नेदी रूका वेंचों मोल । पाहे बोल प्रीतीचे ३ तुका म्हणे दयावंता । सदा चिंता दीनांची ॥ ४ ॥

२८१३ अभिमानी पांडुरंग । गोंवा कशाचा हो मग १ अनुसरा लवलाहीं । नका विचार करूं कांहीं २ कोठें राहातील पापें । जालिया हो अनुताप ३ तुका ह्मणे हेचि घडी । उभ्या पाववील थडी ॥ ४ ॥

२८१४ भय हरिजनीं । कांहीं न धरावें मनीं १ नारायण ऐसा सखा । काय जगाचा हा लेखा २ चित्त वित्त हेवा । समर्पून रहा देवा ३ तुका म्हणे मन । असो द्यावें समाधान ॥ ४ ॥

२८१५ देव भक्तालागीं करूं नेदी संसार । अंगें वारावार करीतसे १ भाग्य द्यावें तरी अंगीं भरे ताठा । म्हणोनि करंटा करोनि ठेवी २ स्त्री द्यावी गुणवंती नसती गुंते आशा । यालागीं कर्कशा पाठीं लावी ३ तुका म्हणे मज प्रचीत आली देवा । आणिक या बोला काय सांगों ॥ ४ ॥

२८१६ करी ऐसी धांवाधांवीं । चित्त लावीं चरणावरीं १ मग तो माझा मायबाप । घेईल ताप हरूनी २ बहुतांच्या मतें गोवा । होऊं जीवा नेदावा ३ तुका म्हणे करुणाबोलें । धांर विठ्ठलें निघेना ॥ ४ ॥

२८१७ गासि तरी एक विठ्ठलचि गाई । नाहीं तरि ठायीं राहें उगा १ अद्वैतीं तों नाहीं बोलाचें कारण । जाणीवेचा सीण करिसी वांयां २ तुका म्हणे किती करावी फजिती । लाज नाहीं चित्तीं निलाजिरा ॥ ३ ॥

२८१८ आधारावांचूनी । काय सांगसी कहाणी १ ठावा नाहीं पंढरीराव । तोंवरी अवघेंचि वाव २ मानिताहे कोण । तुझें कोरडें ब्रह्मज्ञान ३ तुका म्हणे ठेवा । जाणपण एकसवा ॥ ४ ॥

२८१९ पंधरा दिवसां एक एकादशी । कां रे न करिसी व्रतसार १ काय तुझा जीव जातो एका दिसें । फराळाच्या मिसें धणी घेसी २ स्वहित कारण मानेल जन । हरिकथापूजन वैष्णवांचें ३ थोडें तुज घरीं होतीं उजगरे । देवळासी कां रे मरसी जातां ४ तुका म्हणे सुकुमार जालासी । काय जाब देसी यमदूतां ॥ ५ ॥

२८२० एकादशी सोमवार न करिती । कोण त्यांची गती होईल नेणों १ काय करूं बहु वाटे तळमळ । आंधळीं सकळ बहिर्मुख २ हरिहरा नाहीं बोटभरीं वाती । कोण त्यांची गति होईल नेणों ३ तुका म्हणे नाहीं नारायणीं प्रीती । कोण त्यांची गति होईल नेणों ॥ ४ ॥

२८२१ एकादशीस अन्नपान । जे नर करिती भोजन । श्वान विष्ठेसमान । अधम जन तो एक १ ऐका व्रताचें महिमान । नेमें आचरिती जन । गाती

पेकती हरिकीर्तन। ते समान विष्णूशीं २ अशुद्ध विटाळशीचें खळ। विडा भक्षितां तांबूल। सांपडे सबळ। काळाहातीं न सुटे ३ सेजबाज विलास भोग। करी कामिनीसी संग। तया जोडे क्षयरोग। जन्मव्याधी बळिवंत ४ आपण न वजे हरिकीर्तना। आणिकां वारी जातां जना। त्याच्या पापा जाणां। महामेरु ठेंगणा ५ तया दंडी यमदूत। जाले तयांचे अंकित। तुका म्हणे व्रत। एकादसी चुकलीया ॥ ६ ॥

२८२२ भाव धरी तया तारील पाषाण। दुर्जना सज्जन काय करी १ करितां नव्हे नीट श्वानाचे हें पुच्छ। खापरा परीस काय करी २ काय करील तया साखरेचें आळें। बीज तैसीं फळें येतीं तया ३ तुका म्हणे वज्र भंगे एक वेळ। कठीण हा खळ तयाहूनी ॥ ४ ॥

२८२३ मायबापें सांभाळिती। लोभाकारणें पाळिती १ तैसा नव्हे देव-राव। याचा कृपाळू स्वभाव २ मनासारिखे न होतां। बाळकासी मारी माता ३ तुका म्हणे सांगूं किती। बाप लेंकासी मारिती ॥ ४ ॥

२८२४ सत्यसंकल्पाचा दाता नारायण। सर्व करी पूर्ण मनोरथ १ येथें अलंकार शोभती सकळ। भावबळें फळ इच्छेचें तें २ अंतरींचें बीज जाणे कळवळा। व्यापक सकळां ब्रह्मांडांचा ३ तुका म्हणे नाहीं चालत तांतडी। प्राप्तकाळ घडी आल्याविण ॥ ४ ॥

२८२५ जाणे अंतरींचा भाव। तोचि करितो उपाव १ नलगे सांगावें मागावें। जीवेंभावें अनुसरावें। अविनाश ध्यावें। फळ धीर धरोनी २ बाळा न मागतां भोजन। माता घाली पांघरून ३ तुका म्हणे तरी। पक्षीं लंघियेले गिरी ॥ ४ ॥

२८२६ नव्हे खळवादी मताचि पुरता। सत्याची हे सत्ता उपदेश १ साक्षित्वेंसि मना आणावीं उत्तरें। परिपाकीं खरें खोटें कळे २ नव्हे एक-देशी शब्द हा उखता। ब्रह्मांडापुरता येईल त्यासी ३ तुका विनवणी करी जाणतिया। बहुमतें वायां श्रमूं नये ॥ ४ ॥

२८२७ नाहीं सुगंधाची लागत लावणी। लावावी ते मनी शुद्ध होतां १ वाऱ्याहातीं माप चालें सज्जनाचें। कीर्ति सुख त्याचें नारायण २ प्रभा आणि रवी काय असे आन। उदयीं तें जन सकळ साक्षी ३ तुका म्हणे बरा सत्याचा सायास। नवनीता नाश नाहीं पुन्हा ॥ ४ ॥

२८२८ सेवितों हा रस वाटितों आणिकां। घ्यारे होऊं नका रानभरीं १ विटेवरीं ज्याचीं पाउलें समान। तोचि एक दानशूर दाता २ मनाचे संकल्प पाववील सिद्धी। जरी राहे बुद्धि याचे पायीं ३ तुका म्हणे मज धाडिलें निरोपा। मारग हा सोपा सुखरूप ॥ ४ ॥

२८२९ उपकारासाठीं बोलों हे उपाय । येणेंविण काय चाड आम्हां १ बुडतां हे जन न देखवे डोळां । हिताचा कळवळा येतो म्हणउनि २ तुका म्हणे माझे देखतील डोळे । भोग देतेवेळें येईल कळों ॥ ३ ॥

२८३० बोलिलों तें कांहीं तुमचिया हिता । वचन नेणतां क्षमा कीजे १ वाट दावी तया नलगे रुसावें । अतित्याई जीवें नाश पावे २ निंब दिला रोग तुटाया अंतरीं । पोभाळितां वरी आंत चरे ३ तुका म्हणे हित देखण्यासी कळे । पडती आंधळे कूपामाजीं ॥ ४ ॥

२८३१ आतां माझे नका वाणूं गुणदोष । करितो उपदेश याचा कांहीं १ मानदंभासाठीं छळितसें कोणा । आण या चरणा विठोबाची २ तुका म्हणे हें तों ठावें पांडुरंगा । काय कळे जगा अंतरींचें ॥ ३ ॥

२८३२ सोडिला संसार । माया तयावरीं फार १ धांवें चाले मागें मागें । सुखदुःख साहे अंगें २ यानें घ्यावें नाम । तीसीं करणें त्याचें काम ३ तुका म्हणे भोळी । विठाई कृपेची कोंवळी ॥ ४ ॥

२८३३ ऐका महिमा आवडीची । बोरें खाय भिलटीचीं १ थोर प्रेमाचा भुकेला । हाचि दुष्काळ तयाला २ अष्टमा सिद्धींला । न मनी क्षीरसागराला ३ पोहे सुदामदेवाचें । फकें मारी कोरडेच ४ न म्हणे उच्छिष्ट अथवा थोडें । तुका म्हणे भक्तीपुढें ॥ ५ ॥

२८३४ आपुलिया बळें नाहीं बोलवत । सखा कृपावंत वाचा त्याची १ साळुंकी ते कैसी बोले मंजुळवाणी । शिकविता धणी वेगळाची २ काय म्यां पामरें बोलावीं उत्तरें । परि त्या विश्वंभरें बोलविलें ३ तुका म्हणे त्याची कोण जाणे कळा । वागवी पांगुळा पायांविण ॥ ४ ॥

२८३५ नव्हों आम्ही वैद्य अर्थाचे भुकेले । भलते द्यावे पाले भलत्यासी १ कुपथ्य करूनि विटंबावे रोगी । काय हे सलगी भीड त्याची २ तुका म्हणे लासूं फासूं देऊं डाव । सुखाचा उपाव पुढें आहे ॥ ३ ॥

२८३६ भाविकांचें काज देव अंगें करी । काढी धर्माघरीं उच्छिष्ट तें १ उच्छिष्ट तीं फळें खाय भिलटीचीं । आवडी तयांचीं मोठी देवा २ काय देवा घरीं न मिळेचि अन्न । मागे भाजीपान द्रौपदीसी ३ अर्जुनाचीं घोडीं धुतलीं अनंतें । संकटें बहुतें निवारिलीं ४ तुका म्हणे ऐसीं आवडतीं लाडिवाळें । जाणीवेचें काळें तोंड देवा ॥ ५ ॥

२८३७ निष्ठुर तो दिसे निराकारपणें । कोंवळा सगुणें प्रतिपाळी १ केलाच करावा केला कइवाड । होईल ते गोड न परते २ मथिलिया लागे नवनीत हातां । नासे वितळितां आहाच तें ३ तुका म्हणे आतां मनाशीं विचार । करावा तो सार एकचित्त ॥ ४ ॥

२८३८ भक्त ऋणी देव बोलतीं पुराणें। निर्धार वचन साच करी १ मागें काय जाणों आइकिली वार्ता। कबिर सातें जातां घडिया वांटी २ माघारिया धन आणिलें घरासी। नेघे केला त्यासी त्याग तेणें ३ नामदेवाचिया घरासी आणिलें। तेणं लुटविलें द्विजांहातीं ४ प्रत्यक्षासी काय द्यावें हें प्रमाण। एकोबाचें ऋण फेडियलें ५ बीज दळोनियां केली आराधना। लागे नारायणा पेरणें तें ६ तुका म्हणे नाहीं जयासी निर्धार। नाडला साचार तोचि एक

२८३९ सांठविला हरी। जिहीं हृदयमंदिरीं १ त्यांची सरली येरझार। जाला सफळ व्यापार २ हरी आला हातां। मग कैंची भय चिंता ३ तुका म्हणे हरी। कांहीं उरों नेदी उरीं ॥ ४ ॥

२८४० हरिहरां भेद। नाहीं करूं नये वाद १ एकएकाचें हृदयीं। गोडी साखरेच्या ठायीं २ भेदकासी नाड। एक वेलांटीच आड ३ उजवें वामभाग। तुका म्हणे एक अंग ॥ ४ ॥

२८४१ देव ध्या कोणी देव घ्या कोणी। आइता आला घर पुसोनी १ देव न लगे देव न लगे। सांठवणेंचे रुधले जागे २ देव मंदला देव मंदला। भाव बुडाला काय करूं ३ देव ध्या फुका देव घ्या फुका। न लगे रुका मोल कांहीं ४ दुबळा तुका भावहीण। उधारा देव घेतला ऋण ॥ ५ ॥

२८४२ देवाच्या प्रसादें करा रे भोजन। व्हाल कोण कोण अधिकारी ते १ ब्रह्मादिकांसी हें दुर्लभ उच्छिष्ट। नका मानूं वीट ब्रह्मरसीं २ अवघियांपुरतें ओसंडलें पात्र। अधिकार सर्वत्र आहे येथें ३ इच्छादानी येथें वोळला समर्थ। अवघेंचि आर्त पुरवितो ४ खरें येथें ऐसें नाहीं कदाकाळीं। पुढती वाटे कवळीं घ्यावें ऐसें ५ तुका म्हणे पाक लक्ष्मीच्या हातें। कामारी सांगाते निरूपम ॥ ६ ॥

२८४३ सकळ देवांचें दैवत। उभें असे रंगा आंत १ रंग लुटा माझे बाप। शुद्ध भाव खरें माप २ रंग लुटिला बहुतीं। शुक नारदादि संतीं ३ तुका लुटिताहे रंग। साह्य झाला पांडुरंग ॥ ४ ॥

२८४४ अधिरा माझ्या मना ऐके एक मात। तूं कां रे दुश्चित निरंतर १ हे चि चिंता काय खावें म्हणवुनि। भले तुजहुनि पक्षिराज २ पाहा तें चातक नेघे भूमिजळा। वरुषें उन्हाळां मेघ तया ३ अवघ्या याती ठग आगळा सोनार। त्याघरीं व्यापार झारियाचा ४ तुका म्हणे जळीं वनीं जीव एक। तयापाठीं लेख काय असे ॥ ५ ॥

२८४५ उंच निंच कांहीं नेणें हा भगवंत। तिष्ठे भाव भक्ति देखोनिया १ दासीपुत्र कण्या विदुराच्या भक्षी। दैत्याघरीं रक्षी प्रल्हादासी २ चर्म

रंगूं लागे रोहिदासासंगें । कबिराचे मागें विणी शेले ३ सजन कसाया विकूं लागे मांस । माळ्या सांवत्यांस खुरपूं लागे ४ नरहरी सोनारा घडों फुंकूं लागे । चोखामेळ्यासंगें ढोरें ओढी ५ नामयाचे जनीसवें वेंची शेणी । धर्माघरीं पाणी वाहे झाडी ६ नाम्यासवें जेवी नव्हे संकोचित । ज्ञानियाची भिंत अंगें ओढी ७ अर्जुनाचे रथीं होय हा सारथी । भक्षी पोहे प्रीति सुदाम्याचे ८ गौळियांचें घरीं गाई अंगें वळी । द्वारपाळ बळीद्वारीं झाला ९ एकोबाचें ऋण फेडी हृषीकेशी । अंबऋषीचे सोशी गर्भवास १० मिराबाईसाठीं घेतो विषप्याला । दामाजीचा झाला पाडेवार ११ घडी माती वाहे गोऱ्या कुंभाराची । हुंडी मेहत्याची अंगें भरी १२ पुंडलिकासाठीं अजूनि तिष्ठत । तुका म्हणे मात धन्य त्याची ॥ १३ ॥

२८४६ अंगीकार ज्याचा केला नारायणें । निंद्य तेंहि तेणें वंद्य केलें १ अजामेळ भिल्ली तारिली कुंटणी । प्रत्यक्ष पुराणीं वंद्य केली २ ब्रह्महत्याराशी पातकें अपार । वाल्मीक किंकर वंद्य केला ३ तुका म्हणे येथें भजन प्रमाण । काय थोरपण जाळावें तें ॥ ४ ॥

२८४७ करावी ते पूजा मनेंचि उत्तम । लौकिकाचें काम काय असे १ कळावें तयासी कळे अंतरींचें । कारण तें साचें साचा अंगीं २ अतिशया अंतीं लाभ किंवा घात । फळ देतें चित्त बीजाऐसें ३ तुका म्हणे जेणें राहे समाधान । ऐसें तें भजन पार पावी ॥ ४ ॥

२८४८ मनोमय पूजा । हेचि पढिय केशीराजा १ घेतो कल्पनेचा भोग । न मानेची बाह्य रंग २ अंतरींचें जाणे । आदि वर्तमान खुणे ३ तुका म्हणे कुडें । कोठें सरे त्याच्या पुढें ॥ ४ ॥

२८४९ स्वामिकाज गुरुभक्ती । पितृवचन सेवा पती १ हेचि विष्णूची महापूजा । अनुभव नाहीं दुजा २ सत्य बोले मुखे । दुखवे आणिकांच्या दुःखें ३ निश्चयाचें बळ । तुका म्हणे तेंचि फळ ॥ ४ ॥

२८५० निष्ठावंत भाव भक्तांचा स्वधर्म । निर्धार हें वर्म चुकों नये १ निष्काम निश्चळ विठ्ठलीं विश्वास । पाहों नये वास आणिकांची २ तुका म्हणे ऐसा कोण उपेक्षिला । नाहीं आइकिला ऐसा कोणीं ॥ ३ ॥

२८५१ कृपेचीं उत्तरें देवाचा प्रसाद । आनंदें आनंद वाढवावा १ बहु-तांच्या भाग्यें लागलें जहाज । येथें आतां काज लवलाहो २ अलभ्य तें आलें दारावरीं फुका । येथें आतां चुका न पाहिजे ३ तुका म्हणे जिव्हा श्रवणाच्या द्वारें । माप भरा बरें सिगेवरीं ॥ ४ ॥

२८५२ पवित्र सोंवळीं । एक तींच भूमंडळीं १ ज्यांचा आवडता देव ।

अखंडित प्रेमभाव २ तींच भाग्यवंतें । सरतीं पुरतीं धनवित्तें ३ तुका म्हणे देवा । त्यांची केली पावे सेवा ॥ ४ ॥

२८५३ तीर्थीं धोंडा पाणी । देव रोकडा सज्जनीं १ मिळालिया संतसंग । समर्पितां भले अंग २ तीर्थीं भाव फळे । येथें अनाड तें वळे ३ तुका म्हणे पाप । गेलें गेल्या कळे ताप ॥ ४ ॥

२८५४ ब्रह्मचारी धर्म घोकावें अक्षर । आश्रमीं विचार षट्कर्में १ वानप्रस्थ तरी संयोगीं वियोग । संन्यास तो त्याग संकल्पाचा २ परमहंस तरी जाणे सहज वर्म । तेथें यातिधर्म कुळ नाहीं ३ बोले वर्म जो चाले याविरहित । तो जाणा पतित श्रुति बोले ४ तुका म्हणे कांहीं नाहीं नेमाविण । मोकळा तो जाणा सीण दुःख पावे ॥ ५ ॥

२८५५ दुर्बळा वाणीच्या एक दोन सिद्धी । सदैवा समाधी हरिरंगीं १ काय त्याचें वांयां गेलें तें एक । सदा प्रेमसुख सर्वकाळ २ तीर्थ देव दुरीं तया भाग्यहीना । विश्व त्या सज्जना दुमदुमिलें ३ तुका म्हणे एक वाहातातीं मोळीया । भाग्यें आगळिया घरां येती ॥ ४ ॥

२८५६ न करी रे मना कांहींच कल्पना । चिंती या चरणां विठोबाच्या १ येथें सुखाचिया अमुपचि रासी । पुढें कल्पनेसी ठाव नाहीं २ सुखाचें ओतिलें साजिरें श्रीमुख । शोक मोह दुःख पाहतां नाहीं ३ तुका म्हणे येथें होईल विसांवा । तुटतील हांवा पुढिलिया ॥ ४ ॥

२८५७ हरिनामवेली पावली विस्तार । फळीं पुष्पीं भार वोल्हावली १ तेथें माझ्या मना होईं पक्षिराज । साधावया काज तृप्तीचें या २ मुळींचिया बीजें दाखविली गोडी । लाहो करी जोडी जालियाची ३ तुका म्हणे क्षणक्षणां जातो काळ । गोडी ते रसाळ अंतरेल ॥ ४ ॥

२८५८ निर्वैर होणें साधनाचें मूळ । येर ते विल्हाळ सांडीमांडी १ नाहीं चालों येत सोंगसंपादणी । निवडे अवसानीं शुद्धाशुद्ध २ त्याग नांव तरी निर्विषय वासना । कार्यकारणापुरते विधि ३ तुका म्हणे राहे चिंतनीं आवडी । येणें नांवें जोडी सत्यत्वेंशीं ॥ ४ ॥

२८५९ पात्र शुद्ध चित्त ग्वाही । नलगे कांहीं सांगणें १ शूर तरी सत्यचि व्हावें । साटी जीवें करूनि २ अमुपच सुख मान । स्वामी जन मानावें ३ तुका म्हणे जैसी वाणी । तैसा मनीं परिपाक ॥ ४ ॥

२८६० साजे अळंकार । तरि भोगितां भ्रतार १ व्यभिचारिण टाकमटिका । उपहास होती लोकां २ शूरत्वाची वाणी । रूप मिरवे मंडणीं ३ तुका म्हणे जिणें । शर्तीविण लाजिरवाणें ॥ ४ ॥

२८६१ साहोनियां टाकी घाये । पाषाण देवचि जाला पाहे १ तया रीति

दृढ मन। करी साधाया कारण २ बाण शस्त्र साहे गोळी। शूरा ठाव उंच स्थळीं ३ तुका म्हणे सती। अग्न न देखे ज्या रीतीं ॥ ४ ॥

२८६२ चित्तीं नाहीं तें जवळीं असोनि काय। वत्स सांडी माय तेणें न्यायें १ प्रीतीचा तो वायु गोड लागे मात। जरी जाय चित्त मिळोनिया २ तुका म्हणे अवघें फिकें भावाविण। मीठ नाहीं अन्न तेणें न्यायें ॥ ३ ॥

२८६३ शहाणिया पुरें एकचि वचन। विशारति खूण तेचि त्यासी १ उपदेश असे बहुतांकारणें। घेतला तो मनें पाहिजे हा २ फांसावेना तरि दुःख घेतें वाव। मग होतो जीव कासावीस ३ तुका म्हणे नको राग धरूं झोंडा। नुघडितां पीडा होईल डोळे ॥ ४ ॥

२८६४ जीवित्व तें किती। हेंचि धरितां बरें चित्तीं १ संत सुमनें उत्तरें। मृदु रसाळ मधुरें २ विसांवतां कानीं। परिपाक घडे मनीं ३ तुका म्हणे जोडी। होय जतन रोकडी ॥ ४ ॥

२८६५ जैसें दावी तैसा राहे। तरि कां देव दुरी आहे १ दुःख पावायाचें मूळ। रहणी ठाव नाहीं ताळ २ माळामुद्रांवरी। कैंचा सोंगें जोडे हरी ३ तुका म्हणे देखें। ऐसे परीचीं बहुतेकें ॥ ४ ॥

२८६६ एका बीजा केला नाश। मग भोगलें कणीस १ कळे सकळां हा भाव। लहानथोरांवरी जीव २ लाभ नाहीं फुकासाटीं। केल्याविण जिवासाठीं ३ तुका म्हणे रणीं। जीव देतां लाभ दुणी ॥ ४ ॥

२८६७ कुळधर्म ज्ञान कुळधर्म साधन। कुळधर्म निधान हातीं चढे १ कुळधर्में भक्ति कुळधर्में गति। कुळधर्में विश्रांति पाववील २ कुळधर्में दया कुळधर्में उपकार। कुळधर्म सार साधनांचें ३ कुळधर्में महत्व कुळधर्में मान। कुळधर्म पावन परलोकींचें ४ तुका म्हणे कुळधर्म दावी देवीं देव। यथाविध भाव जरी होय ५

२८६८ शिष्याची जो नेघे सेवा। मानी देवासारिखे १ त्याचा फळे उपदेश। आणिकां दोष उफराटें २ त्यांचें खरें ब्रह्मज्ञान। उदासीन देहभाव ३ तुका म्हणे सत्य सांगें। योत रागें येती ते ॥ ४ ॥

२८६९ न मनी ते ज्ञानी न मनी ते पंडित। ऐसे परीचे एक एका भावें १ धातू पोसोनियां आणिकां उपदेश। अंतरीं तो लेश प्रेम नाहीं २ न मनी ते योगी न मनी ते हरिदास। दर्शनें बहुवस बहुतां परिचीं ३ तुका म्हणे तयां नमन बाह्यात्कारीं। आवडती परी चित्त शुद्धीचे ॥ ४ ॥

२८७० झुंझायाच्या गोष्टी ऐकतांचि सुख। करितां हें दुःख थोर आहे १ तैसी हरिभक्ति सुळावरील पोळी। निवडे तो बळी विरळा शूर २ पिंड पोसिलिया विषयांचा पाईक। वैकुंठनायक कैंचा तेथें ३ तुका म्हणे व्हावें देहासी उदार। रखुमादेवीवर जोडावया ४

२८७१ जेणें वाढे अपकीर्ति । सर्वार्थी तें त्यजावें १ सत्य रुचे भलेपण । वचन तें जगासी २ होइजेतें शुद्ध त्यागें । वाउगें तें सारावें ३ तुका म्हणे खोटें वर्म । निंद्य कर्म काळिमा ४

२८७२ अनुतापें दोष । जाय न लगतां निमिष १ परि तो राहे विसावला । आर्दी अवसार्नी भला २ हेंचि प्रायश्चित्त । अनुतापीं न्हाय चित्त ३ तुका म्हणे पापा । शिवों नये अनुतापा ॥ ४ ॥

२८७३ ढेकरें जेवण दिसें साचें । नाहीं तरि काचें कुंथाकुंथी १ हेंही बोल तेही बोल । कोरडे फोल रुचीविण २ गव्हांचिया होती परी । फकेवरीं खाऊं नये ३ तुका म्हणे असे हातींचें कांकण । तयासी दर्पण विल्हाळक ।

२८७४ अन्यायासी राजा जरि न करी दंड । बहुच ते लंड पीडिती जना १ न करी निगा कुणबी न काढितां तण । कैंचे येती कण हातासी ते २ तुका म्हणे संतां करूं नये अनुचित । पाप नाहीं नीत विचारितां ॥ ३ ॥

२८७५ मायबापें जरी सर्पीण कीं बोका । त्यांचे संगें सुखा न पवे बाळ १ चंदनाचा शूळ सोनियाची बेडी । सुख नेदी फोडी प्राण नाशी २ तुका म्हणे नरकीं घाली अभिमान । जरी होय ज्ञान गर्व ताठा ॥ ३ ॥

२८७६ विषयांचे लोलिंगत । ते फजीत होतील १ न सरे तेथें यातिकुळ । शुद्ध मूळ बीज व्हावें २ शिखा सूत्र सोंग वरीं । दुराचारी दंड पावे ३ तुका म्हणे अभिमान । नारायण न सोसे ॥ ४ ॥

२८७७ धांई अंतरींच्या सुखें । काय गडबड वाचां मुखें १ विधिनिषेध उर फोडी । जंव नाहीं अनुभव गोडी २ वाढे तळमळ उभयतां । नाहीं देखिलें अनुभवितां ३ आपुल्या मतें पिसें । परि तें आहे जैसें तैसें ४ साधनाची सिद्धि । मौन करा स्थिर बुद्धि ५ तुका म्हणे वादें । वांयां गेलीं ब्रह्मवृंदें ॥ ६ ॥

२८७८ नव्हे ब्रह्मचर्य बाइलेच्या त्यागें । वैराग्य वाउगें देशत्यागें १ काम वाढे भय वासनेच्या द्वारें । सांडावें तें धीरें आचावाचा २ कांपवूनि टिरी शूरत्वाची मात । केलें वाताहात उचित काळें ३ तुका म्हणे करी जिव्हेसी विटाळ । लटिक्याची मळ स्तुति होतां ॥ ४ ॥

२८७९ उदंड शाहाणे होत तर्कवंत । परि या नेणवे अंत विठोबाचा १ उदंड अक्षरां करोत भरोवरी । परि ते नेणवे थोरी विठोबाची २ तुका म्हणे नाहीं भोळेपणाविण । जाणीव ते सीण रितें माप ॥ ३ ॥

२८८० नाहीं सरों येत जोडिल्या वचनीं । कवित्वाची वाणी कुशळता १ सत्याचा अनुभव वेधी सत्यपणें । अनुभवाच्या गुणें रुचों येतो २ काय

आगीपाशीं गंगारिलें चाले। पोटींचें उकलें कसापाशीं ३ तुका म्हणे येथें करावा उकल। लागेचिना बोल वाढवूनि ॥ ४ ॥

२८८१ नाना मतांतरें शब्दार्ची व्युत्पत्ति। पाठांतरें होती वाचाळ ते १ माझ्या विठोबाचें वर्म आहे दुरीं। कर्चा तेथें उरीं देहभावा २ यज्ञ याग जप तप अनुष्ठान। राहे ध्येय ध्यान अलीकडे ३ तुका म्हणे होय उपरति चित्ता। अंगीं सप्रेमता येणें लागे ॥ ४ ॥

२८८२ लय लक्षूनिया जालों म्हणती देव। तोहि नव्हे भाव सत्य जाणा १ झालों बहुश्रुत नलगे आतां कांहीं। नको राहूं तेव्हां निश्चितीनें २ तपें दानें काय मानसीं विश्वास। बीज फळ त्यास आहे पुढें ३ कर्म आचरण यातीचा स्वगुण। विशेष तो गुण काय तेथें ४ तुका म्हणे जरी होईल निष्काम। तरीच होय राम देखे डोळां ॥ ५ ॥

२८८३ घरोघरीं अवघे जालें ब्रह्मज्ञान। परि मेळवण बहु माजीं १ निरें कोणापाशीं होय एक रज। तरि द्यारें मज दुर्बळासी २ आशा तृष्णा माया कालवूनी दोन्ही। दंभ तो दुरोनि दिसतसे ३ कामक्रोध लोभ सिणवी बहुत। मेळवूनी आंत काळकूट ४ निंदा अहंकार द्वेष बहु फार। माजीं वरी धूर सारियेला ५ तुका म्हणे तेथें कांहीं हातां नये। आयुष्य मोलें जायें वायावीण ६

२८८४ देखीचें तें ज्ञान करावें तें काई। अनुभव नाहीं आपणांसी १ इंद्रियांचे गोडीं ठकलीं बहुतें। सोडितां मागुतें आवरेना २ युक्तीचा आहार नीतीचा वेव्हार। वैराग्य तें सार तरावया ३ नाव नावलितां घाला घाली वारा। तैसा तो पसारा अहंतेचा ४ तुका म्हणे बुद्धि आपुले अधीन। करी नारायण आतुडे तों ॥ ५ ॥

२८८५ नव्हे ब्रह्मज्ञान बोलतां हें सिद्ध। जंव हा आत्मबोध नाहीं चित्तीं १ काय करिसी वांया लटिकाचि पाल्हाळ। श्रम तो केवळ जाणिवेचा २ मीच देव ऐसें सांगती या लोकां। विषयांच्या सुखा ठाकोनिया ३ अमृताची गोडी पुढिलां सांगसी। आपण उपवासीं मरोनियां ४ तुका म्हणे जरी राहील तळमळ। ब्रह्म तें केवळ सदोदित ॥ ५ ॥

२८८६ ब्रह्मज्ञान जरी एके दिवशीं कळे। तत्काळ हा गळे अभिमान १ अभिमान लागे शुकाचिये पाठीं। व्यासें उफराटी दृष्टी केली २ जनकभेटीसीं पाठविला तेणें। अभिमान नाणें खोटें केलें ३ खोटें करूनियां लाविला अभ्यासीं। मेरुशिखरासी शुक गेला ४ जाऊनियां तेणें साधिली समाधि। तुका म्हणे तधीं होतों आम्ही ॥ ५ ॥

२८८७ लापनिक शब्दें नातुडे हा देव। मनिंचे गुह्यभाव शुद्ध बोला १

अंतरिंचा भेद जाणें परमानंद । जयासी संवाद करणें लागे २ तुका म्हणे जरी आपुलें स्वहित । तरीं करी चित्त शुद्ध भावें ॥ ३ ॥

२८८८ आम्हां हें कौतुक जगा द्यावी नीत । करावें फजित चुकती ते १ कासयाचा बाध एकाच्या निरोपें । काय व्हावें कोपें जगाचिया २ अविद्येचा येथें कोठें परिश्रम । रामकृष्ण नाम ऐसे बाण ३ तुका म्हणे येथें खऱ्याचा विकरा । न सरती येरा खोट्यापरीं ॥ ४ ॥

२८८९ एक परी बहिर बरें । परि तीं ढोरें ग्यानगंडें १ कपाळास लागली आगीं । अभागी कां जीतसे २ एके परी बरें वेडें । तार्किक कुडें जळो तें ३ तुका म्हणें खातडवासी । अमृतासी नोळखे ॥ ४ ॥

२८९० साधकाची दशा उदास असावी । उपाधी नसावी अंतर्बाहीं १ लोलुपता काय निद्रेसी जिंकावें । भोजन करावें परिमित २ एकांतीं लोकांतीं स्त्रियांशीं भाषण । प्राण गेल्या जाण करूं नये ३ संग सज्जनांचा उच्चार नामाचा । घोष कीर्तनाचा अहर्निशीं ४ तुका म्हणे ऐशा साधनीं जो राहे । तोचि ज्ञान लाहे गुरुकृपा ॥ ५ ॥

२८९१ करुनि जतन । कोणा कामा आलें धन १ ऐसें जाणतां जाणतां । कां रे होतोसी नेणता २ प्रिया पुत्र बंधु । नाहीं तुज यांशीं संबंध ३ तुका म्हणे एका । हरीविण नाहीं सखा ॥ ४ ॥

२८९२ कां रे माझीं पोरें म्हणसील ढोरें । मायबाप खरें काय एक १ कां रे गेलें म्हणोनि करिसी तळमळ । मिथ्याच कोल्हाळ मेलियाचा २ कां रे माझें माझें ह्मणशील गोत । न सोडविती दूत यमाहातीं ३ कां रे मी बळिया म्हणविसी ऐसा । सरणापाशीं कैसा उचलविसी ४ तुका म्हणे न धरी भरंवसा कांहीं । वेगीं शरण जाई पांडुरंगा ॥ ५ ॥

२८९३ काय एकां जालें तें कां नाहीं ठावें । काय हें सांगावें काय म्हूण १ देखीतील डोळां ऐकतील कानीं । बोलिलें पुराणीं तेंही ठावें २ काय हें शरीर साच कीं जाणार । सकळ विचार जाणती हा ३ कां हें कळों नये आपुलें आपण । बाळत्व तारुण्य वृद्धदशा ४ कां तें आवडलें प्रिया पुत्र धन । काय कामा कोण कोणा आलें ५ का हें जन्म वायां घातलें उत्तम । कां हे राम राम न ह्मणती ६ काय भुली यांसी पडली जाणतां । देखती मरतां आणिकांसी ७ काय करिती हें बांधलियां काळें । तुका म्हणे बळें वज्रापाशीं ८

२८९४ अन्नाच्या परिमळें जरि जाय भूक । तरि कां हे पाक घरोघरीं १ आपुलालें तुम्हीं करा रे स्वहित । वाचें स्मरा नित्य रामराम २ देखोनि जीवन जरि जाय तहान । तरि कां सांठवण घरोघरीं ३ देखोनियां छाया सुख न पवीजे । जंव न बैसीजे तयातळीं ४ सुख तरी होय गातां आइकतां । जरि

राहे चित्ता दृढ भाव ५ तुका म्हणे होसी, भावेंचि तूं मुक्त । काय करिसी युक्त जाणिवेची ॥ ६ ॥

२८९५ नलगे द्यावा जीव सहजचि जाणार । आहे तो विचार जाणा कांहीं १ मरण जो मागे गाढवाचा बाळ । बोलिजे चांडाळ शुद्ध त्यासी २ तुका म्हणे कांहीं होईल स्वहित । निधान जी थीत टाकूं पाहे ॥ ३ ॥

२८९६ सर्वस्वा मुकावें तेणें हरि जिंकावें । अर्थ प्राण जावें देह त्याग १ मोह ममता माया चाड नाहीं चिंता । विषयकंदु वेथा जाळूनिया २ लोक-लज्जा दंभ आणि अहंकार । करूनि मत्सर देशधडी ३ शांति क्षमा दया सखिया विनउनी । मूळ चक्रपाणी धाडी त्यांसी ४ तुका म्हणे याती अक्षरें अभिमान । सांडोनियां शरण रिघे संता ॥ ५ ॥

२८९७ आशा हे समूळ खणोनि काढावी । तेव्हांचि गोसावी व्हावें तेणें १ नाहीं तरि सुखें असावें संसारीं । फजिती दुसरी करूं नये २ आशा मारु-नियां जयवंत व्हावें । तेव्हांचि निघावें सर्वांतूनि ३ तुका म्हणे जरी योगाची तांतडी । आशेची बीबुडी करीं आधीं ॥ ४ ॥

२६९८ हित व्हावें तरी दंभ दुरीं ठेवा । चित्तशुद्धि सेवा देवाची हे १ आवडीं विठ्ठल गाईजे एकांतीं । अलभ्य ते येती लाभ घरां २ आणिकां अंतरीं न द्यावी वसती । करावी हे शांती वासनेची ३ तुका म्हणे बाण हाचि निर्वाणींचा । वाउगी हे वाचा वेचूं नये ॥ ४ ॥

२६९९ करूनियां शुद्ध मन । नारायण स्मरावा १ तरीच हा तरिजे सिंधु । भवबंधू तोडोनियां २ तेथें सरे शुद्ध साचें । अंतरींचें बीज तें ३ तुका म्हणे लवणकळी । पडतां जळीं तें होय ॥ ४ ॥

२९०० बैसोनि निवांत शुद्ध करीं चित्त । तया सुखा अंतपार नाहीं १ येऊनि अंतरीं राहील गोपाळ । सायासाचें फळ बैसलिया २ रामकृष्ण हरि मुकुंद मुरारी । मंत्र हा उच्चारीं वेळोवेळां ३ तुका म्हणे ऐसें देईन मी दि॰ जरी होईल भाव एकविध ॥ ४ ॥

२९०१ तेचि करी मात । जेणें होईल तुझ हित १ काय बडबड अमित । सुख जिव्हारीं सिणविसी २ जो मूळव्याधीं पीडिला । त्यासी देखोन हांसे खरजुला ३ आरथ करी सोसी । त्यासि हांसे तो आळसी ४ क्षयरोगी म्हणे परता । सर रोगिया कुष्टता ५ वडस दोहीं डोळां वाढले । आणिकां कानें कोचें बोले ६ तुका म्हणे लागों पायां । शुद्ध करा आपाणियां ॥ ७ ॥

२९०२ थोडें परी निरें । अविट तें घ्यावें खरें १ घ्यावें जेणें नये तुटी ।

बीज वाढे बीजा पोटीं २ चित्त ठेवीं ग्वाहीं । आणिकांशीं चाड नाहीं ३ आपलें तें हित फार । तुका म्हणे खरें सार ॥ ४ ॥

२९०३ नम्र जाला भूतां । तेणें कोंडिलें अनंता १ हेंचि शूरत्वाचें अंग । हारी आणिला श्रीरंग २ अवघा झाला पण । लवण सकळां कारण ३ तुका म्हणे पाणी । पातळपणें तळां खणी ॥ ४ ॥

२९०४ कठिण नारळाचें अंग । बाहेरीं भीतरीं तें चांग १ तैसा करी कां विचार । शुद्ध कारण अंतर २ वरीं कांटे फणसफळा । माजीं अंतरीं जिव्हाळा ३ ऊंस बाहेरीं कठिण काळा । माजीं रसाचा जिव्हाळा ४ मिठें रुचविलें अन्न । नये सतत कारण ५ तुका म्हणे मोल गोडी । काय चाड वरल्या खोडीं ॥ ४ ॥

२९०५ उचित जाणावें मुख्य धर्म आधीं । चित्त शुद्ध बुद्धी ठायीं स्थीर १ न घालावी धांव मनाचिये ओढीं । वचन आवडीं संताचिये २ अंतरीं या राहे वचनाचा विश्वास । नलगे उपदेश तुका म्हणे ॥ ३ ॥

२९०६ काय धोविलें बाहेरीं । मन मळलें अंतरीं । गादलें जन्मवरीं । असत्यकाटें फाटलें १ सांडी व्यापार दंभाचा । शुद्ध करी रे मन वाचा । तुझिया चित्ताचा । तूंच ग्वाही आपुला २ पापपुण्य विटाळ देहीं । भरितां न विचारिसी कांहीं । काय चांचपसी मही । जी अखंड सोंवळी ३ कामक्रोधावेगळा । ऐसा होईं सोंवळा । तुका म्हणे कळा । गुंडुन ठेवीं कुसरी ४

२९०७ जेणें घडे नारायणीं अंतराय । होत बाप माय वर्जावीं तीं १ येर प्रिया पुत्र धना कोण लेखा । करितीं तीं दुःखा पात्र शत्रू २ प्रल्हादें जनक बिभीषण बंधु । राज्य माता निंदू भरतें केली ३ तुका म्हणे सर्व धर्म हरिचें पाय । आणीक उपाय दुःखमूळ ॥ ४ ॥

२९०८ हो कां पुत्र पत्नी बंधू । त्यांचा तोडावा संबंधु १ कळों आलें खट्याळसें । शिवों नये लिंपो दोषें २ फोडावें मडकें । मेलें लेखीं घायें एकें ३ तुका ह्मणे त्यागें–। विण चुकीजेना भोगें ॥ ४ ॥

२९०९ न मनावें तैसें गुरुचें वचन । जेणें नारायण अंतर तें १ आड आला म्हूण डोळा । बळिनें आंधळा शुक्र केला २ करी देव तरी काय नव्हे एक । कां तुम्ही पृथक शिणां वायां ३ उल्लंघुनी भ्रताराची आज्ञा । अन्न ऋपिपत्न्या घेउनि गेल्या ॥ ४ ॥ अवघेंचि त्यांचें देवें केलें काज । धर्म आणि लाज राखीयेली ५ पितियासीं पुत्रें केला वैराकार । प्रल्हादें असुर मारविला ६ बहुत विघ्नें केलीं तया आडआड । परि नाहीं कैवाड सांडियेला ७ गौळणीं करिती देवाशीं व्यभिचार । सांडुनि आचार भ्रष्ट तोही ८ तयासी दिलें तें कवणासी नाहीं । अवघा अंतर्बाहीं तोचि झाला ९ देव जोडे

तरी करावा अधर्म । अंतरें तें कर्म नाचरावें १० तुका म्हणे हा तो जाणतो कळवळा । म्हणोनि अजामेळा उद्धरिलें ॥ ११ ॥

२९१० पडिली हे रूढी जगा परिचार । चालविली व्यवहार सत्य म्हूण १ मरणाची कां रे नाहीं आठवण । संचिताचा धन लोभ ठेवा २ देहाचें भय तें काळाचें भातुकें । ग्रासूनि तें एकें ठेविलेंसे ३ तुका म्हणे कांहीं उघडा रे डोळे । जाणोनि अंधळे होऊं नका ॥ ४ ॥

२९११ शूरां साजतीं हतियारें । गांढ्यां हांसतील पोरें १ काय केली विटंबन । मोती नासिकावांचून २ पतिव्रते रूप साजे । सिंदळ काजळ लेतां लाजे ३ दासी पत्नी सुता । नव्हे सरी एक पिता ४ मान बुद्धिमंता । थोर न मानिती पिता ५ तुका म्हणे तरी । आंत शुद्ध दंडे वरीं ॥ ६ ॥

२९१२ अखंड संत निंदी । ऐसी दुर्जनाची बुद्धी १ काय म्हणावें तयासी । तो केवळ पापरासी २ जो स्मरे रामनामा । त्यासी म्हणतो रिकामा ३ जो तीर्थव्रत करी । त्यासी म्हणतो भिकारी ४ तुका म्हणे विंचवाची नांगी । तैसा दुर्जन सर्वांगीं ॥ ५ ॥

२९१३ संत मागे पाणी नेदी एक चुळी । दासीस आंघोळी ठेवी पाणी १ संतांसीं देखोनी होय पाठमोरा । दासीचिया पोरा चुंबन देतो २ संतांसी देखोनी करितो ढवाळ्या । भावें धुतो चोळ्या दासीचिया ३ तुका म्हणे त्याच्या तोंडावरीं थुंका । जातो यमलोका भोगावया ॥ ४ ॥

२९१४ सोईऱ्यासी करी पाहुणेर बरा । कांडितो ठोंबरा संतांलागीं १ गाईसी देखोनि बदबदा मारी । घोड्याची चाकरी गोड वाटे २ पान फूल नेतो वेश्येसी उदंड । ब्राह्मणासी खांड देऊं नेदी ३ पर्वकाळीं धर्म न करी नासरी । वेंची राजद्वारीं उदंडचि ४ कीर्तना जावया होतसे हिंपुष्टी । खेळतो सोंकटी रात्रंदिवस ५ बाइलेच्या गोता आवडीनें पोसी । मातापितयांसी दवडी तो ६ तुका म्हणे त्याच्या थुंका तोंडावरीं । जातो यमपुरी भोगावया ७

२९१५ देवाचिया वस्त्रा स्वप्नींही नाठवी । स्त्रियेसी पाठवी उंच साडी १ गाईचें पाळण नयेचि विचारा । अश्वासी खरारा करीं अंगें २ लेकराची गांड स्वयें धावें क्षाळूं । न म्हणे प्रक्षाळूं द्विज पायां ३ तुका म्हणे त्याच्या तोंडावरीं थुंका । जातो यमलोका भोगावया ॥ ४ ॥

२९१६ देवाचें चरित्र नाठवें सर्वथा । विनोदार्थ कथा गोड वाटे १ हातावरीं हात हांसोनि आफळी । वाजवितां टाळी लाज वाटे २ तुका म्हणे थुंका त्याच्या तोंडावरीं । जातो यमपुरी भोगावया ॥ ३ ॥

२९१७ उरा लावी उर आळंगितां कांता । संतांसी भेटतां अंग चोरी १ अतीत देखोनी होय पाठमोरा । व्याह्यासी सामोरा जाय वेगीं २ द्विजा नम-

रुकारा मनीं भाव कैंचा । तुकांचे दासीच्या लेंक होय ३ तुका म्हणे तुम्ही क्रोधासी न यावें । स्वभावा करावें काय कोणी ॥ ४ ॥

२९१८ दगडाच्या देवा बगाड नवस । बाईल कथेस जाऊं नेदी १ वेंची धनरासी बांधिलें स्मशान । दारीं वृंदावन झाड मानी २ चोरें नागविला न करी त्याची खंती । परी द्विजाहातीं नेदी रुका ३ करी पाहुणेर व्याह्याजांवयांसी । आल्या अतीतासी पाठमोरा ४ तुका म्हणे जळों धिग त्याचें जिणें । भार वाही सीण वर्म नेणें ॥ ५ ॥

२९१९ राउळासी जातां त्रास मानी मोठा । बैसतो चोहोटां आदरेंशीं १ न करी स्नान संध्या न म्हणे रामराम । गुरगुडींचें प्रेम अहर्निशीं २ देवब्राह्मणांशीं जाईना शरण । दासींचे चरण वंदी भावें ३ सुगंध चंदन सांडोनियां माशी । बसे दुर्गंधीशीं अति आदरें ४ तुका म्हणे अरे ऐक भाग्यहीना । कां रे रामराणा विसरसी ॥ ५ ॥

२९२० संत देखोनिया स्वयें दृष्टीं टाळी । आदरें न्याहाळी परस्त्रीसी १ वीट ये कर्णासी संतवाक्यामृता । स्त्रीशब्द ऐकतां निवे कर्ण २ कथेमाजीं नीज वाढे नित्यक्षणीं । स्त्रियेचें कीर्तनीं प्रेमें जागे ३ तुका म्हणे तुम्हीं क्रोधासी न यावें । स्वभावा करावें काय कोणी ॥ ४ ॥

२९२१ जयासी नावडे वैष्णवांचा संग । जाणावा तो मांग जन्मांतरीं १ अपवित्र वाचा जातीचा अधम । आचरण धर्म नाहीं जया २ मंजुळवदनीं बचनागाची कांडीं । शेवटीं बिघडी जीवप्राणा ३ तुका म्हणे ज्याचा पिता नाहीं शुद्ध । तयासी गोविंद अंतरला ॥ ४ ॥

२९२२ संतांच्या हेळणें बाटलें जें तोंड । प्रत्यक्ष तें कुंड चर्मकाचें १ भेसळीचें वीर्य ऐशा अनुभवें । आपुलें परावें नाहीं खळा २ संतांचा जो शोध करितो चांडाळ । धरावा विटाळ बहु त्याचा ३ तुका म्हणे केली प्रज्ञा याचसाठीं । कांहीं माझे पोटीं शंका नाहीं ॥ ४ ॥

२९२३ साखरेच्या गोण्या बैलाचिये पाठीं । तयासी सेवटीं करबाडें १ मालाचें पैं पेटें वाहाताती उंटें । तयालागीं कांटे भक्षावया २ वाउगा हा धंदा आशा वाढविती । बांधोनियां देती यमाहातीं ३ ज्यासी असे लाभ तोचि जाणे गोडी । येर तीं बापुडीं शिणलीं वायां ४ तुका म्हणे शहाणा होई रे गव्हारा । चौऱ्यांशीचा फेरा फिरों नको ॥ ५ ॥

२९२४ ढाल तलवारें गुंतले हे कर । म्हणे मी झुंझार कैसा झुंजों १ पेटी पडदळे सिले टोप ओझें । हें तों झालें दुजें मरण मूळ २ बैसविलें मला येणें अश्वावरी । धांवूं पळूं तरी कैसा आतां ३ असोनि उपाय ह्मणे हें

अपाय । म्हणे हाय हाय काय करूं ४ तुका म्हणे हा तों स्वयें परब्रह्म । मूर्ख नेणें वर्म संतचरण ॥ ५ ॥

२९२५ हरिची हरिकथा नावडे जया । अधम म्हणतां तया वेळ लागे १ मनुष्यदेहीं तथा तया नाट लागलें । अघोर साधिलें कुंभपाक २ कासया जन्मा आला तो पाषाण । जंत कां होऊन पडिला नाहीं ३ उपजे मरोनी वेळोवेळां भांड । परि लाज लंड न धरी कांहीं ४ पेसियाची माता कासया प्रसवली । वार नाहीं घातली मुखावरीं ४ देवधर्माविण चांडाळ हा नर । न साहे भूमिभार क्षणभरी ६ राम म्हणतां तुझें काय रे वेंचलें । कां हित आपुलें न विचारिसी ७ जन्मोजन्मींचा होईल नरकीं । तुका म्हणे चुकी जरी यासी ॥ ८ ॥

२९२६ संतनिंदा ज्याचें घरीं । नव्हे घर तें यमपुरी १ त्याच्या पापा नाहीं जोडा। संगें जना होय पीडा २ संतनिंदा आवडे ज्यासी । तो जिताची नर्कवासी ३ तुका म्हणे तो नष्ट । जाण गाढव तो स्पष्ट ॥ ४ ॥

२९२७ संता नाहीं मान । देव मानी मुसलमान १ ऐसे पोटाचे मारिले । देवा आशां विटंबले २ घाली लोटांगण । वंदी नीचांचें चरण ३ तुका म्हणे धर्म । न कळे माजल्याचा भ्रम ॥ ४ ॥

२९२८ अभक्ताचें गांवीं साधू म्हणजे काय । व्याघ्रवाडां गाय सांपडली १ कसाबाचें आळीं मांडियलें प्रमाण । बसवणाची आण तया काई २ केळी आणि बोरी वसती सेजारीं । संवाद कोणेपरी घडे तेथें ३ मोतियासी गोणी माळे ओळी नेली । पुसती केवढ्या केली पासरी हे ४ तुका म्हणे खीर केली कान्हेळयाची । शुद्ध गोडी कैची वसे तेथें ॥ ५ ॥

२९२९ कावळयाच्या गळां मुक्ताफळमाळा । तरी काय त्याला भूषण शोभे १ गजालागीं केला कस्तुरीचा लेप । तिचें तो स्वरूप काय जाणे २ बकापुढें सांगे भावार्थवचन । वाउगाची सीण होय त्यासी ३ तुका म्हणे तैसे अभाविक जन । त्यांसी वांयां सीण करूं नये ॥ ४ ॥

२९३० सोनियाचें ताट क्षीरीनें भरिलें । भक्षावया दिलें श्वानालागीं १ मुक्ताफळहार खरासि घातला । कस्तुरी सूकराला चोजविली २ वेदपरायण बधिरा सांगे ज्ञान । तयाची ते खूण काय जाणे ३ तुका म्हणे ज्याचे तोचि एक जाणे । भक्तिचें महिमान साधु जाणे ॥ ४ ॥

२९३१ खद्योतें फुलविलें रविपुढें ढुंग । साक्षी तंव जग उभयतां १ आपल्या आपण नाहीं शोभा येत । चार करी स्फीत दाखवूनि २ खाणार ताकाचे असें तें माजीरें । आपणेंचि अधीर कळों येतें ३ तुका म्हणे जळों मैंदांची मवाळी । दावूनिया नळी कापी सुखें ॥ ४ ॥

२९३२ शूकरासी विष्ठा माने सावकाश । मिष्टान्नाची त्यास काय गोडी १ तेवीं अभक्तांसी आवडें पाखांड । न लगे त्यां गोड परमार्थ २ श्वानासी भोजन दिलें पंचामृत । तरी त्याचें चित्त हाडावरीं ३ तुका म्हणे सर्पा पाजिलीया क्षीर । वमितां विखार विष झालें ॥ ४ ॥

२९३३ द्रव्य असतां धर्म न करी । नागविला राजद्वारीं १ माय त्यासी व्याली जेव्हां । रांड सटवी नव्हती तेव्हां २ कथाकाळीं निद्रा लागे । कामीं श्वानापरीं जागे ३ भोग स्त्रियेसीं देतां लाजे । वस्त्र दासीचें घेऊनि निजें ४ तुका म्हणे जाण । नर गाढवाहूनी हीन ॥ ५ ॥

२९३४ बाइल तरी ऐसी व्हावी । नरकीं गोवी अनिवार १ घडों नेदी तीर्थयात्रा । केला कुतरा हातसोंका २ आपुलीच करवी सेवा । पूजवी देवासारिखें ३ तुका म्हणे गाढव पशु । केला नाशु आयुष्या ॥ ४ ॥

२९३५ सुखें बोळंब दावी गोहा । माझें दुःख नेणा पाहा १ आवडीचा मारिला वेडा । होय होय कैसा म्हणे भिडा २ निपट मज न चले अन्न । पायली गहूं सांजा तीन ३ गेले वारीं आणिली साकर । सात दिवसां दहा शेर ४ अखंड मज पोटाची व्यथा । दूध भाकर साकर पथ्या ५ दो पाहरा मज लहरी येती । शुद्ध नाहीं पडे सुपती ६ नीज नये घालीं फुलें । जवळीं न साहती मुलें ७ अंगीं चंदन लावितें भाळीं । सदा शूळ माझे कपाळीं ८ हाड गळोनि आलें मांस । माझें दुःख तुम्हां नेणवें कैसें ९ तुका म्हणे जिता गाढव केला । मेलियावरीं नरका गेला ॥१०॥

२९३६ भ्रतारासी भार्या बोले गुजगोष्टी । मज ऐसी कष्टी नाहीं दुजी १ अखंड तुमचें धंद्यावरीं मन । माझें तो हेळण करिती सर्व २ जोडितसां तुम्ही खातीं येर चोरें । माझीं तंव पोरें हळहळती ३ तुमची व्याली माझे डाई हो पेटली । सदा दुष्ट बोलीं सोसवेना ४ दुष्टवृत्ति नंदुली सदा द्वेष करी । नांदों मी संसारीं कोण्यासुखें ५ जावा दीर कांहीं धडही न बोले । नांदो कोण्या खालें कैंची आतां ६ माझ्या अंगसंगें तुह्मांसी विश्रांति । मग धड गति नाहीं तुमची ७ ठाकतें ठमकतें जीव मुठीं धरूनी । परि । तुह्मी अजुनी न धरा लाज ८ वेगळें निघतां संसार करीन । नाहीं तरी प्राण देतें आतां ९ तुका म्हणे जाला कामाचा अंकित । सांगे मनोगत तैसा वर्ते ॥ १० ॥

२९३७ कामाचा अंकित कांतेतें प्रार्थित । तूं कां हो दुश्चित निरंतर १ ती माझीं मायबापें बंधु हो बहिण । तुज करी सीण त्यागीन मी २ त्यांचें जरी तोंड पाहेन मागुता । तरी मज हत्या घडो तुझी ३ सकाळ उठोन वेगळा निघेन । वाहतो तुझीं आण निश्चयेंसी ४ वेगळें निघतां घडीन दोरे

चुडा। तूं तंव माझा जोडा जन्माचा कीं ५ ताईत सांकळी गळांची दुलडी। बाजुबंद जोडी हातसर ६ वेर्णाचे जे नग सर्वही करीन। नको धरूं सीण मनीं कांहीं ७ नेसावया साडी सेलारी चुनडी। अंगींची कांचोळी जाळीया फुलें ८ तुका म्हणे केला रांडेनें गाढव। मनासवें धांव घेतलीसे ॥ ९ ॥

२९३८ एका पुरुषा दोघी नारी। पाप वसे त्याचें घरीं १ पाप न लगे धुंडावें। लागेल तेणें तेथें जावें २ कांहीं दुसरा विचार। न लगे करावाची फार ३ असत्य जे वाणी। तेथें पापाचीच खाणी ४ सत्य बोलें मुखें। तेथें उचंबळती सुखें ५ तुका म्हणे दोन्हीं। जवळीच लाभ हानी ॥ ६ ॥

२९३९ परिसें गे सुनेबाई। नको वेंचूं दूध दही १ आवा चालली पंढरपुरा। वेसीपासुनी आली घरा २ ऐकें गोष्टी सादर बाळे। करीं जतन फुटकें पाळें ३ माझे हातींचा कलवडू। मजवांचूनि नको फोडूं ४ वळवट क्षीराचें लिंपन। नको फोडूं मजवांचून ५ उखळ मुसळ जातें। माझें मन गुंतलें तेथें ६ भिक्षुक आल्या घरा। सांग गेली पंढरपुरा ७ भक्षीं परिमित आहारू। नको फारसी वरो सारूं ८ सून म्हणे बहुत निकें। तुम्हीं यात्रेसी जावें सुखें ९ सासूबाई स्वहित जोडा। सर्व मार्गील आशा सोडा १० सूनमुखींचें वचन कानीं। ऐकोनि सासू विवंची मनीं ११ सवतींचे चाळे खोटे। म्यां जावेंसें इला वाटे १२ आतां कासया यात्रे जाऊं। काय जाऊनि तेथें पाहूं १३ मुलें लेंकरें घरदार। माझें येथेंचि पंढरपुर १४ तुका म्हणे ऐसें जन। गोवियेलें मायें करून ॥ १५ ॥

२९४० जातों वाराणसी। निरवी गाई घोडे म्हैशी १ गेलों येतो नाहीं ऐसा। सत्य मानावा भरंवसा २ नका काढूं माझी पेवें। तुम्ही वरळा भूस खावें ३ भिकारियाचे पाठीं। तुम्ही घेऊनी लागा काठी ४ सांगाल जेवाया ब्राह्मण। तरी कापाल माझी मान ५ बोकलिया बोका। म्यां खर्चिला नाहीं रुका ६ तुम्ही खावे ताक पाणी। जतन करा तूपलोणी ७ नाहीं माझें मनीं। पोरें रांडा नागवणी ८ तुका म्हणे नष्ट। होतें तैसें बोलें स्पष्ट ॥ ९ ॥

२९४१ पतिव्रतेची कीर्ति वाखाणितां। सिंदळीच्या माथां तिडिक उठे १ आमुचें तें आहे सहज बोलणें। नाहीं विचारून गेलें कोणी २ अंगें उणे त्याच्या बैसे टाळक्यांत। तेणें ठिणग्या बहुत गाळीतसे ३ तुका म्हणे आम्ही काय करणें त्यासी। धका खवंदासी लागतसे ॥ ४ ॥

२९४२ गर्भाचें धारण। तिनें वागविला सीण १ व्याली कुऱ्हाडीचा दांडा। वर न घालीच तोंडा २ उपजला काळ। कुळा लाविला विटाळ ३ तुका म्हणे जाय। नरका अभक्ताची माय ॥ ४ ॥

२९४३ जातींची शिंदळी। तिला कोण कैसा बळी १ आपघर ना बापघर

चित्तीं मनीं व्यभिचार २ सेजें असोनियां धणी । परद्वार मना आणी ३ तुका म्हणे असल जाती । जातीसाठीं खाती माती ॥ ४ ॥

२९४४ देखोनि हरखली अंड । पुत्र झाला म्हणे रांड । तंव तो जाला भांड । चहाड चोर शिंदळ १ जाय तिकडे पीडी लोकां । जोडी भांडवल थुंका । थोर झाला चुका । वर कां नाहीं घातली २ भूमि कांपे त्याच्या भारें । कुंभपाकाचीं शरीरें । बोले निष्ठुर उत्तरें । पापदृष्टी मळिण चित्त ३ दुराचारी तो चांडाळ । पाप सांगातें विटाळ । तुका म्हणे खळ । म्हणोनिया निषिद्ध तो ॥ ४ ॥

२९४५ काय पोरा लागली चट । धरी वाट देउळाची १ सांगितलें नेघें कानीं । दुजें मनीं विठ्ठल २ काम घरीं न करी धंदा । येथें सदा दुश्चित ३ आमचे कुळीं नव्हतें ऐसें । हेंच पिसें निवडिलें ४ लौकिकाची नाहीं लाज । माझें मज पारिखें ५ तुका म्हणे नरका जाणें । त्या वचनें दुष्टांचीं ॥ ६ ॥

२९४६ देवें दिला देह भजना गोमटा । तो या झाला भाटा बाधिकेच्या ताठोनियां मान राहिली वरतीं । अहंकाराहातीं लवों नेदी २ दास म्हणावया न वळे रसना । सइरवचना वासे गळा ३ तुका म्हणे कोठें ठेवावा विटाळ स्नानें निरमळ व्हावयासी ॥ ४ ॥

२९४७ घेईं घेईं माझे वाचे । गोड नाम विठोबाचें १ तुम्हीं घ्यारे डोळे सुख । पाहा विठोबाचें मुख २ तुम्हीं आइका रे कान । माझ्या विठोबाचे गुण ३ मना तेथें धांव घेईं । राहें विठोबाचे पायीं ४ तुका म्हणे जीवा । नको सोडूं या केशवा ॥ ५ ॥

२९४८ आम्ही तेणें सुखी । म्हणा विठ्ठल विठ्ठल मुखीं १ तुमचे येर वित्त धन । तें मज मृत्तिकेसमान २ कंठीं मिरवा तुळसी । व्रत करा एकादशी ३ म्हणवा हरीचे दास । तुका म्हणे मज हे आस ॥ ४ ॥

२९४९ बोलावा विठ्ठल पाहावा विठ्ठल । करावा विठ्ठल जीवभाव १ येणें सोसें मन झालें हांवभरी । परती माघारीं घेत नाहीं २ बंधनापासून उकलली गांठी । देतां आली मिठी सावकाशें ३ तुका म्हणे देह भरिला विठ्ठलें । कामक्रोधें केलें घर रितें ॥ ४ ॥

२९५० दाता तो एक जाणा । नारायणा स्मरवी १ आणीक नासिवंतें काय । न सरे हाय ज्यांच्यानें २ यावें तयां काकुलती । जे दाविती सुपंथ ३ तुका म्हणे उरी तुरे । त्याचे खरे उपकार ॥ ४

२९५१ ब्रह्मज्ञान जरी कळे उठाउठी । तरि कां हिंपुटीं वेदशास्त्रें १ शास्त्राचें भांडण जप तीर्थाटण । उर्वीचें भ्रमण याचसाठीं २ याचसाठीं जप याचसाठीं

तप। व्यासेंही अमुप ग्रंथ केले ३ याचसाठीं संतपाय सेवावें। तरिच तरावे तुका म्हणे ॥ ४ ॥

२९५२ चित्त शुद्ध तरी शत्रू मित्र होती। व्याघ्रही न खाती सर्प तया १ विष तें अमृत आघात तें हित। अकर्तव्य नीत होय त्यासी २ दुःख तें देईल सर्व सुख फळ। होतील शीतळ अग्निज्वाळा ३ आवडेल जीवां जीवाचिये परी। सकळां अंतरीं एक भाव ४ तुका म्हणे कृपा केली नारायणें। जाणिजे तें येणें अनुभवें ॥ ५ ॥

२९५३ गोविंद गोविंद। मना लागलिया छंद १ मग गोविंद ते काया। भेद नाहीं देवा तया २ आनंदलें मन। प्रेमें पाझरती लोचन ३ तुका म्हणे आळी। जेवीं नुरेची वेगळी ॥ ४ ॥

२९५४ पहा रे हें दैवत कैसें। भक्तिपिसें भाविक १ पाचारिल्या सरिसें पावें। ऐसे सेवे वराडी २ शुष्क काष्ठीं गुरगुरी। लाज हरी न धरितां ३ तुका म्हणे अर्धनारी। ऐसी धरी रूपडीं ॥ ४ ॥

२९५५ हरिच्या दासां भये। ऐसें बोलों तेंही नये १ राहोनियां आड। उभा देव पुरवी कोड २ हरिच्या दासां चिंता। अघटित हे वार्ता ३ खावें ल्यावें द्यावें। तुका म्हणे पुरवावें ॥ ४ ॥

२९५६ भक्ताविण जिणें जळो लाजिरवाणें। संसार भोगणें दुःख मूळ १ वीस लक्ष योनि वृक्षांमाजीं घ्याव्या। जळचरीं भोगाव्या नव लक्ष २ अकरा लक्ष योनी किड्यामाजीं घ्याव्या। दश लक्ष भोगाव्या पक्ष्यांमध्यें ३ तीस लक्ष योनि पशूंचिये घरीं। मानवाभीतरीं चार लक्ष ३ एक एक योनि कोटि कोटि फेरा। मनुष्य देहाचा वारा मग लागे ५ तुका म्हणे तेव्हां नर देह नरा। तयाचा मातेरा केला मूढें ॥ ६ ॥

२९५७ निगमाचें वन। नका शोधूं करूं शीण १ या रे गौळियांचे घरीं। बांधलेंसे दावेंवरीं २ पडिलेती भ्रमें। वाट न कळतां वर्मे ३ तुका म्हणे भार। माथां टाका अहंकार ॥ ४ ॥

२९५८ पाहोनियां ग्रंथ करावें कीर्तन। तेव्हां आलें जाण फळ त्याचें १ नाहीं तरी वांयां केली तोंडपिटी। उरी ते शेवटीं उरलीसे २ पढोनियां वेद हरिगुण गावे। ठावें तें जाणावें तेव्हां झालें ३ तपतीर्थाटणें तेव्हां कार्यसिद्धि। स्थिर राहे बुद्धि हरिच्या नामीं ४ यागयज्ञादिक काय दानधर्म। तरी फळ नाम कंठीं राहे ५ तुका म्हणे नको काबाडाचे भरीं। पडों सार धरीं हेंचि एक

२९५९ ऐका ऐका भाविक जन। कोण कोण व्हाल ते १ तार्किकांचा टाका संग। पांडुरंग स्मरा हो २ नका शोधूं मतांतरें। नुमगे खरें बुडाल ३ कलीमध्यें दास तुका। जातो लोकां सांगत ॥ ४ ॥

२९६० गोमट्या बीजाचीं फळेंही गोमटीं। वाढे तेंचि पोटीं समतुक १ जातीच्या संतोषें चित्तासी विश्रांति। परतोनि मागुती फिरों नेणें २ खऱ्याचे पारखीं येत नाहीं तोटा। निवडे तो खोटा ढाळें दुरी ३ तुका म्हणे मज सत्याची आवडी। करितां तांतडी येत नाहीं ॥ ४ ॥

२९६१ चंदनाचें गांवीं सर्पांची वसती। भोगिती ते होती द्वीपांतरीं १ एका ओझें एका लाभ घडे देवा। संचिताचा ठेवा वेगळाला २ क्षीराची वसती अशुद्ध सेवावें। जवळीं तें जावें भोगें दुरीं ३ तुका म्हणे ऐसी बुद्धि ज्याची जड। त्याहुनी दगड बरें देवा ॥ ४ ॥

२९६२ पायां जाला नारू। तेथें बांधला कापुरू। तेथें बिबव्याचें काम। अधमासी तो अधम १ रुसला गुलाम। धणी करीतो सलाम। तेथें चाकराचें काम। अधमासी तो अधम २ रुसली घरची दासी। धणी समजावी तियेसी। तेथें बटकीचें काम। अधमासी तो अधम ३ देव्हाऱ्यावरीं विंचू आला। देवपूजा नावडे त्याला। तेथें पैजाराचें काम। अधमासी तो अधम ४ तुका म्हणे जाती। जातीसाठीं खाती माती ॥ ५ ॥

२९६३ दर्पणासी बुजे। नखटें तोंड लपवी लाजे १ गुण ज्याची जो अंतरीं। तोचि त्यास पीडा करी २ चोरा रुचे निशी। देखोनियां विटे शशी ३ तुका म्हणे जन। देवा असे भाग्यहिन ॥ ४ ॥

२९६४ अति झालें उत्तम वेश्येचें लावण्य। परि ते सवासीण न म्हणावी १ उचित अनुचित केलें ठायां ठाव। गुणां मोल वाव थोरपणा २ शूरत्वावांचूनि शूरांमाजीं ठाव। नाहीं अविर्भाव आणिलिया ३ तुका म्हणे सांग पोटाचे उपाय। कारण कमाईविण नाहीं ॥ ४ ॥

२९६५ आधींच आळसी। वरीं गुरूचा उपदेशी १ मग त्या कैंची आडकाठी। विधिनिषेधाची भेटी २ नाचरवे धर्म। न करवे विधी कर्म ३ तुका म्हणे ते गाढव। घेती मनासवें धांव ॥ ४ ॥

२९६६ रासभ धुतला महातीर्थामाजीं। नव्हे जैसा तेजी शामकर्ण १ तेवीं खळा काय केल्या उपदेश। नव्हेचि मानस शुद्ध त्याचें २ सर्पासी पाजिलें शर्करापीयूष। अंतरींचें विष जाऊं नेणें ३ तुका म्हणे श्वाना क्षीरीचें भोजन। सवेंचि वमन जेवीं तया ॥ ४ ॥

२९६७ अभक्त ब्राह्मण जळो त्याचें तोंड। काय त्यासी रांड प्रसवली १ वैष्णव चांभार धन्य त्याची माता। शुद्ध उभयतां कुळ याती २ ऐसा हा निवाडा झालासे पुराणीं। नव्हे माझी वाणी पदरींची ३ तुका म्हणे आगी लागो थोरपणा। दृष्टी त्या दुर्जनां न पडो माझी ॥ ४ ॥

२९६८ महारासी शिवे । कोपे तो ब्राह्मण नव्हे १ तया प्रायश्चित्त कांहीं । देहत्याग करितां नाहीं २ नातळे चांडाळ । त्याचा अंतरीं विटाळ ३ ज्याचा संग चित्तीं । तुका म्हणे तो त्या यातीं ॥ ५ ॥

२९६९ धिग् तो दुर्जन नाहीं भूतदया । व्यर्थ माय तया प्रसवली १ कठीण हृदय तया चांडाळाचें । जो नेणें पराचें दुःख कांहीं २ आपुला हा प्राण तैसें सकळ लोक । न करी विवेक पशु जैसा ३ तुका म्हणे सुखें कापीतसे गळे । आपुलिया वेळे रडतसे ॥ ४ ॥

२९७० देखोनि पुराणिकाची दाढी । रडे फुंदे नाक ओढी १ प्रेम खरें दिसें जना । भिन्न अंतरीं भावना २ आवरितां नावरे । खुर आठवी नेवरे ३ बोलों नये मुखावाटां । म्हणे होता ब्यांचा तोटा ४ दोन्ही सिंगें चारी पाय । खुणा दावी म्हणे होय ५ मना आणितां बोकड । मेला त्याची ज्ञरफड ६ होता भाव पोटीं । मुखा आलासे शेवटीं ७ तुका म्हणे कुडें । कळों येतें तें रोकडें ॥ ८ ॥

२९७१ दर्पणासी नखटें लाजे । शुद्ध खिजे देखोनि १ ऐसें अवगुणांच्या बाधें । दिसें सुदें विपरीत २ आंधळ्यासी काय हिरा । गारांचि तो सारिखा तुका म्हणे भुंके सुनें । ठायां नेणे ठाव तो ॥ ४ ॥

२९७२ दुधाचे घागरीं मद्याचा हा बुंद । पडिलिया शुद्ध नव्हे मग १ तैसें खळांमुखें न करावें श्रवण । अहंकारें मन विटाळलें २ काय करावीं तीं बत्तीस लक्षणें । नाक नाहीं तेणें वांयां गेलीं ३ तुका म्हणे अन्न जिरों नेदी माशी । आपुलिया जैशी संवसर्गे ॥ ४ ॥

२९७३ मुसळाचें धनु नव्हे हो सर्वथा । पाषाण पिळितां रस कैंचा १ वांझे बाळा जैसें दूध नाहीं स्तनीं । गारा त्या आधणीं न सीजती २ नवखंड पृथ्वी पिके मृगजळें । डोंगर भेटे बळें असमानासी ३ नश्वर देह तैसें तेव्हां होय ब्रह्म । तुका म्हणे श्रम करुनी काय ॥ ४ ॥

२९७४ तांबियाचें नाणें न चले खऱ्या मोलें । जरी हिंडविलें देशोदेशीं १ करणीचें कांहीं न मने सज्जना । यावें लागे मना वृद्धांचिया २ हिरिया-सारिखा दिसे शिरगोळा । पारखी ते डोळां न पाहातां ३ देऊनियां भिंग कामाविलें मोतीं । पारखिया हातीं घेता नये ४ तुका म्हणे काय नटोनियां व्यर्थ । आपुलें हें चित्त आपणा ग्वाही ॥ ५ ॥

२९७५ जातिचें तें चढे प्रेम । पक्षी स्मरे रामराम १ ते काय गुण लागती येरां । कागा पिंजरा शोभेना २ शिकविलें तें सुजात सोसी । मग त्यासी मोल चढे ३ तुका म्हणे वेषधारी । हिजड्या नारी न होती त्या ॥ ४ ॥

२९७६ घेऊं नये तैसें दान । ज्याचें धन अभिलाषी १ तोही येथ कामा

नये । नरका जाय म्हणोनि २ विकी स्नान संध्या जप । करी तप पुढिलांचें ३ तुका म्हणे दांभिक तो । नरका जातो स्वइच्छा ॥ ४ ॥

२९७७ कोडियाचें गोरेपण । तैसें अहंकारी ज्ञान १ त्यासी अंतरीं रिझे कोण । जवळीं जातां चिळसवाणें २ प्रेतदेहा गौरविलें । तैसें विटंबवाणें झालें ३ तुका म्हणे खाणें विष्ठा । तैशा देहबुद्धि चेष्टा ॥ ४ ॥

२९७८ पिंडपोषकाच्या जळों ज्ञानगोष्टी । झणी दृष्टी भेटी नहों त्याची १ नाहीं संतचिन्ह उमटलें अंगीं । उपदेशालागीं पात्र झाला २ पोहों नेणें कासे लाविती आणिकां । म्हणावें त्या मूर्खा काय आतां ३ सिणलें तें गेलें सिणलियापासीं । जाली त्या दोघांसी एक गति ४ तुका म्हणे अहो देवा दीनानाथा । दरुषण आतां नको त्याचें ॥ ५ ॥

२९७९ उचित न कळे इंद्रियांचे ओढीं । मुखें बडबडी शिकले तें १ आपण जाऊन न्यावीं नरकास । बळें बेताळीस कुळें जग २ अबोलणें बोले डोळे झांकुनियां । बडबडी वांयां दंभासाठीं ३ तुका म्हणे आम्हीं तेथील पारखी । नाचे देखोवेखीं जाणों खरें ॥ ४ ॥

२९८० शिकल्या बोलाचे सांगतील वाद । अनुभव भेद नाहीं कोणा १ पंडित हे ज्ञानी करितील कथा । न मिळती अर्था निजसुखा २ तुका म्हणे जैसी लांचासाठीं ग्वाही । देतील हे नाहीं ठावी वस्तु ॥ ३ ॥

२९८१ अज्ञानाची भक्ति इच्छिती संपत्ती । तयाचिये चित्तीं बोध कैंचा १ अज्ञानाची पूजा कामिक भावना । तयाचिया ध्याना देव कैंचा २ अज्ञानाचें कर्म फळीं ठेवी मन । निष्काम साधन तया कैंचें ३ अज्ञानाचें ज्ञान विषयावरीं ध्यान । ब्रह्म सनातन तयां कैंचें ४ तुका म्हणे जळों ऐसियांचें तोंड । अज्ञानाचें बंड वाढविती ॥ ५ ॥

२९८२ जीव तोचि देव भोजन ते भक्ति । मरण ते मुक्ति पाखांड्याची १ पिंडाच्या पोषकीं नागविलें जन । लटिकें पुराण केले वेद २ मना आला तैसा करिती विचार । म्हणती संसार नाहीं पुन्हा ३ तुका म्हणे पाठीं उडती यमदंड । पापपुण्य लंड न विचारिती ॥ ४ ॥

२९८३ कन्या गो करी कथेचा विकरा । चांडाळ तो खरा तया नांवें १ गुण अवगुण हे दोन्ही प्रमाण । यातीशीं कारण नाहीं देवा २ जे जैसें करिती ते तैसें पावती । भोग ते भोगिती केलें कर्मी ३ आशाबद्ध करूं नये तें करिती । तुका म्हणे जाती नरकामधीं ॥ ४ ॥

२९८४ साळंकृत कन्यादान । पृथ्वीदानाच्या समान १ परि तें न कळे या मूढा । येईल कळों भोग पुढां २ आचरितां कर्म भरे पोट राहे धर्म ३ सत्यां

देव साहे। ऐसें करूनियां पाहें ४ अन्न मान धन। हें तो प्रारब्धाआधीन ५ तुका म्हणे सोसें। दुःख आतां पुढें नासे॥ ६ ॥

२९८५ उभ्या बाजारांत कथा। हें तों नावडे पंढरिनाथा १ अवघें पोटासाठीं ढोंग। तेथें कैंचा पांडुरंग २ लावी अनुसंधान। कांहीं देईल म्हणवून ३ काय केलें रांडलेंका। तुला राजी नाहीं तुका॥ ४ ॥

२९८६ अवघ्या वाटा जाल्या क्षीण। कळीं न घडे साधन। उचित विधी विधान। न कळे न घडे सर्वथा १ भक्तिपंथ बहु सोपा। पुण्य नागवे या पापा। येणें जाणें खेपा। येणेंचि एक खंडती २ उभारोनि बाहे। विठो पालवीत आहे। दासां मीच साहे। मुखें बोले आपुल्या ३ भाविक विश्वासी। पार उतरिलें त्यांसी। तुका म्हणे नासी। कुतर्क्यांचे कपाळीं॥ ४ ॥

२९८७ वैद्य वांचविती जीवा। तरी कोण ध्यातें देवा १ काय जाणे कैसी परी। प्रारब्ध तें ठेवी उरीं २ अंगीं दैवत संचरें। मग तेथें काय उरें ३ नवसें कन्या पुत्र होती। तरी कां करणें लागे पती ४ जाणे हा विचार। स्वामी तुकयाचा दातार॥ ५ ॥

२९८८ एक ब्रम्हचारी गाढवा झोंबतां। हाणोनियां लाता पळालें तें १ गाढवही गेलें ब्रम्हचर्य गेलें। तोंड काळें झालें जगामाजीं २ होणार तैसें झालें हें ना तैसें केलें। तुका म्हणे गेलें वांयांचि तें॥ ३ ॥

२९८९ सांगों जाणती शकुन। भूत भविष्य वर्तमान १ त्यांचा आम्हांसी कांटाळा। पाहों नावडती डोळां २ रिद्धिसिद्धीचे साधक। वाचां सिद्ध होती एक ३ तुका म्हणे जाती। पुण्यक्षयें अधोगतीं॥ ४ ॥

२९९० वाहावलें जावों राहिलें सांभाळा। आठवा गोपाळा आतां तरीं १ उरलें आयुष्य लावा हरिनामीं। वेंचूं नका कामीं विषयांच्या २ सांगतों सकळां नका हा कंटाळा। मानाल हों पाळा गोष्टी माझ्या ३ तुका म्हणे आम्हा कोण हे गरज। परी अधोक्षज बोलवितो॥ ४ ॥

२९९१ ऐसा हा लौकिक कदा राखवेना। पतितपावना देवराया १ संसार करितां म्हणती हा दोषी। टाकितां आळसी पोटपोसा २ आचार करितां म्हणती हा पसारा। न करितां नरा निंदिताती ३ संतसंग करितां म्हणती हा उपदेशी। येरा अभाग्यासी ज्ञान नाहीं ४ धन नाहीं त्यासी ठायींचा करंटा। समर्थासी ताठा लाविताती ५ बहु बोलों जातां म्हणती हा वाचाळ। न बोलतां सकळ म्हणती गर्वी ६ भेटीसी न वजतां म्हणती हा निष्ठुर। येतां जातां घर बुडविलें ७ लग्न करूं जातां म्हणती हा मातला। न करितां जाला नपुंसक ८ निपुत्रिका म्हणती पहा हो चांडाळ। पातकाचें

मूळ पोरवडा ९ लोक जैसा ओक धरितां धरवेना । अभक्ता जिरेना संत-
संग १० तुका म्हणे आतां ऐकावें वचन । त्यजुनियां जन भक्ति करा ॥ ११ ॥

२९९२ जन हें सुखाचें दिल्या घेतल्याचें । अंत हें काळींचें नाहीं कोणी १
जाल्या हीन शक्ति नाकडोळे गळती । सांडोनि पळती रांडा पोरें २ बाइल
म्हणे खर मरतां तरी बरें । नासिलें हें घर थुंकोनियां ३ तुका म्हणे माझीं
नव्हतील कोणी । तुज चक्रपाणीवांचूनियां ॥ ४ ॥

२९९३ लटिक्याचें आंवतणें जेविलिया साच । काय त्या विश्वास तोचि
खरा १ कोल्हाटिणी लागे आकाशीं खेळत । तें काय पावत अमरपद २
जळमंडपयाचे घोडे राउत नाचती । ते काय तगती युद्धालागीं ३ तुका म्हणे
तैसें मतवादीयांचें जिणें । दिसे लाजिरवाणें बोलतांची ॥ ४ ॥

२९९४ भगवें तरी श्वान सहज वेष त्याचा । तेथें अनुभवाचा काय
पंथ १ वाढवुनी जटा फिरे दाही दिशा । तरी जंबु वेषा सहजस्थिति २
कोरोनियां भूमी करिती मधीं वास । तरी उंदरास काय वाणी ३ तुका म्हणे
ऐसें कासया करावें । देहासी दंडावें वाउगेंचि ॥ ४ ॥

२९९५ शब्दज्ञानी येऊं नेदीं दृष्टीपुढें । छळवादी कुडें अभक्त ते १ जळों
ते जाणीव जळों त्यांचे दंभ । जळों त्यांचें तोंड दुर्जनांचें २ तुका म्हणे येती
दाटूनि छळाया । त्यांच्या बोडूं डोया न धरूं भीड ॥ ३ ॥

२९९६ जगीं कीर्ति व्हावी । म्हणोनि जालासी गोसावी १ बहुत केलें
पाठांतर । वर्म राहिलेंसें दूर २ चित्तीं नाहीं अनुताप । लटिकें भगवें स्वरूप
३ तुका म्हणे सिंदळीच्या । व्यर्थ श्रमविली वाचा ॥ ४ ॥

२९९७ तक्र शिष्या मान । दुग्धा म्हणे नारायण १ ऐशीं ज्ञानाचीं डोबडें ।
आशा विटंबिली मूढें २ उपदेश तो जगा । आपण सोंवळा इतका मांगा ३
रसना शिश्नाचे अंकित । तुका म्हणे वरदळ स्फीत ॥ ४ ॥

२९९८ देखोवेखीं करिती गुरु । नाहीं ठाऊका विचारु १ वर्म तें न पडे
ठायीं । पांडुरंगाविण कांहीं २ कळा शिकों येती । प्रेम नाहीं कोणाहातीं ३
तुका म्हणे सार । भक्ति नेणती गव्हार ॥ ४ ॥

२९९९ एक करिती गुरु गुरु । भोंवतां भारु शिष्यांचा १ पुंस नाहीं पाय
चारी । मनुष्य परी कुतरीं तीं २ परस्त्री मद्यपान । पेंडखाण माजविलें ३
तुका म्हणे निर्भर चित्तीं । अधोगती जावया ॥ ४ ॥

३००० ऐसे कैसे झाले भोंदू । कर्म करोनि म्हणती साधु १ अंगीं लावू-
निया राख । डोळे झांकुनि करिती पाप २ दावुनि वैराग्याची कळा । भोगी
विषयांचा सोहळा ३ तुका म्हणे सांगों किती । जळों तयांची संगती ॥ ४ ॥

३००१ संत चिन्हें लेउनि अंगीं । भूषण मिरविती जगीं १ पडिले दुःखाचे

सागरीं। वाहावले ते भवपुरीं २ काम क्रोध लोभ चित्तीं। वरिवरीं दाविती विरक्ति ३ आशापाशीं लावुनि चित्त। म्हणती झालों आम्ही मुक्त ४ त्यांचे लागले संगतीं। जाली त्यांची तेचि गति ५ तुका म्हणे शब्दज्ञानें। जग नाडियेले तेणें ॥ ६ ॥

३००२ टिळा टोपी उंच दावी। जगीं मी एक गोसावी १ अवघा वरपंग सारा। पोटीं विषयांचा थारा २ मुद्रा लाविती कोरोनि। मान व्हावया जनीं ३ तुका म्हणे ऐसे किती। नरका गेले पुढें जाती ॥ ४ ॥

३००३ होऊनियां जंगम विभूति लाविती। शंख वाजविती घरोघरीं १ शिवाचें निर्माल्य तीर्थ न सेविती। घंटा वाजविती पोटासाठीं २ तुका म्हणे त्यासी नाहीं शिवभक्ति। व्यापार करिती संसाराचा ॥ ३ ॥

३००४ लावूनियां मुद्रा बांधोनियां कंठीं। हिंडे पोटासाठीं देशोदेशीं १ नेसोनि कौपीन शुभ्रवर्ण जाण। पाहाती पक्वान्न क्षेत्रींचें तें २ तुका म्हणे ऐसे मायेचे मईंद। त्यांपासीं गोविंद नाहीं नाहीं ॥ ३ ॥

३००५ कौडीकौडीसाठीं फोडिताती शिर। काढूनि रुधिर मलंग ते १ पांघरती चर्म लोहाची सांकळी। मारिती आरोळी धैर्यबळें २ तुका म्हणे त्यांचा नव्हेचि स्वधर्म। नकळेचि वर्म गोविंदाचें ॥ ३ ॥

३००६ कान फाडूनियां मुद्रा ते घालिती। नाथ म्हणविती जगांमाजीं १ घालोनियां फेरा मागती द्रव्यासी। परी शंकरासी नोळखती २ पोट भरावया शिकती उपाय। तुका म्हणे जाय नरकलोका ॥ ३ ॥

३००७ लांबवूनिया जटा नेसोनि कासोटा। अभिमान मोठा करिताती १ सर्वांगा करिती विभूतिलेपन। पाहाती मिष्टान्न भक्षावया २ तुका म्हणे त्यांचा नव्हे हा स्वधर्म। न कळतां वर्म मिथ्यावाद ॥ ३ ॥

३००८ होउनि संन्यासी भगवीं लुगडीं। वासना न सोडी विषयांची १ निंदिती कदान्न इच्छिती देवान्न। पाहातातीं मान आदराचा २ तुका म्हणे ऐसे दांभिक भजन। तया जनार्दन भेटे केवीं ॥ ३ ॥

३००९ टिळा टोपी माळा देवाचें गवाळें। वागवी वोंगळें पोटासाठीं १ तुळसी खोवी कानीं दर्भ खोवी शेंडीं। लटिकी धरीं बोंडी नासिकाची २ कीर्तनाचे वेळें रडे पडे लोळे। प्रेमेंविण डोळे गळताती ३ तुका म्हणे ऐसे मायेचे मईंद। त्यांपाशीं गोविंद नाहीं नाहीं ॥ ४ ॥

३०१० डोई वाढवूनि केश। भूतें आणितीं अंगास १ तरी ते नव्हती संतजन। तेथें नाहीं आत्मखूण २ मेळवूनि नरनारी। शकुन सांगती नानापरी ३ तुका म्हणे मैंद। नाहीं त्यापासी गोविंद ॥ ४ ॥

३०११ भोंदावया मीस घेऊनि संतांचें । करी कुटुंबाचें दास्य सदा १ मनुष्याचे परी बोल रावा करीं । रंजवी नरनारी जगामध्यें २ तिमयाचा बैल करी शिकवीलें । चित्रींचें बाहुलें गोष्टी सांगे ३ तुका म्हणे देवा जळों हे महंती । लाज नाहीं चित्तीं निसुगातें ॥ ४ ॥

३०१२ ऐसे संत झाले कळीं । तोंडी तमाखूची नळी १ स्नानसंध्या बुडविली । पुढें भांग वोडवली २ भांग भुर्का हें साधन । पचनीं पडे मद्यपान ३ तुका म्हणे अवघें सोंग । तेथें कैंचा पांडुरंग ॥ ४ ॥

३०१३ साधक झाले कळीं । गुडगुडीची लांब नळी १ पचनीं पडे मद्यपान । भांगसुर्का हें साधन २ अभेदाचें पाठांतर । अति विषयीं पडिभर ३ चेल्यांचा सुकाळ । पिंडदंड भंगपाळ ४ सेवा मान धन । बरे इच्छेनें संपन्न ५ सोंगाच्या नरकाडी । तुका बोडोनियां सोडी ॥ ६ ॥

३०१४ कलियुगीं कवित्व करिती पाषांड । कुशल हे भांड बहु झाले १ द्रव्य दारा चित्तीं प्रजांची आवडी । मुखें बडबडी कोरडाची २ दंभ करी सोंग मानावया जग । मुखें बोलें त्याग मनीं नाहीं ३ वेदाज्ञे करोनि न करिती स्वहित । नव्हती अलिप्त देहाहूनि ४ तुका म्हणे दंड साहील यमाचे । न करी जो वाचें बोलें तैसें ॥ ५ ॥

३०१५ कवीश्वरांचा तो आम्हासी विटाळ । प्रसाद वोंगळ चिवडिती १ दंभाचे आवडीं बहिरट अंधळे । शेवटासि काळें होईल तोंड २ सोन्याशेजारीं तों लाखेची जतन । संतत ते गुण जैसे तैसे ३ सेव्यसेवकता न न पडतां ठावी । तुका म्हणे गोवीं पावती हीं ॥ ४ ॥

३०१६ घरोघरीं जाले कवी । नेणे प्रसादाची चवी १ लंडा भूषणांची चाड । पुढें न विचारी नाड २ काढावें आइतें । तेंचि जोडावें स्वहितें ३ तुका म्हणे कळे । आहाच झांकतील डोळे ॥ ४ ॥

३०१७ उष्ट्या पत्रावळी करूनियां गोळा । दाखविती कळा कवित्वाची १ ऐसे जे पातकी ते नरकीं पांचती । जोंवरी भ्रमती चंद्र सूर्य २ तुका म्हणे एका नारायणा ध्याई । वरकडा वाहीं शोक वसे ॥ ३ ॥

३०१८ आशाबद्ध वक्ता । भय श्रोतयांच्या चित्ता १ गातों तेंहीं नाहीं ठावें । तोंड वाशीं कांहीं द्यावें २ झालें लोभाचें मांजर । भीक मागे दारोदार ३ उभयतां लोभी मन । वांयां गेलें तें भजन ४ बहिरे मुके एके ठायीं । तैसें झालें तया दोहीं ५ माप आणि गोणी । तुका म्हणे रितीं दोन्हीं ॥ ६ ॥

३०१९ कथे उभा अंग राखेल कोणी । ऐसा कोण गणी तया पापा १ येथें तो पातकी न येतांच भला । रणीं कुचरला काय चाले २ कथेसी बैसोनि

आणीक खर्चा । धिग त्याची वाचा कुंभपाक ३ तुका म्हणे पेलपैल ते थडीचे । बुडतील साच मध्यभागीं ॥४॥

३०२० नावडे ज्यां कथा उठोनियां जाती । ते यमा फावती बरे वोजा १ तो असे जवळीं गोचिडाच्या न्यायें । देशत्यागें ठाय तया दूरीं २ नव्हे भला कोणी नावडे दुसरा । पाहुणा किंकरा यमा होय ३ तुका म्हणे तया करावें तें काई । पाषाण कां नाहीं जळामध्यें ॥ ४ ॥

३०२१ असंत लक्षण भूतांचा मत्सर । मनास निष्ठुर अतिवादी १ अंतरींचा रंग उमटे बाहेरी । वोळखी यापरी आपेंआप २ संत ते समय वोळखती वेळ । संतुष्ट निर्मळ चित्त सदां ३ तुका म्हणे हित उचित अनुचित । मज लागे नित आचरावें ॥ ४ ॥

३०२२ नये नेत्रीं जळ । नाहीं अंतरीं कळवळ १ तों हे चावटीचे बोल । जग रंजवणें फोल २ न फळे उत्तर । नाहीं स्वामी जों सादर ३ तुका म्हणे भेटी । जंव नाहीं दृष्टादृष्टी ॥ ४ ॥

३०२३ सोंगें छंदें कांहीं । देव जोडे ऐसें नाहीं १ सारा अवघें गाबाळ । डोळ्या आडील पडळ २ शुद्ध भावाविण । जो जो केला तो तो सीण ३ तुका म्हणे फळे । परी होताती अंधळे ॥ ४ ॥

३०२४ काय ती करावीं मोलाचीं माकडें । नाचताती पुढें संसाराच्या १ झाडा देतेवेळें विचकिती दांत । घेती यमदूत दंड वरी २ हात दांत कान हालविती मान । दाखविती जन हे मानावया ३ तुका म्हणे किती झालीं हीं फजित । मागें नाहीं मीत भारवाही ॥ ४ ॥

३०२५ एक म्हणती आम्ही देवचि पैं झालों । ऐसें नका बोलों पडाल पतनीं १ म्हणती आम्ही देवाचीं पैं रूपें । तरी तुमचिया बापें न चुके जन्म २ देवें उचलिली स्वकरें मेदिनी । तुमचेनि गोणी नुचलवे ३ देवें मारियेले दैत्यदानव मोठे । तुमचेनी न तुटे तृणमात्र ४ राया विठोबाचें पद जो अभिलाषी । पातकांची राशी तुका म्हणे ॥ ५ ॥

३०२६ कुशळ गुंतले निषेधा । वादी प्रवर्तले वादां १ कैसीं ठकलीं बापुडीं । दंभविषयांचें सांकडीं २ भूस उपणूनि केलें काय । हारपले दोन्ही ठाय ३ तुका म्हणे लागे हातां । काय मथिलें घुसळितां ॥ ४ ॥

३०२७ नेत्र झांकोनिया काय जपतोसी । जंव नाहीं मानसीं भाव प्रेम १ उघडा मंत्र जाणा रामकृष्ण म्हणा । तुटती यातना गर्भवास २ मंत्र तंत्र कांहीं करिसी जडी बुटी । तेणें भूतसृष्टी पावशील ३ सार तुका जपे बीज मंत्र एक । भवसिंधुतारक रामकृष्ण ॥ ४ ॥

३०२८ तीळ जाळिले तांदूळ । काम क्रोध तैसेचि खळ १ कां रे सिण-लासी वाउगा । न भजतां पांडुरंगा २ मानदंभासाठीं । केली अक्षरांची आटी ३ तप करूनि तीर्थाटन । वाढविला अभिमान ४ वांटिलें तें धन । केली अहंता जतन ५ तुका म्हणे चुकलें वर्म । केला अवघाचि अधर्म ॥ ६ ॥

३०२९ भोरप्यानें सोंग पालटिलें वरी । बक ध्यान धरी मत्स्या जैसें १ टिळे माळा मैंद मुद्रा लावी अंगीं । देखों नेदी जगीं फांसे जैसे २ ढीवर या मत्स्या चारा घाली जैसा । भीतरील फांसा कळों नेदी ३ खाटिक हा स्नेह-वादें पशु पाळी । कापावया नळी तयासाठीं ४ तुका म्हणे तैसा भला मी लोकांत । परी तूं कृपावंत पांडुरंगा ॥ ५ ॥

३०३० नाहीं निर्मळ जीवन । काय करील साबण १ तैसी चित्तशुद्धि नाहीं । तेथें बोध करील काई २ वृक्ष न धरी पुष्पफळ । काय करील वसंत-काळ ३ वांजे न होतीं लेकुरें । काय कीजे त्या भ्रतारें ४ नपुसंका पुरुषासी । काय करील बाइल त्यासी ५ प्राण गेलिया शरीर । काय करील वेव्हार ६ तुका म्हणे जीवनेंविण । पीक नव्हे नव्हे जाण ॥ ७ ॥

३०३१ ब्राह्मण तो नव्हे ऐसी ज्याची बुद्धि । पाहा श्रुतीमधीं विचारूनि १ जयासी नावडे हरिनामकीर्तन । आणीक नर्तन वैष्णवांचें २ सत्य त्याचे वेळे घडला व्यभिचार । मातेसी वेव्हार अंत्यजाचा ३ तुका म्हणे येथें मानी आनासारिखें । तात्काळ तो मुखें कुष्ठ होय ॥ ४ ॥

३०३२ काय काशी करिती गंगा । भीतरिं चांगा नाहीं तो १ अधर्णी कुचर बाहेर तैसा । नये रसा पाकासी २ काय टिळे करिती माळा । भाव खळा नाहीं त्या ३ तुका म्हणे प्रेमेंविण । बोले भुंके अवघा शीण ॥ ४ ॥

३०३३ काय धोविलें कातडें । काळकूट भीतरिं कुडें १ उगा राहें लोक-भांडा । चाळविल्या पोरें रांडा २ घेशी बुंथी पानवथां । उगाच हालविसी माथां ३ लावुनीं बैसे टाळी । मन इंद्रियें मोकळीं ४ हालवीत बैसे माळा । विषयजप वेळोवेळां ५ तुका म्हणे हा व्यापार । नाम विठोबाचें सार ॥ ४ ॥

३०३४ काय सर्प खाती अन्न । काय ध्यान बगाचें १ अंतरींची बुध्दि खोटी । भरलें पोटीं वाईट २ काय उंदीर नाहीं धांवी । राख लावी गाढव ३ तुका म्हणे सुसर जळीं । काउळी कां न न्हाती ॥ ४ ॥

३०३५ जळो प्रेमा तैसा रंग । जाय भुलोनि पतंग १ सासुसाठीं रडे सून । भाव अंतरींचा भिन्न २ मैंद मुखींचा कोंवळा । भाव अंतरीं निराळा ३ जैसी वृंदावन कांती । उत्तम धरूं नये हातीं ४ बक ध्यान धरी । दावी सोंग मत्स्य मारी ५ तुका म्हणे सर्प डोले । तैसा कथेमाजीं खुले ॥ ६ ॥

३०३६ भजन घाली भोगावरी । अकर्तव्य मनीं धरीं १ धिग त्याचें

साधुपण । विटाळून वर्ते मन २ नाहीं वैराग्याचा लेश । अर्थ चाड जीवें आस ३ हें ना तैसें जालें । तुका म्हणे वायां गेलें ॥ ४ ॥

३०३७ वसोनी थिल्लरीं । बेडुक सागरा धिक्कारी १ नाहीं देखिला ना ठावा । तोंडपिटी करी हांवा २ फुगतें काउळें । म्हणे मी राजहंसा आगळें ३ मी गजाहूनि खर । म्हणे चांगला मी फार ४ मुलाम्याचें नाणें । तुका ह्मणे नव्हे सोनें ॥ ५ ॥

३०३८ मोलें घातलें रडाया । नाहीं असूं आणि माया १ तैसा भक्तिवाद काय । रंग बेगडीचा न्याय २ वेठीं धरिल्या दावी भाव । मागें पळायाचा पाव ३ काजव्याच्या ज्योती । तुका म्हणे न लगे वाती ॥ ४ ॥

३०३९ जपाचें निमित्त झोपेचा पसरू । देहाचा विसरू पाहूनियां १ ऐसीं तीं भजनें अमंगळवाणी। सोंगसंपादणी बहुरूप्याची २ सेवेसी विकिलें लोभाचिये आसे । तया कोठें असे उरला देव ३ तुका म्हणे मानदंभ जया चित्तीं । तयाची फजीती करूं आह्मी ॥ ४ ॥

३०४० वांझेनें दाविलें गरव्हार लक्षण । चिरगुटें घालून वाथयाला १ तेवीं शब्दज्ञानी करिती चावटी । ज्ञान पोटासाठीं विकुनियां २ बोलाचीच कढी बोलाचाचि भात । जेवूनियां तृप्त कोण झाला ३ कागदीं लिहितां नामाची साकर । चाटितां मधुर गोडी नेदी ४ तुका म्हणे जळो जळो ते महंती । नाहीं लाज चित्तीं आठवण ॥ ५ ॥

३०४१ चिरगुटें घालुनी वाढविलें पोट । गरव्हार बोभाट जनामध्यें १ लटिकेचि डोहळे दाखवी प्रकार । दूध स्तनीं पोर पोटीं नाहीं २ तुका म्हणे अंतीं वांजचि ते खरी । फजिती दुसरी जनांमध्यें ॥ ३ ॥

३०४२ गुळें माखोनियां दगड ठेविला । वर दिसे भला लोकाचारीं १ अंतरीं विषयाचें लागलें पैं पिसें । बाहिरल्या वेषें भुलवी लोकां २ ऐशिया दांभिका कैंची हरिसेवा । नेणेंचि सद्भावा कोणे काळीं ३ तुका म्हणे येणें कैसा होय संत । विटाळलें चित्त कामक्रोधें ॥ ४ ॥

३०४३ पक्काचिये सोई कवित्वाचे बांधे । बांधलिया साधे काय तेथें १ काय हातीं लागे भुसाचे कांडणीं । सत्याची दाटणी करूनी ठेवी २ कवित्वाचे रूढी पायां पाडी जग । सुखावोनि मग नरका जाय ३ तुका म्हणे देव केल्याविण साहे । फजिती ते आहे लटिक्या अंगीं ॥ ४ ॥

३०४४ लटिकी ग्वाही सभे आंत । नेतां पतित आगळा १ कुंभपाकीं वस्ती करूं । होय धुरू कुळेंसीं २ रजस्वला रुधिर स्रवे । तेंची ध्यावें तृषेसी ३ तुका म्हणे जन्मा आला । काळ झाला कुळासी ॥ ४ ॥

३०४५ आमचे गोसावी अयाचितवृत्ति । करवी शिष्याहातीं उपदेश १

दगडाची नाव आधींच ते जड। ते काय दगड तारूं जाणें २ तुका म्हणे वेष विटंबिला त्यांनीं। सोंगसंपादणी करिती वरीं ॥ ३ ॥

३०४६ नायकावे कानीं तयाचे ते बोल। भक्तीविण फोल ज्ञान सांगे १ वाखाणी अद्वैत भक्तिभावेंविण। दुःख पावे सीण श्रोता वक्ता २ अहंब्रह्म म्हणोनि पाळीतसे पिंडा। नये बोलों भांडा तयासवें ३ वेदबाह्य लंड बोले जो पाखांड। त्याचें काळें तोंड संतांमध्यें ४ तुका म्हणे खंडी देवभक्तपणा। वरिष्ठ त्याहूनि श्वपच तो ॥ ५ ॥

३०४७ उपदेश भलत्या हातीं। जाला चित्तीं धरावा १ नये जाऊं पात्रावरीं। कवटीं सार नारळें २ स्त्री पुत्र बंदीजन। नारायण स्मरविती ३ तुका म्हणे रत्नसार। परि उपकार चिंधीचे ॥ ४ ॥

३०४८ आवडे सकळां मिष्टान्न। रोग्या विष तें समान १ दर्पण नावडे तया एका। ठाव नाहीं ज्याच्या नाका २ तुका म्हणे तैशा खळा। उपदेशाचा कंटाळा ॥ ३ ॥

३०४९ परद्रव्य परनारी। अभिलासूनि नाक धरी १ जळों तयाचा आचार। व्यर्थ भार वाहे खर २ सोंवळ्याची स्फीती। क्रोधें विटाळला चित्तीं ३ तुका म्हणे सोंग। दावी बाहेरील रंग ॥ ४ ॥

३०५० अभिमानाचें तोंड काळें। दावी बळें अंधार १ लाभ न्यावा हातोहातीं। तोंडी माती पडोनी २ लागलीसे पाठीं लाज। झालें काज नासाया ३ तुका म्हणे कुश्चळ मनीं। विटंबनीं पडलीं तीं ॥ ४ ॥

३०५१ जन देव तरी पायांची पडावें। त्यांचिये स्वभावें चाड नाहीं १ अग्नीचें सौजन्य शीत निवारण। पालवीं बांधोनि नेतां नये २ तुका म्हणे विंचू सर्प नारायण। वंदावे दुरोनि शिवों नये ॥ ३ ॥

३०५२ गंगेचिया अंताविण काय चाड। आपुलें तें कोड तृषेपाशीं १ विठ्ठल हे मूर्ति साजिरी सुंदर। घालीं निरंतर हृदयपुटीं २ कारण तें असे नवनीतापाशीं। गवाळ तें सोसी इतर कोण ३ बाळाचें सोई तें घांस घाली माता। अट्टाहास चिंता नाहीं तया ४ गाऊं नाचों करूं आनंद सोहळा। भावाचि वेगळा नाहीं आतां ५ तुका म्हणे अवघें जालें एकमय। परलोकाची काय चाड आतां ॥ ६ ॥

३०५३ चहूं आश्रमांचे धर्म। न राखतां जोडे कर्म १ तैसी नव्हे भोळी सेवा। एक भावाचि कारण देवा २ तपें इंद्रियां आघात। क्षणें एका वाताहात ३ मंत्र चळे थोडा। तरी धडचि होय वेडा ४ व्रतें करितां सांग। तरि एक चुकता भंग ५ धर्म सत्वचि कारण। नाहीं तरी केला सीण ६ भूतदयेसी आघात। उंचनीच वाताहात ७ तुका म्हणे दुजें। विधिनिषेधाचें ओझें ८

३०५४ निगमाचें वन । नका शोधूं करूं शीण १ या रे गौळियांचे घरीं। बांधलेसें दावेंवरीं २ पीडलेती भ्रमें । वाट न कळतां वर्में ३ तुका म्हणे भार । माथां टाका अहंकार ॥ ४ ॥

३०५५ ऐका ऐका भाविक जन । कोण कोण व्हाल ते १ तार्किकांचा टाका संग । पांडुरंग स्मरा हो २ नका शोधूं मतांतरें । तुमगें खरें बुडाल ३ कलीमध्यें दास तुका । जातो लोकां सांगत ॥ ४ ॥

३०५६ आम्हां घरीं एक गाय दुभताहे। पान्हा न समाये त्रिभुवनीं १ वान ते सांवळी नांव तें श्रीधरा । चरे वसुंधरा चौदा भुवनें २ वत्स नाहीं माय भलत्यासवें जाय । कुर्वाळी तो लाहे भावभरण ३ चहूं धारीं क्षीर वोळली अमूप। धाले सनकादिक सिद्ध मुनी ४ तुका म्हणे माझी भूक तेथें काय । जोगाविते माय तिन्ही लोकां ॥ ५ ॥

३०५७ त्रैलोक्य पाळितां उबगला नाहीं। आमचें त्या काई असें ओझें १ पाषाणाचें पोटीं बैसला दर्दुर । तया मुखीं चारा कोण घाली २ पक्षी अजगर न करी संचित । तयासी अनंत प्रतिपाळी ३ तुका म्हणे तया भार घातलिया । उपेक्षीना दयासिंधु माझा ॥ ४ ॥

३०५८ संसारा आलिया एक सुख आहे । आठवावें पाय विठोबाचे १ येणें होय सर्व संसार सुखाचा। नलगे दुःखाचा लेश कांहीं २ घेतील तयांसी सोपें आहे सुख। बोलियेलें मुखें नारायणें ३ सांगितलीं सोय करुणासागरें । तुम्हां कां हो बरें न वाटतें ४ तुका म्हणे तेणें उपकार केला। भोळ्या भाविकाला तारावया ॥ ५ ॥

३०५९ येउनि नरदेहा विचारावें सार। धरावा पैं धीर भजनमार्गीं १ चंचल चित्तासि ठेवूनियां ठायीं। संतांचिये पायीं लीन व्हावें २ भावाचा पैं भाव धरावा निश्चयें। तेणें भवभय देशधडी ३ नामापरतें जगीं साधन सोपें नाहीं। आवडीनें गाईं सर्वकाळ ४ तुका म्हणे धन्य वंश त्या नराचा। ऐसा निश्चयाचा मेरू झाला ॥ ५ ॥

३०६० पोटापुरतें काम। परि अगत्य तो राम १ कारण तें हेंचि करीं। चित्तीं पांडुरंग धरी २ प्रारब्धीं हेवा। जोडी देवाची ते सेवा ३ तुका म्हणे बळ। बुद्धि वेचूनि सकळ ॥ ४ ॥

३०६१ क्षणाक्षणां हाचि करावा विचार। तरावया पार भवसिंधु १ नाशिवंत देह जाणार सकळ। आयुष्य खातो काळ सावधान २ संतसमागमीं धरूनि आवडी। करावी तांतडीं परमार्थीं ३ तुका म्हणे इहलोकींच्या वेव्हारें। नये डोळे धुरें भरूनि राहों ॥ ४ ॥

३०६२ नये जरीं तुज मधुर उत्तर। दिधला सुस्वर नाहीं देवें १ नाहीं

तयाविण भुकेला विठ्ठल । येईल तैसा बोल रामकृष्ण २ देवापाशीं मागे आवडीची भक्ति । विश्वासेंसीं प्रीति भावबळें ३ तुका म्हणे मना सांगतों विचार । धरावा निर्धार दिसोदिस ॥ ४ ॥

३०६३ सांडूनिया सर्व लौकिकाची लाज । आळवा यदुराज भक्तिभावें १ पाहुनियां झाडें वरबडुनि पाला । खाउनि विठ्ठला आळवावें २ वेंचूनियां चिंध्या भरूनियां धागा । गुंडाळूनि हुंगा आळवावें ३ तुका म्हणे ऐसें मांडिल्या निर्वाण । तया नारायणा उपेक्षीना ॥ ४ ॥

३०६४ भावें गावें गीत । शुद्ध करूनियां चित्त १ जरि व्हावा तुज देव । तरि हा सुलभ उपाव २ आणिकांचें कानीं । गुण दोष मना नाणी ३ करी मस्तक ठेंगणा । लागे संतांच्या चरणा ४ वेंची तें वचन । जेणें राहे समाधान ५ तुका म्हणे फार । थोडा तरी परउपकार ॥ ६ ॥

३०६५ कृष्ण गातां गीतीं कृष्ण ध्याता चित्तीं । तेही कृष्ण होती कृष्णध्यानें १ आसनीं शयनीं भोजनीं जेवितां । म्हणा रे हा भोक्ता नारायण २ ओंवियें दळणीं गावा नारायण । कांडितां कांडण करितां काम ३ नर नारी याति हो कोणी भलती । भावें एका प्रीती नारायणा ४ तुका म्हणे एका भावें भजा हरी । कांति ते दुसरी रूप एक ॥ ५ ॥

३०६६ आलिया भोगासी असावें सादर । देवावरी भार घालूनियां १ मग तो कृपासिंधु निवारी सांकडें । येर तें बापुडें काय रंक २ भवाचिये पोटीं दुःखाचिया रासी । शरण देवासी जातां भलें ४ तुका म्हणे नव्हे काय त्या करितां । चिंतावा तो आतां विश्वंभर ॥ ४ ॥

३०६७ तरीच जन्मा यावें । दास विठ्ठलाचे व्हावें १ नाहीं तरि काय थोडीं । श्वानसूकरें बापुडीं २ ज्याल्याचें तें फळ । अंगीं लागों नेदी मळ ३ तुका म्हणे भले । ज्याच्या नांवें मानवलें ॥ ४ ॥

३०६८ निर्वैर व्हावें सर्व भूतांसवें । साधन बरवें हेंचि एक १ तरीच करील अंगीकार नारायण । बडबड तो सीण येणेंविण २ सोयरे पिशुन समानचि घडे । चित्त पर ओढे उपकारीं ३ तुका म्हणे चित्त जालिया निर्मळ । तरीच सकळ केलें होय ॥ ४ ॥

३०६९ जिंकावा संसार । येणें नांवें तरी शूर १ येरें काय तीं बापुडीं । कीर अहंकाराचीं घोडीं २ पण ऐशा नांवें । धरिजे तो भावें ३ तुका म्हणे ज्यांवें । सत्कीर्तीनें बरवें ॥ ४ ॥

३०७० मन करा रे प्रसन्न । सर्व सिद्धीचें कारण । मोक्ष अथवा बंधन । सुख समाधान इच्छा तें १ मनें प्रतिमा स्थापिली । मनें मना पूजा केली । मनें इच्छा पुरविली । मन माउली सकळांची २ मन गुरु आणि शिष्य ।

करी आपुलेंचि दास्य । प्रसन्न आपआपणास । गति अथवा अधोगति ३ साधक वाचक पंडित । श्रोते वक्ते ऐका मात । नाहीं नाहीं आन दैवत । तुका म्हणे दुसरें ॥ ४ ॥

३०७१ प्रेम नये सांगतां बोलतां दावितां । अनुभव चित्ता चित्त जाणें १ कासवीचें बाळ वाढे कृपादृष्टीं । दुधा नाहीं भेटी अंगसंगें २ पोटामध्यें कोणें सांगितलें सर्पा । उपजत लपा म्हणवूनि ३ बोलों नेणें परी जाणें गोड क्षार । अंतरीं विचार त्यासी ठावा ४ तुका म्हणे बरें विचारावें मनीं । आणीक भल्यांनीं पुसों नये ॥ ५ ॥

३०७२ लटिका तो प्रपंच एक हरि साच । हरिविण आहाच सर्व इंद्रियें १ लटिकें तें मौन भ्रमाचें तें स्वप्न । हरिविण ध्यान नश्वर अवघें २ लटिकिया वित्पत्ति हरिविण करिती । हरि नाहीं चित्तीं तो शव जाणा ३ तुका म्हणे हरि हें धरिसी निर्धारीं । तरीं तूं झडकरीं जासी वैकुंठा ॥ ४ ॥

३०७३ कामिनीसी जैसा आवडे भ्रतार । इच्छीत चकोर चंद्र जैसा १ तैसी हे आवडी विठ्ठलाचे पायीं । लागलिया नाहीं गर्भवास २ दुष्काळें पीडिल्या आवडे भोजन । आणिक जीवन तृषाक्रांता ३ कामातुर जैसा भय लज्जा सांडोनी । आवडे कामिनी सर्व भावें ४ तुका म्हणे तैसी राहिली आवडी । पांडुरंग थडी पाववील ॥ ५ ॥

३०७४ काळ सारावा चिंतनें । एकांतवासीं गंगास्नानें । देवाचें पूजन । प्रदक्षणा तुळसीच्या १ युक्त आहार विहार । नेम इंद्रियांचा सार । नसावी बासर । निद्रा बहु भाषण २ परमार्थ महाधन । जोडी देवाचे चरण । व्हावया जतन । हे उपाय लाभाचे ३ देह समर्पिजे देवा । भार कांहींच न घ्यावा । होईल आघवा । तुका म्हणे आनंद ॥ ४ ॥

३०७५ घ्यारे लुटी प्रेमसुख । फेडा आजि धणी । चुकला तो मुकला । जाली वेरझार हाणी १ घाला घातला वैकुंठीं । करूनियां जीवें साटी । पुरविली पाठीं । वैष्णवीं काळाची २ अवघें आणिलें अंबर । विठोसहित तेथें धुर । भेटूनि जिव्हार । नाम गणीं धरियेला ३ संचित प्रारब्ध क्रियमाण । अवघीं जालीं गहन । केलीं पापपुण्यें । देशधडीं बापुडीं ४ आनंदें गर्जती निर्भर । घोष करिती निरंतर । कांपती असुर । वीर कवणा नागवती ५ जें दुर्लभ ब्रह्मादिकां । आजि सांपडलें फुका । घ्यारे म्हणे तुका । सावचित्त होऊन

३०७६ देव सखा जरी । जग अवघें कृपा करी १ ऐसा असोनि अनुभव । कासाविस होती जीव २ देवाची जतन । त्यासी बाधूं न शके अग्न ३ तुका म्हणे हरि । प्रल्हादासी जतन करी ॥ ४ ॥

३०७७ जीव जीती जीवनासंगें । मत्स्या मरण त्या वियोगें १ जया चित्तीं जैसा भाव । तयां जवळीं तैसा देव २ सकळां पढीये भानु । परि त्या कमळाचें जीवनु ३ तुका म्हणे माता । वाहे तान्हयाची चिंता ॥ ४ ॥

३०७८ कस्तूरीचें अंगीं मिनली मृत्तिका । मग वेगळी कां येईल लेखूं १ तयापरी भेद नाहीं देवभक्तीं । संदेहाच्या युक्ती सरों द्याव्या २ इंधनें ते आगी संयोगाच्या गुणें । सागरा दरुषणें वाहाळ तोंचि ३ तुका म्हणे माझें साक्षीचें वचन । येथें तों कारण शुद्ध भाव ॥ ४ ॥

३०७९ धाकुट्याचें मुखीं घांस घाली माता । वरी करीं सत्ता शाहाणियां १ ऐसें जाणपणें पडिलें अंतर । वाटे तों तों थोर अंतराय २ दोन्ही उभयतां आपणचि व्याली । आवडीची चाली भिन्न भिन्न ३ तुका म्हणे अंगापासूनि निराळें । निवडिलें बळें रडतें स्तनीं ॥ ४ ॥

३०८० लागलिया मुख स्तना । घाली पान्हा माउली १ उभयतां आवडीं लाड । कोडें कोड पुरतसे २ मेळवितां अंगें अंग । प्रेमें रंग वाढतो ३ तुका म्हणे जड भारी । अवघें शिरीं जननीचें ॥ ५ ॥

३०८१ पाठीं पोटीं देव । कैंचा हरिदासां भेव १ करा आनंदें कीर्तन । नको आशंकित मन २ पथें कोठें काळ । करील देवापाशीं बळ ३ तुका म्हणे धनी । सपुरता काय वाणी ॥ ४ ॥

३०८२ भाव देवाचें उचित । भाव तोचि भगवंत १ धन्य धन्य शुद्ध जाती । संदेह कैंचा तेथें चित्तीं २ बहुत बराडी । देवावरीं ते आवडी ३ तुका म्हणे हें रोकडें । लाभा अधिकारी चोखडें ॥ ४ ॥

३०८३ ज्यानें ज्यानें जैसें ध्यावें । तैसें व्हावें कृपाळें १ सगुण निर्गुणांचा ठाव । विटे पाय धरियेले २ अवघें साखरेचें अंग । नये व्यंग निवडितां ३ तुका म्हणे जें जें करी । तें तें हरि भोगिता ॥ ४ ॥

३०८४ केला मातीचा पशुपति । परि मातीस काय महती । शिवपूजा शिवासी पावे । माती मातीमाजीं सामावे १ तैसे पूजिती आम्हां संत । पूजा घेतो भगवंत । आम्ही किंकर संतांचे दास । संतपदवी नको आम्हास २ केला पाषाणाचा विष्णु । परी पाषाण नव्हे विष्णु । विष्णुपूजा विष्णूसि अर्पे । पाषाण राहे पाषाणरूपें ३ केली काशाची जगदंबा । परि कांसे नव्हे अंबा । पूजा अंबेची अंबेला घेणें । कांसे राहे कांसेपणें ४ ब्रह्मानंद पूर्णामाजीं । तुका ह्मणे केली कांजी । ज्याची पूजा तेणेंचि घेणें । आम्हीं पाषाणरूप राहाणें ॥ ५ ॥

३०८५ मृगाचिये अंगीं कस्तुरीचा वास । असे ज्याचा त्यास नसे ठावा १ भाग्यवंत घेती वेंचूनियां मोलें । भारवाही मेले वाहतां ओझें २ चंद्रामृतें

मृतें तृप्ती पारणें चकोरा। भ्रमरासी चारा सुगंधाचा ३ अधिकारी येथें घेती हातवटी। परीक्षावंता दृष्टी रत्न जैसें ४ तुका म्हणे काय आंधळीचा हातीं। दिलें जैसें मोतीं वायां जाय॥ ३॥

३०८६ मारगीं चालतां पाउलां पाऊली। चिंतावी माउली पांडुरंग १ सुख लागे घेऊनियां पाठीं। आवडीचा कंठीं रस ओती २ पीतांबरें छाया करि लोभापर। पाहे तें उत्तर आवडीचें ३ तुका म्हणे हेंचि करावें जीवन। वाचे नारायण तान भूक॥ ४॥

३०८७ मेघवृष्टीनें करावा उपदेश। परि गुरूनें न करावा शिष्य। वांटा लाभे त्यास। केल्या अर्धकर्मांचा १ द्रव्य वेंचावें अन्नछत्रीं। भूतीं द्यावें सर्वत्र। न घ्यावा हा पुत्र। उत्तम याती पोसणा २ बीज न पेरावें खडकीं। ओल नाहीं ज्याचे बुडखीं। थीतां ठकें सेखीं। पाठीं लागे दिवाण ३ गुज बोलावें संतांसी। पत्नी राखावी जैसी दासी। लाड देतां तियेसी। वांटा पावे कर्मांचा ४ शुद्ध करूनि पाहावें। वरीं रंगा न भुलावें। तुका म्हणे घ्यावें। जया नये तुटी तें॥ ५॥

३०८८ भाग्यवंत म्हणो तया। शरण गेले पंढरिराया १ तरलें तरती हा भरंवसा। नामधारकांचा ठसा २ भुक्तिमुक्तीचें तें स्थळ। भोळेंभाविकां निर्मळ ३ गाइलें पुराणीं। तुका म्हणे वेदवाणी॥ ४॥

३०८९ विठ्ठल गीतीं गावा विठ्ठल चित्तीं ध्यावा। विठ्ठल उभा पहावा विटेवरीं १ अनाथांचा बंधु विठ्ठल कृपासिंधु। तोडी भवबंधु यमपाश २ तोचि शरणागतां विठ्ठल मुक्तिदाता। विठ्ठल या संतसमागमें ३ विठ्ठल गुणनिधि विठ्ठल सर्व सिद्धी। लागली समाधि विठ्ठल नामें ४ विठ्ठलाचें नाम घेतां जालें सुख। गोडावलें मुख तुका म्हणे॥ ५॥

श्रीनिळोबामहाराज

३०९० नाहीं विठोबाचें प्रेम। गाणीव श्रम वृथाचि तो १ काय करिती आपुल्या दैवा। भुली वैभवा जाणिवेच्या २ भरावें पोट हेंचि जाणती। नरदेहा धाडिती व्यर्थ वायां ३ निळा म्हणे गिळिलें कर्में। पुढें मरणजन्में अनिवारें

३०९१ येऊनियां नरदेहा। कांहीं स्वहित तें पहा १ नाहीं तरी व्यर्थ जन्म। चिंतितसे विषयकाम २ पशु विषय सेविती। तयापरी तुझी स्थिति ३ निळा म्हणे व्यर्थ गेला। प्राणि भूमिभार झाला॥ ४॥

३०९२ येथें येउनि केलें कायी। विठ्ठल नाहीं आठविला १ आहा रे मूढा भाग्यहीना। गेलासी पतना मोहभ्रमें २ नाहीं केली सुटिका कांहीं। येचि

प्रवाहीं पडिलासी ३ निळा म्हणे लाहोनि हातीं । केली माती आयुष्या ॥४॥

३०९३ सांगितलें वर्म एवढेंचि करी । नित्यता उच्चारी हरिचें नाम १ न लगे कोठें जाणें येणें । कर्मबंधनें तुटतील २ योग साधन पवनाभ्यास । न करी सायास अडचणीं ३ निळा म्हणे हरीच्या नामें । चुकती जन्में या प्रहरा ॥ ४ ॥

३०९४ सकळ साधनां वरिष्ठ सार । विठ्ठल नामाचा उच्चार । आणखी नका वारवार । शीणचि उरेल पुढतीं १ धांवा म्हणोनि अवघे वेगीं । चित्तचि ठेवा पांडुरंगीं । संसाराचि तुटेल मागी । फिटेल धर्गी त्रिविध तापा २ आवडी नाचतां पैं गातां । पांडुरंग प्रेमदाता । अवघी तोडूनियां चिंता । करील माथां वैसणें ३ ऐसें जाणोनियां निरुती । करा हरिनामें आवृत्ति । मग हा कळिकाळाचे हातीं । नेदिल तुम्हां सर्वथा ४ निळा म्हणे सुगम ऐसें । संतीं दाविलें सोरसें । जतन करिती जे मानसें । ते तों पावती सर्वथा ॥५॥

३०९५ सांगितलें संतजनीं । उगवुनी कानीं बीजाक्षरें १ विठ्ठल जपतां विठ्ठल होसी । न धरी मानसीं संशय २ करी कीर्तन वाजवी टाळी । राहेल वनमाळी हृदयांत ३ निळा म्हणे पडे आटी । साधन संकष्टीं आणिकां ॥ ४ ॥

३०९६ कोण तया लेखी । नाहीं विठ्ठलीं ओळखी १ करिती तितकें पोटासाठीं । गाणें नाचणें आटाआटी २ कळा दाविती व्युत्पत्ति । चातुर्य जाणिवेची संपत्ती ३ निळा म्हणे संतांपुढें । येतां लाजती माकडें ॥ ४ ॥

३०९७ लोहा लागतां सुवर्ण । करावें हा स्वभाव गुण १ कैंवि सांडवेल परिसा । जगद्गुरु हा विठ्ठल तैसा २ रत्ना आंगीं रत्नकीळ । नव्हती भिन्न अग्निज्वाळ ३ निळा म्हणे सांडूनि जळा । सागर न निवडे वेगळा ४

३०९८ संत आज्ञा सादवित । जातो सकळांचेंहि हित १ नाईकोनी सोडाल । फळ कनिष्ठ तरी पावाल २ आम्ही उत्तीर्ण आपुलिया । उचिता ठेलों सांगोनियां ३ निळा म्हणे यावरी आतां । बोल न ठेवावा मागुता ॥४॥

३०९९ याचे पायीं धरिल्या भाव । भेटेल देव निश्चयें १ नव्हे अन्यथा भाषण । ठावी खूण संतांसी हे २ निज करें कुरवाळून । देईल आलिंगन अत्यादरें ३ निळा म्हणे येईल दारा । दडे सामोरा भक्तांसी ॥ ४ ॥

३१०० विश्वासी ते ऐकतां कानीं । धरिती मनीं आदरें १ पूर्वार्जितें उत्तमें होतीं । आलीं सत्संगतीं भेटतो २ सुख सुखा वाढतें झालें । केलिया विठ्ठलें कृपा मग ३ निळा म्हणे निजात्मसुखा । पावलें एका क्षणमात्रें ॥ ४ ॥

३१०१ सुखें करावें भोजन । गर्जावे गुण श्रीहरीचे १ ल्यावें लेणें अळंकार । असावें सादर हरिकथे २ यथाविधी भोगितां भोग । हृदयीं पांडुरंग आठवावा ३ निळा म्हणे न लिंपे कर्मा । हरिनामा धर्मा अवलंबितां ॥ ४ ॥

३१०२ पांडुरंगा न पाहती । ज्ञान गाडेवर बोलती १ त्यांचें न व्हावें दर्शन । देवा दूषिती म्हणऊन २ नायकावे त्यांचे बोल । विठ्ठल कृपेविण फोल ३ निळा म्हणे करिती कथा । अवघी पोकळ त्यांची वृथा ॥ ४ ॥

३१०३ नेणोनियां आत्महित । करिती घात अभिमानी १ नसतीच वाढवूनियां उपाधी । पडती मधीं संदेहा २ नाठवूनियां विठ्ठल देवा । करिती सेवा भूतांची ३ निळा म्हणे जन्मोनि गेला । वृथाचि पडिला निरयांत ॥४॥

३१०४ प्रत्यक्ष जनीं जनार्दन । नेणोनियां कथी ज्ञान १ काय तैसीं तें वाचाळें । करितीं चावटीं तोंडबळें २ नाहीं अंगीं हरिची भक्ति । दाविती कोरडीच विरक्ति ३ निळा म्हणे नेणतां वर्म । केलें पाठीं लागे कर्म ॥ ४ ॥

३१०५ जें जें बोले तें विकळ । नाहीं विठ्ठलीं कळवळ १ कोरडेंचि शब्दज्ञान । नाहीं प्रेमाचें जीवन २ जाणें तर्क वितर्क मति । समर्पक समयीं स्फूर्ती ३ निळा म्हणे पडिली हातीं । जाणिवेच्या नुगवे गुंती ॥ ४ ॥

३१०६ ज्याचा विश्वास जडला पायीं । हरिवीण कांहीं नेणती १ त्याचा करी अंगिकार । निरसी अंधार ममतेचा २ सत्यासत्य दाखवी तया । लावी आपुलिया निज सोई ३ निळा म्हणे ऐसें वर्म । सांपडे सुगम एकनिष्ठा ॥ ४॥

३१०७ तेचि भक्त भागवत । संत सेवें जे निरत १ शुद्ध त्यांचा भक्ति भावो । संत वरदें लाभो देवो २ संत वचनीं विश्वासतीं । सत्य परमार्थ त्यांचे हातीं ३ निळा म्हणे संत सेवा । घडे त्या उदयो झाला दैवा ॥ ४ ॥

३१०८ म्हणोनि याचिया श्रवणें पाठ । वचनें पालटे देहबुद्धी १ वैराग्याचीं राणीव जडे । ज्ञानाचें उघडे निजमंदीर २ नवविधाचे नाना भोग । वसविती अंग येऊनियां ३ निळा म्हणे भक्ति मुक्ति । शांति विरक्ति वरती त्या ॥ ४ ॥

३१०९ समाधान तें दर्शनें । होय सद्गुरुकृपेनें १ गुरुकृपा होण्यासाठीं । गुरुभक्ति हे गोमटी २ साधन चतुष्टय । गुरुभेटीचा उपाय ३ निळा म्हणे कर्मे जाण । चित्तशुद्धि ते निर्माण ॥ ४ ॥

३०१० तोचि ब्रह्मविद् जाण । परब्रह्मीं वृत्ति लीन १ द्वैताद्वैत मावळलें । पूर्णब्रह्म अनुभविलें २ जन वन तें समान । मन झालें पैं उन्मन ३ निळा म्हणे त्याच्या नांवें । दोष नासती स्वभावें ॥ ४ ॥

३०११ जाणिवेचें ज्ञान । तर्कवादाचें जल्पन १ काय करूं तो गोमटा । भरला अहंकाराचा फाटा २ बोले तें तें तायें तायें । नेणें परमार्थाचि सोये ३ निळा म्हणे तैसीची गती । पावे आपुलिया मती ॥ ४ ॥

३०१२ उत्तम अधम जया जे संगती । तैसी त्याचि मति फांकों लागे १ सज्जना संगतीं धर्म क्रिया वाढे । पापिया आवडे पापबुद्धि २ म्हणोनि जैसिया

तैसा झाला हरी। भक्ता मित्र वैरि निंदकाला ३ निळा म्हणे जाणे अंत रींचा भाव। तया तैसा देव फळदाता ॥ ४ ॥

३११३ नयेचि साच हा प्रतीतीं। असोनियां भूतीं भगवंत १ कर्माकर्मे लागलीं पाठीं। बैसलें दृष्टीं मळ त्यांचे २ सत्यचि परि तें असत्य वाटे। भोगिती अदृष्टें आपुलालीं ३ निळा म्हणे कर्मतंत्रीं। गुंतलीं यंत्रीं मायेच्या ४

३११४ अवघियाचि ज्ञानें अवघेंचि जाणें। परि एक नेणें आत्मज्ञान १ बोल तितुके बोलेचि वरीं। परि न चढे पायरी प्राप्तीची २ आपुलेंचि हित आपण नेणें। वरी आणिकां शाहाणें करूं धांवे ३ निळा म्हणे ठकुनी लोकां। आपणहि नर्का जात सवें ॥ ४ ॥

३११५ आशाबद्धाचिया मुखें। निघे अक्षर तें तें फिकें १ श्रवणीं बैसोनियां श्रोता। विटे ऐकुनी त्याची कथा २ न करूनियां नमस्कार। अव्हेरिती नारीनर ३ निळा म्हणे जळों जिणें। सदा त्याचें लाजिरवाणें ॥ ४ ॥

३११६ पाप तया नांव परदारागमन। पाप तें परधन अपहार १ पाप तेंचि निंदा परपीडा द्वेष। पाप तोंचि उपहास पुढिलाचें २ पाप तेंचि जीवीं विषयाची आसक्ति। पाप अभक्ति कुळाचारीं ३ निळा म्हणे पाप मुख्य तेंचि साचें। नावडे देवाचें नाम मुखीं ॥ ४ ॥

३११७ होईल अंगीं बळ। तरी फजित करावे ते खळ १ जे कां करूनियां पाखांड। लटिकेंचि वाढविती बंड २ भोंदिती भाविकां। कथुनी परमार्थ तो लटिका ३ निळा म्हणे तोंडें सांगें। तैसें नाचरोनिया अंगें ॥ ४ ॥

३११८ लुगड्या नांव चंद्रकळा। परी तो काळा रंग वरीं १ नांवा ऐसें कर्तृत्व नाहीं। तरी ते कायी नपूंसक २ घोळण्या नांव लक्ष्मण। करितें भजन लाह्यांचें ३ निळा म्हणे घुसळिती रवी। परी ते न दावी प्रकाश ॥४॥

श्रीनामदेवमहाराज

३११९ पावावया ब्रह्म पूर्ण। सांडुनि देईं दोष गुण १ सर्वांभूतीं समदृष्टी। हेचि भक्ति गोड मोठी २ यावेगळें थोर नाहीं। बरवें शोधूनियां पाहीं ३ येणें संसार सुखाचा। म्हणे नामा शिंपियाचा ॥ ४ ॥

३१२० या विठोबापरतें आन दैवत म्हणती। ते शब्द नायकवती कानीं माझ्या १ पाखांडी म्हणती उगेंची असावें। हा ब्रह्मकटाह करूं शके न अनारिसा २ तोहि जरी म्हणेल अहं ब्रह्मास। तरी न पहावी वास येही नयनीं ३ कोटि कोटि ब्रह्मांडें एकएक्या रोमीं। व्यापोनिया व्योमीं वर्ततसे ४ ऐसा माझा विठो सर्वां घटीं सम। न संडावें वर्म नामा म्हणे ॥ ५ ॥

३१२१ विठ्ठलाचे पाय धरोनियां राहे । मग संसार तो काय करील तुझें १ संसाराचें भय नाहीं हरिच्या दासा । विठो आम्हां सरिसा निरंतर २. निरंतर वसे हरिभक्तांपाशीं । विसंबेना त्यासी कदांकाळीं ३ नामा म्हणे ऐसा विठ्ठल सोडोनी । व्यर्थ काय जनीं शिणताती ॥ ४ ॥

३१२२ हरिसि शरण रिघा वहिलें । राहे कळीकाळ उगले १ खंडलें एका बोलें । विठ्ठल समर्थं अंगिकारलें २ नामयानें संसारा जिंकिलें । केशव चरणीं मन ठेविलें ॥ ३ ॥

३१२३ एकवेळ नयनीं पहावा । मग जाईजे भलत्या गांवा १ आठवाल वेळोवेळां । विठोबा आहे रे जवळां २ हृदयीं मांडुनियां ठसा । नामा म्हणे केशव असा ॥ ३ ॥

३१२४ जागा रे गोपाळानो रामनामीं जागा । कळीकाळा आकळा महादोष जाती भंगा १ सहस्त्रदळ समान अनुहातध्वनी उठी । नामाचेनि बळें पातकें रिघालीं कपाटीं २ दशमी एक व्रत करा दिंडी दर्शन । एकादशी उपवास तुम्ही जागा जागरण ३ द्वादशी साधन कोटि कुळें उद्धरती । नामा म्हणे केशव ठाव देईल वैकुंठीं ॥ ४ ॥

३१२५ उठा उठा साधुसंत । साधा आपुलें हित । गेला गेला हा नरदेह । मग कैंचा भगवंत ॥ धृ० ॥ उठुनी वेगेशीं । चला जाऊं राउळाशी । जळती पातकांच्या राशी । काकड आरती देखिलिया १ उठोनियां पहांटे । विठ्ठल पहा उभा विटें । चरण तयाचे गोमटे । अमृत दृष्टीं अवलोका २ जागें करा रुक्मिणीवरा । देव आहे निदसुरा । वेगें लिंबलोण करा । दृष्ट होईल तयासी ३ पुढें वाजंत्रें वाजतीं । ढोल दमामे गर्जती । होते काकड आरती । पांडुरंगरायाची ४ सिंहनाद शंख भेरी । गजर होतो महाद्वारीं । केशवराज विटेवरीं । नामा चरण वंदितो ॥ ५ ॥

३१२६ उपदेश सुगम आइकरे एक । नाम हें सम्यक विठ्ठलाचें १ जनीं जनार्दन भावची संपन्न । विठ्ठल उद्धरण कलीमाजीं २ साधेल निधान पुरेल मनोरथ । नामेंचि कृतार्थ होसी जना ३ नामा म्हणे नाम घेई तूं झडकरीं । पावसी निर्धारीं वैकुंठपद ॥ ४ ॥

३१२७ पवित्र आणि परिकर । उभविलें मंदिर । दीपेंविण मनोहर । शोभा न पवे १ श्याम अंगीं तरुणी । सुंदर होय रमणी । पुरुषाविण कामिनी । शोभा न पवे २ द्रव्याविण नर । जरि जाहला सुंदर । तो त्याविण चतुर । शोभा न पवे ३ योगिया आणि कठीण । इंद्रियां नाहीं दमन । षट्कर्मेंविण ब्रह्मज्ञान । शोभा न पवे ४ नामा म्हणे सुंदरा । रखुमादेवीवरा । तुजवीण दातारा । शोभा न पवे ॥ ५ ॥

३१२८ शब्दाचें सुख श्रवणाचेनि द्वारें। माझिया दातारें ऐसें केलें १ स्पर्शाचें सुख त्वचेचेनि द्वारें। माझिया दातारें ऐसें केलें २ रूपाचें सुख नेत्राचेनि द्वारें। माझिया दातारें ऐसें केलें ३ रसाचें तें सुख रसनेचेनि द्वारें। माझिया दातारें ऐसें केलें ४ गंधाचें तें सुख नाकाचेंनि द्वारें। माझिया दातारें ऐसें केलें ५ नामा म्हणे ऐसे ज्याचे उपकार। तयासी गव्हार विसरले

३१२९ न लगति डोंगर चढावे। हळुच पाऊल धरावें १ विठ्ठलाचे पाय बरवे। गंगा विनविते स्वभावें २ नामा म्हणे तीर्थ बरवें। मुकुटीं धरिलें सदाशिवें

३१३० हरिकथा ऐकता अनन्य पैं गोष्टी। निधान त्या दृष्टीं अंतरलें १ घडी घडी प्रेम अंतरूं न द्यावें। सावधान व्हावें रामनामीं २ यापरि स्वहितीं ठेवियेले लक्ष। ते पावती मोक्ष म्हणे नामा ॥ ३ ॥

३१३१ अवघे ते संसारीं जाणावे ते धन्य। ज्यांचें प्रेम पूर्ण पांडुरंगीं १ अवघे ते दैवाचे विठ्ठल म्हणती वाचें। अवघें कुळ त्यांचें पुण्यरूप २ अवघ्या-रूपीं एक विठ्ठल भाविती। अवघ्या मनें भजती अवघेपणें ३ अवघे मिथ्या जाणोनि अवघिया विठ्ठलें। अवघे विनटले विठ्ठलपायीं ४ अवघे पूर्ण बोधें भावें प्रेमें प्रीतीं। ध्यानीं गीतीं गाती केशीराज ५ अवघा हा विठ्ठल भोगूं दीनरातीं। वोळगें किंकरवृत्तीं नामा त्यासी ॥ ६ ॥

३१३२ न पढावे वेद नको शास्त्रबोध। नामाचे प्रबंध पाठ करा १ नव्हे ब्रह्मज्ञान न होय वैराग्य। साधा भक्तिभाग्य संतसंगें २ येर क्रिया कर्म करितां हो कलीं। माजीं कोण बळीं तरले सांगा ३ नामा म्हणे मज सांगितलें संतीं। या परती विश्रांति आणिक नाहीं ॥ ४ ॥

३१३३ संतांचें घरीं जाहला पाहुणेर। नामाचा वोगर वाढियला १ घ्यारे ताटभरीं घ्यारे ताटभरीं। जेवा पोटभरीं रामनाम २ पायरव होईल दुर्जना न सांगावें। एकांतीं सेवावें म्हणे नामा ॥ ३ ॥

३१३४ प्रेमामृतसरिता पवित्र हरिकथा। त्रिभुवनींच्या तीर्था मुकुटमणी १ तेथें माझ्या मना होई क्षेत्रवासी। राहे संतापाशीं सुख घेतां २ ऐहिक्य परत्र दोन्ही समतीरीं। परमानंदलहरी झेंपावत ३ मुक्तांचें जीवन मुमुक्षा माउली। शिणल्या साउली विषयासक्तां ४ परमहंसकुळ सनकादिक सकळ। राहिले निश्चळ करोनि चित्त ५ नामा म्हणे मना सोइरे हरिजन। तारक त्यांचे चरण दृढ धरी ॥ ६ ॥

३१३५ प्रीति नाहीं रायें वर्जियेली कांता। परी तिची सत्ता जगावरीं १ तैसे दंभधारी आम्ही तुझे भक्त। घालूं यमदूत पायांतळीं २ रायाचा तो पुत्र अपराधी देखा। तो काय आणिकां दंडवेल ३ बहात्तर खोडी देवमण कंठीं। आम्हां जगजेठी नामा म्हणे ॥ ४ ॥

३१३६ वेदीं तोचि शास्त्रीं सर्वांठायीं तोचि। पुराणांत तोचि अंतःकरणीं १ नाम सदा ध्यायीं नाम सदा ध्यायीं। रामनाम ध्यायीं अरे मना २ नामा म्हणे देह नाहीं पुनरूपें। केशव नाम सोपें उच्चारीं बापा ॥ ३ ॥

३१३७ कर्मजड मूढ पतित पामर। भवसिंधु पार नटकें जया १ यालागीं पंढरी केली मुक्तिपेठ। भक्तें भूवैकुंठ वसविलें २ हेंचि पुंडलिकें मागितलें निकें। जें सर्वथा परलोकें चाड नाहीं ३ भुक्ति मुक्ति सिद्धि जें या आवडे। तें यां पवाडे विठ्ठलनामें ४ न लगति सायास करणें कायाक्लेश। नामाचा विश्वास दृढ धरा ५ नामा म्हणे अवघे चला पंढरिये। भेटों बापमायें पांडुरंगा

३१३८ एकादशी दिनीं खाइल जो अन्न। सूकर होऊनि येईल जन्मा १ एकादशी दिनीं करील जो भोग। त्यासी मातासंग घडतसे २ एकादशी दिनीं खेळेल सोंगटी। काळ हाणील खुंटी गुदस्थानीं ३ रजस्त्री शोणित सेविल्यासमान। तांबूल चर्वण करील जो ४ नामा म्हणे नाहीं माझ्याकडे दोष। पुराणीं हें व्यासवाक्य आहे ॥ ५ ॥

३१३९ नको नको मना हिंडों दारोदारीं। कष्ट झाले भारी वांयांविण १ कल्पना सांडोनि संतासंगें राहीं। सर्व त्यांचे पायीं सुख आहे २ ज्यांचिया दर्शनें शोक मोह जळे। पाप ताप पळे काळभय ३ जवळींच देखती पायाळा-वांचून। तें सुख निधान वैकुंठींचें ४ नामा म्हणे आली शेवटील घडी। तों घेई आवडी हीचि एक ॥ ५ ॥

३१४० अरे अलगटा माझिया तूं मना। किती रानोरानां हिंडविसी १ विठोबाचे पायीं दृढ घालीं मिठी। कां होसी हिंपुटी वायांविण २ क्रियाकर्म धर्म तुज काय चाड। जवळीं असतां गोड प्रेमसुख ३ संकल्प विकल्प सांडीं तूं समूळ। राहेरे निश्चळ क्षणभरीं ४ आपुलें निजहित जाण तूं त्वरित। वासनारहित होई वेगीं ५ नामा म्हणे तुज ठायींचें कळतें। सोसणें कां लागतें गर्भवास ॥ ६ ॥

३१४१ धरीं रे मना तूं विश्वास या नामीं। अखंड रामनामीं ओळखी धरी १ जप करी ऐसा अखंड खंडेना। निशिदिनीं मना होय जागा २ नामा म्हणे मना होई रामरूप। अखंडित जप सोहं सोहं ॥ ३ ॥

३१४२ शोधोनियां चारी वेद। सार काढोनियां भेद १ मना जाण जाण जाण। विठोबाची प्रेमखूण २ साहीं शास्त्रांचें संमत। मंथूनि काढिलें यथार्थ ३ योगियांचि जीवनकळा। उन्मनींचा जो जिव्हाळा ४ नामा म्हणे माझे बापें। साधीयलें संतकृपें ॥ ५ ॥

३१४३ भक्तिविण मोक्ष नाहीं हा सिद्धांत। वेद बोले हात उभारोनि १ तरी तेंचि ज्ञान जाणाया लागुनि। संतां वोळगोनि वश्य किजे २ प्रपंच हा

खोटा शास्त्रें निवडिला । पाहिजे साक्षिला सद्गुरु तो ३ नामा म्हणे सेवा घडावी संतांचीं । घ्यावी कृपा त्यांची तेंचि ज्ञान ॥ ४ ॥

३१४४ यम सांगे दूतां । तुम्ही जावें मृत्युलोका । आपुलाला लोक जितुका । तितुका आणावा १ तुम्हां सांगतों कुळरंग । निंदा आणि द्वेष करिती राग । खरी खोटी चाहडी सांगे । तें कुळ आपुलें २ ज्याचें विषयावर ध्यान । परद्रव्य परस्त्रीगमन । धर्मासी विन्मुखपण । तें कुळ आपुलें ३ भावें-विण भक्ति करिती । भक्तिविणें भाव दाविती । त्यांची तुम्ही फजिती । बहुतां प्रकारें करावी ४ मंत्रसंचारी जे लोक । देव सांडून देवताउपासक । झोटिंग वेताळ खेताळ देख । ते सखे बाप तुमचे ५ लटिके वासनेच्या नवसा । करिती करविती पशुहिंसा । त्यानें बहुत दिवस भरवंसा । दिला आहे ६ घातकी पातकी गुरुद्रोही । हित सांगतां गुरुसी हेडवी । विष्णुदासावेगळे करून पाहीं । सांगितले आणावे ७ नामा म्हणे एक्या पातकीया दंडिती । नाना विपत्ति काय सांगूं किती । विष्णुदासाचे वंदिती । चरणरज ते यम ८

३१४५ विष्णूसी भजला शिव दुराविला । अधःपात झाला तया नरा १ शिवपूजा करी विष्णूसी अव्हेरी । तयाचिये घरीं यम नांदे २ विष्णुकथा ऐके शिवासी जो निंदी । तयासी गोविंदीं ठाव नाहीं ३ नामा म्हणे असती शिव शिष्णु एक । वेदाचा विवेक आत्माराम ॥ ४ ॥

३१४६ जाखाई जोखाई उदंड दैवतें । वावुगेचि व्यर्थ श्रमतोसी १ अंतकाळीं तुज सोडविना कोणी । एक्या चक्रपाणीवांचोनीयां २ मागें थोर थोर कोणें केलें तप । उद्धरिले अमूप नारायणें ३ नामा म्हणे ऐसे बहु झाले भांड । न उच्चारी लंड नाम वाचें ॥ ४ ॥

३१४७ नाना परीचीं दैवतें । बहुत असतीं असंख्यातें १ सेंदूर शेरणीं जीं इच्छितीं । तीं काय आर्त पुरविती २ अंध नको होऊं आलिया । भज भज पंढरीराया ३ सोडूं नको विष्णू त्रिपारणिया । तोडी कुलूप पाठीं गळ टोंचोनिया ४ बाळा अबळा मुकी मोळी । क्षुद्र देवता जीवदान बळी । तेणें न पावती सुखकल्लोळीं । एक विठ्ठल वांचोनियां ५ नाना धातूचि प्रतिमा केली । षोडशोपचारें पूजा केली । दुकळी विकूनि खादली । ते काय आर्त पुरविती ७ आतां दृढ धरोनियां भाव । वोळगा वोळगा पंढरीराव । आपुले चरणीं देईल ठाव । विष्णुदास नामा म्हणे ॥ ७ ॥

३१४८ काय चाड आम्हां बाहेरल्या वेषें । सुखाचें कारण असें अंतरीं तें १ भीतरीं पालट जंव नाहीं झाला । तोंवरी न बोला जाणपणें २ चंद-नाचे संगती नीच महत्वा पावलीं । नांवें परीं उरलीं पालट देहीं ३ नामा म्हणे तोचि केशवातें जाणतां । केशव म्हणतां मुक्त होय ॥ ४ ॥

३१४९ जन्मां येऊनियां काय पुण्य केलें। बाळपण गेलें वायां वीण १ संतसंगें सुख हुंडारलें जाण। नामसंकीर्तना ओळखत २ तरुणपणें हि नाठवेचि देवा। वृद्धपणीं सेवा अंतरली ३ यापरीं जन्मुनी गेलासि रे वायां। पंढरिच्या राया नोळखितां ४ आलों मी संसारीं गुंतलों व्यापारीं। अझूनि कां श्रीहरी नोळखसी ५ सहस्र अपराध जरी म्यां रे केले। तारिलें विठ्ठलें म्हणे नामा ॥ ६ ॥

३१५० आलेनो संसारा उठा वेगें चला। जिवलग विठ्ठला भेटीलागीं १ दुर्लभ मनुष्यजन्म न लभे रे मागुता। लाहो घ्या सर्वथा पंढरिचा २ भावें लोटांगण घाला महाद्वारीं। होईल बोहरी त्रिविध तापा ३ श्रीमुखाची वास पहा धणीवरी। आठवीं अंतरीं घडिये घडिये ४ शुद्ध सुमनें कंठीं घाला तुळशीमाळा। तनमन ओवाळा चरणांवरुनी ५ नामा म्हणे विठो अनाथा कोंवसा। पुढती गर्भवासा येऊं नेदी ॥ ६ ॥

३१५१ हरीविण जिणें व्यर्थचि संसारीं। जग अलंकारीं मिरवीत १ देवावीण शब्द लटकें करणें। भांडा रंजविणें सभेमधीं २ आचार करणें देवाविण जो गा। सर्पाचिया अंगा मृदुपण ३ नामा म्हणे काय बहू बोलों फार। भक्तीविण नर अभागी तो ॥ ४ ॥

३१५२ मुखीं नाम हातीं टाळी। दया नुपजे कोणे काळीं १ काय करावें तें गाणें। धिक् धिक् तें लाजिरवाणें २ हरिदास म्हणोनि हालवी मान। कवडीसाठीं घेतो प्राण ३ हरिदासाचे पायीं लोळे। केशीं धरोनि कापी गळे ४ नामा म्हणे अवघे चोर। एक हरिनाम हें थोर ॥ ५ ॥

३१५३ जळीं बुडबुडे देखतां देखतां। क्षण न लागतां दिसेनाती १ तैसा हा संसार पाहतां पाहतां। अंतकाळीं हातां काय नाहीं २ गारुड्याचा खेळ दिसे क्षणभर। तैसा हा संसार दिसे खरा ३ नामा म्हणे तेथें कांहीं नसे बरें। क्षणाचें हें सर्व खरें आहे ॥ ४ ॥

३१५४ प्रपंच स्वार्थासी साभावया चांग। वैराग्याचें अंग दाविसी जनां २ अनुताप निम्य नाहीं कदाकाळीं। मग संचिताची होळी कैसी होय २ पवित्र ते वाचा कां रे गमाविसी। राम नाम न म्हणसी अरे मूढा ३ नामा म्हणे जीव कासया ठेवावा। न भजतां केशवा मायबापां ॥ ४ ॥

३१५५ कोळशासी दूध मर्दोनियां धुतां। न पावे शुद्धता कांहीं केल्या १ दुर्जनासी तैसा बोध परमार्थ। नवजायचि स्वार्थ कांहीं केल्या २ सूकराचे परी नेणती मिष्टान्न। विष्ठा ते भक्षण करिताती ३ मोहियले प्राणी

पाहतां पाहतां । काय सांगूं आतां नवलावो ४ नामा ह्मणे तयां न होयचि मोक्ष । येवोनि पद्मांक्ष केविं भेटे ॥ ५ ॥

३१५६ जाळें टाकिलें सागरीं । उदक नयेचि चूळभरीं १ तैसें पापियाचें मन । ज्या नावडे हरिकीर्तन २ सावजी केला कोल्हा राव । तो नसंडी आपुला भाव ३ गाढव गंगेसी न्हाणिलें । पुढती लोळूं तें लाभलें ४ श्वान बसविलें पालखीं । वरतीं मान करुनी भुंकी ५ नगर नावडे विखारा । दर्पण नावडे नकट्या नरां ६ पति नावडे शिंदळी । जाय परपुरुषा जवळीं ७ नामा ह्मणे बा श्रीहरी । कोड्या नावडे कस्तुरी ॥ ८ ॥

३१५७ एक म्हणाति आम्ही देवचि जालों । तरी असें नका बोलों पडाल पतनीं १ एक म्हणती आम्ही देवासमान । तरी घासिल वदन यमराव २ एक म्हणती आम्ही देवाचींच रूपें । तुमच्यानि बापें संसार न तुटे ३ देवें वधियेलें दानवां दैत्यां । आम्हा आड जातां तृण न मोडे ५ देवें उचलिल्या शिळा मेदिनी । तुमचेनि एक गोणी नुचले देखा ५ विठ्ठलाचें पद जो कोणी अभिलाषी । तो महापातकी म्हणे नामा ॥ ६ ॥

३१५८ वेदाध्ययन करिसी तरी वैदिकाचि होसी । परि वैष्णव न होसी अरे जना १ पुराण सांगसी तरी पुराणिकाचि होसी । परी वैष्णव न होसी अरे जना २ गायन करिसी तरी गुणीजन होसी । परी वैष्णव न होसी अरे जना ३ कर्म आचरसी तरी कर्मठाचि होसी । परी वैष्णव न होसी अरे जना ४ यज्ञ करिसी तरी याज्ञिकची होसी । परी वैष्णव न होसी अरे जना ५ तीर्थ करिसी तरी कापडीच होसी । परी वैष्णव न होसी अरे जना ६ नामा म्हणे नाम केशवाचें घेसी । तरीच वैष्णव होसी अरे जना ॥ ७ ॥

३१५९ पृथ्वी ध्यासी तरी पृथ्वीचि होसी । केशव न होसी अरे मना १ आप ध्यासी तरी आपचि होसी । केशव न होसी अरे मना २ वायु ध्यासी तरी वायूचि होसी । परी केशव न होसी अरे मना ३ आकाश ध्यासी तरी आकाशचि होसी । परी केशव न होसी अरे मना ४ नामा म्हणे जरी केशवासी ध्यासी । तरी केशवचि होसी अरे मना ॥ ५ ॥

३१६० बोलवरीं बोलती । श्रुती वाखाणिती । हरि पाविजे ती गती । वेगळी असे १ तुज न पवे गा तें स्वप्न । हरि शब्द एकचि ब्रह्म । पाविजे तें धर्म । वेगळें असें २ एक जाणिव खटपट । करिती ते सैराट । हरि पाविजे ती वाट । वेगळी असे ३ एक आहेत तार्किक । चार्वाकादि वादक । हरि पाविजे तें सुख । वेगळें असें ४ एक चातुर्य वक्ते । व्युत्पन्न कावित्वें । संत रंजविते । लोकाचारीं ५ जिहीं तुज जाणितलें । तिहीं मौनचि धरिलें । नामा म्हणे ते पावले । भक्तियोगें ॥ ६ ॥

३१६१ भूमिदानें होसी भूमिपाळू । कनकदानें कांति निर्मळु । चंदनदानें सदा शीतळु । जन्मोजन्मीं प्राणिया १ अन्नदानें दृढायुषी । उदकदानें सदा सुखी । मंदिरदानें भुवनपालखीं । सुपरिमळ उपचारा २ वस्त्रदानें सुंदरपण । तांबूलदानें मनुष्यपण । गोपिचंदनें ब्राम्हणपण । अतिलावण्य सुंदरता ३ जे वृक्ष लाविती सर्वकाळ । तयावरीं छत्रांचे झल्लाळ । जे ईश्वरीं अर्पिती फळ । नानाविध निर्मळ ४ ऐशा दानाचिया पंक्ति । वेगळाल्या सांगों किती । एका ध्यारे लक्ष्मीपति । विष्णुदास म्हणे नामा ॥ ५ ॥

३१६२ पोटीं अहंतेसी ठाव । जिव्हे सकळ शास्त्रांचा सराव १ भजन चालिलें उफराटें । कोण जाणें खरें खोटें २ सजीवासी हाणी लाथा । निर्जीव पायीं ठेवी माथा ३ सजीव तुळसी तोडा । निर्जीव पूजा दगडा ४ वेला करी तोडातोडी । शिवा लाखोली रोकडी ५ तोंड धरून मेंढा मारा । म्हणती सोम याग करा ६ सिंदुर माखोनियां धोंडा । त्यासी भजती पोरें रांडा ७ अग्निहोत्राचा सुकाळ । कुश पिंपळाचा काळ ८ मृत्तिकेच्या पूजा नागा । जित्या नागा घेती डांगा ९ नामा म्हणे अवघें खोटें । एक हरिनाम गोमटें १०

३१६३ दावी जडीबुट्टी जारण मारण । नागवें हिंडणें काय काज १ दावी उग्र तप केले उपवास । फिरतांहि देश काय काज २ काय काज तरी होसील फजीत । स्मरारे अनंत सर्वकाळ ३ नामा म्हणे नव्हे उदंड उपाय । धरीं आधीं पाय विठोबाचे ॥ ४ ॥

३१६४ तोवरीं रे तोवरीं वैराग्याचें ठाण । जंव कामिनी कटाक्ष बाण लागले नाहीं १ तोंवरीं रे तोंवरीं आत्मज्ञान बोध । जोंवरीं अंतरीं कामक्रोध उठले नाहीं २ तोंवरीं रे तोंवरीं निरभिमान । जंव देहीं अपमान झाला नाहीं ३ नामा म्हणे अवघी बचबच गाळी । विरळा तो जाळी द्वैतबुद्धी ४

३१६५ युगें गेली जरी अपारें । भूमिसी न मिळती खापरें १ ऐसीं पापियांचीं मनें । स्थिर न होती कीर्तनें २ श्वान घातलें पालखीं । वरती मान करूनी भुंकी ३ सूकर चंदनें चर्चिला । पुढतीं गिंवसी चिखला ४ गाढव न्हाणियेला तीर्थीं । लोळे उकरडिया प्रती ५ नामा म्हणे युगें गेलीं । खोडी न संडिती आपुली ॥ ६ ॥

३१६६ चंद्रसूर्यादि बिंबें लिहितातीं सांग । परी प्रकाशाचें अंग लिहितां नये १ संन्यासाचीं सोंगें आणितातीं सांग । परि वैराग्याचें अंग आणितां नये २ नामा म्हणे कीर्तन करितातीं सांग । प्रेमाचें तें अंग आणितां नये ॥३॥

३१६७ मांजरें केली एकादशी । इळवरीं होतें उपवासी । यत्न करितां पारण्यासी । धाऊनी गिंवसी उंदीर १ लांडगा बैसला ध्यानस्थ । तोंवरी असें निवांत । जंव पेट सुटे जीवांत । मग घात करी वत्साचा २ श्वान गेलें मल-

कार्जुना। देह कर्वतीं घातलें जाणा। आलें मनुष्यदेहपणा। परी खोडी न संडी आपुली ३ श्वानें देखिला स्वयंपाक। जोंवरी जागे होते लोक। मग निज· लिया निःशंक। चारी मडकीं फोडिली ४ वेश्या झाली पतिव्रता। तिचा भाव असे दुश्चिता। तिसी नाहीं आणिक चिंता। परद्वारावांचुनी ५ दात्यानें केली समाराधना। बहुत लोक जेविले जाणा। परि न संडी वोखटी वासना। खटनट साळीतसे ६ ऐशा प्रकारच्या भक्ति। असती त्या नेणों किती। एक ओळंगा लक्ष्मीपति। म्हणे विष्णुदास नामा॥ ७॥

३१६८ संग खोटा परनारीचा। नाश होईल या देहाचा १ रावण प्राणासी मुकला। भस्मासुर भस्म झाला २ गुरुपत्नीशीं रतला। क्षयरोग त्या चंद्राला ३ इंद्राअंगीं सहस्र भगें। नामा म्हणे विषयसंगें॥ ४॥

३१६९ परदारा परधन परनिंदा परपीडण। सांडोनियां भजन हरीचें करा १ सर्वांभूतीं कृपा संतांची संगती। मग नाहीं पुनरावृत्ति जन्ममरण २ शास्त्रांचें हें सार वेदांचें गव्हर। तें नाम परिकर विठोबाचें ३ नामा म्हणे नलगे साधन आणिक। दिधली मज भाक पांडुरंगें॥ ४॥

श्रीजनाबाई

३१७० भक्तिभावें वळे गा देव। महाराज पंढरिराव १ पंढरीसी जावें। संतजनीं भेटावें २ भक्ति आहे ज्याचे चित्तीं। त्याला पावे तो निश्चितीं ३ भाव धरा मनीं। म्हणे नामयाची जनी॥ ४॥

३१७१ जगीं विठ्ठल रुक्मिणी। तुम्ही अखंड स्मरा ध्यानीं १ मग तुज काय उणें। झाले सोयरे त्रिभुवनें २ साराचें जें सार। भवसिंधु उतरी पार ३ मन ठेउनी चरणीं। म्हणे नामयाची जनी॥ ४॥

३१७२ विवेकाची पेठ। उघडी पंढरीची वाट १ तेथें नाहीं कांहीं धोका। उठाउठी भेटे सखा २ मरोनिया जावें। शरण विठोबासी व्हावें ३ म्हणे नामयाची जनी। देव करा ऐसा ऋणी॥ ४॥

३१७३ हेंचि देवाचें भजन। सदा राहे समाधान १ येर अवघें संसारिक। इंद्र देव ब्रह्मादिक २ वरकडाचा पाड किती। जनी देवास बोलती॥ ३॥

३१७४ भृंगीचिया अंगीं कोणतें हो बळ। शरिरें अनाढळ केली आळी १ काय तिनें तपमुद्रा धरियेली। म्हणोनिया झाली भृंगीं अंगें २ अरे बा शहाणिया तैसा करी जप। संतयोगें पाप नाहीं होय ३ नामयाची जनी पिटिती डांगोरा। संदेह न धरा करा पूजा॥ ४॥

३१७५ नाना व्रत तप दान। मुखीं हरी स्मरण १ येथें असों द्यावा भाव। पुरवी अंतरींचें देव २ ह्याचि विश्वास धरुनी। कृपा करील चक्रपाणी ३ भक्तिभाव ज्याचा पुरा। त्यांसी धांवतो सामोरा ४ लक्ष लावा पायापाशीं। म्हणे नामयाची दासी ॥ ५ ॥

३१७६ येऊनियां जन्मा एक। करा देहाचें सार्थक १ वाचें नाम विठ्ठलाचें। तेणें सार्थक जन्माचें २ ऐसा नामाचा महिमा। शेष वर्णितां झाली सीमा ३ नाम शास्त्रीं त्रिभुवनीं। म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

३१७७ सुखें संसार करावा। माजीं विठ्ठल आठवावा १ असोनियां देहीं। छाया पुरुष जैसा पाहीं २ जैसा सूर्य घटाकाशीं। तैसी देहीं जनी दासी ३

३१७८ चोरा संगतीनें गेला। वाटे आतां नागवला १ तैसी सांडोनियां भक्ति। धरी विषयाची संगती २ अग्निसवें खेळे। न जळे परी तो पोळे ३ विश्वासला चोरा। जनी म्हणे घाला बरा ॥ ४ ॥

३१७९ शूराचें तें शस्त्र कृपणाचें धन। विध्वंसिला प्राण हातां नये १ गजमाथां मोती सर्पाचा तो मान। गेलियाही प्राण हातां नये २ सिंहाचें तें नख पतिव्रतेचें स्तन। गेलियाही प्राण हातां नये ३ विराल्यावांचून देह अहंभाव। जनी म्हणे देव हातां नये ॥ ४ ॥

३१८० अंगीं हो पैं शांती। दया क्षमा सर्वांभूतीं १ जेथें जाऊन पाहे देवा। ब्रह्मादिक करिती सेवा २ आवडी असें पैं कीर्तनीं लवे संतांचे चरणीं ३ जैसी दया पुत्रावरीं। तेंचि पाहे चराचरीं ४ बहु अपराध केला। म्हणे जनी तो रक्षिला ॥ ५ ॥

३१८१ संत आणि देव मानी जो वेगळे। तेणें येथें आगळे केले दोष १ माता ते वेगळीं कुच ते उरींचें। म्हणोनियां त्याचें मर्दन करी २ पाप तें वेगळें पुण्य तें आगळें। म्हणोनि गरळें पितो मद ३ दिवस उगवतां पाहों नये त्यातें। जेणें हो संतांतें द्वेषियेलें ४ तयाचा विटाळ वाहे रजस्वला। म्हणे जनी चांडाळा बोलावूं नका ॥ ५ ॥

३१८२ पाणी तेंचि मेघ मेघ तेंचि पाणी। काय या दोन्हीपणीं वेगळीक १ माती तेंचि धूळ धूळ तेचि माती। भेंडा आणि भिंती काय दोन २ साखरीं गोडी गोडी साखरेसी। थिजलें तुपासी काय दोन्ही ३ डोळां ते बुबुळ बुबुळ तो डोळा। शांति ज्ञानकळा काय भिन्न ४ वदन ते ओंठ ओंठ तें वदन। क्षेम आलिंगन काय दोन ५ जीभ ते पडजीभ पडजीभ ते जीभ। आशा आणि लोभ काय दोन ६ संत तेचि देव देव तोचि संत। म्हणे जनी मात गोष्टी भिन्न ॥ ७ ॥

श्रीभानुदासमहाराज

३१८३ मनासी करी पां रे बोध। आतां लवकरीं होई सावध। सांडी द्वैत भेदाभद। वाचें उच्चारी रामकृष्ण गोविंद १ व्रत करी एकादशी। नेमें जाईं पंढरीसी। आषाढी आणि कार्तिकीसी। दोही वारासी चुकों नको २ सोपें वर्म म्हणे भानुदास। नाचा गातां मना उल्हास। आणिक नको वा हव्यास। साधीं साधन हेंचि वा सोपें ॥ ३ ॥

३१८४ योगाचिया आटी नको धरूं पोटीं। वांयां शीण तळवटीं तुज होय १ यज्ञाचिया आटीं नको धरूं पोटीं। वांयां शीण तळवटीं तुज होय २ तपाचिया आटी नको धरूं पोटीं। वांयां शीण तळवटीं तुज होय ३ अनुष्ठानाचिया आटी नको धरूं पोटीं। वांयां शीण तळवटीं तुज होय ४ भानुदास म्हणे रामनामें गोष्टी। धन्य तूं सृष्टीमाजीं होई ॥ ५ ॥

३१८५ कामाचिया सोसें पडशी पतनीं। यमाची जाचणी बहू असे १ क्रोधाचिया सोसें पडशी पतनीं। यमाची जाचणी बहू असे २ मदाचिया सोसें पडसी पतनीं। यमाची जाचणी बहू असे ३ लोभाचिया सोसें पडसी पतनीं। यमाची जाचणी बहू असे ४ भानुदास म्हणे सांडोनियां सोस। होईंरे उदास सर्वभावें ॥ ५ ॥

३१८६ आशेचिया सोसें गुंतसी पामरा। न चुकती येरझारा चौऱ्यांशीच्या १ मदाचिया सोसें गुंतसी पामरा। न चुकती येरझारा चौऱ्यांशीच्या २ तृष्णेचिया सोसे धावशी पामरा। न चुकती येरझारा चौऱ्यांशीया ३ कल्पनेच्या मागें धांवशी कल्पका। न पावसी सुखा बुडसी वांयां ४ भानुदास म्हणे सर्व हें सोडूनी। एक चक्रपाणी सखा करीं ॥ ५ ॥

३१८७ साधनाच्या आटी नकोरे कपाटीं। पंढरी वैकुंठ पाहें डोळां १ मंत्रांच्या आटीं पडशील व्यसनीं। पंढरी जाऊनी पाहें डोळां २ तपाचिया आटीं पडशी डोंगरीं। पाहें पां पंढरी डोळेभरीं ३ यज्ञाच्या आटीं फिरूं नको देशा। पंढरीनिवासा पाहें डोळां ४ भानुदास म्हणे नामाचा हव्यास। पंढरीसुखास पात्र होशी ॥ ५ ॥

३२८८ भांबावसी कां रें माझें माझें म्हणसी। कोण हें कोणासी कामा आलें १ घेंई तूं अनुभव कोणाचे ते कोण। अंतकाळीं जाण पारिखे होती २ जवळीं असतां धन कांहीं रुका। तेव्हां म्हणती सखा दादा भाई ३ हीनपणें म्हणती अभागी करंटा। जन्मला फुकटा मरता बरें ४ भानुदास म्हणे ऐसें हें जन। परि माझें माझें जाण करितीं वांयां ॥ ४ ॥

३१८९ नको फिरूं रानीं वनीं तूं दुर्गघाट। सोपी आहे वाट पंढरीची १

नको करूं जप तप अनुष्ठान । सोपी आहे जाण पंढरी हे २ नको जाऊं तीर्था मनाच्या हव्यासें । जाई तूं उल्हासें पंढरीसी ३ नको करूं योग अष्टांग निर्वाण । सोपें तें भुवन पंढरी जगीं ३ भानुदास म्हणे सोपें वर्म राम । कासयासी श्रम करसी बहु ॥ ५ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

३१९० प्रपंच परमार्थ एकरूप होत । आहे ज्याचा हेत रामनामीं १ परमार्थे साधे सहज संसार । येथें येरझार नाहीं जना २ सहज संसारें घडे परमार्थ । लौकिक विपरीत अपवाद ३ एका जनार्दनीं नाहीं तया भीड । लौकिकाची चाड कोण पुसे ॥ ४ ॥

३१९१ नाशिवंत देह जाणार जाणार । हा तो निराधार स्वप्नवत १ अभ्रींची छाया क्षणीक साचार । तैसा हा प्रकार नाशिवंत २ मृगजळाचें जीवन क्षणीक निर्धार । तैसा हा विचार व्यर्थ सर्व ३ एकाजनार्दनीं नाशिवंतासाठीं । केवढी आटाआटी प्राणी करती ॥ ४ ॥

३१९२ नाशिवंत धन नाशिवंत मान । नाशिवंत जाण काया सर्व १ नाशिवंत देह नाशिवंत संसार । नाशिवंत विचार न करती २ नाशिवंत स्त्रीपुत्रादिक बाळें । नाशिवंत बळें गळां पडती ३ एकाजनार्दनीं सर्व नाशिवंत । एकचि शाश्वत हरिनाम ॥ ४ ॥

३१९३ रडतीं रांडापोरें नाशिवंतासाठीं । केव्हढी आटाआटी जीवीं होसी १ कुडीसीं मरण न कळेचि जाण । आत्मा अविनाश परिपूर्ण स्वयंज्योति २ एका जनार्दनीं नाथिलाची भास । विठ्ठलनामें सौरस न घे कोणी ३

३१९४ भांबावले जन म्हणती माझें माझें । वाउगेंची ओझें वाहाताती १ खराचियेपरिं उकरडा सेविती । नोहे तया गती अधम जाणा २ स्तंभ असोनियां चोर म्हणती आला । नसोनी खरा प्रपंच खरा भासीला ३ मृगजळवत् जाणार सर्व । अभ्रींचें सावेव वांयां जैसें ४ एकाजनार्दनीं धरीं का रे सोय । पुनरपि नये गर्भवासा ॥ ५ ॥

३१९५ आशेपाशीं काम आशेपाशीं क्रोध । आशेपाशीं भेद लागलासे १ आशेपाशीं कर्म आशेपाशीं धर्म । आशेपाशीं नेम नानात्वाचा २ आशेपाशीं याती आशेपाशीं जाती । आशेपाशीं वस्ती अहंकाराची ३ एकाजनार्दनीं निराशी तो धन्य । ज्यासी नारायण सांभाळिता ॥ ४ ॥

३१९६ हिताकारणें तुम्हां सांगतसें गुज । कांहीं तरी लाज धरा आतां १ अवचट नरदेह पावलें निधान । कांहीं सोडवण करी बापा २ पूर्व सुकृताचें

फळ तें पदरीं । म्हणोनि हा देह तें निर्धारीं प्राप्त तुज ३ एकाजनार्दनीं वांयां जातो काळ । कांहीं तरी गोपाळ आठव वेगें ॥ ४ ॥

३१९७ गत तें आयुष्य गत तें धन । गत दृश्यमान पदार्थ तो १ गत तें अंबर गत तो पवन । गत तें हवन गत होय २ एकाजनार्दनीं अगत तें नाम । म्हणोनी विश्राम योगियांसीं ॥ ३ ॥

३१९८ एक एक योनीं कोटी कोटी फेरा । नरदेह थारा अवचटा १ मांडिलासे खेळ मांडिलासे खेळ । मांडियेला खेळ नरदेहीं २ स्त्री पुत्र नातु बाहुलें असती । नाचवितो पती त्रैलोक्याचा ३ एकाजनार्दनीं मांडियेला खेळ । त्रैलोक्य सकळ बाहुलें त्याचें ॥ ४ ॥

३१९९ शत वरुषांची घेऊनी आला चिठ्ठी । अर्ध रात्रीं खादलें उठाउठी १ केव्हा जपशील रामनाम वाचें । आयुष्य सरलीया पडतील यमफांस २ अज्ञानत्व गेलें वरुषें बारा । खेळतसे विटी दांडू भोंवरा २ उपरी तारुण्य मदाचा ताठा । करी बैसोनी विषयाच्या चेष्टा ४ ऐसीं पन्नास वर्षें गेलीं भरोवरीं । एकाजनार्दनीं पडला चौऱ्याशिचे फेरीं ॥ ५ ॥

३२०० मिळती सख्या मायाबहिणी । हातीं घेऊनी तेलफणी १ जंव आहे शरीर चांग । तंव काढिताती चांग भाग २ नासलिया शरीरातें । टाकिताती तया परतें ३ पहा देहीं देव असतां । नाहीं म्हणती सर्वथा ४ एकाजनार्दनीं पंचत्व । मग म्हणती भूत भूत ॥ ५ ॥

३२०१ प्रपंच आमिष गुंतशील गळीं । शेवटीं तळमळी होईल रया १ स्त्री पुत्र धन हें केवळ जाळें । गुंतशील बळें यांत रया २ पुढील विचार धरी कांही सोय । संतसंग लाहे अरे मूढा ३ एकाजनार्दनीं सत्संगावांचुनी । कोण निर्वाणीं तारील तुज ॥ ४ ॥

३२०२ नावडे जयासी पंढरी । तोचि जाणा दुराचारी १ नावडे जया चंद्रभागा । तोचि अपवित्र पैं गा २ नावडे पुंडलिका वंदन । तोचि चांडाळ दुर्जन ३ नावडे विठ्ठलाचि मूर्ती । तोचि जगीं पापमति ४ एकाजनार्दनीं शरण । तोचि दुराचारी जाण ॥ ५ ॥

३२०३ बाळ तरुण वृद्ध ऐसे तें पाहिलें । पाहुनी निमाले देखसी रया १ प्रपंच कावाड कोंबड्याचे परीं । पुढेंचि उकरी लाभ नाहीं २ तुज सुख दुःख मागील आठव । आतां भाकी कींव कांहीं रया ३ एकाजनार्दनीं अहा रांडलेका । भोगिसी अनेका योनी रया ॥ ४ ॥

३२०४ अवघे सुखाचे सांगाती । दुःख देतां पळती १ सुख देखोनि माझें । दुःख देखतां पळती वोजें २ यापरि अवघें लटिकें देख । एकाजनार्दनीं पाहे सुख ॥ ३ ॥

३२०५ मागें बहुतांसी सांगितलें संतीं । वायां हे फजिती संसार तो १ अंधाचे सांगातीं मिळालेसे अंध । सुख आणि बोध काय तेथें २ विष खाऊनियां प्रचीत पाहे कोणी । तैसा अधमपणीं गुंतूं नको ३ एका जनार्दनीं जाऊं नको वायां । संसार माया लटिकी ते ॥४॥

३२०६ सलगीनें सर्प हातीं तो धरिला । परि दंश तो वाहिला करील बापा १ तैसें विषयांसी सलगी पैं देतां । नेती अधःपाता प्राणीमात्र २ विष उत्तम चांगलें घातलेंसें मुखीं । परि प्राण शोखी क्षणमात्रें ३ जाणोनी जाणोनी नको भुलूं वांया । एकाजनार्दनीं पायां भजे आधीं ॥ ४ ॥

३२०७ श्वानाचा तो धर्म करावी वसवस । भले बुरे त्यास न कळे कांहीं १ वेश्यांचा धर्म द्रव्य तें हरावें । भलें बुरें भोगावें न कळे कांहीं २ निंदकाचा धर्म निंदा ती करावी । भलें बुरें त्यागावें न कळे कांहीं ३ सज्जनांचा धर्म सर्वांभूतीं दया । भेदाभेद तयां न कळे कांहीं ४ संतांचा तो धर्म अंतरीं ती शांती । एकाजनार्दनीं वस्ती सर्वांठायीं ॥ ५ ॥

३२०८ पक्षी अंगणीं उतरती । ते कां गुंतोनियां रहाती १ तैसें असावें संसारीं । जोंवरीं प्राचीनाची दोरी २ वस्तीकर वस्ती आला । प्रातःकाळीं उठोनी गेला ३ शरण एकाजनार्दन । ऐसें असतां भय कवण ॥ ४ ॥

३३०९ आत्मा तो देहीं नाशिवंत नाहीं । अशाश्वत पाही कलेवर १ समजोनी उमजोनी झांकिताती डोळे । बळेंचि आंधळे होती मूर्ख २ मरणाचे हावें एकमेकां बोलती । गेला गेला म्हणती असोनी जवळीं ३ एकाजनार्दनीं ऐसे ते अंध । भुलले मतिमंद भ्रांतियोगें ॥ ४ ॥

३०१० नोहे ब्रह्मज्ञान लेंकुरांचा खेळ । अवघाचि कोल्हाळ आशाबद्ध १ वाढवूनी जटा म्हणती ब्रह्मज्ञानी । परी पतनालागूनी न चुकेचि २ लावुनी विभूती बांधुनियां मठा । ब्रह्मज्ञान चेष्टा दाविताती ३ माळा आणि मुद्रा लेवुनियां सांग । ब्रह्मज्ञान सोंग दाविताती ४ एकाजनार्दनीं संतसेवेविण । ब्रम्हज्ञान खूण न कळेचि ॥ ५ ॥

३२०११ अष्टांग साधन धूम्रपान अटी । ब्रह्मज्ञानासाठीं करीताती १ परी ते न लभे न लभे सर्वथा । वाउग्याची कथा बोलताती २ शाब्दिकाचा शब्द कुंठित ते ठायीं । वाउगें कांहीं बाही बोलूं नये ३ एकाजनार्दनीं संतकृपा होतां । ब्रह्मज्ञान तत्वतां घर रिघे ॥ ४ ॥

३२१२ ब्रह्मज्ञानासाठीं । हिंडताती पाठोपाठीं १ नोहे नोहे वा फुकाचें । बोल बोलतां नये साचें २ ऐसें आहे तैसें आहे । वाउगा तो भ्रम पाहे ३ जनार्दन कृपा पूर्ण । तैंचि कळे ब्रह्मज्ञान ४ एका जनार्दनीं शरण । चालून येईल ब्रह्मज्ञान ॥ ५ ॥

३२१३ भक्ती नाहीं नामीं तो चांडाळ पतीत। तोचि जाणावा कुश्चित नष्ट येथें १ प्रपंच कर्दमीं बुडोनिया ठेले। संताविण उगले फजीत होती २ पुत्र मित्र कांता मानुनी भरंवसा। याचा मोह फासा जन्मवरीं ३ एकाजनार्दनीं अंतीं आहे कोण। न कळे संतांविण निश्चयेसीं ॥ ४ ॥

३२१४ भजन करितां लाजतो पामर। संसारीं चित्त स्थिर सदां वाहे १ तीर्थयात्रे जाये संसार चिंता वाहे। पुराण कीर्तनीं ये निद्रा बळें २ ऐसा तो पापिष्ट कर्म तें सबळ। एकाजनार्दनीं म्हणे दोषी अमंगळ ॥ ३ ॥

३२१५ देव गुरु माता पिता। ऐसा भाव जया चित्ता १ नाहीं दुजा आठव कांहीं। चित्त जडलें चौघांपायीं २ एकाजनार्दनीं त्याचें। ऐसें मनीं नित्य ज्याचें ॥ ३ ॥

३२१६ माता पिता देव गुरु। ऐसा ज्याचा एक विचारु १ धन्य धन्य तयाचें शरीर। नर नोहे तो ईश्वर २ चारी दैवतें समान मानी। शरण एकाजनार्दनीं ॥ ३ ॥

३२१७ मातापितियांसी जो करी नमन। धन्य त्याचें पुण्य इह जनीं १ मातापितियांचें करीं जो पूजन। धन्य तयाचें पुण्य इहलोकीं २ मातापितियांची करीत जो सेवा। एकाजनार्दनीं देवा वरिष्ठ तो ॥ ३ ॥

३२१८ जया म्हणती नीचवर्ण। स्त्री शूद्रादी हीन जन १ सर्वांभूतीं देव वसे। नीचा ठाईं काय नसे २ नीच कोठोनी जन्मला। पंचभूतां वेगळा झाला ३ तया नाहीं कां जनन। सर्वेचि होत पतन ४ नीच म्हणोनि काय भुली। एकाजनार्दनीं देखिली ॥ ५ ॥

३२१९ शास्त्रज्ञ पंडित हो कां वेदवक्ते। परी हरी भजनीं रत वंद्य सदा १ भक्तीच कारण तेणें सरतेपण। वाउगाची शीण जाणिवेचा २ मी एक जाणता पैल तो नेणता। ऐसा विकल्प भावितां पतन जोडे ३ एकाजनार्दनीं विकल्प त्यजोनी। विठ्ठलचरणीं मिठी घाली ॥ ४ ॥

३२२० ब्रह्मज्ञानालागीं ब्रह्मादिक पिसे। तें तुम्हां आम्हां कैसें आकळेल १ प्रत्यक्ष परब्रह्म श्रीरामचन्द्र। वसिष्ठ मुनींद्र गुरु त्याचा २ कृष्ण बळीराम संदीपना शरण। तेणें गुरुज्ञान कथियेलें ३ प्रत्यक्ष वामांकीं असोनि पार्वती। वेळोवेळां विनंती करितसे ४ सुलभ नव्हे देवा सुलभ नव्हे जीवा। सुलभ गौरवा न कळेचि ५ एकाजनार्दनीं श्रीगुरुवांचून। ब्रह्मज्ञान खूण न कळेचि ६

३२२१ ब्रह्मज्ञानासाठीं वेदशास्त्र पुराण। करितां श्रवण नातुडेचि १ नातुडेचि कदा गीता भागवतीं। वाचितां हो पोथी जन्मवरीं २ द्वारकापट्टण क्षेत्र वाराणसी। करितां तीर्थाटनासी प्राप्त नोहे ३ प्राप्त नोहे गुरु मंत्र तंत्र घेतां। शब्दज्ञान कथितां प्राप्त नोव्हे ४ ज्यासी पुनरावृत्ति स्थिर नोहे

बोध । अखंडीत भद मनामाजीं ५ ज्याचें जन्मांतर सरूनियां जायें । तेथें स्थिर होय गुरुबोध ६ एकाजनार्दनीं ऐसा जो कां पुरुष । कोटीमाजीं एक ब्रह्मज्ञानी ॥ ७ ॥

३२२२ निरपेक्ष निर्द्वंद्व तोचि ब्रह्मज्ञानी । नायकेचि कानीं परापवाद १ सर्वदा सबाह्य अंतरीं शुचित्व । न देखे न दावी महत्व जगीं वायां २ एकाजनार्दनीं पूर्णपणें धाला । शेजेचा मुराला रसीं उतरे ॥ ३ ॥

३२२३ येणेंचि आश्रमें साधतीं साधनें । तुटतीं बंधनें यमपाश १ काया क्लेश न करणें व्रत तप दान । नलगे हवन तीर्थाटन २ संतांचा सांगात गावें रामनाम । सुखें सुख विश्राम लाभे तुजसी ३ प्रपंच परमार्थ ऐक्य रूपें दोन्हीं । तोचि ब्रह्मज्ञानी मनीं समजा ४ व्यापक तो जगीं व्यापुनी निराळा । एकाजनार्दनीं वेगळा सुख दुःखां ॥ ५ ॥

३२२४ अर्थ तो विवाद ज्ञान ते उपाधी । आम्हां उघड समाधी नाममात्रें १ हेंचि निरूपण उद्धवा श्रीकृष्ण । सांगतसे खूण जीवींची ते २ स्तुती अथवा निंदा परस्त्री परधन । तेथें कदां मन घालूं नये ३ एकाजनार्दनीं हेंचि ब्रह्मज्ञान । यापरतें साधन आन नाहीं ॥ ४ ॥

३२२५ नित्य काळ जेथें नामाचा घोष । तेथें जगन्निवास लक्ष्मीसहित १ ब्रह्मज्ञान तेथें लोळतें अंगणीं । सेवुनी पायवणी घरीं राहे २ विष्णुदास तयाकडे न पाहती फुका । नाम मुखीं देखा रामकृष्ण ३ एकाजनार्दनीं ऐसा ज्याचा नेम । तया घरीं पुरुषोत्तमा सदा वसे ॥ ४ ॥

३२२६ भवरोगा औषध जाण । नाममात्रा नारायण १ तेणें निरसे भवरोग । न लगे साधन अष्टांग २ कामक्रोधांची झाडणी । नामें होय तत्क्षणीं ३ एकाजनार्दनीं नामामात्रा । उद्धरील कुळगोत्रा ॥ ४ ॥

३२२७ सुख एक आहे हरि आठवितां । इतर जपतां दुःख बहु १ ऐशी आठवण धरूनी मानसीं । हरि गावा मुखासी दिननिशीं २ सारे दिन करा संसाराचा हेत । परी भजनीं प्रीत असो द्यावी ३ एकाजनार्दनीं धरूनि विश्वास । होता कां रे दास संतचरणीं ॥ ४ ॥

३२२८ विठ्ठल पंढरपूर निवासी । विठ्ठल उभा भिंवरेसी । विठ्ठल पुंडलिकापाशीं । भक्तिप्रेमेंशीं तिष्ठत १ जाईं जाईं मना तेथें । सुखें वैष्णव नाचती जेथें । ब्रम्हानंद पद दरुशनमात्रें । देत आहे भक्तांसीं २ सुलभ सुलभ मंत्रराज । शंभु जाणे निजबीज । एकाजनार्दनीं गुज । सांगतसे भाविकां ॥ ३

३२२९ भक्तकरुणाकर दीनाचा वत्सल । उभा श्रीविठ्ठल विटेवरीं १ मना जाय तेथें मना जाय तेथें । मना जाय तेथें पंढरीये २ पुरतील काम निवारेल

गुंती । आहे ती विश्रांति संतसंगें ३ आषाढी कार्तिकी सोहळा आनंद । मिळालासे वृंद वैष्णवांचा ४ एकाजनार्दनीं आनंदी आनंद । तेणें परमानंद झुलतसे

३२३० बहु जन्मांचे सायास । विटे उभा हृषीकेश । पाहे पुंडलीकास । समचरणीं १ जाईं जाईं पंढरपुरा । स्नान करी तूं भीवरा । जन्माचा तो फेरा । तेणें चुके २ व्रत करीं एकादशी । जागरण अहर्निशीं । संतसभे सरसी । टाळी वाहे ३ आळस तूं न करी । वाचे म्हणे विठ्ठल हरी । सांडोनियां थोरी । नाम घे आवडीं ४ जनीं वसे जनार्दन । एका दृढ धरी चरण । अर्पियेलें तनमन । विठ्ठल वाचें ॥ ५ ॥

३२३१ नाकळे जो आकळ । भक्तिप्रेमाचा वत्सल । रूप धरुनि कोमळ । भीमातटीं उभा १ त्याचा छंद असों मनीं । कायां वाचां आणि मनीं । संचिताची हानी । कदा काळीं न होवो २ जें जें होत कर्माकर्म । अथवा उत्तम ते धर्म । प्राचीन तें कर्म । तयापासूनि सोडवी ३ एकविध धरी भाव । मागें देवापदीं ठाव । संचिताची हाव । तयापाशीं नुरेचि ४ ऐसा बळकट करीं नेम । धरीं संतसमागम । एकाजनार्दनीं धाम । पावसी तूं वैकुंठ ॥ ५ ॥

३२३२ शिणल्या भागल्या विठोबाचें नाम । विश्रांतीचें धाम पंढरपूर १ १ म्हणोनियां करा नामाचाचि लाहो । पंढरिचा नाहो पहा डोळां २ एकाजनार्दनीं पुरवील आशा । पंढरीनिवासा पाहतांची ॥ ३ ॥

३२३३ तेजाचें जें तेज तेंचि परब्रह्म । परम मंगलधाम त्यासी म्हणती १ तेंचि नमियेलें जोडोनियां कर । व्यापूनी चराचर भरलेसें २ एकाजनार्दनीं तोचि पुरुषोत्तम । मनासी आराम तया ठायीं ॥ ३ ॥

३२३४ भगवद्भावो सर्वांभूतीं । हेंचि ज्ञान हेंचि भक्ति । विवेक विरक्ती । यान्ति नांवें १ हें सांडूनि विषयध्यान । तेंचि मुख्यत्वें अज्ञान । जीवीं जीवां बंधन । येणेंचि दृढ २ आठव तो परब्रह्म । नाठव तो भवभ्रम । दोहींचें निजवर्म । जाण बापा ३ आठव विसर चित्तीं । जेणें जाणिजेती । तेचि एक निश्चितीं । निजरूप ४ स्मरण तेंचि निजमुक्ती । विस्मरण तेंचि अधोगती । ऐसें पुराणें गर्जती । बाह्या उभारूनी ५ एका जनार्दनीं । सहज निजबोध मर्मीं । सबाह्याभ्यंतरीं । पूर्ण परमानंद ॥ ६ ॥

३२३५ निराशीयाचे भेटी पाहे । वैकुंठींचा राव धांवे १ निराशेपाशीं नये व्याधी । निराशेपाशीं सकळ सिद्धी २ निराशेचें जेथें नांव । तेथें देव घेतसे धांव ३ निराशेचा जिव्हाळा । एकाजनार्दनीं पाहे डोळां ॥ ४ ॥

३२३६ निःशेष कांहीं नेणिजे । तें शुद्ध ज्ञान म्हणिजे । मा सर्व जेणें जाणिजे । तें अज्ञान कैसें बा १ ज्ञान तें कवण । अज्ञान तें कवण । दोहींचें

लक्षण । पाहाते पहा २ ज्ञानाचें जें ज्ञातेपण । तया नांवचि अज्ञान । अज्ञानाचें जें ज्ञान । तया नांव शुद्ध ज्ञान ३ ज्ञान तें अज्ञाना आलें । अज्ञान तें ज्ञाना गेलें । एकाजनार्दनीं मुलें । बागुलाचीं दोनीं ॥ ४ ॥

३२३७ मुख्य पाहिजे अनुताप । हेंचि वैराग्याचें रूप १ कोरड्या त्या ज्ञानगोष्टी । अनुताप नाहीं पोटीं २ अनुतापाविण ज्ञान । कदा नोहे समाधान ३ एकाजनार्दनीं तप । अनुताप हेंचि देख ॥ ४ ॥

३२३८ भाव अभावना निमाली अंतरीं । वांयां हावभरीं नाहीं मन १ कामक्रोध ज्याचे दमोनियां गेले । इंद्रियें समसरलीं एके ठायीं २ एकपणें सर्व होऊनियां मेळा । रतले गोपाळाचरणीं मन ३ तोचि ब्रम्हज्ञानी जगामाजीं धन्य । एकाजनार्दन चरण वंदी ॥ ४ ॥

३२३९ भक्तीचें उदरीं जन्मलें ज्ञान । भक्तिनें ज्ञानासी दिधलें महिमान १ भक्ति तें मूळ ज्ञान तें फळ । वैराग्य केवळ तेथींचें फूल २ फूल फळ दोनी येर येरा पाठीं । ज्ञान वैराग्य तेंवि भक्तिचे पोटीं ३ भक्तिविण ज्ञान गिवंसिती वेडे । मूळ नाहीं तेथें फळ केविं जोडे ४ भक्तियुक्त ज्ञान तेथें नाहीं पतन । भक्तिमाता तया करितसे जतन ५ शुद्ध भक्तिभाव तेथें तिष्ठे देव । ज्ञानासी तो ठाव सुख वस्तीसी ६ शुद्ध भाव तेथें भक्तियुक्त ज्ञान । तयाचेनी अंगें समाधी समाधान ७ एकाजनार्दनीं शुद्ध भक्ति क्रिया । ब्रम्हज्ञान त्याच्या लागतसे पायां ॥ ८ ॥

३२४० देवासी तो भाव पुरे । तेणें देव सदा झुरे । भक्तालागीं सरे । वैकुंठासी १ भाव धरावा बळकट । आणीक नको कांहीं कष्ट । साधन हें श्रेष्ठ । कलीमाजीं २ भावें प्राप्ति होय देव । अभक्तासी संदेह । जवळीं असोनी देव । नाहीं म्हणती ३ भावें देव घरीं नांदे । एकाजनार्दनीं आनंदें । म्हणोनी संतवृंदें । तया न विसरती ॥ ४ ॥

३२४१ मेघ वर्षे निर्मळ जळ । जैसें बीज तैसें फळ १ तयापरी भक्ति कीजे । बीजासारिखें फळ घेईजे २ उत्तम अलंकार गोमटे । तेथें नाक असें नकटें ३ भजना जातां लाज वाटे । वेश्याघरीं भांग घोटे ४ एकाजनार्दनीं नर । प्रत्यक्ष जाणावा तो खर ॥ ५ ॥

३२४२ एक धरलिया भाव । आपणचि होय देव १ नको आणीक सायास । जाय जिकडे देव भास २ ध्यानीं मनीं शयनीं । देव पाहे जनीं वनीं ३ अवलोकी जिकडे । एकाजनार्दनीं देव तिकडे ॥ ४ ॥

३२४३ मातेचा आठव बाळावरीं स्नेहो । तैसा धरा देवो मनीं सदा १ बाळा पाहूनियां माता संतोषत । तैसा धरा हेत देवावरीं २ बोबडें सावडें

असोच तें बाळ। तैसी धरा कळवळ देवावरी ३ एकाजनार्दनीं देव धरा मनीं। आसनीं शयनीं विसरूं नका ॥ ४ ॥

३२४४ वत्सालागीं गोप धाउनी वोरसें। तैसें असो पिसें देवाठायीं १ पाडसा चुकली हरिण पाहे वास। तैसी धरा आस देवाठायीं २ मातेलागीं चुके बाळ एकुलतें। तैसें देवापरतें न धरा मनीं ३ एका जनार्दनीं देव करा सखा। प्रपंच पारिखा सहज तेणें ॥ ४ ॥

३२४५ देह सांडावा ना मांडावा। येणें परमार्थुची साधावा १ तेणें देहीं वाढे भावो। देहीं दिसतसे देवो २ ऐसें देहीं भजन घडे। त्रिगुणात्मक स्वयें उडे ३ त्रिगुणात्मक देहो वावो। एकाजनार्दनीं धरा भावो ॥ ४ ॥

३२४६ नरदेह परम पावन। तरी साधा ब्रम्हज्ञान १ ब्रह्मज्ञानाविण। वांयां होत असे क्षीण २ ब्रम्हज्ञान प्राप्ति नाहीं। वायां देहत्व असोनी देहीं ३ एका-जनार्दनीं ज्ञान। तेणें होय समाधान ॥ ४ ॥

३२४७ नरदेहीं येउनी करी स्वार्थ। मुख्य साधी परमार्थ १ न होतां ब्रह्म-ज्ञान। श्वान सूकरां समान २ पशुवत जिणें। वांयां जेवीं लाजिरवाणें ३ सायंप्रातर्चिंता। नाहीं पशूंसी सर्वथा ४ मरण टेकलें कलेवर। परी न सांडी व्यापार ५ एकाजनार्दनीं पामर। भोगिती अघोर यातना ॥ ६ ॥

३२४८ ब्रह्मस्थितीचें हें वर्म। तुज दावितों सुगम १ सर्वांभूतीं भगवद्भाव। अभेदत्वें आपणचि देव २ संसार ब्रह्मस्फूर्ति। सांडोनियां अहंकृति ३ शरण एकाजनार्दन। कृपें पावला परिपूर्ण ॥ ७ ॥

३२४९ लहानाहूनी लहान न धरी अभिमान। तेणें हो कारण सर्व बापा १ उंचपणें पहातां वेळूचीये परी। लोहळा अंतरीं नम्र होय २ भक्ति करतां मुक्ति संतांचे संगतीं। मग मनीं विश्रांति हरी जोडे ३ एकाजनार्दनीं संतासी शरण। धरूनियां कान नांचूं द्वारीं ॥ ४ ॥

३२५० सानपणें धुरु अढळीं बैसला। सानपणें केला कृतकृत्य १ सान-पणें प्रल्हादें साधियेलें काज। सानपणें सहज बळी पूजी २ सानपणें बिभीषण शरण आला। राज्यधर केला श्रीरामें त्यासी ३ एकाजनार्दनीं सानपणावांचुनी। ब्रह्मज्ञान जनीं नातुडेची ॥ ४ ॥

३२५१ उपमन्यु सान देवासी कळवळ। क्षीरसिंधु तात्काळ दिला त्यासी १ सानपणें अर्जुनें साधियेलें काज। श्रीकृष्ण निजगुज सांगतसे २ सानपणें उद्धव झालासे विमुक्त। सानपणें तो निश्चित तारियेला ३ सानपणें सुख गोपाळ गौळणी। एकाजनार्दनीं सदोदित ॥ ४ ॥

३२५२ सानपणें साधे सर्व येत हातां। जाणिवेनें तत्वतां नागवशी १ महापूर येतां वृक्ष तेथें जाती। लव्हाळे राहती नवल कैचें २ चंदनाचे संगें

तरुवर चंदन। सानपणा कारण संगतीचें ३ संतांचें संगतीं अभाविक तरती। एकाजनार्दनीं निश्चितीं सानपणें ॥ ४ ॥

३२५३ मन रामीं रंगलें अवघें मनचि राम जालें। सबाह्य अभ्यंतरीं अवघें रामरूप कोंदलें ॥ धृ० ॥ चित्तचि हारपलें अवघें चैतन्याचि जालें। देखतां देखतां अवघें विश्व मावळलें। पाहतां पहातां अवघें सर्वस्व ठकलें १ आत्मयारामाचें ध्यान लागलें मज कैसें। क्रिया कर्म धर्म अवघें येणेंचि प्रकाशे। सत्य मिथ्या प्रकृति पर रामचि अवघा भासे २ भक्ति अथवा ज्ञान शांति आणिक योगस्थिती। निर्धारितां न कळे रामस्वरूपीं जडली प्रीती। एकाजनार्दनीं अवघा रामची आदि अंतीं ॥ ३ ॥

३२५४ माझ्या मनाचें तें मन। चरणीं ठेवावें बांधून १ मग तें जाऊं न शकें कोठें। राहें तुमच्या नेहटें २ मनासी तें बळ। देवा तुमचें सकळ ३ एकाजनार्दनीं देवा। मन दृढ पायीं ठेवा ॥ ४ ॥

३२५५ तुज सांगतसे मना। पाहे पंढरीचा राणा १ नको दुजा छंद कांहीं। राहें विठ्ठलाचे पायीं २ विषयीक वासना। सोडी सोडी सत्य जाणा ३ जेणें घडे सर्व सांग। फिटे संसाराचा पांग ४ म्हणे जनार्दनाचा एका। सुलभ उपाव नेटका ॥ ५ ॥

३५५६ अरे अरे मना। सत्य सत्य धरी ध्याना। पंढरीचा राणा। वेध ठेवी तयाचा १ तुज नाहीं रे बंधन। सहज आकळे ब्रह्मज्ञान। वाउगें शोधन। नको करूं ग्रंथांचें २ मागां तुज शिकविलें। परि तूं रे नायकशी वहिलें। तुझें हितगुज कथिलें। शुद्धि करीं कांहीं ते ३ तूं अनिवार सर्वांसी। म्हणोनि कींव भाकितों तुजसी। शरण गुरु जनार्दनासी। एकाभावें जाईं तूं ४ एकाजनार्दनीं शरण। जातां होईल समाधान। वाउगें नको भ्रमण। चरणीं राहें निवांत ॥ ५ ॥

३२५७ मनें करूनि विश्वास। संतचरणीं व्हा रें दास १ आणीक न लगे साधन। मन आवरुनी करी भजन २ मन धरी मुष्टीमाजीं। वाउगा तूं न शिणें सहजीं ३ मन दृढ देवा पायीं। एकाजनार्दनीं पाहीं ॥ ४ ॥

३२५८ करितां अनुष्ठान। मन धावे सहज जाण १ मंत्र तंत्र यंत्र भेद। मनें केला वादावाद २ आधीं मनातें जिंकावें। सहज रूप मग पहावें ३ मन करी आधीन आधीं। एकाजनार्दनीं तुटे व्याधी ॥ ४ ॥

३२५९ अखंड सदा ध्यान। पांडुरंगीं लावा मन १ ऐसा उदार हा हिरा। टाकुनी वेंचिताती गारा २ अमृत सांडोनि। वळें घेती कांजवणी ३ कामधेनु कल्पतरू। एकाजनार्दनीं आगरू ॥ ४ ॥

३२६० मन मनासीं होय प्रसन्न। तेव्हां वृत्ति होय निरभिमान १ पावोनि

गुरुकृपेची गोडी । मना मन उभवी गुढी २ साधकें संपूर्ण । मन आवरावें जाण ३ एकाजनार्दनीं शरण । मनें होय समाधान ॥ ४ ॥

३२६१ मनाचा सविस्तर । ऐका तुम्ही वो निर्धार १ मनें केलें सगुण निर्गुण । मनें दाखविलें चैतन्य २ मनें नागविलें देवां । मनें लोळविलें जीवां ३ मन अज्ञानाची राशी । मन धांवें तें सायासीं ४ एकाजनार्दनीं मन । दृढ ठेवावें बांधोन ॥ ५ ॥

३२६२ कौतुक वाटतें मनाचें । नामस्मरण नेणें साचें १ कां रे मानिशी कांटाळा । मना खळा अधम तूं २ नायकशी शिकविलें । धांवशी वहिलें स्वइच्छां ३ सांगतों तें नायकसी । एकाजनार्दनीं म्हणे तुजसी ॥ ४ ॥

३२६३ मना दुजी बुद्धि नको बा ही । संत समागमीं राही । या परतें कांहीं । दुजें नको सर्वथा १ मीपणाचा ठावो । टाकी टाकी हा संदेहो । पडसी प्रवाहो । वाउगाची शिणसी २ बहुत मत मतांतरें । कासया शिणसी रे आदरें । संतचरणीं झुरे । रात्रंदिवस मानसीं ३ कायीक वाचीक सर्वथा । भजे भजे पंढरिनाथा । एकाजनार्दनीं तत्त्वतां । संतचरणीं लीन होय ॥ ४ ॥

३२६४ दुजियाची निंदा नको रे करूं मना । चिंती या चरणा संतांचिया १ होउनी उदास गाई सदा नाम । बैसोनि निष्काम एकांतासी २ एकांतींची गोडी शंभु जाणे जोडी । आणिका परवडीं न कळे कांहीं ३ एकाजनार्दनीं राम नाम सार । करितां उच्चार आळस नको ॥ ४ ॥

३२६५ मना सांडीं विषय खोडी । लावी विठ्ठलेशीं गोडी १ आणीक न लगे साधन । एकलें मन करी उन्मन २ विठ्ठल विठ्ठल सांवळा । पाहे पाहे उघडां डोळा ३ एकाजनार्दनीं शरण । मनचि होय विठ्ठल पूर्ण ॥ ४ ॥

३२६६ अरे अरे मना । कांहीं करी विचारणा १ शरण विठोबासी जाई । मग राही भलते ठायीं २ वाउगा तूंचि सोस । मना न करी सायास ३ येतों काकुळती । एकाजनार्दनीं प्रीतीं ॥ ४ ॥

३२६७ आणिकाची आस नको करूं मना । चिंती तूं चरणां विठोबाच्या १ वाचें नाम गाये वाचें नाम गाये । वाचें नाम गाये विठोबाचें २ कर कटीं उभा चंद्रभागे तटीं । पुंडलिकापाठीं धरूनि ध्यान ३ ठेविले चरण दोन्ही विटेवरीं । वाट पाहे हरी भाविकांची ४ एकाजनार्दनीं उभारूनी बाह्या । आलिंगीत आहे भोळे भोळे ॥ ५ ॥

३२६८ अंतरींचा भाव दृढ धरी मना । सेवी तूं चरणां विठोबाच्या १ साधन आणिक नको कष्ट कांहीं । राम मुखीं गाई सदा नेमें २ आकार निराकार सर्वहि व्यापक । तो उभा सम्यक समपदीं ३ एकाजनार्दनीं वाहूनियां आण । विठ्ठलाचे चरण ध्यावे आधीं ॥ ४ ॥

३२६९ मना ऐक हे विनंती । तूं न करी दुजी खंती । विठ्ठलावांचुनी प्रीती । दुजी नको आणिक १ वाउगा तूं न करी सोस । दृढ घाली तूं कांस । धरी पां विश्वास । विठ्ठलचरणीं २ सांडी माझें आणि तुझें । वाउगें नको वाहूं ओझें । निपजती बीजें । संतचरणीं सकळ ३ हेंचि साधनांचें सार । विठ्ठलमंत्र उच्चार । एकाजनार्दनीं येरझार । येणें तुटे समूळ ॥ ६ ॥

३२७० मना ऐक एक मात । धरीं हरिनामीं हेत १ तेणें चुकतीं बंधनें । वाचें म्हणे नारायण २ नारायण नाम । तेणें सर्व होय काम ३ दृढ धरी भाव । न करी आणिक उपाव ४ उपाव न करी कांहीं । शरण देवासी तूं जाईं ५ एकाजनार्दनीं मन । करीं देवासी अर्पण ॥ ६ ॥

३२७१ सुखें संसार हा करी । वाचें उच्चारावा हरी १ दुःखरूप हा संसार । रामनामें सुख साचार २ रामनामाचें स्मरण । नाश पावे जन्ममरण ३ जयापाशीं नाम असे । नारायण तेथें वसे ४ एकाजनार्दनीं नामें । संसार हा परब्रह्म ॥ ४ ॥

३२७२ स्वगोत्र परगोत्र यांचा भरंवसा । मानूं नये सहसा अरे मूढा १ वेदींचें वचन वेदीं तें प्रमाण । एक नारायण सार जप २ शास्त्रांचा प्रभाव शास्त्रिकासी ठावा । उघड जपावा राममंत्र ३ न करीं आळस नको पडों भरीं । एकाजनार्दनीं हरी स्मरे देहीं ॥ ४ ॥

३२७३ होउनी उदास । मागा प्रेम सावकाश १ उभा विटेवरीं उदित । देतां न पाहे चित्त वित्त २ जें जें पाहिजे जयालागीं । तें तें देतो त्या प्रसंगीं ३ न म्हणे उत्तम चांडाळ । ऐसा भक्तिचा भुकाळ ४ एकाजनार्दनीं म्हणा दास । करा निर्भय आस ॥ ५ ॥

३२७४ गोडी वेगळा ऊंस वाढे । हें तों न जोडे कल्पांतीं १ जों जों वाढे तों तों गोड । ऐशी चाड भावाची २ जों जों धरशील भाव । तो तों देव दिसे पुढें ३ ही तों प्रचीति घ्या अंगीं । नाचा रंगीं संतांच्या ४ रूपा वेगळी ती छाया । एकाजनार्दनीं लागे पायां ॥ ५ ॥

३२७५ एकांतीं बैसणें शरीर रोधणें । अष्टांग साधणें श्रम नको १ गुदातें अंगुष्ठ लावुनि बैसणें । शरीरीं रोहणें पंचप्राण २ नको नको व्यर्थ जीवासी यातना । रामनाम स्मरणा करी सुखें ३ एकाजनार्दनीं नको यातायातीं । नामस्मरणें मुक्ती सत्वर जोडे ॥ ४ ॥

३२७६ पंडितांच्या वचना द्यावें अनुमोदन । परि हित नोहे जाण तेणें कांहीं १ शास्त्रीयाचें वचना द्यावें अनुमोदन । परि हित नोहे जाण तेणें कांहीं २ वेदांताच्या वचना द्यावें अनुमोदन । परि हित नोहे जाण तेणें

कांहीं ३ पुराणिकाचे वचनीं द्यावें अनुमोदन। परि हित नोहे जाण तेणें कांहीं ४ संतांच्या वचना द्यावें अनुमोदन। एकाजनार्दनीं तेणें हित होय ॥५

३२६७ पवित्र अंतर शुद्ध करा मन। तेणें घडे जाण सर्व कर्म १ वेद युक्त मंत्र जपतां पाप। मी मी म्हणोनी संकल्प उठतसे २ यज्ञादीक कर्मे घडतीं सांग। मी मी संसर्ग घडतां वायां ३ दानधर्मविधी धरितां शुद्ध मार्ग। मी मी म्हणतां याग वायां जाय ४ एकाजनार्दनीं मीपणा टाकून। करी कृष्णार्पण सर्व फळ ॥ ५ ॥

३२७८ जिव्हा रस चाखी अवलोकीं नेत्र। प्रेरक पवित्र आत्माराम १ बोलतसे मुख त्वचें कळे स्पर्श। प्रेरक परेश आत्माराम २ सुखदुःख ज्ञान होतसें पैं चित्ता। प्रेरक पंढरीनाथाविण नाहीं ३ घ्राण परिमळ ऐकती श्रवण। प्रेरक नारायण सर्व साक्षी ४ हस्तें घेणें देणें चरणीं गमन प्रेरक इशान आत्माराम ५ ज्याच्या सत्ताबळें हाले वृक्षपान। प्रेरक भगवान सर्वांचा तो ६ एकाजनार्दनीं पाय हे धरावे। ध्यान हें करावें हृदयीं त्याचें ॥ ७ ॥

३२७९ जप जाप्य तप नको अनुष्ठान। पंचाग्निसाधन योग नको १ नको तीर्थाटन नको मंत्रावळी। वेद शास्त्रजाळीं गूंतूं नको २ नको आत्म-स्थिती नको ब्रह्मज्ञान। नको अष्टांगसाधन नको वांया ३ नको यंत्रमंत्र नको रे कल्पना। भ्रांतिभुली जाणा नको नको ४ नको तूं करूं सायास धरी पां विश्वास। एकाजनार्दनास डोळां पाहे ॥ ४ ॥

३२८० दाता तोचि म्हणावा। नामावांचोनि नेणें जीवा १ थोर तोचि म्हणावा। नेणें भूताचा तो हेवा २ लहान तोचि म्हणावा। कायां वाचां भजे देवा। ३ एकाजनार्दनीं म्हणे। देवावांचूनीं कांहीं नेणें ॥ ४ ॥

३२८१ उत्तम पुरुषाचें उत्तम लक्षण। जेथें भेद शून्य मावळला १ भेदशून्य जाला बोध स्थिरावला। विवेक प्रगटला ज्ञानोदय २ जिकडे पाहे तिकडे उत्तम दरुशन। दया शांति पूर्ण क्षमा अंगीं ३ एकाजनार्दनीं उत्तम हे प्राप्ती। जेथें मावळती द्वैताद्वैत ॥ ४ ॥

३२८२ नितांत श्रीमुख पहाहे डोळेभरीं। तेणें नुरे अंतरीं इच्छा काहीं १ चरणीं ते मिठी घालावें दंडवत। तेणें पुरे आर्त सर्व मनींचें २ ध्यान तें दृष्टिभरूनि पहावें। आलिंगन द्यावें वेळोवेळीं ३ हृदयकमळीं पहावा तैसा ध्यावा। एकाजनार्दनीं विसांवा सहजाचि ॥ ४ ॥

३२८३ मेघदर्शनें मयूर नाचती। चंद्रदरुशनें चकोर सुखावती १ मेघदर्शनें वत्सें सुखावती। साधुदर्शनें जीवा आनंदवृत्ती २ सूर्यदर्शनें जीवातें सुख होय। पितृदर्शनें सुपुत्रा आनंद होय ३ मातृदर्शनें कन्या सुख मानें। मित्रदर्शनें

सुमित्रा आनंदीं ठाणें ४ या रीतीं सतत चिंतितां हरी। एकाजनार्दनीं धन्य संसारीं ॥ ५ ॥

३२८४ भाविकांचें स्थान पंढरी पावन। अभाविकां जाण नावडे तें १ म्हणोनि चिंतन विठ्ठलाचें वाचे। अभाविकां साचें नावडे नाम २ वैष्णवांचा संग नावडे कीर्तन। अभाविकांचा दुर्गुण हाची देखा ३ अभाविकांच्या संगें परमार्थ नावडे। एका जनार्दनीं न घडे सेवा कांहीं ॥ ४ ॥

३२८५ जीवाचें जीवन जनीं जनार्दन। नांदतो संपूर्ण सर्व देहीं १ वाउगीं कां वायां शिणतीं बापुडीं। काय तयां जोडी हातीं लागे २ पंचाग्निसाधन अथवा धूम्रपान। तेणें काय संपूर्ण हरि जोडे ३ एकाजनार्दनीं वाउगीं तीं तपें। मनाच्या संकल्पें हरी जोडे ॥ ४ ॥

३२८६ लोखंडाची बेडी तोडी। आवडी सोनियाची घडी १ मी ब्रह्म म्हणतां अभिमान। तेथें शुद्ध नोहे ब्रह्मज्ञान २ जळापासूनी लवण होय। ते जळींचें जळीं विरूनी जाये ३ जैशी देखीली जळगार। शेवटीं जळचि निर्धार ४ मुक्तपणें मोला चढलें। शेवटीं सोनियाचे फांसां पडिलें ५ एका जनार्दनीं शरण। बद्धमुक्ता ऐसा शीण ॥ ६ ॥

३२८७ गाण्याचें कीर्तन वाखाणिलें। जाणिवेचें ज्ञान तें जाणिवेनें खादलें १ भवार्णव हा अवघा उभारा। तो कळे जाणिवेवरी रे २ पंडिताचा बोध विध्वंसी वाद। तापसाचें तप निर्दाळी क्रोध ३ योगियाचा योग नाडियेला सिद्धीं। अभिमान नाडी सज्ञान बुद्धी ४ कर्माकर्म नाडी वर्णाश्रम। संबंधीं विषम विकल्प करी ५ एकाजनार्दनीं भगवत्कृपा पूर्ण। निरभिमानें चरण धरियेले ॥ ६ ॥

३२८८ मातेचिया गळां न मिळे गळसरी। बाईलेसी सरी सोनियाची १ मातेचियां हातां न मिळे कांकण। बाईले करी तोडे घडी जाण २ मातेसी न मिळे अंगीं चोळी। बाईलेसी नेसवी चंद्रकळा काळी ३ बाईले आधीन ठेविलें जिणें। एकाजनार्दनीं नरकीं पेणें ॥ ४ ॥

३२८९ बाईल सांगतांची गोठी। म्हणे मातेसी करंटी १ जन्मापासुनी आमुचे मागें। अवदसा लागली सांगें २ इचे उत्तम नाहींत गुण। ऐसा बोले अभागी जाण २ नरदेही ते गाढव। एकाजनार्दनीं नाहीं भाव ॥ ४ ॥

३२९० मूळ नाशासी कारण। कनक आणि स्त्री जाण १ जो न गुंते येथें सर्वथा। त्याचा परमार्थ पुरता २ जया सुख इच्छा आहे। तेणें एकांतासी रहावें ३ दृष्टी नारी मनुष्यासी। तोचि परमार्थाची राशी ४ एकाजनार्दनीं धन्य। त्याचा परमार्थ पावन ॥ ५ ॥

३२९१ भजन चालिलें उफराटें। कोण जाणे खरें खोटें १ अग्निहोत्राचा

सुकाळ। वडापिंपळासी काळ २ तिन्ही देव पिंपळांत। अग्निहोत्रीं केला घात ३ म्हणती सोमयाग करा। मुख धरूनि मेंढा मारा ४ शेंदुर माखूनियां धोंडा। चाळविली पोरें रांडा ४ एकाजनार्दनीं नेम। सर्वांठायीं पुरुषोत्तम ॥ ६ ॥

३२९२ देव म्हणती मेसाबाई। पूजा अर्चा करिती पाही १ नैवेद्य व्हाती नारळ। अवघा करिती गोंधळ २ मेंढरें बोकड मारिती। सुटी रोटी तया म्हणती ३ बळेंचि आणिताती अंगा। नाचताती शिमग्या सोंगा ४ सकळ देवांचा हा देव। विसरती तया अहंभाव ५ एकाजनार्दनीं ऐसा देव। येथें कैंचा आमुचा भाव ॥ ६ ॥

३२९३ प्रेमें पूजी मेसाबाई। सांडोनियां विठाबाई १ काय देईल ती वोंगळ। सदा खाय अमंगळ २ आपुलीये इच्छेसाठीं। मारी जीव लक्ष कोटी ३ तैसी नोहे विठाबाई। सर्व दीनांची ती आई ४ न सांडीचि विठाबाई। एकाजनार्दन पायीं ॥ ५ ॥

३२९४ प्रतिमेचा देव केला। काय जाणें ती अबला १ नवस करिती देवासी। म्हणती पुत्र देई वो मजसी २ न कळेचि मूढा वर्म। कैसें जाहलेसें कर्म ३ प्रतिमा केलीसे आपण। तेथें कैंचें देवपण ४ देव खोटा नवस खोटा। एकाजनार्दनीं रडती पोटा ॥ ५ ॥

३२९५ अंगा लावुनियां राख। करी भलतेंचि पाप १ मेळवी शिष्यांचा मेळा। अवघा भांगेचा घोटाळा २ नानापरीं सांगे मंत्र। नेणे विधि अपवित्र ३ न कळे ज्ञानाची हातवटी। सदा परदार राहाटी ४ एकाजनार्दनीं सोंग। तेथें नाहीं पांडुरंग ॥ ५ ॥

३२९६ वेद विधि कांहीं न कळे पाठका। गुण दोष देखा मळीन सदा १ दशग्रंथी ज्ञान होतांचि जाण। निंदितो देखोन भलत्यासी २ सर्व ब्रह्मरूप ऐसें बोले वेद। तेथें वादावाद उरला नाहीं ३ अहं सोहं कोहं नाहीं ठाव। उगेचि गौरव मिरवी ज्ञान ४ एकाजनार्दनीं ब्रह्मज्ञानासाठीं। हिंडताती कोटी जन्म घेत ॥ ५ ॥

३२९७ वेद बोलिला जो जो गुण। तो तो नव्हेचि पठण १ वेदें सांगितलें न करी। ब्रह्मद्वेशी दुराचारी २ न करा सुरापान। कन्या गो विक्रय जाण ३ ऐसी वेदाची मर्यादा। न कळेचि मतिमंदा ४ निजमुखें स्वयें बोले वेदु। न करावा परापवादु ५ एकाजनार्दनीं शरण। वेदाचें नोहे आचरण ६

३२९८ कलीमाजीं संत जाले। टिळा टोपी लाविती भले १ नाहीं वर्माचें साधन। न कळे हृदयीं आत्मज्ञान २ सदा सर्वदा गुरगुरी। द्वेष सर्वदा ते करी ३ भजनीं नाहीं चाड। सदा विषयीं कवाड ४ ऐसिया संतांचा सांगात। नको मजसी आदि अंत ५ भोळियाच्या पायीं। एकाजनार्दनीं ठाव देईं ॥६॥

३२९९ होउनी मानभाव । अवघा बुडविला ठाव १ नाहीं चित्त शुद्ध गती । द्वेष देवाचा करती २ धरती उफराटी काठी । रांडापोरें भोंदी वाटों नसोनियां काळेपण । अंगीं लाविती दूषण ४ एकाजनार्दनीं देवा । जळों जळों त्यांची सेवा ॥ ५ ॥

३३०० करूनी वेदशास्त्र पठण । निर्धारितां निज ज्ञान १ करूनी वेदशास्त्र श्रवण । होय शिश्नोदर परायण २ महा मोहो गिळाला ज्ञाना । शरण एकाजनार्दना

३३०१ सांगे ब्रह्मज्ञान गोष्टी माते पाहतां होतो कष्टी १ काय ज्ञान तें जाळावें । वदन तयाचें तें न पहावें २ करी कथा सांगे पुराण । वांयां मिरवी थोरपण ३ जन्मला जिचे कुशीं । तिसी म्हणे अवदसा ऐसी ४ ऐसें नसों तें संतान । एका विनवी जनार्दन ॥ ५ ॥

३३०२ त्यागुनियां स्त्री संन्यासी जे होती । पतना ते जाती अंतकाळीं १ घेउनी संन्यास ध्यान पैं स्त्रियांचें । गंतलासे आशे वांयां जाये २ नारायण नामीं नाहीं पैं आचार । सर्व अनाचार स्त्रीतें लक्षी ३ एकाजनार्दनीं संन्यास लक्षण । गीतेमाजीं कृष्ण बोलियेला ॥ ४ ॥

३३०३ द्रव्याचिये आशें करी जो कथा । चांडाळ तत्वतां जाणावा तो १ द्रव्याचिये आशें वेद जे पढती । रवरव भोगिती कलपवरीं २ द्रव्याचिये आशें पुराण सांगती । सकुळ ते जाती नरकामध्यें ३ द्रव्याचिये आशें कथेचा विकरा । प्रत्यक्ष तो खरा मातंगचि ४ एकाजनार्दनीं नैराश्य भजन । तो प्राणी उत्तम कलियुगीं ॥ ५ ॥

३३०४ आशाबद्ध करिती देवाचें पूजन । तेणें नारायण तुष्ट नोहे १ आशाबद्ध करिती वेदाचें पठण । तेणें नारायण तुष्ट नोहे २ आशाबद्ध करिती पुराणश्रवण । तेणें नारायण तुष्ट नोहे ३ आशाबद्ध करिती दैवत उपासन । तेणें नारायण तुष्ट नोहे ४ आशाबद्ध करिती जप तप हवन । तेणें नारायण तुष्ट नोहे ५ निराशी करिती देवाचें कीर्तन । एकाजनार्दन तुष्ट होय ॥ ६ ॥

३३०५ शिष्यापासून सेवा घेणें । हें तों लक्षण अधमाचें १ ऐसे असती गुरु बहु । नव्हेचि साहूं भार त्यांचा २ एकपणें समानता । गुरुशिष्य उरतां उपदेश ३ एकाजनार्दनीं शरण । गुरु माझा जनार्दन ॥ ४ ॥

३३०६ सचेतनीं द्वेष अचेतनीं पूजा । भक्ति गरुडध्वजा केंवी पावे १ व्यर्थ खटाटोप नाथिला पसारा । गोविंद गव्हरा केंवी कळे २ हरिदासाचेनि गुणें शिळा दैवतपणें । त्या शिळा पूजोनी त्यातें द्वेषी ३ एकाजनार्दनीं नाथिलाची दावी । सजीव निर्जिवीं गोंवियेले ॥ ४ ॥

३३०७ गजाचें तें वोझें गाढवासी न साजे । भाविकाचें भजन अभाविका न विराजे १ पतिव्रतेची रहाटी सिंदळीसी न साजे । श्रोतियाचें कर्म हिंसका

लाजे २ एकाजनार्दनाचें कवित्व सर्वांसी साजे । वाचे श्रीगुरु म्हणतां कदां न लाजे ॥ ३ ॥

३३०८ राहुनी पंढरी । आणिकाची आस करी १ तो चांडाळ । खळाहुनी अमंगळ २ सांडोनियां विठ्ठल देव । आणिकासी म्हणे देव ३ सांडोनियां पुंडलिका । गाये आणिकासी देखा ४ ऐसा पातकी तो खळ । तयाचा न व्हावा विटाळ ५ म्हणे जनार्दनाचा एका । तया तेथें ठेऊं नका ॥ ६ ॥

३३०९ कस्तुरी परिमळ नाशितसे हिंग । ऐसा खळाचा संग जाणिजेती १ साकरेचे आळां निंब जो पेरिला । शेवटीं कडू त्याला फळें पत्रें २ चंदनाचे संगें हिंगण वसती । परी चंदनाची यार्ता वेगळीच ३ एकाजनार्दनीं हा अभाविकाचा गुण । वमनासमान लेखूं आम्ही ॥ ४ ॥

श्रीनिवृत्तिमहाराज

३३१० निःसंदेह हरि भावयुक्त करी । भजन निर्धारीं सत्वशीळ १ रज तम खंडी वासना हे गुंडी । चित्त हे अखंडी हरिपंथीं २ साधन हरिपंथु हाचि निज हेतु । गुरुमुखें मातु ऐशी असे ३ निवृत्तीचें धन हरि आत्मा जाण । हरि हाचि पूर्ण जनकु रया ॥ ४ ॥

३३११ दिसे वरीं वरीं नाम अवघें वैकुंठधाम । जपतो शिववर्म रामराम १ तें रूप समरस गोकुळीं हृषीकेश । नंदाघरीं गोपवेषें हरि खेळे २ समाधिधनधाम वैकूंठ हरिसम । योगियां पूर्ण काम हृदयींसदा ३ निवृत्तिनें काथिलें गुरुगयनीं प्रसादें । सकळ हा गोविंद आत्माराम ॥ ४ ॥

३३१२ भक्ति ज्ञान वैराग्य तिहींचें शोधन । जनीं जनार्दन हेंचि खरें १ भक्तीविण देव न पवे सावेव । रोहिणीची माव तैसा दिसे २ वैराग्यें तापलें ब्रह्मांड देखिलें । वासनें मुंडिलें निःसंदेहें ३ निवृत्ति ज्ञानार्क विज्ञान सम्यक । भावशीळ देख जनीं इयें ॥ ४ ॥

३३१३ समता वर्तावी अहंता खंडावी । तेणेंचि पदवी मोक्षमार्ग १ क्षमा धरीं चित्तीं अखंड श्रीपति । एक तत्व चित्तीं ध्याईजेसु २ नाम हाचि मंत्र नित्य नाम सार । दुसरा विचार घेऊं नको ३ अन्य शास्त्रें भजतां नाहीं पैं मुक्तता । हरिनाम गातां मुक्ति रोकडी ४ नित्य सुख ध्यावें नामचि अनुभवावें । तरीच सुख पावावें इहींलोकीं ५ निवृत्ति भजन नित्य अनुष्ठान । एकरूप ध्यान मनीं ध्यातु सदा ॥ ५ ॥

३३१४ दीपाची कळिका दीपींचि सामावे । तैसा जीवाशिव वोळखीवोजीं १ दीप आहे देहीं तयाचे हे प्रकाश । त्याचेनि सावकाश हरी भजें

रया २ न मिळे आयुष्य न मिळे घटिका । देह क्षण एका जाईल रया ३ निवृत्तीचा दीप दीपाचिया मुसें । आटोनि सौरसें एक जाला ॥ ४ ॥

३३१५ आकारीं दिसे निराकारीं वसे । तोचि हृदयीं दिसे अरे जना १ नाहीं तो आहे न दिसे ना पाहे । अवघा होऊनि राहे तन्मयता २ स्वरूप उखर मनोमन सार । एकतत्व निर्धार हरी नांदे ३ निवृत्तीची खूण अवघेचि होणें । एका नारायणें भरलें दिसें ॥ ४ ॥

३३१६ एकरूपें दिसे भेदरूप भासे । ज्ञानियासी कैसें एकतत्व १ तत्वता श्रीहरी एक असे सर्व । सांडुनी देहभाव पूर्ण पाहा २ देवेंविण कोठें रितें नाहीं सर्वथा । संपूर्ण पुरता हरी आहे ३ निवृत्तीची खूण एकतत्त्वरूपें । पाहतां सोहपें गुरुखुणें ॥ ४ ॥

३३१७ ज्ञानाचिया गोष्टी सांगतो चावटी । भाव नाहीं पोटीं ते काय करूं १ भावबळें देव भावबळें देव । भक्तीचा स्वभाव ऐसा असे २ जना उपदेशी जनीं हृषीकेशी । आपण भक्तीसी दुऱ्हावितु ३ निवृत्ति म्हणे भक्ति-भाव हा सफळ । तेथें अद्वैत कृपाळ बिंबलेसे ॥ ४ ॥

३३१८ देहाच्या दीपकीं एकी वस्तु चोख । असोनियां शोक कां करि-तोसी १ देहभरीं आत्मा नांदे निरंतर । असतां हा विचार का धांवतोसी २ तुझें तूं पाहीं आहे तें घेई । एकरूप होई गुरुखुणें ३ निवृत्तीचें सार हरि-रूप सदां । नित्य परमानंदा रातलासे ॥ ४ ॥

२३१९ देहीं देव आहे हे बोलती वेद । परि वासनेचे भेद न दवडिती १ वासना पैं चोख तेथेंचि वैकुंठ । भावेंचि प्रगट होये जनां २ न लगती सायास करणें उपवास । नाममात्रें पाश तुटे जनां ३ निवृत्ति पहातु देहा-माजि प्रांतु । देवोची दिसतु सर्वांघटीं ॥ ४ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

३३२० शरीर वरिवरि कां दंडिसि जंव वारिलें न करी तुझें मन । जळीं नेत्र लाउनि ठोकती अविंशा लागोनि तैसें नको बकध्यान रया १ चित्त सुचित्त करीं मन सुचित्त करीं । न धरीं तूं विषयाची सोय । वनीं असोनी वनिता । चिंतिसि तरि तपचि वागउें जाय रया २ त्रिकाळ स्नान करिसी तीर्थजळीं परि नवजाती मनींचें मळ । तुझियानि दोषें तीर्थ कुश्चित जाली जैसी त्या रजकाची शीळ रया ३ आतां करिसि तरी चोखटच करी त्यासी साक्ष तुझें मन । लटिकें न झकवसी तऱ्हीं देव दुऱ्हा होसी बापरखुमा-देविवरा विठ्ठलाचि आण ॥ ४ ॥

३३२१ तोंडें जाले संन्यासु । भोगावरीं द्यावें हव्यासु १ ते नेणती ब्रह्मरसु । वांयां होती कासाविसु २ ब्रह्मकर्मातें साधूं जाती । वांयां चुकली तुझी भक्ति ३ सर्वत्र आपणची म्हणती । अभक्ष भक्षण करिती ४ तोंडीं दंभ माया धंदा । शरण रिघें रे गोविंदा ५ चुकले विठ्ठला उदारा । बापरखुमादेविवरा ॥ ६ ॥

३३२२ विटंबुनि काया दंड धरी करीं । हिंडे घराचारीं नवल पाहें । असमाधानी विषयीं विव्हळ । तरी केवळ दंड काजा काई १ सिद्धचि असतां कां गा विटंबिसी । नव्हेचि संन्यासी तूं जाण कैसा २ निजाश्रमींचे वास संकल्पाली त्यागी । सर्वस्वें वैरागी तोचि संन्यासी । संगीं असंगता तोचि जाण संन्याची । स्वरूप तयापाशीं जवळीं आहे ३ बापरखुमादेविवरु उघडाचि संन्याची । तोचि पूर्ण भासीं भरला असे । निवृत्तिरायें खुणां दाखविला निरुता । तो जाणण्या परता सदोदितु ॥ ४ ॥

३३२३ तापत्रयीं तापलीं गुरुतें गिवसिती भगवें देखोनि म्हणती तारांजी स्वामी । तंव ते नेणोनि उपदेशाची रीती आतां न उपदेशिती ठकले निश्चितीं तैसें जालें १ संत ते कोण संत ते कोण । हे जाणवि खूण केशविराजा २ कोणी एक प्राणी क्षुधेनें पिडिले । म्हणोनि दोंडे तोडूं गेले । खावों बैसे तो तुसधिरूपीं उडे । ठकले बापुडे तैसें जालें ३ कोणी एक प्राणी प्रवासें पीडिला स्नेहाळु देखिला विखवातु । तयाचें स्नेह लावितां अंगीं । सुजला सर्वांगीं तैसें जालें ४ कोणी एक प्राणी पडिला झडीं । म्हणोनि गेला पैल तो झाडीं । खाखात अस्वली उठली लवडसवडीं । नाक कान तोडी तैसें झालें ५ ऐशा सकळ कळा जाणसी । नंदरायाचा कुमर म्हणविसी । बाप रखुमादेवीवरु विठ्ठलीं भेटी । पडली ते न सुटे जिवेंसी ॥ ६ ॥

३३२४ घरदार वोखटें त्यजूं म्हणसी तरी शरीरा येवढें जाड । मायबाप वोखटीं त्यजूं म्हणसी तरी अहंकार अविद्येचें कोड । बंधु सखे त्यजूं म्हणसी तरी काम क्रोध मद मत्सर अवघड । वहिणी पाठींच्या त्यजूं म्हणसी आशा तृष्णा मायेचे बंड रया १ त्यजिलें तें काय कासया म्हणिजे सांग पा मजपाशीं ऐसें । जया भेणें तूं जासी वनांतरा तें तव तुजचि सरिसें रया २ स्त्री वोखटी त्यजूं म्हणसी तरी कल्पने येवढी भोक्ती । पुत्र अपत्य त्यजूं म्हणसी तरी इंद्रियांसि नाहीं निवृत्ति । सकळ गणगोत त्यजूं म्हणती तरी हे अष्टधा प्रकृति । अवघेंचि त्यजूं पाहे म्हणसी तरी मना नाहीं निजशांति रया ३ अवघींचि तुज जवळीं घुमघुमित असतां वरिवरीं । मुंडिसी कां करिसी विटंबना । सहज संतोषें असोनि जैसा तैसा परि तो सद्गुरु पाविजे खुणा ।

आपुले आश्रमीं स्वधर्मीं असतां सर्वत्र एकुचि जाणा । बापरुखुमादेविवरु विठ्ठलु इतुकियासाठीं नेईल वैकुंठभुवना ॥ ४ ॥

३३२५ कां सांडिसी गृहाश्रम । कां सांडिसी क्रियाकर्म । कासया सांडिसी कुळींचें धर्म । आहे तें वर्म वेगळेंचि १ भस्मउधळण जटाभारू । अथवा उदास दिगंबरू । न धरी लोकांचा आधारू । आहे तो विचारू वेगळाची २ जप तप विचारू अनुष्ठान । क्रियाकर्म यज्ञ दान । कासया इंद्रियां बंधन । आहे तें निधान वेगळेंचि ३ वेदशास्त्र जाणीतलें । आगमीं पूर्ण ज्ञान झालें पुराणमात्र धांडोळिलें । आहे तें राहिलें वेगळेंची ४ शब्दब्रह्में होसी आगळा । म्हणसि न भिये कळीकाळा । बोधेंविण सुख सोहळा । आहे तो जिव्हाळा वेगळाची ५ याकारणें श्रीगुरुनाथु । जंव मस्तकीं न ठेवि हातु । निवृत्तिदास असे विनवितु । तंव निवांतु केवीं होय ॥ ६ ॥

३३२६ अरे मना तूं वांजटा । सदा हिंडसी कर्मठा । वायां शिणशील रे फुकटा । विठ्ठल विनटा होय वेगीं १ तुझेनि संगें नाडले बहु । जन्म भोगितां नित्य कोहुं । पूर्व विसरलें ॐ हुं सोहुं । येणें जन्म बहुतांसी जाले २ सांडि सांडि हा खोटा चाळा । नित्य स्मरे रे गोपाळा । अढळ राहारे तूं जवळां । मेघःश्याम सांवळा तुष्टेल ३ न्याहाळितां परस्त्री । अधिक पडसी असिपत्रीं । पाप वाढिन्नलें शास्त्रीं । जप वक्त्रीं रामकृष्ण ४ बापरखुमादेवीवर । चिंती पां तुटे येरझार । स्थिर करी वेगीं बिढार । चरणीं थार विठ्ठलाचें ॥ ५ ॥

३३२७ अरे मना तूं पापिष्ठा । किती हिंडसीरे नष्टा । सैरा सिणसीरे फुकटा । विठ्ठल विनटा स्थिर होई १ येणें पैलवार पावसी । तूं अनिवार नावरसी । तुझेनि संगें नाडले ऋषी । तूं तव अपभ्रंशी पाडिशी । म्हणोनि गुरूसी गेलें शरण २ न सोडी हरिचरण । नाहीं नाहीं जन्ममरण । अविट सेवी नारायण । तेणें मी तूं पण एक रसीं ३ ज्ञानदेव शरण हरी । मन हिंडे चराचरीं । न सोडीं चरण अभ्यंतरीं । नित्य श्रीहरी हृदयीं वसे ॥ ४ ॥

३३२८ आजि लाजलें तुमच्यापाशीं स्तुती करू काई । हेंचि तुम्हां पाहीं विनवीतसे १ निवृत्ती बाप निवृत्ति माये । निवृत्ति पाहे विवळलिये २ देखणें देखिलें तेंचि होई पां रे मना । निवृत्ति चरणीं स्थिर राहीं पां रे ज्ञाना ॥३॥

३३२९ रुणुझुणु रुणुझुणु रे भ्रमरा । सांडी तूं अवगुणरे भ्रमरा १ चरणकमळदळ रे भ्रमरा । भोगी तूं निश्चळु रे भ्रमरा २ सुमनसुगंधु रे भोंवरा । परिमळ विद्गदु रे भोंवरा ३ सौभाग्य सुंदर रे भ्रमरा । बापरखुमादेवीवरु रे भ्रमरा ४

३३३० मन मुरे मग जें उरे । तें तूं कां रे सेविसि ना १ दिसतें परी न धरवे हातें । तें संतातें पुसावें २ तेथींची खूण विरुळा जाणें । निवृत्तीप्रसादें ज्ञानदेवो म्हणे ॥ ३ ॥

३३३१ सुखाची आवडी घे कां रे गोविंदीं । चित्त हें आनंदीं ठेऊनियां १ मनाची मोहर लावा की रे नामीं । मनोरथ कामीं गुंतूं नका २ अकळित काळ जंव आहे दूरी । तंव तूं श्रीहरी चिंत वेगीं ३ देहाचा दीपक जंव आहे देहीं । तंव तो निवडूनी घेई नीक ४ निवृत्ति सोपान ज्ञानदेव म्हणे । श्रीगुरु ही खूण बुझेतीना ॥ ५ ॥

३३३२ वृंदावनीं वनमाळी । खेळे गोपींसी धुमाळी । मदनमेचूची नवाळी । रसाकाळीं मनोहर १ तयाचे करी पां स्मरणु । आळसु न करी अंतःकरणु । भीतरलीया सुमनपणु । निहारण होईल २ बरवेपणाचेनि मिसें । देवातें वाणी या सौरसें । जडत्व फिटेल तया सरिसें । रसनें ऐसें चुकों नको ३ तरी तूं हा देवो न्याहाळी पां । पिसाटपण फिटेल बापा । पावन होसी परम स्वरूपा । नेत्रीं ऐसा चुकों नको ४ वेगीं क्षेम देऊनियां निविजे । ऐसें दैव कैं लाहिजे । जरी तो हृदयीं ध्याईजे । तैं पाविजे अंगसुखा ५ मन भ्रमर येकी हेळां । जैसें भावे पदकमळा । बापरखुमादेविवरा विठ्ठला । होईल जवळा सौरसु ॥ ६ ॥

३३३३ दीप दीपिका शशी तारा होतु का कोटिवरी रे । परी न सरे निशि नुगवे दिवसु दिनकरनाथें जियापरी रे १ नुद्धरिजे नुद्धरिजे नुद्धरिजे गोपाळेविण नुद्धरिजे ॥ ध्रु० ॥ नगर भ्रमतां जन्म जावो परि प्रवेशु एक्या द्वारें रे । तैसा यजिजो भजिजो पुजिजो परि उकलु नंदकुमरू रे २ सर्वावयवीं शरीर सांग परि विरहित एका जिवें रें । तैसा धिक् तो श्रोता धिक् तो वक्ता जो वाळीला विठ्ठलदेवें रे ३ गळित शिर हें कलेवर रे । उदकेंविण सरिता भयंकर रे । रविशशीविण अंबर तैसें हरिवीण जिणें तें असार रे ४ अंतःकरणीं रुक्मिणीरमणु परि त्या श्वपचाहि बंधन न घडे न घडे न घडे रे । येरु याति होका भलतैसा परि तो भवाग्निहूनि न सुटे न सुटे न सुटे रे ५ शिखिपक्षी पत्रीं डोळे जेवीं अकाळ जळदपटळ रे । तैसीं गोकुळ पाळक बाळेंविण कर्मे सकळ विफळ रे ६ यम नियम प्राणायाम प्रत्याहार हे सकळ उपाय परि अपाय रे । जंव तमाळनीळ घन सांवळा हृदयीं ठाण मांडुनि न राहे रे ७ मी उत्तम पैल हीनु भूतीं द्वेषाद्वेष ठेलेरें । केलेनि कर्मे उफकां निपजे सुख तें दुरी ठेलें रे ८ आतां असोत हे भेदाभेद आम्हीं असों एक्या बोधें रे । बापरखुमादेवीवरु विठ्ठल निवृत्ती मुनिराय प्रसादें रे ॥ ९ ॥

३३३४ मलयानिळ शीतळु पालवीं नये गाळूं । सुमनाचा परिमळु गुंफितां नये १ तैसा जाणा सर्वेश्वरु म्हणों नये सानाथोरु । स्वरूपाचा निर्धारु कवण जाणे २ मोतियाचें पाणी भरतां नये वो रांजणीं । गगनासी गवसणी घालितां नये ३ कापुराचें कांडण काढितां नये आड कण । साखरेचें गोडपण पाख-

डतां नये ४ डोळियांतील बाहुली करूं नये वो वेगळीं । सखी म्हणोनि साउली धरितां नये ५ विठ्ठलरखुमाईचें भांडणीं कोण करी बुझावणी । निवृत्तीचे चरणीं शरण ज्ञानदेव ॥ ६ ॥

३३३५ ये सातें आलिया वोळंगा सारंगधरु । नाहीं तरी संसारु वायां जाईल रया १ कवणाचे मायबाप कवणाचें गणगोत । मृगजळवत् वायां जाईल रया २ विषयाचें समसुख वेगडाची बाहुली । अभ्राची साउली जाईल रया ३ ज्ञानदेव म्हणे पाहतां पाहिलें । स्वप्नींचें चेईलें जाईल रया ॥ ४ ॥

३३३६ आनंदु रे आजि आनंदु रे । सबाह्य अभ्यंतरीं अवघा परमानंदु रे १ एक दोन तीन चार पांच सहा इतुके विचारूनि मग परमानंदीं रहा २ सातवा अवतार आठवा वेळावेळां । बापरखुमादेवीवरु विठ्ठलु जवळां ॥ ३ ॥

३३३७ निर्गुणाची वार्ता सगुणीं मांडिली । सगुण निर्गुण दोन्ही एकरूपा आली १ सगुण नव्हे तें निर्गुण नव्हे । गुरुमुखें चोजवे जाणितलें पां २ रखुमादेवीवरु साकारु निराकारु नव्हे । कांहीं नहोनि होये तोचि बाईये वो ३

३३३८ श्रवणें कीर्तनें झाले ते पावन । सनकादिक जाण परम भक्त १ झाली ते विश्रांति याचकां सकळां । जीवीं जीवनकळा श्रीमूर्ति रया २ पादसेवनें अक्रूर जाला ब्रह्मरूप । प्रत्यक्ष स्वरूप गोविंदाचें ३ सख्यपणें अर्जुन नरनारायण । सृष्टीं जनार्दन एकरूप ४ दास्यत्व निकट हनुमंतें केलें । म्हणोनि देखिलें रामचरण ५ बळि आणि भीष्म प्रल्हाद नारद । बिभीषणावरद चंद्रार्क ६ व्यास आणि वसिष्ठ वाल्मिकादिक । आणि पुंडलिक शिरोमणी ७ शुकादिक योगी रंगलें श्रीरंगीं । परिक्षितीचे अंगीं ठसावलें ८ उद्धव यादव आणि ते गोपाळ । गोपिकांचा मेळ ब्रह्मरूप ९ अनंत भक्तराशी तरले वानर । ज्ञानदेवा घर चिदानंदीं ॥ १० ॥

३३३९ त्रिभुवनघरतें दाविसी दुरीं । आधीं तूं आपुली शुद्धी करीं । उदयो अस्तु कवणिये घरीं । पिंडामाझारीं सांग बापा १ जागृतिमध्यें कवण जागत सुषुप्तिमध्यें कवण निद्रिस्त । दोघे भ्रमलिया स्वप्न देखत । जीव कीं मन सांग पां रे २ जागृतिवरून कांहीं चेतना । सुषुप्तिमध्यें रिघतां ज्ञाना । दोन्ही चेईलिया जाणता स्वप्ना । मग अनुवादती कवण ३ इंद्रियें सूत्र दारें दाटलीं । जागत होतीं तीं काय झालीं । सांग पां कवणें ठायीं लपालीं । मग मिळालीं कवणें ठाईं ४ शब्दांतें नाइकती श्रवण । पहात पहात डोळे झाले हीन । नासाग्रीं ठेवूनियां सुमन । परि नेणती परिमळा ते ५ पाहे पां येथें अनुवादु काईचा । मीमाजीं हारपली खुंटली वाचा । ज्ञानदेव म्हणे सद्गुरु साचा । अढळपदीं बैसाविले ॥ ६ ॥

३३४० परियेसी गव्हारा सादर । कर्में निर्वंश झाले सगर । भिलें विंधिलें

शारंगधर । जाला पुरंदर सहस्र नयन १ कर्मे मन्मथ जालासे राख । कर्मे चंद्रासी घडला दोष । कर्मे भार वाहाति कूर्मशेष । कर्मे खरमुख ब्रह्मा देखा २ कर्मे वासुकी लंके दिवटा । कर्मे हनुमंता उदरीं कांसोटा । कर्मे शुकदेव गर्भी कष्टा । पाताळवाटां बळी गेला ३ कर्मे दशरथ वियोगें मेला । कर्मे श्रीराम वनवासा गेला । कर्मे रावण क्षयो पावला । वियोग घडला सीतादेवी ४ कर्मे दुर्योधनादि रणीं नासले । कर्मे पांडव महापंथें गेले । कर्मे सिंधुजवळ शोषिलें । नहुष जाला सर्प देखा ५ कर्मातें शंभु मानी आपण । किती पळसिल कर्माभेण । बापरखुमादेविवरा विठ्ठला शरण । केलीं कर्मे निवारी नारायण ॥ ६ ॥

३३४१ निर्जिवां दगडांची काय करिसी सेवा । तो तुज निर्देवा देईल काय १ कवणें गुणें भुली पडली गव्हारा । तीर्थांच्या मोहरा नोळखिसी २ अष्टोत्तरशें तीर्थे जयाच्या चरणीं । तो तुझ्या हृदयभुवनीं आत्माराम ३ देव जवळीं असतां जासी आना तीर्थां । मुकलासी आतां म्हणे ज्ञानदेवो ॥ ४ ॥

३३४२ विष्णुवीण मार्ग घेसील अव्यंग । तरी वायांचि सोंग करणी तुझी १ येऊनि संसारा वायांचि उजिगरा । कैसेनि ईश्वरा पावशी हरी २ नरदेह कैंचें तुज होय साचें । नव्हे रे देहींचें सुख तुज ३ ज्ञानदेव म्हणे शरण रिघणें । वैकुंठींचें पेणें अंतीं तुज ॥ ४

३३४३ स्वप्नीचेनि सुखें मानिताती सुख । घेतलिया विख जाईल देह १ मोलाचें आयुष्य दवडितोसि वायां । माध्यान्हींची छाया जाय वेगीं २ वेग करी भजना काळ यम श्रेष्ठ । कैसेनि वैकुंठ पावसील झणें ३ बापरखुमादेवीवरु विठ्ठल उभा । सर्वत्र घटीं प्रभा त्याची आहे ॥ ४ ॥

३४४४ सुख आपलें आपण तों पाहें । रूप आपलें आपण ध्याय रे मना १ लक्ष निवृत्तीचरणीं धीरु राहें । भेदुभ्रम सांडीं सावध होये २ बापरखुमादेवीवरु एकाचि पुरे । जाणतलिया सर्व सुख मोहरे ॥ ३ ॥

३३४५ द्वीपोद्वीपींचे पक्षी मेरुतळवटीं उतरले । रत्न म्हणोनि त्या स्फटिकासी झेंपावले १ राजहंस ते भ्रमले हो पाषाण चुंबिती । आडकलिया चांचू मग मागील आठविती २ एक श्रीकृष्ण तें विसरलें ऐसें ज्ञानदेव बोले । मूर्खेसि संगति करितां शाहणें सिंतरले ॥ ३ ॥

३३४६ सुढाळ ढाळाचे मोती अष्टै अंगें लवे ज्योती । जया होय प्राप्ति तोचि लाभे १ हातींचें निधान जाय मग तूं करिसी काय । पोळलियावरि हाय निववूं पाहे २ अमृतें भोजन घडे कांजियानें चूळ जोडे । मग तये चरफडे मिती नाहीं ३ अंगा आला नाहीं घावो तंव ठाकी येक ठावो । बाप रखुमादेविवरु विठ्ठलु नाहो ॥ ४ ॥

३३४७ आपीं आप माये तेजीं तेज समाये । पवनीं पवन माये पृथ्वी

जाये १ हंस कोठें गेला तूं पाहों विसरला। भ्रमेंचि भुलला कोहं शब्दें २ सांडी तूं रे जाती होई रे विजाती। येणें रूपें समाप्ती प्रपंचाची ३ ज्ञानदेवा घर विठ्ठल आचार। वेगीं पर पार हंस पावे ॥ ४ ॥

३३४८ कानीं घालुनियां बोटें नाद जे पाहावे। न दिसतां जाणावें नऊ दिवस १ भोंवया पाहतां न दिसे जाणा। आयुष्याची गणना सात दिवस २ डोळां घालोनियां बोट चक्र जें पाहावें। न दिसतां जाणावें पांच दिवस ३ नासाग्रींचें अग्र न दिसे नयनीं। तरि तेंचि दिनीं म्हणा रामकृष्ण ४ ज्ञानदेव म्हणे हें साधूंचें लक्षण। अंतःकाळीं आपण वेगीं पहा ॥ ५ ॥

३३४९ जंववरीं रे तंववरीं जंबूक करी गर्जना। जंव त्या पंचानना देखिलें नाहीं बाप १ जंववरीं रें तंववरीं वैराग्याच्या गोष्टी। जंव सुंदर वनिता दृष्टीं देखिली नाहीं बाप ॥ धृ० ॥ जंववरीं रे तंववरीं मैत्रत्व संवाद। जंववरीं अर्थेसी संबंध पडिला नाहीं बाप २ जंववरीं रे तंववरीं युद्धाची मात। जंव परमाईचा पूत देखिला नाहीं बाप ३ जंववरीं रे तंववरीं समुद्र करी गर्जना। जंव अगस्ती ब्राह्मणा देखिलें नाहीं बाप ४ जंववरीं रे तंववरीं बाधी हा संसार। जंव रखुमादेविवर देखिला नाहीं बाप ॥ ५ ॥

श्रीसोपानमहाराज

३३५० हरि असे देहीं हाचि भावो खरा। वांयां तूं सैरा धांवूं नको १ धांवतां अवचटें पडशील व्यसनीं। संसार घसणीं योनिमाळें २ हरिचेंनि ध्यान निरंतर करीं। बाह्य अभ्यंतरीं एकु रामु ३ सोपान म्हणे राम नांदे सर्वांघटीं। विश्वीं जगजेठी क्षरलासे ॥ ४ ॥

३३५१ हरि नांदे देहीं ऐसा भावो आहे। परतोनि पाहे अरे जना १ परतलिया दृष्टी चैतन्याची सृष्टी। नामेंच वैकुंठीं पावे जना २ हा बोधु श्रीरंगीं अर्जुना उपदेशु। सर्व हृषीकेशु सर्वांरूपीं ३ सोपान धारणा हरि नांदे सर्वत्र। त्याचेंचि चरित्र क्षरलेंसे ॥ ४ ॥

३३५२ हरिविण भावो न धरावा पोटीं। सर्व भावें सृष्टि एका तत्त्वें १ तत्त्वतां श्रीहरी सर्वांघटीं आहे। उभारोनि बाहे वेद बोले २ हरिविण नाहीं जीवशिव पाहीं। शिवाच्याही देहीं आत्मा हरी ३ सोपान म्हणे हरीविण नाहीं तत्त्व। हरि हाचि सर्वत्र सर्वां वसे ॥ ४ ॥

३३५३ मन आधीं मुंडी वासनेतें खंडी। विठ्ठल ब्रह्मांडीं एक आत्मा १ मन हें सोंवळें सदा शौच करी। तुज निरंतरीं हरि आवे २ विवेक वैराग्य ज्ञानाचें सौभाग्य। सोंवळा आरोग्य हरि देखा ३ सोपान मेणें सकळांचा सोंवळा। नित्य वेळोवेळां स्मरे हरी ॥ ४ ॥

३५५४ पृथ्वी सोंवळी आकाश सोंवळें । मन हें वोंवळें अभक्तांचें १ ब्रह्म हें सोंवळें न देखों वोंवळें । असों खेळेंमेळें इये जनीं २ ब्रह्मांड पंढरी सोंवळी हे खरी । तरसी निर्धारीं पक्या नामें ३ सोपान अखंड सोंवळा प्रचंड । न बोले वितंड हरीविण ॥ ४ ॥

श्रीमुक्ताई

३३५५ नामबळें देहीं असोनियां मुक्त । शांति क्षमा चित्त हरिभजनें १ दया धरा चित्तीं सर्वभूतीं करुणा । निरंतर वासना हरिरूपीं २ माधव मुकुंद हरिनाम चित्तीं । सर्व पैं मुक्ति नामपाठें ३ मुक्ताईचें धन हरिनामें उच्चारु । अवघाचि संसारू मुक्त केला ॥ ४ ॥

३३५६ करणें जंव कांहीं करूं जाये शेवट । तंव पडे आडवाट द्वैतभावें १ राहिलें करणें न चले पैं कर्म । हरीविण देहधर्म चुकताहे २ मोक्षालागीं उपाय करितोसि नाना । तंव साधनीं परतां पडों पाहे ३ मुक्ताई करी हरिश्रवण पाठ । तेणें मोक्षमार्ग नीट सकळ साधे ॥ ४ ॥

श्रीसेनामहाराज

३३५७ हित व्हावें मनासीं । दवडा दंभ मानसीं १ अलभ्यलाभ येईल हातां । शरण जावें पंढरीनाथा २ चित्तशुद्धि करा । न देई दुजियासी थारा ३ हेंचि शास्त्र निर्वाणीचें । सेना म्हणे धरा साचें ॥ ४ ॥

३३५८ धन कोणा कामा आलें । पहा विचारूनि भले १ ऐसें सकळ जाणती । कळोनियां आंधळे होती २ स्त्रिया पुत्र बंधु पाहीं । त्यांचा तुझा संबंधु नाहीं ३ सखा पांडुरंगावीण । सेना म्हणे दुजा कोण ॥ ४ ॥

३३५९ कशासाठीं करितां खटपट । तप तीर्थ व्रतें अचाट १ नलगे शोधावें गिरिकानन । भावें रिघा विठ्ठला शरण २ विभांडक श्रृंगी तपस्वी आगळा । क्षण न लागतां रंभेनें नागविला ३ जाणोनि सेना निवांत बैसला । केशवराजा शरण रिघाला ॥ ४ ॥

३३६० करा हाचि विचार । तरा भवसिंधु पार १ धरा संतांची संगती । मुखीं नाम अहोरातीं २ अजामीळ पापराशी । पार पावविलें त्यासी ३ नका धुरें भरूं डोळां । सेना सांगे वेळोवेळां ॥ ४ ॥

३३६१ माझा केला अंगिकार । काय जाणे मी पामर १ देव दीनाचा दयाळ । शरणागता पाळी लळा २ प्रल्हादा कारण । प्रगटला नारायण ३ मिराबाईसाठीं । केवढी केली आटाआटी ४ शरण रिघा पंढरिराया । सेना न्हावी लागे पाया ॥ ५ ॥

३३६२ चिंतन चित्ताला। लावी मनाच्या मनाला १ उन्मनी सुखांत। पांडुरंग भेटी देत २ ऐसा आहे श्रेष्ठाचार। वेद शास्त्राचा निर्धार ३ कवटाळूनि पोटीं। सेना म्हणे सांगूं गोष्टी ॥ ४ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

३३६३ उदंड शाहाणें होवोत तार्किक। परी न कळे अलौकिक महिमा कांहीं १ उदंड वाचन जरी झालें साचें। परी महिमान ययाचें न कळे कांहीं २ उदंड ब्रह्मज्ञान सांगताती गोष्टी। परी अनुभव कसवटी एका नाही ३ संताचे उदंड घेताती सोंग। कामनेचा त्याग करितां न ये ४ उदंड वैराग्य दाखविती जन। परी वासना भोग त्यागितां नये ५ कीर्तनीं सांगती अनुभव गोष्टी। परि धनकांता दृष्टी त्याग नव्हे ६ चोखा म्हणे हे तो पोटाचे बांधले। म्हणोनी पांगिले घरोघरीं ॥ ७ ॥

३३६४ सुखाचा सुखरासी पंढरीशी आहे। जावोनियां पाहे अरे जना १ अवघाचि लाभ होईल तेथींचा। न बोलवे वाचा मौनावली २ अवघियां उद्धार एकाचि दरुशनें। भुक्तिमुक्ति केणें मिळे फुका ३ प्रत्यक्ष चंद्रभागा अमृतमय साचार। जडजीवां उद्धार पाहतां दृष्टीं ४ चोखा म्हणे आनंदें नाचा महाद्वारीं। वाचे हरी हरी म्हणा मुखें ॥ ५ ॥

३३६५ पुंडलिकें सुख दाखविलें लोका। विठ्ठलनाम नौका तारावया १ जाय पंढरीसी जाय पंढरीसी। पाहे विठोबासी डोळांभरीं २ अवघा पर्वकाळ तयाचिये पायीं। नको आणिके ठायीं जाऊं वांयां ३ चोखा म्हणे ऐसा लाभ बांधा गांठीं। जावोनियां मिठी पायीं घाला ॥ ४ ॥

३३६६ सुखाचि सुखरासी आम्हांशी वोळली। ती गाय देखिली पंढरीये १ ज्ञानदेवा फावली नामदेवा लाधली। प्रेमें पान्हा घाली भाविकांसी २ गोरा आणि सांवता परिसा भागवत। वांसुरें पाजित आवडीनें ३ चोखा म्हणे गाय ती पंढरीये आहे। एक वेळां पाहे अरे जना ॥ ४ ॥

३३६७ शुद्ध चोखा मेळा। करी नामाचा सोहळा १ मी यातिहीन महार। पूर्वी निळाचा अवतार २ कृष्णनिंदा घडली होती। म्हणोनि महार जन्म प्राप्ती ३ चोखा म्हणे विटाळ। आम्हां पूर्वीचें हें फळ ॥ ४ ॥

३३६८ जन्मला देह पोशिला सुखाचा। काय भरंवसा याचा आहे १ एकलेंचि यावें एकलेंचि जावें। हेंचि अनुभवावें आपणचि २ कोण हे अवघे सुखाचे संगती। अंतकाळीं होती पाठीमोरे ३ चोखा म्हणे याचा न धरी भरंवसा। शरण जा सर्वेशा विठोबासी ॥ ४ ॥

३३६९ नाशिवंतासाठीं करितोसी आटी। दृढ धरा कंठीं एक नाम १

भवासी तारक विठ्ठलचि एक । नाहीं आणिक सुख येतां जातां २ एक एक योनी कोटी कोटी फेरा । नरदेहीं थारा तईंच लाभे ३ चोखा म्हणे येथें एकचि साधन । संतांसी शरण जाई सुखें ॥ ४ ॥

३३७० जयाचियासाठीं जातो वनाप्रती । ते तों सांगाती येती बळें १ जयांचियासाठीं टाकिला संसार । ते तों बलवत्तर पाठीं येती २ जयाचिया भेणें घेतिलें कपाट । तो तेणें उद्योग लावियेला ३ चोखा म्हणे नका होऊं परदेशी । चिंती विठोबासी हृदयामाजीं ॥ ४ ॥

३३७१ एकांति बैसोनि करी गुजगोष्टी । धरोनि हनुवटी बुझावित १ नको बा मानूं संसाराचा सीण । तुज एक खूण सांगतों मी २ होणार तें होय न होणार तें न होय । सुखदुःख पाहे कर्माधिन ३ देव म्हणे चोख्या नको मानूं शीण । तुज माझी आण भक्तराया ॥ ४ ॥

३३७२ कासया मानिसी दुःखांचे पर्वत । पुरवीन हेत सर्व तुझा १ महाद्वारीं सुख सुखाची जे राशी । तें नामयासी प्राप्त झालें २ त्या सुखाचा अधिकारी तुज मी करीन । दृष्टी हे ठेवीन तुजवरीं ३ तूं माझा प्राण जिवाचा आवडता । तुज मी तत्वता न विसंबे ४ चोखा म्हणे देवा पुरवी माझा ळळा । न विसंबें दयाळा मजलागीं ॥ ५ ॥

३३७३ माकडाचे परीं हालविती मान । दावी थोरपण जगामध्यें १ स्वहिता मुकले स्वहिता मुकले । बळें झांकी डोळे नाक धरी २ माळा आणि मुद्रा दाविताती सोंग । डोलविती अंग रंग नाहीं ३ पोटाचा पोसणा विटंबना करी । भीक दारोदारीं मागतसे ४ चोखा म्हणे ऐसा जगामध्यें भोंदू । तया कोण साधु म्हणे देवा ॥ ५ ॥

३३७४ असोनि नसणें संसाराचे ठाईं । हाचि बोध पाहीं मना घ्यावा १ संतांची संगती नामाची आवडी । रिकामी अर्ध घडी जावों नेदी २ काम क्रोध सुनेपरीं करी दूर । सहपरिवारीं दवडी बापा ३ चोखा म्हणे सुख आपेंआप घरा । नाहीं तरी फजीतखोरा जासी वांयां ॥ ४ ॥

श्रीनरहरीसोनार

३३७५ ऐरावती बहु थोर । त्याला अंकुशाचा मार १ व्याघ्र बहु भयंकर । त्याला सांपळा हो थोर २ सर्पविष हो विखार । मंत्रवल्ली फेली थोर ३ देह जठराग्नी मारी । अन्नपाणी शांत करी ४ गुरु गैबीनाथ । नरहरी दास हा अंकित ॥ ५ ॥

पाईक अभंग

श्रीतुकाराममहाराज

३३७६ पाईकपणें जोतिला सिद्धांत । शूर धरी मात वचन चित्तीं १ पाईकी-वांचून नव्हे कधीं सुख । प्रजांमध्यें दुःख न सरे पीडा २ तरि व्हावें पाईक जिवाचे उदार । सकळ त्यांचा भार स्वामी वाहे ३ पाईकीचें सुख जयां नाहीं ठावें । धिग त्यांनीं ज्यावें वायांविण ४ तुका म्हणे एका क्षणाचा करार । पाईक अपार सुख भोगी ॥ ५ ॥

३३७७ पाईकीचें सुख पाईकासी ठावें । म्हणोनियां जीवें केली साटी १ येतां गोळ्या बाण साहिले भडिमार । वर्षतां अपार वृष्टी वरीं २ स्वामीपुढें व्हावें पडतां भांडण । मग त्या मंडण शोभा दावी ३ पाईकांनीं सुख भोगिलें अपार । शूर आणि धीर अंतर्बाहीं ४ तुका म्हणे या सिद्धांताच्या खुणा । जाणे तो शहाणा करी तो भोगी ॥ ५ ॥

३३७८ पाईक तो जाणे पाइकीचा भाव । लागबग ठाव चोर वाट १ आपणां राखोनी ठकावें आणीक । घ्यावें सकळीक हरोनिया २ येऊं नेदी लाग लागों नेदी माग । पाईक त्या जग स्वामी मानी ३ ऐसें जन केले पाईकें पाईक । जया कोणी भीक न घालिती ४ तुका म्हणे ऐसे जयाचे पाईक । बळिया तो नाईक त्रैलोकींचा ॥ ५ ॥

३३७९ पाईकांनीं पंथ चालविल्या वाटा । पारख्याचा सांटा मोडोनियां १ पारखिये ठायीं घेऊनियां खाण । आपलें तें जन राखियेलें २ आधारेंवीण जें बोलतां चावळे । आपलें तें कळे नव्हे ऐसें ३ सांडितां मारग मारिती पाईक । आणिकांसी शीक लागावया ४ तुका म्हणे विश्वा घेऊनी विश्वास । पाईक तयास सुख देती ॥ ५ ॥

३३८० पाईक जो प्रजा राखोनियां कुळ । पारखिया मूळ छेदी दुष्टा १ तो एक पाईक पाईकां नाईक । भाव सकळीक स्वामिकाजीं २ तृणवत तनु सोनें ज्या पाषाण । पाईक त्या भिन्न नाहीं स्वामी ३ विश्वासावांचूनी पाइ-कासी मोल । नाहीं मिथ्या बोल बोलिलिया ४ तुका म्हणे नये स्वामी उणेपण । पाईक जतन करी त्यासी ॥ ५ ॥

३३८१ धनी ज्या पाईका मानितो आपण। तया भितें जन सकळिक १ जिवाचे उदार शोभती पाईक। मिरवती नाईक मुकुटमणी २ आपुलिया सत्तां स्वामीचें वैभव। भोगिती गौरव सकळ सुख ३ कमाईची हीणें पडिलीं उदंड। नाहीं तया खंड येती जाती ४ तुका म्हणे तरी पाईकीच भली। थोडी बहुत केली स्वामि सेवा ॥ ५ ॥

३३८२ पाईकपणें खरा मुशारा। पाईक तो खरा पाइकीनें १ पाईक तो जाणे मारितें अंग। पाइकासी भंग नाहीं तया २ एक दोहीं घरीं घेतलें खाणें। पाईक तो पणें निवडला ३ करूनी कारण स्वामी यश द्यावें। पाईक त्या नांवें खरेपणा ४ तुका म्हणे ठाव पाईकां निराळा। नाहीं स्वामीस्थळा गेल्याविण ॥ ५ ॥

३३८३ उंच नीच कैसी पाईकाची ओळी। कोण गांढे बळी निवडिले १ स्वामिकाजीं एक सर्वस्वें तत्पर। एक ते कुचर आशाबद्ध २ प्रसगांवांचूनी आणिती आविर्भाव। पाईक तो नांव मिरवी वायां ३ गणतीचे एक उंच निंच फार। तयामध्यें शूर विरळा थोडे ४ तुका म्हणे स्वामी जाणे त्याचा मान। पाईक पाहोन मोल करी ॥ ५ ॥

३३८४ एकाच स्वामीचे पाईक सकळ। जैसें तैसें बळ मोल तया १ स्वामिपदीं एका ठाव उंच स्थळीं। एक तीं निराळीं जवळीं दूरीं २ हीन कमाईचा हीन आन ठाव। उंचा सर्व भाव उंच पद ३ पाईकपणें तो सर्वत्र सरता। चांग तरी परता गांढ्या वाव ४ तुका म्हणे मरण आहे या सकळां। भेणें अवकळा अभयें मोल ॥ ५ ॥

३३८५ प्रजी तो पाईक ओळीचा नाईक। पोटासाठीं एक जैसीं तैसीं १ आगळें पाऊल आणिकांसी तरी। पळती माघारीं तोडिजेतीं २ पाठीवरी घाय म्हणती फटमर। धडां अंगें शूर मान पावे ३ घेईल दरवडा देहा तो पाईक। मारी सकळीक सर्व हरी ४ तुका म्हणे नव्हे बोलाचें कारण। कमाईचा पण सिद्धी पावे ॥ ५ ॥

३३८६ जातीचा पाईक ओळखे पाईका। आदर तो एका त्याचे ठायीं १ धरितील पोटासाठीं हतियेरें। कळती तीं खरें वेठीचीसीं २ जातीचें तें असे खरें घायडाय। पारखिया काय पाशीं लोपे ३ तुका म्हणे नमूं देवा म्हूण जना। जालियांच्या चुणा जाणतसों ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

३३८७ शूर धीर स्वामीपणें। पाईकपणें शोभे त्या १ नेणेंचि कधीं दुजा

ठाव । एक भाव स्वामीकार्जी २ जाईल तरी जावो प्राण । परि स्वामीस नये उणेपण ३ एकाजनार्दनीं उदार । मिरविती बडिवार पाइकीचा ॥ ४ ॥

३३८८ याची सत्ता स्वामीवरीं । ऐसे ते बळी पाईक १ उदार धीर एक मनें । स्वामीकार्या देह देणें २ न धरिती कांहीं आशा । म्हणोनि सर्वेशा पात्र होती ३ एकाजनार्दनीं पाईक । मुकुटमणी स्वामिया एक ॥ ४ ॥

३३८९ कांहींच सांकडें न घालीती वायां । स्वामी सन्मुख पायां सरते १ ऐसे ते पाईक मुकुटमणी देहीं । स्वामी त्यांची पदवी मानी जगीं २ एका-जनार्दनीं तया मोल नाहीं । स्वामी देतो कांहीं न घेती ते ॥ ३ ॥

३३९० शोभले उदार पाईकपणें देहीं । हेतु दुजा नाहीं सेवेविण १ स्वामी-कार्जी एक न करी आळस । देहासी उदास सर्वभावें २ एकादनार्दनीं सर्व-भावें प्रमाण । स्वामी आपुले आधीन केला तिहीं ॥ ३ ॥

३३९१ नेणती जाणती होती आणि जाती । पाइकीची ज्योती ब्रह्मरूप १ म्हणोनि जडलें सेवेलागीं मन । नव्हेचि उद्विग्न चित्त कधीं २ एकाजनार्दनीं प्रेमाचें भांडार । पाईकपणें उदार शोभे जगीं ॥ ३ ॥

३३९२ आणीक पाईक अनेक स्वामीचे । कार्य कारण साचें जाणती ते १ स्वामीचें जैसें मन तैसी पाइकाची सेवा । हें तों माझे जीवा नावडेची २ एका जनार्दनीं स्वामी माझा बळी । पाइकपणें रळी करीन मीची ॥३॥

३३९३ देह दान देउनि उदार मिरविले । स्वामीयासी केलें आपुलें घर १ घेऊनि करवत आपुलेनी हातें । शरीर दोन भागातें केलें जिहीं २ देउनि राज्य धन जाहलेसे भिकारी । भिक्षा निरंतरीं मागताती ३ एकाजनार्दनीं ऐसे पाईक भले । स्वामीस मानले सर्वभावें ॥ ४ ॥

३३९४ धन मान राज्य न धरितां आशा । तरीच स्वामीदशा पावती ते १ पाईकपण गेले स्वामी होउनि ठेले । परि नाहीं विसरलें सेवेलागीं २ एका-जनार्दनीं पाइकी ठाव । देहींच तो देव हातीं लागे ॥ ३ ॥

३३९५ एकपणें एक एकपणें एक । एकाचे अनेक मिरवती १ तया नाहीं ठाव दिसेना ती गती । पाईकपणें वस्ती कोठें नाहीं २ एकाजनार्दनीं गेले दोन्ही ठाव । स्वामी ना देव नाहीं तया ॥ ३ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

३३९६ जालोनिं पाइकें गोवीपण जिंकें । परि स्वामिया सेवक साचा होय १ एकएकेविणें स्वामीसेवकपण । मिराविती हे खूण स्वामी जाणें २ पाईक काय स्वामी स्वामिया काय पाईक । असतां एकेएक दोन्ही नव्हती ३

स्वामीचें काज पाईकपणें वोज। करितां होय चोज पैं गा ४ बापरखुमादेवीवरा विठ्ठलासी ओळगतां। पाईक स्वामी असतां निवृत्ति ऐसा ॥ ५ ॥

३३९७ पाईका मोल नाहीं देसील तें काई। पाईक न मागे कांहीं भोगजात १ देसील तें काई न देसील तें काई। पाईक न मागे कांहीं तुजवांचोनि २ बापरखुमादेवीवर विठ्ठलाच्या पायीं। पाईका मोल नाहीं तैसें झालें ॥ ३ ॥

३३९८ आणिक पाईक मोलाचे तुझे। तैसें नव्हे माझें पाईकपण १ न माझें कहीं मोल जीवन भातें। तें द्यावें मातें पाईकपण २ बापरखुमादेवीवरा गोसांविया। पाईकपण मी पायां जोडलेती ॥ ३ ॥

३३९९ देह दंडुनि पाईक अनुसरला जीवें। तंव स्वामियाचें गुज हातासी आलें १ पाइकपण गेलें स्वामी होऊनि ठेलें। परि नाहीं विसरलें स्वामियातें २ पाईकपण ऐसा आठवुचि नाहीं। स्वामीवांचुनि कांहीं जाणेचिना ३ बापरखुमादेवीवरु विठोजी उदारु। पाईक तो साचारु स्वामी केला

श्रीकृष्णमाहात्म्य

श्रीतुकाराममहाराज

३४०० कृष्ण माझी माता कृष्ण माझा पिता। बहिणी बंधु चुलता कृष्ण माझा १ कृष्ण माझा गुरु कृष्ण माझें तारूं। उतरी पैलपारु भवनदीचा २ कृष्ण माझें मन कृष्ण माझें जन। सोइरा सज्जन कृष्ण माझा ३ तुका म्हणे माझा श्रीकृष्ण विसांवा। वाटे न करावा परता जीवा ॥ ४ ॥

३३०१ कृष्ण गोकुळीं जन्मला। दुष्टां चळकांप सुटला १ होतां कृष्णाचा अवतार। आनंद करितां घरोघर २ सदा नाम वाचे गाती। प्रेमें आनंदें नाचती ३ तुका म्हणे हरती दोष। आनंदानें करिती घोष ॥ ४ ॥

३४०२ कृष्ण ध्यातां चित्तीं कृष्ण गातां गीतीं। तेही कृष्ण होती कृष्णध्यानें १ आसनीं शयनीं भोजनीं जेवितां। ह्मणा रे भोगितां नारायण २ ओंवियें दळणीं गावा नारायण। कांडितां कांडण करितां काम ३ नर नारी याति हो कोणी भलती। भावें एकाप्रती नारायणा ४ तुका म्हेण एका भाव भजा हरी। कांति ते दुसरी रूप एक ॥ ५ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

३४०३ ॐ कारा परतें निर्गुणा आरुतें। भक्तांसी निरुतें गोकुळीं वसे १ सांवळें सगुण चैतन्य परिपूर्ण। सवंगडियांसी जाण क्रीडा करी २ आदि मध्य अंत न कळे ज्या रूपाचा। तोचि बाळ नंदाचा म्हणताती ३ एकाजनार्दनीं वेगळाचि पाही। हृदयीं धरूनी राही सांवळियासी ॥ ४ ॥

३४०४ निर्गुण सगुण श्रुतीसी वेगळें। तें रूप सांवळें गोकुळीं वसे १ डोळियांची धणी पाहतां न पुरे। तयालागीं झुरे चित्त माझें २ वेडावलीं दरुशनें भांडती अखंड। वेदाचें तोंड स्तब्ध जाहलें ३ एकाजनार्दनीं सांवळें सगुण। खेळतसें जाण वृंदावनीं ॥ ४ ॥

३४०५ ब्रह्मादिकां न कळे तें रूप सुंदर। गोकुळीं परिकर नंदाघरीं १ रांगणा रांगतु बाळलीलें खेळतु। दुडदुडां धांवतु गायीपाठीं २ गौळणीचे घरीं चोरूनि लोणी खाये। पिलंगतां जाये हातीं न लगे ३ एकाजनार्दनीं त्रैलोक्या व्यापक। गाई राखे कौतुक गौळियांसी ॥ ४ ॥

३४०६ जाणते नेणते होतु ब्रह्मज्ञानी। तयांचें तों ध्यानीं नातुडेचि १ सुलभ सोपारा गोकुळां माझारीं। घरोघरीं चोरी खाय लोणी २ न कळे ब्रह्मादिकां करितां लाघव। योगियांची धांव कुठें जेथें ३ एकाजनार्दनीं चेंडुवाचें मिसें। उडी घालितसें डोहामाजीं ॥ ४ ॥

३४०७ विश्वाचा व्यापक विश्वंभर साक्षी। नये अनुमानासी वेदशास्त्रां १ नवल गे माय नवल गे माय। चोरूनियां खाय नवनीत २ धरिती बांधिती गौळणी बाळा। वोढोनी सकळां आणिताती ३ एकाजनार्दनीं येतो काकुळती। न कळे ज्याची गति वेदशास्त्रां ॥ ४ ॥

३४०८ मेळवी सवंगडे खेळतसे बिदीं। शोभतसे मांदी गोपाळांची १ सांवळा सुंदर वैजयंती हार। चिन्मय परिकर पीतांबर २ मुगुट कुंडलें चंदनाचा टिळा। झळके हृदयस्थळां कौस्तुभमणी ३ एकाजनार्दनीं वेधलेंसे मन। नाहीं भेद भिन्न गौळणींसी ॥ ४ ॥

३४०९ मिळती सकळां गौळणी ते बाळा। लक्ष लाविती डोळां कृष्णमुखा १ धन्य प्रेम तयांचें काय वानूं वाचें। न कळे पुण्य त्यांचें आगम निगमां २ आदरें गृहा नेती मुख पैं धुताती। जेवूं पैं घालिती दहीभात ३ एकाजनार्दनीं प्रेमाची पैं लाठी। धावुनी इठी मिठी घेती बळें ॥ ४ ॥

३४१० जगाचें जीवन ब्रह्म परिपूर्ण। जनीं जनार्दन व्यापक तो १ तो हरि गोकुळीं रांगणा नंदाघरीं। गौळणी त्या सुंदरी खेळविती २ वेद गीतीं

गाती शास्त्रें विवादती । खुंटलीसे मति शेषादिकांची ३ एकाजनार्दनीं चहूं वाचांपरता । उच्छिष्ट सर्वथा भक्षी सुखें ॥ ४ ॥

३४११ लक्षाचें जें लक्ष तो दिसे अलक्ष । तो असे प्रत्यक्ष नंदाघरीं १ बाळरूप गोजिरें वाळे वांकी साजिरें । पाहतां हर्षाचें पुरे कोड सर्व २ ध्यानाचें निजध्यान मनाचें अधिष्ठान । व्यापक विधान महेशाचें ३ एका-जनार्दनीं शब्दाशीं नातुडे । गौळणी वाडेकोडें जेवाविती ॥ ४ ॥

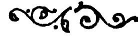
३४१२ तिहीं त्रिभुवनीं ज्याची सत्ता वाहे । तो चोरी करिताहे घरोघरीं १ न कळे न कळे लाघव तयाचें । ब्रह्मादिक साचे वेडावती २ वेद शास्त्र श्रुति कुंठित पैं होती । तया गौळणी बांधिती धरूनियां ३ योग मुद्रा साधन योगी साधिताती । तयांसि नोहे प्राप्ती हेंचि रूप ४ तें बाळरूप घेऊनि वोसंगा । हालविती पैं गा बाळकृष्णा ५ जयाचेनि होय तृप्ति पैं सर्वांसी । तो मागे यशोदेशी दहीभात ६ दहींभात लोणी खाउनी न धाय । घरोघरीं जाय चोरा-वया ७ एकाजनार्दनीं न कळे वैभव । दावितसे माव भोळ्या जनां ॥ ८ ॥

३४१३ योगी शिणताती साधन कपाटीं । तया नोहे भेटी कांहीं केल्या १ तो हरी गोकुळीं बाळवेषें खेळे । पुरती सकळ मनोरथ २ गोपिका तयासी कडेवरी घेती । वालादुला म्हणती माझें माझें ३ एकाजनार्दनीं जया जैसा हेत । तैसा पुरवीत देवराव ॥ ४ ॥

३४१४ जगाचें जीवन भक्तांचें मोहन । सगुण निर्गुण ठाण शोभतसें १ तें रूप गोकुळीं नंदाचिये घरीं । यशोदे मांडिवरी खेळतसे २ इंद्रादि शंकर ध्यान धरती ज्याचें । तो लोणी चोरी गौळयाचें घरोघरीं ३ सर्वांवरीं चाले जयाची ते सत्ता । त्यासी बागुल आला म्हणतां राहे ४ एकाचि पदें बळी पातळीं घातला । तो उखळीं बांधिला यशोदेनें ५ जयाचेनी तृप्त त्रिभु-वन सगळे । तो लोणीयाचे गोळे मागून खाय ६ एकाजनार्दनीं भरूनि उरला । तो असे संचला विटेवरीं ॥ ७ ॥

३४१५ अर्जुनाचे रथीं श्रमला जगजेठी । म्हणोनि कर ठेउनी कटीं उभा येथें १ धरूनी गोवर्धन उभा सप्तदिन । म्हणोनी कर जघन ठेउनी उभा २ कंसादी मल्ल मारी जरासंध । ते चरणारविंद उभे विटे ३ धर्माघरीं उच्छिष्ट-पात्र काढी करें । म्हणोनी श्रमें निर्धारें ठेविले कटीं कर ४ पुंडलीक भक्त देखोनि तल्लीन जाला । एकाजनार्दनीं ठेविला कटीं कर ॥ ५ ॥

गौळणी

श्रीतुकाराममहाराज

३४१६ मैं भुली घरजानी बाट। गोरस बेचन आयों हाट १ कान्हा रे मनमोहन लाल। सबहीं बिसरूं देखें गोपाल २ काहां पग डारुं देख अनेरा। देखें तो सब वोंहिन घेरा ३ हुं तो थकित भई रे तुका। भागा रे सब मनका धोका ॥ ४ ॥

३४१७ हरिबिन रहियां न जाये जिहिरा। कबकी ठाडी देखें राहा १ क्या मेरे लाल कवन चुकी भई। क्या मोहिपासिती बेर लगाई २ कोई सखी हरी जावे बुलावन। बारहि डारुं उसपर तन ३ तुका प्रभु कब देखें पाऊं। पासीं आऊं फेर न जाऊं ॥ ४ ॥

३४१८ होतें बहुत दिवस मानसीं। आजी नवस फळले नवसीं। व्हावी भेटी ते जाली गोविंदासीं। आतां सेवा करीन निश्चयेसीं वो १ स्थिर स्थिर मजांचि साहे करा। बहु कष्ट सोसिल्या येरझारा। येथें आड मज न सहावे वारा। देउनि कपाट आलें तें दुसरें वारा वो २ मूळ सत्ता सायासाची जोडी। नेदी वेगळें होऊं एकी घडी। नाहीं लौकिक स्मरला आवडीं। आतां येणें काळें या वो लोभें वेडी वो ३ उदयीं उदय साधिला अवकाश। निश्चिंति निश्चिंतीनें सावकाश। धरिये गोडी बहुत आला रस। तुका म्हणे हा मागुता न ये दिवस वो ॥ ४ ॥

३४१९ आजी कां वो तूं दिससी दुश्चिती। ह्मणिये काम नलगे तुझ्या चित्तीं। दिलें ठेवूं तें विसरसी हातीं। नेणों काय बैसला हरी चित्तीं वो १ सर सर परती जालीस आता भांड। कैसें दाखविसी जगासी या तोंड। व्याली माय ते लाजविली रांड। नाहीं थार दों ठायीं झाला खंड वो २ होतें तैसें तें उमटलें वरीं। बाह्य संपादणी अंतरींची चोरी। नाहीं मर्यादा निःसंग बावरी। मन हें गोविंदीं देह काम करी वो ३ नाहीं करील उत्तर कोणासवें। पराधीन भोजन दिलें खावें। नाहीं अंचळ सांवरावा ठावें। देखों उदासीन तुज गे देहभावें वो ४ कोठें नेणों हा फावला एकांत। सदा किलकिल भोंवतीं बहुत। दोघे एकवाट बोलावया मात। नाहीं लाज धरिली दिला हात वो ५ करी कवतुक खेळ खेळे कान्हा। दावी लाघव मांडवी सासुसुना। परा भक्ति हे शुद्ध तुम्ही जाणा। तुका म्हणे ऐसें कळों यावें या जना वो ॥ ५॥

३४२० भरिला उलंडूनी रिता करी घट। मीस पाणियाचें गोविंदाची चट। चाले झडझडां उसंतूनी वाट। पाहे पाळतूनी उभा तोचि नीट वो १ चाळा लावियेला गोप गोपीनाथें। जाणें आवडीचें रूप जेथें तेथें। दावी बहुतांच्या बहुवेष पंथें। गुणातीतें खेळ मांडियेला येथें वो २ मनीं आवडे तें करावें उत्तर। कांहीं निमित्ताचा पाहोनी आधार। उगा राहें कां मारिसी कंकर। मात वाढविसी उत्तरा उत्तर वो ३ धरिली खोडी दे टाकोनियां मागें। न ये विनोद हा कामा मशीं संगें। मिठी घालीन या जीवाचिया त्यागें नाहीं ठाउकीं पडलीं तुझीं सोंगें वो ४ सुख अंतरींचें बाह्य ठसठसी। म्हणे विनोद हा काय सोंग यासी। तुज मज काय सोयरीक ऐसी। नंदनंदन या थोरपणें जासी वो ५ करी कारण तें कळों नेदी कोणा। सुख अंतरींचें बाह्य रंग जाणा। मन मिनलें रे तुका म्हणे मना। भोग अंतरींचा पावे नारायणा वो

३४२१ आजी नवल मी आलें येणें रानें। भेटी अवचितीं नंदाचिया कान्हें। गोवी सांगती वो सकळही जनें। होतें संचित आणियेलें तेणें वो १ गेले होउनि न चले आतां कांहीं। साद घालितां जवळीं दुजें नाहीं। अंगीं जडला मग उरलें तें काई। आतां राखतां गुमान भलें बाई वो २ बहुत कामें मज नाहीं आराणुक। एक सारितां तों पुढें उभें एक। आजी मी टाकोनी आलें सकळीक। तंव रचिलें आणीक कवतुक वो ३ चिंता करितां हरिली नारायणें। अंगसंगें मिनतां दोघेजणें सुखें निर्भर जालिये त्याच्या गुणें। तुका म्हणे खुंटलें येणें जाणें वो ॥ ४ ॥

३४२२ नका कांहीं उपचार माझ्या शरीरा। करूं न साहावे मज बहु होतो उबारा। मनोजन्य व्यथा वेध जाला अंतरा। लवकरीं आणा नंदाचिया कुमारा १ सखिया वशिया तुम्ही प्राण वल्लभा। निवेदिला भाव आर्तभूत या लोभा। उमटली अंगीं वो सांवळी प्रभा। साच हे अवस्था कळे मज माझ्या क्षोभा २ नये कळों नेदावी हे दुजियासी मात। घडावा तयासी उत्कंठा एकांत। एकाएकीं साक्षी येथें आपुलें चित्त। कोण्या काळें होईल नेणों भाग्य उदित ४ स्वाद शीण देहभान निद्रा खंडण। पाहिले तटस्थ उन्माळित लोचन। अवघें वोसाऊन उरले ते चरण। तुका म्हणे दर्शनापें आलें जीवन ४

३४२३ पडिली भुली धांवतें सैराट। छंद गोविंदाचा चोजवितें वाट। मागें सांडोनी सकळ बोभाट। वंदी पदांबुजें ठेऊनी ललाट वो १ कोणी सांगा या गोविंदाची शुद्धि। होता वहिला लपाला आतां खांदीं। कोठें आड आली हे देहबुद्धि। धांवा आळवा करुणा कृपानिधि वो २ मागें बहुतांचा अंतरला संग। मुळें जयाचिया तेणें केला त्याग। पैल पहातां तें हरपलें अंग। खुंटली वाट नाहींसें जालें जग वो ३ शोकें वियोग घडला सकळांचा। गेल्या

शरण हा अन्याय आमुचा । केला उच्चार घडल्या दोषांचा । झाला प्रकट स्वामी तुकयाचा वो ॥ ४ ॥

३४२४ काय उणें कां करितोसी चोरी । किती सांगों तुज नाइकसी हरि । परे परता तूं पळोनी जासी दुरी । अनावर या लौकिका बाहेरीं वो १ माया करुणा हे करिते बहुत । किती सोसूं या जगाचे आघात । न पुरे अवसरू हेंचि नित्यानित्य । तूंचि सोडवी करूनि स्थिर चित्त वो २ बहुत कामें मी गुंतलिये घरीं । जासी डोळा तूं चुकवूनी हरी । करितां लाग न येसी चपळ भारी । नाहीं सायासाची उरों दिली उरीं वो ३ तुज म्हणीये मी न संगें न संगें अनंता । नको जाऊं या डोळियां परता । न लगे जोडी हे तुजविण आतां । तुकयास्वामी कान्होबा गुणभरिता वो ॥ ४ ॥

३४२५ आलिये धांवती धांवती भेट होईल म्हूण । तंव ते टळली वेळ वो माझा उरला सीण १ आतां काय करूं सांग वो मज भेटेल कैसा । हरिलागीं प्राण फुटे वो थोगी लागली आशा २ लाविला उशीर बहुती बहु ओढिती ओढा । सांभाळितां सांग असांग दुःख पावल्यें पीडा ३ जळों आतां संसारू वो कंई शेवट पुरे । तुकयाच्या स्वामी गोपाळालागीं जीव झुरे ४

३४२६ घाली कवाड टळली वाढ राती । कामें व्यापिली कां पडिली दुश्चित्तीं । कोणे लागला गे सदैवेचे हातीं । आजीं शून्य शेजें नाहीं दिसे पांति वो १ बोले दूतिकेशीं राधा हें वचन । मशीं लाघव दाखवी नारायण । म्हणे कोमळ परी बहु गे निर्गुण । याशीं न बोले कळला मज पूर्ण वो २ धाडिलें गरुडा आणिलें हनुमंता । तें पाचारिलें होउनि ये वो सीता । लाजिनली रूप नये पालटितां । जाला भीमकी आपण राम सीता वो ३ सत्यभामा दान करी नारदासी । तें कळला वो मज हृषीकेशी । तुळे घालितां न ये कनक वो रासी । सम तुकें एक पान तुळसी हो ४ मज भुली पडली केशापरीं । आम्हां भोगूनी म्हणे मी ब्रह्मचारी । दिली वाट यमुने माये खरी । तुम्हां आम्हां न कळे अद्यापवरीं वो ५ जाणे जीवींचें सकळ नारायण । असे व्यापुनी तो न दिसे लपून । राधा संबोखिली प्रीति आलिंगून । तुका म्हणे येथें भावचि कारण वो ॥ ६ ॥

३४२७ मिळोनी गौळणी देती यशोदे गाऱ्हाणीं । दहीं दूध तूप लोणी शिंका नुरे कांहीं । मेळवूनि पोरें तेथें रिघे एकसरें । वेगीं आणोनी सामोरें तेथें लोणी खाय १ हरि सोंकला वो हरि सोंकला वो । सोंकला तो वारी तुज लाज नाहीं तरी । आम्हां सांपडतां उरीं तुज मज नाहीं २ तुज वाटतसे कोड यासी लागतसे गोड । काय हांसतेसी वेड तुज लागलें वो ।

आम्हीं जाऊं तुजवरीं पोरें चाळविल्या पोरी। काय सांगों भांडखोरी लाज वाटे आम्हां ३ मुख मळिण वदन उभा हाडातिये घोणे। तंव दसवंती म्हणे आणा शीक लावूं। थोर आणिला कांटाळा घरीं दारीं लोकपाळां। डेरा रिघोनी घुसळा तेथें लोणी खाय ४ मिळोनी सकळां दावें लावूनियां गळां। केशा बांधिती उखळा तेथें राहे उगा। बरा सांपडलासी हरि आजिच्यानें करिसिल चोरी। डोळे घालुनियां येरी येरीकडे हांसे ५ फांकल्या सकळा उपडूनियां उखळा मोडी वृक्ष विमलार्जुन दोन्हीं। उठिला गजर दसवंती नव्हे धीर। धांवे तुकयाचा दातार आळंगिला वेगीं ॥ ६ ॥

३४२८ बाळपणीं हरी। खेळे मथुरे माझारीं। पायीं घागरीया सरी। कडदोरा वांकी। मुख पाहे माता। सुख न माये चित्ता। धन्य मानवे संचिता। वोडवलें आर्जा १ बाळ चांगलें वो। बाळ चांगलें वो। म्हणतां चांगलें वो। वेळ लागे तया बोलें। जीवापरीस तें वाल्हें। मज आवडतें २ मिळोनियां याती। येती नारी कुमारी बहुती। नाहीं आठव त्या चित्तीं। देहभाव कांहीं। विसरल्या घरें। तान्हीं पारठीं लेकुरें। धाक सांडोनियां येरें। तान भूक नाहीं ३ एकी असतील घरीं। चित्त तयापासीं परी। वेगीं करोनी वोसरी। तेथें जाऊं पाहे। लाज सांडियेली वोज। नाहीं फजितीचें काज। सुख सांडोनीयां सेज। तेथें धांव घाली ४ वेधियेल्या बाळा। नरनारी वा सकळां। बाळा बाळा खेळवी अबला। त्याही विसरल्या। कुमर कुमारी। नाहीं भाव हा शरीरीं। दृष्टी न फिरे माघारीं। तया देखतां हे ५ वैरभाव नाहीं। आपपर कोणा कांहीं। शोक मोह दुःख ठायीं। तये निरसलीं। तुका म्हणे सुखी। केलीं आपणासारिखीं। स्वामी माझा कवतुकीं। बाळवेषें खेळे ॥ ६ ॥

३४२९ धरिला पालव न सोडी माझा येणें। कांहीं करितां या नंदाचिया कान्हें। एकली न येतें मी ऐसें काय जाणें। कोठें भरलें या अवघड रानें रे १ सोडीं पालव जाऊं दे मज हरी। वेळ लागल्या रे कोपतील घरीं। सासू दारुण सासरा आहे भारी। तुज मज सांगतां नाहीं उरी रे २ सख्या वशिया होत्या मजपाशीं। तुज फावलें रे फांकतां तयांसी। होतें अंतर तई सांपडतें कैसी। एकाएकीं अंगीं जडलासी रे ३ कैसी भागली हे करितां उत्तर। शक्ति मावळल्या आसुडितां कर। स्वामी तुकयाचा भोगिया चतुर। भोग भोगी त्यांचा राखे लोकाचार वो ॥ ४ ॥

३४३० हरी तुझी कांति रे सांवळी। मी रे गोरी चांपेकळी। तुझ्या दर्शनें होईन काळी। मग हे वाळी जन मज १ उगला राहे न करी चाळा। तुज किती सांगों रे गोवळा। तुझा खडबड कांबळा। अरे नंदबाळा अलगटा १

तुझिये अंगीं घुरट घाणी । बहु खासी दूध तूप लोणी । घरिंचें बाहेरील आणोनी । मी रे चांदणी सकुमार ३ मज ते हांसतील जन । धिक्कारिती मज देखोन । अंगींचें तुझें देखोनी लक्षण । मग विटंबना होईल रे ४ तुज लाज भय शंका नाहीं । मज तंव सज्जन पिशुन व्याही । आणिक मात बोलूं कांहीं । कसी भीड नाहीं तुज माझी ५ वचन मोडी नेदी हात । कळलें न साहेची मात । तुकयास्वामी गोपीनाथ । जीवन्मुक्त करूनी भोगी ॥ ६ ॥

३४३१ येरे कृष्णा खुणाविती खेळें भातुकें । मिळलिया बाळा एके ठायीं कवतुकें । कळों नेदी माया त्यासीच तें ठाऊकें । खेळतोसे दावी लक्षलक्ष्यापें भुकें १ अखंडित चटे त्यांनीं लावियेला कान्हा । आवडे तयाचे संकल्प वाहाती मना । कायां वाचां मनें रूपीं गुंतल्या वासना । एकांताचें सुख जाती घेउनियां रानां २ अवघियांचा जाणे जाला मेळासा हरी । मिळोनियां जावें तेथें तयाभींतरीं । कळों नेदी घरींच्या करीं गोवूनीय चोरी । हातोहातीं नेती परेपरत्या ३ आनंदें निर्भर आपणासी आपण । क्रीडतील बाळा त्यजिलें पारिखें जन । एकाएकीं नाहीं तेथें दुसरें भिन्न । तुका म्हणे एका नारायणावांचून ॥ ४ ॥

३४३२ कोठें मी तुझा धरूं गेलें संग । लावियेलें जग माझ्या पाठीं १ सर सर रे परता अवगुणाच्या गोवळा । नको लावू चाळा खोटा येथें २ रूपाच्या लावण्यें नेली चित्तवृत्ति । देखें भोंवतीं मी ते माझी ३ तुकयाचा स्वामी माझे जीवींच बैसला । बोलींच अबोला करूनियां ॥ ४ ॥

३४३३ गाई गोपाळ यमुनेचें तटीं । येती पाणिया मिळोनि जगजेठी । चेंडू चौगुणा खेळतां वाळवंटीं । चला चला म्हणती पाहूं दृष्टीं वो १ ऐशा गोपिका त्या कामातुरा नारी । चित्त विव्हळलें देखावया हरी । मिस पाणियाचें करितील घरीं । बारा सोळा मिळोनि परस्परीं वो २ चिरें चोळिया त्या धुतां विसरतीं । ऊर्ध्व लक्ष लागलें कृष्णमूर्ति । कोणा नाठवे कोण कुल याती । झालीं तटस्थ सकळ नेत्रपातीं वो ३ दंतधावनाचा मुखामाजीं हात । वाद्यें वाजतां नायके जनमात । करी श्रवण श्रीकृष्ण वेणुगीत । स्वामी तुकयाचा पुरवी मनोरथ वो ॥ ४ ॥

३४३४ कोणी एकी भुलली नारी । विकितां गोरस म्हणे घ्या हरी १ देखिला डोळां बैसला मनीं । तोचि वदनीं उच्चारी २ आपुलियाचा विसर भोळा । गोविंद कळा कवतुकें ३ तुका म्हणे हांसे जन । नाहीं कान ते ठायीं

३४३५ हरिरता चपळा नारी । लागवरी न रिघती १ अवघ्या अंगें सर्वोत्तम । भोगी काम भोगता २ वाचा वाच्यत्वासी न ये । कोठें काय करावें ३ तुका म्हणे देवा ऐशा । देवीपिशा उदारा ॥ ४ ॥

३४३६ कान्हो एकली रे एकली रे। तुजसवें चुकलें रे। भय वाटे वनीं मज अबळा धाकली रे १ निघतां घरीं आई बा वारी। तुज सवें कां आलियें हरी २ लोक वाटा सांगती खोटा। परी मी चटा लागलिये ३ पिकल्या बोरी झालिये सामोरीं। काय जाणों कोठें राहिला हरी ४ आड खुंट झालिया जाळी। काय काय जाणों कान्हें मांडिली रळी ५ तुका म्हणे जाऊं आलिया वाटां। पाहों हरी पायीं न मोडे कांटा ॥ ६ ॥

३४३७ उदासीन पावल्या वेगीं। अंगा अंगीं जडलिया १ वेंटाळिला भोंवता हरी। मयूर फेरीं नाचती २ मना आले करीती चार। त्या फार हा एकला ३ तुका म्हणे नारायणीं। निरंजनीं मीनलिया ॥४॥

३४३७ मुख डोळां पाहे। तैशीच ते उभी राहे १ केल्यालिण नव्हे हातीं। धरोनी आरती परती २ न धरती मनीं। कांहीं संकोच दाटणी ३ तुका म्हणे देवें। ओस केल्या देहभावें ॥ ४ ॥

३४३९ मेळउनि सगळे गोपाळ। कांहीं करिती विचार १ चला जाऊं चोरूं लोणी। आजी घेऊं चंद्रधणी। वेळ लावियेला अझुनी। एकाकरितां गडे हो २ वाट काढिली गोविंदीं। मागें गोपाळांची मांदी ३ अवघाचि वावरे। कळों नेदी कोणा फिरे ४ घर पाहोनि एकांताचें। नवविधा नवनीताचें ५ रीघे आपण भीतरीं। पुरवी माथुलीयाच्या हरी ६ बोलों नेदी म्हणे स्थीर। खुणा दावी खा रे क्षीर ७ जोगावल्यावरीं। तुका करितो चाकरी ॥ ८ ॥

३४४० गोड लागे परी सांगतांचि नये। बैसे मिठी सये आवडीची १ वेधलें वो येणें श्रीरंगें। मी हे माझी अंगें हारपलीं २ परतोचि ना दृष्टि बैसली ते ठायी। विवादोनी पायीं ठेलें मन ३ तुकयाच्या स्वामीसवें झाली भेटी। तेव्हां झाली तुटी मागिलाची ॥ ४ ॥

श्रीकान्होबामहाराज

३४४१ तंव ते म्हणे ऐका हृषीकेशी वो। नावाजिलें तुम्हीं म्हणा आपणांसी वो। तरी कां वंचनुक सुमनासी वो। नटनाट्य बरें संपादूं जाणसी वो १ सर हो परता आतां हो हरी। म्हणे सत्राजिताची कुमरी। जाणतें मी या शब्दाच्या कुसरी। ऐसेंच करून ठकविलें आजीवरी २ भावें गेलें म्हूण न व्हावा वियोग। मनींची आर्त जन्मांतरीं व्हावा संग। तों तों केलें पाठमोरें हें जग। ऐसें काय जाणें हे तुझे रंग ३ काय करूं या नागविलें कामें। लागलें तयास्तव इतुकें सोसावें। नाहीं तरीं कां नव्हती ठावीं वर्मे। परद्वारीं

ऐसा हाकालिती प्रसिद्ध नांवें ४ काय किती सांगावे तुझे गुण । न फुटे वाणी निष्ठुर ऐसा निर्गुण । आपपर न म्हणसी माय बहीण । सासुसुनांस लावुनी पाहासी भांडण ५ इतुकियावरी म्हणे वैकुंठींचा राणा । होऊन गेलें तें नये आणूं मना । आतां न करी तैसें करीं क्रिया आना । भक्तवत्सल म्हणे तुकयाबंधु कान्हा ॥ ६ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

३४४२ येकिं येकटेंचि असानि येकला । विश्वीं विश्वाकार होउनिय ठेला । जयापरीं वो तैसाचि गमला । नंदनंदन हा अचोज आंबुला वो १ ऐशा गौळणीं त्या बोलति परस्परीं । करूनि विस्मय आडल्या अंतरीं । विश्वलाघवीया हाचि चराचरीं । नेणों महिमा यासीं म्हणों व्यभिचारी वो २ गिरि गोवर्धन येणें उचलिला । काळिया महासर्प नाथुनि आणिला । जळत वणवा वो मुखेंचि प्राशीला । गिळीतां अघासुर चीरुनि सांडीला वो ३ कपट्या माभळभटा दिल्हे पिंडदान । शोषिली पूतना विषें पाजितांचि स्तन । उखळिं बांधतां उपटिले विमलार्जुन । भक्षुनि मृत्तिका वदनीं दाविलीं भुवनें वो ४ आणिखीं येक येणें नवलावो केला । काला वांटितां वो विधाता ठकवीला । भाग नेदितां तो वत्सें गोवळ घेउनि गेला । तैसिच आपण येथें होऊनियां ठेला वो ५ इंद्र चंद्र महेंद्र यातेंचि पूजीती । श्रुति शास्त्रें तेही यातेंचि स्तविती । महासिद्ध मुनि ध्यानीं आराधिती । निळा म्हणे तो हा जोडला सांगाती वो ॥ ६ ॥

३४४३ शुकादिकाचियें हृदयींचें ध्यान । आम्हां जोडलें वो न करितां साधन । सहजाचि पाचारितां येतसे धावोन । प्रेमें आलिंगीतां निवे तनु मन वो १ ऐशा गौळणी आनंद भरिता । दृष्टीं अवलोकुनि मदनाचिया ताता । म्हणति धन्य भाग्य आमुचें वो आतां । लाधलों जन्म झाली कृत्याची कृत्यता वो २ नित्य हरिच्चिया समागमें बाई । नाहीं देखीलें तें सुख भोगूं देहीं । प्रारब्ध संचित वो क्रियमाण तेंही । गेलें हारपोनियां ठाईंचें ठाईं वो ३ येतां जातां नेणों काळाचा आडदरा । देखतां सन्मुख तो पळतुसे माघारा । रंग श्रीरंगाचा उमटला शरीरा । तेणें वाताहात जन्मदुःख जरा वो ४ हरिचे सन्निधीं वो सहवासें वर्ततां । यासि बोलतां चालतां कृष्ण खेळतां । आंगीं ऐश्वर्याची दृढावली सत्ता । येणें अजरामर झालोंसों निभ्रांता वो ५ ऐशा कृष्णरूपीं रूपसा बाळा । होउनि स्तविती पूजिती वेळोवेळां । कडिये खांदिये घेउनी घननीळा । निळ्या स्वामितें अवलोकिती डोळां वो ॥ ६ ॥

३४४४ दिसे सगुण हा स्वरूप सुंदर। परि व्यापुनियां ठेला चराचर। देव दानवादि मानव असुर। याविण उरला ऐसा नाहीं तृणांकूर वो १ ऐशा गौळणी त्या अनुवाद करिती। ज्या ज्या रंगलिया याच्या अनुवृत्ती। रजनि दिवो जयां याचि संगती। त्या त्या स्वानुभवें आपुल्या बोलति वो २ महि अंबु तेज मारुत गगन। जगा बीजरूप हाचि वो लपोन। महद मायेचें हा अनादि कारण। त्रयासी हा मूळ अधिष्ठान वो ३ येकानेक झाला आपुल्याचि गुणीं। उरला भरोनिया चाऱ्ही वाणि खाणी। जयापरिं हा तैसाचि साजणी। रूपें गुणें क्रिया मंडीत भूषणीं वो ४ भुवनें चतुर्दश तींहि याच्या पोटीं। स्वर्गा येकविसाहि आदि हा सेवटीं। होण्या न होण्याच्या नेणोनिया गोठी। आपीं आपणचि येकट येकटी ५ निळा म्हणे आम्ही नेणोनि अबळा। हासों रुसों यासी करूं गदारोळा। खेळतां खेळ यासी भांडों वेळोवेळां। केले अपराध ते मागों या गोपाळा वो ॥ ६ ॥

३४४५ येकले न कंठवेचि म्हणोनियां येणें। केलीं निर्माण चौदाहि भुवनें। गगन चंद्र सूर्य मेघ तारांगणें। पांचहि महाभूतें भौतिकें भिन्नभिन्नें वो १ ऐसा लाघवीया माया सूत्रधारी। येकला येकटाचि झाला नानाकारीं। स्थूळ सूक्ष्म जीव जीवाचे अंतरीं। तो हा नंदनंदन सये बाळ ब्रह्मचारी वो २ याचिये नाभिकमळीं जन्म चतुरानना। याचिया निजप्रभा प्रकाश रविकिरणा। याचिया महातेजें तेज हुताशना। येणेंचि पढउनी वेद केला शहाणा वो ३ याचिया द्रावपणें समुद्रासी जळ। याचिया चपळपणें पवन हा चंचळ। याचिया अवकाशें आकाश पघळ। याचिया धृतिबळें अवनि हि अढळ वो ४ येणेंची मेरुस्तंभ अचळ धरियेला। दिशादिग्पाळासी येणेंची ठाव दिधला। विधिविधानाचा शास्त्रा बोध केला। येणेंचि सुरपति स्वर्गीं बैसविला वो ५ भोगुनि अंगना हा बाळब्रह्मचारी। येकला जेथें तेथें सोळासहस्रा घरीं। आम्हां तुम्हां भोगुनि अलिप्त मुरारी। नीळा म्हणे ऐशा विवादति नारी वो ॥ ६ ॥

३४४६ कांहींच न होनिया कांहीं येक होता। नामरूपातीत आपण नेणता। होण्या न होण्याच्या नेणोनिया वार्ता। त्याचा संकल्पचि झाला त्या प्रसवता वो १ ऐसा परि हा मूर्तिमंत झाला। विश्वीं विश्वाकार होउनिया ठेला। भाग्यें आमुचिया मूर्ति मुसावला। गाऊं वानूं ऐसा आम्हासी फावला वो २ नव्हे ते पुरुष ना नारीपण जेथें। शून्या निरशून्याहि पैलाडी परतें। नाकळे नादबिंदु कळा ना ज्योतितें। परा पश्यंतीचा प्रवेश नाहीं जेथें वो ३ गुण लावण्याची उघडली खाणी। मंडित चतुर्भुज मुगुट माळा मणी। मुख

मनोहर कुंडलें श्रवणीं। श्रीवत्सलांछन हृदयीं साजणी वो ४ घ्या गे उचलुनि जाऊं निजघरां। आजि फावला तो पाहों यदुवीरा। खेळों आदरें या खेळवूं सुंदरा। याच्या संगें नाहिं सुखा पारावारा वो ५ निळा म्हणे ऐशा सुंदरी। करिती क्रीडा सर्वे घेऊनि मुरारी। सुखीं सुखरूप झाल्या कल्पवरीं। पुन्हा न येती त्या फिरोनि संसारीं वो ॥ ६ ॥

३४४७ नित्यानंदापुढें आनंद तो कोण। विषयसुख बाई बापुडें तें क्षीण। जेथें न सरेचि वैकुंठसदन। शेषशायी वो त्रिकुटभुवन वो १ नेघों म्हणोनियां त्यागिती परौते। घेऊं संगसुख हरिच्या सांगातें। गाऊं वानूं रूप पाहोनि निरुतें। हांसों खेळों ठायीं जेववूं सांगातें वो २ नेघों समाधीचें सुख तुच्छ वाटे। नित्यानित्याचिये न पडों खटपटे। काय करूं ते तपाचे बोभाटे। एका हरिविण अवघी ते फलकटे वो ३ काय जाउनियां करूं निजधामा। तेथें मी नातुडे नाढळे विश्रामा। येथें सांडूनियां तमाल मेघःशामा। नेघों नाईका आणिका दुर्गमा वो ४ स्वर्गभोग ते हीन लागति असार। क्षणें होती जाती क्षणेंचि नश्वर। येथें हरिसंगें क्रीडों निरंतर। सर्वही सुखाचें हा जोडला आगर वो ५ निळा म्हणे नित्य निःसीम स्वानुभवें। ऐशा गोपिका त्या रंगल्या हरिसवें। अधिकाधिक हें प्रेम त्यांचें नवें। जाणोनि आवडी ते पुरविली देवें वो ॥ ६ ॥

३४४८ एकें एकपणाचा घेऊनियां त्रास। झाला नानाकार स्वरूपें बहुवस। म्हणोनि दुसरेंचि नाढळे वो यास। जया तया माजीं याचाचि रहिवास वो १ ऐसें निजात्मया जाणोनि गोविंदा। जीवें अनुसरल्या सकळांही प्रमदा। करिती सेवावृत्ति निशिदिनीं सदा। हसती रुसती करिती विनोदा वो २ सर्वसाक्षी सर्वहा जाणता। सर्व करूनियां म्हणवी अकर्ता। जीवीं जीवाचा हा आप्तचि सर्वथा। जेथें तेथें याची नित्य ऐक्यात्मता वो ३ नित्य अंगसंगें भोग त्यासि देति। दृष्टीं अवलोकुनि गुण त्याचे गाती। नेऊनि एकांति वो निजगुज बोलती। करिती कामधाम परि त्याचिपासीं वृत्ति वो ४ सासुसासरिया भ्रतारासी चोरी। नणंदा जावा त्याही त्यजूनियां घरीं। देती आलिंगन निजात्मया हरी। येथुनि म्हणति वो संसारा बोहरीं वो ५ ऐशा निळा म्हणे झाल्या हरिरता। त्या त्या विराजति मुक्तिचिया माथां। साधनाच्या लाजउनि चळथा। जाल्या असोनि संसारिं नित्यमुक्ता वो ॥६॥

३४४९ भाव भक्तांचिया प्रीति जेवविला। देउनि ढेंकर वो पूर्णपणें धाला नेणों आनंदाचा प्रवाह लोटला। ऐसिया स्वानंदाचीं वचनें अनुवादला वो १ १ म्हणे केले ते पावले उपचार तुम्हिं आवडीनें प्रेमाचे प्रकार। झाली तृप्ति आतां घ्यावो देतों वर। पुन्हा नातळो हा तुम्हांसि संसार वो २ तातल्या

सोलुनियां विरक्तीच्या ज्वाळा। बरव्या शिजविल्या समृद्धी सकळा। झाला रसस्वाद भोजनीं आगळा। वाढिलीं पंचामृतें जे वेळोवेळा वो ३ ऐसे जेउनियां धाले विश्वंभर। भक्तां उभविला अभयाचा कर। काढुनी घालिती कंठींचे तुळसीहार। निळ्या स्वामी गौरविती वारंवार वो ॥४॥

३४५० नव्हतें एक ना दुसरें कांहीं यासी। होता लपोनियां आपुलीये कुसीं। कांहींचि नोळखोनि आपआपणासीं। तोचि येउनि येथें झाला अविनाशी वो १ रूप धरिलें सगुण चांगलें। वाण माण जेथील तेथेंची रेखिलें। चतुर्भुज शंख चक्रातें मिरविलें। मुगुट माळा श्रवणीं सुतेज कुंडलें वो २ नव्हता गांव सींव पहिलें यासि कांहीं। नामरूपासि तो आधींचि ठावा नाहीं। म्हणति वैकुंठ ते कालिची झालें बाई। क्षीरसागर ना कैंचि शेषशाई वो ३ नव्हता काळा गोरा खुजा ना ठेंगणा। स्वरूप सुंदर ना आंधळा देखणा। कैंचि जीव शिव तयासी भावना। पंचभौतिक ना नेणें पंचप्राणा वो ४ नव्हता मन बुद्धि इंद्रियांचा मेळा। कार्य कर्तृत्व हा कारणा वेगळा। येणें जाणें यासि नव्हतें कवण्या काळा। तोचि आला या नंदाच्या राउळा वो ५ यासि जीवें भावें धरा घाला मिठ्या। ऐशा बोलती गौळणी गोरट्या। निळा म्हणे अवघ्या मिळोनि लहानामोठ्या। यासी चुकती त्या अभाग्या करंट्या वो ६

३४५१ यासि पाहतां वो हृदयस्थ पाहिला। यासि बोलतां वो वेदुची वेदुची घोकला। यासी खेळतां कुसंगदोष गेला। यासि भोगितां हा प्रत्यवाय गळाला वो १ ऐसा निजानंद परमात्मा श्रीहरी। आम्हीं लाधलों वो भाग्याच्या संसारीं। नित्य आळंगूं या हृदयामाझारीं। ऐशा निजबोधें निमाल्या सुंदरी वो २ यासी विचरतां परमार्थ हातीं लागे। यासि विवरीतां ये सिद्धांत वोळंगे। यासि विनटतां समाधि पायां लागे। यासि विनवितां हाचि वरि आंगें वो ३ यासि करूं जातां सहजाचि गोठी। स्वार्थ परमार्थ पुरुषार्थ लागे पाठीं। यासि जीवीं ध्यातां यासिचि पडे मिठी। यासि गीतीं गातां ब्रह्मांड पडे पोटीं वो ४ यासि करुनि पुढें विचरों जनिं वनीं। यासि घेउनि संगें बैसों वो भोजनीं। यासि निजउनी निजों निजशयनीं। याचें संग सुख घेऊं अनुदिनीं वो ५ निळा म्हणे निजाश्रमींची सकळा। ऐशा आरजा गौळणी त्या बाळा। ध्यानिं मनिं जींवी ध्यातां या गोपाळा। गेल्या विसरोनियां संसार सोहळा वो ॥ ६ ॥

३४५२ वेणू वाजवित यमुनेच्या तटीं। उभा कान्हया सांवळा जगजेठी। भोवतीं गोधनें वो गोवळाच्या थाटी। ऐकोनि गौळणी धांवतीं उठाउठी वो १ ऐसा जनमनमोहन रंजवणा। गुणीं गुणातीत नंदाचा पोसणा। करूनि अकर्ता हा सृष्ट्यादि रचना। विश्वीं विश्वातीत अलक्ष देखणा वो २ बैसोनि

विमानीं याच्या पाहों येति खेळा । देव सकळहि मिळोनिया पाळा । बोध कुंठित या यमुनेच्या जळा । वरुषे ब्रह्मानंद नरनारीबाळा वो ३ जळचर भूचर खेचर वनचर । लुब्ध होउनिया वेणुचिया स्वरें । राहिलीं तटस्थचि मानसें शरीरें । नेणतीं वैरभाव येकत्र परस्परें वो ४ पवन निश्चळाचि होउनिया ठेला । सूर्य अस्तमाना जाऊं विसरला । वत्सें न पितीं पेहेभाव गेला । मुखींचा कवळ गाई मुखींचीं राहिला वो ५ ऐसा स्वानंदाचा आला महापूर । कृष्ण वेणुध्वनिं लोधलें अंतर । नेत्रीं गळताति प्रेमाचे पाझर । निळा म्हणे देहीं देहा अनादर वो ॥ ६ ॥

२४५३ ब्रह्म आणि गोवळपणें । यज्ञभोक्ता आणि उच्छिष्ट खाणें । महर्षि-स्तव आणि हुंबरी घेणें । नाटकी विंदानें अघटीत १ नित्य मुक्त आणि बांधला गळा । परात्पर आणि कोंडिती बाळा । ब्रह्मचर्य आणि सहस्रसोळा । भोगिल्या अबळा आणिखीही २ असुरमर्दन आणि मारिती गौळणा । लक्ष्मीकांत आणि चोरितो लोणी । ईशाचा ईश आणि फोडी दुधाणीं । गुणातीत अगुणीं भरलासे ३ विश्वव्यापक आणि यशोदे कडिये । शुकाचें ध्यान आणि दासी पढिये । कृपावंत आणि मारिली माये । रडे ये माये ये माये लटिकाची ४ रोमीं ब्रह्मांडें आणि बाळक झाला । अतुर्बळी आणि उखळीं बांधिला । बळीचा द्वारपाळ आणि पंढरीये आला । पुसतांचि याला नाहीं कोणी ५ सखा भावाचा आणि मामासिचि मारी । धर्म स्थापक आणि अकर्मे करी । देहातीत आणि आयुधें धरी । अकर्ता करी मना आलें ६ सर्वज्ञचि आणि नेणता झाला । काळाचाहि काळ आणि बाउसि भ्याला । माऊसीचें स्तनीं विषचि प्याला । उत्तीर्ण तिये झाला जीवघातें ७ अरूप आणि घेतलीं सोंगें । निष्काम आणि गौळणी मागें । नित्य तृप्त आणि गोवळसंगें । नित्य उच्छिष्टें खाय त्यांचीं ८ भूपति आणि मंत्रीं माकडें । अर्धांगी नोवरी आणि नेली म्हणुन रडे । नावां सोडूनी तारितो दगडे । वनवासी उघडे फळें भक्षी ९ अमरा पूज्य आणि राखितो गाई । क्षीराब्धीचा जमात आणि घोंगडें डोई । ईशाचा ईश आणि लोळतो भुई । नंदाचें गोठणीं गाईवाडा १० सनकादिक देव स्तविती भावें । तो हा लंपट गौळणीसवें । न मगतां त्यासी देउचि धांवे । आणि मागत्यासी व्हावें अति कृपण ११ जगदानी आणि भिकारी झाला । विराटरूपी आणि खुजट ठेला । त्रिपाद देतां त्रैलोक्या नेला । शेखीं बळिनें बांधला द्वारदेशीं १२ नित्यपूर्ण आणि भोजन मागे । बाळकचि दात्याचें कापवीं आंगें । न जेवितां सर्वे पळोंचि लागे । मग धांवे त्यामागें विमानीं घाली १३ दयावंत आणि अंगचि

चिरिलें । मयूरध्वजाचीं केलीं शकलें । उदार कर्णाचे दांतचि पाडिलें । शिबीतें सोलिलें कपोतासाठीं १४ ब्राह्मण भक्त आपणा म्हणवी भला । आणि नारदाचि नारदी करूनी ठेला । सख्खे वहिणींची भीड नाहीं याला । जांभळाच्या निमित्तें केला उपहास १५ वेदांसी स्तवितां उगाचि बैसे । आणि गौळणीच्या शिव्या ऐकोनि हांसे । नित्यानंद आणि रडताचि बैसे । आळी घेउनी मिसें जेवणाच्या १६ निळा म्हणे हा लाघवी हरी । कांहींही न करूनी अवघेंचि करी । भक्तां द्वेषियां एकेचि परी । निंदा स्तुतिवरीं सम देणें ॥१७॥

३४५४ येऊनि जाऊनि करी गौळणीचें कोड । पुरवुनि सकळ ही अंतरींची चाड । नेदि प्रेम त्याचें खंडों करि वाड । ऐसा कृपाळू हा सुखाचा सुरवाड वो १ धन्य भाग्याच्या त्या जन्मल्या संसारीं । ज्याचें ध्यानीं मनीं नित्य काळ हरी । करितां काम काज दृष्टी त्याचिवरी । बोलतां चालतां जेवितां निरंतरिं वो २ त्याचा विकिला ऐसा राबे त्याचे घरीं । पडिलें काम काज तेंहि आपण करी । नवचे पळभरी त्या सांडुनियां दुरीं । त्याचा नलजेचि म्हणवितां कामारी वो ३ त्याचा येवजाव सासुरें माहेर । झाला आपणचि लेणें अळंकार । अवघें धन वित्त गोत परिचार । झाला नामरूप दीर भावे वर वो ४ नेदी उरों त्या आणिक दुसरें ।–विण आपणा वो सोयरे धायरे । गाई म्हशी पशू पोटिचीं लेकुरें । झाला घरदार त्याचें एकसरें वो ५ खातां जेवीतां ते भोग सकळही । झाला आपणचि संचरोनि देहीं । नेदि आपपर ऐसें दिसों कांहीं । निळा म्हणे ऐसी ऐक्याचि नवाई वो ॥ ६ ॥

३४५५ सये आनंदाचा अवचितां आला पूर । याचे मुरलीचा उठितांचि गजर । मी मज नाठवेंचि कैचें घरदार । ठेलें तटस्थचि राहिलें शरीर वो १ ऐसें मोहन नाटक येणें केलें । जीव चैतन्य वो हरूनिया नेलें । एकलें एकवटाचि करूनि ठेविलें । नाठवें सासुरें ना माहेर ऐसें झालें वो २ याचा नवलावो हाचि एक वाटे । जीवीं जीव नुरे आनंदाचि भेटे । तेणें सुखानंदें संसारुचि आटे । मी हें माझें तों न दिसेंचि कोठें वो ३ मनीं मनासीं हि नुरोनियां थार । हृदयभुवनीं होय याचाचि प्रसर । बुद्धी चाकटालि राहे निरंतर । सुखीं सुखाचाचि होतसे आदर वो ४ होतें आपुलीये घरीं वो निश्चळ । कोठें पाहों गेलें याचा निज खेळ । तेंचि पासुनि वृत्ति झालि वो वोढाळ । मनीं नाठवेंच लेकरूं ना बाळ वो५ एका एकिचि पडियेला फासा । याचा नेणोनियां स्वभाव वो ऐसा । माझा मजची हा नवलावो मानसा । निळा म्हणे होता संचिताचा ठसा वो ॥ ६ ॥

३४५६ होतें लेउनिया आर्तिचें अंजन । तेणें देखिलें वो निक्षेपीचें धन ।

होतें वेदरायें ठेविलें जोडून । तेंचि सांपडलें आयतें निधान वो १ जनीं जनार्दन प्रत्यक्षचि होता । तोचि मुसावोनी कृष्ण झाला आतां । मंडित चतुर्भुज वेणु वाजवितां । मुगुट कुंडलें वो माळाचा मिरवितां वो २ प्रगट असोनियां न दिसेची कोणा । आड आलिया वो बुद्धीचि कल्पना । जाय हारपोनि अविद्येच्या भावनां । तेणेंचि न देखति भूतीं भगवाना वो ३ कैसा माया मोह भ्रम झाला गाढा । नेणें जाणीवचि धांवे पुढां पुढां । विधिनिषेधाचा माझारीं झगडा । तेणें अंतरला न सांपडे मूढा वो ४ इंद्रियांविषयाची सदा लगबग । मातले अहंकार कामक्रोध मांग । मदमत्सराचे धावति निलाग । तेणें हातिंच्या हातीं अंतरला श्रीरंग वो ५ ऐसे चुकवुनी आघात अपार । आजि सांपडलें आयतें भांडार तेणें झालिये वो निजसुखें निर्भर । निळा म्हणे भोगूं सुखाचे संभार वो ॥ ६ ॥

३४५७ होतें बहुत दिवस आर्त वागविलें । आजि अकस्मात तें फळ देऊं आलें । दृष्टि श्रीहरिचीं देखिलीं पाउलें । घेतले जन्म मागें सार्थक त्याचें झालें वो १ धन्य हे आनंदाचि सांपडली वेळ । तेणें संत सज्जन भेटले कृपाळ । त्याणि फेडियला बुद्धिचा वो मळ । दृष्टीं दाखविला यशोदेचा बाळ वो २ नाना साधनाच्या केलिया खटपटा । परि त्या न पवतिची वो याच्या दारवंटा । जाणो जातां जाणिव घालि आडफांटा । योगाभ्यासें सिद्धी रोधीती वाटा वो ३ यज्ञयागें स्वर्गभोग आड येतां । करितां तपें कामक्रोध खवळती । नित्यानित्यज्ञानें अभिमान वाढती । करितां तीर्थाटणें अहंकाराचि प्राप्ति वो ४ जपतां मंत्रबीजें चळचि घाली घाला । करितां दानधर्म पुढें भोगविती कळा । सोंवळें मिरवितां विधिनिषेध आगळा । आतां हेंचि बरवें धर्णावरीं ध्यावूं याला वो ५ ऐसे शोधियेले मार्ग नानापरीं । न येती प्रतीति मग सांडियले दुरीं । आतां गाउनि गीतीं नाचों हा मुरारी । निळा म्हणे करूं संसारा बोहरी वो ॥ ६ ॥

३४५८ आजि पुरलें वो आर्तीचें आरत । होते हृदयीं वो बहु दिवस चिंतित । मना आवरूनि इंद्रियां सतत । दृष्टि पाहों हा धणिवरी गोपिनाथ वो १ तेंचि घडोनियां आलें अनायासें । जातां यशोदे घरां वाणाचिया मिसें । आला खेळत खेळत बाळवेषें । कवाळि घालि मिठी गद्गदा हांसे वो २ मुख अमृताचा मयंक उगवला । दंत हिऱ्याचा प्रकाश फांकला । नयनीं रत्नकीळ तारा वो झमकला । देखतां हृदयीं निजवास त्याचा झाला वो ३ जन्मजन्मांतरीं बहु केले सायास । याचे भेटिलागीं व्रतें उपवास । सेविलीं गंगेचीं तटाकें उदास । त्याचिया सुकृताचे आले नेणों घोष वो ४ आजि आनंदाशीं आनंद माझ्या झाला । आजि सुखाशीं सुखलाभ केला । आजि

हर्षाशीं हर्ष भेटों आला। तेणें श्रीरंग निजदृष्टीं स्थिरावला वो ५ भोग भोगितां ओसरले समस्त। गेले उडोनियां प्रारब्ध संचित। विटलें विषयावरुनियां चित्त। निळा म्हणे घडला हरिशीं एकांत वो ॥ ६ ॥

३४५९ एकी म्हणती हा आमुचा सांगाती। दुजी म्हणे परती भाऊ माझा १ तिजी म्हणे हरि आमुचा मेहुणा। चौथी म्हणे पैशून्या देखसी झणें २ एकि म्हणती हा आमुचा गोवळ। साहावी म्हणे बाळ नंदाचा कीं ३ निळा म्हणे जैशा श्रुती वेवादती। तैशा या भांडती परस्परें ॥ ४ ॥

३४६० एकी म्हणती हरि आमुचा सोयरा। दुजी म्हणे घरां पुसों जाईं १ तिजी म्हणे कालीं आणिला पोसणा। चौथी म्हणे तान्हा यशोदेचा कीं २ एकी म्हणे माझा नोवरा साजणी। एकी म्हणे बहिणी पाठीची मी ३ निळा म्हणे एकी म्हणती आमुचा पिता। एकी म्हणे चुलता सखा माझा ॥ ४ ॥

३४६१ एकी म्हणे हरि आमुचा शेजारी। दुजी म्हणे दुरीं मित्र माझा १ तिजी म्हणे सखा आमुचा जिवलग। चौथी म्हणे निःसंग सदांचा हा २ एकी म्हणे कुमारि देउनि आणिला। एकी म्हणे जन्मला येशोदे पोटीं २ निळा म्हणे एकमेकां न मिळती। पुराणें भांडती तैशापरीं ॥ ४ ॥

३४६२ येतां देखोनियां भार। गाई मनोहर गोवळांचे १ धांवचि घेउनि गौळणी येती। पहावया श्रीपती मदनमूर्ती २ एकीस न पुसतां एकी। माय लेकी सास्वा सुना ३ निळा म्हणे पाहोनि मुख। भोगिताती सुख कैवल्यपर ४

३४६३ कृष्णरुपीं वेधल्या नारी। देखती अंतरीं तेंचि रूप १ गमनीं शयनीं आसनीं भोजनीं। देखती जनीं वनीं दृष्टीपुढें २ एकांतीं लोकांतीं घरीं दारीं बाहेरीं। त्याविण निजाचारीं नेणती दुजें ३ निळा म्हणे सर्वहि त्याचा परिवार। होउनी सारंगधर ठेला घरीं ॥ ४ ॥

३४६४ एकली एक दुजी होति ये सदनीं। तंव आयीकिली मुरलीची ध्वनी। गेलें धांवोनियां पाहावया लोचनीं। तंव गेलिये देहभाव विसरोनी १ हरि देखतांची मदनाचा पुतळा। गेला जडोनियां बैसला तो डोळां। मनीं आठवे साजणी वेळोवेळां। नेल्या शोषुनी माझीया जीवनकळा वो २ नव्हतें जवळीं दुसरें बाई कोण्ही। नको जाऊं ऐसें सांगावयालागुनी। नेईल जीवभाव सर्व हा हरुनी। मग पडसि तूं याचेचि व्यसनीं वो ३ ऐसी जाजावोनी बोले सखियाप्रती। येरि टकमका पाहोनि हांसती। म्हणती जाणोनियां होसि कां नेणती। भाग्यें लाधलिसी धरूनी राहे चित्तीं वो ४ आजि तुझिया भाग्यासी नाहीं पार। झाला परिचय पाहिला सारंगधर। ज्यालागीं शिणति हे योगी मुनीश्वर। तोचि तुझे हृदयींचा परात्पर वो ५ निळा म्हणे

आजि दैवासि ही दैव । आलें मोडोनि वैभवा वैभव । सकळहि सुखाचीच जोडली राणीव । देखिला यदुपति निज लावण्याची ठेव वो ॥ ६ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

३४६५ परब्रह्म निष्काम तो हा गौळयां घरीं । वाक्या वाळे अंदु कृष्ण नवनीत चोरी १ म्हणती गौळणी हरीचीं पाउलें धरा। रांगत रांगत येतो हरी हा राजमंदिरा २ लपत छपत येतो हरी हा राजभुवनीं । नंदाचे देव टाकूनि आपण बैसे सिंहासनीं ३ सांपडला देव्हारीं यासी बांधी दावेनीं । शंख चक्र गदा पद्म शारंगपाणी ४ बहुता पुण्यें जोडलें देवा । अनंत पवाडे तुमचे न कळती भावा ५ विष्णुदास नामा म्हणे अहो केशवा । जन्मोजन्मीं द्यावी तुमची चरणसेवा ॥ ६ ॥

३४६६ तळवे तळहात टेंकीत । डाव्या गुडघ्यानें रांगत । रंगणीं रंगनाथ । तो म्यां देखिला सये १ गवळणी जसवंती पैं सांगे । आले या कृष्णाचेनि मागें । येणें येणें वो श्रीरंगें । नवनीत माझें भक्षिलें २ एक्या हातीं लोण्याचा कवळु । मुख माखिलें अळुमाळु । चुंबन देतां येतो परिमळु । नवनीताचा गे सये ३ येणें माझें कवाड उघडिलें । येणें शिंकें हो तोडिलें । दह्यादुधातें भक्षिलें । उलंडिलें ताकातें ४ ऐसें जरीं मी जाणतें । यमुना पाणिया नव जातें । धरूनि खांबासी बांधितें । शिक्षा लावितें गोविंदा ५ ऐसा पुराणप्रसिद्ध चोर । केशव नाम्याचा दातार । पंढरपुरीं उभा विटेवर । भक्त पुंडलिकासाठीं ॥ ६ ॥

३४६७ येत येत उभा राजबिदीं । सवें चाले गोपाळांची मांदी । नारी पाहती उभया बिदीं । एकीच्या धरूनि बाहुवा खांदी १ हरिहरनंदना सादृश्य लोचना । डोळयां वेगळा न वा जासी कान्हा । अरे कान्हा मनमोहना । गोपी भुलल्या तुझिया गुणा ॥ धृ० ॥ चतुर्वेद नागवी भाट सांगतें । उभया वर्णितां रामकृष्णातें । श्रुतिस्मृति विद्यावंतें । जय जय म्हणती कृपानिधीतें २ येत येत उभा रहात । सुदाम्याच्या खांद्यावरीं हात । समदृष्टी गोपिका न्याहाळित । चैतन्य चोरुनि आनंदें डुलत ३ ऐसा कृष्ण सौभाग्यसुंदर । लावण्य गुण रत्नाकार । विष्णुदास नामयाचा दातार । भक्तिभावें ओळंगा शारंगधर ॥ ४ ॥

३४६८ ध्यान सांवळें गोकुळींचें । धांव पाव वेगीं हरी सांवळियां ॥ धृ ॥ सांवळिसी आंगीं उटी । सांवळी कस्तुरी ललाटीं । सांवळीसी कांसे कसियला कटीं । गोवळिया १ सांवळीसी तनु बरवी । सांवळें वृंदावन मिरवी ।

सांवळ्याशा तुळसी कानीं । मंजुळिया कोंवळीया २ सांवळीशीं कंठीं माळा । सांवळें हृदयीं पदक विशाळ३। सांवळ्याशा गोपी केल्या ओंवळ्या । गोवळिया ३ सांवळीसी हातीं काठी । सावळासा कांबळा पाठीं । नामयाचा स्वामी गायी राखी । धवळ्या आणि पिवळ्या ॥ ४ ॥

३४६९ यशोदेचा बाळ अलगट । रूपें राजस बरवा बरवंट १ वेधीं लावूनि वेधिलें येणें मानस । आड घालुनि आपुला प्रकाश २ आपणासीच खेळे विनोदें । विश्व निववी तेणें सुखें निजबोधें ३ दृष्टी याची पावे देखणिया । आड रिघोनि तेज सांवळें भरिलें डोळियां ४ मन मारोनि आर्त पुरविलें । रूप दावूनि चित्त माझें भुलविलें ५ नामया स्वामी आसनीं शयनीं दुरा नवजे डोळ्यां पासोनी ॥ ६ ॥

३४७० दुःखाची निवृत्ति सुखाचें तें सुख । पाहतां श्रीमुख गोविंदाचें १ रंगणीं रांगत गुलगुल बोलत । असुर रूळत चरणातळीं २ नामा म्हणे हातीं लोणियाचा उंडा । गौळणी त्या तोंडा भुललिया ॥ ३ ॥

३४७१ चंद्रबिंबासरी देखों जरी मुखा। कोटी चंद्रप्रभा देखा कृष्ण मूर्ति १ धवळलें चांदिणें रांगतां रांगणें । धन्य वो गौळणी सुखी तुम्हीं २ कानींचीं कुंडलें गुरुशुक्र बिंबलें । शिरीं तें शोभलें पिंपळमान ३ कंठीं वाघनखें साजिरीं ते सरी। करदोडा वरीं राजसासी ४ सकुमार दोंदिलें किंकीणी कटींतटीं । चरणीं नाद उठी नेपुरांचा ५ श्रुतिसमागमें नाद ऐके कानीं । संतोषोनि मनीं डुले हरी ६ देखोनिया माते होय समाधान । उतरीं निंबलोण मुखावरूनि ७ सच्चिदानंदघन तान्हुलें आपण । विष्णुदास नामयानें वोवाळिलें ॥ ८ ॥

३४७२ घागरिया छंद चरण घवघवी। अरुणा दाखवी चरणतळीं १ अरुता येई कान्हा देई आलिंगन । उतरीं निंबलोण मुखावरूनी ३ वाघनखें कडदोरा कंठीं घालूनि सरी । झणीं तुज मुरारी दृष्टी लागो ३ अंबुलें लोळिया कटीं रिठे गांठी । छंदें जगजेठी हालवी मान ४ भाळीं चंदन वरीं मसीचा टिळकला । झणीं तुज गोपाळा दृष्टी लागे ५ नामयाचा स्वामी हरि माझें चिंतणें । छंदें गीत गाऊं नाचूं मी सदा जाणें ॥ ६ ॥

६४७३ कृष्ण डोलतु रांगतु रंगणीं । इडापिडा धावोनी घेती गौळणीं १ जीवापरीस हें वाल्हें बाळक । शिणालिया विसांवा त्याचें पाहें श्रीमुख २ सर्व सुख याचेनी मनोहरें । तें चि खेळवितां धणी मन न पुरे ३ देह गेह नाठवे सर्वथा। सुत पतीची मावळली वार्ता ४ सुख न सांगवे वैखरी कोंदली। रूपीं रमतां मनें बुडी दिधली ५ नामया स्वामी सुखाचा सागरु। कृष्ण खेळवितां सुफळ हा संसारु ॥ ६ ॥

३४७४ बाळ सगुणगुणाचें तान्हें गे। बाळ दिसतें गोजिरवाणें गे। काय सांगतां गाऱ्हाणें गे। गोकुळींच्या नारी १ श्रीरंग माझा बछडा गे। यासी नाहीं दुजा जोडा गे। तुम्ही याची संगति सोडा गे। गोकुळींच्या नारी २ पांच वर्षांचें माझें बाळ गे। अंगणीं माझ्या खेळे गे। कां लटकाच घेतां आळ गे। गोकुळींच्या नारी ३ सांवळा गे चिमणा माझा। गवळणींत खेळे राजा। तुम्हीं मोठ्या ढालगजा गे। गोकुळींच्या नारी ४ तुम्हीं खाऊन लोण्याचा गोळा गे। आळ घेतां या गोपाळा गे। तुम्हीं ठाईंच्या वोढाळा गे। गोकुळींच्या नारी ५ तुम्हीं लपवूनि याची गोटी गे। लागतां गे याचे पाठीं गे। ही एवढीच रीत खोटी गे। गोकुळींच्या नारी ६ तुम्हीं लपवून याचा भंवरा गे। आळ घेतां शारंगधरा गे। तुम्हीं बारा घरच्या बारा गे। गोकुळींच्या नारी ७ हा ब्रह्मनिर्धाचा जनिता गे। तुम्ही याला धरूं पाहतां गे। हा कैसा येईल हाता गे। गोकुळींच्या नारी ८ नामा म्हणे यशोदेसी गे। हा तुझा हृषीकेशी गे। किती छळितो आम्हांसी गे। गोकुळींच्या नारी ॥९॥

३४७५ गोपाळासी खेळती। आनंदें डोलती। कृष्ण आमुचा सांगाती। डो डो डो डो डो १ कान्होबाची संगती। ब्रह्मादिक इच्छिती। धन्य आम्हां म्हणविती। अ ल ल ल ल २ कृष्णाप्रती गोपाळ। म्हणताती सकळ। अकळशी नाकळ। हा त त त त ३ मामा मारूं गेलासी। आपटिलें गजासी। मल्लयुद्ध खेळलासी। हु तु तु तु तु ४ अजगर मारिला। वडवानळ गिळिला। गोवर्धन उचलिला। अ ब ब ब ब ५ पूतनेसी शोषिलें। नारदासी मोहिलें। गणिकेसी उद्धारिलें। अ रे रे रे रे ६ गौळियांचें घरां जाशीं। दहीं दूध लोणी खासी। त्यांच्या सुना भोगिशी। छि छी छी छी छी ७ सोळा सहस्र भोगिशी। ब्रह्मचारी म्हणविशी। लटिकेंचि ठकविसी। कु लु लु लु लु ८ सोडोनियां मी तूं पण। आम्हां घाली लोटांगण। परब्रह्म नारायण। आहा हा हा हा ९ ऐसे तुझे पवाडे। वर्णिताती वाडेकोडें। विष्णुदास नामा म्हणे। यु यु यु यु यु ॥ १० ॥

३४७६ कान्हु थंबालले थंबाल आपुल्या गाई। आम्ही आपुल्या धलासी जातों भाई ॥ धृ० ॥ काल गौलीले गौली गाय व्याली। तीचा खलूजले गोल जाहला लई। तो थगल्याला लई लई दिला। मी गलीबले म्हणून थोला दिला। काम कलतोयले कलतोय माझा लवला १ तुम्ही यमुनेची आंगोल गल्यानों केली। मला म्हनता भले आन जाय शिदोली। माझ्या संगतीसले दुसला नाहीं कोणी। कैसी आनूले वलानन भाकली २ तुम्ही थोलल्या पातलाच ल्याकू। तुम्हा मंदी मी गलीब हाये याकू। तुम्हा कैसीले आवल माझी नाहीं। काय कलूले काता मोलला पाई ३ तुझ्या कपालीं

केशलाचा तीला । तुझ्या गल्यांत ले वैजयंती माला । तुझ्या काशेला पीतांबल पीवला । हात जोलीतो नामदेव भोला ॥ ४ ॥

३४७७ यशोदे घराकडे चाल मला जेऊं घाल ॥ध्रु॥ साध्या गव्हाची पोळी लाटी । मला पुरणपोळी करून दे मोठी । नाहीं आडवीत गुळासाठीं मला जेऊं घाल १ तूप लावून भाकर करी । वांगें भाजून भरीत करी । वर कांद्याची कोशिंबिरी । मला जेऊं घाल २ आई ग खडीसाखरेचे खडे । लवकर मला करून दे वडे । बाळ स्फुंदस्फुंदोनी रडे । मला जेऊं घाल ३ आई लहानच घे गे उंडा । लवकर भाजुन दे मांडा । लांब गेल्या गाईच्या झुंडा । मला जेऊं घाल ४ आई मी खाईन शिळा घांटा । दह्याचा करून दूधमठ्ठा । नाहीं माझ्या अंगीं ताठा । मला जेऊं घाल ५ भाकर बरीच गोड झाली । भक्षुनी भूक हरपली । यशोदेनें कृपा केली । मला जेऊं घाल ६ आई मी तुझा एकुलता एक । गाई राखि नवलाख । गाई राखून झिजलीं नख । मला जेऊं घाल ७ नामा विनवी केशवासी । गाई राखितो वनासी । जाऊन सांगा यशोदेसी । मला जेऊं घाल ॥८॥

४४७८ हातीं घेऊनिया काठी । शिकविते श्रीपाति । यमुनेची माति । खासी कां कां कां कां १ हरी तूं खोडी नको करूं माझ्या बा बा बा बा ॥ध्रु०॥ धाऊनियां धरीला करीं । बैसविला मांडीवरीं । मुख पसरोनि करी । आ आ आ आ २ विष्णुदास नामा म्हणे । मरोनियां जन्मा येणें । कृष्ण सनातन पाहूं । या या या या ॥३॥

३४७९ सोडी कान्हा रविदोर । माथिल्या देतें । बया मज तें दे आई । मज तें दे डेरां घुमघुमतें १ यशोदा उचलोनी । कडे त्यासी घेउनी । दाविती चित्रशाळेतें २ करीं कर धरुनी । नेउनी अंगणीं । दावी कूप बावीतें ३ दावीत आरशांत । म्हणे पाहे कृष्णनाथ । मुख मुखा चुंबितें ४ चिमण्या ह्या गौळणी । आल्या त्याही मिळोनी । राधे उरीं मज तें दे ५ राधेसी म्हणे नामा । कृष्णासी तुझा प्रेमा । समजावी यासी तें दे ॥ ६ ॥

३४८० गड्यानों राजा कीरे झाला । कृष्ण सिंहासनीं बैसला १ पांवा मोहरी घोंगडी । आम्हीं खेळु यमुने थडीं । नाचो पाउला देहुडीं । कृष्ण आमुचा किरे गडी २ खेळूं हुतुतु हुंबरी । थडक हाणो टिरीवरीं । आतां चालिला दळभारी । आमचे यशोदेचा हरी ३ कुस्ती खेळतां कासाविसी । शेंबुड खरकटें नाकासी । कडे घेऊं सावकासी । आतां बहु भितो यासी ४ आम्ही तुम्हासवें जाऊं । गाई वळावया जाऊं । त्याचे मानेंत बुक्या देऊं । जवळी जावयासी भिऊं ५ नामा म्हणे चला जाऊं । हात जोडोनी उभे राहूं । पायां पडून मागून घेऊं । जनींवनीं तो । कृष्णची ध्याऊं ॥ ६ ॥

३४८१ जाऊं पाण्या निसुरवाण्या। आळवीती गोड राण्या ॥ धृ० ॥ गोविंद गीतीं गाऊं गोविंद गीतीं गाऊं। आनंदें जाऊं पाण्या १ खाऊं कंदमुळें आम्हीं असों वनीं। न देखों श्रीकृष्ण न ऐकों कानीं २ आम्हीं गोड भिल्लीणी काय आम्हां गोडी। तुझिया नामाची लागली आवडी ३ आजींचा दिवस आम्हां झालासे आनंदु। विष्णुदास नामा म्हणे यानें लावियेला छंदु ४

३४८२ जाये जाये जाये परतोनि पाहे। लांचावला जीव पर न लगे सोय गे माय १ नावेक विठ्ठल पाहूं या साजणी। न पुरे गे धणी डोळियांचि २ देखिला ग माय लावण्यसागर। नामया दातार केशिराज ॥ ३ ॥

३४८३ गौळणी ठकविल्या। गौळणी ठकविल्या। एक एक संगतीनें। मराठी कानडीया। एक मुसलमानी। कोंकणी गुजरणी। अशा पांचांजणी गौळणी ठकविल्या ॥ धृ० ॥ गौळणी सुंदरी। गौळणी सुंदरी। गेल्या यमुने तीरीं। वस्त्रें फेडूनियां स्नान करिती नारी। गोविंदानें वस्त्रें। नेलीं कळंबावरीं। स्नान करोनियां। त्या आल्या बाहेरीं १ लडोबा गोविंदा। लडोबा गोविंदा। निरवाणी आज। आडचाल्लो पडचाल्लो। शीर फोड्या न कोडो। मारी कन्हया। पानी खेल्या न खेळो २ देखरे कन्हया देखरे कन्हया। मै इज्यतकी बडी। कदम पकडुंगी। मैयां कुटो जुडी। मेरी चुनरी दे। मेरी ले दुलडी ३ देवकीनंदना। देवकीनंदना। तूं ऐक श्रीपती। उघडी हिंवाची तुज विनवूं किती। पायां पडत्यें बा। मी येत्यें काकुळती। माझी साडी दे। घे नाकाचे मोती ४ पावगा दाताला। पावगा दाताला। तूं नंदाचा झिलो। माकां फडको दी। मी हिवानं मेलों। घे माझो कोयतो। देवा पायां पडलों ५ ज्योरे माधवजी। ज्योरे माधवजी। मै शरण थई। तनका कांकैपी। बाप दयाळ तूंही। मारी साडी आपो। हातणी ले कंकनी ६ इतुकें ऐकुनी इतुकें ऐकोनी। देव बोले हांसोनी। सूर्या दंडवत करा कर जोडोनी। नामा विनवितो। म्हणे शारंगपाणी। गौळ्या ऐकु तूं। धन्य तुझी करणी ॥ ६ ॥

३४८४ कान्हा तूं आजि कां झालासि बैमान ॥ धृ० ॥ तूं तो आमुचा गडी। म्हणोनि मी केली खोडी। घालूं डुबर यमुनेची मोडूं मान १ होसी तूं आमुचा बळी। म्हणोनि म्यां केली कळी। तेथें कशाचा काय गुमान २ जरी तूं होसी सखा। होऊं दे झाला वाखा। चल रूपवती घरीं घेऊं मान ३ समजूनीया देव। एक नामा नामदेव। जालें तें हारपलें। या द्वैत भान ॥ ४ ॥

३४८५ प्रातःकाळीं प्रहरा रात्रीं उठिल्या गौळणी बाळा। घुसळण मांडियेलें घरोघरीं सकळां। नित्यानंदें परमानंदें गाती गोपाळा। सहस्रापरी केशा गाती मदन सावळां १ घुम घुम करिती घुम घुम करिती डेरे घुमती। आनं-

दल्या गौळणी छंदें छंदें डोलती ॥ ध्रु० ॥ एक म्हणती साजणी तुम्ही लपवा गे लोणी । न कळे न कळे हो बाई कृष्णाची करणी । कोणीकडुन हा गे येईल सखये चक्रपाणी । खास खांदुनि तुम्हीं आतां लपवा दुधाणी २ बोलतां चालतां इतुक्यामध्यें हरी आला । कवणेंहि नाहीं देव दृष्टीं देखिला । सूक्ष्मरूप धरुनि डेऱ्यामध्यें प्रवेशला । वरच्यावरि देव लोणी खाऊनियां गेला ३ उन्हवणी शिळवणी घालिती परि तों लोणी येईना । काय झालें टोणें सासूबाई कळेना ४ हा हा गे बायांनों तुमचे जाणते चाळे । यशोदेच्या मुलां नेउनि देतसां गोळे । उगेंचि मग पाहतां आतां फिरगे निराळे । मारी ठोसरे दोन्ही गाल्हेरे घेतले ५ डेऱ्यामधुन मार माझा जगजीवन पाहे । नामा म्हणे धन्य धन्य वर्णूं मी काये ॥ ६ ॥

श्रीजनाबाई

३४८६ वैकुंठींचा हरी । तान्हा यशोदेच्या घरीं १ रांगतसे हा अंगणीं । माथां जावळाची वेणी २ पायीं पैंजण आणि वाळे । हातीं नवनीताचे गोळे ३ धन्य यशोदा ते माय । दासी जनी वंदी पाय ॥ ४ ॥

३७८७ गौळण म्हणे गौळणीला । पुत्र झाला यशोदेला १ एक धांवे धांवे एकीपुढें । ताटीं वाटीं सुंठवडे २ सुइणींची गलबल झाली । दासी जनी हेल घाली ॥ ३ ॥

३७८८ मग म्हणे नंदाजीला । पुत्रमुख पाहूं चला १ स्नान घालूनि त्यासी । वस्त्रें दिधलीं ब्राह्मणांसी २ परब्रह्म तें पाहुनी । ब्रह्मीं मिळे दासी जनी

३७८९ आलिया ब्राह्मणांसी दान । द्रव्य दिधलें अपार जाण १ गाई म्हशींचीं खिल्लारें । ब्राह्मणां दिधलीं अपारें २ कामधेनूची उभनी । कल्पवृक्षांची दाटणी ३ ऐसा आनंद सोहळा । दासी जनी पाहे डोळां ॥ ४ ॥

३४९० ब्रह्मा वंदी ज्याचे पाय । त्यासी यशोदा ते माय १ साम्राज्याचा जो दानी । मागे यशोदेसी लोणी २ क्षीरसागर ज्याचे चरणीं । त्याला पायावरतें न्हाणी ३ देव ब्रह्मांड पालकीं । त्याची टाळू हातें माखी ४ शुक सनकादीक योगी । जनी म्हणे दळूं लागी ॥ ५ ॥

३४९१ अहो गोकुळींच्या देवा । आदि अंत तुम्हां ठावा १ नलगे पुसावें हो कोणा । आदि अंत हो सुजाणा २ जनी म्हणे हो गोकुळीं । किती खासी उष्टावळी ॥ ३ ॥

श्रीभानुदासमहाराज

३४९२ तृण चारा चरूं विसरली। गाई व्याघ्र एके ठायीं जाली। पक्षीकुळें निवांत राहिलीं। वैरभाव समूळ विसरलीं १ वृंदावनीं वेणु कवणाचा माथे वाजे। वेणुनादें गोवर्धनु गाजे। पुच्छ पसरूनि मयोर विराजे। मज पाहतां भासती यादवराजे २ यमुना जळ स्थिर स्थिर वाहे। रथमंडळ चालतां स्तब्ध होय। शेषकूर्म वराह चकित राहे। बाळा स्तन देऊं विसरली माय ३ ध्वनी मंजुळ मंजुळ उमटती। वांकी रुणझुण रुणझुण वाजती। देव विमानीं बैसोनि स्तुति गाती। भानुदासा फावली प्रेमभक्ती ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

३४९३ दहीं दुध चोरूनि दे सर्वांला। ऐसें मज सांगताती। आई मज मारूं नको। नाहीं नाहीं म्यां पाहिली माती १ तें न ऐकिलें म्हणोनि मजवर। रुसले सांगाती। बळीरामही जो भेटला। तोही माझा पक्षपाती २ एकाजनार्दनीं पूर्ण कृपेनें। आम्ही भजूं दीनरातीं ॥ ३ ॥

३४९४ गोकुळामाजीं कृष्णें नवल केलें। स्त्री आणि भ्रतारा विंदान दाविलें १ खेळ मांडिला हो खेळ मांडिला हो। न कळे ब्रह्मादिकां अगम्य त्याची लीळा वो २ एके दिनीं गृहा गेले चक्रपाणी। बैसोनी वोसरी पाहे। पाळतोनी लोणी ३ गौळणी आली घरां म्हणे शारंगपाणी। चोरीचें विंदान गाळती पाहसी मनीं ४ चोरी करावया जरी येसी सदनीं। कृष्णा धरूनी तुझी शेंडी बांधीन खांबालागुनी ५ एकाजनार्दनीं ऐसें बोले व्रजबाळी। दाविलें लाघव ब्रह्मादिकां न कळे ते काळीं ॥ ६ ॥

३४९५ उठोनी मध्यरात्रीं तेथें आला सांवळा। सुखसेजे पहुडली देखे गोपी बाळा १ पती आणि गौळणी एके सेजें पहुडली। बैसोनियां सेजे विपरीत करणी केली २ धरूनी गोपी वेणी दाढी पतीची बांधिली। न सुटे ब्रह्मादिकां ऐशी गांठ दिधली ३ करूनी कारण आले आपुले मंदिरां। यशोदा म्हणे कृष्णा काय केलें सुंदरा ४ जाहला प्रातःकाळ लगबग उठे कामिनी। वोढतसे दाढी जागा झाला ते क्षणीं ५ कां गे मातलीस दिली दाढी वेणी गांठी। एकाजनार्दनीं आण वाहे गोरटी ॥ ६ ॥

३४९६ उभयतां बैसोनी क्रोधें बोलती। कैशी जाहली करणी एकमेक रडती १ गोदोहन राहिलें दिवस आला दुपारीं। धाउनी शेजारी येती पहाती

नवल परी २ शस्त्रें घेऊनियां ग्रंथीं बळें कापिती । कापितांचि शस्त्रें न कापे कल्पांतीं ३ घेऊनियां अग्नि लाविताती दाढी वेणी । न जळेचि वन्हि ऐशी केली कृष्णें करणी ४ ऐसा समुदाय लक्षावधी मिळाला । बोल बोलती बोला भलतेंचि बरळा ५ धांवूनियां नंदरायातें सांगती । एकाजनार्दनीं नवल विपरीत गती ॥ ६ ॥

३४९७ नंदें आणविलें उभयतां राजबिदीं । गोवळे आणि गोवळी भोंवती जनांची मांदी १ येवोनी चावडीये उभयतां रडती । म्हणे नंदराव कैशी कर्माची गती २ अंकावरीं बैसोनी सांवळा गदगदां हांसे । विंदान दाविलें देवें तुज बांधिलें असे ३ आम्हुची तूं शेंडी काल बांधीन म्हणसी । न कळे देवाची माव देवें बांधिलें तुजसी ४ आतां माझी गती कैशी हरी तें सांगा । करुणाभरीत देखोनी केलें लाघव वेगा ५ एकाजनार्दनीं करुणाकर मोक्षदानी । सहज दृष्टीं पाहतां सुटली ग्रंथी दोनी ॥ ६ ॥

३४९८ उठोनी प्रातःकाळीं गोपी येती घरां । आवरी आवरी यशोदे आपुलिया पोरा १ थोर पीडियेलें सांगतां नये आम्हां । दहीं दूध तूप लोणी नासिलें सीमा २ लेंकी सुना पोरें वेडावलीं सकळ । चोरी करिताती भुलविलें सबळ ३ एकाजनार्दनीं आवरी आपुला कान्हा । तुझा तुज गोड वाटे हांसतोसि मना ॥ ४ ॥

३४९९ एकीपुढें एक सरसावोनि गोपिका । सांगती गाऱ्हाणीं तुज नाहीं ठाऊका १ रात्रीं मंचकावरीं पहुडतां साजणी । अवचिता येउनी बांधी दाढी आणि वेणी २ नाहतां आपुलें अंतरसदनीं । येऊनियां पुढें बैसे शारंगपाणी ३ ऐसा कंटाळा आणियला येणें । एकाजनार्दनीं तुझें आवडतें तान्हें ॥ ४ ॥

३५०० दुजी येउनी पुढें बोले ऐके वो बाई । घुसळण घुसळितां डेरा फोडिला पाही १ धांवुनी आली सासु मारितसे मजला । हांसतसे आपण तेथोनी पळाला २ वासुरें तीं सोडी मुला चिमुरे घेतो । घा रे नवनीत म्हणोनी तयां मारितो ३ लपविलें ठायीं उरों नेदी कांहीं । एकाजनार्दनीं पुरे आतां बाई ४

३५०१ एकीपुढें एक सांगाती गाऱ्हाणीं । लिहितां पृथ्वी न पुरेचि धणी १ म्हणे यशोदा कृष्णा काय हें कैसें । खोडी नको करूं हरी बोलतसे २ मज नेती गृहांत दहा पांच मिळती । नग्न होऊनियां मग पुढें नाचती ३ म्हणती रे पोरा तूं दिससी साना । हृदयीं धरूनी करीं देती स्तना ४ ऐसे याचे तुज सांगूं म्हणती माते । एकाजनार्दनीं नवल वाटेल तूंतें ॥ ५ ॥

३५०२ घरोघरीं चोरी करितो हृषीकेशी । गाऱ्हाणें सांगती येउनी येशोदेसी २ भली केली गोविंदा भली केली गोविंदा । निज भक्तांसाठीं दाख-

विसी लीला २ कवाड उघडोनि शिंकें वो तोडिलें। दहीं दुध भक्षूनी ताक उलंडिलें। अंतर बाहेर मज व्यापियेलें मायां। एकाजनार्दनीं म्हणे न सोडी पायां॥ ४॥

३५०३ ऐसें नानापरी सांगती गाऱ्हाणें। ऐकतां घडे कोटी अश्वमेध यज्ञ १ पुनरपि संसार नयेची मागुती। शंख चक्र गदा पद्म ऐसे जन्म होती २ एकाजनार्दनीं ऐकतां चोरी कर्म। कर्म आणि धर्म पावती विश्राम॥ ३॥

३५०४ बाळकृष्ण रांगे नंदाघरीं। चोरी करी घरोघरीं। गौळणी धरूनियां करीं। घेऊनि नंदमंदिरीं आली १ गाऱ्हाणें सांगती अबळा। नवल विंदान तयाची ती कळा। हांसत उभा यशोदे जवळां। पाहूनियां बाळा चाकाटली २ राहिलें बोलणें चालणें निवांत। कृष्णरूपीं वेधलें चित्त। एकाजनार्दनीं समाधिस्त। द्वैताद्वैत विसरली॥ ३॥

३५०५ एकमेक गौळणी करिती विचार। चोरी करी कान्हा नंदाचा कुमर १ नायके वो बाई करूं गत काई। धरूं जातां पळून जातो न सांपडेचि बाई २ दहीं दूध लोणी चोरी करूनियां खाये। पाहूं जातां कवाड जैसें तैसें आहे ३ एकाजनार्दनीं न कळे लाघव तयाचें। न कळेचि ब्रह्मादिकां वेडावलें साचें॥ ४॥

३५०६ आम्हीं असतां माजघरीं। रात्र झाली दोन प्रहरीं। मी असतां पतिशेजारीं। अवचित हरि तुझा आला १ काय सांगूं सखये बाई। वेदशास्त्रां अगम्य पाहीं। आगमनिगमां न कळे कांहीं। मन पवन पांगुळले गे बाई २ आम्हीं असतां निदसुरीं। मुंगुस घेउनी आपुले करीं। सोडियलें दोघां माझारीं। तंव तें बोचकारी आम्हांतें ३ आम्हीं भ्यालों उभयतां। चीर फिटलें तत्वतां। नग्नचि झालें मी सर्वथा। भूत भूत म्हणोनि भ्यालें ४ ऐसें करूनि आपण पळाला। जाउनी माये आड लपाला। एकाजनार्दनीं म्हणे भला। आतां सांपडतां न सोडी त्याला॥ ५॥

३५०७ गौळणी बारा सोळा। होउनी येके ठायीं मेळा। म्हणती गे कृष्णाला। धरूं आजीं १ कवाड लाउनी। बैसल्या सकळ जणी। रात्र होतांचि माध्यान्हीं। आला कृष्ण २ दहीं दूध तूप लोणी। यांचीं भाजनें आणुनि। रितीं केलीं तत्क्षणीं। परी तयां न कळे ३ थोर लाघव दाविलें। सकळां निद्रेनें व्यापिलें। द्वार तें नाहीं उघडिलें। जैसें तैसेंची ४ खाउनि सकळ। मुखा लाविलें कवळ। आपण तात्काळ। पळे बाहेरीं ५ एकाजनार्दनीं। ऐशी करूनि करणी। यशोदे जवळीं येउनि। बोलंगा बैसे॥ ६॥

३५०८ येणें कृष्णें आमचें आमुचें खादलें दूध दहीं। फोडोनि टाकिलीं भाजनें पाहीं १ आवरी आवरी बाई आपुला कान्हा। न कळे याची करणी

ब्रह्मादिकां नये ध्याना २ घेऊनियां पोरें घरांमध्यें येतो पाहे। चोरी करूनियां पळूनी जातो लवलाहें ३ एका जनार्दनीं किती सांगूं गाऱ्हाणें। पुढां आलिया यासी शीक लावीन सत्य जाणे ॥ ४ ॥

३५०९ गौळणी सांगती गाऱ्हाणी। रात्रीं आले चक्रपाणी। खाउनी दहीं दूध तूप लोणी। फोडिलीं अवघीं विरजणीं १ हा गे बाई कोणासी आवरेना। यशोदे बाळ तुझा तान्हा। कोठवर सोसूं धिंगाणा ॥धृ०॥ दुसरी आली धांवत। यानें बाई काय केली मात। मुखाशीं मुख चुंबन देत। गळ्यामधिं हात घालीत। धरूं जातां सांपडेना २ तिसरी आली धाउनी। म्हणे गे बाई काय केली करणी। पतीची दाढी माझी वेणी। दोहींसी गाठ देउनी। गांठ बाई कोणा सुटेना ३ मिळोनी अवघ्या गौळणी। येती नंदाच्या अंगणीं। जातों आम्हीं गोकुळ सोडोनी। आमुच्या सुना घेउनी। हें बाई आम्हांसी पहावेना ४ ऐशीं ऐकतां गाऱ्हाणीं। यशोदें नयनीं आलें पाणी। कृष्णा खोड दे टाकुनी। एकाजनार्दनीं चरणीं। प्रेम तया आवरेना ॥ ५ ॥

३५१० गौळणी गाऱ्हाणें सांगती यशोदेसी। दहीं दूध खाउनीयां पळुनी जातो हृषीकेशी १ लाडका हा कान्हा बाई तुझा तुला गोड वाटे। याच्या खोडी किती सांगूं महीपत्र सिंधु आटे २ मेळवोनी गोपाळ घरामध्यें शिरे कान्हा। धरूं जातां पळुनी जातो यादवांचा राणा ३ ऐसें मज यानें पिसें लावियलें सांगूं काई। एकाजनार्दनीं कायांवाचांमनें पायीं ॥ ४ ॥

३५११ यशोदेसी गौळणी सांगती गाऱ्हाणें। नट नाटक कपटी सांभाळ आपुलें तान्हें। किती खोडी याच्या सांगूं तुजकारणें १ सहस्रमुख भागला। निवांताचि ठेला। वेद परतला। गाती अनुछंदें। वेध लाविला गोविंदें। परमानंदें। आनंदकंदें ॥धृ॥ एके दिवशीं मी गेलें यमुनातट जीवना। गाई गो सांगाते घेऊनि आला कान्हा। करी धरी पदरा न सोडी तो जाणा। एकांत घातली मिठी। न सुटे गांठी। पाहिला दृष्टिं। नित्य आनंदु। वेध लाविला २ माझ्या घरासी एकदां आलें शारंगपाणी। दहीं दूध भक्षुनी रिती केली दुधाणीं। अज्ञान मडकीं टाकीली निपटुनीं। पाहिला हरी। पळाला दुरीं। घराभीतरीं। बाई यशोदे। वेध लाविला ३ किती खोडी याच्या सांगू तुज साजणी। गुण याचे लिहितां न पुरे मेदिनी। रूप सुंदर पहाता न पुरे नयनी। एकाजनार्दनीं देखिला। ध्यानीं धरिला। मनीं बैसला। सच्चिदानंद। वेध लाविला ॥ ४ ॥

३५१२ ऐके ऐके बाई यशोदे। नवल केलें तुझ्या गोविंदें। आमुचीं मुलें तुडविलीं पदें। आतां यासी बांधांन १ आवरी आवरी आपुला कान्हा। नाशियल्या आमुच्या सुना। अझुनि लाज नये तुझ्या मना। तुझा तुला गोड

वाटे कान्हा २ येतो आमुचे घरासी । धमकावितो लेकी सुनांसी । कोठें लोणी सांग आम्हांसी । न सांगतां वासुरें सोडी बिदीसी ३ आपण खातो दही दूध लोणी । हात पुसतो सुनेच्या मुखालागुनी । एकाजनार्दनीं करीं करणीं । जातो पळोनी तेथोनी ॥ ४ ॥

३५१३ मिळोनी गौळणी । देती यशोदे गाऱ्हाणीं । खोडी करी चक्रपाणी । ऐक साजणी यशोदे १ परवां आला आमुचे घरां । दारीं निजला होता म्हातारा । घेऊनि ताकाचा हो डेरा । फोडिला सैरा त्यावरीं २ दुसरी बोले बाई यशोदे । कांहीं सांगते तुझीया मुकुंदें । आमुचे घरा येऊनि गोविंदें । नवल केलें साजणी ३ सून होती माझी गर्भिणी । तीस पुसे चक्रपाणी । कैशी जाहलीस हो गर्भिणी । तंव ती हासूं लागली ४ जवळ बैसला जाउनि । पोट पाहे चांचपुनी । न कळे ईश्वराची करणी । तंव ती झिडकावी ५ ऐशा खोडी नानापरी । किती म्हणोनि सांगूं सुंदरीं । एकाजनार्दनीं आवरीं । आपुलिया कृष्णातें ॥ ६ ॥

३५१४ दिसे सगुण परि निर्गुण । आगमा निगमा न कळे महिमान । परा पश्यंति खुंटलिया जाण । त्याचें न कळे शिवासी महिमान १ पहा हो सांवळा नंदाघरीं । नवनीताची करीतसे चोरी । गौळणी गाऱ्हाणीं सांगती नानापरी । त्याचें महिमान न कळे श्रमले सहा चारी २ कोणी म्हणती यासी शिक लावूं । कोणी म्हणती आला बाऊ । दाखवी लाघव नवलाऊ । अगम्य खेळ ज्याचा कवणा न कळे कांहीं ३ चोरी करितां बांधिती उखळीं दावें । येतो काकुलती माते मज सोडावें । एका, जनार्दनीं दावी सोंग बरवें । ज्याची कीर्ति ऐकतां अघ नासे सर्वे ॥ ४ ॥

३५१५ आवरी आवरी आपुला हरी । दुबळयाची केली चोरी । घरां जावयाची उरी । कृष्णें ठेविली नाहीं १ गौळणी उतावेळी । आली यशोदा जवळीं । आवरी आपुला वनमाळी । प्रळय आम्हां दिधला २ कवाड भ्रांतीचें उघडिलें । कुलूप मायेचें मोडिलें । शिंके अविद्येचें तोडिलें । बाई तुझिया कृष्णें ३ होती क्रोधाची अर्गळा । हळूंचि काढिलीसे बळां । होती अज्ञानाची खिळा । तेही निर्मूळ केली ४ डेरा फोडिला दंभाचा । त्रिगुण तिवईस ठाव कैंचा । प्रपंच सडा हा ताकाचा । केला कृष्णें ५ अहंकार होता ठोंबा । उपडिला घुसळ खांबा । तोही टाकिला स्वयंभा । बाई तुझिया कृष्णें ६ संचित हें शिळें लोणीं । याची केली धूळधाणी । संकल्प विकल्प दुधाणी । तीहीं फोडिलीं कृष्णें ७ प्रारब्ध हें शिळें दहीं । माझें खादलें गे बाई । क्रियमाण दूध साई । तीहीं मुखीं वोतिलीं ८ द्वेष रांजगण सगळे । स्पर्शे होती हात काळे । होतें कामाचें तें पाळें । तेही फोडिलें कृष्णें ९ सुचित

बुध्दिचित घृत घागरी । लोभें भरल्या होत्या घरीं । त्याही टाकिल्या बाहेरीं । तुझिया कृष्णें १० कल्पनेची उतरंडी । याची केली फोडाफोडी । होती आयुष्याची डुरडी । तेही मोडिली कृष्णें ११ पोरे रे अचपळ आमुची । संगती धरिली या कृष्णाची । मिळणी मिळाली तयांची । संसाराची शुद्ध नाहीं १२ ऐशी वार्ता श्रवणीं पडे । मग मी धांवोनी आलें पुढें । होतें द्वैताचें लुगडें । तेंहीं फिटोनी गेलें १३ आपआपणा विसरलें । कृष्णस्वरूपीं मिळालें । एकाजनार्दनीं केलें । बाई नवल चोज ॥ १४ ॥

३५१६ प्रथम मत्स्य अवतारीं तुमचें अगाध चरित्र । न कळे ब्रह्मादिकां वैष्णव गाती पवित्र १ उठोनी प्रातःकाळीं गौळणी घुसळण घुसळिती । गाती कृष्णाचे पोवाडे हृदयीं परोपरीं ध्याती २ द्वितीय अवतारीं आपण कच्छरूप जाला । सृष्टि धरूनी पृष्ठीं शेवटीं सांभाळ केला ३ तृतीय अवतारीं आपण वराहरूप झाला । धरणी धरुनी दाढें हिरण्याक्ष वधिला ४ चतुर्थ अवतारीं आपण नरहरि रूप । रक्षुनी प्रल्हाद् वधिला हिरण्यकश्यप ५ पाचवे अवत्तारीं आपण वामन झाला । बळी घालुनी पाताळीं शेखीं द्वारपाळ ठेला ३ सहावे अवतारीं आपण परशुराम झाला । धरुनी परशु हातीं सहस्रभुजा वध केला ७ सातवे अवतारीं आपण दाशरथी राम । वधोनी रावण कुंभकर्ण सुखी देव परम ८ आठवे अवतारीं आपण वासुदेवा घरीं । वधोनी कंसादिक असुर मारिले भारी ९ नववे अवतारीं अपण बौद्धरूप झाला । धरूनियां मौन भक्तांघरीं राहिला १० दहावे अवतारीं आपण झालासे वारु । एकाजनार्दनीं वर्णिला त्याचा बडिवारु ॥११॥

३५१७ मिळोनी अबला बसती परसद्वारीं । येरे येरे कृष्णा म्हणोनी बाहाति व्रजनारी १ ऐशा लांचावल्या नंदनंदना । घरींच बैसती लक्ष लावीत कान्हा २ वेद श्रुतीसी न कळे जयाची शुद्धी । तो नवनीत खावया लाहे घरामधीं ३ एकाजनार्दनीं ब्रह्म परिपूर्ण । तेणें वेधें वेधिलें आमुचें मनाचें मन ॥ ४ ॥

३५१८ ऐक ऐक सखये बाई नवल मी सांगूं काई । त्रैलोक्याचा धनी तो हा यशोदेसी म्हणतो आई १ देवकीनें वाहीला यशोदेनें पाळिला । पांडवांचा बंदीजन होऊनियां राहिला गे २ ब्रह्मांडाची सांठवण योगीयांचें निजधन । चोरी केली म्हणऊन उखळासी बंधन ३ सकळ तीर्थें जया चरणीं सुलभ हा शूलपाणी । राधिकेसी म्हणतो तुझी करीन मी वेणीफणी ४ शरण एकाजनार्दनीं कैवल्याचा मोक्षदानी । गाई गोप गोपी बाळां मेळाविले आपुलेपणीं ४

३५१९ भिंगाचें भिंगुलें खांद्यावर आंगुलें । नाचत तान्हुलें यशोदेचें १ येती गौळणी करती बुझावणी । लागती चरणीं कान्होबाच्या २ गोविंद

घालिया वाजविती टाळिया । आमुचा कान्हया देवराव ३ कडदोरा बिंदलीं वाघनखें साजिरीं । नाचत श्रीहरी यशोदेचा ४ पायीं घागरीया वाक्या साजरीया । कानींच्या बाळ्या ढाळ देती ५ एकाजनार्दनीं एकत्वशरण । जीवें निंबलोण उतरती ॥ ६ ॥

३५२० ब्रम्ह कैसें वेडावलें गे बाईये ॥ धृ० ॥ निर्गुण होतें सगुणा आलें। त्रिभुवन उद्धरिलें बाईये १ येउनी वसुदेवें गोकुळा नेलें। यशोदेनें खेळाविलें गे बाईये २ एका एकपण तेहीं नेलें। जनीं जनार्दन केलें गे बाईये ॥ ३ ॥

३५२१ काळी घोंगडी हातीं कांठी । लागला धेनूचे पाठीं १ अरे हरी व्रज वांकुडा कीं तुजसाठीं । बैसला यमुनेचे तटीं २ राधा गोरटी हातीं वाटी । लागली कृष्णाचे पाठीं ३ एकाजनार्दनीं झाली दाटी । घातली पायांवर मिठी ४

३५२२ देखिला अवचितां डोळां सुखाचा सागरु । मन बुद्धि हारपली झाले एकाकारू । न दिसे काया माया कृष्णीं लागला मोहरु १ अद्वया आनंदा रे अद्वया आनंदा रे । वेधियल्या कामिनी अद्वया आनंदा रे २ खुंटलें येणें जाणें घर सासुर । नाठवे आपपर वेधियेलें सुंदर । आंत सबाह्य व्यापिलें कृष्ण परात्पर नागर वो ३ सावजी कळलें आतां लोधलें निर्गुणा । एकाजनार्दनीं कृपा केली परिपूर्णा । गगनीं गिळियलें येणें उरी नुरेचि आपणा ४

३५२३ चंद्राहुनी शीतळ रवीहुनी सोज्वळ । तेणें मज कवळ वेधियलें १ वेध कसा मज लागला वो बाई ॥धृ०॥ अमृताहुनी स्वादु गगनाहुनी मृदु । रूपेंविण आनंदु देखिला बाई २ एकाजनार्दनीं आनंदु परिपूर्ण । कायांवाचां मनें वेधिलें वो बाई ॥ ३ ॥

३५२४ तुझें श्रीमुख सुंदर । कुसुम शुभकांति नागर । कासे पीतांबर मनोहर । पाहुनी भूल पडली । करुणाघना १ मुरली नको वाजवूं मनमोहना ॥ धृ० ॥ सर परता होय माघारा । देहभाव बुडाला सारा । नाहीं संसारासी थारा । भेद भ्रम गेला । कमळनयना २ ध्वनि मंजुळ ऐकतां कानीं । सर्व सुखा जाली धणी । एकाजनार्दनीं ध्यानीं मनीं । एकपण जगजीवना ॥ ३ ॥

३५२५ सुंदर मुख साजिरें कस्तुरी मळवटी । मुरली वाजवीत उभा यमुनेच्या तटीं । गोपवेश शोभे खांदां कांबळी हातीं कांठी १ तो नंदनंदन देखिला जगजेठी वो १ मंजुळ मंजुळ वाजवी मुरली । ऐकतां माझी चित्त वृत्ति हरली ॥ ध्रु० ॥ चारी वेद जया गाताती आनंदें । तो गोकुळीं गाई चारी परमानंदें । श्रुतिशास्त्रें वेधलीं जयाचिया छंदें । तया गोवळ म्हणती कान्हा आनंदें २ ऐशी आवडी भक्तांची देखा । उच्छिष्ट खातां कांहीं न

धरी शंका । एकाजनार्दनीं भुलला तयाचीया सुखा । वैकुंठ नावडेचि देखा३

३५२६ जो न कळे वेदशास्त्रां गे माये । तो गोकुळीं चोरुनी लोणी खाये १ ऐशी भाविकांची आवडी देखा । टाकुनि आला वैकुंठसुखा २ एकाजनार्दनीं ब्रह्म परिपूर्ण । तया घालिती यशोदा भोजन ॥ ३ ॥

३५२७ कृष्णमूर्ति होय गे कळों आली सोय गे। प्राणाचाही प्राण पाहतां सुख सांगूं काय गे २ तुळशीमाळा गळां गे कस्तुरीचा टिळा गे । अर्धांगीं रुक्मिणी विंझणें वारिती गोपी बाळा गे २ पीतांबराची कास गे कसिली सावकाश गे । नारद तुंबर गायन करती पुढें निजदास गे ३ भक्तकृपेची माय गे वोळखों आली विठाई गे । एकाजनार्दनीं विटे जोडियेले पाय गे ४

३५२८ मनमोहन मुरलीवाला । नंदाचा अलबेला १ भक्तासाठीं तो जगजेठी । कुब्जेसी रत झाला २ विदुरा घरच्या भक्षूनि कण्या । परमानंदें धाला ३ भक्तिसुखें सुखावला । एकाजनार्दनीं निमाला ॥ ४ ॥

३५२९ गोधनें चरावया जातां शारंगपाणी । मार्गीं भेटली राधिका गौळणी । कृष्ण दान मागे निरी आसडोनी । तंव ती देखिली यशोदा जननी १ यशोदा म्हणे नाटका हृषीकेशी । परनारीसी कैसा रे झोंबसी । येरु रुदत सांगतो मातेपाशीं । माझा चेंडू लपविला निरीपाशीं २ राधिका म्हणे यशोदे परियेसी । चेंडू नाहीं नाहीं वो मजपाशीं । परि हा लटका लबाड हृषीकेशी । निरी आसडितां चेंडु पडे धरणीसी ३ यशोदा म्हणे बाळका तुम्ही नारी । मार्गीं बैसतां क्षण एक मुरारी । एकाजनार्दनीं विनवी श्रीहरी । नाम घेतां पातकें जाती दुरीं ॥ ४ ॥

३५३० खांद्यावरीं कांबळी हातामधीं काठी । चारितसे धेनु सांवळा जगजेठी १ राधे राधे राधे राधे मुकुंद मुरारी । वाजवितो वेणु कान्हा सांवळा श्रीहरी २ एक एक गौळणी एक एक गोपाळा । हातीं धरूनि नाचती रासमंडळां ३ एकाजनार्दनीं रासमंडळ रचिलें । जिकडे पाहे तिकडे अवघें ब्रह्म कोंदलें ॥ ४ ॥

३५३१ अधरीं धरूनी वेणु । वेणु वाजविला कोणीं नेणुं १ प्रातःकाळीं तो वनमाळी । घेऊनि जातो धेनु २ उभी मी राहे वाट मी पाहे । केव्हां भेटेल मम कान्हु ३ एकाजनार्दनीं वाजविला वेणु । ऐकतां मन जालें तल्लीनु ॥ ४ ॥

३५३२ तुझ्या मुरलीची ध्वनी । अकल्पित पडली कानीं । विव्हळ जालें अंतःकरणीं । मी घरधंदा विसरलें १ अहा रे सांवळीया कैशी वाजविली मुरली ॥ धृ० ॥ मुरली नोहे केवळ बाण । तिनें हरिला माझा प्राण । संसार केला दाणादीन । येउनी हृदयीं संचरली २ तुझ्या मुरलीचा सूरतान । मी विसरलें देहभान । घर सोडोनी धरिलें रान । मी वृंदावनीं गेलें ३ एकाजनार्दनीं

गोविंदा । पतितपावन परमानंदा । तुझ्या नामाचा मज हा धंदा । वृत्ति तंव पदीं निवर्तली ॥ ४ ॥

३५३३ भुलविलें वेणुनादें । वेणु वाजविला गोविंदें १ पांगुळलें यमुना-जळ । पक्षी राहिले निश्चळ २ तृणचरें लुब्ध जालीं । पुच्छ वाहूनियां ठेलीं ३ नाद न समाये त्रिभुवनीं । एका भुलला जनार्दनीं ॥ ४ ॥

३५३४ कशीं जाऊं मी वृंदावना । मुरली वाजवि कान्हा ॥ ध्रु० ॥ पैलतीरीं हरी वाजवी मुरली । नदी भरली यमुना १ कासे पितांबर कस्तुरी टिळक । कुंडल शोभे कान्हा २ काय करूं बाई कुणाला सांगूं । नामाची सांगड आणा ३ नंदाच्या हरीनें कौतुक केलें । जाणे अंतरींच्या खुणा ४ एकजनार्दनीं मनीं म्हणा । देव महात्म्य कळेना कोणा ॥ ५ ॥

३५३५ मुरली मनोहर रे माधव ॥ ध्रु० ॥ श्रीवत्स लांछन हृदयीं विला-सन । दीन दयाघन रे १ सुरवर किन्नर नारद तुंबर । गाती निरंतर रे २ एकाजनार्दनीं त्रिभुवन मोहन । राखीत गोधन रे ॥ ३ ॥

३५३६ माझा कृष्ण देखिला काय । कोणी तरी सांगा गे ॥ ध्रु० ॥ हातीं घेऊनियां फूल । अंगणीं रांगत आलें मूल । होतें सारवित मी चूल । कैसी भूल पाडियेली १ माथां शोभे पिंपळपान । मेघवर्ण ऐसा जाण । त्याला ह्मणती श्रीभगवान । योगी ध्यान विश्रांति २ संगें घेऊनी गोपाळ । बाळ खेळे अक्षुमाळ । पायीं पोल्हारें झळाळ । गळां माळ वैजयती ३ एकाजना-र्दनीं माय । घरोघरांप्रती जाय । कृष्णा जाणावें तें काय । कोणी सांगा गे ४

३५३७ चला बाई वृंदावनीं रासक्रीडा पाहूं । नंदाचा बाळ येणें केला नवलाऊ १ कल्पनेची सासु इचा बहुतचि जाचु । देह भाव ठेऊनी पायीं ब्रह्मपदीं नाचूं २ सर्व गर्व सोडुनी बाई चला हरीपाशीं । द्वैतभाव ठेवुनी हरिरूप होसी ३ एकाजनार्दनीं विश्वव्यापक हा देव । एक एक पाहतां अवघें स्वप्नवत् वाव ॥ ४ ॥

३५३८ भक्ति गोकुळीं नवविधा नारी । गजरें चालती भारी वो । सुनीळ जळीं अति संतोषें । क्रीडती यमुना तीरीं वो १ स्थिर स्थिर माधवा विचार धरीं । आम्हीं परात्पर परनारी ।। वासना वास अलक्ष लक्षूनी । दह्याची करिसी चोरी रे २ आकंठ मग्न सुनीळ नीरीं । घन सांवळा देखोनि वरीं । येथोनि निघतां लाज मोठी । विनोद न करी रे ३ लाज सांडोनी धरा चरण । तंव मी होईन प्रसन्न ॥ एकाजनार्दनीं निःशंक झाल्या । जीवींची जाणुनि खूण वो ॥ ४ ॥

३५३९ आजीं वो कां हो कृष्ण नाहीं आला । म्हणोनि खेद करी गौळणी बाळा । काय वो ऐसा देहीं लागला चाळा । कां रे न येसी बाळा नंदाचिया १

कवण देवा नवसीं नवसूं। कवणा गुरूतें मार्ग पुसूं। कैं भेटेल हा हृषिकेसू। म्हणोनि मन जाहलें उदासू २ हा कृष्ण आजीं कां घरीं नये। आतां काय करूं यासी उपाय। एकाजनार्दनीं धरूं जाय पाय। तैंच दरशन होय आजीं याचें

३५४० देह गेह कर्म सारूनी। शेजे पहुडली निज समाधानीं। कृष्ण-वेणुगीत ये श्रवणीं। वृत्ति उचलली भेटीलागुनी वो १ जीवीं लागलें हरीचें ध्यान। कांहीं केलिया न राहे मन। प्रेम पडिभरें येतसे स्फुंदोन। हरिचरणीं तें वेधिलें मन वो २ लाज सांडोनी जालें निर्लज्ज। सासुसासऱ्यासी नाहीं मज काज। माया माहेर अंतरलें सहज। हरिचरणीं तो वेधलें निज वो ३ चिदाकाशींचें स्वच्छ चांदिणें। कृष्ण प्रभा ते चंद्र परिपूर्ण। ध्येय ध्याता खुंटलें तेणें गुणें। एकाजनार्दनीं सहज एकपणें वो ॥ ४ ॥

३५४१ ज्ञाति कुळ सांडिलें आम्हीं वेगीं। माया माहेर त्यजिलें तुजलागीं। अंग अर्पिलें अंगींचीये अंगीं। शेखीं रतलासी दासी कुब्जेलागीं १ सर सर निर्गुणा तूं अगुणाचा हरी। जवळीं असतां जालासी कैसा दुरीं। चित्त उतटे चिंतितां निरंतरीं। मन मावळलें न दिसे दृश्याकारीं वो २ तुजलागीं सांडिला देहसंग। तुजविण विटला विषयभोग। जळो तुझा उपदेश सांगसी योग। आम्हां देई सप्रेम संयोग ३ एक म्हणती गे सांडा शब्द आटी। शब्दां नातुडे कोरड्या ज्ञानगोष्टी। आजिचा सुदीन श्रीकृष्णीं झाली भेटी। हरुषें निर्भर स्वानंदें भरली सृष्टी ४ एक म्हणती गे सांडा शब्दज्ञान। ध्येय जोडलें काइसें आतां ध्यान। भज्य भजक एक झालें भजन। गेली त्रिपुटी मिथ्या मोक्ष बंधन ५ एक म्हणती गे चला मांडु रासू। ज्ञणें उगवेल मायामय दिवसु। दैवें जोडला हा कृष्ण परमहंसू। शोधा निजतत्व सांडोनि आळसु ६ गोपी मंडळी मिळाली कृष्णपाशीं। जेशा रश्मि मिनल्या रविबिंबासी। कृष्ण भोगितां नाठवे दिननिशीं। एका जनार्दनीं ऐक्यता प्रेमेंसी ॥ ७ ॥

३५४२ गवळण म्हणती यशोदेला। कोठें गे सांवळा। कां रथ शृंगारिला। सांगे वो मजला। अक्रुर उभा असे बाई गे साजणी १ या नंदाच्या आंगणीं। मिळाल्या गौळणी ॥ धृ० ॥ बोले नंदाची पट्टराणी। सद्गदीत होउनी। मथुरेसी चक्रपाणी। जातो गे साजणी। विव्हळ झालें मन वचन ऐकोनी २ अक्रूरा चांडाळा। तुज कोणीं धाडिला। कां घात करूं आलासी वधिशी सकळां। अक्रुरा तुझी नामापेशी न करणी ३ रथीं चढले वनमाळी आकांत गोकुळीं। भूमि पडल्या व्रजबाळी। कोण त्या सांभाळी। नयनींच्या उदकानें भिजली धरणी ४ देव बोले अक्रुरासी। वेगें हांकीं रथासी। या गोपींच्या शोकासी। न पहावें मजसी। एकाजनार्दनीं रथ गेला निघोनी ५

३५४४ आल्या पांच गौळणी पांच रंगांचे शृंगार करुनी ॥धृ०॥ पहिली गौळण रंग सफेत । जशी चंद्राची जोत । गगनीं चांदणी लखलखीत । ऐका तिची मात । मंथन करीत होती दारांत । धरून कृष्णाचा हात । ऐशा आल्या पांच गौळणी १ दुसरी गौळण भाळी भोळी । रंग हळदीहून पिंवळी। पिंवळा पितांबर नेसून आली । अंगीं बुट्टेदार चोळी । एक लहान तनु उमर कवळी । जशी चांफ्याची कळी । ऐशा आल्या पांच गौळणी २ तिसरी गौळण रंग काळा । नेसून चंद्रकळा । काळें काजळ लेऊन डोळां । रंग तिचा सांवळा । काळी गरसोळी लेऊन गळां । आली राजस बाळा । ऐशा आल्या पांच गौळणी ३ चवथी गौळण रंग लाल । लाल लालही लाल । कपाळीं कुंकुम चिरी लाल । भांगीं भरून गुलाल । मुखीं विडा रंग-लाल । जसें डाळिंबीचें फूल । ऐशा आल्या पांच गौळणी ४ पांचवी गौळण हिरवा रंग । अवघ्या झाल्या दंग । हिरव्या कांकणाचा पहा रंग । जसें आर-शींत जडलें भिंग । फुगडी खेळतां कृष्णासंग । एकनाथ अभंग । ऐशा आल्या पांच गौळणी ॥ ५ ॥

३५४५ गौळणीचा थाट निघाला मथुरे हाटालागीं । तें देखोनी जगदीश धांवला गोप घेउनी वेगीं १ कान्हयां सरसर परता नको आरुता येऊं। तुझा संग झालिया मग मी घरां कैसी जाऊं ॥ धृ० ॥ सासुरवासिनी आम्ही गौळणी जाऊं दे रे हरी । बहु वेळ लागतां सासु सासरे कोपतील घरीं २ आम्हीं बहुजणी येकला तूं शारंगपाणी दिससी येथें । हृदयमंदिरीं ठेउनी तूंतें जाऊं मथुरापंथें ३ एकाजनार्दनीं ब्रह्मवादिनी गोपीया बरवंटा । कृष्णपदीं त्या लीन झाल्या पूर्णपणें तन्निष्ठा ॥ ४ ॥

३५४६ मथुरेसी गोरस विकूं जातां नितंबिनी । तयांमाजीं देखिली राधिका गौळणी । जवळीं जाऊनियां धरिली तिची वेणी १ सोडी सोडी कान्हा शारंगपाणी । माझीया संसारां घातिलें पाणी । नांव रूप माझें बुडविलें जनीं २ राधा म्हणे येथोनियां बहु चाट होसी । घरीं चोरी करूनियां वाटे आड-विसी । ओढोनियां नेतें आतां तुज मातेपाशीं ३ धरिली पदरीं राधा न सोडीच निरी । दान दे आमुचें म्हणे मुरारी । भोंवताली हांसती व्रजसुंदरी ४ भक्ती-चिया पोटीं राधा समरस जाली । कृष्णरूप पाहूनियां देहभावा विसरली । एकाजनार्दनीं राधा शेजें पहुडली ॥ ५ ॥

३५४७ फणस जंबीर कर्दळी दाटा । हातीं घेउनी नारंगी फाटा १ वारि-यानें कुंडल हालें । डोळे मोडित राधा चाले २ राधा पाहूनि भुलले हरी । बैल दुभे नंदाघरीं ३ हरी पाहूनि भुलली चित्ता । राधा घुसळी डेरा रिता ४ मन मिनलेंसें मना । एका भुलला जनार्दना ॥ ५ ॥

३५४८ नानापरीं समजावितें परी न राहे श्रीहरी। दहींभात कालवोनी दिला वेगीं झडकरीं। कडेवरी घेऊनियां फिरलें मी द्वारोद्वारीं १ राधे राधे राधे राधे घेई शामसुंदरा। नेई आतां झडकरीं आपुलिया मंदिरां ॥धृ०॥ क्षणभरीं घरीं असतां करी खोडी शारंगपाणी। खेळावया बाहेरीं जातां आळ घेती गौळणी। थापटोनी निजवितां पळोनि जातो राजद्वारां २ राधा घेऊनि हरीला त्वरें जात मंदिरीं। हृदयमंचकीं पहुडविला श्रीहरी। एकाजनार्दनीं हरीला भोगी राधा सुंदरा ॥ ३ ॥

३५४९ करूं देईना मज दूध तूप बाई। मथितां दधि तो धरी रवी ठायीं ठायीं। हट्टें हा कदापि नुमजे समजाविल्यास काई। समजाउनी यातें तुझ्या घरास नेईं नेईं। १ राधे हा मुकुंद कडिये उचलोनी घेईं घेईं। रडतांना राहिना करूं यास गत काई काई। धृ० ॥ हरिसी आनंदें राधा मृदु मृदु बोलवीते। पाळण्यांत तुला कृष्णा निजवोनी हालवितें। गृहां नेऊनियां दही भात कालवितें। यशोदेसी सोडी कान्हा माझ्या जवळीं येईं येईं २ हट्ट मोठा घेतो मला छळितो गे राधे पहाणें। असाच हा नित्य राधे हरि घरां नेत जाणें। उगाचि हा निश्चळ कैसा राहे त्वां समजावल्यानें। तुझी धरितें हनुवटी यासी गृहा नेईं नेईं ३ गोविंदा गोपाळा कृष्णा मुकुंदा शेषशाई। जगजीवना गोकुळभूषणा गोपी भुलवणा बाई। उगा नको रडूं कृष्णा यशोदेसी सोडी तूंही। एकाजनार्दनीं शरण राधे घेउनी यासी जाईं जाईं ॥ ४ ॥

३७५० भक्ति गोकुळीं नवविधा नारी। गजरें चालती भारी वो ॥ सुनीळ जळीं अति संतोषें। क्रीडती यमुनातीरीं वो १ स्थिर स्थिर माधवा विचार धरी। आम्ही परात्पर परनारी॥ वासना वास अलक्ष लक्षुनी। दह्याची करिसी चोरी रे २ आकंठ मग्न सुनीळ नीरीं। घन सांवळा देखोनि वरीं। येथोनि निघतां लाज मोठी। विनोद न करी रे ३ लाज सांडोनि धरा चरण। तंव मी होईन प्रसन्न। एकाजनार्दनीं निःशंक झाल्या। जीवींची जाणुनि खूण वो ॥ ४ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

३७५१ रांगतु रंगणीं चोरितु लोणी। धांवोनि धरिती गौळणी। बांधति चरणीं देति गाऱ्हाणीं यशोदे साजणी। दधिघृत भक्षून तमाळनीळे नवल केलें साजणी १ कृष्ण आळिवा बाई आळिवा। परतोनि मातें दावा ॥धृ०॥ कृष्णा कान्हा मधुसूदना कामिनी मनमोहना। योगिध्याना हरस्मरणा गोपीध्याना। मानीति कान्हा बोलति यमुना २ नेणवसी नेणवसी।

आकळ तूं नाकळसी ॥ धृ० ॥ इंद्रनिळा श्रुतीजन फिरला। सूरीजन घन-सांवळा। कंठीं माळा कौस्तुभ गळां प्रीति तुळसीदळा। कांसे शेला सोन-सळा उभा बळिभद्राजवळां ३ कृष्ण सांवळा डोळसु सहज परम हंसु ॥ धृ० ॥ सदानंदा श्रीमुकुंदा श्रीहरी परमानंदा आनंदकंदा। अभय प्रल्हादा पावकनादा धेनुलुब्धा गोविंदा गोपाळा ४ कृष्ण आमुचा आमुचा। खेळिया गौळियाचा ॥धृ०॥ कर्पूरगौरा।मनस्थिरा पुराण गुणगंभिरा। वीरादिवीरा महा वीरा पांडवदळ साहाकारा। मथुरा नगरा कंसासुरा शिक्षा लाविसी चाणुरा। अतिसुंदरा तूं पेंढारा बापरखुमादेवीवरा रे। कृष्णा जाणितलें। माझें मज दिधलें ॥ ५ ॥

३५५२ एकुत्रि एकला जाला पैं दुसरा। एकीमेकी सुंदरा खेळविती १ माझिये कडिये तान्हा तुझिये कडिये कान्हा। देवकी यशोदा विस्मो करिती मनीं ॥ धृ० ॥ बापरखुमादेवीवरु आवडे मना। जगत्रजीवनु कान्हा बाईयांनो ॥ २ ॥

३५५३ त्वचेचिया रानां धाडूं नको मना। तेथें नंदाचा कान्हा डोळा घालि गो आयियो १ गाईचा गोंवळा यमुनेचा पावळा। धरिला माझा अंत्रुळा मग मी पळालिये गो ॥ धृ० ॥ ताकपिरीं गोंवळीं केली मजसी रांडोळी। भावें नारली मग मी पळालिये गो २ गळां गुंजमाला गांठी। डांगा मोरपिसा वेठी। सोकरू लागे पाठीं। नंदरायाचा गो आयियो ३ एक्याकरें धरि। विजाकरें वेठारी। चुंबन दे हरी। मग मी पळालिये गो ४ ऐसि पळत पळत गेलीये। कान्होनें मोहिलीये। माझी मीची जालिये। मग मी समोखिलिये गो ५ तुना चारा लागते गोर। तुना बोर लागतो गोर। तुना बाही माजीं चार। माझी आइयो गो गो ६ पूर्वपुण्य फळलें। देह मुक्त झालें। बापरखुमादेवीवर विठ्ठलें ऐसें केलें गो आइयो ॥ ७ ॥

३५५४ काय सांगूं तूंतें बाई काय सांगूं तूंतें ॥ धृ० ॥ जात होतें यमुने पाणिया वाटेंत भेटला सांवळा। दोईवल तोपी मयुलपुछाची खांद्यावली कांबला १ तेणें माझी केली तवाली मग मी तेथुनी पलाली। पलतां पलतां घसलून पलली दोईची घागल फुतली २ माझे घुलगे फुतले मग मी ललत बथले। तिकून आले शालंगपाणी मला पोतासीं धलिलें ३ मला पोताशीं धलिलें माझें समाधान केलें। निवृत्तीचे कृपें सुख हें ज्ञानदेवा लाधलें ॥४॥

३५५५ लक्ष लावुनि अंतरीं। कृष्णा पाहती नरनारी। लावण्यसागरु हरि। परमानंदु १ छंदें छंदें वेणू वाजे। त्रिभुवनीं घनु गाजे। उतावेळ मन माझें। भेटावया २ ब्रह्मविद्येचा पुतळा। गाई राखितो गोंवळा। श्रुति नेणवे ते लिळा। वेदां सनकादिकां ६ भूतग्रामींचा परिशु। तापत्रयाचा करा नाशु

आड धरुनि गोपवेषु। वत्सें राखे ४ रासक्रीडा वृंदावनीं खेळे। इंदुवदन मेळें। उद्धरी यदुकुळें। कुळदीपकें ५ निवृत्तिदासाचा दातारु। बापरखुमादेविवरु। भक्तां देतो अभयकरु। क्षणक्षणांमाजीं ॥ ६ ॥

श्रीसेनामहाराज

३५५६ गोपिका वेल्हाळा। अवघ्या मिळोनी सकळा। चालिल्या यमुना जळां। तंव सन्मुख देखिला सावळा वो १ राधा म्हणे बहु चाळक होसी। नसतां आळ कां आम्हांवर घेसी। त्वां देखिलें यशोदेसी। हा लबाड लटका हृषीकेशी वो २ यशोदा म्हणे कवटाळिणी। नसती खोडी करितां देखुनी। सांगतां गाऱ्हाणें येऊनी। गुणातीत हा चक्रपाणी वो ३ राधा म्हणे यशोदा सुंदरी। चोरटा शिंदळ तुझा मुरारी। आम्हां ठाउक अंतरीं। हा न करी तें करी काय सांगूं वो ४ हा ब्रह्मांडनायक। येणें मोहिले तिन्ही लोक। सेना म्हणे यदुनायक। कर्मातीत परिपूर्ण वो ॥ ५ ॥

३५५७ जाती मिळोनि पांच सात गवळणी। गोरस विकूं मथुरे लागोनी। वाटें आडवोनी दान मागे चक्रपाणी ॥ध्रु०॥ सोडी सोडी मज जाऊं दे हरी। नको वाटे आडवूं म्हणे मुरारी। घरीं जावा नणंदा जाचिती कीं भारी १ म्हणती गवळणी हरीसि हंसूनि। देऊं तुजलागीं नवनीत चोरूनी। जाऊं पाहती ठकवुनी हरीसी गवळणी २ ब्रह्मांडाचा नायक म्हणे गोपिकांसी। ब्रह्मज्ञानी महान चाळविले ऋषी। गाई गोपाळ चोरिलें नाडिलें ब्रह्मयासी ३ भक्तिभावें गवळणी रिघाल्या शरण। वृत्तिसहित बिंवल्या अवघ्या परिपूर्ण। सेना म्हणे विसरल्या कार्य आठवण ४

३५५८ दूती जाणवित स्वामिनी। काम दाटला हृदयभूवनीं। कां पा नयेचि सारंगपाणी। सेजे पहातां न दिसे नयनीं १ मज भेटवा गे श्रीहरी। लागला वेध त्याचा अंतरीं। ध्यानीं बिंबलासे मुरारी। प्राण रिघों पाहे जरी २ गोड न लागे काम धंदा कांहीं। नावरे चीर चोळी पाही। सुमनसेज रुपती बाई। चित्त वेधलें हरीपायीं वो ३ वृत्ति स्वानंदीं निमग्न। गेली देहभाव विसरून। रंगली परीपूर्ण। धन्य धन्य सेना म्हणे ॥४॥

३५५९ राधा जाणवित दूतीं। कामें व्यापिलें न गमे रातीं। कां वा गोंवळा नये निश्चिती। यानें वेधली चित्तवृत्ति ॥ध्रु०॥ मज दाखवा गे हरिसीं। ध्यान लागलें मानसीं। त्याविण न गमे दिवस निशीं। डोळा हृषीकेशी दावा मज १ मिळोनि गोपिनी मोहिला। कीं सत्यभामेनें दान केला। नारद हरिसीं घेउनि गेला। नेणों गुंतला सदैवा घरीं २ धाडिलें गरुडासी। वेगीं

आणावें हनुमंतासी । अभिमान होता सत्यभामेसी । नेऊनिया सभेसी विटं-
बिली ३ माया लाघवी सूत्रधारी । बोलतां बोल खुंटली वैखरी । धरिला
गोपिकांनीं अंतरीं । सेना म्हणे धन्य त्या नागरी वो ॥ ४ ॥

विरहिण्या

श्रीतुकाराममहाराज

३५६० वाळों जन मज म्हणोत शिंदळी । परी हा वनमाळी न विसंबें १
सांडूनी लौकिक झालियें उदास । नाहीं भय आस जीवित्वाची २ नाइकें
वचन बोलतां या लोकां । म्हणे झालों तुका हरिरता ॥ ३ ॥

३५६१ मजसवें आतां येऊं नका कोणी । सासुरवासिनी बाइयांनो १
न साहवे तुम्हां या जनांची कूट । बोलति वाईट ओखटें तें २ तुका म्हणे
झालों उदास मोकळ्या । विचरों गोवळ्यासवें आम्हीं ॥ ३ ॥

३५६२ सांगतों तें तुम्हीं आइकावें कांनीं । आमुचे नाचणीं नाचूं नका १
जोंवरीं या तुम्हां मागिलांची आस । तोंवरी उदास होऊं नका २ तुका म्हणे
काय वायांविण भिंद । पति ना गोविंद दोन्ही नाहीं ॥ ३ ॥

३५६३ आजिवरी तुम्हां आम्हां नेणपणें । कौतुकें खेळणें संग होता १
आतां अनावर झालों अगुणाची । करूं नये तेंचि करी सुखें २ तुका म्हणे
आतां बुडविलीं दोन्हीं । कुळें एक मनीं नारायणा ॥ ३ ॥

३५६४ सासुरियां वीट आला भरतारा । इकडे माहेरा स्वभावेंचि १ सांड-
वर कोणी न धरिती हातीं । प्रारब्धाची गति भोगूं आतां २ न व्हावी ते
जाली आमुची भंडाई । तुका म्हणे काई लाजों आतां ॥ ३ ॥

३५६५ परपुरुषाचें सुख भोगे तरीं । उतरोनि करीं घ्यावें सीस १ संवसारा
आगी आपुलेनी हातें । लावूनी मागुतें पाहूं नये २ तुका म्हणे व्हावें तयापरीं
धीट । पतंग हा नीट दीपावरीं ॥ ३ ॥

३५६६ मरणाही आधीं राहिलों मरोनी । मग केलें मनीं होतें तैसें १
आतां तुम्ही पाहा आमुचें नवल । नका वेचूं बोल वायांविण २ तुका म्हणे
तुम्ही भयाभित नारी । कैसी संग सरी तुम्हां आम्हां ॥ ३ ॥

३५६७ आइकला परी ऐसें नव्हे बाई । न सांडावी सोई भ्रताराची १ नव्हे

आरांणूक लौकिकापासून । आपुल्या आपण गोविलें तें २ तुका म्हणे मन कराल कठीण । त्या या निवडोन मजपाशीं ॥ ३ ॥

३५६८ आहाच आहाच आंत वरी दोन्ही । न लगा गडणी आम्हां तैशा १ भेऊं नये तेथें भेडसावूं कोणा । आवरूनि मना बंद द्यावा २ तुका म्हणे कांहीं अभ्यासावांचुनी । नव्हे हे करणी भलतीच ॥ ३ ॥

३५६९ न बोलतां तुम्हां कळों नये गुज । म्हणऊनि लाज सांडियेली १ आतां तुम्हांपुढें जोडीतसे हात । नका कोणी अंत पाहों माझा २ तुका म्हणे आम्हीं बैसलों शेजारीं । करील तें हरि पाहों आतां ॥ ३ ॥

३५७० क्षणभरिं आम्हीं सोसिलें वाईट । साधिलें अविट निजसुख १ सांडीमांडी मागें केल्या भरोवरी । अधिकच परी दुःखाचिया २ तुका म्हणे येणें जाणें नाहीं आतां । राहिलों अनंताचिये पायीं ॥ ३ ॥

३५७१ सर्व सुख आम्हीं भोगूं सर्व काळ । तोडियेलें जाळ मोहपाश १ याचसाठीं सांडियेलें भरतारा । रातलों या परमपुरुषाशीं २ तुका म्हणे आतां गर्भ नये धरूं । औषध जें करूं फळ नव्हे ॥ ३ ॥

३५७२ हासों रुसों आतां वाढवूं आवडी । अंतरीची गोडी अवीट ते १ सेवा सुखें करूं विनोदवचन । आम्हीं नारायण एकाएकीं २ तुका म्हणे आम्हीं झालों उदासीन । आपुल्या आधीन केला पति ॥ ३ ॥

३५७३ आधिल्या भ्रतारें काम नव्हे पुरा । म्हणोनि व्यभिचारा टेकलिये १ रात्रंदिस मज पाहिजे जवळी । क्षण त्या निराळी न गमे घडी २ नाम गोष्टी माझी सोय सांडा आतां । रातलें अनंता तुका म्हणे ॥ ३ ॥

३५७४ हाचि नेम आतां न फिरें माघारीं । बैसलें शेजारीं गोविंदाचे १ घररिघी जालें पट्टराणी बळें । वरिलें सांवळें परब्रह्म २ बळियाचा अंगसंग जाला आतां । नाहीं भय चिंता तुका म्हणे ॥ ३ ॥

३५७५ नाहीं काम माझें काज तुम्हांसवें । होतें गुप्त ठावें केलें आतां १ व्यभिचार माझा पडिला ठाउका । न सरती लोकांमाजीं जालें २ न धरावा लोभ कांहीं मजविशीं । जालें देवपिशी तुका म्हणे ॥ ३ ॥

३५७६ विसरलें कुळ आपुला आचार । पति भावे दीर घर सोय १ सांडिला लौकिक लाज भय चिंता । रातलें अनंता चित्त माझें २ मज आतां कोणी आळवाल झणीं । तुका म्हणे कानीं बहिरी झालें ॥ ३ ॥

३५७७ न देखें न बोलें नाइकें आणिक । बैसला हा एक हरि चित्तीं १ सासुरें माहेर मज नाहीं कोणी । एक केलें दोन्हीं मिळोनियां २ आळ आला होता आम्हीं भांडखोरी । तुका म्हणे खरी केली मात ॥३॥

३५७८ दुजा ऐसा कोण बळी आहे आतां । हरी या अनंतापासूनियां १

बळियाच्या आम्हीं जालों धाळिवंता । करूं सर्व सत्ता सर्वांवरीं २ तुका म्हणे आम्हीं जिवाच्या उदरा । जालों प्रीतिकरा गोविंदासी ॥ ३ ॥

३५७९ आम्हां आम्हीं आतां वडील धाकुटीं । नाहीं पाठीं पोटीं कोणी दुजें १ फावला एकांत एकविध भाव । हरि आम्हांसवें सर्व भोगी २ तुका म्हणे अंगसंग एके ठायीं । असो जेथें नाहीं दुजें कोणी ।। ३ ॥

३५८० एका जिवें आतां जिणें जालें दोहा । वेगळीक कांहीं नव्हे आतां १ नारायणा आम्हां नाहीं वेगळीक । पुरविली हे भाक सांभाळिली २ तुका म्हणे जालें सायासाचें फळ । सरली ते वेळ काळ दोन्ही ॥ ३ ॥

३५८१ शिकविलें तुम्ही तें राहे तोंवरीं । मज आणि हरी वियोग तो १ प्रसंग या नाहीं देहाची भावना । तथें या वचना कोण मानी २ तुका म्हणे चित्तीं बैसला अनंत । दिसों नेदी नित्य अनित्य तें ॥ ३ ॥

३५८२ बहुतांच्या आम्ही न मिळों मतासी । कोणी कैसी कैसी भावनेच्या १ विचार करितां वायां जाय काळ । लटिकोंचि मूळ फजितीचें २ तुका म्हणे तुम्ही करा घटापटा । नका जाऊं वाटा आमुचिया ॥ ३ ॥

३५८३ त्याचें सुख नाहीं आलें अनुभवा । कठीण हें जीवा तोंचि वरी १ मागिलांचें दुःख लागों नेदी अंगा । अंतर हे संगा नेदी पुढें २ तुका म्हणे सर्वविशीं हा संपन्न । जाणती महिमान श्रुति ऐसे ॥ ३ ॥

३५८४ न राहे रसना बोलतां आवडी । पायीं दिली बुडी माझ्या मनें १ मानेल त्या तुम्हीं आइका स्वभावें । मी तों माझ्या भावें अनुसरलें २ तुका म्हणे तुम्हीं फिरावें बहुतीं । माझी तों हे मति जाली आतां ॥ ३ ॥

३५८५ खेळिं खेळतां वो विकळ सुंदरा । जालि आठवितां नंदाच्या कुमारा । स्वेद कंप खेद दाटला शरीरा । जाला तो विरह तो नेणती ईतरा वो १ धरा आवरूनी म्हणाति वो साजणी । धीर न धरत पडीलि धरणीं । येकी सांगति वो जालि झडपणी । वेगिं आणा आतां पंचाक्षरी गुणी वो २ जातो प्राण वो येताति लहरे । येकी म्हणणि वो डंखिली विखारें । आंग तापलें वो येतु आसे शियारे । येकी म्हणाति वो मोडसियेचा भरें वो ३ येकि म्हणाति गे लागलें दैवत । कुळिचें दारूण वो नेदि करूं मात । घाला गोंधळ वो विनवा समस्त । ठेवा आण भाक करूनि एक चित्त वो ४ ऐसा मिळाला वो भोवताला पाळा । होति चुकुर येकी रडताती बाळा । पाजा वोखदें वो वांचाळा वेल्हाळा । नका उसिर गे धांवा उतावेळा वो ५ मग ते येकांतिची सांगे सखियासी । नका बाहेरि वो फुटों कोणापाशीं । आणा नंदाचा नंदनु येकांतासी । निळ्या स्वामीची हे भावना निश्चयेसी वो ॥ ६ ॥

३५८६ देतां आलिंगन नंदाच्या कुमरा । पडेल उतार हे वांचेल सुंदरा ।

नका आड घालूं संदेह दुसरा । लावा उठवुनि जाऊं द्या इतरा वो १ ऐसे बोलति त्या जीवींच्या जिवलगा । झाला विरह गे वांचवा सुभगा । आणा पाचारूनी गे एकांता श्रीरंगा । दुजा उपावोचि न चले या प्रसंगा वो २ आहे ठाऊकें हें अंतरीं आम्हांसी । याचा वेध झाल्या दशाचि हे ऐसी । होते आटणी गे जीवा आणि शिवासी । तेथें देहबुद्धि नाठवे देहासी वो ३ हृदयीं होतांचि या कामाचा संचार । न्यावा एकांतासि निष्काम यदुवीर । देईल सुख तोचि नाहीं ज्यासि पार । सांडा चावटी आणिक विचार वो ४ नाहीं अनुभव हा ठाऊक जयासी । त्याचि भोगिती या अनुदिनीं दुःखासी । येति जाति पुन्हा होति कासाविसी । आह्मी न विसंबों या सांवळ्या कृष्णासी वो ५ नाहीं जीवीं या जीविताची चाड । याच्या संगसुखें घालूं वो धुमाड । स्वामी निळयाचा पुरवील कोड । आणा तोचि आतां सांडा बडबड वो ६

३५८७ काय करूं वो भुलविलें भुलीं । चित्त माझें या विषयाचे चालीं । आड कल्पना ठाकोनि राहिली । त्याणें संगति वो याची अंतरली वो १ पायां पडतें वो दाखवा मज वाट । कर्माकर्मा चुकवुनियां घाट । कामक्रोधांचे ऐकोनि बोभाट । भय वाटे तें हें देखोनि दुर्घट वो २ मज तो विचार न सुचे आपुल्या मतें । न्याल तुम्ही त्या येईन सुपंथें । घेऊनि धर्म मज पाववा वो तेथें । जेथें असती सांवळे गोपीनाथ वो ३ कोठें गेले या करूं वोरबारा । आगी लागो या अघोरा संसारा । पडते गुंति हा अधिकचि पसारा । भेटवा आतां मज न्या वो सारंगधरा ४ येथें होती हे बहुतचि उत्पात । जन्म जरा या व्याधींचे आघात । भुललें वाट वो न मिळतां संघात । तुम्हि पाववा वो रमानाथ जेथें वो ५ आहे भरंवसा हा तुमचाचि मज । संत जाणतसां अंतरींचें गुज । आले शरण ते पावती सहज । निळा म्हणे आतां राखा माझी लाज वो ॥ ६ ॥

३५८८ माझी मजचि वो पडियेली भुली । गेलें मर्यादा वो विसरोनि आपुली । याची अणुमात्र पडतांचि साउली । वृत्ति तदाकार होऊंनिया ठेली वो १ आलें वाचें तेंचि करिते बडबड । नये भ्रांतीचें वो वस्त्र दृष्टीआड । मना आलें तैसा नाचतें धुमाड । नेणों काय पुरें आरंभला नाड वो २ नाहिं देखिलें तें येउनि पडे दृष्टीं । तेंचि उच्चारे वो येउनि वाचें ओठीं । नेणोंनि अनुभवा ज्ञानाची कसोटी । नेणों काय येउनी सांठवलें पोटीं वो ३ वाचें अनिर्वाच्य येउनि आदळे । हृदयीं वाउगेचि होताती सोहळे । उठिति स्फूर्तिचेचि क्षणाक्षणां उमाळे । माझिये जाणिवेचे फोडुनि पेंडोळे वो ४ होतें तैसें तुम्हां निवेदिलें पाईं । नकळे यावरीं तुमचे कृपेची नवाई । ठेवाल जैसें तेथें रहावें ते ठाईं । कैंचि सत्ता आम्हा बोलावें तें काई वो ५ यावरीं

कराल तें तुम्ही करा देवा । मी तों नुरोनियां उरलें देहभावा । कांहींचि नेणो-नियां हिताहित तेव्हां । निळा म्हणे साक्षी तुम्हींचि या सर्वां वो ॥ ६ ॥

३५८९ एकलें न कंठवे याविण मज आतां । घेउनि विचरेन सवें प्राणनाथा । जनिं वनिं वो एकांतिं बसतां । न करिं वेगळा हो युगें कल्प जातां वो १ हातीं लागला वो युगादिचा निध । भाग्यें माझिया वो जोडियला सिद्ध । करूनि उपचार पूजिन सावध । न वंचि शरीर सेविन एकाविध वो २ याचिये संगतीं वो सुखाचिया कोडी । वेचतां युगें कल्प मज वाटे घडी । भोगीन नित्य नवा जीवाचे आवडीं । भरूनि निज दृष्टि पाहेन घडि घडि वो ३ अवघे निवेदिन अंतरिंचे भोग । यासि करूनियां सये अंगसंग । कांहीं न वंचितां मन बुद्धि अंग । भोगिन निजसेजे घेऊनि श्रीरंग वो ४ त्यागें जीवा-चिया घालिन यासि मिठी । जातां युगसंख्या कल्पाचिया कोटी । धरिन अंतरिं वो बांधोनियां गांठी । यावरि न करिं मी कदा यासि तुटि वो ५ कळे अंतरींचा भाव या परेशा । होय प्रियवादें जैसा केला तैसा । पुरवी निज-दासीं केला जो धिंवसा । निळा म्हणे आहे कृपावंत ऐसा वो ॥ ६ ॥

३५९० एक ना दुसरें वो नव्हतें मजपासीं । मी मज नोळखतां आप आपणासी । होतिये निर्जनीं वो निराभास देसीं । नेणों कोणें आणियेलें कर्मभूमिसी वो १ तैंच पासुनियां विसरलें निजसुखा । वाटे जीव माझाचि परि मज वो पारिखा । देखोनि आपपर पात्र झालें बहु दुःखा । सांगों कोणापासिं सये जाला ऐसा वाखा वो २ मी मज माझियानि वेढाळिलें बाई । चित्तासि या चिंतनें वो घातलें प्रवाहीं । नेणोंचि विश्रांति कोठें विचरतां महीं । जेथुनियां आलिये ते नाठवेचि कांहीं वो ३ नसतेंचि कामक्रोध लागले हे वैरी । येउनिया आशा चिंता बैसल्या जिव्हारीं । द्वेष निंदेचिया नित्य नाना भरोवरी । कामना कल्पना ह्या दाटल्या शरीरीं वो ४ किती तरी करूं वो या संसारा पुरवणी । किती सोसूं येऊं जाऊं यमाचि जाचणि । किती येऊं जाऊं भोगूं नाना यातिचिया खाणी । किती गर्भवासीं बैसों थार अड-चणिं वो ॥ ५ ॥ ऐसि जाजावलि बहु अनुतापें बाळा । घेऊनियां विकृतिया विषयाचा कंटाळा । मनोभावें चिंतिला वो श्रीरंग सांवळा । पावली निज-स्थान पुनरपि म्हणे निळा वो ॥ ६ ॥

३५९१ पाहों गेलियें वो नंदाचा नंदन । नेत्रिं लेऊनियां आर्तिचें अंजन । जेथें उभा होता राजीवलोचन । भोंवतें मेळउनी गडि संत सज्जन वो १ दृष्टि तेथेंहि निवालि वो इंद्रियें सकळ । जालियें तटस्थाचि देखोनियां घन-नीळ । मुकुट विराजित कुंडलें वनमाळ । सुंदर श्रीमुख चतुर्भुज सरळ वो २ शंख चक्र हातीं गदा पीतांबरधारी । देव्हडा पाउलिं वो मुरलि अधरीं ।

वाजवितां सप्तस्वर उमटति माझारीं । देखतां देहभाव तुरतीच शरीरीं वो ३ वेधीं वेधले वो ज्याचे विधाता हरिहर । इंद्र आदकरूनी सकळहि सुरवर । सिद्ध महामुनि योगि ऋषीश्वर । नारद तुंबरादि महानुभाव थोर वो ४ तेथें कोण पाड आम्हां मानवांचा । ज्यातें न पुरति स्तवितां वेदवाचा । न कळे महिमा वो याच्या स्वरूपाचा । नयनिं पाहतांचि सुकाळ सुखाचा वो ५ रूप नागर वो सुंदर गोजिरें । चरणीं वाजती वो मंजुळ रुणझुणाति नुपुरें । ऐकतां निजानंदा होतसे चेईरे । निळा म्हणे माझें तेथेंचि मन मुरें वो ॥ ६ ॥

३५९२ ऐशिया सुखामाजीं राहेन सुखरूप । दुजा वागों नेदी आड येऊं संकल्प । भोगिन याचोंचि वो सर्वदा पडप । करूनि भावना अखंड तद्रूप वो १ ऐशी हे निश्चयाची सांगितली मात । तुम्हीं ही आयका हे कृपावंत संत । न कळे माझा मज सत्याचा इत्यर्थ । तुम्हींचि दावाल तो मानीन हितार्थ वो २ येईल चित्तासी ते सांगा विचारूनी । माझें निजहित तेंचि विवरूनी । मी तों नेणेचि वो याचीये वाहाणी । हेंचि कळासले हृदयभुवनीं वो ३ हाचि निजानंद आवडला मना । करूं सर्व काळ हेचि विवंचना । रूप दृष्टीपुढें धरूनि गाउं गुणा । करूनि तदाकार वृत्तीची भावना वो ४ याविण नावडे चित्ता ऐसें झालें । दिवसरात्रि हें ध्यानचि लागलें । सांगाति इतरें तें न मनेंचि भलें । नेणों कोण ऐसें कर्म उभें ठेलें वो ५ हेंचि राहेन वो धरूनियां दृष्टीं । रूप नागर वो मुरली वाजे होंटीं । खांदिये घोंगडें वो घेउनि वेताटी । चाले गाई मागें सवें गोंवळ थाटी वो ६ ऐसिये आवडीचे पुरविले आरत । येउनि एकांतिं वो भेटले गोपिनाथ । तेणें मानस वो माझें झालें स्वस्थ । निळा म्हणे वो भोगिन एकचित्त वो ॥ ७ ॥

३५९३ वदन निमासुरें कटावरीं कर । उभा विटेवरीं पुंडलिका समोर । चरणीं ब्रीदावळी रुळति असुर । वरीं वाळे वाकी रुणझुणती मधुर वो १ तेणें नवलचि केलें वो साजणी । सहज अवलोकितां संचरला नयनीं । त्याविण न दिसेचि दुजें जनीं वनीं । जें जें दिसे तें तें हाचि भासे मनिं वो २ कांसे कसिला वो पिवळा सोनसळा । कटीं कटिसूत्र जडित मेखळा । उदरीं त्रिवळी वो तुळसी वनमाळा । कौस्तुभ पदकें द्विजचरणांकुश सोज्वळा ३ मुखमयंक पूर्णीशें उगवला । भक्त चकोरासी अमृतें वरूषला । दंत हिऱ्याचा प्रकाश फांकला । आधार सोज्वळ वो नासाग्र सरळा वो ४ निढळिं रेखिलें वो केशर झळके । श्रवणीं कुंडलांचें तेज फांके । नयनीं सुतेज विद्युलता चमके । माथां मुगुटावरी मयूरपिच्छ स्तबकें वो ५ सुंदर साजिरें वो स्वरूप ठाण माण । तेणें आकर्षिलें माझे पंचप्राण । नावडे आणिक वो त्याचिच मज आण । निळा म्हणे मी माझा याचि झाली वोळवण वो ॥ ६ ॥

३५९४ मनिंचा माझिये वो संदेह फीटला। देव पाहों जातां जवळिच भेटला। अवघा मागें पुढें तोचि वो ठाकला। जनीं जनार्दनीं भरोनियां दाटला वो १ पुरलें जीवींचें आरत साजणी। पाहे जेथें तेथें दिसे चक्रपाणी। लोक लोकांतरीं त्याचिचि भरणी। भरोनि ठरला अवघ्याचि वाणि खाणिं वो २ जाला सुकाळ हा सुखाचा मानसा। पडिला त्रिभुवनिं एकरूप ठसा। धरा व्यापुनियां अंबर दशदिशा। आतां भोगिन मी सर्वकाळ ऐसा वो ३ नानाभूताकृति एकचि आभासे। नाना नामें आळवितां वो देतसे। नाना अलंकार एकचि लेतसे। नागिवा उघडा ही बरवाचि हा दिसे वो ४ नाना वस्त्रें हा नेसला पांघुरला। जेथील तेथेंचि हा बहुरंगें नटला। शस्त्रें अशस्त्रें हा हातें मिरवला। सौम्य क्रूर ऐसा होऊनियां राहिला वो ५ एका निववी भोगवी नाना भोग। एका खावविं जेववि दावी जग। एका विचरे देऊनि अंगसंग। निळा म्हणे हा एकलाचि अनंग वो ॥ ६ ॥

३५९५ नित्य श्रीहरीचे आठविते गुण। वदनीं त्याचिये वो नामाचें स्मरण। हृदयीं धरूनियां निजभावें चरण। करितें अनुदिनीं हेंचि अनुष्ठान वो १ येथें आलिये वो याचि निजकार्या। केलीं कर्में तीं मागील भोगाया। आतां घडती तीं याते समर्पाया। नाहिं भय त्या निजस्थाना जावया वो २ वाचे असत्याचा नेदि लागों वारा। केलें सांडणें वो देह संसारा। चित्तीं विषयाचा मोडियला थारा। नाहिं गुंतलें या दंभ अहंकारा वो ३ संतीं सांगितलें केलें तें जतन। नाहीं आज्ञे त्यांचे केलें उलंघन। मत मतांतरा नाहीं दिल्हें मन। हृदयीं धरिलें या हरिचें चिंतन वो ४ कांहीं ठाकलें तें केलें लोकहित। कायावाचा वो हें वेंचुनियां चित्त। नाहीं वंचुनियां ठेवलें संचित। काळ याचिपरि सारियेला वो ५ नित्य नवा वो हा आवडिचा दिस। केला करूनियां कीर्तनीं उल्हास। नाहीं गोवियेला कोठें आशापाश। निळा म्हणे वर्तोनि उदास वो ॥ ६ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

३५९६ अव्यक्त परब्रह्म कैसें आलें वो व्यक्ती। अकळु न कळेचि तो हा अमूर्तमूर्ती। पुंडलिकाचें भक्तीं येऊनियां वाळुवंटीं। उभा राहे विटेवरीं कर ठेऊनि कटीं १ जिवाचा जिवनु वो मज भेटवा हरी। लागलें प्रेमपिसें होऊनि दासी कामारी ॥ धृ० ॥ कासे कसिला पितांबर तयावरीं मेखळा। अंगीं उटी चंदनाची शोभती वनमाळा। वाहू बाहूवाटें तें रूप खुंतलें डोळां। मन माझें मोहिलें दृष्टि देखतां घननिळा २ अधर जे पोंवळियाचे दंत हिरियाची ज्योती।

विशाल नयन वो भोंवया व्यंकटा अति। टिळक जो रेखिला मृगनाभीं ललाटीं। उपमा नये व्यक्ती चंद्रा पडियेली तुटी ३ माथां मुगुट जीं रत्नें जडियेलीं वरीं। त्या खालीं मयूरपत्रीं वेटी साजे मुरारी। माथां त्या वीर-गुंठी पुष्पें तुरंबिलीं वरीं। तेणें मी भाळलियें भेटवा वो झडकरीं ४ इंद्रनीळ कीळ उभा घनःश्यामु हा दिसे। पाहातु एक दृष्टीं चकित केलें वो हांसें। तेचि ते कामबाण जिवा लागलें पिसें। नामया विष्णुदासा व्यापिलें हृषीकेशें

३५९७ संसार परजनीं। दूर द्रिघलें मज साजणीं। द्वारकापुर पाटणीं। माझें माहियेर १ थोर उत्कंठा मनीं। वाट पाहें प्रतिदिनीं। मज नेत कां न कोणी। तया माहियेरा २ चित्तीं न लगती व्यापार। मनीं हेंचि वारंवार। आड ठाकले गिरी डोंगर। तया माहियेरा ३ माझिये सासुये निष्ठुरें। दुरळ बोलितीं उत्तरें। तंव तंव मी तूतें स्मरें। विठू बापु माहियेरा ४ येथें कोणी नाहीं माझें एक। जे त्यासि बोलूं सुखदुःख। हें मन उतावेळ देख। तया माहियेरासाठीं ५ कामक्रोध भावे दीर। बोलतां अति निष्ठुर। ते वेळीं त्यजिजे संसार। ऐसें वाटतसे मना ६ यो वो संसारीं नसिजे। संगु अवघाचा सांडिजे। निःसंग होऊनि राहिजे। तया माहियेरा ७ या वो प्राणाचें संकटीं। आत्मा ठेवूनियां कंठीं। मग चालवीं घरराहटी। म्हणिजे काम रात्रंदिवस ८ याचे क्रूर बोल न होती। तेणें मीं असें निर्बुज चित्तीं। निरोप धाडूं कवणा हातीं। तया माहियेरा ९ तंवचि वो शिणिजे। जंव यातें न वोळंगीजे। याचें बीज पाविजें। नामें एकें विठ्ठलें १० आतां बहु काय बोलिजे। यासि सुवेळा न पुसिजे। पुण्यमार्गे जाईजे। तया माहियेरा ११ माझी सखी जे कां भक्ति। मज तेचि संबोखितां। तियें लाविले शुद्धमती। साह्य तें मज चुकों नेदी १२ सत्यभावो मज सांगाती। येर लटाकिया व्युत्पत्ति। मी वो जाईन हरखेंजतीं। तया माहियेरा १३ कृष्ण माउली भेटेल। शीण अवघाचि हरेल। सुख आनंदु न मायेल। या या त्रिभुवनीं १४ या बहु जन्माचा शीण वो जाईल। विठो दर्शनें दुःख हरेल। नामा सुखिया होईल। केशवचरणीं ॥ १५ ॥

३५९८ कृष्ण अनुरागें रंगली कामिनी। काम धामें गेलीं गुणां विरोनी १ होती बहुत जन्में वियोगें शिणली। आप नाठवे परसुखें मिनली २ मनें करूनियां ये विषयांचे संकल्प। तंव ते अवघे होय कृष्णरूप ३ दृष्टीं देखणें जें जें आवडे। वेणू वाहे तेथें उभे देहुडे ४ सुखशयनीं स्वप्नीं देखे सांवळा कंठीं कौस्तुभ रुळे वरीं वनमाळा ५ जीवें धांवूनि आलिंगी प्रीतिं। तंव ते आर्ति होय कृष्णमूर्ती ६ देह परतोनी मागुते सांभाळी। तंव स्वयें सिद्ध आपण वनमाळी ७ नामया स्वामी जीवींचा जिवलगु। कृष्णसुखाचा सुखबोध अंतरंगु

३५९९ भिन्न रात्रीं माध्यान्हीं वो । सेजे सुदली नारी । आपआपणा विसरूनियां । सुशोभित अंधारीं १ त्यामाजीं चारी भुजा । शंख चक्र वो करीं । पद्म गदा हातीं शोभती । दिसे सर्व शृंगारीं २ येऊनि हंसतुळीके । कैसे धरियेलें करीं । देऊनि आलिंगन । वोरसलें वो दुरीं ३ पालवीं धरितां धरितां । निघाला बाहेरीं । त्यालागीं प्राण जातो । भेटवा झडकरीं ४ कवण ते प्राणसखी । भेट करी विठोली । सांडूनि वीरगुंठी । चरण झाडीन केशीं ५ कवण मी कैचा नेणें । जाती कुळ तयाचें । कवणापासाव झालों । तें मी नेणें वो साचें ६ इंद्र चंद्र नीळ कीळ । घन नभ रूप तयाचें । चरणीं तोडर रुळे । वरी नेपुरें साचें ७ नख चंद्रमंडित वो । जन्मस्थान गंगेचें । जानु जघन नीट । पीतांबर वो कासे ८ त्यावरी नाग मुरडी । रत्न मेखळा साजे । माजू जो मुष्टी माय । त्या मन वेधलें माझें ९ नाभीं सरोवरीं वो । दिसे ब्रम्हकमळ । अनुपम्य उदर ज्याचें । विशाळ वक्षस्थळ १० कौस्तुभ वरीं शोभे । करितो झळफळ । कुंडलांचेनि रत्नें । कैसेनि फांकतातीं कीळ ११ वदनीं मी काय वानूं । प्रसिद्ध निर्मळ । भाळीं तो अर्धचंद्र । मृगनाभींचा टीळ १२ सरळ ज्या अंगोळिका । नवरत्नें जडीत । कंकणें मनगटीं । बाहु-वटी सुशोभित १३ त्यावरीं कीर्तिमुखें । भुजादंड मिरवत । वैजयंती पदक हिरे । मुगुटीं झळकत १४ मयूरपत्रें शिरीं । शोभा दिसे अमित । चंद्रमंडळ लोपलीं वो । महातेज अद्भुत १५ व्यापिलें वनमाळीयें । लावण्य तेज अमित । तें रूप देखावया । माझा जीव उल्हासत १६ ऐसी तापली विरह-ज्वरें । थोर होतो उबारा । चंदन पोळतसे । न घाला विंजण वारा १७ चंद्रमा दाहातसे । उष्ण तो खडतरा । तंव येरी जाणितला । वेध नंदकुमरा १८ होईल केशीराजा । पाहे द्वारकापुरा । भक्ति ही विरहा माता । तिणें आणिला घरां १९ नामया विष्णुदासा । भेटी शारंगधरा । तनु मन जीवें त्याला । सुख झालें अंतरा ॥ २० ॥

श्रीएकनाथमहाराज

३६०० सम चरणीं मन माझें वेधलें । तें वेगळें होतां विरह बोलें । हर्षा-मर्षा चित्त उन्मन ठेलें । म्हणोनि विरहिणी विरह बोले १ सांवळिया कान्हया नको जाऊं दुरीं । राहे परेपरता परतोनी हरी । पश्यंती मध्यमा मारुनी वैखरी । चारी वाचा तटस्थ झाल्या हरी २ तुझ्या वियोगाचा न व्हावा संग । अखंड नामीं असा अनुसंधान । शरण एकाजनार्दन । कायावाचा मनें जाणोन

३६०१ रात्रंदिवस मन रंगलें। हरिचरणीं चित्त जडलें। विरहाचें दुःख फिटलें। धन्य झालें संसारीं १ विरह गेला सुख झालें वो माय। पुढतोपुढती आनंद न समाय ॥ धृ० ॥ संतसंग घडला धन्य आजीं। मोह ममता तुटली माझी। भ्रांति फिटोनी गेली सहजीं। विरह गेला सुख झालें आजीं २ धन्य संतसंगती। अवघी झाली विश्रांति। एकाजनार्दनीं चित्तीं। विरह-भ्रांती निरसली वो ॥ ३ ॥

३६०२ आशा मनीषाचा विरह लागला। तेणें सांवळा दुरीं ठेला। जवळीं असोनी बोलती अबला। कवणें गुणें कान्हू रुसला १ धांवे धांवे कान्हाई नंदनंदना। पुरवी तूं आमुची वासना। आणिक नको दुजी कल्पना। विरह निवारी देई दर्शना २ छंदें छंदें विरहिणी बोले। कां वो बोलण्या अबोलणें झालें। एकाजनार्दनीं ऐसें केलें। नंदनंदनां चित्त गुंतलें ॥ ३ ॥

३६०३ जन्म जन्मांतरीं विरहिणी। होती दुश्चित अंतःकरणीं। दुःख सोशिलें होतें मागील जन्मीं। ये खेपें निरसलें स्थूळकारणीं १ येउनी भेटो देहीं देहातीत। तयाचा विरह मजलागीं होत। मना समूळ मन पहात। तो भेटला गोपिनाथ २ दुःख फिटलें सुख झालें थोर। हर्षे आनंदें आनंद तुषार। एकाजनार्दनीं भेटला परात्पर। तेणें संसार विरह गेला निर्धार ॥ ३ ॥

३६०४ बहुत जन्में विरहें पीडली। नेणों कैशी स्थिर राहिली। मन आशा गोविंदीं वेधली। तों मध्यमा वैखरीये गुंतली वो १ चारी वाचा परतां सांवळा। विरहिणीसी छंद त्याचा लागला। चौ परता कोठें गुंतला। तें नेणों आम्हीं अबला वो २ विरह जाईल कैशापरीं। पूर्वपुण्य सुकृत पदरीं। एकाजनार्दनीं भेटेल हरी। तैं विरह नोहे निर्धारीं वो ॥ ३ ॥

३६०५ विषयविरह गुंतले संसारीं। तया जन्मजन्मांतरीं फेरी। कोणी न सोडवी निर्धारीं। यालागीं न गुंता संसारीं १ मज सोडवा तुम्ही संतजन। या विषयविरहापासोन ॥ धृ० ॥ क्षणिक विषयसंसार। भरला दिसे भव-सागर। यांतुनी उतरी पैलपार। संतसंग मिळालिया माहेर २ यांसी शरण गेलियावांचुनी। संतसंग न जोडे त्रिभुवनीं। शरण एका भावें जनार्दनीं। विरह गेला समूळ निरसोनी ॥ ३ ॥

३६०६ ऐशी निर्धारें विरहिणी करी। परे परता देखेन श्रीहरी। मनपवन साधन न करी। संतसंग घडलिया धन्य संसारीं १ धन्य धन्य संत महिमा। विरह गेला पावलें सुखधामा ॥ धृ० ॥ नामाविरहित विरह तो कोण। विषय-विरह थुंकीन मी जाण। नामावांचुनी नेणें साधन। तो विरह न व्हावा पूर्ण २ एकाजनार्दनीं सत्यवचन। विरहा विरह गेला मुळींहून। नाम जपतां स्थिर झालें मन विरह गेला त्यागुन ॥ ३ ॥

३६०७ अनुतापें विरहिणी बैसे। कां वो कर्म बलिवंत दिसे। संगविवर्जित मज झालें ऐसें। कोणें योगें भेटी नसे १ मज भेटवा संतसंगती। तेणें निवारेल सर्वभ्रांती ॥ धृ ॥ विरहें बहुत पीडिली बाळा। कोण शांतवी तया अबलां। श्रीरंग वेध जीवीं लागला। तया भेटलिया सुख होईल जिवाला २ नेलें आपपरावें दुजें कांहीं। विरहें विरह जडला हृदयीं। कोण सोडवी गुरु मज देहीं। या विरहा अंतपार नाहीं ३ ऐसा विरह करितां दुःख। दैवयोगें घडलें संतसुख। तापत्रय विरह गेला देख। सुखें सुख अपार झालें देख ४ संतसंगें निरसे विरह। पावन देह झाला विदेह। एकाजनार्दनीं आनंद पाहे। विरह निरसला सुख झालें गे माय ॥ ५ ॥

३६०८ युगायुगीं पीडिली विरहिणी। नाठवी ध्यानीं मनीं चक्रपाणी म्हणोनी वियोगाची जांचणी। तो भेटला संतसंग साजणी १ विरह गेला सुख झालें अपार। जन्मोजन्मींची तुटली वेरझार वो ॥ धृ० ॥ घडतां संतसंग विश्रांती। तुटली मायापडळभ्रांती। भवसंसार याची झाली शांती। संतमहिमा वर्णावा किती २ महिमा वर्णितां विरहा फिटलें। एका-जनार्दनीं तया भेटलें। सुख अनुभवें अंतरीं दाटलें। विरहाचें बीज भाजिलें वो ॥ ३ ॥

३६०९ वेधला जीव माझा भेटवा श्रीरंग। सर्व सांडियेला मोह ममता संग। जीवीं जिवलग झाला अनंग। भेटवा भेटवा मज श्रीरंग १ ऐशी विर-हिणी बोले बोलीं। कां रे श्रीहरी तूं सांडी केली ॥ धृ०॥ समभाग तुज पहावया। मन आमुचें गुंतलें देवराया। तूं तंव मध्यें घालिसी माया। नको आतां विरह पाया २ आमुचा विरह कोण निवारी। विरहिणी बोले ऐशिया-परी। एकाजनार्दनीं विनवी श्रीहरी। जन्ममरणाचा विरह निवारी ॥ ३ ॥

३६१० कोण्या वियोगें गुंतला कवणे हातीं। परापश्यंती मध्यमा जया ध्याती। श्रुतिशास्त्र जया भांडती। तो कांहो रुसला श्रीपती १ येई येई कान्हा देई आलिंगन। भेटी देउनी पुरवी मनोरथ पूर्ण। विरह विहरा करी समाधान। दावी तूं आपुले चरण २ येथें अपराध आमुचा नाहीं। खेळ सर्व तुझ्या पायीं। एकाजनार्दनीं नवल काई। एकदां येउनी भेटी देई ॥ ३ ॥

३६११ विरहिणी विरहा विरहित बोले। कां वो पूर्वकर्म आड ठेलें। वाचे न येती नाम सांवळें। तया विरहा मन माझें वेधलें १ ऐशा परी बोलती गोपीबाळा। कोठें गेला नेणों सांवळा। पाहतां पहातां ठकविलें गोपाळां। ऐसा याचा विरह लागला २ नेणों कांहीं कर्म आड ठेलें। वियोग वियोगाचें वर्म ऐसें जालें। एकाजनार्दनीं कौतुक बोले। ऐशा दुःखा विरहिणी बोले॥३॥

३६१२ नको नको दूरदेशीं। आम्हां ठेवी चरणापाशीं। मग या विरहा

कोण पुसी । ऐसी इच्छा देई आम्हांसी १ पुरे पुरे संसार विरह छंद । तेणें तूं अंतरसी गोविंद । द्वैताचा नको देऊं बाध । हृदयीं प्रगटोनी दावी बोध २ विरह हरी सत्वर देवराया । परेपरता प्रगटोनी दावी पाया । दुजें मागणें आणिक नाहीं काह्या । एकाजनार्दनीं शरण तुझिया पाया ॥ ३ ॥

३६१३ येई वो श्रीरंगा कान्हांबाई । विरहाचें दुःख दाटलें हृदयीं । कोण सोडवील यांतून पाही । दैवयोगें सांपडला सगुण देहीं १ सगुण निर्गुण याचा वेध । वेधें वेधलें मन झालें सद्गद । वाचा कुंठित हरपला बोध । मेणें आणिक परमानंद २ अस्थिरीं स्थिर मति झाली । वृत्ति विरक्ति हरपली । समाधि उन्मनीं स्थिरावली । ऐशी विरहाची मति ठेली वो ३ संग विवर्जित मन झालें । कायां वाचां मन चित्त ठेलें । एकाजनार्दनी ऐसें केलें । विरहदुःख निरसिलें वो ॥ ४ ॥

३६१४ भिन्न माध्यानीं रात्रीं नारी । विरह करी बैसोनि अंतरीं । केधवां भेटेल श्रीहरि । तों नवल झालें अंतरीं वो १ अवचित घडला संतसंग । विरहाचा झाला भंग । तुटोनी गेला द्वैतसंग । फिटला जन्ममरणाचा पांग वो २ एकाजनार्दनीं संतसंग । फिटला संसाराचा पांग । विरह गेला देहत्याग । सुखें सुख झालें अनुराग वो ॥ ३ ॥

३६१५ बोला बोल विरहिणी बोले । गगनीं चांदणें शुद्ध शोभलें । त्यामाजीं घनसांवळा खेळे । कर्मदशें वियोग झाला बळें १ दावा गे दावा गे कृष्णवदन । विरहाचें दुःख दारुण । कोण्या कर्में जालें खंडन । कांहो यदुनंदन न बोले २ विरहतापें तापलें भारी । कोण आतां दुजा निवारी । श्रीगुरु भेटला झडकरीं । एकाजनार्दनीं दाविला श्रीहरी ॥ ३ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

३६१६ निरखितत निरखित गेलिये । पाहे तंव तन्मयचि झालिये १ उन्मनीं मन निवालें । सांवळें परब्रह्म भासलें २ रूप येवोनियां डोळां बैसलें । पाहें तंव परब्रह्म अवतरलें ३ बापरखुमादेवीवरें विठ्ठलें । मूस ओतूनियां मेण सांडिलें ॥ ४ ॥

३६१७ आपुलेनि रंगें येत होतिये साजणी । तंव वनवासी येकें आळंगिलें गे माये १ बोलेना बोलों देईना । तेथें पाहणें तें अवघें पारुषलें गे माये ॥ धृ० ॥ आपुलें केलें कांहीं न चले वो आतां । बापरखुमादेवीवरा विठ्ठला देखतां ॥ २ ॥

३६१८ निरंजन वना गेलिये साजणी । तेथें निर्गुणें माझ्या मनीं वेधि-

येलें १ सुखाची अतिप्रीति जाहाली गे ब्रह्मीं। श्रीगुरु निवृत्ति मुनी मी जाहले गे माये ॥ ध्रु० ॥ बापरखुमादेवीवरु विठ्ठल सहजावला। निर्गुण दाविला विसुरा गे माये ॥ ३ ॥

३६१९ मन मुरडूनि घातलें मनातें। थोर मारु तेथें होत असे १ पुरे पुरे वो आतां जिणें तें केउतें। येणें वो पंढरीनाथें वेधियेलें ॥ धृ० ॥ न चले न चले कांहीं करणें कामान। याचें पाहणेंचि विंदान कामानिया २ बापरखुमादेवीवरा विठ्ठलासि भेटी। संसाराची तुटी झाली गे माये ॥ ३ ॥

३६२० येणें रूपें पाहायासी तरी असुमाय होसी। माझ्या मना नाकळसी सांवळ्या। सगुणपणाची तुझी पडिलीसे मिठी। केली जीवेंसाठीं सांवळ्या १ वेधला जिउ माझा शिकवाल काई। सगुणें ठाई वेधियेलें ॥ धृ० ॥ ये अंगणीं अवचितां देखिला बोलतां। कोण ऐसा निरुता न कळे गे माये। सगुण म्हणौनि धरूं गेलें पालवीं। तंव नवलपणाची ठेवी प्रगट केली २ आंतू बाहेरीं कांहीं न कळे वो मज। आप आपणया चोज वाटोनि ठेलें। बाप रखुमादेवीवरें माझें मीपण चोरूनि नेलें। आपणापेसें केलें बाईया वो ॥३॥

३६२१ मीपण माझें हरपलें। शेखीं ठकचि विशेखीं पडिलें बाई ये १ काय सांगों तुम्हां कैंचा हा गोवळु। न म्हणे दीनवेळु आम्हां घरीं ॥ धृ० ॥ नवल पैं केलें बुडविलें सगुण। आपणचि निर्गुण होऊनि ठेला २ बापरखुमादेवीवरु जीवन आमुचें। नाहीं पैं साचें कुळधर्म ॥ ३ ॥

३६२२ भेटीसी गेलिये तंव तीच झालिये। भुलली ठेलिये मज न कळे कांहीं। परतलिया दृष्टीं जंव मागुता न्याहाळीं। तंव काळी ना सावळी मूर्ति चोजवेना १ काय सांगों माये न कळे तयाची सोये। येणें मनाचे मोडूनि पायें वेधियेलें २ आंतु बाहेरीं कैसी भरलेनि रंगें। क्षेम देऊं गेलें अंगें तंव तो जडूनि ठेला। वारितां नावरे काय सांगों माय गोठी। करूनि ठेला साठीं जीवित्वेंसी ३ आशेचिये हावे तंव तो परताचि धांवे। निराशेसी पावे वेळु न लागतां। बापरखुमादेवीवरु विठ्ठलीं उपावो। ज्ञानदेवा भावो निवृत्तिपायीं

३६२३ आपुलेनि भारें श्रीरंगीं डोलत गेलें। तंव अवचित पाचारिलें पाठीमोरें १ चैतन्य चोरिलें माझें चैतन्य चोरिलें। अवघें पारुषलें दीनदेहे २ बाप रखुमादेववरु दीनानाथ भेटला। विठ्ठल विठ्ठल झाला देह माझा ॥३॥

३६२४ पांचांसहित लयातीत जालियें वो। प्रेमभक्ति अनुसरले काळ्या रूपासी १ ठायींचाचि काळा अनादि बहु काळा। म्हणवूनि वेदां चाळा लाविला गे माये २ बापरखुमादेवीवरें जन्मावेगळें केलें। म्हणऊनि भाज जालें बाइये वो ॥ ३ ॥

३६२५ गुणाचेनि आटोपें आकारलें ब्रह्म। भक्तभाग्य सम आलेसें १ चैतन्य परिपाठीं ठसा घडलासे साकार। कृष्णचि आकार गोकुळीं राय २

त्या रूपें वेधिलें काय करूं गे माये । नामरूप सोये नाहीं आम्हा ३ सबाह्य सभोंवतें चतुर्भुज सांवळें । सर्वभूतीं विवळे कृष्णरूपें ४ हारपलें आकार कृष्णची क्षरला । वेदांसी अबोला श्रुतीसाहित ५ ऐसें परब्रह्म सांवळें दैवत आमुचें । आतां आम्हां कैचें क्रियाकर्म ६ बापरखुमादेविवरु विठ्ठलु दैवत । मनें घर तेथ चरणीं केलें ॥ ७ ॥

३६२६ पडलें दूर देशीं मज आठवे मानसीं । नको नको हा वियोग कष्ट होताती जिवासी १ दिनु तैसी रजनी मज झालिये माये । अवस्था लावुनी गेला अझुनी कां नये २ गरुडवाहना गंभिरा येई गा दातारा । बापरखुमादेवीवरा श्रीविठ्ठला ॥ ३ ॥

३६२७ प्रभा कळिका दीप शून्यकार हें स्वरूप । मुनिजनमानसींचें सुख बेकळेपणें । बिंब अर्ध बिंब अर्धमातृका तूर्या नातळे ज्यासी आनु तो दिठीं केविं धरावा । गुणातीत निर्गुणीं जे सहजचि सगुणीं विखुरे रया १ आपआपणिया पडे माय विसरु । मज आवडे तो नंदाचा कुमारु गे माये ॥ धृ० ॥ म्हणोनि डोळियाचें अंजन आणि मेघश्याम बुंथीचें ध्यान । निडारलें वृत्ति नयन पाहों जावो । तेथें तें अनुमतें मलगे मतांतरें । भावें देखणा होय देवो रया १ डोळयाचा डोळसु विचरे हा परेशु तोचि परमात्मा सर्वी असे । बापरखुमा देविवरु विठ्ठलु उघडा पुरविला सोरसु गे माय । आम्हा जितांचि मरणें कीं मेलिया कल्पकोटी जिणें । निवृत्तीनें दाविलें परेशु रया ॥ ३ ॥

३६२८ निळिये मंडळीं नीळवर्ण सांवळा । तेथें वेधलीसे बाळी ध्यानरूपा १ वेधु वेधला निळा पाहे घननीळा । विरहणी केवळा रंग रसनें ॥ धृ० ॥ नीळवर्ण अंभ नीळवर्ण स्वयंभ । वेधें वेधु न लभे वैकुंठीचा २ ज्ञानदेव निळीं हृदयीं सांवळी । प्रेमरसें कल्लोळीं बुडी देत ॥ ३ ॥

३६२९ निळिये रजनि वाहे मोतिया सारणी । निळेपणें खाणी सांपडली १ अंगणीं चिंतामणि जळधरु सिंपणी । अमृत साजणी जीवनकळा ॥ धृ०॥ सुमनाचे शेजे विरहणी विराजे । शयनीं सुलजे आरळ सेज २ माजबानें हाटिं मुखकमळ टेंका । निळिये अवलोकी कृष्णमूर्ति ३ कमळणि आमोद सुस्वाद मकरंद । चंदनाची अभेद उटि अंगीं ४ कर्पूरपरिमळें दिव्य खाद्य फळें । ठेऊनि सोज्वळें वाट पाहे ५ मन तों निळिये गोविंदाचिये सोसें । विरहिणी पाहे वाट्ठुली ऐसी ६ ज्ञानदेवीं निळिये वाट्ठुली गोविंदीं । कृष्ण निळिये पदीं ठाव जाला ॥ ७ ॥

३६३० निळिये सारणीं वाहे मोतियाचें पाणी । चिंतामणि अंगणीं पेरियेला १ कैसा हा माव करूं गोंविला संसारु । कृष्णसंगें धुरंधरु तरलों

आम्हीं २ हिरियाची खाणी दिव्यतेज मणी। सांपडला अंगणीं सये मज ३ सूर्यकर रश्मी चंद्र अहमस्मि। प्रगट झाल्या रश्मी जेथूनिया ४ कल्पतरु चोखू चिंतामणी वेखु। मनामाजीं हरिखु देखियेला ५ ज्ञानदेवी वल्ली विद्युलता सलीलीं। फळपाकें डुल्ली दुभिन्नल्या ॥ ६ ॥

३६३१ निळियेच्या निशीं विरहिणी पिशी। शेज बाजें कैसी आरळ शेजे १ कृष्णसंगें व्याली विव्हळ झाली निळी। चंदन अंगीं पोळी विरहज्वरें ॥धृ०॥ ज्ञानदेव प्रेमनिळा रूप रूपसें सोहळा। कृष्णवेधें वेधली बाळा भली घसे २

३६३२ सांवळें परब्रह्म आवडे या जीवा। मनें मन राणिव घर केलें १ काय करूं माये सांवळे गोंवित। आपें आप लपत मन तेथें ॥ धृ० ॥ बापरखुमादेवीवरु सांवळी प्रतिमा। मनें मनीं क्षेमा एक जालें ॥ २ ॥

३६३३ सांवळिये बुंथीं सांवळिया रूपें। सांवळिया स्वरूपें वेधियेलें १ काय करूं गे माये सांवळें न सोडी। इंद्रिया इंद्रिय जोडी एक तत्त्वें ६ कैसें याचें तेज सांवळें अरुवार। कृष्णीं कृष्ण नीर सतेजपणें ३ ज्ञानदेव म्हणे निवृत्तीचे खुणें। सांवळेंची होणें यासी ध्यातां ॥ ४ ॥

३६३४ सांवळी प्रतिमा घेऊनि सुकुमार। खेळत सुंदर गोकुळीं राया १ त्या रूपें वेधिलें काय करूं माये। अवघें निर्गुणचि होय पाचारितां २ मीपणा ठाव नुरेचि पैं सर्वथा। प्रपंचाची कथा ब्रह्म झाली ३ बाप निवृत्तिराजे दावितातो खूण। नाम नारायण पाठ कीजे ॥ ४ ॥

३६३५ सुखाचा निधि सुखसागर जोडला। म्हणोनि काळा दाटुला मज पाचारि गे माय १ प्रेम मव्हाळी मज झाली दिवाळी। काळे वनमाळी आले घरा गे माय २ बापरखुमादेवीवर पुरोनि उरला। सबाह्यज भरला माझे हृदयीं गे माये ॥ ३ ॥

३६३६ सुखाचिये गोठी सुख आलें भेटी। तया लाभाचिये साठीं जीव वेचिला गे माये। तंव अवचितें सगुणरूप भरलेंसे नयनीं। बोलतां अंगणीं म्यां वो देखियेलें १ जीवाचा जीऊ माझा भेटवा यादवराजा। उचलल्या चारी भुजा देईल क्षेम २ न करा उपचार न रंगें हें मन। दृष्टीपुढें ध्यान ठसावलें। आवडी गिळूनि येणें सुख विहरोनि ठेलें। चित्त माझें गोविलें गोवळेनी ३ आतां भरोवरीं उरवितां नुरे उरीं। आनंदें अंतरीं कान्हो संचरला। बापरखुमादेवीवरु विठ्ठल निर्गुण। तो सुखाची साठवण गिळूनि ठेला ॥ ४ ॥

३६३७ सुख शेजारीं असतां कळी जाली वो पहातां। देठु फेडूनि सेवतां अरळ केलें १ अंगणीं कमळणी जळधरू वोळे वरी। वाफा सिंपल्यावरीं वाळून जाये ॥ धृ० ॥ मोतियाचें पाणी वाहे निळिये सारणीं। सगुणाची

कावणी लावूनि गेला २ अंगणीं वोळला मोत्यें वरुषला। धन्य दिवसु झाला सोनियाचा ३ चोरट्या मधुकरा कमळीं घेतलासे थारा। मोतियांचा चारा राजहंसा ४ अंगणीं बापया तूं परसरे चांपया। आसुवीं माचया भीनलीया ५ वाट पाहे मी येकली मज मदन जाकळी। अवस्था धाकुली म्हणो नये ६ आतां येईल म्हूण गेला वेळु कां लाविला। शेला जो भीनला मुक्ताफळीं ७ बावन चंदनु मर्दिला अंगीं वो चर्चिला। कोणें सदैवें वरपडा जाला वो माये ८ बापरखुमादेवीवरु माझें मानसींचा होये। तयालागीं सये मी जागी सुती ॥ ४ ॥

३६३८ आजिवरीं होतें मी मोकाट। तंव डोळे फुकट मोडा तुम्हीं १ समर्थांचें अंगीं पडलें अवचितीं। तुम्हापेसी किती चाळविलीं ॥ धृ० ॥ बापरखुमादेवीवरु विठ्ठलाचि घरवात जालें। जन्मवरीं एकांत करूनि ठेलें २

३६३९ जीवाचिया जीवा। प्रेमभावाचिया भावा। तुजवांचूनि केशवा आनू नावडे १ जीवें अनुसरलिये। अझुनि कां नये। वेगीं आणावा तो सये प्राणु माझा ॥ धृ० ॥ सौभाग्य सुंदरु। सकळ लावण्य आगरु। बापरखुमादेवीवरु श्रीविठ्ठलु ॥ २ ॥

३६४० यातिकुळ माझें गेलें हारपोनि। श्रीरंगावांचूनि आनु नेणें १ किती वो शिकवाल मज वेळोवेळां। मी तंव गोवळा रातलिये ॥ धृ० ॥ अष्टभोग भोगणें मातें नाहीं चाड। भक्ति प्रेम गोड लेइलें गे माये २ बापरखुमादेवीवरु जीवींचा जिव्हाळा। कांहीं केलिया वेगळा नव्हे गे माये ॥ ३ ॥

३६४१ त्रिभुवनींचें सुख पाहावया नयनीं। दिनरात्रीं धणी न पुरे माझी १ विटेवरीं सांवळा पाहतां पैं डोळां। मन वेळोवेळां आठवितु २ सागरीं भरितें दाटे तैसें मन उल्हाटें। वाट पाहों कोठें तुझी रया ३ बापरखुमादेवीवरु पूर्ण प्रकाशला। कुमुदिनी विकासला तैसें झालें ॥ ४ ॥

३६४२ पंढरपुरींचा निळा लावण्याचा पुतळा। विठो देखियेला डोळां बाईये वो १ वेधलें वो मन तयाचिया गुणीं। क्षणभर विठ्ठलरुक्मिणी न विसंबें ॥ धृ० ॥ पौर्णिमेचें चांदिणें क्षणक्षणां होय उणें। तैसें माझें जिणें एका विठ्ठलेंविण २ बापरखुमादेवीवरु विठ्ठलुचि पुरे। चित्तचैतन्य मुरे बाईये वो ॥ ३ ॥

३६४३ पैल विळाचिये वेळीं अंगणीं उभी ठेलिये। येतिया जातिया पुसे विठ्ठल केउता गे माये १ पायरऊ जाला संचारु नवल। वेधें विंदान लाविलें म्हणे विठ्ठल विठ्ठल २ नेणे तहान भूक नाहीं लाज अभिमान। वेधिलें जनार्दनीं देवकीनंदनालागूनि माये ३ बापरखुमादेवीवरु जिवींचा जीवनु। माझें मनिचें मनोरथ पुरवी कमळनयनु गे माये॥ ४ ॥

३६४४ ज्याचिये आवडीं संसार त्यजिला । तेणें कां अबोला धरिला गे माये । पायां दिधली मिठी घातली जीवें गांठी । साऊमा नये जगजेठी उभा ठेला गे माये १ भेटवा वो त्यासी चरण झाडीन केशीं । सगुण रूपासी मी वो भाळलिये ॥धृ०॥ क्षेमालागीं जीऊ उतावेळ माझा । उचलोनि चारी भुजा देईन क्षेम । कोण्या गुणें कां वो रुसला गोंवळू । सुखाचा चावळू मजसी न करी गे माये २ ऐसें अवस्थेचें पिसें लाविलेसें कैसें । चित्त नेलें आपणिया-सरिसें गे माये । बापरखुमादेविवरु लावियेलें पिसें । करुनि ठेविलें आप-णिया ऐसें गे माये ॥ ३ ॥

३६४५ देऊनियां भेटी मजसी न करी गोठी । लांचावला जीउ पाठीं न राहे वो । निष्ठुर म्हणों तरी आपंगितो मातें । व्यापूनि जीवातें उरीं उर-वितो १ तो दाखवा वो माये धरीन त्याचे पाये । तयालागीं जीउ आहे उतावेळु ॥ धृ० ॥ भेटीचेनि सुखें मनचि होय मुकें । तें रूप देखें परी बोल-वेना । सगुण गुणाचा म्हणोनि घातली मिठी । तंव तों आपणयासमसाठीं करुनि ठेलें २ काय नेणों कामाण कैसें वो जालें । चित्त चोरुनि नेलें गोवळेनें । बापरखुमादेवीवर विठ्ठलें अंग लपवूनि । चैतन्य चोरुनि गेलें गे माये

३६४६ तुजविण येकली रे कृष्णा न गमे रातीं । तंव तुवां नवल केलें वेणू घेऊनी हातीं । आलिये तेचि सोय तुझी वोळखिली गती १ नवल हें वालभ रे कैसें जोडलें जिवा । दुसरें दुरीं ठेलें प्रीति फेला रिघावा ॥धृ०॥ पारुरे पारु रे कान्हा झणें करिसी अव्हेरु । तूं तंव हृदईचा होसी चैतन्यचोरु । बापरखुमादेवीवरा विठो करी कां अंगीकरु ॥ २ ॥

३६४७ मज तुरंबा कां वो जिये तिये । जेणें वेधें हरि सोयरा होये । मज लावा कां वो चंदन ऐसिये परीचे । जें लाविलियाचि अनादि पुसोनि जाये वो १ मज करा कां वो कांहीं येक । जेणें करणें ठाके अशेख । सरा कां वो मजअडूनि मज पाहों द्या । आपुलें मुख गे माये २ मज शृंगारा कां वो तया-जोगी । पुढती अंग न समाय अंगीं । या मनापासोनी पढिये तो गोंवळु । तोचि तो जिव्हारीं भोगीन गे माये ३ देह पालटा वो तयासाठीं । वरचया देईन अवघी सृष्टी । बापरखुमादेवीवरा विठ्ठला संयोगीं । तोचि तो त्यागून भोगी गे माये ॥ ४ ॥

३६४८ घनु वाजे घुणघुणा । वारा वाजे रुणझुणा । भवतारकु हा कान्हा । वेगीं भेटवा कां १ चांदवो चांदणें । चांपे वो चंदनु । देवकीनंदनु– विण नावडे वो ॥धृ०॥ चंदनाची चोळी । माझें सर्वांग पोळी । कान्हो वनमाळी । वेगीं भेटवा कां २ सुमनाची सेज । शीतळ वो निकी । वोले आगीसारिखीं । वेगीं विझवा कां ३ तुम्हीं गातसा सुस्वरें । ऐकों नेदावीं उत्तरें । कोकिळें

वर्जावें । तुम्हीं बाइयांनो ४ दर्पणीं पाहातां । रूप न दिसे आपुलें । बाप-रखुमादेवीवर विठ्ठलें । मज ऐसें केलें ॥ ५ ॥

३६४९ पांचा दामांचा धोंगडा नेसेन । उरली मोट तें मी जेवीन गे बाई ये १ कामारी कामारी कामारी होऊन । या गोपाळाचें घर रिघेन गे बाई ये ॥धृ०॥ त्याचा उंबरा उसीसा करीन । वरि वेरझार मी साहीन गे बाईये २ निवृत्ती ज्ञानदेवा पुसतील वर्म । त्यासि कामिन पुरेन गे बाईये ॥ ३ ॥

३६५० आजि शुभ लवे लोचनु । हरिखें सांगताहे शकुनु । स्वप्न देखिलें सुंदरी । अळंकार लेववा चंदन चर्चावा जाति जूती पायींतिकें शेंवती । करा आइती शेजारीं । शेला काढा मेंचूचा हा दिन दैवाचा । सोहळा तो आमुचा मंदिरीं गे माये १ गुडिया उभवा मखरें शृंगारा । भेटी होईल आळंगीं । स्फुरण आलें बाहीं क्षेमालागीं पाहीं । काचोळी न समाये अंगीं गे माये ॥धृ०॥ जीवीं जीव सुंदर । त्याचेनि साचार तो मज भेटवा सुखाचा विसांवा । सुमनें उकलिलीं नित्य दे माळी । उचित करा तया भावा । आजि वेलु कां वो लाविला । नेणों पंथीं शीणला । बुझाऊं जाऊं त्याच्या गांवा गे माये २ हृदयीं निर्भर प्रेम वोरबार माझें चित्तीं राहो ऐक्य मज । दुजिये वस्तुलागीं रुत जाय माधवी मन्मथ करितांहे वोज । ऐसी तेथवरीं जाईन सुखाची होईन । नाचेन आनंदाचें भोजें गे माये ३ ऐसा विपरीत लाघवी लपें सर्वेचि दावी वासिपे चौके । अभ्यासें अंतर पडलें येणें तरी मी त्यजीन जिणें म्हणोनी विनवितसें चतुर सुरेखें । रात्रींचे ठायीं देख मेघश्याम वोळला अंबरीं गे माये ४ ऐसिये निवांता मूर्ति ऐकोनि ठेली श्रुती । आकर्षोनि चित्त-चैतन्य भरोनि ठेले लोचन । ध्यानीं विसर्जिलें मन । परमात्मया रामा तूं येक लाघवी सावेव पावलें ज्ञान । बापरखुमादेवीवरा विठ्ठला सुमनसंयोगीं आजीं सत्य जालें माझ्ञ स्वप्न गे माये ॥ ५ ॥

३६५१ पैल तो गे काऊ कोकताहे । शकुन गे माये सांगताहे १ उड रे उड रे काऊ तुझे सोन्यानें मढवीन पाऊ । पाहुणे पंढरीराऊ घरां कैं येती ॥ धृ० ॥ दहींभाताची उंडी लावीन तुझ्या तोंडीं । जीवा पढिये त्याची गोडी सांग वेगीं २ दुधें भरुनि वाटी लावीन तुझे वोठीं । सत्य सांगें गोठी विठो येईल कायी ३ आंबया डाहाळी फळें चुंबी रसाळीं । आजिचे रे काळीं शकुन सांगे ४ ज्ञानदेव म्हणे जाणिजे ये खुणें । भेटती पंढरीराणे शकुन सांगे

३६५२ कृष्णें वेधिली विरहिणी बोले । चंद्रमा करितो उबारा गे माये । न लवा चंदनु न घला विंझण वारा । हरिविणें शून्य शेजारू गे माये १ माझे जीवीचें तुम्हीं कां वो नेणा । माझा वाळिया तो पंढरीराणा वो माये ॥ धृ० ॥

नंदनंदनु घाडि घडि आणा। तयाविण न वांचती प्राण वो माये। बापरखुमादेवीवरु विठ्ठलु गोविंदु। अमृतपान गे माये॥ २॥

३६५३ जागृति पुसे साजणी। कवण बोलिलें अंगणीं। निरखितां वो नयनीं। वृंदावनीं देखियेला १ मनिं वेधु वो तयाचा। पंढरीरायाचा॥ धृ०॥ स्वप्न सांगे सुषुप्ति। असे ममता हे चित्तीं। विठ्ठल होईल प्रतीति। मग गर्जति तूर्ये २ मज बोलों नये ऐसें केलें। मन उन्मनीं बोधलें। बापरखुमादेवीवर विठ्ठलें। थितें नेलें मी माझें॥ ३॥

खिरापतीचे अभंग

श्रीएकनाथमहाराज

३६२४ क्षिरसागरींचें नावडे सुख। क्षीरापती देख देव आला १ कवळ कवळ पहाहो। मुख पसरूनि धांवतो देवो २ एकादशीस देव जागरा आला। क्षीरापतीलागीं टोकत ठेला ३ द्वादशीं क्षीरापती ऐकोनी गोष्टी। आवडी देव देतसे मिठी ४ क्षीरापती घालितां वैष्णवांमुखीं। तेणें सुखें देव होतसे सुखी ५ क्षीरापती सेवितां आनंदु। स्वानंदें भुलला नाचे गोविंदु ६ क्षीरापती सेवितां वैष्णवा लाहो। मुखामाजीं मुख घालितो देवो ७ क्षीरापती चारा जनार्दन मुखीं। एकाएकीं तेणें होतसे सुखी ८

श्रीतुकाराममहाराज

३६५५ पाहे प्रसादाची वाट। द्यावें धुवोनियां ताट १ शेष घेउनि जाईन। तुमचें झालिया भोजन २ झालों एकसवा। तुम्हां आडोनियां देवा ३ तुका म्हणे चित्त। करुनी राहिलों निवांत॥ ४॥

३६५६ बहुडाविलें जन मन जालें निश्चळ। चुकवूनि कोल्हाळ आला तुका १ पर्यंकीं निद्रा करावें शयन। रखुमाई आपण समवेत २ घेऊनियां आलों हातीं टाळ वीणा। सेवेंसी चरणा स्वामिचिया ३ तुका म्हणे आतां परिसावीं सादरें। बोबडीं उत्तरें पांडुरंगा॥ ४॥

३६५७ पावला प्रसाद आतां विठो निजावें। आपला तो श्रम कळों

येतसे भावें १ आतां स्वामी सुखें निद्रा करा गोपाळा। पुरले मनोरथ जातों आपुलिया स्थळां २ तुम्हांसी आम्ही जागविलें आपुलिया चाडां। शुभाशुभ कर्मे दोष हरावया पीडा ३ तुका म्हणे दिलें उच्छिष्टाचें भोजन। नाहीं निवडिलें आम्हां आपणया भिन्न ॥ ४ ॥

३६५८ आड केलें देवद्वार। व्यर्थ काय करकर १ आतां चला जाऊं घरां। नका करूं उजगरा २ देवा लागलीसे नीज। येथें उभ्या काय काज ३ राग येतो देवा। तुका म्हणे नेघे सेवा ॥ ४ ॥

काल्याचे अभंग

श्रीतुकाराममहाराज

३६५९ याल तरी यारे लागें। अवघे माझ्या मागें मागें १ आजि देतों पोटभरीं। पुरे म्हणाल तोंवरीं २ हळूंहळूं चाला। कोणी कोणाशीं न बोला ३ तुका म्हणे सांडा घाटे। तेणें नका भरूं पोटें ॥ ४ ॥

३६६० माझे गडी कोण कोण। निवडा भिन्न यांतुनी १ आपआपणामध्यें मिळों। एक खेळों एकाशीं २ घावरियांच्या मोडा काड्या। धाडा भ्याडां वळतियां ३ तुका म्हणे देवापाशीं। विटाळशी नसावी ॥ ४ ॥

३६६१ काल्याचिये आसें। देव जळीं जाले मासे। पुसोनिया हांसे। टिरीसांगातें हात १ लाजे त्यासी वांटा नाहीं। जाणें अंतरींचें तेंही। दान होतां कांहीं। होऊं नेदी वेगळीं २ उपाय अपाय यापुढें। खोटें निवडितां कुडें। जोडूनियां पुढें। हात उभे नुपेक्षी ३ तें घ्यारे सावकाशें। जया फावेल त्या तैसें। तुका म्हणे रसें। प्रेमाचिया आनंदें ॥ ४ ॥

३६६२ आजि ओस अमरावती। काला पहावया येती। देव विसरती। देहभाव आपुला १ आनंद न समाये मेदिनीं। चारा विसरल्या पाणी। तटस्थ त्या ध्यानीं। गाई जाल्या श्वापदें २ सकळ देवांचें दैवत। उभें असे या रंगांत। गोपाळांसहित। क्रीडा करी कान्होबा ३ तया सुखाची शिराणी। तींच पाउलें मेदिनीं। तुका म्हणे मुनी। धुंडितां न लभती ॥ ४ ॥

३६६३ कंठीं धरीला कृष्णमणी। अवघा जनीं प्रकाश १ काला वाटूं

एकमेकां । वैष्णवां निका संभ्रम २ वांकुलिया ब्रह्मादिकां । उत्तम लोकां दाखऊं ६ तुका म्हणे भूमंडळीं । आम्ही बळी वीर गाढे ॥ ४ ॥

३६६४ उपजोनियां पुढती येऊं । काला खाऊं दहींभात १ वैकुंठीं तों ऐसें नाहीं । कवळ कांहीं काल्याचे २ एकमेकां देऊं मुखीं । सुखीं घालूं हुंबरी ३ तुका म्हणे वाळवंट । बरवें नीट उत्तम ॥ ४ ॥

३६६५ आतां जेऊं हेंचि जेऊं । सवें घेऊं सिदोरी १ हरिनामाचा खिचडी काला । प्रेमें मोहिला साधनें २ चवीं चवीं घेऊं घास । ब्रम्हरस आवडीं ३ तुका म्हणे गोड लागे । तों तों मागे रसना ॥ ४ ॥

३६६६ गोकुळींच्या सुखा । अंतपार नाहीं लेखा १ बाळकृष्ण नंदाघरीं । आनंदल्या नरनारी २ गुढिया तोरणें । करिती कथा गाती गाणें ३ तुका म्हणे छंदें । मन मोहिलें गोविंदें ॥ ४ ॥

३६६७ अनंत ब्रह्मांडें उदरीं । हरि हा बाळक नंदाघरीं १ नवल केव्हडें केव्हडें । न कळे कान्होबाचें कोडें २ पृथ्वी जेणें तृप्त केली । त्यासी यशोदा भोजन घाली ३ विश्वव्यापक कमळापती । त्यासी गौळणी कडिये घेती ४ तुका म्हणे नटधारी । भोग भोगुनी ब्रह्मचारी ॥ ५ ॥

३६६८ चला बाई पांडुरंग पाहूं वाळवंटीं । मांडियेला काला भोंवतीं गोपाळांची दाटी १ आनंदें कवळ देतीं एका मुखीं एक । न म्हणती सान थोर अवघीं सकळीक २ हमामा हुंबरी पांवा वाजविती मोहरी । घेतलासे फेर माजीं घालुनियां हरी ३ लुब्धल्या नारी नर अवघ्या पशुयाती । विसरली देहभाव शंका नाहीं चित्तीं ४ पुष्पांचा वरुषाव जाली आरतियांचि दाटी । तुळशी गुंफोनियां माळा घालितील कंठीं ५ यादवांचा राणा गोपी मनोहर कान्हा । तुका म्हणे सुख वाटे देखोनियां मना ॥ ६ ॥

३६६९ कवळाचिया सुखें । परब्रह्म जालें गोरखें । हात गोवूनि खाय मुखें । बोटासांदीं लोणचें १ कोण जाणे तेथें कोण लाभ । कां तें ब्रम्हादिकां दुर्लभ २ घाली हमामा हुंबरी । पांवा वाजवी मोहरी । गोपाळांचे फेरीं । हरी छंदें नाचतसे ३ काय नव्हतें त्याघरीं खावया । रिघे लोणी चोरावया । तुका म्हणे सवें तया । आम्हीही सोंकलों ॥ ४ ॥

३६७० आजि दिवस झाला । धन्य धन्य सोनियाचा भला १ झालें संताचें पंगतीं । बरवें भोजन निगुती २ रामकृष्णनामें । बरवीं मोहियेलीं प्रेमें ३ तुका म्हणे आला । चवी रसाळ हा काळा ॥ ४ ॥

३६७१ अवघेंचि गोड जालें । मागीलये भरीं आलें १ साह्य झाला पांडुरंग । दिला अभ्यंतरीं संग २ थडिये पावतां तो वाव । मागें वाहावतां ठाव ३ तुका म्हणे गेलें । स्वप्नींचें ते जागें झालें ॥ ४ ॥

३६७२ काकुलती येतो हरी। क्षणभरीं निवडितां १ तुमची मज लागली सवे। ठायींचे नवे नव्हों गडी २ आणीक बोलाविती फार। बहु थोर नाववडती ३ भाविकें त्यांची आवडी मोठी। तुका म्हणे मिठी घाली जीवें ॥४॥

३६७३ बहु बरा बहु बरा। या सांगातें मिळे चारा १ म्हणोनि जीवेंसाठीं। घेतली कान्होबाची पाठी २ बरवा बरवा दिसे। समागम याचा निमिषें ३ पुढती पुढती तुका। सोंकला सोंकवितो लोकां ॥ ४ ॥

३६७४ पाहाती गौळणी। तंव पालथी दुधाणी १ म्हणतां नंदाचिया पोरें। आजि चोरी केली खरें २ त्याविण हे नासी। नव्हे दुसरीया ऐसी ३ सवें तुका नेला। त्याणें अगुणा आणिला ॥ ४ ॥

३६७५ चला वळूं गाई। बैसों जेऊं एके ठायीं १ बहु केली वणवण। पायपिटी जाला सीण २ खांदीं भार पोटीं भूक। काय खेळायाचें सुख ३ तुका म्हणे धांवे। मग अवघें बरवें ॥ ४ ॥

३६७६ अवघियां दिला गोर। मजकरें पाहीना १ फुंदे गोपाळ डोळे चोळी। ढुंगा थापली हाणे तोंडा २ आवडती थोर मोठे। मी रे पोरटें दैन्यवाणें ३ तुका म्हणे जाणों भाव। जीवींचा देव बुझावी ॥ ४ ॥

३६७७ घ्यारे भोंकरें भाकरी। दहीं भाताची सिदोरी। ताक सांडा दुरीं। असेल तें तया पैं १ येथें द्यावें तैसें घ्यावें। थोडें परी निरें व्हावें। सांगतों रे ठावें। आसों द्यारे सकळां २ माझें आहे तैसें पाहे। नाहीं तरीं घरीं जाये चोरोनियां माये। नवनीत आणावें ३ तुका म्हणे घरीं। माझे कोणी नाहीं हरी। नका करूं दुरीं। पायावेगळें ॥ ४ ॥

३६७८ आम्हीं गोवळीं रानटें। नव्हों जनांतील धीटें १ सिदोरीचा करूं काला। एक वांटितों एकाला २ खेळों आपआपणाशीं। आमचीं तीं आम्हांपाशीं ३ म्हणे मिळालों नेणते। तुका कान्होबाभोंवते ॥ ४ ॥

३६७९ पाहतां गोवळीं। खाय त्यांची उष्टावळी १ करितीं नामाचें चिंतन। गडी कान्होबाचें ध्यान २ आली द्यावी डायी। धांवें वळत्या मागें गाई ३ एके ठाईं काला। तुका म्हणे भावीकाला ॥ ४ ॥

३६८० पळाले ते भ्याड। त्यांसी येथें झाला नाड १ धीट घेती धणीवरी। शिंकीं उतारितो हरी २ आपुलिया मतीं। पडलीं विचारीं तीं रितीं ३ तुका लागे घ्या रे पायां। कैं पावाल या ठायां ॥ ४ ॥

३६८१ हरि गोपाळांसवें सकळां। भेटे गळ्यां गळा मेळवूनि १ भाविकें त्यांची आवडी मोठी। सांगे गोष्टी जीवींचिया २ योगियांच्या ध्याना नये। भाकरी त्यांच्या मागोनी खाय ३ तुका म्हणे असे शाहाणियां दुरीं। बोबडिया दासां हाका मारी ॥ ४ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

३६८२ काला करिती संतजन । सर्वे त्यांच्या नारायण १ वांटी आपुल्या निजहस्तें । भाग्याचा तो पावे तेथें २ लाहीं सित लागे हातीं । दोष देखोनियां त्या पळती ३ निळा म्हणे क्षीराचा बुंद । लागतां पावे ब्रह्मानंद ४

श्रीजनाबाई

३६८३ असो थोर थोरांची मात । तूंचि मिळालासी गोपाळांत १ त्यांच्या शिदोऱ्या सोडिसी । ग्रासोग्रासीं उच्छिष्ट खासी २ न म्हणे सोवळें ओंवळें । प्रत्यक्षचि तें ओवळें ३ स्वानंदाचे डोहीं हात । धुतले सर्वांही निश्चित ४ हातीं काठ्या पायीं जोडे । दासी जनी वाट झाडे ॥ ५ ॥

३६८४ एकच टाळी झाली चंद्रभागे वाळवंटीं । माझा ज्ञानराज गोपाळासीं लाह्या वाटीं १ नामदेव कीर्तन करी पुढें देव नाचे पांडुरंग । जनी म्हणे-बोला ज्ञानदेवा अभंग २ अभंग बोलतां रंग कीर्तनीं भरला । प्रेमाचेनि छंदें विठ्ठल नाचूं लागला ३ नाचतां नाचतां देवाचा गळला पितांबर । सावध होईं देवा ऐसा बोले कबीर ४ साधु या संतांनीं देवाला धरिला मनगटीं । काय झालें म्हणुनी दचकले जगजेठी ५ ऐसा कीर्तन महिमा सर्वांमाजीं वरिष्ठ । जड मूढ भाविकां सोपी केली पायवाट ६ नामयाची जनी लोळे संतांच्या पायीं । कीर्तन प्रेमरस अखंड देईं गे विठाई ॥ ७ ॥

श्रीभानुदासमहाराज

३६८५ अवघ्या सोडियेल्या मोटा । आजींचा दहीं काला गोमटा १ घ्यारे घ्यारे दहीं भात । आम्हां देतो पंढरीनाथ २ मुदा घेऊनिया करीं । पेंधा वाटितो शिदोरी ३ भानुदास गीतीं गात । प्रसाद देतो पंढरीनाथ ४

श्रीएकनाथमहाराज

३६८६ अनंत नामाचा हा काला । पुराणें म्हणती पाहूं चला १ हरिनामाचा कवळु घेतां । तेणें धालों पैं सर्वथा २ एका कवळासाठीं । गणिका बैसविली वैकुंठीं ३ एकाजनार्दनीं कवळ । सेवूं जाणती ते प्रेमळ ॥ ४ ॥

३६८७ देव भक्त दोन्ही करिताती काला । तयांच्या सुखाला वर्णी कवण १ धन्य भाग्य त्यांचें गोकुळ जनांचें । ठेवणें सदाशिवांचें खेळतसे २ उच्छिष्ट तें खाय तयाचेनी हातें । नाहीं कंटाळत तयालागीं ३ एकाजनार्दनीं भक्ताची आवडी । वाढवीत गोडी नित्य नवी ॥ ४ ॥

३६८८ करूनियां काला सर्व आले गोकुळीं । गोपाळांसहित गाई वत्स सकळीं १ वोवाळिती श्रीमुख कुर्वंडीं करिती । रामकृष्णातें सर्व ओवाळिती २ जाहला जयजयकार आनंद सकळां। एकाजनार्दनीं धणी पाहतां डोळां ३

३६८९ बैसविती हरी वस्त्रघडीवरीं । पूजा करिती वरीं पुष्पपत्रें १ धाउनी गळां घालेमाला त्या वाहाती । गजरें नाचती पुढें एका २ टिरिया मांडिया वाजविती घाय । हरुषें नाचताहे देवराय ३ ऐसें नित्यानित्य क्रीडा ते करिती । देव तें पाहती विमानीं तें ४ म्हणताती देव वंचलों या सुखा । एकाजनार्दनीं देखा गोंवियलें ॥ ५ ॥

३६९० पेंधा म्हणे देवा बाऊ तो पळाला । आमुचें भेणें गेला देशोधडी १ देव म्हणे गोपाळा धन्य तुम्हीं बळी । पळविला बळी बाऊ तुम्ही २ ऐसें समाधान करी मनमोहन । एकाजनार्दन चरणीं लागे ॥ ३ ॥

श्रीनिवृत्तिमहाराज

३६९१ वैष्णवांचा मेळ सकळ मिळाला । विठ्ठलनामें काला पंढरीसी १ हरिनाम विनट हरि उच्चारीत । सप्रेमें डुल्लत भक्तजन २ चालिला सोपान ज्ञानदेव निधि । मुक्ताई गोविंदीं तल्लीनता ३ निवृत्ति खेचर परिसा भागवत । आनंदें डुल्लत सनदादिक ॥ ४ ॥

३६९२ आनंद सर्वांचा काला अरुवार । नामया साचार फुंदतुसे १ राहि-रखुमाबाई सत्यभामा माता । आलिया त्वरिता काल्यामाजीं २ उचलिला नामा प्रेमाचें फुंदन । नुघडी तो नयन कांहीं केल्या ३ बुझाविता राही रखुमादेवी बाही । पीतांबर साई करिती हरी ४ ज्ञानासी कवळु सोपानासी घरु । खेचरा अरुवारु कवळु देतु ५ निवृत्ती पूर्णिमा भक्तांचा महिमा । नामयासि सीमा भीमातीरीं ॥ ६ ॥

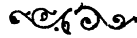
श्रीसोपानमहाराज

३६९३ चलारे वैष्णवहो जाऊं पंढरीसी । प्रेमामृत खूण मागों त्या विठ्ठलासी १ चालिले गोपाळ खाताती वाकुलिया । भरले प्रेमरसें मग ते वाताती टाळिया २ दिंड्या गरुडटके मृदंगाचे नाद । गाताती विठ्ठलनाम करिताती आल्हाद ३ पावले पंढरीं भीमा देखियेली दृष्टीं । वैष्णवाचा गजरु आनंदें हेलावली सृष्टी ४ गजरु गोपाळांचा श्रवणीं पडियेला । शंखचक्र करीं विठ्ठल सामोरा आला ५ कांसबद्दी न्याहाळीतु रंगीं नाचतु पैं उगला । सोपान म्हणे आम्हीं वाळुवंटीं केला काला ॥ ६ ॥

श्रीसेनामहाराज

३६९४ सोडिल्या शिदोरी । काला करी दहीं भात १ ध्यारें अवघे समस्त । हरी गोपाळांसी देत २ कांहीं न ठेवा उरीं । आजि देतों पोटभरीं ३ सेना बैसला द्वारीं । प्रसाद वांटितो श्रीहरी ॥ ४ ॥

गळति

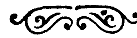
श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

३६९५ विदेह आत्मलिंगा गुरुकृपेचा तुषारु । पुर्णे पूर्ण भरिला घटु हळूं-हळूं बिंदु उदारु । वरुषला लिंगावरीं तेणें तुष्टला श्रीगुरु । प्रसन्न निवृत्तिराजा ज्ञान देऊनि उदारु १ यालागिं ज्ञानदेव नाम गुरुकृपेनें पावलों । असतां इये देहीं संसार हारपलों । ज्ञानविज्ञान कळों आलें अद्वैतरूपीं बुझालों । विठ्ठल नाम माझे वाचें तेणें वाग्पुष्प पावलों २ नित्य गळति नामें जाली गेला प्रपंच अनिवारू । उपरती देहीं जाली निमाली वासनासंसारू । तपन जालें ब्रह्ममूर्ती दिनंनिशीं साचारू । आठवितां मागिल भावो अवघा पारुषला उदारु ३ विज्ञानेसीं ज्ञाने गेलें एकरूप परिचार । ज्योतिमाजिं कळिका गेली एक-दीप जाला आकार। वृत्ति ते निवृत्ति जाली माया मारूनि घर । निवृत्ति गुरु माझा घट स्थापिला त्या समोर४ ज्ञानदेवें घटीमठीं निरोपिली हरिभक्ती । उडाली पक्षपाती इंद्रिया तेथें नाहीं गती । विराले अभिमान ममता जाली समाप्ती । खुंटलिया ऊर्मी दाही तपन जालें लिंगाप्रती ॥ ५ ॥

३६९६ आदि आत्मज्योतीलिंगा लांबियेला घटु । स्थावरिलें मायावस्त्र लिंगावरीं प्रविष्टु । तपन नामध्वनी इंद्रिया केलें सपाटु १ हळुहळु गळतां गळों लागली सकळें । उच्चारितां कृष्ण नाम भेणें पळिजे कळिकाळें ॥ध्रु०॥ त्रिगुण सुटल्या गांठी घटु विराला सघन । पंचतत्त्वें एके ठायीं आत्मा नांदे परिपूर्ण । जीवशिव हरपले एक दिसे चैतन्य । आत्माराम विदेहिया श्रीगुरुनें सांगितली खूण २ गळतिलागीं अपाय मोठें विरुळा जाणें हेचि खूण । नरदेह अवचितें जो साधकु होय नारायण । परमानंदें गळति गळे

पांचहि तत्वें हरपोन ३ निवृत्ति सखा माझा दीनदयाळ श्रीगुरु। अळंकापुरीं स्थापियेलें दिधला विठ्ठल उच्चारु। खमाधि जीवन माझें वरीं अजानवृक्ष तरू। जंववरीं चंद्रसूर्य तंववरीं कीर्तिघट स्थिरू ४ गाति वाति साधु मुनी छंदु घटमठीं चित्त। विरेल देहबुद्धि ज्ञानदाता देईल उचित। विज्ञानेंसी गोष्टी सांगे ऐसें पद पावत। बापरखुमादेविवरू लांबविला घटु ज्ञानदेव सांगत

' घोंगडी '

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

३६९७ माझिया घोंगडियावरीं ब्रह्माचा गोंडा। बाहिरीं सांडा बैसावया १ संतचरणीं रुळे श्रीरंगीं रंगलें। व्योमाकार मिरवले तेंचि देखे २ रखुमादेविवरें विठ्ठलें दिधलें। अमोलिक झालें मोलेंविण ॥ ३ ॥

३६९८ घोंगडी घेऊनि हाटासि जाये। पंढरिये आहे वस्ती आम्हां १ घोंगडियाचें मोल पै जालें। चरणीं राहिलें विठ्ठलाचें २ घोंगडें एक बैसलें थडी। उभयां गोडी विठ्ठलाची ३ ज्ञानदेव म्हणे अनुभवी तो जाणे। शहाणे ये खुणें संतोषले ॥ ४ ॥

३६९९ काळें ना सांवळें धवळें ना पिवळें। घोंगडें निराळें लाधलों मी १ मागील रगटें झाडिलें आतां। पंढरिनाथा चरणाजवळीं २ नवें नवधड हातां आलें। दृष्टीं पाहे तंव मन हारपलें ३ सहस्र फुलींवरीं गोंडा थोरु। धडुते दावी रखुमादेविवरु ॥ ४ ॥

३७०० अद्वैत पेठेहुनी घोंगडें आणिलें। अमोलिक घेतलें पंढरिये १ चौ हातांची भरणी आली। तिये चराचरीं ऐसें नाहीं २ रखुमादेविवरु विठ्ठलीं नीट। पांघुरविलें वैकुंठ मज देखा ॥ ३ ॥

३७०१ माझें चवाळें रंगाचें बहुतें। श्रीगुरु निवृत्तिनाथें दिधलें गे माय १ चवाळें शुद्ध चहूं पालवी। व्योमाकारें वेद प्रसिद्ध पांघुरवी २ आतां पराहुनि परमेचूचे। बापरखुमादेविवरा विठ्ठला अंगींचें ॥ ३ ॥

३७०२ निरंजना गाई चारुं गेलों। तंव चवाळें तेथें एक पावलों १ मज निर्गुणें आड वारिलें। चवाळें हिरोनि जिणें बुडाविलें २ बापरखुमादेविवरें इतुकें केलें। माझें चवाळें हिरोनि नेलें गे माये ॥ ३ ॥

३७०३ निर्गुण चवाळें आणिलें । बापनिवृत्तीनें मज पांघुरविलें १ चौघे चाऱ्ही पदर म्हणीतले । पांघुरणें झालें सारासार २ बापरखुमादेविवरें विठ्ठलें । माझें चोरुनि जिणें उघडें केलें गे माये ॥ ३ ॥

३७०४ चवाळ्याची सांगेन मातु । चवाळें पांघुरे पंढरिनाथु १ गोधनें चारितां हरि पांघुरला । मज चवाळ्याचा त्यागु पैं दिधला २ बापरखुमांदेविवरु श्रीगुरुराणा । चवाळें पांघुरवी निरंजना गे माय ॥ ३ ॥

३७०५ तूं माझा स्वामी मी तुझा रंक । पाहतां न दिसे वेगळिक १ मी तूं-पण जाऊं दे दुरीं । एकचि घोंगडें पांघरूं हरी २ बापरखुमादेविवरा विठ्ठल-राया । लागेन मी पायां वेळोवेळां ॥ ३ ॥

३७०६ कान्होबा तुझी घोंगडी चांगली । आम्हांसी कां दिली वांगली ॥ धृ० ॥ स्वगत सच्चिदानंद मिळोनि शुद्ध सत्वगुण विणली रे । षड्गुण गोंडे रत्नजडित तुज श्यामसुंदरा शोभली रे १ काम कर्म अविद्या त्रिगुण पंचभूतांनीं विणली रे । रक्त रेत दुर्गंधी जंतु नरक मुतानें भरली रे २ षड्-विकार षड्वैरी मिळोनि तापत्रयानें विणली रे । नवा ठायीं फाटूनि गेली ती त्वां आम्हांसी दिधली रे ३ ऋषि मुनि ध्यातां मुखीं नाम गातां संदेहवृत्ति विरली रे । बापरखुमादेविवर विठ्ठलें त्वत्पदीं वृत्ति मुरली रे ॥ ४ ॥

श्रीसोपानमहाराज

३७०७ घोंगडियासाठीं पंढरीये पेठीं । वैष्णवाची दाटी होती तेथें १ घोंगडियांचें मोल पैं खरें । रामटका देईं एक पुरे २ घोंगडिया घोंगडिया पाड दाविती । एक एक दाविती एकापुढें ३ सोपान घोंगडी घडी केली । चरणीं राहिली निवृत्तीच्या ॥ ४ ॥

सद्गुरुपर

श्रीतुकाराममहाराज

३७०८ सद्गुरुरायें कृपा मज केली । परि नाहीं घडली सेवा कांहीं १ सांपडविलें वाटे जातां गंगास्नाना । मस्तकीं तो जाणां ठेविला कर २ भोजना मागती तूप पावशेर । पडिला विसर स्वप्नांमाजीं ३ कांहीं कळे उपजला

अंतराय । म्हणोनियां काय त्वरा झाली ४ राघवचैतन्य केशवचैतन्य । सांगितली खूण माळिकेची ५ बाबाजी आपलें सांगितलें नाम । मंत्र दिला रामकृष्णहरि ६ माघ शुद्ध दशमी पाहुनि गुरुवार । केला अंगिकार तुका म्हणे ७

३७०९ माझिये मनींचा जाणोनियां भाव । तो करी उपाव गुरुराजा १ आवडीचा मंत्र सांगितला सोपा । जेणें नव्हे गुंफा कांहीं कोठें २ जाती पुढें एक उतरले पार । हा भवसागर साधुसंत ३ जाणत्या नेणत्या ज्या जैसी आवडी । उतार सांगडी तापे पेटीं ४ तुका म्हणे मज दावियेला तारू । कृपेचा सागरू पांडुरंग ॥ ५ ॥

३७१० घालूनियां भार राहिलों निश्चिंती । निरविले संतीं विठोबांसी १ लावूनियां हातें कुरवाळिला माथा । सांगितलें चिंता न करावी २ कटीं कर समचरण साजिरे । राहिला भीवरे तीरीं उभा ३ खुंटले सायास आणीक या जीवा । धरिले केशवा पाय तुझे ४ तुज वाटे आतां तें करी अनंता । तुका म्हणे संतां लाज माझी ॥ ५ ॥

३७११ माझिये मनींचा जाणा हा निर्धार । जीवासी उदार झालों आतां १ तुजविण दुजें न धरीं आणिका । भय लज्जा शंका टाकियेली २ ठायींचा संबंध तुज मज होता । विशेष अनंता केला संतीं ३ जीवभाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । हेंचि आतां नाहीं लाज पुन्हां ४ तुका म्हणे संतीं घातला हवाला । न सोडीं विठ्ठल पाय आतां ॥ ५ ॥

३७१२ सद्गुरुचें चरणीं ठेविला मस्तक । देउनिया हस्तक उठविलें १ उठविलें मज देउनियां प्रेम । भावार्थे सप्रेम नमस्कारीं २ नमस्कारीं त्याला सद्गुरुरायाला । तुका म्हणे बोला नाम वाचें ॥ ३ ॥

३७१३ सद्गुरुनें मज आशीर्वाद दिला । हरुष भरला हृदयीं माझे १ हृदयींचा भाव कळला गुरुसी । आनंदें उल्हासीं बोले मज २ बोले मज गुरु कृपा तो करूनि । तुका म्हणे मनीं आनंदलों ॥ ३ ॥

३७१४ अनंता जन्मींचा शीण उतरला । सद्गुरु भेटला सदानंद १ सदानंद माझा पांडुरंग पूर्ण । मायादि कारण विश्वबीज २ देऊनीया हातीं निज बोधरत्न । तोडिला प्रयत्न संसारींचा ३ तुका म्हणे गुरुउपकारासी पाहीं । न मिळेचि कांही ब्रह्मांडांत ॥ ४ ॥

३७१५ मज अनाथासी झेऊनी पदरीं । निघालें बाहेरी गुरुराज १ आकाशाचे माथां देऊनीया पाय । ठेविलें अक्षय निजपदीं २ काय सांगूं माझी वाचा हे निमाली । सद्गुरु माऊली दयाळू जे ३ तुका म्हणे येथें मरोनी जन्मलों । आपुलें पावलों अधिष्ठान ॥ ४ ॥

३७१६ सद्गुरूनें कानीं महावाक्यध्वनीं । कुंडलें श्रवणीं लेवविलीं १ अध्यात्म कावडी दिधली कुवडी । धारणेंचि बुडी हंसरूपीं २ धर्माधर्म धुणी सहज जागवी । शांती लावी विभूति हे ३ राहिलों निवांत दृढ या आसनीं । सहज साधनीं स्थिर झालों ४ धैर्याचा कुतका हृदय तो कुंडा । बोध भांग पुढां घोंटियलीं ५ घोटोनीया घोटा मिश्रित ते भांग । नेमनिष्ठ दंग तन्मयता ६ तुका म्हणे गुरुकृपेचा आधार । नामीं निरंतर डुल्लतसों ॥ ७ ॥

३७१७ धन्य धन्य सद्गुरुराज । ज्योत दाखविली मज १ काळें पिवळें ढवळें । रूप गोजिरें सांवळें २ जैसे रंग उमटती । पाहे पाहे आत्मज्योति ३ चक्रें उमटतीं । मध्यें हिरे झळकती ४ अनुहाताचा गजर । सोहं नादाचा प्रकार ५ तुका म्हणे ऐसें दावी । त्याचे पाय माझे जीवीं ॥ ६ ॥

३७१८ सद्गुरुवांचूनि प्रेतरूप वाणी । बोलती पुराणीं व्यास ऋषी १ म्हणोनि तयाचें पाहूं नये तोंड । निगुरा अखंड सुतकाळा २ कोणें परी तया नव्हेचि सुटका । देह त्याचा लटिका जाणा तुम्ही ३ तुका म्हणे ऐसीं बोलती पुराणें । संतांचीं वचनें मागिलां हो ॥ ४ ॥

३७१९ सकळ देवांचें दैवत । सद्गुरुनाथ एकला १ राम केला ब्रह्मज्ञानी । वसिष्ठ मुनि तारक २ कृष्ण गुरु संदीपन । पूर्ण ब्रह्म दाविलें ३ तुका म्हणे सद्गुरुसेवा । सकळ देवा वरिष्ठ ॥ ४ ॥

३७२० आधीं पूजा गुरुनाथा । चाले देवावरीं सत्ता १ तेचि सद्गुरु जाणावे । कांपे काळ ज्यांच्या नांवें २ ज्यांची दृष्टी होतां पूर्ण । करी आपणासी पूर्ण ३ तुका गर्जतो पवाडे । हरिभक्त ऐसे थोडे ॥ ४ ॥

३७२१ गुरु नाहीं नाशिवंत । गुरु सत्य तो अनंत १ गुरु सगुणस्वरूप । अवतार ज्ञानदीप २ गुरु अखंड अभेद । शिष्या पूर्ण तो गोविंद ३ तुका म्हणे एकरूप । गुरु शिष्य हें अरूप ॥ ४ ॥

३७२२ थोर थोरांची गती । गुरुवांचून नाहीं मूर्ती १ नारद मुनि शिष्य भला । त्या गुरु ब्रह्म झाला २ शत कोटी रामायण । केलें तया वाल्मीकानें ३ तया आधार कोणाचा । पहा मंत्र नारदाचा ४ सप्त कोटी रामायण । त्याचा गुरु जनार्दन ५ गुरु ज्ञानेश्वर दातार । त्याला निवृत्ति आधार ६ तुक्यासम स्वर्गा गेला । त्याचा गुरुचि तया झाला ॥ ७ ॥

३७२३ सद्गुरुवांचोनि सांपडेना सोय । धरावे ते पाय आधीं आधीं १ आपणासारिखे करिती तात्काळ । नाहीं काळवेळ मग त्यांसी २ लोह परिसाची न साहे उपमा । सद्गुरु महिमा अगाधचि ३ तुका म्हणे कैसे आंधळे हे जन । गेले विसरून खऱ्या देवा ॥ ४ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

३७२४ ॐनमोजी पंढरिराया। हृत्कमलवासीया गुरुनाथा १ तुमचा अनुग्रह लाधलों। पात्र झालों महासुखा २ सकळ संत करिती कृपा। दाविला सोपा निजमार्ग ३ निळा म्हणे दिवस रात्रीं। गातो वक्त्रीं गुणनाम ॥ ४ ॥

३७२५ डोळियाचाहि डोळा बुद्धी। माझी उघडूनियां कृपानिधी। देखणी करूनियां विशुद्धी। निजात्मपदीं स्थापिली १ तेणें दिसती ठायांठाव। हृदय सकळांचेही भाव। संत दावीजे अनुभव। आणखीही सर्व मायाकृत २ नवल कृपेची हे जाती। फिटली मोह ममता भ्रांती। उत्पत्ति स्थिती प्रळय होती। ते ते निगुती आटले ३ देखण झाले नयनां नयन। देखती आपुलेंही वर्तन। राहिलें ठायींच ते जडोन। अभेद होऊन देखती ४ निळा स्वामी सद्गुरुनाथा। देखणा तूंचि मी नाहीं आतां। तोडुनी मी हे माझी ममता। आपण आंतौता मेळविलों ॥ ५ ॥

३७२६ नाठवी तो स्वयें द्यावी आठवण। हे तो आहे खूण सद्गुरुची १ ऐशिया प्रकारें बोधवितां शिष्या। अंतरीं प्रकाशा काय उणें २ आपुलें स्वराज्य फावेल आपणासी। नित्य सदाभ्यासी तद्रूपता ३ निळा म्हणे ऐशी सद्गुरुची कला। परि आहे विरळा बोधक तो ॥ ४ ॥

३७२७ चाडिया मुखें दाणा पडे। तरी तो निवडे कणभारें १ तैसें कडवळ फोकीलें नोव्हे। सोपटचि राहे वाढोनिया २ तैसें सद्गुरु मुखींचें वचन। पाववी निजस्थान पदातें ३ वाचाळ ज्ञानें ऐकतां गोष्टी। वाउग्याच शेवटीं भरोवरीं। निळा म्हणे सांप्रदाय शुद्ध। उपजवी बोध गुरु शिष्या ॥ ५ ॥

३७२८ मन विश्रांती पावलें। गुरूचरणीं स्थिरावलें १ ज्ञानयुक्त होतां मन। ब्रह्मभूत झालें ज्ञान २ जिकडें जिकडें जाय मन। तिकडे तिकडे अधिष्ठान ३ निळा म्हणे मन। होऊनि ठेलें तें उन्मन ॥ ४ ॥

३७२९ सद्गुरुकृपा वोळली तयां। जे पंढरीया अनुसरले १ भक्ति ज्ञान वैराग्यशीळ। शांति अढळ निर्वैरता २ भूतदया मानसीं वसे। मातले प्रेमरसें गर्जती ३ निळा म्हणे हृदयीं ध्यान। मुखीं चिंतन अहर्निशीं ॥ ४ ॥

३७३० ज्याचा केला अंगीकार। चालवी भार त्याचा हा १ ऐसा आहे कृपावंत। सद्गुरुनाथ दीनांचा ५ देऊनियां बोध बुद्धी। निरसी उपाधी मातेच्या ३ निळा म्हणे मेळवी सुखा। न म्हणे पारिखा जीवजंतु ॥ ४ ॥

३७३१ बरवें झालें बरवें झालें। आत्माराम हृदयीं आले १ सद्गुरूनीं कृपा केली। वस्तु डोळां पै पाविली २ आनंदीं आनंद। पाहे तिकडे गोविंद ३ निळा म्हणे मी निष्काम। परीपूर्ण आत्माराम ॥ ४ ॥

३७३२ अवघे वर्ण बावन्न परी । शद्वीं शद्वांच्या कुसरी १ आयते दिले जोडूनिया । स्वामी सद्गुरु तुकया २ नलगे करणेंचि घडामोडी । अर्थी अक्षरें उघडीं ३ निळा म्हणे कृपावंता । कैसेनि उत्तीर्ण होऊं आतां ॥ ४ ॥

३७३३ कृपावंता सद्गुरुराया । केला जो माझीया मना बोध १ तो काय बोलोनि दाखवूं आतां । बोलणें बोलतां अरौतें पडे २ शद्बातीत परात्पर । ध्वनि ओंकार न पवेचि ३ निळा म्हणे आनंद कोटी । उथळोनीं सृष्टी गगनीं भरे ॥ ४ ॥

३७३४ तुकोबाचे कीर्तनमेळीं । नाचे कल्लोळीं स्वानंदें १ क्षिरापती वाटी हातें । कालाही सांगातें करूं धावे २ उदकामाजीं रक्षी वह्या । आलिंगी बाह्या पसरूनी ३ निळा म्हणे ऐशा कीर्ति । वाढवी श्रीपती दासांच्या ॥ ४ ॥

३७३५ सेवेलागीं सेवेक झालों । तुमच्या लागलों निज चरणा १ अहो स्वामी तुकया देवा । यावरी न करावा अव्हेर २ सहज लीलें उदकीं वह्या । रक्षियल्या निजसत्तें ३ निळा म्हणे धराल हातीं । तरी द्याल मती निरुपम ४

३७३६ पशुमुखें ज्ञानेश्वर । करविला उच्चार वेदघोषू १ तैसेंचि तुम्हीं मजही । केलें । सामर्थ्यें वदविलें आपुलिया २ मी तो मुळींचाचि मतिमंद । जाणोनियां भेद अंतरींचा ३ निळा म्हणे अंगिकार । केला जी वर देउनियां ४

३७३७ येऊनिया कृपावंतें । तुकयास्वामी सद्गुरुनाथें १ हात ठेविला मस्तकीं । देऊनी प्रसाद केलें सुखी २ माझी वाढविली मती । गुण वर्णा-वया स्फूर्ती ३ निळा म्हणे मी बोलता । दिसे परी हे त्याची सत्ता ॥ ४ ॥

३७३८ नव्हे हे सांगितली मात । महिमाच अद्भुत सद्गुरुचा १ जीवा-जीवपणाचा वंगू । तोडूनि अभंग ब्रह्म करी २ आपुलिये मूळ मिरासी । नांदवी ज्यासी हातीं धरी ३ निळा म्हणे करितां सेवा । ऐसीया देवा पात्र करी

३७३९ दळणीं कांडणीं गाइन मंगळीं । कान्हो वनमाळी प्राणसखा १ हरीचिया नामें हरती महादोष । तुटती कर्मपाश निमिषमात्रें २ सद्गुरुरायाची पाऊलें गोमटी । वंदितांची भेटे हृदयस्थ ३ माझ्या सद्गुरुचें अवलोकितां मुख । समाधींचें सुख तुच्छ वाटे ४ सद्गुरुरायाचें स्वरूप पाहातां । विश्वीं एकात्मता भासों लागे ५ नित्य सद्गुरुची आळवितां नामें । येतीं निजधामें भेटों सये ६ सद्गुरुस्वामीचा महिमा अगाध । वचनेंचि बोध करी शिष्या ७ सद्गुरु सद्गुरु करितां उच्चार । येती हरीहर भेटों सये ८ सद्गुरुच्या नामें पोट माझें धाय । आनंदाचा होय पाहुणेरु ९ निळा म्हणे माझ्या सद्गुरुची मूर्ति । सकळाहि विश्रांति विश्रांतीसी ॥ १० ॥

३७४० मुख्य महाविष्णु चैतन्याचें मुळ । सांप्रदाय फळ तेथोनियां १ हंसरूपीं ब्रह्मा उपदेशी श्रीहरी । चतुश्लोकी चारी भागवत २ तें गुज विधाता

सांगे नारदासी । नारदें व्यासासीं उपदेशिलें ३ राघव चैतन्यें केलें अनुष्ठान त्यासी द्वैपायनें कृपा केली ४ कृपा करूनि हस्त ठेवियेला शिरीं । बोध तो अंतरीं ठसावला ५ राघवा चरणीं केशव शरण । बाबाजीशीं पूर्ण कृपा त्याची ६ बाबाजीनें स्वप्नीं येऊनि तुकयाला । अनुग्रह दिला निजप्रीतिं ७ जगद्गुरु तुका अवतार नामयाचा । संप्रदाय सकळांचा येथूनियां ८ निळा म्हणे मज उपदेश केला । संप्रदाय दिला सकळ जनां ॥ ९ ॥

३७४१ येथें तुजलागीं बोलाविलें कोणीं । पार्थिल्यावांचूनी आलासी कां १ प्रल्हादा कैवारी दैत्याशीं दंडाया । स्तंभीं देवराया प्रगटोनी २ तैशापरी मजला नाहीं बा संकट । तरी कां फुकट श्रम केला ३ निळा म्हणे आम्ही नोळखूंचि देवा । तुकयाचा धांवा करीतसों ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

३७४२ सद्गुरु सारिखा सोईरा जीवलग । तोडिला उद्वेग संसारींचा १ काय उतराई होऊं कवण्या गुणें । जन्मा नाहीं येणें ऐसें केलें २ माझें सुख मज दाखविलें डोळा । दिधली प्रेमकळा नाममुद्रा ३ डोळियाचा डोळा उघडिला जेणें । लेवविलें लेणें आनंदाचें ४ नामा म्हणे निकी सांपडली सोय । न विसंबें पाय खेचराचे ॥ ५ ॥

३७४३ सुखाचा सुखतरू सद्गुरु खेचर । स्वरूप साक्षात्कार दाखविला १ विठ्ठल पाहतां मावळलें मन । ध्यानीं भरले नयन तन्मय झाले २ मी माझें होतें तें मजमाजीं निमालें । जळें जळ गिळिलें जयापरी ३ तेथें आनंद आनंदु बोळला परमानंदु । नाम्या झाला बोधु विठ्ठलनामें ॥ ४ ॥

३७४४ नाशवंत देतां ब्रह्म येईल आतां । ऐसी ज्याची कथा पुराणांत १ सद्गुरुचे पायीं देहासी अर्पितां । तात्काळ मुक्तता हातां येते २ माया देऊनियां ब्रह्म घ्यावें हातीं । ऐशा गुरूप्रती कां भजाना ३ नामा म्हणे गुरु-पायीं लाभ आहे । मोक्ष तेही पाहे दास होती ॥ ४ ॥

श्रीजनार्दनस्वामी

३७४५ गुरुसख्या तुजविण । जाऊं पाहे माझा प्राण १ कां हो कठिण केलें मन । पाहें नेत्र उघडून २ माता पिता म्हणविलें । तरी कां निर्वाण मांडिलें ३ आतां यावें लवकरी । भेट द्यावी बा सत्वरीं ४ यश घेई गुरुराया । जनार्दन ठेवी पायां ॥ ५ ॥

३७४६ अहो सद्गुरू दातारा । म्हणविसी करुणाकरा १ राज्य देऊनि

रजकासी । शेखीं नेलें पायांपाशीं २ ब्रह्मग्रहा दिलें ज्ञान। केलें आपणा समान ३ काय तुम्हां आराधिलें । काय देवासी अर्चिलें ४ त्यासी तुम्ही तारियेलें । ब्रीद वत्सल मिरविलें ५ लीला दाविली लाघवा । शुष्क काष्ठासी पल्लवा ६ जनार्दना कृपा करा । राखें पायांपें किंकरा ॥ ७ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

३७४७ ध्येय ध्याता ध्यान । अवघा माझा जनार्दन १ आसन शयनीं मुद्रा जाण। अवघा माझा जनार्दन २ जपतप यज्ञ यागपण । अवघा माझा जनार्दन ३ भुक्तिमुक्ति स्थावर जाण । अवघा माझा जनार्दन ४ एका एकीं वेगळा जाण । अवघा भरला जनार्दन ॥ ५ ॥

३७४८ जनार्दनें माझें केलें असें हित । दाविला देहातीत देव मज १ नाठवे भाव अभावना तें कांहीं । स्वर्ग मोक्ष नाहीं चाड आम्हां २ देहाचें देहत्व देहपण गेलें । एकाजनार्दनीं केलें विदेहत्व ॥ ३ ॥

३७४९ धन्य गुरू जनार्दन । स्वानंदाचें जें निधान १ तेणें केला हा उपकार । दावियेलें परात्पर २ त्याच्या कृपें करूनि जाण । प्राप्त झालें ब्रह्मज्ञान ३ एकाजनार्दन सद्गुरू । जनार्दन माझा पैं आधारू ॥ ३ ॥

३७५० वेद तो आम्हां जनार्दन । शास्त्र तें आम्हां जनार्दन । पुराण जनार्दन । सर्वभावें १ सुख जनार्दन । दुःख जनार्दन । कर्म धर्म जनार्दन । सर्वभावें २ योग जनार्दन । याग जनार्दन । पाप आणि पुण्य । तेंही जनार्दन ३ यापरीं सर्वस्व अर्पी जनार्दन । एकाजनार्दन साधें भजन ॥ ४ ॥

३७५१ नेणें मंत्र तंत्र बीजाचा पसारा । जनार्दन सोईरा घडला मज १ भक्ति ज्ञान विरक्ति नेणें पैं सर्वथा । मोह ममता चिंता कांहीं नेणें २ योग याग कसवटी कांहीं नेणों आटी । सर्व देखों सृष्टीं जनार्दन ३ कायां वाचां मन ठेविलें चरणीं । एका जनार्दनीं सर्वभावें ॥ ४ ॥

३७५२ श्रीगुरुपायीं ठेवीं तूं विश्वास । दासाचा तूं दास होय त्याच्या १ परब्रह्म राम वसिष्ठा शरण । कृष्णें संपादीन गुरु केला २ वाल्मिका उपदेशी नारद तो मुनी । वंद्य त्रिभुवनीं झाला वाल्हा ३ एकाजनार्दनीं गुरू मज भेटला । मोकळा दाविला मार्ग तेणें ॥ ४ ॥

३७५३ मनोभाव जाणोनी माझा । सगुणरूप धरिलें वोजा । पाहुणा सद्गुरुराजा । आला वो माय १ प्रथम अंतःकरण जाण । चित्त शुद्ध आणि मन । चोखाळोनी आसन । स्वामीसीं केलें २ अनन्य आवडीचें जळ । प्रेक्षाळिले चरणकमळ । वासना समूळ । चंदन लावी ३ अहं जाळियला धूप । सद्भाव

उजळिला दीप । पंचप्राण हे अमूप । नैवेद्य केला ४ रज तम सांडोनी दोन्ही । विडा दिला सत्वगुणी । स्वानुभवें रंगोनी । सुरंग दावी ५ एकाजनार्दनीं पूजा । देव भक्त नाहीं दुजा । अवघाची सद्गुरुराजा । होवोनी ठेला ॥ ६ ॥

३७५४ ध्यानीं ध्याता गुरुराया । ब्रह्मभूत होय काया १ करें करितां गुरुपूजा । तेंचि पूजन अधोक्षजा २ पायीं करा गुरुयात्रा । मुखें उच्चार गुरुमंत्रा ३ एकाजनार्दनीं परब्रह्म । हेंचि जाणा धर्म कर्म ॥ ४ ॥

३७५५ धन्य धन्य श्रीगुरुभक्त । गुरूचें जाणती मनोगत १ गुरूचरणीं श्रद्धा गाढी । गुरुभजनाची आवडी २ गुरूचें नाम घेतां वाचे । कैवल्यमुक्ति तेथें नाचे ३ गुरुचें घेतां चरणतीर्थ । भुक्ति मुक्ति पवित्र होत ४ गुरुकृपेचें महिमान । शरण एकाजनार्दन ॥ ५ ॥

३७५६ धन्य धन्य सद्गुरुराणा । दाखविलें ब्रह्मभुवना १ उपकार केला जगीं । पावन झालों आम्ही वेगीं २ पंढरी पाहतां । समाधान झालें चित्ता ३ विटेवरी समचरण । एकाजनार्दनीं निजखूण ॥ ४ ॥

३७५७ वेदान्त सिद्धान्त पाहणें ते आटी । जनार्दन भेटी निसरली १ आगम निगम कासया दुर्गम । जनार्दनें सुवर्म सांगितलें २ न्यायमीमांसा पातंजली शास्त्रें । पाहतां सर्वत्र निवारलें ३ एकाजनार्दनीं पूर्ण कृपा केली । भ्रांति निसरली मनाची ते ॥ ४ ॥

३७५८ देवाचरणीं ठाव । तैसा गुरुचरणीं भाव १ गुरु देव दोन्ही समान । ऐसें वेदांचें वचन २ गुरु देवामाजीं पाहीं । भिन्न भेद नाहीं नाहीं ३ देवा पूजितां गुरुसी आनंद । गुरुसी पूजितां देवा परमानंद ४ दो नामाचेनि छंदें । एकाजनार्दनीं परमानंदें ॥ ५ ॥

३७५९ श्रीगुरूचें नाममात्र । तेंचि आमुचें वेदशास्त्र १ श्रीगुरुचें तीर्थमात्र । सकळ तीर्थी करी पवित्र २ श्रीगुरुचें चरण रज । तेणें आमुचें जाहलें काज ३ श्रीगुरूची ध्यानमुद्रा । तेचि आमुची योगनिद्रा ४ एकाजनार्दनीं मन । श्रीगुरुचरणीं केलें लीन ॥ ५ ॥

३७६० गुरुमुखें घेतां तो निर्दोष । येऱ्हवी आयास पडे कष्ट १ रामकृष्णहरि हा मंत्र सोपा । उच्चारितां खेपा खंडे कर्म २ तुटती भावना द्वैताची ते बुद्धी । निरसे उपाधी कामक्रोध ३ एकाजनार्दनीं सत्य सत्य साचा । रामनाम मंत्राचा जप करी ॥ ४ ॥

३७६१ पीक पिकलें प्रेमाचें । सांठविलें गगन टाचें १ भूमी शोधोनी पेरिजे बीज । सद्गुरुकृपें उगवलें सहज २ कामक्रोधाच्या उपटोनी पेंडी । कल्पनेच्या काशा काढी ३ एकाजनार्दनीं निजभाव । विश्वभरित पिकला देव

३७६२ गुरुस्मरण करितां देख । स्मरणें विसरे ताहान भूक १ आसनीं

शयनीं भोजनीं । गुरूतें न विसंबे ध्यानीं मनीं २ गुरुसेवेचि आवडी । सेवा करी चढोवढी ३ गुरुचरणांची गोडी । एकजनार्दनीं पायीं दडी ॥ ४ ॥

३७६३ गुरु परमात्मा परेशु । ऐसा ज्याचा दृढ विश्वासु १ देव तयाचा अंकिला । स्वयें संचला त्याचे घरीं २ एकाजनार्दनीं गुरु देव । येथें नाहीं ना संशय ॥ ३ ॥

३७६४ गुरु माता गुरु पिता । गुरु आमची कुळदेवता १ थोर पडतां सांकडें । गुरु रक्षी मागें पुढें २ कायां वाचां आणि मन । गुरुचरणींच अर्पण ३ एकाजनार्दनीं शरण । गुरु एक जनार्दन ॥ ४ ॥

३७६५ धन्य गुरुकृपा जाहली । अहंता ममता दूर गेली १ घालूनि अंजन डोळां । दाविला स्वयंप्रकाश गोळा २ बोधीं बोधविलें मन । नाहीं संकल्पासी भिन्न ३ देह विदेह निरसलें । एकाजनार्दनीं धन्य केलें ॥ ४ ॥

३७६६ सद्गुरुसी शरण जाय । त्यासी ब्रह्मप्राप्ति होय १ न लगे आणिक उपाय । धरी सद्गुरुचे पाय २ सद्गुरुचें चरणतीर्थ । मस्तकीं वंदावे पवित्र ३ एकाजनार्दनीं सद्गुरु । हाचि भवसिंधूचा तारू ॥ ४ ॥

३७६७ पावलों प्रसाद । अवघा निरसला भेद १ द्वैताद्वैत दूर ठेलें । एकपणें एक देखिलें २ जन वन समान दोन्ही । जनार्दन एकपणें ३ एकाजनार्दनीं लडिवाळ । म्हणोनि करावा सांभाळ ॥ ४ ॥

३७६८ माथां ठेवोनियां पाव । माझा देहचि केला देव १ नवलाव पायाचा मी केला । माझ्या देहींचा देवपणा नेला २ पायीं पराक्रम पंचानन । पायीं निरसला देहाभिमान ३ पायीं देहासी पाहे ठावो । पायीं देहचि केला वावो ४ नवल हा पायाचा भावो । पायीं नुरेचि देहीं देवो ५ एकाजनार्दनाच्या पायीं । देह विदेह दोन्ही नाहीं ॥ ३ ॥

३७६९ अवघेंचि त्रैलोक्य आनंदाचें आतां । चरणीं जगन्नाथा चित्त ठेलें १ माय जगन्नाथ बाप जगन्नाथ । अनाथाचा नाथ जनार्दन २ एकाजनार्दनीं एकपणीं उभा । चैतन्याची शोभा शोभलीसे ॥ ३ ॥

३७७० साधावया परमार्था । साह्य नव्हती माता पिता १ साह्य न होत व्याही जांवई । आपणा आपण साह्य पाही २ साह्य सद्गुरु समर्थ । तेचि करिती स्वहित ३ एकाजनार्दनीं शरण । नोहे एकपणावांचून ॥ ४ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

३७७१ इवलेसें रोप लावियेलें द्वारीं । त्याचा वेलु गेला गगनावरीं १ मोगरा फुलला मोगरा फुलला । फुलें वेंचितांची भारू कळियासी आला २ मनाचिये गुंफीं गुंफियेला शेला । बापरखुमादेवीवरू विठ्ठलीं अर्पिला ॥ ३ ॥

३७७२ सद्गुरुवांचुनीं संसारीं तारक। नसेचि निष्टंक आन कोणी १ इंद्र चंद्र देव ब्रह्मादि करूनि। संशयाची श्रेणी छेदिती. ना २ उघडें परब्रह्म सद्गुरुची मूर्ती। पुरविती आर्ती शिष्याचिया ३ वंचना करिती जन दुष्ट नष्ट। मुख्य श्रेष्ठ श्रेष्ठ वंदिताती ४ ज्ञानदेव म्हणे गुरुचा मी दास। नेणे साधनास आन कांहीं ॥ ५ ॥

३७७३ सद्गुरुसारिखा सोयरा सज्जन। दाविलें निधान वैकुंठीचें १ सद्गुरु माझा जीवींचा जिवलग। फेडियेला पांग प्रपंचाचा २ सद्गुरु हा अनाथ माउली। कृपेचि साउली केली मज३ ज्ञानदेव म्हणे अवचित घडलें। निवृत्तीनें दिधलें निजबीज ॥ ४ ॥

३७७४ गुरु हा संतकुळींचा राजा। गुरु हा प्राणविसांवा। माझा गुरुविण दैव दुजा। नाहीं नाहीं त्रिलोकीं १ गुरु हा सुखाचा सागरू। गुरु हा प्रेमाचा आगरू। गुरु हा धैर्याचा डोंगरू। कदाकाळीं डळमळीना २ गुरु वैराग्याचें मूळ। गुरु हा परब्रह्म केवळ। गुरु सोडवी तात्काळ। गांठ लिंगदेहाची ३ गुरु हा साधकांसीं साह्य। गुरु हा भक्तांलागी माय। गुरु हा कामधेनु गाय। भक्तांघरीं दुभतसे ४ गुरु घाली ज्ञानांजन। गुरु दाखवी निज धन। गुरु सौभाग्य देऊन। साधुबोध नांदवी ५ गुरु भक्तिचें मंडण। गुरु दोषांचें दंडण। गुरु पापाचें खंडण। नानापरी वारितसे ६ काया काशी गुरु उपदेशी। तारक मंत्र दिला आम्हांशी। बापरखुमादेवीवरासी। ध्यान मानसीं लागलें॥७॥

३७७५ देखिले तुमचे चरण निवांत राहिलें मन। कासया त्यजीन प्राण आपुला गे माये १ असेन धणविरीं आपुले माहेरीं। मग तो श्रीहरी गीतीं गाईन गे माये २ सकळही गोत माझें पंढरीसी जाण। बापरखुमादेविवरा विठ्ठलाची आण ॥ ३ ॥

३७७६ तृप्ति भुकेली काय करूं माये। जीवनीं जीवन कैसें तान्हेजत आहे १ मन धालें परि न धाये। पुढत पुढती राजा विठ्ठलुचि पाहे २ निरंजनीं अंजन लेईजत आहे। आपुलें निधान कैसें आपणाचि पाहे ३ निवृत्ति गार्हस्थ्य मांडलें आहे। निष्काम आपत्य प्रसवत जाये ४ त्रिभुवनीं आनंदु न माये गे माये। आपेआपु परमानंदु वोसंडतु आहे ५ बापरखुमादेविवरु विठ्ठलु गे माये। देहभाव सांडुनि भोगिजत आहे ॥ ६ ॥

३७७७ श्रीगुरुसारिखा असतां पाठिराखा। इतरांचा लेखा कोण करी १ राजयाची कांता काय भीक मागे। मनाचिया जोगें सिद्धि पावे २ कल्पतरु तळवटीं जो कोणी बैसला। काय वानी त्याला सांगिजो जी ३ ज्ञानदेव म्हणे तरलों तरलों। आतां उद्धरलों गुरुकृपें ॥ ४ ॥

३७७८ पदोपदिं निजपदा गेले वो । कर्मसंचित न सकर्म जाले वो १ तेथें आपुलें नाठवे कांहीं वो । आप आपणा न पडे ठाई वो २ श्रीगुरुप्रसादें ज्ञान बोधु झाला वो । नव्हे तें ठाऊकें पडिलें माय वो ॥ ३ ॥

३७७९ अनुभव खूण मी बोलें साजणी । निरंजनीं अंजन लेईलें अंजनीं १ गुरुमुखें साधन जालें पै निवृत्ति । तत्वसार आपणचि जाला निवृत्ति २ बापरखुमादेविवरा विठ्ठलकृपा चित्तीं । पुंडलिका साधिलें प्रेम तत्वार्थी ३

३७८० ब्रह्म जयाचिये बोधेंचि पावत । ते जगीं शाश्वत गुरुमूर्ति १ शब्दज्ञानें जया गुरु उपदेशिती । नाहीं त्यासी मुक्ति कदां काळीं २ संसारीं तरोनि शिष्यासी तारिती । तेचि मानिजेति गुरु एक ३ कामक्रोध लोभ जे कां न शिवती । तेचि ओळखि सद्गुरु जाण ४ ज्याशी नाहीं भेद ब्रह्मीं एकाकार । म्हणे ज्ञानेश्वर तोचि गुरु ॥ ५ ॥

३७८१ मी माझें अद्वैत द्वैत होऊनि ठेलें । सद्गुरु एका बोलें ठेविलें ठायीं १ द्वैत गिळी अद्वैत मेळीं । चित्ताची काळजी तोडी वेगीं २ ज्ञानदेव म्हणे निवृत्ति उदार । दीपीं दीप स्थिर केला सोयी ॥ १ ॥

३७८२ अनंत अनंतापरी देखतां तो अंतरीं । हृदयांभीतरीं मज निववितो माये १ चाळवी चक्रचाळ अलगट गोपाळ । यानें केला सुकाळ सहज सुखाचा वो मायें २ सांगवी तें सांगणी उमगुनि चक्रपाणी । त्या निर्गुणाचे रहाणीं मी रिघालें वो माये ३ भ्रांतिभुली फेडुनिया निवृत्ति । रखुमादेवीवरु विठ्ठलीं गती झाली वो माय ॥ ४ ॥

३७८३ अमित्य भुवनीं भरलें शेखीं जें उरलें । तें रूप आपुलें मज दावियेलें वो माय १ आंतां मी नये आपुलिया आस । सायास तुटलें भ्रांतीचे वो माय २ मंजुळ मंजुळ वायो गती झळकती । तापत्रयें निवृत्ति निर्वाळिलें वो माय ३ वेडावलें एकाएकीं निजधामरूपीं । रखुमादेविवरु दीपीं दिव्य तेज वो माय ॥ ४ ॥

३७८४ मायविवर्जित जालें वो । माझें गोत तें पंढरिये राहिलें वो १ पतिव्रता मी परद्वारिणी । परपुरुषेंसी व्यभिचारिणी २ सा चारी चौदा जाली वो । सेखीं अठरा घोकुनी राहिलें वो ३ निवृत्ति प्रसादें मी गोवळी वो । माझा भावो तो विठ्ठलु न्याहाळी वो ॥ ४ ॥

३७८५ मजमाजीं पहातां मीपण हारपलें । ठकलेंचि ठेलें सये मन माझें १ आंत विठ्ठलु बाहेर विठ्ठलु । मीचि विठ्ठलु मज भासतसे २ मीपण माझें नुरेचि कांहीं दुजें । ऐसें नाहीं केलें निवृत्तिराजें म्हणे ज्ञानदेवो ३

३७८६ चातकाची तृषा मेघें पुरविली । ब्रह्मस्तनीं पान्हाईली बाईये वो

१ निवृत्तिप्रसाद माझ्या मुखीं सुदला । प्रेमरसें धारा फुटल्या दोहीं पक्षी २ बाप श्रीगुरु तेणें मज अफाविलें । अवघें ब्रह्म दाविलें ज्ञानदेवा ॥ ३ ॥

३७८७ देहधर्मी काज गुरुराज चित्तीं । तरीच या संपत्ती फळद होती १ तैसें तुझें ध्यान करितां उद्भट । सांपडली वाट वैकुंठींची २ ज्ञेय ज्ञाता ज्ञान ध्येय ध्याता हरी । समरसें श्रीहरी तत्व जालें ३ पृथ्वी आप तेज गगनाकृती वायो । फिटला संदेहो ये जन्मींचा ४ उपदेश द्रष्टा जरि असे श्रेष्ठ । तरीच भाग्य विनट विष्णुरूपीं ५ ज्ञानदेवीं सिद्धी साउली श्रीहरी । गुरुकृपा करीं कुरवाळिलें ॥ ६ ॥

३७८८ अनुपम्य तेजें धवळलें ब्रम्हांड । विश्वरूपीं अखंड तदाकार १ रसीं रस मुरे प्रेमाचें स्फुंदन । एकरूपीं घन हरी माझा २ नाद आणि ज्योति परिपूर्ण आम्हां । परेसि माहात्मा उजेडला ३ ज्ञाला अरुणोदयो उजळलें सूर्यतेज । त्याहूनि सतेज तेज आलें ४ हरपल्या रश्मी देहभाव हरी । ऋद्धि सिद्धि कामारी जाल्या कैश्या ५ निवृत्ति उपदेश ज्ञानिया लाधला । तत्वीं तत्व बोधला ज्ञानदेव ॥ ६ ॥

३७८९ आधींच तूं ज्ञान वरीं ज्ञालें उन्मन । हरी हें जीवन हृदयीं आलें १ स्थिरावलें ध्यान ज्ञानाचिया वृत्ति । विज्ञानसंपत्ति साधलिया २ अंधकारपट नासला समतेज । रामरूपीं पैज दीपज्ञान ३ संत शांत शांति उलथीचा ठसा । कृष्णरूपीं दिशा तेजो तेज ४ अलक्ष लक्षिते अगोचर पर । तेथेंही गव्हर संचलें असे ५ ज्ञानदेव सुखी जालासे विश्रांति । परमानंद चित्तीं निरंतर ॥ ६ ॥

३७९० ऐके तूं ज्ञान सुख विश्रांति रूपा । हरिरूप दीपा पाहे ऐसा १ चित्तवृत्तीचिया आदिमध्य अंतीं । रूपीं रूप आनंदीं समरसें २ निवृत्ति सांगे ज्ञाना योगाची धारणा । जीवशिव करणा चक्षु दृढ करी ॥ ३ ॥

३७९१ साध्यसाधनकाज निवृत्तीचें गुज । केशव सहज सर्वभूतीं १ रामकृष्ण मंत्रें प्रेक्षियेलीं गात्रें । हरिरूप सर्वत्र क्षर दिसे २ गुरुगम्य चित्त ज्ञालें माझें हित । दिननिशीं प्राप्त हरि आम्हा ३ पूर्णिमा प्रकाश चंद्र निराभास । हरी हा दिवस उगवला ४ चकोरें सेविती आळाउळें पाहाती । घटाघटा घेती अमृतपान ५ ऐसें हें पठण ज्ञानदेवा जालें । निवृत्तिनें केलें आपणाऐसें ॥६॥

३७९२ आकारीं नाहीं तें निराकारीं पाहीं । निराकारी राही शून्याशून्य १ जेथें शून्यचि मावळलें तेथें काय उरलें । हेंचि सांगे एक बोल मजपासीं २ शून्य कासयापासाव जालें शून्य तें कवणें केलें । हें सांगिजो जो एक्या बोलें गुरुराया ३ आपण शून्याकार कीं आपण निराकार । आकार निराकार मूर्तिमंत दाऊ ४ आकार निराकार ये दोन्ही नाहीं । तेंचि तूं पाहीं

आपणापें ५ जेथें अनुभवचि नाहीं तेंचि तूं पाही। स्वानुभवीं राहीं तुझा तूंचि ६ जेथें चंद्र सूर्य एक होती तेथें कैंचि दिनराती। ऐसें जे जाणती ते योगेश्वर ७ कर्माकर्म पारुषले देवधर्म लोपले। गुरुशिष्य निमाले जाले क्षीरसिंधू ८ तेथें गोडीविण चाखणें जिव्हेविण बोलणें। नेत्रेंविण पाहणें तेंचि ब्रह्म ९ हातीं घेऊनियां दिवटी लागिजे अंधारापाठीं। अंधार न देखे दृष्टीं उजियेडु तो १० बापरखुमादेविवरु विठ्ठलु देखणा। दृश्यद्रष्टेपणा माल्हावले

श्रीनिवृत्तिमहाराज

३७९३ आदिनाथ उमा बीज प्रगटलें। मच्छिंद्रा लाधलें सहजस्थिती १ तेचि प्रेममुद्रा गोरक्षा दिधली। पूर्ण कृपा केली गयनीनाथा २ वैराग्यें तापला सप्रेमें निवाला। ठेवा जो लाधला शांतिसुख ३ निर्द्वंद्व निःसंग विचरतां महीं। सुखानंद हृदयीं स्थिरावला ४ विरक्तिचें पात्र अन्वयाचें सुख। देऊनि सम्यक् अनन्यता ५ निवृत्ति गयनीं कृपा केली पूर्ण। कुळ हें पावन कृष्णनामें ॥ ६ ॥

३७९४ आम्हां हेचि थोर सद्गुरुविचार। नलगे संप्रधार नाना मतें १ नेघों तें काबाड न करूं विषय। ब्रह्मांड हें होय आत्माराम २ नेदूं यासी दुःख उन्मनीचें सुख। न करूं तो शोक आला गेला ३ निवृत्ति म्हणे आम्हां सद्गुरु उपदेशु। सर्वांभूतीं वासु हरी असे ॥ ४ ॥

३७९५ चराचरीं हरि गुरुमुखें खरा। माजि ब्रह्म सैरा विचारों आम्हीं १ आम्हां ऐसें व्हावें तरीच हें भोगावें। निरंतर ध्यावें पोटाळूनी २ नाहीं येथ काळ अवघें शून्यमय। निर्गुणीं सामाय तनु माझी ३ निवृत्ति म्हणे पर त्रिकुटीं गोल्हाट। त्यावरील नीट वाट माझी ॥ ४ ॥

३७९६ साकार निराकार हे ब्रह्मींचे विकार। तेथील अंकुर गुरुराज १ रज तम नाहीं सात्त्विकही डोहीं। परिपूर्ण देहीं आत्माराम २ सर्व घटवासि सर्वत्र निवासी। आपण समरसीं बिंबलासे ३ निवृत्तिची खूण गुरुकृपा उद्धार। सर्व हा निर्धार आत्माराम ॥ ४ ॥

३७९७ विस्तार हरीचा चराचर झालें। त्या माजी सानुलें गुरु दैवत १ गुरुविण व्यर्थ विज्ञान न संपडे। ज्ञान हेतुकडे हिंडणें व्यर्थ २ गुरु परब्रह्म गुरु मातां पिता। गुरुनें समता दाखविली ३ निवृत्ति म्हणे गुरुबोध दिठीं। भक्ति नाम पेटी उघडिली ॥ ४ ॥

३७९८ आमुचा आचार आमुचा विचार। सर्व हरिहर एक पुरे १ धन्य माझा भाव सद्गुरु उपदेश। सर्व हृषीकेश। दावियेला २ हरिविण दुजें नेणें

जो सहजें। तया गुरुराजें अर्पियेलें ३ हरि हेचि व्रत हरि हेचि कथा। हरिचिया पंथा मनोभाव ४ देहभाव हरी सर्वत्र स्वरूप। एका जन्में खेप हरिली माझी ५ निवृत्ति हा हरि प्रपंच बोहरी। आपुला शरीरीं हरी केला ६

३७९९ सर्वाघटीं वसे तो आत्मा प्रकाशे। प्रत्यक्ष आम्हां दिसे गुरुकृपा १ विराले तें ध्येय ध्यान गेलें मनीं। मनाची उन्मनि एक झाली २ ठेला अहंभाव सर्व दिसे देव। निःसंदेह भव नाहीं आम्हां ३ निवृत्ति साधन गयनिप्रसाद। सर्व हा गोविंद सांगतुसे ॥ ४ ॥

३८०० हरिविण न दिसे जनवन आम्हां। नित्य हे पौर्णिमा सोळा कळीं १ चंद्रसूर्यरश्मी न देखों तरांगणें। अवघा हरी होणें हेंचि घेवों २ न देखों हे पृथ्वी आकाश पोकळी। भरलासे गोपाळीं दुमदुमीत ३ निवृत्ति निष्काम सर्व आत्माराम। गयनी हें धाम गुरुगम्य ॥ ४ ॥

३८०१ एक देव आहे हा भाव पैं सोपा। द्वैतरूपें बापा पडसी नरकीं १ द्वैत सांडी अद्वैत धरी। एक घरोघरीं हरी नांदे २ सबाह्य कोंदलें परिपूर्ण विश्वीं। तोचि अर्जुनासि दृष्ट जाला ३ गयनिप्रसादें निवृत्ति बोधु। अवघाचि गोविंदु अवघा रूपीं ॥ ४ ॥

३८०२ आम्ही चकोर हरी चंद्रमा। आम्ही कळा तो पूर्णिमा १ कैसा बाहिजु भीतरीं हरी। विवें बिंबला एकसूत्रीं २ आम्ही देही तो आत्मा। आम्ही विदेही तो परमात्मा ३ ऐक्यपणें सकळ वसे। द्वैत बुद्धि कांहीं न दिसे ४ निवृत्ति चातक इच्छिताहे। हरिलागीं वरतें पाहे ॥ ५ ॥

३८०३ हरी हेचि खूण सांगितली, आम्हां। जनवनसमा वर्ता तुम्ही १ ॐकार मूर्धनीं करावा कीर्तनीं। नित्य ब्रह्मार्पणीं भजन भावें २ नित्यकाळ कथा हरि विचरो सार। जन वन घर आम्हां असे ३ निवृत्ति म्हणे मी गुरुचा अंकीत। वाचे उच्चारीत हरी हरी ॥ ४ ॥

३८०४ भांडवल हरि पैल द्वीपांतरीं। हरिरूप चारी दिशा पूर्ण १ न दिसे तें भान दृश्य द्रष्टा हरी। सर्व घरोघरीं आत्माराम २ ज्ञानेंसी विज्ञान गेलें अनाठाया। हरीरूप छाया आम्हावरी ३ निवृत्ति दिधला नामें रूपें दिसे। सर्व हरी असे तेजोमय ॥ ४ ॥

३८०५ विवेक वैराग्य उन्मनी विनट। हरिनामें वाट सांपडली १ हरिनाम भला हरिकृष्ण भला। दिन उगवला ब्रह्मरूपें २ हरी हरी सार वाचेसि उच्चार। सर्व हा श्रीधर पुरे आम्हां ३ निवृत्ति निर्माण एक नाम हरी। प्रपंच बोहरी कोटी राशी ॥ ४ ॥

३८०६ निगम नियम सर्व सर्वोत्तम। दिनानिशीं राम सेवितुसे १ आम्हां

गोड हरी आम्हां चाड हरी । हरी तो संहारीं आम्हांमाजीं २ नेघों हरिवीण दुजें तें पैं भिन्न । सांगितली खूण गुरुराजें ३ निवृत्ति गयनी प्रसाद उन्मनीं। निरंतर ध्यानीं रामनाम ॥ ४ ॥

३८०७ हरि आत्मा होय परात्पर आलें । नाम हें रक्षलें वेदमतें १ वेदांत सिद्धांत नाहीं आनु हेत । सर्वभूतीं हित हरी आहे २ हरिवीण न दिसे गुरु सांगतसे । हरि हा प्रकाशे सर्वरूपीं ३ निवृत्ति कोंदलें सद्गुरूनें दिधलें । हरिधन भलें आम्हांमाजीं ॥ ४ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

३८०८ भक्तिभाव मज तुम्ही दाखविला । आनंद सोहळा सुखाचाचि १ तें प्रेम मज नये पैं सांगतां । कोंदाटलों चित्ता सुखानंदें २ रूपीं दृष्टी धाय पाहातां न समाये । बोलतांचि न ये काय करूं ३ चोखा म्हणे धन्य नामया तूं गुरु । फेडिला आधारु जीवित्त्वाचा ॥ ४ ॥

३८०९ धन्य धन्य नामदेवा । केला उपकार जीवा १ माझा निरसिला भेवो । दाखविला पंढरीरावो २ मंत्र सांगितला सोपा । निवारिले भवतापा ३ माझी कृपेची माउली। चोखा म्हणे पान्हा घाली ॥ ४ ॥

३८१० कोणाचा संग धरूं कोणासाटीं । तों दुःखाचीच मिठी पडे तेणें १ म्हणोनि नामयाचे धरियेले पाय । आठवितां होय समाधान २ सुखाचें सुख मज दावियेलें डोळां । आनंद सांवळा विटेवरीं ३ चोखा म्हणे माझा नामदेव प्राण । घालीन लोटांगण जीवें भावें ॥ ४ ॥

३८११ आजि सोनियाचा दिवस धन्य झाला । प्रत्यक्ष भेटला नामदेव १ माझें मज दिलें माझें मज दिलें । माझें मज दिलें प्रेमसुख २ बहुत आटणी करितां दाटणी । सुखाचें सुख मनीं कोंदाटलें ३ माझा मज देव दावियेला देहीं । मी तूं पण गेलें ठायींच्या ठायीं ४ चोखा म्हणे माझ्या जीवींचा विसांवा । पोकारितों धांवा नामदेवा ॥ ५ ॥

३८१२ न करी न करी आणिक साधन । नामयानें खूण सांगितली १ संसार सागर भरला दुस्तर । तारक निर्धार विठ्ठलु हा २ मंत्राचा हा मंत्र त्रिअक्षरीं सोपा । तुटताती खेपा जन्ममरण ३ चोखा म्हणे माझा धन्य गुरुराव । दाखविला देव हृदयीं माझ्या ॥ ४ ॥

संतश्रेष्ठांचें स्तवन

श्रीतुकाराममहाराज

३८१३ माझ्या बापें मज दिधलें भातुकें । म्हणोनि कवतुकें क्रीडा करी १ केली आळी पुढें बोलिलों वचन । उत्तम हें ज्ञान आलें त्याचें २ घेऊनी विभाग जावें लवलाह्या । आलेती त्या ठायां आपुलिया ३ तुका म्हणे ज्ञानदेवीं समुदाय । करावा मी पाय येईन वंदूं ॥ ४ ॥

३८१४ काय ज्ञानेश्वरीं उणें । तिहीं पाठविलें धरणें १ ऐकोनिया लिखीत । म्हूण जाणवली हे मात २ तरी जाणे धणी । वदे सेवकाची वाणी ३ तुका म्हणे ठेवा । होता सांभाळावें देवा ॥ ४ ॥

३८१५ बोलिलीं लेकुरें । वेडीं वांकुडीं उत्तरें १ करा क्षमा अपराध । महाराज तुम्ही सिद्ध २ नाहीं विचारिला । अधिकार म्यां आपुला ३ तुका म्हणे ज्ञानेश्वरा । राखा पायांपें किंकरा ॥ ४ ॥

३८१६ ज्ञानियांचा राजा गुरु महाराव । म्हणती ज्ञानदेव तुम्हां ऐसें १ मज पामरासी काय थोरपण । पायींची वहाण पायीं बरी ७ ब्रह्मादिक जेथें तुम्हां वोळगणे । इतर तुळणें काय पुढें ३ तुका म्हणे नेणें युक्तीची ते खोली । म्हणोनी ठेविली पायीं डोई ॥ ४ ॥

३८१७ जयाचिये द्वारीं सोन्याचा पिंपळ । अंगीं ऐसें बळ रेडा बोले १ करील तें काय नव्हे महाराज । परि पाहे बीज शुद्ध अंगीं २ जयानें घातली मुक्तीची गवांदी । मेळविली मांदी वैष्णवांची ३ तुका म्हणे तेथें सुखा काय उणें । राहे समाधानें चित्ताचिया ॥ ४ ॥

३८१८ ज्ञानराज माझी योग्यांची माउली । जेणें निगमवल्ली प्रगट केली १ गीता अलंकार नाम ज्ञानेश्वरी । ब्रह्मानंद लहरी हेलावली २ छपन्न भाषेचा केलासे गौरव । भवार्णवीं नांव तरावया ३ श्रवणाच्या मिसें बैसावें येवोनी । साम्राज्यभुवनीं सुखें नांदा ४ आध्यात्मविद्येचें दाखविलें रूप । उजळीला दीप चैतन्याचा ५ तुका म्हणे ग्रंथ श्रेष्ठ ज्ञानदेवी । एक तरी ओवी अनुभवावी

३८१९ देवालय बांधिलें सुंदर । कळाकुशलीं चित्राकार १ मुख्य पहावा वो कळस । पिका आला ब्रह्मरस २ ध्यावें सर्वांचें तें सार । भव सिंधू जेणें पार ३

मुख्य पहावा० ४ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । अक्षर द्वादश मुख्य पाहे ५ सद्गुरुघरच्या निजबीज कळस। पिका आला० ६ गीता भागवत ज्ञानेश्वरी । रामायण विवेकसिंधुची आत्मलहरी ७ पहावा अवघ्याच्या कळस। पिका आला० ८ योग क्षेम चालवी तत्क्षणीं । ही तों श्रीमुखींची वाणी ९ अवघ्या गीतेचा कळस। पिका आला० १० मुक्तिवरील गुरुभक्ति। उद्धवें मागितली प्रेमप्रीति ११ हाचि भागवताचा कळस। पिका आला० १२ माळीये जेउतें नेलें। तेउतें उगेंचि निवांत गेलें १३ हा तों ज्ञानेश्वरीचा कळस। पिका आला ब्रह्मरस० १४ अहं तत्वं सोहं श्रीरामरामाय । हा विश्वनामाचा जप पाहे १५ मुख्य रामायणाचा कळस। पिका आला० १६ याचि देहीं याचि डोळां । पाहे मुक्तिचा सोहळा १७ नको जाऊं मनाचे मागें। मुनी जयत्पाळा सांगे १८ हाच ज्ञानाचा कळस । पिका आला० १९ अंबरीष प्रल्हाद अंगद । उद्धव नामया नामाचा बोध २० हाच भक्तीच्या कळस। पिका आला० २१ संकल्प शतकोटी केलासे । तुका म्हणे लाभलें शेष २२ झाला अवतारांचा कळस। पिका आला० ॥ २३ ॥

३८२० संतकृपा झाली। इमारत फळा आली १ ज्ञानदेवें रचिला पाया । उभारिलें देवालया २ नामा तयाचा किंकर। तेणें केला हा विस्तार ३ जनार्दन एकनाथ । खांब दिला भागवत ४ तुका झालासे कळस। भजन करा सावकाश ॥ ५ ॥

३८२१ चला आळंदीला जाऊं। ज्ञानदेवा डोळां पाहूं १ होतिल संताचिया भेटी ।सांगों सुखाचिया गोष्टी २ ज्ञानेश्वर ज्ञानेश्वर। मुखीं म्हणतां चुकती फेर ३ जन्म नाहीं रे आणीक। तुका म्हणे माझी भाक ॥ ४ ॥

३८२२ जगीं ऐसा बाप व्हावा। ज्याचा वंश मुक्तीस जावा १ पोटां येतां हरलें पापा। ज्ञानदेवा मायबापा २ मुळीं बाप होता ज्ञानी। तरी आम्ही लागलों ध्यानीं ३ तुका म्हणे मी पोटींचें बाळ। माझी पुरवा ब्रह्मींची आळ

श्रीनिळोबामहाराज

३८२३ उभारिला ध्वज तिहीं लोकांवरीं। ऐशी चराचरी कीर्ति ज्यांची १ ते हे निवृत्तिनाथ ज्ञानेश्वर सोपान। धन्य तो निधान ज्ञान दीप्तिकळा २ धरूनि सगुणरूपें केली बाळक्रीडा। बोलविला रेडा निगम वाचें ३ बैसूनियां वरीं चालविली भिंती । चांगदेवाप्रति दिली भेटी ४ मग वास केला अळंकापुरासी । पिंपळ द्वारासी कनकाचा ५ निळा म्हणे ज्यांच्या नामें करितां घोष। नातळती दोष कळिकाळाचे ॥ ६ ॥

३८२४ बोलविला बोले वेद। म्हैसा सुबुद्ध स्वरान्वयें १ काय एक न

करा देवा । भिंती चालवा निचेष्टिता २ शिष्यालागीं देतां बोध । नलगे पलार्ध निमिष्यहि ३ निळा म्हणे ज्ञानेश्वरा । मजहि अंगिकारा रंका दीना ४॥

श्रीनामदेवमहाराज

३८२५ तिन्ही देव जैसे परब्रह्मींचे ठसे । जगीं सूर्य जैसे प्रकाशले १ धन्य तो निवृत्ति धन्य तो सोपान । धन्य तो निधान ज्ञानदेव २ उपजतांचि ज्ञानी हें वर्म जाणोनि । आले लोटांगणीं चांगदेव ३ प्रत्यक्ष पैठणीं भटीं केला वाद । बोलविला वेद म्हैशिपुत्रा ४ सोहंसुकृताच्या सोडोनियां गांठी । केलीसे मराठी गीतादेवी ५ नामा म्हणे सर्व सुकृत लाहिजे । एक वेळां जाइजे अळंकावती ॥ ६ ॥

३८२६ नाथा नको रे अंतरूं । तुझ्या कांसेचें वांसरूं १ कळा दुभती तूं गाय । तुझा वियोग असह्य २ देह भोगितां प्राक्तन । मना ठेवीं तवाधीन ३ ज्ञानदेवीं ही समाधी । जडो मनोबुद्धि अवघी ४ नामा भेटे ज्ञानदेवा । जना प्रसाद मिळावा ॥ ५ ॥

३८२७ गेले दिगंबर ईश्वर विभूति । राहिल्या त्या कीर्ति जगामाजीं १ वैराग्याच्या गोष्टी ऐकिल्या त्या कानीं । आतां ऐसें कोणी होणें नाहीं २ सांगतील ज्ञान म्हणतील खूण । नयेचि साधन निवृत्तीचें ३ परब्रह्म डोळां दावूं ऐसें म्हणती । कोणा नये युक्ती ज्ञानोबाची ४ करतील अर्थ सांगतील परमार्थ । नये पां एकांत सोपानाचा ५ नामा म्हणे देवा सांगूनिया कांहीं । नये मुक्ताबाई गुह्य तुझें ॥ ६ ॥

३८२८ काय सांगों देवा ज्ञानोबाची ख्याती । वेद म्हैशामुखीं वदविले १ कोठवरीं वानूं याची स्वरूपस्थिति । चालविली भिंती मृत्तिकेची २ अविद्या मायेचा लागों नेदी वारा । ऐसें जगदोद्धारें बोलविलें ३ नामा म्हणे यांनीं तारिले पतित । भक्ति केली ख्यात ज्ञानदेवें ॥ ४ ॥

३८२९ अनुभव हा सागर गुह्य आणि ब्रह्म । उघडें अध्यात्म बोलियेलें प्रगट हें गुह्य उकलिलें गबाळ । केलें करतळमळ ज्ञानयानें १ कोणाची कल्पना नुरेची बा येथें । उघडा गुह्यार्थ सिद्ध केला २ करणें न करणें सांगितला पंथ । तिहीं लोकीं कीर्त वाढविली ४ ज्ञान हें अंजन साधी संजीवनी । नामा म्हणे यानीं ख्याती केली ॥ ५ ॥

श्रीजनाबाई

३८३० भाव अक्षराची गांठी । ब्रह्मज्ञानानें गोमटी १ ते हे माय ज्ञाने-

श्वरी । संतजनां माहेश्वरी २ ज्ञानेश्वर मंगल मुर्ती । सेवा करी दासी जनी ३

३८३१ गीतेवरीं आन टीका । ज्यांनीं वाढिविली देखा १ कनकताटामाजीं । त्यानें वोगरिलें कांजी २ ज्ञानेशावांचोनी । म्हणे टीका नव्हे जनी ॥ २ ॥

३८३२ विवेक सागर । सखा माझा ज्ञानेश्वर १ मरोनियां जावें । बा माझ्याच्या पोटां यावें २ ऐसें करी गा माझ्या भावा । सखया माझ्या ज्ञान-देवा ३ जाईन वोवाळुनीं । जन्मोजन्मीं म्हणे जनी ॥ ४ ॥

३८३३ मायेहूनि माय मानी । करी जीवाची ओंवाळणी १ परलोकींचें तारूं । म्हणे माझा ज्ञानेश्वरू २ वित्त गोत चित्त पाहे । सत्य वंदी गुरूचे पाय ३ पतिव्रते जैसा पती । जनी म्हणे सांगों किती ॥ ४ ॥

३८३४ अळंकापुरवासिनी समिप इंद्रायणी । पूर्वेसी वाहिनी प्रवाह तेथें १ ज्ञानाबाई आई आर्त तुझे पायीं । धावोनियां येई दुडदुडां २ बहु कासा-विस होतो माझा जीव । कनवाळ्याची कींव येऊं द्यावी ३ नामयाची जनी म्हणावी आपुली । पायीं सांभाळिली मायबापें ॥ ४ ॥

३८३५ अहो सखिये साजणी । ज्ञानाबाई हो हरणी १ मज पाडसाची माय । भक्तिवत्साची ते गाय २ कां गा उशिर लाविला । तुजविण शीण झाला ३ अहो बैसलें दळणीं । धांव घाली म्हणे जनी ॥ ४ ॥

३८३६ सदाशिवाचा अवतार । स्वामी निवृत्ति दातार १ महाविष्णूचा अवतार । सखा माझा ज्ञानेश्वर २ ब्रह्मा सोपान तो झाला । भक्तां आनंद वर्षला ३ आदिशक्ति मुक्ताबाई । दासी जनी लागे पायीं ॥ ४ ॥

३८३७ सोपानाची ऐशी मूर्ति । विश्वकर्ता ब्रह्मा ह्मणती १ ऐसे बोले पुराणांत । सृष्टी कर्ता जो भगवंत २ जनी म्हणे हा सोपान । ब्रह्मा अवतरला पूर्ण ३

३८३८ नामयाचा गुरु । तो हा सोपान सद्गुरु १ कऱ्हेतीरीं करूनी वस्ती । ब्रह्मपुरी तिशी म्हणती २ माझ्या जीवींच्या जीवना । हृदयीं राहें तूं सोपाना ३ विश्वउद्भव ज्याची सत्ता । जनी म्हणे माझ्या ताता ॥ ४ ॥

३८३९ संत राउळा चालिले । ज्ञानेश्वर तंव बोले १ केव्हढें नवल सांगावें । दासी जनीचें पद ल्याहावें २ पाय जोडुनी विटेवरीं । कटीं हात उभा हरी ३ रूप सांवळें सुंदर । कांनीं कुंडल मनोहर ४ सोनसळा वैजयंती । पुढें गोपाळ नाचती ५ गरूडपारीं सन्मुख उभा । जनी म्हणे धन्य शोभा ॥ ३ ॥

३८४० शालिवाहन शके अक्राशें नव्वद । निवृत्ति आनंद प्रगटले १ त्र्याणवाच्या सालीं ज्ञानेश्वर प्रगटले । सोपान देखिले शाणवांत २ नव्वा-णवांच्या शकीं मुक्ताई देखिली । जनी म्हणे केली मात त्यांनीं ॥ ३ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

३८४१ नमो ज्ञानराजा नमो ज्ञानराजा । निवृत्ति सहजा गुरुवर्या १ नमो सोपानदेवा मुक्ताई परेशा । ठाव त्या सर्वेशा कऱ्हातटीं २ समाधी वैभव पहांता नयनीं । चुकतसे आयणी जन्मव्याधीं ३ एकजनार्दनीं म्हणावा आपुला । अंकीत अंकिला दास तुमचा ॥ ४ ॥

३८४२ ज्ञानदेव ज्ञानदेव वदतां वाचें । नाहीं कळीकाळाचें भेव जीवां १ जातां अलंकापुर गांवीं । मोक्ष मुक्ति दावी वाट त्यासी २ब्रह्मज्ञान जोडोनि हात । म्हणे मी तुमचा अंकीत ३ वाचें वदतां इंद्रायणी । यम वंदितो चरणीं ४ एकाजनार्दनीं भावें । ज्ञानदेवा आठवावें ॥ ५ ॥

६८४ ज्ञानदेव चतुराक्षरी जप हा करी नूं सर्वज्ञा । ज्ञानाज्ञानविरहित ब्रह्म-प्राप्तीची संज्ञा । ज्ञाता ज्ञेय निजांग होय ऐसी प्रतिज्ञा । ज्ञानाग्नीनें पापें जळतीं ही ज्याची आज्ञा १ ज्ञानदेव ज्ञानदेव म्हणतां ज्ञानदेव देतो । वासुदेव होतो अखंड वदनीं बदे तो ॥ धृ० ॥ नररूपें विष्णु अवतरला हा भगवान । नदी नद वापी कूप पहतां उदक नव्हे भिन्न । नवल हेंचि पशु म्हैसा करितो वेदाध्ययन । नमन करूनी सद्भावें जपतां होय विज्ञान २ देवाधीश देव भक्ताप्रति वर दे । देतां वर ब्रह्मांडीं ब्रह्मानंद कोंदे । देशिकराज दयानिधि अलंकापुरीं जो नांदे । देशभाषा ज्ञानदेवी गीतार्थ वदे ३ वक्ता श्रोता श्रवणें पठणें पावती समभाव । वर्णू जातां अघटित महिमा होतो जीव शिव । वंदुनी अनन्य एका-जनार्दनीं धरीं दृढभाव । वर्षती निर्जर ज्ञानदेव नामें पुष्पांचा वर्षाव ॥ ४ ॥

३८४४ तीन अक्षरें निवृत्ति । जो जप करी अहोरात्रीं । तया सायुज्यता मुक्ती । ब्रह्मस्थिति सर्वकाळ १ चार अक्षरें ज्ञानदेव । जो जप करी धरील भाव । तया ब्रह्मपदीं ठाव । ऐसें देवाधिदेव बोलिले २ सोपान हीं तीन अक्षरें । जो जप करील निर्धारें । तयास ब्रह्म साक्षात्कारें । होय सत्वर जाणिजे ३ मुक्ताबाई चतुर्विधा । जो जप करील सदा । तो जाईल मोक्षपदा । सायुज्य संपदा पावेल ४ ऐसी चवदाहीं अक्षरें । जो ऐकेल कर्णविवरें । अथवा गाईल मुखद्वारें । त्यासी ज्ञानेश्वर प्रत्यक्ष भेटे ३ एकाजनार्दनीं प्रेम । जो करील धरिल नेम । तयास पुनः नाहीं जन्म । ऐसें पुरुषोत्तम बोलिले ॥ ६ ॥.

३८४५ कृपाळू उदार माझा ज्ञानेश्वर । तया नमस्कार वारंवार १ न पाहे यातिकुळाचा विचार । भक्त करुणाकर ज्ञानाबाई २ भलतिये भावें शरण जातां भेटी । पाडितसे तुटी जन्मव्याधीं ३ ज्ञानाबाई माझी अनाथाची माय । एकाजनार्दनीं पाय वंदितसे ॥ ४ ॥

३८४६ कैवल्याचा पुतळा। प्रगटला भूतळा। चैतन्याचा जिव्हाळा। ज्ञानोबा माझा १ साधकांचा मायबाप। दरूशनें हरे ताप। सर्वांभूतीं सुखरूप। ज्ञानोबा माझा २ ज्ञानियांचा शिरोमणी। वंद्य जो कां पूज्यस्थानीं। सकळांसी शिरोमणी। ज्ञानोबा माझा ३ चालविली जड भिंती। हरली चांगयाची भ्रांती। मोक्षमार्गींचा सांगाती। ज्ञानोबा माझा ४ वेद रेड्या बोलविला। गर्व द्विजांचा हरविला। शांतिबिंब प्रगटला। ज्ञानोबा माझा ५ उजळिली दीपिका। गीतेवरीं केली टीका। विठोबाचा प्राणसखा। ज्ञानोबा माझा ६ गुरुसेवेलागीं जाण। शरण एकाजनार्दन। चेतन्याचें जीवन। ज्ञानोबा माझा ॥ ७ ॥

३८४७ सर्व सुखाची लहरी। ज्ञानाबाई अलंकापुरीं १ शिवपीठ हे जुगाट। ज्ञानाबाई तेथें मुगुट २ वेदशास्त्र देती ग्वाही। म्हणती ज्ञानाबाई आई ३ ज्ञानाबाइचे चरणीं। शरण एकाजनार्दनीं ॥ ४ ॥

३८४८ ॐ नमो ज्ञानेश्वरा। करुणाकरा दयाळा १ तुमचा अनुग्रह लाधलों। पावन झालों चराचरीं २ मी कळा कुसरी कांहींच नेणें। बोलतों वचनें भाविका ३ एकाजनार्दनीं तुमचा दास। त्याची आस पुरवावी ॥ ४ ॥

३८४९ अहो दयाळे ज्ञानाबाई। आर्त माझें तुझ्या पायीं १ इंद्रायणीचे तटीं। ज्ञानाबाई वो गोमटी २ सकळ मेळा हो सिद्धांचा। ज्ञानाबाई अनुग्रहाचा ३ पूर्वपश्चिम देवस्थान। मध्यें ज्ञानाबाई आपण ४ ऐशी ज्ञानाबाई ध्याऊं। एकाजनार्दनीं शरण जाऊं ॥ ५ ॥

३८५० धन्य जाहलों आतां। अवघी चिंता वारली १ आजा देखिलीं पाउलें। सुख जाहलें समाधान २ निवारला भाग शीण। पाहतां चरण गोमटे ३ भय निवारली खंती। दृष्टी मूर्ति पाहतां ४ समाधी सोहळा देखिला। एकाजनार्दन सुखावला ॥ ५ ॥

३८५१ माझी ऐकावी विनंती। ज्ञानदेवा श्रेष्ठ मूर्ति १ तुम्हीं बैसोनि अंतरीं। मज जागवा निर्धारीं २ तुम्हीं सत्ताधारी। प्रपंच करावा बोहरी ३ श्रेष्ठा ज्ञानदेवा। एकाजनार्दनीं आठवा ॥ ५ ॥

३८५२ मोक्ष मुक्ति रिद्धी सिद्धी। पाहतां समाधी ज्ञानदेवा १ ऐसा लाभ सांगे देव। ऐके नामदेव आवडीं २ दरूशनें नासे व्याधी पीडा। ऐसा संवगडा ज्ञानदेव ३ एकाजनार्दन मापारी। नाचतसे अलंकापुरीं ॥ ४ ॥

३८५३ श्रीज्ञानदेवें येऊनी स्वप्नांत। सांगितली मात मजलागीं १ दिव्य तेजःपुंज मदनाचा पुतळा। परब्रह्म केवळ बोलतसे २ अजानवृक्षाची मुळी कंठास लागली। येऊनि आळंदी स्थळीं काढ वेगीं ३ ऐसें स्वप्न होतां आलों

अलंकापुरीं । तंव नदीमाझारीं देखिलें द्वार ४ एकाजनार्दनीं पूर्वपुण्य फळलें । श्रीगुरु भेटलें ज्ञानेश्वर ॥ ५ ॥

३८५४ आदिनाथ शंकरें केला उपकार । ठेवणें निर्धारें प्रगट केलें १ तोचि महाराज निवृत्ती अवतार । केला उपकार जगालागीं २ निवृत्तीनें गुज सांगितलें ज्ञानदेवा । होता जो ठेवा गुह्य कांहीं ३ ज्ञानदेवें केलें ठेवणें प्रकट । एकाजानार्दनीं नीट मार्ग सोपा ॥ ४ ॥

३८५५ पडले मायावर्ती शुद्धि नाहीं जया । म्हणोनि अवतार तयां धरलें लागें १ धन्य गुरु माझा निवृत्ति दयाळ । दाखविलें सोज्वळ पद जेणें २ केला उपकार तारिलें हे दीन । ज्ञानां ज्ञानांजन घालुनियां ३ नेणतीं जाणतीं पडलीं जी भुलीं । तयां शुद्धि केली त्रिअक्षरीं ४ एकाजनार्दनीं त्रिभुवनीं प्रताप । उजळिला दीप ज्ञानदेवें ॥ ५ ॥

३८५६ संतांचा महिमा वर्णावा किती । अलक्ष मूर्ति ज्ञानोबा तो १ अर्जुना संकट पडतां जडभारीं । गीता सांगे हरी कुरुक्षेत्रीं २ तोचि अवतार धरी अलंकापुरीं । ज्ञानाबाई सुंदरी तारावया ३ गीता शोधोनियां अर्थ तो काढिला । ग्रंथ तो निर्मिला ज्ञानेश्वरी ४ जगाचा उद्धार ज्ञानाबाई नामें । साधन हें आणिक नेणें न करीं कांहीं ५ एकाजनार्दनीं ज्ञानाबाई नाम । पावेन निजधाम संतांचें तें ॥ ६ ॥

३८५७ भाव धरूनियां वाची ज्ञानेश्वरी । कृपा करी हरी तयावरीं १ स्वमुखें आपण सांगे तो श्रीविष्णु । श्रीगीता हा प्रश्नु अर्जुनेंसी २ तेचि ज्ञानेश्वरी वाचें वदतां साचे । भय कळिकाळाचें नाहीं तया ३ एकाजनार्दनीं संशय सोडोनी । दृढ धरीं मनीं ज्ञानेश्वरी ॥ ५ ॥

३८५८ जोडोनियां दोनी हात । जगीं जाणवितों मात १ एकदां जा रे अलंकापुरा । जन्म येरझारा चुकवा । २ आवडीं सांगा जीवीचें आर्त । माउली पुरवित जाणोनि ३ ज्ञानराज माझी माउली । एकाजनार्दनाची साउली ॥ ४ ॥

३८६० ज्ञानदेव गुरु ज्ञानदेव तारूं । उतरील पैलपारू ज्ञानदेव १ ज्ञानदेव माता ज्ञानदेव पिता । तोडिल भवव्यथा ज्ञानदेव २ ज्ञानदेव माझे सोयरे धायरे । जिवलग निर्धारें ज्ञानदेव ३ सेना म्हणे माझा ज्ञानदेव निधान । दाविली निज खूण ज्ञानदेवें ॥ ४ ॥

३८६१ अलंकपुरवासिनी । ज्ञानाबाई मायबहिणी १ लेकुराची चिंता । वागवावी कृपावंता २ मी तों आहें यातीहीन । माझा राखा अभिमान ३ करूनि विनवणी । सेना लागतों चरणीं ॥ ४ ॥

३८६२ धन्य महाराज अलंकापुरवासी। साष्टांग तयासी नमन माझें १ या ज्ञानदेवाचें नित्य नाम घेती वाचें। उद्धरती तयाचीं सकळ कुळें २ इंद्रायणीं स्नान करिती प्रदक्षणा। तुटती यातना सकळ त्यांच्या ३ सेना म्हणे त्यांचें धन्य झालें जिणें। ज्ञानदेव दरूशनें मुक्त होती ॥ ४ ॥

३८६३ धन्य अलंकारपुर धन्य सिद्धेश्वर। धन्य ते तरुवर पशुपक्षी १ धन्य इंद्रायणी धन्य भागीरथी। तेथें स्नान जे करिती धन्य जन्म २ धन्य तो प्रयाग धन्य ते त्रिवेणी। वहाती येऊनि गुप्तरूपें ३ धन्य तें भूमी धन्य तें प्राणी। देखती नयनीं ज्ञानदेवा ४ धन्य ते भाग्याचे होती अलंकापुरीं। तयांचा निर्धारी धन्य वंश ५ धन्य दासानुदास अलंकापुरींचा। सेना म्हावी त्यांचा रजःकण ॥ ६ ॥

३८६४ धन्य धन्य निवृत्तिराया। शरण आलों तुझिया पायां १ नको पाहूं दुसरें आतां। गुण दोषाची वारता २ नाहीं माझा अधिकार। यातीहीन मी पामर ३ अपराधाचा केलों। सेना म्हणे काय बोलों ॥ ४ ॥

३८६५ शिवाचा अवतार। स्वामी निवृत्ति दातार १ तया माझा नमस्कार। वारंवार निरंतर २ सव्य नांदे कैलासराणा। मागें गंगा ओघ जाणा ३ सेना घाली लोटांगण। वंदि निवृत्तीचे चरण ॥ ४ ॥

३८६६ विष्णूचा अवतार। सखा माझा ज्ञानेश्वर १ चला जाऊं अळंकापुरा। संतजनाच्या माहेरा २ स्नान करितां इद्रायणी। मुक्ती लागती चरणीं ३ ज्ञानेश्वराच्या चरणीं। सेना आला लोटांगणीं ॥ ४ ॥

३८६७ वैकुंठवासिनी कृपावंत माऊली। जगा तारावया अळंकापुरा आली १ शिव तो निवृत्ति आदिमाया मुक्ताई। ब्रह्मा तो सोपान विष्णु ज्ञानदेव पाहीं २ येऊनी प्रतिष्ठानीं पशु वेद बोलविला। पंडित ब्रह्मज्ञानी यांचा गर्व हरिला ३ तप्तीतीरवासी चौदाशें वर्षांचा होता। तयाचा अभिमान गर्व हरि आदिमाता ४ वाळितां ब्राह्मणीं स्वर्गींचे पितर आणविले। सेना म्हणे जगीं पूर्णब्रह्म अवतरलें ॥ ५ ॥

३८६८ श्रीगुरु निवृत्तिराय सांप्रदाय दाविला। अलंकारपुरवासिनी अधिकार तया दिधला १ आदिनाथें मूळ गुप्त होतें ठेविलें। निवृत्तिकृपेनें ज्ञानदेवें प्रगट केलें २ बुडतां भवसागरीं जगा काढिलें बाहेरीं। दावियेला तारू विठ्ठल या तीं अक्षरीं ३ विटेवरीं उभा नीट वैकुंठींचा राणा। दावियेली खूण म्हणे न्हावीयाचा सेना ॥ ४ ॥

३८६९ निवृत्ति निवृत्ति। म्हणतां पाप नुरेचि १ जप करितां त्रिअक्षरीं। मुक्ति लोळे चरणावरीं २ ध्यान धरितां निवृत्ति। आनंदमय राहे वृत्ती ३ सेना म्हणे चित्तीं धरा। स्मरतां चुके येरझारा ॥ ४ ॥

३८७० वाचें उच्चारी जो ज्ञानदेवाशीं । तयाच्या सुकृतासी नाहीं पार १ पूर्वींचें सुकृत फळासी आलें । वाचें उच्चारिलें ज्ञानदेवा २ या अलंकापुरीं आला जन्मासी । पूर्वज तयासी मानिती धन्य ३ सेना म्हणे त्यानें उद्धरिलें कुळ । पूर्वज सफळ आशीर्वाद देती ॥ ४ ॥

३८७१ येऊनी नरदेहासी वाचें उच्चारी ज्ञानेश्वर । तयाचा संसार सुफळ झालागे माये १ प्रत्यक्ष परब्रह्म येऊनी अवतारासी । तारिलें जगासी नाममात्रें २ जयाचें अंगणीं पिंपळ सोनियाचा । सिद्ध साधकांचा मेळा तेथें ३ तयाचें स्मरणें जळतीं पातकें । सांगत पंढरीनाथ सेना म्हणे ॥ ४ ॥

३८७२ गिरजेप्रती शंकर उपदेशिले । तो गुह्य मंत्र सप्त समुद्रापलीकडे १ ऐसें निज गुह्य साराचेंही सार । उघडें दाविलें साचार ज्ञानदेवें २ हें सुखाचें सुख साधन । भक्ति ज्ञानाचें अंजन । हेंचि परब्रह्म जीवन ३ हेंचि मुख निज राम मंत्र सार । सुलभ साकार सेना ध्याये निरंतर ॥ ४ ॥

३८७३ श्रीज्ञानराजें केला उपकार । मार्ग हा निर्धार दाखविला १ विटेवरीं उभा वैकुंठनायक । आणि पुंडलीक चंद्रभागा २ अविनाश पंढरी भूमीवरीं पेठ । प्रत्यक्ष वैकुंठ दाखविलें ३ सेना म्हणे चला जाऊं तया ठायां । पांडुरंग सखया भेटवया ॥ ४ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

३८७४ महाविष्णूचा अवतार । प्राणसखा ज्ञानेश्वर १ आदिनाथाचा अवतार । निवृत्ति म्हणती साचार २ चतुराननाचा अवतार । तो हा सोपान निर्धार ३ आदि माया मुक्ताबाई । चांगा उपदेशिला पाहीं ४ ऐशा संतांच्या चरणीं । चोखा घालितो लोळणी ॥ ५ ॥

३८७५ सुख अनुपम संतांचें चरणीं । प्रत्यक्ष अलंकाभुवनीं नांदतसे १ तो हा महाराज ज्ञानेश्वर माऊली । जेणें निगमवल्ली प्रगट केली २ संसारीं आसक्त माया मोहें रत । ऐसे जे पतित तारावया ३ चोखा म्हणे श्रेष्ठ ज्ञानदेवी ग्रंथ । वाचितां सनाथ जीव होती ॥ ४ ॥

३८७६ उघडोनी वेदार्थाचा ठेवा । केला तरणोपाय जीवा १ ऐसा समर्थ ज्ञानदेव । तया चरणीं ठेवा भाव २ प्रत्यक्ष प्रचित लोचनीं । अस्थी विरती जीवनीं ३ पुढें सोन्याचा पिंपळ । ऐसी साक्ष असे अढळ ४ कर जोडुनियां दोन्ही । चोखा जातो लोटांगणीं ॥ ५ ॥

श्रीकान्होपात्रा

३८७७ शिव तो निवृत्ति विष्णु ज्ञानदेव पाही । सोपान तो ब्रह्मा मूळ

माया मुक्ताई १ धन्य धन्य धन्य धन्य निवृत्तिराया । धन्य ज्ञानदेवा सोपान सखया २ प्रत्यक्ष पैठणीं भटां दाविली प्रचिती । रेडियाचे मुखें वदविली वेदश्रुती ३ चौदाशें वरुषांचे तप्तीतीर रहीवाशी । गर्व हरविला चालविलें भिंतीशीं ४ धन्य कान्हूपात्रा आजी झाली भाग्याची । भेटी झाली ज्ञानदेवाची म्हणूनियां ॥ ५ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

३८७८ म्हैसीपुत्रा मुखें बोलवणें श्रुती । चालवणें भिंती बैसोनियां १ नव्हे हा सामान्य महिमा संतांचा । नैवेद्य हातींचा मूर्ती जेवी २ उदकामाजीं वह्या ठेऊनि कोरड्या । दाखवणें रोकड्या विश्वजनां ३ निळा म्हणे तिहीं संगेंचि तारणें । दीनें उद्धरणें नवल कोण ॥ ४ ॥

३८७९ अगाध कीर्ति वाढले संत । केलीं विख्यात चारित्रें हीं १ अग्नींत उभे विषचि प्याले । नाहीं ते भ्याले महा शस्त्रा २ वंदूनि आज्ञा बोले पशु । करी श्रुतिघोषु दीर्घ स्वरें ३ निळा म्हणे ठेऊनि उदकीं । कागदहि सेखीं कोरड्या वह्या ॥ ४ ॥

३८८० दळणीं दळतां आठवे मानसीं । अलंकापुरवासी ज्ञानराज १ ओविया मंगळीं गाईन तयासी । स्वामी तुकयासी निजानंदें २ एका जनार्दन आणि नामदेव । देती स्वानुभव आठवितां ३ परलोक सोइरे जिवलग हे माझे । जे कां पंढरीराजे अनुग्रहीले ४ निळा म्हणे संत जे जे भूमंडळीं । त्यांची पायधुळी वंदिन मी ॥ ५ ॥

३८८१ प्रताप तुमचा आहेचि जैसा । करितां जी तैसा बडिवारही १ नव्हे जें कोणा तें करूनी दावितां । अघटित घडवितां निमिष्यमात्रें २ स्त्रियांचें पुरुष पशुमुखें श्रुती । चालविल्या भिंती उदकीं वह्या ३ निळा म्हणे माझा करा अंगिकार । तरी महिमा थोर वाढेल तुमचा ॥ ४ ॥

३८८२ मृतप्राणी ते जेवविले । पुरुषही केले स्त्रियांचे १ हे तों तुमची सहजस्थिती । लोकांसी भक्ति प्रगटावया २ प्रसादेंचि विधवेसी बाळ । जन्मविला केवळ भातलवंडा ३ निळा म्हणे तुमची करणी । देवाहुनि अधिक ४

३८८३ जिहीं निमिषमात्रें देह पालटिला । स्त्रियेचाचि केला पुरुष उभा १ त्याचें नवल कोण तारिती जड जीवा । यालागीं घडावा संतसंग २ जिहीं फिरविलें औंढ्याचें देऊळ । बोलाविले बोल मूर्तिकरवीं ३ निळा म्हणे जिहीं प्रेतें जीवविलीं । वरदें उपजविलीं बाळें स्त्रियां ॥ ४ ॥

३८८४ पशुमुखें वेदाच्या श्रुति । पढवा कीर्ती तुमचिये १ अचेतन भिंती

चालवणें । हेंही करणें विचित्र २ तेरा दिवस उदकीं ठेवा । कागद देवा कोरडे ३ निळा म्हणे नारायण । ब्राह्मणजन तुम्हां घरीं ॥ ४ ॥

३८८५ सूरदास आंधळा पंजाबी ब्राह्मण । गातां तुमचे गुण धन्य झाला १ विसोबा खेचर चांगा वटेश्वर । नरहरी सोनार पाठक नामा २ जिवलग तुम्हां सांगाती जीवाचे । विभागी भाग्याचे केले तुम्ही ३ निळा म्हणे भेद नाहीं तुम्हां संतां । दाविली भिन्नता प्रीतीसाठीं ॥ ४ ॥

३८८६ शुक प्रल्हाद हरिच्या नामें । गातां सुख संभ्रमें निवाले १ त्यांनीं उघडूनियां मार्गा । दाविली जगा हरिभक्ती २ तैसाचि नामा विष्णुदास । पावला सौरस परब्रह्मीं ३ निळा म्हणे दाउनी तुका । गेला एका जनार्दन ४॥

३८८७ देवचि झाले अंगें । देवा भजतां अनुरागें १ शुक प्रल्हाद नारद । अंबऋषी रुक्मांगद २ निवृत्ति ज्ञानेश्वर सोपान । नामा सजना आणि जाल्हाण ३ कूर्मा विसोबा खेचर । सांवता चांगा वटेश्वर ४ कबीर सेना सूरदास । नरसी मेहता भानुदास ५ निळा म्हणे जनार्दन एका । देवचि होऊनी ठेला तुका ॥ ६ ॥

३८८८ गजेंद्राच्या संगें नाडीया उद्धार । प्रल्हादें असुर उद्धरले १ हनुमंतें जुत्पत्ती रीस आणि वानर । पावले पार भवसिंधु २ बिभीषणें राक्षस लावियेले भक्ती । केली पावन क्षिती धर्मराजें ३ निळा म्हणे तैसें संतीं उद्धरिले । नवजतां बोलिले संख्यारहित ॥ ४ ॥

निळोबाकृत श्रीतुकारामस्तुति श्लोक

३८८९ नमो सद्गुरु तुकया ज्ञानदीपा । नमो सद्गुरु सच्चिदानंदरूपा । नमो सद्गुरु भक्त कल्याणमूर्ती । नमो सद्गुरु भास्करा पूर्ण कीर्ती १ तुझ्या आठवीं वीसरे आपणातें । तरंगा जळीं घालितां जेविं होते । अळंकार सोनेंचि होऊनि ठेला । निळा यापरीं आठवी सद्गुरुला २ तुका सद्गुरु हा तुका सद्गुरु हा । तुका नातुडे सच्चिदानंद तो हा । जया मोहरा सर्व सिद्धांत जाले । न तुके महामौन्य घेऊनि ठेले ३ असद्भाग होणेंचि नाहीं जयातें । सदत्वासि कैसेंनि येणें तयातें । जडत्वासि जो नातळे चित्प्रकाशें । चिदाभास तो बोलिजे त्यासि कैसें ४ मनुष्याकृती राघवें ख्याति केली । शिळा शीखरें सागरीं तारियेलीं । तुकास्वामी हा पूर्ण प्रकाशी । जळीं रक्षिलें निर्जिवा कागदासी ५ असे जो सदा नित्य एकांतवासी । असे जो सदां सर्वदाही उदासी । असे जो सदां भोगत्यागें विरागी । असे जो सदां रंगला अंतरंगीं ६ तयाचें पदीं रंगलें चित्त माझें । सुखा पावलें सच्चिदानंद भोजें । म्हणोनि

निळा चिंतनीं तोचि चिंती। सखा सोयरा सद्गुरु तोचि अंतीं ७ न देखे रवी अंधकारासि जैसा। कदां बंधना देखे ना मुक्त तैसा। अशा सद्गुरू तूकयासी भजावें। भजोनि सदां तोचि होऊनि जावें ८ निळा पावला थोर पुण्यें तयासी। मनीं चिंतितां सद्गुरू तूकयासी। महा लाभ अलभ्य तो प्राप्त जाला। पदीं लागतां तोचि होऊनि ठेला ९ निजानंद आनंदवीतो मनाला। मनीं तोचि तो भासतो लोचनाला। तयावीण हें रिक्त नाहींच कोठें। दिसे सर्व जें त्यांतरीं तोचि भेटे १० अकस्मात येऊनियां भेटी दीली। परी भेटण्यामाजि जाणीव नेली। अशा जाणण्यानेणण्याही निराळा। करूनि पदीं स्थापिला नित्य नीळा ११ जया चिंतितां चित्त चैतन्य होतें। जया अर्चितां सर्व सामर्थ्य येतें। जया पाहतां पाहणें तोचि होये। जया ध्यासितां ध्येय ध्यातां न राहे १२ स्वतःसिद्धची स्वामी माझा तुकावा। तुकातीत हा नातुळे रूपनावा। निळा नित्य सर्वांतरीं त्यासि पाहे। तया चिंतनीं तोचि होऊनि राहे १३ जयाचें घरीं नित्य कैवल्य नांदें। तया दुःखदारिद्र्य कैचीं प्रमादें। जया जोडली संगती भास्कराची। तया घालणी केवी घालीं तमाची १४ बरा लाभ हातासि हा आजि आला। मनीं सद्गुरू तूकया सांठवीला। तयाचेनि भोजें निळा नाचताहे। जनीं वीजनीं तोचि सर्वत्र पाहे १५ नका तूकयासी कदां भेद मानूं। असे जीव जीवीं सदां तो समानू। नभा व्यापुनि अणुरेणु प्रकाशें। असे व्यापुनी सर्वही तो निजांशें १६ गुरू माउली साउली हे अनाथा। स्नेहाळूपणें पूरवी सर्व आस्था। अपत्या दिना पाजुनि प्रेमपान्हा। कशी रक्षिते अंगसंगीं अभिन्ना १७ जयाची क्रिया नित्य आनंदकारी। जयाची क्रिया सर्वदां निर्विकारी। जयाची क्रिया आवडे पांडुरंगा। जयाची क्रिया भोगवी सौख्यभोगा १८ जयाची क्रिया सत्यसंकल्प पाळी। जयाची क्रिया नित्यपर्वा दिवाळी। जयाची क्रिया भाविका सौख्यदाती। जयाची क्रिया मान्य संतीं महंतीं १९ जयाची क्रिया अमृता जीववीती। जयाची क्रिया भास्करा भाति दाती। जयाची क्रिया नीववीते मयंका। जयाची क्रिया सत्य बोधीत लोकां २० तुका सद्गुरू सर्व भोगीं विरागी। असे तेंचि होऊनी त्यातेंचि भोगी। तया आर्चिती त्यासिही लाभ होतो। निळा सद्गुरू तुकयासीच ध्यातो २१ जयाच्या प्रकाशा नसे पार लेखा। उदो अस्तु ना ग्रहणही सांजऊखा। तया आत्मया सद्गुरू स्वामियासी। नमस्कार माझा, सदा तूकयासी २२ जेणें बोधिला बोध मीळों सकेना। जेणें दीधला स्वानुभव तो टळेना। जेणें दाविला तोचि दृष्टीस राहे। निजात्मप्रकाशूचि सर्वत्र पाहे २३ निळा सद्गुरूचाचि अंकीत झाला। पदीं तूकयानें तया ठाव दीला। असें बोधिलें तेंचि बोलून ऊठी। स्वयें

जाणण्या नेणण्यातीत गोठी २४ म्हणोनि निळा सद्गुरूच्या पदासी । जडोनीच ठेला नव्हे भिन्न त्यासीं । सदांसर्वदां तूकयाचेंचि ध्यान । नव्हे विसरू नाठवे देहभान २५ नसे वर्ण व्यक्ती परी सुंदरू तो । बहू दाउनी रंजवी जीववी तो । परी आपरूपा समानूचि राहे । अनूमान दृष्टांत तोही न साहे २६ महद्भाग्य हें आजि ऊदीत झालें । गुरुस्वामिनी सत्कृपें क्षेम दीलें । बरा बोधुनी बोध चित्तासि केला । निळा संतजनाप्रती नीरवीला २७ करूनी कृपा बोधुनी हेंचि दीलें । होतें अंतरीं आर्त प्रविष्ट जालें । निळा ऐकतां नीजवाक्या निवाला । पदां वंदूनीयां सुखाचाचि जाला ॥ २८ ॥

रामेश्वर भट्ट

३८९० भक्त भागवत जीवन्मुक्त संत । महिमा अत्यद्भुत चराचरीं । ऐसीया अनंतामाजीं तूं अनंत । लीलावेश होत जगत्राता १ ब्रह्मानंद तुकें तुळे आला तुका । तो हा विश्वसखा क्रीडे जनीं ॥ ध्रु० ॥ शास्त्रश्रेष्ठाचार अविरुद्ध क्रिया । तुझी भक्तराया देखियेली ॥ देऊनि तिळांजुळी काम्य निषिद्धांसी । विधिविणें योगेशीं ब्रह्मार्पण २ संत ब्रह्मेळीं जगत् अंध्या गिळी । पैल उदयाचळीं भानु तुका ॥ संतवृंदें तीर्थें गौतमी हरिकथा । तुकया नरसिंहस्था भेटों आली ३ शांति पतिव्रते जाले परिणयन । काम संतर्पण निष्कामता ॥ क्षमा क्षमापणें प्रसिद्ध प्रथा जगीं । तें तों तुझ्या अंगीं मूर्तिमंत ४ दया दिनानाथा तुवां जीवविली । विश्वीं विस्तारली कीर्ति तुझी ॥ वेदवाक्यबाहु उभारिला ध्वज । पूजिले देव द्विज सर्वभूतें ५ अधर्मक्षय व्याधी धर्मांशीं स्पर्शला । तो त्वां उपचारिला अनन्यभक्ति ॥ ब्रह्म ऐक्यभावें भक्ति विस्तारिली । वाक्यें सफळ केलीं वेदविहितें ६ देहबुद्धि जात्या अभिमानें वंचलों । तो मी उपेक्षिलों न पाहिजे ॥ न घडो याचे पायीं बुद्धीचा व्यभिचार । मागे रामेश्वर रामचंद्रा ॥ ७ ॥

३८९१ पंडित वैदिक अथवा दशग्रंथी । परि सरी न पवती तुकयाची । शास्त्र ही पुराणें गीता नित्य नेम । वाचिताति वर्म न कळे त्यांसी १ कर्म अभिमानें वर्ण अभिमानें । नाडले ब्राह्मण कलियुगीं ॥ ध्रु० ॥ तैसा नव्हे तुका वाणी व्यवसाई । भाव त्याचा पायीं विठोबाचे २ अमृतांची वाणी वरुषला शुद्ध । करी त्या अशुद्ध ऐसा कोण ३ चहूं वेदांचें हें केलें विवरण । अर्थही गहन करूनियां ४ उत्तम मध्यम कनिष्ठ वेगळे । करूनि निराळे ठेविले भक्तिज्ञानें आणि वैराग्यें आगळा । ऐसा नाहीं डोळां देखियेला ६ जप तप यज्ञें लाजविलीं दानें । हरिनाम कीर्तनें करूनियां ७ मागें कवीश्वर जाले

थोर थोर। नेलें कलेवर कोणें सांगा ९ म्हणे रामेश्वर सकळां पुसोनि। गेला तो विमानीं बैसोनियां ॥ १० ॥

३८९२ वैष्णवांची याती वाणी जो आपण। भोगी तो पतन कुंभपाकीं १ ऐसी वेद श्रुति बोलतीं पुराणें। नाहीं तें दूषण हरिभक्तां॥ धृ० ॥ उंच नीच वर्ण न म्हणावा कोणी। जें कां नारायणा प्रिय जालें २ चहूं वर्णांसी हा असे अधिकार। करितां नमस्कार दोष नाहीं ३ जैसा शालिग्राम न म्हणावा पाषाण। होय पूज्यमान सर्वत्रांसी ४ गुरु परब्रह्म देवाचा तो देव। त्यासी तों मानव म्हणूं नये ५ म्हणे रामेश्वर नामीं जे रंगले। स्वयेंचि ते जाले देवरूप ॥ ६ ॥

३८९३ तुकाराम तुकाराम। नाम घेतां कांपे यम १ धन्य तुकोबा समर्थ। जेणें केला हा पुरुषार्थ २ जळीं दगडासहित वह्या। तारियेल्या जैशा लाह्या ३ म्हणे रामेश्वर भट्ट द्विजां। तुका विष्णु नाहीं दुजा ॥ ४ ॥

श्रीरंगनाथस्वामी

३८९४ जड देहा घेउनि वाणी। गेला ही ऐका वाणी ॥ गोडवे० ॥ घट फोडुनि जनकादिक ते। अनुभविते झाले माती ॥ हा नोहे तुकया तैसा। घट राखुनि धरिली माती १ इतर ते हरूनी दुग्धा। परिणामक घेती पाणी। हा नोहे तुकया तैसा। पय राखुनी चाखे लोणी २ इतर तें हरूनी कोहं। मग चाखियला तो सोहं। हा नोहे तुकया तैसा। अच्छेद्य पचविला सोहं ३ इतर ते मिश्रपुटांते। देउनिया जड टाकियलें॥ हा नोहे तुकया तैसा। परिसानें हेमचि केलें ४ जडबुद्धि अहं या देहा। निजस्वरुपीं वाहुनि गेला। निजरंगीं रंग पहाया। रंगानें निश्चय केला ५ या बोला सारचि कथितो। दिसणें हाची जन्म। अदृश्य मरण योग्यांचें। निजरंगीं अघटित वर्म ॥ ६ ॥

श्रीजनाबाई

३८९५ ज्ञानेश्वर अभंग बोलिले ज्या शब्दां। सच्चिदानंद बाबा लिही त्यांस १ निवृत्तिचे बोल लिहिले सोपानें। मुक्ताईचीं वचनें ज्ञानदेवें २ चांगयाचा लिहणार शामा तो कांसार। परमानंदा खेचर लिहीत होता ३ सांगे पूर्णानंद लिही परमानंद। भगवंत भेटी आनंद रामानंद ४ सांवत्या माळ्याचा काशिबा गुरव। कर्म्याचा वासुदेव काइत होता ५ चोखामेळ्याचा अनंतभट्ट अभ्यंग। म्हणोनी नामयाचे जनीचा पांडुरंग ॥ ६ ॥

३८९६ भक्तांमाजीं अग्रगणी। पुंडलीक महामुनी १ त्याचे प्रसादें तरले।

साधुसंत उद्धरिले २ तोचि प्रसाद आम्हासीं । विटेवरी हृषिकेशी ३ पुंडलिक बापमाय । दासी जनी वंदी पाय ॥ ४ ॥

श्रीसेनामहाराज

३८९७ सिद्धांमाजीं अग्रगणी । तो हा भोळा शूळपाणी १ धन्य धन्य त्रिंबकराजा । तया नमस्कार माझा २ जटीं गंगा वाहे । तो हा त्रिगुणात्मक पाहे ३ भोंवता वेढा ब्रह्मगिरी । मध्यें शोभे त्रिपुरारी ४ सेना घाली लोटांगण । उभा राहे कर जोडून ॥ ५ ॥

३८९८ नाम हें अमृत भक्तांसी दिधलें । ठेवणें ठेविलें होतें गुप्त १ प्रत्यक्ष अवतार धरिला अलंकारीं । मार्ग तो निर्धारीं दाखविला २ कृतयुगामाजीं वशिष्ठ जाणता । नाम तो घेता नारदमुनी ३ कलियुगामाजीं न घडे साधन । जातील बुडोन महाडोहीं ४ रामकृष्ण हरी गोविंद गोपाळ । स्मरा वेळोवेळां सेना म्हणे ॥ ५ ॥

श्रीनरहरीसोनार

३८९९ धन्य पुंडलिक भक्त निवडला । अक्षयीं राहिला चंद्रभागीं १ भक्त नामदेव अक्षयीं जडला । पायरी तो झाला महाद्वारीं २ ज्ञानोबा सोपान निघती हे भक्त । अक्षयीं राहत परब्रह्मीं ३ बोधराज भला वचनीं गोविला । कीर्तनीं राहिला पांडुरंग ४ साधुसंत फार येती थोर थोर । उभा निरंतर चोखामेळा ५ संत साधूजन वंदिती चरण । नरहरी निशिदीन सेवेलागीं ॥ ६ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

३९०० सप्रेम निवृत्ति आणि ज्ञानदेव । मुक्ताईचा भाव विठ्ठल चरणीं १ सोपान सांवता गोरा कुंभार । नरहरी सोनार प्रेमभरीत २ कबीर कमाल रोहिदास चांभार । आणीक अपार वैष्णवजन ३ चोखा तयां पायीं घाली लोटांगण । वंदितो चरण प्रेमभावें ॥ ४ ॥

आळंदी व देहू महिमा

श्रीनिळोबामहाराज

३९०१ एक भूवैकुंठ एक शिवपीठ। महिमा वरिष्ठ दोहींचा १ तेथें पेरिलें जुगवें शेतीं। अस्थीं विरतीं येथें उदकीं २ चंद्रभागा चक्रतीर्थ। भीमा समर्थ इंद्रायणी ३ निळा म्हणे तेथें हनुमंत। येथें अश्वत्थ कनकाचा ॥ ४ ॥

३९०२ पंढरपुरीं ज्ञानेश्वरीं। मुक्ति कामारी बोळगती १ तेथें देव येथें भक्त। महिमा अद्‌भुत दोहींचा २ तेथें ध्यान येथें ज्ञान। परलोकसाधन दो ठायीं ३ निळा म्हणे तेथें गरुड। येथें झाड अजानतरु ॥ ४ ॥

३९०३ यात्रे अलंकापुरा येती। ते ते आवडती विठ्ठला १ पांडुरंगें प्रसन्नपणें। केलें देणें हें ज्ञाना २ भूवैकुंठ पंढरपूर। त्याहुनी थोर महिमा या ३ निळा म्हणे जाणोनी संत। येती धांवत प्रतिवर्षी ॥ ४ ॥

३९०४ वर्णितां महिमा तो अगाध। जेथें सिद्ध अवतरले १ पशुमुखें वदवूनि श्रुति। निर्जीव भिंती चालविली २ सन्मुख पुढें अजानवृक्ष। पिंपळ प्रत्यक्ष सोन्याचा ३ निळा म्हणे एकोनी कीर्ती। चांगदेव येती दर्शना ॥४॥

श्रीनामदेवमहाराज

३९०५ धन्य पुण्यभूमि आळंदी हें गांव। दैवताचें नांव सिद्धेश्वर १ चौऱ्यांशीं सिद्धांचा सिद्धभेटी मेळा। तो सुखसोहळा काय सांगूं २ विमानांची दाटी पहाती सुरवर। वर्षताती भार सुमनांचें ३ नामा म्हणे देवा चला तंया ठायां। विश्रांती घ्यावया कल्पवरी ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

३९०६ विश्रांतीचें स्थान संतांचें माहेर। तें या भूमीवर अलंकापुर १ तये स्थळीं माझा जीवींचा वो ठेवा। नमीन ज्ञानदेवा जाऊनियां २ सिद्धेश्वरस्थान दरुशनें मुक्ती। ब्रह्मज्ञानप्राप्ती वटेश्वर ३ चौऱ्यांयशीं सिद्धांचा सिद्धभेटी मेळा। प्रत्यक्ष स्थापिला कल्पवृक्ष ४ तयासी नित्यतां घडतां प्रदक्षणा। नाहीं पार पुण्या वास स्वर्गीं ५ अमृतमय वाहे पुढें इंद्रायणी। भागीरथी आदिकरूनि तीर्थराज ६ ऐशीया स्थळीं समाधी ज्ञानदेव। एका जनार्दनीं ठाव अलंकापुर ॥ ७ ॥

श्रीसेनामहाराज

३९०७ नामयाच्या नारायणें घेतली आळी। या भूमीचें महिमान सांगें म्हणे वनमाळी १ धन्य धन्य अलंकापुर धन्य धन्य सिद्धेश्वर। धन्य इंद्रायणी तीरीं राज्य करी ज्ञानेश्वर २ या भूमीचें वर्णन करूं न शके चतुरानन। महा-क्षेत्र पुरातन पातकें नासतीं स्मरणें ३ सेना म्हणे जगज्जीवन सांगतसे जीवींची खूण। महा दोषां होय दहन ज्ञानदेव दरुशनें ॥ ४ ॥

श्रीकान्होपात्रा

३९०८ अलंकापुरीं पुण्य ठाव। तेथ समाधी ज्ञानदेव १ पांडुरंगें दिधला वर। भेटी निर्धार कृष्णपक्षीं २ नित्य स्नानालागीं जाणा। भागीरथी दिधली ज्ञाना ३ सरस्वती मणिकर्णिका। त्रिसंगमीं वाहती देखा ४ येथें स्नान करितां। वास वैकुंठीं तत्वतां ५ ऐसे देव सांगत। कान्होपात्रा आनंदत ॥६॥

श्रीतुकाराममहाराज

३९०९ धन्य देहूगांव पुण्यभूमी ठाव। तेथें नांदे देव पांडुरंग १ धन्य क्षेत्रवासी लोक ते दैवाचे। उच्चारिती वाचें नामघोष २ कर कटीं उभा विश्वाचा जनिता। वामांगी ते माता रखुमादेवी ३ गरुडपारीं उभा जोडु-निया कर। अश्वत्थ समोर उत्तरामुख ४ दक्षिणे शंकर लिंग हरेश्वर। शोभे गंगानीर इंद्रायणी ५ लक्ष्मीनारायण बल्लाळाचें वन। तेथें अधिष्ठान सिद्धेश्वर ६ विघ्नराज दारीं बहिरव बाहेरीं। हनुमंत शेजारीं सहित दोघे ७ तेथें दास तुका करितो कीर्तन। हृदयीं चरण विठोबाचे ॥ ८ ॥

संतपर

श्रीतुकाराममहाराज

३९१० श्रीसंतांचिया माथा चरणावरीं। साष्टांग हे करीं दंडवत १ विश्रांती पावलों सांभाळउत्तरीं। वाढले अंतरीं प्रेमसुख २ डौरली हे काया कृपेच्या

थोरसें । नव्हे अनारिसें उद्धरलों ३ तुका म्हणे मज न घडतां सेवा । पूर्वपुण्य-ठेवा वोढावला ॥ ४ ॥

३९११ आले संत पाय ठेवितों मस्तकीं । इहीं उभयलोकीं सरता केलों १ वंदीन पाउलें लोळेन चरणीं । आजि इच्छाधणी फिटईल २ अवघीं पूर्व-पुण्यें झालीं सानुकूळ । अवघेंचि मंगळ संतभेटीं ३ तुका म्हणे कृतकृत्य झालों देवा । नेणें परि सेवा डोळां देखें ॥ ४ ॥

३९१२ ऐशा भाग्यें ज्यालों । तरीच धन्य जन्मा आलों १ रुळे तळील पायरी । संत पाय देती वरी २ प्रेमामृतपान । होईल चरणरजें स्नान ३ तुका म्हणे सुखें । तया हरतील दुःखें ॥ ४ ॥

३९१३ तृषाकाळीं उदक भेटी । पडे मिठी आवडीची १ ऐसियांचा हो कां संग । जिवलग संतांचा २ मिष्टान्नाचा योग भुके । म्हणतां चुके पुरेसें ३ तुका म्हणे माते बाळा । कळवळा भेटीचा ॥ ४ ॥

३९१३ काय वानूं आतां न पुरे हे वाणी । मस्तक चरणीं ठेवितसें १ थोरीव सांडिली आपुली परिसें । नेणें सिवों कैसें लोखंडासी २ जगाच्या कल्याणा संतांच्या विभूती । देह कष्टविती परोपकारें ३ भूतांची दया हे भांडवल संतां । आपुली ममता नाहीं देहीं ४ तुका म्हणे सुख पराविया सुखें । अमृत हें मुखें स्रवतसे ॥ ५ ॥

३९१४ काय सांगों मी या संतांचे उपकार । मज निरंतर जागविती १ काय द्यावें यांसी व्हावें उतराई । ठेवितां हा पायीं जीव थोडा २ सहज बोलणें हित उपदेश । करूनि सायास शिकविती ३ तुका म्हणे वत्स धेनु-वेच्या चित्तीं । तैसें मज येती सांभाळीत ॥ ४ ॥

३९१५ कोणा पुण्या फळ आलें । आजि देखिलीं पाउलें १ ऐसें नेणों नारायणा । संतीं सांभाळीलें दीना २ कोण लाभकाळ । दिन आजिचा मंगळ ३ तुका म्हणे झाला । एवढा लाभ गा विठ्ठला ॥ ४ ॥

३९१६ ते माझे सोयरे सज्जन सांगाती । पाय आठविती विठोबाचे १ येरा मान विधिपाळणापुरतें । देवाचीं तीं भूतें म्हणोनियां २ सर्वभावें जालों वैष्णवांचा दास । करीन त्यांच्या आस उच्छिष्टाची ३ तुका म्हणे जैसे आवडती हरिचे दास । तैशी नाहीं आस आणीकांची ॥ ४ ॥

३९१८ दसरा दिवाळी तोचि आम्हां सण । सखे संतजन भेटतील १ अमुप जोडल्या सुखाचिया राशी । पा या भाग्यासी नाहीं आतां २ धन्य दिवस आजि जाला सोनियाचा । पिकली हे वाचा रामनामें ३ तुका म्हणे काय होऊं उतराई । जीव ठेऊं पायीं संतांचिये ॥ ४ ॥

३९१९ धन्य काळ संतभेटी । पायीं मिठी पडिलीसे १ संदेहाच्या सुटल्या

गांठी । झालों पोटीं शीतळ २ भवनदीचा झाला तारा । या उत्तरा प्रसादें ३ तुका म्हणे मंगळ आतां । कोण दाता याहूनी ॥ ४ ॥

३९२० धन्य दिवस आजि डोळिया लाधला । आनंद देखिला धणीवरीं १ धन्य झालें मुख निवाली रसना । नाम नारायणा घोष करी २ धन्य हें मस्तक सर्वांगा शोभलें । संतांचीं पाउलें लागताती ३ धन्य आजि पंथें चालतीं पाउलें । टाळिया शोभले कर दोन्ही ४ धन्य तुका म्हणे आम्हांसी फावलें । पावलों पावलें विठोबाचीं ॥ ५ ॥

३९२१ धन्य ते संसारीं । दयावंत जे अंतरीं १ येथें उपकारासाठीं । आलें घर ज्यां वैकुंठीं २ लटिकें वचन । नाहीं देहीं उदासीन ३ मधुरा वाणी ओठीं । तुका म्हणे वाव पोटीं ॥ ४ ॥

३९२२ नाचे टाळी पिटी । प्रेमें अंग धरणीं लोटी १ माझे सखे ते सज्जन । भोळे भाविक हरिजन २ न धरिती लाज । नाहीं जनासवें काज । ३ तुका म्हणे दाटे । कंठ नेत्रीं जळ लोटे ॥ ४ ॥

३९२३ पुण्य फळलें बहुतां दिवसां । भाग्य उदयाचा ठसा । झालों सन्मुख तों कैसा । संतचरण पावलों १ आजि फिटलें माझें कोडें । बहुता जन्मांचें सांकडें । कोंदाटलें पुढें । परब्रह्म सांवळें २ आलिंगनें संतांचिया । दिव्य झाली माझी काया । मस्तक हें पायां–। वरीं त्यांच्या ठेवितों ३ तुका म्हणे धन्य झालों । सुखें संताचियें धालों । लोटांगणीं आलों । वैष्णवभार देखोनी ॥ ४ ॥

३९२४ पुण्यवंत व्हावें । घेतां सज्जनांचीं नांवें १ नेघे माझी वाचा तुटी । महालाभ फुकासाठीं २ विश्रांतीचा ठाव । पायीं संतांचिया भाव ३ तुका म्हणे पापें । जातीं संतांचिया जपें ॥ ४ ॥

३९२५ मनीं वसे त्याचें आवडें उत्तर । वाटे समाचार घ्यावा ऐसा १ जातीचें तें झुरे येर येरासाठीं । वियोगेंही तुटी नेघे कधीं २ भेटीची अपेक्षा वारता आदर । पुसे नव्हे धीर मागुताले ३ तुका म्हणे माझ्या जीवाचें जीवन । सोईरे हरिजन प्राणसखे ॥ ४ ॥

३९२६ माउलीची चाली लेंकराचें ओढी । तयालागीं काढी प्राणें प्रीती १ ऐसी बळिवंत आवडी जी देवा । संतमहानुभावा विनवितों २ मोहें मोहियेलें सर्व काळ चित्त । विसरू तो घेत नाहीं क्षणें ३ तुका म्हणे दिलां प्रेमाचा वोरस । सांभाळिले दास आपुले ते ॥ ४ ॥

३९२७ कोण पुण्य कोणा गांठीं । ज्यासी ऐसीयांची भेटी १ जिहीं हरी धरिला मनीं । दिलें संसाराला पाणी २ कोण हा भाग्याचा । ऐसियासी बोले वाचा ३ तुका म्हणे त्याचे भेटीं । होय संसाराची तुटी ॥ २ ॥

३९२८ त्यांचिया चरणा माझे दंडवत। ज्यांचें धन वित्त पांडुरंग १ तेथें माझा जीव पावला विसांवा। म्हणऊनि हांवा भरलासें २ चरणींचे रज लावीन कपाळा। जीं पदें राउळा स्रोई जाती ३ आणीक तीं भाग्यें येथें कुरवंडी। करूनियां सांडी इंद्रापेसीं ४ वैष्णवांचें घरीं देवाची वसती। विश्वास हा चित्तीं सर्वभावें ५ तुका म्हणे सर्व हरिचे ते दास। आणिक पुढें आस नाहीं दुजी ॥ ६ ॥

३९२९ पवित्र तें कुळ पावन तो देश। जेथें हरिचे दास जन्म घेती १ कर्मधर्म त्यांचा जाला नारायण। त्यांचेनी पावन तिन्ही लोक २ वर्ण अभिमानें कोण जाले पावन। ऐसें द्या सांगून मजपाशीं ३ अंत्यजादि योनी तरल्या हरिभजनें। तयांचीं पुराणें भाट झालीं। वैश्य तुळाधार गोरा तो कुंभार। धागा हा चांभार रोहिदास ५ कबीर मोमीन लतिफ मुसलमान। सेना न्हावी जाण विष्णुदास ६ कान्होपात्रा खोदु पिंजारी तो दादु। भजनीं अभेदू हरिचे पायीं ७ चोखा मेळा बंका जातीचा महार। त्यासी सर्वेश्वर ऐक्य करी ८ नामयाची जनी कोण तिचा भाव। जेवी पंढरीराव तियेसवें ९ मैराळ जनक कोण कुळ त्याचें। महिमान तयाचें काय सांगों १० यातायातीधर्म नाहीं विष्णुदासा। निर्णय हा ऐसा वेदशास्त्रीं ११ तुका म्हणे तुम्ही विचारावे ग्रंथ। तारिले पतित नेणों किती ॥ १२ ॥

३९३० वैराग्याचें भाग्य। संतसंग हाचि लाभ १ संतकृपेचे हे दीप। करी साधका निष्पाप २ तोचि देवभक्त। भेदाभेद नाहीं ज्यांत ३ तुका प्रेमें नाचे गाये। गाणियांत विरोन जाये ॥ ४ ॥

३९३१ धन्य दिवस आजीं दर्शन संतांचें। नांदे तया घरीं दैवत पंढरीचें १ धन्य पुण्यरूप कैसा झाला संसार। देव आणि भक्त दुजा नाहीं विचार २ धन्य पूर्व पुण्य वोढवलें निरुतें। संतांचें दर्शन जालें भाग्यें बहुतें ३ तुका म्हणे धन्य आम्हां जोडली हे जोडी। संतांचे चरण आतां जीवें न सोडी ४

३९३२ गंगा आली आम्हांवरी। संत पाऊलें साजिरीं १ तेथें करीन मी अंघोळी। उडे चरणरजधुळी। येती तीर्थावळी। पर्वकाळ सकळ २ पाप पळालें जळालें। भवदुःख दुरावलें ३ तुका म्हणे धन्य झालों। संतसागरांत न्हालों ॥ ४ ॥

३९३३ भाग्याचा उदय। ते हे जोडी संतपाय १ येथूनियां नुठों माथा। मरणावांचुनि सर्वथा २ होई बळकट। माझ्या मना रे तूं धीट ३ तुका आला लोटांगणीं। भक्तिभाग्या जाली धणी ॥ ४ ॥

३९३४ केला कइवाड संताच्या आधारें। अनुभवें खरें कळों आलें १ काय जीवित्वाची धरूनिया आशा। व्हावें गर्भवासा पात्र भेणें २ अबाळीनें जावें

निश्चिंतीच्या ठायां । रांडा रोटा वांयां करूं नये ३ तुका म्हणे बळी देतां तें निधान । भिकेसाठीं कोण राज्य देतों ॥ ४ ॥

३९३५ आम्हां सोयरे हरिजन । जनीं भाग्य निकंचन १ ज्यांच्या धैर्या नाहीं भंग । भाव एकविध रंग २ भुके तान्हें चित्तीं । सदा देव आठविती ३ तुका म्हणे धन । ज्यांचें निज नारायण ॥ ४ ॥

३९३६ आम्हीं नाचों तेणें सुखें । वाहूं टाळी गातों मुखें १ देव कृपेचा कोंवळा । शरणागता पाळी लळा २ आम्हां झाला हा निर्धार । मागें तारिले अपार ३ तुका म्हणे संतीं । वर्म दिलें आम्हांहातीं ॥ ४ ॥

३९३७ हें तों एक संतांठायीं । लाभ पायीं उत्तम १ म्हणवितां त्यांचे दास । पुढें आस उरेना २ कृपादान केलें संतीं । कल्पांतींही सरेना ३ तुका म्हणे संतसेवा । हाचि हेवा उत्तम ॥ ४ ॥

३९३८ न लगे चंदना पुसावा परिमळ । वनस्पती मेळ हाकारूनी १ अंतरींचें धांवे स्वभावें बाहेरीं । धरितांहि परी आवरेना २ सूर्य नाहीं जागें करीत या जना । प्रकाश किरणा कर म्हूण ३ तुका म्हणे मेघ नाचवीं मयूरें । लपवितां खरें येत नाहीं ॥ ४ ॥

३९३९ परमेष्ठिपदा । तुच्छ मानिती सर्वदा १ हेंचि ज्यांचें धन । सदा हरीचें स्मरण २ इंद्रपदादिक भोग । भोग नव्हे तो भवरोग ३ सार्वभौम राज्य । त्यांसि कांहीं नाहीं काज ४ पाताळींचें आधिपत्य । तें तों मानीती विपत्य ५ योगसिद्धिसार । त्यांसि वाटे तें असार ६ मोक्षायेवढें सुख । सुख नव्होचि तें दुःख ७ तुका म्हणे हरीविण । त्यासी अवघा वाटे शीण ॥ ८ ॥

३९४० पवित्र तो देह वाणी पुण्यवंत । जो वदे अच्युत सर्व काळ १ तयाच्या चिंतनें तरतील दोषी । जळतील राशी पातकांच्या २ देव इच्छी रज चरणींची माती । धांवत चालती मागें मागें ३ काय त्यां उरलें वेगळें आणीक । वैकुंठनायक जयां कंठीं ४ तुका म्हणे देवभक्तांचा संगम । तेथें ओघ नाम त्रिवेणीचा ॥ ५ ॥

३९४१ बरवी हे वेळ सांपडली संधि । साह्य झाली बुद्धी संचितासी १ येणें पंथें माझीं चाललीं पाउलें । दरूषण झालें संतांपायीं २ त्रासिलें दरिद्र्य दोषां झाला खंड । तेचि काळें पिंड पुनीत झाला ३ तुका म्हणे झाला अवघा व्यापार । आली येरझार फळासी हे ॥ ४ ॥

३९४२ डौरलों भक्तिसुखें । सेवूं अमृत हें मुखें १ संतसंगें सारूं काळ । प्रेमसुखाचा कल्लोळ २ ब्रह्मादिकांसी शिराणी । तो हा आनंद मेदिनीं ३ नाहीं वैकुंठींचा पांग । धावें कथें पांडुरंग ४ मुक्त व्हावें कशासाठीं । कैंची येणें रसें तुटी ५ तुका म्हणे गोड । हेंचि पुरें माझें कोड ॥ ६ ॥

३९४३ पडोनिया राहीं । उगाच संतांचिये पायीं १ नलगे पुसणें सांगावें । चित्त शुद्ध करी भावें २ सहज ते स्थिती । उपदेशपर युक्ति ३ तुका म्हणे भाव । जवळीं धरूनि आणी देव ॥ ४ ॥

३९४४ कृपेचे सागर हेचि साधुजन । तिहीं कृपादान केलें मज १ बोबडे वार्णाचा केला अंगीकार । तेणें माझा स्थिर केला जीव २ तेणें सुखें मन स्थिर झालें ठायीं । संतीं दिला पायीं ठाव मज ३ ना भी ना भी ऐसें बोलिलें वचन । तें माझें कल्याण सर्वस्वही ४ तुका म्हणे झालों आनंदें निर्भर । नाम निरंतर घोष करूं ॥ ५ ॥

३९४५ माझिये जातीचे मज भेटो कोणी । आवडीची धणी फेडावया १ आवडे ज्यां हरी अंतरापासूनि । ऐसियांचें मनीं आर्त माझें २ तयांलागीं जीव होतो कासावीस । पाहतील वास नयन हे ३ सुफळ हा जन्म होईल येथून । देतां आलिंगन वैष्णवांसी ४ तुका म्हणे तोचि सुदिन सोहळा । गाऊं या गोपाळा धणीवरी ॥ ५ ॥

३९४६ मातेचिया चित्तीं । अवघी बाळकाची व्याप्ति १ देह विसरे आपुला । जवळी घेतां सीण गेला २ दावी प्रेमभातें । आणि अंगावरी चढतें ३ तुका संतापुढें । पायीं झोंबे लाडेंकोडें ॥ ४ ॥

३९४७ लेंकरा लेववी माता अळंकार । नाहीं अंतपार आवडीसी १ कृपेचें पोसणें तुमचें मी दीन । आजि संतजन मायबापा २ आरुष उत्तरीं संतोषे माउली । कवळूनि घाली हृदयांत ३ पोटां आलें त्याचे नेणे गुणदोष । कल्याणाचि आस असावी हे ४ मनाची ते चाली मोहाचिये सोई । ओघ गंगा काई परतों जाणे ५ तुका म्हणे कोठें उदार मेघां शक्ति । माझी तृषा किती चातकाची ॥ ६ ॥

३९४८ लेंकराचें हित । जाणे माउलीचें चित्त १ ऐसी कळवळ्याची जाती । करी लाभविण प्रीती २ पोटीं भार वाहे । त्याचें सर्वस्वही साहे ३ तुका म्हणे माझें । तुम्हां संतावरी ओझें ॥ ४ ॥

३८४९ शुद्धबीजापोटीं । फळें रसाळ गोमटीं १ मुखीं अमृताची वाणी । देह देवाचे कारणीं २ सर्वांगीं निर्मळ । चित्त जैसें गंगाजळ ३ तुका म्हणे जाती । ताप दर्शनें विश्रांती ॥ ४ ॥

३९५० संतचरणरज लागतां सहज । वासनेचें बीज जळोन जाय १ मग रामनामीं उपजे आवडी । सुख घडोघडी वाढों लागे २ कंठीं प्रेम दाटे नयनीं नीर लोटे । हृदयीं प्रगटे रामरूप ३ तुका म्हणे साधन सुलभ गोमटें । परि उपतिष्ठे पूर्व पुण्यें ॥ ५ ॥

३९५१ संतांनीं सरता केलों तैशापरी । चंदनीं ते बोरी व्यापीयेली १ गुणदोष याती न विचारी कांहीं । ठाव दिला पायीं आपुलिया २ तुका म्हणे आलें समर्थाच्या मना । तरी होय राणा रंक त्याचा॥ ३ ॥

३९५२ संतांच्या पादुका घेइन मोचे खांदीं । हातीं टाळ दिंडी नाचेन पुढें १ भजनविधी नेणें साधन उपाय । सकळ सिद्धी पाय हरिदासांचे २ ध्यान गति मति आसन समाधी । हरिनाम गोविंदीं प्रेमसुख ३ नेणता निर्लज्य नेणें नादभेद । सुखें हा गोवींद गाऊं गीतीं ४ सर्व जोडी मज गोत आणि वित्त । तुका म्हणे संतमहंतपाय ॥ ५ ॥

३९५३ संत आले घरा । तों मी अभागी दातारा १ कासयानें पूजा करूं । चरण हृदयींच धरूं २ काया कुरवंडी । करून ओंवाळूनि सांडी ३ तुका म्हणे भावें । हात जोडीं असों ठावें ॥ ४ ॥

३९५४ संत मारगीं चालती । त्यांची लागो मज माती १ काय करावीं साधनें । काय नव्हे एक तेणें २ शेष घेईन उच्छिष्ट । धाय धणीवरी पोट ३ तुका म्हणे संतांपायीं । जीव ठेविला निश्चयीं ॥ ४ ॥

३९५५ संत गाती हरिकीर्तनीं । त्याचें घेइन पायवणी १ हेंचि तप तीर्थ माझें । आणीक मी नेणें दुजें २ काया कुरवंडी करीन । संत महंत ओंवाळीन ३ संत महंत माझी पूजा । आन भाव नाहीं दुजा ४ तुका म्हणे नेणें कांहीं । अवघें आहे संतांपायीं ॥ ५ ॥

३९५६ संतांचिया पायीं हा माझा विश्वास । सर्वभावें दास झालों त्यांचा १ तेचि माझें हित करिती सकळ । जेणें हा गोपाळ कृपा करी २ भागलिया मज वाहतील कडे । त्याचियानें जोडे सर्व सुख ३ तुका म्हणे शेष घेईन आवडी । वचन न मोडी बोलीलें तें ॥ ४ ॥

३९५७ संतांचें घरींचा दास मी कामारी । दारीं परवरीं लोळतसें १ चरणींचे रज लागती अंगास । तेणें बेताळिस उद्धरती २ उच्छिष्ट हें जमा करूनी पत्रावळी । घालीन कवळीं मुखामाजीं ३ तुका म्हणे मी आणीक विचार । नेणें हेंचि सार मानीतसें ॥ ४ ॥

३९५८ सर्व सुखें आजी एथेंचि वोळलीं । संतांचीं देखिलीं चरणांबुजें १ सर्वकाळ होतों आठवीत मनीं । फिटली ते धणी येणें काळें २ तुका म्हणे वाचा राहिली कुंठित । पुढें जालें चित्त समाधान ॥ ३ ॥

३९५९ सर्व भाग्यहीन । ऐसें सांभाळिलें दीन १ पायीं संतांचें मस्तक । असों जोडोनि हस्तक २ जाणें तरी सेवा । दीन दुर्बळची ढेवा ३ तुका म्हणे जीव । समर्पून भाकीं कींव ॥ ४ ॥

३९६० हरिजना प्राण विकली हे काया । अंकिला मी तयांघरीं जालों १ म्हणियें सत्वर करी न सांगतां । घेईन मी देतां शेष त्यांचें २ आस करूं-नियां राहेन अंगणीं । उच्छिष्टाची धणी घ्यावयासी ३ चालतां ते मार्गीं चरणींचे रज । उडती सहज घेईन आतां ४ दुरीं त्यांपासूनि न वजें दवडितां । तुका म्हणे लाता घेईन अंगीं ॥ ५ ॥

३९६१ हरिभक्त माझे जिवलग सोईरे । हृदयीं पाउलें धरीन त्यांचीं १ अंतकाळीं येती माझ्या सोडवणें । मस्तक बैसणें देईन त्यांसी २ आणिक सोईरे सज्जन वो कोणी । वैष्णवांवाचोनि नाहीं मज ३ देईन आलिंगन धरीन चरण । संसारसीण नासे तेणें ४ कंठीं तुळसीमाळा नामाचे धारक । ते माझे तारक भवनदींचे ५ तयांचे चरणीं घालीन मी मिठी । चाड हे वैकुंठीं नाहीं मज ६ आळसें दंभें भावें हरिचें नाम गाती । ते माझे सांगाती परलोकींचे ७ कायां वाचां मनें देईन क्षेम त्यांसी । चाड जीवित्वासी नाहीं मज ८ हरिचें नाम मज म्हणविती कोणी । तया सुखा धणी धणीवरी ९ तुका म्हणे तयां उपकारें बांधलों । म्हणऊनि आलों शरण संतां ॥ १० ॥

३९६२ संतसंगें याचा वास सर्वकाळ । संचला सकळ मूर्तिमंत १ घालू-नियां काळ अवघा बाहेरीं । त्यासीच अंतरीं वास दिला २ आपुलेंहीं जिहीं नाहीं उरों दिलें । चोजवितां भलें ऐसीं स्थळें ३ तुका म्हणे नाहीं झांकत परिमळ । चंदनाचें स्थळ चंदनचि ॥ ४ ॥

३९६३ हींच त्यांची पंचभूतें । जीवन भातें प्रेमाचें १ कळवळा धरिला संतीं । ते निगुती कैवाड २ हाच काळ वर्तमान । साधन ही संपत्ती ३ तुका म्हणे दिवसरातीं । हेंचि खाती अन्न ते ॥ ४ ॥

३९६४ न करावी स्तुति माझी संतजनीं । होईल या वचनीं अभिमान १ भारें भवनदी नुतरवे पार । दुरावती दूर तुमचे पाय । २ तुका म्हणे गर्व पुरवील पाठी । होईल माझ्या तुटी विठोबाची ॥ ३ ॥

३९६५ ब्रह्मज्ञान दारीं येतें काकुलती । अव्हेरिलें संतीं विष्णुदासीं १ रिघों पाहे माजीं बळें त्यांचें घर । दडविती दूर म्हणोनियां २ तुका म्हणे येथें न चले सायास । पाडिलें उदास त्यांच्या गळां ॥ ३ ॥

३९६६ घेसी तरी घेई संतांची हे भेटी । आणीक ते गोष्टी नको मना १ सर्वभावें त्यांचे देव भांडवल । आणीक ते बोल न बोलती २ करिसील तो करी संतांचा सांगात । आणीक ते मात नको मना ३ बैससी तरी बैस संतांचे मधीं । आणीक ते बुद्धि नको मना ४ जासी तरी जाई संतांचिये गांवा । होईल विसावा तेथें मना ५ तुका म्हणे संत सुखाचे सागर । मना निरंतर धणी घेई ॥ ६ ॥

३९६७ जेथें जावें तेथें कपाळ सरिसें । लाभ तो विशेषें संतसंगें १ पूर्व-पुण्यें जरी होती सानुकूळ । अंतराय मूळ नुपजे तेथें २ भाग्य तरी नव्हे धन पुत्र दारा । निकट वास बरा संतांगायीं ३ तुका म्हणे हेचि करावी मिरासी । बळी संतापाशीं द्यावा जीव ॥ ४ ॥

३९६८ शुद्ध चर्या हेंचि संतांचें पूजन । लागतचि धन नाहीं वित्त १ सगुणाचे सोई सगुण विश्रांति । आपणचि येती चोजवीत २ कीर्तनींचि वोळे कृपेचा वोरस । दुरीपणें वास संन्निधता ३ तुका म्हणे वर्म सांगतो सवंग । मन लावा लागें स्वहिताच्या ॥ ४ ॥

३९६९ संतांचे गुणदोष आणितां या मना । केलिया उगाणा सुकृताचा १ पिळोनियां पाहे पुष्पाचा परिमळ । चिरोनि केळी केळ गाढव तो २ तुका म्हणे गंगे अग्नीसि विटाळ । लावी तो चांडाळ दुःख पावे ॥ ३ ॥

३९७० अवघा भार वाटे देवा । संतसेवा न घडतां १ कसोटी हे असे हातीं । सत्य भूतीं भगवंत २ चुकलासा दिसे पंथ । गेलें संत तो ऐसा ३ तुका म्हणे सोंग वांयां । कारण या अनुभवें ॥ ४ ॥

३९७१ तीर्थें फळतीं काळें जन्में आगळिया । संतदृष्टीं पाया हेळामात्रें १ सुखाचे सुगम वैष्णवांचे पाय । अंतरींचा जाय महाभेव २ काळेंहि न सरे तपें समाधान । कथें मूढजन समाधिस्थ ३ उपमा द्यावया सांगतां आणीक । नाहीं तिन्ही लोक धुंडाळितां ४ तुका म्हणे मी राहिलों येणें सुखें । संतसंगें दुःखें नासावया ॥ ५ ॥

३९७२ हरिजनाची कोणां न घडावी निंदा । साहात गोविंदा नाहीं त्यांच १ रूपा येऊनियां धरी अवतार । भक्तां अभयकर खळां कष्ट २ दुर्वास हा छळों आला अंबऋषि । सुदर्शन त्यासी जाळीत फिरे ३ द्रौपदीच्या क्षोभें कौरवांची शांती । होऊनी श्रीपति साह्य केलें ४ न साहेची बब्रु पांडवां पारिखा । धुंडाविला सखा बळिभद्र ५ तुका म्हणे अंगीं राखिली दुर्गंधी । अश्वत्थामा वधी पांडवपुत्रां ॥ ६ ॥

३९७३ करितां देवार्चन । घरां आले संतजन १ देव सारावे परते । संत पूजावे आरते २ शाळिग्राम विष्णुमूर्ती । संत हो कां भलते यातीं ३ तुका म्हणे संधी । अधिक वैष्णवांची मांदी ॥ ४ ॥

३९७४ बोले तैसा चाले । त्याचीं वंदीन पाउलें १ अंगें झाडीन अंगण । त्याचें दासत्व करीन २ त्याचा होईन किंकर । उभा ठाकेन जोडोनि कर ३ तुका म्हणे देव । त्याचे चरणीं माझा भाव ॥ ४ ॥

३९७५ चंदनाचे हात पायही चंदन । परिसा नाहीं हीन कोणी अंग १

दीपा नाहीं पाठीं पोटीं अंधकार । सर्वांगें साकर अवघी गोड २ तुका म्हणे तैसा सज्जनापासून । पहातां अवगुण मिळेचिना ॥ ३ ॥

३९७६ आजिचें हें मज तुम्हीं कृपादान । दिलें तें जतन मायबापा १ आलीं मुखावाटा अमृतवचनें। उत्तीर्णता येणें नव्हे जन्म २ तुका म्हणे तुम्हीं उदार कृपाळ । शृंगारिलें बाळ कवतुकें ॥ ३ ॥

३९७७ काय माझीं संत पहाती जाणीव । सर्व माझा भाव त्यांचें पायीं १ कारण सरतें करा पांडुरंगीं । भूषणाचीं जगीं काय चाड २ बोबड्या उत्तरीं म्हणे हरिहरि । आणीक भिकारी नेणें दुजें ३ तुका म्हणे तुम्ही विठ्ठलाचे दास । करितों मी आस उच्छिष्टाची ॥ ४ ॥

३९७८ कृपाळू सज्जन तुम्ही संतजन । हेंचि कृपादान तुमचें मज १ आठवण तुम्ही द्यावी पांडुरंगा । कींव माझी सांगा काकुळती २ अनाथ अपराधी पतित आगळा । परि पायांवेगळा नका करूं ३ तुका म्हणे तुम्ही निरविल्यावरी । मग मज हरी उपेक्षीना ॥ ४ ॥

३९७९ जन्मा आलों त्याचें । आजि फळ झालें साचें १ तुम्ही सांभाळिलें संतीं । भय निरसली खंतीं २ कृतकृत्य झालों । इच्छा केली ते पावलों ३ तुका म्हणे काळ । आतां करूं न शके बळ ॥ ४ ॥

३९८० जिचें पीडें बाळ । प्राण तियेचा विकळ १ ऐसा मातेचा स्वभाव । सूत्र दोरी एक जीव २ सुखाची विश्रांति । उमटे मातेचिये चित्तीं ३ तुका म्हणे संत । तुम्ही बहु कृपावंत ॥ ४ ॥

३९८१ तुम्हीं पाय संतीं । माझे ठेवियेले चित्तीं १ आतां बाधूं न शके काळ । जालीं विषमें शीतळ २ भय नाहीं मनीं । देव वसे घरीं रानीं ३ तुका म्हणे भये । आतां स्वप्नींही तें नये ॥ ४ ॥

३९८२ तुम्ही संत मायबाप कृपावंत । काय मी पतीत कीर्ति वानूं १ अवतार तुम्हां धराया कारण । तारावया जन महादोषी २ वाढावया सुख भक्ति भाव धर्म । कुळाचार नाम विठोबाचें ३ तुका म्हणे गुण चंदनाचें अंगीं । तैसे तुम्ही जगीं संतजन ॥ ४ ॥

३९८३ नमावे पाय हें माझें उचित । आशिर्वादें हित तुमचिया १ कृपेचा वोरस न समाये पोटीं । म्हणोनि उफराटीं वचनें हीं २ तुमची उष्टावळी हें माझें भोजन । झाडावें अंगण केरपुंजे ३ परि ऐसें पुण्य नाहीं माझें गांठीं । जेणें पडे मिठी पायांसवें ४ तुका म्हणे राहे आठवण चित्तीं । ऐसी कृपा संतीं केली तुम्हीं ॥ ५ ॥

३९८४ स्तुति करीजेसा नाहीं अधिकार । न कळे विचार योग्यतेचा १

तुमचा मी दास संतांचें दुर्बळ । करुनी सांभाळ राखा पायीं २ रामकृष्णहरि मंत्र उच्चारणा । आवडी चरणां विठोबाच्या ३ तुका म्हणे तुमचें सेवितों उच्छिष्ट । क्षमा करा धीट होऊनियां ॥ ४ ॥

३९८५ शेवटींची विनवणी । संतजनीं परिवासी १ विसर न तो पडावा । माझा देवा तुम्हांसीं २ आतां फार बोलों काई । अवघें पायीं विदित ३ तुका म्हणे पडिलों पायां । करा छाया कृपेची ॥ ४ ॥

३९८६ जडलों तों आतां पायीं । होऊं काइ वेगळा १ तुम्हीं संतीं कृपा केली । गंगे चाली ओघाची २ सांभाळिलें मायबापा । केलें तापावेगळें ३ वोरसें या जीव धाला । तुका ठेला मौन्याचि ॥ ४ ॥

३९८७ तुमाचिये दासीचा दास करुनी ठेवा । आशिर्वाद द्यावा हाचि मज १ नवविधा काय बोलिली जे भक्ती । द्यावी माझ्या हातीं संतजनीं २ तुका म्हणे तुमच्या पायांच्या आधारें । उतरीन खरें भवनदी ॥ ४ ॥

३९८८ आतां तुम्ही कृपावंत । साधु संत जिवलग १ गोमटें तें करा माझें । भार ओझें तुम्हासी २ वंचिलें तें पायापाशीं । नाहीं यासी वेगळें ३ तुका म्हणे सोडिल्या गांठी । दिली मिठी पायांसी ॥ ४ ॥

३९८९ जायाचें शरीर जाईल क्षणांत । कां हा गोपिनाथ पावेचिना १ तुम्ही संत सारे कृपेचे सागर । निरोप हा फार सांगा देवा २ अनाथ अज्ञान कोणी नाहीं त्याला । पायापें विठ्ठला ठेवी मज ३ तुका म्हणे ऐसी करा निरवण । मग तो रक्षण करील माझें ॥ ४ ॥

३९९० पायांच्या प्रसादें । कांहीं बोलिलों विनोदें १ मज क्षमा करणें संतीं । नव्हे अंगभूत युक्ति २ नव्हे हा उपदेश । तुमचें बडबडिलों शेष ३ तुमचें कृपेचें पोसणें । जन्मोजन्मीं तुका म्हणे ॥ ४ ॥

३९९१ ब्रह्म सर्वगत सदा सम । जेथें आनु नाहीं विषम । तया जाणती ते अति दुर्गम । तयांची भेटी झालिया भाग्य परम १ ऐसे ऐसियानें भेटती ते साधु । ज्यांच्या दर्शनें तुटे भवबंधु । जे कां सच्चिदानंदीं आनंदु । जे कां मोक्ष-सिद्धि तीर्थां वंद्य २ भाव सर्व कारण मूळ बंधु । सदा समबुद्धि नास्तिक्य-भेदु । भूतकृपा मोडी द्वेषकंदु । शत्रु मित्र पुत्र सम करी बंधु ३ मन बुद्धि कायां वाचां शुद्ध करी । रूप सर्वत्र देखोनि नमस्कारी । लघुत्व सर्व भावें अंगिकारी । सांडीमांडी मीतूंपण ऐसी थोरी ४ अर्थ काम चाड नाहीं चित्ता । मानामान मोह माया मिथ्या । वर्ते समाधानीं जाणोनी नेणता । साधु भेट देती तया अवचिता ५ मनीं दृढ धरी विश्वास । न करी सांडीमांडीचा सायास । साधुदर्शन नित्यकाळ त्यास । तुका म्हणे जो विटला जाणिवेस ६

३९९२ अग्निमाजी गेलें । अग्नि होऊन तेंच ठेलें १ काय उरलें तया पण ।

मागील तें नाम गुण २ लोह लागे परिसाअंगीं। तोही भूषण झाला जगीं ३ सरिता ओहळ ओघा। गंगे मिळोनि झाल्या गंगा ४ चंदनाच्या वासें। तरु चंदन झाले स्पर्शें ५ तुका जडला संतांपायीं। दुजेपणा ठाव नाहीं ॥ ६ ॥

३९९३ ऐसा ज्याचा अनुभव। विश्व देव सत्यत्वें १ देव तया जवळीं असे। पाप नासे दर्शनें २ काम क्रोधा नाहीं चाली। भूतीं जाली समता ३ तुका म्हणे भेदाभेद। गेले वाद खंडोनी ॥ ४ ॥

३९९४ अर्भकाचे साठीं। पंतें धरिली पाटी १ तैसे संत जगीं। क्रिया करुनी दाविती अंगीं २ बालकाचे चालीं। माता जाणुनि पाऊल घाली ३ तुका म्हणे नाव। जनासाठीं उदकीं ठाव ॥ ४ ॥

३९९५ कुळीची हे कुळदेवी। केली ठावी संतांनीं १ बरवें झालें शरण गेलों। उगविलों संकटीं २ आणिलाही रूपा वळें। करूनि खळें हरिदासीं ३ तुका म्हणे समागमें। नाचों प्रेमें लागलों ॥ ४ ॥

३९९६ गंगाजळा पाहीं पाठी पोटीं नाहीं। अवगुण तो कांहीं अमृतासी १ रवि दीप काळिमा काय जाणे हिरा। आणिक तिमिरा नाश तेणें २ कर्पूर-कांडणीं काय कोंडा कणी। सिंधु मिळवणी काय चाले ३ परिस चिंतामणी आणिकांच्या गुणीं। पालटे लागोनि नव्हे तैसा ४ तुका म्हणे तैसें जाणा संतजन। सर्वत्र संपूर्ण गगन जैसें ॥ ५ ॥

३९९७ पाप ताप दैन्य जाय उठाउठी। जहालिया भेटी हरिदासांची १ ऐसें बळ नाहीं आणिकांचें अंगीं। तप तीर्थ जगीं दान व्रतीं २ चरणींचें रज वंदी शूळपाणी। नाचती कीर्तनीं त्यांचे माथां ३ भव तरावया उत्तम हें नाव। भिजों नेदी पाव हात कांहीं ४ तुका म्हणे मना झालें समाधान। देखिल्या चरण वैष्णवांचे ॥ ५ ॥

३९९८ भक्त ऐसे जाणा जे देहीं उदास। गेले आशापाश निवारूनी १ विषय तो त्यांचा झाला नारायण। नावडे धन जन मातापिता २ निर्वाणीं गोविंद असे मागेंपुढें। कांहींच सांकडें पडों नेदी ३ तुका म्हणे सत्य कर्मा व्हावें साह्य। घातलिया भय नर्का जाणें ॥ ४ ॥

३९९९ भक्तांचा महिमा भक्तचि जाणती। दुर्लभ या गति आणिकांसी १ जाणोनि नेणतें झालें तेणें सुखें। न बोलोनि मुखें बोलताती २ अभेदूनि भेद राखियेला अंगीं। वाढावया जगीं प्रेमसुख ३ टाळ घोष कथा प्रेमाचा सुकाळ। मूढ लोकपाळ तरावया ४ तुका म्हणे हें तों आहे तयां ठावें। जिहीं एक्या भावें जाणीतलें ॥ ५ ॥

४००० भक्तिसुखें जे मातले। ते कळिकाळा शूर जाले १ हातीं बाण

हरिनामाचे । वीर गर्जती विठ्ठलाचे २ महादोषां आला त्रास । जन्ममरणा केला नास ३ सहस्रनामाची आरोळी । एक एकाहुनि बळी ४ नाहीं आणी- कांचा गुमान । ज्याचें अंकित त्यावांचून ५ तुका म्हणे त्यांच्या घरीं । मोक्षसिद्धी या कामारी ॥ ६ ॥

४००१ मोकळें मन रसाळ वाणी । याचि गुणीं संपन्न १ लक्ष्मी ते ऐशा नांवें । भाग्यें ज्यावें तरी त्यांनीं १ नमन नम्रता अंगीं । नेघे रंगीं पालट २ तुका म्हणे त्यांच्या नांवें । घेतां व्हावें संतोषी ॥ ४ ॥

४००२ वाट वैकुंठीं पाहाती । भक्त कैं पां येथें येती । तयां जन्ममरण खंती । नाहीं चित्तीं परलोक १ धन्य धन्य हरीचे दास । तयां सुलभ गर्भ- वास । ब्रह्मादिक करिती आस । तीर्थां आस भेटिची २ कथाश्रवण व्हाव- यास । यमधर्मा थोर आस । पाहे रात्रंदिवस । वाट कर जोडूनिया ३ रिद्धि- सिद्धि न पाचारितां । त्या धुंडिती हरिभक्तां । मोक्ष सायुज्यता । वाट पाहे भक्तांची ४ असती जेथें उभे ठेले । सदां प्रेमसुखें धालें । आणिकही उद्ध- रीले । महादोषी चांडाळ ५ सकळ करिती त्यांची आस । सर्व भावें ते उदास । धन्य भाग्य त्यांस । तुका म्हणे दरुषणें ॥ ६ ॥

४००३ सकळ चिंतामणी शरीर । जरी जाय अहंकार दशा समूळ । निंदा हिंसा नाहीं कपट देहबुद्धी । निर्मळ स्फटिक जैसा १ मोक्षाचें तीर्थ नलगे वाराणसी । येती तयापाशीं अवघीं जनें । तीर्थांसी तीर्थ झाला तोचि एक । मोक्ष तेणें दर्शनें २ मन शुद्ध तया काय करिसी माळा । मंडित सकळा भूषणांसी । हरिच्या गुणें गर्जती सदा । आनंद तया मानसीं ३ तन मन धन दिलें पुरुषोत्तमा । आशा नाहीं कवणाची । तुका म्हणे तो परिसाहूनि आगळा । काय महिमा वर्णूं त्याची ॥ ४ ॥

४००४ संसारसोहळे भोगितां सकळ । भक्तां त्याचें बळ विठोबाचें १ भय चिंता धाक न मानिती मनीं । भक्तां चक्रपाणी सांभाळित २ पापपुण्य त्यांचें धरूं न शके अंग । भक्तांसी श्रीरंग सर्वभावें ३ नव्हती ते मुक्त आवडे संसार । देव भक्तां भार सर्व वाहे ४ तुका म्हणे देव भक्ता वेळाईत । भक्त ते निश्चिंत त्याचियानें ॥ ५ ॥

४००५ संतांसी क्षोभवी कोण्याही प्रकारें । त्याचें नव्हे बरें उभयलोकीं १ देवाचा तो वैरी शत्रु दावेदार । पृथ्वीही थार नेदी तया २ संतापाशीं ज्याचा नुरेचि विश्वास । त्याचे झाले दोष बळिवंत ३ तुका म्हणे क्षीर वासराच्या अंगें । किंवा धांवे लागें विषमें मारूं ॥ ४ ॥

४००६ संतांसी तों नाहीं सन्मानाची चाड । परि पडे द्वाड अव्हेरितें १

म्हणऊनि तया न वजावे ठायां । होतसे घात या दुर्बळांचा २ भावहीना आड येतसे आशंका । उचितासी चुका घालावया ३ तुका म्हणे जया संकोच दर्शनें । तया ठायां जाणें अनुचित ॥ ४ ॥

४००७ संतांचिये गांवीं प्रेमाचा सुकाळ । नाहीं तळमळ दुःखलेश १ तेथें मी राहीन होऊनि याचक । घालितील भीक तेचि मज २ संतांचिये गांवीं वरो भांडवल । अवघा विठ्ठल धनवित्त ३ संतांचें भोजन अमृताचें पान । करिती कीर्तन सर्वकाळ ४ संतांचा उदीम उपदेशाची पेठ । प्रेमसुख साठीं घेती देती ५ तुका म्हणे तेथें आणिक नाहीं परी । म्हणोनि भिकारी झालों त्यांचा ॥ ६ ॥

४००८ संतांचा महिमा तो बहु दुर्गम । शाब्दिकांचें काम नाहीं येथें १ बहु दुधड जरी जाली म्हैस गाय । तरी होईल काय कामधेनु २ तुका म्हणे अंगें व्हावें तें आपण । तरीच महिमान येईल कळों ॥ ३ ॥

४००९ जाणे भक्तीचा जिव्हाळा । तोचि दैवाचा पुतळा १ आणीक नये माझ्या मना । हो कां पंडित शाहाणा २ नामरूपीं जडलें चित्त । त्याचा दास मी अंकित । तुका म्हणे नवविध । भक्ति जाणे तोचि सिद्ध ॥ ४ ॥

४०१० भाग्यवंता हेंचि काम । मापी नाम वैखरीं १ आनंदाची पुष्टी अंगीं । श्रोते संगीं उद्धरती २ पिकलें तया खाणें किती । पंगतीस सुकाळ ३ तुका करी प्रणिपात । दंडवत आचारियां ॥ ४ ॥

४०११ रवि दीप हिरा दाविती देखणें । अदृश्य दर्शनें संतांचेनी १ काय त्यांचा महिमा वर्णूं मी पामर । न कळे तो साचार ब्रह्मादिकां २ तापली चंदन निर्वावितो कुडी । त्रिगुण तो काढी संतसंग ३ मायबापें पिंड पाळियेला माया । जन्ममरण जाया संतसंग ४ संतांचें वचन वारी जन्मसुख । मिष्टान्न ते भूक निवारण ५ तुका म्हणे जवळीं न पाचारितां जावें । संतचरणीं भावें रिघावया ॥ ६ ॥

४०१२ प्रारब्ध क्रियमाण । भक्तां संचित नाहीं जाण १ अवघा देवाचि झाला पाहीं । भरोनियां अंतर्बाही २ सत्वरजतमबाधा । नव्हे हरिभक्तांसी कदा ३ खाय बोले करी । अवघा त्यांचे अंगें हरी ४ देवभक्तपण । तुका म्हणे नाहीं भिन्न ॥ ४ ॥

४०१३ आलिंगनें घडे । मोक्ष सायुज्यता जोडे १ ऐसा संतांचा महिमा । झाली बोलायाची सीमा २ तीर्थं पर्वकाळ । अवघीं पायांपे सकळ ३ तुका म्हणे देवा । ध्यांची केली पावे सेवा ॥ ४ ॥

४०१४ आवडीची न पुरे धणी । प्रीत मनीं बैसली १ नित्य नवा कळवळा ।

मायाबाळामध्यें तो २ सुख सुखा मेटों आलें। होय वाल्हें पोटींचें ३ तुका म्हणे ब्रह्मानंदें। संतवृंदें चरणांपें ॥ ४ ॥

४०१५ उजळलें भाग्य आतां। अवघी चिंता वारली १ संतदर्शनें हा लाभ। पद्मनाभ जोडला २ संपुष्ट हे हृदयपेटीं। करुनि पोटीं सांठऊं ३ तुका म्हणे होता ठेवा। तो या भावा सांपडला ॥ ४ ॥

४०१६ करितां या सुखा। नाहीं अंत पार नाहीं लेखा १ माथां पडती संतपाय। सुख कैवल्य तें काय २ ऐसा लाभ नाहीं। दुजा विचारतां कांहीं ३ तुका म्हणे गोड। तेथें पुरे माझें कोड ॥ ४ ॥

४०१७ कोणं पुण्यें यांचा होईन सेवक। जिहीं द्वंद्वादिक दुराविलें १ ऐसें वर्म मज दावी नारायणा। अंतरीं खुणा प्रगटोनी २ बहु अवघड आहे संतभेटी। परि जगजेठी करुणा केली ३ तुका म्हणे मग नये वृत्तीवरीं। सुखाचे शेजारीं पहुडईन ॥ ४ ॥

४०१८ जे कां रंजले गांजले। त्यांसि म्हणे जो आपुले १ तोचि साधु ओळखावा। देव तेथेंचि जाणावा २ मृदु सबाह्य नवनीत। तैसें सज्जनांचें चित्त ३ ज्यासि आपंगिता नाहीं। त्यासी धरी जो हृदयीं ४ दया करणें जे पुत्रासी। तेचि दासा आणि दासी ५ तुका म्हणे सांगूं किती। तोचि भगवंताची मूर्ती ॥ ६ ॥

४०१९ दास झालों हरिदासांचा। बुध्दि कायां मनें वाचां १ तेथें प्रेमाचा सुकाळ। टाळ मृदंग कल्लोळ २ नासे दुष्ट बुध्दी सकळ। समाधी हरि-कीर्तनीं ३ ऐकतां हरिकथा। भक्ती लागे त्या अभक्तां ४ देखोनि कीर्तनाचा रंग। कैसा उभा पांडुरंग ५ हें सुख ब्रह्मादिकां। नाहीं नाहीं म्हणे तुका ॥६

४०२० देवासी अवतार भक्तांसी संसार। दोहींचा विचार एकपणें १ भक्तांसी सोहळे देवाचिया अंगें। देव त्यांच्यासंगें सुख भोगी २ देवें भक्तां रूप दिलासे आकार। भक्तीं त्याचा पार वाखाणिला ३ एका अंगीं दोन्ही जालीं हीं निर्माण। देवभक्तपण स्वामिसेवा ५ तुका म्हणे येथें नाहीं भिन्न भाव। भक्त तोचि देव देव भक्त ॥ ५ ॥

४०२१ खळा सदा क्षुद्र दृष्टि। करी कष्टी सज्जना १ करितीं आपुलाले परी। धणीवरी व्यापार २ दया संतां भांडवल। वेची बोल उपकार ३ तुका म्हणे आपुलालें। उसंतिलें ज्यांनीं तें ॥ ४ ॥

४०२२ उदकीं कालवी शेण मळमूत्र। तो होय पवित्र कासयानें १ उद्धारासी ठाव नाहीं भाग्यहीना। विन्मुख चरणा संतांचिया २ दुखवी तो बुडे सांगडीचा तापा। अतित्याई पापाचीच मूर्ती ३ तुका म्हणे जेव्हां फिरते कपाळ। तरी अमंगळ योग होतो ॥ ४ ॥

४०२३ ध्यानीं योगीराज बैसले कपाटीं । लागे पाठोपाठीं तयांचिया १ तान भूक त्यांचें राखे शीत उष्ण । जाले उदासीन देहभाव २ कोण सखे तया आणीक सोयरे । असे त्यां दुसरें हरीविण ३ कोण सुख त्यांच्या जीवांसी आनंद । नाहीं राज्यपद घडी तया ४ तुका म्हणे विष अमृतासमान । कृपा नारायण करितां होय ॥ ५ ॥

४०२४ आगी लागो जाणपणा । आड न यो नारायणा । घेईन प्रेमपान्हा भक्तिसुख निवाडें १ यासी तुळे ऐसें कांहीं । दुजें त्रिभुवनीं नाहीं । काला भात दहीं । ब्रह्मादिकां दुर्लभ २ निमिषार्ध संतसंगती। वास वैकुंठीं कल्पांतीं । मोक्षपदें होतीं । ते विश्रांति बापुडी ३ तुका म्हणे हेंचि देई । मीतूंपणा खंड नाहीं । बोलिलों त्या नाहीं । अभेदाची आवडी ॥ ४ ॥

४०२५ नव्हती ते संत करितां कवित्व । संतांचे ते आप्त नव्हती संत १ येथें नाहीं वेश सरत आडनांव । निवडे घावडाव व्हावा अंगीं २ नव्हती ते संत धरितां भोपळा । पांघरीत वाकळा नव्हती संत ३ नव्हती ते संत करितां कीर्तन । सांगतां पुराण नव्हती संत ४ नव्हती ते संत वेदाच्या पठणें। कर्में आचरणें नव्हती संत ५ नव्हती ते संत करितां तीर्थाटण । सेविलिया वन नव्हती संत ६ नव्हती संत माळामुद्राच्या भूषणें । भस्म उधळणें नव्हती संत ७ तुका म्हणे नाहीं निसरला संदेह । तंववरी अवघे हे संसारिक ८

४०२६ संतांच्या धिःकारें अमंगळ जिणें । विश्वशत्रु तेणें सांडी परी १ कुळ आणि रूप बायां संसार । गेला भरतार मोकलितां २ मूळ राखे तया फळा काय उणें । चतुर लक्षणें राखों जाणें ३ तुका म्हणे सायास तों एके ठायीं । दीप हातीं तंई अवघें बरें ॥ ४ ॥

४०२७ वर्णाश्रम करिसी चोख । तरि तूं पावसी उत्तम लोक १ परि तें तुज नाहीं ठावें । जेणें अंगें ब्रह्म व्हावें २ जरि तूं जालासी पंडित । करिसी शब्दाचें पांडित्य ३ गासी तान मान बंध । हाव भाव गीत छंद ४ जाणशील तूं स्वतंत्र । आगमोक्त पूजायंत्र ५ साधनाच्या ओढी । डोळियांच्या मोडामोडी ६ तुका म्हणे देहीं । संत जहाले विदेही ॥ ७ ॥

४०२८ संतसमागम एखादिया परी । राहावें त्याचें द्वारीं श्वानयाती १ तेथें रामनाम होईल श्रवण । घडेल भोजन उच्छिष्टाचें २ कामारी बटीक सेवेचे सेवक । दीनपण रंक तेथें भलें ३ तुका म्हणे सर्व सुख त्या संगतीं । घडेल पंगतीं संताचियां ॥ ४ ॥

४०२९ संतांचें सुख झालें या देवा । म्हणऊनि सेवा करी त्यांची १ तेथें माझा काय कोण तो विचार । वर्णावया पार महिमा त्यांचा २ निर्गुण

आकार जाला गुणवंत । घाली दंडवत पूजोनियां ३ तीर्थें त्यांची इच्छा करिती नित्यकाळ । व्हावया निर्मळ आपणांसी ४ अष्टमा सिद्धींचा कोण आला पाड । वागों नेदी आड कोणी तया ५ तुका म्हणे ते बळिया शिरोमणी । राहिले चरणीं निकटवासें ॥ ६ ॥

४०३० संतांपाशीं बहु असावें मर्यादा । फलकटाचा धंदा ऊर फोडी १ बासर तो भुंके गाढवाचेपरी । उडे पाठीवरी दंड तेणें २ समय नेणें ते वेडे चहाटळ । अवगुणाचा ओंगळ मान पावे ३ तुका म्हणे काय वांयां चाळवणीं । पिटपिटघाणी हागवणीची ॥ ४ ॥

४०३१ संतांचा अतिक्रम । देवपूजा तो अधर्म १ येती दगड तैसे वरी । मंत्रपुष्पें देवा शिरीं २ अतीतासि गाळी । देवा नैवेद्यासी पोळी ३ तुका म्हणे देवा । ताडण भेदकांची सेवा ॥ ४ ॥

४०३२ भुंकूनिया सुने लागे हस्तीपाठीं । होऊनि हिंपुटी दुःख पावे १ काय त्या मशकें तयासी करावें । आपुल्या स्वभावें पीडतसे २ मातलें बोकड विटवी पंचानना । घेतलें मरणा धरणें तेणें ३ तुका म्हणे संतां पीडितील खळ । घेती तोंड काळें करूनियां ॥ ४ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

४०३३ नित्य वदनीं हरीचें नाम । अंतरीं प्रेम विसावलें १ त्यांच्या भाग्या नाहीं सीमा । पुरुषोत्तमा प्रिय झाले २ आवडती ते सर्वदा हरी । न वचे दुरीं पासुनी त्यां ३ निळा म्हणे मेघःशाम । पुरवी काम सर्व त्यांचें ॥ ४ ॥

४०३४ फळलें तया जन्मांतर । न पडे विसर नामाचा १ अत्यादरें हरिची भक्ति । झाली विरक्ती विषयाची २ कामक्रोधां गिळिलें शांती । अहंकार समाप्ति मदमत्सरा ३ निळा म्हणे अचिंतन । लागलें अनुसंधान हरिरूपीं ॥४॥

४०३५ सुखाचीच ओतली । मूर्ति याची ठसावली १ आविच्छिन्न भगवत्‌बुद्धी । सर्व भूतीं निरवधी २ मोह ममता कैंची आतां । आशा कल्पना हरीच्या भक्तां ३ निळा म्हणे सनकादिकां । अनुभव तैसा त्याचा निका ॥४॥

४०३६ तेचि संत तेचि संत । ज्यांचा हेत विठ्ठलीं १ नेणती कांहीं टाणाटोणा । नामस्मरणां वांचुनी २ कायां वाचां आणि मनें । धालें चिंतनें डुल्लती ३ निळा म्हणे विरक्त देहीं । आठवचि नाहीं विषयांचा ॥ ४ ॥

४०३७ अखंड भूतदया मानसीं । वाचें नाम अहर्निशीं १ तया विसंबें न हृषीकेशी । मागें मागें हिंडतसे १ जिहीं परकारणीं वेंचिलें । शरीर आयुष्य आपुलें । धन वित्तही वेंचिलें । तयां विठ्ठलें सन्मानिजे २ जिहीं गाइले नित्य

नाम। अंतरीं धरूनियां प्रेम। तया वास्तिसी निजधाम। निर्मूनियां ठेविलें ३ जिहीं धरिला संतसंग। दुराविलें त्रिविध जग। तया सखा पांडुरंग। निजानुभवें जोडला ४ निळा म्हणे सद्गुरुभक्ति। दास्य ब्राह्मणांचे अनुरक्ती। तयालागीं हा श्रीपती। करी सांगाती आपुला ॥ ५ ॥

४०३८ निर्वैरता सर्वांभूतीं। दया शांति आणि करुणा १ केली कृपा नारायणें। ऐशीं चिन्हें उमटतां २ क्षमा अंगीं निर्मत्सर। वाणी उच्चार नामाचा ३ निळा म्हणे नम्रता अंगीं। मोहत्यागीं ममतेच्या ॥ ४ ॥

४०३९ नाहीं तरी सत झकवित कोणा। थोरा लहाना सारखेचि १ नाहीं तेथें काने कोचे। उपज्या वाचें उच्चार २ न लागे पूजनासी धन वित्त। एकचि चित्त भाव पुरे ३ निळा म्हणे उपदेश देतां। कानीं सांगती विठ्ठल म्हणा ४

४०४० सूर्य न देखे अंधकारा। अग्नि जेवीं शीतज्वरा १ तेवीं हरिभक्तां सांकडें। येऊंचि न शके तयांपुढें २ हनुमंतासी भूतबाधा। नव्हे कल्पांतींही कदां ३ निळा म्हणे दत्तात्रेया। न बाधी मोह ममता माया ॥ ४ ॥

४०४१ काळ सार्थक केला त्यांनीं। धरिला मनीं विठ्ठल १ नाम वाचें श्रवणीं कीर्ति। बाऊलें चित्तीं समान २ कीर्तनाचा समारंभ। निर्दंभ सर्वदां ३ निळा म्हणे स्वरूपसिद्धी। नित्य समाधि हरिनामीं ॥ ४ ॥

४०४२ संतांऐसा उदार एक। त्रैलोक्यनायक श्रीविठ्ठल १ आणखी नये तुळणें दुजा। धुंडितां समाजा त्रिभुवनीं २ ज्याचिया वचनें भवसिंधू नुरे। माया भुरें दुरी पळे ३ निळा म्हणे सगुणावतार। तेंचि परत्पर श्रीहरीचें

४०४३ ध्यानीं चिंतनीं मानसीं। हरीतें ध्यातां अहर्निशीं। तेचि होवोनियां भक्तराशी। झाले विठ्ठल विठ्ठल १ कीटकीं भृंगीं ऐसें रूप। तीव्र ध्यानें ते तद्रूप। विष्णु जेवीं शिवस्वरूप। शिवही विष्णुचिंतनें २ नर तोचि नारायण। अर्जुनरूपें विलसे कृष्ण। येरयेरे विराजमान। करितां ध्यान तद्रूपता ३ निरसोनियां अविद्याजात। देव तैसेचि झाले भक्त। मोह ममता मायातीत। झाले सतत निजध्यासें ४ निळा म्हणे अर्धनारी। रूप विलसे वटेश्वरीं। दोनी दाऊनी एक शरीरीं। दोघां नाहीं दोनीपणें ॥ ५ ॥

४०४४ सीत बुंद प्राप्त ज्यासी। निजात्मसुखासी तो पावे १ जेथें उभे संतजन। नारायण समवेत २ तया सुखा उणें नाहीं। लोकीं तिहीं पूज्य तो ३ निळा म्हणे हरीचें शेष। करीत नाश कल्मषा ॥ ४ ॥

४०४५ नेणती ते आपपर। विश्वीं झाले विश्वंभर १ नाहीं देहाची भावना। करितां नामसंकीर्तना २ हरीच्या नामामृतें धालें। गिळूनी ब्रह्मांडा राहीले ३ निळा म्हणे अवघ्याचि परी। झाले व्यापक चराचरीं ॥ ४ ॥

४०४६ देखती लोचनीं। निजात्मया अनुदिनीं १ त्यांच्या भाग्याचा ते-

महिमा। नेणें चतुर्मुख ब्रह्मा २ हरीसंगें हरिचेंचि रूप। झाली भावना तद्रूप ३ निळा म्हणे अवलोकनें। तैसेंचि झाले अंगें मनें॥ ४॥

४०४७ बहुत भाग्यें भूमंडळां। आले सकळां उद्धराया १ वर्तोनियां दाविली लोकां। पाविली परिपाका आणिकांहीं २ सहज त्यांची क्रीडा खेळ। हाचि मंगळ सुखकर्ता ३ निळा म्हणे महितळ। ज्याचिया अढळ धर्मक्रिया ४

४०४८ कांहीं करी ना हा करवी। असोनि जीवीं जीवहीन १ संतचि ओळखति यासि। जाणतां आणिकांसी दुर्लभ २ बुद्धिचिये पाठीं पोटीं। न देखे शेवटीं बुद्धि तया ३ निळा म्हणे सत्ता याची। न देखे विरंची आणि रुद्र॥ ४॥

४०४९ हरिरूप ध्यानीं हरिनाम वदनीं। हरिच्या चिंतनीं तद्रूपता १ हरि तयां अंतरीं हरि तया बाहेरीं। रक्षीं निरंतर श्रीहरी त्यां २ हरि तयां आसनीं हरि तयां भोजनीं। हरि तयां शयनीं निद्रा करी ३ निळा म्हणे हरि देह गेह दारा। हरी दुजा वारा लागों नेदी॥ ४॥

४०५० हेंचि त्यांचें नित्य काम। दावणें धर्म विहिताचे १ ज्याचें तया स्वहित जोडे। ऐसें उघडें बोलती २ निःसीम पांडुरंगीं भक्ति। उपजे विरक्ति भाविकां ३ निळा म्हणे ऐसी वाणी। वदती पुराणीं प्रतिपाद्य॥ ४॥

४०५१ नित्यानंदाचिया घरां। विवेक पैल तीरा पाववितो १ तेचि सद्गुरु संतजन। निजात्मज्ञान फळदाते २ वदनीं वसविली वेदोनीति। स्वधर्म स्थापिती सकळांचे ३ निळा म्हणे नेती धामा। वैकुंठग्रामा विश्रांति॥ ४॥

४०५२ धरिती ज्या हातीं संत कृपावंत। पाळी पंढरीनाथ लळा त्याचा १ न विसंबे त्या घडी पळ युग मानी। दिसों नेदी जनीं केविलवाणें २ पाजी प्रेमपेहें वाहे तया अंकीं। म्हणे हे लाडकी तान्ही माझी ३ निळा म्हणे दावी स्वहिताचा पंथ। नेदी त्या आघात येऊं आड॥ ४॥

४०५३ बोलणें त्यांचें तें निःशब्द। देखणें देखती सच्चिदानंद। करणें चाळितां आत्मबोध। विषयीं विषय ब्रह्मरूप १ जाणें येणें आणिकां दिसे। अचळपळें ते जैसें तैसें। कल्लोळ सागरीं उससे। रश्मि जैसे निज बिंबीं २ न मोडे त्या अखंडतां। घेतां देतां सर्वही करितां। हसतां खेळतां बोलतां निजीं निजतां यथासुखें ३ लेणी अलंकारही मिरविती। जयापरि तैसेचि दिसती। न मोडतां स्वरूपस्थिति। चित्तीं चिंतन सर्वदा ४ निळा म्हणे गुणातीत। देहीं देहातें नातळत। होऊनियां ठेले संत। अखंडित अखंड॥५॥

४०५४ आपणचि ते येती घरां। देखुनि बरा निजभाव १ आप्तपणें आलिंगिती। मनींचा पुरविती हेत सकळ २ अनाथ अनन्य देखोनि रंक।

करिती कौतुक खेळविती ३ निळा म्हणे लाविती सेवे। आपुलिया वैभवें गौरविती ॥ ४ ॥

४०५५ जया नाहीं आपपर। सांगतां विचार स्वहिताचा १ जेणें देव जोडे जोडी। दाविती परवडी त्या साचा २ संदेहाचे तोडिती पाश। सहज उपदेश बोलणें ३ निळा म्हणे अनुताप उठी। ऐकतां गोठी भाविका ॥ ४ ॥

४०५६ सांपडली हे सुगम वाट। हरीचिया पाठ नामाचा १ ब्रह्मानंदें करिती घोष। कीर्तनीं उल्हास नित्यानी २ हरिचिया प्रेमें रंगोनिया गेले। देहिंचे विसरले देहभाव ३ निळा म्हणे जिंकोनि काळा। भोगितो सोहळा वैकुंठींचा ॥ ४ ॥

४०५७ संतसंगें हरे पाप। संतसंगें निरसे ताप। संतसंगें निर्विकल्प। होय मानस निश्चळ १ संतसंगें वैराग्य घडे। संतसंगें विरक्ती जोडे। संतसंगें निजशांति वाढे। साधन हृदयीं अखंडित २ संतसंगें हरिची भक्ती। संतसंगें ज्ञान विरक्ती। संतसंगें भुक्ती मुक्ती। साधकां वरिती अनायासें ३ निळा म्हणे साधुसंग। महाभाग्याचें हें भाग्य। सेविती ते स्वरूप चांग। पावती आत्मया श्रीहरीचें ॥ ४ ॥

४०५८ वाचेतें वदवी रसनेतें चाखवी। नेत्रातें दाखवी परि त्या दुरी १ बुद्धी बोधविता चित्ता चेतविता। देहीं देहातीता कैसेनि दावूं २ भावाभावातीत अद्वैता अद्वैत। ज्यातें श्रुती म्हणत नेति नेति ३ निळा म्हणे कांहीं न होऊनियां जें आहे। दाविती त्याचि सोये सद्गुरु संत ॥ ४ ॥

४०५९ आह्मां सांपडलें वर्म। हरिभक्तीचें सुगम १ त्यांचें आळवावें नाम। हृदयीं धरूनियां प्रेम २ वाजऊनि टाळि। सुखें नाचावें राउळीं ६ निळा म्हणे संतीं। दाविलें हे कृपावंतीं ॥ ४ ॥

४०६० मानापमान संकल्प आशा। तुटला मोहजाळ फांसा १ तया गुरुचियां भक्तां। नुरेचि कोठें गोवा गुंता २ सर्वांतरीं आपुलें रूप। देखती नेणतां विकल्प ३ निळा म्हणे कर्मातीत। झाले होऊनि कर्मी रत ॥ ४ ॥

४०६१ नाहीं भिन्नत्व उरलें। अवध्या अंगें अवघें झालें १ नेणती ते मानामान। जन जैसे तयां वन २ न लगे साधन त्या संपत्ती। देवची झाले सर्वांभूतीं ३ निळा म्हणे एकाएकीं। एकची होऊनि ठेले लोकीं ॥ ४ ॥

४०६२ तोचि वानिती आनंद। परमानंद अंतरींचा १ जनीं लावावया गोडी। कीर्ति परवडी पोकारिती २ आपण पावोनियां सुखा। आणिकां हरिखा मेळविती ३ निळा म्हणे निगमादिक। ज्याचें कौतुक वानिती ॥ ४ ॥

४०६३ बोलिले शब्द निश्चयाचे। प्रतीति साचे आले तें १ माझा मजाचि परिचय झाला। संतीं दाविला हितार्थ २ निमिषमात्रें सावध केलें।

आपुलिये लाविले निजसेवें ३ निळा म्हणे उपकार त्याचा । सहस्र वाचा न वर्णवे ॥ ४ ॥

४०६४ लेवविले अलंकार । केलें थोर वाढवुनी १ आपुली दृष्टी निववितां । मी तो नेणता लळेवाड २ गोड घास मुखीं भरा । जेवितां पाचारा आवडीं ३ निळा म्हणे शिकवा बोलों । पुढें चालों आपणा ॥ ४ ॥

४०६५ हरिभक्त माझे जिवलग सांगातीं । सांभाळुनि नेतीं परलोका १ वचनेंचि त्यांच्या होय महालाभ । करी पद्मलाभ कृपादृष्टी २ मोहादि बंधनें जाती तुटोनियां । कळिकाळ ही पायांतळीं दडे ३ निळा म्हणे मुक्त मोकळिया वाटां । जावया वैकुंठां त्याच्यासंगें ॥ ४॥

४०६६ घडो त्याचा समागम । ज्याचें प्रेम विठ्ठलीं १ सहज त्याच्या ऐकतां गोष्टी । परमार्थ पोटीं दृढावे २ अनुतापासी दुणीव चढे । वैराग्य वाढे चढोवढीं ३ निळा म्हणे वाढे भाव । संचरे स्वानुभव निजांगीं ॥ ४ ॥

४०६७ अवघ्याची संपत्ती आलीया घरां । तुमचिया दातारा आगमनें १ सीतळ झालों पावन झालों । तुमचिया लागलों चरणासी २ धरिलीया जन्माचें सार्थक झालें । तुम्हीं अवलोकिलें म्हणोनियां ३ निळा म्हणे धरिलें हातीं । जेव्हांचि संतीं तुम्ही मज ॥ ४ ॥

४०६८ जेणें छत्र सिंहासन । दिधलें आसन तृणाचें त्या १ काय उत्तीर्ण होइजे रंकें । तेंचि म्या मशकें संतचरणा २ ज्याचिया कृपें ब्रह्मानंद । पावलों अगाध अक्षयी तो ३ निळा म्हणे साम्राज्यें लेणें । लेवविलें ईक्षणें कृपेचिया

४०६९ जेणें माझी वाचा अती । आपुल्या कृपें केली सरती १ त्याचें उत्तीर्ण होऊं म्हणतां । जीवा जीवपण नुमसे आतां २ अवघेंचि त्यांचें घेणें देणें । मी हें माझें कांहींचि नेणें ३ निळा म्हणे ठेविलों ऐसा । जळिंचा बुद्बुद जळींचि जैसा ॥ ४ ॥

४०७० माझें माझें हातीं हित । दिधलें संत मुनिश्वरीं १ काय उत्तीर्ण होऊं कैसा । उपकारें आकाशा झांकोळिलें २ जिहीं पाजिलें अमृत धणी । तया कांजवणी काय देऊं ३ निळा म्हणे रत्न पालटा । सागरगोटा काय तुके

४०७१ नेणों काय पूर्वार्जित । होतें सुकृत निक्षेपींचें १ तेणें हातीं धरूनियां । संतीं ठाया पावविलों २ विटेवरी दाविलें धन । होतें पोटाळून महर्षी ज्या ३ निळा म्हणे बैसला ध्यानीं । ज्याचिये चिंतनीं सदाशिव ॥ ४ ॥

४०७२ उपायांच्या करितां श्रेणी । परि जेथ कोणी न पवेचि १ तया पावविलों ठायां । संतीं करूनियां निजकृपा २ ज्याचे प्राप्तीलागीं योगी । धांवती मार्गीं सुषुम्नेच्या ३ निळा म्हणे सिद्ध मुनी । ज्यातें अनुदिनीं चिंतिती

४०७३ चोजवीत घरां येती । ज्यांचा देखती शुद्ध भाव १ ऐसे करुणा

घन हे संत । करिती हेत परिपूर्ण २ पाचारुनियां हृदयीं धरिती। निकट बैसविती जवळीं त्या ३ निळा म्हणे अनुभव झाला। तोचि दाविला बोलोनी

४०७४ संतीं सांगितलें मज। आपुलियां गुज अंतरींचें १ ह्मणती आठवी पंढरीनाथा। सांडी वार्ता इतरांची २ नको विसंबों तूं यांसी। अगाध सुखासी पावशील ३ निळा म्हणे सेवा आतां। हेचि प्रसन्नता आमुची

४०७५ त्याचे पायीं माझी बुद्धी। जडली कधीं न ढळेची १ ज्याचें ध्यानीं मनीं हरी। नामें वैखरीं उच्चार २ नित्य कितनांचे घोष। करिती उल्हास आवडीं ३ निळा म्हणे त्यांची गोठी। ऐकतां पोटीं सुख वाटे ॥ ४

४०७६ ऐश्वर्याचीं वचनाक्षरें। वदतीं मधुरें तत्वदातीं १ श्रवण करिती सात्विक लोक। पावती सुख कैवल्य २ भोगुनियां नित्यानंदां। सुखें निजपदां लिगटती ३ निळा म्हणे हे संत साधु। आर्तबंधु दीनांचे ॥ ४ ॥

४०७७ मार्ग दाउनी गेले आधीं। दयानिधी संत पुढें १ तेणेंचि पंथें चालों जातां। न पडे गुंता कोठें कांहीं २ मोडोनियां नाना मतें। देति सिद्धांतें सौरसु ३ निळा म्हणे ऐसे संत। कृपावंत सुखसिंधु ॥ ४ ॥

४०७८ अवलोकिले कृपादृष्टीं। केली वृष्टी वचनामृतें १ अंकुरलें भावबीज। कारण निज अंतरींचें २ संतांचि हें सहज स्थिती। आठव देती स्मरणाचा ३ निळा म्हणे धांवोनि येती। आणि उपदेशिती निज गुह्य ॥४॥

४०७९ अंतरींचें मनोगत। तुम्ही तों संत जाणतसां १ तरी वियोग नको आतां। तुमच्या भजना भजनासी २ आठव करितां दिवसरातीं। उल्हास चित्तीं मना द्यावा ३ निळा म्हणे कृपाघना। विज्ञापना हे माझी ॥ ४ ॥

४०८० संतरूपें तुम्हींच धरा। विश्वंभरा अवतार १ ह्मणोनि महिमा कीर्ति जगीं। वागविती अंगीं सामर्थ्य २ बोलवूनि रेडा चालविती भिंती। विमानीं होती उपविष्ट ३ निळा म्हणे मानवी तनु। जाती घेऊन वैकुंठां ॥४

४०८१ उत्तम संचित होतें गांठीं। तेणेंचि या भेटी संतांसवें १ सुकृतासीं आलीं फळें। भावबळें लगटोनी २ त्यांच्या भाग्या आलें भाग्य। लाधले संग संतांचा ३ निळा म्हणे पूर्णते आले। जिहीं या सेविलें संतचरणां ॥ ४ ॥

४०८२ एवढा मनींचा पुरवा हेत। पंढरीनाथ भेटवा १ मग मी तुमच्या न सोडीं पायां। करीन काया कुरवंडी २ कृपासिंधु तुम्ही संत। पुरवा आर्त हें माझें ३ निळा म्हणे झालों दास। नका उदास धरूं आतां ॥ ४ ॥

४०८३ कृपा केली संतजनीं। लाविलों भजनीं श्रीहरीच्या १ नाहीं तरी जातों वांयां। लक्ष भोगावया चौऱ्यांशीं २ आणिकां साधनीं गुंताचि

पडतां । अभिमान वाढला नित्य नवा ३ निळा म्हणे धांवणें केलें । सुपंथें लाविलें नीट वाटें ॥ ४ ॥

४०८४ धन्य काळ आजिचा दिवस । हरिचे दास भेटले १ दंडवत घालीन पायां । करीन काया कुरवंडी २ पाप ताप दैन्य गेलें । येथुनी पाउलें देखतां ३ निळा म्हणे पावलों फळ । केलिया निर्मळ सुकृतातें ॥ ४ ॥

४०८५ धन्य झालों कृपा केली । भेटी दिधली अवचितीं १ सांभाळिलें तुम्ही संतीं । केल्या आर्ती परिपूर्ण २ मी तों दीन तुमचा रंक । घातली भीक अभयाची ३ निळा म्हणे न भेणें आतां । सन्मुख येतां कळिकाळ ४

४०८६ परम सुखाचा सुकाळ । चित्तीं वसे सर्वही काळ १ ऐसें केलें कृपादान । तुम्ही मनाते मोहून २ जिवापैलाडिये खुणे । पावविलें सामर्थ्यें गुणें ३ निळा म्हणे ऐसे किती । उपकार वानूं पुढतो पुढतीं ॥ ४ ॥

४०८७ भाग्याची उजरी । दिसे यावरी वोढवली १ म्हणोनिया कृपावंत । झाले संत मायबाप २ पाचारुनी देत मोहें । प्रेमपेहें पाजिती ३ निळा म्हणे सांगती कानीं । माझें मजलागुनी स्वहित ॥ ४ ॥

४०८८ भाग्य माझें उभें ठेलें । संतीं दाविलें निधान १ आतां उणें कोठें कांहीं । न पडे ठायीं भरलेंसे २ जेथें पाहे तेथें आहे । न पाहतांही राहे कवळुनी ३ निळा म्हणे व्यापुनी अंतरीं । मग नाहीं बाहेरीं तोंचि दिसे ॥ ४ ॥

४०८९ मायबाप उत्तीर्ण होणें । न घडे देणें अपत्या १ जरी लक्ष जोडी दिली । तरी ते झाली उपाधी २ तैसा आत्मा विश्व प्रसवे । तेणें त्या व्हावें उत्तीर्ण कैं ३ निळा म्हणे शुद्ध भावें । चरणा जावें लिगटोनी ॥ ४॥

४०९० मी तों संतांचें पोसणें । देती समर्थी तेचि खाणें १ अवघी चुकली जाचणी । उण्या पुर्‍यान्नि सोसणी २ करूं सांगितलें काज । चिंता दवडूनियां लाज ३ निळा म्हणे फिटली खंती । जिणें मरणें त्यांचे हातीं ॥ ४ ॥

४०९१ टाळ विणे मृदंगेंसी । येती गजरेंसीं मिरवत १ छत्रिने पताका गरुडटके । घेऊनी हरिखें विलोकिती २ म्हणती जन्म सुफळ झाला । आजि देखिला परात्पर ३ निळा म्हणे विठ्ठल हरी । लेवुनी अंतरीं सुखावती ॥ ४ ॥

४०९२ संत प्रसाद लाधले । तेचि धाले ब्रह्मरसें १ सदा नामीं जडली प्रीती । तेचि करिती उच्चार २ भक्तिभाग्य वोसंडलें । वैराग्य आलें मोडोनी ३ निळा म्हणे अंगीं शांती । क्षमा विश्रांति ज्ञानाची ॥ ४ ॥

४०९३ संतकृपा त्यांसीचि फळे । ज्यांचें चित्त वोळे परमार्थी १ काय उणें सुखा मग । संतसंग जोडतां २ देवचि हातीं लागे तयां । संत जयां प्रसन्न ३ निळा म्हणे संतांपाशीं । आहे अनायासीं सर्व सिद्धी ॥ ४ ॥

४०९४ पूर्ण कृपा झाली तया । गेलों लगटोनियां निजचरणीं १ न देखती ते हरिविण । जनीं जनार्दन कोंदला २ आनंदें त्या आळविती । वोसणती हरिनामें ३ निळा म्हणे देवचि झाले । भावा आले तयाचिया ॥ ४ ॥

४०९५ संत वारें आलें वरीं । चराचरीं धन्य तो १ संतसेवा घडली ज्यासी । प्रसन्न त्यासी देव सकळ २ संतवचनीं विश्वासला । पूज्य तो झाला त्रिभुवनीं ३ निळा म्हणे संत भेटीं । निरसन कोटी संदेहा ॥ ४ ॥

४०९६ भाव भक्ती भाग्यवंत । तयां संत भेटती १ येर ते भाग्यें जाती वांयां । न भजतां पाया संतांच्या २ वचनीं यांचे विश्वास धरिती । धन्य ते होती उभय लोकीं ३ निळा म्हणे या संतसज्जनापायीं । जीवभाव जिहीं समर्पिला ॥ ४ ॥

४०९७ संतीं जया हातीं धरिलें । ब्रह्मसनातन ते पावले १ आणिकां दुर्लभ जें साधनें । यांच्या प्राप्त अवलोकनें २ फळ अनापेक्ष पावती । प्राणि यांचिये संगतीं ३ निळा म्हणे कल्पतरू । सामान्य दाते हे ईश्वरु ॥ ४ ॥

४०९८ एकाचि आशीर्वाद देती । जरीं अवलोकिती कृपेनें १ तरी त्या पाववितीं पदा । जेथें सर्वदा रमती मुनी २ निश्चयाचें देणें त्यांचें । हरिती जीवाचें जीवपण ३ निळा म्हणे अगाध वाचा । संतवरदाचा महिमा हा ४

४०९९ हरिचिया भजनें हरिचे जन । करिती पावन पतितांसी १ ऐसा त्यांचा अगाध महिमा । निरुपमा तो न वर्णवे २ देऊनियां परमार्थसिद्धी । पाववितीं पदीं श्रीहरीच्या ३ निळा म्हणे सत्संगसुख । गणितां अधिक परमामृता ॥ ४ ॥

४१०० म्हणोनियां संतजनां । देती आलिंगना पूजिती १ त्यांचिया मुखें ऐकती कथा । मानिती परमार्था फळ आलें २ म्हणती आजीं धन्य झालों । प्रसाद पावलों संतांचा ३ निळा म्हणे उत्साह देवा । मानला वैभवा देखोनिया ॥ ४ ॥

४१०१ सुदिन होय साधकांसी । जरीं ते अनायासी भेटती १ बोधप्रतापाची वाणी । गर्जविती गुणीं श्रीहरीच्या २ ऐकती त्यांचें हरे पाप । निरसे ताप त्रिविध ३ निळा म्हणे भूतळींचे । देवचि साचे बोलते ते ॥ ४ ॥

४१०२ सुकाळ झाला नारीनरां । चराचरां मुक्तीचा १ विठोबाच्या दर्शनमात्रें । ऐकतां श्रोते गुण त्याचे २ नित्य नवाचि उत्साह वाटे । हृदयीं न संडे आनंद तो ३ निळा म्हणे जगदोद्धरा । उपाय बरा योजिला हा ॥ ४ ॥

४१०३ नित्य कथाश्रवणीं प्रीति । चित्तवृत्ती अर्थांतरीं १ तेचि अधिकारी या सुखा । स्वानुभव निका पावती २ जया बोलतां चित्तीं । प्रसन्न होती तात्काळ ३ निळा म्हणे सर्व जाण । हेंचि ओळखणें संतांचें ॥ ४ ॥

४१०४ रंगले ते संतसंगें । झाले अंगें शुद्ध बुद्ध १ देवचि संत देवचि संत । आणिकांहीं करीत देवचि ते २ कैचें तेथें व्यवधान । ब्रह्म सनातन पाववितां ३ निळा म्हणे न लभे देवा । आणिती भावा त्या संत ॥ ४ ॥

४१०५ पावले ते झाले सुखी । ज्याची वोळखी संतचरणीं १ कीटक पतंग पशुयाती । मानव सत्संगता उद्धरले २ जिहीं विश्वास धरिला पायीं । तरले ते डोहीं भवार्ब्धीच्या ३ निळा म्हणे निर्वाणरूप।पावले स्वरूप श्रीहरीचें

४१०६ पापी आणि दुराचारी । सहपरिवारीं संतांच्या १ तरले आणि तरती पुढें । दिधलें येवढें सामर्थ्य त्यां २ तुम्ही देवा कृपावंत । केलें निज-भक्त आपणसे ३ निळा म्हणे जगदोद्धारा । केला हा बरा उपाय ॥ ४ ॥

४१०७ ब्रह्मसंपत्ती वरी तया । आवडे जया संतसंग १ त्रिकाळज्ञानी होय तो नर । आत्मासाक्षात्कार भोगप्राप्ती २ शांति दया क्षमा सिद्धी । बोलती समाधी चालतां त्या ३ निळा म्हणे एवढा लाभ । जोडे त्यां स्वयंभ भाग्यवंता ॥ ४ ॥

४१०८ ऐसी जोडिली सत्संगती । परम विश्रांती भाविकां १ ब्रह्मानं-दाचें पारणें । नित्य स्मरणें श्रीहरीच्या २ सकळही लाभाच्या संपत्ती । सामोऱ्या धांवती पारमार्थिक ३ निळा म्हणे कृतकृत्य झालें । ज्यालागीं आले नरदेहा ॥ ४ ॥

४१०९ भाविकांची उत्तम जाती । विश्वास धरिती संतवचनीं १ तया फळे त्याचा भाव । प्रगटे देव हृदयांत २ जाणिवेचा नाहीं फुंद । शुद्ध बुद्ध होती ते ३ निळा म्हणे त्यांची स्थिती । न ये ते गती जाणतिया ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

४११० ब्रह्ममूर्ती संत जगीं अवतरले । उद्धराया आले दीन जनां १ ब्रह्मादिक त्यांचे वंदिती पायवणी । नाम घेतां वदनीं दोष जांती २ हो कां दुराचारी विषयीं आसक्त । संतकृपें त्वरीत उद्धरती ३ अखंडित नामा त्यांची वास पाहे । निशिदिनीं ध्यास संगती ॥ ४ ॥

४१११ सदा विचरती जनीं वनीं रानीं । मुखीं चक्रपाणी जपतसे १ विरक्तिची मात असे कोण्या गुणें । नामाचें चिंतन योगीराज १ तेव्हां योगियासी कीर्तनाचा ध्यास । मुक्ति चारी त्यास हात जोडी ३ पंढरीस उभा राहे पांडुरंग । तीर्थ चंद्रभागा नामा म्हणे ॥ ४ १

४११२ जयाचेनि तीर्थां आलें तीर्थपण । केली सांठवण हृदयीं ती १ नवल महिमा हरिदासा जीवीं । तीर्थें उपजवी त्यांचे कुसीं २ वाराणसी प्राणी

मरे अंतीं कोणी। तया चक्रपाणी नामें तारी ३ नामा म्हणे तीर्थें तया येती भेटी। बोळंगती दृष्टी त्रिभुवना ॥ ४ ॥

४११३ संतांचें लक्षण ओळखाया खूण। जो दिसे उदासीन देहभान १ सतत अंतरीं प्रेमाचा जिव्हाळा। वाचें वसे चाळा रामकृष्ण २ त्या संताचे चरण देखिलें मी दृष्टीं। जळती कल्पकोटी पापराशी ३ जयाच्या हृदयीं प्रेमाचा जिव्हाळा। जीवें भावें गोपाळा न विसंबती ४ त्याचें अंगणींचा होईन सांडोवा। मग तूं केशवा नुपेक्षिसी ५ तुझ्या ध्यानीं ज्याचें सदां भरलें मन। विश्व तूंचि म्हणोन भजती भावें ६ त्याच्या उष्टावळीचा होईन मागता। तरीच पंढरीनाथा भेटी देसी ७ ऐसें नित्यानंदें बोधें जे निवाले। जीवावेगळे न करी नाम्या ॥ ८ ॥

४११४ संताचा महिमा कोण जाणे सीमा। सीणला हा ब्रह्मा बोलवेना १ संताची हे कळा पहातां न कळे। खेळोनिया खेळ वेगळाची २ संताचीया पारा नेणें अवतारा। म्हणती याच्या पारा कोण जाणे ३ नामा म्हणे धन्य धन्य भेट झाली। कल्पना निमाली संतापायीं ॥ ४ ॥

४११५ परिसाचेनि संगें लोह होय सुवर्ण। तैसा भेटे नारायण संतसंगें १ कीटकी ध्यातां भृंगीं झाला तोचि वर्ण। तैसा भेटे नारायण संतसंगें २ वनस्पति परिमळु चंदन झाला जाण। तैसा भेटे नारायण संतसंगें ३ अग्निस मिळे तें नये परतोन। तैस ेटे नारायण संतसंगें ४ सरिता ओघ जाय सिंधूसि मिळून। तैसा भेटे नारायण संतसंगें ५ नामा म्हणे केशवा मज देई संतसंग। आणिक कांहीं तुज न मागें बापा ॥ ६ ॥

४११६ आशा नाहीं ज्याला। देव कामारी तयाला १ जेव्हां सुखाची उन्नति। मोह पायासी लागती २ सर्वां चित्तीं समभाव। सर्व मानीं वासुदेव ३ नामा म्हणे अंगीं प्रेम। मुखीं विठोबाचें नाम ॥ ४ ॥

४११७ सर्वांभूतीं पाहे एक वासुदेव। पुसोनियां ठाव अहंतेचा १ तोचि संतसाधू ओळखावा निका। येर ते आइका मायाबद्ध २ देखिलिया धन मृत्तिकेसमान। नवविधा रत्नें जैसे धोंडे ३ काम क्रोध दोघे घातले बाहेरीं। शांति क्षमा घरीं राबवीत ४ नामा म्हणे नाम गोविंदाचें वाचें। विसंबेना त्याचे क्षणमात्र ॥ ५ ॥

४११८ सांडोनि नित्य नेम कर्म। बोलती कळिकाळाचें वर्म १ नामधारक नामाचें। झालें डिंगर केशवाचें २ टाळ मृदंग वाजती। टके पताका शोभती ३ कंठीं तुळशीच्या माळा। वज्र पंजराचा टिळा ४ शंख चक्र मुद्रा धरणें। अंगीं मिरवतीं भूषणें ५ संतचरणरज उधळले। तेणें सर्वांग डंवरलें ६

सहस्रनामें गर्जित। तेणें पळालें यमदूत ७ नामा म्हणे ते माझे सखे। स्वामी विठोबासारिखे ॥ ८ ॥

४११९ धन्य महाराज जन्मले संसारीं। जे ध्याती अंतरीं नारायणा १ नारायण गाय नारायण ध्याय। धन्य त्यासी माय प्रसवली २ प्रसवली तया कुळाचा उद्धार। तो तरे निर्धार नामा म्हणे ॥ ३ ॥

४१२० धन्य तोचि देश जेथें संतवास। तापत्रय दोष जाती सत्य १ धन्य मातापिता उभयकुळशुद्धता। तोचि भजे संतां निर्भरेंसी २ तीर्थरूपीं जळ विलंबें करी निर्मळ। संतदर्शनें तात्काळ शुद्ध होती ३ धातुमय मूर्ती चिरकाळें फळती। संतांचे संगतीं निजस्वार्थ ४ नामा म्हणे मुक्ती जे नर इच्छिती। संतांचे संगतीं धरती भाव ॥ ५ ॥

४१२१ संतसंगतीचें काय सांगू सुख। आपण पारिखें नाहीं तेथें १ साधु थोर साधु जाणा थोर जाणा। साधु थोर जाणा कलीयुगीं २ इहलोकीं तोचि सर्वांभूतीं सम। शरीचा भ्रम नेणे कदा ३ नामा म्हणे गाय दूध एक सरे। साधु निरंतर वर्ते तैसा ॥ ४ ॥

४१२२ माझें मायबाप साधुसंतजन। माझे जीवप्राण अंतरींचे १ भवभयाहूनि तारियेलें मज। बाळे भोळे गुज प्रेम दावी २ रंकाहूनि रंक झालों मी सेवक। ब्रह्मादिक देख इच्छिती सुख ३ नामा म्हणे संतभाग्य अलौकिक। शुद्ध निष्कलंक पुण्यरूप ॥ ४ ॥

४१२३ सुख सांगावें संतांपुढें। जेणें सुख अधिक वाढे १ आणिक न करावें शहाण। प्रेम दिठावेल झणें २ खंडितां कल्पनेचा लाग। त्यासी असावा अनुराग ३ तोडितां वासनेचा तंतु। त्यासि असावा एकांतु ४ गिळिलें अहंतेचें बीज। त्याचे व्हावे चरणरज ५ नामा म्हणे त्याचे संगतीं। चित्ता आपेंआप येईल निवृत्ति ॥ ६ ॥

४१२४ नित्य तुझें सुख ध्यावें येणें मनें। असावें अनुसंधानें चरणाचेनि १ ऐसी कृपा करीं मज गा विठ्ठला। म्हणविसी आपुला दास जरीं २ वासनेविरहीत होवोनि एकवट। असावें निकट संतसंगें ३ वदनीं तुझें नाम गावें निर्विकल्प। धरूनी तुझें रूप हृदयकमळीं ४ श्रवणीं तुझें ऐकावें नाम आवडी। चित्तें देउनि बुडी प्रेमडोहीं ५ नयनीं तुझें रूप देखावें सर्वत्र। व्हावें भूतमात्र सखे माझे ६ काया संतापायीं जावी लोटांगणीं। हें भाग्य अनुदिनीं देई बापा ७ हेंचि माझें तीर्थ हेंचि माझें व्रत। करावें दास्यत्व हरिभक्तांचें ८ अखंड पै व्हावा संतांचा हा संग। असावा अनुराग हरिकथेचा ९ मनाचा मज त्रास संतमानी उल्हास। अखंड तुझा ध्यास हृदयीं वसो १० नामा म्हणे देवा तरीच शरणांगत। नाहीं तरी पतित म्हणतो मज ॥११॥

४१२५ भस्म तो होतसे आला जो आकारा। नासे प्रपंच सारा नाममय १ झाला अनुभव प्रपंचींच ब्रह्म। मना झाला निश्चय संतकृपें २ म्हणोनियां संतां जावोनी शरण। साधूनि निजधन परब्रह्म ३ नामदेव म्हणे संतांचेनी कृपें। हृदयीं नाम सोपें नांदतसे ॥ ४ ॥

४१२६ संताच्या चरणा द्यावें आलिंगन। जीवें निंबलोण उतरावें १ तेथें तूं निश्चळ राहे माझ्या मना। मग तुज यातना नव्हती कांहीं २ संतांचें द्वारींचा होईं द्वारपाळ। तुटे मायाजाळ मोहपाश ३ संतांचे प्रसाद सेविसी उरलें। आयुष्य सरलें दुणावेल ४ नामा म्हणे संत आहेत कृपासिंधु। देती भक्तिबोधु प्रेमसुख ॥ ५ ॥

४१२७ संतपायीं माथा धरितां सद्भावें। तेणें भेटे देव आपेंआप १ म्हणऊनि संतां अखंड भजावें। तेणें भेटे देव आपेंआप २ साधुपाशीं देव कामधंदा करी। पीतांबर धरी वरीं छाया ३ नामा म्हणे देव इच्छी संतसंग। आम्हां जीवलग जन्मोजन्मीं ॥ ४ ॥

४१२८ भक्त केशवाचे आले। दूत यमाचे पळाले १ भक्त हरिचे चालिले। हातीं हरिनामाचे भाले २ तळपे शांतिचें ओढण। घेती स्वानंदें उड्डाण ३ नामा म्हणे निजदास। कळिकाळाचे भरंवसे ॥ ४ ॥

४१२९ प्रतिदिनीं स्वधर्म करी। हरिमूर्ति नमस्कारी। भावें भजन वसे शरीरीं। तोचि भक्त हरिचा ॥ १ ॥ अनंत जन्मींचे कांट। तेणेंचि केलें सपाट। स्वधर्में करोनियां नीट। शुद्ध पक्ष हरि हरि ॥ २ ॥ तेंचि तापसा सामर्थ्य। तेणेंचि जोडिलें तीर्थ। त्याचे धरोनि मनोरथ। हरिभजनपंथीं लागला ॥ ३ ॥ देवो त्याचा अंकिला। सत्वा न टळे तो कष्टविला। अकर्मी तोचि भला। त्याचें धन्य जीवित्व ॥ ४ ॥ तोचि सफळ सकळीं। सदां निर्मळ सर्वकाळीं। जो हरीनामें वाजवी टाळी। तोचि समर्थ त्रिभुवनीं ५ नामा हरिरंगीं रंगला। तेणें विठ्ठल संतोषला। येऊनिया राहिला। हृदयकमळीं आमुच्या ॥ ६ ॥

४१३० आकल्प आयुष्य व्हावें तयां कुळा। माझिया सकळां हरिच्या दासां १ कल्पनेची बाधा न हो कोणे काळीं। ही संतमंडळी सुखी असों २ अहंकाराचा वारा न लागों राजसां। माझ्या विष्णुदासां भाविकांसी ३ नामा म्हणे तयां असावें कल्याण। ज्या मुखीं निधान पांडुरंग ॥ ४ ॥

४१३१ गौतम वसिष्ठ आणि विश्वामित्र। भारद्वाज अत्रि कश्यपादि १ बळी हनुमंत बिभीषण नळ। दुष्ट अजामिळ वाल्हा श्रेष्ठ २ उद्धव अर्जुन अंगद अगस्ति। सर्वांभूतीं भक्तिभाव ऐक्य ३ नामा म्हणे साधु संतजन। जनींजनार्दन आम्हां एक ॥ ४ ॥

४१३२ अखंड जयाला देवाचा शेजार । कां रे अहंकर नाहीं गेला १ मान अपमान वाढविसी हेवा । दिवस असतां दिवा हातीं घेसी २ परब्रह्मासंगें नित्य तुझा खेळ । आंधळ्या डोळे डोहळे कां बा झाले ३ कल्पतरू तळवटीं इच्छिली ते गोष्टी । अद्यापि नरोटी राहिली कां ४ घरीं कामधेनू ताक मागूं जाय । ऐसा द्वाड आहे जगामाजीं ५ म्हणे मुक्ताबाई जाई ना दर्शना । आधीं अभिमाना दूर करा ॥ ६ ॥

४१३३ धन्य नरदेहीं संतसंग करी । त्रैलोक्य उद्धरी हेळामात्रें १ नेणें सुख दुःख शरीराचें भान । अखंड भजन केशवाचें २ कर्म करूनियां होय शुचिष्मंत । नामा म्हणे प्रीत सर्वकाळ ३ नामा म्हणे ऐसें वर्ते देहभावीं । मूढजनां दावीं भक्तिमार्ग ॥ ४ ॥

४१३४ पुंडलिकें रचिली पेठ । संत ग्राहिक चोखट १ साखरा वांटिती । नेघे त्यांचें तोंडीं माती २ समतेचें फणस गरे । आंबे पिकले पडिभरें ३ नामद्राक्षाचे घड । अपार रस आले गोड ४ नामा म्हणे भावें घ्यावें । अभक्ताचें मढें जावें ॥ ५ ॥

४१३५ तोचि पुराणीक जो होय कृतार्थ । विषयीं विरक्त विधि पाळी १ मानी तो हरिदास ज्या नामीं विश्वास । सर्वस्वें उदास देहभावीं २ नामा म्हणे ऐसें संत भेटावें गा देवा । त्यालागीं केशवा हृदय फुटे ॥ ३ ॥

श्रीजनाबाई

४१३६ संतांचा तो संग नव्हे भलतैसा । पालटावी दशा तात्कालिक १ चंदनाचे संगें पालटतीं झाडें । दुर्बळ लांकडें देवामाथां २ हें कां ऐसें व्हावें संगतीस्वभावें । आणिके न पालटावें देहालागीं ३ तैसा निःसंगाचा संग अग्रगणी । जनीं ध्याय मनीं ज्ञानेश्वरा ॥ ४ ॥

४१३७ संतभार पंढरींत । कीर्तनाचा गजर होत १ तेथें असे देव उभा । जैशी समचरणांची शोभा १ रंग भरे कीर्तनांत । प्रेमें हरिदास नाचत ३ सखा विरळा ज्ञानेश्वर । नामयाचें जो जिव्हार ४ ऐशा संतां शरण जावें । जनी म्हणे त्याला ध्यावें ॥ ५ ॥

४१३८ पंढरीचा वारकरी । त्याचे पाय माझे शिरीं १ हो कां उत्तम चांडाळ । पायीं ठेवीन कपाळ २ वंद्य होय हरिहरा । सिध्दमुनि ऋषीश्वरा ३ मुखीं नाम गर्जे वाणी । म्हणे नामयाची जनी ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

४१३९ ब्रह्म सर्वगत सदा सम । जेथें आनु नाहीं विषम । ऐसें जाणती ते आति दुर्गम । तयांची भेटी जालिया भाग्य परम १ ऐसें कैसीयानें भेटती

ते साधु । ज्यांचा अतर्क्य तर्कविना बोधु । ज्यांसी निजानंदीं आनंदु । ज्यांचा परमानंदीं उद्‍बोधु २ पवना घालवेल पालाण । पायीं चढवेल गगन । भूत भाविष्य कळों येईल वर्तमान । परि त्या साधूचें न कळे महिमान ३ चंद्रामृत सुखें सेववेल । रवि अस्ता जातां धरवेल । बाह्यां हेळा सागर तरवेल । परि त्या साधूची भेटी न होईल ४ जप तप करवेल अनुष्ठान । ध्येय ध्याता धरवेल निजध्यान । ज्ञेय ज्ञाताविवर्जित ज्ञान । ज्ञान ध्यानाचें फळ हे साधुजन ५ निजवृत्तीचा करवेल निरोधु । जीवशिवाचा भोगवेल आनंदु । एकाजनार्दनीं निजसाधु । त्यांच्या दर्शनें तुटती भवबंधु ॥ ६ ॥

४१४० संतांचें चरण तीर्थ घेतां अनुदिनीं । पातकांची धुणी सहज होय १ संतांचें उच्छिष्ट प्रसाद लाधतां । ब्रह्मज्ञान हातां सहज होय २ संतांच्या दरूशनें साधतीं साधनें । तुटतीं बंधनें सहज तेथें ३ एका जनार्दनीं संत कृपादृष्टीं । पाहतां सुलभ सृष्टी सहज होय ॥ ४ ॥

४१४१ संतवचनें देव जोडे । सायुज्यमुक्ति पायां पडे । संतवचनें सांकडें । नुरेचि कांहीं १ धन्य धन्य संतसंग । उभा तेथें श्रीरंग । लक्ष्मीसहित अभंग । तिष्ठे सदा २ संतवचनें कर्म झडे । संतवचनें मोक्ष जोडे । संतवचनीं तीर्थ घडे । धन्य संग संतांचा ३ संतवचनें तुटे उपाधी । संतवचनें सरे आधिव्याधी । संतवचनें भवनदी । प्राणी तरतो ४ संतवचनीं धरा भाव । तेणें सर्व निरसे भेव । एका जनार्दनीं देव । प्रत्यक्ष भेटे ॥ ५ ॥

४१४२ संत चरणींचा महिमा । कांहीं न कळे आगमां निगमां १ ब्रह्मा घाली लोटांगण । विष्णु वंदितो आपण २ शिव ध्यातो पायवणी । धन्य धन्य संतजनीं ३ तया संतांचा सांगात । एकाजनार्दन निवांत ॥ ४ ॥

४१४३ संतसंगें तरला वाल्हा । पशु तरला गजेंद्र १ ऐसा संत समागम । धरतां उत्तम सुख लाभ २ तुटती जन्म जरा व्याधी । आणिक उपाधी नातळती ३ संसाराचा तुटे कंद । निरसे भेद अंतरींचा ४ परमार्थाचें फळ ये हातां । हा जोडतां संतसंग ५ घडती तीर्थादिक सर्व । सकळ पर्व साधती ६ एकाजनार्दनीं संत । धन्य समर्थ तिहीं लोकीं ॥ ७ ॥

४१४४ संतपूजनें देव । तुष्टतसे वासुदेव १ संतपूजेचें महिमान । वेदां न कळे प्रमाण २ संतचरणतीर्थ माथां । वंदितीं तीर्थें पैं सर्वथा ३ एकाजनार्दनीं करी पूजा । पूज्य पूज्यक नाहीं दुजा ॥ ४ ॥

४१४५ देवाचे सोइरे संत ते जाणावें । यापरतें जीवें नाठवी कोणा १ पडतां संकट आठवितसे संतां । त्याहूनि वारितां नाहीं दुजा २ म्हणोनि घरटीं फिरे तया गांवीं । सुदर्शनादि मिरवी आयुधें हातीं ३ लाडिके डिंगर वैष्णव ते साचे । एका जनार्दनीं त्यांचे वंदी पाय ॥ ४ ॥

४१४६ संत मायबाप म्हणतां। लाज वाटे बहु चित्ता १ मायबाप जन्म देती। संत चुकविती जन्मपंक्ति २ मायबापांपरीस थोर। वेदशास्त्रीं हा निर्धार ३ शरण एकाजनार्दनीं। संत शोभती मुकुटमणी ॥ ४ ॥

४१४७ उद्धवा तूं धरीं संतसमागम। तेणें तुटे भवश्रम रे उद्धवा १ सांगतसे तुज मनीं धरी रे उद्धवा। आणीक श्रम वायां न करीं रे उद्धवा २ योगयाग-तप व्रत कसवटी। न करी आन गोष्टी रे उद्धवा ३ कीर्तन भजन सर्वभावें करी। जाई संतद्वारीं शरणांगत रे उद्धवा ३ मनींचें निजगुज सांगितलें तुज। एकाजनार्दनीं निज साधे रे उद्धवा ॥ ५ ॥

४१४८ देवाचे ते आप्त जाणावे ते संत। त्यांचे चरणीं रत व्हावें सर्वदां १ श्रीहरिची भेटी सहज होय। श्रमलिया जाय क्षणमात्रें २ पापाचे पर्वत भस्म नामाग्नीत। अभक्तां न कळे हित नाम न घेती ३ एकाजनार्दनीं संतांचिया कृपें। नाम होय सोपें कृपें त्यांच्या ॥ ४ ॥

४१४९ ज्ञान ध्यान जप तप तें साधन। तें हें संतनिधान सखे माझे १ संतांपायीं आधीं जावें वो शरण। संसार बोळवण होय तेणें २ तयाचें हें मूळ संतांचे पाय। आणीक उपाय नाहीं नाहीं ३ द्वैत अद्वैताचा न सरेचि कोंभ। तो हाचि स्वयंभ संतसंग ४ एकाजनार्दनीं परब्रह्म नाम। द्वैत क्रियाकर्म तेथें नाहीं ॥ ५ ॥

४१५० संतावांचोनियां नाम नये हातां। साधनें साधितां कोटी जाणा १ जैसें कांतेविण करणें संसार। साधन विचार व्यर्थ ठेला २ संतसमागम धरलियावांचूनी। संसार सांडणी नोहे बापा ३ एकाजनार्दनीं संतांसी शरण। रिघालिया जाण देव जोडे ॥ ४ ॥

४१५१ संत ते देव देव ते संत। ऐसा हेत दोघांचा १ देव ते संत संत ते देव। हाचि भाव दोघांचा २ संतांविण देवा कोण। संत ते जाण देवासी ३ फळपुष्प एका पाठीं। एकाजनार्दनीं राहटी ॥ ४ ॥

४१५२ संत आधीं देव मग। हाचि उगम आणा मना १ देव निर्गुण संत सगुण। म्हणोनी महिमान देवासी २ नामरूप अचिंत्य जाण। संतीं सगुण वर्णिलें ३ मुळीं अलक्ष लक्षा नये। संतीं सोय दाविली ४ एका जनार्दनीं संत थोर। देव निर्धार धाकुला ॥ ५ ॥

४१५३ संतांपोटीं देव वसे। देवापोटीं संत असे १ ऐसा परस्परें मेळा। देव संतांचा अंकिला २ संतांठाईं देव तिष्ठे। देव तेथें संत वसे ३ एका जनार्दनीं संत। देव तयाचा अंकित ॥ ४ ॥

४१५४ ज्या सुखाकारणें देव वेडावला। वैकुंठ सांडुनी संतसदनीं राहीला १ धन्य धन्य संतांचें सदन। जेथें लक्ष्मीसहित शोभे नारायण

सर्व सुखांची सुखराशी। संतचरणीं भुक्तिमुक्ती दासी ३ एकाजनार्दनीं पार नाहीं सुखा। म्हणोनि देव भुलले देखा ॥ ४ ॥

४१५५ अमृता उणें आणिती संतजन। नाम अमृत खूण पाजिताती १ नाशिवंत यासी अमृत उपकार। अनाशिवंता नामामृतासार २ नाशिवंत देह नाशिवंत जीव। नाशिवंत ठाव जगडंबर ३ एकाजनार्दनीं संतांचिये दृष्टीं। नाशिवंत सृष्टी सजीव होती ॥ ४ ॥

४१५६ जें सुख संत सज्जनाचे पायीं। तें सुख नाहीं आणिके ठाईं १ तुकितां या सुखाचेनी तुकें। पै वैकुंठ झालें फिकें २ पाहों जातां लोकीं तिहीं। ऐसें न देखों आणिकें ठाईं ३ नवल या सुखाची गोडी। हरिहर ब्रह्मा घालिती उडी ४ क्षीरसागर सांडोनी पाहीं। अंगें धांवे शेषशायी ५ एकाजनार्दनीं झाली भेटी। सुख संतोषा पडली मिठी ॥ ६ ॥

४१५७ संत चरणींचे रजःकण। तेणें तिन्ही देव पावन १ ऐसा महिमा ज्याची थोरी। वेद गर्जे परोपरी २ शास्त्रें पुराणें सांगत। दरुशनें प्राणी होती मुक्त ३ शरण एकाजनार्दनीं। ठाव द्यावा संत चरणीं ॥ ४ ॥

४१५८ सर्वांगीं सुवास परि तो उगला न राहे। सभोंवतें तरुवर चंदन करीतचि जाये १ धर्णा धाय परी त्याची भुक्ति न घाये। सागर भरिता परि सरिता समाये २ वैरागरमणी पूर्ण तेजाचा होय। भेटतां हरळ हिरे करीतचि जाय ३ एका जनार्दनीं पूर्ण झालासे निज। आपणासारिखें परी ते करीतसे दुजें ॥ ४ ॥

४१५९ संतजनांची मिळाली मिळणी। रामनामाची भरली भरणी १ रामनाम सेवा हा राम सांठवा। परमानंदाचा लाभ झाला जीवा २ कीर्तनाचें तारूं लाधलें। रामनाम केणें सवंगलें ३ एकाजनार्दनीं रामनाम सेवा। परमानंदाचा लाभ जाला जीवा ॥ ४ ॥

४१६० धन्य दिवस जाहला। संत समुदाव भेटला १ कोंडें फिटलें जन्माचें। सार्थक जाहलें पै साचें २ आज दिवाळी दसरा। संतपाय आले घरां ३ एकाजनार्दनीं जाहला। धन्य दिवस तो भला ॥ ४ ॥

४१६१ संताचिये पायीं मज पै विश्रांती। नाहीं माया भ्रांति तये ठाईं १ सांगतो तें मनीं धरावें वचन। संतांसी शरण जावें सुखें २ संत तुष्टलिया देवा आनंद होय। मागें मागें धांवें तया पाठीं ३ एकाजनार्दनीं माहेर सुखाचें। घेतलियां वाचें संतनाम ॥ ४ ॥

४१६२ संतद्वारीं कुतरा झालों। प्रेमरसासी सोकलों १ भुंकत भुंकत द्वारां आलों। ज्ञान थारोळ्या बैसलों २ कुतरा भुंकत आला हिता। संतीं हात.

ठेविला माथां ३ कुतऱ्या गळ्याची सांखळी । केली संतांनीं मोकळी ४ एकाजानार्दनीं कुतरा । दांत पाडुनी केला बोथरा ॥ ५ ॥

४१६३ संतांचें सुख जिहीं अनुभविलें । ते जीवन्मुक्त झाले जन्मोजन्मीं १ संतांचा संग जयासी हो जाहला । प्रत्यक्ष घडला सत्यलोक २ एकाजनार्दनीं संतांचा अनुभव । धाला माझा जीव परमानंदें ॥ ३ ॥

४१६४ भाग्याचा उदय झाला । संतसंग मज घडला १ तेणें आनंदाचे पूर । लोटताती निरंतर २ प्रेम सप्रेम भरतें । अंगीं उतार चढतें ३ आली आनंदलहरीं । एकाजनार्दनीं निर्धारीं ॥ ४ ॥

४१६५ नको दुजी रे वासना । मिठीं घाली चरणा । पंढरीचा राणा । आपोआप हृदयीं १ हाचि धरी रे विश्वास । सांडीं वाउगा हव्यास । नको आशा तृष्णा पाश । परतें टाकी सकळ २ भगवद्भक्तीचें लक्षण । सर्वांभूतीं समाधान । पाहतां दोष आणि गुण । वाउगा शीण मना होय ३ सर्वांभूतीं देव आहे । सर्व भरूनी उरला पाहे । रिता नाहीं कोठें ठाय । देवाविण सर्वथा ४ म्हणोनि नको भेदभाव । एक पचनीं एक ठाव । एकाजनार्दनीं स्वयमेव । देव उभा पंढरीं ॥ ५ ॥

४१६६ असोनि कुळींचा हीन । परी ज्यासी ब्रह्मज्ञान । त्यासी तिन्ही देवादि सुरगण । वंदिताती १ त्याची मृत्युलोकीं सेवा । जयासी घडे सदैवा । मा ब्राह्मण भूदेवा । असंख्य पुण्य जोडे २ तयासी वस्त्र अन्न । जठर करिती तृप्त जाण । त्यासी वैकुंठादि आंदण । देव देतो ३ त्यासी जो करी शीतळ । त्यासी पुण्य जोडे सकळ । एकाजनार्दनीं केवळ । तोचि साधु ॥ ४ ॥

४१६७ पहातां संत समुदाय । भुक्ति मुक्ति तेथें देव १ जातां लोटांगणीं भावें । ब्रह्मज्ञान अंगें पावे २ तयाचे उच्छिष्टाचा कण । शरण एकाजनार्दन ॥

४१६८ आले आले हरिचे दास । मुखीं रामनाम घोष । तोडोनियां भवपाश । जीवन्मुक्त ते १ वैराग्याचें कवच अंगीं । नाचताती प्रेमरंगीं । ज्ञानशस्त्र ते निसंगीं । छेदिती संग २ अनुभव तीक्ष्ण शर । सोडिताती निरंतर । वर्मी खोचले ते वीर । क्रोधादि असुर ३ सांडोनि देहाभिमान । तोचि जीवन्मुक्त जाण । एकाजनार्दनीं शरण । रामकृष्ण जपताती ॥ ४ ॥

४१६९ भुक्ति मुक्तीचें माहेर । संत उदार असती १ देव ज्यांचें करी काम । देतो धाम आपुलें २ तया वचनाची पाहे वास । पुरवी सौरस मनींचा ३ एकाजनार्दनीं विनीत । संतचरणरज वंदीत ॥ ४ ॥

४१७० संत केवळ घातकी पाही । परी तयासी पातक नाहीं १ निजबोधाचे करूनी फांसे । दोघे गोसावी मारिले कैसे २ अती खाणोरिया कर्म

करी । दिवसा जाळिले गांव च्यारी ३ एकाजनार्दनीं घातकी मोठे । त्यांसी अंतक केवीं भेटे ॥ ४ ॥

४१७१ ऐक रे उद्धवा तुज सांगतों गुज । संतचरण वंदी तूं सहज । तेणें कार्यकारण होईल तुज । अंतरदृष्टी करूनी परीस निज १ घाली लोटांगण वंदी चरण । कायावाचामनें धरूनी जीवीं । धृ० । आलिया संतजन आलिंगन देई । पूजा ती बरवी समर्पावी । ज्ञान ध्यान त्यांचें करावें जीवीं । हेतु सर्वभावीं मनीं धरीं उद्धवा २ कायिक वाचिक मानसिक भाव । अर्पी तेथें जीव देहभाव । एकाजनार्दनीं तयाचें वैभव । सांगितलें तुज उद्धवा ॥ ३ ॥

४१७२ उद्धवा स्वमुखें सांगे श्रीकृष्ण । संतसेवा जाण सर्वश्रेष्ठ १ हाचि योग जाण उद्धवा स्वीकारी । आणिक न करीं भरोवरीं साधन तें २ तयाची संगती उद्धवा धरावी । सेवा ते करावी कायां वाचां ३ मज तयाचा वेध उद्धवा प्रसिद्ध । तूं सर्वभावें सद्गद नाम घेई ४ जयाची आवडी मजसी उद्धवा । जाई तया ठायां प्रेमभरीत ५ उच्च नीच कांहीं न म्हणे उद्धवा । एकाजनार्दनीं तया शरण जावें ॥ ६ ॥

४१७३ उद्धवा तूं धरी संतसमागम । तेणें तुटे भवश्रम रे उद्धवा १ सांगतसे तुज मनीं धरीरे उद्धवा । आणीक श्रम वायां न करी रे उद्धवा २ योगयागतप व्रत कसवटी । न करी आन गोष्टी रे उद्धवा ३ कीर्तन भजन सर्वभावें करी । जाई संतद्वारीं शरणांगत रे उद्धवा ४ मनींचें निजगुज सांगितलें तुज । एकाजनार्दनीं निज साधे रे उद्धवा ॥ ५ ॥

४१७४ स्वर्ग जयाची पायरी । मोक्ष ज्यांचा आज्ञाधारी १ ऐसा संतांचा महिमा । पायवणी ये शिवब्रह्मा २ ब्रह्मज्ञानाचि ती मात । कोण तया तेथें पुसत ३ भुक्ति मुक्ति लोटांगणीं । शरण एकाजनार्दनीं ॥ ४ ॥

४१७५ जन्म कोट्यांनीं हरिसेवा जोडे । नवविधा भजन सांग घडे । तंव वैराग्य तें पाहे पुढें । पूर्व प्राचीन फळ रोकडें १ ऐसें तैंच मिळती ते साधु । ज्यांचा संग करी उद्बोधु । ज्यांचा स्पर्श करी आल्हादु । ज्यांचा महिमा न कळे आनंदु २ घडे काम कर्म परित्याग । झडे समूळ विषयांचा संग । सर्व कामना नुरे सुसमार्ग । तैं आतुडे मानवा संतसंग ३ शुद्ध सत्त्वगुण देहीं पाहे । दंभ अहंकार मानामान जाये । काम क्रोध लोभ सांडी सोये । तैं भूतभाव नाहीं होय ४ जैं जनार्दनीं शुद्ध भाव । स्वकर्मासी विश्रांति ठाव । ऐक्य दुजें दोन्ही होती वाव । देह बुद्धीच भासे देव ५ जैं संतदया होय बापा । तैंचि विश्रांती त्रिविधतापा । तैंच मिळणी होय स्वरूपा । पूर्ण एकाजनार्दनीं कृपा ॥ ६ ॥

४१७६ अभक्तां देव कंटाळतां । परी सरते करती संत त्यां १ म्हणोनी महिमा त्यांचा जगीं । वागविती अंगीं सामर्थ्य २ मंत्र तंत्रा नोहे बळ । भक्ति प्रेमळ पाहिजे ३ आगम। निगमाचा पसारा । उगाचि भारा चिंध्यांचा ४ वेदशास्त्रांची घोकणी । ती तों कहाणी जुनाट ५ पुरातन वाटा असती बहु । त्या त्या न घेऊं यामाजीं ६ एकाजनार्दनीं सोपा मार्ग । संतसंग चोखडा ७

४१७७ संतां द्यावें आलिंगन । सांडुनियां थोरपण १ अंगें देव करी सेवा । इतरांचा कोण केवा २ ब्रह्मज्ञानी वंदिती माथां । मुक्ताची सहज मुक्तता ३ शरण एकाजनार्दनीं । यम काळ वंदिती दोन्हीं ॥ ४ ॥

४१७८ पूर्वपुण्य असतां गांठीं । संत भेटी तैं होय १ धन्य धन्य संतसंग । फिटे पांग जन्माचा २ चार सहा वंदिती पाय । आणिकां ठाव कोठें नाहीं ३ एकाजनार्दनीं संत । कृपावंत सुखसिंधु ॥ ४ ॥

४१७९ बहुत जन्मांचें सुकृत । तयासी घडत संतसंग १ धन्य वैष्णव भूमंडळीं । दरुशन मेळीं जीव तरती २ एकाजनार्दनीं विश्वास । निजदास संतांचा ॥ ३ ॥

४१८० संत भेटीचा आनंदु । सुखसागर परमानंदु । गातां नुरेची भेदु । नामस्मरणें १ कैवल्याचे अधिकारी । मोक्ष राबे त्यांचें घरीं । ऋद्धिसिद्धि कामारि । कोण त्यां पुसे २ भुक्ति मुक्ति । सदा तिष्ठे अहोरात्रीं । कैवल्यपद येती । सामोरी तयासी ३ नाम गातां जे आनंद । हृदयीं नाहीं दुजा भेद । एकाजनार्दनीं छंद । तयांचा मज ॥ ४ ॥

४१८१ बाळकाची बोबडी वाणी । ऐकोनि जननी संतोषे १ तैसें तुम्ही कृपाबळें । पाळिले लळे संतजनीं २ बाळाचे जे जे अपराध । माता न करी तयासी क्रोध ३ शरण एकाजनार्दनीं । मिळविले गुणीं आपुलिया ॥ ४ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

४१८२ संत भेटती आजीं मज । तेणें मी झालों चतुर्भुज । दोन्ही भुजा स्थूळीं सहज । दोन्ही सूक्ष्मीं वाढल्या १ आलिंगनीं सुख घाटे । प्रेम चिदानंदीं गोठे । हर्षे ब्रह्मांड उतटे । समूळ उठे मीपण २ या या संतांसी भेटतां । हरे संसाराची व्यथा । पुढत पुढती माथां । अखंडित ठेवीन ३ या या संतांचें देणें । कल्पतरूहूनि दुणें । परिसापरिस अगाधपणें । चिंतामणी ठेंगणा ४ या संतापरीस उदार । त्रिभुवनीं नाहीं थोर । मायबाप सहोदर । इष्टमित्र सोइरे ५ कृपाकटाक्षें न्याहाळिलें । आपुल्या पदीं बैसविलें । बापरखुमादेविवरें विठ्ठलें । भक्तां दिधलें वरदान ॥ ६ ॥

४१८३ पूर्वजन्में सुकृतें थोर केलीं । तीं मज आजिं फळासि आलीं १ परमानंदु आजि मानसीं । भेटी झाली या संतांसीं २ माय बाप बंधु सखे सोयरे । यातें भेटावया मन न धरे ३ एक एका तीर्थाहूनि आगळें । तया-माजीं परब्रह्म सांवळें ४ निर्धनासि धनलाभु झाला । जैसा अचेतनीं प्राण प्रगटला ५ वत्स विघडलियां धेनु भेटली । जैसी कुरंगिणी पाडसा मिनली ६ ते हें पीयूषापरिस गोड वाटत । पंढरिरायाचे भक्त भेटत ७ बापरखुमादेविवर विठ्ठलें । संत भेटतां भवदुःख फिटलें ॥ ८ ॥

४१८४ आजि सोनियाचा दिनु । वर्षे अमृताचा घनु १ हरि पाहिला हो हरि पाहिला हो । सबाह्य अभ्यंतरीं । अवघा व्यापक मुरारी ॥ धृ० ॥ दृढ विटे मनमुळीं । विराजित वनमाळी २ बरवा संतसमागमु । प्रगटले आत्मा-रामु ३ कृपासिंधु करुणाकरू । बापरखुमादेवीवरू ॥ ४ ॥

४१८५ अखंड हरि वाचेसी । जरी सुकृताची राशी । तरिच हरि ये मुखासी । धन्य जन्मासी तो आला १ देखतां ज्याचें चरण । यम जात असे शरण । ऐसें सुकृताचें वर्णन । कवणें करावें तयाचें २ तोचि एक साधु देखा । नित्य पुसावें त्या विवेका । तो कांहीं न धरी शंका । हरिनाम म्हणतसे ३ ज्ञानदेवीं निज सूत्र । तोचि धन्य शुभ पवित्र । हरिवांचूनि त्याचें वक्त्र । नेणे आणिक दुसरें ॥ ४ ॥

४१८६ अकार उकार मकार करिती हा विचार । परि विठ्ठल अपरंपार न कळे त्या १ संतांचे संगतीं प्रेमाचा कल्लोळ । आनंदें गोपाळ माजि खेळे २ बाळे भोळे भक्त गातातीं सावडे । तें प्रेम आवडे विठोबासी ३ बाप-रखुमादेविवरू परब्रह्म पुतळा । तेथिल हे कळा निवृत्ति जाणें ॥ ४ ॥

४१८७ शर्करेची गोडी निवडावया भले । साधु निवडिलें सत्संगतीं १ सत्संगें प्रमाण जाणावया हरी । येर ते निर्धारीं प्रपंचजात २ भानुबिंब पाहा निर्मळ निराळ । अलिप्त सकळ तैसे साधु ३ ज्ञानदेव हरी जपोनि निर्मळ । सदा असे सोज्वळ निवृत्तिसंगें ॥ ४ ॥

श्रीनिवृत्तिमहाराज

४१८८ हरिदासासंगें हरिरूप खेळे । ब्रह्मादिक सोहळे भोगितातीं १ संत मुनिदेव सनकादिक सर्व । तिहीं मनोभाव अर्पियेला २ पुंडलिकफळ बोलले सफळ । शंकर सोज्वळ प्रेमें डुले ३ निवृत्ति लोळत चरणरजीं लाठा । माजि त्या वैकुंठा आत्मलिंगी ॥ ४ ॥

श्रीमुक्ताबाई-ताटीचे अभंग

४१८९ संत जेणें व्हावें । जग बोलणें सहावें १ तरिच्च अगा थोरपण । जया नाहीं अभिमान २ थोरपण जेथें वसे । तेथें भूतदया असे ३ रागें भरावें कवणासी । आपण ब्रह्म सर्व देशीं ४ ऐसी समदृष्टी करा । ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥ ५ ॥

४१९० योगी पावन मनाचा । साहे अपराध जनाचा १ विश्व रागें झाले वन्ही । संतसुखें व्हावें पाणी २ शब्दशास्त्रें झाले क्लेश । संतीं मानावा उपदेश ३ विश्वपट ब्रह्मदोरा । ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥ ४ ॥

४१९१ सुखसागरीं ठाव झाला । उंच नीच काय त्याला १ आपण जैसें व्हावें । देवें तैसेंची करावें २ ऐसा नटनाट्य खेळ । स्थिर नाहीं एक पळ ३ एकापासूनी अनेक । त्यांत आपपर लोक ४ शून्य साक्षित्वें समजावें । वेद ओंकाराच्या नांवें ५ एके उंचपण केलें । घर अभिमानानें गेलें ६ द्वैत टाकून शांति धरा । ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥ ७ ॥

४१९२ वरीं झाला भगवा जाण । अंतरीं वश्य नाहीं मन १ त्याला म्हणूं नये साधू । जगीं विटंबना बाधू २ आपआपणा शोधुनि घ्यावें । जगीं तैसें विरक्त व्हावें ३ विष ग्रासोग्रासीं प्यावें । विवेक नांदे त्याच्या सवें ४ आशा दंभ दूर करा । ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥ ५ ॥

४१९३ संत तोचि जगीं । क्षमा दया ज्याचे अंगीं १ लोभ अहंता नये मना । जगीं विरक्त तोचि जाणा २ इह परलोकीं सुखी । शुद्ध ज्ञान ज्याचे मुखीं ३ मिथ्या कल्पना मागें सारा । ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥ ४ ॥

४१९४ एक आपण साधु झाले । येर कोण वाया गेले १ उठे विकार ब्रह्मीं मूळीं । अवघे मायेचें गा बळी २ माया समूळ मुरेल जेव्हां । विश्व ब्रह्म होईल तेव्हां ३ ऐसें समजा आदिअंतीं । मग सुखी व्हावें संतीं ४ चिंता क्रोध मागें सारा । ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥ ५ ॥

४१९५ ब्रह्म जैसें तैशापरीं । आम्हां वेढिलें भूतें चारी १ हात आपला आपणां लागे । त्याचा करूं नये राग २ जीभ दातानें चाविली । कोणें बत्तीशी पाडिली ३ थोडें दुखावलें मन । पुढें उदंड साहाणें ४ चणे खावे लोखंडाचे । मग ब्रह्मपदीं नाचे ५ मन मारुनी मथन करा । ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥६॥

४१९६ सुख सागर आपण व्हावें । जग बोधें निववावें १ बोधा करूं नये अंतर । साधूस नाहीं आपपर २ जीव जीवासी पैं द्यावा । मागें करूं नये हेवा ३ तरणोपाय चित्तीं धरा । ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥ ४ ॥

४१९७ सांडी कल्पना उपाधी । तीच साधूला समाधी १ वाद घालावा कवणाला । अवघा द्वैताचा घाला २ पुढें उमजेना काय । बुडत्याचे खोल पाय ३ एक मन चेष्टा करी। भूतें बापुडीं संसारीं ४ अवघी ईश्वराची करणी। काय तेथें केलें कोणी ५ पुन्हा शुद्ध मार्ग धरा । तरी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥६॥

४१९८ गिरी गव्हर कशासाठीं । रागें पुरविली पाठी १ ऐसा नसावा संन्यासी । परमार्थाचा होय द्वेषी २ घर बांधिलें डोंगरीं । विषय हिंडे दारोदारीं ३ काय केला योगधर्म । नाहीं अंतरीं निष्काम ४ गंगाजळ हृदय करा। ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥ ५ ॥

४१९९ क्रोध यावा कोठें । अवघें आपण निघोटें १ ऐसें कळलें ज्याला पूर्ण । जनीं तोचि जनार्दन २ ब्रीद बांधिलें चरणीं । नीच दाविता करणी ३ वेग क्रोधाचा उगवला । अवघा योग फोल झाला ४ ऐसी दूर दृष्टी करा । ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥ ५ ॥

४२०० अवघीं साधनें हातवटीं । मोलें मिळत नाहीं हाटीं १ शुद्ध ज्याचा भाव । त्याला दूर नाहीं देव २ आपण जैसें व्हावें । अवघें अनुमानोनि ध्यावें ३ ऐसें केलें सद्गुरुनाथें । बापरखुमादेवीकांतें ४ कोण्ही कोणासी सिकवावें । सारासार शोधुनि घ्यावें ५ लडिवाळ मुक्ताबाई । बीज मुद्दल ठायीं ठायीं ६ तुम्ही तरोनी विश्व तारा । ताटी उघडा ज्ञानेश्वरा ॥ ७ ॥

श्रीसेनामहाराज

४२०१ उद्दार तुम्ही संत । मायबाप कृपावंत १ केव्हढा केला उपकार । काय वाणूं मी पामर २ जडजीवा उद्धार केला । मार्ग सुपंथ दाविला ३ सेना म्हणे उतराई । होतां न दिसे कांहीं ॥ ४ ॥

४२०२ तुम्हीं संत दयानिधी । तारा सांभाळा दुर्बुद्धि १ तुम्हां आहे शरणांगत । तरी तारावा पतित २ अधिकार नाहीं । न कळे भक्तिभाव कांहीं ३ वागवा अभिमान । सेना आहे यातीहीन ॥ ४ ॥

४२०३ आज सोनियाचा दिवस । दृष्टीं देखिलें संतांस १ जीवा सुख थोर झालें । माझें माहेर भेटलें २ अवघा निरसला शीण । देखतां संतचरण ३ आजि दिवाळी दसरा । सेना म्हणे आले घरां ॥ ४ ॥

४२०४ माय बाप कृपावंत। तम्ही दयाळू संत १ घातला भार तुमच्या माथां । आवडे तें करा आतां २ चिंतुनि आलों पायांपाशीं न धरी वेगळें मशीं ३ सेना म्हणे पायीं मिठी । घातली न करा हिंपुटी ॥ ४ ॥

४२०५ संत संगतीनें थोर लाभ झाला । मोह निसरला मायादिक १

घातले बाहेरीं काम क्रोध वैरी। बैसला अंतरीं पांडुरंग २ दुजियाचा वारा लागूं नेदी अंगा। ऐसें पांडुरंगा कळों आलें ३ संतानीं सरता केला सेना न्हावी। ब्रह्मादिकां पाही नातुडे जो ॥ ४ ॥

४२०६ धन्य धन्य दिन। तुमचें झालें दरुषण १ आजि भाग्य उदया आलें। तुमचें पाऊल देखिलें २ पूर्वपुण्य फळा आलें। माझें माहेर भेटलें ३ सेना म्हणे झाला। धन्य दिवस आजि भला ॥ ४ ॥

४२०७ तेचि एक संत जाणा। आवडती नारायणा १ पांडुरंगावांचुनि कांहीं। न जाणें दुसरें पाहीं २ मुखीं नाम अमृतवाणी। धाले मनीं डुल्लती ३ सेना म्हणे पायीं माथा। त्यांच्या ठेवियला आतां ॥ ४ ॥

श्रीचोखोबामहाराज

४२०८ चंदनाच्या संगें बोरीया बाभळी। हेकळी टाकळी चंदनची १ संतांचिया संगें अभाविक जन। तयाच्या दर्शनें तेचि होती २ चोखा म्हणे ऐसा परमार्थ साधावा। नाहीं तरी भार वाहवा खरा ऐसा ॥ ३ ॥

४२०९ आजि दिवस धन्य सोनियाचा। जिवलग विठोबाचा भेटलासे १ तेणें सुख समाधान झाली विश्रांती। दुजें नाठवती चित्तीं कांहीं २ समाधानें जीव राहिला निश्चळ। गेले हळहळ त्रिविधताप ३ चोखा म्हणे आनंद वाटलासे जीवा। संतांचे पाय केशवा देखियेले ॥ ४ ॥

४२१० संतांचा अनुभव संतचि जाणति येर ते हांसती अभाविक १ नामाचा प्रताप प्रल्हादचि जाणें। जन्ममरण पेणें खुंटविलें २ सेवेचा प्रकार जाणें हनुमंत। तेणें सीताकांत सुखी केला ३ सख्यत्वें पूर्णता अर्जुना बाणली। ऐक्यरूपें चाली मिरवली ४ चोखा म्हणे ऐसा आहे श्रेष्ठाचार। तेथें मी पामर काय वानूं ॥ ५ ॥

वैष्णवपर

श्रीतुकाराममहाराज

४२११ चिंता नाहीं गांवीं विष्णुदासांचिये। घोष जयजयकार सदा १ नारायण घरीं सांठविलें धन। अवघेचि वाण तया पोटीं २ सवंग सकळां

पुरे धणीवरीं । सेवावया नारी नर बाळा ३ तुका म्हणे येणें आनंदीं आनंदु । गोविंदीं गोविंदु पिकविला ॥ ४ ॥

४२१२ वैष्णव तो जया । अवघी देवावरीं माया १ नाहीं आणीक प्रमाण । तन धन तृण जन २ पडतां जड भारी । नेमा न टळे निर्धारीं ३ तुका म्हणे याती । हो कां तयाची भलती ॥ ४ ॥

४२१३ लवविलें तयासवें लवें जती । अभिमानाहातीं सांपडेना १ भोळि-वेचें लेणें विष्णुदासा साजे । तेथें भाव दुजे हारपती २ अर्चन वंदन नवविधा भक्ती । दया क्षमा शांति तयां ठायीं ३ तये गांवीं नाहीं दुःखाची वसती । अवघाचि भूतीं नारायण ४ अवघेंचि झालें सोवळें ब्रह्मांड । विटाळाचें तोंड न देखती ५ तुका म्हणे गाजे वैकुंठीं सोहळा । याही भूमंडळामाजीं कीर्ति ६

४२१४ जुंझार ते एक विष्णुदास जगीं । पाप पुण्य अंगीं नातळे त्यां १ गोविंद आसनीं गोविंद शयनीं । गोविंद त्या मनीं बैसलासे २ उर्ध्वपुंड्र भाळीं कंठीं शोभे माळ । कांपिजे कळिकाळ तयाभेणें ३ तुका म्हणे शंख-चक्रांचे शृंगार । नामामृतसार मुखामाजीं ॥ ४ ॥

४२१५ भावबळें विष्णुदास । नाहीं नाश पावत १ योगभाग्यें घरां येती । सर्व शक्ती चालत २ पित्याचें जें काय धन । पुत्रा कोण वंचील । ३ तुका म्हणे कडे बैसों । तेणें असों निर्भर ॥ ४ ॥

४२१६ पुनीत केलें विष्णुदासीं । संगें आपुलिया दोषी १ कोण पाहे तयांकडे । वीर विठ्ठलाचे गाढे ॥ अशुभ त्यांपुढें । शुभ होउनियां ठाके २ प्रेम सुखाचिया रासी । पाप नाहीं ओखदासीं ३ तुका म्हणे त्यांनीं । केली वैकुंठ मेदिनी ॥ ४ ॥

४२१७ जेथें वैष्णवांचा वास । धन्य भूमी पुण्य देश १ दोष नाहीं ओख-दासी । दूत सांगे यमापाशीं २ गरुडटकयांच्या भारें । भूमि गर्जे, जयजय-कारें ३ सहज तयां जनां छंद । वाचे गोविंद गोविंद ४ तुळसीवनें रंग-माळा । अवघा वैकुंठ सोहळा ५ तुका म्हणे भेणें । काळ नये तेणें रानें ॥६॥

४२१८ वैष्णवांची कीर्ति गाइली पुराणीं । साही अठराजणीं चहूं वेदीं १ ऐसे कोणी दावा ग्रंथांचे वाचक । कर्मठ धार्मिक पुण्यशीळ २ आदिनाथ शंकर नारद मुनीश्वर । शुका ऐसा थोर आणिक नाहीं ३ तुका म्हणे मुगुट-मणी हरि भक्ति । आणिक विश्रांति आरातिया ॥ ४ ॥

४४१९ भार देखोनि वैष्णवांचे । दूत पळाले यमाचे १ आले आले वैष्णव-वीर । काळ कांपती असुर २ गरुडटकियांच्या भारें । भूमि गर्जे जयजय-कारें ३ तुका म्हणे काळ । पळे देखोनियां बळ ॥ ४ ॥

४४२० वैष्णवें चोरटीं । आलीं घरासी करंटीं १ आजि आपुलें जतन ।

करा भांडें पांघरूण २ ज्याचें घरीं खावें। त्याचें सर्वस्वही न्यावें ३ तुका म्हणे माग। नाहीं लागों देत लाग ॥ ४ ॥

४२२१ माहेवणी भाल्या धाये। गर्भा आंवतणें न पाहें १ तैसें पूजितां वैष्णव। सुखें संतोषतो देव २ पुत्राच्या विजयें। पिता सुखातें जाये ३ तुका म्हणे अमृतसिद्धि। हरे क्षुधा आणि व्याधि ॥ ४ ॥

श्रीनिळोबामहाराज

४२ २ वैष्णव वसती जये स्थळीं। तेथें धुमाळी कथेची १ विठ्ठल देव नाचे उभा। दाटे सभा संतांची २ सुखी होती महानुभाव। पावती ठाव तत्पदीं ३ निळा म्हणे नारी नर। होती तत्पर परमार्थीं ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

४२२३ आजीं महासुखें सृष्टी भरली भाग्यवंतीं। जालीसे विकृती पापा तापा १ चालिले देखोनि वैष्णव जगजेठी। उभविती वैकुंठीं गुढिया देव २ आले आले रे हरीचे डिंगर। वीर वारीकर पंढरीचे ३ ज्यांची चरणधुळी उधळे गगनपंथें। ब्रह्मादिकां तेथें जाली दाटी ४ एकमेकांपुढें उडविती माथे। म्हणती आम्हातें लागों रज ५ भक्ति प्रेम भाव भरले ज्यांच्या अंगीं। नाचती हरिरंगीं नेणती लाजु ६ हर्षें निर्भर चित्तीं आनंदें डोलती। हृदयीं कृष्णमूर्ती भेटों आली ७ कोंदलें हरिरूप देखती विश्वाकार। सुटले पाझर नयनकमळीं ८ गुढिया रोमांकुरीं सात्विकें दाटले। गर्जती विठ्ठलें नामघोष ९ मोरपिसा कुंचे भाट गरुडटके। भार ते नेटके मिरवितातीं १० तेथें केशवाचे नामें तनु हे तुळिका केली। पायघडी घातली हरिच्या दासां ॥ ११ ॥

४२२४ भक्त विठोबाचे भोळे। त्यांचे पायीं ज्ञान लोळे १ भक्तिविण शब्दज्ञान। व्यर्थ अवघें तें जाण २ नाहीं ज्याचे चित्तीं भक्ति। जळो तयाची व्युत्पत्ति ३ नामा म्हणे ऐसें जाण। नाहीं भक्तासी बंधन ॥ ४ ॥

४२२५ वैष्णवांघरीं सर्वकाळ। सदा झणझणती टाळ १ कण्या भाकरीचें खाणें। गांठीं रामनाम नाणें २ बैसावयासी कांबळा। द्वारीं तुळसी रंगमाळा ३ घरीं दुभे कामधेनु। तुपावरी तुळसीपानु ४ फराळासी पीठ लाह्या। घडीं घडीं पडती पायां ५ नामा म्हणे नणती कांहीं। चित्त अखंड विठ्ठलपायीं ४

४२२६ ध्वजा कुंचे गरुडटके। वैष्णव चालले नेटके १ आले वैष्णवांचें दळ। भेणें पळे कळिकाळ २ तुळसी मंजरीचे भाले। देखोनि यमदूत पळाले ३ ऐकोनि नामाचा गजर। प्रेमें डुलतो शंकर ४ नामा म्हणे भक्ती गाढी। सेवा न सोडी अर्ध घडी ॥ ५ ॥

४२२७ वैष्णवांमाजीं एक बळी। पृथु झाला दुजा महीतळीं। हरि नांदे प्रल्हादाजवळीं। नारदें वनमाळि दान घेतला १ बिभीषणें पूजिला लंकें हरी। भीष्में देखिला द्वारकेभीतरीं। अर्जुनें केला सहाकारी। सारथि हरी पांडवांचा २ उद्धवें तप केलें समर्थ। अक्रूर नित्य वंदनार्थ। गाई गोपिकां गोपाळांत। तो स्तन पीत यशोदेचें ३ नंदा वसुदेवा लाधलें। बळिदेवें ऐसेंचि पुण्य केलें। उग्रसेनें तप साधिलें। रत्न साधिलें रुक्मिणीनें ४ गरुड हनुमंत शेषादिक। नित्य झाले हरीचे सेवक। चरणींच्या उदका शिवादिक। नित्य मस्तक रेषा लाविती ५ ऐसा दुर्लभ हरिराजा। वर्णितां होती चतुर्भुजा। जडजीवा तारिल केशव माझा। उभारोनि भुजा सांगे नामा ॥ ६ ॥

४२२८ वैष्णवांचे घरीं मांडिला पाहुणचार। नामाचा वोगर वाढियेला १ ध्यारे ताटभरीं जेवा पोटभरीं। आनंदगजरीं रामनाम २ होईल पायरव दुर्जना न सांगावें। एकांतीं सेवावें नामा म्हणे ॥ ३ ॥

४२२९ आला वैष्णवांचा मेळ। पळाला हो कळीकाळ १ आले आले हरिदास। कळिकाळावरीं घाला कास २ कल्मषा पडिला धाक। ते पळाली देऊनि हाक ३ पैल नामा केशवाचा। सवें मेळु वैष्णवांचा ॥ ४ ॥

४२३० नित्य सर्वकाळ पुण्याचिया राशी। हरिनाम आलिया जिव्हेसी। नित्य तपानुष्ठानाच्या राशी। कोटी यज्ञासी लाभ झाला १ धन्य धन्य त्यांचा वंश। जे जे रतले नामास। रामनामीं नित्य सौरस। ते विष्णुदास पवित्र जाणा २ पवित्र ते स्वधर्मी। ज्यांसी सर्वकाळ नेम नामीं। तयांचें नाम पूर्वकामीं। मनोरथ पुरतील ३ नामा जपे नाम हरिचें। सार्थक केलें संसाराचें। ओझें फेडिलें पूर्व जन्मींचें। हरी स्मरण केलिया ॥ ४ ॥

श्रीजनाबाई

४२३१ वैष्णव तो एक इतर तीं सोंगें। ठसे देउनी अंगें चितारिती १ जिचे योनिं जन्मला तिसी दंडूं लागला। तीर्थरूप केला देशधडी २ नाइकोन ब्रह्मज्ञान जो का दुराचारी। अखंड द्वेष करी सज्जनांचा ३ विद्येच्या अभिमानें नाइके कीर्तन। पाखांडी हें म्हणे करिती काइ ४ पंचरस पात्रा कांता हे बडविती। उद्धरलों म्हणती आम्ही संत ५ कीर्तनाचा द्वेष करी तो चांडाळ। तयाचा विटाळ मातंगीसी ६ वैष्णव तो एक चोखामेळा महार। जनी म्हणे निर्धार केला संतीं ॥ ७ ॥

४२३२ वैष्णव तो कबीर चोखामेळा महार। तिजा तो चांभार रोहिदास १ सजण कसाई बाया तो कसाब। वैष्णव तो शुद्ध एकनिष्ठ २ कमाल

फुलार मुकुंद जोहरी। जिहीं देवद्वारीं वस्ती केली ३ राजाई गोणाई आणि तो नामदेव। वैष्णवांचा राव म्हणवितसे ४ त्या वैष्णवचरणीं करी ओवाळणी। तेथें दासी जनी शरीराची ॥ ५ ॥

४२३३ कीर्तनाचा रस आवडे नरासी। लागती पायांसी मुक्ति चाऱ्ही १ वारी पंढरीची निश्चय ज्यां केला। वारकरी झाला पंढरीचा २ मोक्षाचा जो मोक्ष मुक्तिची जी मुक्ति। जनी म्हणे किती सांगूं फार ॥ ३ ॥

४२३४ विष्णुमुद्रेचा अंकिला। तोचि वैष्णव एक भला १ अहं जाळोनि अंगारा। सोहंभस्मि तीर्थ सारा २ विष्णु माया द्वारावती। भक्तमुद्रा त्या मिरवती ३ पंचयज्ञ पूजा भावें। अहं सोहमास्मि नांवें ४ प्रेमळतुळसी कानीं। म्हणे नामयाची जनी ॥ ५ ॥

४२३५ आले वैष्णवांचे भार। दिले हरिनाम नगार १ अवघी दुमदुमली पंढरी। कडकडाट गरुडपारीं २ टाळ मृदंग धुमाळी। रंगणीं नाचे वनमाळी ३ ऐसा आनंद सोहळा। दासी जनी पाहे डोळां ॥ ४ ॥

श्रीभानुदासमहाराज

४२३६ जें सुख क्षीरसागरीं ऐकिजे। तें या वैष्णवामंदिरीं देखिजे १ धन्य धन्य तें वैष्णवमंदीर। जेथें नामघोष होय निरंतर २ दिंडी पताका द्वारीं तुळशीवृंदावनें। मन निवताहे नामसंकीर्तनें ३ ज्याच्या दरुशनें पापताप जाय। भानुदास तयासी गीतीं गाय ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

४२३७ विष्णुदासा घरीं ब्रह्मज्ञान लोळे। म्हणतसे बळें घ्या घ्या कोणी १ आरुषें सावडें नाम मुखीं जया। ब्रह्मज्ञान तया विनवितसे २ माझा अंगिकार करा संतजन। ऐसें ब्रह्मज्ञान कींव भाकी ३ एकाजनार्दनीं संतांचे चरणीं। होऊनी दीन वदनीं कींव भाकी ॥ ४ ॥

४२३८ वैष्णवां घरीं देव सुखावला। नवजाय दवडोनी बाहेरीं घातला १ देव म्हणे माझें पुरतसे कोड। संगती गोड या वैष्णवांची २ जरी देव नेउनी घातिला दुरी। परतोनी पाहे तव घरांभीतरीं ३ कीर्तनाची देवा आवडी मोठी। एकाजनार्दनीं पडली मिठी ॥ ४ ॥

४२३९ पवित्र तो देह सदां ज्याचा नेम। वाचें गाय राम सर्व भावें १ धन्य तो भाग्याचा तरला संसार। परमार्थाचें घर नाम मुखीं २ करितसे कथा कीर्तनीं आवडी। ब्रह्मज्ञान जोडी तया लाभे ३ एकाजनार्दनीं धन्य तें शरीर। परमार्थ संसार एकरूप ॥ ४ ॥

४२४० सुखरूप धन्य जाणावा संसारीं । सदां वाचें हरी उच्चारी जो १ रामकृष्ण नाम वदे वेळोवेळां । हृदयीं फळवळा संतभेटी २ एका-जनार्दनीं प्रेमाचा कल्लोळ । भुक्तिमुक्ति सकळ वसे देव ॥ ३ ॥

४२४१ आवडे देवासी तो ऐका प्रकार । नामाचा उच्चार रात्रंदिन १ तुळसीमाळ गळां गोपीचंदन टिळा । हृदयीं कळवळा वैष्णवांचा २ आषाढी कार्तिकी पंढरीची वारी । साधन निर्धारीं आन नाहीं ३ एकाजनार्दनीं ऐसा ज्याचा नेम । तो देवा परम पूज्य जगीं ॥ ४ ॥

४२४२ सकळ तीर्थें उत्तम । घडतीं करितां नामस्मरण । देवाधिदेव उत्तम । तोही धावे सामोरा १ पहाहो वैष्णवांचें घरीं । सकळ तीर्थें कामारी । रिद्धिसिध्दी मोक्ष चारी । दास्यत्व करिती सर्वदा २ शरण एकाजनार्दनीं । तीर्थांचा तो अधिष्ठानी । नामस्मरण अनुदिनीं । तया तीर्थें वंदिती ॥ ३ ॥

४२४३ जयाचिये द्वारीं तुळशीवृंदावन । धन्य तें सदन वैष्णवांचें १ उत्तम चांडाळ अथवा सुशील । पावन सकळ वैकुंठीं होती २ जयाचिया गळां तुळशीमाळा । यम पदकमळां वंदी त्याच्या ३ गोपीचंदन उटी जयाचिया अंगीं । प्रत्यक्ष देव जगीं तोचि धन्य ४ एकाजनार्दनीं तयाचा सांगात । जन्मोजन्मीं प्राप्त हो कां मज ॥ ५ ॥

४२४४ पंढरीये देव आला । संतभारें तो वेष्टिला १ गुळासवें गोडी जैसी । देवासंगें दाटी तैसी २ झालें दोघां एकचित्त । म्हणोनि उभाचि तिष्ठत ३ एकाजनार्दनीं भाव । संतांपायीं ठेविला जीव ॥ ४ ॥

४२४५ सहस्र मुखांचा वर्णितां भागला । तें सुख तुजला प्राप्त कैचें १ संतांचें संगतीं सुख तें अपार । नाहीं पारावार सुखा भंग २ एकाजनार्दनीं सुखाचीच राशी । उभा हृषीकेशी विटेवरीं ॥ ३ ॥

४२४६ गव्हांची राशी जोडल्या हातीं । सकल पक्वान्नें तैं होती १ ऐसा नरदेह उत्तम जाण । वाचें वदे नारायण २ द्रव्य जोडतां आपुले हातीं । सकळ पदार्थ घरां येती ३ भावें करीं संतसेवा । एकाजनार्दनीं प्रिय देवा ॥ ४

४२४७ बकाचिये परी ध्यान नको धरूं । जीवेंभावें धरूं संतचरण १ मग ते तात्काळ करती पावन । ऐसें अनुमोदन आहे शास्त्रीं २ ध्यानाचें ध्यान संतांचे चरण । कायां वाचां मन दृढ ठेवी ३ वाच्य तें वाचक संत ते व्यापक । एकाजनार्दनीं देख अंतर्बाहीं ॥ ४ ॥

४२४८ नरदेहींचा हाचि मुख्य स्वार्थ । संतसंग करी परमार्थ २ आणिक नाहीं पां साधन । मुखीं हरिहरि स्मरण २ सोडीं द्रव्य दारा आशा । संतसंगें दशा पावावी ३ जरी पोखलें शरीर । तरी तें केव्हांही जाणार ४ जनार्दनाचा एका म्हणे । संतांपायीं ठाव देणें ॥ ५ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

४२४९ कुंचे पताका झळकती। टाळ मृदंग वाजती। आनंदें प्रेमें गर्जती भद्रजाती विठ्ठलाचे १ आले हरीचे विनट। वीर विठ्ठलाचे सुभट। भेणें झाले दिप्पट। पळति थाट दोषांचें २ तुळसीमाळा शोभती कंठीं। गोपिचंदनाच्या उटी। सहस्र विघ्नें लक्ष कोटी। बारा वाटां पळताती ३ सतत कृष्णमूर्ति सांवळी। खेळे ज्याचें हृदयकमळीं। शांति क्षमा तयाजवळीं। जीवें भावें अनुसरल्या ४ सहस्र नामाचें हतियार। शंख चक्राचें श्रृंगार। अंगीं बळ वैराग्याचें थोर। केला मार षड्वर्गा ५ ऐसे एकांग वीर। विठ्ठलरायाचे डिंगर। बापरखुमादेविवर। तिहीं निर्धारीं जोडिला ॥ ६ ॥

४२५० कुंचे पताकांचे भार। आले वैष्णव डिंगर। भेणें पळती यमकिंकर। नामें अंबर गर्जतसे १ आले हरिदासांचे थाट। कळिकाळा नाहीं वाट। विठ्ठल नामें करिती बोभाट। भक्तां वाट सांपडली २ टाळ घोळ खिपळ्या नाद। दिंडी पताका मकरंद। नाना बागडियाचे छंद। कवच अभेद नामाचें ३ वैष्णव चालिले गर्जत। महावीर ते अद्भुत। पुढें यमदूत पळत। पुरला अंत महादोषा ४ निवृत्ति संत हा सोपान। महावैष्णव कठीण। मुक्ताबाई तेथें आपण। नारायण जपतसे ५ ज्ञानदेव वैष्णव मोठा। विठ्ठलनामें मुक्तपेठा। स्नान दान घडे श्रेष्ठा। वैकुंठवाटां संत गेले ॥ ६ ॥

४२५१ आनंदले वैष्णव गर्जती नामें। चौदाही भुवनें भरलीं परब्रह्में १ नरोहरी नरो हरी नारायणा। सनकसनंदन मुनिजनवंदना ॥ धृ० ॥ गातां वातां नाचतां प्रेमें उल्हासें। चराचरींचे दोष नासिले अनायासें २ हरी मनीं हरी चित्तीं हरी अंकु शरीरीं। तयातें देखोनि हरि चाऱ्ही बाह्या पसरी ३ अंघ्रिरेणु ज्याचा उद्धारितो पतिता। प्राकृत वाणी केवि वर्णूं हरिभक्तां ४ तीर्थी पावन धर्म जिहीं केला धडौती। कैवल्यकल्पद्रुम ते त्रिजगतीं ५ मत्स्य कूर्मादिक ज्याचे महिमेसी आले। धन्य वैष्णव तेज रविशशिसी पाहालें ६ बापरखुमादेविवरा पढियंती जया तनु। तया संत चरणीं स्थिर हो कां मनु ७

वासुदेव

श्रीतुकाराममहाराज

४२५२ बोले बोले अबोले । जागे बाहेर आंत निजेले । कैसें घरांत घरकुल केलें । नेणों अंधार ना उजेडलें गा १ वासुदेव करितों फेरा । वाडियांत बाहेर दारा । कोणी कांहीं तरी दान पुण्य करा । जाब न द्याल तरी जातों माघारा गा २ हातीं टाळ दिंडी मुखीं नाम गाणें । गजर होतो बहु मोठ्यानें । नाहीं निवडिलीं थोर लाहानें । नका निजों भिकेच्या भेणें गा ३ मी वासुदेव तत्त्वता । कळों येईल विचारितां । आहे ठाउका सभाग्य संतां । नाहीं दुजा आणीक मागतां गा ४ काय जागाचि निजलासी । सुनें जागवूनि दारापाशीं । तुझ्या हितासाठीं करी वसवसी । भेटी न घेसी वासुदेवासी गा ५ ऐसें जागविलें अवघें जन । होतें संचित तिहीं केलें दान । तुका म्हणे दुबळीं कोणकोण । गेलीं वासुदेवा विसरून गा ॥ ६ ॥

४२५३ राम राम दोन्हीं अक्षरें । सुलभ आणि सोपारें । जागा मागलिया पाहारें । शेवटिचें गोड तेंचि खरें गा १ रामकृष्ण वासुदेवा । जाणवी जनास वाजवी चिपळिया । टाळ घागऱ्या घोषें गा । रामकृष्ण वासुदेवा २ गाय वासुदेव वासुदेवा । भिन्न नाहीं आणिका नांवा । दान जाणोनियां करी आवा । न ठेवीं उरीं कांहीं ठेवा गा ३ एक वेळां जाणविती । धरूनियां राहा चित्तीं । नेघें भार सांडीं कामाहातीं । नीज घेउनीयां फिरती गा ४ सुपात्रीं सर्व भाव । मीं तों सर्व वासुदेव । जाणती कृपाळू संत महानुभाव । जया भिन्न भेद नाहीं ठाव गा ५ शूर दान जीवें उदार । नाहीं वासुदेवीं विसर । कीर्ति वाढे चराचर । तुका म्हणे तया नमस्कार गा ॥ ६ ॥

४२५४ रामकृष्ण गीतीं गात । टाळ चिपळ्या वाजवीत । छंदें आपुलिया नाचत । नीज घेउनी फिरत गा १ जनीं वनीं हा अवघा देव । वासनेचा पुसावा ठाव । मग वोळगतो वासुदेव । ऐसा मनीं वसूं द्यावा भाव गा २ निजनामाची थोर आवडी । वासुदेवासी लागली गोडी । मुखीं नाम उच्चारी घडोघडी । ऐसी करा हे वासुदेव जोडी गा ३ अवघा सारूनि शेवट जाला । प्रयत्न न चले कांहीं केला । जागा होई सांडूनि झोपेला । दान देई वासुदेवाला गा ४ तुका म्हणे रे धन्य त्याचें जिणें । जिहीं घातलें वासुदेवा दान । तया न लगे येणें जाणें । जालें वासुदेवीं राहाणें गा ॥ ५ ॥

४२५५ जग जोगी जग जोगी । जागेजागे बोलती १ जागता जगदेव-राखा कांहीं भाव २ अवघा क्षेत्रपाळ । पूजावा सकळ ३ पूजापत्र कांहीं ।

फल पुष्प तोय ४ बहुतां दिसां फेरा । आला या नगरा ५ नको घेऊं भार । धर्म तोचि सार ६ तुका मागे दान । द्यावें जी अनन्य ॥ ७ ॥

श्रीकान्होबामहाराज

४२५६ ओलें मृत्तिकेचें मांदिर । आंत सहा जण उंदीर । गुंफा करिताती पोखर । त्याचा नका करूं अंगिकार गा १ वासुदेव करितो फेरा । तूं अद्यापि कां निदसुरा । सावध होई रे गव्हारा । भज भज का सारंगधरा २ बा तुझे सोई रे । तूंचि वडिल पैं बाबारे । तूं तुझेनी आधारें । वरकड मिनले ते अवघे चोर गा ३ वासुदेव फोडितो टाहो । उठी उठी लवलाहो । हा दुर्लभ मानव देह वो । तुकयाबंधु स्वहीत लवलाहो गा ॥ ४ ॥

४२५७ गातों वासुदेव मी ऐका । चित्त ठेउनी ठायीं भाव एका । डोळे झांकुनी रात्र करूं नका । काळ करीत बैसला बैसला लेखा गा १ राम राम स्मरा आधीं । लाहो करा गांठ घाला मूळबंधीं । सांडा वाउगिया उपाधी । लक्ष लावूनि राहा गोविंदीं गा २ अल्प आयुष्य मानव देह । शत गणिलें तें अर्ध रात्र खाय । पुढें बालत्व पीडा रोग क्षय । काय भजनासी उरलें तें पाहे गा ३ क्षणभंगुर नाहीं भरंवसा । व्हारे सावध तोडा माया आशा । कांहीं न चले मग गळां पडेल फांसा । पुढें हुशार थोर आहे ओळसा गा ४ कांहीं थोडें बहुत लागपाठ । करा भक्तिभाव धरा बळकट । तन मन ध्यान द्या लाबुनियां नीट । जरी करणें असेल गोड शेवट गा ५ विनवितों सकळां जनां । कर जोडुनि थोरां लहानां । दान इतुकेंचि द्या मज दीना । म्हणे तुकयाबंधु राम म्हणा गा ॥ ६ ॥

४२५८ मनु राजा एक देहपुरीं । असे नांदतु त्यासी दोंघी नारी । पुत्र पौत्र संपन्न भारी । तेणें कृपा केली आम्हांवरीं गा १ म्हणउनी आलों या देशा । होतों नाहीं तरी भुललों दिशा । दाता तो मज भेटला इच्छा । येउनी मारग दाविला सरिसा गा २ सवें घेउनि चौघेजण । आला कुमर सुलक्षण । कड चुकवूनी कांटवण । ऐका आणिली ती कोण कोण गा ३ पुढें भक्तीनें धरिलें हातीं । मागें ज्ञान वैराग्य धर्म येती । स्थिर केलीं जीं अचपळें होतीं । सिद्ध आणुनि लाविती पंथीं गा ४ केले उपकार सांगों काय । बाप न करी ऐसी माय । धर्में त्याच्या हे देखियेले पाय । दिलें अखय अभय दान गा ५ होतों पीडत हिंडतां गांव । पोट भरे ना राहवया ठाव । तो येणें अवघा संदेह । म्हणे फेडियला तुकयाचा बांधव गा ॥ ५ ॥

४२५९ गेले टळले पहार तीन । काय निजसुरा निजसी अझून । जागे

होउनि कांहीं करा दान । नका झांकूं ऐकोनि लोचन गा १ हरे राम कृष्णा । वासुदेव जाणवितसे जना । चिपळ्या टाळ हातीं विणा । मुखीं घोष नारायणा गा २ जें टाकेल कोणा कांहीं । फळ पुष्प अवघा तोयीं । द्या परी मीस घेऊं नका भाई । पुढें विन्मुख होतां बरें नाहीं गा ३ देवाकारणें भाव तस्मात । द्यावें न लागे फारसें वित्त । जालें एकचित्त तरी बहुत । तेवढ्यासाठीं नका करूं वाताहात गा ४ आलों तेथवरीं बहु सायासें । करितां दान हेंचि मागायास । नका भार घेउं करूं निरास । धर्म सारफळ संसारांस गा ५ आतां मागुता येईल फेरा । हें तों न घडे या नगरा । म्हणे तुकयाबंधु भाव धरा । ओळखी नाहीं तरी जाल अघोरां गा ॥ ६ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

४२६० बाबा अहंकार निशीं घनदाट । गुरुवचनीं फुटली पहांट । माता भक्ति भेटली बरवंट । तिनें मार्ग दाविला चोखट गा १ नरहरी रामा गोविंदा वासुदेवा ॥धृ०॥ एक बोल सुस्पष्ट बोलावा । वाचें हरि हरि म्हणावा । संत समागमु धरावा । तेणें ब्रह्मानंद होय आघवा गा ॥ २ ॥ आला सीतळ शांतीचा वारा । तेणें सुख झालें शरीरा । फिटला पातकांचा थारा । कळीकाळांसी धाक दरारा गा ३ अनुहात वाजती टाळ । अनुक्षीर गति रसाळ । अनुभव तन्मय सकळ । नामा म्हणे केशव कृपाळु गा ॥ ४ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

४२६१ मी वासुदेवनामें फोडितों नित्य टाहो । देखिले पाय आतां मागतों दान द्याहो । सांवळें रूप माझ्या मानसीं नित्य राहो । पावन संतवृंदें सादर दृष्टिं पहा हो १ रामकृष्ण वासुदेवा हरिरामकृष्ण वासुदेवा ॥ धृ० ॥ सांडोनी सर्व चिंता संतपदीं लक्ष लागो । मुक्त मी संतसंगीं सर्वदा वृत्ति जागो । भाविक प्रेमळांच्या संगतीं चित्त लागो २ अद्वैतेंची चालों अक्षयीं भक्तियोग । स्वप्नींही मानसातें नातळों द्वैतसंग । अद्वयानंदवेधें नावडों अन्य भोग । अक्रियत्वींच वाहों सक्रियारूप बोध ३ पहातां विश्व मातें निजरूप दाखवी । सत्कथा श्रवण कर्णीं पीयूष चाखवी । रसने नाममंत्र सर्वदा प्रेम देई । तोषला देवराणा म्हणे बा रे घेई ४ हें दान पावलें गा सद्गुरु शांतिलिंगा । हें दान पावलें गा आत्मया पांडुरंगा । हें दान पावलें गा व्यापका अंतरंगा । हें दान पावलें एकाजनार्दनीं दाष जाती भंगा ॥ ५ ॥

४२६२ कर जोडुनि विनवितो तुम्हां । तुम्ही वासुदेव वासुदेव म्हणा । नको गुंतूं विषयकामा । तुम्ही आठवा मधुसुदना ३ नरदेह दुर्लभ जाणा । शत वर्षांची गणना । त्यामध्यें दुःख यातना । तुम्ही आठवा मधुसूदना २ नलगे तीर्थांचें भ्रमण । नलगे दंडण मुंडण । नलगे पंचाग्नि साधन । तुम्ही आठवा मधुसूदना ३ हेचि माझी विनवणी । जोडितों कर दोन्ही । शरण एकाजनार्दनीं । तुम्ही वासुदेव म्हणा अनुदिनीं ॥ ४ ॥

४४६३ धन्य जगीं तोचि एक हरिरंगीं नाचे । रामकृष्ण वासुदेव सदां स्मरे वाचें १ सुखदुःख समान सकळ जीवांचा कृपाळ । ज्ञानाचा उद्‌बोध भक्तिप्रेमाचा कल्लोळ २ विषयीं विरक्त जया नाहीं आपपर । संतुष्ट सर्वदां स्वयें व्यापक निर्धार ॥ ३ ॥ जाणीव शहाणीव वोझें सांडोनियां दुरीं । आपण वस्तीकर वर्ततसे संसारीं ४ एकाजनार्दनीं नित्य हरीचें कीर्तन । आसनीं शयनीं सदा हरीचें चिंतन ॥ ५ ॥

४४६४ वासुदेव स्मरणें तुटती जन्ममरण व्याधी । अहं सोहं कोहं मूळ ह्या सांडी उपाधी १ रामकृष्ण वासुदेव गोपाळ वाचें आठवा । जन्म जरा तुटे वाचें आठवितां सांठवा २ चिपळ्या टाळ घुळघुळा शब्द नादें । तेणें ब्रह्मानंद हृदयीं आठवण नांदे ३ एकाजनार्दनीं वासुदेव चिंतितां । यम काळ दूत पळती नाम ऐकतां ॥ ४ ॥

४४६५ वासुदेवस्मरण पापहरणाचें मूळ । तीर्थांचें माहेर ब्रह्म व्यापक निश्चळ । अघनाशी मुखीं स्मरतां वाचा झाली निर्मळ । त्रिविध ताप शोषुनी रूपीं स्वरूपीं सुमंगळ १ ॐ नमो भगवते रामकृष्ण वासुदेवा ॥ धृ० ॥ जप-तप अनुष्ठान व्यर्थ कासया करणें । तीर्थे व्रत यम नेम नलगे दैवता धरणें । आसनमुद्रा ज्ञान ध्यान नलगे वाराणसी मरणें । केशव माधव अच्युत वदतां होय पातकहरणें २ शरीरशोषण प्राणनिरोधन मनोजय हटयोग । गुदपीडन कुंडलिनी कलिमलदल भंग । ऊर्ध्व वायुचा श्वेतु तोडोनी करि वो वनभंग । ब्रह्मरंध्रीं मिसळे परी मुमुक्षु दंग ३ मनोजय वासना तोडोनी केली बीमोडी । मनपुर नगर पहातां दुर्गति मोडी । काम क्रोध मद मत्सर अहंकार झोडी । अखंड परमानंद सेउनी उभवी गुढी ४ भेदभाव तोडोनियां घेतला प्रेमाचा गळा । शुद्ध नाम श्रीहरीचें निजमुखीं लागला चाळा । हरिस्तरणाचेनी बळें अंकित केलें कळिकाळां । एकाजनार्दनीं अखंड सुखसोहळा ॥ ४ ॥

४२६६ जया परमार्थी चाड । तेणें सांडावें लिगाड । धरुनी भजनासी चाड । नित्य नेम आदरें १ सांडी मांडी परती टाकी । वासुदेव नाम घोकी । मोक्ष येईल सुखीं । नाम स्मरतां आदरें २ रामकृष्ण वासुदेवा । धरीं ह्याचि

दृढभावा आणिकाचा हेवा। दुरी करी आदरें ३ घाली संतांसी आसनें। पूजा करी कायांवाचां मनें। एकाजनार्दनीं जाणें इच्छिलें तें पुरवी ॥ ४ ॥

४२६७ सुखें सेऊं ब्रह्मानंदा। गाऊं रामनाम सदां। नोहे मग बाधा। काळ दूत यमाची १ करूं वासुदेव स्मरण। तेणें तुटे रे बंधन। खंडेल कर्माचें वढन। वासुदेव जपतांची २ तीर्थयात्रे सुखें जाऊं। वाचें विठ्ठल[illegible] घेऊं। संतासंगें सेवूं। वासुदेव धणीवरी ३ लोभ ममता दवडूं आशा। उदरव्यथेचा वोळसा। न करूं आणिक सायासा। वासुदेवावांचुनी ४ मुख्य वर्माचें हें वर्म। येणें साधे सकळ धर्म। एकाजनार्दनीं नाम। वासुदेव आवडी

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

४२६८ बाबा ममतानिशीं अहंकार दाट। रामनामें वासुदेवीं वाट। गुरुकृपें वोळलें वैकुंठ। तेणें वासुदेव दिसे प्रगट गा १ वासुदेवा हरि वासुदेवा हरि। रामकृष्ण हरि वासुदेवा ॥ ध्रु० ॥ आला पुंडलीक भक्तराज। तेणें केशव वोळला सहज। दिधलें विठ्ठलमंत्रबीज। तेणें जालें सर्व काज गा २ रामकृष्ण वासुदेवे। वैष्णव गाताती आघवे। दिंडी टाळ प्रेमभावें। वासुदेवीं मन सामावे गा ३ शांति क्षमा दया पुरीं। वासुदेव घरोघरीं। आनंदें ओसंडलें अंबरीं। प्रेम डुलें त्रिपुरारी गा ४ वासुदेवीं ज्ञेय ज्ञान। ध्यानीं मनीं नारायण। वासुदेव परिपूर्ण। कैसें क्षरलेंसें चैतन्य गा ५ वासुदेवीं वाजवूनी टाळी। पातकें गेलीं अंतराळीं। वासुदेवो वनमाळी। कीर्तन करूं ब्रह्ममेळीं गा ६ ज्ञानदेवा वासुदेवी। प्रीति पान्हा उजळी दिवीं। टाळ चिपळी धरूनि जीवीं। ध्यान मुद्रा महादेवीं ॥ ७ ॥

४२६९ घुळघुळा वाजवी टाळ। झणझणां नाद रसाळ। उदो जाली पाहाली वेळ। उठा वाचें वदा गोपाळ १ कैसा वासुदेव बोलतो बोल। बाळापोटीं माय रिघेल। मेलें माणूस जीत उठवील। वेळ काळाते ग्रासील २ आतां ऐसेंची अवघे जन। येतें जातें तयापासून। जगीं जग झालें जनार्दन। उदो प्रगटलें बिंबलें भान ३ टाळ टाळीं लोपला नाद। अंगोअंगीं मुरला छंद। भोग भोगतांचि आटला भोग। ज्ञान गिळुनि गावा गोविंद ४ गांवा आंत बाहेरीं हिंडे आळीं। देवो देविची केली चिपळी। चरण नसतां वाजे धुमाळी। ज्ञानदेवाची कांति सांवळी ॥ ५ ॥

श्रीसेनामहाराज

४२७० टळोनी गेले प्रहर तीन। काय निजतां झांकोन लोचन। आलो मागावया दान। नका विन्मुख होऊं जाण गा १ रामकृष्ण वासुदेवा जाण-

जाणवितो सकळ जीवां। द्या मज दान वासुदेवा। मागुता फेरा नाहीं या गांवा गा २ आलों दुरूनी सायास। द्याल दान मागायास। नका करूं माझी निरास। धर्मसार संसारास गा ३ एक भाव देवाकारणें। फारसें नलगे देणें घेणें। करा एकचित्त रिघा शरण। हेंचि मागणें तुम्हांकारणें गा ४ नका पाहूं काळ वेळां। दान देई वासुदेवा। व्हा सावध झोंपेला। सेना न्हावी चरणीं लागला गा ॥ ५ ॥

आंधळे

श्रीतुकाराममहाराज

४२७१ सहज मी आंधळा गा। निजनिराकार पंथें। वृत्ति हे निवृत्ति झाली जन न दिसे तेथें। मी माझें हारपलें। ठायीं जेथींच्या तेथें। अदृश्य तेंचि जालें कांहीं दृश्य जें होतें १ सुखें मी निजलों गा शून्य सारुनी तेथें। त्रिकूटशिखरीं गा। दान मिळे आइतें २ टाकिली पात्र झोळी। धर्म अधर्म आशा। कोल्हाळ चुकविला। त्रिगुणांचा वोळसा। न मागें मी भीक आतां। हाचि झाला भरवंसा। वोळली सत्रावी गा। तिणें पुरविली इच्छा ३ उर्ध्व-मुखें आळविला। सोहं शब्दाचा नादु। अरूप जागविला। दाता घेऊनीयां छंदु। घेऊनी आला दान। निजतत्त्व निजबोधु। स्वरूपीं मेळविलें। नांव ठेविला भेदु ४ शब्द हा बहुसार। उपकाराची राशी। म्हणोनि चालविला। मागें येतील त्यांसी। मागोनी आली वाट। सिद्ध ओळखीची तैसी। तरले तरती गा। आणिकही विश्वासी ५ वर्म तें एक आहे। दृढ धरावा भाव। जाणीव नागवण। लागों नेदी ते ठाव। म्हणोनि संग टाकी। सेवी अद्वैत-भाव। तुका म्हणे हाचि संतीं। मागें केला उपाव ॥ ६ ॥

४२७२ आंधळ्या पांगळ्यांचा। एक विठोबा दाता। प्रसवला विश्व तोचि। सर्व होय जाणता। घडी मोडी हेळामात्रें। पापपुण्य संचिता। भव-दुःख कोण वारी। तुजवांचुनी चिंता १ धर्म गा जागो तुझा। तूंचि कृपाळू राजा। जाणसी जीवींचें गा। न सांगतां सहजा २ घातली लोळणी गा। पुंडलीकें वाळवंटीं। पंढरी पुण्यठाव। भीरे भींवरेतटीं। न देखें दुसरें गा। झाली अदृश्य दृष्टि। वोळला प्रेमदाता। केली अमृतवृष्टि ३ आणीक उप-मन्यु। एक बाळ धाकुटें। न देखें न चलवें। जना चालते वाटे। घातली

लोळणी गा। हरिनाम बोभाटें। पावला त्याकारणें। धांव घातली नेटें ४ बैसोनि खोळीं शुक। राहे गर्भी आंधळा। शीणला येरझारीं। दुःख आठवी वेळां। मागील सोसिलें तें। ना भीं म्हणे गोपाळा। पावला त्याकारणें। लाज राखिली कळा ५ न देखे जो या जना। तया दावी आपणा। वेगळा सुखदुःखा। मोहो नाठवी धना। आपपर तेंही नाहीं। बंधुवर्ग सज्जना। तुकया तेची परी। जाली पावें नारायणा ॥ ६ ॥

४२७३ भगवंता तुजकारणें। मेलों जीताचि कैसी। निष्काम बुद्धि ठेली। चळण नाहीं तयासी। न चलती हात पाय। दृष्टि फिरली कैसी। जाणतां न देखों गा। क्षर आणि अक्षरासी १ विठोबा दान देगा। तुझ्या सारिखें नामा। कीर्ति हे वाखाणिली। थोर वाढली सीमा २ भुक्ति मुक्ति तूंचि एक। होसी सिद्धीचा दाता। म्हणोनि सांवडली। शोक भय लज्जा चिंता। सर्वस्वें त्याग केला। धांव घातली आतां। कृपादान देईं देवा। येउनि सामोरा आतां ३ संसारसागरु गा। भवदुःखाचें मूळ। जनवाद अंथरुण। माजीं केलें इंगळ। इंद्रियें वज्रघातें। तपे उष्ण वरीं जाळ। सोसिलें काय करूं। दुर्भर हें चांडाळ ४ तिही लोकीं तुझें नाम। वृक्ष पल्लव शाखां। वेंघलों वरि सोडा। भाव धरूनीं टेका। जाणवी नरनारी। जागो धरम लोकां। पावती पुण्यवंत। सोई आमुचिये हाका ५ नाठवे आपपर। आतां काय वा करूं। सारिखा दोहींसवा। हारपला विचारु। घातला योग-क्षेम। तुज आपुला भारु। तुकया शरणागता। देईं अभयकरु ॥ ६ ॥

४२७४ देखत होतों आधीं मागें पुढें सकळ। मग हे दृष्टि गेली वरीं आलें पडळ। तिमिर कोंदलेंसे वाढे वाढतां प्रबळ। भीत मीं झालों देवा काय ज्याल्याचें फळ १ आतां मज दृष्टी देईं। पांडुरंगा मायबापा। शरण आलों आतां। निवारी या पापा। अंजन लेववूनी। करीं मारग सोपा। जाईन सिद्धपंथें। अवघ्या चुकतलि खेपा २ होतसे खेद चित्ता। कांहीं नाठवे विचार। जात होतों जनामागें। तोंहि सांडिला आधार। हा-ना-तोसा ठाव झाला। अवघा पडिला अंधार। फिरलीं माझीं मज। कोणी न देती आधार ३ जोंवरीं चळण गा। तोंवरी म्हणती माझा। मानिती लहानथोर। देह सुखाच्या काजा। इंद्रियें मावळलीं। आला बागुल आजा। कैसें झालें विपरीत। तोचि देह नव्हे दुजा ४ गुंतलों या संवसारें। कैसा झालोंसे अंध। मी माझें वाढवूनी। माया-तृष्णेचा बाध। स्वहित न दिसेचि। केला आपुला वध। लागले काळ पाठीं। सर्वे काम हे क्रोध ५ लागती चालतां गा। गुणदोषांच्या ठेसा। सांडिली वाट मार्ग। झालों निराळा कैसा। पाहातों वास तुझी। थोर करूनि आशा। तुका म्हणे वैद्यराजा। पंढरीच्या निवासा ॥ ६ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

४२७५ मार्ग बहु असती परी तयांची न कळे गती। म्हणोनि पडियलों मायामोहभ्रांती। तेणें मी जाहलों अंध कोण धरील चित्तीं। मारितों हांका मोठ्यानें अहो उदार श्रीगुरुमूर्ति १ धांव धांव श्रीगुरुराया काढी देउनि हात। बुडतसे भवनदीमाजीं न कळे अंत। शीण बहु मज जाहला श्रमलों पाहत पाहत। यांतूनी सोडीं वेगीं तुम्हीं श्रीगुरु समर्थ २ वाटे आडवाट दरी दरकुटे यांमाजीं गुंतले। कन्या पुत्र स्त्री धन हें वर पडिलें जाळें। कवण उगवील कवणा शरण जाऊं तें न कळे। करितों चिंता हृदयीं तंव श्रीगुरु भेटले ३ मार्ग हा दाविला जेथें नाहीं गोवागुंती। श्रीगुरु प्रसन्न जाहले निवारिली अवघी भ्रांती। एकाजनार्दनीं जाहली संतोषवृत्ती। अंधपण फिटलें निवारिली पुनरावृत्ती ॥ ४ ॥

४२७६ आधीं देखत होतों सकळ। मग ही दृष्टि गेली आलें पडळ। चालतां मार्ग न दिसे केवळ। आतां मज करा कृपा मी दिन तुम्ही दयाळ १ दाते हो दान करा तुम्ही संत उदार। चालतां मार्ग दाखवा मज निर्धार। गुंतलों लोभ आशा कांहीं न कळे विचार। दृष्टीतें फिरवुनी द्या मुखीं नामाचा उच्चार २ त्रैलोक्यांत तुमची थोरी पुराणें वर्णिती साचार। वेदही तुम्हां गाती तयां न कळे निर्धार। कीर्ति गाती सनकादिक तो दाखवा श्रीधर। म्हणोनि धरिला मार्ग नका करूं अव्हेर ३ अंधपण सर्व गेले श्रीगुरुचा आधार। तेणें चालतांना फिटला मायामोह अंधार। एकाजनार्दनीं देखिला परेंपरता पर। श्रीगुरुजनार्दन कृपेनें दाविलें निजघर ॥ ४ ॥

४२७७ पंढरपुरपाटणीं गा महाराज सार्वभौम। पांडुरंग दीनबंधु जयाचें तें नाम १ अंधळ्या जीवींचें तो जाणतो धर्म। म्हणोनि आलों गा देईं माझें मज वर्म ॥ ध्रु० ॥ असोनि हात पाय डोळे जाहलों अंधळा। मुखीं नाम तुझें लागला वाचेसी चाळा २ देउनी दान मातें नाम सांगे ये काळीं। विठोबाचें दान आलें ऐसी देईन आरोळी ३ दान पावलें संतसंगें भक्तीचें। एकाजनार्दनीं अखंड नाम वाचे ॥ ४ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

४२७८ पूर्वजन्मीं पाप केलें तें हें बहु विस्तारलें। विषयसुख नाशिवंत सेवितां तिमिर कोंदलें। चौऱ्याशीं लक्ष योनि फिरतां दुःख भोगिलें। ज्ञान-दृष्टि हारपली दोन्ही नेत्र आंधळे १ धर्म जागो सदैवांचा जे का परउपकारी।

आंधळ्या । दृष्टि देतो त्याचें नाम मी उच्चारीं २ संसार दुःखमूळ चहूंकडे इंगळ । विश्रांति नाहीं कोठें रात्रंदिवस तळमळ । काम क्रोध लोभ शुनी पाठीं लागलीं ओढाळ । कवणा शरण जाऊं आतां दृष्टि देईल निर्मळ ३ मातापिता बंधुबहिणी । कोणी न पवती निर्वाणीं । इष्ट मित्र सज्जन सखे हे तों सुखाची मांडणी । एकला मी दुःख भोगीं कुंभपाकजाचणीं । तेथें कोणी सोडविना एका सद्गुरुवांचूनि ४ साधुसंत मायबाप तिहीं केलें कृपादान । पंढरिये यात्रे नेलें घडलें चंद्रभागे स्नान । पुंडलिकें वैद्यराजें पूर्वीं साधिलें साधन । वैकुंठींचें मूळपीठ डोळां घातलें तें अंजन ५ कृष्णांजन एकवेळां डोळां घालितां अढळ । तिमिर दुःख गेलें फिटलें भ्रांतीपडळ । श्रीगुरु निवृत्तिरायें मार्ग दाविला सोज्वळ । बापरखुमादेवीवरु विठ्ठल दिनाचा दयाळ ॥ ६ ॥

४२७९ देवा तुज चुकलों गा तेणें दृष्टी आलें पडळ । विषयग्रंथीं गुंतलोंसे तेणें होतसे विव्हळ । अंध मंद दृष्टी झाली गिळूं पाहे हा काळ । अवचित दैवयोगें निवृत्ति भेटला कृपाळ १ धर्म जागों निवृत्तीचा तेणें फेडिलें पडळ । ज्ञानाचा निजबोधु विज्ञानरूप सकळ २ तिहीं लोकीं विश्वरूप दिव्यदृष्टी दिधली । द्वैत हें हारपलें अद्वैतपणें माउली । उपदेशु निजब्रह्म ज्ञानांजन साउली । चिद्रूप दीप पाहे तेथें तनुमनु निवाली ३ दान हेंचि आम्हां गोड देहीं दृष्टी मुराली । देह हें हरपलें विदेह वृत्ति स्फुरली । विज्ञान हें प्रगटलें ज्ञेय ज्ञाता निमाली । दृश्य तें तदाकार ममता येथें बुडाली ४ प्रपंचु हा नाहीं जाणा एकाकार वृत्ति जाली । मी माझें हारपलें विषयांध या बोलीं । उपरती सद्गुरु बोधु तेथें प्रकृती संचली । शुद्धधर्म मार्गें पंथ हातीं काठी दिधली ५ वेदमार्गें मुनी गेले त्याची मार्गें चालिलों । न कळेचि विषय । अंधा म्हणोनि उघड बोलिलों । चालतां धनुर्धरा तरंगाकारीं हारपलों । ज्ञानदेवो निवृत्तीचा द्वैत सर्व निरसलों ॥ ६ ॥

पांगुळ

श्रीतुकाराममहाराज

४२८० पांगुळ जालों देवा नाहीं हात ना पाय । बैसलों जया वरीं सैराट तें जाय । खेटितां कुंपकांटी । खुंट दरडी न पाहे । आधार नाहीं कोणी । मज

बाप ना माये १ दाते हो दान करा । जाते पंढरपुरा । न्या मज तेथवरीं । दाखवा अखमाचा सोयरा २ हिंडतां गव्हानें गा । शिणलों येरझारीं । न मिळेचि दाता कोणी । जन्मदुःख निवारी । कीर्ति हे संतांमुखीं । तोचि दाखवा हरी । पांगुळा पाय देतो । नांदे पंढरपुरीं ३ या पोटाकारणें गा । झालों पांगिला जना । न सरेचि मायबाप । भिके नाहीं खंडणा । पुढारा म्हणती एक । तया नाहीं करुणा ४ काय मी चुकलों गा । मागें नेणवेचि कांहीं । न कळेचि पापपुण्य । येथें आठव नाहीं । मी माझी भुललों गा । दीप पतंगासोयीं । द्या मज जीवदान । संत महानुभाव कांहीं ५ दुरोनी आलों मी गा । दुःख झालें दारुण । यावया येथवरीं । होतें हेंचि कारण । दुर्लभ भेटी तुम्हां । पायीं झालें दरुषन । विनवितो तुका संतां । दोन्ही कर जोडून ॥ ६ ॥

४२८१ देश वेष नव्हे माझा । सहज फिरत आलों । करूं सत्ता कवणावरीं । कोठें । स्थिर राहिलों । पाय डोळे म्हणतां माझे । तिहीं कैसा मोकलिलों । परदेशीं नाहीं कोणी । अंध पांगुळ झालों १ आतां माझी करी चिंता । दान देई भगवंता । पाठीं पोटीं नाहीं कोणी । निरवी सज्जन संतां २ चालतां वाट पुढें । भय वाटतें चित्तीं । बहुत जन गेले । नाहीं आले मागुतीं । न देखों काय झालें । कान तरीं ऐकती । बैसलों संधिभागीं । तुज धरूनी चित्तीं ३ भाकितों करुणा गा । जैसा सांडिला ठाव । न भरेचि पोट कधीं । नाहीं निश्चळ पाव । हिंडतां भागलों गा । लक्ष चौऱ्याशीं गांव । धरूनी राहिलों गा । हाचि वसता ठाव ४ भरवंसा काय आतां । कोणी आणी अवचिता । तैसेचि झाली कीर्ति । तया मज बहुतां । म्हणवुनी मारी हाका । सोयी पावे पुण्यवंता । लागली भूक थोरी । तूंचि कृपाळू दाता ५ संचित सांडवलें । कांहीं होतें तें जवळीं । वित्त गोत पूत माया । तुटली हे लागावळी । निष्काम जालों देवा । होतें माझें कपाळीं । तुका म्हणे तूंचि आतां । माझा सर्वस्वें बळी ॥ ६ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

४२८२ जंबुया द्वीपामाजीं एक पंढरपूरगांव । धर्माचें नगर गा विठो पाटील ज्याचें नांव । चला जाऊं तया ठायां कांहीं भोजन मागाया १ विठोबाचा धर्म जागो । त्याचे चरणीं लक्ष लागो ॥ ध्रु० ॥ ज्याशीं नाहीं पंखपाय तेणें करावें तें काय । शुद्ध भाव धरोनियां पंढरीसी जाय । इच्छिलें फळ देतो यासी नवलाव तें काय २ सुदामा ब्राह्मण दुःखें दरिद्रें पीडिला । मुष्टिभर पोहे घेऊनि त्याचे भेटीलागीं गेला । शुद्धभाव देखोनियां गांव

सोनियाचा दिला ३ गण आणि गोत्रज सर्व हांसतात मज। गेलें याचें मनुष्यपण येणें सांडियेली लाज। विनवी तो शिंपी नामा संतचरणींचा रज ४

श्रीएकनाथमहाराज

४२८३ मी माझें कल्पनेनें जाहलोंसे पांगूळ। चालतां न चलवेचि कोठें न मिळे स्थळ। हिंडलों दिशा दाहीं श्रम जाहला केवळ। कवण ही भ्रांति वारी कैं भेटेल गुरुदयाळ १ धर्म जागों गुरुमहिमा देहीं पाविला देव। निवारुनी भंवर जाळें अवघा निरसला भेव ॥ ध्रु० ॥ कर्म त्या अकर्माच्या लागती वाटें ठेंसा। संपत्ती विपत्तीचा मानिला भरंवसा। कन्या पुत्र आप्त जन हा तो सहज वोळसा। या भ्रमडोहीं बुडालों धांवे गुरुराया सर्वेशा २ येउनी गुरुनाथें माथां ठेविला करु। अज्ञान तिमिर गेलें शुद्ध मार्ग साचारु गर्जत चालियेलों फिटला अज्ञान अंधारु। एकाजनार्दनीं माझा श्रीगुरु उदारु ॥ ३ ॥

४२८४ मृत्युलोकीं एक नगर त्याचें नांव पंढरपूर। तेथील मोकाशी उभा असे विटेवर। पुंडलिक भक्तराज शोभे चंद्रभागातीर। बोलती साधुसंत जीवा वाटे हुरहूर १ तुम्ही संतमायबाप येवढा उपकार करा। न्या मज तेथवरीं। दाखवा दिनांचा सोयरा ॥ध्रु० ॥ मज नाहीं हात पाय डोळां पडली झांपड। कर्ण बधिर झाले वाचा बोले बोबड। नाक मुख गळूं लागलें लाळ आणि शेंबुड। श्वानपरी गती झाली अवघे करिती हाड हाड २ साधु संत माय बाप जे कां दयेचे सागर। भावाचें मुख्य स्थान भक्तीचें माहेर। तिहीं केलें कृपादान मस्तकीं ठेविला कर। मायामोह निरसली शुद्ध झालें कलेवर ३ भाव दिला मजसंगें मार्ग दाविला नीट। भ्रांति हे समूळ गेली दिसूं लागली वाट। नाचत प्रेमछंदें चालूं लागलों सपाट। एकाजनार्दनीं पावलों पंढरीपेठ ॥ ४ ॥

४४८५ सहज पुरपाटणीं गा एक जनार्दन दाता। पांगुळा पाय देतो विश्रांति समस्तां १ यालागीं नाम त्याचें दुःख निरसी मनाचें। पांगुळा जीवींचें तोचि चालवी साचें २ जीवें जिता मी पांगुळ दिधला निज बोध ढवळा। त्यावरीं बैसोनि क्रीडे सर्वत्र स्वलीला ३ एकाएकू परम दीन अंध पंगु अज्ञान। जनार्दनें कृपा करुन करवी निजसत्तां चलन ॥ ४ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

४२८६ मृत्युलोकांमाझारीं गा एक सद्गुरु साचारु। त्याचेनि गा दर्शन तुटला हा संसारु। पांगुळा हस्तपाद देतो कृपाळु उदारु। यालागीं नांव

त्याचें वेदा न कळे पारु १ धर्माचें वस्तिघर ठाकियेलें बा आम्ही । दान मागों ब्रह्म साचें नेघों द्वैत या उर्मी २ विश्रांति विजन आम्हां एक सद्गुरु दाता । सेवितां चरण त्याचे फिटली इंद्रियांची व्यथा । निमाली कल्पना आशा इळा परिसा झगटतां । कैवल्य देह जालें उपरति देह अवस्था ३ मन हें निमग्न झालें चरणस्पर्शें तत्त्वतां । ब्रह्माहंस्फूर्ति आधीं भावो उमटला उलथा । पांगुळलें गुह्यज्ञान ब्रह्मरूपें तेथें कथा । अंध मग दृढ जालों निमाल्या विषयाच्या वार्ता ४ ऋद्धिसिद्धि दास्य सख्य आपेंआप बोळलीं । दान मान मंद बुद्धि ब्रह्मरूपें लीन झालीं । बोळली कामधेनु पंगु तनु वाळली । पांगुळा जीवन मार्गु सतरावी हे बोळली ५ पांगुळ मी कल्पनेचा पंगु जालों पैं मनें । वृत्ति हे हारपली एका सद्गुरुरूपध्यानें । निवृत्तीसी कृपा आली । शरण गेलों ध्येयध्यानें ॥ ६ ॥

४२८७ धर्म अर्थ मोक्ष दान मागे श्रीगुरु । हस्त पाप शरीर व्यथा पंगु झालों मी पुढारु । तिमिर आलें पुढें मायामोहो उदारु । तेथें मी जात होतों मग सहज भेटला सद्गुरु १ धर्म जागों सद्गुरुमहिमा जेणें तुटे भवव्यथा। हाचि धर्म अर्थ काम येर तें मी नेणें वृथा ॥ ध्रु० ॥ एक नाम रामकृष्ण याचें दान देईं सद्गुरु । वेदशास्त्र मंथन केलें परि नव्हेचि पुढारु । शरण आलों निवृत्तिराया तोडीं माया संसारु । पहातां इयें त्रिभुवनीं तुजहूनि नाहीं उदारु २ ज्ञानेंसहित विज्ञान गिळी मी माझें पांगुळ । वृत्ति हे माझे ठायीं हृदयीं बुझे गोपाळ । शंख चक्र पद्म गदा तुष्टे ऐसा तूं दयाळ । बापरखुमादेवीवरें दान देऊनि केलें अढळ ॥ ३ ॥

४२८८ पूर्वप्राप्तीं दैवयोगें पंगु जालों मी अज्ञान । विषयकुंथी घेउनियां त्याचें केलें पोषण । चालतां धर्म बापा विसरलों गुह्य ज्ञान । अवचटें गुरुमार्गें प्रगट ब्रह्मज्ञान १ जाते हो वेग करा कृपाळुवा श्रीहरी । समता सर्वभावीं शांति क्षमा निर्धारीं । सुटेल विषयग्रंथी विहंगम आचारीं २ शरण रिघें सद्गुरुपायां पायां पांग फिटेल पांचाचा । पांगुळलें आपेंआप हा निर्धारु पैं सांचा । मनामाजीं रूप घाली मी माजीं तेथें कैंचा । हारपली देहबुद्धि एकाकार शिवाचा ३ निजबोधें धवळा शुध्द यावरीं आरूढ गे गा । क्षीराब्धि बोय वाहे तेथें जाय पां वेगा । वासना माझी ऐसी करीं परिपूर्ण गंगा । नित्य हें ज्ञान वेंई अद्वैत रूपलिंगीं ४ पावन होशील आधीं पांग फिटेल जन्माचा । दुष्ट अंधपंगु विषयग्रंथी पावन होशी साचा । पांडुरंग होसी आधीं फळ पीक जन्माचा । दुष्ट बुद्धि वेगीं टाकीं टाहो करी नामाचा ५ ज्ञानदेव पंगुपणें पांगुळली वासना । मुरालें ब्रह्मीं मन ज्ञेय ज्ञाता पुरातना ।

दृश्य हें लोपलें बापा परती नारायणा। निवृत्ति गुरु माझा लागों त्याच्या चरणा ॥ ६ ॥

आंधळा पांगळा
श्रीएकनाथमहाराज

४२८९ असोनिया दृष्टी जाहलों मी आंधळा। आपंगिलें जिहीं जाहलों त्यांवेगळा। मायबाप माझे म्हणती मज माझ्या बाळा। शेवटीं मोकलिती देती हातीं काळा १ संत तुह्मी माय बाप माझी राखा कांहीं दया। लागतों मी वारंवार तुमचीया पायां ॥ धृ० ॥ इंद्रियें माझी न चलता क्षणभरीं। गुंतलों मायामोहें या संसाराचे फेरीं। अंथरूण घातलें तें इंगळाचे शेजवरीं। कैशी यईल निद्रा कोण सोडवील निर्धारी २ मायबाप तुम्ही संत उपकार करा। जगीं जो नांदतो जनी एवढा जनार्दन तो खरा। तयांचिया चरणावरीं मस्तक निर्धारा। एका जनार्दनी करी विनंति अवधारा ॥ ३ ॥

४२९० ॐकार निज वृक्ष त्यावरीं वेंघलों प्रत्यक्ष। दान मागों रामकृष्ण जनार्दन प्रत्यक्ष १ जालों मी अंध पंगू। माझा न धरिती संगू ॥ धृ० ॥ चालतां वाटमार्गी मज कांहीं दिसेना। उच्चारितीं नाम संतमार्गे चालिलों जाणा २ पाहुनी पंढरीपेठ अंधपणा फिटलों। एकाजनार्दनीं संतपायीं लीन झालों ॥ ३ ॥

४१९१ दाते बहूत असती परी न देती साचार। मागत्याची आशा बहु तेणें न घडे विचार। सम देणें सम घेणें या नाहीं प्रकार। लाजिरवाणें जिणें दोघांचे धर्म अवघा असार १ तैसा नोहे दाता माझा जनार्दन उदार। तुष्ठला माझ्या देहीं दिधलें अक्षय अपार। न सरेचि कल्पांतीं माप लागलें निर्धार। मागतेपण हारपलें दैन्य गेलें साचार २ देउनी अक्षय दान पदा बैसविलें अढळ। मायामोह तृष्णा हाचि चुकविला कोल्हाळ। एकाजनार्दनीं एकपण निर्मळ। शरण एकाजनार्दना कायां वाचां अढळ ॥३॥

४२९२ अंध पंगु दृढ जाहलों बांधलों संसारीं। मायामोह भरली नदी माजीं दुस्तर मगरी। यांतून कोण सोडवील नानापरीचें दुःख भारी। दैवयोगें भेटला तो जनार्दन गुरु सत्वरीं १ धर्म जागों जनार्दनाचा तेणें निवारिला फेरा। चुकविल्या चोऱ्यांयशीच्या तयानें येरझारा। मोक्षप्राप्ती वाट

जाहली दावियेला सोयरा । जन्ममरण दुःख गेलें जाहलों सैराट मोकळा २ घातिलें अंजन डोळां दिसों लागली वाट । मोकळा जाहला चालिलों सैराट श्रीगुरुजनार्दन मुखीं नामाचा बोभाट । एकाजनार्दनीं पावलों मूळची पेठ ॥३

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

४२९३ अंध पंगु दृढ झालों मायापडळ भ्रांती । कर चरण विव्हळ गेले तंव भेटले निवृत्ति । ज्ञान मज उपदेशिलें नेलें अज्ञानक्षितीं । वृक्ष एक तेथें होता त्या तळीं बैसविलें रीतीं १ धर्म जागों निवृत्तीचा हरिनामें उत्सावो । कर्म धर्म लोपलें माझें माझा फिटला संदेहो । धर्म अर्थ काम पूर्ण दान मान संमोहो । नेघें मी इंद्रियवृत्ति रामकृष्णनामीं टाहो २ कल्पना मावळली कल्पवृक्षा घे तळवटीं । चिंता हे हारपली माझी नित्य अमृताची वाटी । मन हें निमग्न झालें नित्य वसे वैकुंठीं । तापत्रयें ताप गेले नाना दोषांचे थाटीं ३ अनंत हें मायामय लोपलें जिवाचियासाठीं। हारपल्या योनीमाळा चिंतामणी कसवटी । सिद्धि बुद्धि समरसल्या जीवशिव एकदाटीं । आत्माराम मन जालें एकतत्त्व शेवटीं ४ आत्माराम निर्गमलें वेदशास्त्रगुह्यज्ञानें । वासनेची मोहजाळीं ते विराली नाना स्थानें। फुटले नाना घट तुटलीं नाना बंधनें। सुटल्या जीवग्रंथीं ऐसें केलें त्या दानें ५ मोक्ष हे ठेले मागें मुक्तिमार्गे निमाला । वृत्ति हे बुडाली माझी निवृत्ति गळाला पाजिला । सत्रावी वोळली बाळा आत्माराम दाता जाला ६ बुद्धिबोध सबंगडे साजीव करचरण । नयनीं नयन जाले चक्षु मी समाधान। दिव्य देह अमृतकळा दशदिशा परिधान। सर्व हें ब्रह्म झालें फळद फळलें विज्ञान ७ निवृत्ति गुरु माझा अंधपण फेडिलों। सर्वत्र दृष्टी जाली एकतत्त्वीं राहिलों। निरसली माया मोहो श्रीराम अंजन लेईलों । ज्ञानदेव ज्ञानगंगें निवृत्तीनें बुडविलों ॥ ८ ॥

कोल्हाटी

श्रीतुकाराममहाराज

४२९४ शामसुंदर सांवळी । उभी असे राउळीं। ती आकाश ब्रह्मांड गिळी ॥ १ ॥ दादानो ठकडी बायको आली । भलभलत्यासी ठक-

वून गेली । दादानो ठ० ॥ ध्रु ॥ चारी शून्याचे वरतीं । ज्ञानदृष्टीनें न्याहळती चारीं सूत्रें तिचे हातीं ॥ दादानो ठ० ॥ २ ॥ बायको नव्हे पुरुष नव्हे । दावी नाना रंग नटभाव । जैसी आकाशीं वीज पालवे ॥ दादानो ठ० ॥ ३ ॥ जे जे पाहूं गेले तिसीं । तिनें झोडपिलें तयांसीं । तुकाराम शरण तिसीं ४ दादानो०

श्रीएकनाथमहाराज

४२९५ सगुण गुण माया । आली कोल्हाटीण खेळाया ॥ धृ० ॥ प्रपंचाचा रोविला वेळू । चहूं शून्यांचा मांडिला खेळु । ब्रह्मा विष्णु जयाचें बाळु । लागती पायां १ आला गडे निर्गुणचा कोल्हाटी । सोहं शब्दें ढोलगें पिटी । चैतन्याची उघडून दृष्टी । चला जाऊं पहाया २ कोल्हाटीण मारी पेशी उडी । एकवीस स्वर्गांवरतीं माडी । देखे द्वार खिडकी उघडी । अगाध माया ३ कोल्हाटीण बसली असे डोळां । जाणे गुरुपुत्र विरळा । एकाजनार्दनीं लीळां । जाती वर्णाया ॥ ४ ॥

४२९६ आम्ही कोल्हाटी कोल्हाटी । आमची उडी उलटी सुलटी । शून्यस्थावर दिधली गांठी । न्यास जंगम केली उफराटी गा १ सोहं शब्द ढोलकें पीटी । आमचें वास्तव्य तिरपुटी । आमच्या खेळांत पडली मिठी । पहावी कसबाची आटाआटी गा २ आली कोल्हाटी प्रेमाळु । ब्रह्माविष्णू जयाचे बाळू । महा प्रपंच रोविला वेळू । खेळ केला त्यानें तुंबळू गा ३ आमुचा खेळ हो पाहून । सगुणासी लागलें ध्यान । त्यानें केलें निर्गुण । ऐसें बोले जनार्दन ॥ ४ ॥

खंडेराव

श्रीजनाबाई

४२९७ खंडेराया तुज करीते नवसू । मरूं देरे सासू खंडेराया १ सासू मेल्यावरीं तुटेल आसरा । मरूं दे सासरा खंडेराया २ सासरा मेलीया होईल आनंद । मरूंदे नणंद खंडेराया ३ नणंद मरतां होईन मोकळी । गळां घालीन झोळी भंडाराची ४ जनी म्हणे खंडेराव अवघे मरूं दे । एकटी राहूं दे पायाशीं ॥ ५ ॥

खेळिया

श्रीतुकाराममहाराज

४२९८ खेळ मांडियेला वाळवंट घाईं । नाचती वैष्णव भाई रे।क्रोध अभिमान केला पावठणी । एक एका लागतील पायीं रे १ नाचती आनंदकल्लोळीं। पवित्र गाणें नामावळी रे । कळिकाळावरी घातलीसे कास । एक एकाहुनी बळी रे २ गोपिचंदनउटी तुळशीच्या माळा । हार मिरविती गळां रे । टाळ मृदंग घाइं पुष्प वरुषाव । अनुपम्य सुखसोहळा रे ३ लुब्धलीं नादीं लागलीं समाधी । मूढ जन नरनारी लोकां रे । पंडित ज्ञानीं योगी महानुभव । एकाचि सिद्ध सायकां रे ४ वर्णाभिमान विसरली याती । एक एका लोटांगणीं जाती रे । निर्मळ चित्तें जालीं नवनीतें । पाषाणा पाझर फुटती रे ५ होतो जयजयकार गर्जत अंबर । मातले वैष्णव वीर रे । तुका म्हणे सोपी केली पायवाट । उतरावया भवसागर रे ॥ ६ ॥

४२९९ एके घाईं खेळतां न पडसी डाईं । दुचाळ्यानें ठकसील भाई रे । त्रिगुणांचे फेरीं थोर कष्टी होसी । या चौघांची तरी धरीं सोई रे १ खेळ खेळोनियां निराळाचि राहीं । सांडीं या विषयांची घाई रे । तेणेंचि खेळें बसवंत होसी । ऐसें सत्य जाणें माझ्या भाई रे २ शिंपीयाचा पोर एक खेळिया नामा । तेणें विठ्ठल बसवंत केला रे । आपुल्या सवंगडिया शिकवूनी घाई । तेणें सतंतर फड जागविला रे । एक घाई खेळतां तो न चुकेचि कोठें । तया संतजन मानवले रे ३ ज्ञानदेव मुक्ताबाई वटेश्वर चांगा। सोपान आनंदें खेळती रे । कान्हो गोवारी त्यांनीं बसवंत केला । आपणभोंवती नाचती रे । सकळिकां मिळोनी एकाच घाई । त्याच्या ब्रह्मादिक लागती पायीं रे ४ रामा बसवंत कबीर खेळिया । जोडा बरवा मिळाला रे । पांचा सवंगडिया एकाचि घाई । तेथें नाद बरवा उमटला रे । ब्रह्मादिक सुरवर मिळोनियां त्यांनीं । तोहि खेळिया निवडला रे ५ ब्राह्मणाचा पोर एक खेळिया भला । तेणें जन खेळकर केला रे । जनार्दन बसवंत करूनियां तेणें । वैष्णवांचा मेळा मिळविला रे । एकचि घाई खेळतां खेळतो । आपणचि बसवंत जाला रे ६ आणीक खेळिये होउनियां गेले । वर्णावया वाचा मज नाहीं रे । तुका म्हणे गडे हो हुशारुनि खेळा । पुढिलांची धरूनियां सोई रे । एकचि घाईं खेळतां जो चुकला । तो पडेल संसारा डाईं रे ॥ ७ ॥

४३०० बाराहि सोळा गडियांचा मेळा । सतरावा बसवंत खेळिया रे ।

जतिस पद राखों जेणें टिपरिया घाई। अनुहातें वायें मांदळारे १ नाचत पंढरिये जाऊं रे खेळिया। विठ्ठल रखुमाई पाहूं रे २ सा चहूं वेगळा अठराहि निराळा। गाऊं वाजवूं एक चाळा रे। विसरती पक्षी चारा घेणें पाणी। तारुण्य देहभाव बाळा रे ३ आनंद तेथींचा मुकियासी वाचा। बहिरे ऐकती कानीं रे। आंधळयासी डोळे पांगळासी पाय। तुका म्हणे वृद्ध होती तरणे रे ॥ ४ ॥

४३०१ दोन्ही टिपरी एकचि नाद। सगुण निर्गुण नाहीं भेद रे। कुसरी अंगें मोडितील परी। मेळविती एका एक छंदें रे १ कांहींच न वजे वांयां रे खोळया। एकचि बलवंत अवघियां रे। सम विषम तेथें होऊंच नेदी। जाणऊनि आगळिया रे २ संत महंत सिद्ध खेळतील घाई। तेच सांभाळी माझ्या भाई रे। हात राखोन हाणिती टिपऱ्या। टिपरें मिळोनि जाय त्याचि सोई रे ३ विटाळाचें अवघें जाईल वायां। काय ते शृंगारुनि काया रे। निवडुनि बाहेर काढिती निराळा। जो न मिळे संतांचिया घाई रे ४ प्रकाराचें काज नाहीं सोडीं लाज। निःशंक होऊनियां खेळें रे। नेणतीं नेणतींच एके पावलीं मान। विठ्ठल नामाचिया बळें रे ५ रोमांच गुडिया डोलवितीं अंगें। भावबळें खेळविती सोंगे रे। तुका म्हणे कंठ सद्गदित दाटे। या विठोबाच्या अंगसंगें रे ॥ ६ ॥

४३०२ या रे गडे हो धरूं घाई जाणतांही नेणतां। नाम गाऊं टाळी वाहूं आपुलिया हिता १ फावलें तें घ्यारे आतां प्रेमदाता पांडुरंग। आजीं दिवस सोनियाचा कैसा वोडवला रंग २ हिंडती रानोरान भुजंग ते कांटयावन। सुख तयांहून आम्हां गातां नाचतां रे ३ तुका म्हणे ब्रह्मादिकां सांवळें दुर्लभ सुखा। आजि येथें आलें फुका नाम मुखा कीर्तनीं ॥ ४ ॥

४३०३ भीमातीरीं एक वसविलें नगर। त्याचें नांव पंढरपुर रे। तेथील मोकासी चार भुजा त्यासी। बाइला सोळा हजार रे १ नाचत जाऊं त्याच्या गांवा रे खेळिया। सुख देईल विसावा रे। पुढें गेले ते निधाई जाले। वानितील त्याची सीमा रे २ बळियां आगळा पाळी लोकपाळां। रिघ नाहीं कळिकाळा रे। पुंडलीक पाटील केली कुळवाडी। तो जाला भवदुःखावेगळा रे ३ संतसज्जनीं मांडिलीं दुकानें। जें जया पाहिजे तें आहे रे। भुक्ति मुक्ति फुकाचसाठीं। कोणी तयांकडे न पाहे रे ४ दोन्हीचें हाट भरलें घनदाट। अपार मिळाले वारकरी रे। न वजों म्हणती आम्ही वैकुंठा। जिहीं देखिली पंढरी रे ५ बहुत दिवस होती मज आस। आजीं घडलें सायासीं रे। तुका म्हणे होय तुमचेनी पुण्यें। भेटी तया पायांसी रे ॥ ६ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

४३०४ नव्हे तेंचि कैसें झालें रे खेळिया । नाहीं तेंचि दिसूं लागलें रे । अरूप होतें तें रूपासि आलें । जीव शिव नाम पावलें रे १ आपलीच आवडी धरून खेळिया । आप आपणातें व्यालें रे । जोपनाकारणें केली बायको । तिनें एवढें वाढविलें रे २ ऐक खेळिया तुज सांगितलें । ऐसें जाणुनि खेळ खेळे रे ॥ धृ० ॥ बामनाचें पोर एक खेळासि भ्यालें । तें बारा वर्षं लपाल रे । कांपत कांपत बाहेर आलें । तें नागवेंचि पळून गेलें रे ३ साहा तोंडाचें एक खांभाचें बाळ त्यानें । बहुताचि दळ आटियेलें रे । खेळ खेळतां चक चकियलें । तें कपाट फोडुनि गेलें रे ४ चहूं तोंड्यांचा पोर एक नारद्या बावा । तो खेळियामाजीं आगळा रे । कुचाळि करूनी पोरें भांडवी । आपण राहे वेगळा रे ५ गंगा गौरी दोघी भांडवी । संभ्यासी धाडिलें राना रे । खेळ खेळे परि डायीं न सांपडे । तो एक खेळिया शहाणा रे ६ खेळियामाजीं हनुम्या शहाणा । न पडे कामव्यसनीं रे । कामचि नाहीं तेथें क्रोधचि कैंचा । तेथें कैंचें भांडण रे । रामा गड्याची आवडी मोठी । म्हणूनि लंके पेणें रे ७ यादवांचा पोर एक गोप्या भला । तो बहुतचि खेळ खेळला रे । लहान थोर अवघे मारिलीं । खेळचि मोडून गेला रे ८ ऐसे खेळिये कोट्यान कोटी । गणित नाहीं त्याला रे । विष्णुदास नामा म्हणे वडील हो पहा देहीं शोधुनी रे ॥ ९ ॥

श्रीएकनाथमहाराज

४३०५ मोडकेसें घर तुटकस छप्पर । देवाला देवघर नाहीं १ मला दादला नलगे बाई ॥धृ०॥ फाटकेंच लुगडें तुटकीसी चोळी । शिवायला दोरा नाहीं २ जोंधळ्याची भाकर आंबाड्याची भाजी । वर तेलाची धार नाहीं ३ मोडका पलंग तुटकी नवार । नरम बिछाना नाहीं ४ सुरतीचें मोती गुळधाव सोनें । राज्यांत लेणें नाहीं । एकाजनार्दनीं समरस झालें । तो रस येथें नाहीं ॥ ५ ॥

४३०६ जनीं वनीं एक जनार्दन दाता । त्यासी नमन करूं आतां रे । मन उन्मन जयासी पहतां । त्यांच्या चरणावरीं माथां रे १ नाचत पंढरीसी जाऊं रे खेळिया । क्षराक्षरातीत पाहूं रे । टाळ मृदंग मेळवूनि मेळा । गुरुवचनीं खेळ खेळा रे ॥ धृ० ॥ भक्ति वैराग्य कुंडलें श्रवणीं । ज्ञानांकुश मुगुटमणी रे । सप्रेम उटी अंगीं चंदनाची । सत्वाची कास निर्वाणीं रे २ अष्टभावें खेळिये खेळताती ठायीं । घागऱ्या वाजती पायां रे । दया क्षमा

दोन्ही चवऱ्या ढाळती । शांति सत्रावी छाई रे ३ वाद निमाला शब्द खुंटला । त्रिभुवनीं आनंद झाला रे । एकाजनार्दनीं शरण गेला । तो एकपण विसरला रे ॥ ४ ॥

४३०७ स्वरूपमंदिरीं होतें मी एकली । माया सांज वेळ अविद्येचे बिळीं । माझें तुझें चालतां पाउलीं । मोहो भुजंगें धरिली करांगुळी १ लोभसर्प डंखला करूं काय । स्वार्थसंपत्तीनें जड झाला पाय । आशालहरी तापला माझा देह । तृप्ति वारा घालि वो गुरुमाय २ विषय निंब बहु गोडिये आला । भजनगूळ तो मज कडू झाला । वित्तहानीचा गळां झेंडु आला । असत्यअशुद्धाच्या येताती गुरुळा वो ३ कामिनीकामाचें डोळां आलें पित्त । रसस्तुतिनिंदा काळे झाले दांत । विकल्पवासनेच्या मुंग्या धावत । स्त्रीपुत्रलोभें जीवा पडली भ्रांत ४ मीतूंपणाची थोर आली भुली । मी तेथें मी कोण बोलवी मोडली । अहं विवेकें काया जड झाली । सद्गुरुगारुडी बोलवा माउली ५ गुरुगारुडी आला धाउनी । बोधवैराग्याचें पाजिलें पाणी । विवेकअंजन घातलें नयनीं । सोहंशब्द वाजवी नाम ध्वनीं ६ मिथ्याभूतमय अवघी ब्रह्मस्थिति । अभयस्वरूपीं लाविली विभूती । उतरला सर्प निवारली भ्रांती । एकाजनार्दनीं आलीसे प्रचीती ॥ ७ ॥

४३०८ एडका मदन तो केवळ पंचानन ॥ धृ० ॥ धडक मारिली शंकरा । केला ब्रह्मयाचा मातेरा । इंद्र चंद्रासी दरारा । लाविला जेणें । तो केवळ पंचानन १ धडक मारिली नारदा । केला रावणाचा चेंदा । दुर्योधना मारिली गदा । घेतला प्राण । तो केवळ पंचानन २ भस्मासुर मुकला प्राणासी । तेचि गती झाली वाळीसी । विश्वामित्रासारिखा ऋषी नाडिला जेणें । तो केवळ पंचानन ३ शुक देवानी ध्यान धरोनी । एडका आणिला आकळोनी । एकाजनार्दनाचे चरणीं । बांधिला जेणें । तो केवळ पंचानन ॥ ४ ॥

४३०९ धूतांच मोतीं जळीं हरपलें सखोल मोठें पाणी । चला पाहूं साहा चार आठराजणी ॥ धृ० ॥ प्रपंच धोंडा मृगजळपाणी आपटीत होतें चोळी । विसरलें सुख घसरलें तळीं । सखे मायेनें मोतीं दडविलें । भवसिंधूच्या जळीं । होती गडे भ्रांति बहिण जवळीं । तिणेंच मजला गोष्टी विनविल्या चित्त गेलें भुलोनी १ आठ जणींनीं मोतीं दडविलें वर ठेविला धोंडा । अशाच पहाती अवघ्या रांडा । बारा सोळा तळीं उरल्या त्यांनीं धरिला दांडा । ठाऊक सत्राविला झेंडा । त्यामध्यें मी गर्क झाल्यें एकलीच बाई वनीं २ चवघी जणी सत्वर मिळोनि डोळीं अंजन घाला । माझ्या मोत्याला प्रेमें न्याहाळा । ज्ञान

बोधाची लावून दिवटी वरवी वात उजळा। माझे मोत्याला सर्वकळा। प्रपंच पडदा फाडून गुरुपदीं लावा गे ठिकाणीं २ चौघीजणी मोक्ष नाइका मजला धरा हातीं। उतरा सागर पैल पंथीं। या मोत्याच्या साठीं मजला जाणे आहे सती। म्हणून मी येतें काकुळती। एकाजनार्दनीं चिन्मय मोती न मिळे गुरुवांचुनी ॥ ४ ॥

गोंधळ

श्रीतुकाराममहाराज

४३१० राजस सुंदर बाळा। पाहों आलिया सकळा वो। बिंबीं बिंबोनि ठेली। माझी परब्रह्म वेल्हाळा वो। कोटि रविशशि जिच्या। अंगींचिया लीळा हो १ राजस विठाबाई। माझें ध्यान तुझे पायीं वो। त्यजूनिया चौघींशी। लावी आपुलिये सोई वो २ सकुमार साजिरी। कैसीं पाउलें गोजिरीं वो। कंठीं तुळसीमाळा। उभी भीवरेच्या तीरीं वो। दंत हिरया ज्योती। शंख चक्र मिरवे करीं वो ३ निर्गुण निराकार। वेदां न कळेचि आकार वो। शेषादिक श्रमले। श्रुती न कळे तुझा पार वो। उभारोनी बाहे। भक्तां देत अभयकर वो ४ येऊनी पंढरपुरा। अवतरली सारंगधारा वो। देखोनि भक्तिभाव। ओरसली अमृतधारा वो। देऊनी प्रेमपान्हा तुकया स्वामीने किंकारा वो ॥ ५ ॥

४३११ सुदिन सुवेळ। तुझा मांडिला गोंधळ वो। पंच प्राण दिवटे। दोनी नेत्रांचे हिल्लाळ वो १ पंढरपुरनिवासे। तुझे रंगीं नाचत असे वो। नवस पुरवीं माझा। मनींची जाणोनिया इच्छा वो २ मांडिला देव्हारा। तुझा त्रिभुवनामाझारीं वो। चौक साभ्रियेला। नाभिकळस ठेविला वरी वो ३ बैसली देवता पुढें वैष्णवांचें गाणें वो। उद्गारें गर्जती। कंठीं तुळसीचीं भूषणें वो ४ स्वानंदाचें ताटीं। धूप दीप पंचारती वो। ओवाळिली माता। विठाबाई पंचभूतीं वो ५ तुझे तुज पावलें। माझा नवास पुरवीं आलां वो। तुका म्हणे राखे। आपुलिया शरणागता वो ॥ ६ ॥

श्रीकान्होबामहाराज

४३१२ सुंदर मुख साजिरें। कुंडलें मनोहर गोमटीं वो। नागर नाग-

खोपा । केशव कस्तुरी मळवटीं वो । विशाळ व्यंकट नेत्र । वैजयंती तळपे कंठीं वो । कास पितांबराची । चंदन सुगंध साजे उटी वो १ अतिबरवंटा बाळा । आली सुलक्षणा गोंधळा वो । राजस तेजोराशी । मिरवी शिरोमणी वेल्हाळा वो । कोटि रवि शशिप्रभा तेजें लोपल्या सकळा वो । न कळे ब्रह्मादिकां । अनुपम्य इची लीळा वो २ सांवळी सकुमार । गोरी भुजा शोभती चारी वो । सखोल वक्षस्थळ । सुढाळ पदक झळके वरीं वो । कटीं क्षुद्र घंटिका । शब्द करिताती माधुरी वो । गर्जत चरणीं वांकीं । अभिनव संगीत नृत्य करी वो ३ अष्टांगीं मंडित काय । वर्णावी रूपठेवणी वो । शोधिव शुद्ध रसाची ओतिली । सुगंध, लावण्यखाणी वो । सर्वसळासंपन्न । मंजुळ बोले हास्यवदनीं वो । बहु रूपें नटली । आदिशक्ति नारायणी वो ४ घटस्थापना केली । पंढरपुर महानगरीं वो । अस्मानीं मंडप दिला । तिन्ही ताळांवरीं वो । आरंभिला गोंधळ । इनें चंद्रभागेतीरीं वो । आली भक्तिकाजा । कृष्णाबाई योगेश्वरी वो । तेहतीस कोटी देव । चामुंडा अष्ट कोटी भैरव वो । आरत्या कुरवंड्या । करिती पुष्पांचा वरुषाव वो । नारद तुंबर गायन । ब्रह्मानंदें करिती गंधर्व वो । वंदी चरणरज तेथें । तुकया आ बांधव वो ॥

श्रीएकनाथमहाराज

४३१३ अनादिसिद्ध पंढरपुर । नांदे विठाई सुंदर । कर टेउनी कटावर । उभी रहासी निरंतर वो १ गोंधळा येवो जगदंबे । विठाबाई तूं मूळस्तंभे॥धृ० शुक सनकादिक गोंधळी । दिवटा भावें पोत पाजळी । मध्यें पुंडलिक दिवटा बळी २ ऐसा गोंधळ घाला निका । डाक वाजली तिहीं लोकां । शरण जनार्दनीं एका । गोंधळ गातां उदो उदो देखा ॥ ३ ॥

४३१४ अष्टधातूचें देवालय रचिलें वो । दिव्य तगट नवविधरत्नें जडविलें वो । चित्रविचित्र सुचित्र शोभा तें आणिले वो । रंगमंडप पीठीं तुजलागीं स्थापियलें वो १ पंढरपूर निवासिनी । तुझा गोंधळ मांडिला वो । सारुनी कामक्रोधा वैराग्यदिवटा घेतिला वो ॥ धृ० ॥ हरिजन सर्व मिळोनी आनंदें नाचती वो । भावें पूजन अर्चन सद्भावें करिती वो । धूप दीप नैवेद्य चतुर्विध अर्पिती वो । समर्पोनि पूजा विठ्ठलनामें गर्जती वो २ भीवरेमाझारीं गोंधळ मांडिला वो । पुंडलिक दिवटा मध्यभागीं हो । जेणें पाहिलें पंढरपूर न रुचे आणिक क्षेत्र त्याला वो । एकाजनार्दनीं ऐसा ठावो स्थिर धरियेला वो ॥

४३१५ माझे कुळींची कुळस्वामिनी । विठाई जगत्रयजननी । येंई वो पंढरपुरवासिनी । ठेविले दोनी कर जघनीं । उभी सखी सजनी १ येंई पुंड-

लोक वरदायिनी । विश्वजननी । रंगा येई वो ॥धृ०॥ मध्यें सिंहासन घातलें । प्रमाण चौक हे साधिले । ज्ञान कळस वर ठेविले । पूर्ण भरियले । धूप दाविले । सुवासें करुनी २ सभामंडप शोभला । भक्तिचांदवा दिधला । उदो उदो शब्द गाजला । रंग माजला । वेद बोलिला । मूळचा ध्वनी ३ शुक सनकादिक गोंधळी । जीव शीव घेउनी संबळी । गाती हरिची नामावळी । मातले बळी प्रेम कल्लोळीं । सुखाचें सदनीं ४ ऐसा गोंधळ घातला । भला परमार्थ लुटिला । एकाजनार्दनीं भला । ऐक्य साधिला । ठाव आपुला । लाभ त्रिभुवनीं ॥ ५ ॥

४३१६ सुवेळ सुदिन तुझा गोंधळ मांडिला वो । ज्ञान वैराग्याचा वरतीं फुलवरा बांधिला वो । चंद्र सूर्य दोन्ही यांचा पोत पाजळिला वो । घालुनी सिंहासन वरुते घट स्थायेला वो १ उदो बोला उदो उदो सद्गुरु माउलीचा वो ॥ ध्रु ॥ प्रवृत्ती निवृत्तीचें घालुनि शुद्धासन वो । ध्येय ध्याता ध्यान प्रक्षाळिलें चरण वो । कायांवाचां मनें एकविध केलें अर्चन वो । द्वैत अद्वैत भावें दिलें आचमन वो २ भक्ति वैराग्य ज्ञान यांही पूजियली अंबा वो । सद्रूप चिद्रूप पाहुनी प्रसन्न जगदंबा वो । एकाजनार्दनीं शरण मूळकदंबा वो । त्राहे त्राहे अंबे तुझा दास आहे उभा वो ॥ ६ ॥

४३१७ अनादि अंबिका भगवती । बोध परडी घेउनी हातीं । पोत ज्ञानाचा पाजळती । उदो उदो भक्त नाचती १ गोंधळा येई वो जगदंबे मूळ पीठ तूं अंबे ॥ धृ० ॥ व्यास वसिष्ठ शुक गोंधळीं । नाचताती सोहंमेळीं । द्वैतभाव विसरुनी बळी । खेळती अंबे तुझे गोंधळी २ मुगुटमणी पुंडलीक । तेहतीस कोटी देव नायक । गोंधळ घालतील कौतुक । एकाजनार्दनीं नाचे देख ३

४३१८ स्वर्ग मृत्यु पाताळ त्याचा मंडप घातिला वो । चार वेदांचा फुलवरा बांधिला वो । शास्त्रें पुराणें अनुवादती तुझा गोंधळ मांडिला वो १ उदो बोला उदो बोला कृष्णाबाई माउलीचा वो ॥ धृ० ॥ जीवशिव संबळ घेउनी आनंदें नाचती वो । अठ्यांयशी सहस्र ऋषी दिवटे तिष्ठति तेहतीस कोटी देव चामुंडा उदो उदो म्हणती वो २ आषाढी कार्तिकी तुझ्या गोंधळाची दाटी वो । पुंडलीक दिवटा शोभे वाळुवंटीं वो । एकाजनार्दनीं अंबा उभी कर ठेउनी कटीं वो ॥ ३ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

४३१९ तूं विटेवरीं सखये बाई हो करी कृपा । माझें मन लागो तुझ्या पायीं हो करीं कृपा । तूं सावळे सुंदरी हो करी कृपा । लावण्य मनोहरी हो करी कृपा । निजभक्तां करुणाकरीं हो करी कृपा १ पंढरपुरीं राहिली । डोळां

पाहिली। संतें देखिली। वरुनी बिठाई वरुनी त्रिठाई। सच्चिदानंद अंबाबाई हो करीं कृपा। उजळ कुळदीपा। बोध करी सोपा। येउनी लवलाहीं येउनी लवलाहीं ॥ धृ० ॥ तुझा देव्हारा मांडिला हो करी कृपा। चौक आसनीं कळस ठेविला हो करी कृपा। प्रेमचांदवा वर दिधला हो करीं कृपा। ज्ञान गादी दिली बैसावया हो करीं कृपा। वरीं बैसाविली आदि माया हो करी कृपा। काम क्रोध मदमत्सर। दंभ अहंकार। त्यांचें बळ फार। सर्व सुख देई सर्व सुख देई २ शुक सनकादिक गोंधळी हो करीं कृपा। नाचताती प्रेमकल्लोळीं हो करी कृपा। उदो उदो शब्द आरोळी हो करी कृपा। पुढें पुंडलीक दिवटा हो करीं कृपा। त्यानें मार्ग दाविला निटा हो करीं कृपा। आई दाविली मूळपीठा हो करीं कृपा। बापरखुमादेवीवरु। सुखसागरु। त्याला नमस्कारु। सर्व सुख देई सर्व सुख देई ॥ ३ ॥

दसरा

कान्होबामहाराज

४३२० पवित्र सुदिन उत्तम दिवस दसरा। सांपडला तो साधा आजि मुहूर्त बरा। गर्जा जयजयकार हरि हृदयीं धरा। आळस नका करूं लहानां सांगतों थोरां १ या हो या हो बाइयांनो निघाले हरी। सिलंगना घेउनि वेगीं आरत्या करी। ओवाळूं श्रीमुख वंदूं पाउलें शिरीं। आम्हां दैव आलें येथें घरिंच्या घरीं २ अक्षय मुहूर्त औटामध्यें साधें तें। मग येरी जैसें तैसें होत जातें। म्हणोनि मागें पुढें कोणीं न पहावें येथें। सांडा परतें काम जाऊं हरीसांगातें ३ बहुतां बहुतां रीतीं चित्तीं धरा हे मनीं। नका गई करूं आइकाल ज्या कानीं। मग हें सुख कधीं न देखाल स्वप्नीं। उरेल हाय हाय मागें होईल काहाणी ४ पेसियास वंचिती त्यांच्या अभाग्या पार। नाहीं नाहीं सत्य जाणा निर्धार। हे वेळ घटिका न ये अजरामर। कळलें असों द्या मग पटतील विचार ५ जयासाठीं ब्रह्मादिक जालेती पिसे। उच्छिष्टाकारणें देव जळीं जाले मासे। अर्धांगीं विश्वमाता लक्षुमी वसे। तो हा तुकयाबंधु म्हणे आले अनायासें ॥ ६ ॥

धेनु

श्रीनामदेवमहारज

४३२१ वेणुनादीं चरे पाणी पी भीवरें । ते धेनु हुंबरे वत्सालागीं १ वाणें ते सांवळी नामें ते श्रीधरा । चरे वसुंधरा चवदा भुवनें २ केशव नामें गाय माधव नामें गाय । विठ्ठल नामें गाय कामधेनु ३ प्रेमें ते पान्हाये भक्ताघरीं जाय । भुकेलिया खाय पातकांसी ४ नामा म्हणे गाय भाग्यवंता घरीं । पाप्या जन्मवरीं पाठी लागे ॥ ५ ॥

४३२२ परा पश्यंति मध्यमा वैखरी । ते गाय दुभे वैष्णवाघरीं १ ते एके विठ्ठलें पंढरीं राखिली । दुभावया दिधली पुंडलीका २ चारी वेद मुखीं धरूनियां राहे । विठ्ठलाचें द्वारीं नामा गाये ॥ ३ ॥

कापडी

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

४३२३ आम्ही कापडी रे । आम्ही कापडी रे । पापें बारा वाटा पळती बापुडें रे १ पंढरपुरींचे आम्ही रे । उत्तरपंथींचे आम्ही कापडी रे २ आजि पाहालें रे आजि पाहालें रे । संतसंगति सुख जालें रे ३ समता कावडी रे । माजि नामामृत भरिलें आवडीं रे ४ येणें न घडे रे जाणे न घडे रे । निजसुख कोंदलें पाहातां चहुंकडे रे ५ नलगे दंडणें रे नलगे मुंडणें रे । नाम म्हणोनि कर्माकर्म खंडण रे ६ दुःख फिटलें रे दुःख फिटलें रे । बापरखुमादेविवर विठ्ठलें रे ॥ ७ ॥

४३२४ ॐनमो शिवा आदि । कावडि घेतली खांदीं । मिळाली संतमांदी । त्याचे रजरेणु वंदी रे १ शिवनाम शीतळ मुखीं । सेवि पां कापडिया रे । दुडदुडदुडदुडदुडुदुडुदुडुदुडु । पळ सुटला कळिकाळा बापुडीया रे ॥ धृ० ॥ गुरुलिंग जंगम । त्यानें दाविला आगम । आधिव्याधि झाली सम । तेणें पावलों विश्राम रे २ जवळीं असतां जगजीवन । कां धांडोळीसी वन । एकाग्र करीं मन । तेणें होईल समाधान रे ३ देहभाव जेथें विरे । तें साधन दिधलें पुरे । बापरखुमादेविवरें विठ्ठलु रे विठ्ठलु रे विठ्ठलु रे ॥ ४ ॥

बाळछंद
श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

४३२४ अलक्षलक्षीं मी लक्षीं । तेथें दिसती दोही पक्षी । वेद शास्त्रां हेची साक्षी । चंद्रसूर्यासहित । मागेन स्वानुभव अंगुलें । पांचां तत्वांचें सानुलें । व्यर्थ इंद्रियें भोगिलें । नाहीं रंगलें संतचरणीं १ बाळछंदो बावा बाळछंदो ॥ ध्रु० ॥ रामकृष्ण नित्य उदो । हृदयकळिके भाव भेदो । निवृत्तिसहित शरीर निंदों । नित्य उदो तुझाची २ क्षीरसिंधुही दुहिला । चतुर्दशरत्नीं भरला । नेघे तेथील साउला । मज अबोला प्रपंचेंसी । दान देगा उदारश्रेष्ठा । परब्रह्म तूं वैकुंठा । मुक्तिमार्गींचा चोहटा । फुकटा नेघे तया ३ पृथ्वीतळ राज्यमद । मी नेघें नेणें हेंही पद । रामकृष्ण वाचे गोविंद । हाचि छंद तुझ्या पंथें । मंत्रतीर्थ यज्ञयाग । या न करीं भागाभाग । तूंचि होऊनि सर्वांग । सर्व संग मज देईं ४ वृत्तिसहित मज लपवीं माझें मन चरणीं ठेवीं । निवृत्ति पदोपदीं गोवीं । तूं गोसावी दीनोद्धरण । सात पांच तीन मेळा । पा नेघे तत्वांचा सोहळा । रज तमाचा कंटाळा । हृदयीं जिव्हाळा हरी वसो ५ श्वेत पीत नेघें वस्त्र । ज्ञानविज्ञान नेघें शास्त्र । स्वर्गमृत्यु पाताळमात्र । नित्य वक्त्र हरी देईं । चंद्रसूर्यमहेंद्रपदें । ध्रुवादिकांचीं आनंदें । तें मी नेघे गा आल्हादें । तुझ्या ब्रीदें करीन घोष ६ करचरणेंसि इंद्रियवृत्ति । तुझ्या ठायीं तूंच होती । मी माझी उरों नेदी कीर्ति । हें दान श्रीपति मज द्यावें ७ शांति दया क्षमा ऋद्धी । हेंहि पाहतां मज उपाधी । तुझीचिया नामाची समाधी । कृपानिधी मज द्यावी ८ बापरखुमादेविवरु तुष्टला । दान घे घे म्हणोनि बोळला । अजानवृक्ष पाल्हाईला । मग बोलिला विट्ठल हरी ९ पुंडलिकें केलें रे कोडें । तें तुवां मार्गातलें रे निवाडें । मी तुज हृदयीं सांपडे । हें त्वां केलें ज्ञानदेवा १० ज्ञानदेवें घेतलें दान । हृदयीं धरूनियां ध्यान । समाधी बैसला निर्वाण । कथा कीर्तन करीतु ११ बाळछंदो बावीस जन्में । तोडिलीं भवाब्धीचीं कर्मे । चंद्रार्क तारांगणें । रश्मी दान घेतला हरी ॥ १२ ॥

डौर

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

४३२६ सभा समस्त सधुसंतांची। महामुनी विरक्तांची। पंडित पाठक ज्ञानियांची। समस्तांसीं विनवणी १ या पहिलिया पहाऱ्यांत। डौरकार सांगील मात। समस्त रिझाल तुम्हीं संत। टेका निवांत तुम्ही सर्व २ आतां परिसा पांच नाद। पांच नादांचे पांच भेद। पहिला नाद चटपट चटपट। दुसरा खटपट खटपट। तिसरा लटपट लटपट। चौथा फटफट फटफट। पांचवा तळमळ तळमळ ३ पहिला नाद चटपट चटपट। शिखासूत्र त्यजूनी सपाट। विरजा होमिला इष्ट। परि अपुट तैसाची ४ वायां केली तडातोडी। वृथा त्यजिली सूत्रशेंडी। परि विषयवासना न सोडी। उपाधि गाढी श्रीपादा ५ संन्यास घेउनी कांचां। जिव्हां शिश्न वेधलें लांचा। विटंबु केला बापुडे कायेचा। चटपट चटपट मनींचें मनीं वसेगा दादेनो ६ खटपट खटपट। शास्त्रप्रज्ञा अलोट। बांधोनी व्युत्पत्तीची मोट। सैरा सुनाट धांवती ७ वाद तर्कालागीं धांवें। भरला विषयाचे हावें। वरिवरि वृंदावन दिसे बरवें। परि अंतरीं कडुवट गा दादेनो ८ लटपट लटपट। मेळवूनि शिष्यांचा थाट अद्वैत ज्ञानाचा बोभाट। भरिला हाट जीविकेसीं ९ गुरु लोभी धनमान। शिष्य लोभी अति दीन। दोघांसी लटपट लागली पूर्ण। कोण कोणासी आवरेना १० ब्रह्मज्ञान जाहले वोस। पाहिलें दुःखाचे दिवस। अंतीं जाले कासावीस। कामपाश समंध गा दादेनो ११ आतां फटफट फटफट। या नादाची गाठ नीट। वोळगोनी औटपीठ। उर्ध्व पाठ भेदिती १२ मन पवन समरसोनी। ब्रह्मरंध्रीं लीन होउनी। हा अभिमान वाहोनी। जालेपणीं फुंजती १३ तें वोखटं गा डौरकारा। करोनि देहाचा मातेरा। भरूं पाहाती सुषुम्नाद्वारा परि असाध्य खरा तो मार्गु १४ ऐसी जालिया ब्रह्मप्राप्ति शिणतोच अहोरात्रीं अंति विरोध भगवद्भक्ती। या लागीं बोलती फटफट गा दादेनो १५ आतां तळमळ तळमळ। धरणीं पारणीं हळाहाळ। तीर्थयात्रेलागीं चळपळ। घेतलें बळ तपाचें १६ जपध्यान मत्रावळी। नाना दैवतें आराधिलीं। शेखीं काळें नरडी चेपिली। दुःखें तळमळी या हेतु १७ ऐसें भेद नादाचे। मनीं धरा विवेकाचें। ज्ञानदेव बोलें निवृत्तीचें। बोला वाचें हरिनाम गा दादेनो

अंबुला

श्रीज्ञानेश्वरमहाराज

४३२७ विचारितां देहीं अविचार अंबुला । न साहे वो साहिला काय करूं १ सखि सांगे गोष्टी चाल कृष्णभेटी । आम्ही तुम्ही शेवटीं वैकुंठीं नांदों २ येरि सांगे भावो जावें वो प्रवृत्ति । तंववरीं गती येतां नये ३ ज्ञानदेवो प्रवृत्ति निघालिया तत्परा । हरि आला सत्वरा तया भेटी ॥ ४ ॥

४३२८ न गमे हा संसारु म्हणोनि केला भ्रतारु । लोक अनाचारु म्हणती मज १ चंचल जालियें म्हणतील मज । कवणा सांगूं हें जिवींचें गूज २ बापरखुमादेविवरा विठ्ठलावांचूनि नेणें । सतत राहणें याचे पायीं ॥ ३ ॥

४३२९ अंबुला माहेरीं भोगे धणीवरीं । मग तया श्रीहरी सांगों गूज १ माझें सुख मीच भोगीन । क्षेमेंसि निगेन अंगोअंगीं २ सांडुनि कुळाचार जालियें निर्लज्ज । तुम्हीं काय मज शिकवाल ३ रखुमादेविवरु विठ्ठल मातापिता । मी त्याची दुहिता सर्वांगणी ॥ ४ ॥

४३३० जियेचा अंबुला रुसूनियां जाये । तियेचें जीवित्व जळों गे माय १ आम्हीं रुसों नेणों आम्ही रुसों नेणों । अंबुलिया रुसों नेदूं गे बाईये २ ज्याचेनि अंगें जोडला हा ठावो । रखुमादेविवरु नाहो लुझाविला ॥ ३ ॥

४३३१ अष्टभावें भोगितां न पुरे धणी । देह उगाणी केलो देखा १ अंबुला निघाला अंबुल्या गांवा । मी वो तयासवां जातू असें २ रखुमादेविवरु लागलासे चोरु । मार्ग बुडविला घराचारु ॥ ३ ॥

४३३२ दुरळु अंबुला केला गे बाई । ब्रह्मादिकां तो न पडे ठाईं १ हालों नये चालों नये । सैरावैरां कांहीं बोलों नये २ अंबुला केला धावें जरीं मन । बुडती बेताळीस जाती नाक कान ३ मागील केलें तें अवघेंचि वावो । बापरखुमादेविवरु विठ्ठलु नाहो ॥ ४ ॥

४३३३ सुची अंबुला ज्ञान घराचारु । भक्ति हें साकारु आवडली १ काये सांगू माय निर्गुण अंबुला । शून्यीं मिळाला नाहीं ठाई २ रखुमादेविवरु साकार अंबुला । मज पूर्ण आला बाईये वो ॥ ३ ॥

४३३४ अंबुला विकून घेतो वस्तु । घराचार समस्तु बुडविला १ उठोनि गेलिये अज्ञान म्हणाल । म्यां तंव कैवल्य जोडियेलें २ अंबुला सांडूनि परावा केला । संसार सांडिला काय सांगों ३ रखुमादेविवरें मज अर्पुनि नेलें । सुखचि दिधलें काय सांगों ॥ ४ ॥

४३३५ सगुण अंबुला निर्गुण पैं जाला। घराचार समस्त बुडविला १ आशा हे सासु असतां बुडविली। शांति माउली भेटों आली २ रखुमादेवीवर विठ्ठलेंसी चाड। अद्वैतेंसी माळ घेऊनि ठेलें ॥ ३ ॥

४३३६ अंबुला होता तो लेंकरू जाला। घराचार बुडविला बाईयांनो १ म्हणौनि अकुळी म्हणाल उणें। तुम्ही जाणते जाणा परमार्थ खुणें २ रखुमादेविवरें विठ्ठलें भोगियलें। लंपट जाहालिये सहजानंदीं ॥ ३ ॥

४३३७ स्वरूपाचेनि भावें बिंब हें ग्रासिलें। परि खूण न बोले काय करूं। रूपाचा दर्पण रूपेंविण पाहिला। द्रष्टाहि निमाला नवल कायी १ जिकडें जाय तिकडें दर्शन सांगाती। उदो ना अस्तु हे नाहीं द्वैतस्थिति २ पूर्वबिंब शून्य हे शब्दाचि निमाले। अनाम्याचेनि भले होतें सुखें। त्यासी रूप नांव ठाव संकल्पें आणिला। अरूपाच्या बोला नाम ठेला ३ बापरखुमादेविवरु विठ्ठलुचि एक। भोगी समसुख ऐक्यपणें। अदृश्य अंबुला जागतां निववीजे। परि सेज स्वभावीं दुजें रया ॥ ४ ॥

आशीर्वाद

श्रीतुकाराममहाराज

४३३८ आशीर्वाद तया जाती। आवडी चित्तीं देवाची १ कल्याण तें असें क्षेम। वाढे प्रेम आगळें २ भक्तिभाग्य गांठीं धन। त्या नमन जीवासी ३ तुका म्हणे हरिचे दास। तेथें आस सकळ ॥ ४ ॥

४३३९ तयासाठीं वेंचूं वाणी। आइकों कानीं वारता १ क्षेम माझे हरिजन। समाधान पुसतां त्यां २ परत्रींचे जे सांगाती। त्यांची याती न विचारी ३ तुका म्हणे धैर्यवंतें। निर्मळ चित्तें तीं एक ॥ ४ ॥

४३४० अभय उत्तर संतीं केलें दान। जालें समाधान चित्त तेणें १ आतां प्रेमरसें न घडें खंडण। द्यावें कृपादान नारायणा २ आलें जें उचित देह विभागासी। तेणें पायांपासीं उभीं असों ३ तुका म्हणे करी पूजन वैखरी। बोबडा उत्तरीं गातों गीत ॥ ४ ॥

४३४१ असों मंत्रहीन क्रिया। नका चर्या विचारूं १ सेवेंमधीं जमा धरा। कृपा करा शेवटीं २ विचारुनी ठायांठाव। येथें भाव राहिला ३ आतां तुकयापाशीं हेवा। नाहीं देवा तांतडी ॥ ४ ॥

४३४२ जीवेंसाठीं यत्नभाव । त्याची नाव बळकट १ पैल तीरा जातां कांहीं । संदेह नाहीं भवनदी २ विश्वासाचा धन्य जाती । तेथें वस्ती देवाची ३ तुका म्हणे भोळियांचा । देव साचा अंकित ॥ ४ ॥

प्रासंगिक अभंग

श्रीतुकाराममहाराज

वारी चुकली तेव्हां देवास दिलेला निरोप

४३४३ श्री पंढरीशा पतितपावना । एक विज्ञापना पायांपाशीं १ अनाथा जीवांचा तूं काज कैवारी । ऐसी चराचरीं ब्रीदावळी २ न सांगतां कळे अंतरीचें गुज । आतां तुझी लाज तुज देवा ३ आळिकर त्याचें करिसी समाधान । अभयाचें दान देऊनियां ४ तुका म्हणें तूंचि खेळें दोन्हीं ठायीं । नसेल तो देई धीर मना ॥ ५ ॥

४३४४ तुम्ही संतजनीं । माझी करावी विनवणी १ काय तुक्याचा अन्याय । त्यासी अंतरले पाय २ भाका बहुतां रीतीं । माझी कींव काकुलती ३ न देखे पंढरी । तुका म्हणे विटेवरीं ॥ ४ ॥

४३४५ येती वारकरी । वाट पाहातों तोंवरीं १ घालुनियां दंडवत । पुसेन निरोपाची मात २ पत्र हातीं दिलें । तया तेथें पाठविलें ३ तुका म्हणे येती । जाईन सामोरा पुढती ॥ ४ ॥

४३४६ रुळे महाद्वारीं । पायांखालील पायरी १ तैसे माझे दंडवत । निरोप सांगतील संत २ पडे दंडकाठी । देह भलतीसवा लोटी ३ तुका म्हणे बाळ । लोळे न धरितां सांभाळ ॥ ४ ॥

४३४७ होईल कृपादान । तरी मी येईन धांवोन १ होती संतांचिया भेटी । आनंदें नाचों वाळवंटीं २ रिघेन मातेपुढें । स्तनपान करीन कोडें ३ तुका म्हणे ताप । हरती देखोनियां बाप ॥ ४ ॥

४३४८ परिसोनी उत्तर । जाब देईजे सत्वर १ जरीं तूं होसी कृपावंत । तरी हा बोलावीं पतित २ नाणीं कांहीं मना । करूनि पापाचा उगाणा ३ तुका म्हणे नाहीं । काय शक्ती तुझे पायीं ॥ ४ ॥

४३४९ कोणा मुखें ऐसी ऐकेन मी मात । चाल तुज पंढरीनाथ बोला-

वितो १ मग मी न धरीं आस मागील बोभाट । वेगीं धरिन वाट माहेराची २ नीरांजलें चित्त करितें तळमळ । केधवां देखती मूळ आलें डोळें ३ तुका म्हणे कई भाग्याची उजरी । होईल पंढरी देखावया ॥ ४ ॥

४३५० कां माझे पंढरी न देखती डोळे । काय हें न कळे पाप त्यांचें १ पाय पंथें कां हे न चालती वाट । कोण हें अदृष्ट कर्म बळी २ कां हें पायांवरीं न पडे मस्तक । क्षेम कां हस्तक न पवती ३ कां या इंद्रियांची न पुरे वासना । पवित्र होइना जिव्हा कीर्ति ४ तुका म्हणे कई जाऊनि मोटळें । पडेन हा लोळें महाद्वारीं ॥ ५ ॥

४३५१ कां माझा विसर पडला मायबापा । सांडियेली कृपा कोण्या गुणें १ कैसा कंठूनियां राहों संवसार । काय एक धीर देऊं मना २ नाहीं निरोपाची पावली वारता । न करावी ते चिंता ऐसी कांहीं ३ तुका म्हणे एक वेंचुनी वचन । नाहीं समाधान केलें माझें ॥ ४ ॥

४३५२ आतां पाहों पंथ माहेराची वाट । कामाचा बोभाट पडों सुखें १ काय करूं आतां न गमेसें झालें । बहुत सोसिलें बहु दीस २ घर लागे पाठीं चित्ता उभें वारें । आपुलें ते झुरें पाहावया ३ तुका म्हणे जीव गेला तरी जावो । धरिला तो देव भावसिद्धी ॥ ४ ॥

४३५३ काय झालें नेणों माझिया कपाळा । न देखिजे डोळां मूळ येतां १ बहु दीस पाहे वचनाची वास । धरिलें उदास पांडुरंगा २ नाहीं निरोपाचें पावलें उत्तर । ऐसें तो निष्ठुर न पाहिजे ३ पडिला विसर किंवा कांहीं धंदा । त्याहुनी गोविंदा जरूरसा ४ तुका म्हणे आलें वेंचावें सांकडें । देणें घेणें पुढें तोही धाक ॥ ५ ॥

४३५४ पवढा संकोच तरि कां व्यालासी । आम्ही कोणापासीं तोंड वासूं १ कोण मज पुसे शिणलें भागलें । जरी मोकलीलें तुम्ही देवा २ कवणाची वाट पाहों कोणीकडे । कोण मज ओढे जिवलग ३ काण जाणे माझें जीवांचें सांकडें । उगवील कोडें संकटाचें ४ तुका म्हणे तुम्ही देखिली निश्चिती । काय माझें चित्तीं पांडुरंगा ॥ ५ ॥

४३५५ आतां आशिर्वाद । माझा असों सुखें नांद १ म्हणसी कोण तरी काळें । आहेतसीं माझीं बाळें २ दुरी दुरांतर । तरी घेशी समाचार ३ नेसी कधीं तरी । तुका म्हणे लाज हरी ॥ ४ ॥

४३५६ बोलिलों तें आतां । कांहीं जाणतां नेणतां १ क्षमा करावे अन्याय । पांडुरंगे माझे माय २ स्तुती निंदा केली । लागे पाहिजे साहिली ३ तुका म्हणे लाड । दिला तैसें पुरवा कोड ॥ ४ ॥

वारकरी परत येईतोंपर्यंत मनाची स्थिती

४३५७ माहेरींचा काय येईल निरोप। म्हणऊनी झोंप नाहीं डोळां १ वाट पाहे आस धरूनियां जीवीं। निढळां हे ठेवीं वरी बाहे २ बोटावरी माप लेखितां दिवस। होतों कासावीस धीर नाहीं ३ काय नेणों संतां पडिला विसर। कीं नव्हे सादर मायबाप ४ तुका म्हणे तेथें होईल दाटणी। कोण माझें आणी मना तेथें ॥ ५ ॥

४३५८ परि तो आहे कृपेचा सागर। तोंवरी अंतर पडों नेदी १ बहु काने दृष्टी आइके देखणा। पुरोनियां जना उरलासे २ सांगितल्याविणें जाणें अंतरींचें। पुरवावें ज्याचें तेंचि कोड ३ बहु मुखें कीर्ति आर्याकिली कानीं। विश्वासही मनीं आहे माझ्या ४ तुका म्हणे नाहीं जात वायांविण। पाळिलों वचन बोलिलों तें ॥ ५ ॥

४३५९ क्षेम मायबाप पुसेन हें आधीं। न घली हें मधीं सुख दुःख १ न करी तांतडी आपणांपासुनी। आइकेन कानीं सांगती तें २ अंतरींचें संत जाणतील गुज। निरोप तो मज सांगतील ३ पायांवरी डोई ठेवीन आदरें। प्रीतीपडिभरें आलिंगून ४ तुका म्हणे काया करीन कुरवंडी। ओवाळून सांडी त्यांवरून ॥ ५ ॥

४३६० होईल माझी संतीं भाकिली करुणा। जे त्या नारायणा मनीं बैसे १ शृंगारूनी माझीं बोबडीं उत्तरें। होतील विस्तारें सांगीतलीं २ क्षेम आहे ऐसें होईल सांगीतलें। पाहिजे धाडिलें शीघ्र मूळ ३ अवस्था जे माझी ठावी आहे संतां। होईल कृपावंता निरोपिली ४ तुका म्हणे सवें येईल मुऱ्हाळी। किंवा कांहीं उरी राखतील ॥ ५ ॥

४३६१ दोहींमध्यें एक घडेल विश्वासें। भातुकें सरिसें मूळ तरी १ करिती निरास निःशेष न घडे। कांहीं तरी ओढे चित्त माये २ लौकिकाची तरी धरितील लाज। काय माझ्या काज आचरणें ३ अथवा कोणाचें घेणें लागे रीण। नाहीं तरी हीन कमी कांहीं ४ व्यालीचिये अंगीं असती वेदना। तुका म्हणे मना मन साक्ष ॥ ५ ॥

४३६२ माहेराचें आलें तें मज माहेर। सुखाचें उत्तर करिन त्यासी १ पायांवरी माथा आलिंगीन बाहीं। वेईन लवलाहीं पायवणी २ सुख समाचार पुसेन सकळ। कैसा पर्वकाळ आहे त्यास ३ आपुलें जीवींचें सुखदुःख भावें। सांगेन आघवें आहे तैसें ४ तुका म्हणे वीट नेघे आवडीचा। बोलिलींच वाचा बोलवीन ॥ ५ ॥

४३६३ आतां माझे सखे येती वारकरी। जीवा आस थोरी लागलीसे १

सांगतील माझ्या निरोपाची मात । सकळ वृत्तांत माहेरींचा २ काय लाभ झाला काय होतें केणें । काय काय कोणें सांठवीलें ३ मागणें तें काय धाडिलें भातुकें । पुसेन तें सुखें आहेतसीं ४ तुका म्हणे काय सांगती तें कानीं । ऐकोनियां मनीं धरीन राहें ॥ ५ ॥

४३६४ काय करावें म्यां केले ते विचार । घडेल साचार काय पाहों १ काय मन नाहीं धरित आवडी । प्रारब्धीं जोडी तेचि खरी २ काय म्यां तेथींचें रांधिलें चाखोनी । ते हे करी मनीं विवंचना ३ आणीकही त्यासी बहुत कारणें । बहु असें जिणें ओढीचेंही ४ तुका म्हणे आम्हा बोळविल्यावरी । परती माघारीं केली नाहीं ॥ ५ ॥

४३६५ आम्हां आराणूक संवसाराहातीं । पडिली नव्हती आजीवरी १ पुत्र दारा धन होता मनीं धंदा । गोवियेलों सदां होतों कामें २ वोढवले ऐसें दिसतें कपाळ । राहिलें सकळ आवरोनी ३ मागें पुढें कांहीं न दिसे पाहतां । तेथूनियां चिंता उपजली ४ तुका म्हणे वाट पाह्याचें कारण । येथींचिया हीन झालें भाग्य ॥ ५ ॥

४३६६ बहु दीस नाहीं माहेरींची भेटी । जाली होती तुटी व्यवसायें १ आपुलाल्या होतों गुंतलों व्यासंगें । नाहीं त्या प्रसंगें आठवलें २ तोडिलें तुटतें जडती जडलें । आहे तें आपुलें आपणापें ३ बहु निरोपाचें पावलें उत्तर । जवळींच पर एक तेंहीं ४ काय जाणों मोह होईल सांडिला । बहु दिस तुटला तुका म्हणे ॥ ५ ॥

४३६७ होतीं नेणों जालीं कठिणें कठीण । जवळींच मन मनें ग्वाही १ आम्ही होतों सोई सांडिला मारग । घडलें तें मग तिकूनही २ निश्चितीनें होते पुढिलांची सांडी । न चाली ते कोंडी मायबापा ३ आम्हां नाहीं त्यांचा घडला आठव । त्यांचा बहु जीव विखुरला ४ तुका म्हणे झालें धर्माचें माहेर । पडिलें अंतर आम्हांकूनीं ॥ ५ ॥

४३६८ आतां करावा कां सोस वायांविण । लटिकाचि सीण मनासी हा १ असेल तें कळों येईल लौकरी । आतां वारकरी आल्यापाठीं २ बहु विलंबाचें सन्निध पातलें । धीराचें राहिलें फळ पोटीं ३ चालिलें तें ठाव पावेल शेवटीं । पुरलिया तुटी पाउलांची ४ तुका म्हणे आसे लागलासे जीव । म्हणऊनि कींव भाकीतसे ॥ ५ ॥

वारकरी परत आल्यानंतरची स्थिति

४३६९ भागलेती देवा । माझा नमस्कार घ्यावा १ तुम्हीं क्षेम कीं सकळ

बाळ अवघे गोपाळ २ मारगीं चालतां । श्रमलेती येतां जातां ३ तुका म्हणे कांहीं । कृपा आहे माझ्या ठायीं ॥ ४ ॥

४३७० घालोनियां ज्योती । वाट पाहे दिवसरातीं १ बहु उताविळ मन । तुमचें व्हावें दरूषण २ आलों बोळवीत । तैसें याचि पंथें चित्त ३ तुका म्हणे पेणीं । येतां जातां दिवस गणी ॥ ४ ॥

४३७१ आजीं दिवस धन्य । तुमचें झालें दरुषण १ माहेरींची मात । अवघा विस्तारीं वृत्तांत २ आइकतों मन । करूनी सादर श्रवण ३ तुका म्हणे नाम । माझा सकळ संभ्रम ॥ ४ ॥

४३७२ बोलिलीं तीं काय । माझा बाप आणि माय १ ऐसें सांगा जी झडकरीं । तुम्हीं सखे वारकरी २ पत्राचें वचन । काय दिलें फिरावून ३ तुका म्हणे कांहीं । मना आणिलें कीं नाहीं ॥ ४ ॥

४३७३ काय पाठविलें । सांगा भातुकें विठ्ठलें १ आसे लागलासे जीव । काय केली माझी कींव २ फडिलें मुडतर । किंवा कांहीं जरजर ३ तुका म्हणे सांगा । कैसें आर्त पांडुरंगा ॥ ४ ॥

४३७४ आजींचिया लाभें ब्रह्मांड ठेंगणें । सुखी झालें मन कल्पवेना १ आर्तभूत माझा जीव जयासाठीं । त्यांच्या जाल्या भेटी पायासवें २ वाटुली पाहतां सिणले नयन । बहु होतें मन आर्तभूत ३ माझ्या निरोपाचें आणिलें उत्तर । होईल समाचार सांगती तो ४ तुका म्हणे भेटी निवारला ताप । फळले संकल्प संत आले ॥ ५ ॥

४३७५ आजीं बरवें झालें । माझें माहेर भेटलें १ डोळां देखिला सज्जन । भाग निवारला शीण २ धन्य झालों आतां । क्षेम देऊनियां संतां ३ इच्छिलें पावलों । तुका म्हणे धन्य झालों ॥ ४ ॥

४३७६ वोरसोनी येती । वत्सें धेनुवेच्या चित्तीं १ माझा करावा सांभाळ । वोरसोनियां कृपाळ २ स्नेहें भूकतान । विसरती झाले शीण ३ तुका म्हणे कवतुकें । दिलें प्रेमाचें भातुकें ॥ ४ ॥

४३७७ आलें तें आधीं खाईन भातुकें । मग कवतुकें गाईन ओंव्या १ सांगितला आधीं आइकों निरोप । होईल माझा बाप पुसे तो तें २ तुका म्हणे माझे सखे वारकरी । आले हे माहेरींहून आजि ॥ ३ ॥

४३७८ अमूप जोडल्या सुखाचिया रासी । पार त्या भाग्यासी नाहीं आतां १ काय सांगों सुख झालें आलिंगनें । निवालीं दर्शनें कांति माझी २ तुका म्हणे यांच्या उपकारासाठीं । नाहीं माझे गांठीं कांहीं एक ॥ ३ ॥

४३७९ पवित्र व्हावया घालीन लोळणी । ठेवीन चरणीं मस्तक हें १

जोडोनी हस्तक करीन विनवणी । घेईन पायवणी धोवोनिया २ तुका म्हणे माझें भांडवल सुचे । संता हें ठायींचें ठावें आहे ॥ ३ ॥

निर्याणाचे वेळचे अभंग

४३८० तुम्ही सनकादिक संत । म्हणवितां कृपावत १ पवढा करा उपकार देवा सांगा नमस्कार २ भाकावी करुणा । विनवा पंढरीचा राणा ३ तुका म्हणे मज आठवा । मूळ लवकरीं पाठवा ॥ ४ ॥

४३८१ पैल आले हरी । शंख चक्र शोभे करीं १ गरुड येतो फडत्कारें । नाभी नाभी म्हणे त्वरें २ मुगुटकुंडलांच्या दीप्ति । तेजें लोपला गभस्ति ३ मेघश्यामवर्ण हरी । मूर्ति डोळस साजिरी ४ चतूर्भूज वैजयंती । गळां माळ हे रुळती ५ पीतांबर झळके कैसा । उजळल्या दाही दिशा ६ तुका झालासे संतुष्ट । घरां आले वैकुंठपीठ ॥ ७ ॥

४३८२ शंख चक्र गदा पद्म । पैल आला पुरुषोत्तम १ नाभी नाभी रे भक्तराया । वेगीं पावलों सखया २ दुरुनि येतां दिसे दृष्टीं । धाकें दोष पळती सृष्टीं ३ तुका देखोनि एकला । वैकुंठींहुनि हरी आला ॥ ४ ॥

४३८३ पैल दिसतील भार । दिंडी पताका अपार १ आला पंढरीचा राणा । दिसतील त्याच्या खुणा २ सुख वाटे मना । डोळे बाह्या स्फुरती ३ उठिले गजर नामाचे । दळभार वैष्णवांचे ४ तुका करी रिता ठाव । त्यांसी बैसावया वाव ॥ ५ ॥

४३८४ चला जाऊं रे सामोरें । पुढें भेटों विठ्ठल धुरे १ तुका आनंदला मनीं । कैसा जातो लोटांगणीं । फेडावया धणी । प्रेमसुखाची आजीं २ पुढें आले कृपावंत । मायबाप साधुसंत ३ तुका आळंगिला बाहीं । ठेविला विटोबाचे पायीं ॥ ४ ॥

घरीं देव आल्यावेळचे अभंग

४३८५ पाहुणे घरासी । आजीं आले हृषीकेशी १ काय करूं उपचार । कोंप मोडकी जरजर । कण्या दरदरा । पाण्यामाजीं रांधिल्या २ घरीं मोडक्या बाजा । वरीं वाकळांच्या शेजा ३ मुखशुद्धि तुळसीदळ । तुका म्हणे मी दुर्बळ ॥ ४ ॥

वैकुंठगमनानंतर श्रीपंढरीरायाचा शोक

४३८६ माझा प्रेमाचा पुतळा । तुका टाकोनियां गेला १ माझ्या जीवीं

त्याचा छंद । पांडुरंग रडे फुंदे २ काय सांगों तुज गोष्टी । दुःख न माये तें पोटीं ३ म्हणे रुक्मिणीचा कांत । माझें संबोखावें चित्त ४ सर्व गुणांतील गोड । तुका लावण्याचें झाड ॥ ५ ॥

४३८७ सर्व बोधांतील बोध । तुका पंचम तो वेद १ कैसा ब्रह्मीं गुप्त ठेला । नेणों वारा पाणी झाला २ हरी म्हणे वो रुक्मिणी । दावा आणुनियां कोणी ३ तुका म्हणे ऐका । सांगों वैकुंठनायका ॥ ४ ॥

४३८८ भक्ति आनंदानें केली । माझी कल्पना निमाली १ नेलें अंतर खोलुनी । प्रेम प्यालासे धुवोनी २ माझा देह रंगशीला । नाहीं गेला कळीकाळा ३ तुका म्हणे हरी भला । नेणों देह सर्व गेला ॥ ४ ॥

४३८९ वाट पाहे दाहीं वाटें । तुका दिसों नेदी कोठें १ ऐसें कैसें मज केलें । सर्व सुखदु:ख नेलें २ त्यांहीं सुखें सुखावला । मोठा घात माझा केला ३ तुका म्हणे तेंचि धन । दीनदुबळ्याचे प्राण ॥ ४ ॥

श्रीचोखोबा पांडुरंगरायांचा शेवटचा निरोप घेतांना

४३९० माझी तूं माउली माझी तूं माउली । माझी तूं माउली विठ्ठला तूं १ मज कां मोकलिलें वेगळें कां केलें । कां वा धाडियेलें मंगळवेढ्या २ काय माझा भार झालासे जोजार । म्हणोनि केलें दूर पायांपरतें ३ चोखा म्हणे मज द्रव्याची नाहीं चाड । तुझें नाम गोड मुखीं गातां ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज (रावण मंदोदरी संवाद)

४३९१ विनंति करी मंदोदरी । परिसा स्वामी दशकंधरी १ वांयां आणिली जानकी घरीं । लाज तिहीं लोकीं २ मज पाहातां हे विवसी । क्षय आणिला कुळासी ३ अभिलाषितां पर सती । हें तों नव्हे राजनीती ४ कोण आमुचा हितकरु । सांगे निर्मळ विचारु ५ नामया स्वामीसी शरण जावें । स्वहित आपुलें करावें ॥ ६ ॥

४३९२ ज्यातें ध्यानीं ध्याती योगी । तो मज येतो भेटीलागीं १ तया रामासी विन्मुख होणें । जळो जिणें लाजिरवाणें २ व्रतें तपें ज्या साधिती । तो मज नित्य ध्यातो चित्तीं ३ जो अगम्य वेद पुराणां । तो मज येतो समरंगणा ४ नामया स्वामीच्या दर्शनें । मग कैंचि भवबंधनें ॥ ५ ॥

४३९३ मंदोदरी करी विनंती । परिसा स्वामी लंकापती १ सोडा रामाची अंतुरी । जंव तो राम आहे दुरी २ उदकीं तारिले पाषाण । हा तो प्रताप नव्हे सान ३ झाला बिभीषण शाहाणा । देखोनी तुमच्या दुश्चिनपणा ४ जाउनी

रामासी भेटला । मृत्युपासून सुटला ५ नामयास्वामी रघुनंदन । वेगीं करावा प्रसन्न ॥ ६ ॥

४३९४ म्हणसी बिभीषण शहाणा । परि तो महामूर्ख जाणा १ काय तो रामासी भेटला । अवघा रामचि नाहीं झाला २ कोण हित केलें तेणें । राम नाकळेचीं मनें ३ राम दृष्टीं देखतांची । पदवी न घेववे त्याची ४ म्हणशी झाला लंकापती । नाश पावेल कल्पांतीं ५ नामया स्वामीतें जिंकोन । अवघा रामचि मी होईन ॥ ६ ॥

नक्र—उद्धार

४३९५ नक्र बोले ऐके हृषीकेशी । नाममात्रें तारिले गजेंद्रासी । काय-कृपें झालें मजविशीं । आतां कैसा बा मोकलूनि जासी १ कळलें तुझें देवपण आतां । सोडीं ब्रीद आपुलें दीनानाथा ॥ धृ० ॥ दीनानाथ म्हणविसी कशा । साठीं । द्वैतभाव त्वां धरियेला पोटीं । कैसें पाप लाविलें माझे गाठीं । तुझें रूप देखिलें आजि दृष्टीं २ दीनानाथ बोलती वेद चारी । साधुसंत गाताती नानापरी । सत्य ब्रीद मिरवीत चराचरीं । सोडी ब्रीद आपुलें झडकरीं ३ रजमात्रें तारिली अहिल्या शिळा । नामें करूनि उद्धरिले अजामेळा । पापी कैसा मी घननीळा । तुझें रूप देखिलें म्यां आजि डोळां ४ न्याय ब्रीद घेईन तुझें आतां । पापी कैसा मी सांग दीनानाथा । कैसें पाप मारिलें माझ्या माथां । अझूनि लाज कां नये तुझ्या चित्ता ५ नक्र बोले देवासी हांसूं आलें । निंदा नोहे स्तवन माझें केलें । दीनानाथें तात्काळ उद्धरिलें । विष्णुदास नामा कौतुक बोले ॥ ६ ॥

श्रीमारुतीपर अभंग

श्रीतुकाराममहाराज

४३९६ स्वामी माझा ब्रह्मचारी । मातेसमान अवघ्या नारी १ उपजतां बाळपणीं । गिळूं पाहे वासरमणी २ अंगीं शेंदुराची उटी । कटीं सोन्याची कांसोटी ४ तुका म्हणे संकटासी । शरण जावें मारुतीसी ॥ ४ ॥

४३९७ शरण शरण हनुमंता । तुम्हां आलों रामदूता १ काय भक्तीच्या त्या वाटा । मज दाखाव्या सुभटा २ शूर आणि धीर । स्वामिकाजीं बळिया वीर ३ तुका म्हणे रुद्रा । अंजनीचिया कुमरा ॥ ४ ॥

४३९८ काम घातला बांदोडीं । काळ केला देशधडी १ तया माझे दंड-

वत । कपिकुळीं हनुमंत २ शरीर वज्राऐसें । कवळी ब्रह्मांड जो पुच्छें ३ रामरायाच्या सेवका । शरण आलों म्हणे तुका ॥ ४ ॥

४३९९ हनुमंत महाबळी । रावणाची दाढी जाळी १ तया माझा नमस्कार । वारंवार निरंतर २ करोनि उड्डाण । केलें लंकेचें शोधन ३ जाळियेली लंका । धन्य धन्य म्हणे तुका ॥ ४ ॥

श्रीनामदेवमहाराज

४४०० पिंड घारीनें झडपिला । अंजनीनें तो सेविला १ अंजनीच्या तपासाठीं । महारुद्र आले पोटीं २ चैत्र शुद्ध पौर्णिमेसी । सूर्योदयसमयासी ३ महारुद्र प्रगटले । नामा म्हणे म्यां वंदिले ॥ ४ ॥

पुरवणी–अभंग

छपाईनंतर सुचविले गेलेले अगर नजरचुकीनें राहिलेले अभंग खालीं दिले आहेत.

रूपपरः—

४४०१ दिव्यतेज झळकती रत्नकीळा फांकती । अगणित लावण्य तेजप्रभा दिसती गे माये १ कानडा वो सुंदर रूपडा गे । अंतरीं बाहेरीं पाहतां दिसे उघडा गे २ आलिंगनालागीं मन उतावीळ होय । क्षेम देतां माझें मीपण जाय ३ मागें पुढें चहूंकडे उघडें पाहीं । पाहावयासी गेलें मजला ठक पडलें बाई ४ बाहेरीं पाहूं जातां अंतरीं भासे । जें जें भासे तें तें येकीयेक समरसें ५ एकाजनार्दनीं जीवींचा जिव्हाळा । एकपणें पहातां न दिसे दृष्टीवेगळा ॥ ६ ॥

४४०२ ज्याचें गुणनाम आठवितां मनचि नाहीं होय । अनुभवाचे पाय पुढें चालती १ निर्गुण गे माय गुणवंत जाला ॥ ध्रु० ॥ प्रतिबिंबीं बिंबतसे चैतन्याचे मुसें । प्रति ठसावत तें वृंदावनीं ब्रह्म असे गे माये २ बापरखुमादेविवरु डोळसु सांवळा । द्वैत अद्वैत सोहळा भोगवि गे माये ॥ ३ ॥

४४०३ दोहीं बाहीं संतांची सभा । सिंहासनीं उभा श्रीविठ्ठल १ गाती नारद तुंबर प्रेमें । हरीचीं नामें गर्जती २ बापरखुमादेविवरु विठ्ठलु उभा । त्रैलोक्याची शोभा शोभतसे ॥ ३ ॥

४४०४ लावण्याचा गाभा त्रैलोक्याची शोभा । विटेवरी उभा पंढरीये १ पाउलें गोजिरीं श्रीमुख शोभलें । ध्यान मिरवलें भीमातीरीं २ वैजयंती माळा

किरीट कुंडलें। परिधान केलें पीत वस्त्र ३ चोखा म्हणे ऐसा लावण्य पुतळा। तो आम्ही देखिला दृष्टिभरीं ॥ ४ ॥

नामपरः—

४४०५ पडतां जड भारी। दासीं आठवावा हरी १ मग तो होऊं नेदी सीण। आड घाली सुदर्शन २ नामाच्या चिंतनें। बारा वाटां पळतीं विघ्नें ३ तुका म्हणे प्राण। करा देवासी अर्पण ॥ ४ ॥

४४०६ हो कां दुराचारी। वाचे नाम जो उच्चारी १ त्याचा दास मी अंकित। कायांवाचांमनेंसहित २ नसो भाव चित्तीं। हरिचे गुण गातां गीतीं ३ करी अनाचार। वाचे हरिनाम उच्चार ४ हो कां भलतें कुळ। शुचि अथवा चांडाळ ५ म्हणवी हरिचा दास। तुका म्हणे धन्य त्यास ॥ ६ ॥

४४०७ रामनाम ज्याचें मुखीं। तो नर धन्य तिहीं लोकीं १ रामनाम वदतां वाचें। ब्रह्म सुख तेथें नाचें २ रामनामें वाजे टाळी। महादोषा होय होळी ३ रामनाम सदा गर्जे। कळीकाळ भय पाविजे ४ ऐसा रामनामीं भाव। तया संसारची वाव ५ आवडीनें नाम गाय। एकाजनार्दनीं वंदी पाय ॥ ६ ॥

४४०८ माझ्या कान्हाचें तुह्मीं नांव भरी घ्यावो। हृदयीं धरोनि यासी खेळावया न्यावो १ भक्तांकारणें येणें घेतलीसे आळी। दहा गर्भवास सोशी वनमाळी २ कल्पनेविरहित भलतया मागें। अभिमान सांडुनी दीनापाठीं लागे ३ शोषिली पूतना येणें मोडियेले तरू। आळी न संडी बापरखुमादेविवरु ॥ ४ ॥

४४०९ सकळ नेणोनियां आन। एक विठ्ठलुचि जाण १ पुढती पुढती मन। एकला विठ्ठलुचि जाण २ हेचि गुरुगम्याची खूण। एक विठ्ठलुचि जाण ३ बुझसि तरि बूझ निर्वाण। एकला विठ्ठलुचि जाण ४ हेचि भक्ति हेंचि ज्ञान। एकला विठ्ठलुचि जाण ५ बापरखुमादेविवरा विठ्ठलाचि आण। एक विठ्ठलुचि जाण ॥ ६ ॥

४४१० नसे तो ब्रह्मांडीं नसे तो वैकुंठीं। दुजियाचा गोष्टी नाहा जेथें १ तें रूप सुंदर देवकीउदरीं। वसुदेवाघरीं कृष्ण माझा २ ब्रह्मांड कडवा मनाचा वोणवा। साधितां राणिवा हारपती ३ निवृत्ति सुंदर कृष्णरूप सेवी। गयनीगोसावीं उपदेशिलें ॥ ४ ॥

४४११ आम्हां न कळे ज्ञान न कळे पुराण। वेदाचें वचन नकळे आम्हां १ आगमाची आटी निगमाचा भेद। शास्त्रांचा संवाद न कळे आम्हां २

योग याग तप अष्टांग साधन । नकळेची दान व्रत तप ३ चोखा म्हणे माझा भोळा भाव देवा । गाईन केशवा नाम तुझें ॥ ४ ॥

४४१२ धरोनि विश्वास राहिलेंसे द्वारीं । नाम श्रीहरी आठवीत १ कळेल तैसें करा जी दातारा । तारा अथवा मारा पांडुरंगा २ मी तंव धरणें घेवोनी बैसलों । आतां काय बोलों ययावरीं ३ चोखा म्हणे माझा हाचि नेम आतां । तुम्हीं कृपावंता सिद्धि न्यावा ॥ ४ ॥

कीर्तनपरः—

४४१३ वैराग्याचा मेरु तो गोरा कुंभारु । तोडियले करु आणेसाठीं १ महाद्वारीं कथा श्रवण करितां । टाळी वाजवितां निघती नवे २ तुम्हीं देवा कृपादृष्टीं अवलोकिला । हृदयीं तो धरिला प्रीति करीं ३ निळा म्हणे तुम्हां दासाचा अभिमान । अवतार म्हणवून धरणें लागे ॥ ४ ॥

एकविधः—

४४१४ तुजविण वानीं आणिकांची थोरी । तरी माझी हरि जिव्हा झडो १ तुजविण चित्ता आवडे आणीक । तरी हा मस्तक भंगो माझा २ नेत्रीं आणिकांसी पाहाती आवडीं । जातु तेचि घडी चांडाळ हे ३ कथामृतपान न करिती श्रवण । काय प्रयोजन मग यांचें ४ तुका म्हणे काय वांचून कारण । तुज एक क्षण विसंबतां ॥ ५ ॥

१४१५ आगी लागों तया सुखा । जेणें हरि नये मुखा १ मज होत कां विपत्ति । पांडुरंग राहो चित्तीं २ जळो तें समूळ । धन संपत्ति उत्तम कुळ ३ तुका म्हणे देवा । जेणें घडे तुझी सेवा ॥ ४ ॥

करुणापरः—

४४१६ कोणीकडे जाऊं । देवा तुला कोठें पाहूं १ देहीं वणवा लागला । दया येईना तुजला २ देह भाजुनी झाली लाही । मग तूं येऊन करिशील काई ३ तुका म्हणे कृपानिधी । प्राण उरला डोळ्यामधीं ॥ ४ ॥

भेटीपर :—

४४१७ जन्मोजन्मींचें संचित । भेटी झाली अकस्मात १ आतां सोडितां सुटेना । ततु प्रीतीचा तुटेना २ माझें चित्त तुझ्या पायां । मिठी पडली पंढरीनाथा ३ तुका म्हणे अंतीं । तुझी माझी एक गती ॥ ४ ॥

भूपाळीः—

४४१८ लाजले गे माय आतां कोणा ओवाळूं । जिकडे पाहे तिकडे चतुर्भुज गोपाळू १ ओवाळूं गे माय मी गेले द्वारकें । जिकडे पाहे तिकडे

चतुर्भुज सारिखें २ ओवाळूं मी गेलें माय सखिया माझारीं । जिकडे पाहे तिकडे चतुर्भुज नरनारी ३ ओवाळूं मी गेलें माय सारंगधरा । जिकडे पाहे तिकडे चतुर्भुज परिवारा ४ वैजयंती गळां श्रीवत्सलांछन । विष्णुदास नामयानें दाविली खूण ॥ ५ ॥

गौळण :—

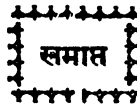
४४१९ अरे गौळ्याच्या मुला झोंबसी ॥ धृ० ॥ अरे गौळ्याच्या, रिपु कंसाच्या करुणा येउ दे तुला १ सासुसासरे दीरभाचरे घरीं आहे दादुला २ जावा नणंदा, विषयसमंधा दीर आहे धाकुला ३ एकाजनार्दनीं नंदनंदना । किती धरिसी अबोला ॥ ४ ॥

उपदेशपर :—

४४२० विधीनें सेवन । विषयत्यागातें सामान १ मुख्य धर्म देव चित्तीं । आदि अवसानीं अंतीं २ बहु अतिशय खोटा । तर्कें होती बहु वाटा ३ तुका म्हणे भावें । कृपा करीजेते देवें ॥ ४ ॥

॥ श्री पुंडलीक वरदे हरि विठ्ठल ॥

॥ श्रीज्ञानदेव तुकाराम ॥

आरत्या

श्रीपांडुरंगाची आरती

युगें अठ्ठावीस विटेवरीं उभा । वामांगीं रखुमाई दिसे दिव्य शोभा । पुंडलिकाचे भेटीं परब्रह्म आले गा । चरणीं वाहे भीमा उद्धरी जगा १ जयदेव जयदेव जय पांडुरंगा । रखुमाई वल्लभा राहीच्या वल्लभा पावें जिवलगा ॥धृ०॥ तुळसीमाळा गळां कर ठेवूनि कटीं । कांसे पीतांबर कस्तुरी ल्लाटीं । देव सुरवर नित्य येती भेटी । गरुड हनुमंत पुढें उभे राहती २ आषाढी कार्तिकी भक्तजन येती । चंद्रभागेमाजीं स्नान जे करिती । दर्शनहेळामात्रें तयां होय मुक्ती । केशवासी नामदेव भावें ओवाळिती ॥ ३ ॥

श्रीज्ञानेश्वरमहाराजांच्या आरत्या

आरती ज्ञानराजा । महाकैवल्यतेजा । सेविती साधुसंत । मनु वेधला माझा ॥ आ० ॥ धृ० ॥ लोपलें ज्ञान जगीं । विश्व नेणती कोणी । अवतार पांडुरंग । नाम ठेविलें ज्ञानी ॥ आ० ॥ १ प्रगट गुह्य बोलें । विश्व ब्रह्मचि केले । रामाजनार्दनीं । पायीं टकचि ठेलें ॥ आ ॥ २ ॥

जयदेव जयदेव जय ज्ञानसिंधु । नामस्मरणें तुमच्या तुटती भवबंधु ॥धृ०॥ होतां कृपा तुमची पशु बोले वेद । निर्जिव चाले भिंती महिमा अगाध । भगवद्गीता टीका ज्ञानेश्वरी शुद्ध । करूनि भाविक लोकां केला निजबोध १ चवदाशें वर्षांचे तप्ती तीरवासी । येऊनि चांगदेव लागले चरणांसी । करुनि कृपा देवें अनुग्रहिलें त्यासी । येउनि आत्मज्ञान केलें सहवासी २ समाधिसमयीं सकल संत समुदाव । घेउनि सुरवर आले श्रीपंढरीराव । द्वारीं अजानवृक्ष सुवर्णपिंपळ समाव । जाणुनि महिमा निळा मागे चरणांतळीं ठाव ॥ ३ ॥

श्रीनामदेवमहाराजांची आरती

जन्मतां पांडुरंगें । जिव्हेवरि लिहिलें । शतकोटी अभंग । प्रमाण कवित्व रचिलें १ जयजयजी भक्तराया । जिवलगा नामया । आरती ओवाळितां । चित्त पालटे काया ॥ धृ० ॥ ध्यावया भक्तिसुख । पांडुरंगें अवतार । धरूनिया तीर्थमिषें । केला जगाचा उद्धार २ जय० ॥ प्रत्यक्ष प्रचीती हे ।

वाळवंट परीस केली। हारपली विषमता। द्वैतबुद्धि निरसली ३ जय० ॥ समाधी महाद्वारीं। श्रीविठ्ठल-चरणीं। आरती ओवाळितो। परिसा कर जोडूनि ४ ॥ जय० ॥

श्रीएकनाथमहाराजांची आरती

भानुदासाच्या कुळीं महाविष्णुचा अवतार। क्षेत्र प्रतिष्ठान नांदे गोदावरि-तीर १ ओवाळूं आरती स्वामी एकनाथा। तुमचें नाम घेतां हरे भवभयचिंता २ जनार्दनाची कृपा दत्तात्रयाचा प्रसाद। भागवतीं टीका रामायण स्वात्म-बोध ३ ब्रह्मा विष्णु महेश ज्यासी छळावया येती। न ढळे निष्ठा ज्याची ऐसी एकात्मता भक्ति ४ कावडीनें पाणी ज्याघरीं चक्रपाणी वाहे। अनन्य भक्ति-भावें निळा वंदी त्याचे पाये ॥ ५ ॥

श्रीतुकाराममहाराजांच्या आरत्या

प्रपंचरचना सर्वही भोगुनि त्यागिली। अनुतापाचे ज्वाळीं देहबुद्धि हाविली। वैराग्याची निष्ठा प्रगटुनि दाखविली। अहंता ममता दवडुनी निजशांती वरिली १ जयजयाजी सद्‌गुरु तुकया दातारा। तारक तूं सकळांचा जिव-लग सोयरा ॥ धृ० ॥ हरिभक्तीचा महिमा विशेष वाढविला। विरक्तिज्ञानाचा ठेवा उघडुनि दाखविला। जगदोद्धारालागीं उपाय सुचविला। निंदक दुर्ज-नांचा संदेह निरसिला २ तेरा दिवस वह्या रक्षुनियां उदकीं। कोरड्याचि काढूनि दाखविल्या शेखीं। अपार कविताशक्ति मिरवुनि इहलोकीं। कीर्तन श्रवणें तुमच्या उद्धरती जन लोकीं ३ बाळवेष घेऊनि श्रीहरी भेटला। विधिचा जनिता तोचि आठव हा दिधला। तणें ब्रह्मानंदें प्रेमा डोलविला। न तुके म्हणोनि तुका नामें गौरविला ४ प्रयाणकाळीं देवें विमान पाठविलें। कलिच्या काळामाजीं अद्‌भुत वर्तविलें। मानवदेहा घेऊनि निजधामा गेले। निळा म्हणे सकळां संतां तोषविलें ॥ ५ ॥

आरती तुको स्वामी। भक्तिभाव दे नामीं। तारका गुरुराया। निज सार जा माया ॥ धृ० ॥ निर्गुण गुणवंता। तुकाराम समर्था। मागुता भेटी देई। पायीं ठेवीन माथा १ वर्तुळ दोंदपोट। नेत्र नासिक कंठ। देखिल्या दंत-पंक्ती। तुकाराम समर्थी २ देखिलें रूप जैसें। ह्यास दाविजे तैसें। सावळें रूप बापा। त्याचें लागलें पिसें ३ उंच ना ठेंगणा हो। ध्यानीं हेंचि हें राहो। मानसीं कचेश्वरा। गुरु तुकोबा पहा हो ४ ॥ आरती ॥

कठीण शब्दांचा अर्थ

अंकणा अंकित, ताबेदार
अंगद दंडातील वाकी
अगोचर अज्ञात, अगम्य
अगोज मोठें, भयंकर
अघ पाप
अचोज नवल
अदट निश्चळ
अंदु पायइंसळी
अनारिसा निराळा, भलता
अमरेश्वर देवांचा देव
अरंबळणें ओरडणें
अर्गळा साखळी, अडसर
अर्जणें मिळविणें
अलाई बलाई अलाबला
अवर्ण अवर्णनीय
अविसाळें पक्षाचे घरटें
अवलीळा सहज
असुमाय आश्चर्यकारक
अवस्था वध
असोस हाय
अळीव वयांत आलेला
अळुमाळ किंचित्
आखिला अंकित
आडणी अडचणीची वेळ
आडदरा धाक, भीती
आडळ अडचण
आतळणें स्पर्श करणें
आतुडणें सांपडणें
आथिलें असलेलें
आंदणी लग्नाच्या देणगींत मिळालेली दासी
आपंगणें प्रेमानें जवळ घेणें, पोसणें
आंबुला नवरा
आभरण अलंकार
आयणी वासना
आरजा श्रेष्ठ
आरता अलीकडे
आरळ मृदु
आराणूक १ आवड २ खटपट ३ सुख
आरुष वेडावांकडा
आरोथा इच्छा
आलोलीक प्रेमळ
आल्हर अंगाईगीत
आवर्त भोवरा
आहाच वरवर
आहाचता वरवरची कृती
आहाळणें पोळणें
आह्या ज्वाळा
आळुका १ भुकेला २ आसक्त ३ लाडक
उगलें व्यर्थ
उगळणें माघारी येणें

उगाणा झाडा
उच्चैश्रवा इंद्राचा घोडा
उजगरा १ उशीर २ श्रम ३ जागरण
उजरी उदय, उत्कर्ष
उजवणें साफल्य
उदो उदय
उद्भट १ बलवान २ कठोर ३ भेठ
उद्वस व्यर्थ, फुकट
उथळणें उबळणें
उन्मनी जागृती, स्वप्न, सुषुप्ती, तुर्या या चार, अवस्थेपलीकडची पांचवी अवस्था
उन्हवणी ऊन पाणी
उपचार उपाय
उपणणें पाखडणें
उपरमणें रममाण होणें
उभनी उभारणी
उमसणें सांगणें
उष्णकरु सूर्य
ऋणवई ऋणी
एकवंकी ऐक्य
एकसरें एकदम
ओखद औषध
ओगरणें आश्रय घेणें
ओढण ढाल
ओळगणें आश्रय घेणें
कइवाड १ खोल विचार २ कैवार
कडसणें शुद्ध करणें
कडाडी कडकडून, एकदम
कपाट दार
कमळगर्भा ब्रह्मदेव
कर्मर एक शस्त्र
कल्पकोडी एक कोटी कल्प (कल्प म्ह. चार युगाची एक चौकडी अशा हजार चौकडया)
कल्पद्रुम कल्प वृक्ष
कव आलिंगन
कवळ कावीळ
कसवटी करामत
कळासणें जखडणें
काट मळ
कांटवण कांटेरी रान
कानडा दुर्बोध
काहाळ वाजविण्याचें शिंग
काह्या कशास
किंकिणी घागऱ्या
कीळ प्रभा
कुटी आरोप, निंदा
कुडा(ढा)वा रक्षण
कुतका वरबंटा
कुवाडें कोडें
केणें माल
केवा थोरवी, सामर्थ्य
कोंवसा आश्रय
खद्योत काजवा
खाणोरिया, खाणोरी खादाड, अधाशी
खेव आलिंगन
खेवण कोंदण
खोप केंसाचा झुपका
गढणी मैत्रीण

गयावळ गयेतील पंडे लोक
गरुवा मोठा
गव्हर गुह्य
गव्हार गांवढळ, अडाणी
गळाळा घोट
गाल्होरा गालगुच्चा
गांवढे गांवढळ
गिऱ्हे ग्रह
गुढार गूढ, कोडें
गुमान अहंकार
गोमटें गोड, मनोहर
गोसावी इंद्रियांचा मालक
घरटी फेरी
घाई चर्मवाद्यांचा गजर
घुमरी विपुलता
घुरट उग्रट वासाचें
घोणें मोटें
चतुर्देह चार शरीरें
चंद्रधर्णी मनाची तृप्ती
चळथा १ राशी, ढीग
२ स्वासोच्छ्वास क्रिया
चांग चांगला
चाड बुद्धि
चिताक स्त्रियांच्या गळयांतील एक दागिना
चिंतवणी काळजी
चिरा दगड
चुकूर १ चुकवाचुकव २ बावरलेला
चेइरे जागृती
चाड चेटुक

चोखडा खरा, शुद्ध
चोज करणें कोडकौतुक पुरविणें
चोजविणें शोधणें
चोहोटा चव्हाटा
चौक चतुष्कोण
जंबीर लिंबाची एक जात
जमान जामीन
जाजावणें १ रागावणें २ भासणें
जिआलें जीवन
जुंतणें जुंपणें
जोगावणें पोसणें
जोजार भार
जोपन संगोपन
झड झडप, लगट
झणीं कदाचित्, नको
झळंबणें पोळणें
झळाळ प्रकाश
झाडापाडा झडती; हिशेबाचा निकाल
झेंगट काशाचें एक वाद्य
टकळा वेध
टेहणीं १ देखरेख २ टवाळी, हंसें
ठाण १ आकृती, शरीराची ठेवण
२ स्थान, जागा
डांग कांठी
डाय डाव
डिंगर लाडका
डोंगा वांकडा
ढाळ तेज
तपन सूर्य
तमारि सूर्य

तरणी सूर्य
तातणें तप्त होणें
त्रिभंगी तीन ठिकाणी वांकलेला
तुक महत्व, योग्यता
तुकणें वजन करणें
तुरा तुतारी
तुरतुरा झपाट्यानें
तुरंबणें खोवणें
तूर्या जागृति स्वप्न व सुषुप्ती, यापलीकडची चौथी अवस्था
तोडर तोरडी, तोडा
थाटी जमाव
थाया हट्ट
थिता व्यर्थ
थीत १ असलेलें, २ व्यर्थ
दमामा नगारा
दाटुगे श्रेष्ठ, बलवान
दादुला १ वीर, शूर २ नवरा
दिंडी वीणा
दिवीं दिवा
देकार देणगी
देशवटा } देशत्याग
देशवटी }
देशाउर भिक्षाटण
देशिक गुरु
देहुडा दिडका, एक पुरा टेकून दुसरा अर्धा टेकलेला
दुचाळा अडचण
दुडी घागर
दुणेदार दुप्पट करणारा
दुमाला मागची बाजू
दुरळ खडतर, कडक
दुरित पाप
दुर्भेर बुद्धीनें आकळण्यास कठीण
दोहावा दुर्भंत
धणी आशा, इच्छा
धिवसा उत्कट इच्छा
धीरा आश्रय
धुंद्वात वातावरणातील खळबळ
नस्वारित त्वरित
नळणी सूर्यविकासिनी कमलिनी
नागर कांतिमान
नाड अडचण
नाथणें वेसण घालणें
नाथिला लटिका
नावेक क्षणभर
नाहो नाथ, पति
निखळ केवळ, निर्भेळ
निगुरा पोरका
निघोट १ परिपूर्ण, २ सरळ
निडारणें पाण्यानें डबडबणें,
निढळवाणे निराश्रित
निदसुरा निद्रेंतला
निधाई धन्य, कृतकृत्य
निरास निराशा
निरुता खरोखर
निरुतें शुद्ध, खरें
निर्बुज मंद, दिङ्मूढ

निर्भरता पूर्णता
निशाण पताका
निसुरवाणा निष्काळजी
नीलोत्पल निळें कमळ
नेटेपाटें लवकर
नेहटणें लक्ष लाऊन पहाणें
नेहटें निश्चयानें
पडिपाडें सारखें
पडिपाडु सारखेपणा
पडिभर अतिशयता, अधिकता, भर
पढिया आवडता
पढियावो आवड, प्रेम
परजणें फिरविणें
परपडा गुंतलेला, दुःखी
परयेळ ताट
परवर घराची जमीन, भुइ
परिकर चांगलें
परियसणें एकणें, लक्ष देणें
परियंक पलंग
पवाडा ख्याति
पाइक चाकर, पायदळांतील शिपाई
पांग उत्कट इच्छा, आशा
पांगिला अंकित
पाटण शहर
पाटोळा रेशमी वस्त्र
पाडेवार महार
पाणचोर गारोड्याजवळचें एक पात्र
पाणी हात
पातेजणें विश्वासणें
पावळ तीर

पायवणी पायाचें तीर्थ
पायवाट पायांतील अलंकार, अगर पायपोस
पारखा परका
पारणें तृप्ति, आनंद
पारावार अलिकडचें व पलीकडचें तीर
पारुषणें खुंटणें, नष्ट होणें
पालउ पदर
पालाण १ आच्छादन २ खोगीर
पावटणी पायरी
पाहाणे उजाडणें
पाळती जतन
पिपाशा तृष्णा
पिलंगणें लपत लपत जाणें
पिसुण चहाडखोर, दुष्ट
पुड पुढें
पुंजाळणें पसरणें, चकाकणें
पेंडोळें गुंडाळा, बांध
पेणावणें उठवणीस येणें
पेणें मुक्काम
पेहे पेय
पोकारणें हाक मारणें
पोहणी घाण, दुर्गंधी
प्रत्यवाय दोष
प्रासाद राजवाडा
फटमर भित्रा, फजितखोर
फाटा १ बहकणें २ आडरान
फुडी खरी
फुंद गर्व
बडिवार मोठेपणा, कीर्ति

बरवंटा सुंदर, देखणा
बराडी आशाळभूत, खादाड
बसवंत उपास्य दैवत
बागडा नाचणारा, खेळकर
बाजागिरी गारुड, नजरबंदी
बांदोडी बंदीवास
बारगीर दुसऱ्याचें मागून आणलेलें
बासर भटक्या, स्वच्छंदी
बाह्‌ हात
बिढार बसतिस्थान
बिर्दी गल्ली
बिंदुली चंद्रबिंदु
बांक शोभा
बुंथी वेष
बुनादी अनादि काळ
बेंबळ ढिला
बेरसा विचारशून्य, दांडगा
बोभाइणें ओरडणें
बोहरी नाश
बोळावा सोबती, मुक्कामापर्यंत पोचविणारा
भंडाई आपकी
भणदी पोत, मशाल
भरोवरा सायास, श्रम
भर्जिलें भाजलें
भद्रजाति उत्तम लक्षणयुक्त हत्ती
भाक आश्वासन
भाजन पात्र
भांड नाटक करणारा
भाणें भांडें
भातलवंडा चांगदेवाच्या कृपेनं झालेला मुलगा, याचे जन्माचे वेळीं नदींत भात लवंडला म्हणून नांव पडलें.
भिंगुलें आरसा, काच
भूतकाय स्थूल शरीर
भूचर जमीनीवर फिरणारे
भुररें चेटुक
भेव भीति
भेषज औषध
भोज आवड
मतितार्थ सार
मधुपर्क सन्माननीय शिष्टांचें आतिथ्य म्हणुन पाय धुवून पूजा करणेचा विधी
मयंक चंद्र
मशक चिलट
मसी शाई, काजळ
माजिठें आंत
माजियेन माझ्या
मात गोष्ट
माथुलें डोक्यावरचें मडकें
मांदळा मोठा मृदंग
माव गौड बंगाल
मिराशी वतन
मुक्तलग मोती लावलली
मुऱ्हाळी बोलावणें
मुशारा मजुरी
मोहरें पुढें
मोहरी पुंगी, मुरली
म्हणियारा सेवक, दूत
यथानिगुतीं योग्यरीतीनें

यज्ञावदान यज्ञांतील एका आहुतीपुरतें यज्ञद्रव्य
युगल जोडी
येसणा एवढा, इतका, असा
रवा दिव्य करतांना तापलेल्या तेलांतून काढलेल्या धातूचा तुकडा
रळी हट्ट
राउळ देव
राणीव राज्य
रातणें रममाण होणें
रुचीक स्वादिष्ट
रूपस सुंदर
रुळणें लोळणें, शोभिवंत दिसणें
रेखिला नीटनेटका
रुटीसुटी भरीत रोडगा
लवडसवडीं त्वरेनें
लाग शोध
लागवण त्वरा
लाहातें लाभदायक
लागभाग संबन्ध
लागवेग अति त्वरा
लागावळी संबन्ध
लाटे मोठें
लाहो हव्यास, लाभ
लिगाड १ अडचण, कटकट २ चिकटा
लीळाविग्रह परमेश्वरानें लीलेनें धारण केलेलें शरीर
वक्रोक्ति वाकडें बोलणें
वज्रकवच पोलादी चिलखत
वज्रपाणी इन्द्र
वरपडा स्वाधीन झालेला
वरळा फोल व धान्य यांची मिसळ
वर्दळ त्रास, उपसर्ग
वसुमती पृथ्वी
वहिली सुंदर
वहिलें खरोखर
वाड अमर्याद, विस्मयकारक, थोर
वाडेंकोडें कौतुकानें
वाखा दुःख, पीडा
वायणें दाखविणें
वारिकें वाहन
वालादुला जिवलग
वाली प्रिया
वाल्हे जिवलग
वासिपे भय
वाह प्रवाह
विखार विषारी
विघडणें नाश करणें
विंजणा पंखा
विदग्ध } कुशल, चतुर
विद्रुद } सुंदर
विज्ञान प्रपंच
विधि ब्रह्मदेव
विनटणें तल्लीन होणें
विरंची ब्रह्मदेव
विवळणें प्रकाशणें
विसुरा विस्मय
वीरगुंठी वीराच्या मस्तकावरील केसाचा झुंबाडा
वृंद समुदाय

वेठी तुरा
वेसी आसरा
वेळाइत आणीबाणीच्या वेळी मदत करणारा कैवारी
वोज मार्ग, रीत
वोजा चगल्या रीतीनें, सहज
वोजावणें रीति
वोडवणें प्राप्त होणें, पुढें करणें
वोडियाणा बंधु उड्डीयान बन्ध, एक मुद्रा
वोढावारा प्रतिबंध
वोतप्रोत ओतप्रोत
वोथंबणे आश्रय होणें
वोथरणें ओथंबणें
वोपणें देणें
वोरवारा खटपटें
वोरस प्रेमभरानें फुटणारा पान्हा
वोल्हावणें ओले होण, शांत होणें
वोसणणें झोपेंत बरळणें
वोसंग मांडी
वोसाणें पुरांतील लाकडें
वोसावणें गळून जाणें
वोळगणें आश्रय करणें
वोळंगण आश्रय
वोळगणा दास, सेवक
वोळणें प्रसन्न होणें, अनुकूल होणें
वोळसा १ फेरा, २ भोंवरा
व्यंकट वांकडा
शची इन्द्राची पत्नी
शिराणी १ उपभोग २ कळस
शेजार शय्यागृह
सधर आश्रययुक्त, बळकट
संप्रधार युक्तायुक्त विचार
संभ्रम १ आदर २ भ्रांति
सम्यक सारखा
सरता कृतकत्य, ग्राह्य
सरिसा जवळ
संवसाटी बरोबर
सहवदणें परटाचें कपडे धुणेचें भांडें
सळ युक्ति
सळे सत्वर
साउमा समोर
साजणी सखी, मैत्रीण
साटी बदला
साटोप खटपट, अत्याग्रह
सांडवर नवरा सोडून गेलली स्त्री
सांत बाजार
साबडें भोळें भाबडें
सालझाला साल अखेरचा हिशेब
सावाधावा धाऊन येऊन केलेलें साह्य
साळढाळ साधा
सीतकरू चन्द्र
सीस मस्तक
सुती १ सरळ, बिनचूक २ निजलेली ३ नाद, छन्द, लोभ
सुयणी सुईण
सुरपति इन्द्र
सुरवाड १ शुद्ध, चोख २ सुख ३ सुकाळ
सुरवाडणें सुखावणें

अभंग सूचि

प्रथम अभंगाचा क्रमांक, नंतर अभंगाचीं आद्य अक्षरें व शेवटीं ज्या संताचा तो अभंग त्यांच्या नांवाचीं आद्य अक्षरें दिलीं आहेत. संतनामांचा संक्षेप खालीलप्रमाणें आहे.

तु.—तुकाराममहाराज, निळो.—निळोबामहाराज, तु. बं. कान्होबामहाराज, नाम.—नामदेवमहाराज, ज.—जनाबाई, भा.—भानुदासमहाराज, जनार्द.—जनार्दनस्वामी, ए.—एकनाथमहाराज, निवृ.—निवृत्तिनाथ, ज्ञा.—ज्ञानेश्वरमहाराज, सो.—सोपानमहाराज, मु.—मुक्ताबाई, न.—नरहरिमहाराज, से.—सेनामहाराज, चो—चोखोबामहाराज, कर्म.—कर्ममेळा, कचे.—कचेश्वर, रा.—रामेश्वरभट्ट, रं.—रंगनाथस्वामी. कान्हो.—कान्होपात्रा.

अभंग क्रमांक १८४७ ते १८८६ दुबार झाल्यानें त्या अभंगांचा क्रमांक न देतां ते अभंग ज्या पानावर आहेत त्या पानांचा क्रमांक (पा.......) असा दिला आहे.

झ

क्ष

ज्ञ

—:०:—

(शब्दार्थ पान ८ वरून पुढें चालू)

सरवार सुख
सूदणें घालणें
सेल निवडक, शेलका
सोकणें कोरडें होणें
सोनसळा सोनेरी काठाचा
सोम चंन्द्र
सोर आक्रांत
सौदागर व्यापारी
सौरसु गोडी, प्रेम
हडबडणें गोंधळून जाणें
हाट बाजार
हातोफळी १हातो हात, तात्काळ
२ हाताची ओंबी
हारप अक्षर
हिंपुटी कष्टी, खिन्न
हुड तिरस्कार
हेल घालणें नवीन मूल जन्मल्यावर दहा दिवस पाणी व दूध फुकट पुरविणें
हेळामात्रें लीलेनें, सहज
होंट ओठ
क्षेम आलिंगन

शुद्धिपत्र

पान व ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
२१।२५	राननाम	रामनाम
२८।६	तप्तामाजीं	तपामाजीं
६६।२०	वोग ले	वोगरलें
६६।२५	व्यर्थ ली	व्यर्थ व्याली
६६।२६	द्धीचा	सिद्धीचा
,, ।२६	दव	दैवें
७३।१	पत्तकांचे	पताकांचे
७३।३०	पलपार	पैलपार
७४।१	भण	भेणें
९४।२६	ठलो	ठेलों
१०९।१६	परिमिळ	परिमित
१४०।२९	घलो	बांधलो
१४८।१७	जापुली	आपुली
१६३।३१	मूति	मूर्ति
१७५।३२	वेसे	ऐसें
१९३।२१	स्वकळा	सकळा
१९७।३०	स्हामी	स्वामी
२०४।३२	ओठा	ओठीं
२१७।१२	पाळंखी	पालखी
२१८।१	हाही	दाही
२४४।२३	निचार	विचार
२५४।३	धर्मनति	धर्मनीत
३६०।२५	अगोदर	अगोचर
२६५।२९	सांद्यावरी	खांद्यावरीं
२७२।१२	धन्व	धन्य
२८१।३१	धम्य	धन्य
२८९।२३	कसुरी	कुसरी
२८९।३२	भवश्रव	भवश्रम
२९०।२	तुर शंख	तुरे शंख
२९१।३१	सदर्शन	सुदर्शन
२९९।३२	वैष्णव	नाचताती वैष्णव

पान व ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
३०५।५	पातकांचे	पताकांचे
३२७।५	आपुसी	आपुली
३४४।८	दृष्टी	दृष्टी न
३५१।२	आम्हा शरण जीवन	आम्हा जीवन
३६९।२५	सूत्र	मूत्र
३७४।१	चापुले	आपुले
३८७।१७	इनुष्य	मनुष्य
४२५।१	मृते तुप्ती	तृप्ती
४३२।१७	शिष्णू	विष्णु
४५६ १८	र नेह	स्नेह
४७३।१४	बु:ख	दु:ख
४७९।२७	निजान्मया	निजात्मया
४८१।२६	जमात	जामात
४८२।३	वहिणीची	बहिणीची
४८२।२९	पका	एका
५०७।१	धळिवंता	बळिवंता
५१६।२३	निखितत	निरखित
५३०।२	खमाधि	समाधि
५३२।२९	झेउनी	घेउनी
५५१।११	जुगाट	जुनाट
५५४।२३	संखारी	संसारीं
५५६।२९	किरविले	फिरविलें
५५६।१६	जुत्पत्ती	उत्पत्ति
५७६।३०	मळमून	मळमूत्र
५७७।१७	निसरला	निरसला
६०८।१८	लाषुनिया	लावुनिया
६१७।१	सोनियाचा ला	सोनियाचा दिला
३२४।१६	मी डान	मोडून
६४६।११	सामान	यमान
